IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS,

In Primum Decretalium librum Commentaria.

QVIBVS QVID NVPER ACCESSERIT, QVOD HACTENVS in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ☞ demonstrentur.

VENETIIS, MDLXXXVI.

ANNOTATIO RVBRICARVM, & Capitulorum, quæ in primo libro Decretalium continentur.

DE Constitutionibus, *Rubrica fol.* 2.
Cap.Cum M.Ferrariensis. 7
De rescriptis. *Rubrica fol.* 20.

Cap.Sicut Ranoma 21
Cap. Ex parte. 25
Cap. Inter cæteras 27
Cap. Si quando. 29
Cap. Eam te. 30
Cap. Ad aures. 32

FINIS.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO,

IVRISCONSVLTI PRAESTANTISSIMI,

In primum Decretalium librum perpolita Commentaria.

Nunc postremò solerti cura, arctiorique diligentia quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

SVMMARIVM.

1 *IVS scriptum, certius est, & nobilius iure non scripto.*
2 *Scientia Trinitatis, & fidei; est necessaria, & præambula ad reliquas capescendas.*
3 *Ius scriptum de Deo, ratione subiecti est dignius alio iure.*
4 *Lex, est constitutio populi Romani.*
5 *Lex scripta, & consuetudo, an sint paris potentia.*
6 *Constitutio quid sit.*
7 *Constitutio in quo differat a lege.*
8 *Iura loquentia de Imperatore, habent locum in Regibus, & aliis non recognoscentibus superiorem.*
9 *Diffinitio quid sit.*
10 *Constitutio, est nomen generale, ad omne ius scriptum.*
11 *In materia odiosa, verba poßunt sumi vt genus, & species, sed semper intelligenda sunt vt species.*
12 *Constitutio, vnde dicatur.*
13 *Exceptio doli, obstat contra legem, vel statutum, in odium aliquorum particularium editum.*
14 *Papa, an absque collegio Cardinalium, & Imperator absque consilio procerum, legem condere possint.*
15 *Solus dictio, non excludit socios.*
16 *Papa non debet vti plenitudine potestatis, nisi ad remouenda scandala.*
17 *Necessitas, quot modis sumatur.*
18 *Ecclesia Romana constituitur ex omnibus Christi fidelibus.*
19 *Ad eßentiam cuiuslibet collegij, requiritur vnum caput.*
20 *In iuribus limitatorijs, ex identitate rationis idem ius statuitur, sicut in his, quæ statuunt.*
21 *Papa, & Imperator, in quibus casibus nihil possunt statuere de nouo.*
22 *Constitutio, in quo differat a canone, decreto, decretali, & similibus.*
23 *Canon Græcè, dicitur Latinè regula.*
23 *Canonicarius quis.*
25 *Canonica institutio, vel electio, quot modis dicatur.*
26 *Canonicus, quare dicatur.*
27 *Canonis appellatione, in materia fauorabili etiam comprehenditur sinodalis constitutio.*
28 *Canon, quot modis capi possit.*
29 *Canon, an rectè possit denotare legem ciuilem.*
30 *Decretum, quid sit.*
31 *Decretalis epistola, quæ dicatur.*
32 *Sanctio quæ dicatur.*
33 *Pragmatica sanctio, quæ dicatur.*
34 *Pragmatici viri, qui dicantur.*
35 *Annotatio, quid sit.*
36 *Dogma, quid sit.*
37 *Interdictum, quid sit.*
38 *Mandatum, quid sit.*
39 *Scriptura an sit de substantia legis, seu constitutionis.*
40 *Lex vnde dicatur.*
41 *Argumentum de specie ad genus, non valet.*
42 *Leges duodecim tabularum transmissæ fuerunt a Græcis ad Romanos.*
43 *Lex an liget, & quos, si non sit scripta.*
44 *Sententia ad hoc vt valeat, requiritur solemnitas scripturæ.*
45 *Iudex non potest ferre sententiam absque scriptura.*
46 *Statutorum volumen, si perderetur, poßet tenor probari per testes.*
47 *Lex obligat habentes notitiam.*
48 *Excommunicatio non ligat, nisi lata sit in scriptis.*
49 *Papa solo verbo creat Episcopos, & Abbates.*
50 *Gratia non expirat, Papa mortuo, ante confectas literas.*
51 *Gratia per testes probari non potest.*
52 *Gratia concessa secundum ius, per testes probari potest.*
53 *Gratia casu amissa, per testes probari potest.*
54 *Constitutionum editio, an sit necessaria.*
55 *Conscientia sine scientia, inspicienda est; & scientia sine conscientia diabolica.*

De Constitutionibus, Rubrica.

COntinuatur ad præcedentia, & simul subordinatur ad sequētia per Goffre. Hostien. Panormita. & alios cōmuniter hoc ordine. Author tractaturus de iure exorditur a summa Trinitate, sine cuius fundamento nullum potest opus superædificari, capit. cum Paulus. j. quæstione prima. Et quia omne ius, quo vtimur aut ex scripto, aut ex non scripto constat, Institu. de iure natu. gen. & ciui. §. constat, & prima distinctio. capitu. consuetudo, §. cum itaque. author præmisit de constitutionibus, & sic
1 de iure scripto, quòd est certius † & nobilibus, deinde subnectit de consuetudine, & sic de iure non scripto. Ista continuatio licèt sit communis, & fuerit de mente Imperatoris in dicto §. constat, & Gratiani in compilatione huius operis, & in capitulo lex est, & capitulo sequen. & seq. prima distinctio. tamen impugnatur per acutissimi ingenij virum dominum meum, Do. Philippum Decium, quia titulus præcedens, secūdum hanc continuationem, non applicatur ad hunc subsequentem, nec hic ad præcedentem aliquo speciali respectu, prout applicandi fuerant, l. secunda, ff. de statu homin. l. continuus, ff. de uerbo. obligatio. nam fundamentum Trinitatis non respicit specialiter hunc titulum, sed quemcunque aliū, cum alio quoque principio Dei auxilium implorandum sit, dicto capitulo, cum Paulus, j. quæstione prima, & in Authen. de armis, in princ. & in l. in nomiue Domini, C. de offi. præfec. Aphri. Sed tu considera, quòd fundamentum Trinitatis respicit totum opus, & specialiter hunc titulum, qui iuris constitutiones continet, de quibus author principaliter tractare intendit. Item considera, quòd satis est inuocare diuinum auxilium in principio operis, dicto capitulo cum Paulus. & quia principium huius operis a constitutionibus inchoandū fuit, vt ex subordinatione prædicta apparet, benè sequitur, ꝙ fundamentum Trinitatis magis postulat hunc titulum post se, quàm reliquos titulos. Secundo non videtur hæc continuatio iuridica ex alio, secundum eundem Dec. quia fundatur super inuocatione diuinæ maiestatis, & Trinitatis, quæ inuocatio non fit in titulo præcedenti, sed circa fidem aliquæ promulgantur constitutiones, vnde congruentius præmittendus fuisset tit. iste de constitutio. qui est generalis ad omnes constitutiones. Tu verò aduerte, quòd in continuatione nō dicitur, quòd in titulo præcedenti pro fundamento inuocetur Dei auxilium, sed quòd pro fundamento fuit præmissus titu. de sum. Trini. & fide catho. vbi tractatur de Trinitatis & fidei cognitione, quæ est omnium principium, & fundamentum: vnde ex hoc elicio clariorem continuationem. Author tractaturus de scientia iuris prius voluit differere de scientia
2 Trinitatis & fidei, quæ est † necessaria & præambula ad reliquas scientias capescendas, capitu. qui sine, vigesimasexta, quæstione secunda, decet enim animas, prius erudiri, quam linguas, l. magistros, C. de profes. & medi. libro decimo, erudita itaque anima, & cognita scientia Trinitatis, & fidei, & sic iuris diuini, congruum fuit subnectere de consti. & sic de scientia humani iuris. & hæc continuatio sic declarata effugit morsus cauillantium. Secunda fuit continuatio Andr. Sicul. supra visum est de constitutionibus concernentibus Deum immortalem, nunc congruenti ordine supponitur de constitutionibus concernentibus Papam, Dei Vicarium, capitu. vt nostrum, infra vt eccle. benefi. capitu. secundo & sequen. de transla. epi. Ista etiam damnatur per Dec. quia & si subiectum tituli præcedentis prædicetur de Deo, constitutiones tamen, de quibus ibi, fuerunt a Pontificibus promulgatæ. mihi etiam non placet, quia ea attenta præmittendi fuissent titu. de baptismo, de reliquijs, & vene. sanc. & reliqui tractan-

tes materias concernentes Deum immortalem; niſi dixeris
quod alijs reſpectibus fuerunt poſtpoſiti. Tertia fuit conti-
nuatio Dec.ſupra viſum eſt de ſum. Trinit & fide catho.quæ
ab omnibus debet teneri,cap.primo,ſupra titu.proxim.Ideo
ſubnectitur titulus de conſtitut. quæ ab omnibus ſeruandæ
ſunt.cap.primo,infra eod. Iſta mihi non ſatisfacit, quia titu-
lus præcedens,hac continuatione attēta,nullo ſpeciali reſpe
ctu poſtulat hunc titu. poſt,magis quàm reliquos titul. quo-
rum iura etiam ab omnibus ſeruanda ſunt, & hoc ipſe vti-
tur argumen. contra communem continuationem, vnde
non ęgrè ferat ſi contra ſe torquetur,cap. cum omnes,infra
3 eod.Quarta fuit continuatio eiuſdem;ius ſcriptum † de Deo
ratione ſubiecti eſt dignius, & ideo propter excellentiam
fuit conueniens,vt de eo fieret ſpecialis tractatus,argumen.
l.item apud Labeonem,§.hoc edictum,ff. de iniur. & poſtea
ſubijceretur titulus generalis, de iure ſcripto,argum.l. ſi ſer-
uus ſeruum,§.inquit lex,ff.ad leg. Aquil. Contra hanc conti-
nuationem etiam obſtat fundamentum, quod ſupra feci
contra continuationem Andr. Sicul. Quinto conſidera,an
aliter poſſit continuari.authoris intentio fuit, hoc opere di-
rigere animas mortalium ad Deum, & eius cæleſtem patriā
ſecundum gloſſā. in capitul. cum contingat,infra de iureiu-
rando.ad hanc autem nemo poteſt peruenire, niſi per fi-
dem,cap.primo,ſupra titu. primo. Ideo de fide catholica tra-
ctandum fuit; & quia etiam per conſtitutiones inſtruimur
ad viam cæleſtis patriæ, poſt tractatum de fide, ſequitur de
conſtitutionibus.Diſcuſſa continuatione, videndum eſt, an
ſubordinatio defendi poſſit. quidam arbitrantur non poſſe,
quia fit ad remota, & intermittitur tutulus proximus de re-
ſcrip. ſed facilis eſt ſolutio, quia reſcripta dicuntur iura ſcri-
pta inter partes, vt per Ioan.Andr.& alios in rub.de reſcri.&
per Panormitan. in rub.de conſuetud.ergo ſubordinatio eſt
optima. alij etiam mordent ex eo, quòd in opere Digeſtorū
alius fuerit ordo ſeruatus:nam primo pręmittitur tit.de con
ſuetudine,ut in rub.de leg.& longa conſuetudi.poſtea ſequi
tur tit.de conſtitu.Princip.Sed vtraque ſuſtineri,poteſt,con-
ſideratis diuerſis reſpectibus: nam compilator Digeſtorum
conſiderauit, quod conſtitutiones Principum, vt potè di-
gniores propter authoris pręrogatiuam,cap.ſi a ſede,de prę-
bend.libr.ſexto cap.per tuas.j. de maioritate,& obe.l.e.ſecun-
da,ff.de albo ſcrib.merebantur ſpecialem tractatum,d.l.item
apud Labeonem,§.hoc edictum,ff.de iniur.ideo præmiſit ti-
tu.generalem de legibus,in quo interſeruit etiam de legibus
conſuetudinarijs,& poſtea poſuit titulum ſpecialem de con
ſtitutio,Principum.argum.d.l.ſi ſeruus ſeruum.§. inquit lex.
Compilator autem huius operis conſiderauit, quod conſti-
tutiones Principum ſunt digniores, vt dictum eſt,continen-
tes ius ſcriptum, quod eſt certius & nobilius, & hac ratione
præmiſit de conſtitutio.vt dicit Panorm. Vel aliter compila-
tor Digeſtorum præmiſit titulum de leg. quia leges fuerunt
4 ante conſtitutiones Principum. Eſt enim lex † conſtitutio
populi Romani,§.lex eſt, Inſtitut. de iure natu. gen. & ciuil.
a quo prius editę fuerunt leges, quàm a Principe. In quem
ipſe populus tranſtulit imperium, & legis condendę poteſta
tem,§.ſed quod Principi, Inſtitu. eod. titul.& quia conſuetu-
do eſt etiam ius populi,l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur.& an-
tiquior quàm conſtitutiones Principum Romanorum, §. &
non ineleganter,Inſtitut.eod.præpoſuit ſimul titulum de le-
gibus,& longa conſuetudine.Compilator vero huius operis
conſiderauit, ꝙ conſtitutiones Pontificum ſunt digniores
conſuetudinibus,& hac ratione pręmiſit, & ſic vterque ſua
laude dignus eſt. Ita ſimilem diſcordiam concordant Do-
cto.in rubri.C.de teſtament.mi.Alij dicunt falſum eſſe,quod
in ſubordinatione dicitur,ſcilicet quod ius ſcriptum ſit nobi
5 lius iure non ſcripto,quia lex † ſcripta, & conſuetudo, ſunt
paris potentię,cap.conſuetudo,j. diſtinct. & dicit Cardi. Flo-
ren.in cap.fina.column.xlv.j.de conſuetu,quod conſuetudo
habet eas omnes virtutes, quas habet lex. & ibi Mod. chart.
xxii.referunt virtutes conſuetudinis.ſi paris potētię,ergo pa
ris nobilitatis.Sed certè argumentum non placet,tū quia aſ-
ſumptum non eſt verum.nam lex eſt maioris potentiæ, cum
poſſit derogare futuris conſuetudinibus,auth.nauigia,C. de
furt.l.eos,C.de vſur.traditur per Panormitan.in d.c.ſi.& in c.
2.de prob.& Bar.in l.de quibus,ff.de legi.Conſuetudo autem
non derogat futuris legibus.Et ex hoc ſequitur,ꝙ potentia,
& virtutes conſuetudinis dependent a voluntate legis: nec
poſſet conſuetudo derogare legi,niſi lex permitteret,ſecun-
dum Panormit.in c.clerici,de iudi.& ſic patet, ꝙ conſuetudo
non eſt paris potentiæ: & poſito ꝙ eſſet eiuſdem potentiæ,
non video quomodo ſequatur illatio, ergo eſt paris nobilita
tis,niſi nobilitas conſiſtat in ſola potentia.vnde Modern.Pa.
pien. dicunt, ꝙ ius ſcriptum eſt dignius & nobilius ratione
originis, quia habuit originem a Moyſe primum, poſtea a
ſanctis patribus,deinde a populo Romano imperante,& ſuc
ceſſiuè ab Imperatoribus, in quos populus imperium & fa-
cultatem legis condendæ tranſtulit:ſunt enim leges per ora
Principum diuinitus promulgatæ,cap.quo iura, octaua diſti.
cap.fin.xvj.quęſt.3.l fina.C.de præſcript.long. tempor. Con-
ſuetudines vero inductæ fuerunt ex tacito conſenſu populi
d.cap.fina.& d.l.de quibus. Sed Dec. non putat ex hoc ſequi,
quod lex ſit nobilior, quia & conſuetudo diuinitus induci-
tur à populo, cum omnia permiſſione Dei fieri dicantur, ca.
nec mirum. xxvj. quęſt. vj. Tu conſidera,quod origine leges
fuerunt a Deo traditæ Moyſi in ſummitate montis Synai.
Conſuetudo autē licèt permiſſu Dei inducta ſit, non temē
origine fuit a Deo tradita ſicut lex. & hoc reſpectu Modern.
Papien. videntur rectè dixiſſe, quod lex eſt origine nobilior
uel alio reſpectu potuerunt dicere legem nobiliorem origi-
ne,quia ortum habet a Principe: primùm a Moyſe, deinde a
ſucceſſoribus in imperio,& ratione authoris,& propter con
dentis prærogatiuam videtur nobilior,cap. ſi a ſede, de præ-
ben.lib.ſexto.l.fin.ff. de albo ſcribend. Secundo ius ſcriptum
videtur nobilius ratione antiquitatis,quia eſt antiquius iure
non ſcripto, ſecundum Dec. qui ad hoc allegat text. in §. ex
non ſcripto.Inſtitut.de iure natu.ibi, diuturni mores legem
imitantur,ergo ſecundum eum,prius fuit lex. & per text.in
d. cap. conſuetudo, prima diſtinctio.ibi, conſuetudo pro le-
ge ſuſcipitur, cum lex deficit. Sed certè conſuetudo prius
fuit quàm lex, quia prius populus quàm Rex. & quod prius
ue rit conſuetudo, eſt text.clariſſimus in cap.fina.ibi,ius ve-
ro conſuetudinis, poſt naturalem legem exordium habuit,
ex quo homines conuenientes in vnum cęperunt ſimul ha-
bitare.Nec dicatur,quod iſte tex. probet aſſumptum Decij,
dum dicitur, quod conſuetudo aſſumpſit exordium poſt ius
naturale, quia ius naturale non appellatur ius ſcriptum, ſed
natura omnes illud docuit,Inſti.de iure natu. gen. & ciui. in
princ.nec obſtant iura,ſuper quibus ſe fundat Dec.quia non
loquuntur de iure cōſuetudinario primęuo & originali, ſed
de iure cōſuetudinario ſecundario,& prout ſucceſſiue indu-
citur, & variatur. Tertio ius ſcriptum dignius & nobilius di-
citur, quia inducitur ex conſenſu expreſſo. Conſuetudo ve-
ro ex tacito,qui eſt debilior expreſſo, ſecundum gloſſ. in cle.
ſępe,in verbo,partib.de ver ſi.pro quo facit, ꝙ ēt dicit glo. in
l.prima,C.vbi de crim.agi opor.& not.in regula,ſcienti,de re
gulis iuris libro ſexto,& firmat in terminis noſtris Panormi-
tan.in cap.clerici,de iud.ſed licèt lex inducatur ex conſenſu,
expreſſo,quia tamen inducitur ex conſenſu ſolius Principis,
§.ſed quod Principi,Inſtitutio.de iure natu. gen. & ciui. l.pri-
ma. ff.de conſtitutio.princ.non debet videri fortior,& effica-
cior conſuetudine, quæ inducitur conſenſu vniuerſorum,
vel maioris partis populi,cum ea firmiora ſint, quæ plurimo
rum conſenſu roborantur, capitul.prudentiam, in princip.
de offic.delega. & magis integrum iudicium eſt, quod pluri,
morum ſententijs confirmatur, capitu. extra conſcientiam.
84.diſtinctio.capit. per hoc, §.verum,vbi Gemi. not.de hęret
libro ſexto.Hinc leges, & conſtitutiones editæ a conſilio fir-
miriores,& validiores reputantur,nam per generalem dero-
gationem eis non creditur derogatum,ſecundum Archidia.
in capitulo primo,eodem tit.in 6.& Felyn. in cap. nonnulli,
columna tertia, & ſequen.de reſcrip. Defendendo fortè po-
teſt dici, quod lex habet expreſſum conſenſum Principis, &
tacitum conſenſum populi,qui eam recipit. nam niſi ab vſu
hominum lex recipiatur,vigorem legis non habet, capitu.in
iſtis,§.leges,quarta diſtinct.& not.ampliſſimè per gloſ.& ſcri-
ben.maximè Fely.in capitulo primo,de treug.& pace.ſed hæc
ſolutio non videtur penitus eneruare contrarium,quia Prin
ceps,ſi velit poterit punire nolentes recipere legem ſuam,ca.
quia circa,de conſanguinita.& affinita.& ibi not.& ita etiam
traditur per Panormita.& alios in d.capitulo primo vnde cō-
ſidera ſi dici poſſit, quòd lex origine inducebatur conſenſu
populi,cap.lex eſt,ſecunda diſtinctio.& Inſtit.de iure natu. §.
lex.ſed nec iſtud in propoſito placet, quia nos loquimur de
conſtitutionibus,quæ a ſolis Pontificibus,& Principibus con
ſtituuntur, quæ ſunt etiam iura ſcripta, capitu. conſtitutio,
ſecunda diſtinct. & de iſtis loquitur hæc ſubordinatio. vnde
uī, quòd ratio Mod. Papien. ſit verior, quòd ratione origi-
nis ius ſcriptum dicatur nobilius. Vel etiam dici poteſt,
quòd ius ſcriptum ideo ſit nobilius, quia certius, nam lex
ſemper eſt certa,capi.erit autem, quarta diſtinct.& omnibus
notum.l.leges,C.de legibus. quam in dubium reuocare non
licet,l. fina.C. de legibus, & vbi reperitur legis determinatio,
ibi nulla datur probabilis dubitatio,capitu. ex multa, de uo-
to.nota. per gloſſ.& Bal.in l.ancillæ,C. de furt. & per Moder-
nio. in l.illam, per illum text. C. de collation. Conſuetudo
autem, quia in facto conſiſtit, non ita certa, quia facta ſæpe
etiam prudentiſſimos homines fallunt,l. ſecunda, ff. de iu. &
fac.ign.

fact.ignoran.Hinc dicimus,ꝙ positioni iuris scripti,non est re-
spondendum,quia ius scriptum est certum:sed benè positioni
iuris non scripti est respondendum, quia ius non scriptum in-
certum est,secundum glo.& Bartol. in l.ornamentorum, ff.de
aur.& argen.lega.Bartol in l.1.C.quæ sit longa consuet. & glo.
in c.2.de confess.lib.6.& Bartol.in l.2.ff.eod.titu.Hinc est, quòd
allegans consuetudinem,tenetur illam probare,cap.1.de con-
stitu.lib.6.Sed tu aduerte, quia data paritate, videtur,quòd ius
non scriptum sit ita certum,sicut scriptum, quòd non dicitur
certum propter scripturam, sed propter publicationem,vt in
Authen.vt no.constitu. & capitulo cognoscentes, vbi Panor.
& alij, inf. eod. & si propter publicationem dicitur certum &
notum,illud ideo est, quia publicatio deducit rem in notoriū,
capi. 1.j. de postu. præla. Sed si consuetudo sit notoria,eadem
ratione dicitur certa sicut lex. Hinc est quòd consuetudo no-
toria est probanda, secundum Bartol. in d. l de quibus.& Bald.
in l.2. C.quæ sit longa consuetu,Panor.in cap.1.j. de re iudica.
Alexand.in l.1. C. vt quæ desunt aduoca.vbi vult, quòd iudex
teneatur supplere ea,quæ sunt consuetudinis notoriæ, & tra-
ditur per Curt.consil. 74.colum.17. & si consuetudo sit gene-
ralis non licet eam ignorare,sicut nec legem, secundùm Bald.
in rubr.j.de consuet.nisi dicatur quòd licèt consuetudo noto-
ria,vel vniuersalis,non sit probanda,non tamen est ita certa si
cut lex scripta,quæ videri & palpari potest,l.1.§.1.ff.de his,quæ
in testamen.delen.Et hæc quantum ad situationem rubr.dixis
se sat est. Nunc pro terminorum cognitione aliqua discurra-
mus,& primo quid sit constitutio. Gratianus in capitulo con-
6 stitutio,2.distinctio. respondet,† constitutio † est quòd tantum
Rex, vel Imperator statuit. & ita etiam respondet Vlpia. in l.1.
ff.de constit.Prin.ibi,hæ sunt,quas vulgo constitutiones appel
lamus & dicit ibi Barto.quòd constitutio in hoc differt a lege,
7 † quia lex fit a populo, magistratu interogante. Constitutio ve
rò est Principum edictum. & benè probatur in l.omnes.ibi, le
gibus,aut sacratissimis constitutionibus, C. de quadrien. præ-
script.& dicunt do.Anto. Pan. & Moder.hic, quòd illa est pro-
priè constitutio,quam Imperator edidit, vel Rex,vt dicitur in
d.ca.constitutio.quòd est intelligendum de Rege non cogno-
scente superiorem,qui in regno suo dicitur Imperator secun-
dum Oldrad.consilio 231.vt eius,de quo quæritur.Bald.in l.pe
nul.C de dona.inter vir.& vxo.& in l. exemplo, columna fina.
C.de probat.& tradunt hic Modern.& Cur.consilio 61. Super
præmissa,columna.3.vbi plenissimè loquitur,dicens post Bald.
in c.significantibus,in fin.de offic.delega.quòd Rex in tempo-
ralibus gerit vices Dei in Regno suo,& habet ius leges condē-
di, & confiscandi, ac liberum arbitrium, secundum Ang.in l.
prima C.ne sine iussu Princip.lic. confisca. Et idem dicendum
de quolibet non recognoscente superiorem, secundum Bart.
in l.hostes,ff.de cap.& postli. reuer. & in l.infamem, ff. de pub.
iudi.Panor.& alios in cap.cum Bertoldus de re iudic.& in cap.
per venerabilem,qui filij sint legit.Ex quibus omnibus elicitur
8 conclusio,quòd iura, † quæ loquuntur in Imperatore, habent
etiam locum in Regibus, & alijs non recognoscentibus supe-
riorem. Contra quam conclusionem multa dicenda se offe-
runt, sed quia instituti mei non est, quę incidenter occurrūt
examinare, & ex commento commentum facere, non insta-
bo aliter,sed id solum addam, quòd ista conclusio non proce-
dit in legibus pœnalibus,& odiosis secundum Cyn.& Ange.in
l.quisquis,C,ad leg.Iuli.maiesta. dicentes illam legem non pro
cedere in coniurantibus contra alium Principem inferiorem,
quamuis non recognoscentem superiorem, & pluribus ratio-
nibus comprobat Socin.consilio 275.columna secunda, & se-
quent.libro secundo.Item procedit,vbi militat omnimoda ra-
tio in non recognoscentibus superiorem, quę militat in Impe
ratore, aliàs secus: & ideo consului, iura dicentia barbitonso-
rem, & coquum Imperatoris nobiles esse, propter radios sui
domini, quibus illustrantur, l. prima C. de domesti. & protec.
lib.duodecimo,& l.omnium,C. de testa.non procedere in bar-
bitonsore domini Delphini,quia in eo non est tanta maiestas,
& tantus splendor,quantus est in Imperatore,vt habetur in se
cundo.Responso respe.26.nunc autem est sub titu. de iure im
mu. Et ex prędictis videtur, quòd constitutio inferioris supe-
riorem recognoscentis,non dicatur propriè constitutio. Nec
obstare videtur text. in capitulo lex est constitutio scripta. &
in capitulo consuetudo,§. cum itaque.ibi, quę in scriptis reda-
cta est,constitutio vocatur, 1. distin.& in ca. lex est constitutio
populi.2.distinctio.& in capi.1. 13.distin.& hęc rub. quę loqui-
tur etiam de constitutionibus inferiorum,vt patet in capitulo
cum omnes, & in capitulo cum M.Ferrarien.j.eod. quia in di
ctis iuribus verbum,constitutio,non stat propriè, sed largè se-
cundum Panor.& Moder.Sed hęc intelligentia mihi non pla-
cet per tex.in dicto capitulo,lex est constitutio, ergo propriè,
tum quia verbum, est, denotat proprietatem, & veram essen-
tiam,secundum Bartol,in l.maritus,§.legis, ff. de adulte. Tum
qui verbum, constitutio, ponitur in diffinitione, cuius verba
9 debent propriam importare essentiam,cum † diffinitio sit ora-
tio substantiam diffinitæ rei significans, secundum glos. in l.
omnis diffinitio,ff.de regul.iur.& Panormita. in rubri. de sen-
tent.excommunica. Præterea si solius supremi Principis edi-
ctum esset propriè constitutio, frustra in ff. rubricaretur de
constitutionibus Principum, vt dicit And. Sicul. hic, nam ex
ea rubri. facilè discerni potest, quòd quædam sunt constitu-
tiones Principum, quædam aliorum inferiorum. Item, vt di-
10 cunt Modern. constitutio † est nomen generale ad omne ius
scriptum, dicto §. cum itaque. & sic tanquam genus compre-
hendit & constitutiones inferiorum. ergo constitutio inferio
ris erit propriè constitutio, quia posito genere ponitur quęli-
bet eius species,l quid earum, §. inter emptum,ff. de legat. ter-
tio, & quęlibet eius species ponitur propriè, secundum Bal-
dum in l. secunda, C. de iure aureo annullo. & probatur in l.
semper in generalibus, ff. de regulis iuris quòd verum est si sit
tale nomen, quod possit stare vt genus, & vt species secun-
dum Bartol. in rubrica, ff. soluto matrimonio, columna ante-
penultima versicul.vel dic etiam,vt in casu nostro,in quo con
stitutio potest sumi vt genus pro quolibet iure scripto, & in
specie, pro edicto solius supremi Principis.& ita tenendo non
obstat text. in dicto capitulo, constitutio, quia ibi describitur
constitutio prout sumitur in specie, & ista arbitror verissima;
& seruire possunt ad statuta loquentia de constitutionibus,
vt etiam de constitutionibus inferiorum sint intelligenda.
quod credo verum in materia fauorabili, sed in odiosa vide-
tur, quòd de constitutionibus Principum duntaxat veniant
11 interpretanda, quia in materia odiosa verbum, † quod potest
sumi vt genus & species, semper intelligendum est vt species,
secundum Panormit in capitulo Rodulphus, columna pri-
ma, infra de rescriptis, & solet allegari text. in l. hoc legatum,
ff.de legatis tertio, & ita in statutis dicit Alexand. in rubrica ff.
soluto matrimonio columna sexta, Sed circa prędicta, aduer-
12 tendum est ad plura, nam si constitutio dicitur † a con, quod
est simul, & statutio, quasi commune statutum,vt dicunt Pa-
normitan. & alij hic, non videtur verum, quòd constitutio
propriè dicatur edictum solius Principis, vel alterius inferio-
ris: sed id,quod a populo, vel ab aliqua vniuersitate, seu colle-
gio statuitur, propriè dicatur constitutio, quasi communis
statutio. istud ostendit etymologia, quæ nihil aliud est, quàm
resolutio verbi in proprium significatum, secundum Bald. in
capitulo primo §.si quis de manso.in vsibus feudo. de contro-
uersia inuestitura,& ita dicunt Goffredus & Imola hic, & Ioan
nes Monachus, in rubrica eiusdem tituli,libro sexto,& Archi-
diaconus in capitulo primo,in verbo, constitutionem,eodem
titulo libro sexto, ad istud Panormitanus hic videtur respon-
dere, quòd non dicitur constitutio communis statutio, eo re-
spectu,quòd a congregatione edatur, sed ea ratione, quia de-
bet esse omnibus communis, & æqualis, capitulo erit autem
lex,quarta distinctione alioquin si contra particularem perso-
nam edatur, iniqua est, & ab ea potest appellari, l. prima, §. so-
lent, ff. quando appella. sit. & contra legem, vel statutum, in
13 odium aliquorum particularium editum, † obstat doli exce-
ptio.l. prima,in fin. ff. de exceptio. doli. & dixi libro primo Re-
sponso capitulo octauo, & capitulo vndecimo, nouissimè au-
tem illa capitulo habentur sub titulo de legibus mu. seu. statu.
Aduerte,quia Panormitanus in hac solutione videtur sibi ali-
quantulum aduersari: vult enim constitutionem ideo nomi-
nari, quia omnibus est communis, ergo etiam lex populi erit
propriè constitutio, quia & ipsa debet esse communis, dicto
capitulo erit autem lex. cuius contrarium dixit supra Panor-
mitanus, & certè si vera est hæc etymologia fateri oportet,
quòd constitutio Principis non sit proprie constitutio. nisi
saluando dixeris, quòd constitutiones Principum statuuntur
cum consilio,& deliberatione procerum sacri palatii,& totius
cætus patrum, & Senatorum.l.humanum, C. de legib. & isto
respectu possent dici editæ a congregatione. sed adhuc hæsi-
to, quia & si Princeps statuerit cum consilio procerum, non
tamen ipsi consultores dicuntur simul statuere, quia actus
non attribuitur consultori,sed consulto,vt traditur per Panor
mitanum in capitulo non potest, columna fin. de re iudica &
Rot.de rescript. decisione 73. & ratio est, quia consultus non
tenetur, nisi velit consilium sequi, capitulo cum olim, de ar-
bit.& quòd actus condendi legem attribuatur soli Imperatori,
est text. ad literam in l. finali ibi, in præsenti tempore soli Im-
peratori concessum est legem condere, C. de legibus. Ideo tu
considera si melius dici possit, quòd dicatur constitutio, qua-
si considerata & deliberata statutio, inquit enim Martianus,
ex re constituendum esse, idest considerandum, an is qui vul-
nerauit vt occideret, pro homicida damnandus sit, l. pri-
ma §. diuus, ff. ad legem Corneli. de sicar. Vel quasi constans
statutio, l. Iustitia, ff. de iustitia, & iure. Iuxta præmissa quæri-

14 tur, an Papa † absque collegio Cardinalium, & Imperator ab-
sque consilio procerum, possint legem, condere? & commu-
niter respondetur, quòd Papa & Imperator, soli possunt legem
condere, & quæcunque ardua peragere, absque eo quòd te-
neantur requirere, vel sequi consilium suorum procerum &
Cardinalium, quòd iuribus & rationibus comprobatur. Pri-
mo text. in l. humanum, C. de legi. vbi Albe. de Rosa. dicit ita
esse tenendum, quia ista est *communis* opinio per illum textum
sed licèt ille text. dicat quòd solus Imperator est legum condi-
tor, & interpres, non tamen sequitur, quòd non teneatur in
editione iurium habere consilium suorum procerum, tum
15 quia dictio. solus, † non excludit consocios, secundum gloss. in
capitulo plerunque, secunda quæstione septima, & in capitulo
submittitur 21. distin. glo. in c. 1. in glo. fi. de hæret. lib. 7. Bald. in
l. 1. in 1. opp. C. de bo. pos. contra tabul. facit text. in ca. si autem,
15. quæst. 7. tum quia dicitur solus facere, qui aliorum consilio
facit, vt supra dixi. Secundo per tex. in capitu. cuncta per mun-
dum. ibi sine vlla sinodo, 9. quæst. 3. sed hic tex. loquitur de apo-
stolica sede, quæ sine vlla sinodo potest damnare & soluere.
intelligo autem apostolicam sedem consistere in Papa & Car-
dinalibus, vt not Ioan. And. in capitulo si abbatem, de elec. lib.
sexto, & in capitulo authoritate, de priuileg. eo. lib. Tertio alle-
gat text. in clemen. 1. ad fin. ibi, plena & libera dispositio, ex suæ
potestatis plenitudine pertinere dignoscitur, vt lite pendente.
iuncta glo. vulgata in clementi. dudum, in verbo, liberè, de se-
pul. sed hic text. non loquitur in arduis, sed in collationibus be
neficiorum, quæ respectu eorum, quibus conferuntur, dicun-
tur gratiæ, capitulo relatum, de præben. & sunt puri iuris posi-
tiui, vt latè per Felyn. in capitu. quæ in ecclesiarum, j. eod. Item
ibi non dicitur, quòd Papa habeat liberam potestatem in be-
neficialibus simpliciter, & secundum potestatem ordinariam,
sed ex plenitudine potestatis, & sic secundum extraordinariã
16 facultatem, qua non debet † Papa vti, nisi ad remouenda scan-
dala; nec legitur, quòd populus Romanus vnquam visus fuerit
plenitudine potestatis, teste Bald. in titulo de pace Constan. in
versiculo libellarie. & in l. 2. circa medium, C. de commu. re-
rum aliena. Curt. consilio 20. columna 2. Ias. in l. quanquam, C.
de testamen. mil, Quarto adducitur persuasiua ratio; ecclesia
militans exemplata est ad instar triumphantis, secundum glos.
in clement. ad nostam, in verbo, ecclesiæ, de hæret. sed in triũ-
phantis est vnicus Deus, cui omnia parent, ergo etiam in mili-
tanti debet esse vnus Princeps, qui omnia possit: sed Deus non
eget consilio, quo tamen eget Papa. Item hæc consequentia
omnem Cæsari adimit potestatem, quam illi Christus permi-
sit. Quinto allegat text. in capitulo fundamenta, §. decet, de
electio. libro sexto. sed facilis est responsio, si exponatur decet,
idest oportet, vt exponitur per gloss. in l. fina. §. decet, C. de post
limi. reuer. quòd enim decet Papam, eum facere oportet: quia
lex honestatis non minus debet obligare Papam, quàm lex
præcepti, vt dicit Barto. in l. imperium, columna secunda, ff. de
17 iurisdictio. omn. iudic. vbi inquit, quòd duplex est † necessitas.
Quædam, quæ præcisè imperat, & hac necessitantur subditi a
superioribus. Quædam est necessitas honestatis, & hac neces-
sitatur Princeps. l. digna vox, C. de legi. licèt enim non sit, qui
audeat dicere Principi, cur ita facis? vt dicit Bald. in præludijs
feudorum, tamen Deo subiicicitur, qui omnibus honesta ser-
uanda præcipit; & si Papa vult in terris gerere vices Christi,
verè & non nudo nomine, debet sequi vestigia Domini, qui a
lege honestatis non aberrauit, nec aberrare potuit, cum om-
ne inhonestum, sit Deo impossibile, vt not. in capitulo primo,
in princip. per gloss. supra de summa Trinita. & fide catholic. &
debet Princeps animaduertere eo minus sibi esse licentiæ, quo
plus potestatis habet, teste Bald. consilio incipien. Præmitten-
dum est. & Socyn. consilio 20. columna fina. inter cõsilia Curt.
& si pertinacius instetur, dicendo quòd huiusmodi expositio
violat literam. Dicam, quòd ille tex. non loquitur in arduis, si
loquatur de concedentia. & honestate nõ obligatoria. nec ob-
stat vniuersalis dictio, quibuscunque, quia non est absonum
restringere propositionem vniuersalem ad ea, quę ardua non
sunt, vt docet Bar. in l. prima, §. nunciatio, ff. de noui oper. nun-
cia. Sexto ponderatur text. in l, humanum, C. de legib. si huma-
nitatis est, ergo non necessitatis, l. ambiguitatem, C de vsu fru.
l. humanitatis, C. de excusatione tutorum, l. humanitatis, C. de
impube. & alijs substituit. Ad istum textum potest responde-
ri, quòd quantum ad Imperatorem, qui vult legem condere,
humanitatis est requirere consilium tot virorum, qui ibi nu-
merantur, videlicet procerum, Senatorum, & iudicum, quia
omnes non fuerunt sibi dati coadiutores imperij: sed require-
re consilia eorum, qui dati sunt coadiutores imperii vel apo-
stolatus, vt sunt Cardinales per capitulo venerabilem, qui filij
sint legiti. est necessitatis, non humanitatis, alioquin frustra
constituti essent a Deo coadiutores, vt infra dicetur. vel potest
responderi, vt responsum fuit ad text. in dicto capitulo, funda-
menta, §. decet. Septimo citatur text. in capitulo primo, vigesi-
ma distinctio. vbi dicitur, quòd Christus commisit Petro clauj-
gero iura cœlestis & terreni imperij. Quidam dicunt, quòd
hic text. palea est, & verum dicunt: quia est Gratiani, qui gra-
tiam Pontificis aucupabatur. vel aliter respondetur, quòd Chri
stus commisit iura Petro seruanda, non violanda violantur au
tem, si coadiutorum consilium in arduis non requiratur, dicto
capitulo per venerabilem, & infra probabitur. vel aliter respõ-
detur, quòd soli Petro non fuerunt commissa iura cælestis &
terreni imperii, sed omnibus Apostolis, quibus dixit, Quæcun
que ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis, Matthei
18. & quibus dixit, Accipite spiritum sanctum; quorum remise
ritis peccata, erunt eis remissa, Io. 20. quibus etiam dixit, Ite &
prædicate Euangelium omni creaturæ, Matth. vlti. id autem,
quòd dixit Petro, in persona omnium dixit, capitulo quodcun
que ligaueris. vigesimoquarto, quæstione prima, Imo si verum
agnoscere velimus, fateri cogemur, Petro non fuisse commis-
sa iura terreni imperij, quia Christus dixit, Regnum meum nõ
est de hoc mundo; & quia iussit Petro, vt gladium poneret in
vagina. Et ex istis patet responsio ad aliud argumentum, dum
dicitur, quòd Petrus est Cæphas & caput Apostolorum: quia
istud non negatur, sed dicitur, quòd non sequitur consequen-
tia, ergo solus potest ardua tractare, vt infra patebit. Imo sequi
videtur contraria consequentia, quia caput a membris separa
ri non debet, alioquin necesse est corporis dissolutionem fieri,
capitulo sunt plurimi, §. verum, & capitu. ex merito, 6. quæstio.
1. & cap. non decet, 11. distinctio. Ex istis etiam patet responsio
ad plura alia iura, quæ soli Papæ supremam attribuunt potesta
tem, tum quia ei soli data non fuit, sed omnibus Apostolis; tũ
quia in arduis constituti fuerunt Cardinales & Episcopi coa-
diutores officii, d. c. per venerabilem. tum quia talia iura edita
fuerunt ab ipsis Pontificibus, quibus credendum nõ est in ea
parte, qua sibi iurisdictionem, & authoritatem ascribunt, nisi
quatenus Euangelica lege eorum potestas iustificatur, l. ex sen
tentia, vbi Bar. ff. de testamen. tut. l. vxori, §. primo, ff. de falsis. &
copiosè per Felyn. post Panormit. Hostien. & alios, in cap. quo
niam contra falsam, col. 20. de probat. Decius cons. 159. colum.
4. Nec refert, quòd plures numero teneãt pro potestate Papæ,
quia adulatores fuerunt, vt plerique autumant, & de eorum au
thoritatibus non est curandum, quia non ex multitudine au-
thorum, sed ex ratione ius constituendum est, l. 1. §. sed neque,
C. de vete. iure enucle. & inquit Dominus, in iudicio nõ acquie
scas sentẽtiæ plurimorum, vt a veritate deuies, Exodi 23. Octa-
uo Barba. in tracta. de præst. Cardi. quæstio. 2. ponderat text. in
capitulo, Episcopo, nona quæstione tertia vbi dicitur, sola Ro-
ma. ecclesia sua authoritate valet iudicare de omnibus, de ea
verò nulli iudicare permittitur. Sed hic etiam text. probat op-
positum, quia Cardinales constituunt Romanam ecclesiam,
vt ostendunt Panormit. & Felyn. post Ioan. And. in cap. ego N.
de iureiu. Imo si verum agnoscere velimus, Romana ecclesia
18 † constituitur ex omnibus Christi fidelibus: quia vnica est eccle
sia Christi super petram, idest super fidem fundata. Nono fa-
cit, quia Papa est Vicarius Christi in terris, c. quanto de transla.
Episco. & ca. quos Deus, 33. quæstio. 2. ergo sicut Christus non
requirebat consilium ab Apostolis, non etiam debet eius Vica
rius arctari ad requirendum. ad istud responderi potest dupli-
citer. primo quòd Christus non agebat consilio rudium Apo-
stolorum, sicut Papa eget consilio Cardinalium. Secundo re-
spondetur, quòd ardua non transeunt in Vicarium, nec succes
sorem in dignitate, nisi specialiter concedatur, secundum Bal.
& Felyn. in capitulo finali §. 1. de officio delega. & quòd non
transeant in Vicarium, probatur in capi. 2. & 3. de offic. Vica. li.
6. Non legitur autem talis potestas data specialiter Papæ, imo
sibi est interdicta, vt infra probabitur, ergo &c. plura alia addu-
cuntur pro hac sententia, sed quia leuia sunt, & ex præmissis
dissolui possunt, non curo aliter super eis insistere. ¶ Pro con-
traria sentẽtia, quòd Papa nequeat ardua negotia expedire si-
ne consilio Cardinalium, & diuinis & humanis iuribus proba-
tur. Primo legitur Deuteronomij secundo, si aliquid difficile,
& ambiguum emerserit, venies ad sacerdotes Leuitici generis,
& ad iudicem, qui fuerit illo tempore, qui iudicabunt tibi iudi-
cij veritatem, quorum sacerdotum Leuitici generis loco suc-
cesserunt Cardinales, cap. per venerabilem, §. rationibus, qui fi-
lij sint legitimi. Secundo probatur ad Galathas capitulo secun-
do, vbi Paulus, cui euangelizandi munus a Deo commissum
fuerat, oraculo diuino iussus contulit suum Euangelium cum
Bernaba, & Titio coapostolis & comitibus, quos solos habebat
in Hierosolyma. Tertio probatur Luce vigesimosecundo. vbi
suborta inter Apostolos contentione de primatu, respondit
Dominus, ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat: vt
doceret eum, qui primatum ambit, debere ministrare iura, &
cætera ardua: in medio Apostolorum, idest Cardinaliũ & Epi-
scoporum sedens, & non clanculum, & seorsum abis, & sine

consilio illorum. Quarto potestas soluendi & ligandi fuit omnibus Apostolis concessa, ut ostensum fuit supra. firmant Panorm. & alij *communiter*, in ca. translato, infra eod. & probatur in capitu. loquitur dominus ad Petrum, xxiiij. quæst. j. ubi Cyprianus Papa inquit, Licèt exordium catholicæ fidei ab unitate proficiscatur, scilicet a Petro, tamen cæteri Apostoli idem sunt quòd Petrus, pari consortio prædití & honoris, & potestatis. ad idem text. apertus in capitu. noua, de peniten. & remissio. Et licèt Petrus fuerit constitutus Apostolorum caput, non tamen sequitur, quod solus possit ardua tractare sine consilio fratrum, quibus communiter fuerunt traditæ claues, & data legis condendæ potestas. Imo ex hoc, quòd Petrus fuerit constitutus primus & caput aliorum, non sequitur, quòd prælatus non possit legem promulgare, nec quicquam arduum peragere sine consensu collegij Cardinalium, capi. quanto, capitu. nouit, de his quæ fiunt a præla. sine consen. capitu. & traditur per Innocen. in capitu. quod in dubijs, de renuncia. & in capit. ad aures, de tempo. ordi. & per Abbat. in clemen. ij. de reb. eccle. non alienan. & Lapum allegat. xlix. licèt materia. & per Panormit. & Felyn. post Innoc. in capitu. causam quæ, colum. 2. de iudic. & per Felyn. in c. fin. §. j. colum. penul. de officio delegato. Nec dicatur, iura, quæ dicunt prælatum non posse ardua tractare, sine consensu capituli, loquit in prælato inferiori: unde non deberet extēdi ad Papam vel Imperatorem, qui sunt legibus soluti, l. Princeps, ff. de legib. quia respondetur, quòd dicentes Papam posse ardua peragere sine consensu & consilio Cardinalium, quia est solutus legibus, præsupponunt Papam ideo posse, quia potest iura peruertere, non autem posse, quia reperiatur a Deo sibi data huiusmodi potestas. quod vltimum probandum est, quia de potestate principaliter quæritur. videtur autem ex præmissis probari, quòd Petro soli non fuerit data potestas, sed omnibus simul. quo stante, aut volumus dicere datum fuisse omnibus collegialiter, & tunc necessè est iurisdictionem esse apud collegium, & sic apud omnes vt vniuersos, & non penes singulos, cap. irrefragabili, §. excessus, & quod ibi not. de offic. ordin. firmat Panorm. in capitu. prudentiam, in princip. colum. 2. de offic. delegat. & istud fateri uidentur hi, qui dicunt Petrum èsse caput collegij Apostolorum. Caput enim corpus præsupponit, capitu. cum non liceat, de præscrip. & ad essentiam cuiuslibet perfecti colle-
19 gii † requiritur unum caput, secundum Innocen. in capi. dilecta, de exces. præla. & istud est, quod docebat Paulus Apostolus ad Ephesеos iiij. capitu. vnum corpus, unus spiritus, vna spes uocationis nostræ, vnum baptisma, vnus dominus vna fides, vnus Deus. quam vnitatem tenere & uindicare debent, maximè hi, qui in ecclesia Dei præsunt, capitu. loquitur, xxiiij. quæstio. 1. Aut volumus dicere iurisdictionem, & potestatem datam fuisse omnibus, vt singulis, & tunc necesse est alterum de duobus fateri: aut quod sit data omnibus simul, aut cuilibet insolidum. primo casu constat vnum non posse iurisdictionem exercere sine aliis, l. fina. C. de autho. præstan. l. si vni, ff. de re iudica. & d. capitu. prudentiam & capitu. causam, de officio delegat. Sècundo casu quilibet potest eandem iurisdictionem exercere, cum eam quilibet habeat insolidum, l. j. ff. de offic. Consu. capitu. cum ab ecclesiarum prælatis, & capitu. duo, de offic. ordina. & sic quilibet Episcopus hoc attento haberet eandem potestatē, quam habet Papa, quia episcopi hodie repræsentant Apostolos, & eorum loco successerunt, capitu. in nouo, xxj. distinct. capitu. quorum, lxviij. distin. capitu. porro, lxvi. distinc. capitu. uidentes, xij. quæstio. & consequenter quilibet posset ardua tractare solus, sicut prætenditur Papam posse. Sed istud vltimum negabunt, qui partes Pontificis tuentur, ergo cogentur fateri alteram, quòd potestas sit omnibus simul data, ergo vnus sine alio non poterit ardua tractare. Quinto pro hac parte facit text. ad literam in capitu. Anastasius, xix. distin. ubi Anastasius Papa nutu diuino percussus est, quia sine consilio Episcoporum & presbyterorum Achatium hæreticum communicauit ecclesiæ. Et si tu dixeris, vt dicunt glos. & alij, quòd ille text. loquitur in concernentibus fidem, in quibus est speciale, quòd Papa non possit aliquid statuere sine consensu uniuersalis Concilij, tunc vellem duo a te scire. Primum, utrum Petro data fuerit alia potestas, quæ extra fidem sit, & quæ ad fidem non pertineat. mihi enim uidetur, quod Dominus Iesus Christus dum dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, loquatur de Ecclesia sua, id est de fide, quàm super petram, id est firmitatem, ædificare uoluit, capitu. fidelior, 50. distinctione, & hac de re rogauit Patrem, ut non deficeret fides Petri, capitul. primo, §. primo, xxi. distinctione, nam de temporalibus, quæ fidem non concernunt, nulla reperitur Petro concessa potestas, ut supra dixi: unde Papa qui uices domini nostri Iesu. Christi gerit in terris, eam non debet sibi arrogare potestatem, quam Dominus noster respuit, dum dixit, Regnum meum non est de hoc mundo. ex quo constat Petro & eius successoribus solam animarum curam fuisse decretam. Et ideo ei dixit, pasce oues meas, uerbo fidei & doctrinæ. si ergo nulla alia fuit sibi cura demandata, quàm animarum salus, quæ in sola fide consistit, capitulo primo. supra titulo primo. Et in his, quæ fidem concernunt, nihil potest sine consensu coepiscoporum, consequitur vt nihil arduum possit solus attentare. Secundum, quod uellem scire, est; quæ nam fuerit ratio specialitatis, quare in concernentibus fidem Papa nihil possit sine concilio. Si responderis ita statutum, quia Papa solus potest errare, prout errauit Anastasius: respondebo etiam Papam errare posse in reliquis, quæ fidem, non concernunt, unde nec in reliquis quicquam poterit sine Concilio, in quo nullus fuit error inuentus, c. arrecta vigesimaquarta quæstione prima. constat enim Petrum etiam quandoque lapsum, & a Paulo correctū emendatumque fuisse. Si autem responderis ita statutum, quia de arduo agitur negotio, ut plerique dixerunt. Ergo eadem ratione ita statuendum in aliis arduis, quæ fidem non con-
20 cernunt: nam etiam in iuribus limitatorijs † ex identitate rationis idem ius statuitur, l. filium habeo, ff. ad Macedonianum l. libertum. §. Senatusconsultum. ff. de ritu nuptiis. nota. Bartol. in l. si constante, in nona quæstione. prima parti. ff. soluto matrimonio. & Iason in authent. quas actiones, C. de sacrosantis ecclesijs. Plura etiam iura tam ciuilia, quàm canonica, adduci possent pro hac parte: sed quia faciunt in argumentum, non curo de talibus a longe facientibus implere folia, maximè quia Mod. hic, & Barb. in tractatu de prestandis, Cardina. nonnulla ex ipsis citarunt, & hanc sententiam contra Papam & Imperatorem tenent Monach. & alij plures relati hic per scriben. & idem tenuit Bald. in l. cum multa, C. de bonis, quæ liber. Bald. & Ias. in l. placet, per illum text. C. de sacrosanct. ecclesijs. & per text. in l. quarta C. de diuer. rescriptis. Andr. Sicu. in dicto tractatu. de præstandis. Cardina. questione 2. & Fel. sibi contrarius in dicto capitulo fina. §. primo. infra de offi. delegat. Et re uera horum sententia potior uidetur: tamen pro concordia consideratur sic posse distingui. Aut quæritur de potestate circa ea, quæ iam statuta sunt & determinata. Aut de potestate circa statuenda de nouo. Primo casu Papa & Imperator sine dubio possunt soli, etiam quòd de re ardua agatur, in sequendo statuta Patrum traditiones, quicquid uolunt disponere, & ita procedit communis opinio. Secundo casu, aut agitur de aliquo ordo statuendo, quod consistit in iure positiuo, & tunc Papa & Imperator poterunt soli statuere absque consensu, vel consilio alicuius, quia in istis Papa est super consilium, capitu. significasti, de electio. & quia his, quæ sunt positiui iuris, sufficit pro ratione uoluntas, ut nota. per glos. in l. prima. §. pueritiam. ff. de postula. & per Felyn. in capitu. si quando, ubi dixi, infra de rescriptis. & in istis etiam potest procedere sententia communis. Aut agitur de aliquo arduo, quod consistit in iure diuino, aut naturali uel quasi, & tunc neque Papa sine Cardinalibus neque Imperator sine Senatoribus poterit quicquam decernere, & ita procedat contraria opinio. Et si concernentibus fidem agatur, cum concilio uniuersali res hæc determinanda erit, dicto capitulo. Anastasius, & in capitul. sicut, decimaquinta distinctione. & traditur per Panormit. in disputatione exordiente, Episcopus, &c Sed an in istis † casibus, in quibus Pa-
21 pa & Imperator nequeunt statuere de nouo absque consilio procerum, teneantur sequi consilium illorum? Videretur quòd non, quia obligatus facere actum cum alterius consilio non tenetur illud sequi, l. Titium, in principio. ff. de administratione tutorum capitulo primo, de capel. monaco. & capitulo cum olim, infra de arbit. In contrarium facit text. in capitulo venerabili, infra de officio delegat. ubi dicitur, quòd is cui datus fuit alius coadiutor in officio, cum clausula, quod sine illius consilio nihil agi possit, tenetur requirere & sequi consilium. & per illum textum dicit Panormitan. in dicto capitulo venerabili, quòd si is, qui habet consulere, sit particeps officij, tunc eius consilium sapit consensum. Sed Cardinales sunt dati in officio coadiutores Pontificis, dicto capitulo per venerabilem, §. rationibus, & eis, ac omnibus Episcopis similis fuit data potestas, ut supra probatum fuit. Ergo Papa tenebitur sequi eorum consilium. Considera si dici possit; aut res, de qua agitur, est multum ardua, & maximi momenti, ut si agatur de uniuersali statu ecclesiæ, & tunc Papa debet sequi eorum consilium.

Aut res, de qua agitur, est ardua, sed non multum, & tunc consilium sequi non arctatur. Ita distinguit Fe-

iv.in Episcopo, an teneatur facere cum consilio, vel cum con
sensu capituli, in capi. causam, colum.ij.j. de iudic. pro qua di-
stinctione benè facit text in ca.si pro debilitate, j. de officio de
lega. Et ex his vtiliter absoluta remanet hæc terminalis quæ-
stio, quid sit constitutio, & vnde dicatur, & in quo differat
à lege. Nunc pro maiori terminorum cognitione superest, vt
inquiramus in quo differat constitutio a canone, a decreto,
a decretali, a sanctione pragmatica, annotatione, interdicto,
mandato, dogmate, & similibus. Glos. iij. distinct. in summa,
& Hostien. hoc eod. titu. in summa. dom. Andr. Basig. & De-
22 ci. in 2. lectura, qui respondent, quod constitutio differt † a
præmissis omnibus, sicut differt genus a specie. Dicunt enim,
quod canon dicitur constitutio edita in Concilio generali,
vt probatur in summa, & cap. Nicena, 31. distinct. & Grecè
23 dicitur, † canon, Latine regula, capi. canon, iij. distinct. & hac
ratione id, quod præstatur anno quolibet ab emphyteuta,
dicitur canon emphyteuticus, quia regulariter sua die præ-
statur, authen. qui rem, C. de sacrosan. eccle. & quæ annua-
tim præstantur, canonicæ pensiones nominantur, l. præter,
C. de lucris aduoca. lib. xij. Hinc largitio, siue tributum, quod
ex more soluitur Principi, canon appellatur. C. de canon. lar-
gi. in rubro & nigro, libr. x. hinc canon uestium, qui militi-
bus ex more traduntur, l. j. C. de mili. vest. libr. xij. hinc canon
annonæ, quæ militibus præstari solet, l. ij. C. de appella. præ-
24 fect. ann. libr. 12. hinc dicitur † canonicarius, qui regulares exi-
git præstationes, §. hoc quoque obseruari, in Authentic. de
colla. hinc canonica portio, quæ parochiano debetur de reli-
ctis alteri ecclesiæ occasione sepulturæ, cap. de his, infra de se-
pultu. hinc quarta canonica, quæ Episcopo præstatur a paro-
chiano sacerdote de obligationibus, & decimis parochialibus,
x. quæst. j. cap. de his, & xij. quæstio. j. uobis. de quo plenissimè
per Petr. de Vbal. in tractatu. de canon. Episcop. & parochia.
hinc canonica institutio, quæ secundum regulas iuris facta fuit, ca. j.
de reg. iur. in sexto. hinc canonica electio, & canonica præscri
ptio. cap. cum olim, de dolo & contuma. ca. cum olim, de præ-
25 scrip. Et potest institutio vel electio tripliciter appellari † ca-
nonica largè, & strictè, & strictissimè, ut declarat Archidia. in
cap. nullus, lxiij. distinct. Geminia. consil. 88. Innocentius Pa-
26 pa. hic dicitur † canonicus, quasi canonicè institutus. & se-
cundum hunc sensum quilibet beneficiatus posset dicit ca-
nonicus, quod admittit Ioan. Andre. si largè loquamur. Ita
Ioan. Andr. in cap. j. de electio. libro sexto. & Panormi. in cap.
causam quæ, colum. 2. de iudic. & in rubr. de uita & honestate
clericorum. sed propriè non dicuntur canonici, nisi colle-
giati in aliqua ecclesia, quia sub certa uiuendi regula reci-
piuntur, & sic dicuntur canonici a canone, id est regula, d.
cap. canon, secundum Panormi. in d. cap. causamque. Sed
certè etiam secundum hunc sensum monachi, & fratres de
obseruantia dicerentur canonici. vnde necesse est dicere, quod
canonici teneantur magis ad seruandos canones, quàm cæ-
teri, & hoc respectu hi dicuntur propriè canonici, secundum
Card. in cap. fin. de cleri. non resid. Et hoc stante, quòd canon
dicatur constitutio edita in Concilio generali, sequitur, quod
constitutiones synodales, seu prouinciales, non rectè dican-
tur canones, quod firmat Bald. in capitu. primo, infra eod. &
Card. in clemen. 1. in princip. quæstio. xxvj. de priuileg. per il-
lum text. ubi secundum eum fit differentia inter excommuni
catos a canone, & excommunicatos per statuta sinodalia, vel pro-
uincialia. Sed in contrarium facit, quia canon dicitur regula, quę ho
mines regulat ad beatè benèque viuendum, cap. regula, 3. dist.
Sed constitutiones prouinciales, & sinodales etiam dirigunt
subditos ad beatè benèque uiuendum, ergo &c. Item in con-
trarium facit text. in d. cap. regula, §. porro. vbi dicitur, porro
canonum alii sunt decreta Pontificum, alii sunt statuta Con-
ciliorum. Conciliorum uero alia sunt uniuersalia, alia sunt
prouincialia. pondera, quod etiam prouincialia statuta sunt
canones. Item pondera, quod omnia Pontificum decreta
sunt canones, ergo propriè quia dictio, sunt, denotat essentiam
& proprietatem, secundum glos. in l. mercis appellatione, 2. de uerbo.
signifi. & Bart. in l. si maritus, §. legis Iuliæ, ff. de adulte. Tertio
facit text. in cap. de libellis, in fin. xx. dist. ibi, sanctorum patrum
statuta, quæ apud nos canonum nomine intitulantur. Quarto fa-
cit text. in ca. 1. j. eo. vbi probatur, quod omnis constitutio dicitur
canon, dum dicitur quod canonum statuta custodiantur ab om-
nibus, & ita tenet Cald. consi. 19. sub rubr. de reg vbi cōsuluit,
quod Abbas, qui habet potestatem dispensandi cum monachis
super irregularitate imposita a canone, poterit dispensare su-
per irregularitate imposita ex constitutione ordinis, quia e-
tiam constitutio ordinis dicitur canon. & idem tenet Calde.
consi. 16. sub ista rubr. de constitu. vbi dicit, quod habens potest
tem dispensandi cum celebrante post excommunicationem
latam a canone, etiam poterit dispensare cū celebrante excōi-
cato a constitutione capituli. Quid tenendum? Felyn. & alij
Modernio. in d. cap. 1. dicunt quod canon propriè, & strictè
capitur pro constitutione edita in concilio vniuersali, largè
autem pro omni constitutione ecclesiastica, d. ca. j. Et ideo di-
cunt, quod in materia fauorabili, & extensibili, appellatio-
27 ne † canonis, comprehenditur etiam sinodalis constitutio,
& ita loquitur Calder. in d. consil. vbi loquitur in facultate di-
spensandi, quæ est fauorabilis & extendenda, secundum Ioan. And.
& alios, maximè Felyn. in cap. fi. de simo. Sed illa sua distinctio
confunditur per iura præallegata, quibus non accomoda-
tur, quod responsum est, & confunditur per text. super qui-
bus ipsi se fundat in dict. cle. j. de priui. vbi in materia pœna-
li, appellatione canonis continetur omnis constitutio edita
a summis Pontificibus etiam alibi, quàm in Concilio. Imò
si rectè aduertatur, ille text. contra eos vrget mirabiliter, quia
ibi puniuntur absoluentes absque licentia parochialis sacer-
dotis excomunicatos a canóne, præterquàm in casibus a iu-
re, vel sententiis per statuta prouincialia, aut sinodalia pro-
mulgatis. Ergo etiam hi, qui sunt excommunicati per statuta
sinodalia, dicuntur excommunicati a canone. Alioquin exce-
ptio non esset de regula contra l. nam quod liquidè, §. fina. ff.
de penul. lega. & not. per gloss. & Barto. in l. j. ff. de regulis iuris.
Ego autem teneo, quod etiam constitutio sinodalis propriè
dicatur canon per prædicta. Ad iura contraria, quæ videntur
probare, quòd constitutio edita in Concilio propriè dicatur
canon. Respondeo, quòd non negant alias constitutiones e-
28 tiam posse dici propriè canones. vnde dico, quòd canon † po-
test dupliciter capi, in genere, & in specie, prout etiam dupli-
citer sumitur constitutio, vt supra conclusum fuit. Si capiatur
in genere, omnis constitutio rectè dicitur canon. Si capiatur
in specie, de constitutione conciliari intelligitur per excellen-
tiā, §. sed quoties, Institu. de iure natura. gent. & ciuil. ¶ An au
29 tem lex † ciuilis rectè canon appelletur? Præmissa faciūt quòd
sic, quia etiam lex ciuilis instruit nos ad beatè beneque uiuen
dum. In contrarium facit text. in capitu. filius, infra de testa.
ubi dicitur lex seculi. Et quòd propriè leges ciuiles non dican-
tur canones, sentit Panorm. in dicto capit. j. in primo notab. ut
firmat Deci. consil. 158. columna ij. Sed distinguendum est, an
leges sint approbatæ a canonibus, & tunc rectè canones pos-
sunt appellari, quia cum sint approbatæ, constat, quod nos du
cunt ad beatè beneque viuendum. aut non sunt approbatæ,
& tunc non rectè canones nominantur. Et ita distinguit Pan.
in cap. si necesse. ad finem. infra de dona. inter uirum & uxor.
30 Decretum † autem est constitutio Papæ cum concilio Cardi-
31 nalium ad nullius consultationem edita. Decretalis vero † epi-
stola dicitur constitutio Papæ ad alicuius consultationem pro
mulgata. Ita gl. Hostien. & alii concludunt: quod stare potest,
si huiusmodi nomina intelligantur in specie. Sed in genere
omnis constitutio rectè dicitur decretum, c. ne innitaris, j. eo.
titu. c. si Romanorum, xix. distin. l. 1. §. fin. ff. quod quisque iur.
& l. 1. & per totum, ff. de decre. ab ordi. facit. & C. de decret. De-
cur. in rubro & nigro. nam & iudicis sententia etiam decre-
tum rectè appellatur, l. nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de
offic. Proconsul. & ibi Bald. & Ias. uarias huius uerbi significa-
tiones referunt, & quid differat decretum iudicis ab authori-
tate, licentia, & consensu, traditur per glo. in c. j. de reb. eccl.
32 non alienan. lib. vj. Sanctio † autem dicitur constitutio pœna-
lis, l. sanctio legum, ff. de pœn. Institu. de re. diui. §. sanctæ. quod
glos. ibi uerum putat de stricta & propria significatione. Sed
largè sanctionis verbo, omnis lex Imperialis significatur, C.
de nouo Cod. facien. ibi, colligentes vero in unam sanctio-
nem, largissimè totius iuris ciuilis collectio denotatur, vt in
proœ. Digest. & ibi gloss. idem no. & in l. ij. §. omni, C. de vete.
iur. enucl. & idem renet gloss. in clemen. 2. in versicu. sanctio-
ni, de vit. & honesta. cler. & in clemen. sæpe, in verbo constitu-
tione, de verbo. significatio Aliquando sumitur pro quacun-
que constitutione Papæ, ca. sic omnes, xix. dist. & ibi Archid. &
Cardi. Alex. & in ca consuluisti, 2. q. v. sancire enim, Seruio au-
ctore, est consecrare sub sanguine hostiæ. Hinc lex quæ, san-
guinis pœna arcet malos a delictis, dicitur sanctio, quasi no-
centium sanguine consecreta. sancire etiam est confirmare
& roborare. hinc omnis lex aliquid firmans, potest dici san-
ctio, d. cap. sic omnes. Qua de re etiam testatoris dispositio re-
ctè dicitur sanctio. l. filium, quem habentem. ibi, sanxit testa-
33 tor, C. famil. ercis. Pragmatica † sanctio appellatur constitu-
tio Principis super causa, in consistorio Principis uentilata,
secundum gloss. in l. fina. C. de diuer. rescrip. tanquam cum
causæ cognitione facta secundum glo. in ca. peruenit, c. 1. dist.
uel dicitur pragmatica, a scriptura, secundum gl. in ca. dicenti,
§ rescripta, 35. q. ij. Gramma enim idem est, quod litera, secun
dum gl. in l. moris, §. solet, ff. de pœn. & idem dixit gl. in l. leges.
1. in versi. iudicium programmate, C. de leg. Sed verius dicitur
pragmatica sanctio, determinatio causæ facta a Principe cum
34 consilio pragmaticorum. Sunt autem pragmatici, † sapientes
viri,

viri, qui partiũ consensu absque lite causas dirimunt, quibus aliquando solet præses officium interdicere, l. moris, §. solet, ff. de pœn. Et hinc dicebat Iuuena.

Inde cadunt partes in fœdere Pragmaticorum.

Vnde non puto Accur. rectè sensisse, dum eredit eos dici pragmaticos, qui pragmaticas scribunt sanctiones. Sic cum a iudicibus ordinarijs disceditur, & ad Principem itur pro dirimenda lite, Principis determinatio dicitur pragmatica sanctio, & ita propriè sumitur in d. l. fin. C. de diuer. rescript. hinc omnis lex edita a Principe cum consilio sapientum, dici potest sanctio pragmatica, l. legge pragmatica, C. de domest. & protec. lib. xij. Ita sentit glo. in l. iubemus, C. de sacrosanc. eccle. dicuntur enim pragmatici a prasi Græcè, Latinè autem terminatione.
35 Annontatio † est Principis constitutio, motu propio edita absque consilio sapientum, secundum glo. in d. l. fin. C. de diuer. rescript. & in l. non aliter, C. de pala. sacra. largiti. libr. xij. & in hoc differt a pragmatica, quæ editur de consilio pragmaticorum. Vel annotatio dicitur, quod a Principe statuitur de consilio paucorum, Pragmatica de cõsilio plurimorum, secundum gloss. in l. iubemus, C. de sacrosan. eccle. Vel verius pragmatica dicitur, quod Imperator cognoscens decreuit de consilio pragmaticorum; Annotatio, quod per epistolam & subscriptionem statuit, dicta ab annotatione, id est subscriptione. Hinc descendit Notarius a notando, id est scribendo, vel subscribendo. Et hæc differentia satis colligitur ex tex. in l. 1. ff.
36 de constitu. Prin. Dogma, est lex † docens fidei scientiam, quæ est vera doctrina & cætærarum scientiarum viaticum, cap. qui sine, xxvj. q. ij. & idem dixit gloss. in c. satis, xcvj. distin. Generaliter tamen significat cuiuslibet sectæ decreta, c. qui de mensa. ibi, dogmata philosophorum, xxxviij. distin. & in Authen. quomodo oportet Episcopos. in princ. hinc dogmatistes, qui alicuius dogmata sequuntur. Inquit enim Hieronymus, Apostoli interpres magis sui, quàm dogmatistes. Interdictum, ea
37 lex † vocatur, quæ est simpliciter prohibitoria. Interdicere enim est denunciare, & prohibere, §. exhibitoria. versic. sunt tamen, Institut. de interdic. hinc banniti dicuntur intetdicti, quia eis prohibitus est ad patriam regressus, ff. de interdic. & relega. l. relegatorum, & l. nulli, C. de senten. hinc prohibitus a lege de bonis suis disponere, dicitur bonis interdictus, l. is cui bonis, ff. de verbor. obligatio. hinc prohibitus postulare, vel officium suum exercere, dicitur interdictus officio, l. moris, per totam illam legem, ff. de pœn. & l. fin. eod. titu. & Institu. de suspec. tu to. §. si quis autem, cum similib. Hinc prohibitio de non contrahendo matrimonium dicitur interdictum, infra. de matri. contracto contra interdic. eccles. Hinc prohibitio de non audiendo diuina, dicitur etiam interdictum ecclesiasticum, c. alma mater, & c. si sententia. de senten. excom. lib. 6. c. quod in te, infra. de pœn. Vsus tamen obtinuit omnia iura restitutoria & exhibitoria etiam interdicta appellari, quasi inter duos dicta, §. exhibitoria, Instit. de interdic. vbi probatur quando norma loquendi est penes vsum, vt inquit Horatius, & refert gloss. in l. Labeo, ff. de supel. lega. Mandatum
38 † autem dicitur ius, quod consistit in moribus, secundum Hostien. & Modern. hic. Tu dicas, quòd omnia legum precepta possunt dici mandata, sed in specie ea sola mandata dicuntur, quæ iudicibus traduntur circa modum gubernandi prouinciam, vt probatur in Authen. de mandat. Pincip. in princip. vbi Iustinianus attestatur se composuisse librum mandatorum, & ita declarat glo. ibi in rubr. & ideo si Rector prouinciæ contrahat matrimonium cum subdita, dicitur contraxisse contra mandatum Principis, l. & si contra mandata, vbi etiam gloss. not. C. de nuptijs. Si verò tutor contahat cum pupilla, dicitur contraxisse contra interdictum Principis, C. de interdic. matri. in rubro & nigro. & declarat Odofredus in l. qui contra legum præcepta, vel contra mandata constitutionesque Principium, C. de in cestis nup. vbi expressè probatur mandatum differre a præcepto, & a constitutione Principis. Sunt & alia iura, quæ alijs nominibus vocitantur, vt Senatu consulta, prætorum edicta, plebiscita, prudentum responsa. alia etiam varijs nominibus appellantur a conditoribus eorum, vt 3. distin. per totum, & Insti. de iure natu. per totum. Vltimo quærit Panormitan. hic, an scriptura sit
39 de substantia † legis, seu constitutionis? quam quæstionem latè prosequuntur Moder. maximè Deci. Pro parte affirmatiua adducuntur plura. Primo text. in l. humanum, ver. dictari, C. de legi. Decius respondet, quod etiam dicitur dictari, quod viua voce profertur, l. dictantibus, C. de testamen. & l. 1. C. de his, qui sibi ascrib. in testamen. Quidam hanc solutionem non admittunt, quia ibi non solum dicitur legem debere dictari, sed etiam recenseri, & recitari, quę verba præsupponunt necessariam esse scripturam, C. de emend. Iusti. Codi. ad finem. & facit text. in l. prima, C. quemadmodum testamen. aperian. & l. 1. ff. de his, quæ pro non script. haben. Sed certè etiam dicitur recitari, & recenseri quod ore exprimitur, iuxta Iuuenal.

Impunè ergo mihi recitauerit ille togatas?
Hic elegos, &c.

Et probatur in l. 3. §. si quis noxali. & ibi gloss. in versiculo recensione, ad exhiben. Dubitandum tamen est, quia ista procederent de plano, si ibi simpliciter diceretur legem debere dictari, vel recitari, vel recenseri. Sed ibi dicitur, quòd prius id, quod legem exposcit, ab omnibus patribus examinandum est. & si placuerit omnibus, debet forma legata dictari, & ea denuo collectis omnibus recenseri, & demum in sacro consistorio recitari. pondera, quod prius præsupponitut placitum omnium patrum, postea ea forma, quæ placuit, delegatur dictanda, ab aliquo postea recitanda. quæ dictatæ formæ recitatio scripturam meo iudicio præsupponit. & benè probatur in l. secunda, ibi, testamentum dictasse, iuncta gloss. quæ exponit, idest scripsisse, C. de his, qui sibi ascrib. in testamen. & in l. sed si maior. ibi, resignari testamentum & recitari, ff. quemad. testamen. aperian. & hic fuit intellectus Bart. in dicta l. humanum, qui ita summat. lex hoc ordine fieri debet, prius examinetur, deinde scribatur, postea recitetur. Ideo Deci. fortè sentiens difficultatẽ transit ad alias solutiones. Respondet ergo secundo loco, quòd illa forma non est necessaria, secundum Bar. ibi. sed tu aduerte, quia & si Bar. velit, ꝙ vniuersalis ordo, de quo ibi, non sit necessarius, non tamen Bar. vult totum oppositum, si rectè intelligatur: nam Bart. opp. de legibus Authenticorum, & respondet, ꝙ ideo in illis iuribus non fuit seruata forma dictæ l. humanum, quia talis forma non est necessaria, sed ad beneplacitũ, & sic Bar. loquitur de forma omissa in iuribus Authenticorum, non de scriptura, quia constat scripturæ formam in illis legibus non fuisse prætermissam. vnde aliter, & tertio, respondet Deci. quod in d. l. humanum, habetur respectus ad communem obseruantiam, quę est ꝙ lex redigatur in scriptis, non ꝙ scriptura sit necessaria. Sed tu considera, quod hæc solutio non videtut recipienda, tum quia diuinat, tum quia verba illius legis repugnant. non enim dixisset Imperator, non aliter esse in posterum legem promulgãdam, si ad communem obseruantiam respectum habuisset. Imo ideo scribendam esse, & recitandam iubet legem in consistorio, vt cum̃ summa maturitate & deliberatione fiat, vt sonant illa verba legis. Secundo allegatur text. in §. constat, Institut. de iure natu. gen. & ciui. vbi dicitur ius constare auten scripto, aut non scripto. Pondera, quod constitutiones, & leges consistunt in scriptura, & consuetudo in vsu & communi obseruãtia, vt clarius probatur in §. ex non scripto, eod. titu. Ad idem text. in capitulo, lex est constitutio scripta, & ca. mos est longa consuetudo moribus tantummodo tracta. 1. distin. Ad idem clarior text. in §. cum itaque, cap. consuetudo, ead. distinct. Ad ista iura, & similia respondet Deci. quod in dictis iuribus distinguitur ius scriptum ad differentiam consuetu. quæ est ius non scriptum. non tamen sequitur, secundum eum, ꝙ scriptura sit de substãtia legis. Sed tu aduerte, quod ius distinguitur in duas species, scriptum. s. & non scriptum. Frgo scriptura est, quę causat hanc distinctionem, vt probatur expressè in §. & non ineleganter in duas species, & ca. Instit. de iure natu. gen. & ciui. Si autem scriptura est, quæ hanc distinctionem facit, sequitur ꝙ scriptura est de substantia iuris scripti. Alioquin non essent duæ species iuris, quia quæ differunt specie differunt, substantia, vt homo, & pecus, secundum Porphirium. & not. per gloss. in l. secunda, ff. si cert. pet. & probatur in l. tertia. §. genera. ff. de acquiren. posses. & ibi Ias. primo nota. Et si dixeris, vt dicit Deci. quod lex, & consuetudo distinguuntur specie alia ratione, quam scriptura: quia vna expressa, altera ex tacito consensu populi inducitur. Respond. quod expressus consensus causatur ex scriptura, tacitus causatur ab vsu. & ideo scriptura principaliter contemplatur. vnde text. in dicto §. & non ineleganter dicit ius distingui in duas species, propter scripturam, non propter tacitum & expressum. Et cum Legislator expressè dicat, scripturam causare has duas species, impium est asserere quod non sit scriptura, sed tacitus vel expressus consensus, qui distinctionem facit. Secundo respondet idem Deci. quod in dictis iuribus distiguitur ius scriptum a non scripto, ratione facilioris probationis, argum. l. contrahitur, ff. de pigno. Sed certè lex non diceretur constitutio scripta; nec distingueretur prout diuersa species a consuetudine, si ad faciliorem probationem, requireretur scriptura, quia maior & facilior probatio, & minor probatio non faciunt rem differre specie, l. fina. ff. de fun. instru. instrumentoquè lega. Tertio respondet, quod differentia scripturæ sit habito respectu ad communem contingentiam. Sed nec ista placet, quia ipse præsupponit, quod scriptura non causet differentiam specificam, quod constat esse falsum, vt patet ex prædictis Et quia text. in d. §. & non ineleganter, in fin. facit differentiam non respectu

communis

communis contingentiæ, videlicet quia leges ſoleant commu
niter redigi in ſcriptis: ſed quia non aliter pro legibus haben-
tur, nec recipiuntur, niſi ſint ſcriptæ. Plura alia iura pro hac
parte citantur per Mod. hic, quibus reſpondent Mod. ſed quia
ſolutiones eorum remanent euacuatæ per predicta, circa ea
aliter non inſiſtam. Vlterius pro hac parte facit, quia lex
40 † dicitur a lego, legis. Ergò ſcriptura videtur neceſſaria, aliàs
legi non poſſet, l. j. §. j. ff. quemadmod. teſta. aper. Ad iſtud re-
ſpondet dom. Anto. de Butr. quòd lex non dicitur a lego, ſed
a ligo, ligas: quia omnes ligat, cap. j. ꝫ. e. Sed tu aduerte. quia
non liget, niſi ſit ſcripta & publicata, cap. iiꝫ. eod. & d. §. & non
in eleganter, in fi. & in Authen. vt factæ nouæ conſti. in princ.
Ergò ad hoc, vt ſit lex, & ſic vt liget, neceſſaria eſt ſcriptura,
Quidam etiam allegant pro hac parte text. in l. prima. C. de
manda. Princip. arguendo de ſpecie, i. de mandato, quod eſt
ſpecialis conſtitutio, vt ſupra dictum eſt, ad genus ideſt, ad om-
41 nem conſtitutionem. Sed certè argumentum † de ſpecie ad
genus, non valet quò ad poſitionem cæterarum ſpecierum,
§. plebs autem, Inſtitutio de iure natu. gent. & ciui. Imo, quod
ponitur de vna ſpecie, de alijs negatur, leg. quod Labeo ff. de
compenſ. l. maritus. C. de procurat. nam quod vni ſpeciei con-
uenit, non poteſt alteri conuenire: vt ratio, quæ adeo eſt ho-
minis propria, quod non poſſit conuenire brutis. Vnde text.
in d. lege. i. volens neceſſariam eſſe ſcripturam in mandato
Principis, videtur innuere ſcripturam non fore neceſſariam
in alijs conſtitutionibus, quæ ſpecie differunt a mandato. Item
ille text. videtur velle, quòd ſcriptura ſit tantum neceſſaria ad
probandum mandatum, dum dicit credendum non eſſe aſſe-
rentibus ſe veniſſe cum mandatis ſecretis, & ſic ſcriptura non
requiritur ad eſſentiam mandati, ſed ad probationē. Hinc eſt
quòd creditur Cardinalibus aſſerentibus, ſe habere mandatū
viuæ vocis oraculo, cap. nobiliſſimus, xcvij. diſtinct. & traditur
per Mod. in capitul. cum in iure peritus. ꝫ. de offi. delega. quibus
non crederetur, ſi ſcriptura foret de ſubſtantia & eſſentia ipſi
us mandati. Et ſic hic text. admodum ſtringit pro parte nega
tiua. Pro qua plura alia citantur iura. Et primo hic Panor. addu
cit tex. in cap. j. de renun. lib. 6. Sed hic tex. parum facit, ſm De-
cium: quia & ſi mandetur, ꝯſtitutionem illa redigi in corpore
aliarum conſtitutionū non tamen ſequitur, ergò ante ſcripta
non erat, ſed tm̄ ſequitur ꝙ ante erat extrauagans. Secundo
idem Panor. allegat tex. in §. ſed quod Principi, Inſtrumen. de
iur. natu. & in l. j. ff. de conſtit. Princip. Sed intelligendo de vo-
luntate Princpis legitima, & ſeruata forma d. l. humanum, iſte
tex. nihil faciet: & ita ad hunc tex. reſpondent And. Sicu. & De-
ci. hic poſt Bald. in l. de quibus, ff. de legib. Sed aduerte, quia ſen
tentia Imperatoris videtur valere, etiam ꝙ non ſit de ſcripti re
recitatione probara, ſecundum gloſ. in cap. fin. de re iudic. libr.
ſexto, & firmat Ange. in l. Princeps, ff. de leg. vbi allegat Innoc.
in c. cauſis, de re iudic. & ſequitur Curt. qui alia adducit in con
ſilio. 66. colum. v. intelligendo ergo illum text. in verſ. cogno-
ſcens decreuit, de ſententia Imperatoris, quę vim legis habet, l.
fin. C. de legib. conſtat legem ſola voce Imperatoris conſtitui
poſſe. Et hoc modo ille text. probabit. Eſt verum, quod De-
ci. hic ſentiens difficultatem dicit, quòd ſi ſimplex ſententia
Principis, abſque ſcriptura conſtituit ius inter partes, ſed non
quo ad omnes, niſi redigatur in ſcriptis. Sed tamen hanc ſuam
diſtinctionem non probat. Tertio Panor. adducit tex. in dicto
§. conſtat. Sed certè hic text. facit pro contraria parte, vt ſupra
abundè dictum fuit. Quarto facit text. in capitulo primo de
iureiuran. li. vj. ibi, iura & conſuetudines, ſcripta & non ſcripta.
Ergo ſunt aliqua iura, quæ non ſunt ſcripta. Sed ad aliud re-
ſpondet gl. ibi, quòd iura non ſcripta ſunt conſuetudines. Ideo
gloſſ. dicit ſingula ſingulis eſſe referenda. Quinto facit text. in
c. ſi quis, j. quæſtione vii. ibi, ſcriptam traditionem & non ſcri-
ptam. ſed dicas, quòd quatenus loquitur de traditione non
ſcripta, intelligi debet de conſuetudine, vel de traditione non
redacta in corpore iuris. Sexto facit text. in capitulo. inſtitu-
tiones, xxv. quæſtione ij. ibi, ſiue quæ ſcripto decreuimus, ſiue
quæ in noſtra præſentia ſancita ſunt. Sed tu intelligas hunc
text. loqui, vel de priuilegijs, quæ non requirunt ſcripturam, ſe-
cundum gloſſ. in cle dudum, §. nos etenim, de ſepult. vel de ſen
tentijs latis in eius præſentia, quæ Princiqis conſpectu validan
tur, etiam quod ſcripto prolatæ non fuerint, argu. l. omnium,
C. de teſtamen. & not. per gloſ. in capitulo fi. in verbo. illuſtriū,
de re iudic. libro. ſexto Septimo allegatur text. in le. 2. §. nouiſ-
ſimè, ff. de orig. iur. Vbi dicitur, quod proprium ius ciuile eſt,
quod ſolum in interpretatione prudentum abſque ſcripto cō
ſiſtit. Ad iſtum text. reſpondet Deci. quod loquitur ante data
reſponſa, & ſic loquitur de iure, quod eſt in diſputatione, & ſic
in fieri, non de ipſis reſponſis datis & firmatis. quæ reſponſio
mihi non ſapit, tum quia ex contextu clarè patet, quod author
loquitur de iure conſtituto non conſtituendo, tum quia
non poteſt dici proprium ius ciuile eſſe, quod nondum
eſt in eſſe, legge eius qui, ff. ſi cert. peta. nec enim poteſt eſſe
qualitas ſine ſubiecto, l. prima, ff. de vſufruct. vnde aliter poteſt
reſponderi, quod illa verba, ſine ſcripto, debent exponi. i. ſine
decreto Principis, vt. exponitur in l. prætor, §. fina. ff. de eden.
quaſi dicat, reſponſa prudentum, propriè dicuntur ius ciuile,
quamuis decreto Principis roborata non ſint. Aliter etiam re-
ſpondet gloſſ. ibi in verſic. ſine ſcripto. ſuper qua reſponſione
non me ſundo, quia facilè ſubuerti poteſt. Octauo facit text.
in dicta, l. ſecunda, §. exactis, 1. vbi dicitur, quòd leges duodecim
tabul. redactæ ſunt in tabulis eburneis per ſcripta, vt apertius
perciperentur. Ergo requiritur ſcriptura ad maiorem notitiā,
non quod ſcriptura ſit de eſſentia legis. Sed tu aduerte, quod
42 ille text. probat oppoſitum, quia dicitur, quod leges † duode-
cim tabul. fuerunt tranſmiſſæ a Cræcis ad Romanos, qui illas
in tabul. eburneis poſuerunt. Ergo antea erant ſcriptæ: alio-
quin qualiter tranſmitti potuerunt, & qualiter tranſcribi in ta
bulis eburneis? Sed aduerte, quia ille text. alia ratione videtur
pro hac parte benefacere, quia dicitur ibi, quod popu. Ro
man. ante legem duodecim tabula. vtebatur incerto iure, &
incerta lege. Ergo lex eſt incerta, & non ſcripta: niſi fortè di-
xeris, quòd lex in certa non eſt ſimpliciter lex, capitulo erit au-
tem, quarta, diſtinct. Nono facit, quia Dominus noſter Ieſus
Chriſtus dedit nobis legem verbo, non ſcripto, Matt. quinto,
Ego autem dico, diligite inimicos veſtros, &c. nam ipſe docuit
paſcēdum populum verbo, dum dixit Petro, paſce oues meas,
&c. Facit text. in Authenti. vt factæ nouæ. conſtitut. §. primo,
ibi, Paulo antequàm lex ſcripta eſt, & adhuc ignorata. Et
pro hac ſententia allegantur plura iura, quæ parum faciunt,
ideo ea non refero. & hanc tenent *Communiter* Docto. teſtibus
Panor. in capitulo primo, de poſtula. prælato. Fely. & Mod. hic.
Quid tenendum? Bald. in d. l. humanum, diſtinguendo concor
dat hanc diſſonantem citharam, vt non requiratur ſcriptura
ad eſſentiam legis, ſed benè requiratur ad obligationem: non
43 † enim lex ligat niſi ſit ſcripta, ſecundum eum, quem ſequun-
tur Felyn. & Moder. hic. Sed iſta diſtinctio non videtur vera,
tum quia non eſt ſcriptura, quæ liget, ſed ſcientia, & notitia ip
ſius legis: tum quia poteſt legiſlator facere quòd lex liget, etiā
antequàm fuerit nota & publicata, ſecundum glo. in clement.
ſecunda, de hæreti. vnde tutius eſt tenere, quod ſcriptura non
ſic neceſſaria ad eſſentiam legis, nec ad obligationem, ſed ad fa
ciliorem probationem, iuxta l. contrahitur, ff. de pigno. niſi a
principio agatur, quòd redigatur in ſcriptis, iuxta l, contractus,
C. de fide inſtru. Sed an in dubio agi præſumatur, quòd lex in
ſcripturam redigatur? Ego crederem, quòd ſic, per text. in Aut.
vt factæ nouæ conſtit. poſt earum inſinuationes valeant, in ru-
bro & nigro. vbi dicitur, nouas conſtitutiones ita demum va-
lere, ſi fuerint in ſcriptis notificatæ. Ergo ſcriptura videtur de
ſubſtantia: alioquin valeret lex antequàm ſctipta foret. & hac
ratione ius ſcriptum diſtinguitur a iure non ſcripto, & ita pro-
cedunt iura, quę videntur exigere ſcripturam. Et hæc proce-
dūt in legibus ſupremi Principis, ſecus in legibus inferiorum,
in quibus ſcriptura videtur neceſſaria abſolutè & indiſtinctè,
quia inferiorum ſententia non valet, niſi prius ſcribatur, c. fin.
de re iudica. lib. ſexto, vnde non etiam debet valere conſtitu-
tio, ſeeundum Ioan. And. in regula, nemo poteſt 1. de regu. iur.
in ſexto, Sed And. Sicu. hic iſtud non admittit, per tex. in c. 1. de
iureiur. lib. ſexto, ibi, ſcripta & non ſcripta. qui text. nihil facit, ſi
intelligamus illum text. quatenus loquitur de iuribus non ſcri
ptis, loqui de iuribus conſuetudinarijs, vt ſupra dictum fuit. Mi-
hi etiam non placet, quia non bene arguitur de ſententia ad
conſtitutionem, quantum ad terminos noſtros: nam in ſen-
tentia requiritur ſcriptura, ne ſit in poteſtate iudicis addere
vel detrahere ſuæ ſententiæ; quæ ratio ceſſat in conſtitutione,
quæ poteſt tolli & ampliari pro arbitrio conditoris, l. fina. C.
de legi. l. eius eſt nolle, ff. de regu. iur. & etiam hanc fallentiam
damnat Rota deciſio. 246. conſtitutio, ſiue ſtatutum canoni-
corum. Nec dicatur, vt quidam dicunt, ꝙ attenta ratione præ-
iudicij poſſent partes conſentire, ꝙ iudex ſine ſcriptis poſſit iu
44 dicare: quia reſpondetur, ꝙ in † ſententia requiritur ſolenni-
tas ſcripturæ, ad euitandas iudicum fraudes principaliter: ſo-
lēnitati autem inuentę ad remouendas fraudes non poſſunt
partes renunciare, capitulo fin. de pac. lib. ſexto. l. nemo poteſt,
ff. de lega. 1. iuncta l. iubemus, C. de teſtamen. vnde non valet pa
ctum, quòd iudex non poſſit ſyndicari, ſecundum Bald. in l. ſi
ſeruus vetitus, ff. de leg. primo. Ange. & Imo. in l. ſi mora, ff. ſolu-
to matrimo. quia dolus de futuro remitti non poteſt, l. ſi vnus,
§. illud, ff. de pac. Et eadem ratione dico, quod non valet pactū,
45 † quod iudex poſſit ferre ſententiam abſque ſcriptura. Et vbi
pactum valeret, tunc ſtandum eſſet ſententiæ, non vt ſenten-
tiæ, ſed vt laudo & cōuentioni, iuxta gl. in l. 2. C. commu. vtri. iu.
Nec etiam dicatur, ꝙ Princeps non poſſet ferre ſnīam abſque
ſolemnitate ſcripturæ, cum non poſſit præiudicare iuri, tertio
acquiſito, l. fina. C. ſi contra ius, vel vtil. publ. cuius contrarium

concluſum fuit ſupra, quia reſpondetur, ꝙ in ipſa prolatione ſententiæ non dicitur agi de præiudicio iuris acquiſiti, ut patet de ſe. Et ubi diceretur agi de præiudicio iuris acquiſiti, certè ageretur de præiudicio iuris acquiſiti facto ipſius Principis. quòd conſtat Principem poſſe tollere, ut in terminis noſtris firmat Bald. in l. fi. colum. penul. C. ſent. reſc. non poſſe. Ang. in l. Anthiocenſium, ff. de priu. cred. & in l. Lucius, ff. de euic. & latè Eelyn. in c. quæ in eccleſiarum, colum. 14. & ſequ. infra eod. Dicetur fortaſſe, ad quid prodeſt huiuſmodi diſputatio? Reſpondetur ſeruire ad plura. Primo infertur, ꝙ ſi vo-
46 lumen † ſtatutorum deperderetur, poſſet teneor probari per teſtes, & talis probatio haberet uim legis ſecuncum Bald. in l. j. §. fi. C. de cad. tollen. & Rot. deciſ. 246. ſub rubr. de conſt. deciſ. j. in nouis. Sed aduerte, quia illatio non benè ſequitur. nam idem eſſet, ſi ſcriptura eſſet de ſubſtantia legis, adhuc probata amiſſione poſſet teneor probari per teſtes, ſecundum gloſ. & Bar. in l. ſicut iniquum, C. de fide inſtrum. & Pan. in cap. cum olim, j. poſt Inn. & alios, de priuile. ¶ Secundo infertur, quòd
47 lex † obligat habentes notitiam ipſius, etiam quòd nondum ſit publicata, & in ſcriptis redacta, & ita tenet gloſſ. in cap. 2. in ver. hactenus, de reb. ecc. non ali. libr. 6. & in cap. cum ſingula, de præben. eod. lib. in ver. peruenerit. & facit tex. in cap. propoſuiſti, 82. diſt. & in capitu. j. infra de poſtul. præla. Quod facit ad quæſtionem, quæ his proximis diebus fuit in facto. Reueren. dom. Legatus moderatus eſt pretium bladorum, quòd ob maximam penuriam erat nimis exceſſiuum, & in dies augebatur. Quidam habentes notitiam huius moderationis, vendiderunt eorum blada longè maiori pretio ante, quàm moderatio publicaretur. Fuit quæſitum, an emptori competeret beneficium moderationis? Ego reſpondi ꝙ ſic per prædicta, & ita decidit Bar. in l. contra, ff. de legibus, & in l. quæro, ff. de act. emp. Bald. in l. 2. C. de peri. & commo rei uend. Barba. & Fel. in c. 2. j. eod. Pau. de Ca. in l. i. §. fi. ff. de act. emp. Barb. cōſil. 56. colum. 2. libr. 2. & conſi. 66. col. 6. & ſeq. eo. lib. Tertio infertur limitatio ad tex. in c. j. de ſenten. excommu. lib. 6. vbi dicitur
48 quòd excommunicatio non ligat, niſi ſit lata in † ſcriptis. nam hoc verum eſt in excommunicatione lata per ſententiam iudicis, non ſi per canonem, & conſtitutionem ſuperioris. ita firmat Ioan. Andre. & Bald. in add. Specu. titu. de lega. §. finitur verſicu. ſed pone legatus. Sequuntur Gem. & Peruſi. in d. cap. j. Fel. & Mod. hic. Quarto infertur, ꝙ ualeat gratia, & ſi ſcripta ſignataque non ſit: quia ſicut ſcripturę non eſt de eſſentia legis ita non uidetur de eſſentia gratiæ ſecundum Inn. in c. conſtitutus. j. tit. j. Rot. deciſi. xcvj. not. ꝙ reſeruationes in antiquis, Bald. in d. l. humanum, in fi. & in l. fin. C. de commu. ſer. manu. & in l. fina. C. de ſenten. reſcin. non poſ. & probatur in ca. inſtitutiones. ubi gl. & Arch. 25. q. 2. & in cle. dudum. §. nos etenim, de ſepul. & idem firmat Bal. in l. ſi qua per calumniam, colum. 2. C. de epiſ. & cleric. & in l. falſus, col. 3. C. de furt. in quibus lo-
49 cis Bal. concludit, ꝙ Papa † ſolo verbo creat Epiſcopos & Abbates. Et idem tenet Panorm. in ca. in noſtra, ad fin. infra titu. j. & in c. tua, de his quæ fi. a præla. ſine conſen. capitu. Sic etiam Imperator, & Papa ſolo verbo creant Doctores, ſecūdū Ang. in l. cum ſalutatus, C. de ſenten. paſ. Ale. in add. in l. j. C. de dig. li.
40 10. hinc eſt, ꝙ mortuo Papa † ante confectas literas, non expirat gratia, ſecundum Bald. in d. l. humanum, in fin. & Rota. deci. 882. not. ꝙ ſi gratia, in antiquis, poſt Archid. in princ. libr. 6. in uerb. per Apoſtolica. ſcripta. Et ideo ſucceſſor, ſolet in forma rationi congrua concedere literas facientes mentionem de gratia prædeceſſoris, ut hic per Fely. Quod verum eſt in gratia ſimpliciter cenceſſa. Secus ſi per uiam commiſſionis ſit alteri mandatum quòd conferat, ſecundum Bal. in l. fi. col. j. ff. de conſti. Prin. & Old. conſi. 324. Factum tale eſt, col. 2. & ſequuntur Moder. hic. Hinc etiam ſequitur, quòd beneficium uacabit per mortem impetrantis, etiam ſi contigat illum mori ante confectas literas, ut no. Arch. in ca. ſi electus, de electioni. li. 6. & Io. Andr. in proœm. Sexti, & Rot. ubi ſ. Et ſi moriatur extra Romanam curiam per duas dietas, amplius beneficium non erit reſeruādum, licèt antea ex ſpeciali reſeruatione affectum fuiſſet, ſ'm Rot. ibidem. Et ideo regulæ Cancellariæ, & cæteræ ꝯſtitutiones requirentes ſcripturam, quia exorbitāt, ſunt, ſtrictiſſimè interpretandæ ſ'm Rot. deciſi. 332. licet Romana, in nouis. & ita etiam notaui Reſponſorum lib. 2. c. 11. Licèt autem ſcriptura non requiratur ad ſubſtantiam gratiæ & priui-
31 legij, requiritur tamen ad probationem. nec enim ꝑ teſtes gratia probari pōt, ſ'm Bal. in d. l. humanum, & in l. idē Vlpia. in fin. per illum tex. ff. de excuſ. tut. & in c. ꝯſtitutus, inf. tit. i. & Pan. in c. qualiter, in prin. & in c. noſti, in vlt. no. de ele. Card. in ꝓœ. Cle. hinc eſt, ꝙ motus proprius non poteſt probari, niſi per ſcripturam, ut no. in cap. ſi motu proprio, de præbend. libro. 6. & Rot. firmat deciſio. 131. nota, quòd in capitu. ſi motu proprio, in antiquis. Et probatur in extrauagan. iniunctæ, de electio. in extrauagan. commu. Ex quo tollitur argumentum Dec. dicentis, quia non reperit iure cautum, ꝙ hic caſu exigat ſcripturam, ſtatutum, eſſe regulæ generali, ꝙ par uirtus eſt teſtium, & inſtrorum l. in exercendis, C. de fid. inſtr. ca. cum Ioan. eo. titu.
52 Iſtud tñ intelligo procedere in gratię † contra ius, ſecus in gratia ſecundum ius, & eſt meritò conceſſa, ut collatio beneficij facta benemerito abſque diſpenſatione. hæc. n. poteſt teſtib. probari, ſ'm Bal. in c. 2. per illum tex. de reſt. ſp. & Rot. dec. 780. dic, ꝙ collatio, in antiquis. Hinc eſt, ꝙ poteſtas iudicum ordinariorum, vt ſunt Epī, & eorum vicarij, prætores, & ſimiles, poteſt probari per teſtes, ſ'm Rot. deciſi. 57. ualent acta; in nouis. & Dec. conſi. 169 colū. 2. licèt poteſtas delegati ſit probanda per literas, l. j. C. de manda. Prin. Hinc eſt, ꝙ Doctoratus poteſt probari teſtibus, quia non eſt gratia contra ius, ſi ſit digno collatus, vt per Pan. in ca. cum in cunctis, in prin. j. de elec. Ita dicit Bal. in proœ. huius operis. Item iſtud intelligo, niſi agatur
53 de probando tenore † gratiæ ſemel ſcriptæ, ſed caſu amiſſę, ut ſ. dixi, & firmat Alex. conſi. 196. Viſo teſtamento dicti Franciſci, li. 2. Item licèt non poſſit probari totus gratiæ & priuilegij tenor, niſi per ſcripturā, poteſt tñ probari per teſtes plus fuiſſe dictum, q̄ ſcriptum, & econtra, arg. l. quoties, in j. & 2. reſponſo, ff. de hæredi. inſtituen. & firmat Rot. deci. 332. licèt Romana curia, in nota. & hæc eſt ratio, quare prioritas priuilegij poteſt teſtibus probari, ſecundum gloſſ. in ca. ſi a ſede, de præben. lib. 6. & in ca. duobus, in verb. apparet, de reſcrip. eod. libr. ¶ Vltimo pro ampliori dote huius rubric. quæro, an editio conſti-
54 tutionum ſit † neceſſaria. Videtur ꝙ non, nam quantum ad iuſtos, & bonos, lex eſt fruſtratoria, nec eos ligat, ca. licet, j. de reg. iniquos autem, & inutiles ligat, etiam ſi a peccato retrahantur pœnæ formidine, quia non eſt bonum niſi uoluntarium, ca. j. 15. q. j. & iam non facit, quod ex timore facit, cap. qui ex timore, de re. iu. extra. & qui inuitus benè agit, fruſtra pmiū quærit. ca. quam prępoſterum, 13. q. 2. Secundo, melior eſt iuſtitia animata, quàm inanimata. quia lex uiua, & animata, quæ eſt in Principe, & iudicibus, ut in Auth. de Conſulib. §. nos uero, conſiderat uarietatem temporum, & ad illa ſenſum accommodat, ca. non debet, de conſan. & aff. & l. 2. ff. de ꝯſt. Prin. Conſiderat æq tatē, q̄ ſcripto iuri āferenda eſt, l. placuit. C. de iudi. Iudices, n. æq tatem oculis pſpiciunt, l. ſi Epheſi, ff. de eo, ꝙ certo loco. & cum æquitas ſeſe offert, non eſt lex quærenda, l. 2. §. item Varus, ff. de acqua pluuia arcend. immo æquitate ſuadēte poteſt iudex a qualibet iuris regula diſcedere, ſ'm glo. in Authen. ut ſine proh. ma. debi. in prin. in uerbo, exiſtimamus, per illum tex. & in l. qui res, §. aream, ff. de ſolutio. facit text. in cap. ſcias, 7. q. j. traditur per Raph. & Iaſ. in l. ſi ſeruum, ff. de verbo. obl. Ad iudicem ergo recurrendum potius videtur tanquam ad iuſtum, ęquum, & animatum, ut inquit Philoſophus Ethicorum 3. quod etiam probatur ab experientia, quæ eſt rerum omnium magiſtra, clemen. diſpondioſam, de iudi. nam tempore Saturni, quo omnia manu Regia gerebantur, l. 2. in princip. de origin. iure. cuncta florebant, ætas erat aurea, formoſiſſima tempora, pax, quies, requies, & omne buonum. Sed iſtis & pluribus alijs, quæ adduci poſſunt, non obſtantibus, conſtat legis editionem fuiſſe & eſſe neceſſariam. Factæ ſunt autem leges, vt humana coerceatur audacia, ut tuta ſit inter improbos innocentia, l. j. ff. de iuſti & iure. c. facte. 4. diſtinct. Ex quo conſtat, ꝙ non ſolum propter malos, a ſcelere retrahendos, ſed etiam propter bonos defendendos editæ fuerunt conſtitutiones. Habent. n. inſtituta maiorum ſuos modos, cauſas, rationes & vtilitates. hæc. n. timentur, & mali coercentur, vt boni inter malos quietam vitam agant, teſte diuo Hieronymo, tranſumptiuè in c. non fruſtra. 23. queſt. v. & quanquam mali nō mereantur. ſi penæ formidine benè agant: attamen legis uigor perutilis eſt & neceſſarius, non vt mali cogantur benefacere, ſed vt malè facere prohibeantur, teſte Auguſti. tranſumptiuè in c. ad fidem, ead. cauſa, & q. proditur enim lex, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur, ut ſ. in in proœmio, & vt rudes & ſimplices animi, ad iuſtitiam inſtruantur, l. j. in fin. C. de uete. iur. enucle. omnis enim ars ſuis conſtat præceptis, l. j. §. eſt autem, ff. de iuſti. & iur. & omnis ſcientia, teſte Apoſtolo ad Conrint. 3. vtilis eſt ad docendum, erudiendum, arguendum, & corrigendum: & maximè iuris ſapientia, quæ ſecundum Philoſoph. Etichorum j. cap. 2. docet quas ſcientias in ciuitatibus eſſe, quales quem que diſcere, & quouſque oporteт inſtituere, & quæ cæteris actiuis vtitur ſcientiis, & quæ inſtituit, quid agere, & a quibus quiſque abſtinere debeat, cuius finis cæterarum omnium facultatum continet fines. Ad illius ergo cognitionem diſciplina opus eſt, ex qua fiunt optimi iuſtitiæ rectores, & reipubicæ miniſtri, vt dicit Impera. in proœ. Inſt. ad fin. Nec in arbitrio cuiuslibet conſiſtit ſcire, quod æquum ſit, quodque iniquum, l. j. C. de legibus nec ulli æquum uideri debet, quòd a legis tramite aberrat, quia omnis æquitas debet eſſe legibus informata, ſecundum Panor. in cap. ex parte, in 3. notab. de offi. de le. Conſcientia † . n. ſine ſententia inſipida eſt, & ſententia ſine ꝯſcīa diabolica,

diabolica, teste Bald. in l. hac lege, C. de senten. ex breui reci. Et si arbitrio iudicum cuncta non dirimentur, quod hic statueret, alius destrueret, resq; sine exitu foret propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem, l. item si vnus, §. principaliter, ff. de arbitr. capi. quia diuersitatem. j. de concess. pbē. & effrenata iudicum cupiditas omnia deuoraret, §. cogitatio, in Auth. ut iudic. sine quoquo suffrag. Sanctius ergo fuit certā legē dare iudicibus, vt in quit Philos. j. Ethic. & beatus Tho. in 1. & 2. q. arti. 1. vbi alias rōnes adducūt, quas refert Flo. in rub. ff. finiū regū. Et si Saturni temporibus discordia extra mūdi terminos exularet, id nō erat ex eo, quòd sine certa lege uiueret, sed quia mundus tunc incipiebat adolescere; & quia frigida paruas pbebat spelūca domos, ignemq; laremq;, & pecus & dominū cōmuni clauderet vmbra. Nūc autē mūdus decrepitus est, nūc aurea tecta, marmorea castra, mœnibus circūseptæ vrbes vix tutū dño pbent refugiū. Ideo legum seueritas est perq̈ necessaria, cum in præcipiti stet omne uitium. Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *Iure canonico, causa poterat committi ultra duas dietas extra diœcesim.*
2 *In rescriptis suficit exprimere primam literam nominis proprij.*
3 *An iudici sufficiat primam literam nominum delegatorum exprimere.*
4 *Consuetudine. Romanæ curiæ, nomina reorum possunt describi abbreuiatè.*
5 *Ferrariensis, & de Ferraria, idem sunt.*
6 *Ferrariæ ciuitas, est de patrimonio beati Petri.*
7 *Dictio pro, quid significet.*
8 *Agens pro aliquo, intelligitur agere procuratorio nomine.*
9 *Socij dicuntur, consortes eiusdem litis.*
10 *Prælatus siue agat petitorio, siue possessorio, debet agere nomine ecclesiæ, non proprio.*
11 *Canonici, uerbum, indefinitè prolatum, idem importat quòd capitulum.*
12 *Eo amplius, dictio est repetitiua.*
13 *Augmentatio portionis aliorum sequitur ad diminutionem concurrrentium ad partes.*
14 *Prouentns, & redditus idem important. & nume. seq.*
16 *Prouentuum appellatione, non ueniunt distributiones quotidianæ.*
17 *Canonici dicuntur usurarij, & non vsufructuarij suarum præbendarum.*
18 *Clericus, qui consumit fructus ecclesiæ in malos vsus, tenentur ad illorum restitutionem.*
19 *Præter actio stat inclusiuè.*
20 *Canonici restringuendi sunt, si redditus ecclesiæ non sufficiant ab substentandum.*
21 *Viuere congruè aliud, aliud sine penuria.*
22 *Statutum capituli, priuatæ vtilitatis nutritiuum, quando valeat.*
23 *Postmodum dictio, denotat interuallum.*
24 *Statuto contrauenire non dicitur, qui ex necessitate contrauenit.*
25 *Canonici dicuntur recipi, & non eligi.*
26 *Canonicus potest esse sine præbenda.*
27 *Reus proponere dicitur, sicut actor.*
28 *Confirmatio, protectio dicitur.*
29 *Ad instantiam, quid significet.*
30 *Preces non inducunt simoniam.*
31 *Fallit in precibus carnalibus, & alia fallentia ponitur nu. 32.*
33 *Promotus a conferrente, an teneatur dimittere beneficium.*
34 *Capitulum potest possidere vltra præbendas bona in communi.*
35 *Constitutio de certo numero canonicorum intelligitur, nisi in tantum redditus ex creuerint, quòd pluribus sufficiant.*
36 *Gabella totius Comitatus, si certo pretio vendatur, an si Comitatus augeatur debeat augeri gabella.*
37 *Clausula decreti regulatur secundum naturam actus super quo interponitur.*
38 *Filia an mortuo patre, legitimam bonorum excrescentium petere possit.*
39 *Clausulæ solitæ apponi de stylo curiæ, si omittantur, habentur pro appositis.*
40 *Contractus locationis, Doctorum legentinm, an intelligatur quòd possint legere per substitutum.*
41 *Consuetudo, vt quis possit deseruire beneficio curato, an valeat.*
42 *Instrumentum dictatum ad dictamen sapientis, quid sit.*
43 *Notarius explicans clausulas instrumenti, aliter quàm sit consuetum, poterit se corrigere.*
44 *Instrumenti substantia semper debet exprimi.*
45 *Rescriptum contra ius in casibus communiter fieri consuetis, valet.*
46 *Rescriptū contra ius in casibus solitis fieri ex mera facultate faciētis, ualet.*
47 *Notarius in contractu celebrando, tenetur apponere clausulas consuetas.*
49 *Statuentes possunt contrauenire constitutioni propriæ.*
50 *Præbendæ debent esse pares.*
51 *Redditus super abundantes, debent conueniri in præbendas nouissimorum.*
52 *Consortes litis, qui dicantur.*
53 *Consors potest agere & excipere pro consorte sine mandato.*
60 *Coniunctus an agere possit pro coniuncto sine mandato.*
51 *Canonicus non potest agere pro canonico sine mandato.*
64 *Allegare exceptionem uon sufficit, nisi allegata probentur.*
65 *Exceptio non est admittenda turpitudinem allegando.*
66 *Præbenda vna an diuidi possit inter partes.*
67 *Protestatio an alijs nominibus nuncupetur.*
68 *Protestatio quid sit.*
69 *Protestatio quotuplex.*
70 *Protestatia, an tollatur per contrarium factum.*
71 *Protostatio contraria consecutiuis ad factum, valet, & actus vitiatur.*
72 *Protestatio testatoris, se non velle reuocare testamentum, non ualet.*
73 *Protestatio contraria dependens a consensu duorum, non valet absque consensu alterius.*
74 *Protestatio clandestina nil operatur.*
75 *Protestatio contraria consecutiuis ad actum, dependentibus ex dispositinne iuris non releuat protestantem. num. 77.*
76 *Dispensare an poterit Episcopus, quòd constituti iu sacris ducant uxorem.*
78 *Protestatio, qua vtuntur libellantes in fine libelli, nil operatur.*
79 *Protestatio qua utuntur practicantes in productione testium uel instrumentorum, nil operatur.*
80 *Emphyteuta si alienet rem emphyteuticam, cum protestatione facta, talis protestatio non iuuat, nec excusat.*
81 *Protestatio hoc pacto facta nō ualet, nolo bona mea gubernari p Episcopū.*
82 *Protestatio ingrediētis religionē, nō ualet, si ptestetur velle retinere ppriū.*
83 *Protestatio cōtraria facto, in depēdētibus a mera facultate ptestātis ualet.*
48 *Protestatio contraria facto in dependentibus a consensu duorum ualet accedente alterius consensu.*
85 *Protestatio contraria facto, in dependentibus a voluntate protestantis, & alterius, tollitur per actum contrarium subsequentem.*
86 *Protestans per aliquem actum, quem faciet, non animo contrahendi matrimonium, si postea contrahat, valebit matrimonium.*
87 *Protestatio non ualet contradicente domino.*
88 *Protestatio non ualet, si quis dicat alteri, tu mentiris, saluo honore tuo.*
89 *Protestatio, qua utuntur opponentes exceptionem alicuius criminis, cum protestatione, q̃ id non opponunt animo iniuriandi, sed pro suo tuendo, eos non releuat.*
91 *Protestatio facta a puella, quòd non intendi renunciare hæreditati paternæ, valebit.*
92 *Protestans se metu & non spontè actum gerere, tenetur probare metum.*
93 *Protestatio facta a filia, quæ metu reuerentiali protestata fuit renunciare hæreditati paternæ & maternæ, an teneatur probare metum.*
93 *Protestatio contraria præsumptioni iuris & de iure, tollit ipsam præsumptionm sicut confessio.*
96 *Protestatio contraria facto multipliciter intelligibili, valet.*
97 *Protestatio respondentis libello animo non litem contestandi, impedit litis contestationem.*
98 *Protestatio petentis se mitti in possessionem auctoritate iudicis, saluo iure intrandi propria auctoritate, quid operetur.*
99 *Protestatio rei se opponentis, q̃ per actus, quos faciet in iudicio, non intendi in iudicem consentire, quid operetur.*
101 *Protestatio præcedens, an extendatur ad actum, q̃ celebratur ex interuallo.*
106 *Protestatio declaratoria animi, per quam nemo grauatur, non requirit præsentiam alicuius.*
108 *Protestatio declaratoria, per quam protestans exoneratur, & alius posset decipi, seu lædi, debet fieri in præsentia illius, uel ei saltem intimari.*
117 *Protestatio coram quibus fieri debeat.*
118 *Actus ueniat expediendus cum iudice, an cum parte.*
119 *Protestatio an fieri possit in præsentia partis.*
120 *Protestatio an sufficiat in præsentia procuratoris.*
121 *Intimatio reseruationis facta procuratori speciali, ad litigandum super beneficio, an faciat incidere dominum in pœnam.*
122 *Præsentia partis in casibus, in quibus requiritur, an ēt illis consensu regrāt.*
124 *Tacens, vbi agitur de præiudicio illius, an habeatur pro consentiente.*
130 *Protestatio pensionis future, an conseruet ius domini.*
136 *Protestatio an fieri possit per procuratorem.*
148 *Protestari an possit coniuncta persona pro coniuncta.*
139 *Protestatio an fieri posit per negotiorum gestorem.*
142 *Negotiorum gestor, qui incitat debitorem, an teneatur cauere de rato.*
143 *Protestatio au fieri debeat in scriptis.*
144 *Protestatio in quo loco fieri debeat.*
145 *Protestatio an fieri posit de nocte.*
145 *Protestatio an fieri posit tempore feriato.*
148 *Protestatio an debeat fieri ante actum, vel post.*
149 *Protestando an debeat exprimi causa.*
150 *Protestationi inhibitoriæ factæ cū cā iniusta nō tenetur protestatus parere.*
151 *Protestatio facta ex cā non uerisimili, protestatus non est obligatus parere.*
152 *Protestationi inhibitoriæ facte ex vera causa non est parendum, nisi ueritas causæ ostendatur per instrumenta.*
155 *Protestationi, ne fiat id quod probibitus tenetur non facere, parendum est.*
157 *Protestationi probibitoriæ eius, quod probibitus omittere non potest salua honestate, non tenetur probibitus parere.*
158 *Protestationi inhibitoriæ factæ, ex iusta causa, de cuius veritate fit plena fides, parendum est.*
160 *Protestatio inhibitoria, facta cum expressione iustæ causæ de præterito constituit probibitum in mala fide.*
161 *Protestatio facta laboratoribus conductis per alterum, ne ingrediantur agrum suum, an constituat eos in dolo.*
162 *Protestationi incitatoriæ, ut detur, vel fiat id, quod incitatus est obligatus, parendum est.*
163 *Emptori nō sufficit denunciare litē fuisse motam, sed oportet q̃ emptor ostē-*

dat

dat emptori libellum, & citationem.

164 *Proteſtationi incitatorie, vt detur vel fiat id, ad quod poteſtatus tenetur facto alieno, non eſt parendum.*

166 *Emptor tenetur denunciare venditori etiam ſcienti litem motã, aliàs nõ poterit agere de euictione.*

167 *Receptio alicuius in canonicum vltra numerũ, frãgit numerũ præbẽdarũ.*

168 *Redditũum ſuperexcreſcentia non frangit ipſo iure numerũ præbendarũ.*

169 *Reddituum ſuperexcreſcentia, nunquid ipſo iure rumpat priuilegiũ de certo numero.*

170 *Canonia, & præbenda quid differant.*

171 *Præbenda an ſit ius ſpirituale, vel temporale.*

172 *Præbendam an habere poſſit laicus in eccleſia.*

173 *Præbenda cum confertur, an cenſeatur collatus canonicatus.*

174 *Renũciatio beneficij facta cũ proteſtatione, ꝙ alteri cõferatur: an valeat.*

180 *An præſumatur ſciens ſe poſſe compelli actum facere metu, ne compellatur, vel ſponte.*

181 *Compromiſſum factum inter duos agnatos, non præſumitur factum metu ſtatuti prohibentis fieri compromiſſum.*

182 *Acquiſita per induſtriam, non ſunt conuertenda in præbendas pro nouis canonicis.*

184 *Præbendis formatis & non formandis accreſcit augmentum alluuionis.*

185 *Recipere aliquem canonicum ad vacaturam præbendam, eſt contra Concilium Lateranenſe.*

186 *Recepti vltra numerum canonicorum, habent omnia iure canoniæ.*

190 *Collatio præbendæ facta alteri lite pendente inter Capitulum, & nouiter receptum, non valet.*

191 *Collatio præbendæ lite pendente, & alienatio poſſeſſionum, an valeat.*

195 *Legatus non habet poteſtatem aduocandi cauſas ab ordinariis.*

196 *Auocatio cauſæ facta per Papam, operatur nullitatem poſtea geſtorũ per iudicem.*

198 *Auocaſſe cenſetur cauſam a manibus ordinarii Papa, eo ipſo quòd cauſã alteri delegauit.*

199 *Proceſſus ſuper vna eademq; cauſa ſeparatim factus, corã diuerſis iudicibus parem iuriſdictionem habentibus, an valeat.*

Interpretatio c. cum M. Ferrarienſis, De conſtitutionibus, Lib. 1. Decretal.

IN Dei nomine capio Hãc Decretalem, Cũ M. Ferrarienſis, ſitam in tit. de Conſtitutionibus. Quæ ſecundũ Pan. hic, in princ. & colu. 4. continet materiam proteſtationum prolixam, ſubtilem, & periculoſam, ſecundum Fely. col. 26. ꝓfundiſſimã. Et ſecundum Dec. materia huius cap. verſatur in magno pelago, & ſecũdũ Barb. eſt famoſa, vtilis, & ſubtilis. Diuidit communiter in tres partes, vt hic ꝑ Pan. Rurſus prima ſubdiuidit in tres particulas. In prima M. & ſocii, reſpondent ſtatuto de certo numero canonicorum, vno modo. In ſecunda, quæ eſt ibi, Poſtmodum, alio modo. In tertia. quę eſt ibi, Et licèt, alio modo, concludendo fuiſſe denegatam ſibi prouiſionem præbendarum indebitè. Item ſecũda principalis ſubdiuiditur in tres partes. In prima canonici reſpondent primæ rationi allegate pro parte M. & ſociorum. In ſecũda, quę eſt ibi Cũ vna, reſpondent ſecundę rationi. In tertia, quæ eſt ibi, cumq;, reſpondent tertię rationi; concludendo iuridicè denegaſſe ꝓuiſionem facere de ꝓbẽda dictis M. & ſociis. Tertia etiam pars principalis ſubdiuiditur in tres partes, ſecundũ Io. And. & alios, Sed ego ſubdiuido ĩ quinq; partes. In prima Papa cofutat primum fundamentum capituli de confirmatione. In ſecunda ibi, & idem canonici, Papa tollit aliud fundamentũ capituli ꝺ proteſtatione. In tertia ibi, antiquis. cauſam determinat. In quarta ibi, ita quòd determinationem declarat. In quinta ibi, reuocatis, &c. mãdat attentata lite pendente reuocari. Ad euidentiam præmitto duo. Primò, ꝙ in eccleſiis collegiatis varie hñr conſuetudines circa determinationem canonicatuum, & prębendarum, de quibus hic per d. Ant. & per Pan. in c. dilectus filius, infra de prębend. & in tex. in cap. fin. de conceſſio. præbend. lib. 6. Secundò pręmitto, ꝙ eo ipſo ꝙ quis habet canoniam, per ꝯñs & præbendam habere debet, c. relatum, &c. dilectus, in fi. inf. de ꝓbend. &c. cum ſup, inf. de conceſ. ꝓb. cum ſuis ꝯcordan. Naſcitur. n. ꝓbẽda ex canonia, vt dicet inf. poſt gl. in verbo receperunt. & tradit ꝑ Hoſt. in ſumma, de præbẽ. §. 1. per Mod. in rub. de præb. Nota primo iuxta ordinem literę ibi, cum M. Ferrarien. iuncta ſuperſcriptione, ibi, Clugien.
1 epo. ꝙ de iure iſto† poterat committi cauſa ultra duas dietas extra diœceſim, etiam ꝙ actor & reus eſſent eiuſdem fori. Ita no. iſtum tex. d. Anto, & Mod. hic. Imo iure iſto poterat committi extra prouinciam, c. olim, inf. de iniu. ſecundum eos. Hodie vero ſeruari debet diſpoſitio c. nonnulli. inf. de reſcr. & c. ſtatutum, §. primo, eod. tit. in 6. Aduerte, quia illud notabile non videtur benè colligi ex iſto tex. Nam, vt patet ex illis verbis, & ꝭ. Reſecata fuit ſeries huius Decreta. Vnde non poſſumus arguere, ꝙ commiſſio huius cauſę fuerit facta epiſcopo Clugien. abſque expreſſa derogatione, cum reſecata fuerit forma commiſſionis, argum. l. ſi is, qui teſtamẽtum. ff. de teſt. & l. fin. ubi Bald. ff. de liber. & poſthu. Secundò aduerte, dum dicunt, ꝙ iſto iure poterat etiam committi cauſa extra prouinciam, per tex. in d. c. olim. quia iſtud videtur mihi contra tex. in c. neminem, 3. q. 6. & ibi expreſsè glo. not. illum text. ad hoc. Ad tex. in d. c. olim, ubi populus Florentinus trahitur coram epiſcopo Bononien. poteſt reſponderi, ꝙ Papa præſumitur habere ſcientiã, in qua prouincia ſunt iſtæ ciuitates multum vulgares & famoſę: unde ſimpliciter committendo cauſam in ciuitate tam vulgari, & famoſa, extra prouinciã actoris & rei, videtur derogare diſpoſitioni d. c. neminem. ita in ꝓpriis terminis reſpondet Fel. in c. ſi col. 1. ꝭ. de iudic. per vnum vulgatiſſimum dictum Bal. in l. 2. in fi. C. quæ ſit lon. conſue. Quod ornat idem Fel. in c. ſuper literis. in verſi. tertia regula, ꝭ. de reſcri. & c. 1. in 3. amplia. de re iudic. Conſidera tñ, ꝙ iſta ſolutio non procederet, quando commiſſio fieret extra prouinciam, & vltra duas dietas. Nam tunc non ſufficeret certa ſcientia, eo quia diſpoſitio cap. nonnulli, habet clauſulam derogatoriam ad futura reſcripta. Ideo neceſſaria eſt ſpecialis derogatio, ſecundum glo. in l. 1. in verbo, relinquat, C. de pet. bono. ſubla. lib. x. c. porrecta, de confirma. uti. uel inuti. Pan. in d. c. nonnulli, colum. 3. & ibi Fely. colum. 17. & per Curt. latè conſi. 50. colum. 16. & conſil. 66. colum. 2. & ſequ. ¶ Nota. ſecundò ibi, cum M. ꝙ in reſcriptis ſufficit exprimere primam
2 † literam nominis proprii. Ita notant Barb. & Moder. cõcordant plura iura, maximè tex. in c. P. & G. de off. deleg. Ego credo, ꝙ iſtud notabile nõ benè probetur aliquo iure, vt ſ. dixi, fuit cõpilator operis, qui reſecauit antiquas Decretales, vbi erant omnia extenſè ſcripta, & ſolùm appoſuit primam literam, ut deduceret eas ad breuitatem ſecundum Ioan. An. ſ. in proœmio, & in c. nobis, de iurepatr. Videtur tamen, quòd notabile ſit in ſe verum, reſpectu nominis Imperatoris. Nã eius ęquiuocatio non uitiat reſcriptum, c. fi. inf. de reſcri. Rõ eſt, quia ille, qui habet reſcriptum penes ſe, ratione poſſeſſionis, præſumitur impetraſſe, argu. glo. in l. fin. C. de pac. cõuẽ. & eius, quod decidit Bal. in l. ſi qua per calumniam, in fin. C. de epiſco. & cler. Quod dictum commendat, & exornat Fely. in c. coram, col. 3. de offi. delega. & in ca. 2. colum. 8. inf. de teſt. De quo uide Rotam in titu. de reſcrip. deciſi. 133. in nouis, quæ uult errorem nominis rei non uitiare reſcriptum, ſi aliter fieri poſſit. ¶ An autem iſtud notabile procedat reſpectu reorum, contra quos fit impetratio? videt, ꝙ ſic per text. in c. cum in multis, de reſcript. lib. 6. Et ita tenet Specu. titu. de citatio. §. 1. verſi. Quid ſi impetro. Quia ſpectat ad impetrantem declarare ſuum reſcriptum ambiguum, ſicut etiam ſpectat ad eum declarare ſuum libellum incertum, l. ſi quis intẽtione ambigu. ff. de iud. ¶ An autem procedat iſtud notabi
3 le reſpectu† iudicum, ut ſufficiat exprimere primam literam nominum ipſorum delegatorum? Vin. & Comp. in d. c. fi. uolunt, quod ſic. Quia dicunt, quòd equiuocatio delegatorum non vitiat reſcriptum, ſed impetrans declarabit, de quibus iudicibus reſcriptum loquatur. ſequitur Barb. hic. Vltra quem adde, quòd glo. in c. quoniam Abbas, de offi. delega. in ſimili queſtione iſtud affirmare videt. Sed iſto ultimo caſu teneo contrarium, quia non valet reſcriptum, per quod incerti iudices dãtur, c. ad hæc. inf. de reſcr. Nec obſt. ꝙ incertitudo impetrantiũ nõ uitiat, ꝗa talis incertitudo certificat̃ ꝓſumptiõe iuris, ut ſupra dixi. Non obſt. etiam, ꝙ incertitudo reorũ non vitiet reſcriptum, quia talis incertitudo conſiſtit in facto impetrãtis: merito ad ipſum ſpectat declaratio, d. l. ſi qs intẽtione ambigua. Sed incertitudo delegatorum procedit ex facto Papæ, ſeu Principis: merito ad ipſum ſpectabit declaratio, & antea reſcriptum nullum effectum habebit, cap. inter alia, de ſenten. excommun. l. ex facto, ff. de uulga. & pupill. ſubſti. Pręterea ſub tali æquiuoca impetratione iudicum, poteſt machinari fraus, non ita ſub ęquiuoca & incerta impetratione, reſpectu reorum conueniendorum. Et ꝙ ad Papam, ſeu Principem ſit recurrendum, tenent Panormita. & alii *communiter* in d. c. quoniam Abbas. Card. in clemen. 1. & ſi principalis, in 4. q. de reſcript. ¶ Vltimo adde, ꝙ hodie ſecundum conſuetudi-
4 nem Romanę curię nomina † reorum poſſunt ſcribi abbreuiatẽ per vnam literam, ſed nomina impetrantiũ debent ſcribi extenſè: & prima litera debet eſſe capitanea, & groſſa, ſecũdum Archid. in ſumma, 25. q. 2. & Spe. tit. de reſcript. c. præſentia, §. primo igitur, uerſi. & quoniam ex forma. & hoc ut tollatur falſitas, quæ fieri poſſet, argu. tex in l. 2. §. pen. C. de uete. iur. enucl. Et generaliter euitanda eſt periculoſa breuiatura, ſecundum Fel. in c. 1. col. 5. inf. de fid. inſtr. ubi quærit, an uitiet inſtrumentum, de quo etiã per Alex. in cõſi. 152. lib. 2. ¶ Notertio ibi Ferrarienſis, ſ'm expoſitionem Doctorum, ꝙ idem

eſt di

5 est dicere,† Ferrariensis,quod de Ferraria.ad idem tex.in l.sed & reprobari,§.amplius, versi.apud Comanenses. i. de Comanea, ff. de excus.tuto.& in l. i.ff. ad municip. vbi Campanus, idem importat,quod de Campania, l. i, C. de munici. & orig. lib.x.vbi Bar, idem dicit esse Perusinum, quod de Perusio. & ibi Ang.infert ad quęst.si sint concesse represaliæ contra Auenionenses,non poterunt capi hic habitãtes, qui non sunt de Auenione de qua quæstio.videatis Barto. in tractatu represaliarum,in 3.q.7.questio.prin. Et latius ꝑ Alex.& Mod.in rubr.
6 ff.solu.matr. † Scias etiam,quòd ciuitas Ferrariæ est de patrimonio beati Petri, secundum gloss. in Auth.vt eccle.Roma. cen.anno.gaud.ad fi.in versic. Petri,quam ad hoc ponderant Alex.consil. 67. Consideratis his colum.fin.lib.1. & Barb.hic. nescio autem, an Iurisconsultus in l. defuncta, ff. de vsufr.faciens mentionem de agro Ferrariorum ; intellexerit de agro Ferrariensi. Hæc ciuitas inter cætera ornamenta, decoratur scientia,doctrina, & copia Felyni Sandei, qui ex Ferraria originem traxit,vt ipse attestatur in c.Rodulphus.co.9.inf. de rescript.& etiam canonicus erat huius ecclesię, vt ipse asserit in prin. Nota quarto ibi, pro se & socijs, quod ista dictio, pro,
7 † exponitur aliquando. i. nomine.Vnde idem est dicere, agit pro se, & socijs, quod nomine suo, & sociorum. Ad idem text.in ca.sua, de appella. in l. fideicommissa, §. interdum, ff. de leg.3.in l.dominus Sticho, ff. de pecul. lega. cum aliis concor. quæ possunt adduci. Et tripliciter dicitur quis pro alio agere, vt per Saly. in l.2.in princip.C. qui accusar.non pos.Et ex hac expositione potest inferri ad quęstionem. Aliquis recepit a te mille pro Titio, an ex tali receptione oriatur actio Titio? de qua quæstio.per Cor.consi.169.Licèt in hac, lib. 1. Et idem est dicere promitto pro tali, quod nomine talis, vt not. in l. si insulam, ff. de verbo.oblig. Cor.consi. 177. In hac re, colum. 3, libr. 2. Aliquando tamen dictio, pro, exponitur,id est loco, l. soluitur, §. penul.vbi gloss.ff.quib.mod.pig. vel hypo. soluitur. Aliquando improprietatem demonstrat, l.1.ff.de suis, & legi. in principio. ibi, sed hos quoque pro intestatis habere conuenit.& ibi Bart.& l.1.ff.de eo, qui pro tuto. Aliquando ordinem, & distinctionem personarum designat, vt auus, & proauus; nepos, & pronepos. Bar. in l.Gallus,§.instituens,& ibi Ias.colum.3.ff de lib.& posthu.Aliquando importat causam fi. vt si dixero, lego decem pro alimentis, id est causa alimentorum, l. pen. §. fin. ff. de alimen.lega. Per quem text. valde dubito de eo, quod decidit Corn. consil. 187. Circa hanc consultationem, colum. penul. libro 2. vbi decidit, ꝙ si testator dederit vxori vsufructuariæ facultatem alienandi res hæreditarias pro necessitatibus suis,quod illa poterit alienare dato quod non egeat, quia dictio, pro, facit modum, & non conditionem secundum Barto.in l.quibus diebus,§. Termilius, ff. de condi.& demon.vnde sat est,ꝙ vxor alienet, vt sibi prouideat pro victu, & vestitu, licèt possit sibi aliũde prouidere. Ista decisio non videtur vera, quia, illa dictio, pro necessitatibus, debet intelligi, id est causa necessitatis. Præterea, esto ꝙ importaret modum, non tamen formaliter, prout voluit testator: impletur modus, si alienatio fiat pro victu, & vestitu, de quo poterat sibi aliunde prouidere, alioquin dicendum esset quod vxori simpliciter fuerit concessa alienandi facultas. Quam certè facultatem, noluit testator concedere, sed solũ in casu necessitatis. Reperio etiam Deci.consil.46. Viso puncto.dicentem ꝙ dictio, pro, importat causam finalem, si adiiciatur causæ de futuro, vt in d.l.penul.secus si adiiciatur causæ de preterito, quia tunc etiam quod talis causa non sit vera, tamen dispositio sustinetur, eo, quia talis causa non dicitur fina. Et infert propterea, quòd si testator prælegauerit fundum alicui pro compensatione centum aureorum, quos alius cohæres habuit super monte salis, quod tale prælegatum debebitur, etiam quòd alius nihil habuerit,per text. in l. si ita legatum, i. & l. demonstratio, §. quod autem, ff. de condi.& demon. Aliquando significat modum, l. Lucius, 2.§. a te peto, ff. de lega.2.vbi Bar. infert ad quæstionem. An legatum factum alicui pro passagio terræ sanctæ, debeatur statim præstita cautione de modo implendo, an debeat expectari quando fiet transitus generalis? de qua q.per Imo.consil.113.colum. penul.& similẽ quæstionem format Cor.consil.32.Licèt,col. iii.libr.iiii. vbi vult legatum factum pro dote, deberi statim. Habet & ista dictio, pro, alias significationes, de quibus per Archid.in capit. Agatho, 63. distin. & per Alber. in Dictionario, versic. pro. Not. quinto ex eiusdem verbis, iuncta gloss.quod agens pro tali, si sit procurator, intelligitur age-
8 re procuratorio † nomine, licèt non exprimatur nomen officii.ad idem facit tex.in l.post mortem.§.fi.ff. quãdo ex fac. tuto.de quo dic,vt per Bar.in l.1.§.nũciatio, ff. de noui oper. nunc.& in l.qui in aliena,§.si is qui,ff.de acquiren.hære. Not.
9 sexto ibi, & socii, ꝙ consortes † eiusdem litis, dicuntur socii propter communem litem, sic & ement es rem communi nomine dicuntur socii, secundum Bar.in l.Titium & Meuium.§.altero,ff.de administra.tuto.& in l.2.§.1.communi diuidun.Ita not. Deci. hic intelligens istud esse uerum impropriè,uel propriè, si sit actum, quod ementes rem communi nomine sint socii,vt per Aret.in l.ex duobus,2.col.7.& sequ. ff.de duob.reis.Roma.consi.291.in primo dubio. Propriè autem non dicuntur socii,§.item si inter aliquos, Instit.de obliga.quę ex qua.cõtra.l.ut sit,ff.ꝓ socio.tradit Alex.consil.40. Prospectis verbis,ad fi.lib.2.¶ Tu vero considera,quod istud notabile non videtur benè colligi ex isto tex. quia appellantur hic socii,non propter litis consortium,sed propter concanonicatus. dicuntur enim concanonici inter se socii,cap. cum R.canonicus,inf.de offic.deleg.Circa ista verba,pro se, & sociis Aduerte etiam,quia videtur quod malè ageret M. pro se, id est,nomine suo,quia prælatus siue agat petitorio,
10 siue possessorio,debet agere nomine ecclesiæ,† non nomine proprio,c.querelam,j.de elec.c.primo,de cau. poss. & ꝓprie. tradunt Doc.in c.fi.ne pla.vi.suas. Præceptor meus rñdebat, aliud in prælato habente administrationem, quia is agit nomine ecclesię; aliud in canonicis, q non hñt administrationem,vt no.in c.requisisti,maximè per Panor.inf.de test.& in d.c.fin.Sed ista solutio potius auget difficultatem.Nam si habens administrationem non potest agere nomine proprio, minus aget,qui nullam administrationem habet,argu. auth. multo magis.C.de sacrosan.eccle.¶ Vnde ego respondeo ex doctrina Pan.in c.literę.inf.de dila.ꝙ si agatur ꝓ iuribus particularibus cõpetentibus ecclesiæ,tunc procedit contrarium. Si uero agatur pro iuribus cõpetentibus ipsi prelato,& tunc agitur nomine proprio ipsius prælati, cap.cum venerabilis i,
11 c.cõstitutus,de reli.domi.Et ita loquitur iste text.nã hic agebat M.vt ꝯferretur p̄benda sibi debita.¶ † Not.vii.ibi,canonici Ferra.statuerunt.Quod verbum,canonici, indefinitè prolatum,idem importat, quod capitulũ. Et probatur clarius, si iungatur istud principium cum ver.verum,in fi.ibi,cõtra capituli cõstitutionẽ. Ad idẽ in c.cũ omnes,in versi.Tracenses canonici.& in c.cũ accessissent.& utrobiq; Barb.sup.e.& tex. in c.si canonici,ubi glo.ff.de offi.ordin.& in cap.ad decimas, de restit.spoliat lib.6.& in c. cum ecclesia Vlterana, de elect. & in c.cum ecclesia Sutrina, inf.de cau.poss.& propr.& in l.ciuib.ff.de reb. dub. ¶ Contra istud notabile adducitur deci. gloss.in c.requisisti,inf.de testib. que uult, quod legatum factum canonicis, non intelligatur factum ecclesiæ. Barb. respondet, quòd illa decisio non est uera per prædicta, maximè per text. in d.l.ciuib. Sed tu dic, quod illa gloss. benè loquitur, quia ibi non quæritur, an legatum factum canonicis dicatur factum cap.sed an dicatur factum ecclesiæ, & deciditur quod non, quia esto quod verbum, canonicis, indefinitè prolatum comprehendat capitulum, quod repræsentatur ex canonicis, non tamen potest comprehendi ecclesia, quæ ex solis canonicis non constituitur, c.per exceptionem, de priuileg. in vi. & ita respondet ibi Panormita. ¶ Secundo obstat decisio Oldra.consil.100.incip. In executione, quæ uult, ꝙ istrumentum syndicatus, in quo asseritur canonicos constituisse talem syndicum, non probare,ꝙ capitulum constituerit.& istud etiam sensit Spe. titu.de syndico,§.i.versicu. porro, & sequen. Ad istud dictum respondent aliqui, ꝙ non est verum, per prædicta, & illud impugnat Lap.in d.cap.ad decimas, & Gemi.in d. cap.si canonici. ¶ Sed credo,ꝙ istud dictum sit uerissimum,& illud approbãt Card.& Panormita.in cap.2.de coniug.lepro.ubi Panormit. concludit, ꝙ indefinita prolata per nomina singularia non æquipollet vniuersali per dictum Oldra.in dicto consil.100. Sequuntur etiam Archidiac.& Imo.in c. quanto,de his,quæ fi. à præla. Alexand.in l.rescriptum,ff.de pact.& consil. 68. Viso & dudum discusso,col. 3.lib.2.& consi.193.eo.li.consi. 110. Visis elegantissimis,colum.2.li.1.Ad iura preallegata, quæ faciunt in contrarium, & ad regulam, ꝙ indefinita æquipollet uniuersali,l.si pluribus.ff.de leg.2.& c.quia circa,inf.de priui leg.rñdet Alex.in locis præalleg.ꝙ nõ ꝓcedũt in materia probatoria,qa probatio debet concludere ꝑ necesse, c.in præsentia,inf.de prob.l.nõ hoc, C. vnde legi. Indefinita autẽ ꝯcludit per necesse,cum possit in duobus verificari,l.ubi numerus. ff. de testi.l.inter illam,§.fi.ff.de uer.sig. & ita ẽt rñdet Fely. in c. cũ oẽs,col.15.sup.eo.Cor.consi.224.Cõsiderata forma,col.7. li.4.& uide ad istud dictũ Fel.in c.auditis,col 11.inf.de resc.Aliter ẽt rñdet Barb.hic.sed eius rñsio nõ placet, qa cõstitutio syndici,ẽ actus cõueniens soli uniuersitati,ideo tenet ꝓcedẽs
12 solutio. ¶ Octauo no.ibi, eo amplius.ꝙ ista dictio, † eo amplius,est repetitiua secundum Barb.hic. Sed hoc malè probatur hic: quia ex aliis uerbis, uidelicet ex uerbo, augmentarent,colligit repetitio: vnde dic, Aut verbum, eo amplius, refertur ad actum,& actum repetit. Aut ad rem, & tunc repetit rem

fertur ad actum,& actū repetit. Aut ad rem,& tūc repetit rē,
13 ad quā refertur,l.si seruus,§.si ita scriptum,ff.de leg.j.† Nonò
not.ibi augmentarent, ꝙ ad diminutionē † concurrentium
ad partes sequitur augmentatio portionis aliorū,facit C.quā
do non pet.par.in rubro & nigro, & dicit d.Ant.hic, ꝙ ad di-
minutionem Doctorum legentiū sequitur augmētatio scho
larium,aliis legentib.& augmentatio honoris alii superstitib.
vnde dr ꝙ dignitas doctorea vilescit in turba, s'm Pan.in c.i.j.
de priuileg.facit text.in c.legitimus,93.dist. Decimò nota ibi,
14 quo prouentus,ꝙ redditus†& prouentus idem iportant.Am
15 plior tñ est horum verborū†significatio, q̄ sit significatio hu-
ius verbi,fructus;qa oīs frustus est in redditu,sed nō cōuertit;
qa partus ancillę est in redditu,sed nō in fructu,§.in pecudū,
Inst.de rerū diui.glo.in c.gñali,de elec.lib.6.& in cle.i.in verb.
fructum,de re.ec.nō alie.Bert.in tract.de gab.in 2.q. v.partis.
16 Bar.in l.fundi Trebatiani,ff.de vsufr.leg.No.tñ ꝙ appe.† pro-
uentuum,nō veniunt distributiones quotidianę,c.licet, j. de
p̄bē.Vndecimò no.ibi,in vsus cederet paucorum,ꝙ canonici
17 dñr vsurarii,†& nō vsufructuarii suarum p̄bēdarum;& sic est
hic tex.ꝑ gl.in c.fi.in gl.fruatur,inf.de pign.& ibi Pan.adducit
tres alias gl.& ex hoc iustificatur dictum Archi.in c.i.44.dist.
18 ꝙ clericus,qui ultra victum & uestitum†cōsumit fructus ec-
clesiæ in malos usus,tenetur ad restitutionē illorū tanq̄ fur,
& sequitur Fel.in c.postulasti,col.8.inf.tit.i. & ad illius ornatū
multa pulchra ꝯgessit Soc.cons.32.col.2.in 1.par. & uide tex.
in c.clericus,in fi.12.q 1.ubi iniquit Hier. & uictu,& uestitu ꝯ
tentus ero,nudā crucē nudus sequar.Et pro dicto Archid.ad
duco tex.in c.qđ sicut,inf.de elect.An aūt istud notabile sit sī
p̄r uerū,uideatis gl.distinguentem,& ibi Gem.in c.fi. de offi.
ord.li.6.Pa.in c.cū esses,de test.latissimè Barb.in c.fi.inf.de pe.
cler.Duodecimò no. ibi , paucorum,ꝙ 14.dñr pauci.An hoc
sit verū,uide gl.in c.latores,inf.de cle.excō.ministr.Quæ vult,
ꝙ respectiuè p̄nt dici q̄nq; pauci,q̄nq; multi. Decimo tertiò
19 no.ꝙ dictio,† præter,stat inclusiuè.ad idē tex.in c.ꝓuideas,&
ibi no.Abb.inf.de offi.vica.l.Seio,§.vxori.ff.de annu.leg.Quā
doq; tñ stat exclusiuè,vt in c.tua nobis,de deci.& in c. cū dile-
ctus, de relig.domibus,& in l.nam quod,§.fi.ff.de penu leg, l.
cū ex filio,§.fi.ff.de uulg.& pup.& alibi sępe.Pro concordia di
stingue,Aut dictio,præter apposita in affirmatiua, adiicit ali-
cui, quod est de genere pręcedentium, & tūc excludit.Aut a
diicitur alicui,qđ ē alterius gñis a pręcedētib.& tūc includit,
& ponitur ꝓ vltra,vt hic.Ita distinguit Bar.in l.i.in fi.ff.de pig.
actio.Sequitur Card.in cle.i.in i.oppo.& ibi assignat rōnē, de
sum.Tri. & fide cath. Et ita faciunt ad quæst, Papa concessit
ē bi,ꝙ p̄ter obtēta possis beneficium aliud liberè recipere, &
licitè retinere.An videatur dispēsatum ēt super obtentis? Ex
præmissis vr̄ ꝙ sic. Quia dictio , pręter, adiicitur his,quæ sunt
de contentis sub genere eius,cui adiicitur. Contrarium deci
dit Inno.in c.dudū,2.in fi.inf.de elec.sequitur Archidiac.in c.
Ebron,13.q.2.non tamen respondent ad rōnem prędictā.re
perio,quod Ludo Ro.cō.328.inc.Præsens consultatio.vbi me
lius declarat naturam huius dictionis,pręter, q̄ alius,quem ui
derim.Respondet,ꝙ isto casu non includit dispēsationē,quia
sumus in materia odiosa.Si.n.includeret, insurgeret dispēsa-
tio legi odiosa,c.i.de filiis p̄sby.lib.6.No.14.ibi,ꝯ antiquam cō
20 suetudinem,scđm Pa.ꝙ legitima†causa restringendorū om-
nium canonicatuum,& præbendarum est, q̄n redditus eccl.
non sufficiunt ad sustentandum congruè canonicos.Cōpro
bat Pan.pe tria. Primò per tex.in c.i.inf.de institu.& in c.j.§.i.
de sta.reg.li.6.vbi tot sunt in ecclesia instituendi quot p̄nt ꝯ-
gruè ex redditu sustentari.Secundò per ea,quę dicit s.in p̄ce
denti.vbi tenuit,ꝙ ex cā Eps p̄t cum Capitulo augere nume-
rum canonicorum cōtra statutum iuratum,ergo eo.mō po
terit ex causa minuere.Item dr in c.pręcedenti,ꝙ ex causa po
test Eps cum Capitulo supprimere vnam dignitatē:ergo etiā
poterit supprimere vnam,seu plures præbendas. Tertiò cō.p
bat ratione:quia esset dedecus ecclesię,ꝙ canonici n̄ possent
congruè sustentari. Aduerte circa istud notabile ad tria. Pri-
mò,ꝙ non vr̄ bene probari in textu nostro,quia hic non ap-
paret ꝙ redditus non sufficeret,imò M.& socii asserebāt sup
pressionem prębendarum fuisse factam,vt augmētarēt suas
præbēdas,&c.Item vr̄ probari cōtrarium, quia vltra ꝙ ex red
ditibus præbendarum suppressarum augmentarunt antiq ca
nonici suas præbendas, etiam aliquid addiderunt communi
mensę.Saluando Pan.potest dici,ꝙ ex quo præsupponitur in
tex.statutum valere,necessario dicēdum videtur, ꝙ redditus
nō sufficiebant,aliàs statutum capituli non valuisset, clemē.
ne in agro,§.ad hæc, de sta. mona.Secundò aduerte,quia nō
videtur verum,quod Episcopus cum consensu Capituli pos-
sit restringere numerum præbendarum, quia in facto pro-
prio non potest auctoritatem interponere, clemen. secun-
da,de reb.eccle.non alienan. Soluit præceptor meus, quod
non auctorizabat in facto Capituli , sed singulorum , &
aliud singuli , aliud vniuersi,l.sed si hac,§.qui manumittitur ,
ff.de in ius uoc.Ista solutio videtur applaudere, sed non eua-
cuat difficultatem, quia Capitulum hic etiā attribuit aliquid
communi mensæ,& sic non debuit nec Episcopus, nec Capi
tulum posse auctorizare,d.cl.2.Credo igitur posse dici, quod
capitulum , nec Episcopus , possit auctorizare in facto pro-
prio ad præiudicium tertii,ita loquitur text.in cle.2.Sed i his,
quæ dependent a voluntate capi.tantum, vt condere statuta
suæ ecclesię,bene possūt,vt hic:aliàs sequeretur,ꝙ nulla ciui
tas posset statuere aliquid circa administrationē rerum sua-
rum cōtra l.omnes populi,ff.de iust.& iure. & de decre.ab or
din.fa.per totum.Tertiò aduerte inquantum Pano. dicit tot
esse in ecclesia instituendos,quot possunt congruè viuere ex
redditibus ecclesiæ, quia malè loquitur secundū Dec. debuit
enim dicere sine pecunia , vt dicunt iura allegata per ipsum
21 in d.c.1.&in d.§.1.est enim aliud viuere†congruè , aliud sine
penuria,secundum glo.in d.§.i.quæ dicit,ꝙ aliqui cum 25.du-
catis viuent sine penuria,aliqui tamen non poterint viuere,
cōmodè cū cētū. Tu dicas,ꝙ Pan. nō dicit commodè viuere
sed cōgruè. Arbitror enim idem esse viuere congruenter si-
ue competenter , vt dicitur in tex.nostro , & sine penuria, vt
dicitur in d.ca.i.& habere necessaria, vt dicitur in cap.Episco
pus, & in cap.cum secundum , de preb. Aliud verò esse sine
penuria uiuere,aliud commodè,vt dicit gl in d.§.i. Quod pro
bo,competentia,& congruentia sunt de necessariis , non sic
commoditas.si enim homo non habeat alimenta compete-
tia,& congruentia,faciliter poterit mori : non sic si non ha-
beat alimenta ad suum commodum.hinc dicimus, quod qui
vult vnū,vult omne necessarium ad illud,c.præterea,infr. de
off.deleg.l.2.ff.de iu.om.iu. Non tamen videtur velle omne,
quod sit commodum ad illud, secundum gloss. in c.solet , &
ibi Gemi.de senten.excommu.libr.6. & probatur in l. in fin.
ff. si vsusfru.peta. Quintodecimò nota ex eisdē verbis secun
22 dum Panor.quod valet statutum capituli, † priuatæ vtilitatis
nutritiuum,contra antiquam consuetudinem fouentem pu
blicam vtilitatem , quando subest rationabilis causa sic statu
endi.Comprobat Abb.per rationem c.non debet,de consan
gui & hoc comprobant Mod.per text.in l.si nomine,ff.man.
per quem Bal.in l.omnes populi,ff.de iust.& iur. Abb. in c. at
si clerici,§.de adulte.col.5.inf.de iud. volunt, ꝙ Episcopus ex
cā possit statuere ꝯtra ius.Tu posses confirmare ex his, q̄ scri
bit Fely.in c.i.col.12.in 6.fallen.sup.eo.Sed aduerte,quia Pan.
vr̄ ꝯrius his,quę statim dicit in pręcedenti notabili ibi.n.dicit
ꝙ istud statutum restrictiuum numeri præbendarum cōcer
nit vtilitatem ecclesię:hic vero dicit, ꝙ concernit vtilitatem
priuatā. Quidam saluant,ꝙ Pan. hic loquatur principaliter,
ibi secūdariò,id est,ꝙ principaliter velit,ꝙ cōtineat vtilitatē
priuatā,secundario honorem etiam ecc.ne canonici habeāt
mendicare in opprobrium ecclesiæ.Cōsidera, ꝙ ista solutio
non benè saluat Pan.a ꝯtrarietate,qa Pā.in hoc vult duo ; &
ꝙ istud statutū cōcernat priuatā vtilitatem,& ꝙ sit ꝯ ꝯsuetu
dinem fouentem publicam utilitatem : ibi autem uult totū
oppositum.¶ Vnde credo, ꝙ debemus dicere, ꝙ Pano.hic lo-
quatur secundario,& non principaliter : nam tale statutum
fit,seu fieri debet principaliter propter publicam vtilitatem ,
ne ecclesię inferatur opprobrium , & ne in futurum non in-
ueniantur,qui velint ecclesiæ deseruire,ut dixit tex.in c.1 de
preben.lib.6.& in cle.1.de iurepatr.Et dum Pan. dicit, ꝙ est ꝯ
consuetudinem fouentem publicam utilitatem, debet intel
ligi apparenter,sed non verè.Nā si redditus non sufficiant,ta
lis consuetudo verè non fouet publicam utilitatem per præ-
23 dicta.¶ Decimosexto no.ibi, postmodum.ꝙ dictio,† postmo-
dum,denotat interuallum magnū uel modicum , s'm subie-
ctam materiam,facit l.2.ff.de custo. reo. & tex.in c.2.de con-
sti.lib.6.vbi Gem.& alii tradunt,Bart. & Legislæ in l. fructus ,
ff.sol.mat.¶ Decimoseptimo nota ibi,uoluntariè,a ꝯtrario sē
su, ꝙ non dicitur ꝯuenire statuto, qui ꝯtrauenit ex necessita-
24 te.† Comprobat d.Ant.per id,qđ dixit glo.in c.pro illorum, j.
de præben.Et est regulare,ꝙ nō dicitur iuri contrauenire , q
facit actum ex necessitate,c.licet,infr. de fer.l.Cesar,ff. de pu-
blica.tradit per Ias.& Mod.in l.fi.col. pen.C.de testa. ¶ Decimo
25 octauo no.ibi.receperunt,ꝙ canonici†dicuntur recipi, & nō
eligi,c.eum cui,c.cum in aliis,de præb.lib.6.Ideo iura loquētia
de electione,seu de beneficiis electiuis, non habent locum in
canonicatu,s'm Cardi.consi.103.Discutiam præmissa.¶ Quis
autem sit modus recipiendi aliquem in canonicum, decla-
rat Fel.in c.ad audientiam,2.co.8.de resc. Fed.de Senis consil.
141.cum Senensis ecclesia. ¶ An autem in receptione in ca-
nonicū sint citādi absentes?dic,ꝙ sic in receptione iuris n̄ i re
ceptione facti.Ge.consi.84.col.2.in fin.Largè tñ ēt canonici
dñr eligi,c.tuæ,j.de p̄ben.Et si uis scire,q̄ dicantur bñficia ele
ctiua, vide Fel.in c.in nostra,corolla.31.& seq.inf.de resc.vbi ī
specie loquitur de canonicatibus, dicens non dici beneficia
electiua,

electiua,nisi de consuetudine Capitulum eligat, & Eps cõfir met,vt in ecclesia Ferrarien.Decimonono nota ibi,nullis p̄bendis assignatis eisdem,q̄ potest esse canonicus sine præbē
26 da.† Hinc est,q̄ collato canonicatu,non dr̄ collata p̄benda,c. eā te,vbi d.Ant,& alij,j.de rescrip. Hinc est, q̄ per collationē canonicatus,non dr̄ habere ius in præbenda, sed ad p̄bendā, c.pe.de præben.in sexto.Imò potest esse canonicatus sine iure canoniæ,declarando vt per Panor.in c.dilectus filius,1.inf de præben. Et canonicus sine præbenda non dicitur habere beneficium.Et sic præbenda potius dicitur beneficiū, quàm canonicatus,c.in nostra,& ibi Panor.in 2 notab j.de rescr.Et talis canonicus sine p̄bēda,dr̄ canonicus in herba,f'm Io.An. in d.c.dilectus.Et tale nomen canonici,dicitur inane & vanū, secundum Pet.de Anch.in c.eū cui,de præben.in 6.Nam si re priuaris,cur nomen habere mereris,l.vni,C.de nu. iu. Quiri. tollen.Non tñ ex toto potest dici vanum nomen,quia habet interim distributiones quotidianas, d.c.dilectus. Intellige tamen respectu p̄ntis temporis, sed respectu futuri non potest esse canonicus sine præbenda,i.sine expectatione præbēdæ, c.relatum,infra de præbend.Et sic debet intelligi gl.in c.1.in verbo,receperit,de cleri.nō residen.in 6.Sic.n.potest quis habere præbendam sine canonicatu,vt si conferatur laico,prout fieri potest,c.in ecclesia,j.de insti. vel Epō non canonico, c.cum in ecclesia,de præb.in 6.& latius dicam de ista materia j.post gl. Vigesimo nota ibi,ex aduerso fuit propositum,secū
27 dum Bal.q̄ reus † ita dr̄ proponere,sicut actor. Et sic non est necesse,q̄ reus dicat, excipio. Imo sufficit reo narrare factū, ex quo resultet exceptio,quia iudex ex officio tenetur eū absoluere,l.fi.C.de pet.hær.Bar.in l.1.q.3.ff.de excep.Fel. in rub. de excep.col.2.& in c.pastoralis,col.4.eo.ti.Sed Barb.hic dicit se credere,q̄ verbum,proponere,propriè est actoris,c. ex parte M.de rest.spo.vbi dr̄ simpliciter,q̄ fuit propositum.Nō ob. iste tex.quia nō dicit,q̄ fuerit propositum simpliciter, sed ex aduerso, prout etiam dicit tex. in c. bonæ,2.j.de postu.præla. & alibi dr̄,excipiendo p̄posuit in c.dilectus filius,l.Saracenus, j.de rescrip.Sed si consideraƀis istud verbum ex aduerso, nō ostendit concludenter q̄ verbū,propositum,stet impropriè.
28 Vigesimoprimò no.ibi, protectionis,&c.q̄ confirmatio † appellatur protectio,& de virtute huius verbi,protectio , ponit Pan.in c.accepimus,j.de priui.Bart.in prooemio ffor. Et quid importēt ista verba,committo me protectioni superioris. hr̄ per Panor.in c.ad audientiam,de appel.Soc.consi.7.col.2.in j. parte.Are.consi.15.col.2.& seq.Vigesimosecundo no.ibi, idē
27 ad instantiam,secundū Fel.post d.Ant.q̄ tm̄ est dicere,ad†instātiā,quātū ad petitionē, seu p̄ces.qđ dicit notādū,p̄ inst is, & actis,in q̄bus dr,ad instantiā talis dedit,& promisit,&c.Sed Barb.vult,q̄ in isto tex.p̄bet q̄ differāt.Quia ponunt hic vt diuersa ista verba,ad instantiā,& illa,ad p̄ces: aliàs si diceremus idē importare,essent superflua,ꝯ c.si.Romanorum , 19. dist. Sed ista ponderatio non est Doctorea,q̄a verba,ad instantiā, ponunt ad determinationē verbi.quorundā.Verba vero , ad p̄ces, ad determinationē verbi Epī,& sic ad diuersa,tñ idē significāt.Est bñ verū q̄ uerbū,instātia,demōstrat maiorē solicitudinē,q̄ verbū,petitio,cle.quis,de app.c.cū inter R.in vers. cū instantia postulātē,j.de elect. Vigesimotertio no.secundū
30 Pan.q̄ p̄ces † nō inducūt simoniā,ꝯcord.c.si motu p̄prio, de p̄b.li.6.c.tua nos,j.de simo.Rō est,q̄a p̄dere verba,nihil est,secundū gl.in c.quibusdā,j.q.j.Intellige ēt in p̄cibus porrectis p̄ seipso,q̄a q epatū desiderat,bonū opus desiderat, c. q epatū, 8.q.j.Scđo intellige ēt in p̄cibus porrectis p̄ ꝯsanguineo,secūdū gl.in c.Moyses,8.q.j.Hinc est, q̄ valet collatio bñficij facta nepoti,c.tuā,vbi Abb.j.de ęta.& qual.Imo ualet collatio facta p̄prio filio,secūdū Pan.in c.q̄a clerici,j.de iurepat.p̄p gl.ibi,q̄ vult p̄rem posse p̄ntare filiū,sequit Pan.ꝯsi.96.in j.par.Imo data paritate,tenet collator potius prouidere suis, q̄ extraneis, c.non satis,86.dist.Tertio intellige ēt in p̄cibus porrectis pro ꝯ̄ndis ordinibus,& sic in prohibitis,quia simoniacis, c.latorē, j.q.j.Limita primo,vt procedat in precib us sp̄ualibus, i.q̄ fiūt habito respectu ad Dei obsequiū, & ad merita promouendi:
31 secus in p̄cibus† carnalibus i. q̄ porrigunt affectione carnali, vt puta rōne solius amicitiæ,consanguinitatis,aut lucri grā,secundū gl.in c.tuā,& ibi latè Pan.j. de ęta.& quali.& gl.in c.ordinationes,j.q.j.q̄ voluit allegare Pan.hic, licèt corruptè alleget gl.in c.sunt nonnulli,j.q.j.unde si preces porrigantur pro indigno,& ille promoueat,ꝯ̄mittitur simonia,d.c.quibusdā,in fi. Et ex hoc declarat gl.in c.p̄uenit,j.q.3.q̄ dicit,q̄ magis peccat, qui confert beneficiū nepoti,q̄ extraneo.Et q̄ p̄lati sunt ceci erga nepotes.dēt.n.intelligi,qn̄ ꝯferunt indignis,& de istis loquit Hos.in Summa,de simo.§.qualiter.q dicit,q̄ aliqn̄ p̄latus ꝯmittit nepotulo decē milia aiarū,cui nō committeret duos
32 porcos.† Scđo limito,nisi præcator agat ex precibus se obligare collatori,vel ei rem ttere ēt obl̄ōne ad ant dora,secūdū Pan.& alios,in d.c.tuā.& ratio est, quia tūc dr̄ interuenire pecunia,siue aliud sīle,q̄ inducit simoniā,ēt si p̄stet p̄ indigno j.q.5.c.si.& d.c.sunt nonnulli,& c.tua,de simo.Et ita ēt tenuit gl.in d.c.q̄busdam. Et q̄ oblō antidoralis inducat simoniā,firmat Fel.in c.ad audiētiā,2.col.7.inf.de rescri.Intellige āt istud procedere respectu porrigentis p̄ces,vel eius p̄ quo porrigūtur scientis,& patientis.Sed respectu ꝯferentis,nunq̄ ꝯmittit simonia,nisi p̄cibus moueatur ad ꝯferendū,f'm Inn.Io.And. & alios in d.c.tuā.Et p̄bat in d.c.sunt nonnulli,in versi.laudis retributionē q̄runt.& in d.c.ordinationes,in ver.ea intentione impenso.Sed posset dubitari,an p̄motus a ꝯferente, q̄ nō
33 fuit p̄cib. inclinatus,† teneat dimittere bñficiū,ex quo cessat simonia ex parte ꝯferentis?vr̄ q̄ non,q̄a ex quo in mente cōstituerat ex suis precib.corrūpere collatorē, talis simonia sola pęnitentia dēret aboleri,c.fi. de simo. Contrariū credo verius p̄ tex.in c.statuimus decretū,j.q.1.ad c.si.rn̄deo,q̄ dispōilla non p̄cedit,qn̄ mēs fuit ad aliquē actū deducta , vt probat ex diffōne simoniæ,de qua per Pan.in rub.inf. de simo.An āt officia secularia licitè p̄cibus possint impetrari non insisto super hoc, q̄a hodie tā sp̄ualia , q̄ tpalia non tm̄ p̄cibus,sed p̄cio sunt exposita.Distingue vt p̄ Bart.in l.Barbarius, col.2. & seq. de off.p̄t.Vigesimoquarto no.ibi,sine p̄iudicio,q̄ protestatio ꝯria facto,non releuat protestantem. Dicam inf.in apparatu gl.Vigesimoquinto no.ibi,cōi mēsæ,f'm Panor.q̄ capitulum
34 † vltra præbendas distinctas per singulos canonicos potest possidere bona in cōi,quę dn̄r de mensa capituli.Et subdit Panor.q̄ ista cōis mensa constituitur p̄p tria,vt hic p̄ eum , allegantem bonam gl.in c.vni.de cleri.non resid.lib.6.Sed aduerte inquātū dicit,q̄ in fine anni diuidit inter eos,& q̄ assignatur pro distributionibus quotidianis.Nam si præbendæ erāt sufficientes,vt erant hic, deberent potius cōuerti in vtilitatē ecclesiæ,vt dr̄ in c.fi.12.q.1.Pro resolutione considera, q̄ Panor.non negat,quin conuerti debeant in vtilitatem ecclesię, nā facta assignatione , q̄libet poterit ꝯuertere partē suam in pios vsus,& in vtilitatē ecclesię.Sed ad quid iste circuitus,nōne cap'lm,siue prælatus de consensu capituli,p̄t conuertere? Credo,q̄ respectu distributionum quotidianarum,cessat ista inuestigatio,q̄a sunt propriæ ipsorum canonicorum, sicut salaria seruitorum,& stipendia militū,secundū Pan.& Fel.in c. cū olim,in prin.inf.de re iud.Et alias non tenet canonicus ꝯuertere in vtilitatē ecclesiæ,sed pōt donare eas,& de eis testari,p̄ut vult Panot.in c.cū esses,de testa.Nec de eis est soluēda decima Papalis,secundū gl.in extrauag.Io.22.inc.Suscepti regiminis, de elect. & Gem. consi.85.super primo dubio,col.3. & Bertach.in trac.de gabellis.q.21.scđa parti.8.partis. Vigesi-
35 mosexto nota secundū Pan.† q̄ in cōstōne de certo canonicorum numero ēt p̄ Papam confirmata,subintelligitur clausula,nisi intm̄ redditus excreuerint, q̄ pluribus sufficiant cōpetenter.bñfacit tex.in Auth.vt determina.sit nume.cler.vbi Ange.infert ad q̄ōnē.Si sit vendita gabella totius Comitatus
36 p̄ certo p̄tio,an si augeat Comitatus,dēat augeri p̄tiū † gabellæ:determinat q̄ sic,per ista iura.idem vr̄ voluisse Io.de Plato. in l.hi,quos.ad fi.C.de fundis re.priua.li.11.Sed Fel.hic impugnat,per text.in l.id quod,ff.de peri.& cōmo.rei ven.& p̄ reg. secundū naturā,de re.iur.Dec.vero defendit opinionē Ang. p̄ istū tex.& per l.Rutilia Polla.ff.de ꝯhē.emp. Ad tex.in d.l.id quod,respondet q̄ loquitur in augmento latenti,nos vero loquimur in augmento patēti.Pro qua distinctione allegat tex. in l.item si fundi,§.huic vicinus,ff.de vsufr. Quid tenendum? Credo,q̄ opi.Fel.sit verior,quia ratio l.secundū naturā,& d.l. id quod,militat isto casu.Et pro ista parte facit text.in c. quia circa,de priuil.vbi priuilegium, q̄ quis non teneatur ad decimas pro quibusdam prædijs,non etiā tenebitur pro augmento.Tertio facit,quod decidit Gem.in c.si.§.si autem. de cōcessio.præben.li.6.q̄ priuilegium concessum alicui,ut possit absque solutione gabellæ pertransire per Comitatum,intelligitur etiam concessum pro augmento Comitatus. Quarto facit decisio eiusdē Ang.in Auth.de æqual.do.in princ.vbi vult q̄ si Princeps concesserit merum , & mixtum imperiū in Comitatu , intelligitur etiam concessisse in augmento Comitatus.Quinto facit,quod decidit gl.Barto.& cōiter alii,in l.j.& ibi Ias.col.16.C.de iure emphyteu.vbi volunt omne augmentū, siue latens , siue patens, spectare ad emphy. ad quem spectat incommodum diminutionis.Sic ergo commodum augmenti spectabit ad gabellarios,ad quos spectat incommodum : & ideo dicebant Bald.& Angel. in l. at vbi, ff.de peti.hære.quod si ex causa gabella duplicaretur , quod augmentum pertinebit ad emptores gabellarum.Et ideo Dec.consi.4.consuluit, quod augmentum gabellæ, proueniens ex reformatione ciuitatis,quæ nuper lanas forenses intromisit , spectare debet ad gabellarios . Ad istum textum respondeo, quod facit pro , & non contra : quia fateor augendam esse gabellam,ut hic,sed ad commodum emptorum . Ad text. in l. Rutilia Polla, respondeo, quod ibi commodum non spectat ad emptorem

rem,tum quia non potest dici augmentum, tum quia lege vēditionis ɔ̄rium cautum fuerat. Ad §.huic vicinus, respondeo qđ loquitur in augmento,quod non coniungitur rei. Nos verò loquitur in augmento quod rei locatæ,seu venditę,annectitur,& incorporatur.¶ Redeundo ad notabile, amplia vt procedat etiam si in confirmatione esset apposita clausula decreti,adhuc auctis facultatibus, deberet augeri numerus canonicorum ſ'm Panor.in ca.proximè præcedenti,per istum tex.qui respectu clausulæ Decreti non probat.Ego aūt cōprobo, quia
37 clausula † Decreti,regulatur ſ'm naturā actus,super quo interponitur,ſ'm Card.in cle.j.in xviij.q.de conces.pb.Ro.cons.130. col.v.ver.quo ad tertiū.Fel.in c.2.col.6.s̄.eo. ¶ Amplia secūdo, ēt si statutum esset iuratum:quia ēt in iuramento subintelligitur clausula,rebus sic se habentibus,c.breui.de iureiu.Glo.in c. quemadmodum,eo.tit.¶ Tertio amplia, etiam si statuentes dispoſuissent tale statutum p̄cisè,& perpetuo esse obseruandum ſ'm Bal.in simili,in l.clari,C.de fideic.& gñr in omni dispositione subintelligitur ɔdō,si res in eodem statu permāserint, l. qđ Seruius,vbi latè d.Ias.ff.de cond. ob cām. ¶ Ex p̄dictis infertur ad notabilē q̄ōnē;pone,filia accepit cētū a p̄re ꝓ integra sua legitima,postea auctæ fuerunt facultates p̄ris.Quæritur, an mor
38 tuo p̄re filia possit petere legitimā † bonorū supexcrescentiū? Ex p̄missis vr̄ dđm ꝙ sic.& ita tenet Bald.hic allegans ēt text.in l.his oneribus,§.auctis,ff.de vaca.mune.Cōtrariū tenent Iaco. But.in l.pactū, C.de colla.Bald. sibi ɔ̄rius,in l.si successiōe, C.de reuoc.his,q̄ in fraud.cred.in l.q̄uis,C. de fideic.in l. quanquam, C.ad leg.fal.Ang.in l.si proponas,§.si hr̄ditatem,in fin.& in l.si non mortis,ff.de inoffi.test.Barb.hic.Curt.ɔ̄s.vlt.col.ij. vbi dicit istam esse *cōem* Doct. s̄niam. Pro qua faciunt infrascripta. Primo,quoties aliq̄d se hēt ad lucrū,& ad dannū,nō p hoc pōt p̄tē di aliqua læsio,licèt casu aliter cōtigerit dānū, l.de fidei cōmisso,C.de trāsa.l.si ea lege,C.de usu. Quia ergo poterāt facultates p̄rnæ ita minui sicut augeri, iō dēt cōsiderari t̄ps assignationis & non mortis.Scđo t̄ps acceptationis subrogatū fuit loco t̄pis mortis,ergo dēt tenere eius nām,l.si eū,§ q iniuriarū,ff.si quis cautio.c.ecclesiam,j̄.ut lite pende. Sed si facultates augeantur post mortē, non augetur legitima,l.si patronū.in fi. ff. de bon. lib. ergo nō ēt dēbit legitima de bonis adq̄sitis post assignationē in vita. Tertio facit sile ſ'm Barb.is qui ꝓp paupertatem soluit pęnā in corpe,si p̄ueniat ad pinguiorē fortunā, non tenēt vlteri⁹ satisfacere de bonis acquisitis,l.sed si vnus,§. j.ff.de iniu. Ita nō dēt is, q soluit semel l̄timā, amplius teneri, licèt ad meliorē fortunā peruenerit. Quid tenendū:¶ Arbitror opi. Bald. esse veriorē.moueor, q̄a l̄tima est quota bonorum, quā p̄r t̄pe mortis in eius hr̄ditate reliquit,l.cū quærit.& auth.nouissima, C.de inof.test.ɔ̄siderari ergo debet æstimatio bonorū, ſ'm t̄ps mortis,& non ſ'm t̄ps assignationis.Scđo ꝓ ista p̄te facit tex. in l.si q̄s,§.1.& §.& gnalr̄,C.de inof.test.p quem ita tenet ibi Pau. de Ca.Sed aduerte,q̄a non vr̄ ꝓbare, quia loquit, q̄n p̄r dedit in vita filiæ minus l̄tima,ſ'm t̄ps assignationis.in casu n̄ro ſ'm t̄ps traditionis,dedit integrā l̄timā;vel saltē filia fuit expresse ɔ̄tēta ꝓ integra l̄tima,ibi vero non fuit expresse ɔtenta pro integra l̄tima.Rō t̄n illius tex.multū seruit ꝓ ista parte Tertio probo, & ad hoc aduerte,si p̄r qui assignauit & dedit aliq̄d filiæ in p̄tāte,ꝓ sua l̄tima vellet reuocare,posset,vt firmat Ias.in l. frater a fratre col.pē.i lect.ff.de ɔd.īde.post Bal.in l.4.ad fi. C.ꝓ donato. Ergo ne ɔ̄ctus claudicet,etiam filia poterit ɔ̄uenire.Et istā partē tenuit idē Bald.in l. pactum, quod dotali, C.de colla.Pau.& Ale.in l.in rōne,2.in fi.prin.ff.ad leg.fal.& d.Ias.in d.l quod Seruius.ff.de cōd.ob cām.vbi dicit istam opi. esse magis *communem.* Ad ɔ̄ria r̄ndetur. Ad primū r̄ndeo,negādo assumptū: q̄a si fuissent diminutæ facultates, teneretur filia restituere, quod vltra l̄timam habuit,considerata æstimatione ſ'm t̄ps mortis ſ'm Pau.& Ale.in d.l.in rōne,qđ est bñ notandum. Ad scđm, quod t̄ps assignationis sit subrogatū loco t̄pis mortis,r̄ndeo, qđ non ꝓbatur iure.bñ verum est,ꝙ illa assignatio in vita, succedit loco assignationis,quæ venit fienda t̄pe mortis in testō:sed si eēt minor illa assignatio in testō,suppleretur considerata quantitate bonorum ſ'm t̄ps mortis. Ergo eodē mō dēbit suppleri l̄tima assignata in uita,per uiā traditionis considerato t̄pe mortis,& hoc mō argumentū retorquetur. Ad simile Barb. r̄ndeo, qđ nihil facit.¶ L̄ita istam decisionē, nisi filia iurasset plus nō petere,c.quis de pac.libr.6.Pau.& Ale.in d. l. in rōne. Et ex hoc reddit dubitabilis scđa ampliatio. tradita s̄. ad istud notabile. defendendo t̄n ampliationē, potest dici ꝙ in statuto decerto canonicorum numero,ēt iurato, subintelligitur clausula, nisi in t̄m facultates excreuerint,&c.fauore diuini cultus,qui fauor cessat q̄n filia iurauit plus nō peter̄, merito cogitur ad obuantiā iuri,d.c.quis.¶ Scđo intellige,nisi eēnt auctæ facultates post mortē p̄ris,ēt sine fcō hr̄dū,puta per alluuionem, tūc nō dēbit legitima de illo augmētō,& ita ꝓcedit tex. in d. l. si patronū,quē ad hoc reputat singu.Ro.singu.cxxvij. volo tibi vnum dicere. & ita loquuntur vt plurimum auctoritates allegatę per Cur.in d.consi.vlt. ¶ Vigesimoseptimo not. ibi, sicut consue-
39 uit,expressum.ꝙ clausulę solitæ † apponi de stylo curiæ,hn̄r ꝓ appositis,licèt fuerint omissæ.Comprobat Pan.per tria, vt hic per eundem.addunt Barb.& Fel.hic infinita. ¶ Tu ultra alios aduerte,ꝙ iste tex.non vr̄ probare,quia hic non hr̄ pro exp̄ssa ista clausula,nisi in tantum excreuerint, &c. q̄a esset consueta apponi in statuto, vel confirmatione, sed quia ēt exprimi debuit.Pondera uerbum,esse debuerit,qđ importat necessitatē, ſ'm gl.l.sæpe.ff.de off.p̄si.Quasi dicat Papa,debuit exprimi,quia ex nā act⁹ inest,sicut dr̄ de c̄a,Si p̄ces ueritate nitant,in ca. 2 j̄. tit.j.Nam statutum de certo numero hic fuit ɔ̄firmatum,ꝓp ea q̄a redditus nō sufficiebant pluribus ergo cessante cā, non dēbet hr̄e locū ista disp̄ō,iō exprimi debuit.¶ Scđō aduertè, in q̄-
30 tum Pan.dicit,ꝙ in ɔ̄ctu locationis Doctorū † legentiū,subintelligitur appositū pactū,ꝙ possint legere ꝑ substitutum, si sic sit ɔ̄suetum,ut hic,a calēdis Iunij vsq; ad uocationē,scđm Bart. in l.nemo est,ff.de duo.re.Vr̄,ꝙ ista consuetudo non valeat, q̄a vr̄ electa industria personarum,l.inter artifices,ff.de sol.ca. fi. j̄. de offi.delega.Et ubi electa est industria p̄sonę,non ualet consuetudo,ꝙ quis possit deseruire per substitutum, ſ'm Panor. in c.extirpandæ,§.qui uerò,j̄.de præb.vbi vult non valere consuetudinem, quod quis possit facere residentiam per Vicarium. ¶ Reperio,ꝙ Fel.in c.cum omnes,col.antepe.s̄.eo. respondet,
41 quod non ualet consuetudo, quod quis possit deseruire † beneficio curato per Vicarium, quia esset ɔ̄ substātiam actus, eo quod dantur beneficia ꝓp officia,cap. fin. de rescrip. in vj. Ista solutio non satisfacit, quia etiam salaria dantur Doctoribus propter onus legendi.¶ Secundo respondet,ꝙ valet consuetudo,quod Doctores possint legere per substitutum, quia scholares,quorum interest, consenserunt: sed consuetudo, quod curatus possit deseruire per Vicarium,non ualet, quia tendit in præiudicium ecclesiæ, quæ habetur pro dissentiente, cum sit sibi præiudiciale, ut traditur in l.quæ dotis, ff.solu. mat. Ista etiam solutio non est tuta, quia etiam scholares hac ratione debent haberi pro dissentientibus. ¶ Considera ergo, si dici possit, ꝙ consuetudo, quod Doctores possint legere per substitutum,debet intelligi.s.aliq̄n,non autem continuè.ita intelligendo nihil obstabit ɔ̄rium, quia etiam ualet consuetudo, quod quis possit aliquando, puta dum est in studio, deseruire per Vicarium, ut traditur in c.cum ex eo,de elect.lib. vj. & voluit Gemi.in ca.fin.col.pen.de rescrip.lib.vj. aliàs si intelligeret, ꝙ Doctores possint continuè legere per substitutum, fortè non ualeret: quia contra naturā actus ꝓ prædicta, & quia irrationabilis,ca.cum dilectus & ca. fi.de ɔ̄suet. Scias enim ꝙ posita validitate dictæ consuetudinis, tamen debet intelligi, dummodo æquè idoneum,& æquè peritum substituant, secundum Bart.in l.j.C.de ꝓpo.agen. in. reb. lib. xii. ideo difficile esset Doctori singulari inuenire substitutum. Item debet intelligi, ut substituat Doctorem, & non scholarem per doctr.Bal. in l.parabolani, C. de episc.& cleri. & istas restrictiones tradit Felyn. Abb.in cap.1. col.2. s̄.de sum.Tri. & fide cath. Secundo aduerte,ꝙ contra istud notabile uidetur obstare decisio Bar. in l. illa institutio,ff.de hr̄d.insti.ubi uult, quod in testamento sit dictū,
42 quod extendatur ad dictamen † sapientis, tunc sapiens poterit apponere clausulas ɔ̄suetas,& omnia, quæ sunt de natura contractus,ergo vult si non sit cautum ꝙ extendatur ad dictamen sapientum,ꝙ tales clausulæ non possunt opponi; ita arguunt aliqui hic. Sed ista decisio non meruit allegari pro contraria ex pluribus. Primo, quia argm̄ a contrario concludit, ꝙ sapiens non possit: non aūt concludit, quod Notarius possit. Secundo,Bart.loquitur copulatiue, & omnia quæ sunt de natura contractus; ergo copulatiuè sumi debuit argumentū a contrario. Et si ita copulatiuè arguatur, nihil obstabit. Tertio, quia ex dictis Doctorum non est licitum arguere a contrario, quando contrarium reperitur cecisum in iure, scđm Panor.in c.si uero,in j.no.j̄.de iureiu.Contrarium autem dicit hic, & in l.fin.C.de fideius.erge &c.¶ Tertio aduerte,quod cōtra istud notabile obstare vr̄ id, quod uoluit glo.in Authen. vt præpo.nomen Impe.in uerbo, authore.quæ vult, quod omissio inuocationis Dn̄i, quæ cōiter solet opponi in instrumentis, uitiat instr̄m.Sequuntur Ale.& Mod.in rub.ff.de no. oper. nunc.ergo non hr̄ pro apposita. Ad istud respondeo, ꝙ ista ɔclusio non procedit in consuetis apponi pro solennitate extrinseca, alias frustraretur alia regula, quæ est, quod solennitas extrinseca non præsumitur, l.quæcunque,§.fin.de publ.vbi non præsumitur authoritatem tutoris interuenisse in alienatis, & t̄n consueuit interuenirè. Ita declarat Fel.in ca.sicut, co. pen.j̄.de re iud.Ias.in l.sciendum,in 8 limitatio. ff.de uerb. obl. Et ita habetis unam fallentiam, pro qua facit quod statim dicam in limitatione. ¶ Stat igitur conclusio, ꝙ consueta apponi in contractu, omissa habentur pro appositis, per istum text.qui non probat, & qui per d.l.fin. C. de.fideiusso. uidetur potius probare oppositum, *communiter* tamen tenetur. Pro

qua Barb.& Fely.hic infinita cumularunt, & idem Felyn. in ca. ex literis.ver.septima declaratio, de fide instr. Item Barb.in ca. quod ad translationem, j. de offic.lega. quæ omnia ferè reassumpsit Ias.in l.vt liberis, col.iij. C. de colla. & in l.certi condictio,§.si nummos,ff si cer.peta.¶ Vltra quos adde primo, q si Notarius in explicatione instrĩ,aliter explicauerit clausulas in-
43 strĩ,quàm sit consuettum,potest † corrigere,& dicere se per errorẽ aliter scripsisse.Qui error præsumitur ex eo, q aliter erat consuetum, sm Alex.consi.27.In causa & lite,vol.ij.Et semper Notarius præsumitur omisisse clausulas ɔ̃suetas per errorem, sm Alex.cõs.105.Reuerende Do.col.fi.eo.lib.Et sic habes ampliationem, vt procedat non solũ si sint omissæ,sed etiã si sint aliter expressæ,Notario tñ errorem attestante.¶ Secũdo adde q procedit ẽt in materia odiosa,sm d.Alex.consil.107. Pro inuestigatione,col.pe.lib.2.inferens,q si dñs nr̃,vel ciuitas conueniat cum Iudæis,vt possint exercere usuras in suo dñio, intelligit ẽt cõuentũ, q possint exercere usuras usurarum, quia ita sunt soliti.¶ Tertio adde,q procedit ẽt si consuetudo nõ sit p̃scripta,sm Are.consi.11.col.fin.inferentẽ, q ɔ̃hentes vñr pepigisse,ẽt si nõ sit dictum,q solutio fiat de moneta currente tpe ɔ̃ctus, licèt talis consuetudo non sit p̃scripta.alleg.Inn.in c.pe. col.fi.j.de consuetud.¶ Quarto adde,q procedit ẽt in dispensationibus,sm Pan.consi.88.col.fin.incip. Vr̃ dcm̃ Io.lib. ij. ubi monachus dispensatus vt possit studere, & fructus pcipere in absentia, intelligi debet in theologia,c.fi.de mag. Tñ si monachi illius monasterij erãt soliti studere in iure canonico, intelligẽt ẽt in iure canoni. ¶ Quinto adde, quod dicit Barto.in l. impensæ,ff.de impẽ.in redota. fac.q colonus tenebitur facere fossata circa rẽ locatam,si hoc sit consuetum,quamuis in ɔ̃ctu locationis non sit dictum.& dixit Pan.consi.74.Duo principalia,ad fin.lib.j.q inuestitus simplr̃,intelligit ẽt p hr̃dibus extraneis, si ita sit consuetudo. Item emphyteuta simpliciter inuestitus nõ poterit expelli pp canonem non solutũ,si ita se habeat consuetudo,q non cadat emphy.pp canonẽ non solutũ, sm eũdẽ Pan.ɔ̃s.72.in nostro,in fi. lib.j.¶ Et stante cõsuetudine,q emptores gabellarũ, teneãtur fideiubere in manibus Consulum,q Cõsules eo ipso,q sunt positi in officio, tenentẽ exigere talem fideiussorem,aliàs in subsidium obligabuntur, iuxta tit.ff.de magistra.conue.sm Pan.consi. 16.Ad clarã, col. 15.libr.j.¶ Sexto adde,q citatus ut compareat tali die absque expressione horæ,tenetur cõparere ea hora, quẽ iudex est solitus sedere p tribunali,sm Pan.in ca.cõsuluit,in v.notab. j. de off.deleg.¶ Septimo adde, q licèt uxor non possit facere eleemosinam de bonis viri,sm gl.in c.q Deo,xxxiij.q. v.tñ fallit,si maritus sit consuetus ipse facere,qa tacitè censet sibi data lnĩa sm Bar.in l.1.in fi.ff.re.amo.¶ Et in mandato gñali ueniũt oĩa ea,q̃ dñs est solitus facere,l.solitũ,§.fi.ff.de pig. act.& ibi d. Ale. in apost.p̃ñ cõgerit. Vltimo pro nunc adde, q ex pmissis limitat vna vulgata regula,quẽ est,qđ facta non præsumunt,c.cum in iure peritus,j.de off.dele.& l.in bello,§.factæ.ff.de capt.& postli.reuer.Fallit in factis consuetis sm Bal.in rub. C. de fide instr. col.3.& in l. incendium, C.si cer. peta. & Ias.in l.sciendum, ff. de uerb.obli col.1.¶ Limitatur ista cõclo multis modis,vt hic per Fely.& Mod.Primo limitatur,vt non procedat in his, quæ sunt de substantia,quia illa omnino exprimi † debent, l.testm̃,
44 C.de test. sm Ioan. And. in addi.Spe.tit. de instr.edi.§.instrm̃, versi.qđ si a contrahentibus.¶ Adde,q si Notarius omisit aliqd subale,pt instare corã iudice,vt liceat sibi addere, sm Fel.in c.ex literis,col.3.& in c.cum P.Tabellio, col.3.eod.tit.¶ Ex hac fallentia redditur dubitabile unum,q vult Pan.in c. 1. in j.gl.j. titu. 1.ubi dicit ualere rescriptum contra ius, absque clausula derogato. si Princeps in illo casu sit solitus rescribere ɔtra ius.
45 ¶ Secundo litatur,ut procedat in consuetis fieri† cõiter,secus in consuetis fieri raro,p l.Seio,§.medico,ff.de annu.leg.& cap. q ad translationem,in verb. sæpe,j.de off. leg. Tu confirma p ea,quæ latè scribit Ias.in l.sed si quis,§.quæsitum, ff. si quis cau. & per illud,qđ decidit Barb. consil. 18. incip. Præclarè.col.1.& seq.libr. 2.ubi tenet,q licèt procurator Ducis possit donare sicut consueuit Dux;licèt non sit exp̃ssum,tñ non poterit repudiare magnã hr̃ditatem, quia raro solent Principes tam magna donare.& ita dicit limitandum dictum Inno. in c. grandi, de sup.neg.pla.lib.6.¶ Tertio limitat Fel.in solitis fieri ex mera
46 † facultate facientis,p ea,quæ scribit Abb.in d. ca. q ad translationem.Sed ista nõ ẽst fallẽtia:qa fateor,q in his, q sunt meræ facultatis, non inducit consuetudo obligatoria, ut scripsi latè in c.cũ ecclesia Sutrina,post Abba.j. de cã pos. & propr.Et declarat ẽt Fel. in c.inter cæteras,col.v.de rescrip. Tamen ex hoc non sequitur, quin talia consueta ex mera gratia habeant pro appositis in dispositione,in qua fuerũt omissa,ut patet ex his, quæ dicta sunt s.& ex pluribus alijs, quæ adducunt Fely. & alij hic. ¶ Quarto limitatur, qñ ex omissione clausulæ consuetæ resultaret falsa latinitas, sm Ro.consil.377.Quæstio est, in fi. & ibi habes exemplum. sequitur Dec. sed hic parum seruit

ista fallen.quia hodie falsa latinitas non vitiat, sm usum curiæ, sm Felyn.in cap.ex parte, in prin.j.de fide instr. ¶ Quinto declaratur, vt Notarius possit apponere clausulas consuetas.s.
47 tunc, quando ɔ̃ctus † celebratur,licèt partes non expressierint sed ex post non poterit.sm Barb.hic. Sed ista reprehendit Fel. in c j.colum.vj.& seq.j.vt lit.non contesta. ¶ Sextò limitatur,
48 vt procedat in consuetis fieri semp eodẽ† mõ,secus in cõsuetis fieri diuersimodè.ita vult Bar.in l.sciendũ, in iiij. opp.ff.de ver. obl.& licèt loquatur in substantialibus, tñ ratio sua concludit idem in non substantialibus, & ita in specie hanc fallentiã tradit Ale.consi.5.Si vera sunt,colum.ij.& 4.lib.v. & hanc nota bis,quia per eam multum restringitur præmissa conclusio, & multæ ex decisionibus Doct.hic confundi vñr. ¶ Vigesimooctauo no.sm Pan.ibi, in derogationem suæ constitutionis,
49 q statuentes possunt uenire ɔ̃ constitutionem † propriam, licèt sit cõfirmata per superiorem, & licèt alias sine confirmatione non valuisset. Aduerte,quia Pan.vr̃ ɔ̃riari his, quæ dicit in primo & secundo no.ubi vult, q Eps cum Capitulo potuerit facere istud statutum,hic verò vr̃ velle q non potuerit. Ex quo dicit, q aliàs sine confirmatione non ualuisset. Quidam soluunt,q Pan.ibi loquitur, quando Capitulum statuit cum authoritate,hic qñ sine authoritate. Sed truffa est, quia semp Pan.loquitur retento themate huius text. ex quo & ibi,& hic, elicit notabile. Item ista solutio diuinat;vnde põt dici, q Pan. in illis uerbis,& licèt aliàs sine confirmatione, voluit ampliare notabile collectum ex tex.patet, quia prius appellauit constitutionem propriam ipsius Capituli, quæ non posset dici ppria,si confirmatio validasset eam, sed diceretur Apostolica, quia qui confirmat actum inualidum, dicitur de nouo facere, capit. examinata, de confirm. vtil. vel inutil. cap. cum venisset, vbi Felyn. in prima gloss. j. de testi.l. more, vbi Barto. col.j.ff.de iurisdic. om. iudi. Et ex hoc potest inferri, q ista constitutio, de qua in text. valuit absque confirmatione,quia bis in isto text. appellatur cõstitutio Capituli. ¶ Vigesimono-
50 nõ nota ibi,pares, quod omnes præbendæ† debent esse pares, & præbendæ antiquiorum canonicorum non debẽt esse maiores præbendis nouissimorum. Ad idem text. in cap. cum omnes, in verbo, coæquetis,s. eo.In contrarium facit text.in cap. statuimus,in versic.in portione percipienda potiorem, j. de maio. & obedien.& in c.de multa, j.de præb. Et in contrarium facit, quod dicit gloss.in cap.Episcopus,& in ca.extirpandæ, j.de præben.vr̃.n.iniquum, quod præbenda uuius rustici, qui vesci debet oleo,& fabis, sit æqualis cum præbenda vnius nobilis, qui debet uesci pullis, & phasianis, sm gloss.in l.seuis urbanis, ff.de leg.3.& facit tex.in c.non cogantur,xlj. dist.Pan. in d.c.cum omnes,respondet, q respectu bonorum, quæ exeunt de communi cellario pro uestibus, & cibarijs, fienda est dña,ut in contrariis. Secus in præbendis distinctis,quia debẽt esse pares,ut hic. Sed certè non datur ratio diuersitatis,& contrarium probat tex.in d. c. de multa. Vnde alij rñdent, q iste tex.loquitur in ecclesiis collegiatis,contraria uero in non collegiatis. Ratio diuersitatis est, quia in ecclesiis collegiatis uiuunt sub vno tecto, & uescuntur in uno refectorio. Et si daretur disparitas, generaretur scandalum,c.qm̃,de uit. & honest. cle. Ista solutio non est generalis, quia non procedit stante cõsuetudine viuentium separatim, prout est communiter omnibus ecclesiis collegatis nõ regularibus.Vnde potest dici, q cõtrarium est verius in ecclesiis secularibus.Ad istum tex.rñdeo, q debent esse pares,quo ad quid, id est omnes debent esse cõpetentes,ita q ex eis possit quilibet competenter uiuere,vt hic in uersic.competenter. & isto casu dicuntur pares.Sed tamen una potest esse pinguior altera, cap. uacante, & ibi Abbas, j. de præb.Ad tex.in c.cum omnes.rñdetur, q loquitur quo ad quid,uidelicet quantum ad redditus consequendos in absentia.¶ Trigesimo not.sm Pan.ibi superexcrescentes, & ibi, qđ
51 superfuerit. Quia redditus ecclesiæ superabuntantes, † sunt conuertendi primo loco in præbendas pro nouis canonicis. Secundo in alias utilitates ecclesiæ, arbitrio prælatorum. Ad idem bonus text.in ca.nulli,§. is ita,cũ simil. 12. q. 1. Plura alia notabilia colligi possent,uideas p te ipsum.¶ Glos. 1.diuiditur in duas partes principales,put duas ponit opiniones, circa intellectum tex.Secunda ibi,sed nõ credo.Rursus prima subdiuidit in v.particulas.in 1.dicit q M.poterat agere pro socijs, tanquam consors litis.In secũda ibi,qa agebatur. declarat, in quo consisteret consortium. In tertia ibi,tamen cauere,quærit an consors teneatur cauere de rato.In quarta ibi, & est speciale, respondet tacito contrario. In quinta ibi, & in alio, idem facit. ¶ Pro declaratione eorum,quæ traduntur per glos.& Do-
52 ctores,quæro,primo qui dicantur † litis consortes. Glos. hic in principio uidetur uelle, illos dici consortes litis, qui agunt ad eandem rem agentibus communicandam. Et sic quia M.& socij agebant ad superexcrescentes fructus sibi assignandos, possunt dici litis consortes. ¶ Sed ab ista opinione glo. postea recedit.

recedit.vnde secundo loco rñdet, ꝙ dñr litis consortes, qui habent necesse agere simul, & sic quãdo agunt ad vnam rem indiuiduam. Et ex hoc infert glo.quòd M.non poterat agere tan ꝗ consors, quia causa erat diuidua. Ista opi.gl. non est vera, quia etiam ꝙ quilibet possit agere pro parte sua tantum, tamen pñt inter se dici litis consortes, l.1. C. de consor.eius.lib.l. si petitor, ff.de iud. ¶ Vnde tertio loco Pan.rñdit illos appellari posse litis consortes, qui communiter agebant impugnare statutum, vel quando communiter agund ad idem, vt faciebant M. & socij, qui communiter se defendunt, vt faciebant hic antiqui canonici. Sed nec ista sententia placet, quia possunt communiter agere ad idem, & non erunt consortes, puta si agatur ex diuersa causa. ¶ Vnde 4.loco, ego puto posse dici, illos esse litis cõsortes, qui habent communem causam, & communem litem, & idem ius agendi, vel defendendi. ¶ Communem cãm dico, quia necesse est, ꝙ simul in eodem libello, in eadem instantia, coram eodem iudice agant, vel conueniantur. ¶ Dico idem ius, quia oportet ꝙ eadem sit cã agendi, vel defendendi, vt probatur in l.2.in verbo, commune negotium, & in verbo, in solidum agi. C.de consor.eius.lit. ¶ Communem litem dico, quia necesse est, ꝙ cum omnibus lis sit contestata d.l.2.gl.Pan.& alij hic, & istud fortè voluit dicere gl.hic, in fi.dum dicit, ꝙ hic non erant litis consortes isti actores, quia quilibet agere poterat per se, sine alijs.i.quia alia erat receptio vnius, alia alterius, & sic erant diuersæ actiones ex diuersis causis. & diuerso tpæ cãtæ. Et ita saluari pt gl. ¶ Ex istis habes elicere, ꝙ M.non agebat tan quam ꝯsors, qa non erat idem ius, nec eadem cã agendi. ¶ Præterea hic non apparet, ꝙ lis fuerit simul cum omnibus cõtestata, imo vr̃ apparere contrariũ. Quia in ver. verum, capitulum non cõtradicit nisi quatuor, licèt in prin.appareat, ꝙ essent qnque actores. ¶ Scđo q̃ro, an cõsors † possit agere, & excipere ꝓ
53 consorte, sine mãdato: Cõclo est, ꝙ sic, d.l. 2. ¶ Fallit primò in
54 causa † criminali, s̃m gl.Pan.& alios in c.cum dilecti, ĩ.de dol.& cont.in c.hæc qppe, 3.q.6.Fel.& Mod.hic.Rõ est, quia in cã criminali non admittitur ꝓcurator, l.pe.§.ad crimẽ. ff. de pub. iu. c.veniens, ĩ.de acc. ¶ Ista fallẽ.recipit plures declarationes. Prima, vt ꝓcedat, si agat de crimine criminaliter secus si agatur de crimine ciuiliter, s̃m gl.in c.statuit, 2.q.5.p illum tex. ¶ Scđo declarat, vt procedat si agat de crimine criminaliter ad pœnam corporalẽ, secus crederẽ si agat criminaliter ad pęnam nõ corporalem, qa tũc admittit ꝓcurator: ergo ẽt vr̃ admittẽdus consors litis. Tertio declarat, vt nõ ꝓcedat in delictis correlatiuis, vt in icestu, adulterio, & sillibus, in qb. agit criminaliter ẽt ad pęnã corporalẽ, s̃m Fel.hic post Mari.in d.c.veniẽs, in 35.fall. Ista declaratio nõ placet, qa ad hoc vt ꝯsors litis admittat ad defensiones, oportet ꝙ caueat de iudicato soluẽdo.d.l.2.sed in cã capitali nõ põt ꝓstari talis cautio, cũ nemo sit dñs mẽbrorũ suorũ, l.liber hõ, ff.ad le. Aq. Præterea in delictis correlatiuis põt esse, ꝙ non erit ead.cã defendendi, nec agẽdi, cũ possit esse incestus ex parte vnius, & nõ ex parte alterius, c.in lectũ 34.q.vl. Cũ ergo nõ pñt necessario dici litis ꝯsortes, non erit admittendus vnus ꝓ altero, ẽt ꝙ in alijs delictis dr̃et admitti. ¶ Fallit secundo
55 ista ꝯclusio, vt ꝓcedat lite prius cũ oĩbus † cõtestata, secus añ, d.l.2.in ver.post litem legitimè ordinatã, & rõ est duplex. Prima, qa añ litẽ ꝯt.non sunt litis ꝯsortes, cũ lis dicat ꝓpriè post contestõnẽ, c.ex parte.2.de ver.sig.no.ĩ l.cãs, vel lites, C.de trãs. Scđa; qa postq̃ oẽs sunt litẽ ꝯtesta. cẽsent oẽs litigare velle vsq; ad fi. ar.de pig.ac.l.si seruos. Vñ qa cõstat de ꝓsumpta volũtate consortum, põt alter ꝓ altero exp iri, s̃m Pau.in d.l.2. Dec.aũt dicit posse teneri, ꝙ ẽt añ li.cõt.& rñdet ad d.l. 2.ꝙ nõ dicit post litẽ ꝯte.sed post litẽ ltĩmè ordinatã, q̃ dr̃ ordinata ẽt añ, iuxta gl. in l.1.C.q dari tu.vel cura.pñt. Sed fallit, qa illa gl. loqt de cã ltĩmè ordinata, q̃ bñ dr̃ ante, secus de lite, d.l.cãs. ¶ Fallit tertiò, qñ cõ-
56 sortes essent pñtes, tũc ꝓ pñtibus † ñ põt ꝯsors agere. ita Dec. & alij Mo.hic p tex.in d.l.2.ĩ uer.abñtib.facit. qa ꝯiũctus ꝓ cõiũcto pñte in loco, ubi agitat iudiciũ, nõ admittitur ad agẽdũ, s̃m Gu.& Cy.in l.mutus.§.is q, ff.de ꝓc.p illũ tex.& in l.ñ solũ, §. qa alieno, e.ti. ¶ Cõsidera, ꝙ rõ Pau.de Cast.quã s̃.retuli, destruit hanc fall. ¶ Scđo obst.qa ꝓcurator admittit ꝓ pñte.l.j.ff.de ꝓc. cur ẽt nõ admittet ꝯsors litis, q habet mandatũ a lege? ¶ Fallit quarto vt procedat, vt possit agere pro ꝯsortib. cõsentiẽtibus,
57 uel ignorãtibus, secus pro ꝯsortibus † ꝯdicẽtibus, l.si petitor, ff. de iu.defendere tñ pt ꝯsortẽ inuitũ, s̃m Car.in cle.religiosus, de ꝓcu.p l.solutionẽ, ff.de sol.caue, qa illa l.solutionẽ, loqt qñ alius accipit iudiciũ in se aĩo nouãdi. Itẽ loquitur, quando accipit in se iudicium, litem ꝯtestãdo. Nõ aũt loquit, qñ qs post litis ꝯte.ꝓ principales uult eos inuitos defendere. ¶ Fallit quinto in his,
58 q̃ requirunt spãle † mandatũ. Ita ur̃ uelle Pan.æquiparans ꝯsortem litis, coniunctæ personæ, q̃ non põt agere pro coniuncto in his, quæ requirunt spãle mandatum, l.patri, ff.de min.confirmatur, coniunctus habet potentius ius agendi, q̃ cõsors.patet, quia agit ante litem contest.pro ꝯiuncto, l.sed & hæ, ff.de proc. & in c.nonnulli, ĩ.de resc.& ꝯsors non, ut s̃.dixi. Et tamẽ in exigentibus speciale mandatum, coniunctus nõ admittitur, multo minus admitti debet consors. Contrarium tenet Dec. hic, quia ratio, quare admittitur consors pro consorte, est quia negotium est commune: hæc ratio militat etiam, ꝙ tale negotiũ aliàs requireret spãle mandatum. Ista opi.mihi placet per text. in cle.religiosus, de procu.in arg.vbi monachus, licèt aliàs non possit sine licentia superioris esse procurator pro alio, quàm pro suo monasterio, tñ fallit pro consorte eiuidem litis. & sic licèt aliàs requireretur specialis licentia, pro consorte tamẽ nõ exigitur. Ad contrarium respondeo, ꝙ ideo coniunctus nõ potest agere pro coniuncto in requirentibus spãle mandatũ, qa in talibus causis lex non fuit suspicata, ꝙ cõiunctus debeat cõsentire, ꝙ lis per alium exerceatur. Hæc rõ vr̃ cessare in consortibus, qui simul sunt litem contestati, quia lex præsumpsit velle, ꝙ lis exerceatur etiã per consortem, ex quo est eadem causa agendi, & agitur de communi damno, & commodo, s̃m Pau. de Cast.vt s̃.dixi. ¶ Sextò declaratur, vt procedat dummodo consors sit habilis ad agendum pro consorte, secus si sit perso-
59 na † inhabilis, ita limitant d.Ant.& Gem.& Pau.de Leaza.in d. cle.religiosus, per illum tex. Qui dicit monachum posse suscipere mandatum pro consorte litis. Primò videretur, quòd sine mandato non posset agere, aliàs ille text.nullam haberet dubitationem: quia si posset agere sine mandato tanquam cõsors, nulli dubium, quòd etiam poterat suscipere mandatum, & eius vigore experiri. ¶ Secundò pro ista fallẽ.facit ratio, quia duo specialia non possunt ad idem concurrere, l. 1. C. de dot. promis. ergo consortium non poterit supplere mandatum aliàs necessarium, & habilitare primum inhabilem. ¶ Tertiò facit, quia consors agens pro consorte tenetur cauere de rato, d.l.2. Sed monachus nihil habet, nec potest obligare bona monasterij, cap. ex parte, ĩ. de accu. ergo cum cauere non possit, non etiam poterit agere. ¶ Quartò facit bonum simile, licèt causa defensionis habilitet excommunicatum in iudicio pro se, c.intelleximus, ĩ. de iudi.non tamen habilitat pro consorte eiusdem litis, s̃m Car. & do. Anto.in cap.post cessionem, ad fi. ĩ.de proba.quem sequuntur Fel.& Mod.hic.si ergo habilitetur ad defendendum, multo minus ad agendum. & re vera ista valde stringunt pro hac parte. ¶ Contrarium tamen tenent Barba.& Fely.& Dec.hic; moti, quia qui vult vnum, vult omnia cõsecutiua ad illud.l.2.ff.de iurisd.omn.iudi.cap.præterea, ĩ.de offi.deleg. Sed text.in d.cle.religiosus, vult quòd monachus inhabilis possit esse in iudicio tanquam consors. Ergo videtur velle, ꝙ etiam possit agere pro consorte. Sed ad istud respondeo, ꝙ licèt tex.in d.cle.velit, ꝙ dicatur consors, tñ ꝓsupponit ꝙ nõ possit agere, aliàs dubitatio illa esset vana, vt s̃. dixi. Item licèt text.velit, ꝙ dicatur consors litis, non tamen sequitur, quòd velit istud consecutiuum, ꝙ possit agere, quia regula l.2.non procedit, vbi aliàs persona esset incapax eorum, quæ sunt consecutiua, secundum Ang. Pau.& Mod. in d. l.2. per text.cap.tuam, de ord.cog.Sequitur.Dec.in d.c.præterea. Et licèt lex habilitet primum inhabilem, vt agat pro parte sua, vel alterius, indeque suboriatur consortium, non tamen sequitur quòd lex etiam habilitauerit inhabilem pro parte consortis, quia habilitatio pro parte consortis, non est necessaria ad habilitationem pro parte sua vnde licèt videatur de accessorijs, siue de consequutiuis, tamen quia non est de consequutiuis necessarijs, habilitatio non debet extendi ad talia consequutiua non necessaria, vt declarat Panor.in cap. quia non tantum. infra de præbend. Et si ista considerabis, respondebis ad omnia fundamẽta Mod. & per prædicta tolluntur omnia, quæ per Fel.& Mod.adducuntur. Saluari tamen potest opinio Mod.in caus.indiuiduis, quia tunc habilitatus pro parte sua, intelligitur etiam pro parte consortum, ratione connexitatis, l.2.§.ex his, ff. de verbo.obliga. Et est glo.in l.vni.C.si in commu.eademque causa rest.post. Et pro re indiuidua consors litis etiam ante litem contest.agit pro consorte, secundum Fely.hic, & excommunicatus defendit consortem litis indiuiduæ, secundum d.Ant.in d. cap. post cessionem. ¶ Ex præmissis habetis elicere, quòd nouem sunt necessaria ad hoc, vt consors litis possit agere pro consortibus. Primo, quòd causa sit ciuilis, & non criminalis. Secundo, quòd lis simul sit ab omnibus contestata. Tertio, quòd consortes nõ ꝓhibuerint. Quartò, ꝙ consortes sint absentes. Quinto, ꝙ non sit de casib.requirentib. speciale mandatum. Sexto, ꝙ consors aliàs sit persona habilis ad agendum. Septimo, ꝙ negotium sit commune. Octauo, ꝙ sit eadem causa, & idem ius agendi. Nono, ꝙ consors caueat de rato si sit actor, vel de iudicato soluendo si sit reus. Quæ cautiones sunt ꝑtoriæ, ideo exigunt fideiussionem, l.prætoriæ, 3.de præto.stipula. ¶ Tertio quæro, an con
60 iunctus † possit agere pro coniuncto sine mãdato: Ista est materia impertinens, tangam ea solum, quę attigit Pan. Ex cuius dictis habes regulam cum vna fallen. Coniunctus rr̃ pt agere pro ꝯiuncto sine mãdato, l.sed & hæ, ff.de proc.c.nonnulli, ĩ.de rescrip.ad fi. Non tñ cõiunctus dr̃ ꝓcurator cõiũcti. Iõ cauere

 debet

debet de rato, quia eius factum coniuncto non præiudicat, l. 3. §. 1. ff. iud. sol. l. 1. C. qui. res iu. non noc. ¶ Fallit in his, quæ requirunt speciale mandatum, pro quibus coniunctus non potest agere sine mandato, l. patri, iuncta l. illud. ff. de min. & sic vbi requiritur speciale mandatum hoīs, non sufficit gñale mādatum legis, & ita tenēt oēs, excepto Dec. q solus ꝯdicit, ꝑ tex. in d. c. nōnulli, vbi ad impetrandū rescriptū, requiritur spāle mādatum, vt ibi. & tñ cōiunctus admittitur ad impetrandum pro coniuncto. Nec ob. ſm eum solutio Pan. approbata per alios, q ibi agatur de modico præiudicio, qa attenta ista rōne indistinctè coniunctus etiam in requirentibus spāle mādatum deberet posse agere, cum sp agatur de modico præiudicio, quia nunquam ꝑiudicat coniuncto, nisi ratificet, d. l. 3. Scdō dicit, q solutio Pan. non vr̄ ex illo vera, quia impetratio rescripti est non modici ꝑiudicij ꝑp occasionem litigandi, ꝑp expensas litis, l. minorib. 25. ann. ff. de min. Ad tex. in d. l. patri, respondet; quòd ideo ibi coniunctus nō potest agere, nō qa requiratur speciale mandatum, sed quia apparebat de ꝯria volūtate, ꝯ quā ꝯiunctus nō admittitur, l. Pomponius, §. fi. ff. de proc. & ex istis infert, quòd coniunctus potest solutionem recipere pro coniuncto, cum illi non præiudicet, nisi ratificet. ¶ Sed istis non obstātibus, teneo opi. *cōmunem*, ꝑ tex. in d. l. patri. Non obst. adducta subtiliter in ꝯriū, Et primò non obstat prima consideratio, q dicatur sp agi de modico præiudicio, ex eo q eius fcm̄ coniuncto nō ꝑiudicat. Quia lex non tm̄ cōsiderat ꝑiudicium coniuncti, pro quo agitur, sed considerat magis præiudicium eius, contra quem agit, c. fi. de proc. lib. 6. Non ob. 2. consideratio, q etiā in impetratione rescripti agatur de magno præiudicio ꝑp expensas litis, quę fiunt coram delegatis. Quia consideratio expensarum, quo ad impetrationem rescripti, non est considerabilis, attento quòd etiam coram ordinario requiruntur expensæ. Non ob. responsio tradita ad l. patri. videlicet q loquatur, qñ coniunctus vult agere pro coniuncto contradicente, quia falsum est: loquitur. n. etiam qñ vult agere pro coniuncto non contradicente, nā illa verba, licèt nolit, respectu patris stant augumētatiuè, vt in c. 1. de fo. comp. li. 6. vnde illatio negatiua quo ad alios coniunctos debet intelligi, etiam siue coniunctus cōtradicat, siue nō, l. nam quod liquidè, §. fi. ff. de pen. lega. Ergo illa verba, non aliter admittendos esse, q̄ ex voluntate coniuncti, debent intelligi de expressa voluntate, vt ēt volunt gl. & omnes ibi. ¶ Ex istis mō resultat, q De. malè loqtur, dū vult ꝯiunctū posse recipere solutionē sine mādato. nā hoc est ꝯ casum l. q hoīem, §. si gñr, ff. de sol. & in l. non solum, ff. sol. matr. & in l q aliena, §. quamq̄, ff. de neg gest. & pulchrè demonstrat Alex. consi. 4. col. 2. lib. 2. ¶ Adde tñ, q licèt coniunctus nō possit exigere, pōt tñ cōpellere debitorē, vt pecuniā debitā deponat. ſm Bald. in l. si aūt, ff. de neg. gest. de ista mā, an coniunctus possit agere ꝑ coniūcto, videas plene per Fel. in d. c. nonnulli, §. sunt & alij, & in c. corā, de offi. del. & Ias. in l. exigendi, C. de ꝑc. ¶ An aūt in cā bñficiali admittat cōiunctus, ꝑ iūcto: Gl. nostra vr̄ velle q sic, si ad tex. referatur & ad hoc eam notauit Rota tit. de procu. dec. 142. in nouis. Contrariū tenēt Pan. & alij in c. accedens, j. de pb. Rot. vbi s. latè Gem. & Peru. in c. si tibi absenti, de pb. in 6. ¶ Quartò
61 q̄ro, an Canonicus † possit agere pro canonico sine mandato? Gl. Pan. & alij hic rñdent q non. Idem tenent Pan. Fely. & alii in c. coram, de offi. del. Et ista est *cōis* opi. quæ gñaliter procedit non solùm in canonico, sed in omni coniuncto coniunctione spirituali, vt hic per Doc. Hinc Monachus non agit etiam pro monasterio suo sine mandato, cle. religiosus, de proc. nec beneficiatus pro sua ecclesia, nisi in certis casibus, de quibus per Abb. in c. si quis presbyterorum, de rebus eccl. non alie. ¶ Contrarium tenent plures gl. adductæ per Fely. hic, quas sequitur Dec. motus, quia coniunctus coniunctione sanguinis, admittitur pro coniuncto ea ratione, qua lex præsumpsit coniūctum pro quo agitur consentire, ꝑp affectionem, & amorem, qui versatur inter coniunctos. Ista ratio pariformiter militat inter cōiunctos ꝯiunctione spirituali, qui eadem dilectione amādi sunt qua carnales, c. j. & c. pictatiū. 30. q. 3. & c. qualis, 12. q. 6. Et q lex ꝯsideret amicitiam inter cōiunctos spūales, patet; quia voluit eam esse iustam cām suspicionis in recusando concanonicum in iudicem, cap. cum R. canonicus, de offi. dele. ¶ Tu non recedas a communi. Ad arg. Dec. rñdet Fel. hic, & ante eum gl. in d. c. pictatium, q conunctio spiritualis, quantum ad ius reuerentiale, contemplatur sicut coniunctio sanguinis, non quantum ad alios effectus iuris. patet, quia canonicus potest esse testis ꝑ canonico, ſm gl. in d. c. cum R. & tñ frater nō pōt esse testis ꝑ fratre carnali, l. parētes, C. d̄ test. Ista solō pōt cōprobari ex his q̄ scribit Ias. in l. ied & si qs, ff. si qs caut. Sed tñ non est tuta. Tū quia non assignatur ratio diuersitatis, cū magis quò ad ius reuerētiale, q̄ in alia materia. Tum quia, vt dicit Dec. ēt coniunctio spiritualis cōsideratur in alia materia, cum præstet iustam cām recusandi canonicum, vt s. dixi. vñ aīr rñdeo, negando, q coniunctus carnalis possit agere pro coniuncto, ꝑp præsumptam voluntatem coniuncti, vt dicit Dec. nam si hoc verum esset, non requireretur ratihabitio, quia vbi lex præsumit, & super præsumpto statuit, non admittitur probatio in contrariū, cap. is qui fidem. de spon. hic autem requiritur ratihabitio, & potest pro arbitrio coniunctus pro quo actum fuit, dicere nō cōsensisse, l. 1. C. quib. res iud. non no. ergo, &c. Et quòd ista ratio non sit vera, patet; quia ea attenta sequeretur, quòd amicus posset agere pro amico sine mandato, cuius cōtrarium tenet hic do. An. per tex. in l. tutori, C. de neg. gest. & est *communis* opi Doct. secundum d. Ale. & Mod. in l. exigendi. C. de proc. Itē sequeretur, quòd coniunctus, qui non esset bonus amicus (prout communiter reperitur: etenim fratrum quoque; gratia rara) non posset agere, quod non credo verum, ex quo non præiudicat coniuncto, nisi ratum habeat, d. l. 1. ¶ Fallit dupliciter,
62 primo quantum ad petendam † absolutionem ab excommunicatione, quam potest petere canonicus pro canonico sine mandato, secundum Inn. in cap. Romana, de sententia excommu. in 6. & Rotam de procu. decisio. 36. in nouis, quam in meis non inuenio, sequuntur Feli. & Mod. hic. ¶ Sed tu considera, quomodo possit procedere, quia in petenda absolutione reqritur speciale mandatum, secundum glo. in c. qui ad agendum, de procu. in 6. ¶ Item in absolutione requiritur præstatio iuramenti quod parebit mandatis ecclesiæ, c. cum desideres, ca. ex tenore. j. de sent. excom. Et ad iurandum requiritur speciale mandatum, c. fi. de iura. calum. lib. 6. tradit Bart. in l. qui bona, §. si alieno, ff. de dam. infec. coniunctus autem ēt carnalis non admittitur, vbi requiritur mandatum speciale, l. patri, ff. de mino. Ergo etiam non debet admitti coniunctus spiritualis, per præ-
63 dicta. ¶ Fallit secundo in prælato agente † pro capitulo, quia inter prælatum, & capitulum, est maior cōiunctio, quàm inter alios canonicos, secundum d. Ant. in c. edoceri, col. 3. de rescri. Sequuntur Fel. & Mod. ¶ Contrarium tamen tenet idem Fely. in d. c. nonnulli, §. sunt & alij, col. 17. credo, q si agatur de cōmuni interesse, quod possit, non ea ratione quia sit coniunctus cum capitulo, sed quia in his, quę sunt cōia prelato, & capitulo prælatus habet administrationem a iure, & qui habet administrationem legitimam, potest agere sine mandato, l. penul. ff. quod cuiusque vniuer. nom. Si vero agatur solum de interesse capituli, tunc non possit, d. c. edoceri, vbi glo. & ibi Pan. ita declarat. ¶ Gl. in verbo, duos ad eam, diuiditur in duas partes. In j. opponit In 2. tripliciter soluit. Ex dictis gl. & Pa. habetis quinq; solutiones ad contrarium, quod formatur de Concilio Turonen. prohibente sectionem præbendarum. Prima fuit solutio glo. quę fatetur contrarium, quod non valet receptio duorum ad vnam prębendam, c. dilecto, de præb. Non ob. iste text. quia hic non præsupponitur quòd valuerit. Et licèt capitulum allegaret se recepisse duos ad eandem præbendam, tamen non po
64 tuit probare. Et sic habes notare ex hac glo. q non sufficit † allegare, nisi allegata probentur. facit text. in cap. cum super, j. de concesl. præb. allegatus in glo. Ad idem text. cum glo. in l. 1. ff. si quadru. paupe. feci. dica. & l. 1. §. 1. vbi Bartol ff. de dolo. & in ca. non est, de consue. lib. 6. de quo latè per Alexan. & Mod. in l. si prius, in gl. in ver. egisset, de no. ope. nunc & per Fel. in ca. fi. col. pe. de foro compe. Aliqui tamen dicunt, q ista solutio non est admittenda, quia diuinat. sed potest responderi, q imo non diuinat quia M. & quatuor socii allegabant se receptos nullis prębendis assignatis eisdem: capitulum negabat quātum ad duos, asserendo eos recepisse ad vnam præbendam. Quod non apparet iustificatum fuisse per capitulum, ergo &c. ¶ Secunda fuit solutio glo. fatentis etiam contrarium, sed respondentis, quod in casu huius capit. non fuit admissa exceptio capituli, quia in
65 hoc capitulum allegabat turpitudinem † suam contra cap. inter dilectos, de dona. l. transactione finita, C. de transa. ¶ Istam solutionem damnat Pan. quia fauore animæ auditur allegans turpitudinem suam, c. lator, c. consanguinei, de re iud. ¶ Ex alio non videtur vera ista solutio ſm Bal. quia audiri debet allegans turpitudinem, quæ habet in se patentem nullitatem vel impossibilitatem, vt hic. Sic etiam dicimus, quod licet venire contra factum proprium, patenter, & ipso iure nullum, l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. 11. glo. & Bald. in l. j. C. de liber. cau. notatur in cap. diuersis fallacijs, de cler. coniuga. ¶ Tertio non videtur tuta ex alio, quia auditur allegans turpitudinem suam excipiendo, secundum Bal. in l. post mortem, ad fi. ff. de adop. & in l. fina. ff. de act. & obl. traditur latè per Fely. in ca. tertio loco, de præsump. per Bar. & alios in l. iusiurandum, qđ ex ꝯuētione, §. procurator, ff. de iurei. ¶ Sed aduerte, quia ista solutio optimè vr̄ probari in d. c. cū sup, ꝑ quē tex. fallen. traditæ ad regulam ꝑdictam vñr cōfundi. ibi n. agebāt de salute aīæ, q non admittatr qs ad vacaturas ꝯ Lateranū. Cōcilium, ibi excipiēdo capitl'm proponebat. Et tñ Papa dicit, q capitulum non debebat audiri, qa ipsi allegabant turpitudinē suā, fatendo q ꝯ Lateran. Concilium venerant. ¶ Tertia fuit solutio gl. ēt fatētis ꝯriū, & ad istā rñdet, q hic duo fuerūt recepti simplr, & non ad eād. pbēdā, & in quantum

quãtum ad text. dicit ad cã, dẽt exponi. i. ea vacãte. Iſta ſol. licet approbet̃ ꝑ Abb. & alios, non eſt tenenda. Tum qa uiolat lr̃am tum qa expoſitio eſt inepta. nã tex. ſ'm hãc expoſitionẽ, idẽ bis repeteret, cum dictum ſit ſ. cũ vna præbẽda vacaſſet, duos ad eam, &c. Tum qa cõfundit ex illis verbis, donec primi duo eſſent integras prębendas aſſequuti, ergo erat admiſſi ad p̃bendas non integras, & ſic ad dimidiatas. ¶ Quarta fuit ſolo Ioan. And. fatentis ꝯrium, & rñdentis tex. in uerbo, ad cã. qđ dẽt intelligi. ſ. eccleſiã. & ſic facit ſimplicem relationẽ. Iſta ſolutio eſt planior cæteris. Tamen ex dictis in præcedenti ſolutione etiã iſta morderi p̃t. Ex iſtis duab. ſolutionib. elicit vna ꝯclo, ꝙ ſi vacante vna præbenda duo ſimpliciter eligunt, ꝙ ualet electio. Et cũ iſta gl. oẽs tranſeunt, de quo ſtatim dicã. Quinta fuit ſolutio d. Ant. ꝙ non ualet receptio duorũ ad vnã p̃bẽdã, ita ꝙ eadẽ ſit titulus duorum; & non ualet receptio, quia neceſſario ſequitur ſectio eiuſdẽ p̃bẽdæ, cũ oporteat ꝙ vnus habeat dimidiam præbendam in titulũ, alius aliam dimidiam. Qđ eſt contra concilium Turonen. & iſto modo procedit tex. in d. ca. dilecto, & in c. tuæ, j. de pręb. Hic autem ualuit receptio duorum, qa fuerunt recepti ad eandem prębendam. nõ ꝙ illa ſit titulus duorum, ſed animo faciendi de una p̃benda duas. Qđ fieri põt, ubi redditus ſuppetunt utrique iuxta formam c. vacante, j. de præb. Iſtam ſolutionem dãnat Pan. hic, & in c. maioribus de ꝓbẽ. poſt Inn. ibi, quia p̃benda nõ ſolũ conſiſtit in re, ſed in fcõ. i. in tpalitate, puta in prædiis: Et ad diuiſionem rei cõſiſtentis in facto non ſufficit ſola mens, ſed requirit etiã fcm̃. i. actualis ſeparatio, ſecundum gl. in l. qđ in rerũ, §. 2. ff. de leg. j. & l. qui duas, ff. cõ. pd. Iſtã ſolutionẽ ẽt dãnat Imo. in d. c. uacante, p illũ text. in uerſ. ꝯſtituens, per quod apparet ꝙ non ſufficit ſola intẽtio. Hanc etiam ĩprobat Dec. hic, qa ad hoc ut ualeat ſectio unius p̃bendæ, ꝓ diuiſione duob. faciẽda, eſt neceſſe, quod redditus utrique ſufficiant, d. c. uacante. Sed hic non ſufficiebant. patet, qa fuerunt recepti, ita ꝙ alii nihil hẽrent, donec primi duo integras p̃bendas fuiſſent aſſequuti. Mihi ẽt nõ vr̃ tuta, quãtũ ad iſtum tex. quia in text. j. præſupponit, ꝙ quatuor erant admiſſi ad uacaturas prębendas. Qđ eſt falſum, ſi duo eſſent recepti ad unã p̃bendã diuiſam in duas. tunc. n. illi duo eſſent recepti ad uacantes. Vñ tres tñ neceſſario eẽnt ad uacaturas recepti. Diſtinctio tñ uera ur̃, & eã ur̃ uoluiſſe glo. pen. in d. cap. dilecto. eã ẽt ſequunt̃ Hoſti. & d. Ant. in d. c. uacante. Nec ob. ꝙ reqrat̃ fcm̃ in diuiſione tpalitatũ, qa uerũ, q̃tũ ad effectũ, ut ptes demõſtrent ad oculũ, ſed q̃tũ ad effect' iuris, ut receptio ualeat ſufficit, q' appareat de aĩo capl̃i, ꝙ uelit diuidere vnã p̃bendã in duas. Non ob. text. in d. c. uacante. in uerbo, cõſtituẽs, qa intelligo. ſ. ꝓpoſito & mẽte expſſa, nõ fcõ, & ita ibi exponebat Hoſ. q exponebat conſtituens. i. conſtituere intendẽs. Et iſtam opinionem ꝯfirmo, qa licet p̃benda ꝯſiſtat in tpalitate, reſpũ perceptionis fructuum; tñ reſpũ receptionis, dr̃ ius ſpirituale, & ad illud ius ſpirituale admittit receptus ꝑ capl̃m, d. c. dilecto. Vnde q̃tũ ad ea, q̃ ſunt iuris, ſufficit diuiſio fcã ex propoſito, cum aliter fieri non poſſit, l. j. C. de hære. actio. cũ ſimili. Vñ ut intelligas concilii Turonen. diſpõnem, facies plures caſus. ¶ Pri-
66 mus, eſt quando duo recipiunt ad candẽ † p̃bẽdã, ita ꝙ illa ſola ſit titulus amborum, & vnus habeat dimidiã fructuum, & alter aliam dimidiã. & iſto caſu nõ ualet receptio, qa effectualr̃ ſcindit. Et iſto caſu loquitur concilium Turon. in c. maiorib. ſecundũ unũ intellectũ, & ĩ d. c. tuæ, & in d. c. dilecto. ¶ Scds caſus eſt qñ duo recipiunt ad unam p̃bendã faciendo, & diuidendo expreſsè eã in duas ſine rõnabili cã, & non valet ẽt receptio, qa ꝯ conciliũ Turonen. & ita ẽt procedat text. in d. ca. maiorib. ſed Barb. hic contradicit, dicens, ꝙ valet receptio, & diuiſio, ſed ꝙ eas capitulũ reintegrare tenet̃. Qđ vr̃ ſeq Dec. hic, ſed certè eſt ꝯ text. in d. ca. uacante ¶ Tertius caſus eſt, qñ una p̃benda ex cã rõnabili diuidit actualiter in duas, & iſto caſu ualet receptio duorũ, ita ꝓcedat tex. in d. c. uacante. ¶ Quartus caſus eſt, qñ duo recipiunt uacante una præbenda ꝑ capitulum aĩo declarato, ꝙ uolunt ſcindere ex cauſa rationabili. cum facultates ſufficiant utriq;, & iſto caſu variè ſunt opiniones, ut ſ. dixi. Ego teneo, ꝙ ualeat, nec ſit ꝯ concilium. ¶ Quintus caſus eſt, quando duo recipiunt ad unã p̃bendam vacãtẽ, non declarato aĩo cap. ꝙ aĩo ſcindendi duos recipiunt, & iſto caſu do. Ant. hic fuit in hac ſnĩa, ꝙ ualeat, ſi redditus ſufficiant utriq;, qa ĩ dubio præſumendum eſt, ꝙ capitulum uoluerit facere actum ualidũ l. 3. ff. de teſta. mili. Contrarium hic uult Pan. & Imo. in d. ca. vacante, per tex. in d. c. tuæ, & in d. cap. dilecto, qui ſimpliciter loquuntur. Sed licet loquantur indiſtinctè, non tñ eſt inconueniens reſtringere illa iura, ut non procedant, qñ datur caſus, in quo p̃t receptio ſuſtineri. Et pro iſta opinione do. Anto. facit, ꝙ qui uult unum, neceſſariò cenſetur uelle omne antecedens ad illud, Inſtit. de hære. inſtit. in prin. l. pen. C. de neceſſa. ſer. hære. inſtit. & ca. præterea. de offi. dele. cum ſimil. ¶ Sextus caſus eſt qñ uacat unus canonicatus, cui eſt annexa p̃benda, & duo uel plures eliguntur ſimpliciter in canonicos. de præbenda nihil dicitur, & ualet receptio, ſecundum gl. hic, in tertia ſolutio. Et iſto caſu præbenda debetur primo recepto. Si uerò ſimul eſſent recepti, locus eſt gratificationi, ſecundũ Panor. & alios, per tex. in c. pen. de reſcri. lib. vj. ¶ Septimus caſus. eſt, qñ vacat unus canonicatus, & una præbenda annexa, ut ſi recipiuntur duo, cum hoc, quod unus habeat præbendam, alius expectet vacaturam, & iſto caſu ſi incertum ſit quis debeat habere præbendam, quia non ſit ſpecificatum, ſi obſtet concilium Lateranenſe, neutra ualebit, c. 2. de conceſ. præb. Si uero ſpecificatum ſit, quis debeat expectare uacaturam, receptio illius tantũ uitiabitur, & non reſpectu habentis prębendam, quia utile per inutile non uitiatur, reg. vtile, de reg. iur. ſecundum Inn. in d. c. dilecto, & in d. c. tuæ. ¶ Octauus caſus eſt, quando prębẽda uacat, quæ non eſt annexa alicui canonicatui, ſed conſiſtit in mera temporalitate. vt j. dicã, & tunc poſſunt recipi plures ad eandem, ſecundũ Panor. in d. c. tuæ. Nã & iſto caſu dari poſſet duobus laicis, vt illam cõem habeant, ſicut poſſunt canonici ſimul omnes uiuere ex redditibus cõibus. ¶ Nonus caſus eſt, quando duo recipiuntur ad eandem præbendam diuerſis tpibus, & tunc ualet receptio utriuſque, ſed primus habebit præbendam. Secundo verò erit prouidendum de ſuperexcreſcentibus fructibus, & ita procedit iſte text. & iſta eſt optima ſolutio ad contrarium. ¶ Decimus caſus eſt, quando duo recipiuntur ad eãdem præbendam non purè, ſed unus ſub conditione alterius, id eſt, aſſignamus Titio talem præbendam, & ſi noluerit eam, aſſignamus Meuio, & iſto caſu non ualet receptio; non ex eò, quia ſit contra concilium Turonenſe, ſed quia collatio eſt conditionalis, ꝯ c. 2. de ele. lib. vj. ita Pan. in d. c. tuæ. Sed aduerte, quia Pan. non aperit, an receptio utriuſque vitietur. Et ſic vr̃ uelle, ꝙ utraque ſit nulla. In ꝯriũ vr̃, ꝙ aſſignatio facta Titio ualeat, quia quantum ad ipſum collatio vr̃ facta ſub conditione, quę tacitè ineſt, uidelicet ſi uoluerit, quæ conditio tacitè ſubintelligitur, c. ſi tibi abſenti, de præben. lib. 6. Ergo non debet uitiare prouiſionem, ſicut nec illa ſit, uacat, ſecundum gl. in d. ca. 2. Cogita. ¶ Gl. in uerbo, ſine preiudicio, diuiditur in quatuor partes. In prima ſoluit tacitum contrarium. In ſecunda ibi, argumentum contra, opponit contra ſolutionem, & rñdet. In tertia ibi, & quandoque, ponit unum dictum pro confirmatione ꝯrij. In quarta ibi, ideo poteſt, alio modo ſoluit. ¶ Pro intelligentia huius glo. examinanda eſt materia pro teſtationum, quæ eſt periculoſa & ſubtilis. Et quam Bar. magiſter Iuris, ſecundum Fel. adeo ordinatè, & copioſè tractauit in l. non ſolum. §. morte, ff. de no. ope. nunc. quod nullus auſus eſt eam poſtea aggredi. Quid ergo faciam ego inter Doctores minimus? ſequar itaque Bar. uti legiferum Deum, addendo, uel detrahẽdo, prout ſcientiæ conditor reuelabit. ¶ Quæro pri-
67 mò, an proteſtatio † alijs nominibus nuncupetur? Reſpondet Bar. quod reperiuntur plura uocabula in hac materia, quę omnia proteſtationem important, vt verbum, proteſtatio, ca. ſolicitudinem, j. de appel. l. & ſi quis. §. pleriq;. ff. de relig. & ſumpt. fune. Item, conteſtatio, l. fi. C. de his qui, per me. iud. non appel. c. fi. de appel. Tertiò, teſtatio, l. 2. ff. de naut. fœno. Quarto deteſtatio, l. deteſtatio, ff. de uerb. ſign. Quinto, atteſtatio, l. ſubſignatum, §. atteſtari, ff. de uerb. ſig. Sexto, denunciatio, l. fi. C. de neg. geſt. l. in contractibus, §. in omni, C. de non nume. pecu. Septimo, uetatio, l. ſi pro te, ff. mand. l. ſi ſeruus uetante, ff. de uerbor. oblig. Octauo, prædictio, l. fi. §. Item ſi prædixerit, ff. natu. caupo. ſtabula. Nono, interpellatio, l. mora, ff. de uſu. l. ſi ex legati cauſa, ff. de uerb. obl. Decimo, prohibitio, l. ſi quis prohibuit, aliàs incipit, Papinianus, ff. de pub. Et licet Bar. & ſcibẽtes cõiter uideantur habere iſta uerba pro ſynonimis, crederem tamẽ, ꝙ ſit aliqua differentia, vt j. ſubijciã. ¶ Secundo quæro, quid ſit proteſtatio. antiqui, ut Ioan. Mona. & Ioan. Andr. in regu. in generali, de regu. iur. in 6. diffiniebant hoc modo. Proteſtatio.
68 eſt † clamoſa teſtatio, ad cautelam proteſtantis inuenta. Iſta diffinitio non eſt uera, ſecundum Bart. quia non conuertitur cum diffinito. Stat. n. ſimul, quod ſit proteſtatio, & tamen nõ ſit clamoſa teſtatio. Puta ſi proteſtatio fiat in ſcriptis, prout fieri poteſt, authen. hanc autem querelam, C. de non nume. pecu. & l. fina. C. de nego. geſt. Sed ab iſto fundamento eam conatur defendere domi. Alexan. Quia etiam ſcriptura dicitur clamare, ca. cum Marthæ, in uerbo, Moſaica uox clamat, de celebra. miſſa. l. Arriani, C. de hæreti. gl. in ca. conſtitutionem, de ſent. excom. in vj. & in c. ubi periculum, §. nulli. de elect. eod. lib. Et non ſolum lingua, ſed etiam ſcriptura uoces figurant, l. non figura, ff. de act. & obli. Hinc dicebat Bald. ſi inſtr̃m pro te non cantat, nec ego pro te cantabo. Ita Bal. in c. venerabilẽ, colum. iiij. j. de elect. & in l. ad probationem, C. de proba. Et quod uerbum clamoſa teſtatio, referatur etiam ad proteſtationem, quæ fit in ſcriptis, uoluit gloſſ. in cap. ſanctorum, j. de præſcrip. ex quo allegat l. ut perfectius, C. de anna. excep. quæ loquitur in proteſtatione facta in ſcriptis. Sed certè iſta non euacuãt fundamentum Bart. qui iſta non ignorabat.

Quia verba diffinitionis debent stare propriè, ſm co͞iter ſcribẽtes, poſt Bart.in l.1.ff.de teſta.quia diffinitio demonſtrat eſſentiam rei, ſm Pan.in rubr.j.de ſen.exeom. Scriptura aũt ꝓpriè non dr̃ clamare, ſed imꝓpriè, & abuſiuè, l.1.& ibi no.ff.de verb.obli.l.miles ad ſororem, in uerſi.acſi cũ eo loqueretur, ff.de leg.2. Secundo, & ſi ſcriptura loqui propriè diceret, non tñ pt dici ꝓpriè clamare, quia tale verbum vocis eleuationem denotat, l.4.& l.ſi putator, ff.ad leg.Aquil.& l.1.§.potuiſſe, ff.ad Syl.c.qualiter & qñ, 2. de accuſa.c.1.de exceſſi. præla.Benè facit tex.in l.item apud Labeonem, §.conuiciũ, in fi.de iniu.ibi, Quod autẽ non in cetu, nec vociferatione dr̃, non propriè cõuiciũ eſt, qđ a collatione vocum diſcendit. vñ Barto. dicit ſtandum eſſe diffinitioni traditæ per Iurecon.in l.deteſtatio, ff.de ver.ſig.vñ proteſtõ eſt denunciatio cũ teſtõne fcã, & hanc ſe quũtur co͞iter oẽs Doc. Et dicit Bar. & eſt veriſſima, qa dr̃ ꝙ eſt denunciatio, ad drĩam ꝯctuũ, & vltimarum volun. q non ſunt denunciationes, ſed diſpões, Dr̃ cum teſtatione fcã, vt cõprehendat tã proteſtõnem in ſcriptis, q̃ ſine ſcriptis. ¶ Iſtã diffinitionem hoc modo declaratã reprehendit Iaſ.in d.§.morte, qa non conſtat ex genere, & differentiis, vt cõſtare dẽt, cũ verbũ, denunciatio, dicat poſitũ ad drĩã ꝯctuũ & vltimarũ voluntatũ, non autẽ vt genus. Vnde Barb.hic forte ſentiens argu.dicit, ꝙ verbũ denunciatio, ponit vt genus ad oẽs ꝓteſtõnũ ſpẽs, quæ ſunt plures, vt j.dicam. Sed iſtud non placet, qa ſi ſolũ ponatur vt genus ad oẽs ꝓteſtõnũ ſpẽs, tunc verbũ, denũciatio, nõ erit magis gñale, q̃ ꝓteſtõ, qa hic diffinitur proteſtatio in gñe, ꝓut continent oẽs ſpẽs ꝓteſtationum, & ſic adhuc non conſtaret diffinitio ex gñe & differentiis. ¶ Vnde conſideraui ſi dici poſſit, ꝙ verbum denunciatio, ponat vt genus cõprehendes oẽm denunciationẽ, ẽt qua amici ſalutant, & certiorantur amicitię grã. Et illa uerba, cũ teſtõne fcã, ponatur ad drĩam denunciationũ ſimpliciũ, qbus ſimpliciter certificant amici, q̃ fiũt abſq; teſtibus, & inſtrõ. Et ſi dixeris, ꝙ attenta hac declarõne, denunciatio Euangelica eſſet proteſtõ, qa fit corã teſtibus, d.c.nouit. Rñdeo, quòd eſt diſpõ, non proteſtatio. Vel eſto ꝙ ſit ꝓteſtatio, non ꝓpea obſtaret huic declarationi. ¶ Cõtra tñ iſtã drãm obſt.quia proteſtõ conſeruatoria nõ vr̃ denũciatio, ſed potius diſpoſitio, vt ſi vendam prædium ſaluo iure coloni, vel ſaluo iure directi dñi, de qua per Ange.in l.in uenditione, ff.commu.prædio.vel recipiam ſolutionem in parte ab vno ex pluribus correis debendi ſaluo iure ſolidi, l.ſi creditores, C.de pact. non ne iſta eſt diſpõ: Certè ſic, niſi dixeris, ꝙ eſt denunciatio conſeruatiua diſpõnis præcedentis, & non noua diſpõ. Ex alio tñ non videtur bona, quia præſupponit, ꝙ teſtes ſint de ſubſtantia proteſtationis: quod non vr̃ verum, quia potius teſtes requiruntur pro ſolemnitate probatoria, q̃ eſſentiali, vt not. in l.nemo poteſt, ff.de leg.j. Et licèt aliqui uelint teſtes eſſe de forma eſſentiali ipſius teſtamenti, quaſi probari non poſſit teſtamentum per confeſſionem partium: tamen iſta dubitatio ceſſat penitus in proteſtatione, quæ põt verificari per confeſſionem aduerſarii, l.generaliter, C.de non nu.pecu. Vnde defendendo hanc diffõnem, neceſſe eſt dicere, quòd illud verbum, cum teſtatione, non debet exponi. i. coram teſtibus, vt exponunt glo.ibi, & Doc.in d.§.morte. ſed debet intelligi. i. cũ teſtificatione, quæ etiam per confeſſionem aduerſarij fieri pt, d.l.gñaliter. Sed ex alio videt falſa, quia poteſt eſſe proteſtatio abſque denunciatione ſi fiat ad exonerandum proteſtantem tantum, & ad nullius grauamẽ. l.Neſennius, ff.de nego.geſt. & per Bar.in d.§.morte, in 1.membro ſpeciei proteſtationum. Vnde concludendum vr̃ cum Iurecon.in l.omnis diffinitio, ff.de regu.iur.ꝙ oĩs diffinitio perìculoſa eſt. vel dicerem, ꝙ illa ſit potius deſcriptio, quàm diffinitio. Conſiderabam aliàs, ſi poſſet ſic diffiniri. Proteſtatio eſt animi notificatio, alicuius iuris conſeruandi, aut acquirendi gratia facta. Dixi, notificatio, ut conſtaret ex genere; dixi, conſeruandi aut acquirendi, ad drĩam ſimplicis monitionis. Item ad drĩam vltimarum voluntatum, per quas teſtator alienat, & nõ conſeruat, nec acquirit.

69 Tertio principaliter quero, quotuplex † ſit proteſtatio? Rñdet Bar.ꝙ quadruplex eſt. Quædam eſt declaratoria aĩ tñ, vt in l.ſi quis in princi.teſtamẽti, ff.de leg.3.& in d.l.Neſennius, ff.de neg.geſt. Quædam eſt prohibitoria, l.fina. C.de neg.geſt. Quædam incitatoria vt aliquid fiat, vel detur, l.ſi ex legati cã, ff.de verb.obl. Quædam eſt certificatoria eius, quod eſt, vel nõ eſt, ut in l.aut qui aliter, ff.quod vi, aut clam. Addunt Moder. aliam ſpeciem. Quædam eſt conſeruatoria iuris ut in l.ſi creditores, C.de pact. Sed domin.Petr. Ferra.Papien. in ſua practica, in forma declinatoria, in uerſi.proteſtans, dicit duo tantum eſſe genera proteſtationum, videlicet una, quæ appellat proteſtatio: Altera uero dicitur denunciatio. Proteſtatio propriè conſiſtit in his, quæ dependent a voluntate, vel facto ſolius proteſtantis. Denunciatio vero conſiſtit in his, quæ dependent a facto eius, cui fit proteſtatio, vel alterius. Quæ differentia videtur mihi, quòd ſatis ab vſu approbaretur, & a iure. Nam ſi conſideras iura, in quibus auctor vtitur hoc verbo, proteſtor, ſeu proteſtatus, ſemper loquuntur in dependentibus a voluntate, vel facto ſolius proteſtantis, ut in d.l.Neſennius, & in d.l.& ſi quis, §.plerique, & in d.cap.ſolicitudinem. Sed vbi auctor utitur verbo, denunciationis, tunc actus dependent a voluntate alterius, ut in l.fina. C.de nego.geſt.& in l.ſi maior, C.de reſcin.uend.& in l.ſi fundum, C.de rei vend.& in l.in ꝯtibus, §.in omni, C.de non nu.pec. Et iſta drĩa probatur in l.j.§.denunciare, iuncto §.eleganter, in fin. ff.de lib.agnoſ. Et ita tenendo puto, ꝙ ſunt tres ſpẽs ꝓteſtõnum. Quædã eſt proteſtatio declaratoria uoluntatis, vel facti ipſius proteſtantis, d.l.ſi quis in prin.teſtamenti. Quædam conſeruatoria alicuius iuris ipſius proteſtantis, d.l.ſi creditores. Tres etiã arbitror eſſe ſpecies denunciationis: Quædam incitatoria, ut alius det, vel faciat, l.nomen, C.quæ res pig.obl.poſ. Quædã prohibitoria, ne alius faciat, vel det, d.l.fina.C.de neg.geſt.& in d.l.ſi fundum. Quædam certificatoria, d.l.j.§.denunciare.

70 ¶ Quarto quæro, an ꝓteſtõ tollat † ꝑ ꝯriũ fcm. Iſta eſt difficilior qõ, quæ reperiat in hac materia, & magis practicabilis. Iſtam q. Pan. diuidit in tres partes. Pro intelligentia inueſtigãdum prius eſt, qño cognoſcat, ꝙ proteſtatio ꝯriet fcõ. Pan.hic rñdet, ꝙ dr̃ ꝯria fcõ, qñ proteſtatio, & fcm ſe non compatiuntur. Iſta doctri. non eſt magiſtralis. Nam & tu idem opinabaris. Alia ergo fuit theorica Bart.in l.1.C.de litis conteſt. Proteſtatio tunc dr̃ ꝯria facto, qñ proteſtatio, & factum ꝯriantur circa idem; vt ſi dixero, rñdeo, & proteſtor, ꝙ non rñdeo. Si vero ꝯriatur circa diuerſa, tunc non dicitur contraria facto, vt ſi rñdeas libello, & proteſteris ꝙ rñdes aĩo non litem conteſtandi. Iſta.n. proteſtatio reſpicit animum tui proteſtantis, qui animus eſt ſeparatus ab actu reſponſionis. ſequitur Panor. in ca.j.col.vij.j.de litis conteſta. Vbi addit, ꝙ in hoc exemplo non dicitur contraria facto, ſed potius declaratoria facti multipliciter intelligibilis, qa rñſio poteſt intelligi facta animo litem conteſtandi, vel animo inſtruendi iudicem tm, vt ẽt hic dicit Pan.in 3.memb. Tertia fuit doctri.Alex.conſ.130. In cauſa ſtrazarolorũ, col.fin.lib.4. Proteſtatio dicit ꝯria facto, quãdo ordinat ad tollendũ ipſum factum, ſecus ſi ordinatur ad tollẽdã mentem a facto, & iſta fuit intentio Bar.licèt aliter explicata. ¶ Cõtra iſtam theoricã obſtat quod dicit An.in l.ſi iuriſgẽtium, §.quod ferè, ff.de pact.dot. Ange.hic, Ale.in d.§.morte, col.4.ad fin.vbi dñt, ꝙ iſta proteſtatio, me obligo non animo obligandi; ꝓfiteor religionem animo non ꝓfitendi; adeo hr̃ditatem, animo non adeundi, dr̃ ꝯria facto, & tñ vr̃ ordinata ad tollendum mẽtem a facto, & non ipſum factum. Vnde dicas, proteſtatio dr̃ ꝯria facto, qñ ꝯriatur facto prout directò ſonat in ius, & in facto, vt in exemplis præmiſſis, ſecus ſi contrarietur facto, prout ſonat in ius in ꝯñtiã, & præſumptiuè. Exemplum. Si dixero, ſumo habitum, animo non profitendi. Excipio, animo litem non conteſtandi. Soluo debitum, animo non adeũdi. In iſtis caſibus, præſumptiuè, & in ꝯñtiam facti, reſultat iuris effectus, cui contrariatur proteſtatio, non aũt cõtrariat facto. Iſtis ſic præmiſſis diuido quæſtionem in tres partes. Aut quæritur de proteſtatione contraria cõſequutiuis ad factum: Aut de proteſtatione contraria facto: Aut de proteſtatione facta ad declarandum factũ multipliciter intelligibile, vt hic ꝑ Pan. Ex cuius dictis circa primum membrum habes quatuor concluſiones.

71 ¶ Prima concluſio. Proteſtatio ꝯria † cõſequutiuis ad factum, ſuper dependentibus a ſola uoluntate proteſtantis valet, & actus vitiatur, l.per ſeruum, §.vſusfructus, an fructus legetur, ff.de vſu, & habitatio. Deci. inſurgit ꝯ Panor. dicendo ꝙ iſte tex.non probat, quia loquitur in dependentibus a iuris diſpõne, & non a voluntate diſponentes: Sed iudicio meo decipitur, quia licèt ex iuris diſpoſitione vſusfructus nõ poſſit eſſe ſine vſu, tñ actus legantis vel vſum, vel vſumfructũ, depẽdet a volũtate teſtõris, q̃ diſponat, ĩ Aut.đ nup. Et ſi verũ eẽt, ꝙ act⁹ ibi depẽderet a diſpõne iuris, vitiaretur ꝓteſtõ, & nõ vitiatur, l.alimẽta, C.đ neg.geſt.& hoc ſm vnũ intelſm. ¶ Tu aũt ꝯſidera, ꝙ ibi nõ eſt ꝓteſtõ, ſed potius diſpõ. Inter quæ eſt drĩa, vt ſ.dixi uelle Bart.ĩ d.§.morte. in j q. Scđo ꝑ iſta ꝯclõne addit Dec.tex. in l.q in aliena, §.Celſus.ff.de acqu.hær.iuncta gl. vbi dubitans ne cogeret adire, iuuat ꝓteſtõe pmiſſa, ꝑ quã ꝓteſtat, ꝙ ſi in futurũ adierit, nõ intendit adire. Sed conſidera, ꝙ ibi ꝓteſtatio nõ eſt ꝯria ꝯſequutiuis, ſed potius ipſi facto, vñ facit ad aliud membrum. Allegat ẽt tex.in l.ſi ita ſcriptum, & in l.ſi mihi & tibi, §.fina.ff.de leg j.ſed etiam iſta iura loquunt in proteſtõne ꝯria facto. Itẽ loquunt in ꝓteſtatione, q̃ præcedit actum, cui nunc aduerſatur. Nos loquimur in proteſtatione, quæ fit in ipſo actu, licèt conſequutiuè actus ſubſequatur. Item text. in d.§.plerique, loquitur in proteſtatione facta ſup facto multiplr intelligibili, vn facit ad aliud mẽbrum. ¶ Cõtra iſtã ꝯclõnẽ obſtãt plura. Primò tex.in l.ſed ſi de fructu, ff.de uſu, & hab. vbi ſi legato vſufructu ꝓteſtet teſtõr, ꝙ nõ intẽdit legare vſum, & ſic adi-

ſic adimat vſum, vitiať ꝓteſtō, & non vitiat. Bal. Albe. & cōiter Doct. ſoluunt, ꝙ ibi proteſtatio fuit fcā poſt actum perfectū. Concluſio autem, & text. in d. l. per ſeruum, loquitur in proteſtōne, q̄ fit in ipſo actu, & ita hanc conclonem litant oēs Mo. hic, maximè Dec. q tñ non adducunt text. in d. l. ſed ſi, ſed gloſ. in l. in concubinatu, ff. de concub. & in l. pe. cum glo. pe. ff. pro empt. q̄ iura non probāt, qa loquuntur in proteſtōne dependente a ptāte duorum. ¶ Scdo oppono de l. j. §. j. ff. ſi vſuf. pe. vbi ſi quis leget vſumfructum fundi, cum proteſtatione ꝙ nō vult. ꝙ legatarius habeat iter, qđ eſt de conſequutiuis vſusfructus, vitiať proteſtō, & non vitiat. & re vera iſte tex. multū obſtat. Alb. ibi rñdet, ꝙ ſi proteſtō adimat eſſentialia actus, tunc proteſtō remanet, & actus vitiatur, & ita procedat tex. in d. l. p ſeruum. Nam vſus eſt de eſſentialib. vſusfructus, Inſt. de vſuf. in prin. Si vero adimat accidentalia, proteſtō uitiatur, & non vitiat, & ita loquitur tex. in d. l. j. §. j. & pro iſta diſtinctione bene facit tex. in ca. fi. de cond. app. Sed ꝯ hanc ſolonem ob. text. in l. cum precario, ff. de precar. vbi ſi concedo rem precario cum proteſtōne ſeu pacto, ꝙ nolo poſſe reuocare vſque ad calendas; talis proteſtō non valet, quia eſt ꝯ ſubſtantiam precarij, cuius contrarium præſupponit Albe. in ſua ſolone. Reperio, ꝙ Bart. in l. vbi ita donatur, ff. de dona. caſu mor. concordat illa iura, dicendo ꝙ pactum ꝯ ſubam ꝯctus non valet, d. l. cum precario. ſecus ſi ſit ꝯ naturā rei in ꝯtu, ſiue legato deductæ, vt in d. l. per ſeruum. Iſta ſolu. non vř tuta, quia in d. l. per ſeruum, §. 1. ēt proteſtō erat ꝯ ſubam actus, ſecundum Panor. hic, & Bart. eſt ſibi ꝯrius in d. §. p ſeruum. ¶ Vnde ego in puncto huius ꝯclonis, videlicet in dependentibus a voluntate ſolius proteſtantis, dicerem nihil aliud eſſe quærendum, niſi ut voluntas proteſtantis habeat effectum, argu. l. 1. C. de ſacroſ. ec. §. diſponat, in Auth. de nupt. Ideo diſtinguendum puto. Aut proteſtōne irritata non poterit voluntas adimpleri, & tunc ꝓteſtatio contra conſequutiua etiā ſubalia valebit, & actus uitiabitur. Ita procedit tex. in d. l. per ſeruum, §. 1. Aut ſalua proteſtatione non pt ſaluari uoluntas, & tunc vitiať proteſtatio, & non uitiat. Ita procedit text. in d. l. 1. §. 1. Aut irritata proteſtōne poterit uoluntas hře ſuum effectum, ſi proteſtans voluerit, & tunc vitiať proteſtatio, & non uitiat. Ita procedit text. in d. l. cum precario. Si uerò q̄rať, qūo fieri poterit, ꝙ uoluntas proteſtantis magis ſe conformet cum proteſtōne, q̄ cum actu ſeu conſequutiuis ad actum? Tunc dicerem, ꝙ ſi proteſtō ſit ꝯ eſſentialia actus, ꝙ proteſtantis voluntas trahať ad proteſtōnem, & ita loquitur tex. in d. l. per ſeruum, §. 1. niſi proteſtō fiat poſt actum perfectū, d. l. ſed ſi de fructu. ſi verò proteſtō ſit ꝯ accidentalia, voluntas trahať ad actum, d. l. 1. §. 1. Conſiderabis tñ diligentius, quia alibi non ita diſcuſſa reperies. ¶ Tertio oppono, & vř ꝙ proteſtatio dependens a uoluntate ſolius proteſtantis, non d ēat eſſe in conſideratione, per tex. in l. ſi qs

72 in prin. teſti, ff. de leg. 3. vbi proteſtatio teſtōris† proteſtantis, ſe non uelle poſſe reuocare teſtm̄, non valet ēt facta cum iuřo ſm Bar. ibi, colum. fi. ubi dicit, ꝙ ſi ꝯueniat, non incurrit periurium. Quod ēt voluit gl. in c. ultima voluntas, 13. q. 2. ſequunť cōmuniter Doct. ut ibi per Iaſ. Vltra quem adde, ꝙ idem tenuit Pan. conſi. 41. in 1. dub. & conſi. 48. col. fin. lib. 2. Alex. conſ. 18. lib. 2. Fel. in c. præcedenti, col. 4. licèt quantum ad periurium contrarium teneat idem Fel. in c. in præſentia, colum. 3. ꝟ. de ꝓba. facit, quia ſi dominus in conſtitutione procuratoris ꝓteſtatur etiā cum iuramento, ꝙ non vult unquam reuocare procuratorem, tñ talis proteſtatio non impedit reuocationem fieri poſſe, ſecundum gl. in c. fi. de procu. lib. 6. de qua multa ſcribit Fel. hic, col. 23. & in c. ſi diligenti, col. pe. ꝟ. de foro compet. & Curt. conſi. 69. colum. 11. Reperio, ꝙ ad iſta rñdet Bart. in l. cū precario, ff. de precar. ꝙ proteſtatio in caſibus præmiſſis non valet, quia eſt ꝯ ſubam actus, & Fel. hic dicit, ꝙ eſt contra naturam mandati facti ad negotia. ¶ Aduerte, quia iſta ſolutio confunditur ex præmiſſis, & quia proteſtatio potius uř facta pro corroboratione teſti, & mandati, quàm ꝯtra ſubſtantiam. Vnde dicerem, ꝙ iſtis caſibus nihil operetur proteſtatio, quia contra efficaciam, & ſubſtantiam ipſius proteſtationis inuentæ ad cautelam proteſtantis, ēt ſi ualeret, eſſet potius pernicioſa proteſtanti, q̄ alteri. Quod facit pro tertio membro meæ diſtinctionis, uidelicet ꝙ vbi uoluntas proteſtantis poteſt habere effectum, ſi proteſtās voluerit abſque proteſtatione, tūc nunquam proteſtatio operatur, d. l. cum precario. ¶ Secunda

73 concluſio. Proteſtatio contraria † conſequutiuis ad actum, in dependentibus a conſenſu duorum, non ualet abſque conſenſu alterius. Iſta concluſio habet tria capita. Primum, ſi fiat altero ſciente, & contradicente. Secundum, ſi altero ignorante. Tertium, ſi altero ſciente, & tacente. Primum probatur per dictum Inn. in ca. fin. de cond. appo. ubi concludit, ꝙ proteſtatio contrahētis matrimonium cum aliqua, ſi prolem euitabit, non valet, nec annullat matrimonium ſi illa contradicat & ita debet limitari ille text. Hinc eſt, ꝙ promiſſio de rato habendo quicquid geſtum fuerit per procuratorem cum proteſtatione, ſi legitimè geſtum fuerit, obligat dñm ēt pro malè, & legitimè geſtis, ſi contrahentes vel litigantes cum procuratore non conſenſerint proteſtationi, ſecundum glo. in c. relatio, in verbo, canonice, 21. q. j. Spec. tit. de procur. §. ratione autem formæ, in fi. j. co. Bar. in l. q̄ omnia, §. fin. ff. de procu. Pan. in c. fi. co. v. & 6. ꝟ. de dila. Etiam ſi doloſè geſta ſint per procuratorem, l. ſi procurator, ff. de excep. doli. traditur per gloſ. Car. & Imo. in cle. j. de procur. Et iſta deciſio procedit, etiam ſi dominus promiſerit de rato, dummodò utiliter actum ſit, ſecundum Bald. in rub. C. de exer. col. 3. Iaſ. in l. j. col. v. ff. de offi. procu. Cæſa. Roma. conſi. 60. mandatum mihi oſtenſum. Per hanc concluſionem apparet, ꝙ non eſt uerum, ꝙ tex. in l. fin. §. item ſi prædixerit, ff. naut. caup. ſtab. procedat, etiam ꝙ hoſpes contradicat cauponæ proteſtanti ſe nolle teneri ad cuſtodiam receptorum in hoſpitio, prout ibi tenuit Bar. & malè; & contrarium uoluit idem Bar. in d. §. morte, & ibi Alex. col. 7. ad fi. Bene etiam facit tex. cum glo. in l. quod quis ſciens, ff. de condi. indebi. Et per iſta aliàs dicebam, proteſtationem venditoris dicentis ſe nolle teneri de euictione, non ſuffragari, quia emptor contradixerat proteſtationi. ¶ Secunda pars

74 conclonis probatur, quia clandeſtina† proteſtatio nihil operatur, ſicut propoſitum in mente retentum, ſecundum Bald. in l. ſi repetendi, C. de cond. ob cau. Ampliat Dec. etiam in dependentibus a uoluntate proteſtantis tantum, adhuc talis proteſtatio tollitur per contrarium actum factum cum altero inſcio proteſtationis, l. pro hærede, §. Papinianus, & ibi Bart. ff. de acquir. hær. De hoc, an proteſtatio debeat fieri in præſentia partis, dicam ꝟ. loco ſuo. ¶ Circa tertiam partem concluſionis, dicam ꝟ. in 2. membro Pan. ¶ Tertia concluſio. Prote-

75 ſtatio contraria † conſequutiuis ad actum, in dependentibus a conſenſu duorum ualet, accedente conſenſu amborum, ca. diaconi, & c. fin. 28. diſt. Iſta concluſio non habet dubium, & de ea. ꝟ. dicam in 2. membro. ¶ Aduerte tamen, inquantum Pan. circa intellectum d. c. diaconi, reprehendit d. Anto. tenentem, ꝙ in caſu illius c. non ualeat matrimonium, ſed tantum proteſtatio ualeat, ad excuſandum a pœna diſpoſitionis. Dubito circa intellectum huius tex. quia ſicut non poteſt operari, ꝙ clericus maneat in matrimonio, ita non debet poſſe operari, ut maneat in monaſterio ex eo, ꝙ ꝓteſtatio ibi facta fuit in dependentibus a diſpoſitione iuris, & non a conſenſu partium, per ea quæ dicam in ſequenti concluſione. ¶ Secundò aduerte, inquantum Pan. tenet, ꝙ Epiſcopus non poteſt di-

76 ſpenſare, † ꝙ conſtituti in ſacris ducant uxorem. Adde ꝙ bene poterit diſpenſare cum eo, qui de facto contraxit matrimonium quò ad officium, ſecundum Hoſt. in ſumma, de cleri. coniuga. quia poteſt diſpenſare cum clerico ſuper adulterio, quod eſt maius crimen, c. at ſi clerici, §. de adulteriis, ꝟ. de iudic. Deci. hic dicit, ꝙ etiam Papa non poteſt diſpenſare ſuper matrimonio prohibito, niſi ex magna cauſa. allegat Panor. in c. cum olim, ad fin. ꝟ. de cler. coniug. Tu uide plenius de hoc per Fel. in c. quæ in eccleſiarum, col. v. ſ. eod. Tu intellige iſtud dictum procedere de poteſtate ordinaria, ſed de poteſtate abſoluta poteſt diſpenſare ſine cauſa, vt per plura concludit Soc. conſi. 28. col. pe. & fi. lib. j. Ego addo, ꝙ poteſt diſpenſare cum preſbytero, aut monacho, ſuper matrimonio ad tēpus, puta donec procreauerit filios ſecundum Bal. in l. ſi tibi, in fi. ff. de adoptio. Sequitur Iaſ. in l. arrogator, col. 2. eo. tit. vbi dicit, ꝙ hoc modo ſolet Papa diſpenſare cum filio Regis preſbitero, aut monacho, qa magis peccat filius Regis, ſi ſit unicus, intrare religionem, quàm uiuere in ſeculo propter peri-

77 culum Regni. ¶ Quarta concluſio. Proteſtatio† contraria conſequutiuis ad actum dependentibus ex diſpōne iuris, non releuat proteſtantem. text. eſt hic, ſecundum d. Ant. qui tex. non ꝓbat, ſm Pan. vt hic ꝑ eū. Tu aduerte, ꝙ Pan. ſibi ꝯrius, in cap. Cumana, ꝟ. de elec. col. 4. dicit, ꝙ iſte text. hoc benè probat, ſic inducendo. De iure canonicis ſine præbenda ꝓuidendum eſt de ſuperexcreſcentibus fructibus, ut hic. Ergo ꝓteſtō, ꝙ nihil perciperent, erat ꝯria ꝯſequutiuis, dependentibus ex diſpōe iuris. Sed nec iſta inductio uř bona, quia proteſtō ſtabat hoc modo, ꝙ ultimi nihil perciperent, donec primi duo eſſent integrè præbendas aſſequuti. Si ergo ita excreuerunt fructus, ꝙ oībus poſſit ſufficienter prouideri, non poteſt dici, ꝙ proteſtatio ſit in aliquo ꝯria. Defendendo inductionem dico, ꝙ proteſtatio cantabat aliter, uidelicet, recipimus uos in canonicos, cum ꝓteſtōne ꝙ non intendimus derogare conſtitutioni nře de nu. 14. & ſic proteſtati erant nolle ēt ex ſuperexcreſcētibus fructib. creare nouas ꝑbendas: qa faciendo nouas præbendas, frangerēt numerū. Sed ꝯſidera, nā hoc mō ꝓteſtō eēt ꝯria fcō, & ꝯſequutiuis ad factū, & ſic ꝓbaret id, ad qđ cōiter allegatur, & ꝯcluſionē nřam, ad quā inducit ꝑ d. Ant. Ex iſtis apparet, ꝙ non obſtant conſiderationes Pan. hic. ¶ Alio modo inducit hunc text. Deci. dicendo, ꝙ proteſtatio erat facta

sub hac forma, recipimus vos in canonicos, cum hoc, ꝙ de canonia nihil percipiatis, & sic ꝙ non habeatis stallum in choro, & vocem in caplo, donec primi duo, &c. Istud autem est ꝯ id, qd consequutiuè venit ex dispōne legis, c. relatum, j. de præben. Sed ista inductio non est ad propositum, quia de iure cano. nulla versatur controuersia inter nouos canonicos, & caplm, sed super præbendis tm̄, & qa erat cōdonalis, donec primi duo, &c. Vn̄ ex quo ꝑꝑ superexcrescentiam fructuum poterat omnibus prouideri, non est verisile, ꝙ Caplm fuisset ita fatuum, ꝙ allegasset protestationem in hoc casu. Teneas ergo inductionem præcedentem, nec obstat inquantum Pan. dicit, ꝙ præbenda non est ius consequutiuum ad canonicatum ex dispositione iuris, quia hoc falsum est. nec ob. dcm̄ Inno. in c. fi. de cle. non resi. quia verum est, ꝙ pōt esse canonicus sine præbenda actu, sed non potest esse sine spe consequendi præbendam, vt dixi in notabilibus, quæ spes ad actū deducit ex dispōne iuris, vel ex superexcrescētibus fructibus vel ex vacatione superuenienti. Ad c. sanctorum. rn̄deo, vt ꝑ Panorm. in dic. cap. relatum. ¶ Aduerte etiam, inquantum Pan. concludit, ꝙ si hn̄s vnde uiuat, bona mente faciat pactū cum capitulo, ꝙ recipiatur in canonicum sine præbenda, ꝙ talis receptio non est simoniaca. In contrarium vr̄ tex. in c. tuanos, de simo. ¶ Redeundo ad ꝯclonem, adde text. in l. alimenta, cū glo. C. de neg. gest. Bar. in d. §. morte, col. 7. ver. circa qntū. Ad idem tex. in l. nemo pt, ff. de leg. j. ¶ Ex ista ꝯclone inferuntur ꝑ̄a in practica. Primò, ꝙ illa protestatio,

78 † qua utunt libellantes in fine libelli, saluo iure addendi, vel minuendi, nihil opat, qa addere, vel detrahere, dependet a dispōne iuris, l. edita, C. de eden. fm Bar. in d. §. morte, & in d l. edita, & in l. Nesennius, ff. de neg. gest. gl. in c. inter dilectos, de fid. inst. Pano. post Ant. in c. 2. j. de libelli oblōne, & hoc procedit, ēt si reus consentiat, fm Ias. in d. l. edita, co. pe. Fel. in d. c. inter dilectos, col. 6. qa de iuba iudicij est litis ꝯtesta. l. prolatam, vbi glo. C. de senten. & inter. om. iu. Ergo consensus partis non poterit opari, ꝙ feratur sn̄ia super additis post lit. contesta. iuxta tradita per gl. in auth. offeratur, C. de lit. contesta. & in ca. de causis, de offi. delegat. Sed certè posset dici, ꝙ reus consentiendo ꝓtestationi, & reseruationi factæ in libello, & litem simplr contestando, videatur ꝯtestari litem nō solum super eo, qd petitum est, sed ēt super eo, quod addetur. Benè facit, qd dicit Bar. in l. in actione, in fi. ff. de furt. ¶ Secundò infertur, ꝙ protestatio,

79 † qua utuntur practicantes in productione testium, & instrumentorum, videlicet, exhibet, & producit, in passibus pro ipso facientibus tm̄, nihil operatur, prout tenet Bald. in l. vnica, C. vt quæ desunt aduo. & in c. pn̄tiū, de testib. colum. 2. & d. Ias. in d. §. morte, col. 13. & seq. quia non dependet a facuitate producentis, facere ꝙ iudex non adhibeat fidem testibus, & instris, ꝯ producentem, fm gl. in l. j. §. editiones, ff. de eden. ¶ Tu adde, ꝙ Fel. in c. imputari, co. fi. de fide inst. tenet oppositum, dicens ꝙ cōis opi. est, ꝙ talis ꝓtestatio valeat. Et hoc idem firmat Fely. in c. cum uenerabilis, col. v. de exce. ex pluribus. & maximè, quia producere instra, dependet a voluntate protestantis, ergo debet valere protestatio, ut s. in j. conclusione. Non ob. ꝙ sit in facultate iudicis, credere etiam contra producentem, quia verum postquàm sunt producta. Verum si protestatio ꝓcessit, nō pn̄t dici producta, nisi in passibus, ergo &c. Saluari tn̄ pōt opin. Bald. & Ias. in v. casibus, quos refert Fel. in d. c. cum venerabilis, & vnum ēt casum ponit in c. j. col. v. de ꝓba. Ad effugiendum oēm dubōnem sit cautus aduersarius, ꝙ ead. reproducat cum sibi protestatione, quatenus ꝓ se faciunt, fm Alb. in d. §. editiones, & d. Ant. in d. ca. cum venerabilis, & in c. cum olim, de censi. ¶ Tertio, ex ista ꝯclusione infert do.

80 Ias. ad qōnem quotidianā, ꝙ si emphyteuta alienet † rem emphyteuticam cum protestatione hoc mō facta, saluo, & reseruato ꝯsensu dn̄i, ꝙ talis ꝓtestatio non iuuat, nec excusat a caducitate, qa ꝙ cadat dependet a dispōne iuris. Allegat ita tenere Bal. in l. vnica, colu. pe. q. 16. C. de his, quæ pœnæ nomi. & in ca. j. §. fi. quæ fue. pri. causa benefi. amit. & plura alia, dicens, ꝙ ista opi. est cōis. Eam sequitur, & dicit cōem Deci. sequuta traditione, consi. 160. col. 3. ver. præterea dato. Tu aduerte ad fundamentum, qa non vr̄ ad propositum, qa ꝙ cadat potius dependet à volūtate directi dn̄i q̄ iuris, l. fi. C. de iu. emph. iō melius seruit secda ꝯcl. de qua s. Tu vero ultra cum adde, ꝙ istā opi. tenet Lud. Ro. sing. 512. Tu habes, ꝙ si uasallus. Fel. in c. cum ꝯtingat, col. 4. de offi. del. Bertach. in trac. de gabel. in j. par. q. 8. Cæp. cau. 22. ¶ Intellige istam decisio. procedere stante ꝓtestatione modo, quo s. secus si protestatio sit ꝯdōnalis; puta, alieno, si dn̄o placuerit. Isto casu non cadit, quia non contemnit dn̄m, cum non possit dici alienatio, nisi dn̄s cōsentiat, fm Albe. de Rof. in d. l. fin. Iacob. Alua. in c. j. in prin. de prohi. feu. ali. Et ita consuluit Cur. consi. 8. Viso instro. Motus, quia emphyteuta vendens cum pacto l. commissoriæ, resoluto ꝯtu, non cadit, fm gl. Gul. Bal. & Mod. in l. ab emptione, ff. de pac. Ergo minus debet cadere, qn̄ a principio venditio fuit conditionalis. ¶ Scdo intellige, nisi protestatio esset concepta hoc modo, vendo saluo, & reseruato consensu dn̄i, & non aliter, nec alio modo: tunc protestatio valeret, & excusaret emphyteutam, secundum Bal. in c. j. §. fi. col. fi. quæ fue. pri. cau. benefi. amit. Panorm. in c. 2. de feu. in c. insinuante, ad fi. qui cleri. vel vouen. & Cur. in d. consil. 8. Istam limitationem inpugnat Ias. in dict. §. morte, colum. 13. in fi. & seq. per istam cōclusionem. Secūdo, quia in re facta non prosunt artes verborum, secundum Bald. in c. fi. de confes. vbi Bald. etiam tenet contra hanc fallentiam. ¶ Tu non recedas ab ista restrictione, quæ est communis. Tū quia non contemnit dominum, si non uult alienationem ualere, nisi dominus consentiat: Tum quia videtur alienatio facta sub conditione. Ergo, &c. Et ꝙ talia verba, non aliter, nec alio modo, operentur hunc effectum, uoluit d. Alexan. licèt dicat non esse sine magna dubitatione, consi. 3. col. 2. lib. j. ¶ Sublimita tamen istas duas declarationes, si emphyteuta stetit in puris terminis alienationis, non procedendo ad traditionem, secus si processit ad traditionem corporalem, etiam cum tali protestatione facta, in talem personam, a qua difficilis sit recuperatio. Puta si castrum tradatur potentiori, aut inimico, secundum Bal. in c. j. §. hoc quoque, ad fin. de succ. feud. & in c. Cumana, ver. & prædicta faciunt, j. de elec. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 28. vbi istud latius declarat. s. eod. ¶ Et ex hoc infero, ꝙ si alienans traderet possessionem fictè per precarium, seu constitutum, ꝙ emphyteuta non caderet, quia tunc facilis est recuperatio. Ita generaliter concludit d. Guido q. 9. vbi dicit ita seruari in curia Delphinali. ¶ Quartò ex hac conclusione infertur, ꝙ si fundator in fundatione ecclesiæ, seu in cōstitutione dotis protestetur, ꝙ non vult ecclesiam, nec eius bo

81 na gubernari † per episcopum, nec ei subesse, talis protestatio nihil operabitur, quia de iure omnes ecclesiæ sunt sub potestate Episcopi, in cuius diœcesi sitæ sunt, c. omnes basilicæ, 16. q. 7. Ita Bar. in l. quoties, §. fi. ff. de adm. tuto. Pan. in c. requisisti, colum. pen. de testa. & in c. nobis col. pen. de iurepa. & est text. in c. sic quidam, & in c. nouerint, x. q. j. ¶ Quinto infertur ad

82 protestationem ingredientis † religionem, protestantis velle retinere proprium, ꝙ non valeat, etiam si acceptetur, fm gl. in auth. ingressi, C. de sacrosan. ecc. & in d. l. per seruū, §. 1. de visu, & habi. & in c. solet, 32. q. 2. de qua per Pan. & alios, in c. fin. de condi. app. ¶ Fallit ista conclusio dupliciter. Primò in casibus, in quibus ius admittit ipsam protestationem, auth. si testis productus dicatur, C. de testi. auth. excipitur, C. de bonis, q̄ lib. c. pastoralis, de excep. Secundò fallit, si hmōi protestationi consentiatis, in cuius fauorem lex fuit inducta, cap. cum dilectus, vbi Pan. in v. notab. de consue. Quod intellige in casibus in quibus quis potest renunciare fauori suo, aliàs, secus, vt per Fely. latè in c. si diligenti, de foro compet. ¶ Circa secundum, qn̄ protestatio est contraria facto, facias infrascriptas conclu-

83 siones. ¶ Prima, protestatio contraria facto, † in dependentibus a mera facultate protestantis, valet, & non tollitur per cōtrarium actum. Pro ista conclusione allegatur primò text. in c. hæc est fides, 23. q. 1. per quem tex. Cæpol. in cautel. 156. bonum, & vtile consilium, docet cautellam ad euitandum crimen hæresis, ad quam cautelam vide Ias. in rubric. C. de summa Tri. & fide cath. & Mod. hic. Sed iste text. non vr̄ allegari ad ꝓpositum, qa ibi ꝓtestō tollit mentē a facto. ergo nō est ꝯria fcō, vt s. dixi in euidētia. Scdò Pan. alleg. text. in l. si qs in prin. testī, ff. de lega. 3. Considera, ꝙ illa protestō potius vr̄ ꝯria consequutiuis ad actū. Tertio alle. ēt tex. facere in d. l. ꝑ seruū. §. j. q loqt, qn̄ protestō apparet ꝯria ꝯsequutiuis, vt s. dictum fuit. Quarto Bar. in d. §. morte, & Mod. hic alleg. text. in l. qui in aliena, §. fi. cū gl. ff. de acq. hær. iste tex. loquitur in protestatione vestita a cā, quo casu ualet ēt in dependentibus a voluntate duorū, vt j. dicā. aliàs ibi ꝓtestō nō valuisset tāq̄ ꝯria facto, vt dixi s. post Ale. in d. §. Morte. Allegat ēt text. in l. si ita sit scriptū. ff. de leg. j. sed ibi tollit mētē à fcō. Et sic vides, ꝙ oīa, quæ ad hanc ꝯclonē allegant, potius tendūt ad declarādū fcm, q̄ ad ꝯriandū ꝓtestationi. ¶ Ista conclusio facit ad qō. tactā ꝑ Ful. consi. 156. Visis &c. vbi protestatio rei dicētis, ꝙ non intēdit declinare iurisdictionē, nisi quatenus a statuto ꝑmittat, excusat postea declinantē a pena statuti. ed certè, ibi est, quia ꝓtestatio erat ꝯditionalis, & declinatoria exceptio. postea ꝓposita, sub ead. conditione intelligit ꝓposita, vt dicā j. post. Pan in 3. memb. Sed si ꝓtestatio esset pura, qa dixisset, protestor ꝙ nolo declinare, & postea declinaret; crederē ꝙ protestatio nō iuuaret, tanq̄ ꝯria fcō, maximè ꝑ ea, quę statim subiiciā. Et ita in simi. terminis ꝯsuluit Dec. ꝯs. 187. col. fi. vbi vult, ꝙ ꝓtestans nolle litem suscipere, & de fcō litigās, nō excusatur, sicut si aliqs protestet nolle litē ꝯtestari, & postea ꝯtestet, vt ꝑ Ang. in l. iurisgētiū, §. qd ferè. ff. de pac. Per istā ꝯclo. ꝯsuluit Anc. ꝯs. 32. Per statutum &c. ꝙ protestatio apposita in libello, uidelicet non in modum libelli, sed simplicis petitionis, opat ꝙ non censeatur actor agere per

rē per viam libelli. Sed certè etiam isto casu protestatio est declaratoria facti multipliciter intelligibilis, vel est protestatio tollens mentem a facto, non directò ɔ̄ria facto. ¶ Ista conclusio limitatur pluribus modis. Primò, vt procedat, quando pro testatio contrariatur facto, celebrato a solo protestante absq; alterius interuentu. Secus si cōtrarietur facto postea celebrato a protestante simul cum alio, ſm Bar. in d. §. morte, per tex. in c. solicitudinem, de appellat. Qui tex. iudicio meo non probat, quia loquitur de dependentibus a iuris dispositione. eſt. n. iuris dispositio, ꝙ adeundo iudicem inferiorem eo, ad quem fuit appellatum, inducatur renunciatio appellationis. Secundò allegat text. in c. 1. qđ metus cā. ſed ibi eſt ꝑ veſtimentum cauſæ. Item loquitur in dependentibus a voluntate duorum, vt hic aduertit Pan. Quarto Alex. & Mod. adducunt text. in l. pro hærede, §. Papinianus, ff. de acqui. hæred. Sed rn̄deo, ꝙ loquitur in proteſtatione, & in abſtentione, q̄ non poteſt trahi ad actum futurum, ſecus in ꝓteſtatione, q̄ pōt declarare quo animo geratur actus ɔ̄rius, l. & ſi quis, §. pleriq;, ff. de religio. nā tūc declaratio ſaluat ꝓteſtantē a ɔ̄rietate, vt ĩ. in 3. mēbro. vnde fortè ſi in caſu d. §. Papinianus, ꝓceſſiſſet proteſtatio, non cenſeretur is, qui abſtinuit, recipiendo pecuniā adiuiſſe. Cogitabis tñ pro intellectu illius tex. ¶ Scd̄o limitatur, vt ꝓcedat, q̄n talis ꝓteſtō non eſt alteri ꝑiudicialis, ſecus ſi pōt alteri ꝑiudicare, q̄a tunc nō valet in ꝑiudiciū alterius, niſi ille ſciat, & ꝓteſtationi cōſentiat. Exemplum. Proteſtat̄ mulier cum iuro, ꝙ nō intendit vnq̄ ɔ̄ſentire alienationi rerū dotaliū fiedæ ꝑ maritū, poſtea ɔ̄ſentit, & iurat nō ɔ̄uenire. Certè ꝓteſtō tollitur, & actus ſuſtinet̄. ita Imo. in l. cū uir, ff. de vſucap. Bal. cōl. 506. Inter tres Marchiones, lib. v. Iaſ. in d. §. morte, in lec. nona. Ale. ɔ̄ſ. 16. li. 3. Cōtrariū dn̄t gl. & Doct. in c. licet mulieres, de iureiur. in 6. qui concludunt oppoſitū dēre intelligi, q̄n emptor hēbat notitiā proteſtationis, & non ɔ̄dixit. aꝭs ſi emptor ignorabat volūt ꝓteſtationē tolli, & alienationē valere. Et certè iſta opinio eſt æquitati ɔ̄ſona. Doct. tñ in d. c. licet mulieres, maximè Peru. *coīter* volunt ſeruandū eſſe primum iurm̄, & ſic ꝓteſtatio nē valere ea rōne, qua iurm̄ primū eſt licitū, & interpoſitum ſup re aꝭs non alienari ꝓhibita. Vn̄ q̄a ꝓteſtatio iuuat iure cōi. & ɔ̄ſolidat iuro, hoc caſu ꝓualet, ꝑ tex. in c. intellecto, de iur. iu. q̄ text. mihi nō ꝓbat, q̄a loquit̄ in his, in quibus is, qui fuerat ꝓteſtatus non alienare, nullā habebat alienandi ꝑtātē. Sed in caſu ꝑmiſſo mulier cū iuro hēt ꝑtātē ɔ̄ſentiedi, & alienandi fundum dotalem, d. c. licet mulieres, ergo &c. niſi fortè dixeris, ꝙ iſto caſu ſm iurm̄ tanquam illicitum, non poſſit validare alienationem factā ɔ̄ ius. ¶ Tertiò limita rē, nō procedere in caſu, in quo volūtas ꝓteſtationis remaneret ſerua, & alligata, ſi ꝑ ɔ̄riū actū nō tolleret. Tunc volūtas ſit libera, proteſtatio uitiatur & nō vitiat, & ita ꝓcedat gl. in c. ſi. de proc. li. 6. & id, qđ notatur in l. ſi quis in principio teſtamenti, ff. de lega. 3. quibus ſ. dixi. Et ſi modo cōſideres iſtas limitationes, apparebit tibi, ꝙ iſta concluſio parum, vel nihil pōt proteſtanti opitulari. ¶ Se

84 cunda concluſio. Proteſtatio ɔ̄ria facto, in dependētibus† a cō ſenſu duorū valet accedente vtriuſque conſenſu. Allegat Pan. tex. in c. Cumana, de elect. Sed aduerte, quia ibi proteſtatio nō erat ɔ̄ria facto, cum eſſet conditionalis, videlicet, admittimus vos in capitulo, ſi de iure, vel conſuetudine vobis competit ius intereſſendi. Idē aduerte, ꝙ ibi nō apparet, ꝙ capellani ɔ̄ſenſerint ꝓteſtationi, niſi dixeris apparere eo ipſo, ꝙ nō ɔ̄dixerunt, Qđ an ſit verum, dicam ĩ. Allegat etiam tex. cū ibi no. in c. ſi. de cod. appo. Sed ibi eſt, quia proteſtatio continebat turpitudinē & peccatum in ſe, & erat ɔ̄ ſubſtātiā actus. Item ibi proteſtatio erat ɔ̄ria conſequutiuis, & nō facto. Vera tñ eſt ɔ̄cluſio in ſe, quia actus dependentes a ꝑtāte agentium, regulantur ab eorū intentione, l. nō omnis, ff. ſi cer. pet. Et ita concludit glo. in l. pacta nouiſſima, C. de pact. Per quam infert Bar. in d. §. morte, & Pan. hic, ad q̄onē vt ꝑ eos, & per Ange. in l. mora, ff. de uſuris. facit etiam ad id, qđ vult Abb. in ca. per tuas, de condi. apposi. ¶ Tertia concluſio. Proteſtatio ɔ̄ria facto, in dependentibus a

85 voluntate† proteſtantis, & alterius, tollit per actū ɔ̄rium ſubſequētē, ſi alter proteſtationi non conſentit. Probat Pan. quia proteſtatio facta in abſentia partis, de cuius etiā intereſſe agit, non debet aliquid operari, ſicut propoſitū in mente retētū, l. ſi repetendi, C. de ɔ̄d. ob cauſ. & ibi Bal. etiam hoc dicit, & Bart. in d. §. morte. & ſic Pan. intellexit concluſionem hanc, q̄n proteſtatio fuit facta in abſentia partis. Idem tñ ſi fecit in præſentia, & proteſtatus ɔ̄dicat, per ea quæ dixi in 2. concluſione primi membri. Pro iſta concluſione Bar. in d. §. morte, allegat tex. in l. cum plures, §. locator horrei, ff. locat. iſte tex. inducitur varijs modis. Primò per Bar. in d. §. morte, ꝙ ibi proteſtatio non ualuit, quia ſublata fuit per contrarium factum, i. per acceptationem rerum. Et iſte intellectus eſt *coīs* Iſte intellectus reprehenditur per Iaſ. quia non conuenit rationi dicendi. ibi, perinde acſi remiſſum foret propoſitum. Aliàs defendebāt intellectū cōem, exponēdo remiſſum. i. ſublatū, ꝑ acceptilationē contrariā proteſtationi. ſed nunc ɔ̄ſidero, ꝙ iſte ſenſus nō vr̄ bonus, quia text. vult propoſitum videri remiſſum, quia acceptauerit res: nam propoſuerat eas acceptare abſq; ſuo periculo, ſed non expreſſit ſuū propoſitū parti, ſed abſq; vlla proteſtatione paſſus eſt inferri. Et licèt Barto. dicat, ꝙ iſte ſenſus non placeat, q̄a nō conuenit rationi decidendi: tamen ſi referatis illā rōnē, perinde eſt ac ſi remiſſum foret propoſitum, ad ipſum ſolum, qui habebat propoſitum, optimè cōueniet, & erit ſenſus, ſi hn̄s ꝓpoſitū, mutauerit illud. Et ex hoc infero, ꝙ ibi proteſtatio nō erat ɔ̄ria facto de directo, ſed potius cōſequutiuis ad factum. Alio etiam modo induxit Bald. in l. pacta nouiſſima, C. de pactis, ꝙ ibi ꝓteſtatio tollitur, q̄a huic proteſtationi ɔ̄rius erat actus facti, quia fortior eſt ad demoſtrandū volūtatē, quàm actus verbi, cap. cauere, xxij. q. v. l. ſi tñ, §. ei qui, ff. de ædili. edic. ca. ad nr̄am, de appellat. l. noſtram, C. de teſta. l. de pupillo, §. meminiſſe, ff. de no. oper. nunc. Iſtum intellectum reprobant Imo. Alex. & *Coīter* alij in d. §. morte, & in d. l. pacta nouiſſima, q̄a ita per actum verbi, ſicut per actum facti contrarium, debet proteſtatio tolli, vel non tolli, ſi volun tas agentis ita velit, d. l. non omnis. Dātur etiā alij plures intellectus ad illum tex. qui nihil valent, ideo non refero. ¶ Vnū volo conſideres, ꝙ ibi non vr̄ proteſtatio ɔ̄ria facto, ſed potius declaratoria facti multipl̄r intelligibilis. Nā actus receptionis pōt fieri animo ſuſcipiendi periculum in ſe, & animo non ſuſcipiendi. Et ideo Pan. allegat illum tex. in ſequenti membro. vnde infero, ꝙ verus eſt meus intellectus, ꝙ ibi propoſitum vr̄ remiſſum, quia non fuit parti notificatum, non quia propoſitum eſſet contrarium acceptationi. ¶ Infertur ex hac concluſione primò, ꝙ ſi aliquis proteſtetur per aliquem actum, quem

86 faciet, ꝙ non intendit† facere animo ɔ̄hendi matrimonium cum tali, ſi poſtea, ɔ̄hat cum illa inſcia huius ꝓteſtationis, valebit mr̄imoniū, & ꝓteſtō nihil operabitur, ſm gl. & ſcribētes in c. tua nos. de ſponſa. ¶ Infertur ſecundò, ꝙ ſi iurans fidelita

87 tem alicui dn̄o, proteſtetur ꝙ non facit animo† recognoſcendi eum in dn̄m, ꝙ talis proteſtatio ɔ̄dicente dn̄o non iuuat. & ita Soc. conſi. 4. col. v. lib. 3. ¶ Infertur tertio, ꝙ non excuſa

88 tur dicens alicui, Tu mentiris, † ſaluo honore tuo, quia proteſtatio ɔ̄riat̄ actui, ſm Bart. in l. ſi quis extraneus, in prin. ff. de acquir. hæred. per illum tex. & Pan. in c. eā te, de iureiur. per illum text. vbi quis iurauit fidelitatē alteri ſaluo honore eccleſiæ, cuius erat vaſallus, dr̄ ꝙ talis proteſtatio non excuſat. Et Pan. dicit, ꝙ quidam iudex fecit ſuſpendi vnum hominem per gulam, ſaluo iure ſuo. ¶ Et iſtud facit ɔ̄ malè reprehendentes

89 † dicta Doctorum, qui credunt excuſari, ſi dixerint, ꝙ Bart. vel Abb. malè loquit̄, ſalua eius honorificentia, ſecundum Card. Alex. in c. neq;, 9. diſt. iniuriant. n. Doctoribus, quos reprehendunt, l. apud Labeonē, §. ſed quid adijcitur, ff. de iniu. Ideo caueant mordaces, qui vel modica reperta occaſione, aliorum ſcripta damnant, & vbi aliud non pn̄t, ſyllabas ventilant, & apices calumniantur. Contra quos Hieronymus in prologo, vna cum Pſalmiſta imprecatur, Saggitas potentis acutas, cum carbonibus deſolatoriis. Cum modeſtia tñ maturoque iudicio, ratione probabili laudabile eſt aliorum dicta inculpare, cap. negare, 9. diſ. Nā ſi q̄s ſecundum ueritatem dixerit alicui, Tu mentiris ſaluo honore tuo, excuſatur ab actione iniuriarum, non vigore proteſtationis, ſed q̄a veritatem dicit, l. eum q̄ nocentē, ff. de iniu. Sic ergo excuſabitur Doctor, aſſerens alium mentiri, ſi uerum dixerit. & ideo dicit Old. conſi. 53. conſueuit dubitari, ꝙ dicens alicui gratia correctionis, ꝙ eſt hæreticus ſaluo honore ſuo, non tenet̄ iniuriarū. Prouocatus n. a maledictis alterius non tenetur iniuriarū, ſi cā defendendi veritatē, maledicta refellat, ſm Bar. in l. quæ oīa, ff. de procur. traditur per Felyn. latè in ca. dilecti filij, col. 6. de exceptio. Ex iſtis habes, ꝙ iſta proteſtatio nihil operatur. Qđ dicit verum eſſe Angel. in tracta. malefic in ver. verba iniurioſa. verſi. quid aūt ſi dixit uerbum iniurioſum ſi ſequatur proteſtatio, ſecus ſi ꝓcedat. Quā limitationem nō puto veram, q̄a concl̄o nr̄a maximè ꝓcedit, q̄n ꝓteſtatio ꝓcedit actum, d. §. locator horrei. & q̄a in his, quæ fiunt eodē ɔ̄textu, non attendit̄ ordo, ſm Bar. in l. 2. §. prius, ff. de uulg. & pup. Et ɔ̄riū tenet Ang. in l. veſtem, ff. de iniur. vbi vult, ꝙ non excuſet̄ ab actione iniuriarum, q̄ dicit, Tædet me, ꝙ fueris de falſo ɔ̄demnatus, licèt ꝓteſtationē ꝑmiſerit. ſeq̄tur Iaſ. in d. l. turpia, col. fin. poſt Ale. de lega. ĵ. ¶ Ex q̄bus oībus apparet, ꝙ illa proteſtatio, qua utuntur opponentes exceptionē

90 † alicuius criminis ɔ̄ actorem, vel contra teſtes, puta ꝙ ſunt excōicati, homicidæ, infames, & ſimilia, cum proteſtatione, ꝙ id non opponunt aīo iniuriandi, ſed pro iure ſuo tuendo, ꝙ talis ꝓteſtatio eos non releuat, niſi ꝓbēt veritatē ita eſſe, & in cā obtineant. Nā q̄ nō ꝓbat, ē̄t qđ excipiendo deduxit, calūniari vr̄, l. 1. C. de adu. diu. iud. ca. calumniam, de pœn. Et ex hoc tollitur alia præſumptio contraria, ꝙ animo iuris ſui conſeruandi obiecerit crimen. Et per iſta ita conſuluit Soc. conſ. 118. Viſa narrati puncti petitione, col. 3. lib. 1. Alioqn facilitate proteſta-

testationis daret occasio calūnijs, & iniurijs, ſm Fel. in c. 1. ad finē, de excep. ¶ Fallit aūt iſta concluſio, ſi ꝓteſtatio eſſet a cā veſtita, c. 1 j. qđ metus cā. c. Lotharius, xxx. q. 3. Tu aduerte, qa in c. 1. proteſtatio nō erat ꝯria facto, ſed potius declaratoria facti multipliciter intelligibilis. Nā aſſumptio habitus monachalis pt fieri aīo ꝓfitendi, & non ꝓfitēdi. Scđo aduerte, qa ſeruit
91 iſta fallētia puellis nō audentibus† ꝯdicere parētibus requirētibus ab eis, vt renunciēt hđitati pīnæ, & mrnæ. Nā conſilium eſt, ꝙ prius ꝓteſtentur, ꝙ nō intendunt renūciare, & vbi in futurū renunciarent metu, & reuerentia parentum, non ſpōtè renunciabunt, ſm Soc. coſi. 263. Circa primū, col. 4. li. 2. ¶ Tertiò aduerte, quia vr̄ ꝙ iſta fallētia ſeruiat de vento. Nā ꝓteſtās
92 ſe metu & nō ſpōtè actū gerere, tenet metum † ꝓbare, qa ſolis proteſtationib. non ꝓbat metus, l. metum, C. qđ me. cau. Bart. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi prætori, ff. de no. oper. nunc. in v. q. Sed ſi probetur metus, etiam ſine proteſtatione actus irritabitur, l. 1. & per totum, ff. quod met. cau. c. ad audientiā, eo. ti. ergo ꝓteſtatio erit fruſtratoria, gl. in d. c. Lotharius, dicit, ꝙ ſola ꝓteſtatio p̄cedens probat metum. d. c. 1. non aūt proteſtatio ſubſequens, d. l. metum. & hoc etiam voluerūt glo. Inn. & Car. & *communiter* Doct. in d. c. 1. per illum text. ſed ibi cum proteſtatione concurrebant multæ præſumptiones. Prima, qa tpe ingreſſus erat coniugata. Item iuuenis. Item habebat paruulum filium. Quæ omnia arguebant, ꝙ ſponte non intrauerit. Et ꝙ ſola proteſtatio non probet metum, firmant Pan. & alii cōiter, in c. fi. j. de appel. Bar. & Legiſtæ, in d. §. ſi quis ipſi p̄tori. Pro concordia puto diſtinguendum, aut ꝓteſtatio tendit ad inualidandum actum, q dr̄ meticuloſus; & tunc aut actus dependet a voluntate ſolius proteſtantis, & proteſtatio præcedens probat metum. Ita loquitur tex. in d. c. Lotharius, Et rō eſt, qa nuda ꝓteſtatio in caſu illo probaret animum ꝓteſtantis, arg. eorum, q̄ notant in c. ſignificaſti, de homici. & ita tenet Bart. & *cōiter* alij, in l. qui in aliena, §. fi. ff. de acq. hær. Aut actus dependet a voluntate duorum, & tunc ſi proteſtatio fiat in ipſo actu parte p̄nte, ꝓbat metum. Ita ꝓcedit text. in d. c. 1. cum ibi not. Aut añ actū, & nō probat. Ita loq̄t tex. in d. l. metū. Rō eſt, quia potuit abeſſe metus tpe actus, & quia proteſtō facta in abſentia eius, q lædi pt, illi nō p̄iudicat, vt hic per Pan. & j. dicā. Aut ꝓteſtatio tēdit ad ꝯualidandū actum nō iuridice factū, & tunc ſiue fiat añ, ſiue in ipſo actu, nunq̄ probat metū. Ita ꝓcedūt notata per Pan. in c. fi. de appel. & Bald. in d. l. ſi quis ipſi p̄tori. & rō eſt, ne facilitate proteſtationis det occaſio oſtendendi ius cōe. ¶ Præmiſſa ſeruiunt in practica ad qō. an filia, quæ pro-
93 teſtata fuit ſe metu reuerentiali renunciare hæreditati† paternæ, & maternæ, teneat ꝓbare metū eo mō, quo docet Bart. in l. 1. §. q̄ onerandæ, ff. qua. rerum actio nō dat. Et certè dđm eſt ex p̄miſſis, ꝙ ſic, niſi ꝓteſtatio eſſet facta in actu renunciationis, p̄re p̄nte, ꝑ tex. in d. c. j. & hoc vult Fel. hic expreſsè. col. 22. poſt Card. in c. cām mrīmonij, j. de offi. delega. Si tñ filia eſſet minor, & enormiſſimè læſa, tunc forſan proteſtatiō p̄cedens ꝑp alia adminicula metū probaret, ſm Soc. qui ita conſuluit, ꝯ ſi. 263. Capio primū, col. 4. lib. 2. Proteſtatio n. & ſi ſola nō probat: operatur tñ, ꝙ metus facilius probat, ſm Ang. in l. metum, la 3. ff. quod metus cau. Mod. hic, & in hoc eſt vtilis iſta proteſtatio. Crederē ēt, ꝙ ſit vtilis in alio, qa operabit ꝙ iudex arbitrabit ꝑp proteſtationē, metū eſſe iuſtū quē al's iuſtum nō fuiſſet arbitratus. Nam qs dicat iuſtus metus, ſtat arbitrio iudicis, conſiderat qualitate perſonæ metū paſſe, ſm gloſſ. Panorm. & Imo. in c. cum dilectus, j. qđ metus cau. glo. in c. cum locum, de ſpon. Et ex proteſtatione arguet qualitas ꝑſonæ proteſtantis, arg. l. quidā in ſuo, ff. de cond. inſt. Vel vtilis eſt proteſtatio, quia operat, ꝙ actus ſit mero iure nullus. ubi alias veniebat reſcindēdus ꝑ actionē, qđ metus cā. Qđ verū, ſi ꝓteſtatio ſit facta parte p̄nte, vt hic per Fel. co. xxii. ¶ Quarta cōcluſio. Proteſtatio ꝯ
94 ria† p̄ſumptioni iuris, & de iure, tollit ipſam p̄ſumptionem, ſicut cōfeſſio. Cum iſta concluſione tranſeunt oēs, & eā firmat d. Anto. in c. is, q fidem, de ſponſ. ¶ Et ex ea infert, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ ꝯ inſtrm̄ nō admittat niſi exceptio ſolutionis, ꝙ tñ opponi poterit exceptio fundata in proteſtatione ꝯtraria inſtro, facta ante inſtrumentum, ſicut poteſt opponi exceptio confeſſionis, ſm Fely. in ca. ex parte, el 2. col. 4. verſicu. 14. fallit, j. de offi. deleg. & in rub. j. de probatio. ¶ Fallit iſta concluſio, in pro
95 teſtatione continente† in ſe turpitudinē, qa iſta tollit ꝑ ꝓrium factum ſubſequens. Puta, ſi ſponſus proteſtetur, ꝙ cognoſcit ſponſam hoc animo, ꝙ non intendit ꝙ ſponſalia tranſeant in matrimonium, talis proteſtatio nihil operatur, et ꝙ illi conſentiant ſponſa, ſm Inn. in c. veniens, el 2. de ſponſa. quem ſequunt Pan. & alij hic. ¶ Circa iſtam fallentiam aduerte. Primò inquantum Abb. præſupponit, ꝙ in exemplo præmiſſo proteſtatio ſit contraria facto, certè videtur malè dictum, quia eſt declaratoria facti multipliciter intellig bilis, vt de ſe patet. Niſi dixeris, quòd ſtante præſumptione iuris, & de iure, proteſtatio, & factum inuicem repugnant. Secundò aduerte, quia nō vr̄ verū, quòd turpitudo habeat operari nullitatem proteſtationis in fauorem matrimonij, imo potius deberet operari validitatem proteſtationis, & annullationē actus, per text. in c. fina. de condi. appo. Nec obſt. ſi dixeris, ꝙ ibi proteſtatio continens turpitudinem, eſt contraria ſubſtantialibus matrimonij. Quia & hic contrariatur ſubſtantialibus. 1. conſenſui, in quo conſiſtit ſubſtantia matrimonij, l. nuptias, ff. de reg. iur. Augetur difficultas, quia præſumptio iuris, & de iure, admittit probationem in contrariū ea ratione, qa ꝑ cōfeſſionem partium ꝑatet defectus in ſubſtantialibus, ſine quibus lex non feciſſet talem præſumptionem, ſm Fel. in c. cum ordinem, colum. 1. j. de reſcrip. Sed ita eſt in exemplo prædicto, ergo &c Fortè poſſet dici, ꝙ in cā mrīmoniali nō adhibet fides partibus contra mrīmonium, c. ſup eo. j. de eo, q cogno. cōſangu. vxo. ſuæ. ergo nec ēt ſtabitur proteſtationi. Hoc tñ non ſatisfacit, qa tex. in d. c. ſuper eo, procedit in confeſſione facta poſt matrimoniū. Nos loquimur in proteſtatione facta ante matrimonium. niſi dixeris idem eſſe, ſi fiat poſt ſpōſalia de futuro, ſed oporteret hoc probare. ¶ Puto, ꝙ ſi dicamus ꝙ p̄ſumptio iuris, & de iure, de qua in c. is qui fidem, de ſpon. fundetur in p̄ſumpto conſenſu, quòd iſta cōis deciſio, quam etiam tenent glo. Pan. & ſcribentes in c. ꝑ tuas. de cond. appo. ſit periculoſa. Si vero dicamus, ꝙ lex præſumat ita ꝑp honeſtatē, tunc erit veriſſima, quia ex quo lex ita vult, proteſtatio in dependentibus a iuris diſpoſitione nihil releuat, vt s̄. latè dixi. & reperio, ꝙ per hāc rationem ita cōcludit Are. in l. Titia, §. 1. ff. de verbo. ob. ¶ Circa tertium membrum,
98 facias vnicam cōcluſionem. Proteſtatio ꝯtraria facto† multipliciter intelligibili valet, & operatur ꝙ factum intelligatur ſm ſenſum proteſtationis, l. Neſennius, ff. de neg. geſt. l. & ſi quis, §. plerique, ff. de religio. & ſumpt. fune. & iſta eſt vtilis concluſio. Ex qua inferuntur plura. Primò infertur ſm Inno. ꝙ ꝓteſtatio
97 † reſpondentis libello, animo litem non conteſtandi, impedit litis cōteſtationem, q̄ ex rñſione aliàs inducta fuiſſet. & ratio eſt, qa talis proteſtatio tollit cōem intellectū a facto; & operat, ꝙ ſm alium intellectum factū interpretet, & ſic rñſio videbitur facta aīo potius inſtruendi iudicem, q̄ aīo litem ꝯteſtandi. ſequuntur Pan. & alij hic. d. Ant. & Pan. in ca 1. j. de litis conteſt. Bar. in l. 1. C. eod. titu. Et iſta eſt *cōis* opinio, licèt quidā contradixerint. Ex qua infertur, ꝙ proteſtatio petentis ſe mitti in
98 poſſeſſionem† authoritate iudicis, ſaluo iure intrandi propria authoritate, operatur ꝙ non cenſeatur proteſtans renunciaſſe pacto de ingrediendo propria authoritate. quod rīr tollitur, ſi eatur ad iudicem pro obtinenda poſſeſſione, l. de pupillo, §. meminiſſe, ff. de no. oper. nunc. Bald. in l. 2. in 10. q. C. de ſerui. & aqua. ¶ Sed aduerte circa iſtud exemplum, inquantum Abb. dicit, ꝙ reus debet facere hanc proteſtationem in p̄ntia eius, cuius intereſt, & poſtea dr̄ corā iudice, non aūt corā actore. ergo vr̄ intereſſe iudicis, & ſic valebit proteſtatio; etiam ꝙ actor non ſit p̄ns. ſed hoc eſt contra tex. in auth. q ſemel, C. quō, & qñ iudex. ſuppleas ergo verba ad exemplum. ¶ Secundò infertur, ſm Inno. in c. Cumana. de electio. ꝙ proteſtatio rei ſe opponē
99 tis in iudicio cum proteſtatione, †ꝙ per actus quos faciet, non intendit in iudicē conſentire, operatur ꝙ nō intelligatur prorogata iuriſdictio. ſequūtur omnes. Qđ ꝓcedit, etiā ſi in eadem ſcriptura prius fuerint deductæ aliquæ exceptiones contra libellum, & ꝯtra ꝑſonā actoris. Quia in eadem ſcriptura non cōſideratur ordo, l. talem, ff. de hrđibus inſtit. l. 2. §. prius, ff. de uulg. & pup. Ita ampliat Bar. in l. quidam conſulebant, ff. de re iud. Subdit tñ, ꝙ tutius eſt, ꝙ p̄mittat exceptio declinatoria, & poſtea proponantur exceptiones dilatoriæ vel peremptoriæ, ſalua declinatoria. Seqtur Bald. in l. exceptionem, col. 3. C. de ꝓbat. Sequuntur alij *cōiter*, quos referunt ibi Ale. Mod. & Fely. in ca. inter monaſterium, col. 4. ver. prima declaratio, de re iudicata. Iſta tñ proteſtatio caſu, quo iudex ſit cōpetens, eſt nociua: quia poterit iudex ꝯ opponentem declinatoriā ꝓcedere, tanquam ꝯtra ꝯtumacem ad mulctam, vel excommunicationem. ſm Inno. in c. Cumana, & ibi Imo. & Pan. ſequuntur, j. de ele. ꝑ tex. in c. ex parte, in verſi. quia ſtare voluntiuri, de verbo. ſigni. Idem tenent Ang. & Mod. in l. non vr̄, ff. de iudi. ſequuntur cōmuniter Doct. quos refert Fel. hic, & Ale. Iaſ. in d. §. morte. Iaſ. in l. eleganter, §. ſi quis poſt, ff. de cond. indeb. dicentes omnes, ꝙ fatuus eſt aduocatus, q ita proteſtatur. Iſtud arbitror verū, ſi proteſtans ſtet in ſola proteſtatione, non rñdendo petitis per actorem: ſed ſi ſalua proteſtatione rñderet, proponendo ſuas exceptiones, crederē ꝙ non poſſit tanq̄ contumax cōdemnari. Quia rñdendo ſalua declinatoria, perinde eſt ac ſi declinaſ-
100 ſet iuriſdictionem, niſi ſi, & † quatenus arctatus ſit de iure cōparere, quo caſu non poſſet mulctari tanq̄ contumax, ex quo ſimpl'r non declinauit, ſm Pan. & alios hic, poſt Inn. in d. capit. Cumana. & tradunt Ale. & alij, in l. ſi ita ſcriptum, ff. de lega, 1. & iſtud eſt, quod volunt d. Ant. & Geminia. in d. cap. Cumana. & Pau. de Caſt. in d. l. non videt. ¶ Et ex his habes, quòd vtiliſſimum eſt in proteſtatione ſemper addere conditionem, niſi ſi,

& qua

& quatenus. Benè facit, quod dicit Barto. in l. diuus, ff. de fal. vbi
dicit, quòd ſi quis interrogetur an velit vti inſtr̃is, vel teſtibus; ſi
dubitet r̃ndere pp pœnam falſi, debet r̃ndere, ꝙ intendit vti,
cum proteſtatione ſi & quatenus veritatem contineāt. Et idē
tenet Cy. in l. falſos, C. eo Bald. in l. ſi aduerſarius, C. de fide inſt.
Practica Papi. in forma productionis inſtrumentorum, in ver.
appareant. & iſtam practicam antea docuit Spec. tit. de inſtru.
editio. §. dicendum reſtat. verſi. quod ſi velis. ¶ Tollendo tamē
effectum dictę proteſtationis duplex poteſt adhiberi remediū.
Primum eſt, ꝙ ad inſtantiam interrogantis ſtatuatur ſibi ter-
minus ad deliberatè, & præcisè reſpondēdum, quia tunc arcta-
bitur precisè r̃ndere, velit vti, vel ne, ſ̃m Bart. in l. diuus, & ff. de
fal. & Lapum ſua allegatione cxix & optimè declarat Fulg. con
ſi. 177. Publicato proceſſu. Secundum remedium eſt, ꝙ inter-
rogās nō ſimpliciter interroget, an velit vti teſtibus, vel inſtr̃o,
ſed ſpecificet, vtrum velit vti inſtr̃o in tali parte, in qua ſic dici-
tur: & ſimiliter vtrum velit vti dicto teſtiū in eo, in quo ſic de-
ponunt, quia vult in eo de falſo illos redarguere. Nam tunc te
netur interrogatus reſpondere abſque aliqua proteſtatione,
ſecundum Saly. in l. ſi falſos, C. de fal. & Card. Alexan. in capitu.
in memoriam, xix. diſtinct. Tertio intellige, quod præmiſſa pro
teſtatio iuuat, niſi proteſtans produxiſſet falſum articulum, &
ſuper eo feciſſet teſtes recipi, tunc non excuſatur a pœna falſi
propter dictam proteſtationem, ſ̃m Barto. in d. l. ſi falſos, & Fe-
ly. in c. in pñtium, col. 3. de teſtib. Habet etiam alios mirabiles ef
fectus iſta proteſtatio, niſi ſi, & quatenus, quos vide per Fely. in
c. cum contingat. j. de offi. deleg. ¶ Quintò quærò, an proteſta
101 tio præcedens † extendatur ad actum, qui celebratur ex inter-
uallo: Pan. hic in 3. membro r̃ndet; ꝙ non. Idem tenet Barto. in
d. §. morte, & ibi Ale. & Mo. dñt, quod iſta eſt cōis opinio, & idē
tenet Bar. & alij communiter, in l. pacta nouiſſima. C. de pac. &
in l. qui in aliena, § fi. ff. de acq. hr̃d. Fel. & cōiter Canoniſtæ hic,
& in d. c. Cumana. ¶ Omiſſis auctoritatibus, diſcutiamus funda
menta. Allegat primò Panor. text. in d. l. cum plures, §. locator
horrei, ff. loc. ſ̃m vnum intell̃m. Sed non probat, quia ibi aduer
ſarius ignorabat proteſtationem, ſ̃m communem; & ideo ſi a
ctus fuiſſet celebratus incontinenti, adhuc proteſtatio non ha
buiſſet effectum, vt dixi s. in 3. concl. 2. memb. Secundo, Barto.
in d. §. morte, allegat tex. in l. per retentionē, C. de vſu. Iſte text.
meo iudicio, non ēt probat, quia loquitur in diuerſis terminis,
videlicet ꝙ proteſtatio non trahit ad vſuras maiores ſcd̃o lo-
co ꝑmiſſas, quia ſunt diuerſæ vſuræ ab his, de quibus agebatur
tp̃e proteſtationis. Et vera eſt concluſio, ꝙ proteſtatio ſuper
vna re, nō extēdit ad aliam diuerſam, l. ſi quis, §. plerique, ff. de
relig. & ſumpt. fun. l. ſi vnus, §. & in ſumma. ff de pac. Concluſio
verò noſtra loquit, an trahat ad actus celebratos ex interuallo,
non diuerſos ab his, de qbus ꝓteſtatio loq̄batur. Præterea odio
vſurarū ibi ſtricta fit interpretatio. Tertio Lu. Ro. allegat text.
in l. ſi tibi certam, ff. de adimen. leg. d. Alex. r̃ndet, ꝙ alleg. tex. ni
hil facit, quia non apparet, ꝙ fideicom. ſubſequens fuerit factū
ex interuallo. Iſta r̃nſio retorquet, quia ſi eſſet factū incontinē
ti, tñ ꝓteſtatio non extendit ad illud, ergo minus ſi ex interual
lo. Vñ r̃ndeo, ꝙ proteſtatio ibi reſpicit actū celebratū, nimirū
ſi non extenditur ad futurū, cū reſpiciat p̃terita. cōcluſio verò
noſtra loquit, qñ proteſtatio reſpicit actū celebrandū. Quartò
pro iſta parte Bar. in l. Titia, §. 1. ff. de verb ob. alleg. tex. in l. ſi ti-
bi librum, ff. de actio. empt. & in l. ſi binarū, ff. de ſeru verba. præ
dio. per q̄ iura reſtringit vulgatā rl̃am d. §. 1. & l. itē qa, §. fi. ff.
de pactis. Tu conſidera, ꝙ illa iura vñr probare oppo. eius: ad
qd̃ Bar. illa allegat, qa illa proteſtatio facta añ venditionem, ꝙ
ædes vendendæ deberent ſeruire ædibus retētis, operat ꝙ de-
tur actio ex vendito, pro imponenda ſeruitute omiſſa in tradi-
tione ædiū, ergo ad actum ex interuallo trahitur proteſtatio,
al's non daret actio ex vendito. ¶ Contrariā opinionē ꝙ traha
tur etiam ad actum ex interuallo, tenēt Bal. & Are. in d. l. Titia,
§. 1 Bal. & Ang. in d. l. pacta nouiſſima. Are. in l. ſi ita ſtipulatus,
in prin. ff. de ver. ob. & in d. l. qui in aliena. §. fi. Car. Ale. in ca. ſoli
citudinē, in ix. q. de appell. Pro iſta parte allegatur tex. in l. ſi ita
ſcriptum, ff. de leg. 1 Ad iſtum r̃ndet Alex. Sal. & alii in d. l. pacta
nouiſſima, quod ibi legata, & proteſtatio in eodem teſtō facta
fuere, & ſic incontinenti, l. hr̃des palā, § fi. ff. de teſt. & quòd ibi
eſſent facta eodem teſtō, probat tex. ibi in fi. vel aliter r̃ndet, vt
in ſequenti ꝯrio. Scd̃ò allegatur tex. in l. ſi quis in prin. teſti, ff.
de leg. 3. Sed r̃ndet, ꝙ concluſio nr̃a loquitur in ſimplici prote-
ſtatione, illa lex loquitur in proteſtatione facta per verba re-
ſpicientia futurū tp̃s. Tertio allegatur ratio, qa volūtas p̄ſumit
102 † durare, niſi probetur mutata, l. eum qui, ff. de probatio. l. ſan-
cimus, C. de teſta. c. cum Marthæ, de celebra. miſſa, & ꝑpea dicit
Bar. in l. non ſolum, §. ſi mandato. ff. de iniu. ꝙ mandās tenetur
de homicidio commiſſo ex interuallo longo poſt mandatum.
& fuit dictum Inno. in c. ad audiētiā, j. de homicid. Ad iſtud r̃n-
det Fel. hic, ꝙ dicta regula, ꝙ voluntas non præſumat mutata,
procedit, qñ nullus actus geritur per illū, qui ſemel habuit talē
voluntatem, ſecus ſi aliquis actus geratur, ꝑ quē poſſit p̄ſumi
mutata voluntas, vt in actu, qui fit poſt proteſtationē nō repe-
tita proteſtatione. Iſta ſolutio mihi vr̃ verbalis, quia vera eſſet,
ſi actus non poſſet recipere interpretationē a proteſtatione p̄
cedente, Sed cum actus etiam ex interuallo celebratus, poſſit
intelligi ſ̃m proteſtationem, quare debemus p̄ſumere mutatā
fuiſſe voluntatem? & pro iſta parte ſtringit text. in l. ſi vero, ff.
de Aedil. edic. Vnde pro concordia conſidera duos caſus. Aut
quæritur, an proteſtatio facta in aliquo actu trahatur ad actū
ſ̃m celebratum ex interuallo, & tunc dicēdū vr̃ ꝙ nō, quia pro
teſtatio ſimpliciter facta debet intelligi de primo actu. l. boues,
§. hoc ſermone. ff. de verbo. ſigni. & ideo in ſcd̃o erit repetenda
proteſtatio; niſi ille actus ſcd̃s fiat incontinenti poſt actum ſi-
mul cum proteſtatione celebratum. Ita procedit cōis opinio,
& iſtud clare ſonant verba. & Pan. hic, ſi benè ponderent. Aut
quæritur, an proteſtatio ſimplex trahatur ad actum primum,
celebratum ex interuallo, & tunc dicendum, ꝙ ſic, quia non
præſumitur voluntas mutata, & nondum proteſtatio ſortita
fuerat aliquem effectum, & in iſtis terminis procedat tex. in d.
l. ſi binarum, & ꝯria opinio. Retēta igit cōi, habes eam declara-
re & reſtringere multis modis. Primò poſſes eā reſtringere, vt
ſtatim dixi. Scd̃a declaratio, vt procedat, qñ proteſtatio eſt ſim
103 pliciter, facta ſecus ſi ꝑ verba gñalia † directo futurū tp̃s reſpi-
cientia, ſ̃m Pan. hic, & Barto. in d. §. morte, per text. in l. ſi ita ſti-
pulatus 2. de fideiuſſo. & in l. quæro. ff. loca. & d. l. ſi quis in prin-
cipio teſtamenti. Confirmo, quia vbi primus actus non con-
ſumit effectum, ſ̃m intentionem diſponentis, tunc diſpoſitio
intelligitur non ſolū de primo actu, ſed de omnibus vlteriori-
bus, ſ̃m Bar. in l. fideicommiſſa, §. ſi quis decem, ff. de leg. 3. Bald.
in l. inuitis, ff. de procurat. Cum igitur proteſtatio ſit generali-
ter directa ad futurum tp̃s, non vr̃, ꝙ diſpoſitio conſumat effe-
ctum per vnicum actum, ſ̃m generalem intentionem prote-
ſtantis, meritò ꝓteſtatio trahi poterit ad actus vltiores. ¶ Con
tra hanc concluſionem arguunt ſic. Expreſſio eius, quod taci-
tè ineſt, nihil operatur, l. 3. ff. de leg. 1. notatur in cap. ad audien-
tiam, ſcd̃a, j. de reſcrip. verum in proteſtatione ſimplici ineſt
factum de futuro, vt ſi dicam, proteſtor ꝙ nolo præſtare. alimē
ta aīo donādi, intelligitur per præſtationem futuram, l. Neſen-
nius, ff. de neg. geſt. Ergo ſi proteſtatus fuero per verba gñalia
reſpicientia futurum; puta, proteſtor ꝙ, qualiacunque alimen-
ta præſtitero, non præſtabo aīo donandi, talis gñalis expreſſio
nihil operabitur. Iſtud vr̃ ſtringere: tñ in exemplo p̄miſſo pri-
ma ſimplex proteſtatio etiā directò futurum tp̃s reſpicit, ſicut
ſcd̃a magis generalis. Tñ quia dari pñt alia exempla, puta, pro-
teſtor, ꝙ nolo adire, & proteſtor, ꝙ ꝑ aliquem actū, quē dicam
vel faciā, non intendo adire: r̃nderē, ꝙ alio modo exprimit, q̄
inſit, quia primo caſu futurū tp̃s exprimit ſimpliciter. Iō intel-
ligit de actu, q fit incōtinēti. Scd̃o caſu exprimit generaliter, iō
trahit ad actus ex interuallo. ¶ Tertia declaratio, vt procedat
104 in ꝓteſtatione ſimplici & nuda. Secus in proteſtatione † veſti-
ta a cā, q̄ duret tp̃e actus celebrati ex interuallo. Exemplū, ſi ꝓ-
teſtor, ꝙ ꝑ metū ingredior religionē, talis ꝓteſtatio operat ſꝑ
ī futurū durante dicto metu, c. j. j. qd̃ met. cau. & ibi no. Inno. &
alij, Bar. & cōiter Legiſtæ in d. l. ſi quis in aliena, ff. de acq. her. Ioā.
And. in reg. in generali, col. pen. de reg. iur. lib. 6. Et ideo prote-
ſtans qñ ſoluit pp metū tyrāni, talis ꝓteſtatio trahit ad oēs ſo-
lutiones, q̄ fiunt tyrāno ſꝑ principāte, ſecundū Bar. in l. 1. pe. co
circa mediū, ff. de cōdi. ob turpē cām. & in tract. de Tyran. & in
l. 2. C. qd̃ metus cā. Et iō aliter dicebam, ꝙ coactus ꝯhere matri
moniū, q tota nocte fuit in domo mulieris retētus, licèt dor-
miuiſſet cū ea, ꝙ tñ nō erat purgatus metus, ex quo eadē cā ti-
moris durabat, prout ēt in ſīlibus terminis conſuluit d. Alexā.
cōſ. vlt. li. 3. Facit ēt ad proteſtationē factā ꝑ puellā raptā, q̄ exi-
ſtens apud raptorem, proteſtata fuit, ꝙ añ raptum ꝯxerat ma-
trimoniū cum raptore, vt p̄ſumat facta per vim, & metum, ex
quo ſꝑ perſeuerabat eadē cā timoris, & violentiæ. De quo per
Cæpol. conſ. 57. ſuꝑ q̄rela raptus, col. pe. & hanc fallētiā & p̄ce-
dentem approbat Soc. conſi. 27. In pñti, col. fin. lib. 3. ¶ Quarta
declaratio, vt procedat in proteſtatione, per quam nullum ius
105 † acquirit proteſtanti, ſecus in ꝓteſtatione, per quam ius fuit
acquiſitum proteſtanti, quia tunc per actum ex interuallo, nō
eſt p̄ſumendū ab eo iure iam acquiſito receſſum, arg. l. cum de
indebito, ff. de probatio. Exemplum, vendo tibi fundū cū hac
proteſtatione expræſſa, ꝙ liceat in traditione eius mihi impo-
nere ſeruitutē eundi ex illo fundo ad meū fundum: tunc ſi in
traditione nihil dicat, non præſumit proteſtationi renūciatū.
Iō agi poterit ex vēdito, vt patiat emptor ſeruitutē imponi, &
in iſtis terminis loquit tex. in l. ſi tibi liberū, ff. de act. emp. & in
d. l. ſi binarū, ſ̃m Inno. hic per tex in l. quoties. §. ſed ſi cum pri-
mū, ff. de act. empt. ¶ Expeditis his, q̄ tangunt per Pan. pro ple-
niori intelligentia q̄ro ſexto, an proteſtatio poſſit fieri in ab-
ſentia partis? Circa hāc quæſtionem facias ſequētes cōclõnes.
106 Prima concluſio. ¶ Proteſtatio declaratoria † animi, per quā

nemo

nemo grauatur, non requirit pn̄tiam alicuius, dummodo fiat taliter, qđ possit de ipsa protestatione apparere, l. id circo, C. de codicil. d. l. Nesennius, & d. l. & si quis. §. pleriq;, & d. l. q in aliena, §. fi. secundum Bart. & cōiter alios, in d. §. morte, in prima specie protestationis. Tu aduerte, qa Bar. allegando d. §. pleriq;, p̄supponit, ꝙ protestatio, per quam impedit aditio hr̄ditatis, possit fieri in absentia creditorum. Istud vr̄ falsum, quia quoties propter ignorantiam protestationis alius potest captari, tunc protestatio illi debet intimari, l. si mandassem, ff. manda. Sed ista est hmōi, quia si creditores intellexissent protestantem nō gerere negocia hæreditaria animo adeundi, procurassent ne bona transiuissent in sinistrū, vel alr̄ sibi ꝓuidissent. Ad istud rn̄debo in sequēti ꝯclusione. cōfirmat ista conclusio, qa ratihabitio potest fieri parte absente, s̄m gl. & Bar. in l. Pomponius scribit, ff. de neg. gest. Bar. in l. quo. n. ff. rem ratā habe. cum cōcord. allegatis p Alex. & Mod. in d. §. morte. vltra quos adde, ꝙ istud probat in l. si ego, ff. de neg. gest. iuncta regula, q pōt inuitis, &c. ¶ Item adde, ꝙ procedit in ratihabitione actus validi gesti nomine ratificantis, secus in ratihabitione actus nulliter gesti per ipsum, quin mō ratificat, s̄m Are. con. 28. Eximie domine collateralis, quia ex ratihabitione actus nulli resultat nouus contractus, vt ex nunc, & non ex tunc, s̄m Bar. in l. ab emptione, ff. de pact. ergo debet intimari parti, quæ ex ratificatione obligatur, d. l. si mandassem. Et ex istis iustificari potest dictum Ange. in §. si verò expressim, in Auth. de hær. & falc. inquantum vult, ꝙ si quis parte absente approbet vnum instr̄m tanq̄ verum, instr̄m facit fidem contra approbātem in fauorem omniū, quorum interest. Nam ea ratio est, quia ratihabitio fieri potest absente parte, cum agatur solum de probanda voluntate approbantis, s̄m Felyn. hic, de quo latius per Fely. in ca. si cautio, colū. 7. versi. fallit 3. & seq. j. de fide instr. Hinc est, ꝙ licet aliàs iudex non possit declarare suam sententiam partibus absentibus, & non citatis, s̄m Bartol. in l. ab executore, ff. de appell. versi. quæro qualiter. tn̄ declaratio, quæ neutrā partem lædit, facta absentibus partibus, & citatis, valebit s̄m And. Sicu. consi. 25. Clementissimi patris, col. 9. lib. 2. ¶ Fallit ista conclusio, si protestatio tē-
107 dit ad declarandum actum, † qui cum alio geritur. Tunc protestatio debet illi notificari, aliàs nihil valet, l. pro hærede, §. Papinianus, ff. de acq. hæred. qui non probat, vt s. dixi. & attenta ista ratione sequeretur quod etiam in d. l. Nesennius, protestatio deberet intimari filio, cui præstantur alimenta, cuius ꝯ̄rium volunt Bar. & oēs allegādo istum text. pro regula. Benè fateor, ꝙ si aliter possit lædi, ꝙ deberet sibi intimari. aliàs in sui præiudicium nihil operabitur protestō, vt in sequen. conclusione.
108 ¶ Scđa cōclusio. Protestō declaratoria, per quā ꝓtestans † exoneratur, & alius posset decipi seu lædi, debet fieri in præsentia illius, vel ei saltem intimari, l. si mandassem, ff. manda. cle. vnica, de renun. c. ex parte decani, j. de rescrip. Tu dicas, quòd ista cōclusio procedit gn̄aliter in quacūq; protestatione, s̄m Pan. hic, qa protestatio facta absente parte, q̄ lædi pt̄, nō plus operat, q̄ ꝓpositum in mēte retentū, arg. l. si repetendi, vbi Bal. not. C. de condi. ob cau. facit l. de vnoquoq;, ff. de re iud. Et de protestatione inhibitoria est tex. in l. nomen, C. q̄ res pigno. De certificatoria, in l. aut q aliter, ff. ꝙ vi, aut clā. De incitatoria, & prohibitoria, in l. 3. C. de noua. in l. fi. ff. de trāsact. cū similibus. ¶ Fallit
109 multiplr̄. Primo ꝓcedit, si certus sit aduersarius. Secus si incertus, tūc sufficit ꝓtestationē publicè proponere, l. sed, & si pupillus, §. ꝓscribere. ff. de instito. c. fi. & ibi not. per Geminia. & alios, de elect. lib. 6. Et sic habes, quòd si volo reuocare procuratorē gn̄alem, sufficit proponere protestationē in publico. Quod ēt voluit Bar. in l. si hominem, §. si Titiū, ff. de solutio. Quod intellige procedere, qn̄ mādatum erat gn̄ale respū rerum, sed sp̄ale respū loci. Tunc dēt publicè proponi reuocatio in illo loco d. §. proscribere. sed si mandatum erat gn̄ale etiam respectu locorum; tunc sufficit simpliciter protestari, taliter quòd de protestatione fides fieri possit, s̄m Bart. in l. vnica, C. de satisd. quem sic intellexit Ale. in d. §. morte. Quod tu latius declara: & dic, ꝙ sufficiat protestari ipsi procuratori taliter, ꝙ fieri possit fides de ꝓtestatione facta procuratori, s̄m Fel. in d. ca. ex parte decani, col. 12. versi. quarta regula. ¶ Scđò declara hanc fallentiam,
110 vt ꝓcedat, qn̄ nullus aduersarius † certus est, qui sciat vel de facili sciri possit; al's si posset de facili sciri, non sufficeret protestationem publicè proponere, s̄m Gem. in d. c. fin. Bal. in l. si curatores, C. de iure delibe. Fel. in c. gratum, col. 1. de off. deleg. demonstrat Ale. consi. 5. col. 1. li. 2. consi. 107. p totū, lib. v. ex quo vr̄ posse inferri, ꝙ si dn̄s, qui constituit procuratorē gn̄alē verisimilr̄ scire posset ꝑsonas, quæ sunt acturæ cū suo procuratore, ꝙ non sufficeret quo ad illas proponere reuocationē in publico. Cuius ꝯ̄rium sentit, imò vult Bar. in d. l. vnica, dū dicit, ꝙ sufficit intimare reuocationem procuratori generali ad causas, si nondum iudiciū est inchoatū cum aliquo. Quod credo verius, aliàs dcm̄ Bar. approbatum seruiret de vento, qa dn̄s verisimiliter habet notas personas, cum quibus cōtraxit. illæ enim sunt: cum quibus agendum est. ¶ Tertiò aduerte, ꝙ si proponens publicè protestationem, vel edictum, procuraret vt citò amoueretur, vt sæpe fit, talis protestatio vel edictū nihil prodesset, s̄m Pan. in c. cum olim, col. fi. de cā poss. & propr. Quod no. quia sæpe occurrit. ¶ Fallit scđo, vt debeat fieri in præsentia eorum
111 qui possunt lædi † principaliter, secus si secūdario possint lædi, l. 1. §. denunciari, ff. de vent. inspi. Ita Fely. hic. Sed aduerte, quia ista fallen. est inutilis, quo ad effectum, de quo quærimus. Nam licèt non sit citandus is, de cuius præiudicio agitur secundario, quo ad hoc vt actus valeat, quo ad præiudicium tamen eius, q secundario potest lædi, necessario etiam ipse vocari debet, secundum Bar. in extrauag. ad repri. in ver. per edictum. & Alexan. in l. de vnoquoque, colum. fina. ff. de re iudi. Fely. in c. fi. col. pe. j. de maio. & obe. ¶ Fallit tertio, vt procedat, quando ꝓpter
112 ignorantiam protestationis † declaratoriæ, quis posset decipi, vel lædi ex facto suo, d. l. si mandassem. secus si ex facto ipsius protestantis, d. §. plerique. & hoc modo tollitur difficultas mota in præced. conclusione. Ratio diuersitatis est, quia scientia benè poterat succurrere ignoranti, ne læderetur ex facto suo. Sed non sic poterat succurrere, ne protestans reuocaret protestationem dependentem ab eius animo, ergo certificari nō debuit, l. si. potest inuitis, ff. de regu. iur. ¶ Quarto potest dici, ꝙ
113 ista conclusio procedit, quādo immediatè † potest lædi ex ignorantia protestationis, d. l. si mandassem. Secus si occasionaliter, & ita procedat opi. facta s̄. in præceden. conclusione. ¶ Quinto fallit in protestatione declaratoria, per quam protestans exo-
114 nerat † ab obligatione, causata ex dispositione legis sine scō ꝓtestantis quæ fieri pt̄ absentibus his, qui lædi pn̄t, l. honores, §. fi. ff. de Decur. quam dicit sing. Bal. in c. Cumana, colum. 4. j. de elect. ¶ Circa hanc fallen. aduerte. Primo, ꝙ tex. ille non vr̄ probare, nam licèt dicat, vel quo alio modo, dēt tn̄ intelligi de modo simili modis expressis, qui sunt tales, p quos ꝓtestō debebat innotescere Decurionibus. illa. n. dictio, alio, denotat similitudinem, c. sedes, j. de rescrip. ¶ Scđo aduerte, qn̄ā possit esse rō huius fallentiæ. Bar. in d. §. morte, dicit, ꝙ rōnē citò videbimus, si cogitabimus. ¶ Quidam cogitauerunt ꝙ rō sit, qa in his, q̄ facit ex, non reqritur partis pn̄tia, l. 2. & l. si creditores, C. de pac. & vtrobiq; not. Bar. ꝙ tacitū pactū inducit a lege, absque pn̄tia partis. Quæ ratio mihi non placet. licèt. n. lex inducat obligationē in ꝑsonā p̄ris pro filio absq; pn̄tia p̄ris, non tn̄ sequitur, ergo pr̄ pt̄ se eximere absq; partis pn̄tia: & ꝯ̄riū ꝓbat in d. l. 2. & l. creditores. vbi creditor obligat non petere solidum, absque debitoris pn̄tia, & tn̄ non pōt ab ea obligatione se eximere, absque eorum consensu. ¶ Credo, ꝙ sit alia rō, qa lex obligauit patrē absentē, solū ex p̄sumpto consensu legis. Quæ p̄sumptio fieri induci non potuit, qn̄ pr̄ absens dissentit, ex eo quod in rebus certis non cadit p̄sumptio, s̄m gl. in l. vnica §. accedit, C. de rei vxor. actio. Et si dixeris, remanent ergo decepti nominatores sub vmbra huius præsumptionis, eo qa tenent ꝓ filiofamilias, pre non consentiente, l. fi. C. de filiisfami. & queadmo. pa. lib. 10. Rn̄deo, sibi imputent, cum facilè scire potuissent p̄ris volūtatem. Sciens. n. vel scire debens, non decipitur, sed seipsum decipit, l. si fundum, C. de euictio. ¶ Vltimo aduerte, inquantum Mod. hic adducunt exemplum de procuratore effecto ribaldo, cuius mandatum reuocat a lege, absque intimatione & pn̄tia eorū, qui lædi pn̄t, l. si cum Cor. vbi Bar. ff. de sol. Bal. in l. rogasti, §. fin. ff. si cer. pe. & non vr̄ ad propositū adduci: quia nos loquimur, qn̄ protestatio hoīs tollit obligationem legis, & istud exēplum loqtur qn̄ protestatio legis tollit obligationem hominis, & inter ista maxima est dr̄ia, quia protestatio, & reuocatio mandati, facta per legem non intimat, eo ꝙ leges notæ sunt, & ab omnibus sciri debent. l. sacratissimæ, C. de leg. Et ad istud exemplū vide, quæ copiosè reduxit Fel. in d. cap. ex parte decani, colum. 11. versi. fallit decimo, in c. qualiter & qn̄, 2. de accusatio. ¶ Sex-
115 to fallit, qn̄ protestans pp metum ꝓbabilē, † nō audet protestari in pn̄tia aduersarij, ca. fina. j. de appel. traditur in l. de pupillo, §. si quis ipsi ꝑtori, ff. de no. ope. nunc. Quod ꝓcedit ēt in protestatione facta super actu dependente a voluntate duorum, secundùm Dy. Bal. Ang. & Imo. & Pau. de Ca. in l. q aliena, §. j. ff. de acq. hr̄d. Quorum opinio tenenda est, licèt Bar. ibi ꝯ̄rium velit,
116 s̄m Soc. consi. 163. col. 5 lib. 2. ¶ Septimo fallit, † qn̄ protestans non pōt hr̄e copiam aduersarij, l. vt perfectius, C. de anna. exce. & d. §. si quis ipsi prætori, & l. 1. § adeundi, ff. qn̄ appel. sit. ¶ Sed
117 hic suborit dubitatio, coram quibus personis debeat † fieri ꝓtestatio, qn̄ ꝓtestās impedit in p̄sentia aduersarii ꝓtestari? In isto puncto vario modo loquuntur Doc. Aliqui volūt, ꝙ debeat fieri in iudicio, vt in l. 1. §. adeundi, ff. qn̄ appel. sit. & in l. vt perfectius, C. de annali excep. Aliq extra iudicium, corā honestis personis, l. 2. C. de his, qui prop. me. iudi. non appel. ¶ Vnde, ꝓ cōcordia considera duos casus. Primus est, qn̄ actus est expediendus cum iudice. Scđs, qn̄ cū ꝑte. Primo casu distingue. Aut ꝓtestās impedit ꝓtestari pp metū ipsius iudicis pn̄tis, & isto casu potest fieri extraiudicialiter coram honestis personis, & ita procedit

texin

tex.in d.l.2.& in c.fi.de appella. Et no. quia dicit, coram honeſtis. Vñ factũ corã vſurarijs non valeret, qa non ſunt boni viri, l. improbum fœnus, C.de his, qui no.infa. nec corã excõicatis, ſm Soc.cõſ.45.col.1.lib.1. Aut ꝓteſtãs impedit ꝑ abſentiam iudicis,& tunc ſi iudex habet tribunal, tunc ad tribunal fieri debet,d.l.1.§. adeundi.ſi verò non hẽt tribunal, tunc ſufficit fieri coram honeſtis perſonis,c. paſtoralis, §.fin.de offi.ord.¶ Secundo caſu,aut actus venit expediendus extra iudiciũ, & tunc dẽt fieri corã honeſtis ꝑſonis,l.de pupillo,§.ſi qs ipſi prętori,ff. de op.no.nũ.Aut in iudicio,& tunc ſeruãda eſt forma l.vt ꝑfectius,C.de anna.exce.& cle.cãm, de elec.§.pen.¶ Sed hic iterũ

118 ſuboritur alia dubitatio. Quõ dignoſci poſſit,† ꝙ actus ueniat expediendus cũ iudice, an cũ parte. Rñdeo, ꝙ ſi proteſtatio reſpicit principalr factũ iudicis, licèt tractet de intereſſe partis,nihilominus dr agi cum iudice,d.ca.fin & d.l.j.§.adeundi. Si verò proteſtatio reſpicit principaliter factũ partis,licèt act⁹ debeat fieri in iudicio, tñ dr agi cũ parte, vt in d. l. vt perfectius, & in l.ꝯtibus,& in auth.hanc aũt querelã, C.de nõ num. pec.

119 ¶ Iuxta præmiſſa dubitatur,an ꝓteſtatio poſſit fieri † in pñtia patris? Rñdeo,nõ in ꝑiudiciũ filij,nec eꝯ,ſm Soc.conſil. 8. lib.

120 3.¶ Item dubiatur,an ſufficiat ꝓteſtari in præſentia † procuratoris? Bar.in d.§.morte,in ſcda ſpẽ ꝓteſtationis diſtinguit? Aut ſumus in caſibus in quibus ſcientia procuratoris nocet dño,& tũc ſufficit illi ꝓteſtari in pñtia ꝓcuratoris,alˢ nõ,l.,ꝓcuratoris,ff.de tribu.l.apud Celſum,§. qſitũ,& l.ſi procurator, ff. de excep.doli.limitant Alex.& Mod.tripl'r, & refert Fely. hic. ¶ Ex iſtis ꝑt decidi qõ, quam habui in facto, an intimatio re-

121 ſeruationis † facta ꝓcuratori ſpãli ad litigadũ ſup bñficio, faciat dñm incidere in pœnã ca. ſi bñficia, de ꝓbend.lib.6. Videbat ꝙ ſic,qa ſcĩa ꝓcuratoris hñtis ſpãle mandatum, nocet dño d.l.procuratoris,cũ gl.Cõtrarium ꝯſului, qa vbi reqritur plena & indubitata ſcĩa,nunquã ꝓteſtatio facta procuratori, nocet dño,ſm glo.in cle.cãm,in uerbo, appellatum, de elec. in caſu aũt c.ſi bñficia, requiritur talis ſcĩa reſeruationis, quæ careat oĩ dubitatione,ſm Io.And.& Peru.ibi ꝑ tex.in c.certũ, 11. q.3. Itẽ ſcĩa reſeruationis requiritur ad cõſtituẽdũ dñm in mala fide, qui nititur bñficium reſeruatũ retinere ꝯ voluntatẽ Papę, & in ꝑiudiciũ alterius. Vbi aũt ſcĩa eſt ꝑſonalis,i.requiritur ad inducendum malam fidẽ,tunc ſcĩa ꝓcuratoris nõ nocet dño, l.item ueniunt, §. petitã, ff.de pet.hrdit.Et ex iſtis apparet non obſtare,ſi dicatur ꝙ dñs ꝑſumit certioratus a ſuo procuratore quia in caſu iſto nõ ſufficit ꝑſumpta ſcĩa: immo rr dñs præſumit ignorare geſta ſui procuratoris,niſi ꝓbet ſcĩa, l.uerius, cũ gl.ff.de ꝓbatio.l.ſi res obligata,ff.de leg.1.l.ſi quis delegauerit, ff.de nouat. Tradit Ale.ꝯſi.2.col.4. Cor.ꝯſil. 156 Cũ in cã, col. fi.lib.3.nõ ẽt obſtat, ſi dixeris,ſibi imputet dñs,qui dedit mãdatum ſpãle ad litigandum ſup ipſo bñficio, qa rñdet,ꝙ tale mandatũ non ſe extendit,vt ꝓcurator viſa alterius reſeruatione debeat in lite ꝑſiſtere,qa ſic cenſeretur mãdaſſe illicita,ꝯ l.ſi ꝓcurator,ff.de cond.indeb.Hinc dixit Rota deciſi.81.in titu.ut lite penden. in nouis, ꝙ dñs nunquam cenſetur dediſſe mandatum ſuo procuratori, ut lite pendente aliquid debeat attentare.Facit dictũ gl.in c.dilecto,in uerbo,gñalis,ĩ. de preb.¶ Septimo principaliter qro,an in caſibus,in quibus requirit præſen-

122 tia partis,ẽt requiratur partis † conſenſus? Bar.in d.§.morte,in prima ſpecie proteſtationis, verſ.ſed qro,an ẽt in partis,&c.in ult.col.& fi.rñdet ſemp reqri ꝯſenſum partis,ſi de eius preiudicio agatur. Et iſtud idem volunt Pan.& alij hic,& dixi s.in 2.ꝯcluſione 1.membri,& in 4.concluſione 2.membri, ꝑ tex.in l. fi.§.itẽ ſi prædixerit,ff.nau.caupo.ſtab.¶ Sed dubitatur,an req

123 rat expreſſus† ꝯſenſus? Gl.& Doctores variare vñr in iſto puncto,vt colligit ex ſcriptis Fel.& Mod. hic, & in d. §. morte. Sequendo dicta Bar.facio regulã,ꝙ requiritur expſſus ꝯſenſus ꝓteſtati,aliàs ꝓteſtatio ſibi nõ nocet,& uoluit gl in c. Cumana, ĩ.de elect.Et iſtud ẽt rr atteſtantur verũ eẽ Fel.& Mod.¶ Amplia nõ ſolũ ſi agat de oblone ꝯcta tollẽda,vel limitanda, l.ꝑfecta,C.de don.q ſub mõ,l.ſi maiores, C. de traſactio. ſed ſi agat de tollẽda,ſeu limitãda oblone de futuro ꝯhẽda,ex neceſſitate alicuius actus ꝓcedentis, adhuc requiritur conſenſus expreſſus,ſm Barto.in d.§.morte,per text. in d. §. item ſi prædixerit. ¶ Sed hic aduerte, ꝙ gl.in d.§.item ſi prædixerit, & ibi Pet. de Bellaper. tenent oppoſitum, ꝙ in caſu illius §. ſufficiat tacitus conſenſus. Et Bar.Alb.de Roſ.ibi admittunt ſi nauta, vel caupo ꝓteſtetur ante quã res in naui,uel hoſpitio receperit, & ſic Bar.ibi contrariatur. requirit etiam Card.Ale.in d.ca. ſolicitudinẽ.Lud.Ro.in d.§.morte.Imo.in c.potuit, colũ. 33. de locat. Sed opinio Bar.eſt magis cõis,& eam tenent do. Anto. & Fely. hic, qui dicit,ꝙ hoc vult tex.in d. §. item ſi prædixerit, in uerbo, conſenſerint. & iſtam ampliationem ſequuntur Alex.& Iaſ.in d.§.morte, & ibi Ale.dicit,ꝙ Bar.in §. item ſi,loquitur ſine lege.d.Iaſ comprobat ratione, quia caupo, & nauta tenentur ex diſpoſitione legis, ergo proteſtatio nihil debet operari, l.alimenta, C. de negoc.geſt. Quæ ratio nihil valet, quia licèt ex diſpoſitione legis teneantur,tamen talis oblatio fuit inducta in fauorem hoſpitãtium. Ergo potuerunt illi renunciare, c.cum dilectus, de conſuet.& dixi s.in ultima cõcluſione 2.mẽ

124 bri. Eſt ergo uidendum,an tacens, † vbi agitur de præiudicio, quantum ad limitandam obligationem de futuro, quam proteſtans tenebatur ſimpliciter ſubire ex legis diſpoſitione,hẽat pro cõſentiẽte? Fel.in ca.nõne,in 6.fallentia tertiæ regulæ, de præſump.uoluit ꝙ ſic, ꝑp dictum glo. in l. ſi fideiuſſor, in uerbo, recuſare,ff. qui ſatiſ.cog.¶ Sed ego non credo uerum.Primo per tex.in d.§.item ſi ꝑdixerit,in uerbo,conſenſerint.Ergo nõ ſufficit tacere,qa aliud eſt ꝯſentire,aliud eſt tacere, regula, qui tacet,de reg.iu. Vbi. n.lex requirit ꝯſenſum, datur intelligi ꝙ nõ ſufficit tacere,l.2.§.voluntatẽ,& ibi Bal.& Mod.no.ad ſtatuta,ff.ſol.mat.¶ Scdo,qa non arctat volens hoſpitari, rñdere proteſtationi, cũ poſſit cõpellere proteſtantẽ, non obſtante proteſtatione,eũ recipere ſuo periculo, qñ caupona nõ eſt ꝓuenta,uel niſi caupo expectaret legatos Regis,vel alicuius illuſtris Principis, ſm Marti.Laud.in tracta. de leg.Princ. §. 2. Cũ ergo tacens ſciat ius ſuum durare, & agat de eius præiudicio, non vr ꝯſenſiſſe,l.ſicut,§.non uidebitur, ff. quib. mod. pig. vel hypo.ſolui. ¶ Iſta dicta utilia ſunt ad qõnẽ, Officiales in principio officij promiſerunt ſyndico uniuerſitatis ſoluere oĩa debita,tã ꝑ ipſum,q̃ ſuam familiã ꝯhenda. Poſtea faciũt fieri proclama,ꝙ nullus audeat aliqd credere alicui de ſua familia,alias proteſtantur ſe nolle teneri:non obſtãte hac proteſtatione,tenebunt ſatiſfacere pro debitis ꝯctis per familiã,qa rõne officii, & ex pacto prius tenebantur.& licèt fuerint proteſtati, ſe nolle teneri,tñ talis ꝓteſtatio nõ ꝓdeſt,quia reqritur expreſſus ꝯſenſus. Ita ſignanter decidit Soc.ꝯſ.107.Cor mundũ,col.fi.li.1.

125 ¶ Fallit ſcdo,ſi proteſtat ad tollendum † obligationem de futuro libere ꝯhendam,tunc tacens cenſetur conſentire,& talis tacitus conſenſus ſufficit,ſm Iaſ.in d.§.morte,col.xi.ſic intelligens Bar.in 3.mẽbro ſuæ diſtinctionis.in exẽplo de eo, q fuit proteſtatus creditori,ꝙ ſi fideiuberet pro Titio debitore, ꝙ non intendebat obligari, dicit Iaſo. ꝙ ſi creditor taceat, & poſtea ſequat fideiuſſio, ꝙ non tenebit fideiuſſor.Sed Bart.hoc non exprimit,bñ Bar.dicit ſi ꝯſentiat creditor.Eſt bñ uerum, ꝙ Bart. allegat gl. in l.pacta nouiſſima, C. de pact.q̃ loquitur in pacto, qđ etiã ex tacito ꝯſenſu inducitur, vt notatur in l. 1.ff.de pact. ¶ Aduerte,ꝙ d.Card.Ale.in d.ca.ſolicitudinem,col.xvii.in fin. in exemplo ꝑo dicto uoluit, ꝙ requiratur expreſſus ꝯſenſus, & ita ipſe declarat verba Bar.in d. 3.membro. Quid tenendum? Dec.hic effectualiter amplectitur opinionem Iaſ.qa ille,q ꝓteſtatur,nõ debet obligari alr,q̃ ipſe voluerit; & qa vbi agitur de præiudicio iuris qrendi,tacens vr ꝯſentire ſm eũ,tanq̃ agat de modico præiudicio,arg.l.q aũt,in prin.ff.de his, quæ in frau. cred.& in exemplo præmiſſo ꝙ ſufficiat tacitus conſenſus, tenuit Pileus.q.25.& Iac.de Are.dicens ita fuiſſet iudicatum, ꝑut refert Alb.de Roſ.in d.l.ſi fideiuſſor. licèt ipſe diſtinguat, aut fideiuſſit cõtinenti poſt ꝓteſtationẽ,& ſufficit tacere:aut fideiuſſit ex longo interuallo, & ꝓteſtatio non iuuat.ſed iſtud pẽdet ab his,q̃ s.diximus,an ꝓteſtatio trahatur ad actum ex inter

126 uallo.¶ Fallit ſcdo,ſi agatur de tollenda† oblatione liberẽ ꝯtrahenda,& ꝓteſtõ ſit in ipſo actu. Exẽplũ; ſi dixero, ꝓmitto tibi aĩo nõ obligãdi,iſta proteſtõ tollit oblãtionẽ ẽt,ꝙ tu taceas,ꝑp repugnãtiã ꝑ l.obligationũ ſuba,§.fi.ff.de act.& obl.l. vbi repugnãtia,ff.de regu.iur.Idem ſi agatur de limitanda oblõne, l.i.ff. de ſol.Hãc fallẽtiã declara primò procedere, ſi agat de tollenda,vel limitãda oblõne,q̃ ſolo ꝯſenſu ꝯhitur. ſecus ſi agatur de limitanda oblõne ꝯhenda verbis, ſi proteſtatio induceret diuerſitatẽ in qualitate oblõnis, tũc requiritur cõſenſus verbis expreſſus, aliàs ſtipulõ tota corruit,l.j.§.ſi quis ſimpliciter,iuncto §.ſeq.ff.de uerb.obl.& iſtã deciſionẽ nota ꝓ Senenſibus ꝯ d.Iaſ.in d.§.ſi quis ſimpliciter.qui tenebat,ꝙ illa uerba, niſi diuerſitas illi co complacuerit, debeant intelligi ẽt tacitè, nam ꝯrium uult Bart.in d.§.morte,& in l.ita ſtipulatus, col. 2. ff. de verb.ob.de quo Docto.in d.§.ſi quis ſimpliciter,non faciũt mẽtionem.¶ Secundo declara,ut non procedat, quoties prote-

127 ſtatio eſſet ꝯ ſubſtantiã † matrimonii, tunc fauore mr̃imonii tacens non cenſetur ꝯſentire, licèt proteſtatio fieret in ipſo actu,ſm Inn.& cõiter Doc.in c.fi.de cõd. appo. Sed aduerte, qa hoc verum,ſi poſtea ſequatur copula,ſm Panor.ibi.Et ſic proteſtans & proteſtatus rõne euidendi peccati ꝑſumunt renunciaſſe proteſtationi,alias nõ credere valere mr̃imoniũ ea ratione,qa tacens nõ ꝑſumitur conſenſiſſe,vt dñt Pan.& alii ibi.Nã eſt, ꝙ ita ſit,tamen nec ẽt proteſtans conſenſit ſimpliciter,ergo non deberet matrimonium ualere deficiẽte alterius cõſenſu.¶ Fallit tertio,qñ proteſtatio nõ tẽdit ad tollẽdã,vel limitã-

128 dã obligationẽ,ſed aliud præiudicium poteſt gñare, tũc tacẽs ꝑſumitur ꝓteſtationi conſentire,ſm Bar.in loco preallegato, ꝑ text.in l. codicillis,§.j.ff.de lega.2.& l.ſi debitor,§. j. ff.quibus. mod.pign.vel hypo.ſolu.Sed aduerte,quia in iſtis iuribus proteſtatio ſolum tẽdit ad conſeruandum ius proteſtantis. Nimitum

rū,si non requirit expssus ɔsensus,qa ēt dissensus partis nō posset auferre ius ꝓtestantis,nisi illud vellet remittere, l. id qđ nostrū,ff.de reg.iur. Nā ꝓtestatio ɔseruatoria,cōseruat ius ꝓtestātis ēt aduersario ɔ̄dicēte, l. j. C. de his, qui sponſ.mu. sub.lib.x. vbi Bar.no.se ita practicasse in facto proprio,qñ soluit collectā, qa ꝓtestatus fuit se soluere, saluo suo priuilegio immunitatū. De quo vide Fely.post Abb.in ca.cum accessissent,col.14.vers. quinto limita,s.eo.d.Ias.in d.§.morte,colū.fin. Melius ergo facit tex.cum gl.in l.si fideiussor.vbi tacens vr̄ cōsentire protestationi,p quā derogabatur priuilegio fori.sed fortè ibi illud est, qa ꝓtestatio fiebat in iudicio super dictionalibus, vt dicam j. in 6.fallentia.¶ Secundo aduerte,qa cōtra istā fallētiā vr̄ text. in l.2.in fi.prin.ibi,nisi partibus ɔtrarium speciar̄ placuerit, ff. si qs cau.& ibi pōderat d.Ias.in fin.sed facilis est solo,qa si actor expresse ꝓtestet,ꝙ salua sit sibi pęnæ petitio, & reus taceat,dr̄ ambobus specialiter placere. Et per illum text.Bal.decidit, ꝙ si
129 dñs ab emphyteuta recipiat pēsionē† pro tpe pterito, cū protestatione ꝙ saluū sibi sit ius priuationis,& caducitatis, ꝙ per talē receptionē,non intelligit remissa pœna priuationis,qa ꝓtestatio cōseruabat illā.& idē tenet Spec.tit.de emphy.§.nunc aliqua, ver.xxv.cū concordantijs alleg. per Ias. in l.2.col.lxij. & seq.C.de iure emphy.¶ Sed ardua difficultas insurgit. Quid si
130 dñs recipiat pensionē† pro futuro tpe,cū ꝓtestatione saluum sibi sit ius priuationis,an isto casu ꝓtestatio conseruet ius ipsius dñi:Bart.in d.l.2.expresse decidit,ꝙ sic,sed eius opinio reprobatur per Cy. Sal.& Ias.ibi,& per Card. d. Ant.& Imo.in d. cap. potuit, de loca. Tu pro concordia considera plures casus. Primus est,si emphyteuta consentiat protestationi, & isto casu Bar.bene loquitur,quia protestatio etiam cōtraria facto in dependentibus a voluntate duorum operatur effectum suum vtroque cōsentiente,c.diaconi,xxviij.distinctio. & dixi s.¶ Secundus casus est,qñ emphyteuta contradixit expresse, & isto casu procedit opinio contraria,qa protestatio dñi,dicētis nolle obligari ex receptione solutionis, tollitur per contrariā ꝓtestationem soluentis;nā rl̄r ꝓtestatio,q̄ respicit actū cōem , tollitur per cōtrariā protestationē,l.j.§.denunciari, ff. de uen. inspi.& maxime vbi contraria protestatio sapit defensionē, arg. l.Arrianus,ff de actio.& obl.ut in casu isto,ubi contraria protestatio tendit ad defensionem,& ad declarandum actū solutionis dependentē a libera voluntate soluentis,qui non erat obligatus pro tēpore futuro. ¶ Tertius casus est, quando tacet, & in hoc iacet difficultās. *Communiter* Doc.tenēt cōtra Bar.qa ista ꝓtestatio est cōtraria facto,ergo nō dēt ꝓdesse,vt hic.Est. n.ꝓtestatio incōpassibilis cum receptione,s.expellere, & recipere pensionē,pro futuro tpe.¶ Sed tu considera,qa ista sunt bene contraria , expellere , & recipere. Sed ista,uelle esse saluum ius expellendi,& recipere pensionem pro futuro tēpore, nō sunt contraria quia si elapso tēpore,ꝓ quo recipi solonem,uoluero expellere,non faciā actum contrarium receptioni,qa effectus receptioni tunc reperitur consummatus.Cum ergo ꝓtestatio nō sit cōtraria facto,& tēdat ad cōseruandum ius ꝓtestātis,tacens vr̄ consentire, d.l.si debitor.§.j.Hēbit ergo locum opinio cōis,vt non possit emphyteuta expelli durāte tpe solutionum factarum:opinio uero Bart.procedat elapso tpe ipsarum solu-
131 tionum.¶ Fallit quarto, qñ cum taciturnitate cōcurrit † aliqs actus facti, demrās cōsensum,tunc tacens p̄sumitur protestationi consentire. Ita limitant d.Ant.Imo.Fel. & Mod.hic p tex. in l.si filiusfamilias, 2.ff.ad Maced. ¶ Circa istā fallentiā aduerte ad pl'a.Primo aduerte, qa ille tex. nō vr̄ ꝓbare,ſm Pau.de Ca. in l.interdū,ff.rē rat. ha.qa ibi sumus in casib.in qb. simplex taciturnitas inducit consensum,nimirum si scientia & receptio lrarum simul operentur,ꝙ tacens censeatur consentire. Nam pr̄ pñs mutuo ɔ̄cto per filium,& tacens,censetur ɔ̄sentire, ſm eum , per text.in l.sed Iulianus , §.interdum, ff. ad Macedonia. d.Ale.defendendo cōem intellectū datū ad d.l.si filiusfa. 2. qui est,ꝙ ibi tacitus consensus resultet ex receptione lrarū, & taciturnitate simul:rñdet, ꝙ tex.in d.§.interdum, non probat, sed certè ille text.expresse probat,ꝙ si pr̄ sciat filium negociari, ꝙ nō iuuatur bñficio Senatusconsulti.Ergo idem si sit pñs, qñ filius recipit pecuniā mutuo : nisi fortè fatearis uerum , si filius pñte pr̄e accipiat mutuo . pecuniā ꝓ aliqua negociatione peragenda, secus si simpliciter.Sed tñ idē,si sit pñs, qñ filius accepit pecuniā mutuo simpliciter,l.si tñ pr̄e sciēte,ff.ad Maced. & ibi gl.infert premissa ad intellectū d. l.si filiusfamilias. Et p hāc l.infertur Doct.ꝙ si protestatus reciperet literas ꝓtestationis, censeretur consentire sicut acceptans instr̄m mandati, vr̄ acceptare onus mandati,cle.1.de ꝓc.Et dñt Doct.hic,potest Bar. in d. l. quo.n. §. Iulianus ait, & in alijs locis , de quibus hic per Mod. ꝙ acceptans literas, in quibus continetur, qualiter ipse debeat soluere debitum,ad qđ tenetur, ipsi transmittenti lite-
132 ras videtur† confiteri debitum,nisi protestetur se non cōsentire illis literis. Quod etiam firmat Pan.in ca. non iniuste, col. 2.de procu.& consi.8.Facti contingentia,colū.fin.in pri.parte.

Alex.consi.78.colum.1.li.1.& consi.147.col.3.li.2.Et ex hoc elicitur cautela extorquendi cōfessionem a debitore, q non vult in pñtia testium cōfiteri debitū.Sed vt ista cautela prosit,multa requiruntur.Primò reqritur ꝙ acceptās sciat qđ in eis contineatur,d.cle.1.in verbo, scienter receptis.Ideo cautela est, ꝙ transmittens literas scribat in pñtia testium, & postea det sibi copiam,& illimet sint latores:tunc si in pñtia illorū acceptans literas eas legerit,poterunt deponere,ꝙ sciēter acceptauit,absque ɔ̄dōne. Ita declarat Mathe si.not.22.nota mirabilē modū, & sequit̄ Fel.in proœmio Grego.col.6.Et ideo sis cautus, vt nūquā legas literas in pñtia eius,q eas portauit,nec alterius.Scdò intellige procedere,nisi in literis cōtineretur calculus rōnis de datis & receptis,& in fine diceret,ꝙ debeat restituere restantē summā,quia tunc p̄sumeret retinuisse literas,vt videret an calculus esset legaliter factus,l.cum seruus,ff.de cōd.& demonstr. p quem ita determinat d.Ias.in l.admonendi, col. 53.de iureiu. Tertiò declara,vt procedat quantū ad approbationem cōtentorum in literis,nō aūt ꝙ acceptās videat cōfiteri factū recitatū ita esse ſm Raph.Cuma.consi.177.suppositis statutis.aliogn sequeretur, ꝙ si procurator scriberet dño se donasse centum Titio,ꝙ dñs acceptando literas,non posset postea q̄rere,an ita sit,ꝙ donauerit.Et iō in casu d.l.si filiusfamilias si is.qui mutuauerat filiofamilias,scriberet patri se mutuasse,verū est ꝙ pr̄ acceptādo,videret̄ approbasse mutuum,nō tñ videret̄ fateri mutuū verum esse,nisi ꝓbet.¶ Ex p̄dictis habes intellectū dictę l.si filiusfamilias,per quē Pan.consi.13.in cā & questione,col. 4.li. 2.decidit,ꝙ acceptans instr̄m laudi,vr̄ istud approbare.De quo certè valde dubito,cum sciat saluū sibi esse ius petēdi reductionem ad arbitrium boni viri vsq;ad triginta annos,vt p Bar. in l. si societatem,§.arbitrorum,ff.ꝓ socio.Et ɔtrariū vr̄ velle Bar.in l.1.C.de rela.Ang.in l.si.ff.qñ appel.sit.Fel.in c.cum in iure,col. 3.j.de offi.deleg.¶ Fallit quintò,qñ protestans nō stat in meris
133 † finibus protestationis,sed vltra ꝓcedit dando,vel promittendo aliquid:tūc si tacens recipiat factum, vr̄ acqescere protestationi.Ita limitant Card.& d.Ant.in c.cumana,j.de elec. p illum tex,Et qa acceptans actum,vr̄ acceptare cū sua qualitate,ca.cū olim,de censi.l.Aurelius,§.idem qsijt,vbi Bar.ff. de lib.lega. Sed ista fallētia parum prodest,quia procedit in casibus , in quibus per protestationem nullum ius competens tacenti aufertur , vel in his,quæ dependet a mera voluntate protestantis , in quibus non requiritur ɔsensus aduersarij,l.Nesennius,ff. de nego. gest.Secus aūt,vbi agitur de tollendo , vel restringendo iure iā acquisito ipsi protestato tacenti,tunc non p̄sumit consentire, ar.l.cum de indebito,ff.de prob.& iō in casu ca.Cumana,reqrit cōsensus expressus , nec sufficit taciturnitas,ſm gl.Pan.& alios *communiter* quia ibi agitur de restringendo iure capellanorum, declarando vt ibi per Pan.¶ Fallit sextò in iudicialibus, nam in
134 his tacens † p̄sumitur consentire,ſm Imol.in d.§.morte,Cardi.Ale.in d.c.sollicitudinem,sic intelligentes gl.in d. l. si fideiussor,ff.qui satisd.cogan.Ratio est ſm eos , quia plus operatur taciturnitas in iudicialibus,q̄ in extraiudicialibus, l.cum ostendimus,§.fi.ff.de fideiusso.tuto.¶ Tu adde,ꝙ in iudicialibus, tacēs semper hr̄ pro consentiente,c.fi.de accusatio.lib.6.l. 1. C.de relatio. & ibi Bart. propter hoc consuluit , ꝙ in actis iudicialibus si pars tua sit pñs,facias apponi,pñte parte & contradicente in passibus,&c.aliās tex.ille ꝓbat,ꝙ habebitur pro consentiente , & ex hoc Cæpol.elicit cautelam 226. & per ista iura dicit Fel.ꝙ parte tacente,valet productio testium,facta post publicationē super eisdem,vel directò contrarijs capitulis, qa in iudicialibus tm̄ operatur taciturnitas,quantum expressus consensus.Ita ipse in cap.fraternitatis, col.4.j.de testi.vbi alia similia adducit.Et multo plura adducit d.Ias.in l.patre furioso , maxime colū.3.ff. de his,qui sunt sui,vel alieni iuris. ¶ Hanc limitationem intelligerem procedere in casibus,in quibus pñs in iudicio, & tacens tenebatur ad interesse,aliās secus, p ea , q̄ scribit Bar.in l.furioso,ff.de re iu.& p ea q̄ scribit Fel.in c.cum in iure peritus, col.3.
135 j.de off.deleg.post Imo.in c. 2.j. de testib. ¶ Septimò fallit † in oībus casibus,in quibus tacens hr̄ pro consentiente,ſm Bar.in d.§.morte,ad fin.& in l.1.C.de litis contestatione. Fely. & alios hic.Et si vis scire casus,in quibus tacens habetur pro cōsentiente,vide Barto.& scribentes in l quæ dotis,ff.sol. mat.& Fel. post alios in c.nonne.de p̄sump.Ex istis habes,ꝙ sufficit qualiscunq; consensus,siue tacitus,siue expressus. Sed difficultas tota cōsistit,an tacens videatur cōsentire.¶ Octauò qro , p quas perso-
136 nas possit fieri protestatio.¶ Et primò an possit fieri† p procuratorē?Bart.in d.§.morte,in materia ꝓtestationis inhibitoriæ, & alij post eum,concludunt ꝙ sic,per tex.in l.de pupillo, §. qui ꝓcuratorio,ff.de no.ope.nunc.& istud firmat Inn. in cap. cum in iuuentute,de p̄sump.Fel.& alij hic.¶ Sed dubitatur,an requiratur spāle mādatū.Br̄,ꝓcurator in rē ꝓpriā,sine dubio pōt ꝓtestari,qa de interesse suo agitur,l.1.§.fi.ff. de no.oper. nun.idē dñt Bar.Ale.& *cōiter* alij in ꝓcuratore hñte gñale mandatū.Mouent,qa nō est numeratus inter casus requirentes spāle mādatum,

tum,numeratos ꝑ Spe.tit.de ꝓcu.§.1.Nota ꝯnam,quam firmat Rota.in tit.de procu.deciſio.18.in nouis.incipiente, fuit dubitatum.& Soc.conſi.120.col.4.lib.1.¶ Fallit primò, ſm Fel.hic, in caſu glo.in cle.cām,in ver.ſpecialiter,de elec.Scdò fallit in ꝓteſtatione declaratoria volũtatis,ꝑ quã nemo grauat,ſm Bart. in d.§.morte,in prima ſpecie proteſtationis, per text. in l.Pau. rñdet per procuratorem.aliàs incipit,ꝑ procuratorẽ,ff.de acq. hæred.& ratio colligitur ex glo. ibi,quia ſtatim voluntas oñdit, & mãdatũ ꝯſummatur.Et iſta eſt melior rõ, q̃ ſit illa,q̃ aſſignat d.Card.Ale.in d.c.ſolicitudinem.ꝙ iõ fieri non poſſit proteſtatio declaratoria voluntatis ꝑ ꝓcuratorem,qa declaratio voluntatis eſt perſonaliſſima ꝑ l.vnicã,§.ne aũt,C.de cadu. tollẽ.& ꝑ ea q̃ dixit gl.in l.idẽ Pomponius ſcribit,ſi frumẽtũ.§. fi.ff.de rei vendi.& in c. cum veniſſent, vbi latè Fel.de iud.Nã ſi iſta ratio eſſet vera,nunq̃ poſſet proteſtatio declaratoria fieri ꝑ procuratorem;& tamen fieri põteſt,qñ ex ſola voluntatis expreſſione proteſtatio non hẽt effectũ:puta, ſi voluntas ſit exprimẽda coram iudice,vel alia perſona. Exemplum;ſi dñs vult declarare libellum ambiguũ per procuratorẽ hñtẽ ſpeciale mandatũ iſto caſu poteſt,ſm Ang in l.ſi quis intentionẽ ambigua, ff.de iudi. vel qñ vltra declarationem animi requireret certa forma,vt in

137 electione,c.qa ꝑꝑ,§.fi.de elecťi.¶† Vnum tñ not.quòd ad hoc vt proteſtatio facta per procuratorem conſtituat proteſtatũ in mora,vel in dolo;oportet, ꝙ in actu ꝓteſtationis fidẽ faciat de mandato,l.ſi qs inficiatus,ff.depo.& ibi Bar.Nec admittitur ꝓcurator ad ꝓteſtandũ cũ cautione rati,quia tenetur oſtendere inſtrm mandati,ſecundũ Bal.in rub.ꝫ.de proc.niſi ſit talis ꝓteſtatio,ꝑ quã proteſtatus ad iudiciũ prouocet,ſm Bal. in c.corã,col.fi.de oſſi.dele.per tex.in l.q abſentẽ,ff.de procurato.Melius ꝓbat ꝑ tex.in d.§.qui procuratorio.nam qui proteſtatur,ſæpe partibus actoris fungit,l.ſi res,quam.ff. de euicti.& ita ẽt dicit Bald.in c. Cumana,ꝫ.de electio.col.3.& in rubr.C. depoſi.& Iaſ.in d.§.qui procuratorio. Et pro iſta fallentia benè facit, qđ dicit Spe.titu.de procu.§.1. verſi. ſed quia ſi receptum. vbi vult ꝙ ſi in terminis.c.1.de elect.lib.6.procurator,qui obiecit crimina contra electum,in termino non fecit fidem de mandato;tamen ſi in veritate erat procurator,& poſtea fidem fecerit,ſuſtinebitur actus.Et per illud dictũ ſolet limitari doct.Bar.in l.ſi qs inficiatus,vt ꝓcedat in extraiudicialibus; ſecus in iudicialibus, in quibus ſufficit fidem facere de mandato quandocunque. Sed certè quantum ad effectum committendæ moræ videretur,ꝙ etiam in iudiciali non debet admitti procurator ad proteſtandum, niſi illico doceat de mandato, quia militat eadem ratio.& ita in ſpecie voluit Ale.conſi.78. Viſo & diligenter põderato,lib.5.& eſt etiam de mente Bald.in d.ca.Cumana.¶ Se-

138 cundò q̃ro, an cõiuncta ꝑſona poſſit † ꝓteſtari pro coniũcta; vr̃ ꝙ ſic,qa põt agere,vt ſ.dixi.ergo ẽt proteſtari. Contrariũ determinat Bal.in l.tutor vrgentibus,ꝑ illũ tex.ff.de mino.Sequit Fel.hic.Tu aduerte,qa ꝑriũ tenuit Ba d.in l.qui abſentem, ff.de procura.intelligens illum tex.in coniũcta perſona Quidã dñt, eſſe ſpãle in proteſtatione incitatoria, de qua loquitur ibi Bal. ſed non aſſignat rõnẽ ſpecialitatis.Credo idem in proteſtatione prohibitoria,quia cui licet quod eſt plus, vtiq; licebit qđ eſt minus,l.nõ debet,ff.de reg.iu.Coniunctus põt debitorem compellere, vt debitã pecuniã deponat, ſecundum Bal.in l. ſi naũt, ff.de neg.geſt.& dixi ſ.& ſi põt a manibus debitoris pecuniam extorquere,ergo multò magis poterit prohibere,ne alteri ſoluat.Non ob.tex.in d.l.tutor vrgentibus,qa ibi coniunctus non potuiſſet agere:qa ꝑ alijs erat deputatus ad agendũ ſpecialiter, videlicet erat datus tutor, quo caſu coniunctus non põt agere pro coniuncto habente tutorem,vel procuratorẽ,l.ſenatus,& ibi no.Bal.C.qui accuſa.Iaſ.in l.exigendi,C. de ꝓcu.facit l. cũ ꝓtor,ff.de iud.& qđ ibi no.Ang.& iſtã rñſionẽ ſentit Bald. in d.l. tutor.dum dicit,ꝙ proteſtatio ibi non valuit, qa fiebat ꝯ dñm.

139 ¶ Tertiò q̃ro,an poſſit fieri ꝑ negotiorũ † geſtorẽ? Fel. hic facit concluſionem negatiuã,ꝙ nõ,cũ aliquali fallẽtia.Tu diſtingue,aut q̃ritur an poſſit facere ꝓteſtationem declaratoriam,& iſto caſu nõ põt,ꝑ ea,q̃ ſ.dicta ſunt de procuratore.Aut prohibitoriam,& ẽt non põt,ſecundum Bar.in d.§.morte, niſi in caſibus,in quibus ſufficit ſimplex ſcĩa ꝓteſtati in fauorem proteſtantis, quos ipſe poſuit in l.facta, §. ſi hæres,ff.ad Treb.Et pro hoc Iaſ.allegat text in l.item veniunt, §.a quo, ff. de peti. hære. ſed ille tex.ſecundum Bar.ibi,loqtur in proteſtatione certificatoria. niſi dixeris,ꝙ vbi ꝓteſtatio fiebat ad finẽ, ne poſſeſſores diſtraherent bona hæreditaria, tamen denunciator expreſsè non prohibebat.& ex hoc decidit Rota, ꝙ appellatio poterit intimari per negociorũ geſtorem,titu.de appel.deciſio. 127.in nouis.& deci.12.in antiquis.Item Iaſ.in cõtrarium adducit tex. in l.cũ ſatis,§.fi.C.de agri.& cenſi.lib.10. vbi ſecundum eũ proteſtatio ibi fiebat ad inducendum ſolum ſcientiã,& tamen tex. ibi vult illam dẽre fieri per ſe,vel per procuratorem, non autẽ per negotiorum geſtorẽ.Ipſe rñdet, ꝙ ibi illud eſt rõne maximi ꝑiudicij, quia agebat de faciendo incidere proteſtatum in pœnam l.quicunque, C.de ſeruis fugit.& ita dẽt reſtringi iſta fallentia,ſm eũ.Sed mihi non placet,qa ẽt in §.a quo,proteſtatio faciebat proteſtatum incidere in vſuras, q̃ vſuræ ẽt dñr pæna,l.lecta,ff. ſi cer.pet. & tamen ibi proteſtatio fit ꝑ negociorũ geſtorẽ.Vñ tu rñde, ꝙ ille tex. loqt ĩ ꝓteſtatione facta ad aliud q̃ ad finẽ ſciæ, videlicet ad finẽ cõſtituendi reſtitutionẽ ſeruo-

140 rũ.¶ Fallit in proteſtatione † inhibitoria, ne fiat id,ad quod ꝓhibitus eſt obligatus non facere, qa illa fieri põt a quacũque ꝑſona.l.ꝓhibere,in prin.ff.qđ vi,aut clam,& ibi Ang.comprobat Fel.ꝑ dictum Bal.in c.1.in prin.quo tempo.miles.& ꝑ dictũ Bal. in diſputatione incipiente,accuſatus de vi turbatiua. Tu cõfirma ꝑ id,qđ dicit Pan.poſt alios in c.nouit,ꝫ.de iud.ꝙ denunciatio euangelica põt fieri a quocunq;,qa adiuuatur auxilio legis.

141 ¶ Aut q̃ris, an negotiorũ geſtor poſſit facere † proteſtationẽ incitatoriã:& tunc dđm ꝙ ſic,ꝑ tex.in l.ſi quis ſolutioni, §.1. ff. de viu.& ita dẽt intelligi Bar.in l.ſi ſeruum, §. nunc videamus, ff.de ver.obl.ſm Ale.& Mod.in d.§.morte,& Fel.hic.¶ Sed quæ põt eſſe rõ diuerſitatis inter incitatoriam, & prohibitoriã? Iaſ. rñdet rõnẽ eſſe,qa effectus incitatoriæ,confert in ꝑſonã dñi,videlicet vt ſoluat dño:aliàs ſi nunciaret,vt ſolueret ſibi,non cõſtitueret debitorem in mora,qa ſibi non poteſt ſolui,l. vero ꝓcuratori,ff.de ſolutioni.¶ Et ſic Doct.*communiter* intelligunt text. in d.§.1.in negotiorum geſtore incitante debitorem, vt ſoluat dño.¶ Ego tñ ſp fui dubius,qa ibi dicitur moram eſſe factã negotiorũ geſtori,ergo effectus incitationis erat, vt ſolueret ſibi. Io.Richar.Malumb.intelligebat illũ tex. in gerente negotia ex officio tutelæ,vel curæ.Quod videtur probare tex.ibi, ſed officium impleri.Et ꝙ negotiorum geſtor non poſſit proteſtationem incitatoriam facere,probatur in d.l.cum ſatis,§.fi.vbi agit de proteſtatione incitatoria,vt poſſeſſor reſtituat ſeruos fugitiuos,& tamen dicitur fieri dẽre per ſe,vel per procuratorem, nõ per negotiorum geſtorem.Cogitabis. Retẽta tamen communi opinione dubitatur,an negotiorum geſtor,qui incitat debi-

142 torem,teneatur † cauere de rato? Iaſ. reſpondet,quòd ſic per tex.in l.qui abſentem,ff.de procu.& ibi Bartol.vltimo not.dicit ita dẽre intelligi tex.in d.l.ſi quis ſolutioni,§.j.Toties miratus ſui de Iaſ.dum dicit,ꝙ in caſu d.§.1.ſi negotiorum geſtor interpellat debitorẽ vt ſoluat dño,ꝙ teneat cauere de rato.Quid.n. intereſt debitoris petere talem cautionem?nõ ob. tex.in d.l.qui abſentẽ.qa ibi negotiator defendens abſentem,interpellabat vẽditorẽ,vt defenderet emptorẽ abſentẽ, quo caſu inter erat debitoris petere cautionẽ,ne emptor reuerſus iterũ reſtauret litẽ ſopitã,& iterum cogat defendere.¶ Nonò q̃ro, an proteſta-

143 tio debeat fieri † in ſcriptis? Bñ dicas,ꝙ non,per tex.in l.fi.C.de neg.geſ.dixi ſ.in diffinitione.Fallit v.caſibus, de quibus hic per Fel.Quos caſus proſequere,vt per Card.Alex.in d.c.ſollicitudinem,& ibi addit aliũ, vt per eum.¶ Decimò q̃ro, in quo loco

144 † fieri debeat proteſtatio?rñdet Bart. ꝙ proteſtatio declaratoria põt fieri in quocũq; loco, & Fel.hic extendit in quacunque proteſtatione,per tex. in auth.ſi quis ei quem,C.de adult. & ibi probat ſecundum eum,ꝙ poteſt fieri in popina, & in ſuburbanis,in loco ſacro,& etiam crederem in lupanari, ſi proteſtatus ibi reperiretur. Licẽt citatio facta per arbitrum ad comparendum in loco inhoneſto,non valeat, l. ſi cum dies, §.ſed ſi in aliquem, ff.de arbit. Et quod poſſit fieri in eccleſia probatur ꝑ id quod dicit Bar.in l.actus,C. de feri. vbi dicit Barto. ꝙ diſpoſitio c.decet,de immu.eccle.lib. 7. annullãs omnes actus iudiciarios factos in eccleſia,debet intelligi de actis contentioſis, non voluntariis.Adde,ꝙ Bal.in rub.ꝫ.de iud.colum.2.in 2.lectura dicit ꝙ examinatio teſtium poteſt fieri in eccleſia, qa ipſa ſola examinatio ſimilis eſt voluntariæ iuriſdictioni,& qa fit de plano & ſine ſtrepitu.Licẽt ita Doct.*communiter* trãſeant, tñ ꝯrium fuit de mente Papæ in d c.decet, in verſi.ceſſet omnis cõtabulatio. ergo ẽt ꝓteſtatio. Item obſtat ratio ibi aſſignata, ne diuinum turbet officiũ.Item alia rõ,ne ibi peccatorum det occaſio, vbi delictorum eſt venia poſtulãda.Crederem,ꝙ tpe, quo celebrãtur officia,nullatenus ꝓteſtatio fieri dẽat in eccleſia, & multò minus teſtium examinatio.Sed ceſſantibus officijs,attenta maximè ꝯſuetudine poſſet ꝓcedere doct.Bar.in d.l. actus.¶ Scdò adde, inquãtũ ſ.dixi, ꝙ ꝓteſtatio põt fieri in lupanari,vel aliás in loco inhoneſto, intellige in proteſtatione declaratoria, vel certificatoria,aut prohibitoria.Sed ꝓteſtatio incitatoria,vt debitor ſoluat,ita demum valet,ſi interpelletur,vt ſoluat in loco honeſto,& congruo:ſecus ſi interpellatur,vt ibi ſoluat; vel interpellatur,vt ſoluat ſimpliciter, quia intelligeretur in loco ꝓteſtationis,ſm Bar.in d.§.morte,in 3.ſpecie proteſtationis,arg. d.l.ſi cum dies,§.ſi arbiter.Similiter interpellatio vt quis ſoluat, vel recipiat ſolutionem in loco nõ tuto, ẽt ꝙ ille ſit locus ſolutioni deſtinatus,tñ non valet talis ꝓteſtatio,l.vſuras,C.de ſolu. quam dicit ſingularem Lud. Ro.ſing.72.Senen.& conſi. 252. col.7.ſequitur Fel.in c.accedens,2.col.1.vt lit. non cteſt. ¶ Vndecimò q̃ro,quo tpe ꝓteſtõ fieri dẽat? Et primo dubitatur, an

145 poſſit fieri † de nocte?Rñdeo, ꝓteſtõ declaratoria voluntatis, ſine

sine dubio põt fieri de nocte. Nã testamẽta, q̃ consistunt in sola voluntate testõris, pñt fieri de nocte, l. ad testium, §. ad testamenta, ff. de testa. & dicit Alex. in l. qui in aliena, §. fi. col. 2. ff. de acq. hæred. ꝙ protestatio declaratoria, q̃ non requirit partis pñtiã, põt fieri clã. Sic ẽt in ꝓtestatione depẽdẽte a volũtate duorum, vtroque consentiente fieri poterit de nocte. Nam & transactio valet facta de nocte, l. non minorem, C. de transac. & collatio bñficij, ſm gl. in c. vt nr̃m in ver. occulta, vt ecclesia. bene. quam sequitur Fel. in c. cõsuluit, col. pe. de offi. deleg. Idẽ in quacunq; ꝓtestatione, si põt haberi copia aduersarij, secũdum Bal. in c. fi. de ap. & Fel. hic, qa ẽt appellatio de nocte fieri põr. l. 1. §. dies, ff. qñ appel. sit. Bal. in auth. hodie, C. de appel. ¶ Sed aduerte, quia licèt declaratoria fieri possit de nocte, tñ incitatoria ad effectum, vt debitor soluat tunc, vel vt creditor solutionem recipiat, non vr̃ valere, qa de nocte creditor nõ cogit recipere solutionẽ, cum non sit congruum tps, l. si soluturus, ff. de solut. tenet Bar. in l. morte, ff. de ferijs. Nec ẽt debitor de nocte dẽt posse compelli soluere propter periculum eundi de nocte,

Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.

Et ideo cõsuluit Ale. ꝙ socius nõ tenetur aperire ostium, & dare accessum socio venienti de nocte, secundum Ale. consi. 103. col. 5. lib. 1. suspectus. n. est, q vadit de nocte, cum illo tpe nullus ire soleat ꝑ vias, l. hoc edictũ, §. Labeo, ff. de his, qui deie. vel effude. Sed dubitat, qd si debitor iurasset soluere in termino, & offerret vltima nocte, an excusaret a periurio? vr̃ ꝙ sic, qa totum tps est debitoris, ergo si pars occurrit vltima nocte, poterit illo tpe fieri oblatio, nisi creditor sit paratus prorogare terminum in diem crastinã ſm Fely. in d. l. non minorem. & istud vr̃ sentire Bal. in c. ego. n. & ibi Fel. col. 1. ꝫ. de iureiur. ¶ Scd̃o dubitat, an
146 possit fieri tpe † feriato? Ista dubitatio põt dupl̃r intelligi Primo de tempore, quo fit ista protestatio. Scd̃o de tpe explicationis actus, ad quem quis incitat ꝑ ꝓtestationẽ. Primo casu facias conclusionẽ gñalẽ, ꝙ oĩs ꝓtestatio põt fieri die feriata, ẽt in honorẽ Dei, secundum Bar. in l. cũ filius, §. fi. ff. de verb. obl. & in d. §. morte, colum. pe. quia protestatio est actus extraiudicialis, & omnis actus extraiudicialis põt fieri die feriata, l. dies festos, C. de ferijs. & ibi Saly. vul. ꝙ laudum possit fieri die feriata, quia accedit potius ꝯctibus, q̃ iudicijs. §. 1. in Auth. vt diffe. iud. Quod ante tenuit Spe. tit. de arbi. §. fi. ver. sed nunquid amicabilis compositor. Fel. hic, & Pan. in c. fi. col. 3. ꝫ. de feri. Bald. in l. fin. C. eod. Oria. in trac. de arbi. in 10. q. Similiter appellatio põt interponi die feriata, licèt nõ possit exerceri, l. 1. C. de feri. & ibi Barto. & l. 2. C. de tempo. appell. Gl. in c. sic populo, de app. lib. 6. ¶ Secũdo casu facias duas conclusiones. Prima, si actus sit in iudicio expediendus, tunc protestatio incitatoria, vt ille actus fiat die feriata, nõ valet, qa illud non est cõgruũ tps. c. fi. ꝫ. de fer. d. l. actus, & d. l. dies. ¶ Scd̃a ꝯclo, si actus veniat expediendus extra iudiciũ, tunc ꝓtestatio incitatoria, vt ille actus fiat die feriata, valet
147 d. l. dies Fallit, qñ ſm honestos † mores, protestatus non dẽret arctari ad faciẽdũ actũ illo tpe. Vñ ꝓ testõ, ꝙ faber faciat opus die feriata, nõ valet, ſm Bar. in d §. morte, col. pe. dẽt. n. ſm honestos mores Christianus die feriata ĩ honorẽ dei cessare ab omni opere, c. 1. ꝫ. de fer. Hinc est, ꝙ ẽt si ꝑtes ꝯsenserint, nõ tñ pñt testes cõpelli, vt deponãt die feriata: qa & si quo ad eos, simplex examinatio sit actus quasi extraiudicialis, ſm Bal. in rub. de iud. tñ quia tps est incongruum ſm bonos mores ciuitatis, non arctantur testificari, si nolint secundum gl. in l. omnes. 2. C. de feri. & ibi Pau. de Ca. & idẽ Pau. post gl. in l. 1. ff. eo. Pan. in c. fi. col. 3. ꝫ. eo. Hinc interpellatio facta debitori dormienti, vel comedẽti, esset in ciuilis, quia tunc non debet incommodari secũdum honestos mores ciuitatis, secũdum Bar. in d. §. morte. ideo non constituerat eum in mora. Eodem modo si fieret ꝯhenti matrimonium, vel audienti missam, vel facienti funeralia, aut prosequenti funus. ar. l. 2. ff. de in ius vocan. Quod ego credo verum, nisi interpellatus audiẽs missam esset excommunicatus, vel nisi cadauer, cuius funeralia fiunt, prohiberet sepeliri, quia esset excommunicatus, vel aliàs sepeliri prohibitus, iuxta l. 2. ff. de cadaue. puni. & cap. sacris, de sepul. Est. n. excõicatus, qui corpus excõicati associat ad sepulturam, secũdum gl. in c. ad hęc, de priuil. quam dicit sing. Lud. Ro. in nota. post singularia, nota. 120. dicã tibi dubia. Intelligo ergo de audiente missam, vel celebrãte, vel faciente funeralia, secundum permissionẽ legis, secus si ꝯ legem. Item intelligo, ꝙ nõ possit interpellari debitor faciẽs exequias familiares, vsque ad nouem dies, §. pe. in Auth. vt cum de appel. cog. secundum gl. & scriben. in l 2. ff. de in ius voc. facit quod dicit Bartol. in l. interdum, ff. de iudici. Quod intelligit verum Alb. ibi, si mortuus sit aliquis de agnatione, & cognatione sua, secus si faceret exequias vnius scutiferi, vel ancillæ, tunc non dẽt sibi dari dilatio nouem dierum. Item inquantũ dixi s̃. ꝙ ducens vxorem, non potest cõstitui in mora per interpellationem: amplia etiam durante festiuitate nuptiarum. Iõ aliquis magnus nobilis deberet saltem habere dilationẽ octo dierum, ſm Iac. de Are. & Aret. ibi. ¶ Tertio dubitat, an ꝓtestõ
143 debeat fieri añ actũ, † vel post? Breuiter, constat ꝓtestationẽ inhibitoriã debere fieri añ actũ, l. si pecuniã, §. Itẽ si qs, ff. de cõdi. ob causã. facit tex. in l. j. §. j. ff. de no. oper. nun. hoc firmant gl. & Bar. in l. ait ptor, §. si qs. particeps ff. de his, quę in frau. cred. & tex. cum gl. in l. pen. ff. pro empto. Idẽ ẽt dicendũ in protestatione declaratoria, super dependentibus a voluntate duorũ, l. pfecta, C. de dona. quæ sub mod. l. si maiores, C. de transac. facit gl. in l. in cõcubinatu, ff. de concubi. Idem in protestatione declaratoria, super dependentibus a sola voluntate pro testantis, ca. consulti, de regulis. l. pro hærede, §. Pomponius, ff. de acqui. hęr. Quod intelligo procedere, qñ ex actu. dependente a voluntate protestantis esset alteri ius acquisitũ, vt ꝑ. Ang. cõsi. 99. Petrus de Sauona q alleg. tex. in l. ex morte, C. de pactis conuen. & gl. in §. accedit, in versicu. fecerunt, C. de rei vxo. actio. & sequitur Are. in l. j. col. 4. ff. sol. matri. aliàs secus, ꝑ tex. in l. 4. ff. de adimen. leg. ¶ Scd̃o intelligo ꝓcedere qñ declaratoria respicit factũ ꝓtestãtis, secus si respicit factum alienũ, qa sufficit ẽt incõtinẽti post actum protestari. Ita intelligo l. si filiusfamilias, ff. ad Mace. & tex. in l. honores, §. fina. ff. de Decurio ¶ Duodecimo q̃ro, an
149 in protestatione debeat exprimi † causa? Br̃, si loquamur in ꝓtestatione declaratoria in dependentibus a voluntate solius protestantis, tunc sufficit pro ratione voluntas, l. si quis in principio testamenti, ff. de lega. 3. facit text. in §. sed quod Principi, Insti. de iure natura. l. prospexit, ff qui & a quibus. Si verò loquamur in protestatione prohibitoria, in ea requiritur expressio causæ, l. nomen, C. quæ res pig. Bart. in d. §. morte. & in l. 1. in 11. q. ff. eo. & in l. quod te, col. fin. ff. si cert. peta. ¶ Fallit in protestatione inhibitoria eius, quod ꝓhibito est ꝑmissum, sed sola voluntate protestãtis efficitur illicitum, ſm Bar. ꝑ text. in l. fi. C. de neg. gest. Considera tñ quõ in d. l. fi. probetur, ꝙ post inhibitionẽ sit illicitũ gerere negotia prohibentis. Nã actus vtiles valẽt inuito dño, l. soluendo. ff. de neg. gest. Et ꝙ isto casu valeat protestatio prohibitoria absque cã, probatur in l. diuus, ff. de serui. rusti. prædi. & in l. 3. in princ. ff. de acqui. rerũ domi. vbi post prohibitionem factã sine cã a dño fundi, non est licitum aucupari, vel venari amplius in eo, qd añ licebat, nisi fructus fundi consisterent in sola venatione, quia etiam sine prohibitione antea non licuisset, l. vsufructuarium ff. de vsufruct. per quem ita decidit Cæp. in tract. seruit. sub rubr. de aucupatione. Si autem loquamur de protestatione incitatoria, in illa etiã requiritur expressio causæ, l. empti, & ibi declarat Bart. de cuiꝰ. Si verò loquamur de certificatoria, tũc si protestãs certũ faciat protestatum de eo, quod ipse gessit, vel facturus est, non tenet cãm assignare, qa tenẽt protestatus ei credere, cũ totum depẽdeat a voluntate protestantis. Satis. n. est ꝙ protestatus non poterit allegare ignorantiã, l. si fideiussor. §. 1. ff. manda. & l. aut qui aliter, §. j. ff. qd vi, aut clã. Si verò certũ faciat ꝓtestatum de eo, qd alius gessit, tenetur cãm assignare, d. l. nomen, & l. q in alterius, ff. de reg. iur, cum sim. Et gñal̃r (ꝑter quàm in casib ꝑmissis) dicendũ est, ꝙ in oĩ ꝓtestõne, q̃ fit ad obligandũ ꝓtestatũ, vel ei prgiudicandum, debet exprimi cã, aliàs nõ sibi ꝑiudicat, secundũ Car. in cle. cãm, col. fi. de elect. nisi protestõ sit talis, q̃ prouocet protestatum ad iudiciũ; tũc nõ req̃rit expressio causę, cũ veniat exprimenda in iudicio. declara tñ, vt per Bartol. in l. 1. in 2. q. ff. de no. ope. nun. Et ꝙ in protestõne prohibitoria requirat expressio causæ, aliàs non valeat, Bar. in d. §. morte, alleg. tex. in l. si maior, C. de rescinden. ven. & in l. tutor vrgentibus, ff. de mino. Et tu prouecte considerabis, ꝙ Bar. intellexit illa iura, qñ coniuncta persona fuit protestata sine causa, ergo secus si cũ cã, & sic facit pro opinione, quã tenui s̃. ¶ Sed restat difficultas, an protestatus teneat parere ꝓtestationi factæ cum expressione cãe, de qua non apparet vt fiat vel detur id, ad quod protestatus est obligatus? Conclusiuè ꝓcedendo, facias infrascriptas ꝯclones.
150 ¶ Prima ꝯclo. Protestationi inhibitoriæ factæ cũ cã † iniusta, nõ tenet ꝓtestatus parere, l. si qs prohibuit. aliàs Papinianus, ff. de pub'i. Per quem Bal. & Sal. in si liberam, C. quod cũ eo, determinat, quòd procurator reuocatus poterit tradere rem venditam ante reuocationem. Quod intellige verum quantum ad effectum Publicianæ, quæ competit etiam isto casu contra dominum, non quantum ad transferendum dominiũ, quod non potest conferri a domino prohibente sine voluntate sua, secũdum Bald. Quod ita demum verum est, si satisfactum sit de precio actualiter ipsi procuratori, vel domino: secus si solum habita sit fides de precio, vt declarat Fel. post Imo. in ca. ex parte decani, colum. 6. ꝫ. de præscri. Posset tamen dominus prohibere, ne emptor solueret procuratori, l. si cum emptore, ff. de pac. per quem ita determinant Bald. & Guil. in l. vtrum, statim allegãda. Et pro hac conclusione facit etiam text. in l. utrum, cum l. sequen. ff. de constit. pec. Ad idem tex. in l. si fideius. Per quem gloss. & Bartol. ibi decidunt, quòd si fideiussor post præstitam fideiussionem denunciet creditori, ne numeret pecuniam promissam debitori, pro quo fideiussit, nihil agit, quia protestatio est iniusta. sequitur Specula. titu. de fideiusso. §. 1.

glo. &

gl.& Bal.in l.Titius,ff. de procu.& Bald.in l.tam mãdatori, C. de non numera. pec. Rõ eſt,quia tenetur creditor mutuare ꝓmiſſam pecuniam,& proteſtatio fideiuſſoris eſt ꝑpterea iniuſta.Secus tñ dicendum, ſi debitor poſt fideiuſſionẽ pſtitam ꝑ eo,eſſet effectus vnus ribaldus,arg.l.ſi cum Cornelius, ff.de ſoluti.vel eſſet effectus non ſoluendo,argum. l.ſi is a quo,ff.vt in
151 poſſ.leg.Secunda concluſio.Proteſtationi factæ ex cã † nõ veriſimili ſuper eo,ꝙ proteſtans tenetur,ꝓteſtatus non eſt obligatus parere,l.hæc autẽ,in prin.ff.ſi cui plus,q̃ ꝑ leg.Fal. Qd̃. n. veriſimile non eſt,incredibile reputatur,l.Mæuius,cum glo.ff. de leg.2. Ideo ſi agnatus proteſtetur ſe velle litem mouere cõtra pupillũ,& ob id ſe velit excuſare à tutela, nõ tenet iudex ei credere,niſi pñs ſtatus proteſtationem verã eſſe demõſtraret, ſm Bar.in l.inter ſtipulãtẽ,§.ſacram.ff.de verb.obli.Si tñ proteſtatus paruerit,& cã vera poſtea non fuerit,habebit actionem ꝯ proteſtantem ad intereſſe, l.1.§.dolũ,& §. ſi reus,ff.de eo,per quẽ factũ erit, & ẽt ꝓteſtans tenebit̃ cuicunq; læſo ex tali proteſtatione,cui proteſtatus ſupinè credidit,l.ſi.ff.eo.tit.¶ Tertia ꝯcluſio.Proteſtationi inhibitoriæ,ne detur,vel fiat id, ad quod
152 proteſtatus tenetur,factæ ex vera cã,non eſt † parendum, niſi veritas cauſæ oñdat̃ ꝑ inſtrm̃,vel aliter fides plena fiat, l.nomẽ, C.quæ res pign.Et firmat ẽt Bar. in l.j.11.q.ff.de noui op e. nũc. Idẽ in proteſtatione incitatoria,ſm Bar.in d.§. morte,per text. in l.qui in alterius,ff.de reg.iur. Idem in quacunque intimatione præiudiciali,ſm Car.in clemen.cauſam,de electio.per illum tex.& Fely.hic,colũ.19.Idem in denunciatione,quæ fit ad conſtituendum aliquẽ in mala fide,ſm Fel.in c.2.col. fi.de pſcri.faciunt plura adducta per do.Iaſ.in l.1.ff.de eo, per quem factum erit.& ꝑ Fely.in c.cum contingat,maximè in 8.concluſione, ꝟ. de reſcrip.& quæ dixi ſ.in 8.quæſtio.¶ Fallit primo,ſi proteſta-
153 tio fiat authoritate † iudicis,tunc ei parendũ eſt, dato qđ veritas cauſæ non oñdatur ꝑ inſtrm̃,ſm Bar.in d.§.morte,ꝑ text.in l.fi.ff.de lege cõmiſ.quẽ ad hoc notat ibi Bal.& Pau. de Caſt. & illum tex.dicit ſingularem Bald.in c. fi.de ſequeſt. poſſ. & fruc. & ſequuntur *communiter* Doct.vt patet ex allegatis per Alex. & Mod.in d.§.morte.& per Alexan.in l.de pupillo,§.qui procuratorio,eo.tit.& conſi.73.videtur prima cõſideratione dicendũ, col.1.lib.3. vbi vult, ꝙ proteſtatio facta alicui authoritate iudicis, ne deueniat ad alienationem fundi, operatur ꝙ alienatio dicatur dolo facta,ẽt ꝙ cã litis mouendæ non fuerit demõſtrata.& Ro.conſ.6.ꝑ totũ.Bene facit,quia iuſſus iudicis,ne ſoluas, excuſat te a periurio,ſm Hoſtien.in Summa, de iureiu. §. quot ſunt ſpecies.ergo etiam excuſabit a mora.Omne.n.qđ impedit ꝑiurũ,impedit ẽt moram cõmitti,c.breui,de iureiur.Similiter excuſat a pęna ꝯuentionali,ſm Alb.in l.ſi quis id,qđ.ff.de iuriſ. om.iud.col.2.Sequitur Fely.in c.conſtitutus,colum.6.de reſcr. facit l.non vr̃,§.qui iuſſu,ff.de reg.iur. ¶ Amplia etiam ſi præceptum ne ſoluas,ſit factum a iudice incompetenti, ſm Alexan. conſilio 39.Viſis & conſideratis, lib.3.ſed certè dubito de hoc per id,quod conſuluit idem Alex.conſil. 95. Viſis proceſſibus, colum.pen.lib.2.vbi decidit,quòd intimatio laudi facta authoritate arbitri,non valet, quia lato laudo nullam habet poteſtatem:& contrarium tenet Fely.in c.cum cauſa,colum.2. de offi. deleg.& Bar.in d.l.fina.& ſm hanc opinionem habes vnam reſtrictionem huius fallentiæ.¶ Secundo reſtringe, niſi is, cui iudex iuſſit ne ſolueret, procuraſſet ſibi illud præceptum fieri,l. 3.§.fin.ff.ſi quis cautioni.Habes diſcuſſam hanc fallentiam. Circa quam aduerte,ꝙ non videtur probari in d.l.fi.Nam illa verba,teſtato conuentum emptorem ne ſolueret,&c. pñt intelligi,i.coram teſtibus,& ſic extraiudicialiter, prout illa verba exponit glo. in l. ait prætor, §. ſi quis particeps, ff. de his, quæ in fraud.cred.& in l.deteſtatio,ff.de ver. ſig. Vel intelligi poſſunt, teſtato, i.cum atteſtationibus, & ſic facta fide de cauſa inhibitionis,& adhuc contra Bar.in d.§.morte,qui tenet,quòd ibi nõ fuerit facta fides de cã.¶ Scdo aduerte,qa Bart.circa intellectũ d.l.fi.& hãc materiam, vr̃ aliquať ꝯrius.Nam in d.§.morte, vult ꝙ ꝓteſtatio inhibitoria facta authoritate iudicis, debeat continere cauſam veram,& iuſtã,licèt nõ apparentẽ.Sed in d.l. fi. vr̃ velle,ꝙ ei paredũ ſit,etiam ſi facta ſit ſine expreſſione cauſę.& ſequitur Fel.hic,verſ 5.ꝯclo.qa pro iudice pſumitur,c.ſicut,de re iudic.c.in pñtia,de renũcia.Sed certè opi.Bar. in d. §.morte, videtur verior, quia præcepta iudicis nuda non valent. l. 1. per totum, C. commin.vel epiſt. traditur per Bartol.& alios,in l.filiusfamilias.§.diui,ff.de leg.1.¶ Fallit ſecundo iſta concluſio,qñ cauſa expreſſa in proteſtatione inhibitoria,conſiſtit in actu geſto per proteſtantem,quia ſi atteſtatur ſe feciſſe talem actum, ei credendum eſt dato ꝙ aliter non appareat, l. ſi fideiuſſor,in princi.ff.mandat.¶ Fallit tertio, quando proteſtatio inhibito-
154 ria ſit cum arreptione itineris † ad iudicem, tunc ei parendũ eſt,etiam ꝙ veritas cauſæ non appareat, ſm Bart. in l. de pupillo,ff.ſi quis ipſi ꝑtori.verſi. veniamus ad ſcđam lecturam, ff. de noui oper.nunc.Quod facit ſm eũ ꝓ ruſticis,qui ſi recipiãt aliquam violẽtiã,vel iniuriã,proteſtãtur ex ꝑte ꝑtoris, ne ſibi violentiã inferas,& iter arripiunt ad ciuitatẽ.Operatur.n. talis arreptio itineris,ꝙ inhibitio cenſeatur ab ipſo iudice,ſm Panor. in c.in cauſis,de electio.facit text. in d.c.dilecti,de appella.& in c.cum olim, de do. & contuma.vr̃ enim proteſtans arripiendo iter ad iudicem,velle cauſas ibidem exprimere.Ideo debet proteſtatus parere.Quarta cõcluſio.Proteſtationi ne fiat id,quòd
155 prohibitus tenetur non facere,† paredo eſt,ẽt ꝙ veritas cauſę nõ oñdat̃.hoc de ſe patet, qa ſatis veritas cauſæ patet proteſtato,ex quo eſt ꝓhibitus facere id, qđ iterato per ꝓteſtationẽ ꝓhibet.Bñ facit tex.in c.tua,de ſponſa duo.& in c.1.de matri.cõtrac.ꝯ interdict.eccle.¶ Fallit,niſi ſubſit aliqua cauſa, ꝑp q̃ ꝓteſtatus iuſtè credat poſſe facere id,qđ tenet̃ nõ facere,ar. l.item apud Labeonem,§.ſi qs virgines,ff.de iniur. Et iſta fallẽtia ſer-
156 uit ad qõnem Statutũ concedit,bãnitũ poſſe † impunè offendi mõ bannitus ꝓteſtať,ꝙ nulla ſibi fiat offenſio,qa eſt reſtitutus; q̃ritur ſi fidem non faciat de reſtitutione in promptu, an poſſit offendi:Bar.in d.§.morte,determinat ꝙ ſic,ꝑ prædicta,& per tex.in d.l.non oẽs,§.fi.in arg.ff.de re mili. Melius facit text. in c.propoſuit.de cler.excõ.miniſt.& in c.ſicut,de ſent,excom. & cum Bar.tranſeunt Doc. *communiter*.& Fel.hic,col.19.ver.3.ꝯcluſio.Bene facit deciſio Pau.de Caſt. conſi.33. licèt iſta ſit qõ. vbi idem decidit, ſi bannitus allegat ſaluum conductum, de quo fidem non facit.Idem conſuluit Alex.conſi.65.attenta diſpoſitione ſtatuti,lib.4.& conſ.77.col.3. eo.lib.¶ Amplia etiam ſi eſſet fama publica,quòd eſſet rebannitus,adhuc ſi interficeret eum,non teneretur de homicidio, ſed de culpa tantũ,ſecũdum Alex.conſilio 114.Ponderatis his,lib.1.¶ Amplia,etiam ſi bãnitus alleget litem pendere ſuper iniuſtitia banni, ſecundũ Bar.in l.3.§.ſi ſeruus,ff.de acq.poſſe.Et prædicta ſequitur Gand. in trac.malefi.ſub rub.de bannitis pro maleficio,col.1.Felyn.in c.quæ in eccleſiarum,col.2. & ſeq.ſ.eo. ¶ Iſta deciſio reſtringitur per Alexan.in d.§.morte.vt non procedat,ſi bannitus vltra proteſtationem offerret ſe paratum ire ad iudicem, argu.eius, quod no.Card.in clemen.1.in 5.q.poſt Pau.de Elea. de re iudi. Bal.in l.ſi feriatis,ff.de feri.& Lud.Ro.ſing. 276.incipiente,Clemẽtina,vt calumnijs.& ſequitur Fely.hic. Sed tu aduerte, quia iſta reſtrictio non videtur vera. & in primis ego adduco deciſionem Bald.in contrarium in l.libertas,ff.de ſta.hom.vbi vult, quòd etiam ſi bannitus alleget ſe citatum, quòd ea cauſa iret ad iudicem, dato ꝙ oſtendat citationem; ſi tamen non oſtendat ſaluum conductum, poſſit adhuc offendi. Secundo adduco rationem,quia nõ datur ratio diuerſitatis,quare magis credendum ſit bannito atteſtãti ſe velle venire ad iudicem,quàm bannito alleganti ſimpliciter ſe eſſe rebannitum.Et certè ſi vera eſſet iſta reſtrictio, ſp bannitus allegaret ſe velle ire ad iudicem,& hoc modo euitaret ſp offenſionẽ,arg. l. inter ſtipulantem.§.1.ff.de verb.ob.Quid tenendũ:Dicerẽ,ſalua meliori ſñia, ꝙ ſi ſecurè poſſit bannitus conduci ad iudicẽ,tunc eſſet proteſtationi credendum,argu.eorum,quæ ſ.dixi in 3.fallentia præcedentis concluſionis,aliàs non, arti. l. itaque, ff. ad leg. Aqui. ¶ Scias tamen,ꝙ ſi proteſtans verè erat rebannitus, quòd occidens eum,licèt excuſetur a pœna homicidii, non tamen excuſatur,quin puniatur de culpa cauſata ex eo, ꝙ diligenter non inueſtigauit veritatem proteſtationis,ſecundum Barto.in d.§. morte,argu. gloſ. l.qui cum alio, & l. qui in alterius,ff.de regu. iur.Iſtud dictum Bart. videtur mihi periculoſum, quia attenta ratione Barto.occidens etiam tenetur, dato ꝙ bannitus nullam feciſſet proteſtationẽ.Non ob.iura allegata per Bart. quia non eſt in facultate alterius occidere bannitũ,qñ velit, & ſi eo reperto,vellet inueſtigare veritatem proteſtationis, poſſet interim aufugere.& ideo iura allegata per Bar.nihil faciunt,quia eſt in facultate ꝯhentis ꝯhere qñ velit.Ideo plus debuit inueſtigare ꝯditionem eius,cũ quo ꝯhit. Et ꝯ̃rium reperio tenere Iaſ. in l.ſi quis per errorẽ,col.2.ff.de iuriſ.om.iud.& Alex.conſil.65. col.fina.lib.2. Saluari tñ poſſet deciſio Bald.quando eſſet fama publica,ꝙ eſſet rebannitus,ſcdm Alex. in d.conſi.114.per ea,q̃ dicit idem Bar. l.1. ff.de recep.arb. ¶ Quinta concluſio. Proteſtationi prohibitoræ eius, quòd prohibitus omittere non po-
157 teſt ſalua honeſtate,† non tenetur prohibitus parere, l. Quintus,ff. manda. Nam ita nos debet aſtringere verecundia, ſicut obligatio ciuilis,& naturalis, l. pecuniæ, in fin. quam ibi notat Bartol,ff.de alimen. legat. ſicut ergo proteſtationi prohibitoriæ eius,quod proteſtatus erat obligatus facere,non eſt parendum, dicta l. ſi quis prohibuit, ita vbi proteſtatus ex verecundia coguntur facere, proteſtationi,ne faciat, obedire debet.Parcendum enim eſſet ei, qui pudorem ſuum voluit conſeruare,l.quæ omnia, §. primo, & ibi gloſſ. allegat concordan. ff. de procura. bonus text. in l. in eadem, ff. ex quibus cauſis maio. Facit,quia non dicimur poſſe,quod honeſtè,nõ poſſumus, l. ſi filius,ff.de condi.inſtitut.l.nepos Proculo, ff. de verbor.ſignifica. Nam qui verecundiam patitur, dicitur magnam pœnam pati,cap.quem pœnitet,de pœnit.diſtin.1.& vide gloſſ.& ibi Fely.in capit.ſi qui teſtium,in verbo,paupertate, de teſti.¶ Sexta

conclusio. Protestationi inhibitoriæ, ne fiat, vel detur id, ad
158 quod protestatus tenetur, factæ ex iusta † causa, de cuius veritate sit plena fides, parendum est, l. nomen, C. quæ res pig. l. hæres cum deberet, ff. ad Treb. l. 1. §. fi. cum l. seq. ff. qd fal. tut. ¶ Fallit in protestatione prohibitoria, quæ fit ad impediendum restitutionem depositi fieri deponenti, vel ad impediendum, ne salarium soluatur nobis Doctoribus, vel alteri, cui de publico debeatur, vel ad impediendum, ne inquilinus soluat pensionē domino domus, auth. sed iam cautum, & in corpore vnde sumitur, C. depo. ¶ Circa quam limitationem aduerte primo, quòd non procedit in casu d. l. heres cum deberet, s'm Alexan. ibi. Secundo aduerte, quia non procedit, si protestatio inhibitoria fieret authoritate iudicis, secundum Lud. Roma. consi. 141. Eximie dñe Doct. sed contrarium in hoc videtur dicendum, quia aliàs modicum, imo verius nullum, esset datum priuilegium rebus depositis, salarijs, & pensionibus, contra tex. in Auth. deposi. §. 1. Nam videt, quòd propter solam inhibitionem partis extraiudicialiter factam inquilino, vel depositario, non debeant ipsi detractare restitutionem depositi ei, qui deposuit. Nam si exceptio compēsationis iudicialiter opposita non impedit restitutionem, l. penul. C. deposi. Quis crederet, quòd sola inhibitio partis facta depositario, habeat impedire restitutionem? Intelligo ergo l. pen. quæ dicebat inhibitionem impedire restitutionem, loqui in inhibitione facta authoritate iudicis, quia sola inhibitio partis non sufficit, secundum Bar. in l. si alienam, ff. sol. mat. per text. in l. bona fides, ff. depo. Eodem modo ergo debet intelligi auth. sequens correctoria. Et propterea pruděter, vt puto, dicit Ias. in l. si fideiussor. §. fi. col. 3. ff. qui satis. cog. quòd deposita, pensiones, & salaria de publico, sequestrari non possunt, etiam si aliàs persona sit suspecta, per tex. in dicta auth. sed iam cautum, & in corpore vnde sumitur. Quod nota, quia alij sentiunt oppositum. ¶ Tertio aduerte, quia si is, in cuius præiudicium est facta protestatio, voluerit præstare cautionem indēnitatis prohibito, poterit eum compellere, vt non obst. inhibitione soluat, vel faciat id, ad quod cauetur dicta l. penul. C. de posi. & in l. si is, a quo, ff. de rei vendic. De quo remedio cautionis vide latissimè Felyn. in capitulo veniens, secunda. colum. 3. de test. & in c. cum super, colum. 4. de re iudica. ¶ Septima con-
159 clusio. Protestationi inhibitoriæ eius, quod prohibitio † est pmissum, factæ ex legitima causa de futuro, parendum est, l. denunciasse, §. 1. ff. de adul. l. virilis, §. si adierit, ff. de lega. præstan. Ex ista conclusione infertur, quòd protestatio facta possessori, quòd non debeat alienare fundum, eo quia protestans vult litem mouere, operatur quòd si prohibitus alienauerit, conueniri possit ac si dolo desiisset possidere, secundum gloss. in l. Fulcinus, §. quod autem, ff. ex quib. cau. in pos. ea. & ibi Bar. & idem tenet Bar. in l. qui petitorio, ff. de rei vend. cum concord. allegatis per Alexan. & Mod. in d. §. morte. vltra quos vide reducta per Felyn. in ca. aduersario, col. 1. de excep. & pro hac illatione est tex. in ca. consultationis, & ibi Felyn. col. 1. not. post alios, de off. deleg. & in l. quemadmodum, ff. de inof. testa. & ita consuluit Alexan. consi. 74. Videtur prima consideratione, lib. tertio, And. Sicu. consil. 56. col. 3. libr. 1. & consi. 65. col. 2. lib. 2. ¶ Octa-
160 ua conclusio. Protestatio inhibitoria eius, quod inhibito † est permissum, facta cum expressione iustæ causæ de præterito, cōstituit prohibitum in mala fide, dato quod de causa non sit facta fides, secundum Bar. in d. §. morte. quem alij *communiter* sequūtur, per l. si fundum, C. de rei vendic. Sed aduerte, quia s'm Saly. ibi, text. ille innuit, quòd ibi facta sit fides de causa in illis verbis, per denunciationem admonentibus, quasi velit, quod vltra protestationē etiam sit facta admonitio veritatis. Idem Bartol. in alleg. text. in l. ait prætor, §. si quis particeps, ff. de his, quæ in frau. cred. Sed certè etiam potest dici, quòd sit etiam ibi facta fides de credito. propter illa verba, non enim caret fraude, qui testato conuentus emit. quasi velit, quòd si fuisset conuentus non testato; quod ego intelligo, i. sine attestationibus, quod caret fraude. Nec exponas testato, i. coram testibus, quia præsentia testium nihil confert ad inducendum fraudem. Et hoc modo text. ille stringit pro contraria opinione. Secundo contra istam conclusionem est text. in l. 2. ff. quod fal. tut. Ad istum text. respondet Bart. in d. §. morte, & d. §. si quis particeps. quod 9rium loquitur, qñ ille qui denunciabat, certabat de lucro captando, & ille cui denunciabatur, de damno euitando. Isto casu licitè potest denunciatus dicere, non credidi certanti de lucro. Conclusio vero nostra loquitur, quando vterque est in pari causa, tunc deterior debet esse conditio denunciati, qui fuit in culpa non credendo. Et ratio est, quia citius præsumendum est, quòd protestās debeat mentiri pro damno euitādo, quàm pro lucro captando, quia plus est damnum pati, quàm lucrum non facere, l. qui autem, §. fina. ff. de his, quæ in fraud. & l. fina. C. de codi. Ista solutio non videtur tuta ex duobus, quia in dicta l. 2. non apparet, quòd is, qui protestabatur, tractaret de lucro, sed bene pupillus tractabat de lucro. Secundo quia text. in l. 2. fundat se in ignorantia, vel scientia, non in lucro, vel damno. ¶ Secundo respondēt aliqui, q ibi non intereat protestantis. Hi. n. quorum non interest, non sunt audiendi, l. 1. ff. de appel. recip. & ita respondet ad illum text. glo. in l. si maior, C. de rescin. vendi. & Ludo. Roma. consi. 204. pro discutienda veritate, in 3. dubio. Sed ista responsio non satisfacit, quia ratio deciden di ibi repugnat. Item ibi solum agitur de protestatione certificatoria ad inducendum simplicem scientiā, q pōt fieri a quocūque, l. item veniunt, §. petitā, ff. de peti. hær. ¶ Tertio rñdet glo. in d. l. si fundum, q ibi protestatio nō constituit prohibitum in mala fide, quantū ad hoc, q agere nō possit 9 falsum tutorem, iuxta l. nouissimè, eo. tit. Sed ista solutio nihil est, quia ēt nō nocet quātum ad petendū restitutionem in integrum, aduersus 9ctum in præiudiciū pupilli. ¶ Quarto considera, si posset dici, q ista conclo procedit qñ denunciator verisimiliter debet scire veritatem eius, quod denunciat. Ita loquuntur iura in d. l. si fundum, in d. §. si quis particeps. est. n. in culpa prohibitus, si a ptestante veritatem non sciscitet, Sed in d. l. 2. tertius, qui denūciabat tutorem esse falsum, verisimiliter nō debebat hoc scire, cum esset tertius. Iō tex. dicit denunciatū excusari, si ex bona fide non credidit. ¶ Ex istis infert, q si phibitus a phibente peteret causam iustificari, & ptestās non fidem faceret, q ptestatio nō 9stitueret eū in dolo, nec in mala fide, & ita limitat hāc conclusionē Saly. in d. l. si fundum. ¶ Prædicta seruiunt ad qōnem,
161 an protestatio facta † laboratoribus conductis per alterū, ne ingrediantur agrum suū, constituat eos in dolo, dato q protestans non faciat fidem q ille fundus sit suus? vī q sic, quia verisimiliter is, qui denunciauit, pōt scire q fundus est suus. Ita visi sunt tenere Ang. & Imo. in l. de pupillo, §. nūciationem, ff. de no. ope. nun. Contrarium est verius, quia protestatio, quæ aliàs 9stituisset eos in mala fide, tollitur per ptestationem cōductoris, q ēt cōducēdo eos affirmauit fundū esse suū, s'm Socy. consi. 54. Visa breui narratione, lib. 4. procedere aūt posset opi. Ang. & Imo. si ante 9ductionē dñs inhibuisset illis laboratoribus, & istud fuit de mente Alexan. in d. §. nunciationē. Protestatio. n. inhibitoriæ, dēt fieri añ actum, l. pen. ff. pro empto. & dixi s. Nona conclusio. Protestationi incitatoriæ, vt detur, vel fiat id ad
162 quod incitatus est obligatus, † parēdum est, ēt q de obligatione fides non fiat, l. quod te. ff. si cer. peta. l. si ex legati causa, ff. de ver. ob. Rō est, quia incitatus nō pōt ptēdere ignorantiā, ppriæ obligationis, c. ab excōicato. j. de rescr. l. fi. ff. pro suo. ¶ Limitatur, vt non procedat, qñ obligatio veuit cōmittenda vigore alicuius facti extrinseci, vel conditionis de futuro, tūc oportet q protestans reddat incitatum certū de tali facto, vel 9ditione, l. fi. §. 1. C. de bo. authori. iud. possiden. ¶ Ex hac fallentia infertur
163 ad emptorem, vt non sufficiat denunciare † litem fuisse motā, ad hoc vt teneatur venditor in se suscipere iudicium: sed oportet, q emptor oñdat venditori libellum, & citationē in authentica forma, dando copiam authenticam, iuxta formam clemē. causam, de electio. Ita Bartol. in d. §. morte, & in l. empti, C. de euictioni, & est *cōis*, vt patet ex adductis per Felyn. hic. Et ita cōsuluit Alexan. consi. 33. Viso themate, colum. fin. lib. 2. Intellige procedere, si intimatio litis motæ, fiat extraiudicialiter, secus si auctoritate iudicis, d. l. fi. ff. de lege commisso. s'm Bald. & Ange. in l. emptor, & in l. si cum qō, C. de euict. ¶ Item aduerte, q ista fallentia restringi potest, non procedere, quādo illud factum esset tale, cuius veritatem esset obligatus denunciatus inuestigare. Exemplum in syndico obligato ad denunciandum maleficia, si aliquis protestetur ei fuisse delictum commissum, & q debeat illud iudici manifestare, ista protestatio constituet eum in mora, dato quòd non sit facta fides maleficii, quia denunciatus ex officio tenebatur inuestigare, secundum Ant. in d. ca. ab excōica. Non. n. potest obligatus inuestigare ignorantiam, allegat c. in notuit, de electio. ¶ Secundo aduerte, quia posset etiā restringi, si factum proprium esset de antiquo, quia præsumitur ignorantia, l. peregrē, ff. de acquir. poss. Bar. in l. non fatetur, ff. de confe. vel si esset factū implicitū, & intricatū. Quo casu ēt non psumitur scientia, l. pen. ff. de cōfes. traditur p d. Ias. Insti. de act. § si quis agens, colum. 2. ¶ Decima conclusio. Protestationi incitatoriæ, vt dēt vel fiat id, ad q ptestatus tenet facto alie-
164 no, † non est parēdū, nisi fides fiat de obligatione Ita Bart. in d. §. morte, per l. qui in alterius, ff. de reg. iu. Idē tenet Bar. in d. l. qđ tenet in l. si quis inficiatus, ff. depositi. Ratio, quia in facto alieno cadit probabilis ignorantia, nec tenent asserenti credere, l. fi. ff. pro suo Ideo infertur, quòd si incitatus sciret veritatem, teneretur parere, quia certus non est certiorandus. l. 1. in fi. ff. de actio. empt. ¶ Vndecima conclusio. Protestatio facta p empto
165 rem, q sibi est lis mora, † non constituit venditorem in mora, ēt q de lite fidem fecerit, nisi in protestatione emptor adiecerit, q veniat ad litem in se suspiciendam, l. 1. ibi, denūciatum esset, vt causę agendę adesset, C. de peric. & commo. rei vendi. l. si rem quam, §. fi. ff. de euict. l. parentes, C. eod. c. fi. de emp. & vendit. l. cum successores, & l. empti, C. de euict. gloss. in l. authore,

C. eo. &

C.eo.& ista est cõis opi.vt p Fel.hic. ¶ Contrariũ tenet Bal.in l. emptor, C. de euict.Salyc. in d.l.1.Imo.& Barba. in d.c.fi.d.Ias. in d.§.morte, ex pluribus. Primo per tex. in d.l.si cum qõ, & in d.l.emptor,& per quædam alia iura,q̃ simplr dñt sufficere, qđ venditor certus reddat.¶ Defendẽdo cõem,facilis est rñsio, q̃ illa dẽt declarari p alia iura specialius loquentia.¶ Secũdo adducũt tex.in l.1.§.denunciare,ff.de ven.inspi.Ad q̃ rñdeas,ut p ipsum Iaso. ¶ Tertio adducunt, quia denunciatio litis motæ, solum fit ad finem,vt denunciatus defendat emptorem. Ergo cũ sit vnica rõ denũtiationis, debet haberi pro expressa, iuxta gl.in l.quamuis,C. de fideicom.Ias.respondet,qđ potest protestatio fieri ad duplicem effectum, vel vt veniat ad defendendum,vel vt teneatur de euictione.Ista rñsio nõ vř bñ tuta,quia secundus effectus venit in consequentiam primi. Vñ ego rñdeo aliter, p̃supponendo qđ emptor aduersus eum, qui litem mouit,potest se tueri & iuribus propriis,& iuribus venditoris, l.emptor,C. de euict.Vñ dico, q̃ ad alium effectum potest fieri protestatio, qđ vt venditor veniat ad defendendum, videlicet ad effectũ vt venditor instruat ipsum emptorẽ de iuribus ipsius venditoris,qbus mediãtibus possit se defendere.¶ Quarto,quia in protestatione sufficit narrare factum, nec requitur petitio vel conclusio,ſm Bal.in l.vinum,in fi.ff.si cer. pe. Solu. procedit dictum Bal.in protestationibus declaratoriis, vel certificatoriis, secus in incitatoriis, vel prohibitoriis, in quibus per modum nunciationis, & non petitionis,requirit̃ conclusio,ſm Bal.in c.1.si de feu.vasal.ab aliquo interp.fue.¶ Duodecima & ultima conclusio.Emptor tenetur † denunciare
166 venditori etiam scienti litem motam,& incitare eum,vt veniat ad defendendum causam,alias non poterit postea agere de euictione,ſm Bar.in d.§.morte,& in d.l.denunciasse,& in l.2.§.voluntate,ff.sol. mat.Pan.in c.fin.j̃.de emp.& vend. Alexan.cõsi. 24.libr.4.& ista est cõis opi.& tutior,ſm Fely.hic. Fundatur ista conclusio hac potissimũ rõne,qa protestatio non requiritur simpliciter ad finem scientiæ,sed ẽt ad incitãdũ venditorẽ, vt defendat cãm.ergo nõ sufficit scientia tm̃,d.l. denunciasse. & bñ probat ista sciẽtia in l.q absente,& isti no.Bar. ff.de procur. ¶ Contrariũ tenet gl.in d.l.emptor.sequũtur plures alii, quos refert Alex.in d.§.voluntate,quia certus nõ est certiorandus, reg.eũ q certus,de reg.iu.in 6.in l.1.in fi.ff.de actio.emp. Sed ad istud patet rñsio ex his,q̃ statim dixi.¶ Scđo,qa dies interpellat pro homine,l.magnã.C.de p̃h.& p̃mit.stipu. verũ venditor promisit lite mota defendere cãm,statim quãprimũ scit litem motam,dies illa dř interpellare ipsum vt defendat. Sol. Regula d.l.magnã,procedit in die certa, secus in die incerta:quia illa nõ interpellat,vt declarat Bar.in l.ita stipulatus,magna,in 2. qõ.princ.ff.de verbo.ob.¶ Fallit ista cõclusio,si venditor promisisset statim lite mota suscipere in se iudiciũ & iurasset, qa iuramentum interpellat pro hoĩe,ſm Alex. in d. §. voluntate. Barb.in d.c.fi.in 5.limitatione,p illud, qđ in simili decidit Spec. ti.de aduo. §. j. quem refert & sequitur Ant. in c.breui, de iureiur.An autem ista fallentia sit vera, videas Alex. & Mod. in l.quod te,ff.si certum pet. ¶ Secundo fallit, qñ venditor sciẽs litem motam, habet instrumenta ad victoriam facientia penes se, tunc tenebitur de euictione si ille nõ notificet emptori, etiam quòd non interpelletur,ſm Bald. in l. 1. C. de peri.& commo.rei vend.Ista non placent,quia potuit venditor existimare, quòd emptor confidat de victoria iuribus propriis, vel nullitate processus,vt s̃.dixi. ¶ Tertiò fallit, qñ venditor sciẽter vendidisset rẽ alienã, l.seruus quẽ, §.si sciens, ff.de action. empt.¶ Quartò fallit, si notorium esset venditori nullam cõpetere defensionem,ſm Lud.Ro. & Alex.in d. §. morte, Imo. in d.c.fin.per id,qđ in simili dixit Ang.in l. decem, ff. de verbo. obliga.Tu confirma ex his, quę scribit Felyn. in c. seq. col. 44. ¶ Quinto fallit, si venditor in instrumento venditionis remisisset exceptionem denunciationis sibi non factæ, l. Herennius. ff.de euict. ¶ Sextò fallit, nisi emptor esset pupillus, vel aliquis pius locus, quorum fauore mora committitur re ipsa, l.in minorum, C. in quibus causis restitutio non est necessaria. ¶ In ead.gl. in fi.habes elicere ex glos. quòd receptio ali-
167 cuius in canonicum ultra numerum,† frangit numerum præbendarum.Contrarium uult gl.1.in verbo, integritate, & glo. in c.pro illorum, j̃.de præben. & ista vltima opinio est verior, & *communiter* approbata per Pan.hic, & ibi p text.in c. dilectus, j̃.de præben ¶ Sed quę potest esse ratio diuersitatis,quare per receptionem canonici ultra numerum frangatur numerus canonicorum, & non præbendarum? Breuiter secundum Inno.in d.c.pro illorum, ratio est duplex. Primò, quia ius canonicatus consistit in iure, ideo facilius de nouo creatur quàm præbenda, quæ etiam in facto consistit. Vnde etiam contrario facto opus est, l. quod in rerum.§.si quis post,cum gloss. ff. de leg.1.Secundò,quia agitur de fauore ecclesiæ, q̃ rumpatur numerus canonicorum, vt ecclesia habeat plures consiliarios, c.prudentiam, de offic. deleg. Sed diuidere præbendas antiquas & facere nouas, posset eẽ ecclĩæ p̃iudiciale,si aliis nõ remaneret cõpetẽs beneficium. Ista conclusio est vtilis, quia ex ea inferri potest, q̃ si Papa mandaret aliquem recipi in canonicum,& in fratrem, non obstante statuto de certo numero canonicorum,non teneretur sibi capitulum prouidere de præbenda anteq̃ vacaret, d.c. dilectus. Secus si diceretur, etiã non obst.statuto de certo numero præbendarum.¶ Secundò
168 habes ex dictis Pan.q̃ superexcrescentia redditiuum † nõ frangit etiam ipso iure numerum præbendarum. Pñt. n.quertí superexcrescentes redditus in alios vsus, q̃ præbendarum, c. fin. de verb.sig.Est bene verum, q̃ paratur occasio rumpendi numerum ipsarum præbendarum,ut hic.Et quia ista sunt clarissima, non insisto. ¶ Sed vltra ipsum dubitatur, Nunquid su-
169 perexcrescentia† reddituum rumpat ipso iure priuilegium de certo numero? Vtilitas est maxima, quia si rumpat, taciturnitas priuilegii non vitiaret impetrationem alterius. Inn. tenet q̃ sic, qa subintelligitur in priuilegio clausula, nisi intantum, &c.Sequunt Host. & Car.& suadent rõne, quia cessat cã priuilegii,ergo dẽt cessare priuilegiũ.l.Titia,§. vsuras,ff.de leg.2.63. dist.can.qa S.Romana, §.verum.sed in p̃rium facit, qa pñt canonici conuertere superexcrescentes fructus in alios vsus, d. c.fi.Credere, q̃ sola superexcrescentia non rumpat priuilegiũ per hanc rõnem.Sed credo etiam, q̃ decisio Inn. q̃ valeat impetratio alterius,qui non fecit mentionem de certo numero, vera sit. Rõ, quia postq̃ tenẽtur canonici superexcrescentes fructus conuertere in pios vsus,d.c.fi.iustius est, q̃ conuertant in p̃bendam pro eo,qui impetrauit,arg. c. 1. & cap.autoritate, de instit.¶ Glo.in verbo receperunt,format quinq;qõnes.Primò quærit,an possit esse canonicus sine præbenda? Istã qõ.expediui in notabilibus.Scđo quærit,quæ differentia sit inter ca-
170 noniam, † & præbendam? Et rñdet, q̃ canoniã est ius proueniens ex electione, & receptione in fratrem. Præbenda verò est ius procedens ex institutione,& officio.Et sequuntur *cõiter* Doct.¶ Tu verò pro intelligentia dicas,q̃ p̃benda potest sumi quinq; modis.Primò propriè, & strictè,p iure percipiendi certos prouentus in ecclesia, rõne diuini officii cui insistit tanq̃ vnus de capitulo, & sic tanq̃ canonicus & istud ius oritur ex canonia.Nã ex quo quis est canonicus, p̃p̃ñs & p̃bendã habere debet,c.relatum,de p̃ben.& c.cũ super, de concessio. p̃ben. Et isto mõ loquitur gl.ista,dũ dicit,q̃ p̃benda est ius, &c.¶ Secundo mõ sumitur largè pro oĩ iure percipiendi certos prouentus in ecclesia,rõne diuini officii, cui qs insistit, non tanq̃ canonicus,sed tanq̃ seruiens in diuinis.c.cũ in ecclesia, de præbend.lib.6.Et isto mõ nõ põt stare diffinitio gl.nisi verbum,ex institutione,intelligatur largè pro deputatione ad illud seruitium. Tertio mõ capit largius,p iure percipiendi certos redditus.nõ rõne diuini officii, sed rõne laboris alicuius temporalis; puta,quia aduocatus est, vel magister vel seruitor ecclesiæ,c.fi.j̃.de magist.Et isto mõ non procedit diffinitio glo. Sed verificatur bñ id,qđ gl.dicit in 3.par.q̃ laicus potest esse p̃bendatus in ecclesia qđ vtiq; verũ, si sit aduocatus, & sic ratione t̃palis laboris consequit laicus p̃bendas. ¶ Quarto mõ p̃t capi largissimè,p una possessione, seu p̃dio assignato alicui in præbendã,c.sæpe fit,12.q.2 c.possessiones,16.q.1.& ita capitur, qñ p̃bendæ sunt distinctæ in ecclesia, & cuilibet est assignatum certum prædium,ſm Pan.in c.dilectus filius, 1.col. pen. j̃. de præben.dicens,q̃ ita sumit̃ ſm cõem vsum loquendi,& isto modo põt procedere dictum gl.q̃ laicus p̃t habere p̃bendam in ecclesia,vt seruat̃ in ecclesia sancti Martini Carnotẽsis, ſm Cõp. & Abb.hic, & scripsi in c.2.j̃.de iud.in xv.& xvi.q.vlt.partis.¶ Vltimò sumi p̃t pro fructibus,& obuentionibus, qui percipiuntur in ecclesia, qui vendi possunt, c.2.j̃.de loca.c.fin.ne præla. vices suas.facit tex.in c.proposuit,de filiis præsby. ¶ Istis sic discussis, patet quænã sit dñia inter canoniam,& præbẽdã Si. n. sumatur præbẽda propriè, tunc differunt origine, & effectu. Origine, quia præbenda nascitur ex canonia, & est quasi eius filia. Effectu, quia ex iure canoniæ cõsequitur canonicus ea, quæ sunt diuini officii, vt sedere in choro, cantare, & alia huiuscemodi, Ex iure p̃bẽdę cõsequit̃ canonicus ius percipiendi fructus,pensiones, decimas,& similia debita,rõne p̃bẽdæ.Sed aduerte inquantum dixi, q̃ p̃benda est filia canoniæ,quia in p̃rium obstat vna decisio Comp.hic, & Card. in clem.fi. 2. qõ. de præbẽd.q̃ vult,q̃ collata præbenda annexa canonicatui, intelligitur collatus canonicatus.Sol. ista decisio non obstat, quia ordine intellectuali prius intelligitur collatus canonicatus.Vel potest dici, ſm Card.q̃ canonia est duplex.Vna,quæ adhæret præbendæ, & vna nõ potest esse sine altera,quod est, quando præbẽda est annexa canonicatui. Altera verò est de per se ad tempus, sed finaliter consolidatur præbenda, vt qñ Papa conferri mandat canonicatum, nulla præbenda vacante Et hac forma utit̃ cõiter curia Romana, c.si clericus, in fin.& ibi gl.de præbẽ.lib.6.Et in istis terminis loquuntur ea, quæ dixi in notabilibus.¶ Iuxta præmissa dubitatur, an præbenda sit ius

171 ius spirituale,† vel tēporale? Breuiter si p̄benda capiatur proprie & stricte, tūc est ius spirituale, c. dilecto, j. de p̄ben. q̄a procedit ex canonia, q̄ est ius spirituale. Idē dicerem, si capiatur secundo mō, q̄n̄ p̄petit rōne diuini officii. Cui pars insistit, non tanquā canonicus, sed tāquā capellanus, seu sacerdos, vt in d. c. cum in ecclesia. q̄a tale ius procedit etiam ex spiritualitate, & est cum ea p̄iunctum. Si vero sumat̄ aliis modis, tūc dicendum ꝙ sit quid t̄pale. Et ista signa, q̄a vtilia ad cognoscendum, an pro istis p̄bendis p̄mittat̄ simonia. Tertio q̄rit glos. an laicus
172 † possit habere præbendam in ecclesia & r̄ndet, ꝙ sic, sequūtur alii *coīter*, vt s. Tu dic, ꝙ laicus non pōt hr̄e p̄bendā canonicalē, nec p̄bendam, q̄ sit ius spirituale. Quia laicus incapax est spiritualium, c. Massana, & c. sacrosancta, de electio. Sed præbendā (prout est quid t̄pale) pōt, & iō laicus habens p̄bendā, nō habet ius dādi vocē in capitulo, in electionibus canonicorū, f'm Inno. & Card. hic, nisi esset laicus conuersus, qui ius istud dandi vocē in electionibus p̄scripsisset, f'm gl. in c. ex eo, in glo. pē. de electio. lib. 6. ¶ Quarto gl. quærit, an cui cōfert̄ p̄bēda, cen-
173 seatur collatus† canonicatus? R̄ndet glo. ꝙ nō, q̄a licèt valeat p̄nia, iste est canonicus, ergo debet habere p̄bendā: non tñ valet p̄ria p̄nia, habet p̄bēdā, ergo debet habere canonicatū, vt patet ex p̄missis. ¶ Fallit ista p̄clō gl. in p̄bēda p̄sueta p̄ferri canonico, f'm Pan. post alios *coīter* hic, arg. in c. translato, s. eod. transeunt Doct. p text. in c. p̄uenit, 2. j. de appel. & p alia, de quibus hic p Fel. ¶ Tu adde, quòd ista fallentia p̄t procedere, si p̄benda sit annexa canonicatui, arg. c. sup eo, de p̄bē. lib. 6. nam ad suū cōcretū trahit omne dispositū, l. si proprietati, ff. de iure dot. Si vero sit solū cōsueta dari canonico, tūc credere non procedere per text. in c. pen. de magist. vbi dr̄, ꝙ magistro assignetur prouentus vnius p̄bendæ, & sic tex. p̄supponit posse sibi assignari p̄bendā consuetam conferri canonicis, cum dicat vnius in genere. & tñ dicit, ꝙ propterea non efficitur canonicus. ¶ Quinto glo. quærit, an oīs canonicus habeat vocē in capitulo? dicā j. in gl. in ver. vltra nume. ¶ Gl. in verbo, nihil perciperent, opponit contra tex. ꝙ receptio M. & sociorū, esset simoniaca pp pactum, ꝙ nihil perciperent de canonia, c. dilectus filius, j. de præben. q text. nō probat f'm Abb. & alios, sed melius probat in c. per tuas, j. de simo. ¶ Glo. r̄ndet dupliciter, sed prima solutio nihil valet, q̄a repugnat literæ. Sc̄do soluit, ꝙ hic nullum pactum interuenit, q̄a canonici simpliciter eos elegerunt. Sed ēt ista non est vera, q̄a elegerūt cū p̄ditione, ꝙ electi nihil p̄ciperet, &c. Tertia solutio Card. ꝙ hic nullū interuenit pactum, q̄a nō apparet, ꝙ recepti cōsenserint protestationi. ¶ No. magnū verbū, ꝙ valet electio facta sub cōditione, si nō apparet, ꝙ electus p̄senserit cōditioni. Q̄d certe si verū est, mirabiliter restringit tex. in ca. 2. de elec. lib. 6. Pro hoc tñ facit tex. in c. fi. de cōd. apposi. iunctis his, q̄ ibi dicit Inno. & s. tetigi. ¶ Et istud facit ad vnum, de quo in facto pridie dubitabatur,
174 an renunciatio† b̄nficii facta cū protestatione, ꝙ alteri cōferatur, valeat: dicebat̄ ꝙ non, q̄a simoniaca, f'm gl. in c. ex parte, vbi Mod. j. de offi. deleg. Ego dicebā, ꝙ valet nisi appareat, ꝙ sit deductū in pactū, ꝙ alteri cōferatur, vt declarat Pan. in d. c. dilecto, j. de p̄ben. verum cum non appareat episcopum, in cuius manibus fiebat renunciatio, consensisse protestationi renunciantis, videretur valere. & pro hoc facit p̄s solutio Car. hic. Nisi forte dixeris, ꝙ si eps illi postea beneficium conferat, præsumatur consensisse. Ab exordio. n. tit. posterior format euentus, l. 2. C. q̄n̄, & quibus 4. pars. sustinendo tñ collationem, posset dici, ꝙ cū protestatio sit contra ius, episcopus præsumatur in actu renunciationis dissensisse protestationi, d. ca. fin. Non obst. ꝙ postea illi contulerit, quia potuit conferre illi, tanquā benemerito, d. c. dilecto. Vnde nō sequitur necessario, quòd contulerit vigore protestationis, neque pacti, ergo &c. Consulo tñ, ꝙ renuncians renunciet pure, & simpliciter: rogando episcopū, vt beneficium resignatū cōferat tali, si idoneus repertus fuerit, & sibi cōferre placuerit. Nā tales preces cum porrigant̄ pro digno, nō inducūt simoniā, c. tua nos, de simo. & s. dixi. ¶ Quarta fuit solutio Inn. ꝙ nulla interuenirit pactio, & cōsequenter nec simonia. Non obstat, inquantum in tex. dicitur ꝙ isti fuerunt electi cum hoc, ꝙ nihil de canonia perciperent, q̄a ex statuto ecclesiæ ita disponebatur, merito electio non potest dici simoniaca. Dato enim, quòd statutum non valeret, q̄a tamen tempore electionis nullum pactum de obseruando statutum interuenit, non potest dici, ꝙ pretio, vel pacto sequuta fuerit electio. ¶ Circa hanc solutionem videndum est, an statutum, vel consuetudo disponens, quod aliquid detur, vel
175 remittatur pro spirituali consequendo,† valeat? Pan. & alii *communiter* hic concludunt, quòd non, per text in ca. non satis, & c. veniens, j. de simo. & hoc est clarum si statutum, vel cōsuetudo disponit, ꝙ detur, vel remittatur aliquid ad priuatam vtilitatem conferentium spiritualia pro temporali. Nam cum talis consuetudo sit peccati nutritiua, nō valet, cap. fin. j. de consuet. & ista conclusio probatur etiam, quia omne quod prohibetur fieri p pactū, itr ēt prohibet̄ fieri p statutum, f'm glos. in rub. C. de decre. Decurio. li. x. ¶ Sed dubium est, q̄d si cōsuetudo, vel statutū, disponat aliquid dandum, vel remittendum
176 † in vtilitatem publicā? Puta pro fabrica construenda, vel pro paramentis faciendis. Host. & Car. & Imo. volunt, ꝙ valeant, nec cōmittat̄ simonia, etiam si in pactum deducatur per text. in c. significatū, de præbē. q tex. mihi non probat, q̄a ibi f'm Io. An. debetur spirituale pro sp̄uali, quod licet, c. ad q̄nes, de rerum permu. Hinc est, ꝙ valet electio alicuius in canonicum, cū pacto, ꝙ doceat, f'm Pan. in c. pen. j. de magi. q̄a scientia est quid sp̄uale. Pro ista opi. facit tex. in c. si pp tua debita, in fin. & q̄d ibi notat, de rescrip. lib. 6. vbi valet p̄suetudo, vel statutum, ꝙ beneficiatus teneatur dare fructus vnius anni, uel plurium sui beneficii, pro fabrica ecclesiæ. Solut. Pōt dici, ꝙ illud est onus iniunctū b̄nficio, non p̄sonæ, & iō nō comittit simonia, vt dicit gl. in d. c. significatū. ¶ Cōtrariū tenet Gemi. hic, p text. in c. ex multis, j. q. 3. Et pro ista parte facit tex. in c. tua nos, de simo. vbi nō valet pactum, ꝙ is, q dēt recipi, offerat oīa bona sua ecc̄liæ. Quid tenendū? Pan. distinguit inter statutū, & p̄suetudinē, ꝙ statutū non valeat, q̄a habet principium p̄cisum, & necessitatiuum. Consuetudo vero valeat, q̄a hēt principium voluntariū & licitū, per tex. in c. ad apostolicam, j. de simo. ¶ Tu aduerte, q̄a ille tex. f'm Inn. & Car. post gl. non loq̄tur de consuetudine, q̄d aliq̄d detur pro exequiis mortuorū, vel b̄ndictionib. nubētiū, q̄a illa p̄suetudo dānat̄, ī c. cū in ecclesiæ tuæ, eo. ti. & tex. in d. c. ad apostolicam, in prin. dānat sacerdotes aliquid extorquentes, loquitur de alia laudabili consuetudine laicorū, puta ꝙ populus teneatur oī anno facere eleemosynā alicui pio loco, prout voluit Bar. in l. priuilegia, C. de sacrosan. eccl. & Fely. in c. seq. colum. xxxviii. alias si intelligeretur de consuetudine dandi aliq̄d t̄pale pro spirituali, nō esset laudabilis. ¶ Facias ergo p̄clōnē, ꝙ pactū, p̄suetudo, vel statutū, nō valet, ne videant̄ spiritualia vendi, d. ca. ex multis, ēt q̄d id, quod dat̄, vel remittitur, veniat applicādū ecclesiæ, vel alicui pio loco. Non obst. ꝙ p̄suetudo potuerit habere principium voluntarium. Quia ad inducendum delictum simoniæ, inspicit t̄ps quo datur t̄pale pro sp̄uali, & tūc consuetudo iā inducta necessitat sicut statutum, f'm Mod. & b̄n̄. ¶ Fallit primo in pacto facto post traditionem rei spiritualis, quia illud obseruandum est f'm Ioan. And. Pan. & *coīter* alios, in c. veniens, 1. j. de testib. Sequitur Fely. in c. tua nos, de simo. sed ego dubito, ne ista fallentia sit falsa, per tex. in c. eos, 1. q. 1. & c. sancimus, 1. q. 7. nisi post traditionem spiritualium, pro eleemosyna aliquid detur: sed si pro sp̄ualibus aliquid detur siue ante, siue post, simonia committit̄. ¶ Fallit secundo in pacto dandi id, ad q̄d posset receptus post suam re-
177 ceptionē† compelli. Exēplū, si fiat pactū, ꝙ receptus teneat tertiā partē fructuū expendere in reparationē suæ ecclesiæ egenti tunc reparatione, quā de iure tenebat restaurare, ca. de his, de ecclesi. ædifican. secundum Deci. consil. 108. Viso instrumento, per totum. Ad tex. in ca. ex multis. respondet, q̄d loquitur in promissione facta pro fabrica aliarum ecclesiarum, nō pro fabrica suæ ecclesiæ. Sed certe idem esset si pro fabrica suę ecclesiæ, si reparatione non egeret, vel si p pactū al'r obligaret q̄ de iure cōi teneat: secus si pactum ad ius cōe referat. Ratio, q̄a pactum iuri cōi p̄sonās, nō inducit simoniā, f'm istā glo. in prima solōne, q̄ ad hoc notāt d. Ant. & Imo. hic. Ad idem text. cum gl. in c. significasti, j. de elect. & in c. pastoralis, 7. q. 1. & in cap. relatum, j. de præben. Pulchre Gem. consil. 84. col. 2. ¶ Fal-
178 lit tertio in statuto vel consuetudine, quæ imponunt onus beneficio, quia valent. Et promittēs ea soluere, non peccat. Ita procedit text. in d. c. si propter tua debita. & ita loquitur gl. approbata in d c. significatum. ¶ Fallit quartò, si recipiens aliq̄d
179 spirituale,† sponte daret aliq̄d t̄pale, q̄a nō esset simonia, f'm Pan. hic, p text. in c. emēdari, 1. q. 1. & ibi glo. & in c. & si q̄nes, j. de simo. ¶ Circa istam fallen. aduerte ad duo. Primo aduerte, ꝙ licèt ista sit *coīs* opinio, q̄d liceat aliquid sponte dare, prout tenet Arch. in d. c. eos, post Gofired. Ioan. & Vinc. & sequūtur cōiter Docto. hic. tñ mihi vr̄ contrarium esse de mente iuris. Probo, q̄a tex. in d. c. emendari, loquit̄ in sponte soluentibus prout solebāt, & tñ prohibet ea rōne, ne videat̄ sacerdos pretio distrahere spiritualia. Nam si loqueretur in soluente ex pacto, iam non videretur distrahere, imo uere distraheret. Secundo probo, q̄a ratio quare prohibetur, ne detur aliq̄d t̄pale pro spirituali, ea est ne q̄s credat donū Dei posse pecunia possideri. Et q̄a accipians pecuniam, gratia spiritussancti non habet, d. c. eos. Istæ rōnes militant qualitercunque detur, vel accipiat̄ pecunia, siue ex pacto, siue sponte, siue respectiue pro sp̄ualibus capiant. Non ob. tex. in c. & si quæstiones, quia palafrenus, de quo ibi, non fuit traditus Cardinali pro pallio respectiue, sed alia intentione, vt clare dr̄ ibi in litera. Ergo a contrario si ea intentione traditus fuisset, vt fratri pallium traderet, fuisset simonia, dato, q̄d sponte ablatus fuisset. Et sic est ibi etiam tex. pro ista parte, quā arbitror & iuridicā, & verā. Quā comprobo

alia

alia rõne. vbicunq; exactio est prohibita sub pœna, qa illicita ex parte recipientis, tunc & si recipiat a sponte soluentibus, nihilominus hẽt locum pœna, ſm Bar. in l. inuitus, §.i. ff. de reg. iur. Non ob. tex. in c. dilectus, 2.ꝭ. de simo. & in c. placuit, & in summa, i.q.2. & similia iura dicentia licere clericis capere spõte munera oblata, quia loquuntur de muneribus gratis datis, non de datis respectiue pro spũalibus. Nam si respectiue dentur, vel capiant, non possunt dici munera gratis data. Et ideo laudarẽ, ꝙ volentes aliquid a sponte dantibus & non respectiue accipere, non acciperent tpe, quo p̃stant spiritualia, ne videant̃ illa p̃tio distrahere, vt dicit̃ in d.c. emendari. Secundo aduerte, inquantum Pan. post Inn. vult, istam fallẽtiam procedere, ẽt si caueret̃ statuto, vt tantũdem solui dẽat, quantũ sponte solutum fuit, quia in ꝯrium obstat tex. singularis in l. nouissime, ff. quod falso tut. Per quem tex. traditur regula, ꝙ sciens se posse ꝯpelli, non p̃t dici sponte facere. Ita ergo in casu isto, vbi soluens sciebat se posse vigore statuti ꝯpelli, non deberet dici sponte soluisse. ¶ Pro resolutione ꝯsidera duos casus. Primus est, qñ constat ꝙ sponte soluit. Et in istis terminis clare procedit fallentia ſm cõem sententiam. Secundus casus, qñ nõ cõstat. Et tunc q̃tum ad terminos nostros, dicerem eam fallẽtiã procedere, quia cum statutũ non valeat, non p̃t dici, ꝙ soluẽs soluerit metu, ne ꝯpelleret. Quod credo verũ, nisi appareret, ꝙ recipiẽtes vellẽt illud hẽre in uim, executionem statuti. Puta si legerẽt sibi illud, & receptus simpliciter solueret, vt dicit hic Pan. tunc esset hic simonia, cum soluens sciat recipientẽ exigere illud in vim statuti. Et in istis terminis loquitur text in c. dilectus, 2.ꝭ. de simo. ¶ Extra istum casum, an sciens se posse

180 compelli, præsumatur metu ne compellatur, † vel spõte actũ facere. Instãt Fely & Mod. hic, concludentes præsumendum esse in dubio, ꝙ solutio fiat metu statuti, per text. in d.l. nouissime, qui non probat, secundum Deci. Melius facit l. velle nõ creditur, ff. de reg. iur. & ita tenent Io. And. in c. pen. de iurepatro. in regula, bona fides, de reg. iur. Petr. de Ancha. in ca. præsenti, de censi. est.n. metus statuti iustus, & terribilis metus, secundum Bal. in l. omnem, ad fi. C. ad Tertu. Terret.n. semper, cum semper loquatur, ſm Cy. in l. cum te, C. qđ metus cau. & ita etiam voluit Bart. in l. si creditor, ff. de solut. sequuntur do. Ant. Imo. & *cõiter* alii in c.i.ꝭ. de officio deleg. Comprobat Decius, vt hic per eũ. Tu adde Ang. in l. liber huomo, ff. de acqui. rerum domi. & in l. liber homo, ff. de hære. instit. Alex. consi. 57. col. fi. lib. i. Deci consi. 178. In causa, quæ proponitur, col. fina. ¶ Secundo aduerte, quia non uidetur metus probabilis. Aut.n. statutum est æquum, & iustum, & gesta per talem metum manutenenda sunt, & non rescindenda, ſm Bal. in l.2. C. de his, qui per me. iudi. non appel. & est gl. in l. qui in aliena, §. fi. ff. de acquir. hæred. voluit Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, in 8. questio. ff. de noui oper. nuncia. Dec. late consi. 42.3. dubio. Aut statutum est iniustum, & nullum, & tunc soluẽs non potest dici metu soluere, cum possit de nullitate statuti opponere, l.i. in fi. ff. de excep. doli. Est.n. verisimilium, ꝙ allegans metum iudicis, vel statuti, non auditur, si non fecit debitam resistentiã, l.2.§.i. vers. aut si cũ restitisset, & ibi Pau de Cast. ff. de iudi. Solut. operatur metus statuti iniusti (aduersus cuius iniquitatem non fuit facta resistentia) vt obediens excusetur a dolo, licèt non excusetur a culpa, secũdum Are. consi. 35. Viso themate. facit, quia quælibet causa etiam leuis, excusat a dolo, secundum glo. in l. si plagii, C. ad leg. Flauiam de plagia. Item operatur, ꝙ actus non dicatur factus sponte, licèt talis metus non semper excuset. ¶ Ex præmissis redditur dubitabilis decisio Sali. in l. fi. C. de iudic. quam sequitur Alex. in l.i. col. antep. ff. sol. mat. vbi vult, ꝙ compromissum factum

181 inter duos agnatos, † non præsumatur factum metu statuti, iubentis fieri compromissum, nisi appareat. Ideo dat cautelã, ꝙ scribatur in instrumento factum fuisse compromissum in executionem statuti. Istud vr̃ falsum per prædicta ſm Dec. hic tenentem ꝯrium, & ante eum ꝯrium tenuit Pet. de Anc. quẽ refert & sequitur Are. cõsi. 24. Quatuor dubia, col. pen. Quid tenendum? Forte dictum Salyc. iuridicum est, quia præmissa procedunt in his, quæ communiter fieri solent solum a coacto, secus in his, quæ fieri communiter solent etiam sponte, vt compromittere, secundum Feliy. in c. fi. ꝭ. de re iudic. vbi sequitur hac ratione dictum Salyc. ¶ Gloss. in versic. per indu-

182 striam, opponit quod acquisita per industriam, † nõ fuerint conuertenda in præbendas pro nouis canonicis, ne diligentes doleant operam dedisse agriculturæ sine fructu, l. fi. C. de alluuio. ne labore suo defraudentur, cap.i.ꝭ. de in integr. restitut. Gloss. obscure respondet, ꝙ sibi habent imputare aliqui canonici, quia præiudicarunt sibi recipiendo alios de nouo. Fraudantur enim suo lobore propter eorum factum, ideo non doleant. Ista solutio præsupponit, ꝙ si nouos non recepissent, ꝙ industriosi gauisi fuissent sua industria, qđ vr̃ falsum. Quia ip̃ coguntur superabundantes fructus ꝯuertere in pios usus, §. fi. xii. q.i. ¶ Scđo rñdet Bal. ꝙ diligens in re propria non dẽt fraudari sua diligentia, secus in re cõi, vt hic. Sed certe bona ecclesiæ non dñr cõia inter ecclesiam, & canonicos, imo canonici sunt tm̃ usuarii, vt dixi in notabilibus. Sed solutio stare p̃t, qa Bald. loquirur de re cõi, q̃tum ad vsum, vt dicitur in d.§. fi. ¶ Tertio respondet Abb. ꝙ diligentia non debet cedere cõmodo antiquorum canonicorũ, quia ad illã tenebãtur: secus in d.l.i. ¶ Item gl. opponit, ꝙ non tenerent̃ recipere hos

183 nouos canonicos ad cõionẽ corũ, quæ ex industria acquisiuerunt, qa nemo cogitur alium in socium habere, l. qui admittit, ff. pro soc. gl. rñdet, ꝙ sibi imputet̃, si semel eos in socios admiserunt. Vñ nunc tenẽtur de cõibus redditibus partem eis facere. Et iõ dicebat Bald. ꝙ hic non cõpellunt̃ ad cõionem, sed ad diuisionem. Secundo respondet Hosti ꝙ quantũ ad p̃bendas proprias, non cogunt̃ eos habere in socios, & sic augmentum præbendarũ cedit cõmodo ipsorũ. Sed quantum ad mẽsam cõem, nõ refert vnde augmentũ prouenerit, & istud voluit dicere gl. in ultimis verbis, allegando c. fi.ꝭ. de verb. sign. ¶ Nota istam solutionem. Ex qua habes elicere, quòd augmẽ-

184 tum alluuionis † accrescit p̃bendis formatis, & non formandis. Istud fatetur in effectu Pano. licèt velit, ꝙ eps possit simul cum capitulo ex præbenda superabundanti aliquid subtrahere pro necessitatibus aliorum canonicorum non habentium præbendas, vel habẽtium præbendas tenues. Pro quo est tex. in c. vacante.ꝭ. de præbẽ. Contrariũ tenet Bal. quia p̃bẽda est taxata, l. in agris, ff. de acquir. rerum domi. Et hoc verum dicit, si predia assignata præbendæ essent limitata, alias ergo secus. Scđo per istum tex. vbi superexcrescentia redditũ accedit præbendis formandis, ergo & augmentũ alluuionis. sed iste text. loquitur in superexcrescentia redditũ ecclesiæ, non autẽ de superexcrescẽtia vnius præbendæ. Idõ opi. Hosti. vr̃ verior, per text. in l. si proprietati, ff. de iure dot. ¶ Gl. in versi. ad præbendas vacaturas, opponit de c. dilectus filius, ꝭ. de præben. vbi dicitur, quòd est contra Lateranense Concilium recipere ali-

185 quem canonicum † ad vacaturã præbendam. Innocentius fatetur ꝯtrarium. Ad istũ tex. respondetur dupliciter. Primo, qđ hic simpliciter isti fuerunt recepti in canonicos. Sed ista solutio aliqualiter contradicit literæ. Secunda fuit solutio, ꝙ iste tex. continet gratiã. Sed istud reprehenditur per gl. quia de iure communi valet receptio in canonicum, cum expectatione prebendæ. d.c. dilectus. Dic, ꝙ Innoc. non voluit dicere, ꝙ hic contineat gr̃a respectu receptionis in canonicos de p̃nti, sed respectu promissionis, de vacaturis præbendis. Tertia fuit solutio gl. ibi, & in c. ii. de cõces. præben. & Panor hic, & ibi, quòd promissio p̃bendæ vacaturæ non valeat, tanquam cõtra conciliũ Lateranẽse. Non ob. inquantum dr̃, ꝙ hic agebat̃ ad præbendas, quia agebatur uirtute iuris acquisiti ex receptione in canonicũ, non ex promissione. Et sic Pan. vult, ꝙ si aliquis recipiatur in canonicum de præsenti, & promittatur sibi prebenda proxime vacatura, quòd teneat collatio canonicatus, & promissio vitiet̃. Et ista est *cõis* Doct. sentẽtia ꝑ tex. in d.c. dilectus. Contrariũ tenet Deci. hic, volẽs ꝙ ẽt teneat promissio per tex. in c. relatum, ꝭ. de præben. & quia promissio habet fomentũ iuris, cum non debeat carere p̃benda, qui in canonicũ est receptus, c. cum super, de cõces p̃bend. Et quia qñ promittit, ꝙ de iure cõi debetur, non est simonia, vt s̃. dixi. Ego nullo mõ recederem a cõi, qa rõ quare prohibet̃ promissio p̃bedæ vacaturæ est, vt euitet̃ votũ captandæ mortis, d.c. ii. de concel. p̃bẽ. Ista rõ militat ẽt, qñ collato canonicatu promittitur prebenda vacatura. Non obst. dum dr̃, ꝙ ista promissio continet idẽ, qđ de iure cõi tacite subintelligebatur. Quia alio mõ exprimit̃, q̃ inest, ergo expressio vitiabitur, arg. l. si ita, §. illi si volet, ff. de lega. i. Non collato canonicatu per capitulum, seu ordinarium, p̃benda vacatura non est affecta, quominus ea vacante non possit alteri ꝯferri, ſm Pan. post Inno. & alios in c. inter cetera, ꝭ. de p̃ben. Sed qñ vacatura prebenda promittit̃, si promissio obligaret, p̃benda esset quodãmodo affecta, & ius canonico acquisitũ ad vacaturã. Quod ius ad vacaturã nullus inferior ꝑꝑ votum captãdæ mortis dare alicui p̃ot. Ideo promissio dr̃ aliter facta, q̃ tacite de iure cõi subintelligeret̃, merito tanquam ꝯ conciliũ Lateranense facta non valet. Nõ ob. tex. in d.c. relatum. quia & si Papa mandet p̃bendã cõferri iuxta promissa, non tñ ex promissione ius aliquod erat acquisitũ canonico, sed ad maiorẽ aggrauationẽ captiuli recusantis cõferre p̃bendam, Papa ponderat illã promissionẽ, ſm Pan. in d.c. dilectus. ¶ Gl. in verbo, vltra numerũ, quærit, an recepti

186 vltra numerum, † ante adeptam præbendam, habeãt vocem in capitulo, distributiones quotidianas, & alia iura canoniæ? In isto puncto reperiuntur sex opiniones. Tu ꝯstringẽdo rẽ, rñdeas, ꝙ recepti vltra numerũ hẽnt statim omnia iura canoniæ, & ꝯñr uocem in capitulo, & stallum in choro, & distributiones quotidianas, vt probat in c. dilectus, ꝭ. & ibi glo. & in c. pro illorũ, vbi ẽt glo. ꝭ. de præben. & ẽt probatur hic in argu

¶ Secundo probatur rõne, quia in spũalibus acqrit̃ ius absq; traditione.c.si tibi absenti, de præben. lib. vi. Tradit per Dyn. in regula, qui prior, de reg. iur. per Iaso. in l. quoties, in 4. colu. C. de rei vendi. Nec ob. si dicat̃, ꝙ licèt acquirat̃ ius in bñficio absq; traditione, non tñ acqrit̃ possessio, c. ex ore, ̃j. de his, quæ fiunt a maiori parte capitu. l. cũ hæredes, ff. de acquir. possess. ergo non competet ius eligendi, & similia: quia ea sunt iura possessionis, non proprietatis, cap. consultationib. ̃j. de iurepa tro. c. querelã. ̃j. de electio. Quia rñdet̃, ꝙ si alius reperiatur in quasi possessione iuris eligendi, tunc proprietarius nõ põt vti eo iure, quia quasi possessio occupatur ab altero. Ita procedũt præallegata. Secus si quasi possessio vacat, quia tunc rõne pro prietatis, & tituli, cõpetit proprietario ius eligẽdi, ſm Inno. in c. Cumana. ̃j. de electio. tradit per Panor. in d. c. cõsultationib. Non ob. ꝙ non sit in possessione, quia illã vacantẽ p̃t propria authoritate apprehẽdere, cap. trãsmissam, & ibi late Pan. ̃j. de electioni. Tertio pro ista parte facit, qa dare uocem in electio nibus, est ius canoniæ, vt per gl. s. in vers. receperunt, in fin. & Inn. in. c. ii. de instit. Hinc est, ꝙ cessante consuetudine, præpo situs, Archipresbyter, & similes non hñt vocem in capitulo, quia non sunt canonici, ſm Pan. in c. auditis, colu. ii. ̃j. de ele. & in c. cum olim, col. v. ̃j. de re iud. Gemi. in c. fi. col. 3. de præben. lib. 6. & Felin. hic, co. ix. Sed ex receptione in fratrẽ nascit̃ istud ius canoniæ, vt s̃. declaraui post gl. in versic. receperunt. Ergo quàmprimum quis est receptus in canonicum, statim habe bit ius dandi vocem. Hinc est, ꝙ quàmprimum quis est rece ptus in canonicum ecclesiæ cathedralis, statim possunt sibi delegari causæ ſm Gem. in c. statutum, in princ. de rescrip. in vi. ¶ Fallit pluribus modis. Primo fallit, nisi in ecclesia sit ꝯsue
187 tudo, † ꝙ canonicus nõ possit administrare iura canoniæ, nisi prius fuerit installatus. Isto casu ad limites installationis conse quitur iura canoniæ. Si enim solum fuerit installatus in cho ro, consequitur ea, quæ sunt chori. Si fuerit installatus in capi tulo, ea quæ sunt capituli, ſm Inno. Comp. Panor. & *cõmuniter* scribentes hic, & Pan. latius in d. c. transmissam. vbi concludit, ꝙ installatio & apprehensio possessionis canonicatus, & be neficii, non est de solẽnitate essentiali cessante cõsuetudine. Et si dixeris, ad quid ergo iura requirũt installationem? vt in c. vt nostrum, de offi. Archi. Rñdet Pan. post Inno. in c. cũ sup. col. pen. ̃j. de cau. poss. & propr. ad effectum, ne videatur pro pria authoritate apprehendere possessionem. ¶ Fallit secun
188 do, si sit receptus in canonicum, cum hoc, ꝙ sit † supernume rarius, quia tunc constat, ꝙ noluerunt ius integrum de nouo creare, sed solum quoddam ius extraordinarium, & præpara torium ad futurum ius integrum obtinendum illi dare, ſm Panor. & Mod. hic. Et tale ius est inane, & ventosum ſm Pan. in. d. c. dilectus, i. ad fi. ̃j. de præbẽ. ¶ Fallit tertio in receptis au thoritate Papæ, mandantis illos simpliciter recipi absque de
189 rogatione statuti de certo numero, † quia cum Papa non de roget numero, vr̃ velle eis dare ius præparatorium ad futurũ ius integrum obtinendum, secundũ Io. And. Ant. Pan. Felyn. & Mod. hic. Tu aduerte, quia ista fallentia non videtur posse sustinieri. Nam aut Papa mandat cum derogatione numeri, & tunc omnes concordant, ꝙ statim receptus consequatur plenum ius canoniæ. Aut non derogat, & tunc si nõ est facta mentio de numero, mandatum non valet, c. costitutus, ̃j. de resc. Aut est facta mentio, & tunc Papa mandando, ꝙ reci piant illum in canonicũ, uidetur derogare numero, quia cer ta scientia habet vim clausulæ, non obstãte, l. idem Vlpianus, §. i. ff. de excusat. tutor. Maxime in beneficialibus, in quibus nõ requiritur clausula, non obstante, quando ex certa scientia rescribit in præiudicium alicuius secundum Ant. in c. quæ in ecclesiarum, col. pen. s̃. eo. Fely. in c. nonnulli, col. 17. in fin. ̃j. de rescrip. Considera ergo si dici possit, ꝙ certa sciẽtia in benefi cialibus sufficit, quando constat, ꝙ scriptum aliàs non pos set operari. Sed cum põt operari absque eo, ꝙ intelligatur di spensare, videretur ꝙ rescriptum ad beneficia tanquã ambi tiosum sit stricte interpretandum, vt non contineat deroga tionem aliquã, arg. c. quamuis, de præben. in 6. ¶ Secundo ad uerte, quia posito ꝙ ista fallẽtia uera sit, tñ debet restringi, vt procedat, qñ Papa mandat aliquem recipi in canonicum in ecclesia, in qua est certus numerus canonicorũ, & certus nu merus p̃bendarũ, quæ sunt canonicatibus annexæ. Isto casu Papa bñ vr̃ velle ei dare quoddam ius p̃paratoriũ, ad integrũ ius obtinendum, secus si in ecclesia nõ esset certus numerus p̃bendarum canonicaliũ. Ratio vtriusq; dicti est, quia primo casu receptus non habet canonicatum, sed titulum permansurũ cũ vacante p̃benda, & illa adepta canonicatus vacet, & prouisus cõsequat̃ nouũ canonicatũ p assequutionẽ p̃bende illi annexæ. Et ideo interim dr̃ canonicus in aere, ſm Inno. in c. dilectus. ̃j. de p̃bẽ. & dixi s̃. in notabili. Secundo vero casu rõ est, qa ubi nõ est certus numerus p̃bendarum canonicalium, receptus statim cõsequitur integrum ius canoniæ, quod per assequutionẽ alicuius p̃bendæ postea nõ extinguit̃, c. fi. de cõ cess. p̃bẽ. li. vi. & ista fuit intentio Rote decis. ccccxlv. Si legatus. in nouis. ¶ Pro expeditione gl. fi. quæro primo: Papa mandat reuocari attentata lite pendente, de qua pendẽtia litis loqua tur, an de lite pendente coram Episcopo Ferra. an de lite pen dente coram ipso. Pan. post Inno. & alios respondet, ꝙ potest intelligi de vtraq; pendentia. & intellingendo de lite pendẽte coram Epo Ferra. tunc illa verba, coram Epo Ferra. debent cõ iungi cum verbo, motam, & iste sensus planus est. Intelligen do vero de lite pendente coram Papa, tunc illa verba, coram Epo, debent coniungi cum verbo, innouata. ¶ Secundo q̃ro retento primo intellectu, quæ nam fuerint ista attentata, quę ex mandato Papæ veniunt irritanda? Glo. fi. exemplificat du pliciter. Primo, ꝙ pendẽte lite coram Epo Ferrar. vacauerit vna præbenda antiqua, quam capitulum alteri contulit. Secũ do exemplificat, ꝙ aliquis occupauerit possessiones, quas no uiter recepti petebant sibi pro præbẽdis assignari. Vel potest dici, ꝙ capitulum alienauit possessiones, quas isti petebãt pro suis præbendis. ¶ Circa primum exemplum habes colligere,
190 ꝙ collatio præbendæ † facta alteri lite pendente inter capitu lum, & nouiter receptum, non valet. Sed in contrarium ob stat, quia receptio alicuius in canonicum facta authoritate capituli, non afficit præbendam, quin possit alteri conferri, c. hi qui, de præben. lib. vi. Notatur in cap. si soli, de concessio. præben. eo. lib. & s̃. dixi. Defendendo glo. necesse est dicere, ꝙ præbenda non sit affecta ex sola receptione, sed post motam litem affecta dicitur propter vitium litigiosi. Quod vtrum ve rum sit, patebit ex sequentibus. ¶ Quæro tertio, an collatio
191 præbẽdæ facta † lite pendente, & similiter alienatio possessio num valuerit? Gl. nostra tenet, ꝙ non obstante vitio litigiosi. Sequuntur Imo. & Dec. hic. Sed in contrarium obst. quia li
192 tis pendentia super actione personali, non inducit vitium † li tigiosi: quia ad hoc vt res dicatur litigiosa, oportet ꝙ mota sit quæstio super dominio vel quasi, & sic ꝙ agatur actione rea li, authent. litigiosa, C. de litigio. Verum nouiter recepti ad præbendam consequendam agunt condictione ex lege, vide licet ex isto canone, vel canone, relatum, de præben. secundũ aliquos, vel officio iudicis, quæ omnia sunt remedia persona lia. Ergo ipsa præbenda, seu ipsa possessio, non potest dici liti giosa. Inno. Host. Comp. Card. Io. And. Anto. & Panor. faten tur contrarium. Et sic omnes isti volunt, ꝙ litis contest. super actione personali non faciat rem dici posse litigiosam. Et idẽ tenet Io. And. in cap. fina. ̃j. vt lite non contest. Bart. & Bal. in l. 2. C. de litigio. Idem tenet Pan. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 2. vt lite pendente. Lud. Rom. consil. 270. Pro decisione. Bald. consi. 40. Maritus ex delicto, lib. i. vbi sequitur Innoc. hic. Et di cit alibi non reperiri, ꝙ iudicium intentatum ex officio iudi cis, non inducat vitium litigiosi, nisi per Innoc. hic, & consil. 333. Statuto ciuitatis Vincentiæ, lib. 3. do. Guido Papæ quæ stione ccccIxxxix. vbi allegat Innoc. hic, & Spec. titu. de appell. §. nouissime, ver. Sextus. & vers. item quia contractus. ¶ Quo modo ergo respondebitur ad istum text. Reperio dari plures responsiones. Prima fuit Innoc. hic, vt refert Panor. ꝙ pendẽ tia litis super actione personali sine officio iudicis, non opera tur, quòd propter vitiũ litigiosi possint reuocari bona aliena ta, quia non sunt litigiosa, vt s̃. dixi. Nisi alienatio fuerit facta ex perfidia, quia tunc propter perfidiam reuocatur alienatio, non autem propter vitium litigiosi. Quod dixit Panor. esse di ligenter notandum, quia ex hoc colligitur nouum remediũ reuocandi attentata lite pendente. ¶ Circa istud dictum ad uertendum puto, quia si verum est, effectualiter fere destrui tur tota conclusio præmissa. Quia alienans rem, ad quam age batur actione personali, semper videtur malitiose alienare, arg. l. si fundum, c. de rei vendic. Secundo, posito quòd etiam bona fide possit fieri alienatio, videndum est. quomodo co
193 gnosci poterit, † quòd ex p̃fidia facta fuerit. Pan. Card. & Inn. volũt, quòd si alienatio fiat in personam extraneã, quòd non præsumatur facta ex perfidia: secus si fiat in personam suspe ctam, puta si præbenda vacans conferatur vni ex ipsis, vel vna possessio vsurpetur per ipsos antiquos canonicos, dicen tes ita velle Inn. hic. Sed certe Inn. bene vult, quòd si isti cano nici antiqui vsurpauerunt sibi aliquas possessiones, quas pe tebant nouiter recepti, quod in hoc notetur eorum perfidia. Sed quo ad præbendam indistincte dicit, siue conferatur vni ex ipsis antiquis, siue aliis, quòd præsumetur collatio facta ex malitia, dummodo fiat sine causa, & istud videtur verius, qa absurdum est dicere, quòd hic p̃bẽdæ vacantes fuerint col latæ antiquis canonicis iam præbendatis in eadem ecclesia, cum nemo possit duas præbendas habere sub eodem tecto, c. literas, ̃j. de præben. ¶ Ista responsio Inno. mihi non placet. Quia Papa hic mandat reuocari collationes prebendarum, & alienationes possessionum, quia fuerunt factæ lite pendente, non autẽ qa fuerunt fraudulẽter, & ex perfidia factæ. Et aliud est re-

eſt reuocare alienata per caluiſianam, & ſimiles actiones com petentes propter fraudes, de quibus in §. item ſi quis in fraudem, Inſt. de actio. Aliud vero eſt agere reuocatoria propter vitium litigioſi. ¶ Quid ergo reſpondebimus? Ad contrarium reſpondeo poſt Imo. quod litis pendentia ſuper actione perſonali, non inducit vitium litigioſi, ſi agatur ſimpliciter in perſonam, puta actione ex mutuo ad mille. Ita procedit concluſio in contrarium facta: vel ſi agatur actione perſonali ad aliquod opus fiendum in re, l. quanquam, §. Iulianus, ff. de aqua plu. arcen. Secus ſi agatur actione perſonali principaliter ad ipſam rem, per text. in l. 2. C. de litig. qui loquitur generaliter, & ibi gl. Ang. & Sal. ſequuntur iſtam opi. & hãc etiam firmat Bar. in l. j. ff. de legitigib. Imo. & Fel. in c. dilectæ, colum. pen. j. de excep. Et iſta pro veritate eſt æquior opinio, quia ſi actio perſonalis ſemel in iudicio deducta, effecta eſt litigioſa, ita quòd actor impeditur etiam alteri cedere, vt omnes conſentiunt per text. in d. l. 2. ratione equalitatis ſeruandę equum, & inſtum videtur, quod etiam reus poſſeſſor non poſſit elienare rem, ad quam agitur actione perſonali. eſt. n. in iudicijs ſeruanda æqualitas, l. fi. C. de fru. & lit. expenſis. Nec dēt reo licere, quod actori non conceceditur, l. non debet, ff. de reg. iu. & iſtud etiam renuit gl. in d. §. quanquam. Non ob. text. in aute. litigioſa, & in corpore, vnde ſumitur: quia quantum ad hoc, quod per ſolam citationem res efficiatur litigioſa, bene oportet, quòd agatur actione reali. Secus ſi ageretur actione perſonali ad rem, quia nõ efficitur res litigioſa per ſolam citationem, ſed demum per litis conteſta d. l. 2. quæ in hoc remanet in correcta, ſm gl. ibi, & bene ¶ Secundo poteſt reſponderi, quod Papa non mandat collationem prębẽdarum, & alienationem poſſeſſionum, factas pendente lite reuocari, propter vitium litigioſi, & ſic quia præbendæ, & poſſeſſiones, eſſent effectæ litigioſæ: ſed quia alienatæ lite pendente in præiudicium partis, & litis motæ. Sunt n. diuerſa remedia. Et iſta propriè fuit intentio Inno. hic, quem ita intellexit Rota deciſio. lvj. in nouis. dicens, quod iſta ſit per viam attentati. Sed contra iſtam ſolutionem obſtat, quia pendente lite nõ debet poſſeſſor priuari commodo ſuæ poſſeſſionis, c. j. & 2. j. vt lite pendente. Non debet ergo capitulum priuari facultate conferendi, lite pendente, & conſequẽter non debet habere locum remedium attentatorum. Ad iſtud reſpondeo verum eſſe, dũ modo vtatur reus poſſeſſione ſua abſque præiudicio litis & partis, ſecundum Card. Poſt Pau. de Leaz. in cle. 2. colum. 2. vt lite pendente. Sed in caſu noſtro, ſi dicamus pendente lite licere capitulo conferre præbendas, & alienare poſſeſſiones, iudicium poſſet fieri illuſorium contra c. cauſam quæ, j. de iudi. Fruſtrarentur. n. actores ſua intentione, & ſi obtinerent, nihil conſequerentur. ¶ Quarto retento ſecundo intellectu, quæro de quibus innouationibus loquatur text. inno. reſpondet, quod loquitur de proceſſu facto coram epiſcopo Ferra. poſt motam litem coram Papa, qui proceſſus eſt nullus ratione deficientis. Quia Papa incipiendo cognoſcere de aliqua cauſa, vr̃ eam auocare a manibus ordinarij, c. vt noſtrum, j. de appel. quod an verum ſit, latè inſiſtit Pan. ex cuius dictis colligo infraſcriptas concluſiones. ¶ Prima concluſio. Papa expreſſe auocando ad ſe cauſam, videtur illam eripere † de manibus ordinarii,
194 cap. vt noſtrum, j. de appel. Idem in quocunque inferiore habente poteſtatem auocandi, l. iudicium ſoluitur, ff. de iur. Idẽ ſi ſuperior mandet referri ſtatum cauſæ, quia interim pendente relatione, ligatæ ſunt manus ordinarij, legge 1. C. de relatio.
195 ¶ † Scias tñ, quod legatus non habet poteſtatem auocandi cauſas ab ordinarijs, ſm Spe. tit. de leg. §. nunc oſtendendum, verſi. pmiſſa, & verſi. legatus. Et probatur in c. peruenit, 11 q. 1. ſequit Pan. in c. 1. col. 2. ſ. de offi. legat. Et Gem. in c. 1. in prin. de foro competen. lib. 6. Ratio eſt, quia ordinarius concurit cum legato in iuriſdictione, adeo quòd locus eſt præuentioni, c. ſi a ſede, de præbend. in 6. Et ideo Archiepiſcopus non poſſet cauſam auocare ab epiſcopis ſuæ prouincię, quia inter eos locus eſt præuentioni, vt notatur in c. paſtoralis, j. de offi ord. ¶ Amplia, ut procedat in tantum quod inferior, a cuius manib. cauſa eſt auocata per Papam, non poſſet etiam de conſenſu partium ſe de ea intromittere, c. bonę, 2. j. de poſtu. prælat. vbi aſſignatur rõ, ne iudicium Papæ in poteſtate partium conſiſtere videatur, poſſintque ſi velint, illi illudere. Ad idem text. in c. licet, de offic. lega. vbi dicitur, quod ſi legatus cauſam retulit Papæ, non valet poſtea proceſſus per eum factus, tanquam factus a iudice incompetenti. Et per illum text. Imol. ibi dicit, quod non valet proceſſus factus pendente relatione facta Principi, contra bartol. in d. l. 1. C. de rela. Et ante Imol. iſta fuit opinio Specu. titul. de relatio. §. fin. Sed pro Bartol. facit text. in d. l. 1, & in l. ad Principem, ff. de appel. ¶ Vnde pro reſolutione Imo, dicit conſiderandos eſſe duos caſus. Primus eſt, quando relatio nondum fuit iudici præſentata, & iſto caſu procedunt iura ciuilia allegata per Bartol. Aut relatio fuit præſentata, & tunc procedit, quod dicitur in d. c. licet. Iſta ſolutio Imo. non placet, per text. in auth. ſed nouo iure, C. de rela. vbi dicitur, quod hodie ſententia lata per iudicem, qui cauſam retulerat Principi, executioni eſt mittenda, niſi pars appellauerit. Nec dicatur quod ille text. debet intelligi, quando relatio fit ſuper eo de quo erat dubitãdum, ut dicit ibi Salyr. quia ratio poſita in corpore, vnde ſumitur, militat, quando eſſet facta ſuper probabili dubio, ſi interim iudex eſſet reſolutus. Vnde ego dicerem, quod proceſſus & ſententia lata pendẽte relatione pro conſilio habendo valeret, vt dicit Bart. per tex. in d. l. 1. & in d. l. 1. ad Principem. Ratio, quia potuit iudex pendente conſultatione ex nouis cogitationib. fieri clarus de eo, de quo dubitabat, nec iſto caſu illudere videtur ſuo ſuperiori, ſi omiſſo conſil. rectè iudicat. Sed proceſſus & ſententia pendente remiſſione cauſæ non valent per text. in d. cap. licet, quia per remiſſionem deſiit eſſe iudex. Quod vltimum verum eſt, niſi reuocauerit remiſſionem re integra, vt dicit Imol. per text in d. l. ad Principem. ¶ Secunda ſit concluſio. Auocatio cauſæ facta per Papam, o-
196 peratur nullitatem † poſtea geſtorum per iudicem, etiam ipſius auocationis inſcium, ſm Pan. hic per text. in c. 1. de conceſ. præben. libr. 6. & ibi hoc tenet Innoc. & in c. cum contingat, de reſcrip. & Imo. in ca. cæterum, eod. titu. d. Præpo. in d. ca. vt noſtrum, ad fin. vbi comprobat, quod tacita reuocatio, quæ fit per mortem delegantis, operatur nullitatem geſtorum a iudice ignorante, l. eius qui, ff ſi cer. peta. traditur in c. relatum, de offic. deleg. a fortiori expreſſa. Quam rationem poteris euitare de facili, ſi conſiderabis. ¶ Iſta concluſio procedit, ſi auocatio facta ſit motu proprio Papæ: ſecus ſi ad inſtantiam partis, per text. in c. audita, de reſtit. ſpoliat. & facit ratio, quia gratia conceſſe parti petenti, habet conditionem annexam, ſi impetrans vti voluerit gratia, c. cæterum, ubi uidebimus, j. de reſcrip. Sequuntur *communiter* Doc. hic, & in d. c. vt noſtrum. Ego reperio, quod Gemi. conſil. 47. Supplicatur Papæ. tenet expreſsè, quod etiam iſto caſu geſta ab ignorante non valeant, & allegat Innoc. in d. c. vt noſtrum. & hic ad c. audita, & alia ſimilia, reſpondet quod loquitur in ſimplicibus commiſſionibus factis alteri. Secus in delegationis factis cum expreſſa auocatione cauſæ ad ſe. & iſtud certè fuit de mente In. hic, & hanc opinionem ſeruat curia. Plus tamen placet communis opinio, quam limitabis non procedere, ſi Papa auocaret cauſam ad ſe, & alteri committeret inſtante parte, cum clauſula decreti annullatiua omnium geſtorum a die datæ, quia clauſula decreti afficit ignorantes, c. 1. de conceſ. pręben. ita Panor. in d. c. audita. Reſpondes ad illum text. quod ibi clauſula decreti non erat præciſa, ſed gneraliter concepta, ideo interpretationem patitur. ¶ Tertia
197 concluſio. Si Papa incipiat de cauſa cognoſcere, † eo ipſo videtur cauſam ad ſe auocare, ſecundum Innoc. & *communiter* Doct. hic. Facit, quia non minus facto, quam verbo datur voluntas intelligi, l. Paulus, ff. rem rat. habe. l. de quibus, in fin. ff. de legi. ſequitur Card. conſi. 7. ſub rub. de præb. Ampliatur etiã ſi actus, per quem Papa auocauit iuriſdictionem ad ſe, non fuerit ſortitius effectum: nihilominus inferior non poterit amplius ſe impedire, ſecundum Anch. conſil. 58. Circunſpectis. quem refert & ſequitur Deci. hic, & vltra eum eſt deciſio Inn. in terminis in c. inter dilectos, de exce. prælat. & Rom. conſil. 335. Circa primum. Vbi intellexit hoc verum, niſi actus Papę non fuiſſe ſortitus effectum ex defectu poteſtatis eiuſdem vel ex defectu falſæ cauſæ. allegat Rotam deciſio. lij. in antiquis. ſequitur Fel. in c. fi. in fi. j. de præſumptioni. ex cuius dictis poteſ eã notabiliter limitare. ¶ Et idõ inferri poteſt, quod ſi incipiat cognoſcere de cauſa ſpectante ad iuriſdictionem Imperatoris, non propterea cenſeretur auocata cauſa: quia & ſi habitu Papa habeat temporalem iuriſdictionem, tamen non poteſt cauſa temporalis iuriſdictionis ad ſe auocate. & per Pan. in c. nouit, j. de iudi. & in c. licet ex ſuſcepto, in 1. not. j. de fo. compe. Intellige etiam concluſionem, vt procedat quo ad partes litigantes coram eo tantum. Vnde cõtra tertium poſſet vnus ex litigantibus ſuper eadem re agere coram ordinario, ſecundum Innoc. & Imo. hic, arg. c. Romana, §. in alium, de appel. li. 6. & in hoc differt expreſſa auocatio facta motu proprio, quia tunc quo ad omnes cenſetur auocata, ſecus in tacita, quæ reſultat ex cognitioce ſecundum eos. ¶ Quarta concluſio. Si Papa delegat cauſam alteri, eo ipſo cenſetur auocaſſe a manibus ordinarii facit tex. in c. ſanè, & in c. 1. j. de offi. deleg. in c. cæterum, j. de reſcrip. & per ſimplicem ſignaturam; videlicet, Audiat talis, cenſetur auocata cauſa ſecundum Rotam de reſcript deciſio. lxvii. in nouis. Et ſi delegatus proferat ſententiã nullam, ordinarius tamen non poterit amplius ſe intromittere, ſecundum Bald. in cap. 1. §. ad hoc, columna. 3. de cap. iura fir. Nec etiam ſi delegatus moriatur, cauſa reuertur ad manus ordinarii, ſecundum Bald. in l. ſi ut proponis, C. quomodo, & quando iud. col. pen inferens, quod ſi cauſa ſemel trahatur in curiã Romanam, nunquam exibit de curia, niſi Papa illã remiſerit ad ordinarium. ſequitur Dec. conſi. 137. col. 3. Hic

est, q si Papa dat executorem ad prouidendum alicui de certo beneficio, videtur adimere facultatem conferendi illud ab ordinario, c. si soli, & c. si capitulo, de concess. preben. lib. 6. Hinc est, q si Papa deputat aliquem in Vicarium Episcopi, videtur adimere facultatem Episcopo, vt non possit illum remouere, & alium deputare, s'm Ant. in c. nouit, de iu. Quod nota ad limitationem gl. in cle. fi. de procur. Et ista auocatio, quæ fit per delegationem, differt ab auocatione expressa, quia non inualidat processum factum per iudicem ignarum aduocationis, secundum Gem. in d. consi. 47. Item non auocat, nisi quò ad nominatos in rescripto, cap. quia V. j. de iud. c. sedes, de rescrip. secus videtur in expressa, per prędicta. ¶ Vltimò quærit Inno. an
199 processus super vna eademq; causa separatim factus, † coram diuersis iudicibus parem iurisdictionem habentibus, valeat. Et concludit q sic sequuntur *Communiter* alij, arg. l. is a quo, ff. de rei vendi. Nisi reus opponat exceptionem remissionis petendo se remitti ad alium iudicem, ex eo quia laboriosum, & damnosum est, sibi coram diuersis iudicibus litigare, & si remissio denegetur, ex ista causa poterit appellare, l. si pariter, ff. de lib. caus. & l. 1. ff. de qui. re. ad eund. iud. ea. ¶ Circa ista dicta Inno. aduerte ad duo. Primo, q non videtur verum, q processus valeat per ea, quæ tradit glo. in c. dispendia, in versic. processus, de rescrip. libr. 6. Posset dici, q illa glo. non est vera per ea, quæ uolunt hic Doct. & ista opinio mihi semper placuit. Vel posito, q sit vera, ibi secundus non habebat iurisdictionem, quia rescriptum erat ipso iure nullum, vt ibi latè per Gemi. Secundò aduerte, quia non videtur, q exceptio remissionis habeat suffragari reo, quia poterit iudex, a quo petitur remissio dicere, habeo parem iurisdictionem, defendas te coram meo tribunali, & dimittas alterum, & hoc modo euitabis labores, & expensas. Solutio. Procedit contrarium, si petat reus se remitti, propter euitandos sumptus, & labores simpliciter. Secus, si petat se remitti propter euitandos sumptus, & labores cum iam comparuit coram altero, secundum Bald. & Felyn. hic. Et sic in effectu exceptionem præuentionis, & non remissionis, opponit. Sis ergo cautus, vt prius compareas coram iudice tibi grato, quando eodem contextu citaris a diuersis iudicibus: aliàs si prius compareres coram non grato, non posses exceptionem præuentionis opponere, per prædicta. Et ista est diuersa cautela ab ea, quam tradit Ang. in d. l. pen. ff. de peti. hæred. de qua hic latè per Felyn. Quæ cautela non haberet locum, si probaretur quòd reus procurauit se citari coram altero, quia affectata præuentio non debet prodesse, secundum Bald. in leg. si seruus plurium, §. j. ff. de leg. j. per l. tria onera, ff. de excusa. tuto. & per alia, de quibus per Felyn. in c. fin. infra de testib. & Ias. in l. si vero, colum. 2. ff. qui satisda. cogan. Sed Dec. econtra, dicens q etiam si constaret, quòd reus procurasset, quòd tamẽ prçuentio locum haberet: quia cum vterque sit iudex, non videt fraudem facere reus, qui iure communi vtitur, argu. l. Gracchus, C. de adult. Et quia licet esse diligentem, & affectare se conueniri pro conseruatione iuris sui, l. at qui natura. §. cum me absente, ff. de neg. gest. ¶ Tu non recedas a communi, quia malitijs est obuiandum, c. sedes, j. de rescrip. Non obstant contraria. Et primo non obst. argu. l. Gracchus quia verum, si vtatur iure communi, ad finem preordinatum. Secus si malitiosè, & ad fraudandum aduersarium. Nam qui aliquem in iudicem habere procurauit, præsumitur eo ipso fauore iudicis velle iustitiam subuertere, l. obseruandum, ff. de iud. Et maximè si reus, cuius natura est iudicium fugere, l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verb. ob. affectauit conueniri coram certo iudice, prout nos loquimur. Non obst. text. in §. cum me absente, quia loquitur in affectatis ad bonum finem, vel in procuratis ex necessitate, cũ aliter ius suum consequi non posset. ¶ Iuxta hanc quæstionẽ
200 dubitatur, quid si isti iudices tulerint sententias † contrarias? Respondet Comp. q secunda nihil valebit, nisi pendente appellatione super prima esset lata secunda, quia tunc de secundà poterit excipi coram iudice appellationis. sequuntur Pano. & *cõmuniter*, alij. ¶ Tu aduerte, quia videtur, q secunda debeat valere eadem ratione, qua valet processus. Si enim dicta testiũ productorum coram illo iudice, qui tulit secundam sententiam, probant, & nocent parti, quare non etiam sententia, prout in simili dicit Bar. in l. 2. col. pe. C. de eden. per l. sed si possessori, §. fi. cum l. seq. ff. de iureiu. Solutio. Fateor, q valebit secunda sententia, & in iudicio appellationis discutietur, quæ nam ex ipsis iustior sit. Sed dictum Comp. debet intelligi, qñ prima transiuerat in rem iudicatam, tunc secunda non valet, non ex defectu potestatis, sed quia sententia, contra sententiam, quæ transiuit in iudicatum, non valet, l. 1. C. quando prouo. non est neces. Et ex hoc infert Panor. q sententia lata contra rem iudicatam, etiam ex diuersa instantia, non valet contra Bart. in d. l. 1. de quò latè per Panor. in d. c. inter monasterium, j. de re iud. ubi ipse sequitur opinionem Barto. Qua stante necesse est, quòd corruat dictum Com. hic.

INTERPRETATIONES DO. IO. FRANCISCI RIPENSIS A SANCTO NAZARIO in titulum de Rescriptis.

SVMMARIVM.

1 *Rescripta faciunt ius inter partes, etiam contra quas conceduntur.*
2 *Rescripta emanant pro constitutionum obseruantia.*
3 *Rescripta sunt communia inter partes.*
4 *Exceptione moratoria vtẽs debitor, eadẽ uti poterunt debitores sui cõtra eũ.*
5 *Retorquutio, an habeat locum in priuilegijs concessis ad petitionem partis.*
6 *Rescripta non exteduntur ad personas, nec ad res nõ comprehensas in ipsis.*
7 *Contractus Principis, an & quando habeat vim legis.*
8 *Rescriptum, epistola, & sententia inferioris, habentis potestatem legis condendæ, an & quando habeat vim legis.*
9 *Veneti non recognoscunt superiorem.*
10 *Rescriptum quid sit.*
11 *Rascriptum quare recipit easdem interpretationes, quas recipit ius cõmune.*
12 *Rescripta, quare dicantur modi præiudicij.*
13 *Rescriptum speciale magis obseruatur, quàm quod generale percipitur.*
14 *Delegatio quare appelletur gratia.*
15 *Rescripti appellatione largè continentur beneficia Principiũ, & priuilegiũ.*
16 *Rescriptorum ad beneficia, multa sunt genera.*
17 *Rescriptum in dubio, debet intelligi de rescripto contentioso, & non de priuilegio, seu gratia.*
18 *Supplicando plura, quorũ alliqua sunt sc'd'm ius, aliqua contra ius, & superior subsignet fiat vt petitur, solũ intelligitur cõcessisse ea, quę sunt sc'd'm ius*
19 *Priuileginm quid.*
20 *Priuilegium vnde dicatur.*
21 *Priuilegium dici potest concessio facta a Principe sine causæ cognitione.*
22 *Priuilegium largo sumpto vocabulo, dici potest omne, q emanat a Principe.*
23 *Rescriptum dici potest, † si Princeps concedat aliquid contra dispositionem iuris circa modum procedendi.*
24 *Beneficium quid dicatur, & quid differat à rescripto, & priuilegio.*
25 *Beneficium intelligendum est de beneficio ecclesiastico, si de eo fiat mentio in iure canonico.*
26 *Beneficium ecclesiasticum, quot modis capi possit.*

De Rescriptis, Rubrica.

AMpla super hoc titulo antiquorum, & Mod. Commentaria, huius materię vtilitatem satisq; superq; demrant. Ego verò ausim dicere, q propter Principũ in rescribẽdo facilitatem, nulla tam frequens in foro cãuersatur, quam disputatio rescriptorum. ¶ Continuatur pñs rub. per Doct. tripliciter. Circa ꝯtinuationẽ Pan. aduerte, quia vltra Deci. ex alio non videbitur bona, nam hic ꝓ maiori parte tractatur de rescripris, quibus iurisdictio excitatur ad obseruatiã iuris. Et ista est ꝓpria rescripti natura, l. rescripta, C. de pci Impa. offer. Et ꝑ ista nõ dant iudices, c. licet, j. de of. or. ergo ꝯtinuatio nõ est vera. Et ista est vrgẽtior rõ ꝯ hãc ꝯtinuationẽ q̃ prima rõ Dec. q̃ parũ stringit. Eo q̃ dici posset, q hic tractat de rescriptis, qbus iurisdõ acqrit, in tit. de off. del. & seq. tractat de offõ & iurisdõne exercẽda, & iõ hic titulus tãq̃ añs necessariũ fuit ꝓmissus. Circa ꝯtinuationẽ Hos. & Io. And. aduerte, q̃ nõ vr̃ vera, s'm Deo. q̃ seqret ea attẽta, q debuisset immediate seq titulus de priuilegijs. q̃ faciũt ius inter priuilegiatos, c. priuilegia, 3. dist. Sed tu ꝯsidera, si possit saluari ddo, q rescripta fa-
1 ciũt ius inter ptes. † ẽt ꝯ quas ꝯcedunt. q̃ rescriptũ ꝓ̃tatũ est cõe, l. 3. ff. q̃d quisq; iu. Et iõ viso de ꝯsti. q̃. faciũt ius cõe iter oẽs ꝯgruũ fuit videre d̃ rescriptis, q̃ faciũt ius cõe inter partes Sed priuilegia faciũt solũ ius priuatũ ipsius priuilegiati, d. c. priuilegia, & nõ cõe, ergo & c. sed hoc pẽdet ab his, q̃ statim dicã. Circa tertiã ꝯtinuationẽ Dec. q̃ fuit d. And. d̃ Basigna. aduerte, q̃ ꝯfundit ex fundamẽto ipsius Dec. q̃d ipse adducit ꝯ ꝓcedẽtẽ ꝯtinuationẽ Host. Nã ẽt priuilegia dñr ius scriptũ, c. porrò, j. de priui. ergo &c. ¶ Quarto ego nouiter eã sic ꝯtinuãdã puto. Supra visum est de ꝯsti. q̃ ab oĩbus sunt custodiẽdę, c. j. §. ti. j. sed q̃ sæpe iudices malè eas intelligũt, & q̃d peius est, minimè obser
2 uãt: Iõ viso de ꝯsti. seq̃t videre de rescriptis, q̃ emanãt † ꝓ ꝯstitutionũ obseruantia, d. l. rescripta, registrata 25. q. 2. in canone, rescripta. Quæro, nunquid ex ꝓmissis ꝯtinuationibus aliqd possit colligi. Felyn. hic dicit, posse notari ex ꝯtinuatione Hostien.
3 q rescripta sũt. cõia † inter ptes, ꝓ quo est tex in l. 3. in princi. ff. q̃d quisq; iur. Et latè ꝓsequitur Fely. hic, & in proęmio, §. in verbo, Gregorius, col. 2. & in c. fi. col. pen. de mutu. peti. Et vlta eũ latè traditur per Cur. Seniorem, consi. 11. col. fi. Item adde, q si
4 debitor impetrauerit moratoriam exceptionem, † q eadẽ exceptione poterunt debitores sui vti ꝯ eum, s'm Hostie. in Summa huius tituli, §. potest, in prin. & fuit dictum glo. magnæ in l. j. quam Doc. ibi *communiter* sequuntur, ff. q̃d quisq; iur. Et istud maximè verum in rescriptis ad lites, ne iudicium claudicet, c. cum

eum inter, de excep. l. solemus, ff. de iud. & vt seruetur æqualitas in iudiciis, l. fi. C. de fruct. & lit. expen. Limita primo, vt procedat in rescriptis concessis ad petitionem partis, secus in rescriptis concessis motu proprio, d. l. 3. in prin. & glo. in cle. sæpe. in versi. si quid petere, de ver. signi. Tu sublimita dupliciter vt per Fel. in d. c. fi. col. penul. de mutu. peti. & per Ias. in d. l. 3. Limita scdo, vt non procedat in rescriptis concessis pp spãlem fauorem impetrantis, vel pp odium eius, ꝯ quem fuit facta interpretatio, ſm Bal. in c. proximo, in fi. & Fely. hic per text. in l. fi. ff. de le. 1. vltra Fe. comprobo per decisionem Bar. in l. 1. §. nũciatio, in fi. ff. de no. ope. nun. & per id, qd decidit Fely. post Ar. in c. causam, col. 4. ĩ. de iud. Contra istam limitationem ob. quia in priuilegiis ẽt hẽt locum retorquutio, ſm Bartol. in authen. quas actiones, C. de sacrosec. ecc. & tñ conceduntur speciali fauore priuilegiati. Item in ꝯrium obst. decisio Bart. in l. in sacris, C. de prox. sacro. scri. lib. 12 Pro resolutione videndum est, an in priuilegiis concessis ad petitionem partis habeat locum retor-
5 quutio,† intelligendo de priuilegiis propriè: Et profecto videretur dicendum, ꝙ non, quia priuilegia vt plurimum, conceduntur speciali fauore priuilegiati, ergo &c. Scdo, quia priuilegia personalia personam non egrediuntur, l. 1. ff. de const. Prin. In contrarium facit regula naturalis, patere legem, quam tu ipse tuleris, c. cum omnes, s. eo. & in ꝯrium vr̃ tex. in l. die sabbati, C. de Iu. Sol. Crederem, si retorquens fundet se in causa, qua motus fuit priuilegiatus ad petendum priuilegium, tunc habeat locum retorquutio. Ita procedat doctrina Bart. in d. auth. quas actiones. Subest. n. rõ edicti, qd quisque iur. & isto mõ ꝓcedit tex. in d. l. die sabbati, alias procedant ꝯria, Et pro ista distin. optimè facit tex. in l. ẽt, §. ex causa, ff. de min. vbi si ætas, pp quã fuit concessa restitutio minori, fuit ẽt causa læsionis ex parte aduersarii, & ipse aduersarius restituitur, alias nõ. Scdo hẽs colligere, ꝙ rescripta non faciunt ius quo ad alios, sed solum inter partes, pro quo notabilis est text. in l. 2. C. de leg. Hinc dici-
6 mus, ꝙ rescripta non extenduntur ad personas, nec ad res† nõ comprehensas in ipsis, c. signante, ĩ. eo. c. quia G. ĩ. de iud. qd verum est, nisi rescriptum fuerit emanatum, ea intentione, vt faciat ius gñale, & hoc modo procedit text. in §. sed qd Principi, Insti. de iur. na. & in l. 1. ff. de const. Prin. & in c. licet, 16. q. 3. Et ex signis, de quibus in l. 3. C. de leg. cognosci poterit intentio Principis, an velit, ꝙ faciat ius generale. An autem rescriptum inferioris hñtis potestatem legis condẽdæ, faciat ius gñale. Dec. hic mouet dubitationem, & concludit ꝙ sic, si constet de intentione sua, sicut s. dictum in supremo Principe, allegat dictum in Ang. in l. item veniunt, §. cæterum, ff. de pet. hered. qui loquitur in epistola Ducis Venetorũ, q̃ dicit facere ius gñale. Ego ultra eum comprobo, qa si inferior hñs ptãtem faciendi legem per suũ rescriptum, uult eam facere, ergo immediatè erit lex. Est. n. in philosophia notum, ꝙ si agens est liberum, & subiectum nõ impeditum, tunc uolens agere, immediatè agit, ſm Bartol. in l. serui electione, in prin. ff. de le. j. comprobatur, quia sicut ꝯctus
7 Principis,† hẽt vim legis, l. Cæsar, ff. de public. l. penul. C. de dona. ante nup. si coustet Principem facere ꝯctum aĩo legis condendæ, ſm Decium hic, post Alc. in l. ciuitas, col. fin. ff. si cer. pet. Ita ẽt ꝯctus cuiuslibet hñtis authoritatem legis ꝯdẽdæ, ſm Bal. & Pau. de Ca. in d. l. 1. ff. de ꝯst. Prin. & Ias. in d. l. ciuitas, colum. 3. Cõtrariũ tenet Ang. in l. 1. ff. de fer. post gl. ibi, & sequunt Alc. & Mo. ibi, & Fel. in c. in causis, col. fi. de re iud. dicentes, ꝙ rescriptũ, epistola, & sñia inferioris, non habet vim legis, reprobãtes ꝑpea dictũ Ang. in d. §. cæterũ. Quid tenendũ? Credo, ꝙ si ꝯstet interiorẽ velle rescriptũ, vel sñiam, seu epłam hr̃e vĩ legis, ꝙ
8 vera sit prima opinio.† Nec credo, ꝙ aliquis deuiet ab isto sensu. Si vero sumus in dubio, tunc dico ꝙ licèt Princeps, & Papa sñiando ꝑsumantur velle, ꝙ sua sñia sit vna lex, quo ad oẽs, l. fi. C. de leg. d. ca. in causis, secus in inferiore. Similiter si Princeps mittat epłam vniuersitati, seu ꝑsidi, ꝑsumet velle facere ius gñale, d. §. cæterũ, secus in inferiore. & isto mõ procedat opi. Ang. & Alc. in d. l. j. Et si dixeris, ergo ex hoc infertur, ꝙ dictũ Ang. in d. §. cæterũ, nõ sit verũ. rñdeo ꝙ in terminis, in quibus loquit, videlicet in Duce Venetorum, saluari põt: qa Veneti non reco-
9 gnoscunt supiorẽ,† & sic tenent locum supremi Principis, ſm Bar. in l. hostes, ff. de capti. & post li. reuer. Bald. in rub. de rerum diuisio. colum. 4. Ias. in l. 1. col. 3. C. de summa Tri. & fide cath. Et ꝑdicta intelliget, qñ rescribitur aliqd de nouo: secus si rescribit ad obseruantiã iuris antiqui, tũc sp facit ius, quo ad oẽs, vt per Cor. cons. 334. col. fi. lib. 2. ¶ Quæro, quid sit rescriptũ, & qd dif-
10 ferat a priuilegio, & bñficio, & rñdet Pan. ꝙ rescriptũ † ꝑpriè ẽ id, qd scribitur ad obseruãtiã iuris cõis. exẽplũ, si Princeps scribat, ꝙ fiat ius. ita describit. Bal. in l. falso, per illũ texr. C. de diuer. rescrip. Pan. in c. olim, de verb. sig. Bartol. in l. 1. ff. de const. Prin. Ego aliter describerẽ, rescriptũ est ius bis seu iterũ scriptũ. Qd sit ius scriptum, tenet Pan. in rub. ĩ. de consue. ꝙ sit bis, seu pluries scriptũ, probatur ex syllaba, re, q denotat multiplicationẽ, ſm Bar. in rub. ff. solut. mat. Et ista est ratio, quare rescriptum re-
11 cipiat easdem interpretationis, quas recipit ius cõe, † vt ꝑ Gemi. in ca. licet canon, §. fi. de elec. lib. 6. Cor. ꝯsi. 101. col. 3. hæc
12 est rõ, quare rescripta dicant modici preiudicii † vt dicit Bald. in l. j. C. de diuer. resc. Nam ideo ista uera sunt, quia illud idem antea scriptum erat. Sed hic aduerte, quia hoc attento vr̃, ꝙ tota materia rescriptorũ sit frustratoria. Nã frustra ꝓcibus imploratur, qd de iure communi cõceditur, l. j. C. de thesau. li. 11. Ad istud rñdeo, ꝙ materia rescriptorum ad lites vtiles est, uel qa (vt s. dixi) iura malè obseruantur, & iõ necessarium est, ꝙ ꝑ rescripta innouent, vel quia magis obseruãt, qd specialiter re-
13 scribitur, q̃ qd gñaliter ꝓcipitur, † c. quis nesciat, 11. di. c. ĝĝ. 14. dist. c. si aduersus, ĩ. de hæreti. vel pp delegationes. ꝯstituuntur n. ꝑ rescripta iudices delegati, vt hic per Pan. Secundo aduerte quia rescripta, per quæ dentur iudices delegati, non vñr ꝑpriè rescripta, qa derogant iurisdictioni ordinariæ; ergò deberent potius priuilegia appellari. Dec. fatetur ꝯrium, allegando Ant. in d. c. olim, de ver. sig. subdẽs ꝙ isto respũ põt dici grã, ca. sedes & c. nonnulli, ĩ. eod. Credo, ꝙ ista dicta Decii non procedant ſm terminos iuris. Et primo considero, ꝙ iurisdictio delegati conceditur de iure communi, sicut iurisdictio ordinaria, vt ĩ. de of. dele. ꝑ totum. Rescriptum ergo delegatorum non est ꝯ ius, ergo non põt dici priuilegiũ, c. fi. §. fi. xxv. q. i. & ĩ. dicã. Scdo ꝯsidero, ꝙ vbi iurisdictio non ꝯcedit, non dr̃ propriè rescriptum, sed mandatum: vbi uerò iurisdõ datur, rescriptum appellatur ſm Cald. ꝯsi. v. in isto titu. Si mõ isto casu diceremus nõ esse propriè rescriptum, sed priuilegiũ, sequeret, ꝙ nõ esset reperire rescriptum ꝑpriè. Non ob. ꝙ iura delegationẽ appel-
14 lent grãm, † qa nominat grã, eo ꝙ gratis, & ex liberalitate cõcedit, non qa ꝯ ius, ſm Pan. in d. c. olim. facit gl. in c. regulatũ, ĩ. de ꝑb. & notat in c. grã, eo. ti. in 6. Largè tñ appellatione rescri-
15 ptũ † ꝯtinent bñficia Principum, & priuilegiũ: patet, qa in isto titu. tractat de lr̃is bñficialib. & de priuilegijs, ſm Pan. no. istud dictũ, ex quo habes in mã stricta, & ꝑpriè interꝑtanda, ꝙ appellatione rescripti nõ ꝯprehẽdunt rescriptia grosa, siue rescripta ad bñficia. Considera tñ, ꝙ si Papa mãdat, ꝙ ordinarius ꝯferat alicui bñficiũ. istud vr̃ rescriptũ ꝑpriè ad obseruãtiã iuris emanatũ. Nã vacantia bñficia tenet Eps ꝯferre, c. 2. ĩ. de ꝯc. ꝑb. Et si dicat, nõ tenebat illi ꝯferre. vt dr̃. in c. relatũ, de ꝑbẽ. respõdeo, ꝙ Papa de iure poterat ꝑuenire eũ in collatione bñficii, c. dudũ, de ꝑb. lib. 6. Si mõ Papa ꝑuenit, & mandet ꝑuentionẽ exequi, nihil ꝯ ius mandare vr̃. Vel dicas, ꝙ rescriptorum ad bñ-
16 ficia, † qdã sunt in forma cõi, seu in forma ca. ſm Apostolum, ĩ. de ꝑbẽ. & isto modo vñr posse dici ꝑpriè rescripta. Hinc est, ꝙ appellant lr̃æ de iustitia. Quædã fiunt ex mera grã, vt quãdo nõ tenebat Eps ei ꝓuidere, nec ẽt Papa, cũ fortè haberet bñficiũ, vel alias, & isto casu ꝓcedat dictũ Abb. hic. Quædã fiunt in forma pauperum, vt in c. si pauper clericus, de ꝑb. Quædam in forma dignorum, vt per Rotã de ꝯces. ꝑb. deci. j. Et istis duob. modis, & ista rescripta poterũt dici ꝑpriè rescripta de iustitia, vel gratiosa, ſm subiectã mãm, vt ꝑ Pan. & Fe. in c. postulasti, colũ. 2. ĩ. eo. ti. Scdo, qa Abb. vult, ꝙ verbũ rescriptum, possit sumi vt genus, & vt ſpẽs. Dubitat, quo in dubio erit fienda interpretatio. An. Basig. hic rñdet, vt in simili rñdet Pan. in c. Rodulphus, ĩ. eo. Ego verò crederẽ in dubio, debere intelligi de rescripto
17 ꝯtẽtioso, † & nõ de priuilegio, seu grã: qa q dicit Principem cõcessisse priuilegiũ, dẽt expsè ꝓbare, cap. fraternitatis, de schisma. c. cõstitutis, de ꝯces. ꝑbẽ. & ita tenet Gem. ꝯsi. 65. discutiam quodlibet dubium, col. 6. & allegat ita tenere Arch. & Io. An. in c. si cui, de ꝑb. lib. 6. facit, quia in dubio verba dẽt capi in ſpẽ l. hoc legatũ, de le. 3. Et in dubio a ꝑpria sigñatione verborum nõ est recedẽdũ, l. nõ aliter, de le. 3. cũ sim. Bñ facit, qa si in supplicatione petant plura, quorũ aliqua sint ſm ius, aliqua ꝯ ius,
18 & supior subsignet, fiat, vt petit. † solũ intelligit ꝯcessisse ea, quę sunt ſm ius, ſm Cor. ꝯsi. 119. Circa primũ, co. v. li. 2 ꝯsi. 38. Qm,
19 li. 3. Priuilegiũ vero ſm Pan. hic, & in d. cap. olim. appellat, † ꝙ ꝯ ius cõcedit. vñ diffinit ſm Ho. in Summa, de priu. Priuilegium est ius singulare, & priuatum, ꝯ ius cõe indultũ. & ꝑbat in c. fi. §. fi. 25. dist neq;. n. essent priuilegia, nisi aliqd ꝯ ius cõe indulge-
20 ret. Dr̃ ãt priuilegiũ, † quasi lex priuata, ca. priuilegia, 2. dist. vel quasi priuata legia, eo ꝙ priuatã legẽ singulis gñet, d. §. fi. Tradit ꝑ Bar. & Mo. in l. fi. ff. de cõst. Prin. ꝑ Alc. in l. quia tale, ff. sol. ma. Soc. cons 273. in pñti cõsulatione, co. fi. ubi dicit, ꝙ concessio facta a Principe sine causæ cognitione, põt dici priuilegiũ,
21 † tanq̃ ꝯ iusgẽtiũ, & cõsi. 164. Visa bulla, col. 2. li. 2. largo tñ sum-
22 pto uocabulo oẽ, qd emanat a Principe, ꝑt dici † priuilegium, ſm Io. An. in d. c. olim. & Gur. ꝯsi. 50. col. 28. uer. coadiuuantur. Credo ẽt, ꝙ si Princeps concedat aliqd ꝯ dispõnem iuris circa modũ ꝓcedendi, vt clerico reddat ius, ꝙ illud dẽat dici rescri-
23 ptum: † vt si ꝯcedat, ꝙ ꝓcedat summariè, simpliciter, & de plano: vel si cõcedat, ꝙ procedatur appellatione remota. Istud ꝓbatur in ca. j. ĩ. eod. iuncta rub. non. n. violatur ius commune, si finis diuerso modo procedendi seruetur, secundum Panor. in simili in c. relatũ, ad fi. ĩ. ne cler. vel mona. Fely. in c. qm ꝯ, col. 6. infra.

6.j.de pba Nõ ob.si dixeris,tollere appellationẽ,est tollere de
fensionẽ,q̃ est de iure nãli,cle.pastoralis,de re iud.qa rñdeo, ꝙ
intelligit̃ solũ friuola appellatio reiecta, vt notat̃ ĩ c. pastoralis,
de appel.& istud nõ est ꝯ ius,c.cũ appellõnibus friuolis, de ap.
24 lib.6.vel aliter rñdebo j.in d.c.j.Bñficiũ ãt dr̃ grã,† a Principe ꝯ-
cessũ p̃ter ius,& sic rescriptũ est ſm ius,priuilegium ꝯ ius. Bñfi
cium vero diffinit̃ in c.j.§.bñficiũ,qbus mod.feu.amitta. vbi dr̃,
bñficium est beniuola actio,gaudiũ tribuẽs capiẽti.Et isto mõ
si gñaliter capiat̃ oẽ bñficium,& sic ẽt rescriptũ, & priuilegiũ
comprehendet̃,declarãt Doct.in locis p̃allegatis,& do. Io. Sel-
ua in suo trac.de bñfi.in j.q.ubi insistit circa diffinitionẽ bñfi-
cij ecclesiastici, de qua p Doct.in rub.j.de p̃ben.& in iure nr̃o,
vbi fit mentio de bñficio,intelligendũ est de bñficio ecclesiasti
25 co,† ſm Cardi.in cle.2.in 8.not.de iud.Q̃uo ãt cognoscat̃ bñfi-
ciũ ecclesiasticũ,tradit̃ p Fel.post alios in c.in nr̃a,col. v.j.eo. Et
26 tribus modis p̃t capi bñficiũ† ecclesiasticũ, largè p oĩ ꝓuentu,
seu cõmodo,qđ pcipit̃ ab ecclesia.Scđo strictè p prębẽda. c.ex
parte de concess. præb. Tertio strictius pro ti. beneficij, ut per
Card.in cle.causam.vers. quòd si forsan,in v.notab.de electio.

SVMMARIVM.

1 *Appellationem Papa tollere potest.*
2 *Appellatio dici potest defensio.*
3 *Clausula,appellatione remota,non tollit querelam.*
4 *Appellatione remota a diffinitiua sñia,nõ intelligit̃ remota ab ĩterlocutoria*
5 *Applõne ĩterdicta,nõ intelligit̃ reiecta exceptio doli, cõtra sñiam dolo latã.*
6 *Audientiam potest Princeps in totum denegare alicui.*
7 *Appellationem tollere non præsumitur Princeps.*
8 *Appellatio, dici potest defensio dupliciter.*
9 *Appellatio quæ dicitur defensio simpliciter,an sit de iure naturali primæuo.*
10 *Appellatio interponenda a sententia ferenda, tolli potest per Principem.*
11 *Applõnẽ tollere nõ p̃t subdelegatus ab eo,a cuius sñia nõ poterat appellari.*
12 *Appellare licet a sententia Vicegerentis.*
13 *Statutum prohibens appellari a sententia Prætoris,non intelligitur prohibe-
re appellationem a sententia sui Vicarij.*
14 *Statutũ si ꝓhibeat apllari a sñia iudicis datiorũ si nihilominus potẽte appe
lari a delegato,cui data est ptãs procedendi,& diffiniendi cãm,more datario.*
15 *Appellatio oĩs,quæ expressè ꝓhibita non reperitur a lege,est cõi iure licita.*
16 *Appellatione remota,non potest Legatus de latere causam committere.*
17 *Restituere aliquem ad appellandum Legatus de latere non potest.*
18 *Statuere non potest Legatus secundum ius,nec contra ius.*
19 *Statuta inferiorum prohibentia appellationem, non valent.*
20 *Appellationẽ a diffinitiua tollere nõ potest inferior,secus ab interlocutoria.*
21 *Appellatio ab interlocutoria modum procedendi respicit, & non decisoria.*
22 *Appellatio ab instantia,est remedium extraordinarium contra ius.*
23 *Appellationi interponendæ possunt partes per pactum renunciare.*
24 *Appellationi renunciare potest prælatus,in præiudicium ecclesiæ.*
25 *Appellationi deferre debet inferior,in casu dubio.*
26 *Appellõnẽ ab ĩterlocutoria,& diffinitiua sñia inferiores remouere uidẽtur.*
27 *Rescribere potest inferior contra ius, ex causa magna.*
28 *Rescriptum alicui concessum,ꝙ ei liceat liberè appellare,operatur quod pos-
sit appellare in casibus à iure prohibitis.*
29 *Liberè, verbum,appositum in dispositione,ad quam quis aliàs erat habilis,
operatur relaxationem iuris.*
30 *Indulgere,est uerbum denotans gratiam.nu.35.*
31 *Rescriptũ secundũ nõ derogat primo priuilegio, si de eo nõ fatiat mentionẽ*
32 *Rescriptum alicui concessum,vel liberè possit appellare, non habet effecti
in his casibus,in quibus prohibetur appellare propter suum delictum.*
33 *Indulgentia nihil aliud est,quàm pęnæ remissio.*
34 *Appellans pluries frustratoriè,potest priuari facultate appellandi.*
36 *Rescriptũ cõtra ius cõe nõ ualet,nisi sit facta mẽtio iuris.nu. 37.38.& 39.*
40 *Rescriptũ nõ p̃t dici subreptitium,si in precibus nõ fiat mẽtio iuris cõmunis.*
41 *Priuilegia ita sunt interpretanda,vt aliq̃ gratiam contineant contrarius.*
42 *Priuilegiũ si auferat ius tertio q̃situm, tũc dẽt reduci ad terminos iuris cõis.*
43 *Priuilegiũ nil p̃t operari p̃ter ius,si id qđ pmissũ,est erat de iure cõi pmissũ*
44 *Priuilegium si exprimatur,eo ꝙ tacitè de iure subintelligebatur, tunc uerba
expreßa nihil operantur.*
45 *Cõcessio generalis nõ cõprehẽdit ea,quę in specie Papa nõ fuisset cõceßurus.*
46 *Rescriptũ alicui concessum,ꝙ liberè possit appellare,quid operetur.num.47.*
48 *Priuilegium secundum,non faciens mentionem de primo,illi non derogat,fal
lit quinque modis.nu.50.51.52.*
54 *Priuilegiorum omnium generalis reuocatio non derogat priuilegijs insertis
in corpore iuris.*
55 *Clausula,non obstantibus priuilegijs in contrarium facientibus, an sufficiat
ad tollendum priuilegia habentia clausulam derogatoriam ad futura priui-
legia,nisi de ipsis de verbo fiat mentio.fallit multis modis.*
60 *Rescriptum secundum speciale derogat generali,de eo etiam non facta men-
tione. fallit tribus modis.*
64 *Rescriptũ gnale secuta specificatione p̃fertur alteri generali nõ specificato.*
65 *Rescriptum minus generale,derogabit magis generali, & quomodo cogno-
scatur quorum alterum sit mimus generale.66.67.*
68 *Rescriptũ primũ spãle p̃ualet scđo speciali, nisi in scđo fiat mentio de primo.*
69 *Rescriptum.per quod committitur vnus articulus causæ alteri delegatæ, de-
rogat primo, etiam non facta mentione de eo.*
70 *Rescriptum posterius,derogat priuilegio continenti idem, quod ius commu-
ne,fallit tribus modis.*
74 *Rescriptum non faciens mentionem de priuilegio dante formam rescriptis
impetrandi,non valet.*
75 *Rescriptum interpretatum contra scholarem, tacito quòd sit scholaris, non
valet,nec contra feudatarium,tacito quòd sit feudatarius.*
76 *Rescriptum non faciens mentionem de priuilegio,per quod priuilegiato con-
ceditur exceptio peremptoria,valet,nu.77.*
Taciturnitas rei iudicatæ, & transactionis,vitiat rescriptum.
78 *Rescriptum obreptitium non reddit falsitas narrata circa merita causæ,vn-
de resultet exceptio peremptoria.*
79 *Priuilegium impetratum lite pendente, non facta mentione litis penden-
tiæ,non valet,nume.81.*

SIcut Romana ¶ Diuiditur, & summat̃,
vt per Pan.h.c. Legit̃ qua
tuor modis,vt hic p Abb.Ex quorũ discussione co-
gnoscetis hanc Decretalem,fore non minus vtilẽ,
1 q̃ subtilem.primo,Papam posse tollere appellationem:† quoti-
die.n.Papa rescribit procedendo appellatione remota, vt hic,
& in c.pastoralis,j.de app.& alibi sæpe,Amplia idem in Impera
tore,l.1. ff.a quib. app.non lic. Idem in quolibet non recogno-
scente superiorem secundum Bar.in d.l.1. Pan. & alios Mod.in
d.c.pastoralis. Habeatur. n. non recognoscentes superiorem,
tanquam Imperat.in suo dñio,ſm Barto.in l.hostes,ff.de capti.
& in l.infamẽ,ff.de pub.iud.Contra istud oppono: nullus Prin-
ceps q̃q̃ supremus,põt tollere defensionẽ, cle. pastoralis. de re
iudi.ergo nec appellõnem,q̃ est defensio,† c.sigñauerunt,& c.
suggestũ,j.de app.Dant̃ plures solões. Prima fuit Pan. hic, ꝙ
appellatio potest tolli quantũ ad formã, quæ est de iure ciuili,
non quantum ad effectum,& substantiam, quæ est de iure na-
turali,Nam si ꝓhibita sit applo ſm sui formã,non tñ essentialr
est sublata defensio,qa clausula,appellõne remota,nõ tollit q̃-
2 relam,† c.concertationi,de ap.lib.6.Nec talis clausula tollit sup
plicationẽ,l.1.C.de sent.Præfec.p̃tor.l.si aduersus, cum auth. q̃
q̃ supplicatio,C.de p̃ci.Imperat.offe.gl.in c.ex literis,j. de in in-
te.rest.Quod est verũ,nisi appellatio remoueat pp delictũ alte
rius,vel pp infinitatẽ euitãdã,ſm gl.in l.fi.C.vt lit.pendẽ.de cu-
ius veritate hr̃ p Imo.in l.ex cõsensu, §. fi.de app.Et remota ap-
pellõne nõ impeditur recursus ad Principẽ,ſm Bal.in l.fi.C. de
edic.diui Ad tollen.Licèt.n. sit prohibita appellõ, põt tñ Prin-
ceps illã recipere,c.pastoralis,§. p̃terea,de off.deleg.& clausula,
remota appellõne,non tollit appellõnem,q̃ appellans offert se
incõtinenti iustificaturũ,ſm gl.in c.sciscitata,in ver.sñia,de in
integrũ rest.neq; tollit appellõnẽ interpositã a grauamine no
torio,ſm glo.in c. ex cõqõne,de rest.spo. Tradit Fely.in c.inter
cæteras,p illũ tex.de re iud.Pan.cons.44.col.2.libr j.Dec.ꝯsi.491
col.fi.Nec appellõnẽ, p quã appellãs vult oñdere repugnãtiã.
& pplexitatẽ in ipsa sñia,ſm Ang.in l.tale pactũ, §. q ꝓuocauit,
col.20.ff.de pac.Est.n.odiosa dispõ remouẽs appellõnẽ, iõ stri-
ctè est interpretanda,in tm̃ ꝙ Bar.in l.1.ff.qđ vi,aut clã,|dicit ꝙ
hæc clausula,appellõne remota,intelr solũ reijcere appellõnẽ
frustratoriã,& Bar.in l.1.§.interdum,ff.a qb. app.nõ lic. dicit,ꝙ
ista clausula simpliciter apposita in rescriptũ,nihil operat̃. Sed
si remoueat̃ appellatio a difinitiua,intelligit̃ remota appellõ, q̃
ex ltĩa cã nõ iustificat̃,vt in ca.vt debitus,de ap. Et de ꝯsuetudi-
ne ista clausula apposita in rescripto nihil opat̃,ſm Lap.allega.
tio.128.Host.in Summa,de offi.dele.§.quid sit eius offm̃, ad si-
C.de sent.& interloc.om.iud.Ant.in d.c.pastoralis, ad fin.& ibi
3 Card.Ale.& si appellatio remoueatur † a diffinitiua,non intel-
ligitur remota ab interlocutoria,nec eꝯ,ſm Sal.in l.fina. C.de
sent.& interl.om.iud.de quo latè p Fel.in c.cãm q̃,col. 14.j.eo.
Et vbi penitus esset interdicta appellatio, non tñ intelligit̃ reie
4 cta exceptio doli,† sñiam dolo latã,ar.l. nõ distinguemus, §.cũ
qdã,ff.de arbi.Ex istis satis iustificatur ista prima solutio, ꝙ licèt
sit sublata appellatio quo ad formam, nõ tñ est ꝓhibita defen-
sio.Aduerte.tñ,qa nõ vr̃ vera,qa Princeps ẽt põt tollere appel
lationẽ quo ad oẽm effectũ,ẽt p viam q̃relæ,& recursus.patet,
6 qa p̃t Princeps ĩ totũ denegare † audiẽtiã alicui, vt latè p Alc.
& Mod.in l.1.§.sublata,ff.ad Tre. Quo casu & appellatio & q̃re
la remota vr̃,vt hic p Dec.& Fely.in ca.intelleximus,col.6.j.de
iud.patet,qa disposuit nõ licere tertio ꝓuocare,vt in c.suã,j.de
app.& ita posset facere,ne primo, vel secũdo liceret appellare,
vt p Bal.& alios in rub.C.ne liceat ter.prouo. & per Doct. in d.
l.suam.Secundo rñdet Pan.in d.rub.de app.ꝙ Papa nõ põt tol-
lere appellationem sine cã,sed cũ causa põt,vt in d.ca. suã.Sed
vbi simpliter tollit appellationẽ,præsumit̃ tollere ex cã,quæ in
Principe semper præsumitur,secundum gl.sing.l.relegati,ff.de
pę.Ista.solutio non est vera,ſm Fely.hic,& ibi quia tenendo, ꝙ
sit contra ius naturale tollere appellationem non est p̃sumen
5 da cã † in Principe cõtrauenienete iuri naturali,nisi de ea appa
reat,ſm Pan.& Mod.in c.q̃ in ecclesiarũ.s.tit.1.Imo nõ sufficit,
ꝙ in dispensatione cõtra ius naturale sit expressa cã.Sed neces

se est,

se est, ꝙ probet, ꝙ illa cā sit vera, ne sit in facultate Papę, vel Principis, exprimēdo cā pro arbitrio, tollere ius naturale, arg. l. si forte, cū ibi traditis ꝑ Bart. ff. de castren. pecu. Inuestigādū ergo est, an appellō sit defēsio naturalis. Nā si sit de iure nāli, tunc Princeps nō posset tollere, nisi cū cā, vt in d. c. suā, & in l. ex cōsensu, §. fi. ff. de appel. alias absque expressione causę poterit ipsam tollere. Rñ, appellatio potest dici, ꝙ sit defensio du
8 pliciter. ¶ † Primo ſm qd, prout est certus modus defēdēdi, & secundum istum sensum non est de iure naturali, sed ciuili, secundum Pan. in prima solutione. Secundo potest dici defensio simpliciter. Et tunc si q̄ratur, an sit de iure naturali primæ
9 uo, † quod conuenit omnibus animalibus, Instit. de iure natu. in prin. & isto etiam modo appellatio non est de iure naturali. Si vero quæratur, an sit de iure naturali secūdario, quod iusgentiū appellat, §. singulorū, Instit. de rerū diuisio. qđ ideo naturale dicitur, qa in ratione fundatum est. Et isto modo appellatio est de iure naturali, & ſm istū sensum, verū erit, ꝙ Imperator, & Papa, pñt tollere appellationē, aliàs sequeret, ꝙ nō posset derogare alicui legi, qa omnis lex fūdata est in rōne naturali, c. erit autē lex, 4. distin. Rñdet ergo ad argumētū in forma, ꝙ appellatio non est de iure naturali, sed de iuregentium secundario fundato in rōne naturali, cui potest Princeps derogare. Et ita respondet Fely. in c. cum inter, colū. v. de except. Præmissa intellige procedere, vt possit per Principē tolli appellatio interponēda a sentētia ferenda, sed nō appellatio iā
10 † interposita, secundum And. Sicu. hic, & in c. super quæstionū, in prin. col. 7. ī. eo. qa difficilius tollit ius acquisitū, quàm acquirendum, l. qui autem, in prin. ff. de his, q̄ in fraud. credito. l. filius pacisendo, C. de pact. Pro ista declaratione facit, ꝙ uult Pan. in c. q̄ in ecclesiarum, co. 4. s̄. eo. Vbi dr̄, ꝙ Imperator & Papa possūt impedire, ne actio, vel obligatio nascatur. Sed postquàm est nata, non possunt substātialiter eam tollere, qn saltem manu Regia non debat ius dici habenti alterum obligatum, nisi ex causa, per ea, quę dicentur in c. ex parte. s̄. eo. Secundo intellige procedere in Principe non recognoscēte superiorem, secus in inferiore l. i. §. fi. ff. a quib. appel. non licet. ēt si talis inferior sit subdelegatus ab eo, a cuius sententia nō po
11 terat appellari, † c. super questionum, §. si vero, ī. de offi. deleg. Bal. in l. 2. circa fi. ī. de appell. Hinc est, ꝙ licet appellare a sentē
12 tia Vicegerentis, siue subrogati † ꝑ Principē in loco eius, a cuius sententia nō poterat appellari, l. a procōsulib. C. de appel. & ibi Bart. infert, quòd licet a sñia Pretoris statutū vetet appellari, non tamen intelligiř prohibere appellationē ā senten
13 tia sui Vicarii. Et † ꝑ illū tex. determinat Soc. consi. 195. Circa
14 primum, lib. 2. quòd si statutum † prohibeat apellari a sñia iudicis datiorū lata in causa gabellarū, nihilominus poterit appellari a delegato, cui data est potestas procedendi, & diffiniēdi cām more datiario. Idē a sentētia lata ꝑ supremū Principē, si ad relationē īferioris prolata fuerit, l. i. in prin. ff. quādo app. sit. Roma. consi. 521. Circa propositam. Ratio huius decisionis potest esse, vel quia non licet inferiori tollere ius tertii, l. si priuatus, ff. qui, & a qb. vel quia non licet tollere ius cōe, c. cū
15 inferior, ī. de maior. & obed. Est autem † iure communi licita omnis appellatio, quæ non reperitur expresse prohibita a lege secundum gl. in l. qui restituere, ff. de rei vend. l. & in maioribus. C. de appella. vel quia in præiudicium præeminentiæ superioris, ad quem deuoluit appellatio, non est licitum inferiori aliquid statuere, c. uenientes, de iureiu. Et ista rō est melior. Ex quib. infertur, quod legatus de latere, nō potest cām
16 committere † cum clausula, appellatione remota, secundum Pan. & alios hic, allegantes gl. vulgatā in c. fi. de hæret. in 6. cū concordan. ad ornatum illius gl. adductis ꝑ Fel. & Mo. hic. Vltra quos adde Pan. in c. dilectus, col. 2. ī. de re iudi. & in c. mandata, & ibi Fel. remissiue, ī. de presumpt. & Ias. Institu. de actio. §. in bonęfidei, col. vi. vbi cōcludit ḡnaliter, quòd legatus nullā potest facere commissionem ꝯ ius, ad quod facit quod dixi in c. cum M. circa fi. versi. i. conclusio, s̄. de consti. Item adde Pan. consi. 77. In qōne, quæ ad pñs, co. 2. li. 2. vbi ex hoc infert, quod
17 legatus nō potest restituere † aliquem ad appellandum. Insuper adde Curt. cōsi. 66. col. xvii. ad fin. vbi uult, quòd si sit probabile dubium, vtrū iusm sit de iure relaxādum, Legatus nō
18 poterit illud relaxare: † sicut. n. nō potest statuere ꝯ ius certū, eodem modo secundum eum nec ꝯ ius dubium. Allegat Inn. in c. venerabilem, ī. de elect. & Imo. in c. cum contingat, in 3. mēbro, inf. de iureiur. Ex istis itaq; infert, quòd statuta inferio
19 rū prohibētia applōnē, † nō ualēt, prout cōcludit Bar. in l. omnes populi, in 3. q. princip. versi. iuxta premissa, ff. de iust. & iur. Pan. in d. c. veniētes, & ista est cōis, vt patet ex adductis ꝑ Mod. hic, & in d. l. omnes populi, quibus adde Card. consi. 72. col. 2. in 2. dubio. Contra istam fallētiam, & præmissa omnia vrget fortissimus tex. in l. fi. C. de sent. & interlo. om. iud. vbi fortiter dicitur, cum soliti sint iudices in sententiis suis. i. in delegationib. cārū, ſm gl. & scrib. ibi, sic interlocutoriā proferre, vt non liceat partibus ante sententiā diffinitiuā ad appellationis vel recusatiōis remediū ꝯuolare. Ad illū tex. rñdet multipliciter. primo ſm gl. Bar. & Ang. ibi, quòd p̄dicta procedūt, vt nō pos
20 sit inferior † tollere appellationē a diffinitiua, secus ab interlocutoria. & ita intelligunt illum tex. Quæ absolutio iustificatur ex eo, quòd tex. loquitur de appellōne interponēda ante sentētiā diffinitiuā, ergo de appellatione interponēda a processu, & interlocutoriis. Respicit. n. appellatio ab interlocuto
21 ria † modū procedēdi, & nō decisoria, ſm Pan. in c. quòd clericis, co. 4. post Ant. inf. de for. ꝯp. Et rō diuersitatis est, qa applō
22 ab instātia est remediū extraordinariū † ꝯ ius, l. añ sñam, C. quorū appel. nō reci. Appellatio vero a diffinitiua est remediū ordinariū, vt s̄. dixi. nimirū si facilius cōceditur inferiori tollere extraordinariū, arg. l. eius militis, §. militia missus, ff. de test. mil. & iō infert Ang. quòd de iure ciuili tm̄ procedit illa lex, quia de iure canonico appellatio ab interlocutoria ꝯceditur ordinario iure, & rīr, c. vt debitus, đ appel. c. nō solū, eo. tit. lib. vi. & hāc solutionē seqť And. Sicu. in d. c. sup qōnū, §. si vero, co. 7. Ista solō & iste intellectus reprobať cōiter ꝑ Doct. ꝯriū tenent ibi Bal. Fulg. & Pau. de Cast. Bar. sibi ꝯrius, in d. l. i. §. fi. & ibi Ang. de Are. Cōtrariū ēt tenet Fely & cōmuniter Doc. hic, quia rō, ne p̄iudicet prçeminentię superioris, ad quē deuoluit appellatio, militat ēt in prohibitione appellationis ab interlocutoria. Scđo respōdet Bal. hic, col. i. quod ille tex. loquitur in casu sp̄āli, qñ inferiores p̄scripserunt ius remouendi appellationes ab interlocutoriis. Ista solutio est diuinatiua, nec obst. tex. in uersi. cum solitū est: qa nō sequit, ergo præscriptū, cū possit eē ꝯsuetudo nō p̄scripta, vt notať in l. de qbus ff. de leg. & solitū, intelligiť etiā de una uice, l. itē Mela, ff. de alimē. & ciba. lega. Tertio rñdet Pau. de Ca. ibi, qđ iudices de cōsensu partiū ibi erāt soliti cōmittere causas, appellōne remota. Ista solutio est etiā diuinatiua, nec hēt in se dubiū, quia par
23 tes possunt ꝑ pactum renunciare † appellationi interponendæ l. i. §. i. ff. a quibus appell. non lic. c. fi. C. de tēpo. appel. Traditur per Ale. in l. nemo pōt, ff. de lega. i. Imo ēt platus pt renū
24 ciare † appellationi in p̄iuditiū ecclesiæ, ſm Gem. cons. 129. Quarto rñdet alii, quod lex nō decidit, quod propterea nō licet appellare ex legitima cā, vñ intelligūt illū text. quod inferior possit remouere appellationē frustratoriā. Istā dānat Pā. in c. past. inf. de app. qa ñ est verisimile, quòd lex illa nihil operet. Ego cōfirmo, quia ibi æquiparantur recusatio & appel. Et tñ tex. ꝯcedit añ litē ꝯtestatā posse proponi recusationē, ergo de legitima dēt intelligi. Nā friuola recusatio ñ admittiť a iure, c. suspicionis, inf. đ offi. le. l. apertissimi, C. de iud. Quinto rñdet Pan. in. d. c. pastor. quòd tex. in d. l. fi. debet intelligi in inferiore delegante cām, appellatione remota, cui ipse delegans non tenebať deferre, puta si alleget aliqua probabilis cā offuscans dispositionē iuris prohibētis appellationem, vel in casu dubio, vtrū sit deferendum, vel ne? Ista etiā solutio non vr̄ ve
25 ra, quia in casu dubio dēt inferior deferre appellationi, † ſm Bal. in l. properādū, §. fināut reus, C. đ iudi. Pau. de Ca. & Mod. in l. i. ff. si quis cautionib. Fel. in c. significauerūt, co. i. ī. de testi. & si ipse hēat facultatē reiiciendi appellationē, nō tñ talis facultas trāsfert in subdelegatū, vt s̄. dixi. Sexta fuit solutio Ang. in d. l. i. §. fi. quā seqť Deci. hic, quòd inferior possit in sui p̄iuditiū delegare cām, appellatione remota, & ita procedit illa lex, secus in p̄iudiciū partis & superioris. Et ex ista solutione infertur, quòd isto casu a delegato nō appellabiť ad delegātē, & ita limitať regula c. sup qōnū, §. fi. inf. de off. dele. Ista solutio non placet, qa tex. in d. l. fi. expsse decidit, quòd facta tali ꝯmissione ꝑ inferiorē nō licet a delegato appellare. pōdera, quòd simpliciter dicit non licere ab eo appellare, & non dicit, ad delegantem magis, quàm ad alium. Itē cā recusationis, de qua ibi, quæ ad arbitros iuris deuoluitur, c. cum suspicionis; s̄. de offi. delega. satis ostendit, quòd ibi nō dubitatur de appellatione deuoluenda ad ipsum delegantem. Sed dubitať an appellari possit a delegato sicut dubitatur de recusatione ipsius delegati. Septimo, & vltimo videtur mihi, quòd ille text. probet oppositum, quia in ultimis verbis dicit, caueant iudices simul vti clausula, appelatione & recusatione remota, & sic ibi est casus, quòd inferior non potest tollere recusationē ante litē cōtestatam, ergo nec appelationem, quia a pari procedunt tollere recusationē, & appellationē, c. super eo, inf. de app. nō obst. quòd ille text. uelit posse inferiorē cōmittere cām appellōne remota ante diffinitiuam, qa per talē cōmissionē inferior exequitur dispositionē iuris ciuilis, prohibentis appellationem añ diffinitiuam, l. ante sententiam, C. quo. appel. non reci. Sed in casu, in quo de iure sit licita appellatio ante diffinitiuam, dico quòd text. prohibet, sicut etiam prohibet delegati causam recusatione remota. & sic teneo intellectum Marti. Silli. & Albe. ibi. aliter comprobatū. Vltimo considera, si tex. in d. l. fi. possit intelligi in inferioribus delegantibus cām appellatione remota, ex aliqua magna cā. Nam isto casu videntur posse

remouere

26 remouere appellationem ab interlocutoria, † & etiã a diffini-
tiua, ſm Imo.in c.fi.in 2.not.j.de tranſac.& Felyn.hic, conclu-
27 dentes, ꝙ pt ex magna cã inferior reſcribere † ꝯ ius.arg.l. ſi ho
minem,ff.mand.ſequit Alex.cõſi.106.col.4.lib. 2. Gl.i. pt diui-
di in vi. ptes. In prima opponit ꝯ tex. In ſcda ibi, qdã dnt, ſol-
uit dando vnum intellectum ad tex.In tertia ibi, ſed ita,illum
intellectum reprobat. In quarta ibi, pt ergo, dat aliam ſolu-
tionem & intellectum.In quinta ibi, vel pot, dat alium intel-
lectum In ſexta & vltima ibi,& ſi hodie, ponit vnũ dictum. In
ea.gl.ibi.quidã dnt,habes primũ intellectũ, ꝙ indulgentia de
qua in tex.facta fuit hñti de iure facultatẽ appellandi, realiter
cuilibet conceſſa,vt s.dixi.Nec obſt.arg.ſi dicat, ꝙ ſm iſtũ in-
tellectũ indulgẽtia nihil operabit, qa talis indulgẽtia oꝑabit,
28 ꝙ poſſit appellari†in caſibus alias a iure prohibitis, de quib.in
cap.ei q.§.ſunt quorũ,ii.q.vi.& in toto tit.quorũ appel. nõ re-
cip.Pro iſto intellectu facit iſte tex.in duobus locis. Primo,põ
derãdo verbũ,libere, qđ verbũ appoſitũ in diſpoſitione, ad q̃
29 qs alias erat habilis,operat relaxationẽ iuris,†ſm glo.Barto.&
alios *cõiter*, in l.ſi qñ,C.de inſſi.teſta.Barto. & ibi late d.Iaſ.in l.
i.col.2.C.de ſacroſ.eccl.& per Barb.in c.i.j.de inoffi.ord.vbi la-
30 tiſſime ponit virtutes huius verbi,†libere. Secundo pondero
verbum,indultum.Indulgere.n.eſt verbum denotãs gratiã, c.
ad monaſteriũ,in verſi.q̃q ex indulgẽtia,de ſtat.mona. in c.cũ
ordinẽ.j.eo.in l.licitatio,§.earũ.vbi gl.ff.de publ. & glo.in cle.
fi.in ver.indulgemus,de celebr.miſſ.Tenendo iſtũ intellectũ,
31 non obſt.ſi dicatur, ꝙ ſm reſcriptũ non derogat primo † pri-
uilegio,ſi de eo non faciat mentionem,c.cum ordinem, j.eo.
nec ẽt ſm priuilegiũ derogat primo, de quo non faciat men
tionẽ,c.veniens,j. de pſcrip. Nec ſiſr ſm reſcriptum derogat
primo,niſi faciat mentionẽ in ſpẽ,c. cæterum,j. eo. Quia ve-
rum,niſi ſm ſit ſpãle,& primũ gñale, vt patebit ex infra dicen
dis.Habemus ergo concluſionẽ, ꝙ reſcriptum alicui conceſ-
ſum,ꝙ poſſit libere appellare,operatur ꝙ ille valeat appellare
in caſibus ẽt a iure prohibitis. Iſtam cõcluſionẽ limitat Alex.
Pan.& alii,vt nõ procedat in caſibus,in quibus hñs talẽ gratiã
32 prohibet appellare pp ſuũ delictũ, † vt puta pp inobedientiã,
c.ad noſtrã,j.de appell.Nota ampliationẽ ad illũ tex.quẽ etiã
amplia & declara,vt per Fel.in c.ſup literis,col.ix.j. eo.vel per
contumaciam,vt in l.ex conſenſu.§ fi.ff.de appel.& in c.de illi-
cita,24.q.3.vel in caſibus,de quib.in l.2.C.quo. appell. non re-
cip.Quæ iura ampliantur,ẽt ſi delinquens hẽret priuilegiũ li-
bere appellandi.Quia in gñali cõceſſione,nõ veniũt ea,q̃ veri
ſiſr cõcedẽs nõ fuiſſet in ſpecie ꝯceſſurus,reg. in gñali,de reg.
iur.li.6.In ſpecie aũt non eſt veriſimile, ꝙ velit Papa concede-
re,ꝙ prohibitus appellare propter delictum poſſit libere ap-
pellare,qa ſic pſtaret occaſionem delinquendi,ꝯ l.conuenire,
ff.de pact.dota ¶In ea glo ibi,poteſt ergo dici, habes ſm intel
lectũ,ꝙ iſta indulgẽtia facta fuit prohibito appellare propter
culpã ſuam,quia forte priuatus fuerat facultate appellandi ex
eo,ꝙ pluries repertus fuerãt indebite appellaſſe,&ſic iſta erat
33 proprie indulgentia,q̃ nihil aliud eſt,†q̃ pęnæ remiſſio, cap.fi.
ii.q.3.&ſm iſtũ intellectũ ceſſant argumenta, de quibus ſup.
non.n.indulgentia erit fruſtratoria ex eo, ꝙ reſtituit priuatũ
ad appellandum,vt dr in ſimili,in l.ſi qñ,C.de inoffi. teſta. Nõ
ẽt obſt.ꝙ ſm reſcriptum non faciat mentionem de iſta indul
gentia,quia continet idem,quod ius commune, de quo non
eſt facienda mentio in reſcripto,vt j.dicam. iſtũ intellectũ dã
nãt Pan.& *cõiter* Doct.qa diuinat.Tu conſidera, ꝙ iſte intelle-
ctus videt neceſſarius,quia iſta indulgentia debet intelligi, vt
contineat gratiã,vt ſic aliquid operetur,c.in his,j.de priuil. In
dubio ãt nõ pſumit,ꝙ Papa velit facere gratiã ꝯ ius, quia non
eſt pſumendũ, ꝙ velit iura tot vigiliis elucubrata ſubuertere,
d.l.ſi qñ,notat per gl.in c.fi.de heret.lib.6.ergo neceſſario ꝯclu
dendũ,ꝙ cõtineat gratiã,per quã reſti tuit qs ad ius cõe. Expe
dit.n.ita reſcripta interpretari, vt conueniant cũ iure cõi,ſm
Bald.in rub.s.eo.Suadet,quia vt s.dixi,verbum,indultum,pro-
prie accedit ad remiſſionem pęnæ,d.§.fi. Et ſic & verba, & rõ
ſatis defendunt iſtum intellectum a diuinatione. Ex iſto in-
tellectu habes,ꝙ appellans pluries fruſtratorie, põt priuari fa
cultate appellandi,& ſic põt puniri pęna,de qua in l. ab execu
34 tore,in fin.C.quo.appel.non recip.† Vel pœna l.a proconſuli
bus,C.de appel.Sed etiã pœna arbitraria,vt dicit tex.in l.eos,
§.fin.C.de appell.& ſic poterit iudex arbitrari pœnã priuatio
nis iuris appellandi.Quod nota ad declarõnem d.l.eos,§.fi. Et
certe iſta erit conueniens pęna, vt ſic puniat delinquẽs in eo,
in quo deliquit,l.iii.C.de epiſ.audi.c.cum olim magiſter, vbi
Abb.in 3.not.j.de offic.delega.Bene facit,quia iudex propter
inobedientiam partis poteſt denegare ei audientiam ſecun-
dum gloſ.in l.ſed ſi per prætorem, §. ſed ſi cum decreto, ff. ex
quib.cau.maior. De quo late per Alexand.& Moder. in l.i.§.
in operis,ff.de nou.oper.nuncia. ¶ In ead. gloſ. ibi, vel poteſt,
habes tertium intellectum, ꝙ iſta indulgentia nullam gra-
tiam continebat,ſed ſolum continebat, ꝙ poſſit appellare in

caſib. a iure permiſſis.Nec obſt.ſi dixeris, ergo fuit ſuperflua,
quia impetrata fuit ad cautelam, vt facilius iudex admitteret
appellationem.Iudex.n.facilius obtemperat reſcripto ſpecia-
li,q̃ iuri cõi gñali.vt dixi s.in rubr. Non obſt. ſi dixeris, ꝙ ver-
bũ,indultũ,denotat gratiã,vt s.dixi, qa qñq; & ad ius commu-
35 ne † refert,c.interfectores,& ibi,gl.34.q.2.no.Archid.& Gem.
in c.fin.de pœn.& remiſ. Non ob. ꝙ ſm non faciat mentionẽ
de iſta indulgentia, quia de iure cõi non eſt neceſſaria mẽtio
in reſcripto,ſecundum Inn. Et iſte intellectus eſt quaſi com-
munis.Pro quo facit, quia in dubio fienda eſt interpretatio,
ꝙ conceſſio ſit potius reſcriptum, quam priuilegium, ſecun-
dum Gemi.conſil.65.& dixi s.in rub. ꝯ iſtũ intelleſtũ obſtant
duæ regulæ.Prima eſt talis, Reſcriptum ꝯ ius cõe non valet,
36 † niſi ſit facta mentio iuris,ſm gl.in c.i.in verſi.noſcat,de con
ſtit.lib.vi.& Pan.allegat text.in c.ex parte,de ca.mona.qui tex.
non probat,vt late concludit Fel. in c. nonnulli, in princ.col.
xii.j.eod. melior tex.in l.reſcripta,C.de preci.Imper.offe. & in
c.reſcripta.xxv.q.2.Ratio,quia reſcripta contra ius præſumun
tur conceſſa præter intentionem Principis propter occupa-
tiones maximas tunc non recordantis de iure, vt dixit tex.in
d.c.ex parte.vel propter importunitatem ſupplicantiũ, vt dr
in l.i.C.de peti.bon.ſublat.& in c. ſi motu proprio, de præbẽ.
in 6.Et iſta concluſio maxime procedit, ſi reſcripta concedã-
tur contra ius hñs clauſulã derogatoriã ad futura reſcripta.
Nam tũc oportet, ꝙ derogetur ſuo iuri in ſpecie,c.nonnulli,
in prin.j.eo.c.fi.eo.tit.in 6.c.eam te.de ætat.& quali.Solu. iſta
regula limitatur multis modis.Primo,niſi reſcriptũ eſſet ema
37 natum ꝯ legem notiſſimã, † ꝯ q̃ Princeps eſt ſolitus reſcribe-
re,ſm Pan.hic,in fi.huius gl.& pro hoc faciũt, q̃ diximus poſt
Fely.in c.cũ M.Ferra.s.de conſtit.& ſm hanc fallentiam pote-
rit procedere iſte intellectus. Secũdo limitat,niſi reſcriptum
38 appareat cõceſſum p viã priuilegii,†& tũc intelligitur iuri de-
rogatũ,abſque aliqua expreſſa derogatione, ſm d.An.de But.
hic,Hoſt.in Summa huius tit. §.quas vires,verſi. ſed poteſt di-
ſtingui.Rõ,qa priuilegiũ ſui natura derogat legi,c.priuilegia,
3.diſt.ſequunt Io.An.& Gem.in c.vnico,de exceſſ.præla.lib. 6.
Bald.in l.lapilli,col.3.ff.de rerũ diuiſio. Vbi dicit, ꝙ eo ipſo ꝙ
lex vocat gratiam ſuam priuilegium,vel reſcriptum, bullatur
bulla priuilegiorum: Tunc cõſtat Papam velle derogare iuri,
& ideo non eſt neceſſaria clauſula, non obſtante. Sequit Fel.
s.in rub.col.pen. Iſta fallẽtia dẽt reſtringi, niſi priuilegium ſit
ꝯ legẽ habentẽ clauſulã derogatoriã ad futura priuilegia,vt in
d.c.vni.Tũc nõ valet priuilegiũ, niſi expreſſe deroget illi iu-
ri,ſm Car.in cle.1.in 3.q.d ceſi.vel niſi priuilegiũ tenderet ad
præiudiciũ tertii,arg.c.ſupe o.j.de offi. dele. de quo vide Fely.
in d.c.nõnulli,col.xii.& ſeq. Et ſm iſtã fallẽtiam poſſet ſaluari
iſte intellectus. Tñ non hic apparẽt ſigna,ꝙ ſm reſcriptũ fue
rit cõceſſum p viã priuilegii.Fallit tertio, qñ reſcriptũ non eſt
39 derogatoriũ iuris in totũ, † ſed in aliquo,ſm do.Ant.hic, col.
5.p l quoties, C.de preci.Impe.offer.Iõ valet reſcriptũ cũ clau
ſula,ſummarie,ſimpliciter,& de plano,abſq; expſſa derogatio
ne iuris cõis,qa ordo iuris nõ tollit in totũ,cle.ſæpe,de ver.ſig.
&ſm hãc fallẽtiã procedet iſte intellectus,quia & ſi Papa ſcri
bat,appellatione remota,nõ tamẽ tollit ius cõe in totũ, qa ſo
lũ friuola intelligit appellatio remota, vel ſaltẽ ñ intelligit re-
mota q̃rela,nec alia plura remedia,de quib.s.dixi.Quinq; alias
fallentias tradit Fel.in d.c.nonnulli,quas non proſequor,quia
non ſeruiũt ad intellectum huius text.videas ei. Vnũ tñ ſcias
ꝙ licet non fiat mẽtio iuris cõis in pcibus, nõ tñ ex hoc reſcri
40 ptum poteſt dici ſubreptitium†ſm Bald.in c.cum ordinem,j.
eo.Rotã in iſto tit.in antiqs, deciſio.lxix.Fel.in c.ſuper literis,
col.v.j.eo.Secũda regula, quẽ obſtat,eſt,qa priuilegia ita ſunt
41 interpretanda,vt aliquã contineant gratiã ꝯ ius,† cap.in his,j.
de priu l.2.ff.ad municip.& latiſſime comprobat Fel. hic, verſ.
priuilegium cõtinens.cui adde, quæ ipſe dicit in c.cauſam,co.
ix.ver.2.declaratio,j.eo.Ampliat iſta regula,vt procedat ẽt in
reſcriptis ad lites,c.paſtoralis,j.de appel.Secũdo ampliat ẽt in
legibus,l.3.in prin.& ibi Iaſ.ff.de iureiur. Tertio ampliat etiam
in ſtatutis,ſm glo.in l.2. C.de noxa.Bart.in l.4.§. prætor ait,ff.
de dam.infect.Quarto etiam in contractibus,l.fin.vbi not.Iaſ.
ff.ſi cer.pet.l.hac lege,ff.de ꝯhend. emptio.Imo omnis ſyllaba
intelligi debet appoſita in contractu cum myſterio operãdi,
deciſio eſt Bal.notiſſima in rubr. C. de contrahen.emptio.de
qua cõſulentes faciunt ſæpe feſtũ,ſed eſt gl.in c.ſolitæ, in ver.
tanq̃,j.de maio.& obe.& in l.poſtquàm liti, C.de pac. Quinto
ẽt procedit in vltimis voluntatibus,l.ſi qñ, ff.de lega.i.l. Sena-
tus,§.fi.vbi Ale.ff. eo. Sed amplia,etiã in diſpenſationibus, ſe-
cundum Anto.in c.at ſi clerici,§.de adulteriis,col.6.j. de iud.li
cẽt.n.ſint ſtricte interpretandæ, c.i.de fil. presbyt. non tamen
ita ſtricte,ꝙ nihil operẽtur,ſm eũ.Septimo etiã in ſententiis,
c.ſi Papa,de priui.lib.6.Octauo ãplia in quacũq; materia odio
ſa ẽt correctoria,auth.ex teſtamẽto,iuncta l.i.C.de coll. & ibi
no Alexan.& Mod.ꝙ ẽt in correctoriis,& odioſis, valet argũ
a contra-

a contrario sensu,qñ alias dispō in sensu directo nihil opera-
retur. Scđo ista regula limitať pluribus modis,ex quibus limi-
tationibus elicies rñsionem. Primo limitatur, vt procedat dũ
modo talis interpretatio priuilegii non auferat tertio ius qsi-
42 tum,† nã tunc priuilegium debet reduci ad terminos iuris cō
munis,secundum Cy.& Bal.in l.si qñ,C.de inof.test.per illum
tex.Io.And.Pan.& alios,in c.certificari,j.de sepul.faciũt not.
in c.quamuis,eo.ti.in.6.in l.fi. C.de sentē.pas.Et quod decidit
Bal.in l.2.C.de in ius vocā.& quæ scribit Fel.in d.c.cām q, co.
8.ver.interpretatio priuilegii. Et per istã fallentiam qdam vo
lunt saluare istum intellēm,vt indulgentia non operetur ꝯ ius,
qa præiudicaret pti.Sed ista rñsio non pōt sustineri,qa ista fal
lētia loquiť,qñ priuilegiũ intelligēdo fm ius,operať aliquē ef
fectum,vt in d.l.si qñ,& in exemplis pallegatis:sed in casu nro
nichil operaretur,tenendo quòd alias possit libere appellare.
Scđo qa ista limitatio intelľr quãtũ ad pĩudicium iuris alteri
iam acquisiti; secus quo ad præiudicium iuris quærendi fm
gl.in.c.fi.16.q.6.cum si. Contra tñ istam respōsione ob.text.
in l.2.ff.de nata.rest.vbi p priuilegium.ingenuitatis cōcessum
libertino,nō præiudicat patrono in spe futuræ successionis.
Sed nec per istud priuilegium deberet preiudicari parti in iu
re appellãdi de futuro. Pōt dici, ꝙ in casu d.l.2. ius de futuro
erat radicatũ speradicata, & probabili ex causa de preterito;
nō sic in casu nro,qa ius appellandi a sentētia fereda, nō hēt
aliquã radicē de pterito.Tertio qa ista limitatio procedit,qñ
per talem interpretationē resultaret læsio tertii, certa & uni
formis;alias secus,fm Are.& Fel.hic,p tex. in c.pastoralis, de
appel.qui loquitur in proposito nro.Quarto,qa ista limitatio
procedit,ubi in totum tolleretur ius tertii per talē iterpreta
tionē,secus si solum pꝛiudicetur tertio in tpe, vt in casu nro.
istud probo per ea,q̃ tradit Rota in tit.de præbend.conclusio
16.in nouis.quã sequitur Fe.in c.in nra, corolla.217. j. eo vbi
interpretatio facta de bñficio ēt cum clausula,,si nō sit alteri
ius qsitũ,pĩuidcat expectanti, qa grã sua purificari poterit in
alio bñficio sed non pĩudicat electo vel pſentato.Quinto ɔsi
dera,si dici possit,quòd ista indulgētia nō pōt dici præiudicia,
lis alteri.qa pars vř posse vti illa grã, cũ hēat locum in priuile
giis retorcutio,vt dixi s. in rub.super quo cogitabis,qa ob.de-
cisio Ang.in l.fi. ff.de ap.recipi. Quã sequiť Fel.in c.fi.col.pe,
j.de iud.de qua forte dicam j.Limitať secundò ista rľa, vt pro
43 cedat qñ pōt operari;puta si id,qđ concedit,non erat in totũ
permissum de iure communi,secus si id totũ erat de iure per-
missum:tunc.n.nihil pōt opari pter ius,fm Gem.in c.si Papa,
de priu.li.6 in fi. prin.Et ex hoc aliqui volunt defendere hunc
intellēm,dicentes,ꝙ de iure communi concedit appellatio ab
omni grauaminne, c. vt debitus,j.de app.Sed nec rñsio satis
facit,qa non conceduntur libere,nec in omnibus casib. Ter-
tiò limitať,qñ exprimit id,qđ tacite de iure subintelligebatur,
44 tunc verba nihil operanť,† c.se.ar l.3.ff.de leg.i. c. ad audietiã
2.j.eo.Sed nec p istam fallentiam iste intellectus defendi pōt,
qa rľa procedit,qñ exprimitur eo modo quo innest,sec9 si alr,
vt per Bar.in d, l.3.gl.in cle.2.de priu.Sed hic concedit priuile
giũ,alr concessionem exprimēdo,q̃ in sit de iure pp verbũ,li-
bere,in hac indulgentia appositum.Ex premissis constat con
trariũ adhuc militare. Et certè si teneamus,ꝙ huiusmodi in
dulgentia dicať priuilegiũ,vix poterit ɔtrarium euitari, vnde
defendendo intellēm, dico ꝙ ista indulgentia non dēt dici pri
uilegium;sed rescriptum,ut ex nã tituli satis demonstratur.l.
Imperatores.ff.de in diem ad dic. & qa iu dubio fienda est in-
terpretatio qđ sit rescriptum, & nō priuilegium,ut s.dixi.Ad
argm̃ de superfluitate satis fuit supra rñsum. Quartus fuit itel
lectus Host. ꝙ ista indulgentia contineat grãm,& operet tres
effectus ꝯ ius,vt hic latè per Pan. Circa primum effectum, qđ
hñs indulgētiam etiam non grauatus possit appellare,seu nō
45 probando grauamen. Aduerte, qa vř Host.† malè dicere, eo
qa in generali concessione nō comprehenditur, quod in spē
non fuisset Papa concessurus.rľa,in gñali de reg.iu.in 6 nō.n.
vř verisimile,ꝙ Papa debeat alicui concedere,ꝙ appellare pos
sit si non sit grauatus,qa appellatio nihil aliud est,q̃ releuamē
ab oppressione,c.suggestum.de app.Nec est verisimile,ꝙ velit
alteri collitiganti inferre iniuriam,c.nonnulli.j.eo.l.memine-
rint.C.vnde vi.Scđo aduerte,dum Pan.dicit,ꝙ licebit appella-
re non probando grauamen,in hoc præsupponit coram iudi-
ce a quo, de iure probandum esse grauamen . Istud vř falsum,
& contra tex.in c.vt debitus.de app.nec intelligas de probatio
ne facienda coram iudice ad quem:quia si coram eo non pro-
baretur grauamen,non posset appellans obtinere.l.per hanc,
C.de tempo.app.Tertio aduerte,quia Host.Pan.& sequaces vi
dentur implicare repugnãtiam in isto effectu,dum dnt,ꝙ ista
clausula operabitur, ꝙ de iure poterit non grauatus appella-
re.si.n.non est grauatus,ergo sñia iuridice lata:si est iuste lata,
ergo iniuste appellat.dũ dř,ꝙ de iure,stãte ista clausula licebit
appellare. nihil aliud dř, nisi ꝙ licet Princi. & parti de iure
actum iniustum facere,ista sunt inter se repugnantia, Quia si
de iure licet,ergo iustum,l.j.§.ius est ars,ff.de iust.& iure.Circa
46 secũdum effm̃,ꝙ possit appellare viua voce ex interuallo,†qđ
alš nō poterat,fm gl.in l.2.ff.de app.recip. Adde tex.cum gl.in
c.j.& in c.applo,de app.in 6.Quæ iura limitari dēt, vbi ɔcessa
sit facultas liberè appellandi. Circa tertium effm̃ ꝙ operetur,
47 ꝙ possit tertio prouocare † ꝯ c.suam,j.de app. Contrarium te
nent Vinc.Io.And.& Imo.hic, quia non est præsumendum,ꝙ
Papa voluerit subuertere iura tot vigiliis,&c.Sed ista ratio nō
me mouet,quia ea attenta nullum effm̃ deberet operari ꝯ ius,
cuius ɔrium ipsi concedunt.Et quia fm Host. ius non subuer-
titur quo ad alios. Secundo mouentur, quia licèt priuilegium
debeat interpretari,vt aliquid operetur ꝯ ius, d.c. in hist.ñ dēt
strictè interpretari,vt minus operetur,q̃ sit possibile, c.eos,§.j,
de temp.ord.lib.6.cum concord.de quib.per Fel.hic,col.6 ver-
sic.2.declara,& in c.causamque,col.8.inf eod.Ergo sufficit, ꝙ
vnum ex præmissis operetur,& non tãta.Et sic satis est,si ope-
retur,ꝙ possit appellari viua voce ex interuallo.Aduerte,quia
si verum est istud dictum Vinc.Io.And. & Im.infertur, ꝙ non
est verum, quia virtute huius indulgentiæ possit appellari ab
interlocutoria,cã non expressa ꝯ c.j.de app.lib.6. Cuius ɔrium
tenet ipse Im. hic. Secundo infertur, ꝙ non poterit appellare
post x.dies,quod etiã firmat Bald.hic,licèt aliquis tenuerint ɔ-
rium.Et sic ampliari dēt dispō c.concertationi, de app.in 6. &
c.anteriorum,2.q.6. Tertio infertur, ꝙ non poterit de iure ci-
uili appellare a possessorio,quod ēt voluit Bal. hic,quod no. ad
ampliationem,l.j.C.si de mom, poss.fue. app. De quo dixi in c.
sæpe,in princ.j.de rest.spo. Sed tu considera,si facienda est in-
terpretatio,ꝙ operetur vnum saltem effm̃, cur nō ita poterit
operari,ꝙ liceat appellare post x.dies, vel ab interlocutoria cã
non expressa,vel a possessorio,sicut ꝙ possit appellari viua vo-
ce ex interuallo? certè non video rōem diuersitatis, quare nō
ita istũ, sicut illum effm̃ possit operari, dummodo ultra vnũ
non operetur. pp istam difficultatem Fel.hic vult, ꝙ ista indul-
gentia pt operari oēs istos effectus. Sed quominus offenderet
ius cōe,dicit restringēdum esse,vt operetur effm̃ ex actis, quē
pars elegerit.Certe istud est maximum verbum,quod non pu
to verum,qñ vellet appellare a sñia,a qua non esset grauatus p
ea,quæ s.dixi.nec ēt post x.dies: quia iam est ius acquisitũ par-
ti, nec est verisimile Principem velle tollere rem iudicatam in
præiudiciũ partis,l.fin.C.sent.rescin.non pos.Dec.vero hic alr
loquitur dicens,ꝙ ista indulgentia dēt oēs effectus operari,qa
est gñalis,& indefinitè ɔcessa,l.j.§.gñaliter,ff.de leg.pst.Et quia
non datur rō diuersitatis,quare magis vnũ, q̃ alium dēat ope-
rari,sed ista opin.ɔfunditur apertè ex præmissis.Ego vero dice
rem,ꝙ ista indulgētia operetur,ꝙ possit appellari omissa iuris
solēnitate,& sic viua voce ex interuallo, & ēt absq; expressio-
ne causæ.Non aūt ꝙ possit appellari in casib.iure phibitis.Istud
probo ex doctrina Bal.in d.l.si qñ,vbi dicit ꝙ si ɔceditur libera
testandi facultas habili ad testandum, intelľr remissa iuris solē
nitas,quæ pōt omitti absq; iniuria,& damno tertii,alš secus.cũ
ergo possit indulgentia aliud operari,non debet fieri interpre
tatio,vt possit cum iniuria partis appellare post x.dies,& in ca
sibus prohibitis.Ex istis infero, ꝙ ista indulgētia debet dici re-
scriptum,& non priuilegium,ꝯ Host.& Pan.quia non violatur
finis iuris cōis,licèt remittatur solēnitas p ea, q̃ dixi in rub.s.e.
Sed retento,ꝙ vtrunq; sit priuilegium,vt dicit Pan. obst. huic
intellectui rľa,ꝙ priuilegiũ fm ñ faciēs mētionē de primo, illi
48 nō derogat,† c.veniēs.j.de pscr.Host.rñdet,hoc verũ si primũ
sit spāle,& fm ēt spāle,secus si primũ sit gñale,& fm spāle.pro
qua sōne vř tex.in c.quis.2.& in c.dudum.de pben.lib.6.& se
quit Inn. & d.Ant.Imo. & Fel.hic. Sed Pan.nō admittit istã so-
lutionē sic gñaliter deductã:vñ discutiēdũ est qũo istud intel-
ligat.regula ergo sit:Priuilegiũ fm ñ derogat primo, de eo nō
facta mentione,d.c.veniens.Et est maximè vera,si primum ha
beat clausulam derogatoriam ad futura priuilegia ɔria, c.vni-
co,de exces.præla.li.6.Ampliať,vt procedat ēt si fm sit spāle,&
primum gñale,fm gl.in reg.generi, de reg. iu.& in summa 25.
q.2.Ampliatur scđo, etiã si primum spāle,& fm gñale, fm Bal.
hic,per tex.in l.3.C.de silentia.lib.12.Ad cuius l.ornatum. vide
Fel.col.7.q multa congerit,& vltra eum adde quæ scribit d.Ias.
in l.postquàm liti.C.de pac.Alc.cons.101. Visis instris exceptio-
num.col 2.& col.pe. lib,1. Fel.in c.Rodulphus. col.12.j.eo.Ge-
mi.cons.30.Quo ad primum,in prin.vbi consuluit, ꝙ per gña-
lem vel spāle reseruationē, nō pĩudicať hñti priuilegiũ optan-
di beneficia reseruata, de eo non facta mentione.Aduerte,qa
tex.in d.l.3.vř probare oppositũ arguēdo a spāli fauore Decu-
rionũ & silētiariorum, ergo in ɔriũ est ius cōe.l.ius singulare.
ff.de leg.Vel saltem nō pbat,qa loquiť de priuilegijs insertis in
corpore iuris, vt non teneatur ad collectas, nec ad alia onera.
l.2.C.eo.quibus nō derogať p gñalē dispōnem,nisi sit facta de
eis spālis mentio,fm gl.in auth.qua in prouincia.C.ubi de cri-
mi. agi opor. secus ergo vř in priuilegijs nō clausis in corpore
iuris

iuris. Et per illum tex. dicit Soc. consi. i. col. x. li. 2. ꝙ per ista verba generalia, ꝙ molestari nõ possint, vel inquietari directe, vel indirecte a quauis persona, non censetur derogatum beneficio restitutionis in integrum a iure concesso. Recipit ista regula plures declarationes. Prima declaratio, vt procedat quando ꝑ primum generale est acquisitum ius in re. Exemplum in priuilegio decimandi in tota parochia, tunc illi non derogatur ꝑ ſm ſpãle non faciens de primo mentionem, secus si per primum sit solum acquisitum ius ad rem,

49 † vt d. c. quamuis, & d. c. dudum, & per istam fallentiam saluatur iste tertius intellectus. Nam per priuilegium libere appellandi, non censetur acquisitum ius in re, sed ad rem: ideo ſm ſpãle de quo hic, illi derogat, licet de eo non faciat mentionem. Et ex hoc iustificat consi. Corn. 135. Licet in hæc, lib. 4. vbi vult, ꝙ per ſm priuilegium, ꝙ in causis homicidii non possit appellari, nisi ad gubernatorem, non derogatur primo, ꝙ omnes causæ primæ & secundæ istantiæ debeat diffiniri per officiales loci, ēt ꝙ in secundo sit generalis clausula, non obstãte. ex qua decisione habes duas ampliationes ad hanc primam declarationem. Primo, vt procedat ēt si ſm sit gñale, quia nõ derogat primo magis generali: & rõ esse potest, quia quantum ad primum magis generale secundum hr̃ pro ſpẽ, secundum Bar. in l. i. §. i. ff. de no. ope. nun. Scd̃o, vt procedat ēt si in secũdo sit generalis clausula, non obstante, qđ non pono pro constanti per ea, q̃ j. dicentur. Contra istam restrictionem obstant plura. Primo obst. tex. in d. c. quamuis, in fi. quem ponderat Aret. hic, vbi de priuilegio generali de cõferendo beneficia deuoluta, ꝑ qđ est ius acquisitum in re, & tñ ad huc illi derogatur per secundum ſpãle, de eo non facta mentione. Ad istum tex. respondet Feli. hic, col. 3. post Gem. ꝙ ibi non dr̃ acquisitum ius in re cõtinẽs commodum bursale, quia beneficia sunt integraliter conferẽda, vt in toto tit. vt ecclesia. benefi. sine dimi. confe. Nimirum, si per ſm ſpãle derogatur primo gñali, de eo non habita mentione. Ista solutio non satisfacit, qa rõ illa, quia ꝑ ſpeciẽ derogat gñi, assignata in tex. est generalis, & vr̃ militare siue sit acquisitum ius in re bursale, siue non. Secundo rñdet Gem. hic, ꝙ ſm ſpãle non derogat in totum primo gñali, per quod acquisitum est ius in re, sed bene in parte. & ita loquitur tex. in d. c. q̃uis. faciũt q̃ dicit Fely. in c. in nostra, col. 28. j. eo. sed istud reprehendit Fel. hic, & bene. Et vltra eum hoc attento dicendũ esset, ꝙ indistincte derogaret ſm speciale primo gñali, qa semper agitur de tollendo primum quo ad vnam speciẽ contentam in scd̃o. Defendendo istam solutionem posset dici, ꝙ Gemi. velit. dicere, ꝙ ibi non derogat in totum, sed differtur effectus primi ad aliud tp̃s, tunc ſm p̃ualet, & derogat primo quo ad exequutionem differẽdam. Et ita procedat tex. in d. c. quamuis. sed certe quo ad beneficium deuolutum, quod Papa confert, derogatur primo simpliciter, & non differt. Tertio rñdet Pan. ꝙ ista restrictio procedit, qñ est acquisitũ ius in re in qualibet ſpẽ contenta sub genere totaliter & absolute, alias secus: in casu ãt d. c. q̃uis. nõ erat ius acq̃sitũ in re absolute, sed cumulatiue iõ ꝑ ſm ſpãle facilius ei derogatur. ista soluto nõ placet, qa tex in d. c. dudũ, assignat duas rões. Primam, qa cumulatiue. Secundam, & eo præsertim, qa gñi per ſpẽm derogatur. Põdera verbum, præsertim, quod innuit regulam, gñi ꝑ ſpeciem, habere locum, ēt cessante alia ratione, iuxta gloss. in l. illud, in ver. maxime, ff. ad leg. Aqui. ego pro resolutione puto aduertendum in hac materia, an Papa fuisset versimiliter concessurus ſm ſpeciale, si habuisset notitiam primi gñalis, aut nõ. Primo casu ſm derogabit primo, ita procedit text. in d. c. quamuis, qui loquitur in priuilegio conferendi beneficia deuoluta, cui Papa conferendo vnum beneficium deuolutum derogasset ēt si recordatus fuisset de primo, vt dicit tex. in d. c. dudum. Scd̃o casu ſm non derogat primo, ar. c. ex parte, i. j. de offi. del. Ad cognoscendum autem an Papa, seu Princeps, fuisset concessurus, vel ne, puto recurrendum ad coniecturas. Et tu nota bis solutiones præmissas, quia ex ipsis potes elicere aliquas cõiecturas vtiles in practica. Secundo obstat, quia de iure ad rem

50 † est ita facienda mentio, sicut de iure acquisito in re, alias impetratio est subreptitia, ſm Pan. in c. in nostra, in vlt not. & ibi Fel. col. 3. j. eo. & bene facit tex in l. 2. C. de nata. resti. Solutio, si quæratur de iure acquisito ad rem, qđ hẽt certitudinaliter, & necessario sortiri effectum, tunc de illo est fienda mentio, vt in c. fi. de conces. præben. Puta, de receptione in canonicum, auctoritate Papæ, quia tunc præbenda est affecta, c. tibi, de prebẽ. lib. 6. & in c. si sosi, de concess. præben. eod. lib & in istis terminis loquitur Pan. in d. c. in nr̃a. & isto mõ procedit text. in d. l. 2. vbi omnino patronus est habiturus legitimã, ex iuris dispõne & rõ est, qa iuri ad rẽ radicato nõ ꝑsumit velle Papã derogare, nec est verisimile si sciuisset, ꝙ vellet tale ius radicatũ auferre. Si vero loquamur de iure ad rẽ fragili, vt de receptione in canonicũ auctoritate capituli, & isto casu ſm derogat primo, ēt ꝙ de eo mẽtionẽ nõ faciat, ſm Ho. d. Ant. & alios cõiter in c. relatũ. j. de ꝑben. qa tale ius ad rẽ, non afficit ꝑbẽdam, d. c. tibi q. & ideo Papa etiam ꝙ sciuisset, verisimiliter derogasset, ergo &c. Ex istis habes restringere istã primã restrictionem Pan. ꝙ ſm ſpãle derogat generali, per qđ est acquisitum ius ad rem, ēt ꝙ de eo non faciat mentionem. Istud verum est, nisi ius ad rẽ esset radicatum taliter, ꝙ nõ sit verisimile Papam voluisse illi derogare. Scd̃o intellige procedere, si primum sit gñale re, & nomine. Secus, si nomine tm̃, puta qa veniat verificandum in

51 vna ſpẽ † gñis tm̃, d. c. ex parte. Rõ, qa Papa si sciuisset, non derogasset, vt ibi dr̃. Et qa vbi genus venit verificandum in vna ſpẽ tm̃, hr̃ pro ſpẽ, l. nominatim, ff. de lib. & posthu. Bart. in l si domus, ff. de lega. 1. Et vbi primum est ſpãle, requiritur ꝙ fiat exp̃ssa mentio de eo in scd̃o, c. cæterum, c. cum ordinem, j. eo. Et ex hoc infertur, ꝙ non est verum, ꝙ ſm rescriptum, ꝑ qđ mandatur prouideri alicui de bñficio vacaturo in certa ecclesia, deroget primo gñali, per ꝙ mandat prouideri alteri de uno beneficio vacaturo in tota diœcesi, quo ad vacatura in illa ecclesia, qa primum non põt dici gñale. Ex quo verificandum est in vna tm̃ ſpẽ ꝯprehẽsa sub genere, cuius ꝯ̃rium decidit hic Compo. & sequi vr̃ hic Pan. Sed ꝯ̃rium firmat idem Pan. in d. c. ex parte, & in c. pastoralis, §. qm̃. in vlt notab. j. eod. ꝑ p̃dicta. Scd̃o ista regula declarat, vt procedat qñ primũ priuilegium est ꝯ̃ ius, secus si sit

52 ꝯforme iuri cõi, † tunc ei derogat ꝑ ſm de eo non faciens mentionẽ, ſm Pan. hic. Sequunt *cõiter* Doct. vt hic ꝑ Fel. col. 7. versi. fallit dicta regula. Rõ est euidẽs, qa sicut nõ tenet facere mẽtionem de iure cõi, ita nec de priuilegio illi ꝯformi. Põt aũt dari priuilegium conforme iuri cõi, vt in scd̃o intellectu gl. dixi. Tertia declaratio, vt nõ procedat, qñ primum esset

53 insertũ in corpore iuris, † tũc ei derogat ꝑ ſm nõ insertũ, nulla de eo habita mentione. Ita tenent Doct. *cõiter* hic, vt attestat Pan. & Mod. qa p̃sumit, ꝙ Princeps habeat notitiã illius c. 1. de cõstitu. lib. 6. Contrarium tenent Pan. Are. & Barb. quia priuilegiũ nõ derogat iuri cõi, nisi de eo fiat mentio, c. ex parte, de cap. mona. ergo nec ēt derogabit priuilegio inserto in corpore iuris, nisi illius mẽtio facta fuerit. Tenendo istã fallentiam cõiter approbatam, rñdet ꝙ assumptum Pan. est falsum, nam priuilegia derogant iuri cõi, de eo non facta mentione, vt dixi s. post Bal. in l. itẽ lapilli, de re. diuisio. & Fel. in c. nonnulli, col. 12. s. eo & Pan. hic in fine suæ distinctionis per istum tex. Et nota, qa Pan. incontinenti vr̃ sibi ipsi ꝯ̃rius, qđ est mirandũ. Nec ob tex in d. c. ex parte, quia ibi loquitur in priuilegio ꝯ̃ ius concilii, qđ hẽt clausulã derogatoriã ad futura priuilegia secũdum Arch. in c. 1. de const. lib. 6. Contra istam fallentiam arguunt quidam sic. Fortius est priuilegium insertum, q̃ non insertum. Patet, quia gñalis reuocatio ominum priuilegiorum non dorogat priuilegiis insertis in corpore iuris,

54 † & tñ tollit non incorporata ſm gl. in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. cũ concordan. de quibus per Fel. hic. col. 8. & per Ias. in l. 1. §. fin. ff. de const. Prin. & ꝑ Fel. post Pan. in c. fi. col. 3. s. de for. compet. & Ioan. Bertach. in trac. de gabel. in x. q. 7. partis. Ad istud rñdeo dupliciter. Primo ex mente Fel. fateor. n. assumptum, ꝙ Princeps difficilius tollit insertum, p̃t tñ si velit tollere tam insertũ, q̃ nõ insertum. Vnde in terminis nostris q̃ritur de voluntate, & non de potestate. Ad cognoscendum, qñ velit, inspicienda est eius intentio. Sed quando concedit ſm priuilegium alicui non faciendo mentionem de priuilegio non inserto, non possumus coniecturare, ꝙ voluerit derogare non insertis ꝑ p̃ præsumptam ignorantiam priuilegii non inserti, qđ est facti. Sed bene possumus coniecturare, ꝙ voluerit derogare insertis in corpore iuris, qa præsumitur ꝙ habuerit notitiam illorum, c. 1. de const. li 6. Et ista presumptio elicitur ad effectũ, vt ſm priuilegium aliquid operet, c. in his. de priu. Ista rõ cessat, qñ gñaliter reuocat omnia priuilegia. Nam tunc cum appareat, Principem potuisse cogitare derogationem non insertorũ, & quo ad ipsa possit reuocatio operari, non erit fienda extensio, vt ēt inserta tollantur. Scd̃o rñdeo, ꝙ priuilegia inserta in corpore iuris censetur iura cõia inter priuilegiatos, q̃tũ ad effectus iuris, secundum glo. in proœ. clem. in ver. de cætero, & maxime quo ad reuocationem, secundum gl. in c. vt circa, in ver. vt corporali, de elect. in 6. Et ideo sicut non est facienda mentio de iure communi in priuilegiis, ita non est facienda mentio de priuilegiis insertis in iure, quia dñr iura cõia. Verum si reuocent gñaliter omnia priuilegia, tunc censetur solũ reuocata priuilegia non inserta, q̃ sunt priuilegia simp̃r, & nullo respũ p̃nt dici ius cõe. Nõ ãt reuocant inserta, qa nõ sunt simp̃r priuilegia, sed aliquo respũ, & ſm qđ, dñr cõia. Sublimita modo & restringe hãc fallentiam, vt nõ ꝓcedat in priuilegiis insertis in iure hñtib. clam derogatoriã ad futura priuilegia, qa de illis est fiẽda ſpãlis mẽtio, c. eã te. j. de æta. & qualita. c. qa ꝑp, de resc. in 6. c. 1. de excess. pla. e. li. sed certe idẽ in nõ insertis hñt. clausulã derogatoriã, vt patet ex dictis iurib. Sed hic occurrit dubitatio

55 an clausula, nõ obstãtib. priuilegiis † in ꝯ̃riũ faciẽtib. ēt si de illis oporteret facere ſpãlẽ mentionẽ, quorũ tenores de verbo, ad verbum

bum haberi volumus pro exp̃ssis, sufficiat ad tollendum priuilegia hñtica clam derogatoriã ad futura priuilegia, nisi de ipsis de uerbo ad verbũ fiat indiuidua & spãlis mentio. Vr, ꝙ sic, ꝑ tex. in ca. fi. de sen. excõmu. lib. 6. & in cle. j. de sepul. cum similibus, & l. oẽs, C. de præscrip. trigin. vel quadrag. anno. Et ita tenet Feder. de Senis consi. 47. Habita alias sequeret absurdũ s̃m eũ, ꝙ si Papa vellet derogare oĩbus priuilegijs qbuscunque cõcessis, ꝙ haberet necesse exprimere tenores infinitorũ priuilegiorũ ꝑ orbẽ ꝯcessorũ tã ꝑ se, q̃ ꝑ antecessores suos. Et subdit, ꝙ ita cõiter tenet. Et ita tenet Io. de Ana. dicens istam esse communẽ. ꝯsi. 56. His q̃ in facto. allegat Pet. de Anch. in c. cũ in præsentia, de censib. Bal. in c. cum dilecta, ĩ. e. Ang. & Ias. in l. sed & si quis, §. q̃situ. ff. si qs cautionib. Ange. in d. l. oẽs, & consi. 273. Nõ est dubiũ. Ant. de But. cõsi. 2. Dicẽs stilum curiæ ita se hẽre. Alc. consi. 215. Nec arguendi sumus, col. vij. lib. 2. Gem. cõs. 65. Discutiã quodlibet, col. vj. & fi. vbi allegat Ant. de Butr. in consi. 52. & extrauagan. Bened. xi. incipiẽtem, dudũ. Rotã decisio. 603. quam nõ iuueni. idẽ tenet Gemi. cõs. 120. ad fi. allegans Io. And. in ca. unico, de excessi. ꝑlato. & dicit stilũ curiæ ita se hr̃e. Qui tollit dubitationem, quia stilus est pro iure seruandus, ut in d. ca. seq. Idẽ Alber. de Rosa in l. 1. C. quam Impe. inter pupi. & uidu. cogno. & Bar. in extrauag. ad reprimendũ, in versi. nõ obstantibus. Contrariũ tenuit Fede. de Senis sibi contrarius, consi. 233. Casus talis est. Sed certè Fed. non se firmat ibi, licèt dicat recurrendum ad Papã. Et istã partem tenuit Cy. in d. l. 1. C. quand. Impe. inter pupil. & vidu. Pau. de Ca. consi. 55. Passus iste dubitabilis. Cald. consi. 11. titu. de priui. Car. cõsi. 136. Factũ sic se hẽt. colũ. pe. Roma. 336. Quod indultum Petri. & consil. 398. In casu, quo q̃rit, colum. pe. Tu pro sedanda contrarietate Doctorũ, distingue duos casus. Primus casus, quãdo Princeps ꝑ uiam legis g̃nalis derogat omnibus priuilegijs, etiã si de illis oporteret facere spãlẽ mentionẽ, & tunc tollunt ẽt. priuilegia habentia clausulam derogatoriã ad futura rescripta. Et ita loquuntur iura s̃. allegata. & ferè oĩa alia iura allegata per Ioan. And. in d. ca. vni. de exce. ꝑla. & ita ẽt firmat Felyn. in c. nonnulli, col. 6. & seq. ĩ. eo. non tamen talis generalis reuocatio se extendit ad priuilegia inserta in corpore iuris, nisi ex aliis coniecturis appareat de mente Principis, secundum Lud. Ro. in d. consi. 399. & faciunt, quæ s̃. dixi. Secundus, q̃n derogatur omnibus priuilegijs per uiam alterius priuilegii vel rescripti. Et tunc putarem animaduertendum esse ante oĩa qualiter clausulæ derogatoriæ vtriusque priuilegii sunt cõceptæ, & ꝓualẽt illæ, quæ sunt maioris efficaciæ. Ita Card. in ꝯsi. 136. col. fi. Si uero sint æqualis æfficaciæ, tunc si s̃m priuilegium sit cõcessum motu proprio, ꝓcedat prima op. Si ad postulationẽ partis supplicantis, ꝯtraria priuilegia hẽri pro expressis ac si de uerbo ad verbum forent relata, & tunc procedit contraria opin. Ita distinguit Cal. in cõsi. 11. Pau. in d. consi. 55. Roma in d. cõsi. 327. Istæ rõnes. Deci. consi. 165. Viso tenore, per totum. Sublimita hanc fallentiã secundo, nisi s̃m priuilegium non insertum cõ
56 tineret manifestam iniquitatẽ, † qa tũc eẽt de falso suspectum iõ non derogaret inserto, c. sequen. vbi dicetur. Tertio sublimita, vt non procedat quoties insertum est spãle, & s̃m nõ insertũ est generale, l. non est nouum, & l. nã & posteriores, ff. de legi. & ibi Bar. facit tex. in d. l. 3. C. de silen. lib. xij. Limitatur quarto loco ista principalis cõclusio, nisi primum priuilegium eẽt subreptitium, vel aliàs nullum, tunc de eo nõ est necessaria fa-
57 cienda mentio † in scđo, s̃m Gemi. in cap. q̃m. col. 4. 8. distin. & voluit gl. in ca. ex tenore, & in c. in nr̃a, ĩ. eo. Limitatur quinto, nisi primum priuilegium esset multum vulgare, tunc ualeret
58 scđm & primo derogaret. ẽt de eo non fcã mentione, qa, † ꝓsumitur ꝙ Princeps habeat notitiam de tali uulgato priuilegio, sicut de iure secundum Bal. in l. 2. in fi. C. quæ sit long. ꝯsuetu. Fel. latissimè in ca. 1. in 3. ampliatione, ĩ. de re iudic. Et ad propositum faciunt q̃ scribit idẽ Fely. in c. sup literis, vers. 3. regula, ĩ. eo. Vltimo, qa secundum spãle derogat primo generali, si de eo sit facta mentio, dubitat an ꝓcedat si ꝑ secundũ spãle tollat
59 primum generale ferè in totũ. † Exemplum in priuilegio exẽptionis a decimis, concesso alicui domino & possessori quasi omnium prædiorum alicuius loci, non obstante priuilegio decimandi concesso alteri in illo loco. Crederem ꝙ non, quia si Papa sciuisset derogari primo cum tanto præiudicio, non concessisset verisimiliter, argumen. dicti cap. ex parte, & eorum quæ s̃. dixi. Et istud sensit Panor. ĩ. dũ dicit, ꝙ ẽt si teneamus, ꝙ indistinctè secundum speciale derogat generali, prout tenent Hosti. & alij, quos s̃. retuli, tamen non derogabit cum grauissimo præiudicio primi priuilegiati ex tacita mente Principis, argumen. ca. suggestum, ĩ. de deci. quod bene notabis. Glo. fi. q̃ secundum Pan. est sup verbo, speciale, sed secundũ librũ meũ est sup verbo, mandatum, diuidit in sex partes, vt hic per eum. Circa primũ membrũ glo. de ꝓualidate rescriptum ad lites, facias tres ꝯclusiones. Prima conclusio. Scđm rescriptorũ spãle
60 derogat generali, de eo ẽt non facta † mẽtione, ut hic, secundũ

unum intellectum, & in iuribus allegatis in glo. & per Pan. uidelicet in ca. studuisti, de offic. dele. & in ca. pastoralis. Et licèt Deci. ex quibusdam dicat illa iura non probare, tñ vnico verbo potest r̃nderi, vt s̃. dixi, ꝙ Papa simpliciter se fundat in regula, generi per speciem, & non rõnibus adductis ꝑ eum. Ampliatur, ut non solum ꝓcedat si speciale sequatur. ut dixi, sed ẽt si ꝓcedat, c. abbatẽ, ĩ. eo. q̃ tex. non loq̃t in rescriptis ad lites, sed ad beneficia. Tamen Panor. dicit probari idem in rescriptis ad lites, pp rõnẽ regulæ, generi per spẽm. & sic sensit r̃sionẽ, q̃ s̃. dedi ad cõsiderationes Decii. Et pro ista ampliatione facit alia ꝯclusio, q̃ est, ꝙ g̃nalis dispõ nunq̃ trahit ad specificata, l. dolí clausula, ff. de uer. obl. ca. cũ dilecti, vbi Abb. in ultimo not. ĩ. de don. Sic ẽt sic g̃nalis non derogat legi spãli præcedenti, l. nam & posterioris, ff. de leg. no. in l. sciendũ, ff. qui satisd. cogã. sic ẽt statuta g̃nalia non derogant dispositis ꝑ antiqua statuta specialia, ut pulchrè ꝑ Alb. Gand. in trac. mal. in titu. de mul. q. a statu. depen. col. 7. ver. itẽ pena. Fallit primo q̃tum ad speciem
61 generalis rescripti iã declaratam, † qa q̃tum ad illã non derogatur rescripto g̃nali, ꝑ secundũ spãle, d. ca pastoralis. §. j. Rõ. est, quia ꝑinde est acsi a prin. illa spẽs fuisset spãliter expressa, sicut dicimus in legato g̃nali seruorum, in quo electus postea cẽset legatus a prin. l. cũ in certis, ff. de le. j. & istã rõnem assignat gl. in c. cum in multis, in ver. quorũ, de rescr. in 6. Scđo declara, ut procedat quãdo primum rescriptum generale ꝯplectit plura sub signo vniuersali, vel indefinito, secus si plura ꝯplectit di-
62 stributiuè, † secundũ Ant. in c. cum dilecta, in 2. not. ĩ. e. Tertio declara, ut procedat si sit g̃nale re, & noĩe, secus si noĩe tm̃ qa
63 in una tm̃ specie verificandum veniat, † ar. c. ex parte, j. ĩ. de offi. dele. & eorum, q̃ s̃. dixi in artic. de præuali. priu. Secunda conclusio. Rescriptum generale sequuta specificatione, præfer-
64 tur alteri g̃nali † non specificato, secundum Host. in d. c. pastoralis, per rationem illius tex. seq̃t Pan. hic. Deci. dicit, ꝙ potest ista conclusio ꝓcedere in materia rescriptorũ, q̃ est modici ꝑiudicii, secus in alia mã ꝑiudiciali, ꝑ tex. in l. 3. ff. q & a qb. iũcta l. si hr̃s, ff. de optio. lega. Tu ꝯsidera, ꝙ illa iura non faciũt in proposito, quia ibi primũ legatũ erat spãle, & secundum generale uerificãdum in una spẽ tm̃. Item Deci. mouet probabile dubiũ. Quid si non sit facta aliqua specificatio & vtrunq; sit g̃na-
65 le, qđ ꝑualebit. R̃ndet, ꝙ minus g̃nale derogabit † magis generali. poterat allegare tex. in l. seruo manumisso, de pecu. le. Sed dubitatio consistit, q̃no cognoscẽt quorũ alterum sit minus g̃nale. R̃ndet, si vnum concerni cãs, alterum personas, dr̃
66 minus spãle † illud, ꝙ concernit ꝑsonas. Exemplum, si cãe pupillorũ committat vni, cãe vltimarũ voluntatũ alteri, si contingat agitari cãm alicuius substõnis ꝯ pupillũ, vel noĩe pupilli, erit iudex cui commisse sunt cãe pupillorũ, qa censẽt minus g̃nale, allegat Bal. in l. j. in 3. q. ff. de offi. Consu. & in l. executorẽ, C. de exec. rei iud. Tu aliter dicas, ꝙ illud cẽsebit magis spãle &
67 ꝑualebit, quod hẽt cãm magis fauorabilẽ, † s̃m Bart. in extrauag. ad reprimendũ, in uersi. non obstan. Pau. de Cast. in l. non est nouũ, ff. de legi. Et iõ si cãe ultimarũ uoluntatũ demãdent iudici ordinario, cãe pupillorũ demãdarẽtur iudici extraord. tunc uideret dicẽdũ, ꝙ dẽret ꝓualere rescriptũ directum ordinario, qa eius iurisdictio est fauorabilior, & ita consuluit ipse Dec. consi. 3. per totum, maximè col. v. Aduerte tñ, qa Bar. non ꝯsideraiuit fauorẽ cãe respectu iudicij, seu iurisdictionis, sed respectũ ipsarũ ꝯtrouersiarũ, q̃ d elegant. Iõ diligẽtius cõsiderabis. Tertia ꝯclusio. Primũ rescriptum spãle ꝑualet scđo spãli
68 † nisi in scđo fiat mẽtio de primo, c. cæterũ, ĩ. eo. & ibi dicam, qa est locus suus. Vnum non omitto. qđ tangunt Mod. hic post Fel. in d. c. cæterum. Quòd rescriptum, ꝑ qđ cõmittit vnus articulus cãe alteri derogatæ derogat primo, ẽt non facta mẽtio-
69 ne † de eo. Mod. assignant rõnẽ, qa ꝑsumit, Papam habere sciẽtiã cãe principalis, committẽdo vnum articulum tantum. Et ubi facit actũ ex certa scientia, non potest allegari subreptio, ut no. Panor. & ibi Fel. latè, in c. nonnulli, ĩ. eod. Tu considera, ꝙ ista ratio non uidetur concludens. Licèt. n. per commissionẽ unius articuli inferatur scientia causæ principalis, non tamen infert, ꝙ Papa habeat certam scientiam primi iudicis, vnde non faciendo mentionem de primo rescripto, vr̃ ꝙ secundum sit subreptitium. Finge iudicem primum peritissimum, & timoratæ conscientiæ, cui pp eius ꝓrogatiua à Papa cãm delegauerat; certè si habuisset notitiam de tali delegato, non ita de facili auocasset articulum ab eo. Hinc est, ꝙ taciturnitas dignitatis vitiat rescriptum, secundum gl. in ca. cum ordinem, ĩ. eo. Pro ista tñ decisione facit, quia magis speciale derogat minus speciali, ut s̃. dictum fuit. Secundum facit, quia primum rescriptum, per qđ tota causa fuit commissa, cẽset g̃nale quo ad oẽs articulos eiusdẽ cãe, ergo ꝑ s̃m spãle unius articuli tm̃ dẽt derogari primo g̃nali, vt s̃. in j. conclu. Fallit tamen, quando iam esset super articulo inchoatus ꝓcessus, quia tũc de processu saltẽ esset fiẽda mẽtio, c. inter monasteriũ, de iudic. ca. corã, de offic. delega. Aduerte ẽt, quia ista conclusio etiam ꝓcedit, si primum

primum speciale fuerit prius præsentatū citata parte, vel saltē fuerit præsentatū ante, q̄ primus impetrator opposuerit cōtra s̄m rescriptū, c. vt debitus, s̄m quartū intellectū, de quo hic per Pan. j. de appel. Quem intellm̄ sequūtur Ant. Pan. & Mod. ibi, & vr̄ cōis s̄m Moder. hic Aliū etiā intellm̄ planiorem tradiderunt antiqui, vt refert ibi Ioan. And. vt ibi per eum. Circa prævaliditate priuilegij & rescripti concurrentium, habes ex dictis, Pan. quatuor conclusiones. Prima, rescriptum posterius
70 derogat priuilegio† continenti idem, quod ius cōmune, secundum Pan. hic per istum text. secundum unum intellectum, sequuntur alii. Tu aduerte primo, q̄ iste tex. non vr̄ ꝓbare, quia secundum ipsummet Pan. s̄. post Host. rescriptum secundum dicitur contra ius, & sic est priuilegium. Præterea hic secundum est speciale, primum generale. Secundo aduerte, quia cōclusio videtur impossibilis: nam aut volumus dicere quod rescriptum sit secundum ius, & tunc concordant, & vnum non debet alteri derogare. Aut volumus dicere, quòd rescriptū sit contra ius, & tunc non valet, nisi in eo sit clausula, non obstante, vt s̄ dixi. & posito, q̄ in quibusdam casibus valeat. tamen transit in priuilegium, secundum glo. in c. j. in uersi. noscatur, de constitu. lib. 6. Retenta tamen hac conclusione limita eam pluribus modis, vt hic per Dec. Primo limitatur, vt procedat si priuilegium sit conforme iuri communi in totum, secus si in
71 parte, † & in parte contra ius, tunc non ualeret rescriptum, nisi fiat mentio de priuilegio, allegat dictum Inno. in ca. ueniens, de præscrip. quòd ornat ibi Felyn. col. 1. & Alex. consi. 62. libr. j. Sed tu aduerte, quia Innoc. Alex. & alij loquuntur in secundo priuilegio impetrato ab eodem ad ampliationē primi, de quo non fuit facta mentio. Nos loquimur in rescripto impetrato ab aduersario. Nisi dixeris, q̄ ista conclusio debet intelligi de rescripto impropriè, quod est contra ius, ut licet colligere ex eo, q̄ vbi conclusio fundatur in isto tex. vbi secundum erat ꝯ ius, quod rescriptum appellatur, quia cā ēt per illud delegatur. Limita secundo, nisi rescriptum concedatur ab eo, qui prius
72 priuilegium concesserat, † tunc non ualet rescriptum, nisi faciat mentionem de tali priuilegio, licèt conformi iuri communi, argumento eius, quòd dicitur de statuto conformi iu-
73 ri communi confirmato, quòd † non tollitur, nisi in rescripto sit facta mentio de confirmatione, secundum Ioan. Andr. in addi. ad Specu. tit. de testa. super rubr. & glo. in cle. dudū, in verbo, pacta, de sepul. ca. cum aliquibus, de rescri. libr. 6. Considera, q̄ etiam istud non vr̄ uerum, nam sublato iure communi intelligitur etiam sublatum statutum illi conforme. secundū Fel. hic, colum. pen. post Ioan. And. & alios, in ca. 1. de constitutio. libr. 6 Non obstat dum dicit Felyn. verum nisi statutum sit confirmatum; quia verum, quando fuit confirmatum statutum editum ab alio, ut hic per Felyn. colum. penul. versicu. limita 6. Cum ergo ista conclusio procedat, quando priuilegium fuit ab altero concessum, multo magis si ab eodem, & sic ratio Dec. concludere videtur oppositum. secus ergo videt si ipse fecit statutum, & rescrptum tolleret ius commune, secundum eum, super quo cogitabis. Duas alias fallentias ponunt Felyn. & Deci. hic videas per te, quia nihil adderem. Secūda conclusio. Rescriptum non faciens mētionem de priuile-
74 gio, dante formam rescriptis impetrandis, non valet, † secundum Pan. per tex. in ca, cum ordinem, j. eod. sequuntur alii, & idem tenet Pan. in ca. monasterium, col. 4. j. de re iudica. Tu aduerte, tex. in d. c. cum ordinem, nō dicit q̄ sit facienda mentio de priuilegio, sed de ordine, & sic vult q̄ rescriptum impetratum, non seruata forma tradita p priuilegium, non ualeat. Et p illum text. Bal. ibi, & Mod. hic dn̄t, q̄ rescriptum impetratum
75 ꝯ scholarē, tacito q̄ sit scholaris, non valet. † nec ꝯ feudatoriū, tacito, q̄ sit feudatarius, authen. habita, C. ne filius pro pat. & c. cæterum, j. de iud. Considera etiam, q̄ ista illatio nō benè sequitur ex tex. in d. c. cū ordinem, qa licèt scholares, & feudatarij habeāt certos iudices ex priuilegio, nō tamen priuilegium eorū dat formā rescriptis impetrādis. Credo tñ, q̄ in scholare decisio nullā patiat ꝯtrouersiā. qa si Papa sciuisset eū esse scholarē, non ita de facili cōcessisset rescriptum, per qd̄ derogatur priuilegio, auth. habita, C. ne fil. pro pat. vt est text. & ibi Abb. in 1. notabi. in c. fi. j. de præsumpt Tertia conclusio, Rescriptū non faciens mētionē de priuilegio, quo ꝯcedit exceptio pem-
76 ptoria, valet; † non tñ p̄iudicat priuilegiato, respū exceptionis pemptoriæ, s̄m Pan. quē alij cōiter sequuntur, ut hic p. Fel. co. ix. Rō est, qa sicut de exceptione peremptoria. † non est necessa-
77 riò facienda mentio in rescripto, c. j. de litis conte. libr. 6. co. mō nec de priuilegio continente exceptionem peremptoriam. Ratio rationis est, quia exceptio subreptionis est dilatoria, & opponitur ad differendum iudicium, cap. inter monasterium, j. de re. iud. Exceptiones aūt peremptoriæ non possunt regulariter opponi in uim dilatoriarū, l. peremptorias, C. sen. rescin. non pos. vt no. in d. c. j. Ergo bñ seqt̄, q̄ taciturnitas perēptoriæ exceptionis, nō h̄et inducere subreptionē talē, q̄ possit opponi in uim dilatoriæ. Et iō infero, q̄ si taceaī in supplicatione aliqua exceptio peremptoria, q̄ possit opponi añ litē ꝯtes. in uim dilatoriæ, q̄ isto casu rescriptū erit subreptitium, & nō valebit si exceptio subreptionis opponaī. Quæ āt sint exceptiones pe rēptoriæ, q̄ p̄nt opponi añ litē ꝯtest. Duæ numerant in d. c. j. videlicet, exceptio trāsactionis, & rei iud. Est & tertia exceptio iurisiurandi, q̄ etiā est litis finitæ, l. 1. & 2. ff. de iureiu. & q̄ taci-
78 turnitas† rei iudicatæ & trāsactionis, vitiet rescriptum, firmat Fel. in c. sup literis, col. viii. j. eo. Ias. in l. cās vel lites, C. de trāsac. facit tex. in l. fi. C. sen. rescin. nō posse. Ale. ꝯs. 94 & seq. & ccxxiii. ad fi. libr. 2. Nec sufficit, q̄ de re iud. fiat mētio in ꝓcibus, nisi ēt in rescripto ad sit clā, non obstāte re iudi. secūdū Alc. ꝯsi. 136. col. 2. eod. lib. 2. Et q̄ taciturnitas transactionis vitiet rescriptū, etiā firmat Fel in ca. ex l̄ris, j. de off. dele. Sūt q̄dā aliæ pemptoriæ, q̄ p̄nt opponi añ litē ꝯtest. de q̄bus p Pan. in ca. j. col. 2. j. de ordi. cogni. videlicet exceptio notatoria, p quā excipiēs offert incontinenti se ꝓbaturū. An aūt taciturnitas istarum inducat vitiū subreptionis credere q̄ nō, qa pōt iudex non admittere has exceptiones añ litē cōte. si uelit, vt p Pan. in c. fi. co. fin j. de libe. obl. & si nō sunt tales, q̄ necessario hēant impedire litis ingressum, sicut exceptiones litis finitæ, de quibus s̄. ex istis uera sit ꝯclusio, q̄ taciturnitas exceptionis pemptoriæ cōpetentis aduersario, non reddit rescriptum subreptitium etiam si sit talis, q̄ posset opponi añ litem conte. dūmō nō sit exceptio litis finitæ. Tu adde, q̄ eo. mō falsitas narrata circa merita cāæ, vñ resultat exceptio peremptoria, non reddit rescriptū obrepti-
79 tiū, † secundum Pan. in c. ex parte B. col. pe. de foro compe. Fallit in rescriptis ad bñficia. Nā in illis taciturnitas exceptionis pemptoriæ, inducit vitiū subreptionis, secundum glo. in d. c. 1. Imo & Moder. hic. Inn. in d. c. cū ordinē, per tex. in cap. constitutus, j. eo. q̄d ita ēt tenet Pan. in c. fi. in 3. not. j. de p̄sumpt. Intellige tñ istud verum esse in rescriptis ad beneficia merè gratiosis, secus in rescriptis ad bñficia in forma cōi, seu in forma pauperū, qa talia æq̄parant, q̄tū ad subreptionē, & obreptionē rescripti ad lites, secundū Io. An. Ant. Imo. & Fel. col. 2. in ca. postulasti, j. eo. Fallit etiā ista cōclo, si priuilegium cōcedens exceptionem peremptoriam, daret formā rescriptis impetrandis per ea, que dicta sunt in proxima conclusione. Quarta cōclusio. Priuilegiū impetratū lite penden. nō facta mentione litis penden-
80 tiæ, † non valet, c. fi. j. ut lit. pen. c. cām, q̄ j. de testa. Q̄d procedit etiā si p simplicitatem, & absque dolo tacita sit litis pendētia, secundū Bal. in d. c. fi. q̄d reputat singulare Ias. in l. fi. C. vt li. pēd. Amplia, ēt si priuilegium cōsequutiuè veniat pp aliud, adhuc non p̄iudicat liti, de qua non est facta mētio, l. si iudex postea-q̄, ff. de iudi. & ibi p gl. l. nemo pōt, cū glo ff. de le. 1. Bar. in l. 1. ff. de pe. Pan. in ca. 1. de obli. ad raciocina. sed qualiter dr̄ inducta
81 litis pendentia Doc. hic, & vbique cōiter r̄ndēt, p citationē † Allegant glo. in cle. vnic. vt lite pend. Tu adde Soc. consi. 38. co. 4. lib. 1. & ita teneas. Non. ob. tex. in d. c. causam quæ, in versi. post commissionem factā. quia intelligo post commissionem, icilicet effectualem, quæ demum dicitur, effectualis, si iurisdictio sit perpetua, & ꝑpetuatio inducitur per citationē, ca. gratum, j. de offic. deleg. Ista conclusio limitatur, ut procedat in priuilegiis concessis ad petitionem partis. Secus in priuilegiis concessis motu proprio. secundum glo. in l. qui autem, ff. si quis cautio. Quam sequuntur communiter Doc. hic, & ibi. Tu de hoc, & de reliquis ad istam conclusionem pertinentibus, dic vt per Aret. & Fel. in d. c. causam, quæ.

SVMMARIVM:

1 *Periurus priuandus est beneficio, propter reatum periurij.*
2 *Periuri sunt infames, quibus portæ dignitatis sunt clausæ.*
3 *Periurium, grande delictum est.*
4 *Periuri ab agendo sunt remouendi.*
5 *Periurus qua pœna puniatur, vsque ad nu. 12.*
13 *Periurus an ipso iure sit priuãdus beneficijs, an verò p s̃niam, vsq; ad n. 18.*
14 *Periurus, an sit infamis de iure canonico, vel ciuili.*
16 *Emphyteuta, qui iurauit in instrumento inuestituræ, an cessans per annum a solutione pensionis, cadat ab emphyteusi.*
22 *Arguere an liceat de feudo ad emphyteusim.*
23 *Periurio non priuatur vasallus feudo, nisi in casibus a iure expressis.*
24 *Beneficio renuncians, priuatur per renunciationem.*
25 *Impetrans licentiā renunciandi a superiore potest compelli beneficio cedere.*
26 *Renūciatio meticulosa licèt mero iure valeat, tñ rescindit actiōe q̄d me. cā.*
27 *Rescriptū cōcessū ad petitionē ptis subintelligiī cōdō, si ꝓces veritate nitāt.*
28 *Impetrans carere debet mendax precator.*
29 *Rescriptum conditionale non reddit conditio, quæ tacitè inest.*
30 *Impetrans probare tenetur supplicata vera esse, si aduersarius ea neget.*
31 *Rescriptū īpetratū fuisse p tacitnitatē veritatis, ꝓbare tenet illud eccipiēs.*
32 *Rescriptum contra stilum curiæ, est de falsitate suspectum.*
33 *Priuilegium tollens ius tertij, præsupponitur prima facie falsum.*
34 *Suspicio in rescriptis quos effectus operetur. vsque ad nu. 35.*
35 *Suspicio falsi pro veritate habetur, nisi a suspecto contrarium probetur.*
36 *Consuetudo, quid differat a stilo, & ritu.*

37 Praecisè

37 *Præcisè dictio, quid importet.*
38 *Copulatiuæ dictiones sex habent proprietates.vsque ad nu. 48.*
48 *Copula ubi suas proprietates,& naturam seruare non potest,necessariò resoluenda est in disiunctiuam, vel expositiuam.*
49 *Copula quonam pacto cognoscatur,quòd non stet copulatiuè,usq; ad nu. 57.*
58 *Copula in iudicialibus,non requirit cōcursum copulatorum, quādo omnia ad effectum,de quo agitur,non sunt necessaria.*
59 *Copulatiuè plura deducens in libello,supplicatione,uel in articulis,non uidetur se astringere ad probandum ea,quæ non sunt ad uictoriam necessaria.*
60 *Impetrans beneficium tanquam uacans per mortem,& quouis modo uacet, sufficit probare unum modum uacationis.*
61 *Disiuncta seu alternatiua, non magis affirmat unam partem quam alteram.*
62 *Copulata omnia reus se astringens ad probandum,adhuc actore non probante debet absolui.*
63 *Snīa,in qua sufficit unā ex plurib.causis,expressis uerā esse copulatiuè ualet*
66 *Lex ubi reqrit actū cū qualitate,nō sufficit pbare actū, nisi pbet̄ qualitas.*
67 *Reus confitens delictum deductum cum qualitate,adhuc non poterit puniri, qa nō cēsetur confiteri qualitatem.quòd nouem modis sequentib. restringit.*
77 *Decreti liber an sit approbatus pro lib.iuris authentico,nu. 80.*
78 *Gratiani dicta inserta in Decretis,an dicantur approbata.*
79 *Decreti rub.an possint allegari,sicut aliæ rubricæ aliorum librorum.*
81 *Confirmatio quæ potest referri ad actum ualidum & inualidum intelligitur se ad actum ualidum referre.*
82 *Confirmatio generalis nunquam trahitur ad reprobata specialiter.*
83 *Decisiones Rotæ an sint authenticæ, & habeant uim legis.*
84 *Regulæ cancellariæ Apostolicæ,an habeant vim legis.nu. 85.*

EX parte. ¶ Diuidit,& summat, vt hic p Abb.
1 Not.primo,ꝙ piurus est † priuādus
bnficio pp reatum periurij.Pro isto notabili Pan.al
legat tex.in c.quærelam,ĩ.de iureiur.sed ibi s̃m vnū
intellectum,periurus erat ꝯductor,& a conductione repellit,
non tm̄ pp periurium,sed quia satisfaciebat dño de pensione.
Item allegat text.in c.peruenit, ĩ. de fideiusso. sed ibi dr̄ piuriū
suspendendū,non priuandum.Item allegat tex.in c.cum non
ab homine,ĩ.de iudi.qui optimè pbat.Rō est s̃m gl.in d.c.que-
2 relam,qa periuri† sunt infames,22.q.v.si quis conuictus, & l. si
qs maior,C.de trās.Et infamibus portæ dignitatis clausulę esse
debent,c.inter dilectos,de exces.pla.l.2.C.de digni.libr. xii. Ista
rō non vr̄ bona,qa istud notabile pcedit etiā si sit periurus ta-
li periurio,ꝙ non irroget infamiā s̃m Panor.in c.tua nos,in 2.
notab.de iureiur.& dicam ĩ.Ratio ergo vr̄ esse propter odium
3 piurij,& reatus magnitudinem.Est †.n.periurium grande sce-
lus,c.fi.xxij.q.j.ubi dr̄,ꝙ talis pœna iniungenda est piurio, qua-
lis homicidæ uoluntario, & adultero.Imo videt̄ delictum gra-
uius homicidio.cap.ille,xxij.q.v.& ibi no. Archi. Imo disputat
S.Tho.ij. ij. q.89. arg. 8.an sit grauius peccatum, q̄ trangressio
voti.de quo etiam dubitat Soc.consi.7.co.4.lib.j. & adeo graue
est,ꝙ summus pœnitentiarius Papæ non potest dispensare cū
periuro,nisi habeat speciale mandatum,s̃m Gemi.consil. 105.
in 2.dubio.Amplia idem in episcopo periuro,vt etiam priuan-
dus sit episcopatu,c. cum quidam,ĩ.de iureiu.Imo magis,quia.

Omne animi vitium tanto conspectius in se.
Crimen habet,quanto maior qui peccat,habetur.

c.sicut dignū,ĩ.de homi.l.psbyteri.C.de episc.& cler. Secundo
amplia, vt ēt priuetur omnibus bnficijs, & efficiatur incapax
bnficiorum obtinendorum perpetuo,s̃m Pano.in d.c.tua nos.
Tertio amplia, vt ēt ab altaris ministerio sit perpetuo remo-
uendus,d.c.cum non ab homine,& c.at si clerici, de iu. Quar-
to amplia, vt procedat ēt in eo, qui non est propriè periurus,
tamen quo ad vulgi opinionem reputatur periurus, vt in eo,
qui ꝯstituit se inter duo iuramēto ꝯ̄ria,dicto c.tua nos, quē re-
putat singularem Ludo.Ro.sing.statim allegando. Qđ intelli-
ge uerum, q̄tum, ad hoc, ꝙ possit priuari bnficijs non aūt re-
moueri ab executione ordinum,s̃m Pan.ibi Quinto amplia ēt
in non obseruante promissa per fidem suam, uel per Deum,
vel per ista verba sic me Deus adiuuet,vt dr̄ in c.ego N. de iure
iu.Ita Pan.in d.c.querelam,ad fi.& in c.ad aures, qđ met. causa.
Ex præmissis liquido cōstat,q̄ acriter iura insequant̄ periuros.
4 Hinc est,ꝙ remouet† eos ab agendo, d. l. si quis maior. Quod
uerum est in cā,in qua fuerunt periuri,non in alia, s̃m glos. in
c.paruuli.xxii.q.v.no.in ca.dilecti, ĩ. de excep.p Ale. & Mod. in
d.l.si quis maior,Bal.ꝯsi.393. Super primo,lib.4. Alia etiam pœ
na punitur, qu a priuatur perpetuo beneficio probandi per
5 iurm,nunquam.n.† amplius admittitur ad iurandum, d.c.par-
uuli,& auth.ei qui iurat, C.de bon.auth. iudi. pos. Qđ intellige
in iuro oneris,& non honoris,s̃m Pa.in c.lr̄as.col.fi. & ibi Fely.
de p̄sum.p tex.in c.cū in ecclesiis,ĩ de maio. & obed. Fustigan-
6 dus† est ēt piurus,s̃m gl.in l.si duo patroni,§.fin.ff.de iureiu.Itē
7 † pt̄ puniri pœna exilij,l.de piurio, ff.de crimi.stel.Item † pœna
8 capitis,vt in Authen.vt non luxur.con. nat.§.qm̄ q̄dam, ꝙ est,
qn̄ per sacra phibita ex consuetudine iurat,vt ibi.Sed p prima
vice,seu pro secunda,& tertia,ponendus est ad catenā, quādo
per sacra prohibita deierat, s̃m Cro. & Saly. in l. 2. C. de rebus
cred.Item pœna leg.Iuliæ de falsis,vel de sicar. l.j. §.j.ff.de sicar.
9 Qđ est qn̄ deierauit † testificando ad effectum perdendi homi
nē,vt ibi. Si uero in cā ciuili,punitur pœna falsi,l.j.in prin.ff.de
fal.l.Lucius, ff. de his, qui no.infa.Item pœna arbitraria rōne
contēptæ religionis,l.cunctos populos,C.de sum.tri.& fid. cat.
Limita præmissa,vt procedant,quando quis deierauit in alte-
rius læsionem, secus si nullis intersit; puta contrauenit cleri
10 cus iuramento de non comedendo carnes. † Isto casu solum
Deum habet ultorem,quia solum Deū offendit.Ita gl. & Doc
in d.l.2.C.de re.cred.Limita secundo, vt procedat in periurio
11 inobseruantiam † iuramenti liciti: secus in periurio propter
inobseruantiam iuramenti illiciti,ca.grauis,c.significauerunt,
ĩ.de censi.ita limitat glo.in c.diffinitio,xxij. q. iiij. Quod intelli-
ge verum,nisi quis se ꝯstituerit inter duo iura ꝯ̄ria, ut s̄. dixi in
4.ampliatione,s̃m Lud.Ro.sing.501.incit.Periurus.Scias etiā,
ꝙ periurus,qui deierauit in iurando de calumnia, non potest
12 puniri criminaliter,† secundum Bal.consi. 299. proponitur,li.
5.forsitan etiā non esset isto casu priuandus beneficijs,qa glo.
Instit.de pœna teme.litig.in versic.religionem, dicit, ꝙ solum
Deum habet vltorem: aliàs sequeretur,ꝙ quilibet clericus liti-
gans & succumbens deberet priuari, quia iurauit de calum-
nia,c.cæterum,de iura.calum.& ab euētu constat,ꝙ inciuiliter
iurauit cum succubuerit,l. rem non nouam,§.fi.C.de iud.Non
audeo tamen firmare,ne detur audacia clericis instituendi li-
tes calumniosas.Vide an, & quando periurus possit criminali-
ter accusari & puniri, per Lamb. de Ramp. distin. lxx. Iuxta
13 hoc dubitatur,an periurius sit ipso iure priuatus † bnficijs, an
priuandus p sententiam.Pan.in uerbis suis sensit,ꝙ ueniat pri-
uandus, & ita se haber *cōīs* opinio,vt attestantur Fely. & Mod.
& tenuit gl.1.in c.fi.ĩ.ne p̄la.uices suas.Pro ista parte adducun-
tur plura.Primo,qa nunquā imponenda est pœna priuationis
14 nisi † reperiantur expressè imposita a iure,s̃m gl.in c.fi. ĩ.de iu
repatr.& in summa,xv.q. viij.c.inuentium,xvi.q.vlti.ca. 1.q fue.
pri.caū.benefi. amit. l. at si qs,§. diuus,ff.de relig. & sump. fun.
cum concor.alle.per Felyn.hic,& id cap.querelam.de iureiu.&
Corse.in repe.rub.de iureiur.in 9.q.Ale.consi.103.Videtur pri
ma consideratione,col.pen.& 124.in prin.lib.6.& in specie, ꝙ
nullus sit priuandus beneficio,nisi expresso iure caueatur, est
gl.in cle.2 in uersi.suspectus,de ui.& ho. cleri. Circa istud fun-
damentum considera, & non concludit, quia fateor assum-
ptum: sed dico ꝙ a iure est imposita pœna priuationis benefi-
ciorum pp periurium,vt hic; & iuribus s̄.allegatis. Vtrum mō
sit ipso iure imposita uel ne,non colligit̄ ex isto fundamento,
nisi fortè deducatur fundamentum hoc mō:sicut nō est impo
nenda pœna priuationis,nisi iure caueat̄,ita non est dicendū
15 ꝙ sit imposita ipso iure, nisi per legem exprimatur, & ꝙ † in
dubio pœna nōn intelligatur imposita a iure,tenet gl.in c. vni
co,ĩ.de sagit.Inno.in c.bonæ,2.in uersi.post mortem,ĩ.de elec.
Bal.in l.1.in fi.C.de legi. Secundo adducitur, homicida nō est
16 priuatus ipso iure † beneficijs,secundum Panor.in ca.cum no-
stris,col.fi.post Inn.de conces.p̄ben.& in c.fi.in v.not. de exces.
p̄la.cum concor.de quibus per Fel.hic.ergo nec periurus, qui
in pœna non distat ab homicidia,d.c.fi.xxij.q. 1. posset ad istud
rn̄deri,ꝙ periurium quo ad quid est delictum grauius homici-
dio,d.cap.ille,xxii.q.v.iō nō est bona similitudo.Tertio induci-
tur iste text. in uer. per sententiam episcopi. sed potest dici, ꝙ
debet intelligi per sententiam,s.declaratoriam, ut in cap. cum
secundum,de hæret.lib.6.& l.si quis maior,C,de transac.Quar
to inducit̄ iste tex.in uersi remouetur,& in d.c.querelā. in uer.
excludat̄.q̄ cum sint futuri tp̄is,denotant priuationē faciendā
esse per sententiam,s̃m glo.in regula,in pœnis,de reg. iu. & in
l.in criminali,C.de iurisd.om.iud.sed potest dici,ꝙ fallit quādo
uerba priuatiua futuri tp̄is sonāt in factum, ut dicam ĩ. Quin-
to stringit tex.in ca.peruenit,ĩ.de fideius.ubi periurus suspēdi-
tur ab officio & beneficio, & ꝯn̄r non pōt dici priuatus. Qui-
dam respondent,ꝙ ibi tolleratur periurus in beneficio, quia
priuatio resultaret in damnum fideiussorum, quorum respe-
ctu causatum est periuriū.Sed istum nihil est,quia tex.uult,ꝙ p
iurus potest satisfactionem a creditoribus habitam perceptio-
ne tot reddituum beneficii sit suspensus, & non priuatus, cu-
ius ꝯ̄riū esset dām,s̃m solutionem istorū. Sexto facit text. in c.
nisi cū pridē,circa prin.& ibi no.d.Ant.inf.de renun.vbi tex.ꝙ
crimina etiā irregularitatē inducentia, non priuant crimino-
sum beneficijs ipso iure. Contrarium opin. tenet And. Sicu.
hic,per istum tex.in uersi.remouetur,& in d.cap.querelam, in
ver.remouētes.& p tex.in d.c.tua nos, in uersi.excludat̄.q̄ sunt
uerba priuatiua sonantia in executionem facti, non iuris.
Et ubi uerba priuatiua futuri temporis denotant executio-
17 nem facti, important † priuationem ipso iure, cap. fina. & ibi
no.d.Ant.inf.de postula.Ale.in d.consi.103.col,viij.Ad istud re
spondet Fely.uerum esse in dubio,secus si per alia iura contra-
rium appareat,c.postulasti,in uersi.spolietur, iuncto ca. cleri-
ci.inf.de cleri.excom. mini. in casu nostro per iura, de quibus

s.ↄstat,ꝙ est priuandus ꝑ sñiam, non ipso iure, igitur. Sed tu aduerte, qa iura s. allegata possunt euitari mō, quo s. excepto tex.in d.c.puenit. Scđo rñdet Dec.ꝙ hic,& in dictis iuribus verba executiua fuerunt apposita in rescriptis, & directa ad iudices.vñ debent intelligi ſm naturā iudicij,& sic mediante sñia, ſm Hosti.Imo.& Aret.in c.signauerūt,de test.sicut ēt in simili dicit Bar.in l.præscriptione,col.2.C.si ꝯ ius,ꝙ si Princeps scribat iudici, ꝙ faciat restitui fundum alicui,intelligitur mediante cāæ cognitione,& sñia.Sed ad istud facilis est rñsio, ꝙ si intelligatur mediante sñia declaratoria,satis verificatꝰ in natura iudicij,vbi pœna ipso iure imponitur,d. ca. cum si.Scđo arguitꝰ ꝯ cōem: periurus est infamis,vt s. dixi: sed infamia priuat ipso
18 † fcō militem armatæ militiæ cingulo suæ dignitatis, l. ij.§. miles. ff.de his, qui not. infa. Ergo eo. modo priuabit milite cęlestis militiæ.est.n.bonū argumentum de vno ad alterum,vt no. in l.miles,ff.de re iudi. & ita expresse tenet glos. in d. §. miles. de qua facit festum Pan.in ca.at si clerici. col.ix.ꝫ.de iudi.& idē vr̄ uelle glo.in l.frustra, C. de re mili.li.11. & dicit text.in l.infamia,C.de digni.eo.lib. ꝙ infamia q̄situm admitit honorem, ꝑ verbum ꝓsentis tpis,& sic ipso iure.Ad istud rñdet Panor.in d. c.q̄relam,& Fel.hic,ꝙ argm̄ de milite armatæ militiæ, ad militem cęlestem,non procedit.Fortè uolunt dicere, ꝙ loquimur in pœnalib.in quibus non debet fieri extensio,reg.odia, de reg.iur.in 6.Cōsidera ꝙ punire delictum periurii, interest reipublicæ,l.ita vulneratus,ff.ad leg.Aquil.& ubi non datur ratio diuersitatis,etiam in exorbitantib. procedit ista æquiparatio, ſm Alex.in d.l.miles,co.1.allegantē gl.in l.stipendia,C. de execu.rei iudi. Vnde Fely.hic rñdet,ꝙ non est expeditū, ꝙ piurus sit infamis & verum dicit de iure ciuili, quo periurus non est
19 infamis,† nisi in casu speciali l.si quis maior, C. de transactio. Sed de iure canonico est maximum dubiū. & retenta opinione,ꝙ etiam de iure canonico periurus nō sit infamis infamia iuris,quam visi sunt tenere Pan.& Fel.in c.testimonium,ꝫ.eo. solo adhuc non esset gn̄alis,quia in periurio ꝑꝑ inobseruantiā iuramenti de futuro, omnes concedunt, ꝙ periurus sit infamis,ꝑ tex.in d.l.si quis maior.cogitabis ergo.Secūdo iuxta præmissam q̄ritur,an emphyteuta,qui iurauit in instro̅ inuestitu-
20 ræ,cessans per annum a solutione pēsionis, cadat † ab emphyteusi:Præmissa faciūt,ꝙ sic,& ita decidit Bal. in d. c.querelam, Ale.ↄsi.85.Non puto.repetito in cōsi.126.li.1.sequit Cor.in repetitione rub.de iureiu.in x.priuilegio.& Ias.in d.l.si qs maior, col.3.Ferra.cautel.xx.Contrarium tenet And. Basig. hic, quia iurm̄ regulatur ſm materiā ↄtus,super quo interponit, & recipit oēs ↄdōnes,quas recipit ille ↄtus,,l.fi. C.de non nu. pecu. & ꝑꝑ istud fundamētum de ista decisione dubitat Ias. in l.ij.in 10.q.C.de emphyteu.Doctor meus,Rochus de Curte,concordabat istas opiniones hoc modo. Aut empyteuta iurauit simpliciter stare ↄtui,& tūc procedat opi.Basig. ꝯ Bal. aut iurauit explicitè obseruare omnia,& singu. & tunc procedat opi. Bal. allegat Franc.de Curte seni.singu.suo 54.ubi probat istam distin. ex doc.Bald.in ca.quæ in ecclesiarum,col xij s. de constit. vbi Bal.dicit,ꝙ regula d.l.fin.procedit in simplici iuro, secus in iuro explicito,qa tunc habet locū l.si quis maior. & istam distin.ad aliud propositum facit Card.ↄsi. j. sub rubri. de iureiu. dicens,ꝙ non prohibetur opponere exceptionē simulationis q̄ simpliciter iurauit stare ↄtui, secus si explicitè iurauit oīa & singula vera esse,de quo latè per Ale.& Mod.in l. nemo pōt ff.de lega. j.Quid tenēdum: Credo opin.Bald. posse defendi indistinctè ab isto fundamēto,qđ facit, & retorquetur ↄtra eos: nam licèt de iure cōi non cadat emphyteuta, nisi cessauerit ꝑ triennium de iure ciuili,l.2.C.de iure emphyt. & per biēnium de iure cano.c.potuit de loca.tñ natura ↄtus est,ꝙ soluat omni anno,& iurm̄ debet intelligi præstitum cum ista qualitate quòd omni anno soluatur pensio: & si emphyteuta non soluit,contrauenit ↄtui & eius naturæ, & ↄtr̄ iuramento. ergo incidit in periurium.Et si dixeris,de natura ↄtus est,ēt ꝙ non cadat,nisi elapso biennio:concedo,sed dico,ꝙ non cadit, quia cessauerit,sed cadit ꝑꝑ periurium. Contra tñ hāc decisionem obstant duo Primo obstat ↄclusio,de qua s. quòd pœna priuationis nunq̄ imponitur,nisi reperiatur ꝑ legē expresse imposita. Sed non reperitur l.cautum,ꝙ emphyteuta sit priuandus emphyteusi, ꝑꝑ periurium, ergo &c.Scđo arguendo de feudo
21 ad emphyteusim,valet argm̄,† vbi non datur rō diuersitatis, ſm Spe.tit.de feud.§.quoniam.ver. 4. Bar. in l. ut iusiurandi. §. si liberi,ff.de oper. lib. Bal. in auth. si quas ruinas, C. de sacro-
22 san.eccle.Vasallus aūt ꝑꝑ periurium non priuatur feudo, † nisi in casib.expressis a iure,ca.1 §.illud,2.q̄ fue. pri. cau. benefic. ami. ergo emphyteuta in isto casu etiam non priuabitur emphyteusi, quia nulla est lex expresse hoc tale dicens, ut dicit tex.in §.optimū,in Auth.de nō elig.secū.nub. Et si dixeris, dicit Bal. ꝙ istud decidit in d.l.si quis maior rñdeo, ꝙ non decidit expresse,sed per extensionem Doctorum extendentiū illā legē ad oēs ↄtus.Cogitabis ergo diligenter.Nota secundo, ꝙ

23 per renunciationem priuatur renuncians † beneficio, ca.sup hoc,c.ex transmissa,ꝫ.de renun.c quàm periculosum, vij. q. 1. Amplia,etiam si resignatio aliquo defectu esset nulla, ca. ꝙ in dubiis,de renun.& ibi Panor.Ampliat, vt sit renunciās priuatus ipso iure,licèt Fel.hic contra. Amplia tertio etiam in Papa renunciante Papa tui,c.1.de renun.lib.6.Amplia quarto, vt
24 impetrans licentiam renunciandi a superiore, possit † compelli bñficio cedere,c.quidā,ꝫ.de renun. Quinto adde, ꝙ obligans se ad non mouendum q̄ōnem super bñficio, poterit etiā amoueri ab illo,c.audita,de restit.spol. & ibi declarat Panorm. in 2.no.Istud no.ſm Pan.hic, procedit in renunciatione spō-
25 tanea,secus in meticulosa: † quæ licèt mero iure ualeat, tñ rescindit actione,qđ met.cā,c.abbas,c.super hoc, ꝫ. ꝙ met. cā. Et in tm̄ restituitur qui per metum resignauit,ꝙ nō est opus nouā collatione,c.si vero,& ibi Abb.& Fel.ꝫ.de iureiu. Ideo dicit Rota,quam refert Fel.in d.c.si vero,& Dec.hic,ꝙ renūciās bñficio ad effectum, ut frater relaxetꝰ a carceribus, ꝓt bñficiū repetere.Similiter si clericus grauatus ab Epo īdignatione commotus renūciat bñficio,ↄpetit sibi ius repetendi,qa nō sponte resignauit,ſm Gem.in d.c.q̄ periculosum.Similiter renūcians bñficio timore excōicationis,pōt illud recuperare,ſm Barb.ↄsi.19.lib.3.sequitur Dec.hic.Adde etiam vnum casum, in quo renūciatio meticulosa est ipso iure nulla,qñ clericus per dn̄m tpalem incarceratur, & renunciare ↄpellitur, cle. 2. §.sanè. de pę.Tertio no.ꝙ in rescripto ↄcesso ad petitionē partis,subin-
26 telligit ↄdō,si preces ueritate nitantur.† Amplia etiā in rescripto motu proprio concesso,in quo subintelligitur ↄdō, si cāæ motiuæ ueritate nitanꝰ ſm Card.consi.96.& 98. Papa uniuit, vt hic per Fely.& Mod. Amplia scđo, ēt si rescriptū sit ꝑcisum & exequutiuum, l.si non cognitio, C. si ꝯ ius. Limita dupliciter, vt hic ꝑ Dec.& ante eū istas duas limitationes tradit Ias. in l.fin.C.de diuer.rescr.Circa primam limitationem aduerte, qa non est propriè limitatio. Quia si causa expressa in rescripto propriè ad obseruantiā iuris sit falsa, rescriptum erit subreptitiū,dūmodo fuerit cā,quare Princeps concesserit, c. super lr̄is. s.eo.Potes ergo lītare ex his,q̄ dixi,in cap.1.in pe.ↄcl.s.eod. Aduerte ēt circa istud not.ad duo.Primo, ſm quosdam ob. text.
27 in l.& si legib.C.si ꝯ ius.ubi datur regula, Mendax,ꝓcator† carere debet impetratis: quæ regula præsupponit nullitatē rescripti.Regula uerò hic tradita ꝓsupponit validitatem.Sed falluntur isti,qui sic arguunt: qa istæ duæ ↄclu. idem important, & tex.in l.fi.C.de diuer.rescr.vtitur istis clausulis ꝑ sinonymis.Nā vtraque ꝓsupponit validitatē rescripti, q̄tum ad effectum cognoscendi de ueritate ꝑcū; & cognita falsitate, uult rescriptū
28 non ualere.Scias etiam,ꝙ ista ↄdō, † si ita sit (qa tacitè inest) non reddit rescriptum ↄdōnale,l.ↄdōnes q̄ extrinsecus, ff. de condi.& demon.ca.significasti,inf.de elec.Ideo non suspendit iurisdictionē iudicis.sed exercitiū,vt hic ꝑ Fely. & Mod. & per Fel. in c. fi.col.vij.inf.de præsum.Tertio aduerte,quia gl.in §.& si leg.xxv.q.2.dicit,ꝙ hodie non vr̄ habere locū ista decretalis, sed distinguendum est,ut in c.super literis,inf.eo.Tñ si cōsiderabis,dispō istius decreta. habet locum retenta distin. de qua in d.c. super lr̄is.Ex istis infert Pano.ꝙ impetrans tenetꝰ ꝓbare
29 supplicata uera esse,† si aduersarius ea neget. alleg. Io.And. in c.j.de litis contest.lib.vj.Tu adde tex.in ca.quia circa, & ibi Panor.in 2.& 3.no.inf.de consang.& affi.& dicit Soc.cōl.164.Visa bulla,col.2.iu 2.parte,ꝙ impetrans hēt ꝓbare si opponatur, ꝙ expressa sunt falsa.Si uero opponatur rescriptū impetratū
30 fuisse per taciturnitatem veritatis † tunc excipiens ꝓbabit. allegat not.in isto c.& ista est theorica. Io.And.in d.ca. 1.Pan. in c.fi.col.2 inf.de ꝓsump.Limita,nisi impetrans haberet intētionem fundatam iuris ꝓsumptione, tunc in excipientem transfertur onus probandi,ſm Panor.in d.c.fi.3.notabi. Cætera uideas ꝑ Fel.in c.ↄstitutis,co.1.ubi Abb.inf.eo.Quarto nota,ꝙ re-
31 scriptum ꝯ stylū curiæ,† est de falsitate suspectū,vt hic, & in c. in memoriam,xix.distin.idem in priuilegio ꝯ solitum cursum priuilegiorum,c.cūm q̄.inf.de testib.c.ex parte,de capel.mona. Et ideo Panor.in c.ex parte,2.inf.de offic.dele.decidit, ꝙ priui-
32 legium tollens ius tertij,† præsumitur prima facie falsum,quia Princeps non solet similia priuilegia concedere. Et ad istud Fel.& Mod.hic, cumulant infinita.& dum allegat gl.in l.si quis sub ↄdōne, ff. de conditio. insti. quæ uult, ꝙ clausulæ insolitæ inducant suspicionē fraudis & doli, adde quæ scribit Fel. in c. si cautio,col.17.in fi.inf.de fide instro.Cur.consi.66.& cōsil. 74. col.antepe.vsq; ad fi.consilij,vbi habentur oīa,de quib. hic per Mod.& plura alia.Et dū dicūt ꝙ citatus in forma insolita non tenetꝰ ↄparere, Adde Ias.in l.1.§.1.col.2.ff.si quis ius dicēti non obtēpe.Operatꝰ ista suspicio plures effectus. Primus est, ꝙ im-
33 petrans remitti dēt cū rescripto, † seu priuilegio ad Papam,& ſm Bale.& Cardi.& Imo. debet remitti ligatus sub fida custodia,& istud ꝓbatꝰ hic,in illis verbis, venire compellas. Quidam arguunt contra hoc de c.in memoriam.vbi dr̄ esse in potestate Episcopi detinere in carcere talē de falsitate suspectum,donec Pa-

nec Papam certiorauit, ergo non debet eum trãſmittere. Sol-
uunt, ꝙ epũs debet tranſmittere poſt monitionem ab eo factã,
ſi fuerit requiſitus p Papam. Et ꝙ non teneat̃ tranſmittere añ
monitionem, probatur per tex. in d. ca. cãm q̃. Alij dñt, ꝙ eſt in
ptãte Epĩ eum retinere in carcere, per tex. in d. c. in memoriã,
in ver. poteſtas, ſit iuncta l. non quicquid, ff. de iu. Sed iſtud non
placet, per tex. in c. 2. de crimin. fal. & licèt iſti rñdeant ad iſtum
tex. qui loquitur in aperta falſitate, tamẽ longè fallunt̃, qa tunc
eſſet puniendus, nedum retinendus, c. ad falſariorum, de crim.
fal. & quia ille tex. vtitur verbo, redarguẽda videris, quo etiam
vtit̃ tex. in d. c. in memoriam, non obſtat tex. in d. cap. in memo
riam, in ver. poteſtas ſit. quia ptãs data Epõ cõſiſtit in modo re
tinendi, videlicet in carcere, vel ſub alia cuſtodia, non retinen-
do, vel relaxando. Operatur ſcdò, ꝙ ordinarius, ſeu delegatus
34 non debet parere talibus reſcriptis, & priuilegijs † nec illa exe-
cutioni mandare. Ita probant iura præallega. & clarius in d. ca.
ſi qñ, ĩ. eo. Operatur tertiò ꝙ impetrans poſſit puniri pęna fal-
35 ſi, † niſi probet reſcriptum emanatum fuiſſe ſub illa forma a
curia, c. porrecta, & ibi Pan. in 2. notabili, ĩ. de ꝯfir. vti. vel inuti.
vbi dicit, ꝙ hodie propter appoſitionem ſigilli, ſeu bullę, purga
tur valde iſta ſuſpicio. Adde pro iſto notabili text. in l. iubemus,
C. de proba. p quem cõſuluit Cur. conſ. 56. col. 7. & pen. quòd ſu
36 ſpicio falſi pro veritate hr̃, † niſi a ſuſpecto contrarium pbet̃,
& eſt ſpãle in crimine falſi, vt ex ſola ſuſpicione quis puniatur,
ſm eũ in allegato conſ. 56. 66. & 74. s̃. allegatis, vbi infinita cõſi-
lia ꝯgerit. & idem volunt Arch. & Gem. in d. ca. in memoriam.
37 Scias inſuper, ꝙ ſtylus † eſt ſm ius, conſuetudo propriè ꝯ̃ ius,
vt per Alc. conſ. 36. Viſo themate, col. fin. Ritus verò eſt qdam
modus actui ordinãdo ſolemnitatem p̃bens, ſm Pan. in c. cum
ſecundum, in 1. notab. ĩ. de tempo. ordina. Qñq; ius aliter ſumi
tur vt in c. ꝯ̃ Chriſtianos, de hr̃ti. lib. 6. Quinto nota, ſm Pan. ꝙ
38 dictio, præcisè, † idem importat ꝙ abſolutè, & ſine cauſę cogni
tione, allegat glo. in ca. ꝯ̃ Chriſtianos, de hære. lib. 6. Subditque,
ꝙ dictio, p̃cisè, appoſita in ſtatutis, habet vim clauſulæ deroga-
toriæ ad ꝯ̃ria ſtatuta, ſm Iac. de Are. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. &
iur. Circa primam partem huius notab. ꝙ idem ſit præcisè, qđ
abſolutè, multa adducuntur hic per Feli. & Mod. Sed tu aduer-
te, ꝙ tex. in d. ca. ꝯ̃ Chriſtianos, in altarnatiua videt̃ pbare ꝯ̃riũ.
Scdõ Pan. vr̃ malè loqui, dum dicit, ꝙ importat idem, quod ſi-
ne cauſæ cognitione, qa iſte tex. aliàs eẽt ſuperfluus. Item copu
la poſita in medio ꝯ̃rium oñdit, & ꝯ̃rium tenent Bald. & Mod.
hic. Et ꝯ̃riũ tenet Bar. in l. ſtipulatus ſum Damã, ff. de verb. obli.
vbi Alex. & Mod. ꝯ̃riũ d. l. vulin terminis in c. licet de euitanda,
in verſi. exceptione, ĩ. de elec. comprobat̃ ẽt iſta opin. ꝯ̃ Pan. ex
ijs, quæ ſcribit Iaſ. in l. 3. §. in amittenda, ff. de acqui. poſ. & in d. l.
omnes populi, & per Ale. in l. 1. col 4. in fi. & ſequẽ. ff. ſi cer. pet.
Dec. hic concordat opin. diſtinguendo: cuius diſt. comprobo
ex eo, qđ voluit Barto. in l. a diuo Pio, in prin. ff. de re iud. vltimò
moueo vnam difficul. ꝯ̃ tex. qa videtur velle, ꝙ ſi eẽt mẽtio pri-
marum lr̃arum, ꝙ valuiſſet reſcriptum, ẽt ꝙ mandaſſet Papa re
ſtitutionẽ fieri p̃cisè. Cõtra, cãæ cognitio eſt de iure diuino, ſm
Pan. in c. 1. col. 2. de cauſa poſ. & proprie. ergo Papa non debuiſ-
ſet poſſe tollere, cle. paſtoralis, de re iu. Solutio p nunc, iſte tex.
loquitur in bñficialib. in quib. Papa hẽt ptãtẽ auferendi vnum
bñficiũ ab uno, & dare alteri, ſm Feli. in c. q̃ in eccleſiarũ, colũ.
12. & ſeq. s̃. ti. j. p tex. in c. 2. de p̃bẽ. in 6. Ad veritatẽ copulatiuæ
39 † requirit̃ cõcurſus oĩum copulatorũ, l. ſi hr̃di plures, ff. de cõd.
inſt. §. pe. Inſt. de hęr. inſt. per gl. hic, & in cle. in pleriſque, in ver.
& populo, de ele. & procedit ſiue copulata affirmatiuè copulẽ
tur, ſiue negatiuè. Si. n. copulantur plura affirmatiuè, requirit̃,
ꝙ omnia concurrant affirmatiuè: ſi copulent̃ negatiuè, requi-
ritur, ꝙ concurrant negatiuè, & ſic neutrum fiat, l. ſi quis ita, ff.
de ver. ob. & procedit ẽt in pęnalib. & odioſis. Requiritur. n. ad
hoc, vt qs poſſit puniri, ꝙ oĩa copulata reſpũ pęnæ incurrendæ
vera ſint, ſm gl. in c. j. in ver. cõtra iuſtitiam, de re iu. li. 6. Quam
ſeqtur Pan. in c. j. col. 3. de off. ord. & Bal. in l. fina. C. de pęna iud.
qui ma. iudi. ad idem gl. in l. mancipia, C. de ſerui. fug. per quam
dicit ibi Iaco. But. ꝙ ſtatutum puniens turbantem alium in ſua
poſſeſſione pęna c. librarum, & ad reſtõnem poſſeſſionis, non
hẽt locum in eo, qui turbauit tm̃, & nõ abſtulit poſſeſſionem,
quia ambo copulata non concurrunt. Sequit̃ Lu. Ro. ſing. ſuo
inci. ſtatutum, dicens ſe ex hoc lucratum fuiſſe ſex florenos, &
quædam alia. Sequit̃ Io. Berta. in trac. de Epiſ. in 2. li. q. 22. primæ
partis. vbi ex hoc infert, ꝙ ſi ſtatutũ dicat, ꝙ teſtis falſum depo-
nẽs puniatur pœna c. librarum. & ad intereſſe partis, quòd niſi
ex eius dicto lædat̃, pars, non poterit puniri, q̃q̃ falſum depoſue-
rit. Procedit ẽt e ꝯ̃, qa ſi ſtatutum pro eod. delicto imponat plu-
res pęnas, oportet ꝙ oẽs imponant̃, l. nemo, 2. C. de epiſ. aud. te-
net Bar. in l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de his, qui not. infam.
Et iſta eſt prima natura, & pprietas copulatiuæ. Et adde inq̃tũ,
s̃ dixi, ꝙ ẽt requiritur concurſus copulatorum negatiuè, quod
decidit Cor. conſi. 191. Dato, col. 1. lib. 2. limita & declara, vt per
Soc. in l. ſi is qui, §. vtrum, col. 3. ff. de reb. dub. Secunda proprie-
40 tas copulatiuę eſt, ꝙ copulet ęquè pincipaliter, † ſm gl. in c. que
relam, de ſimo. & ibi Abb. infert ad q. de qua per Fe. in ca. quan
to, ĩ. de iud. facit quod voluit Bar. in l. j. ff. de pec. leg. & eſt tex. in
l. ſi cui, & ibi Bar. ff. de fun. inſt. & quod decidit. Ale. conſ. 2. colũ.
pe. lib. 3. & quæ ſcribit Iaſ. in l. Titiæ textores, §. 1. ff. de le. 1. vbi cõ
cludunt Doct. ꝙ dicens ſententiam nullam, & ſi qua eſt appel-
lat, vr̃ deducere appellationem, & nullitatem æque principali-
ter, ꝯ̃ gl. in l. 1. C. qñ prouo. non eſt neceſ. & ꝯ̃ Saly. in l. vni. C. ſi
de momen. poſſ. fue. app. Tertia proprietas eſt, ꝙ copulet diuer
41 ſa, † ſm glo. in rub. ff. de iur. & fac. ig. Pan. hic, & p Doct. in variis
locis. Cor. conſi. 70. In hac, col. pe. li. 2. glo. in l. ſi duo, C. per quas
42 perſo. no. acqui. Quarta proprietas eſt æqualiter copulare, † l
reos, §. cum in tabulis, ff. de duob. reſi. l. 3. §. ſi quis ita, ff. de eo,
qđ cer. loc. l. ſi quis Titio, ff. de vſufr. accr. l. ſi hæredes nominati,
ff. de leg. 1. l. ſi pr̃ filio, ff. de vul. & pup. vbi Pau. de Caſt. infert, ꝙ
ſi condemnatus ſit ſindicus, & commune in centum, cenſetur
ſindicus condemnatus in 50. & cõe in aliis quinquaginta. Et p
hoc vr̃ tex. in l. qm̃ iudicem, vbi glo. Bal. Ang. & Sal. C. de appe.
Bal. in c. 1. qui feu. da. poſ. Et Ale. ibi infert, ꝙ ſi ex forma ſtatuti
electio Bidelli ſpectet ad vniuerſitatem & rectorem, tantam
vocem habebit Rector, quantam vniuerſitas. Et ſimilẽ q̃õnem
determiuat ita Ang. & Im. in l. liber homo. §. Titius, ff. de hære.
inſt. per illum tex & Lu. Ro. conſi. 99. Viſo propoſitę q thema
te. Hoſt. Ioan. And. Pan. & alii, in c. poſtulaſti, de conceſ. pręb. fa-
cit deciſio Soc. conſi. 40. Ex actis geſtis, in 1. dub. lib. 1. Et q̃ ſcri-
bit Cur. conſ. 54. Sæpe & frequenter, poſt Bar. & alios, in l. ſi cũ
dotem, §. tranſgrediamur, ff. ſol. mat. Limita primo, vt per Bart.
in l. ſeruus communis ita, ff. de ſtip. ſer. niſi natura contractus
43 † aliud ſuaderet. Limita ſecundò, niſi ex coniecturata mente
44 diſponentis † ꝯ̃rium videatur dđm, l. quidam relegatus, cum
l. ſeq. ff. de reb. dub. Et hoc modo procedit text. in l. fundus ille,
iuncta declaratione gl. ff. de ꝯ̃h. emp. Limita tertiò, niſi copula
45 cadat inter perſonas grauatas, † quarum aliquæ grauari non
põt: quia onus ſpectabit in totũ ad illũ, q grauari potuit, l. ſi ex
duobus, §. 1. & ibi Iaſ. in 6. nota. & l. ciuitatib. §. Lucius, ff. de lega.
1. Limita quartò, vt per Soc. conſil. 108. lib. 3. per totum. Quin-
46 ta proprietas, † ꝙ copulet vniformiter, l. Seiæ, §. Caio. ff. de fun.
inſt. & ibi latè Bar. & ſic natura copulæ eſt, repetere qualitates
præcedẽtis copulati in ſequens, & e ꝯ̃, ſm gl. in l. ſi ſic, ff. quẽad.
ſer. amit. quam multum ꝯmendat Iaſ. in l. fi. col. pe. C. de ſucceſ.
edic. facit deciſio Bar. in l. ſi legatarius, ff. de leg. 1. de qua hic per
Fel. co. xv. ver. fallit v. Et hanc deciſionem Bar. extollit Lud. Ro.
ſing. 380. redditus relictus, & conſi. 231. Præmiſſorum Doctor.
& Soc. conſi. 280. Conſiderata contingentia, lib. 2. Ex quib. pri-
die dicebam, ꝙ ſubſtĩõ teſtõris hoc modo concepta, ſubſtituo
proximiorem de genere meo, & ſuos; ꝙ illa copula, & ſuos, opa
tur ꝙ filii ſororis non intelligãtur ſubſtituti. Quia propter co
pulam, & ſuos, datur intelligi, ꝙ ſui etiam debent eſſe de gene-
re, cum copulet vniformiter, & ea quæ ſunt eiuſdem gñis, l. fin.
§. cui dulcia, ff. de fun. inſt. facit quod conſuluit Cor. conſi. 139.
Placet mihi, li. 2. Sexta proprietas eſt ampliare quãtum poteſt,
47 † l. ea tamen adiectio, ff. de leg. 3. Eſt verum, ꝙ Bart. in l. ſi is, qui
ducenta, §. vtrum, ff. de reb. du. reſtringit illum text. qñ copula
ponitur inter duo adiectiua neutraliter prolata. & quidam di-
cunt ibi eſſe, quia copula erat iuncta cum relatiuo. Tamen alii
cõmuniter tenent idem, ſi copula ſit inter duo ſubſtantiua, abſ-
que relatiuo. Hinc dicebat Bald. ꝙ ſi teſtator legat alicui equos
ſuos & arma, non ſolum comprehenduntur arma equorum,
ſed etiam arma equitantis. Ita Bal. in l. 1. ff. de verbo. ſignifi. non
tamen veniunt in legato phaleræ, & ornamenta cum perlis, &
auro, quæ portabat teſtõr ad torneamenta, qa ſapientis eſt te-
nere medium, l. qui lancem, ff. de au. & arg. le. Sed an veniet ci-
merium? vide ibi. & iſtud tamen dicunt Card. & Imo. in d. cle.
in pleriſque, verum eſſe in fauorabilibus, prout loquitur text.
in d. l. ea tñ adiectio, ſecus in odioſis. Quia tũc ſtabit reſtrictiuè,
inferentes, ꝙ ſi per ſtatutum imponatur pęna nobilibus, & ba-
ſtardis percutientibus aliquem, tunc ſtatutum debet reſtringi
ad baſtardos nobiles, ſeu baſtardos nobilium, ſequitur Soc. cõ-
ſi. 33. Circa præſentem, colum. 3. lib. 3. Vbi igitur videbis, quòd
copula non poſſit ſuas proprietates, & naturam ſeruare, neceſ
48 ſario reſoluenda erit in diſiunctiuam, † vel expoſitiuã, vel erit
in oratione poſita ad continuandam materiam. Signa autẽ co
gnoſcendi, ꝙ copula non ſtat copulatiuè, plura poſſunt reperi
ri dicam q̃ occurrunt. Primũ ſignum colligitur ex repugnan-
49 tia † copulatorum. Nam ſi copula ponatur inter incompatibi-
lia, reſoluitur in diſiunctam, ſecundùm Pan. hic, ponentẽ exẽ-
plum in cl̃a codicillari copulatiuè cõcepta, vt in l. fin. C. de codi
ci. Cõſidera tñ circa iſtud exemplũ, qa ex electione data hr̃di,
vt dr̃ in d. l. fi. nõ vr̃, ꝙ teſtm̃ & codicillus ſint inter ſe incõpati-
bilia niſi ꝯſideres fortè effectũ, vt facit Abb. Habes ẽt exẽplum
in l. ſi Titio, ff. de vſufr. leg. & Bar. inducit quatuor q̃õnes, & cir-
ca ſcđam vide quæ dixi in l. centurio, ff. de vul. & pup. Infert̃ ẽt
ad ꝯpromiſſum, in quo dr̃, ꝯpromittimus in talẽ arbitrum, &

arbitratorem, & amicabilem conpositorem, quia procedere
50 vt arbiter, & vt arbitrator, † sunt incompatibilia. Nam arbiter procedere tenetur secundũ ius, arbitrator nõ: vñ copula resol ui dẽt in alternatiuam; & erit in electione compromissarij eligere viam, quam velit, s'm Barto. in l. 1. ff. de iudic. Alexan. in l. si seruus plurium, §. si numerus, ff. de leg j. Raph. Comen. consi. 7. Viso compromisso. Oria. in tracta. de arb. versi. secundò quero. Similiter si in sententia dicatur, nos arbitri & arbitratores, copula, & exponitur pro vel, s'm Bal. in l. non codicillum, C. de testa Cuius dictum reputat singula. Crem. singu. 197. Commissa est quæstio. vbi concludit post Bal. ꝙ censebitur prolata sñia, tanquam ab arbitratore. Sequitur Im. & Are. in l. nemo potest, ff. de le. Ang. in disputa. incip. Duo adinuicem litigantes. Alex. consi. 13. Ex his, col. 3. lib. 1. & ista est cõis opi. Contrarium tñ tenet Bal. in l. miles, qui destinauerat, ff. de test. mili. Quem sequit Ale. in l. si seruus plurium, §. fi. ff. de leg. 1. & ista forte verior, qa in dubio præsumitur electa via plenior, & tutior, & quæ citius est effectum paritura, l. si ita scriptum fuerit, Titius. ff. de hær. in sti. Et sententia arbitri est citius paritura effectum, quia si erit cum pœna ei stabitur metu pœnæ, l. diem proferre, §. stari, ff. de arb. si sine pœna, si intra x. dies non reclametur, ex ea oritur actio. l. cum antea, C. de arb. Sed sententia arbitratoris nõ producit actionem cũ effectu, nisi post 30. ann. inter quos sp põt peti reductio, s'm cõem opi. de qua per Bar. in l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro soc. & ita etiam tenent Io. Crotus in d. l. nemo potest, col. 27. de leg. j. in casu tñ isto pt saluari incompatibilitas, & sic stabit copulatiuè, vt declarat Soc. in d. §. vtrum. col. 3. Infertur ẽt, ꝙ si testator substituerit filio pupillo hoc mõ, si filius
51 meus in pupillari ætate decesserit, substituo Titium † mihi, & sibi, ꝙ copula debeat resolui in disiunctiuam rõne contrarietatis euitandæ, & erit in electione substituti succedere testõri ex fideicommissaria, vel pupillo per pupillarem, s'm Lu. Ro. cõsi. 480. in casu propositæ consultationis. & dixi in l. j. ff. de vul.
52 & pup. scdm signum colligitur ex superfluitate. † Nam si copula ponatur inter plura idem importantia, resoluitur in expositiuam, s'm Pan. hic, per tex. in l. j. ff. de pac. Idem tenet Bartol. in l. 1. ff. de iust. & iu. & in rub. C. de agri. & censi. lib. 11. vbi dicit, ꝙ si copula ponatur inter duo substantiua idem importantia, vnum substantiuum adiectiuatur, & copula resoluitur in expositiuam per figuram Endiadis, iuxta illud, Arma virumque cano. i. virum armatum. Ad idem est tex. all. hic per Felyn. in capi. monasteria, de vi. & hon. cle. Et addit quamplures glo. Dec. hic Tu adde Cal. consi. 2. de verbo. sig. vbi dicit. ꝙ copula copulans plura verba eiusdem importantiæ ad eundem effectũ, nihil addit, c. in synodo ibi, confirmamus & conprobamus, 63. dis. cum si. Adde ẽt gl. in rub. C. de vind. lib. & gl. Inst. de serui. vr. præd. §. fi. in verb. pactionib. Ad idem tex. in c. qualiter & qñ, 2. de accu. ibi, Clamorem, & famam, i. clamorosam famam. Ad idem text. cum gl. in l. obseruare, §. proficisci, ff. de off. præsid. ibi, rõ & vindicta, i. rationabilis vindi. Ad idẽ tex. cũ gl. in l. 2. C. qñ liceat ab emp. disc. ibi, Pacto, & ꝯsensu. i. pactionali ꝯsensu. Ad idẽ tex cũ gl. in l. si rem mobilem, ff. de acquiren. poss. ibi, Anima & ratione, idest aĩa rationali. Et ista seruiunt ad saluandos Notarios, & testes a contrarietate & falsitate. Et ppea Soc. cons. 51. Viso testamento. lib. 3. vt ꝯcordaret testes testamentarios & Notariũ, exponebat. bona & hrditatem, idest hrditaria bona. Scias tñ, ꝙ si copula ponatur inter duo, quorum vnum tanq̃ spẽs insit al-
53 teri tanq̃ gñri, † tunc censetur posita ad demonstrandũ, ꝙ illa spẽs est magis nota digna, q̃ cætere non expresse, arg. l. itẽ apud Labeonem, §. hoc edicto. ff. de iniur. Et ita probatur in euangelio, Dicite discipulis eius, & Petro; & in rub. C. de seru. & aqua. & in ca. cum longè, in ver. Hyspaniæ atque Galitiæ, 63. dist. Ter
54 tium signum colligitur ex ordine charitatis. † Nam si copula cadat inter personas, inter quas cadit ordo charitatis, tũc non seruat nãm copulatiuæ, idest non requirit concursum copulatorum, s'm Bar. & cõiter scriben. in l. Gallus, §. quidã rectè, ff. de libe. & posthu. & in l. pe. C. de impube. Alex. cons. 22, vol. 3. & 167. vo. 5. circa fi. Soc. cons. 49. col. j. & seq. lib. 1. Dec. cons. 95. col. 2. faciũt q̃ dicam in sequenti signo. Quartum signum colligitur ex
55 verisimili intentione disponentis, † s'm Ale. cons. 130. in fi. attẽtis verbis testamenti, lib. 2. vbi testõr mandauit partẽ hrditatis erogari puellis pauperib. maritandis, si ꝯtingeret hrdem suum mori sine masculis, & ex eo superesse fœminas, & sic sub duabus condõnibus copulatiuè. Decidit tñ, substõni locum esse, si hrs mortuus sit sine masculis, dato ꝙ ex eo non supersint filiæ fœminæ pp verisimilem intentionem disponentis. Adducit in simili tex. in l. si is, qui ducẽta, §. ita si pater, ff. de rebus du. vbi ex cõiecturata mente disiuncta resoluitur in coniunctam, sic ergo idem econtra dicendum vr. Facit quod dixi s. in præcedenti signo, & qd dixi in scda limitatione quartæ proprietatis, & qd j. subi, ciã. Et qa verba dẽnt seruire intẽtioni, ca. scdo. reqris de appel. nec dẽnt verba meliora sensu existere, l. 3. C. de lib. pter. ꝯstitũt. n. verba sub iugo mẽtis, tanq̃ sub originali, s'm Bal. in c. mandatum, j. eo. Quintum signum colligitur ex diuersita
56 te orõnũ. † Nã copula copulãs diuersas orationes non stat copulatiuè. sed continuatiuè, l. j. ff. de his, qui not. infa. l. 1. ff. de sica. tradit Bar. in d. l. 1. ff. de iust. & iure, & in d. l. si is, qui ducenta, § vtrum. Quod verum est, si orationes copulentur æquè principaliter, secus si per modum accidentis, seu ad qualificandum vnum & idem subiectum, tunc stat copulatiue, & requiritur concursus, d. l. si hrdi plures, ff. de condi. inst. Et ex isto signo colligitur ratio, quare copula posita inter orões perfectas non copulat vniformiter, seu non repetit qualitates pcedentes, vt probatur in l. qui fundum, ff. de cõtrahen. emp. Ea n. ratio est, quia non stat copulatiuè, s'm Bartol. in d. §. Caio. quod sequitur Soc. consi. 54. col. 5 lib. j. & cõsi. 22. Videbatur. & consi. 23. lib. 3. Cor. cons. 129. in fi. lib. 2. Sextum signum colligitur ex absurditate, quæ sequeretur, si staret copulatiuè, s'm Bartol. in l. Gallus,
57 §. ẽt † si parente, ff. de lib. & posth. Fel. hic, col. xv. Ale. consi. 119. col. j. lib. 1. & consi. 9. col. 2. lib. 2. & ꝯsi. 2. col. 3. lib. 3. Cur. cons. 45. colu. 2. Aliud signum colliges ex sequentibus. Alia poteris stu dendo colligere. ista pro nunc sufficiant. In iudicialibus copu-
58 la non requirit concursum copulatorum, † quando omnia ad effectum, de quo agitur, non sunt necessaria, s'm gl. Pan. & alios hic, ita intelligentes istum text. & text. in cap. exhibita, j. de iud. & in c. cum iam dudum, j. de præbẽ. Ratio diuersitatis inter iudicialia, & extraiudicialia, secundum Bald. hic, est; qa in extraiudicialibus actus recipit intellectum a voluntate disponentis, in iudicialibus verò recipit intellectum a dispositione iuris. Cum igitur ius copulatiuè non disponat, non erit necessarius copulatorum concursus. Et si dixeris ꝙ in tex. nostro rescriptum recipit intellectum a voluntate rescribentis. Respondent Mod. & bñ ꝙ in dubio Papa rescribẽdo vr se cõformare cũ dispõne iuris, vt dixi s. in rub. & rescripta recipiunt interpretationem a iure cõi. c. causã q. j. eo. l. ex facto, ff. de vul. & pup. Et in proposito, quòd nunquàm ꝓsumitur ꝙ Princeps velit grauare partem ad probandum non necessaria, secundum Pan. in cap. ex parte B. col. 2. per illum tex. j. de for. comp. Et ex hoc aliàs dicebam, ꝙ Princeps per hęc verba, si caua oti passim, & maximè in ciuitate Papiæ expendebantur, non videbatur voluisse arctare partem ad probandum, ꝙ alibi, q̃ in ciuitate Papiæ expenderẽtur, quia non erat necessarium. Ex hoc infert Pan. hic, quod deducens plura copulatiuè † in libello, supplicatione, vel in articulis,
59 non videtur se astringere ad probandum ea, quæ non sunt necessaria ad victoriam. sequitur Bal. in l. Fulci. §. cũ aũt. ff. ex quib. ca. in pos. ea. cum concor. copiosè adductis per Fely. hic, colum. 9. ver. fallit tertiò. Et vltra eum ita istum tex. intelligit Rot. dec. 68. Licet capitula, in nouis. Et idẽ est in impetratione. Nã si qs
60 impetrat beneficium tanq̃ vacãs p mortem. † & quouis modo vacet, sufficit probare vnum modum vacationis, s'm Rotam dec. 83. si impetrans, in nouis. quam allegat Felyn. hic, qui dicit istud verum, si probetur primus modus expressus, non si alius. Quia affirmandum primum modum vacationis, cæteros videt negare, allegando Rotam deci. præall. & Egid. Bellamer. in suis decisio. Sed tu considera, ꝙ ꝯria opinio quã tenuit Ant. de Bu. in d. c. exhibita, circa fi. vr verior, quia vt oẽs concedunt, copulatiua in casu isto resoluitur in disiunctam: disiuncta verò, seu
61 alternatiua, non magis affirmat vnam partem q̃ alteram, † immò rem in dubio ponit, l. prætor edixit, ff. de iniur. c. inter cæteras, j. eo. Ampliatur ẽt in reo, q se astrinxit ad probandum oĩa
62 copulata, † adhuc actore non probante dẽret absolui, s'm Pan. hic, per l. circa, ff. de proba. & cap. vni. vt ecclesiasti. benefic. & l. qui accusare, C. de edẽ. quod nota ad ampliationem regulę illorum iurium. Sed hic cadit dubitatio, ꝙ si actor probasset intentionem, & reus se astringeret ad probandum plures exceptiones, quarum vna sufficeret, an debeat absolui, si vnam tantum probaret. Pan. a contrario hic sensit, ꝙ non. Et ita tenet Basig. hic inferẽs, ꝙ si actor probauit mutuasse centũ, & reus se astrigat ad probandum solutionem & expssam liberationẽ, ꝙ & ipse reus probando solam solutionem deberet succumbere, quod non possem credere, quia locupletaretur actor cum aliena iactura contra l. nã hoc natura, ff. de condi. indeb. Et qa iudex ex officio põt absoluere reũ, quẽ videt absoluẽdũ, licẽt ipse nõ petat, s'm Bar. in l. si pactum, C. de transact. & in l. fi. §. pe. ff. de eo, p quẽ fac. erit. Et qa iudex dẽt ex officio repellere calũniosum actorẽ, licẽt pars nõ excipiat, s'm Inn. in c. j. de offic. vic. Amplia scdò, ẽt si libellans, vel articulãs iurauerit oĩa & singula vera esse, s'm glo. in ca. vt circa, & ibi Gem. de ele. in 6. Amplia etiam in sententia, in qua sufficiat vnã ex plurib. causis copulatiuè expssis veram esse, s'm Inno. in c. cum inter, de re iu. Pan. in c. j. col. 3.
63 eodem titu. de re iudic. Bal. in l. 2. §. ignominiæ, ff. de infam. Imo. in l. si is, ad quem, ff. de acq. hære. in l. si plagij, ff. de ver. ob. Et est gñalr verum, ꝙ si ad validitatem actus concurrant plures cãæ,
64 quarũ vna vera, reliquæ falsæ, sustinetur actus ex vera, † l. scio, ff. de appell. §. si plures, Inst. de excusa. tut. & §. si igitur omnes, & §. si tales, in Authen. vt cum de appellatio. cognosc. not. Iaf. in

authen.

authenti. non licet, C. de liberis præteritis. Facit regula §. affinitatis, Insti. de nupt. & c. ex tuarum, de authori. & vsu pallii limita, vt non procedat, qñ proponuntur plura, quorum vnum venit
65 vt accidens, seu qualitas ad aliud, † tunc oportet probare vtrūque s'm Pan. & alios *communiter*. hic, ꝑ tex. in c. licèt cãm, ꝟ. de ꝑba. & in cap. si ab eo. de elec in 6. l. habebat, ff. de insti. actio. cum concord. de quib. per Fely. & Mod. Rō vr̄ esse, quia qualitas ad actū, dicitur idē cū ipso actu: & actus qualificatus dr̄ vnus solus actus, s'm Bar. in l. Aurelius, §. idē q̄sijt, ff. de libe. lega. & iniuria qualificata, dr̄ vna sola iniuria, s'm Bart. in l. itē apud Labeonē, §. sed ꝙ dr̄, per illum tex. ff. de iniur. cum alijs authoritatibus, de quib. per Fely. hic, & in d c. licèt cãm, col. 21. Et vbi lex requirit
66 actum cū qualitate, nō sufficit probare actum, † nisi probetur qualitas, c. 1. de homicid. lib. 6. c. auditis. de præscript. l. 1. §. quod aūt, & ibi no. Bart. ff. ne quid in flumi. publi. & in l. Fulcinius, §. cū aūt, ff. ex quib. cau. in possess. ea. cum cōcord. de quib. per Ias. l. 1. §. in eū, ff. ne quis eum qui, & per Cur. late in cons. 74. col. 2. facit quod dicit Bart. in l. 1. §. si quis neget, col. 3. in fi. ff. quemadmo. testa. aper. de quo dicto plura scribit Fel. in c. cum Ioan. eremita, col. 17. de fide instr. & Cur. cons. 55. col. 4. Alex. consi. 107. colum. 3. lib. 1. & consi. 3. li. 2. & alibi sæpe. & Cæp. cons. 53. colū. pe. & 59. col. 6. & ꝯsi. 63. Esto ꝙ in actis. Quòd si formet inquisitio de insultu & vulnere illato in domo, necesse est probare qualitatem, videlicet ꝙ in domo sit factus insultus, alias etiam ꝙ probaret vulnus, dēt sequi absolutio. facit decisio Socy. cōsi. 256. Eleganter & subtiliter, col. 1. lib. 2. Possem de hoc implere plures chartas, sed consulto oīa omitto, vt faciamus debitum processum. Nā has cumulationes poterit quilibet facere. si in ocio noluerit marcescere. Adde tñ, ꝙ si reus simpliciter ꝯfiteat
67 delictū deductū cū qualitate, ꝙ adhuc nō poterit puniri, † qa nō cēsetur cōfiteri qualitatem, nisi ꝓbetur, vt colligit ex dictis Ioan. And. in rub. de accusa. & Signor. de Homod. consil. 10. In q. vertente, col. si. sentit Ro. consi. 167. Ant. accus. Poterit tamen iudex si velit, punire, s'm Deci. in c. at si clerici, col. 4. ꝟ. de iud. sic intelligentem Bal. tenentem ꝯrium in l. & si seuerior, C. de infa. & Ang. in l. denunciasse, §. quid tñ, ff. de adult. tenētes ꝯriū. Istam limitationem restringit Fel. decē modis, vt hic per eum. Circa primā restrictionem, vt non procedat in mādatis Prin-
68 cipiū, quia mādatū qualificatū † resoluit in duo, c. cū dilecti, de dolo & ꝯtu. l. Celsus, ff. de arbi. Adde, ꝙ istud pōt procedere, nisi qualitas opponat ad expirationem ꝑcepti, s'm Bald. in l. 1. col. 5. ver. extra q̄ro, C. de his, quæ pœna nomi. Item vr̄ ꝓcedere, qñ qualitas respicit vnum, & mādatū principale aliud. Secus si qualitas sit connexa cum mandato principali ad eundem finē, s'm Bal. in rub. s̄. eo. vbi Barb. col. pe. facit quod dicit Alc. in l. si mihi & tibi, § 1. in fi. ff. de lega. 1. & quod decidunt Bartol. & alij, in l. 1. §. nunciatio, ff. de noui oper. Circa scdam, vt non procedat
69 in qualitate, q̄ tacitè inest, † adde q̄ dicit idem Fely. in c. examinata, col. 3. ꝟ. de iud. & in c. 2. col. 2. ꝟ. de exceptio. Circa tertiā, vt
70 nō procedat qñ qualitas non est de substantia, † vel non alterat factū, vel non mutat spēm actionis, vel sit talis qualitas, sine qua ad agendū vel excipiendū fuisset admissus, qa talis pōt detrahi, l. in delictis, §. si detracta, ff. de noxal. ergo libellās seu articulās non videtur se astringere ad eam probandam. Considera q̄so, quia in d. §. si detracta, qualitas alterabat factum, & naturam actionis, & tñ conceditur detrastio. Si ergo vbi est licita detractio, non videretur quis se astringere ad probandum, sequeretur ꝙ decisio Cy. in l. 2. C. de proba. & Pan. in cap. examinata, colū. 3. de proba. & quem sequuntur Mod. hic, non esset vera, quia qualitas effusionis sanguinis licèt alteret factum, vr̄ posse detrahi, sicut detrahit qualitas sciētiæ, in d. §. si detracta. Sed nō credo ꝙ ꝯñtia Fel. dum vult, si qualitas pōt detrahi, ergo non vr̄ se astringere, sit vera. & ꝯrium probat text. in d. §. si detracta. Nam ibi, si qualitas scientiæ non detrahitur ea non probata, absoluetur dñs, ergo videbatur actor se astrinxisse ad eam pro-
71 bandam. Circa q̄ntam, nisi subiecta clausula, † saluo iure addendi & minuendi, quæ operatur vt non videatur quis copulatiuè loqui, nec se arctare, adde eundem Fel. in cap. inter dilectos, colum. 5. de fide instr. & in c. pastoralis, colum. 4. de except. & Practi. Papien. in forma libelli in actione reali, versic. saluo iure addendi. & dixi ēt de ista clausula in cap. cum M. Ferrariensis, s̄. de consti. ista etiam fallentia non vr̄ vera, vt aduertit Deci. & bñ, confunditur per tex. in d. §. si detracta. vbi si non detrahitur ꝑbanda est: sic & si præcesserit protestatio, si non minuatur, pro-
72 bāda erit. Circa sextam, nisi sit apposita clausula, † non se astringens. Adde Practi. Papien. vni s. in versicu. non se astringens. Ias. in d. l. 1. §. in eum, ff. ne quis eum, qui. Alex. consil. 61. lib. 2. Ias. Insti. de actio. §. 1. colum. 21. Istam etiam reprobat. Deci. qa ꝑtestatio non iuuat, vbi subest necessitas probandi, s'm Bal. in l. nō iō, in fi. C. de libe. cau. Sed tu r̄ndeas. ꝙ hic nulla subest necessitas iuris, quo casu protestatio non iuuaret, l. si alimenta, C. de nego. gest. sed a principio totum dependet a voluntate libellantis, vtrum velit libellare coniunctum, vel diuisim. Protestatio ergo, non se astringens, operabitur suum effectum. Adde, ꝙ ista clausula operatur alium effectum. De quo ꝑ Pan. in c. dilecti, col. fi. ꝟ. de iud. Vltra Fel. limitat Dec. nisi esset apposi-
73 ta clausula, † super quib. omnib. & singulis, petit ius & iustitiā. quia talis clausula est distributiua, s'm Bald. in l. 1. colum. pen. de proba. & Alex. consi. 120. lib. 1 cum alijs, de quib. hic per eum.
74 Et vltra eum idem dicendum vr̄, si sit apposita clausula, † Singula singulis congruè referendo, quæ est etiā distributiua, s'm Bal. in l. Stichum, qui meus erit, ff. de leg. 1. Et licèt Decius post Corne. consi. 127. Visa denunciatione, lib. 2. istam reprobet; Tñ si consideralis, quæ dixi in sexta limitatione Fel. poteris etiam istam saluare. Potes etiam vltra alios limitare, nisi esset apposi-
75 ta clausula, † Super quibus omnibus peto ius, & iustitiam ministrari coniunctim, diuisim, copulatiuè, & alternatiuè; de qua clausula per Ias. Insti. de actio. §. 1. col. 20. Vltimo posses limita-
76 re, nisi esset adiecta clausula, † Saluis alijs iuribus, actionibus, & defensionibus, quia talis clausula æquiparatur clausulæ, non se astringens, s'm Bald. in l. scire oportet, §. sufficit, ff. de excusa. tuto. Fely. in c. pastoralis, colum. 4. de exceptio. Gl. in ver. literas, vult ꝙ taciturnitas appellationis vitiet rescriptum. Adde text. ibi gl. in ver. nulla mentio, in cap. ex parte S. ꝟ. eodem. Dicam in c. super literis, vbi Fely. tangit, colum. 7. ꝟ. eodem. Gl. pen. opponit de c. vniuersa, 25. q. 2. r̄ndet glo. ꝙ aliud s'm leges, & aliud s'm canones. vult dicere, ꝙ dispositio c. vniuersa, est transumpta ꝑ Gratianum ex l. fina. C. de diuer. rescript. Et ideo non potest dici dispositio iuris canonici. Sed ꝯ istam solutionem insurgunt quam plures, quia illa lex est canonizata in d. ca. vniuersa, ergo erit dispositio iuris canonici, quia ea nostra facimus &c. & c. si apostolicæ, de præbēd. lib. 6. l. 2. C. de vete. iur. enucle. Ad istud respondetur dupliciter. Primo, ꝙ liber Decreti non est approbatus. Secundo, ꝙ Gratianus non habuit ptātē canonizandi legem contra canonicas sanctiones. Pro resolutione & veritate huius puncti, videndum est primo, an liber Decreti sit appro-
77 batus † pro libro iuris authentico. Pan. tenet ꝙ sic, & ego credo ꝙ dicat veritatem. Possem comprobare ex pluribus rationibus, quibus vtūtur communiter Doct. in præludijs feudorum, ad probandum quòd liber feudorum, est liber authenticus, allegabilis ad decisiones causarū, sicut alij libri iuris, sed his omissis videtur mihi de hoc esse casum in c. continebatur, in versic. cum in decretis, de desponsa. impube. Nec obstat solutio Fely. & Mod. ꝙ text. ille loquatur de decretis sanctorum Patrum, qa glo. ibi tenet, quod tex. se referat ad ca. si quis acceperit, 33. q. 1. & sic se refert ad librum decretorum, & debuissent isti Mod. allegare in quo loco sanctorum Patrum illud habeatur, cum glos. alleget canonem decretorum, in quo istud habetur. Adidem est text. in clemen. 1. ver. & subsequenter, de iureiur. ibi, secundum formam traditam in decretis, quæ incipit, Tibi Domino. Non obstat responsio Decij, quia ibi continetur approbatio specialis canonis, Tibi domino, 63. distin. vt in simili facit Papa de dictis Salomonis in c. 1. de præsumpt. quia replicatur, ꝙ Papa in d. c. 1. allegat librum Decretorum, & canonē in specie, & ideo tā librū q̄ canonē approbare cēset. Sed in ca. 1. Papa allegat vnum dictū Salomonis, & non librū. Tertio ego allego tex. in extrauagā. Io. 22. qa quorūdā, versi. & si quæritur ibi, Augustinus. cuius dictū insertū est in decretis, de ver. si. Nec dicas, ꝙ loquitur de decretis sanctorum Patrū, qa ꝯriū vult glo. ibi, q̄ allegat canonē, habet dñs, 12. q. 1. Et ꝯrium probat tex. in versi. insertum. si rectè aduertas ex istis apparet, ꝙ ꝯria opinio dicentiū, ꝙ non est approbatus, qa non hēt auctorem auctorizātē, non pōt defensari, qa hēt tot Pōtifices auctores, vt in iurib. pal legatis. Habet ēt cōem vsum, qa allegatur & legitur in scholis. Qui cōis vsus, sicut pōt facere, ꝙ credatur instrumentis absq; subscriptione & auctorizatione, s'm Pan. in c. cū dilectus, col. pen. ꝟ. de fide instr. Ita dēt posse facere, ꝙ vnus liber fidē faciat absq; auctore auctorizante. dicā ergo cū Bald. in ꝑludijs feudo. Desinant amodo latrare pertinaces, qa istud opus cōiter obseruatur. Scdo videndum est, an dicta Gratiani inserta in De-
78 cretis, ēt dicantur approbata. † nō insistēdo in verbis, *Communis*. sñia est, ꝙ nō, s'm Pan. & ēt cōiter Doc. hic Et dicta Gratiani reprobat gl. in summa, 13. dist. & in summa, 18. distin. & dicit gl. in c. Euphemiū, §. hinc colligitur, 2. q. 3. Fateor planè te mentitū Gratiane. Ex hoc sequūtur plura. Primo, ꝙ licèt rubr. aliorū li-
79 brorū iuris possint allegari, † vt no. gl. in proœmio 6. in ver. titulus, & Ias. plenè in rubr. Insti. de actio. Tñ rubr. Decreti nō poterūt, prima excepta, allegari qa fuerunt factæ ꝑ Gratianum nō habentē auctoritatem legis condendæ, s'm Spec. & Ioan. And. in titu de disputa. & allegat. §. fi. in fi. & Fel. hic. & ideo glo. in ca. absit, 50. dist. reprehendit Gratianum in suprascriptione illius capituli. Secundo infertur, quod leges, quas Gratianus inser-
80 uit in decretis, dicuntur simpliciter registratæ, † non canonizatæ nec approbatæ in foro canonico, & istud est quod voluit glo. hic, quam omne approbant, & glo. in cap. 1. de excep. Et si dixeris, quomo sciri poterit, ꝙ Gratianus inseruerit, vel cano-

nizatę dicantur a Pontificibus. rńdet Pan. hic, ꝙ lex dr̃ a Pontificibus canonizata, qñ in canone reperitur incorporata, vt in c. in primis, vbi glos. 2. q. 1. & est alia melior in capi. 1. in verb. tractatus, de reb. eccle. non alienan. lib. 6. & in cap. super eo. vbi Pan. & Fely. j. de testi. & Fel. hic, qui alia adducit, colum. 17. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 15. de cōstit. Ias. in l. 1. col. 9. sequ. C. de sum. Trini. & fide catho. Tertio infertur, ꝙ confirmatio generalis facta de libro decreti, non se extendit ad dicta Gratiani, sed ad dicta Pontificum, & sanctorum Patrum. In dubio. n. con firmatio, quæ potest referri ad actum validum & ad inualidū,
31 intelligitur se ad validum referre, † sm Inno. & Io. And. in c. du dum, de deci. Felyn. latè in capit. cum inter, in ver. discussio, j. de excep. Ias. l. quanquam. C. de testa. mili. Et confirmatio generalis
32 lis nunquam trahitur ad reprobata specialiter, † sm gloss. in l. 1. §. fina. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. cum alijs adductis per Fely. in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 1. & in capit. ad nostram, colum. 2. de proba. & per Ias. in l. more, col. 61. ff. de iurisdic. om. iudi. Alex. consi. 59. col. 4. lib. 1. & 125. colum. 2. lib. 2. Tertio dubi
33 tatur, an decisiones Rotæ sint authenticæ, † & habeant vim legis. Gemi. in d. cap. duobus, col. 11. de rescrip. & in ca. neque, 11. dist. rńdet, ꝙ nō sequitur Fel. hic. Adde Gemi. consi. 94. col. 2. in fi. vbi dicit, quòd non tenemur eas sequi, si iure, aut bona ratio ne non fundantur. Ideo sentētia lata ꝯ decisionem Rotę valet, sm Car. & Fely. col. 2. in ca. pastoralis, j. de fide instr. Quarto du
34 bitatur, an regulæ Cancellariæ Apostolicæ † habeant vim legis generalis. Anch. cons. mihi 297. Efficacibus, & Car. consi. 96. Dico, ꝙ acceptatio, quos corruptè allegat Fel. hic, tenent ꝙ habeant vim legis in curia, non aūt extra curiam. Sequitur Ias. in l. 1. col. 5. ff. si cert. petat. Fely. in d. c. pastoralis, col. 2. inferens, qđ sententia lata extra curiam ꝯ regulas Cancellariæ, mero iure valet. Ego in facti contingentia rńdi, ꝙ regula Cancellariæ de
35 nō verisimili notitia, † habebit locū etiam in legato, & in quocunque ordinario, qa extracta fuit de corpore iuris cōis, videlicet ex ratione c. detestanda, de conces. præb. lib. 6. videlicet vt tollatur occasio alienæ mortis captandæ, & ne detur occasio delinquendi. Ad præmissas auctoritates rńdebam, ꝙ debent intelligi de regulis Cancellariæ extractis ab vsu, & consuetudi ne curiæ non de regulis extractis de corpore iuris, vel ex rōne naturali, qa illæ allegare debent generaliter omnes, sicut regulæ iuris cōis. Nec obstat. ꝙ quilibet ordinarius possit conferre bñficium sub conditione si vacet ignoranti vacationē, sm gl. & scrib. in c. 2. de elec. lib. 6. Lapum alleg. 6. Rotam deci. 111. in antiquis, quia fateor istud. Sed maxima est ratio diuersitatis, an conferatur beneficium sub ꝯditione si vacet, & conferatur purè & simpliciter tanꝗ vacet ꝑ mortē, cuius notitia est impossibilis, & non verisimilis. Primo casu nō pōt argui suspitio, qa impetrans, vel conferens fuerit conscius cōspirationis, vel tractatus facti in mortem alterius, quia conditionaliter loquens nihil ponit, l. si quis sub ꝯdōne dandorū decē, ff. si qs omis. cau. test. Et qa non cōfertur, tanꝗ magis vacet ꝑ mortē, ꝗ aliter. Sed scđo casu, impetrans ꝑsumit cōscius ꝯspirationis, seu tractatus in mortē alterius, seu captasse mortē alterius, cū aliter non sit verisimile ipsum habuisse notitiā mortis. Ideo habebit locū rńa facta ad tollendū votum captandæ mortis alienæ, vt supradixi.

SVMMARIVM.

1 *Filius est sacerdotis, ergo spurius, seu genitus in sacerdotio, nō valet cōsētia.*
2 *Bartolus, & Ioannes. And. tacitè fateri videntur se naturales.*
3 *Iason Maynus fuit ex serua natus, licèt ex patre nobilissimo.*
4 *Bastardi, prompti sunt ad omnia deteriora.*
5 *Ioannes Andreas licèt fuerit naturalis, fons tamen fuit, & tuba iuris.*
7 *Filius natus ex muliere, quæ contraxit matrimonium ignoranter cum sacerdote in faciem ecclesiæ, dicitur legitimus.*
8 *Filius natus ex muliere, quæ contraxit matrimonium cum sacerdote, quinque modis non fit spurius.*
13 *Filius natus ante sacerdotium, appellatur filius sacerdotis.*
14 *Filius natus ante, quàm pater esset Rex, an dicatur primogenitus Regis, ita quòd succedat in Regno, excluso nato post Regnum adeptum.*
15 *Qualitas adiecta verbo, a quo dispositio sumit effectum, sufficit talem qualitatem adesse tempore, quo dispositio sortitur effectum.*
16 *Filius sacerdotis non legitimus, est incapax beneficiorum, & idem in quolibet patiente defectum natalium.*
17 *Filius sacerdotis prohibetur promoueri ad beneficia, in quibus pater proximè ministrauit nume. 18.*
19 *Dignitate seculari, data paritate, is præfertur, qui non est de eadem domo, cuius erat prædecessor.*
20 *Filius sacerdotis legitimus, pt esse beneficiatus in eadē ecclesia simul cū p̄re.*
21 *Beneficium illicitè occupans, ab eo est remouendus.*
22 *Intrusus, & inuasor quis.*
23 *Intrusus retinendo beneficium, & fructus beneficii, furtum facit.*
24 *In alternatiuis, sufficit alteram partem veram esse. nu. 25.*
26 *Alternatiuæ dictiones, plures ꝓprietates hñt, vt ex decē not. seq. apparebit.*
37 *Alternatiua quando non potest seruare suas proprietates, tunc mutat naturam, & resoluitur in coniunctam, vel expositiuam.*
38 *Alternatiua, ꝙ suas proprietates seruare non possit, quibus coniecturis dignoscatur, nu 40. cum seq.*
59 *Alternatiuè pœnæ si imponantur, & verba dirigantur ad iudicem, electio erit iudicis. nu. seq.*
65 *Alternatiuè pœna imposita, si uerba dirigātur ad rem, electio est ipsius rei.*
66 *Consuetudo obligatoria, non inducitur in bis, quæ sunt meræ facultatis.*
67 *Alternatiuè imposita pœna, si uerba dirigātur in parte ad reum, in alia parte alternatiuè ad iudicem, electio erit ipsius rei.*
68 *Occupare verbum, sonat in malam partem.*
69 *In alternatiuis contractibus, electio est promissoris. Limitatur quadrupliciter vsque ad nu. 74.*
75 *Argumentum a simili valet.*

INter cæteras. ¶ Diuidit̃, & summatur. vt ꝑ Pano. Nota Primo, ꝙ nō est bona ꝯñtia, est fili⁹ sacerdotis, ergo spu
1 rius, seu genitus in sacerdotio; & clarius † probat in c. ad extirpādas, j. de filiis presbyte. & exemplo Ioannis And. vt ipse refert in rubrica, de filijs presby. in additio. Spec. Subdit tamen Abb. Ioan. ꝙ Andre. non aperuit ibi, vtrum fuerit de legitimo matrimonio natus, licèt dicat se natum ex laico, postea effecto sacerdote. Et dicunt Mod. ꝙ etiam Bart. usus fuit simili modo loquendi in l. quidam cum filium, ff. de ver. ob. ibi non aperuit utrum fuerit legitimus, uel ne. Et sic isti sentiunt, ꝙ Ioan. And. & Bart. tacitè fateri uideantur se
2 naturales. † Quod an uerum sit, non possum descernere. Vnū tantum scio, quòd maximam spem dederunt bastardis, quod debeant studere, quia ea via possunt sibi immortalitatis nomē comparere, ut fecit obseruantissimus præceptor meus, d. Ias.
3 † Maynus, ut accepi ex serua natus, licet ex patre nobilissimo, & ex familia de Mayno ex primarijs Mediola. Fuerunt & alii excellentes Iurecōsulti ex damnato coitu procreati, quorum nomina subticeo, ne videas tale uitium approbare. Nam, ut inquit text. in ca. si genus Anglorum, lvi. dist. bastardi prompti
4 sunt ad omnia deteriora, † non bello fortes, non in fide stabiles, nec in moribus continentes. Et quia Pan. detractat Ioan. Andr. ꝙ non aperuit se legitimū fuisse Adde, ꝙ quanquā fuis
5 set naturalis, † fons tamen fuit, & tuba iuris, scđm Ioan. Cald. eius filium adoptiuum in cap. vestra, de cohab. cler. & mulie. & sapientiam canonicam suis commentarijs locupletauit, adeo ut omnes commentatores superauerit, secundum Ioan. Calde. in prooe. Clemen. quod ex eo cognoscitur, ꝙ eius commentaria tanquam meliora fuerunt in corpore vj. & Clemen. inserta. Et inquit Lapus allegat. incip. Papa speciale, ꝙ Io. Andr. habuit mirabilem ingenij grauitatem, & quòd opiniones suæ procedunt ex fonte iuris. Et dicit Angel. in l. si certis annis. C. de pact. deferendum esse Ioan. Andr. quia est iuris speculum. Et ait Bal. in c. cum olim, de re iudic. ubi habeo opinionē. Ioan. And. nolo recedere a fundamento iuris. Et eum tubam. & fontem iuris canonici appellat Bal. cons. 126. reperitur, li. j. Eum tñ redarguunt Doc. quod dicta Oldr. sui præceptoris sibi appropriauerit, ut attestatur Cur. consi. 67. col. xij Redeundo ad propositum (transgredi. n. libuit propter honorem Ioan. Andr.) dico, ꝙ ista ꝯñtia falsa demonstratur ex toto ti. j. de biga. non ordi. Fortius dico, ꝙ non tenet ꝯñtia, est natus ex sacerdote, er
6 go est illegitimus. † Nam ad tollendū ꝯñtiam, sufficit dare instantiam. §. pauonū, Insti. de re. diui. glos. in c. sicut vrgeri, 1. q. 1. Do aūt instantiā, qa natus ex muliere, quæ ignoranter ꝯxisset
7 matrimonium cū sacerdote in faciem ecclesiæ, † dr̃ legitimus, vtpotè natus ex matrimonio putatiuo, ca. 2. & c. ex tenore, j. q fil. sint legi. & ibi Pano. vult tales esse legitimos, etiam quo ad ꝯñdos ordines, sm Bal. in c. 1. §. naturales. si de feu. fue. ꝯtro. inter do. & agna. vas. & ẽt dñr ltĩmi, quantum ad succedendū in feudis. Do aliam instantiam, qa potuit gñari ex sacerdote orien
8 tali, † cui licet vxorem habere, cap. cū olim, j. de cle. coniug. Do
9 tertiā instātiā, qa potuit generari ex sacerdote occidētali, † habent vxorē ex dispensatione, c. de Siracusanæ, 27. dist. & si dixeris, ꝙ dispensatio est facti, & non ꝑsumit l. in libello, §. factæ, ff. de capti. & postli. reuer. Rñdeo satis est, ꝙ ꝯñtia, nō est necessaria. Do quartam instantiā. Puta, si sacerdos adoptasset sibi fi
10 liū, ꝑut pt † sm Ang. in l. & qui uxores, ff. de adop. & Alex. in l. Gallus, §. ꝙ si is, col. fi. ff. de lib. & posth. Do qntā instātiā. Si ꝯiu
11 gatus ꝓmoueat̃ ad sacerdotium, † ut in extrauagā Io. 22. incip. Antiquæ, sub rub. de uoto. Do ultimo loco sextā. Si vir ingres
12 sus religionem de ꝯsensu uxoris † iuxta ca. coniugatus, de ꝯuer. ꝯiu. & ex uxore postea filiū ꝓcreauerit, sm Ant. de Bu. & Pan. in c. literas, de fil. ꝑsby. Istud tñ nō affirmo, qa ꝯriū tenet Gosfr. & Host. ibi, & in c. dudū, de ꝯuers. ꝯiu. & gl. in ca. ministri. lxxxi. dist. Quē seqt, & singularem dicit Ro. sing. suo pe. incip. Martinus, & uxor. Card. in d. ca. literas, cōcord. opi. Aut qritur, an dicat legitimus ꝗtum ad succedendum, & procedat opinio Ant. Aut quo ad ordines, & bñficia, & procedat opinio Gof. & aliorum. Scđo nota, ꝙ natus añ sacerdotiū, appellat̃ filius sacerdo
13 tis. † ꝓbatur in d. ca. ad extirpandas. Et inducit ad qōnem, Aut filius

14 filius natus anteq̃ pr eẽt Rex, dicat primogenitus Regis, † ita ꝙ succedat in regno excluso nato post regnũ adeptũ. Quæ dubitatio euenit in regno Franciæ, in filijs Philippi Francorũ Regis, vt refert Bar. in l. imperialis, §. his illud, C. de nupt. & refert Franci. Crem. in sing. 50. ꝙ audiuit istud disputari ad mensam ducis Mediolani. Vr̃, ꝙ debeat succedere natus añ adeptum regnũ, ꝑ istum tex. & per tex. in l. Senatoris filius, ff. de Senato. Et per istã partẽ seq̃t Albe. de Ros. in 1. parte statut. q. 158. & Fely. hic. Contrarium tenent glo. & ibi Bart. & Bal. in l. imperialis, §. his illud, C. de nup. per illum tex. & Bart. in uarijs locis allegatis hic per Mod. Idẽ tenet gl. in ca. iã itaq;, in uer. ratum, 1. q. 4. Crem. in d. sing. 50. Ioã. de Ana. in c. 2. ad fin. ȷ̃. de Iudæ. Marti. Laudem in tracta. de primogenit. in j. parte. & Felyn. sibi ꝯrius in c. prudentiã, in prin. col. 2. ȷ̃. de offic. deleg. & Car. Ale. in tit. de feu. marchiæ, c. 1. col. 3. Basig. & Dec. hic, qui dicit istam partẽ cõiter teneri ꝑ Doct., ꝓ qua adducit primo text. in d. §. his illud, sed ꝯsidera, ꝙ tex. ille in ver. si vero añ, in gñalitate sui probare vr̃ ꝯrium. Dr̃ ibi, Natus post purgationẽ, nõ dr̃ filius meretricis. Si uero añ purgationẽ, filius meretricis erit. Põdera verbũ añ, ꝙd in gñalitate sui pt̃ et intelligi añ, q̃ esset meretrix. vr̃ ibi, macula ꝯtracta obsistit priuilegio, f'm Sal. ibi, nihil hic obstat successio. Scd̃o allegat text. in l. Decurio. C. de Decurio. li. x. vbi dr̃, Decurio fortunã, quã nascendo meruit, suffragijs non mutet: sed facit ꝓ, si aduertatur. Tertio inducit text. in l. ex libera, C. de suis & legit. Sed ibi loquitur in nato ex libera, & seruo in odium sceleris, nos loqmur in ltimẽ ꝓcreato. Quartò, tex. in l. 2. §. in filijs. Decurio. Quinto text. in l. si Senator. C. de dign. lib. 12. Sexto, tex in c. Cenomanensem. 56. distin. Septimo facit qualitas adiecta verbo, dẽt intelligi f'm tps uerbi, l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxalib. & ita tenendo nõ obstat iste text. & similes, qa loquunt̃ impropriè, f'm Fel hic. vel alr̃ f'm Fely. in d. c. prudẽtiã. Verũ est, ꝙ dici pt̃ filius Regis sed tñ nõ dr̃ primogenitus, sicut dr̃ in d. l. si Senator, ꝙ est filius Senatoris añ dignitatem natus: non tñ dr̃ illustris, sicut dñr filij nati tp̃e dignitatis Quid dicendum? Mihi placet alia opinio. Moueor primo per text. in c. ad hæc, ȷ̃. de fil. p̃sby. ibi, a Pontificib. generatos, si nati sint ex legitimo mr̃imonio, & sic añ pontificatum. Ecce, ꝙ nati añ pontificatum dñr generati a Pontifice, sic ergo natus ante regnũ dici dẽt primo generatus a Rege. Secundo moueor, qa ubi qualitas adijcit̃ uerbo, a quo dispositio sumit ef-
15 fectum, † sufficit talem qualitatem adesse tempore, quo dispositio sortitur effectũ, vt traditur ꝑ Bart. in l. ex facto, ff. de vulg. & pupil. & sic sufficit, ꝙ sit primogenitus tempore successionis, & isto argumento motus hanc partem tenuit Saly. in d. §. his illud. Ad istud tñ põt dici, ꝙ qualitas primogenituræ nunquã pt̃ ꝯcurrere cum regno, ex quo ante natus fuit. Tertio, qa rõ quare præfert̃ primogenitus, est quia tanq̃ grandior præsumit̃, ꝙ melius dẽat gubernare regnum, q̃ rõ militat etiã in nato ante, q̃ eẽt Rex. Quarto, qa nõ est accusanda, natura cur eũ potius ꝓcreauerit ante, q̃ post, argu. l. maximũ vitium, C. de lib. præt. Quinto qa sequeret̃, ꝙ genitus añ, q̃ esset Rex, nullo modo posset succedere, qa non est filius Regis, ergo mortuo genito, tp̃e quo erat Rex, decederet Rex sine filijs, qui possint in regno succedere, f'm Sal. sed istud est absurdũ, ergo &c. Istam partem tenet Iaco. de facto Georg. in tracta. de feud. in 4. colum. & seq. dicens, ꝙ si regno ꝓuideatur ꝑ successionẽ, vera est ista opinio: si per electionem, deberet eligi is, qui natus est post regnum adeptum, & refert Iustinus 2. libro sui operis, ꝙ pro cõi opinone fuit iudicatum in fauorem Zersis contra Ariomenẽ. Tertio nota, ꝙ filius sacerdotis non legitimus, est incapax bñ-
16 ficiorum. † & idem in quolibet patiente defectum natalium, c. j. ȷ̃. de fil. presby. est et incapax sacrorũ ordinum, et minorũ, ca. 1. eo. tit. in vi. Et rõ est duplex, qa timetur in eo incõtinẽtia paterna, c. literas, ȷ̃. de fil. presb. facit tex. in l. ꝙ si noluit, §. qui assidua, ff. de Aedil. edicto. vel qa illegitimi sunt infames, saltem infamia facti, f'm Azo. in Summa, C. de infam. & infamibus non patet aditus ad ecclesiasticas dignitates, c. inter dilectos, de excess. prælato. l. 2. C. de dignitatib. lib. 12. Quarto nota, ꝙ filius sa-
17 cerdotis prohibetur promoueri ad beneficia, † in quibus pater proximè ministrauit. Quod verũ est, etiam si sit filius legitimus & naturalis, d. c. ad extirpãdas, c. præsentium, &c. conquerente, eo. tit. in tantum ꝙ Episcopus prohibetur cum eo dispẽsare, f'm gl. in c. 1. in versi. tale, de fil. presb. in vi. Et rõ est, ne uideatur dari successio in bñficijs, contra constitutionẽ cõcilij, c. 2. de conces. præben. Hinc est, ꝙ in ecclesia, in qua pater mediatè ministrauit, non prohibetur filius ministrare, ca. ex tran-
18 smissa, de fil. presb. † Et ex hoc etiam infertur, ꝙ in dignitatibus etiam in singularibus, data paritate, præferendus est is, qui nn
19 est de eadem domo, † cuius erat prædecessor; c. venerabilẽ, in fine, ȷ̃. de electio. & ibi Pan. dicit illum text. esse notandum ꝯ vulgi opinionẽ. Scias tñ, ꝙ filius sacerdotis legitimus potest es-
20 se beneficiatus † in eadem ecclesia simul cum patre, ca. ad hęc, ȷ̃. de fil. presbyt. Sed illegitimus nõ, c. ad decorem, & ca. ad abolendã, eo. ti. Rõnẽ diuersitatis assignat Host. in Summa eiusdẽ tituli, §. qui filij. Quinto nota, ꝙ occupans illicitè beneficium
21 † est ab eo remouendus. dr̃. n. intrusus, qui sine canonica institutione occupat beneficium, f'm Pan. in c. quia diuersitatem, per illum tex. in scd̃o no. de conces. præb. Et qui habet titulum
22 si violenter occupat, iure suo priuatur, c. eum qui. † de preb. in vi. Et ibi Gemi. dicit, ꝙ occupans de facto bñficium, in quo ius nõ hẽt, dr̃ intrusus. Si verò habeat ius, dr̃ inuasor. & dicit Pano. in c. quia clerici, de iurepatro. ꝙ intrusus potest de facto priuari bñficio. Quod tñ damnar̃ per Fel. in c. fi. col. 6. ȷ̃. de præsumptionib Et intrusus retinẽdo beneficium, & fructus beneficij,
23 † furtum facit, f'm Pan in c. per inquisitionem, per illum text. ȷ̃. de electio. Et si impetret beneficium, in quo se intrusit, de tali intrusione non facta mentione, impetratio non tenet secũdum Panor. in cap. cum iam dudum, ȷ̃. de præben. facit l. auctoritate, C. vnde vi. De quo per Felyn. in c. postulasti, col. pen, & sequen. ȷ̃. eod. Et de multiplici specie intrusionis, vide Fely. in ca. in nostra, corolla. 2. ȷ̃. eod. Nota sexto, ꝙ ad veritatem alterna-
24 tiuæ, sufficit alteram partem esse veram. † reg. in alternatiuis, de regu. iu. l. si quis ita stipulatur, ff. de verbo. oblig. l. ille, aut ille. ff. de leg. 3. Et licèt vtrunque alternatiuè promissum sit in obligatione. vnum tamen solum est in solutione, l. illud, ff. de ꝯsi. pecu. & sic effectualiter vnum tantũ debetur, l. cum illud, aut illud. ff. quando dies lega. ced. Hinc est, ꝙ qui alternatiuè stipulat̃, incertum dr̃ stipulari, l. vbi autem non apparet, §. illud aut illud. ff. de ver. obl. Et ideo petens vnum ex alternatiuè ꝓmissis, dr̃ plus petere, Inst. de actio. §. huic autem. Et ista cõclusio procedit in alternatiua affirmatiuè concepta. Sed ad veritatem al
25 ternatiuæ negatiuè conceptę, † sufficit vnum factum non esse l. si is qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dub. & in d. l. si quis ita stipulatus, & l. si quis ita stipulatus fuerit, in fi. ff. de ver. obl. & ista est vna proprietas orõnis alternatiuę. Et aduerte hic, inquantum Pan. post Card. dicit, ꝙ ad veritatem alternatiuę, requirit̃ neutrum factum esse, Nam istud vr̃ contra prædicta iura. & reperio, ꝙ Soci. in d. l. si is, qui ducenta, §. cum ita, col. pe, expresè reprehendit Abb. hic. Secunda ꝓprietas est, attribuere actum
26 cuilibet parti disiunctiuę insolidum, † l. si Titio, ff. de lega. 2. l. si ex toto, §. j. & §. fin. & ibi Ias. ff. de lega. 1. Tertia proprietas est,
27 reddere rem dubiam, † l. pretor edixit, §. quod ãt, ff. de iniur. & ibi Bar. & gl. in l. quoties, ff. de verb. ob. in l. veteribus, ff. de pac. d. l. vbi autem, §. qui illud, c. vt quis duas, de elect. in 6. Et ista est
28 rõ, cur nõ admittitur libellus alternatiuus, † qa nõ reddit ꝑ talem libellum reus certus, vtrum cedat, vel contendat, c. 2. vbi Abbat. & alij ȷ̃. de libel. obl. De quo, dic vt per scriben. ibi, & per
29 Mod. Inst. de actio. §. sed istę, col. xij. Similiter non † admittitur exceptio alternatiua, quia alternatio reddit rem obscuram, & in certam. Exceptio autem obscura, non est admittenda, l. Titię textores ff. de leg. 1. Quod limita & declara, vt per Fely. in c. Tertio loco, col. 1. ff. de prob. Silr̃ non admittunt̃ articuli alter-
30 natiui, † f'm Innoc. in c. ex parte S. ȷ̃. eo. & in c. auditis, de pscri- & Spe. ti. de testa. §. nunc videndum, col. fi. ver. item articuli Si-
31 militer sententia alternatiua non valet, † f'm gl. in c. latores, de cleri. excõi. minis. quę vult, ꝙ non valeat ista sententia, suspendo te ab officio, vel beneficio, nisi ferretur sententia alternatiua in casu, in quo datur electio reo a iure, vt in c. cum causa, de emp. & vend. & ibi Anto. col. 3. traditur per Bar. in l. 1. C. de fru. ꝑ Alex. in l. vbi autem non apparet, §. qui illud, ff. de ver. obl. &
32 cos. 77. libr. 4. Similiter non valet electio alternatiua, † c. 2. de elec. in 6. Similiter pręsentatio a patronis ecclesiasticis alter-
33 natiuè facta, † non tenet, f'm Inn. in c. cum autem, de in repat. Secus si a patronis laicis, quia ipsi possunt variare, f'm gl. fin. in clem. plures, de iure patro. Gemin. & Mode. in d. c. 2. de elect. Lap, allega. 88. Fed. de Senis consi. 189. Non etiam valet collatio beneficij alternatiua, de quo infra dicaam. Quarta proprie-
34 tas est alternare in dubio ęqualia, † uel paru in distantia, l. 1. ff. de reb. dub. quã ad hoc ponderat Bald. in l. conuenticula, C. de epis. & cler. & in l. si post tres, ff. si quis cautio. col. ix. inferens, ꝙ si statutum imponat pœnam mille ducatorum, vel aliam arbitrio iudicis, quòd iudex debebit arbitrari æqualem, uel parum distantem a pœna mille ducatorum. Hinc tota die dr̃, ꝙ vna
35 pars alternatiuæ dubia, declarat̃ per aliam. † per text. in d. l. 1. & ibi Bart. quem pro singula. allegat Ro. consi. 221. Premissorum Doctorum. & Alex. in apostollis, in l. si fugitiu, C. de ser. fug. & Ias. in l. ꝙ filiabus, ff. de leg. 1. Soc. consi. 122. col. fi. libr. 1. & cons. 13. colum. 3. libro. 3. Quinta proprietas est alternare diuersa,
36 † f'm glo. in rub. ff. si ager. uect. vel emphyteu. pet. & in l. ubi pactum, vbi etiam Bart. & alii, C. de transact. cum sim. Vbi vero
37 videbis, ꝙ alternatiua non possit seruare suas ꝓprietates † tũc mutabit naturam, & resoluetur in coniunctam, vel expositiuam. Aut stabit translatiuè vel temporaliter, aut diminutiuè. Quod ex sequentibus coniecturis dignosci poterit. Pr̃a conie
38 ctura, si alternatiua ponat̃ inter ꝑsonas honoratas, † resoluit in cõiuncta, l. cũ qdã, C. de ver. sig. & ꝑ istũ tex. Arch. in c. Pastora-

lis,7.q.j.infert, ꝙ si Papa ɔfert bñficiũ illi,aut illi,vterque habebit:& si mandet conferri illi, aut illi, vtriq; ɔferri debebit. Sequuntur Gem.ibi,Fel.hic, co. pe. Ias.in d.l.cum quidam, & in l. vbi pactum,co.2.& in l. si ex toto, §. j. ff. de le. j. Et si dixeris,ꝙ non est fienda sectio eiusdem bñficij,c.tuæ, & c.vacante, j. de pben. Rñdet, ꝙ Papa conferendo idem bñficium duobus, vr̃
39 dispensare ɔ̃ illa iura Aduerte,qa sectio bñficij prohibetur † p ɔciliũ Turonense,d.c.tuæ. Ergo nisi in grã sit apposita clausulà,non obstante dispõne Concilij,non intelligetur dispensatũ iuxta dcm̃ Arch.in c.j.de const.li. 6.de quo p Fel.in c.nonnulli. j.eo.Scd̃o habes,ꝙ collatio alternatiua fcã illi,aut illi, per infe-
40 riorem, † nõ valet quia inferior non hẽt ptãtẽ intituládi duos in eo.bñficio,c.sicut.7. q.j. valet tñ mandatum inferioris alter
41 natiuũ,† qñ mandat,ꝙ prouideat alicui de illo,vel alio beneficio,& tunc alternatiua stat propriè, c. mandato, de præbend. libro sexto. Ratio, quia tunc alternatiua est posita inter res, & non inter personas honoratas, d. l. cum quidam,vbi utrunque decidit. Et si Papa mandaret alicui prouideri de beneficio spãliter nominato, qd̃ esset simplex, vel alio : certè non posset prou deri de curato,vel dignitate,qa alternatiua alternat effectualr̃ æqualia,vel parum distantia, ut supra dix .Et quia dictic
42 † alius, alia, aliud, similitudinem importat,d.l.si fugitiui,C.de ser.fug.cum gl.& in c.sedes,j.eo.Scd̃a coniectura,si extraneus dãs dotem pro muliere stipulatur alternatiuè illam reddi mu-
43 lieri,vel sibi,fauore dotis,† valet ista stipulatio,& psona stipulãtis hr̃ pro non adiecta,l.Caius,ff.sol.matr. s̃m Fel.hic,& Ias.in d. l.cum quidam , in sexta fallentia . Sed aduerte, quia textus ille non dicit,ꝙ persona stipulantis habeatur pro non adiecta, sed dicit,ꝙ fauore dotis actio acquiritur mulieri per alterum.non tñ negat,quin etiam sit acquisita stipulanti.& licèt dicant dari actionẽ mulieri,non hr̃dibus.stipulatoris,non ideo est,qa scd̃ã pars alternatiuæ habeatur pro non adiecta, sed quia designat ordinem, vt mulier nominata censeatur hr̃e prelationem in iure agendi,s̃m Im.Ale.& *cõmuniter* Doctores ibi,arg.l.quoties, ff.de vsu fru.& pro hoc facit tex.in d.c.mãdato,de preben.in 6. Hinc est, ꝙ si matrimonium dissoluat morte ipsius mulieris, actio datur stipulatori,seu eius hr̃dib.s̃m Doct,cõitet,vt refert ibidem Ale. Licèt Pau. de Cast. ibi, & Fel. hic teneant opinionem cõtrariã, & malè.Et sic ibi est spãle fauore dotis,ꝙ oporteat primam partem alteruatiuæ prius adimpleri, ɔ̃ primam proprietatẽ,& naturã alternatiuæ.Tertia ɔiectura elicit,si orõ
44 sit concepta per subdisiunctiuam,ꝗ†non est simplex alternatiua,cũ verba tm̃,& non sensum disgiungat, vt sunt istę dictiones,seu,& siue,ꝗ in dubio stant augmentatiuè,& ɔñr copulatiuè,l.si quis ita legauerit,ff.de aur.& arg.leg.Aduerte in primis, quia ille tex.in primo exemplo loquit,qñ subdisiũctiua ponit inter spẽm,& genus:quo casu certum est, ꝙ videantur posita vt augeãt.Secus ergo videret dicẽdũ, si inter spẽm,& spẽm diuersam ponatur,& in istis terminis ẽt loquitur text.in l.cũ qs, §. fi. ff. de lega. 3. Et ẽt in scd̃o exemqlo loquitur inter ea, quæ sunt eiusdẽ gñis,nõ inter ea,quæ sunt diuersi generis. ¶ Scd̃o aduerte,qa Bar.ibi,& Fel.hic,intelligũt illum tex.,pcedere solũ in legatis , & sic in materia fauorabili.Secus in ɔtibus , per tex.in d.l.si qs ita stipulat̃,ff.de ver. ob. Tu aduerte,quia licèt in vltimis voluntatibus plenior fiat interpretatio , l. in testamentis,ff.de reg. iur. Tñ in legatis dẽt fieri interpretatio , vt minus
45 grauetur hæres,† ꝗ̃ sit possibile,l.nummis,ff.de lega.3. l. unum ex famiglia,§.si rem,ff.de lega.2.ergo non ur̃,ꝙ illa interpretatio fiat fauore legati , ut dicunt Bar. & *cõiter* Doct. sed quia ibi dictio,seu,cadit inter ea,ꝗ sunt eiusdem generis.Reteto tñ, ꝙ sit spãle fauore legati,adde idẽ esse in oĩ materia, in qua fit lar-
46 ga † interpretatio, & sic in bñficijs Principũ ẽt,pcederet ista ɔiectura,s̃m Ale.ɔs̃.193.Ex themate pmisso,co.2.lib. 2.Sed du-
47 bium est,an procedat † in statutis:ur̃ ꝙ sic,qa statutaæqparantur ultimis uolũtatib. quantũ ad faciendã interpretationem, s̃m Bar.in lj.C.d̃ his,qb.ut idi. & ita ĩ casu eiusdẽ statuti decidit Soc.ɔsi.63.In cã uertente, col. pen. li. 1. ɔ̃rium in casu alterius statuti determinat Io. de Imo.ɔsi. 44. Ex infrascripto themate. col.2.dicerem,prout dicit Bal.consi.229.Primum dubiũ,lib.1.ꝙ s̃m subiectã materiã aliquãdo stat disiunctiuè,ut l.gñalr̃,C. de sacrosanct.ecc.& in d.l.si quis ita, cum similibus. Quandoque copulatiuè. Qñq; expositiuè,ut patebit ex sequentib. rlr̃ tñ in statutis dr̃et stare copulatiuè p ea,ꝗ dicã sequenti coniectura. Istam ɔiecturã restringit Ias.in d. l. cum quidam, ut procedat
48 qñ subdisiunctiua ponitur inter orationes pluralis nu.† Secus si inter orationes singularis numeri. Vt si dicat testator, lego Titio equum meũ album, seu nigrum; tunc nisi unus legatus intelligitur,allegat Bal.hic, in fi. Tu aduerte quia ista limitatio confundit p tex.in l. si quis ita , & per id , quod decidit Cremẽ. sing.inc Lego Digestũ , seu Infortiatum : nec Bal. hic facit istã differentiã , sed dicit ꝙ in exemplo præmisso , quia testator loquutus fuit in singulari, non habebit nisi unũ equum . ¶ Nec obstat dictio , seu, quia ponit̃ inter plures qualitates respectu vnius subiecti qualificãdas.Quarta cõiectura elicitur ex psona loquentis:nam si lex alternatiuè loquatur,tunc ex hoc cogno-
49 scetur, ꝙ lex alternatiua † stat copulatiuè, vt ex text. in l. neq; mutui,C. qui.non ob.longi tempo.præscri.l.ad protegendum, C.de in lit.dando.tuto.Et rõ est, quia lex non debet nos relinquere sub dubio,cap.erit aũt lex,4.dist. & ff.quod vi, aut clam. in rub.& in d.l.cum quidam. Quinta ɔiectura colligit̃ ex ordine charitatis,nã alternatiua posita inter personas, inter quas
50 cadit ordo affectionis, stat copulatiuè,†ordine tamen seruato s̃m.Bald.in c.j.in ti.de eo, qui sibi & hæredib. su. ubi dicit, ꝙ si aliquis stipulatur pro se, vel pro hæredib.dictio,vel exponitur pro,&.Sequuntur Fel.hic,& est text.in l.cum pater,§. a te,ff. de leg.2.Ale.consil.3.col.j.lib.8.Raph. Cum. consi. 106. Mater in stituit.Cor.consi.200.libr.j.Decius consil. 95. In primo dubio , per totum. Sexta coniectura extrahitur ex superfluitate:nam
51 alternatiua posita inter duo idem importantia , † resoluitur in expositiuam,ut per gl.in rub. ff. si ager vectig. vel emphyt. & in ca.j.ibi,cathechizati,vel instructi,48. dist.c.j.§.1.ubi Arch. de cogna. spiritu.li. 6.ibi , confirmatione, seu frontis chrismatione,ca.ex ratione, de appel.ubi Arch.& l. hac consultissima, in prin.C. qui testa.face.poss.Similiter, si ponatur inter genus
52 & speciem,† resoluitur in expositiuam,vt per glos. in l. 2. ff. ad leg.Aquil.& in d.l.ubi pactum, C. de transactio. vel in coniunctam , vt in l.sæpe,ff.de verbo.sig.& in l. Quintus.ff.de auro, &
53 arg.leg. Et etiam resoluitur in coniunctam, † si ponatur inter totum, & partem prædicamentalem , ut declarat Barto.in l.1. ff.de reb.dub.Septima coniectura sumitur ex uerisimili inten-
54 tione disponentis, l.si is, qui ducenta, §. item si pater, ff. de reb.dub.l.gñalr̃,in prin. C.de insti. & substi. Et faciunt quæ dixi in ca.2.in 4.nota. & est tex.in l.Lucius,cum glo.ff.de hr̃di. instituen.Octaua coniectura capitur ex diuersitate orationum.
55 Nam † alternatiua posita inter diuersas orõnes perfectas, stat translatiuè · ut dicat testator,volo ꝙ hæres det uxori centum , vel si non dederit, lego eidem fundum,tunc in pœnam intelligitur fcã translatio, l.1.C.de his,quæ pœnę nom.l.Lucio,ff.de leg.2.& ibi not. Bald. Nona coniectura percipitur a cessante
56 affectione. † Nam si ponatur alternatiua inter summas dispares, vel inter tempora inæquali a tunc summa maior, & tẽpus breuius, hñr pro non adiectis, quia cessat affectio, & electio data reo, l.si ita stipulatus fuero decem,aut qnq;,ff.de ver.obli. & quia in stipulationibus sp̃ inspicitur,quòd est minus, l. sp̃ in stipulationibus, ff. de reg. iur. Decima coniectura concipit ex
57 disiunctione sermonis.†Nam alternatiua posita ad distinguẽdum,exponitur, id est,aliqñ, & sic stat temporaliter secũdum gl.in l.4.§.Cato,ff.de uerbo.obli. Vndecima coniectura conie-
58 cturatur ex eo,ꝙ non habet aliquid ꝙ alternet, † & tũc q̃nque ponitur pro saltem,l.seruo inuito,§.pe.ff.ad Trebel. & ibi glos. & c.decet.ibi, vel capitis inclinatione, de immuni.ecc. in 6. & ibi gl.Qñq; exponitur,id est,ẽt,l.ꝙ si Ephesi,ff.de eo, quòd certo loco. Habet ẽt plures expositiones, quas uide per Alb. in suo Distinctionario, in verbo , vel in ver.siue. Quærit Pan.cui dẽt optio in pœnis alternatiuè impositis ? Ex cuius dictis elicio tres principales conclusiones.Prima si verba dirigatur ad iudicem electio erit iudicis, secundum glo. in cap. a crapula , cum
59 simil.de uita,& honesta.clerico. † Comprobatur per id , qd̃ in simili dicit gl.in l.Lucio,ff.de leg.2.& in l.soror, C. de collat. Et cum ista conclusione transeunt *communiter* Docto. Ratio conclusionis est , quia pœna est commensuranda delicto, ca. non afferamus , 24. q.j. l. respiciendum,ff. de pœn. Istam commensurationem nunquam faceret reus,quia sp̃ eligeret minorem, arg.l.si ita stipulatus fuero decem aut quinque.ff.de ver.ob.Ne igitur frustretur alternatiua,optio danda est iudici.Ista rõ , s̃m Mod.non videtur vera, quia ẽt iudex debet eligere in alternatiuis pœnam minorem,s̃m gl.in c.sicut dignum,in gl. fin. j. de homici.Ad quam multa adducunt Fely. & Mod. hic. & rõ põt esse,quia melius est argui de misericordia,quam de seueritate, c.alligant. 25. q.vlt.& sic sp̃ alternatiua vr̃ frustrari . Sed facilis est solutio,quia illa ɔclusio,ꝙ iudex debeat eligere minorẽ pœnam,procedit nisi ex circunstantijs aggrauantib. delictum sibi videatur maiorem pœnam esse imponendã, s̃m Pan. in c. at si clerici,in prin.col.x. j.de iud.& sic vera est ista ɔclusio.Quam ampliabis tripliciter.Primo, ut procedat non solum si plures
60 pęnę ĩponant̃ p legẽ alternatiuè,sed ẽt si dispositiuè † p varios canones,& leges variæ pœnę eo.delicto reperiant̃ ĩpositæ. ita loquat̃ gl.in c.fraaernitatis,34.dist.allegata p Pan.hic.Scd̃o am
61 pliat̃,ẽt si pœnę alternatiuæ ĩponant̃ p verba ĩpsonaliter,plata c.qm̃ frequęter,§.fin.vt lit.nõ ɔt.Rõ,qa verba impersonalia in dubio intelligũtur relata ad eum,ad quẽ spectat , s̃m Anto.de But.& ibi Fel.in prin.d. ca. at si clerici.§.de adulterijs.Punire ãt delicta spectat ad iudicẽ,l.ɔgruit,ff.de offi.ɔsi.§.in hoc, 23. q. 2. ergo,&c.Tertio ampliatur,vt procedat, ẽt si ex vi vnius verbi
62 † cẽseant̃ impositæ plures pœnæ, adhuc electio spectat ad iudicẽ,c.ɋrenti.de ver.sig.Limitat,vt non procedat, qñ una pœna per

na per lapsum termini ad soluēdū, vel alio modo, transfusa est
in alterā, tunc cessat electio iudicis, sed subordinata pęna preci
sè est imponenda. Exemplū, si statutum puniat pro primo fur-
to furem in centum, vel si nō soluerit intra decem dies, ampu-
tetur sibi manus, ꝑm Bart. in l. cū duob. §. idem rñdit, ff. pro soc.
& Pan. hic. Pro inteligentia videndū est prius, qūo cognoscat,
63 ꝙ vna pęna translata dicat in aliam. † Fel. hic, ver. quarta aduer
tentia, dicit ꝙ si eadem verborū cōceptione imponant plures
pęnæ alternatiuè; puta soluat decem, aut fustiget, tūc alternati-
ua stat propriè: sed si sub diuersa orōne imponatur, vt in exem
plo, primo loco deducto, tūc stat translatiuè. sed Bar. ī l. Lucio,
ff. de leg. 2. vult, ꝙ vbi alternatiuè imponitur pecuniaria, & cor
poralis pęna tunc sp dicat corporalis subordinata in defectū
pecuniariæ, per tet. iu. l. fi. ff. de in ius voc. Pōt istud dcm̄ cōpro-
bari, quia alternatiua ꝑm suā naturam dēt alternare similia vel
parū distantia, vt supra dixi. Qđ non pōt facere isto casu, cum
oīs corporalis iniuria, sit maior quacunque pęna pecuniaria,
l. in seruorū, ff. de pœn. Ergo dicamus ꝙ stet translatiuè, & nō
alternatiuè. Sed aduerte, qa istud dcm̄ vr̄ ꝯfundi per tex. in d. l.
fi. vbi probat, ꝙ ita demū dr̄ corporalis apposita in defectū pe-
cuniarię, si exprimatur. Ergo secus, si apponatur pęna pecunia
ria, & corporalis alternatiuè & simpliciter. Dicēdū est igi?, ꝙ
vna pęna dicatur in aliā transfata, qñ scđa est maior, & imponi
tur in defectū alterius ꝑ cōtumaciā, vel impotētiā non solutę,
vt pulchrè declarat Cępol. ꝯs. 17. Licèt in cā, col. 1. & est de mē-
te Pan. hic, & Bar. in d. §. cū duob. Ang. in tracta. malefi. in versi.
quas si nō soluerit. Redeūdo ad limitationē, quā ēt sequit Bal.
in l. cōmissoriæ, C. de pact. inter emp. & ven. pro ea faciūt infra
scripta. Primo, postquàm per statutum factā est translatio, de-
bet iudex arctari ad seruandum statutum, l. j. §. is, qui nauē. ff. de
exerci. Secundò, qa scđa pœna est subordinata in locum pri-
mæ, ꝑꝑ cōtumaciā, q̄ remanet impunita si iudex eligeret pri
mam. Tertio, qa fcā nouatione in pęnalē dispōnem ꝑꝑ morā,
non admittit purgatio moræ, ēt creditore volente, ꝑm Bar. in
l. j. in fi. per illum tex. ff. de penu. leg. Quartò facit l. translatio, ff.
de adimen. leg. arguendo de vltimis voluntatib. ad statuta, ꝓut
licèt, ꝑm Bar. in l. j. C. de his quib. vt indig. Quintò facit, quia di-
spositio respiciens plura determinabilia, debet vniformiter
determinare, l. nam hoc iure, ff. de vulg. & pup. Sed añ moram
nō potuisset iudex eligere corporalem, ergo fcā translatione
propter moram non debet ēt posse eligere pecuniariā, aliàs di
spō statuti nō determinaret vtranq; partē alternatiue vnifor-
miter. Sexto, pęna corporalis subrogata dēt seruare naturam
pęnæ pecuniariæ, in cuius locum subrogatur, l. si eum, §. qui in-
iuriarū, ff. si quis cautio. c. ecclesia, vt lit. pe. Sed vbi est locus pe-
cuniariæ añ morā, ab ea non receditur, ergo post moram nō
ēt a corpali recedi poterit. Contrariā opinionē, ꝙ ēr iudex pos
sit facta trāslatione imponere pęnā pecuniariā, tenet Lud. Ro
in l. j. §. & post operis, ff. de no. oper. Maria. in c. sicut, col. pe. de
iu. Fely. hic, dicentes ita tenere Bart. in d. §. idem rñdit & ita ēt,
ꝑm eos consuluit idem Barto. Idem tenet Iaso. Insti. de actio. §.
penales, colu. viij. mouentur per text. in d. §. idem rñdit. Sed ibi
dñium applicatur socio reficienti propter merum eius fauorē
nimirum si potest illi fauori renunciare, l. siquis in conscriben
do, C. de pac. Sed pęna corporalis non est subrogata in locum
pecuniariæ in fauorem iudicis, sed in merum odium ꝯtumacis
non soluentis pœnam pecuniariam. Pro ista parte, que vide-
tur magis *communis*, stringit talis rō. Inducta in odium, non de-
bēt retorqueri in fauorem, l. legata inutiliter, ff. de adimen. leg.
cū simil. Sed si dicamus, ꝙ iudex nō possit amplius pecuniariā
inponere, erit in electione delinquētis soluere, quā pęnā velit.
Si. n. noluerit soluere pecuniariam, erit contumax, & arbitrio
suo incurret corporalē, ꝙ nō creditur fuisse mētis statuentiū.
Retenta tñ prima opinione, ꝙ iudex nō possit, eā intelligunt
ꝓcedere nisi fiscus ꝯtentaret remittere corporalē, & accepta-
re pecuniariā. Ita Bald. in d. l. commissoriæ quem sequunt cōi-
ter Docto. Et ita consuluerunt Aret. & Cor. quos refert Deci.
huic, & hoc mō concordant opiniones. Mouent quia trāslatio
facta fuit fauore fisci creditoris, ergo ipse dēt renūciare. Addūt
ēt simile, qđ hr̄ per gl. in c. potuit, de locat. & quod dicit Bart.
in l. q̄uis, ff. de pig. act. Sed tu considera, ꝙ fiscus nō vr̄ dici posse
creditor pœnæ corporalis, quia talis pœna imbursari non po-
64 test, & fiscus nihil aliud est, † q̄ bursa Principis, c. maiores, 16.
q. vij. & hodie est saccus, sine conscientia imbursans oīa malè
acquisita, l. in hæredē, vbi Doct. ff. de calum. nec ēt est creditor
pecuniariæ, quia sublata ꝑ translationē. Itē in eius fauorē non
est facta translatio, sed in fauorem reipublicæ, vt delicta non
remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad le. Aquiliā. ergo eo
volente non dēt posse iudex pœnā corporalē remittere. Com
probatur, qa solus Princeps hēt ptātē remittendi pœnā corpo
ralem, ꝑm Bar. in l. acta, §. de amplianda, ff. de re iudi. & in ambi-
tiosa, ff. de decre. ab ordin. facien. Felyn. in c. non liceat, colum.
4. j̄. de præscript. Nec obstat, si dicas, vt dicebat Aret. in consil.
89. ꝙ fiscus nō dr̄ remittere, sed eligere, qa fisco nō pōt ꝯpete-
re electio. Probat, electio non cadit nisi inter plura, l. qñ ff. de
opt. leg. l. illud, aut illud. ff. de leg. ij. Sed fcā translatione sola pę-
na corporalis potest imponi, vt supra conclusum fuit. igitur,
&c. Non obstat simile glo. in d. c. potuit, & alia similia, de qui
bus hic per Moder. quia ibi non imponitur pęna caducitatis
simpliciter, sed domino volente. Item in dictis casib. imponi-
tur pœna in merum fauorem remittentis, hic in odium con-
tumacis delinquentis, & non in fauorem fisci, sed reipublicæ.
Ex quib. apparet, ꝙ ista restrictio & ꝯ cordantia vr̄ dubitabilis.
Aduerte tñ circa ꝓdicta, quia procedunt qñ pęna pecuniaria
applicatur fisco. Sed vbi pœna applicat parti, nunquam intel-
ligitur fcā translatio in corporalē, nisi parte volente. l. fin. ibi,
ex q̄rela dñi, ff. de in ius vocan. & ibi not. Bal. & Mod. Innoc. &
alij in c. Odoardus, de solutio. Ias. in d. §. pœnales, col. vij. ¶ Se-
cundo aduerte, qa prędicta procedunt in pęna propriè, secus
in pęna impropriè, vt est pęna pecuniaria imposita pro inte-
resse partis. Quia in illa in dubio nunquam intelligitur trans-
lata ꝑ legē, vel statutū, vt declarat egregiè Cępol. in d. consi. 16.
Secunda sit conclusio, vbi verba alternatiua dirigūtur ad reū,
65 † electio est ipsius rei, l. quicunque cū glo. C. de ser. fugi. Barto.
ibi, & in l. ij. ff. de effract. Pan. & alij *cōiter* hic. Considera, & data
disparitate pęnarum, si electio sit rei, alternatiua frustrabit, qa
sp reus eliget minorem. Limitat multipliciter, vt hic ꝑ Fely. &
Mod. Primo declaratur, vt procedat, si verba dirigant reo acti
uè, secus si passiuè, ꝑm Pan. hic, per tex. in c. sicut, in fi. cum glo.
de Iudæ. Istam restrictionem impugnat Dec. qa verba pœnalia
non possunt dirigi reo, nisi passiuè. Sed dic, ꝙ effectu hñt se sp
per modū patiendi. Sed Abb. non loquit de effectu. sed de mō
loquendi. Quasi dicat, si verba relata ad reum sonent, ꝙ ipse
agat, vt in d. l. q̄cūque, ibi, seruuū, vel viginti solido det. secus si
sonēt, ꝙ patiat, & alius agat, vt in d. c. sicut. vt si dicat, sustineat
exilium vel pœnā mille ducatorū. Scđo limitat, si altera pœna
eēt mors, tunc nunquam reo competit electio, ꝑm Maria, in d.
c. sicut, q̄a morituro non dēt dari electio mortis, l. aut dannum
§. proinde, ff. de pen. Et istam fallentiam extendit Fely. vt proce
dat, etiā si altera si corporalis, quia nemo est dñs membrorum
suorū, l. liber hō, ff. ad leg. Aquil. c. ꝯtingit, j. j̄. de sent. excō. Cre
do, qđ ista fallentia sit periculosa, qa licèt inferior non possit
dare electionem mortis, tamen Princeps, & lex pñt, vt expsè
vul tex. & glo. in d. §. ꝓinde. Item lex, & ꝯsuetudo, est dña mem-
brorū, l. saccularij, §. sunt q̄dam, ff. de extraor. crimi. Cum ergo
ꝑ statutum, seu legē, sit imposita pęna alternatiuè, & data ele-
ctio reo, tunc reus eligendo mortem seu corporalē pęnam, dr̄
auctoritate legis hñēis ptātē in sanguine suo hoc facere. Hinc
dicit Anto. in c. super his, col. 4. j̄. de accusa. ꝙ quilibet potest se
obligare ad pœnam corporalem, a iure impositā. Tertia cōclu
sio, etiam quod diu consuetum sit imponi vnam pęnam ex al-
66 ternatiuis, nihilominus iudex poterit alteram eligere: † qa in
his quæ sunt meræ facultatis, consuetudo obligatoria non in-
ducitur, vt in c. ex parte Astensis, de conces. prębend. dixi post
Abb. in c. ecclesia Sutrina, j̄. de cau. posse. & proprie. & quia per
non usum non fuit abrogatū statutum alternatiuum, vt no. in
c. Ioānnes, de cleri. coniug. Istā cōclusionē reprehendunt Fel.
& Dec. qa in pęnis seruāda est consuetudo, ꝑm glo. in l. hodie
ff. de pęn. Bar. in l. fi. in prin. ff. de priua. delic. Pano. & ibi latè Fe-
lyn. in c. inquisitionis, de accusa. sed ego non recedo ab opinio
ne Pan. qa in casu isto negatur consuetudo, ꝑ ꝓdicta. Nec ob-
stat, dum ipsi dñt, ꝙ vbi actus pñt referri ad certum respectū,
ꝙ tunc non dñr meræ facultatis, ꝑm Bart. in l. cum de in rem
uerso. ff. de usur. Hic aūt, ꝑm eos, pęnæ impositæ de præterito,
pñt respectiuari ad mures patriæ, ergo &c. Quia rñdeo, ꝙ cum
ex forma statuti daretur electio iudic. b. vñr iure suo, & habito
respū ad legē ꝯcedētē sibi eletionē imposuisse illā pœnam. Et
vbi animo obseruandi legē aliquid obseruat, ex tali obseruātia
nunq̄ inducitur cōsuetudo, ꝑm Ant. & Felyn. in c. j. in fi. s. eod.
Quarta, vltra Pan. sit cōclusio, si verba dirigant in ꝑte ad reū,
in alia ꝑte alternatiuè ad iudicem, † electio erit ipsius rei, ꝑm
Fel. hic, col. pe. post Maria. in d. c. sicut. allegat Bal. in l. data ope-
ra, C. q accus. non poss. Ista conclusio vr̄ ꝓbabilis, qa in dubio
magis dignum trahit ad se minus dignum, cap. ꝙ in dubijs, de
consecra. eccle. vel alta. Debet ergo pars alternatiua, quæ diri-
git iudici, tanq̄ potentior ꝓualere. Et contra istā limitationē vr̄
tex. in d. c. sicut, in fine, tenendo, ꝙ illa verba, patiat, dirigat reo:
nisi dixeris, ꝙ ibi vna pars alternatiuæ dirigitur reo passiuè,
vt supra dixi. Ex glo. in ver. occupauit, habes duo. Primo habes
ꝑm Bald. ꝙ accipiens beneficium de manu laici, dr̄ intrusus. De
multiplici spē intrusionis ponit Felyn. in c. nostra, corolla. 2. di-
xi in tex. Scđo habes, ꝙ verbum, occupare, † sonat in malā par-
tē, ꝑm Barba. hic ponderantē ad hoc istum text. q. ꝓbat potius
oppositum, quia dicit occupauit illicitè. Tñ ꝑm Deciū notabile
est in se verū, & ꝓbat ꝑ alia iura, maximè ꝑ tex. in c. ex frequen
tib. de inst. in l. j. ff. quo. lega. cum simil. & firmat gl. in c. gñali, de

elect.lib. 6. Circa quā aduerte dum dr̄, ꝙ mobilia dn̄t occupari,
immobilia vero inuadi, q̄a ꝯrium vr̄ velle gl. in c. dilecto, in ver.
occupatæ, de ſen. exco. in 6. Quæ dicit, ꝙ occupare refertur
ad immobilia, ſpoliare ad mobilia. & bn̄ facit text. Inſt. vi bonô
rap. §. pe. vbi dn̄r ꝓpriè mobilia rapi, immobilia vero inuadi.
Secūdo aduerte, q̄a vr̄, ꝙ occupare, ſit verbū ſui natura ſonans
tā in bonam, q̄ in malam partem. Quòd ſonet in bonam, eſt
tex. clarus in c. cum Cornelius factus, 7. q. j. & Inſt. de re. diu, §. ſe
rè. Gl. in ver. quodcunq;, diuidit in tres partes. In prima colligit
argu. In ſecunda ꝯ illud opponit. In tertia ſoluit. ſcd̄a ibi, argm̄
ꝯ Tertia ibi, ſolutio. Habes ex iſta gl. ꝙ in contractibus alterna-
69 tiuis † electio eſt promiſſoris, l. plerunque, ff. de iur. dot. l. quod
āt, §. ſi maritus, ff. de don. inter vir. & vxo. l. ſi quis, C. de condict.
indeb. intantum ꝙ licet reo q̄ncūque variare in eo, qđ p̄ſtitu-
rus eſt, l. eum qui certarum, §. ſi ff. de ver. obl. Limitatur primo
70 vt procedat, q̄n vtrunq; eſt in obl'one, † & ſol'one: ſecus ſi vnū
tm̄ ſit in ob one, aliud vero apponatur ad cautelam creditoris
ſm Bart. in l. q̄uis, ff. de pign. act. vbi decidit, ꝙ ſi quis promiſit
ſoluere mihi in paſcha, aut dare pignora, quod electio erit mei
creditoris, & non rei, ne ſit in facultate rei, an debeat. Et iſtā de
ciſionē ſequūtur *communiter* Doctores, vt atteſtat̄ Iaſ. in l. j. co, 2.
☞ ff. qui ſatiſd. cog. & Inſt. de act. §. huic aūt, colum. 3. & Dec. ꝯſ. 12.
ver, ſcd̄o ꝓbatur. Sed Dec. hic ad finē impugnat iſtam deciſio-
nem Bar. & an̄ eū eam ēt impugnat Fulg. in l. q̄uis, & Iaſ. in d. l. j.
q̄uā falſum eſt fundamentum Bar. ꝙ in exemplo præmiſſo al-
tera pars alternatiuæ, vel dare pignora, ſit adiecta fauore credi
toris, imo fauore debitoris volentis poſſe differre ſolutionem
dando pignora. Nec obſtat rō Bar. dicentis, ꝙ iſto modo erat
in facultate debitoris, an dēat, ꝯ l. non vtique, ff. de eo qđ cer.
loco. q̄a ſm eos, datis pignoribus debitor poterit compelli, vt
ſaluat lapſo competēti termino, licèt ſtatim nō poſſit compel-
li, vt ēt declarat Sal. in l. quod fauore, C. de legib. Et ex hoc infet
Dec ꝙ ſi ꝓmittā tibi, ꝙ poſſis accipere vnū, vel duo plauſtra li-
gnorū in meo nemore, ꝙ electio erit mei promiſſoris. Tu cōſi
dera circa primam deciſionem, ꝙ datio pignorum non eſt in
obligatione, ſed in cautela tm̄. Dicere āt, ꝙ ſit ad cautelā debi-
toris alternata datio pignorum ad differendam ſolutionē, nō
vr̄ veriſimile, cum non ſit aliquis terminus ſtatutus, intra quē
hēat poſtea ſoluere. Vn̄ cum etiā captis pignorib. in executio
ne debiti non prohibeatur creditor agere ex ſtipulatu, vel ex
re iudicata, vt eſt caſus in l. 4, §. ex conuentione, ff. de re iudic.
neceſſè eſt dicere, ꝙ alternata ſit datio pignorum in fauorem
creditoris, vt concludit Pau. de Ca. in d. §. ex conuentione. Nā
ſi captis pignorib. nulla data dilatione ad ſoluendum, p̄t nihilo
minus agere, fortius poterit agere pignoribus recuſatis. ¶ Idē
tenet Pau. de Ca. in l. Stichum. §. idem Celſus, ff. de noua. Cir-
ca ſecundum etiam teneas, ꝙ electio ſit ſtipulatoris, q̄a verba
diriguntur ad ipſum, ar. l. Lucio, ff. de lega. 2. & maximè ꝓcede
ret in promiſſione fca. titulo donationis, quę vr̄ regulari ſicut
legatum. qđ eſt ēt donatio, l. legatum, ff. de leg. 2. Et in legato,
in dubio electio eſt legatarij, l. planè, §. pe. ff. de lega. j. Et ita te-
nent *Communiter* oēs Doct. maximè Iaſ. in §. plus. ver. q̄a āt, Inſt.
☞ de ac. Et credo hoc veriſſimum, ſtantib. verbis illis, ꝙ ſtipulator
poſſit & valear accipere vnum, vel duo plauſtra, q̄ verba poſſit,
71 & valeat, important datam † electionē, & arbitrium, vt decidit
Pau. de Ca. ꝯſ. 213. Si dicta pignora, col. 2. ſm antiquam impreſ-
72 ſionē. Fallit ſcd̄o, niſi promiſſor ſit in mora, † l. mācipiorum, ff.
de optio. lega, cū alijs iurib. allegatis in gl. Tertio ꝓcedit, ſi pro-
73 miſſor hēat expeditā ſolutionē rei electę, † ſecus ſi nō hēat, &
velit facere mora creditori poſt electionē. l. cū res, in princ. &
Iaſ. in 13. notab, ff. de leg. j. Quartò ꝓcedit in alternatiua rerū,
74 † q̄ malit debitor ſoluere, ſecus, in alternatiua locorum vbi cō-
ueniat̄, q̄a electio ē creditoris, vbi petat. l. 3. §. & gn̄raliter, ff. de
eo, qđ cer. loc. Cętera ad materiā alternatiuæ, q̄ diffuſa eſt, n̄ at-
tingo, q̄a ꝑ alios his n̄ tractāt. Gl. fi. no. ex tex. ꝙ ualet arg. a ſimi-
75 li, vt ēt hr̄ in l. † n̄ pn̄t, ff. đ le. de quo argumēto latè ꝑ Pa. & alios
in c. trāſlato, s̄. de ꝯſt. & ſcias, ꝙ tex. iſte loq̄r̄ de ſimilitudine exē
pli, Nā ſimilitudines ſunt plures, ut ꝑ glo. in. c. ſacerdos, in uer.
Deus, de pen. diſt. j. hic. n, loq̄r̄ de ſimil. exēplis alternatiuis, & iō
Pan. in ultimo notabili dicit, ꝙ ſufficit dare unū exēplū ſicut
ēt ſufficit allegare unā legē, argu. l. ſcire oportet, §. fi. & ibi not.
Nico. de Neapo. ff. de excu. tut. & arg. tex. in c. tales, 23. diſ. ubi
glo. inuehit̄ ꝯ allegātes multa. Imo ſufficit ad unū ꝓpoſitū uul
gare, dicer̄, iura sūt notiſſima, ſm gl. & Car. in cl. ſæpe, đ uer. ſi.

SVMMARIVM.

1 *Mandato iniuſto facilimè quis turbatur.*
2 *Turbari non debemus ex acerbitate ſuperioris.*
3 *Verba iudicis acerba ſine cauſæ cognitione prolata, non irrogant infamiam. Et an per verba aſpera poſſit recuſari iudex vt ſuſpectus, vide diſt. num. 4.*
5 *Qualitas negotij ſpectanda eſt ad conſiderandā iuſtitiā, uel iniuſtitiā p̄cepti.*
6 *Conſideratio omnis fienda cum diligentia, non autem tranſcurſoriè.*
7 *Non repellitur a productione nouorum teſtium ſuper eiſdem articulis, qui dicta teſtium tantum diſcurrit.*
8 *Poſſe non dicimur, quod de iure non poſſumus.*
9 *Cauſa idem eſt, quod ratio.*
10 *Subſtitus non debet illico parere mandato iniuſto ſuperioris, ſed debet reſcribere, & expectare reſponſum. & quid in intolerabiliter opprimente. nu. 15.*
11 *Canonici obedientes prælato malè viuenti, & perperam bona eccleſiæ adminiſtranti, præſumuntur etiam malè viuere.*
12 *Ordinarius poteſt reſiſtere delegato volenti exequi mādatum iniuſtū, & Notarius actorū poteſt reſiſtere officialib. volentibus facere quid illicitū. nu. 13. Et an iudex debeat parere extrauaganti editæ de nouo nu. 14.*
16 *Delegatus an debeat adimplere reſcriptum deuians a tramite iuſtitiæ.*
17 *Delegatus an teneatur parere ſecundæ iuſſioni iniuſtæ.*
18 *Papæ an ſit obediendum mandati conferri beneficium notorie indigno, & quis adeo dicatur indignus, vt cum eo Papa nequeat diſpenſare. nu. 19.*
20 *Actorum rationē quatenus quis teneatur reddere.*
21 *Teſtis ſui dicti rationem reddere tenetur, aliàs non probat.*
22 *Prælatus ratione officij tenetur cuicunque poſcenti reddere rationem. Item negotiorum geſtor, tutor, & curator, & quilibet adminiſtrator. nu. 23.*
24 *Ratio an de omnibus reddi poſſit, vide ibi. & nu. 25.*
26 *Ratio reddi non poteſt his, quæ ſunt poſitiui iuris dependentibus a voluntate Principis.*
27 *Lex dura in foro conſcientiæ ſeruanda eſt.*
28 *Ratio reddi poteſt de his, quæ conſiſtunt in ingenio, & iuſtitia naturali.*
29 *Ratio debet eſſe concludens, alioquin ratio eadem cum dicto, nihil probat.*
30 *Sententia Principis, habet vim legis.*
31 *Teſtes qui ſaluari poſſint a contrarietate.*

SI quando. ¶ Iſtud capitulū eſt aureum, &
memorandū, ſm Card. hic, qđ
fuit editū ad obuiādū multis incōueniētib. q̄ ac-
cidunt quotidie ꝑꝑ miſeros p̄latos, q̄ ꝑꝑ tim idita
tem, vel ignorantiam exequuntur mandata Papę iniuſta. Di-
uidit̄, & ſummar̄, ut ꝑ Panor. Caſus p̄t poni in iurib. allegatis in
gl. j. uel in iurib. allegatis ꝑ Barb. Not. primò, ꝙ ꝑꝑ mādatum
1 iniuſtū facilimè q̄s turbat̄, † ut in c. cū adeo, infra e. c. uera iuſti-
2 tia, xlv. diſt. Scd̄o nota, ꝙ ex acerbitate ſuperioris † non dēmus
turbari. c. nō oīs, v. q. v. Ex hoc quęrit Io. And. an acerba verba
3 iudicis ſine cauſæ cognitione prolata, † irrogent infamiam. &
rn̄det ꝙ nō ꝑ l. verbū, C. de his, q̄ nota. infra. Grauat̄ tn̄ pudor
eius, ꝯ quem proferuntur, l. ob. hæc verba, ff. eo. Scd̄o q̄rit̄. an
4 per verba aſpera iudex poſſit recuſari tanq̄ ſuſpectus † glo. in
c. cum, ceſſante, de app. tenet, ꝙ non. Contrarium tenet glo. in
c. cum ſuper, de offic. del. Pro cōcordia dicatis, ꝙ eſt arbitrariū
conſideratis perſona iudicis & qualitate verborum, ſm Pano.
in c. accedens, 2. infra ut lit. non cont. Tertiò nota, ꝙ ad cōſide
5 rādam iuſtitiam vel in iuſtitiam pręcepti, † ꝯſideranda eſt qua
litas negotij; & dicit Philoſoph. accidentia magnam partem
conferunt ad cognoſcendum qđ, quid eſt. Pro quo facit text.
in c. & ſi q̄ōnes, de ſimon. quem ad ſimile ꝓpoſitum inducit
Pa. in c. ſuper literis, col. fi. infra e. Quartò nota ibi, diligēter, ꝙ
6 omnis conſideratio deber fieri cum diligentia † & non tranſ-
curſoriè. Qđ facit ꝓ dicto Sal. in l. ſi ex cautione, C. de non nu.
pec. & qđ dicit gl. in c. perſonæ, in verbo, integraliter, de pruil.
in 6. ꝙ ſola lectio priuilegij nō dat materiā litigādi, ſed lucubra
ta lectio. Ex quo infert Gem. ibi, ꝙ non dr̄ didiciſſe teſtificata,
7 q̄ dicta teſtium tm̄ diſcurrit. † vn̄ non repelleret̄ a productione
nouorū teſtium ſuper eiſdem capitulis, ſm Bal. in l. 2. §. inſpe-
cto, ff. quemadmo. teſta. aper. Refert & ſequitur Fel. s̄. in procę-
mio, col. v. Quinto not. ibi, reuerentur adimpleas, hic eſſe text.
pro communi ſtylo practicantium, q̄ in productione reſcripti-
dicunt, Quid. iudex cum ea, qua decuit, & decet, reuerentia,
reſcriptum aperuit, & legit, &c. Sexto nota ibi, non poſſis, ꝙ nō
8 non dicimur poſſe, † qđ de iure non poſſumus. Ad idem text.
in l. filius qui, ff. de ꝯd. inſt. vbi glo. allegat alia iura. & in l. nepos
Proculo, ff. de ver. ſi. Septimo no. ibi, rōnabilem cauſam, ꝙ cau.
9 dēt eſſe rōnabilis, † q̄a cauſa idem eſt, qđ rō, l. cū hi, §. in cauſæ.
ff. de tranſact. l. j. C. de p̄d. curia lib. x. Vltimò nota, ꝙ ſubditus
10 non debet illico parere mandato ſuperioris iniuſto, † ſed de-
bet reſcribere & expectare rn̄ſum. Pro quo Pan. allegat text.
in Auth. vt nul. iud. §. & hoc verè. & dicm̄ Inn. in cap. inquiſitio
ni, de ſent. excom. & Bal. allegat tex. in Auth. de manda. Prin. §.
deinde ꝯpetens. vbi gl. inuehit ꝯ miſeros pręlatos, q̄ ſtatim lite-
ras Papę iniuſtas exequunt̄. Et Card. Flo. ponit exemplū in mā-
dato Papæ Vrbani 6. facto populo Florentino ꝯ Carolum, Re-
gem Hieruſalem, & Siciliæ, & addunt Fel. & Mod. plura alia. Vl
tra quos adde, ꝙ canonici, q̄ obediunt, & non reſiſtunt pręlato
11 malè viuenti & adminiſtranti bona eccleſiæ, † p̄ſumunt̄ ēt ip-
ſi malè viuere: & iō ꝑꝑ eorum culpam, capitulum non ſucce-
deret vacante ſede per remotionē p̄lati. a p̄latura, ſm Pan. in c.
ꝑ inquiſitionem, in 1. notab. ꝑ iſtū tex. j̄. de ele. Scd̄o adde, ꝙ or
12 dinarius pōt reſiſtere delegato † volenti exequi mādatū iniu-
ſtū ſm Ge. in c. ſi eo tp̄e, de reſcr. in 6. Tertio adde. ꝙ Notarius
13 actorum debet etiā reſiſtere † officialibus volētibus facere ali-
quid illicitum, clem. 2. §. Notarij, de hæret. Quarto, etiam iudex
non debet parere extrauaganti editæ de nouo, ſi videat illā ab
hone-

14 honestatẽ deuiare,sed† debet rescribere,c.pastoralis,j. de fide instru.Item dum Felyn.hic dicit, ꝙ subditi nõ tenent obedire
15 domino suo non obseruanti canones,† adde Bal.in procemio Digestorũ,ubi vult,ꝙ subditi non teneant obedire sup̃iori eos intolerabiliter opprimẽti,& ex tali cã posset Papa eũ priuare dñio.Imo s̃m sanctum Thomã in 4. senten. arti. pen. pñt subditi sine pc̃õ eũ interficere,dicẽs ꝙ tale homicidium erit meritorium,sed ꝯriũ tenẽt plures alij Theologi,& ꝯriũ fuit determinatum in cõcilio Cõstantiensi,vt refert Fely.in c.cũ nobis, col.3.j.de p̄scrip.Contra istũ text.moueo plures difficultates. Primo inquãtum dr̃,aut adimpleas,aut rescribas. Opp. & vr̃,ꝙ
16 rescriptũ deuians a tramite iustitiæ nõ dẽat delegatus † adimplere,l.rescripta,C.si ꝯ ius.ea.rescripta,xxv.q. 2.Dant plures solutiones. Prima,ꝙ iste tex.debet intelligi, qñ rescriptũ nõ est simpliciter ꝯ ius,tñ iudex suspicat ꝙ sit. Secundo respondetur ꝙ tex. non p̃supponit,ꝙ dẽat adimplere, si sit ꝯ ius,sed dicit, ꝙ considerata prius qualitate negotii poterit adimplere, aut rescribere, & iste intellectus applaudet literæ. Secundo oppo. ad secundã partẽ,ꝙ non debeat supersedere, nec scribere si sit ꝯ ius:sed,dẽt recijcere.d.l.rescripta.Sol. verũ si sit ꝯ ius expressè,secus si alr̃ ptineat iniqtatẽ,s̃m glos. ibi. Tertio oppono, ꝙ non teneatur rescribere,si rescriptum sit obreptitiũ vel subreptitium,c.sedes,& d.c.super lr̃is.vbi dr̃,ꝙ impetrãs p falsam suggestionẽ,vel aliàs ex malitia.nullũ cõmodũ dẽt cõsequi ex tali rescripto, & sic iudex dẽt illud reiicere.Sol.Contrarium credo uerum,nec iste text.negat.Quarto oppono.dr̃ p Pan.ꝙ dẽt expectare secundam iussionẽ,& sic p̃supponit p ipsum & oẽs,
17 ꝙ secundæ iussioni iniustæ teneatur delegatus parere.† Contra de c.si dñs,& c.resistit.xi.q.3.Nã eadem rõne,qua non tenetur parere primo rescripto,quia est iniustũ,eadẽ rõne non debet teneri parere sc̃do.Potius.n.debemus oĩa mala pati, q̃ cõmittere pcm̃,c.ita ne,32.q.5.c.satis,j.qđ met.cau. Attento maximè,qa Papa nõ p̃t facere,ꝙ pcm̃ non sit pcm̃,c.1.xli.dist.Pro resolutione distinguẽdũ est.Aut dubitat,an mandatũ sit iniustũ,aut est certũ,ꝙ est iniustũ.Primo casu habita sc̃da iussione tenet parere,& credere mandatũ esse iustũ.c,si qđ culpat, 23. q.1.gl.in c.ad aures,j.de tẽpo.ordi.Quæ vult, ꝙ excusatur subditus isto casu, ẽt si paruisset primo mãdato , nõ expectata secunda iussione,pp bonũ obedientiæ,& sic p̃t intelligi iste tex. in prima pte alternatiuæ,aut adimpleas, &c. Sc̃do casu principali,qñ certũ est præceptum fore iniustũ.subdistingue. Aut p̃cipit id,sup quo p̃cipiens nõ habet facultatẽ dispensandi , & tũc nõ est obediẽdũ ẽt post sc̃dam iussionẽ.Ita loqt tex.in c. q resisti cũ aliis allegatis in ꝯriũ.Aut hẽt authoritatẽ dispẽsant, di. & tunc,si cõstet ꝙ velit dispẽsare,obediendũ est ẽt primo mandato,s̃m Host.& Pan.in c. significauit, j. de offic. ordi. & Pan.in c.cum teneamur,de p̃b. & hic , vbi dicunt satis constare de uoluntate dispensandi, si rescribit ex certa sc̃ia,vt.p Pan. in c.ueniens,de fil.præsb.Posset tñ isto casu,vbi solum ex certa sc̃ia scribit,expectari sc̃da iussio,quia ẽt ꝙ Papa scribat ex certa sc̃ia,potuit tñ eẽ,ꝙ malè fuit instructus,& p̃t ẽt ꝯ rescriptũ emanatum ex certa scientia opponi exceptio obreptionis, secundum Fely. hic, col. 1. & latius in c.cum inter, colũ.3.& seq. j.de excep.Aut non constat, & uelit dispensare, tunc non debet parere primæ, ut hic in secunda parte alternatiuæ, etiam si mandet sub pœna excõmunicationis late sẽtẽtiæ, s̃m Pan. hic,& Bal.in d.c.cũ teneamur.ẽt si diceret p̃cisè, sic fieri uolumus,c.2.s̃.eo.Sed bñ tenet parere sc̃dæ iussioni , quia geminatio mandati habet vim dispensationis,cũ constet de certa sc̃ia Principis,s̃m gl.in c.1.in uersi.noscat,de consti.lib.6. Et habet uim clausulæ,non obstante,secundũ Ant.in c.j.col.4.s̃. eod. & in c.q̃ in ecclesiarũ,col.pen.s̃.tit.1.tradit per Fel.hic,col. fi. Iuxta p̃missa q̃rit Panor.an sit obediendũ Papæ mãdati ꝯferri bñ
18 ficiũ† notoriè indigno.& licẽt ex p̃missis colligatur decisio, tñ p clariori resolutione r̃ndet,ꝙ est ei obediendũ,si ꝯstet de mẽte,& possit dispẽsare cũ tali indigno, alias secus. Sed ꝯ istã decisionẽ obstãt duo, q̃bus r̃ndeas,vt p Dec.hic.Secundo pro in
19 telligentia uidendũ est,quis dicatur taliter indignus, † cũ quo Papa nõ possit sine pc̃õ dispẽsare. Fel.in c.inquisitionis, de sent. excõ.exemplificat in indigno defectu literaturæ, quia penitus illiteratus p̃hibetur de iure diuino p̃mouẽri ad ordines, iuxta illud Oseæ,Tu sc̃iam repulisti,& ego te repellã, ne sacerdotio fungarius mihi.translatiuè in c. nisi cũ pridem,§. pro defectu,inf.de renũcia.Nihil.n.magis uitiosum offerri Deo, põt, q̃ hominem illiteratum, c.illiteratos, 36. dist.in tm̃ ꝙ Specu. de dispẽ.§.iuxta,ver.6.dicit illiteratũ ordinatũ nõ recipere characterem.Quod non credo uerum. & ꝯrium tenet ibi Io. Andr. in addi in gl.in d.c.illiteratos,& ꝯriũ p̃bat in c.fi.de æta. & quali.& in c.fi.& ibi Gemi.de tempo.ordi.lib.6.& dicit Inn. in cap. cum nostris,inf.de conces.p̃ben. ꝙ à beneficiis magis repellit illiteratus,q̃ homicida , quia collatio facta homicidiæ mero iure ualet. Sed collatio facta illiterato est ipso iure nulla, facit text.in d.c.fina.de æta.& qualita. Contra tamen prædicta obstat tex.in c.1.de renũ. in 6. in ver.sufficientiã.iuncta gl.q̃ intellexit de sufficiẽtia p p defectũ literaturæ.Fel.hic,col.fi.r̃ndet sp̃ãle in Papa,ne scandalizet ecclesia ex depositione Papæ. Ista r̃nsio nõ placet , qa pp scandalũ nõ receditur a iure cõi,qñ est tale scãdalũ,sup quo non cadit dispensatio.c. qui scandalizauerit,vbi glo.j.de reg.iu. Vñ dico,ꝙ ille tex. loqtur de insufficientia prouenientẽ ex imperitia,nõ ex illiteratura. Differt.n.imperitus ab illiterato,vt per Bar.in auth.sed nouo iure,C.si cer.pe. Et suadetur,qa loqtur de Papa Cælestino , q sciebat legere , & sic non erat penitus illiteratus,sed erat simplex & imperitus,vt dicit ibi Gemi.Glo. pen. diuidit in tres partes.In prima colligit notabilia.in secunda opponit.In tertia soluit.Quæritur pro intelligentia huius glo.de duobus.Primo, vtrum quilibet tenea-
20 tur rõne † oĩum gestorũ suorũ reddere. Sc̃do, an possit de oĩbus reddi rõ.Circa primã qõnẽ,r̃ndet Pan. ꝙ nemo tenet reddere rõnem actorũ suorũ,nisi sit obligatus rõne officii.Primã partẽ huius r̃nsionis intellige verã in foro fori, secus in foro poli,in quo de oĩ verboocioso reddituri sumus rõnem,secundũ Host.hic.Secundam partẽ r̃nsionis, ꝙ q̃libet teneat reddere rõnẽ officij & administrationis sui, p̃bat Pan. exẽplo testis,
21 † q tenet reddere rõnẽ sui dicti,aliàs nõ p̃bat,c.cũ cãm, inf. de testi.qđ verũ est si interroget,s̃m gl.in l.solã,C. de testi. & in §. solã,hic allega.Nam vbi non interrogat, sustinet dictum, licẽt nõ faciat semiplenã p̃bationẽ,ita ꝙ deferri possit iurm̃ in suplemẽtũ probationis,s̃m Bal.in c. 1. de cõsue.rec.feu.quẽ seqt̃ Dec.hic,& Fel.in d.c.cũ cãm,col.5.& Ale.ꝯsi.32.col. 2.lib. 1. Et si testis deponat sup hic,q̃ cõsistũt in iudicio intellectus, ẽt nõ interrogatus dẽt reddere rõnem,aliàs non p̃bat,s̃m Bal.in d.l. solã.Card.& Pan.in c.cũ cãm , de testib.vbi dñt , ꝙ testis deponens sup valore non p̃bat, nisi assignet rõnẽ , ẽt non interrogatus, & Inno.in d.c.cũ cãm , vbi loqtur in teste deponẽte sup ebrietate,vel furore.& Soc.ꝯsi.42.col.2.lib.1.& consil.143.col. 3.eo.li.dicit tñ Soc.ꝯsi.171.col.3.li.2.ꝙ si testis deponat sup eo , ꝙ facili discursu p̃cipit, p̃bat,ẽt ꝙ nõ assignet rõnem,si nõ fuit interrogatus.Allegat Bar.in tracta.de testẽ,col.3.& si testis deponat sup fama,non p̃bat,si nõ assignat rõnem etiam non interrogatus,secundũ Soc.ꝯsi.54.Visa breui narratione,col.pe.li. 4.& data paritate testiũ, credendũ est eis, qui assignãt meliorẽ rationem,s̃m Fel.in c.licet causam,col.8.de p̃ba.& est text. in l. heres absens,§.proinde,ff.de iud.intantũ,ꝙ nõ valet statutum, ꝙ credat testibus deponẽtibus absque rõne,secũdũ Bal. in l. si non sp̃ali,ad fi.C.de testa. Qđ seqtur Fel. in d.c.cũ cãm,col.8.& dato,ꝙ valeret,dẽt intelligi si nõ fuerint interrogati, vel nisi assignẽt malã rõnẽ,vt egregiè cõsuluit Dec.consi.37. in cã rigo
22 rosa.Similiter p̃latus rõne officii † tenet cuicũq; poscẽti reddere rõnẽ,36.di.c.qualiter & qñ.& ibi gl.inf.de accu.Similiter tutor & curator,toto ti.ff.de tute.& rõ.distra.l.aduersus l. rõnes, C.de admi.tu.Silr̃ negotiorũ gestor.Similiter quilibet admini-
23 strator,† vt hic p Dec.allegãtẽ quã plura ꝯsilia,& p eũdem, vbi alia adducit,ꝯs.110.Verè,vt puto.Et vltra eũ adde tex.in l.j.& ij. C.vbi de rõci.agi opor.& Socy.ꝯs.24.& ꝯsi.31.in 1. lib.& ista est rõ,qa officiales tenent finito officio stare in loco sui officii per quinquaginta dies,parati reddere rõnes suæ villicationis.l.1.C. vt oẽs iudi.tã ciui.q̃ crim.Et in tantũ tenẽtur officiales stare in sindicatu,ꝙ non valeret statutũ,seu pactũ disponẽs ꝯrium,s̃m Bal.& Ang.in l.si seruus vetitus,ff.de leg.1.& Ang.in l.si mora, ff.so.mat.operat tñ tale pactũ vel statutũ, ꝙ non teneantur de male gestis ex leuissima,aut leui culpa,secundũ Fel.in ca.si diligenti,col.7.inf.de foro ꝯpe.Et hæc sufficiãt ad hãc ꝯclusionẽ,q̃ tu discurrendo poteris diffusius exornare.Circa sc̃dam qõnẽ, an de oĩbus possit reddi rõ,facias tres ꝯclusiones. Prima cõclu-
24 sio.De secretis diuini iudicij † nõ p̃t reddi rõ,c. Nabuchodonosor,in prin.& in §.de Tirijs,23.q.4.c.si ex bono,de penit.di.4.& gl.in cle.1.de sum.Trini.& fide cathol.Alia adducit Fel. hic. Tu adde rõnẽ,quare non possit reddi rõ, qa volũtas Dei est essentia ipsius,& prima cã omnium. Sed Deus est imperscrutabilis, c.1.s̃.de sum. Tri.ergo ita eius voluntas . Iõ sapiẽs Cato inquit.

Mitte arcana Dei cælumque inquirere quid sit:
Cum sis mortalis,quæ sunt mortalia cura.

Et hr̃ Sapien.4,Altiora te ne quæsieris, & fortiora nõ perscrutaberis, sed quæ præcipit tibi Deus, illa cogita. Quæ notabis
25 contra istos fatuos † prædicatores,qui contra doctrinam Apoli quærunt plus sapere,quam oporteat. Nam rectius facerent, si vitia acerrimè redarguerent, & secreta Dei quibusdam friuolis ratiunculis animos fidelium peruertentibus non inquirerent. Secunda conclusio , de his quæ sunt positiui iuris de-
26 pendentibus a voluntate Principis non potest reddi ratio, † secundum Panor.qui ita intelligit l.non omnium,ff. de legibus, & est text.in l,prima,§.pueritiam.& ibi glos.ff.de postulan.cum concord.de quibus per Fely.hic,col.7. Ideo Aduocati nescientes assignare rationem statuti,dicunt;sufficit statuentes ita statuisse,& ita statuerunt, quia sibi placuit, secundum Bald. in l. Gallus,§.si eius,ff.de libe.& posthu.Similem rationem assignat tex.

tex.Instit. qui manumit.pos.in princ.& Insti. de vsuca. in prin.
vbi glo.allegat illud Iuuen.
Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Pro quo est text.Insti.si quadru.paupe.fecis.dica.in princ. facit
l.1.ff.de consti.Prin.& istud ēt dicit gl.in c.2. in versi. vltra qua-
tuor,de rescrip. lib. 6. Et dicit Iurecon in l.prospexit, ff.qui & a
quib.& Papa in ca. in memoriam, 19.dist.ꝙ lex quamuis dura,
seruanda est,qa ita scriptum est.circa cuius l.ꝓspexit,intellectũ
latè se extendit Fel.hic,col.7.& omnia eius dicta habuit ab Ale.
in l.1.§.nunciatio,ff.de no.ope.nunci.Et adde, ꝙ lex dura ēt in
27 foro conscientię † seruāda est,ſm Pan.in c.inquisitioni,de sen.
excom.Scdo adde,ꝙ in ꝯriũ vr̄ tex.in l.2.versi.sed ꝑ dura nimis
est,& seuera ista interpretatio, ff. de custod.reo. Sed l. ꝓspexit,
loqtur vbi cōstat de mēte legislatoris,& in casu certo: illa loqt
in casu dubio.Tertio adde,circa intellectus relatos per Fel.Lā-
cel.Dec.in l.oēs populi,in 6.q.prin.Bartol.ff.de iusti. & iure.vbi
confutat multa dicta ꝑ Fel.hic.Tertia conclusio, de his quę cō
28 sistunt in ingenio & in iustitia naturali,potest reddi rō;† Ita lo
quitur iste tex.& tex.in c.coepiscopi,68.dist.qui dicit, quòd rō-
ne caret extirpandũ est,& tex.in c.cōsuetudo,1.dist.vbi dr̄,ꝙ le
gē rō cōmendat.Et homo,q non vtit̄ rōne, non est homo, sed
bestia,secundũ gl.in Auth.de monach.in prin.in versic.decen-
tem.Omne,n.disputatione agitandũ,& ratione iuuandum est,
c.vides,23.q.6.facit tex.in c.nulla ratio, ĩ.de præben. & qui sine
ratione loquitur,deridendus est,l.& an vltro,§.1.ibi, sed Celsus
eleganter deridet,ff.de neg.gest.quem tex.allegat Bal. in prçlu.
feu. col.1.ꝯ Docto. qui consulunt sine lege & rōne.Et not. ꝙ
29 rō,q̄ reddit,dēt esse cōcludens.† Tex est hic, in ver.rōnabilem
cām.lō testis assignans rōnē,q̄ sit eadē cũ dicto, non ꝓbat, qa
talis rō non cōcludit,l.fi.ff de offi.procu.Cæsa.l quod Labeo,ff.
de Carb.edic.Ita Inno.in d.c.cum cām.Spe.tit. de teste, §.nunc
videndũ,ver.de visu.Bal.in d.l.solā,C.de testi.Soc. consi.42.col.
2 li.1.ꝯsi.98.col.fi.li.4.Et si ratio testis sit falsa,eius dictum ēt fal-
sum reputatur,ſm Bal.in l.conuenticula,C.de episc. & cle.Soc.
consi.114.col.4.li.2.Sicut.n.corpus regulat̄ ab anima, vel saltē
dēt regulari,ita actus nr̄i dēt regulari a rōne: Est.n.ratio,anima
cuiuscūque dispōnis,l,non dubiũ,vbi Bal. C.de legi.Pan.in c.fi.
col.3.ĩ.eo.gl.in l.2.C.q̄ sit long.consuetu.Soc.pulchrè ꝯprobat
dictũ tex.nostri vno mō.In secunda, alio mō. In tertia concor-
dat duo iura,q̄ pro ꝯrijs allegauerat. In quarta infert. Secunda
ibi,nam & Vrbanus.Tertia ibi,sed adeo. Quarta ibi,obediat.In
eadem gl.ibi,l.nemo,aduerte,qa obstat: qa sententia Principis
30 † hēt vim legis,l.fi.C.de legi.in c.in causis,de re iudi.Ideo Sal. in
telligebat illā legem in sñia inferioris, & ita ēt intellexit Host.
hic.Vel aliter dic,ꝙ loquitur in consilijs Principis, secus in sen-
tentijs.Vel loqtur in sentētijs latis ab Imperatore ꝯ ius,nō clau
sis in corpore iuris,quas non tenemur sequi,d.ca.de causis,vbi
Fel.in 1.fallen.In eadem gl.ibi,c. nō plures. Nota ꝑpetuo istam
31 gl.ad saluandũ testes,a contrarietate, † quorũ vnus deponit,ꝙ
fuit actus prohibitus,alter ꝙ non. Nā pñt saluari intelligendo,
ꝙ vnus loquatur implicitè, alius explicitè,ſm Fel.hic.iisdē mo-
dis,qbus ꝯcordantur iura,iisdē modis pñt cōcordari testes, ſm
Ant.in c.cum tu,ĩ.de testi.Imo.in l.inter stipulātē,§.1.ff.de ver.
obli.& 50.modos,& vltra posuit Spec.in titu.de dispu.& allega.
ver.post hæc autē satis.Et dũ gl.dicit,ꝙ implicitè dr̄ prohibitũ,
quòd ex mente venit,vide Fely.latè in c.1.post glo.1.dist.

S V M M A R I V M.

1 *Electus, & confirmatus ante consecrationem, non dicitur promotus ad episcopatum, quemadmodum non suscepto pallio, non potest quis dici Archiepiscopus. nume. 2. 6. & 9. vbi dantur plures fallentiæ.*
3 *Electus in Papam ante benedictionem, coronationem & consecrationem, non potest intitulari Pontifex Maximus.*
Et quid de electo in Imperatorem. nu. 4.
5 *Scholaris examinatus & licētiatus, ante impositionē bireti nō pōt dici Doc.*
8 *Episcopus post consecrationem translatus ad alium episcopatum, statim sequuta translatione, & confirmatione dicitur Episcopus.*
10 *Electus ante confirmationem non habet exercitium iurisdictionis, licèt possit dici prælatus habitu.*
11 *Prouisio Papæ habet vim electionis & confirmationis.*
12 *Prouisionis appellatione propriè non venit electio.*
13 *Decanus est dignior Archidiacono. & quid ita.*
14 *Canonici soli sunt de capitulo.*
15 *Capitulum dicitur, etiam quòd ibi non sit Episcopus, & caput suum.*
16 *Ecclesia ponitur pro capitulo.*
17 *Papam fallit obliuio.*
18 *Mandatum, & præceptum inter se differunt. & quotupliciter, tum in quo conueniant. nume. 19.*
20 *Bonum omne procedit à gratia Dei. Gratia autem duplex.*
21 *Collatio, dicitur gratia.*
22 *Datę tempus consideratur in beneficialibus, vbi in consideranda persona executoris inspicitur tempus datę. nume. 24. fallit tamen, nu. 23.*
25 *Tempus depositionis, non tempus celebrati contractus inspicitur ad cognoscendum habilitatem testis.*
26 *Subreptio vitiat ipso iure literas ad bñficia, sup quo uide limitationes. n. 27.*
28 *Archidiaconus & canonicus quis potest esse in eadem ecclesia.*
29 *Iudæus conuersus ad fidem Christi, est capax beneficiorum etiam in ecclesiis cathedralibus.*
30 *Neophitus propter reliquas Iudaicæ perfidiæ, prohibetur a testimonio cōtra Christianum. Nec admittitur ad officia secularia. nu. 31.*
32 *Conuersus iamdudum, an cæteris paribus præferatur semper Christiano. Et an semper bonus pręferatur ei, qui aliquando fuit malus. 33. & 34. & 36.*
35 *In electione præferendus est is, qui misericors esse didicit.*
37 *Testis semper bonus in casu criminali præfertur testi emendato de delicto.*
38 *Delicti fructum nemo ualet reportare, colligere, & referre.*
39 *Via non est danda seruis Dei, ut se facilius putent prouehi & elegi, si quando facti fuerint deteriores.*
40 *Bonus & honestus quis præsumitur ex antecedenti & subsequenti probata conuersatione.*
41 *Intellectns iurium non sunt trahendi ad gratiam.*
42 *Nullatenus, dictio, quid significet.*
43 *Singuli & uniuersi, an proficentur, quòd non.*
44 *Receptio in canonicum dupliciter potest considerari.*
45 *Vicegerens quis dicatur, & quis delegatus.*
46 *Mandatum factum uicegerentis, censetur factum ei, cuius uices gerit. quod limita nume. 47. & 48.*
49 *Capitulum non habet ordinariam, nec succedit, quo ad collationes beneficiorum & nume. 51.*
50 *Mandatum factum capitu, an dicatur factum tāquam apostolico executori.*
52 *Mandatum factum capitulo, non se extendit ad Episcopum.*
54 *Canonicus p̄sumitur scire mortē sui prælati, & ea quæ in ecclesia geruntur.*
54 *Iudex an possit procedere uirtute ꝓrogationis sibi factæ ꝑ Senatũ, vel Regē.*

EAm te. ¶ Sũmatur, vt hic ꝑ Pan. dupl'r. Tu ad
uerte, qa stante, ꝙ in dubio mandatũ
factũ capitulo vacante sede, intelligat̄ factũ capitu
lo, vt Vicegerenti, primũ summarium, qd̄ est Ioan.
Annt. ꝓcedit etiā ſm cōem intelſm. Nota primo,
ſm Pan. post alios ibi, añ tuā ꝓmotionē, iũcto fi.ibi, nec adhuc
1 esses consecratus, ꝙ electus & ꝯfirmatus añ ꝯsecrationē † non
dr̄ promotus ad episcopatũ. Aduerte ad duo. Primo, ꝙ istud
not.non bñ colligit̄ hic, qa ſm oēs, tpe datæ l̄rarum vocabat se
des, ergo iste non erat electus & cōfirmatus, qa nō vacasset, c.
transmissa, ĩ.de elect. Scdo aduerte, qa vr̄ falsum. Nam electus,
& ꝯfirmatus dr̄ ꝓmotus, licèt non dicatur adhuc eps, c.cum in
cũctis, §.inferiora, in fi.inf.de elec.& in c.sup his, de accusas. Ha
betis igitur notare, ꝙ electus & confirmatus añ cōsecrationē
non p̄t dici eps, c.tua nos, ĩ.de his, q̄ siũt a p̄la.sine consen.capi.
vbi Abb in j.no.& c.tā l̄ris, vbi ēt Abb.inf.de test.& gl. in c. j. de
relig.domi.cũ alijs adductis ꝑ Fel.hic, & bñ ꝓbat̄ in rub. inf. de
translat.episco.vel elect. Non etiā dr̄ Pontifex, vt ꝑ gl. in cle. 2.
2 de celeb.miss. Silr ante susceptionem pallij † nō p̄t aliqs appel-
lari. Archieps, c.nisi inf.de auth.& vsu pal.c.qd̄ autē, de elec. Si-
3 militer electus in Papam † añ bñdictionē coronationē, & con-
secrationē, non p̄t intitulari Pontifex Maximus, seruus seruo-
rum Dei, ſm gl.in data Sexti, in uersi. Pontificatus & gl. fin. in
proœmio Clemen. Hodie tñ se Pontificem & Epm appellat,
gr̄as & dispensationes facit añ coronationem, & qui dñt eum
non posse talia facere, excōicatus, est vt in extrauag.cl. incipic.
quia nonnulli, de sent.excō. Similiter electus in Imperatorem
4 † añ coronationē, non dr̄ Imperator, ſm gl.in data Sexti, ꝑ tex.
in l.fi.exponendo verbũ, ortũ, i.coronationē, C.de fer & ꝑ tex.
in l.bene a Zenone, in fi.ibi, ex eo tꝑe valitura, quo Imperiales
suscepimus insulas, C. de quadr.præscriptio.& ibi gl. no. ꝙ nō
valent priuilegia concessa ab electo ante coronationē, & idē
voluit Bar.in l.ex eo, ff.de testa.milit.ꝑ illũ text. vbi electus non
p̄t dici miles, ante, quā sit descriptus in matricula. Adde text.in
cle.j.circa mediũ, de iureiu.ibi, Ego H.Rex Ro. annuente Deo
futurus Imperator, & ibi glo.no. Et ex hoc infertur, an electus
in Imperatorē possit añ coronationē exercere iura Imperii,
de quo ꝑ gl.in cle.j.in uersi.Reges & ibi Imo.& in cap.indenni
tatibus, de elect.in 6, & in ca.cām, q fil.sint leg.ꝑ Old. cōsi. 180.
& consi.190.Pau.de Cast.consi.105. Marti. Laudē in tract. suo
de Princip.versi.xxv.& Cor.consi.1.lib. 3. vbi tenet unum ma-
gnum, ꝙ ad essentiam Imperatoris non est necessaria corona.
5 Similiter scholaris examinatus & licentiatus, † añ impositionē
bireti non potest dici Doctor, secundum Bald.in l. athletæ, in
prin.ff.de excusa. tut & Felyn.hic, qui alia adducit. Et obliga-
tus tenere unum Vicariũ Doctorē, non pōt tenere vnũ licētia
tum, ſm Bal in l.pen.ff.de testa.mil.Fely.hic. Rō huius not. est,
qa episcopatus est ordo, c.cleros, vbi glo.xxj.dist. ꝯsecratio autē
est illa, q̄ cōfert ordinē & non electio, ſm gl.in proœmio Sexti,
in versi.Eps.Pan.in c.quanto, de offic. ord. Istud notabile reci-
pit nonnullas declarationes. Prima est, vt nō possit dici Eps ra
tione ordinis, sed bene ratione iurisdictionis & præeminen-
6 tiæ, † potest dici episcopus, d.c.transmissam.vbi dr̄, ꝙ nondum
consecratus p̄t oīa, q̄ sunt iurisdōnis, licèt nō possit ea, q̄ sunt
ordinis, nec ea q̄ exigũt discussionem maioris inquisitionis, vt

conuocare

conuocare sinodum. Et hac rōne añ ɔsecrationē dr̄ p̄latus,d.c. tam literis,& ibi not·Pan.& Arch.in c.dilectissime,8.q. 2.Aret. in c.meminimus,de accusa.Hinc est,ꝙ dispō cap.cum ex eo,de elec.in 6.hēt locum in electo & ɔfirmato tm̄,ſm Ioā. And. ibi, qa dare licentiā studēdi,est iurisdictionis.Hinc est, ꝙ dispō cle. 1.de rescri.hēt locū in Vicario electi,& nōdum ɔsecrati, ſm gl. & oēs ibi.Hinc dispō cle.1.de foro ɔpe.hēt locū ēt in electo nō dū ɔsecrato expulso,ſm gl.approbatā ibi,in ver.eps.Hinc est,ꝙ dispō c.verum,ĵ.de foro cōp.licēt loquat in ɔsecrato,hēt ēt locū in electo,ſm glo.& cōiter Doct.ibi & pondera illū tex.ibi, ex quo eps fuit cōsecratus,qa vr̄ probare,ꝙ nōdū ɔsecratus dicat Eps.& istud ēt probat tex.in c cū in cūctis. §. cū vero,in ver.de ɔsecrādis epis,de ele.Hinc est,ꝙ electus p̄t ɔcedere indulgētias, qa dare indulgētias,est dignitatis & iurisdictionis, & non ordinis,ſm Pan.in c.accedentibus,ĵ.de exces.prael. & plura adducit Fely.hic. Tu vide latius per Gemin.in ca.1.col.2.de pœnit.& remis.& per Imol.in cle. 2.de pœniten & remis. Ex præmissis infertur,ꝙ non est verum vnum,quod tenet hic Fely.ꝙ dispō ca. fi.de re iu.in 6.ꝙ vult, ꝙ eps possit legere sn̄iam p aliū,non hēt locum in electo,,put ibi ēt tenēt Ioan.And. & Gem. Nam hoc vr̄ falsum,qa legere sn̄iam, est de spectantibus ad iurisdictionē. Nec obstat,ꝙ illud priuilegium detur epō pp dignitatis prærogatiuam,quia quantum ad iurisdictionalia,electus habet prerogatiuam dignitatis per prædicta.Et dicit tex.in c.inter corporalia,ĵ.de transla.pla.ꝙ ecclesia hn̄s electū, dr̄ cōiungata quo ad quid.i.quo ad iurisdictionalia; & viduata quo ad quid. i. quo ad sacramentalia, & ea quæ sunt ordinis. & sic intelligitur consiliū Old.194.Factum tale est,allegatum per Fely.hic, col.3. Hinc est,ꝙ electus licet non possit q̄ sunt ordinis,potest tamē dispēsare circa ea , quæ sunt ordinis: quia dispensare est iurisdictionis,ſm Pan.quem alij sequuntur,in ca. at si clerici, §. de adulterijs,col.pe.ĵ.de iu.Scdo declara,vt nō dicat eps ,p̄riè, sed largè
7 † electus nōdum cōsecratus,pōt dici eps,ſm Car. in cle. 1.in 6. q.de pen.& ideo in odiosis appellatione epi,nō ɔtineretur electus,ſm Bal.in l.si nōdum,C.de furt.col.1.vbi decidit,ꝙ pena c. ita nos, 25. q. 2. non habet locum in interficientibus electum nondum consecratum.Sequuntur Fel. & Mod. hic. Tertio intellige,vt procedat in eo,q nunq̄ fuit ɔsecratus,sed si eps ɔsecratus transferret ad aliū episcopatum, statim sequuta translatio-
8 ne & cōfirmatione,dr̄ † eps illius epatus,ēt quo ad ea,q̄ sunt ordinis,qa per primam consecrationem impressus fuit character epatus ordinis,qui non est reiterandus,ſm gloss in c. proinde, de elec.in 6.& in c.post translationem,de renun.Quarto intel-
9 lige,nisi electus esset ēt abbas,† qa tunc poterit etiam conferre minores ordines,licēt nō sit cōsecratus. Nam Abbas minores ordines confert,c.cum contingat,ĵ.de æta.& qual.ita Gemi.in c.is,cui procurator,de elect.in 6.sequitur Fely.hic. Tu considera,an istud sit verum , quia Abbas solum habet licentiam conferendi ordines minores in suo monasterio,ergo non deberet posse extra monasteriū , qa limitata cā limitatū ,p̄ducit effcm , l.in agris,ff.de acquir. rer.dom. Et si posset vt abbas, non debet posse vt electus,cum facultas sit restricta ad abbatiā.Vltimo intellige p̄dicta oīa in electo & confirmato:sed in electo tantum
10 † aliud dd̄m vr̄,qa ipse electus ante cōfirmationē nō hēt exercitium iurisdictionis,licēt possit dici prælatus habitu,ſm glo.in c.quanto,63.dist.De quo latè Fel.in c.cum Bertoldus,colum.1. & seq.ĵ.de re iud. Habetis ēt elicere ex isto nota. Pan. ꝙ prouisio
11 Papæ † hēt vim electionis & confirmationis ſm Inno. in c. cum olim,de cau.posses.& proprie.& istud firmat glo.4. in c.1. de elect. lib. 6. ad quod multa adducit Fel. hic vltra quem adde Pan.in c.cum in cūctis,§.cū vero,de elec.vbi dicit,ꝙ Papa creat episcopos solo verbo,& talis creatio dr̄ ,p̄uisio, q̄ habet vim electionis,& confirmationis.Adde ēt, ꝙ ,p̄priè appellatione pro-
12 uisionis † non venit electio,c.cum in illis,§.illis,de p̄b.lib 6. Qđ est verum propriè,sed largè cōtinetur oīs modus,p quē prouidetur ecclesiæ,ſm glo.in cle.fi.de elect.quē sequitur Gem.in d. §.illis.& Fel:q latè instat,in c.in nr̄a,coroll.32.ĵ.eo.In tex.ibi,de
13 cano & capitulo, nota tex.in ar. ꝙ decanus † est dignior archidiacono.Nam hic Papa vacante sede scribit decano, & capitulo , non archidiacono ; & sic innuitur,ꝙ decanus sit primus in ecclesia post epm.& ꝙ sit dignior,probat tex.in c.cum in cunctis,§.interior,arguendo ab ordine literæ,ĵ.de elec.Sed in ɔtrariū fortiter vrget tex.in c.ad hæc,ĵ.de offi.archid. vbi dr̄,ꝙ est oculus Epi,& primus post epm.Et in contrarium facit tex. in c.rōne,§.nec etiam,arguendo ab ordine literæ,de foro comp.lib.6. & ꝙ archidiaconus sit dignior,firmat glo.in rubr.ĵ.de offic.archid.Ad istud rn̄det Io. And. in c.cum in iure, ĵ. de elect. quōd de iure archidiaconus est dignior, quia decanatus nō est dignitas de iure,sed ſm consuetudinem tantum , unde regulatur a consuetudine.Quandoque.n.est prima dignitas post episcopatū,vt hic;q̄nque nō ,p̄ut se habet cōsuetudo, c. post electionē, de concel.p̄b.& istud expresè vult Pan.in ca.auditis,in 3.no.ĵ.de cle.nā decanus ibi hēt primā vocē in ecclesia.dicit Abb.ex consuetudine,nō de iure.Et dicit Abb.in c.cū contingat, char. pe-ĵ.de foro compet.ꝙ de iure decanus non hēt iurisdictionē aliquam.idem dicit gl.in c.dilecto,ĵ.de sentē.excō.& q̄nq; hēt solum officium,c.ex parte,de cleri.non resi.c.1.ne præla.vic.suas. Aliqñ ponitur ,p archipresbytero rurali,vt in d.c. ad hæc,de offic.Archidia.dr̄ autem decanus,quasi præsit decem clericis,ſm Arch.in c.capite,50.dist.sicut decanus de iure ciuili dr̄ qui præest decem militibus,ſm gl.in rub.C.de deca.lib.12.Nota etiā ex istis verbis,decano & ecclesiæ, exponendo i. capitulo , ꝙ deca-
14 nus non dr̄ de capitulo:† nam soli canonici sunt de capitulo, c. 1.ĵ.de elect.c.cum olim,de re iud:c.1.de inst.nisi cōsuetudo aliter se habeat.Et ita loq̄t tex in c.cū inter vniuersas, vbi Abb.in 1.notab.ĵ.de ele.vel nisi decanus esset ēt canonicus,vt hic in fi.
15 Nota ex eisdem verbis,ꝙ appellatur capitulum , † ēt ꝙ ibi non sit eps & caput suum.ad idem tex.in c.1. ne sede vacan.Imo appellatione capituli non comprehendit caput ſm gloss. in cle. vt hi,qui. de æta. & quali. de quo abundè per Fely.in prooemio Grego in versi.Gregorius, col. 4. & seq. Iterum ex eisdē verbis
16 nota , ꝙ ecclesia ponitur pro capitulo . † De sign̄atione huius verbi,ecclesia,vide glo.in c.cum clerici Placentini,de verb.si & in ca.fin.ĵ.ne pla.vices suas.In tex.ibi,meminerimus.Not.quòd
17 ēt Papam fallit † obliuio.ad idē tex.in c.præterea,23.dist.& præsumitur,ꝙ Papa non recordetur de his,q̄ paulo añ gessit,c. cæterum,s̄.eod.c.ex parte,1. ĵ. de offi.deleg.propter multitudinē negotiorū,q̄bus est implicitus,c.ex parte,de capel. mona. traditur p Gem.in c.1.super gl.3.de constit.in 6.ibi, p̄ceptum dedimus, & mandatum. Nota ſm Pan. ꝙ dr̄ia est inter mandatum
18 † & p̄ceptum,vt hic p eum.Circa istud notabile aduertendum est ad duo.Primo,qualiter differant,quantū ad tex. nr̄m.Secūdo,qualiter inter se ḡnaliter differant.Circa primum Pan.post Ant.dicit hic,ꝙ mandatū ponitur pro literis monitorijs.Præceptū ,p literis p̄ceptorijs.Nā olim dabant tria paria lr̄arū. monitoriæ,p̄ceptoriæ,& exequutoriæ,vt latius declarat Pan.in c. cōstitutus,ĵ.eo Sed aduerte,qa iste sensus non vr̄ ,p̄babilis,quia si in literis monitoriis apponat verbū,mādamus : qa cū dicat,vos monemus,& per apostolica scripta mandamus, tunc tales monitoriæ necessitant, & trāseūt in p̄ceptorias, ſm Fede. de Sen. ɔs.240.Quia in p̄n̄ti.Scdo,quia apparet,ꝙ forma mādati & p̄ceti erat vniformis,vt ibi,M.q de gēte Iudæorū,&c.Tertio,qa iste tex.vtitur ,p̄synonymis istis duobus verbis,vt patet in versi. ipsi vero,& in ver.cū itaq;.Vn̄ Bal exponebat istū tex. p̄ceptū dedimus & mādatum.i.p̄cipiēdo mādauimus . Circa ſm quantū ad inducēdum necessitatē,mādatū supioris & p̄ceptū nihil diffe-
19 rūt,† vt probat in c.1 de offi.deleg.& in rub C.de manda. Prin. Nā in superiore mādatū & iussus,nihil differūt,cle.1.& ibi Car. in 8.no.de iu.Imo p̄ces superioris hn̄t vim iussus,qa rogare Ducum est spēs violēta iubēdi,ſm glo.in l.1. ff.quod iussu. Maiorē tn̄ hēt efficaciā p̄ceptū,q̄ mādatū , pp quinq; dr̄ias aggregatas hic p Fel.Et circa scdam dr̄iam adde , ꝙ eā seq̄t Car. in cle.,p̄curator,de ,p̄cu.& Ias.in l.2.C.ɔmu.de leg.Sed eā reprobat Fely.si bi ɔrius,in c.si ,p debilitate, in prin. ĵ. de offi.deleg.ibi,Dei gra-
20 tia,ad sidē cōuersus. No. ꝙ oē bonum † procedit a gratia Dei.

Quicquid habes meriti,præuenti ix gratia donat.

l.Deo nobis,C.de epis.& cle.& est duplex gratia. Vna operans, vt homo velit bonum.Altera cooperās,ne frustra velit , ſm gl.
21 in cle.1.de magistr.Ibi,quia donatio.No.ꝙ collatio† dicitur donatio,c.relatum,de p̄b.Qđ intellige,vt per gl. & Pan. in c.inter cæteras,eo.ti.de p̄b.Ibi,si datam no.ꝙ in beneficialibus inspici-
22 tur tps datæ,† vbi in ɔsiderāda per ona exequutoris inspicitur tps datæ.Quod facit ad qōnem,de qua per gl.in c.statutum , in prin.in versi.canonicus,de rescr.in 6.Quæ vult,quòd ad cognoscendum,an atiqs sit capas delegationis,inspicitur tps datæ, & istud comprobat Fel.in c.quoniam Abbas,colū. 2. de offi.dele. Eodem modo in considerando,quòd beneficium comprehēdatur in rescripto, inspicitur tempus datæ,cle.fin. de rescri. vbi gratia ad vacaturam solum includit beneficium creatum tem-
23 pore datæ,nisi esset clausula , † cum se facultas obtulerit : quia clausula respicit futurū,ēt quātum ad essentiam beneficiis. Secundum Gem.cons.69.p totum.Item in considerando subreptione inspicitur tempus datæ,c.constitutus,ĵ.eod. Qđ intellige,vt per Anto.in c.seq.ad fin. Item in rescriptis ad lites, quantū ad vim cōprehensiuam inspicit tps datæ,c.fi.ĵ. eo. Itē quātū ad cognoscēdū qs ex pluribus impetrātibus dēat p̄ferri, c. tibi q,& c.si pluribus,eod.titu in 6.Quod intellige & declara,vt per glo.in c.si soli,& in c.si capitulo,de concel.p̄b.lib.6.Cōtra istud notabile oppo.de c.eicui,de præb.li.6.Pan.in c.dilectus,ĵ. de p̄ben.& Fel.hic rn̄det,ꝙ ista conclusio fallit,quantum ad cōsiderandum habilitatē ,p̄sonæ impetrātis, quia quātū ad hoc inspicitur tempus vacationis seu collationis, & comprobat p plura. Ego confirmo p id,qđ decidit Bart.in l.p̄cipimus, §. sane, C. de appel.vbi si statutum det maius salarium Doctori,q̄ licentiato, & cōtingat ꝙ tpe datæ cōmissionis sit licētiatus , si tn̄ tpe dati
24 consiliū vel sn̄iæ sit Doctor,debebit sibi salariū † Doctoris.seq̄t Fel.

Fel.in c.fi.col.1.j.de iud.Bertachi.in tra.de episco.q.10.Secũdo cõfirmo,qa ad cognoscẽdã habilitatẽ testis, nõ inspicit tps celebrati actus,de quo deponit,sed tempus † depositionis, ſm gl.
25 lebrati actus,de quo deponit,sed tempus † depositionis, ſm gl. in l.3.§.duæ aũt sunt causæ,ff.de Carbo. edict.Bald.in l.1. per illum tex.C.de testi.& per l.si arbitrer,C.de sent.Alex. consi.133. col.1.lib.1.Circa istã rñsionem aduerte ad duo.Primo,qa vr̃ cõfundi per tex.in c.si eo tpe,de rescrip.li.6.vbi vr̃ text.de directo cõrius d.c.ei cui.Pro concordia horum iurium gl. & Docto.valde laborant.Sed vera est illa concordia,ꝙ in c.ei cui, nõ existẽs tpe datæ in ætate idonea ad bñficia curata impetrauit simpliciter gratiam ad beneficiũ vacaturũ, quo casu non põt notari sua grã vitio subreptionis,sed in c.si eo tpe,non existens in ætate,impetrauit sibi cõferri curatum nõ facta mentione de defectu ætatis.Iõ gratia tanq̃ subreptitia nõ valet,& in cognoscẽda subreptione inspicitur tempus datæ,d.c.constitutis.Ex qua cõcordia infertur ad declarationem q. de qua in text. ꝙ si iste M. tempore datæ fuisset Iudæus,& tẽpore presentationis Christianus,gratia sua(non facta mentione,qđ esset Iudæus) esset nulla ipso iure, quia subreptio vitiat literas ad beneficia ipso iure, c.ad audientiam,2.j. eo.In cõriũ tñ facit,qđ statim dicã.Secũdo
26 considera,q̃ possit esse rõ † diuersitatis, quare in cognoscenda capacitate delegati inspicitur tps date, & in cognoscenda capacitate eius,pro quo scribitur,attẽdit tps collationis.Breuiter rñdeas ex mente Pan.in d.c.dilectus,& Imol.in c.si.j.eo.ꝙ delegato tpe datæ confert iurisdictio habitu, cum p pñsentatione confert exercitiũ,c.sup eo,2.de appel. c. pastoralis, j. eod. ideo illo tpe,quo confert iurisdictio,debet esse capax.Sed p gratiã ad vacaturam nullũ ius cõfert ei,p quo scribit,c.fi.de concess.pb.lib.6.Sed confert p collationem,iõ inspicitur tẽpus collationis.Et hac rõne in cognoscenda capacitate electi, attẽdit tps electionis,c.dudũ,j.de elect.qa per electionẽ initatur matrimoniũ inter electũ & ecclesiã,c.inter corporalia,j.de transla.pla.Et hac rõne ad cognoscẽdũ, an beneficiũ cõprehẽdatur in gratia de beneficio tãti valoris,inspicitur tps collationis & nõ datæ, ſm Oldr.consi.58.Quidã impetrauit.& consi.168.Ad primã, quod semper intelligas,nisi possit gratia argui de vitio subreptionis, vt s.dixi.Et qñ taciturnitas vel falsa expressio valoris vitiet, dicã in c.seq.Ex istis potes elicere duas conclusiones ad conclusionẽ factã.Quãdã alias limitationes ponit Fely.hic.Vltra oẽs
27 limita ẽt,vt non pcedat in gratia,† si neutri,qa quantũ ad eius effectũ attenditur euentus finitæ litis,& nõ datæ,ſm Gem.consi. 79.Dñs Ioan.de dona.col.fina.Ibi,sicut qui eras archidiaconus,
28 & canonicus.not. ꝙ qs põt esse archidiaconus † & canonicus in eadem ecclesia.Ad idẽ text.in cle.si.de pb.Idẽ põt esse eps & canonicus,c.cũ in ecclesia tua,de pb.in 6.Et põt cuilibet dignitati esse annexa pbẽda,c.sæpe,eo.tit.in 6.c.ex literis, de probat. Quod intellige verũ iure singulari,vel ex consuetudine,nõ de iure cõi,ſm gl.p illum tex.in c.1.de cõsue.lib.6.& eps ẽt canonicus in actibus capituli, vt canonicus non præcedit archidiaconum,ſm gl.in c.a collatione,de appel. in 6. quã dicit singularẽ Pan.in c.auditis,col.3.de elec. & infert ex eo, ꝙ eps existens in studio,non dẽt pcedere Rectorẽ.Vltimo not.ꝙ Iudæus cõuer
29 sus ad fidem Christi,est capax bñficiorũ, † ẽt in ecclesijs cathedralibus.Nec mirũ, qa de Iudæis conuersis fundata est ecclesia Dei,c.in nouo.21.dist.vt hic in gl.fin.Contra istud notabile oppo.oẽs Mod.de c.1.& per totum,48.dist.vbi dicitur, ꝙ Iudæi nouiter conuersi phibẽtur ordinari,duabus de causis.Primo, ne existimẽt ecclesiã eis plurimũ indiguisse.Scđo, qa corruit murus,cui pondus tignorũ supimponitur, humore nõdũ exiccato:ergo & prohibentur hr̃e bñficiũ,qđ nõ põt cõferri puris laicis,c.2.de inst.c.cũ ad eo,j.eod.Cõprobatur, qa Neophitus pp
30 reliqas pfidiæ Iudaicæ phibet a testimonio † cõ Christianũ, ſm Fel.in c.inde,p tex.in c.nõ põt,2.q.7.& ca.cũ sit,de Iudę.Auget
31 difficultas, quia Neophitus non admittit ad officia † secularia, ſm gl.in c.cõstituit,16.q.4.q̃ reputat sing.Lud.Ro.sing.153. in cip.Nũc veniamus ad lucrum,in 2.pte,ergo non ẽt admitti poterit ad ecclesiastica,c.si officia,lix.dist.rñdet Fely.dupliciter.Primo,ꝙ iste tex & no.dẽt intelligi de cõuerso iã dudum,& nõ de Neophito.Et si dixeris,ꝙ est diuinatiua,rñdeo,ꝙ est ẽt diuinare,ꝙ in tex.nr̃o eẽt nouiter cõuersus. Capiamus ergo intellm, p quẽ iura concordent,c.cũ expediet,de elect.lib.6.Scđo respõdet,ꝙ Papa mandãdo ex certa sciã,ꝙ conferat beneficiũ Neophito,vr̃ secum dispensare,cap. veniẽs,de filijs psby.Ista solutio non est tuta,qa phibitio,de qua in d.ca.1.48.distin.est prohibitio concilij Niceni, q̃ phibitio hẽt annexã clausulã derogatoriã,ſm Arch.in c.1.de constit.lib.6.& vbi lex hẽt clausulam derogatoriã,reqrit spãlis & expressa derogatio; nec sufficit certa sciã,ſm Pan.in c.nonnulli,in prin.j. eod. Tertio respondet Basign.& post eũ Dec.ꝙ Neophitus phibetur pmoueri ad ordines maiores,non aũt ad minores,ſm Gem.post gl.in c.quicunque,77.di.ergo ẽt poterit pmoueri ad canonicatũ, qui nõ exigit maiores ordines.Ista solutio vr̃ solida, tamen nõ tollit argumentum de officijs secularibus ad ecclesiastica.Vñ Dec.rñdet, ꝙ ecclesiastica cõceduntur pp ordines pcedẽtes,nõ sic secularia.Sed tu considera, ꝙ ecclesiastica beneficia propter præcedentes ordines maiores tm̃ conceduntur,non pp minores,c.eps, j.de præb. Quarto rñdet Dec. ꝙ Neophitus pp vitæ pbitatem apparentem post conuersionem, põt promoueri ad ordines ẽt maiores,ergo ẽt ad beneficia,cap.si qs ægritudinem,57.dist. & añ eum ista fuit solutio gl.2.hic,sed est nimis diuinatiua.Tenẽda est igitur prima solutio Iuxta istud notabile se offert pulchra dubitatio,an cõuersus iam dudum, cæteris paribus, pferat
32 † semp Christiano;ista dubitatio pendet ab altera,an sp bonus
33 præferatur † ei,qui aliqñ fuit malus.Circa quam Fel.hic, col. 8. insistit,sed non se resoluit.Gl.in §.fi.in gl.magna.in fi.63.dist.in. & gloss.in c.obuentibus.ead.dist.tenet, ꝙ emendatus præferat semper bono.Sequitur Pan.in ca.at si clerici,§.de adulterijs,ad fi.j.de iud.& in rub. ff. de iust. & iure. Pro ista parte facit, quia
34 Christus ptulit in apostolatu Petr.emendatũ † Ioan. Bapt. qui non peccauerat. Omnis aũt Christi actio, nr̃a dẽt esse instructio,c.significasti,j.de electio.l.& hoc Tiberius, ff. de hær.insti. Scđo facit,quia magis eligendus est is,qui misericors esse didi-
35 cit, † vt exemplo sui sciat alijs misereri, iuxta illud poeticum Aeneidos primo.

Non ignara mali, miseris succurrere disco.

Et hac rõne dr̃,Christum potius elegisse Pet quã Ioã. Ita inqt tex.in c.considerandum,& in cap. fidelior,l.dist.Et ſm glo.2.ad Hebræos,relatam per Fely.impossibile est afflictorum cognoscere afflictiones, qui doloris experimenta non nouit. Tertio facit dictum Luc.15.c.transumptiuẽ in c. quia sanctitas tua.50. distin.Gaudeo,inquit Deus,magis super vno peccatore pœnitentiam agente,q̃ super 99.iustis.Quarto facit decisio Lu. Roma.sing. 205. incip. Sunt electi.vbi data paritate vocum deci-
36 dit,scholarem aliqñ deuium reductum ad frugem † in recto ratu pferendum ei,q semper fuit bonus scholaris.In cõrium,ꝙ natus Christianus sit præferendus Iudæo conuerso, & sp bonus emendato,faciũt illæ duæ rõnes,de qbus in d.ca.1.48.dist.Scđo stringit tex.in c.testimonium,de testa.& ibi no.Pan.in 3.nota-
37 bili, ꝙ in causa criminali præfertur testis semper bonus † testi emendato de delicto. Nemo. n. sua pęnitentia nocens esse desinit,l.quis sit fugitiuus.in prin.ff.de Aedil. edic. & dicit gl.in c. ferrum, l. dist. ꝙ peccator p pœnitentiam nõ reuertit ad prio-
38 rem statum integraliter. Tertio, ex delicto † nemo valet fructum reportare,l.itaque fullo,ff.de furt. Quod esset si pp emẽdationem delicti pferretur.Quarto facit,qa nõ est dãda via ser-
39 uis Dei,vt se facilius putent eligi,si aliqñ facti fuerint † deteriores,c.legi.16.q.1.Quinto pro ista parte vr̃ text. in cap.nos consuetudinẽ,in fi.12.di.& ibi expsse Arc.decidit cõriũ eius,ꝙ decidit Lu.Ro.i si.205.& istã pte tenet Præpositus Ale.in d.c. fidelior.& visus est tenere Pan.in c.dudum,2.col.7.j.de electi.dicẽs exemplum Petri non esse trahendum ad consequentias; qa in eo apparuit vera pęnitentia, q̃ in nobis non psumitur verè interuenire.Et ſm Præpo.in d.ca. fidelior,fuit factus caput Apostolorum,quia primus inter Apostolos meruit de Christo veritatem pfiteri.Quid tenẽdũ? Dec.in d.§.de adulterijs, distinguit Aut agit de piatione ad officia & dignitates hñtes iurisdõnem & coerctionem in subditos, & tũc pcedat prima opinio,qa in pposito nõ solũ integritas cõsideratur,sed ẽt misericordia,c.q eps,23,dist.Aut de platione ad alia beneficia sine iurisdictione, & tunc pcedat secũda,qa integritas vitæ ibi sola cõtẽplat, arg. c.de multa, de pb.Credo indistinctè ẽt ad officia hñtia iurisdictionem,pferẽdũ esse sp bonũ.quia emẽdatus nõ ita bñ, sicut sp bonus põt auferre malũ de medio eius,qui in delictũ simile corruit.Qua.n.fronte reprehẽdet alios, cũ tacitus ipse sibi rñdeat ead.commisisse,q̃ corripit.Ita inquit Papa in ca.fi. 25.dist. ¶ Gl.1.declarat tex.Aduerte,qa text.vr̃ cõtinere repugnantia. Nam primo dicit primũ mãdatũ fuisse emanatũ añ tuam promotionem,deinde dicit,ꝙ primum mandatum dirigebatur ecclesiæ sibi commissæ,ergo post pmotionẽ. Timore huius cõrii Ant.subaudit dictionem,nũc tibi cõmissæ. Qđ not. p cõcordia testiũ,sic p subauditionẽ verbi,tunc,seu verbi,quõdã,ſm gl.in l.fi.ff.de le.1.Bar.& Mo.in l.eius q,ff.si cert.pet.p Bar. & scriben. in l.1.§.1.ff.de no.op.p Fel.in c.ex pte,col.1.de foro cõp.¶ Gl.secũda notat,ꝙ ex subseqũẽti honesta cõuersatione & ex antece-
40 denti † psumit qs honestus & bonus,c.ex studij,& c.mãdata,de psum.Idẽ cõ ex cõuersatione mala añcedẽti psumit qs malus, vt l.3.§.qri põt,ff.de suspec. tut. & l. si aliquid,C.de suscep.& archa.lib.10.Per quẽ tex.Paris in tract.synd.ver.syndicat, vult officialem posse syndicari de gestis in alijs officijs.Ad idem tex.in c.postq̃, & ibi Abb.in vlt.not. de elec. Et ſm Philosoph. qualis est quisque,taliũ cõsortio delectat.Et mala cõuersatio facit indiciũ ad torturã, vt p plura concludit Cãdi. in trac.malefi.sub rub de qõ.Et psumit delictum cõmissum ab eo,q frequẽter cõuersabat in loco homicidij,ſm Alex.cõsi.50. col. 3. & seq.lib.1. ¶ Gl.tenet, ꝙ excusatio capituli esset iuridica. Qđ intellige verũ,si mãdatũ fuit factũ,c.vt vicegerẽti,secus si vt executori, ca

cum

cũ aliqb. de rescrip.li.6. Alio ēt mō saluāt excusationē capituli. Imo.& Bar.hic, in telligendo mādatum fuisse factum cap.vt ordinario collatori sede vacante. Sed talis saluatio reprehenditur p Fel.hic,col.xiij.vers.si Papa,& benè.¶ Gl.quarta diuiditur in tres ptes.In prima ponit vnũ intellectũ.In scđa,rñdet tacito ɔ̃rio,qđ posset formari ɔ̃ illũ intellm.In tertia dat aliũ intellm. Scđa ibi,sed de hoc.Tertia ibi,vel dic. ¶ Gl.quinta diuiditur in qnque ptes.In prima colligit vnũ no.in ar. In scđa ibi,argm ɔ̃. opp.ɔ̃ illud.In tertia ibi,& est argm colligit aliud no. In quarta ibi,item ar.colligit aliud. In quinta ibi,argu.oppo.contra illud. Pro expeditione harũ glo.& p intellũ huius text.oppo. Pan.ɔ̃. tex. ꝙ iste electus eps non teneret puidere huic conuerso, qa mādatũ dirigebat capitulo,& nō epo,& mandatum factũ vninō extenditur ad alterum,c.fi.de pben.lib.6.Timore istius ɔ̃rij, dantur varij intellectus ad istũ tex. Primus fuit intellectus glo. in ve.sic.infecto negotio,in princi. ꝙ iste eps non teneretur de iure,sed solum de honestate. Intellectus iste *cōiter* reprobatur pluribus rōnibus. Primò,qa hoc attento iste scđæ literæ,qbus arguitur eps,ꝙ non exequutus fuerit mandatum, cōtinerent grām,& sic superfluè ista decretalis in serta fuisset in hoc volumine,qa qđ ob grām cōceditur,non est in ɔ̃ ñtias trahendũ, c. ꝙ ob grām,de reg.iur. Hoc aũt nō est dicendũ,qa in hoc opere nihil superflui insertũ fuit,vt ɔ̃.in proœmio, ergo &c. Scđo, qa in tex.isto nullum est verbum,qđ sonet in grām:& qñ Papa vult gratiam facere, vtitur verbis importantibus grām, vt in c. i.j. quest.v. Tertio, quia intellectus iurium non sunt trahendi
41 † ad grām,vt no. Ioa. And.in c.ex parte Adæ,ɔ̃.de testi.& Paul. hic,& in c.2.ɔ̃.de restitu.spol. Quarto, qa si iste eps non fuisset obligatus, non fuisset reprehensus p Papam, put reprehenditur in vers.ꝙ nullatenus fecisse deberes. Et si dixeris,ꝙ non reprehenditur ex eo,ꝙ non fuerit exequutus mandatum.Rñdetur ſm Anto.ꝙ si mandatũ non obligabat epm,vt episcopum, uerum ēt est dicere,ꝙ ei non mandabat aliqd.Sed tenēdo,ꝙ ď honestate obligatus sit,tũc ēt verũ erit, ꝙ aliquid sibi mandabat.uñ aliter rñdetur,ꝙ si eps reprehenderet, qa diceret se nullũ recepisse mādatum, non diceret Papa, ꝙ nullatenus fecisse deberes,sed ꝙ nullatenus dixisse deberes, ſm Dec. in uer. nul-
41 latenus,† id est nullo iure.ergo a contrario tenebatur omni iure adimplere,& sic non solũ ex honestate,sed etiam de iure cōmuni,argu. l. si quis Sempronium,ff.de here.Institu.facit text. in c. qm̃, in versicu. nullatenus absoluatur,de immu.ecclesi.in 6 & gl.in clem.1.versi nullatenus, de sequestratione possessionũ & fructuũ. Sed posset dici, ꝙ satis verificat dictio, nullatenus,idē nullo mō,ɔ̃siderata honestate.Sexto,qa ex scđa reprehensione,ꝙ non debeat dedignari,qa Iudæus fuerit, dat intelligi,ꝙ iste tex.non loquitur in casu spāli,ſm eundē Dec. sed qli bet reprehensio hēt spālē rōnē, ergo ex vna non rectè infert ad alterā.Secundus fuit intellꝰ glo. in ver.deberes, ꝙ eps teneret virtute mandati facti capitolo, qa ēt intelligit mandatũ factũ cuilibet de capitulo,& ɔ̃ñr.isti epo, q tũc erat de capło, cũ esset Archidiachonus & canonicus.Istũ intellm dānat Pan qa falsum est, ꝙ mādatũ fcm̃ capło cēseat factũ singulis de capło
43 ut singulis,qa aliud singuli,aliud uniuersi,† c. qui manumittitur,xii.q.2.l,sed si hac,§.qui manumittitur,ff. de in ius uoca. cũ aliis copiosissimè reductis p Fel. hic. cui add ꝙ si pbet, illos de vniuersitate solitos ire ad cędendum ligna in aliquo nemore, vel ad faciendũ pasci aīalia in aliquo pascuo, non seqt ɔcludēter probatũ esse vniuersitatē esse in quasi possessione cędendi,vel pascendi quia aliud singuli. aliud vniuersi, ſm Cæpo. in tract.seruit.rust.sub rub.de serui.iure.de pascen. colu.8 Rapha. Cum.ɔsi.158.Visis instro,&c.Cor.consi.148.p totum,libr. 1. & cōsi.63.& si in hoc,libro.4.Et liberatio facta vniuersitati, nō liberat singulos de, vniuersitate ut singulos, ut consuluit Deci. ɔs.61.colu.3.Possem plura alia addere, q reseruanda sunt locis suis,nā hic impertinēter cumulant: & hac rōne in executoria libus dr̃ cōiter,uniuersis,& singulis, &c. Et isto modo loquēdi utuntur sp iura canonica,ut in c.minus,ɔ̃.de excess.pla.& in c.ĩnerali,de elec.lib.6 Defendendo istũ intel m rñdet Host.ꝙ ista ɔclusio,aliud singuli,aliud uniuersi,pcedit in pprietate rerum secus in mādato supioris, cui pp bonũ obedientię qlibet tenet obedire,& factũ cap.intelligit factũ cuilibet.Ista rñsio ñ placet qa licèt qlibet nō tenetur parere,tñ dēt intelligi collegialiter. Nullus.n.ut singularis,pt exequi mādatũ factum collegio, ſm Rot.de dolo & ɔtuma.decisio.j. in antiquioribus. Alij saluant istũ intellectum alio medio, dicētes ꝙ licet aliud singuli, aliud uniuersi:tñ.stat simul,ꝙ iste eps solus teneat tāq sibi soli ēt mādatum,eo qa oībus alijs recusantibus obedire totũ ius collegii residet penes unũ solũ,q uult obedire, ſm Host. in c. bonæ, 2. de postu.pla.Itē sicut morte oīum residet collegiũ in vnũ solũ perstitē,l.sicut,ff.ꝙ cuiusq; uniuersi, nomi. Ita oībus delinquētibus uno excepto residet in illũ solũ,c.cũ.Ventoniensis, & ibi Pan.in.j.notab.ɔ̃. de elec.Et apud illos ēt pauciores, q adducũt cām magis rōnabilē,dr̃ ēē totũ collegiũ,c.j.ď his:q fiũt a maio. par. cap.Ita dicimus in casu nostro,ꝙ solus uolens obedire dicat non delinquere: dicat ēt adducere cām rōnabiliorē,q̃ non volētes obedire,& ɔ̃ñr in ipso solo ɔsistere ius collegij.Sed ista defensio non satisfacit.Tũ qa cōcludit,ꝙ iste eps noīe collegii tenebat puidere huic cōuerso,& iste intellectus vult,ꝙ teneat vt Eps,& unus singularis.Prçterea, rñdeo ꝙ licèt oībus priuatis iure capitulari, seu vocibus suis ius collegij resideat apud vnum solũ nō priuatũ,tñ non repit iure cautũ, ꝙ si aliq de ca. dicant nō esse parēdũ mādato,ꝙ sint priuati iure capitulari,ergo nec nos dicere debemus,§.optimum, in Auth. de non elig. scđo nubē.mulie.Glos.in c.fi.de iurepatro.& ɔ̃rium vult Rota loco pålleg.& dicit Pan.in d.ca.j. ꝙ licèt minor pars adducens meliorem rōnē possit impedire maiorē ptē,ne statuat, tñ minor pars nomine collegij non potuerit statuere ɔ̃riũ. Tertio sunt q ab isto fundamento aliter saluāt hũc intellectũ, dicētes ꝙ aliud vniuersi, aliud singuli, pcedit, qñ agitur de aliquo actu iuris secus si agat de aliquo actu facti, ſm Inn.& Pan.& oēs hic, vt refert Fel.col.vij.& ad ppositum dicebat Imol.in c.irrefragabili, in prin.de off.ord. ꝙ actus facti, vt est eligere,est apud singulos. Actus iuris,vt est electio,est apud vniuersos. Mādatũ ergo recipiendi aliquem in canonicum, censet actus facti, ergo iunctum erit omnibus,vt singulis. Pro resolutione sciendum
est ꝙ receptio in canonicum † dupliciter potest considerari. 4
Vno mō p collatione tituli, & ista est iuris. Alio modo pro installatione,& ista est facti,ſm glo.in c.cum aliqbus, in ver.receptio,de rescrip.libr.6.& Fede.consil. 290. Quia in pñti. verum mandatum factũ cap.loqt de receptione iuris, vt apparet ex litera,ergo &c.Qarto,alii aliter saluant,dicentes ꝙ regula, aliud uniuersi, aliud singuli,dēt intelligi qñ mādatũ pt ualere,si ĩtelligat factũ,vt vniuersis:secus si alias esset inualidũ, quia intelligit tunc factum omnibus,vt singulis, argu. ca.abbate sanè, de verb.signi. & l. quoties, ff. de reb.dub.Ita saluatio nihil ualet, qa mādatum bñ ualebat,ēt si intelligeretur factum ut uniuersis,nisi fuisset electus eps.Quinto Card.aliter saluat, dicēdo ꝙ mandatum factũ capitulo,nō intelligit fcm̃ epo.Nec eʃ.dēt in telligi in mandato facto in lrīs executoriis.Et ita procedit tex. in d.c.fin. Secus in literis monitoriis & præceptoriis, Rō dr̃iæ est,ſm eum,q literæ executoriæ sunt minus piudiciales, quia auferunt potestatē ab ordinario.Secus in literis nitorijs & præceptoriis,c.mandatũ,ɔ̃.eo.Sed ista distinctio Car. non est uera, ſm Imo.hic,& benè qa tex.in d.ca.fi.pcedit etiam in lrīs monitorijs & præceptoriis,ut pbat rō decidendi ibidē assignata.Nā ēt p monitorias,& præceptorias grauat ordinarius, qa aufert libera facultas ɔferendi cui placet. Præterea sequeretur,ꝙ ille tex.non hēret locũ in executorijs datis ad compellaltēdũ, per quas ab ordinario non aufert ius cōferendi,d.cap.si soli,qđ tñ est falsum. Tenēdum est igitur cum Pan.ꝙ iste intellectus nō sit uerus,qđ aliter etiam probat Pan.Quia dato,ꝙ istud mādatum esset factum oībus & singulis,tñ erat factum singulis, vt canonicis,ergo cessante illa qualitate,ꝙ non sint canonici, ut in casu nr̃o (qa iste desierat esse canonicus, cum esset factus eps) non deberet amplius teneri,arg.cap.venerabilem, in fin. de elect.Nec obst.inquantum Deci, dicit, ꝙ quantum ad vim cōprehensiuā respectu iudicis,cui scribitur,sufficit adesse qualitatem tpe datæ,secundum glo.in d.c.statutum,in versi.canonicus,de rescrip.libr.6. Quia respondetur, ꝙ procedit in delegatione facta contemplatione qualitatis tantum, ſm glo.in cle. & si principali, de rescript. In proposito nr̃o mādatũ factũ capitulo,nō pōt dici fcm̃ respũ alicuius psonę in specie,sed tũ respectu qualitatis capituli,seu canonicatus, ergo &c. Tertius fuit intellectus gl.hic, ꝙ eps esset obligatus puidere huic ɔuerso,qa ipse est caput capituli,& ɔ̃ñr mādatũ fcm̃ capitulo, et ipsi tanq capiti factũ vr̃.Isteintellectus repbat p Abba.ex tribus, ut hic p eũ,& ultra alios non placet, qa quantum ad uim ɔprehensiuā respũ eius,cui scribitur,attēdit tps datę,ut s.dictũ fuit. Sed iste tpe datę non erat eps electus & ɔfirmatus, secundum *communē* sniam,ergo nō pr dici,ꝙ mādatũ fcm capitulo sede vacāte, intelligat factum isti, tanq epo, & tanq capiti, cum tunc non esset nec electus,nec ɔfirmatus. Quartus fuit intellectus. Inn.hic *cōiter* appbatus, ꝙ eps iste teneretur, qa mandatũ erat factũ capitulo,ut Vicegerēti ipsius Epi sede uacante. Vñ supueniente nouo Epo, qa cessat ptās Vicegerentis, ipse nouus Eps dēt exeq mādatũ factũ capitulo,tāq Vicegerēti ipsius Epi Circa istũ intellũ duo discutiamus. Primo uideamus fructũ huius intellectus.Scđo discutiamꝰ ueritatē ipsius.Circa primũ habes notare primo ꝙ nō solũ dr̃ uicegerēs, † q in locũ absentis uel mortui ad uniuersitatē carũ a supiore deputatur,l.2.C. de offi. eius,q uic.alte.ger.sed ille,q ad unicũ actum deputat, si ĩ alijs a lege erat subrogatus,& ad alias spēs uicegerētiũ,quas ponunt Ale.& Mod.in rub.ff.de off.eius,cui māda.est iurisdi. Scđo. no. ꝙ capitulũ,cui sede uacante a Papa cōmittit ptās cōferēdi, nō ɔfert auctoritate ppria,sed ut gerēs uices Episcopi. Tu aduerte. qa si subrogat ut Vicegerēs a supiore in locum Epi mortui, ergo

ergo capitulũ hẽt ordinariã, vt dr̃ in d. l. 2. & ꝯñr iure proprio confert, & nõ alieno. Ista est.n.dr̃ia inter Vicegerentẽ, & Delegatũ, qa Vicegerens suo noĩe, Delegatus verò noĩe delegantis agit, ſm Ale. in d. rub. de offic. eius. Sed saluando Pan. r̃ndendũ est, non esse bonã ꝯñiam, hẽt ordinariã, ergo agit noĩe ꝓprio. patet in Vicario Epi, qui habet ordinariã, c. ĩuã, de offic. Vicar.
46 & tñ agit noĩe Epi, cogita tñ. Tertio nota, † ꝙ mandatũ factũ Vicegerenti censet̃ factum illi, cuius vices gerit. & in hoc est iste tex. singularis ſm Ant. & Fel. hic, col. xij. inferentes ad q̃õnẽ de ꝓposito Margalẽsi succedẽtẽ in officio sacristię vacãte sacristia. Qđ nota, qa vr̃ obstare, qđ decidit Card. in cle. & si principalis, de rescip. vbi vult, ꝙ de causis delegatis Vicario non possit eps se intromittere. Nisi dixeris aliud in Vicario, aliud in Vicegerente, qa Vicegerẽs constituit̃ in defectum, Vicarius ve
47 ro non. Sed hic p̃t dubitari, qđ eꝯ. † An mãdatum factum Epo, intelligat̃ factũ Vicegerenti? Ale. in l. more, §. fin. de iurisd. om. iud. decidit ꝙ sic, ꝑ c. qm̃ Abbas, de off. deleg. Sed valde dubito, vtrum in casu huius capituli procedat decisio Alex. crederẽ ꝙ nõ, qa capitulũ sede vacante nõ succedit in collationibus bñficiorũ, c. unico, ne sede vacan. lib. 6. ergo nõ ẽt transibit man-
48 datũ de conferendo. Quarto nota, ꝙ in dubio † mandatum factũ alicui gerentis vices alterius, vr̃ factum illi in defectu illius, cuius vices gerit, & sic vt vicegerenti, qđ est notandũ ſm Abb. & ſm Fel. est singulare, Circa secundũ cõiter Doct. trãseunt cũ isto intellectu. Dec. tñ dicit, ꝙ non vr̃ uerus, qa rõ illa, quia tp̃e datæ erat de capitulo, non seruiret in proposito. Nã idẽ dicendu esset attẽto isto intellectu, ẽt si nõ fuisset de capl̃o; & dicere ꝙ ista rõ ponit̃ sine iuris ministerio, est destruere istũ text. Sed ad istũ r̃ndebo infra, & qa est diuinatiuus, secundum eum. ex alio non vr̃ verus, qa si fuit rescriptũ, Capi. vt uicegerenti, ergo vt ordinario collatori, qa uicegerẽs habet ordinariã, vt s̃. dixi,
49 sed quantũ ad collationes beneficiorũ, † capitulum nõ hẽt ordinariã, nec succedit, d. c. vnico, ergo &c. Et dicere, ꝙ in aliis iurisdictionibus gerit vices, non sequit̃ necessario, ergo q̃tum ad ꝯferendũ, est sibi mãdatũ, vt uicegerenti. Quintus fuit intellectus Decii, ꝙ eps teneret̃, qa mandatum capitulo censetur factum singulis de capitulo, casu quo aliquis eorum eligeret̃ in Epm̃, declarando vt per eũ. Iste ẽt intellẽs nõ placet, qa ꝓsuppo-nit, ꝙ si electus fuisset vnus, q̃ nõ fuisset de capitulo, ꝙ nõ fuisset obligatus parere huic mandato. Item ob. text. in d. c. fina. cui
50 nõ r̃ndet Dec. Considera ergo si dici possit, ꝙ † mãdatũ erat factum cap. tãquã Apostolico executori, qđ vr̃, qa vbi aliquid addit̃ iurisdictioni ordinarii, tunc efficitur delegatus, c. licet, & ibi notat̃, j. de offic. ordi. facit text. in l. ius ciuile, vbi Mod. ff. de iusti. & iure. Verum, cum Papa mandet capitulo sede vacante,
51 vt conferat bñficium, addit iurisdictionẽ, † cum capitulũ in collationibus beneficiorum non succedat, d. c. vnico, ne sede vacan. Non ob. fundm̃ Pan. ꝙ hoc mõ ẽt electo epo capitulũ uti executor potuisset ꝯferre, c. si soli, de ꝯcess. pb. qa verũ, nisi fuisset ꝯcessa executio in defectum Epi mortui, qa cessante cã, & ꝯñr creato Epo, cessare dẽt eius facultas, c. cum cessante, de appel. Non ẽt ob. text. in d. c. fin. qa loquit̃, qñ mãdatum grauaret capitulum ad conferendum bñficia ex ꝯsuetudine, vel aliàs ad collationẽ ipsius capituli spectantia, tunc non intelligitur grauatus Eps, nec eꝯ. Vel procedit, si viuo Epo mãdet capitulo, vt conferat aliquod bñficiũ spectans ad collationẽ Epi, tunc ab Epo aufert̃ potestas, d. c. si soli. secus si grauet̃ capitulum in defectum Epi defuncti vel absentis, ad ꝯferendum bñficia spectãtia ad collationẽ ipsius epi, qa in effectu ipse eps grauatus censet̃, nec ab eo iurisdõ aufert̃. Nõ ob. denique, si dixeris ꝙ rõ assignata in text. non faceret ad ꝓpositum, qa r̃ndeo ꝙ imo bñ facit, quia electus se excusabat, dicendo ꝙ mãdatum nullum re-
52 ceperat ex eo, qa dirigebatur capitulo, & non sibi, & † mandatum factum capitulo, nõ se extendit ad epm̃, d. c. fin. Ad istud r̃ndet Papa, ꝙ si datã literarum attendisset, nullatenus fecisset hanc excusationem, quia tp̃e datæ erat de capitulo, cũ esset canonicus, & ꝯñr scire potuit mãdatũ fuisse factum. c. sede vacan
53 te, & in defectum Epi; quia canonicus † presumitur scire mortẽ sui plati, & q̃ in ecclesia sua aguntur, c. tertio loco, de ꝑsumptio. Cum ergo sciret tp̃e datæ sedem vacare, & sic scriptum fuisse capitulo in defectum Epi, debuit ẽt scire mandatum extẽdi ad Epm̃ rõnibus ꝑdictis. Gl. pen. diuidit in quatuor partes. In prima notat. In scd̃a ꝯ illud notabile opponit, & de solutione se remittit. In tertia iterum colligit aliud notabile. In quarta opponit & soluit. quia oẽs sup traditis ꝑ hãc glo. se remittunt, nec ego aliqđ dicã. Solum instabo super vna practicabili q̃õne, q̃ format Basig. hic. Senatus vel Rex ꝓrogat instãtiã cãe, tp̃e datæ suberat instãtiam, sed tp̃e ꝑ̃ntationis rescripti elapsa erat. Dubitat̃ an iudex possit procedere virtute huius ꝓrogationis? Ant. Basig. dicit quod sic, quia in tribuenda iurisdictione inspicitur tempus datæ, & non præsentationis, c. fina. j. eod. & per Felyn. hic, columna. vij. Credo contrarium fore uerius, quia in rescriptis subintelligitur clausula, si pars eo vti voluerit, vt vt per Fel. in c. cæterum, colu. 7 in fin. s̃. eod. Sed postquàm est acquisitum ius parti, non põt impetrans vti rescripto, sinautẽ, & c. plerunque, j. eod. & quia debet eo uti tempore, quo actus geri potest, l. bonorum, ff. rem rat. habe. Non ob. ꝙ in tribuenda iurisdictione inspiciatur tempus datæ, quia hic non agitur de tribuenda iurisdictione, cum ordinarius nec delagatus lapsa instantia desinat esse iudex, l. cum lite mortua, ff. iudic. solui. Panor. in consuluit, col. 3. de offic. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas ecclesiastica quomodo cognoscatur.*
2 *Beneficia minora ecclesiastica, quę dicantur, remißiue.*
3 *Decani sunt præferendi Archidiaconis.*
4 *Dictio, tanquam, denotat similitudinem, & improprietatem.*
5 *Personatus & dignitas, sunt synonyma.*
6 *Rescriptum sumit vires ab intentione rescribentis.*
7 *Quærens, & venans plura beneficia, dicitur molestare pauperes.*
8 *Beneficia minora debentur pauperibus clericis.*
9 *Verba ista, vires nolumus obtinere, vel viribus non subsistat, nullitatem importaut ipso iure & nu. 10.*
11 *Procuratoria non est dignitas de iure, nisi de consuetudine vel statuto ecclesię aliud caueatur.*
12 *Impetratio secundi beneficij, quantuncunque minimi, debet facere mentionẽ de primo.*
13 *Papa facilius concedit minora beneficia, quàm maiora.*
14 *Mentio expressa dicitur, quæ fit verbis generalibus.*
15 *Expreßio obscura in materia subreptionis, vitiat rescriptum, sicut omnimoda taciturnitas.*
16 *Impetrans, an teneatur facere mentionem de nobilitate.*
Item, an contra de rusticitate. nu. 17.
Et quid de diuitijs. 18.
Item an de cura animarum. 19.
20 *Potestatem habens dispensandi cum homicidis & irregularibus super retinendis beneficijs, non posset dispensare super curatis.*
21 *Impetrans, an debeat facere mentionem de residentia, q̃ requirit beneficiũ.*
22 *Impetrãs, an debeat facere mentionem de ordine annexo bñficio impetrãdo*
23 *Impetrans, an debeat facere mentionem de dignitate obtinenda.*
24 *Impetrans, an debeat exprimere valorem beneficij impetrandi,*
25 *Impetrans, an teneatur probare valorem expressum in precibus.*
26 *Impetrans, qui expreßit certum valorem, an debeat succumbere si valor sit maior expreßo.*
27 *In valore beneficij, quæ computanda veniant & an distributiones quotidianæ. nume. 28.*
29 *Anniuersaria, mortuaria, quæstæ non computantur in valore beneficij.*
30 *Modus secutus exprimendi valorem beneficij quis sit, ita vt impetrans non videatur se astringere ad probandum certum valorem.*
31 *Taciturnitas valoris curæ, vel residentiæ, an vitiet gratiam motu proprio cõcessam.*
32 *Iuripatronatus laicorum intelligitur derogatum per gratiam motu proprio concessam.*
33 *Motus proprius, an defendat gratiam a vitio subreptionis.*
34 *Clausula, supplentes omnem defectum, non operatur dispensationem super defectu personali.*
35 *Dispensatio an, & quando dici poßit fauorabilis.*
26 *Legitimatus restituitur primis natalibus.*
37 *Obstaculo vno sublato, non censetur sublatum aliud.*
38 *Cura fori contentiosi non est dignior cura animarum.*
39 *Argumentum ab identitate vel maioritate rationis, non valet in dispensationibus.*
40 *Dispensatus vt poßit permutare suum beneficium cum alio, non potest permutare cum duobus alijs beneficijs.*
41 *Dispensatus vt poßit promoueri ad beneficium curatũ, nõ obstante ætatis defectu, nõ tñ censet̃ dispensatus vt poßit administrare bona ipsius beneficij.*
42 *Dispensatus super pluralitate, intelligitur etiam dispensatus super residentia.*
43 *Dispensandi potestas est fauorabilis, & extendenda.*
44 *Impetrare rescriptum potest pro alio quis ad beneficia, sine mandato.*
45 *Rescriptum Papæ nunquam intelligitur derogare iuri alterius.*
46 *Tacens veritatem, puniendus est quando propalare tenebatur.*
Et quid de parte. nume. 47.
48 *Tacere, plus quàm expediat in priuato, est peccatum veniale, in prælato autẽ mortale.*

ADuertas. ¶ Diuiditur & summatur, vt hic ꝑ Abba. Pro maiori euidentia infra dicendorum præmitte, quomodo cognoscatur †
1 dignitas ecclesiastica. Pan. hic, in 1. notab. se remittit ad dicta per eum in c. de multa, de preben. & per Arc. in c. i. de consuetud. libro 6. vbi Geminia. Tu dic ex tribus signis cognosci dignitatem ecclesiasticam, quæ latius declarat Aret. in consil. 23. In præsenti consultatione, colum. 1. Secundo præ-
2 mitto, quæ dicantur minora † bñficia, istud declarat Panorm. in c. maioribus, j. de preben. Sed aduerte, quia ꝯ istã doctrinam est tex. in §. inferiora, c. cum in cunctis. j. de elect. Breuiter dic, qđ ſm subiectam materia beneficia q̃nq; dñr maiora, quando que minora. Nam hic appellantur minora omnia beneficia, quæ

quæ non ſunt dignitates,in d.§.inferiora . Appellantur mino-
ra,reſpectu epiſcopatus oĩa alia,etiam ſi ſunt dignitates, vt ar-
chidiaconatus,& ſimiles & alibi dr̃, ꝙ minora dñr, quorũ va-
lor non excedit ſummã ſeptẽ florenorum de camera,ſ'm Pan.
in clem.2 de deci.Verius eſt,ꝙ ſit arbitrarium,ſ'm Gemi. cõſil.
85.ſuper primo quæſito,in fin.Nota primo ibi , decani. ex or-
3 dine literæ,ꝙ † decani ſunt præferendi archidiaconis. De quo
dixi in c.præceden.& tenendo ꝙ archidiaconus preferatur,ad
iſtum tex.& ſimiles reſpondetur, ꝙ argumentum nõ valet ab
ordine literæ in exemplis traditis per legem,ſ'm Fel.in ca.cum
dilecta,col. 4. ȷ̃.eod.Secundo nota ibi , tanquam &c. ꝙ dictio ,
4 † tanquam , denotat ſimilitudinem & improprietatem , iuxta
illud Dominicæ paſſionis, Tanquam ad latronem , &c. & eſt
tex.in l.pecunia , ff. ſi cert.peta.per quem ita dicit Bar. in l.om-
nes populi, in vlt.char.ff.de iuſti.& iure.& tex.vbi gl.in verſicu.
tanquam,in c.ſolitæ,ȷ̃.de maio.& obedien. Aliquando tamen
eſt veritatis expreſſiua,c.ex ore,de priuil.& tex. s. in procemio,
in verſi.tanquam incertæ,& in cle.1.in fi.de ſumma Trin.& fi-
de catho.& in §.ſi uero,in Auth.vt omnes obed.iud.ꝓuin.;Ter
5 tio no.ibi,perſonatum , ꝙ † perſonatus & dignitas ſunt ſyno-
nyma.concordat text.in c.cum acceſſiſſent , & ibi not. Pan.de
conſtit.Sed in ꝯ̃rium eſt tex.in c.de multa.ibi,idẽ in perſonati
bus,ȷ̃.de p̃ben. & dicit Archidia.in c.1.de conſuetu.lib. 6. ꝙ di-
gnitas eſt adminiſtratio cum iuriſdictione, perſonatus vero
eſt quædam prærogatiua ſine iuriſdictione: officium vero eſt
adminiſtratio rerũ eccleſiæ ſine iuriſdictiõe,vt ſacriſta. Iſtã tñ
d̃riam damnat Pan.in d.c.de multa, per text. in d.c.cum acceſ-
ſiſſent . & dicit , ꝙ ſ'm conſuetudinem locorum hæc nomina
exaudiuntur : aliquando differunt,aliquando non,& idem di-
cit Gemi.in d.ca.1 Quarto nota ibi , cum non ſit intentionis ,
6 &c.ꝙ † reſcriptum ſumit uires ab intentione reſcribentis: ad
idem tex.in c.fin.ibi,noſtra feratur intentio,de præben.ad mẽ
tem reſcribentis recurrendum eſt,l.ex facto,ff.de vulga.& pu-
pil.ubi dixi, latè traditur per Fel.in c.cauſam quæ, col. 7.uerſi.
ſecunda declaratio, ȷ̃.eo.& in c.cum eccleſiaſticæ, ȷ̃. de excep.
7 Quinto nota ibi,pauperes clericos inquietent,ꝙ † quærẽs ha-
bere plura beneficia dr̃ moleſtare pauperes clericos, & iſta eſt
rõ ſ'm Ant quare prohibeatur pluralitas beneficiorum in eo-
dem , ſ'm Pan.in c.extirpandæ,§.qa vero,in 11. col.ȷ̃.de præbẽ.
ꝙ pluralitas nullo caſu reperitur de iure permiſſa , quia cleri-
cus eſt vſurarius tantum, ſ'm gl.in c.præſenti,de offi. ord.lib.6.
ſi hẽt beneficium , qđ inſtitutum præſumitur ad uſum clerici
illi deſeruientis , ca.eccleſia,de conſecra.diſt.1.ſi mõ q̃rit aliud
beneficium hr̃e , dr̃ q̃rere victum aliorum , & diminutionem
cultus diuini,cum tot ſint inſtituendi , quot ex reddit.bus ui-
uere pñt, c.2.de inſtitu.& retinens plura beneficia cõtinuè eſt
in pcõ,ſ'm Hoſt.in c.3.& ibi Pan.col.2.ȷ̃.de excep.¶ An autem
quotidie incurrat vnũ peccatũ,tradit Gem.ꝯſ.129.col. i. Sexto
8 no.ex eiſdem verbis,ꝙ minora † beneficia debentur pauperi-
bus clericis.Sed ꝯ̃,non debet in eccleſia Dei fieri acceptio per-
ſonarum,c.nouit,ȷ̃.de iud.Imo , qa pauperes magis egent , de-
berent hr̃e potius pinguiora beneficia.Solu.tex. iſte nõ negat
etiam maiora dr̃i,ſed dicit pauperes inquietari, quoties mino-
ra beneficia diuitibus aſſignant , qa diuites habentes vñ viuãt,
non dñr inquietari: ſed bene pauperes , qui deberent illa ſaltẽ
hr̃e ꝓ ſuſtentatione vitæ eorum,c.ſi pauper clericus , de p̃ben.
lib.6.Vel tex ſe adaptat ad id, quod frequentius accidit. Rarò.
n.reperitur , ꝙ diues uelit acceptare unum beneficium mini-
mum.Vel tertio poſſet dici,diuitibus magis danda eſſe maiora
beneficia,quia diuites ſuſtentãt eccleſias , pauperes vero ſpo-
liant,vt diuites fiant,ſ'm gl.in c.cõſtitutis , 2.de appel. Septimo
nota ibi,vires † nolumus obtinere,ꝙ iſta verba important nul
9 litatem ipſo iure.Ad idem tex.in l.2.C.quando prouo. non eſt
neceſ.& in c.ſi motu proprio,vbi no.Gem.de præben.lib. 6. &
idem eſt ſi dicatur,uiribus careat,ſ'm Fel.in c.Rodulphus , col.
16 in uerſi.careat uiribus , ȷ̃. eo.allegans iſtum tex. & tex. in c.
quod ſuper his , & ibi no.Pan.ȷ̃.de fide inſtru.Idem etiam ſi di-
10 catur † uiribus non ſubſiſtat,c.is cui, de præben.lib.6.& ſic ha-
bes corollariè notare,ꝙ ſubreptio uitiat ipſo iure reſcripta ad
beneficia,ad idem tex.in c.ad audientiam, 2. vbi latè Fely. poſt
alios,ȷ̃.eo.Octauò nota,ſ'm Pan. tria nomina beneficiorum ſo
nantia in nomen dignitatis decanatus , de quo dixi in præce.
Archidiaconatus ſine dubio dignitas eſt , etiam ſi ſ'm conſue-
tudinem non haberet iuriſdictionem ſecundum gl.in ca.pen.
11 de offi.leg.lib.6.Et † præcentoria.Sed uidetur,ꝙ iſta non ſit di-
gnitas,quia nullam habet iuriſdictionem , iuxta nota.in d. c.1.
de conſuetu.Solutio de iure non eſt dignitas,niſi de conſuetu
dine vel ſtatuto eccleſiæ aliud cauetur , & ita loquat̃ iſte text.
& in c.cum olim,de conſuetu. Et ꝙ non ſit dignitas,conſuluit
Gemi.conſi.101.Quo ad primum.ubi dicit ꝙ diſpoſitio cap.de
multa,ȷ̃.de præb.non habet locum in præcentoria nec theſau
raria , niſi ex conſuetudine uel ſtatuto habeant,& reputentur
12 dignitates.Vltimo no.ſ'm Pan.ꝙ † impetrãs ſ'm bñficiũ,q̃tun-

cũq; minimũ,tenet̃ facere mentionem de primo, vt hic latius
ꝑ eum.Ego latius ꝓcedã ꝑ qõnes. Quero primo , an in ſuppli-
catione ſit faciẽda mentio de prioribus beneficijs iam obten-
tis:B̃r,iura abundant in hoc ꝙ ſic , al's taciturnitas uitiat gratiã
ipſo iure,ut hic,& in c.ſi motu proprio,& in c.non põt , de p̃b.
in 6.& in c.ſi proponẽte,& in c.cũ adeo,ȷ̃.eo. & in c. cũ tenea-
mur,ȷ̃.de p̃ben.Amplia primo,vt ẽt ſit facienda mẽtio de bñfi
cio nõdũ acceptato,ſ'm Io.And.& Gem.in cap.gr̃a,col.4.de re-
ſcrip.lib.6.Rõ eſt, qa ꝑ collationem ẽt añ acceptationẽ acq̃rit̃
ius efficax uolente eo , cui fuit collatum,ita ꝙ interim alteri ꝯ-
ferri nõ p̃t,c.ſi tibi abſenti,de p̃b.lib.6.Et qa bñficiũ eſt ſibi de-
bitũ,licèt nõdũ ſuũ ſit, ſ'm glo.in cle.auditor , de reſcrip. & in
cle.j.vt lite pẽden.Iõ de tali iure dẽt fieri mẽtio:& gñal'r nõ ſo-
lũ de iure in re,ſed ẽt de iure ad rẽ,eſt fiẽda mentio,ſ'm gloſ.in
cle.ſi Romani,de p̃b.in uerſ.obtinet,q̃ latè ꝯmentatus eſt Fely.
in c.in noſtra,col.3.ȷ̃.eo.Sc̃do amplia,ẽt ſi impetrans renũciaſ
ſet bñficio,ſed nulliter.Vl' nõdũ renunciatio fuiſſet acceptata
ꝑ ſuperiorẽ,quia licèt iſtis caſibus renũciãs ꝑdat poſſeſſionem
bñficij,non tñ ꝑdit titulũ , ſ'm Inn. & Pan.in c. ꝙ in dubiis, de
renũc.Iõ de iſto bñficio renũciato eſt fiẽda mẽtio , ſ'm Ro. in
ti.de renũcia.deciſ.4.in antiq̃oribus.De quo ꝑ Fely.in d. cap.in
noſtra , corolla. 33. Qđ ego intelligo , ſi renunciatio ſit facta
in manibus laici,vel ſit facta in manibus clerici , & nõdũ ſit a
ſuo ſuꝑiore acceptata:alias ſi eẽt facta inmanib us clerici , & a
ſuo ſuꝑiore acceptata,non videtur neceſſaria mẽtio ꝑ ea,q̃ di-
cã in 4.ampliatione.Ita colligitur ex notatis in d.c.ꝙ in dubiis,
& ꝑ Gem.ꝯſi.125.Sup primo . Tertio amplia , vt ẽt de pẽſione
fieri dẽat mentio,c.ad audiẽtiã,2.ȷ̃.eo Quarto amplia ẽt , vt ſit
facienda mentio de literis gratioſis,q̃bus impetrãs renũciaue-
rat,ſ'm Pan.in d.c.ad audiẽtiã,in 4.no.qa ex quo earum uigore
poterat ꝯſeq bñficiũ,& noluit: ſi Papa hoc ſciuiſſet , difficilius
cõceſſiſſet ſecundã gratiã,ergo,&c.c.poſtulaſti, ȷ̃. eo. Sed ꝯ̃riũ
uidet̃ dicẽdum, qa de bñficio renũciato qñ ualuit renũciatio,
& fuit acceptata,nõ eſt faciẽda mentio,ſ'm Lapũ alleg. lxxxix.
Duo p̃lati.& Fel.in d.c.in noſtra,corollario xx.ergo nec etiam
de literis,q̃bus eſt renũciatũ.Et ꝯ̃riũ tenuit idẽ Pan.in d. ca. in
noſtra,col.pen.niſi uigore dictarũ literarũ aliq̃d fuiſſet conſe-
quutus,d.c.ad audiẽtiã.Quinto amplia, ẽt ſi eẽt bñficium ma-
nuale,qđ ſolet conferri ad tp̃s , vt prioratus clauſtralis , de quo
loquit̃ tex.in cle. 1. in uerſ. reuocari.de ſupplenda negli.præla.
nã de tali bñficio ẽt eſt mẽtio facienda, ſ'm.Io.Cal.in conſ.9.ti.
de reſcrip.Alias ampliationes collige ꝑ te.Intellige & riſtringe
primo,vt ꝓcedat p̃miſſa ꝯcluſio in bñficijs, q̃ impetrãs obtinet
in titulũ,ſecus in his,q̃ tenet abſq; titulo , ut ſunt uicariæ tem-
porales, qa de illis nõ eſt neceſſario facienda mẽtio,c. poſtula-
ſti.ȷ̃.eo.quẽ ſic intellixit Io.Cal.in d.ꝯſi. 9.Intellige tertio,verũ
eſſe,ſi impetrãs ſciebat ſe hr̃e alia bñficia:ſecus ſi ignorabat,qa
tũc taciturnitas non reddit ſecundã gratiã ſubreptitiã ipſo iu-
re,c.gratia,de reſcrip.libr. 6. Sed ꝓ intelligentia reuoco in du-
bium,an ſufficiat,ꝙ in impetratione fiat mẽtio prioris bñficii
in gñe,puta ꝙ petat̃,ꝙ fiat ꝓuideri de bñficio tali,nõ obſtante
ꝙ aliud obtineat bñficium? An uero dẽat fieri ſp̃alis mentio
de ipſo bñficio . Card. & Barba.hic tenent , ꝙ ſufficiat noĩare
beneficiũ in genere.Mouentur per iſtum tex.dicunt. n. ꝙ tex.
hic uult impetrationem uitiari,qa ſe ſimplici noĩe clericos ap-
pellabant, & ſic nec ẽt in gñe ſe eẽ beneficiatos dicebãt.Ergo
ſi dixiſſent ſe habere alia beneficia in genere , ualuiſſet impe-
tratio.Sed Pan.hic tacitè improbat hunc intell'm , qa tex.eſſet
de indubitabili ita eũ intelligẽdo. Nã ſatis notũ erat ꝑ iura an-
tiqua,ꝙ impetratio non faciens mẽtionẽ ullo modo de benefi
cijs obtentis nihil ualet,d.c.cũ adeo,& c.ad audientiã, c.ſi pro-
ponente,ȷ̃.eo.cũ ſimil.Itẽ iſte tex.ſe fundat in hoc, qa nõ erat
facta mẽtio dignitatis,& in hac ſubreptione nõ ſe fundaſſet,ſi
nõ eẽt facta mẽtio beneficii etiam in genere.Item tex. iſte di-
cit,ꝙ ſe appellabãt ſimplici noĩe , tanq̃ nõ hẽrent aliquẽ ꝑſo-
natũ.Ergo appellarũt ſe beneficiatos ſimplici noĩe : alias text.
dixiſſet tanq̃ non hẽrent aliquod beneficium,non tanq̃ non
haberent aliquem perſonatum.Secundo pro hac parte And.
Barb.alleg.tex.in c.is cui, in prin.de p̃b.in 6. ſolutio. Ille tex. lo-
q̃t in gñali p̃tãte conferendi cõceſſa alicui,ut poſſit ẽt cõferre
bñficia ꝑſonis ẽt alias bñficiatis.uñ ſufficit generalis mẽtio, qa
ſp̃alis non p̃t commodè fieri.Nos loq̃mur in eo, q impetrat , q
p̃t de obtẽtis beneficiis facere mentionẽ ſp̃alẽ,& ꝓ iſta ſolutio
ne faciunt q̃ ſcribit Fel.in d.c in noſtra. corolla.36. uerſic. & ſi
diceret̃.& uerſi.6.not.ȷ̃.eod.Tertio pro iſta parte adducit̃ text.
in c.non põt,de p̃b.lib.6.vbi innuit,ꝙ ſufficiant impetrãti dice
re,non obſtante,ꝙ habeat beneficium. Solutio,ſ'm Panor.Ibi
narratur factum implicite,& non explicite.Idem Papa reſpon
det quid operetur gratia conceſſa cum tali clauſula,non obſtã
te,&c.non autem refert formaliter quid contineretur in pre-
cibus. Contrariam opinionem , ꝙ imo in ſpecie ſit facienda
mentio de beneficio , tenent Panor. & communiter alij : Pri-
mo per iſtum textum , ubi expreſſe deciditur,ꝙ debet impe-
trans

trans exprimere in genere,ꝙ ſit beneficiatus. Ad iſtum tex.re
ſpondet Card.hic,ꝙ ſpeciale eſt,qñ exiſtens in dignitate impe
trat exiguum beneficium. Ratio ſpecialitatis,quia exigua be-
neficia debentur pauperibus, qui inquietant diuites per impe
trationes ipſorum, & ideo non eſt veriſimile, ꝙ Papa conceſ-
ſiſſet talia exigua beneficia exiſtenti in dignitate, ſi fuiſſet fa-
13 cta mentio dignitatis.Sed † Inn.Ioan.And.Pan. & alii reꝓbant
hunc intellectum, quia Papa facilius concedit minora benfi-
cia, quàm maiora. vnde ſubaudiunt ad text. ibi, ſuper minori
bus,verbum maximè. quaſi dicant, idem dicendum in impe-
tratione maiorum beneficiorum. Iſta tamen reſponſio non
caret cauillatione. Secundò mouentur per text. in cle.ſi Ro-
manus, de præben. per locum a ſpeciali. Sed mihi non pro-
bat.quia licèt uelit, ꝙ ſpeciale ſit in collationibus facti a Pa-
pa motu proprio,vt non ſit facienda mentio de beneficijs ob-
tentis: tamen quia ſpecialitas conſiſtit in omnimoda tacitur-
nitate;non ſequitur,ergo in collationibus,quæ fiunt ad ſuppli
cationem, eſt facienda mentio in ſpecie: quia ſi dicamus, ꝙ
ſufficiat facere mentionem in genere, adhuc ſtabit ſpecialitas
illius textus in collationibus factis motu proprio, in quibus
non eſt ullo modo neceſſaria mentio aliorum beneficiorum
prius habitorum. Tertiò adducitur tex.in c. in noſtra. ibi, niſi
expreſſam fecerit mentionem, ĵ.eo.Ad iſtum text. reſpondet
14 Barba.ꝙ expreſſa dr̄ mentio† etiam illa,quæ fit verbis generali
bus.Allegat doct.Bart.in l.j.ff.de uulgar.& pup. ſubſtit. & quod
decidit Bar. in l.1.ff.ſi quis in ius vocatus non ierit. Defenden-
do communem poteſt dici,ꝙ doct. Bar in d.l.j.procedit in ma-
teria indifferenti,vel per alias fauorabili. Secus in materia re-
ſtringibili & odioſa, in qua non dr̄ expreſſum, qđ verbis ge-
neralibus exprimitur,vt eſt tex.cum gl.in c.inquiſitores, de hę
ret.lib.6.Sunt. n.reſcripta ad beneficia ſtrictè interpretanda,c.
quamuis, de ꝓb. lib.6.Quartò pro hac ſententia uidetur caſus
in clem. fin. de officio ordina.vbi dr̄, ꝙ collatio facta habenti
aliud beneficium,non valet,niſi de primo ſit facta ſpālis men-
tio. Vbi autem requiritur mentio ſpālis, non ſufficit ꝙ fiat mē
tio verbis generalibus, ſecundum glo.in cle. 1 in verſi.ſpeciali-
ter,de iud.& facit tex.in l.ſi qñ, §.& generaliter,C.de inoffi.te-
ſta.& quod ibi no.Mod. diſputando dici poſſet,ꝙ etiam dr̄ ſpe-
cialiter exprimi, quod uerbis generalibus exprimit. vt eſt text.
cum gl.in l.fi.C.ꝙ cū eo.& ibi Bar.in d. l. ſi quis in ius vocatus
non ierit. Quinto facit,quia ratio, quare requiratur ſpecialis
mentio,eſt qa ꝓſumit, ꝙ Papa non cōcederet bñficiū alicui,ſi
ſciret eū hr̄e aliud beneficiū,vt hic,& in d cle.fin.Ergo eſt ēt fa
cienda mētio de bñficio tal'r,ꝙ non poſſit dici,ſi Papa ſciuiſſet
non conceſſiſſet.Ergo ēt de circunſtantijs, & qualitatibus be-
neficij,q̄ haberent reddere Papam difficiliorē ad ꝯcedēdū, eſt
faciēda mētio,c. poſtulaſti, in uerſi.de leui,ĵ.eo.Sextò, genera
litas parit ambiguitatem & obſcuritatē, l. Titiæ textores, ff.de
leg.1.l.ita fidei, & ibi glo. ff.de iure fiſci. ſed in materia ſubre-
15 ptionis,de qua loquimur, ita expreſſio obſcura, † & facta ſub
verborum inuolucro,vitiat reſcriptum, ſicut omnimoda taci-
turnitas, ſ'm Pan.in ca.2.de dolo & ꝯtumacia.& ſenſit gl.in ca.
dilectus filius Abbas,ĵ.eo.refert, & ſequitur Curt. q plura alia
adducit,conſ.35.col.8.& cōſi.74.col.xxxj.in fin.& ſeq.Nam ſ'm
Bal.ꝑꝑ gñalitatem & verborum inuolucrum effugitur mēs de
liberata Pontificis. Ita Bal. in ca.cum dilecta,ĵ.eo.Et ſic ſtat cō
cluſio communis,ꝙ de beneficijs habitis eſt facienda mentio
in ſpecie,al's impetratio eſt nulla.Sed nunc ſe offert alia dubita
tio,an ſufficiat nominare titulū beneficij, an uerò neceſſe ſit
exprimere oēs qualitates, & circūſtantias,& quas in ſpecie. Et
anteq̄ deueniā ad hanc dubitationē, expediā prius aliquas qō-
nes,quas tangit hic Pan.in 2.notab. Et primò quæro, an impe-
16 trans teneat mētionē facere de nobilitate? † Pan.hic poſt Ioā.
And.determinat,ꝙ non,& *cōiter* ſequuntur Doct. & idem fir-
mat Fel.in c.in nr̄a, corollario 4.col.8.ĵ.eo.Rō,qa taciturnitas
eorum,q̄ expreſſa facilius induxiſſent ſuperiorem ad conce-
dendum,nō reddit grām ſubreptitiā, d.c.poſtulaſti, a ꝯrio.ĵ e.
Sed Papa facilius concedit bñficia nobilibus, q̄ ruſticis, ca. de
multa,ĵ.de ꝓb.Cōtrariū hic tenēt Hoſt. & Barb. & ſenſit Lud.
Ro.ſing.xxxvij.quorū rōnibus rñdet hic Fel.col.1.Iō non refe-
17 ro.Scđo q̄ro, an ſit facienda mētio de ruſticitate. † Ex ꝓmiſſis
dicēdū vr̄,ꝙ ſic: qa Papa nō ita faciliter ꝯcedit bñficium ruſti-
cis,ſicut nobilibus.Cōtrariū credo verius ꝑ text.in c.pen. ĵ. de
ꝓb.vbi dicit Pan.ꝙ licèt data paritate,nobilis ſit ꝓferendus: tñ
ſi ignobilis ſit æquè doctus, & æquè morigeratus, magis eſt
cōmēdādus Et de hoc eſt optimus tex.in c.nūquam, 56.diſt. Et
duobus ꝯtēdentibus de Papatu,rñdit alter obiicienti nobilita-
tē, Piſcatori Petro filio fabri ſucceſſorem quærimus, non Au-
guſto, ut refert gl.in c.quoniam vetus,in uerſi.inuidia, 14. q.1.
18 Tertio quæro, an de diuitijs † & patrimonio ſit facienda mē-
tio? Pan.hic rñdet, ꝙ non Sequitur Fel.col.j.arg.not.per gl.in
c.conſtitutis, de appellatio. & pro hac ſententia facit, quia ta-
citurnitas nobilitatis generis non uitiat impetrationem,ergo
nec taciturnitas nobilitatis diuitiarum.Nam diuitiæ hodie no
bilitāt hoīem, ſ'm Bar.in l.capitalium,§.ſerui ceſſi,ff.de pœn. &
in l.j.C.de dig.lib.x.Pau.Caſt.conſi.125.dubitatur, verſi.quar-
tò dubitatur,par.2.Sed ſ'm Peripateticos, diuitiæ non nobili-
tant hoīem, ſed veſtiūt virtutē & nobilitatem aī. Licèt Stoici
deturpare hominem, & animam a virtutibus alienare aſſerāt.
Verum apud miſeros tanto in pretio ſunt diuitiæ, ut illis me-
diantibus non tantum nobiles,ſed immortales effici facilè cre
dant: Dicentes.

Vincant diuitiæ,ſacro nec cedat honori.
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima diuitiarum Maieſtas,&c.

Sed heu, inſulſa credulitas, quis res terrenas, fragiles & cadu-
cas, momento perituras, ad immortalitatis gloriā falſo putat
quicquam cōferre: Contrariū,ꝙ ſit facienda mētio de diuitiis,
vr̄ ſic poſſe ſuaderi, Papa facilius concedit beneficia pauperi-
bus,vt hic.Hinc dicimus,ꝙ reſcriptum, quo cōceditur benefi-
ciū diuiti, dr̄ gratioſum.Sed illud,quo conceditur pauperi, dr̄
de iuſtitia,vl' in forma dignorū,vel in forma pauperum, vl' ſ'm
Apoſtolum,vt declaratum fuit ſ̄. in rubr.Ego teneo, ꝙ non ſit
neceſſaria mētio diuitiarū ſiue patrimonij,quia ēt diues cleri-
cus debet de altari uiuere,& ſi ſibi ꝯcedat bñficium,dr̄ conceſ-
ſum in forma c.cū ſ'm Apoſtolū,ĵ.de ꝓbē. traditur per Pan.in
c.eps,eo.ti.Limito tñ iſtā ꝯcluſionē nō ꝓcedere in clerico diui-
te,ordinato ad titulū ſui pr̄imonij, q accipiēdo pr̄imoniū ſuū,
in titulum vr̄ liberaſſe ordinariū collatorē ab obligatione,qua
tenebat ſibi ꝓuidere de bñficio.Iō de illo pr̄imonio aſſignato
in titulum loco bñficij dēt fieri exꝓſſa mentio. Quia ſi Papa il-
lud ſciret,non ita facile illud ꝯcederet bñficiū. Et idē a fortio-
ri dicendū eēt, ſi cōſtituiſſet pr̄imoniū in bñficium eccleſiaſti
cū,iuxta tex.ī c.tua nos,de ſimo.& ita Fel.in ca. poſtulaſti,co.7.
ĵ.e.Scđo fallit in impetratione facta in forma pauperum,q̄ ni-
hil valet,ſi impetrās ſit diues,tanq̄ ꝯceſſa ſit ex falſa cā, c.ſi pau
per clericus,de præben.lib.6.Ita Inn.Ant.& Fel.hic. & idē Fely.
in c.in nr̄a, corollario xxx. ĵ.eo. Deuenio nunc ad qōnē valde
utilē,an ſit facienda mētio de qualitatibus bñficij impetrādi?
19 Et primo quæro, an ſit facienda mētio de cura †,aīarū: Rñdet
Pan.poſt alios,ꝙ ſic ꝑ tex.in c.cū in illis, in prin. de ꝓb. intantū
ꝙ non ſufficit de cura mētionem fieri in clauſulis executiuis.
Exēplum,ſi diceret in bullis, ita tñ ꝙ aīarū cura negligatur,
cle.1.de ꝓb.Scđo adde, ꝙ in oī materia odioſa non cōprehen-
dunt bñficia curata niſi de cura ſit habita mētio. Vñ habēs po
teſtatē diſpenſandi cū homicidis & irregularibus,ſuper retinē
20 dis uel habendis beneficijs, non poſſet diſpenſare † ſuper cura
tis,ſ'm Pan.in cap.fin.de cleri.pugn.in duel.Iſta deciſio Pan. ur̄
pericoloſa, quia poteſtas diſpenſandi continet materiam fa-
uorabilem,ſ'm Bart.& alios in l.2.in prin.ff.de uerb.obl.Panor.
& Moder.in c. at ſi clerici,§.de adulterijs,ĵ.de iud. & ideo latè
interpretanda.Et contrarium tenet ibi Io.And.de Auri. & fa-
cit,qa hñs ꝑtātem cōferendi beneficia, poteſt conferre cura-
ta, ut nota.in c fi.& ibi Fel.de ſimo.Et ita etiā tenet Fel.in d. c.
poſtulaſti,col.14.ĵ.eo.Tertio adde, ꝙ eſt facienda mentio cu-
ræ,ēt ꝙ impetrans nō teneatur ſeruire illi curę,vt ſi ſtatuto,vl'
ex conſuetudine eccleſiæ ſolitum eſſet illi deſeruiri per Vica-
rium perpetuum, ſ'm Card.ꝯſi.31.Quod cōprobat Fel. in d.ca.
in nr̄a, corolla x.Quarto adde,non valere gratiā ꝯceſſam mo-
tu ꝓprio,ſi nō ſit habita mētio curæ,c.cū in illis, de pręb. Et di
cam,ĵ.ſequitur Fel.in c. cām q̄,col.2.de teſt.Sed ꝓ intelligentia
ſciēdū eſt, qđ dicat bñficiū curatū? iſtud declara, ut ꝑ Pan. in
c.de multa,col.fin.de ꝓb.& in c.dudū,2.col.4.de elec. & ꝑ Dec.
hic, ex cuius dictis hēs limitationē ad hanc deciſionem.Scđo li
mita, niſi eēt tale bñficiū,qđ hr̄e curam annexā de iure.Exem
plum,vt epiſcopatus & archidiaconatus, tunc ſ'm Ro. titu. de
præb.deciſio.13.in antiquioribus, impetrans tenet exprimere
qualitatem beneficij puta de cura ei imminenti.Qđ ſequit Fel.
21 in d.ca. in nr̄a,corolla. 8. Scđo quæro, an ſit facienda mentio
de reſidentia, quam requirit beneficium? Rñdent Pan. & alij
ꝙ ſic,argu.ca.fin.de cleri.non reſid.Cōtra hāc deciſionem op-
ponit.De his, quæ ſunt nota Papæ,non eſt neceſſario faciēda
mentio,ca.1.de conſti.lib.6.firmat Fel.in ca.ſuper literis,verſic.
ſecunda regula, ĵ. eo. Ergo non eſt neceſſe facere mentionē
de reſidentia,quia q̄libet beneficia, etiam ſimplicia, de iure
communi requirunt reſidentiam, cap. conquerente, de cler.
nō reſid.no.Abb.in d.c.fi.Ad iſtud rñdet Pe.ꝙ habito reſpectu
ad conſuetudinē generalē,quæ eſt, ꝙ ſimplicia beneficia non
requirant reſidentiam, oportet mentionem facere de ipſa re
ſidentia. Tu conſidera, quomodo procedat iſta ſolutio: qa
ſi de iure communi requirunt reſidentiam, ergo quando nō
exprimitur reſidentia, Papa debuit credere, ꝙ requiratur re-
ſidentia, quia ita iuris eſt.Ergo ſi nō requirunt, & nihilomi-
nus Papa cōceſſit debemus dicere,ꝙ gratia valet, quia facilius
ꝯceſſiſſet,ſi ſciuiſſet,ꝙ nō requirit reſidentia. Vñ teneo,ꝙ de
reſidentia nō ſit neceſſario habenda mētio.Tertio quero;an

de ordine

22 de ordine † annexo beneficio impetrando sit facienda mentio? Respondet Pan. & alij, φ non, p text in c. ei cui, de pben. in 6. Tu aduerte, qa ille text. loqtur in impetratione beneficij in genere, vnde taciturnitas qualitatum non porest dici fraudulenta, s͠m Lap. allegatione 84. d. Papa. & Pan. in c. nostris, de cõcess. pbẽ. Itẽ aduerte, qa hac rõne atteta dicendũ vr̃, φ non requiratur mẽtio curæ animarum, q̃ requirit ordinẽ presbyteratus. vñ rñdeas, φ ista ↄclusio nõ intelligitur de beneficio sacerdotali, vel diaconali, sed intelligit̃, φ impetrãs nõ tenetur exprimere, φ patiat̃ defectus ordinũ, quos reqrit beneficium, quod impetratur, c. si pro clericis pauperibus, de præbend. in 6. Et rõ est, qa talis defectus est citò purgabilis, eũ intra quatuor tempora impetrans possit se promoueri facere ad ordines requisitos, s͠m Gemi. in c. licèt ca non, de elect. in 6. Imo hodie sunt sublata interstitia tp̃m, s͠m glo. in cle. generale, de æta. & qualita. Declarat Pano. in ca. cum in cunctis, §. inferiora, j. de elect. vbi dicitur, φ si vitium ætatis sit cito purgabile, tunc non requiritur expressio ætatis. Quarto quæro, an sit facienda mentio de
23 dignitate. † Rñdet Pan. φ sic, p istum tex. sed non pbat, quia loquitur de dignitate iam obtenta, nos de obtinenda. Decisio tñ vera est, per tex. in c. fin. de præben. Quinto quæro, an sit neces-
24 sariò exprimendus valor † beneficij impetrandi? Rñdet Pan. post gl. in cle. 1. de præben. φ non, quia beneficia confirmãtur principaliter propter spiritualia, & non pp temporalia. Ergo de temporalibus, q̃ veniunt accessoriè, nõ est facienda mẽtio, c. super eo, de pben. in 6. Et pro ista parte aliqui ponderãt istũ text. in fi. vbi impetratio vitiatur pp taciturnitatẽ dignitatis, & tñ nõ cõstat, φ esset facta mentio redditũ. Ergo expressio valoris nõ ↄsideratur. Contrarium tenent Baisign. & Deci. hic p rõnem c. postulasti, j. eo. declaratam vt hic, p Pan. & bñ tenendo istam partem, non ob. rõ s. deducta, qa debet intelligi de accessorijs non necessarij, prout loquitur text. in d. c. super eo. secus videtur dicendum in accessorijs necessarijs, vt sunt temporalia, & spiritualia, c. si quis obiecerit, 1. q. 3. Considera, φ ista responsio concludit totũ ↄrium, quia accessoria necessaria, sunt magis nota, q̃ non necessaria. Ergo si non debet fieri mẽtio de accessorijs non necessarijs, a fortiori, nec de accessorijs necessarijs, arg. eorũ, q̃ s. dixi post Fely. in c. super literis, ver. secunda regula, j. eo. Vnde ex alio vr̃, φ illa ratio non sit vera, quia ea attenta non deret fieri mentio de pensione, q̃ est quid tẽporale, cuius ↄrium decidit in c. ad audientiã, 2. j. eod. Non etiã obstat iste tex. quia qñ ꝓponitur dubitatio sup vno, in alijs ꝓsupponit oĩa esse habilia, c. 1. de æta. & quali. lib. 6. sic ista opinio instituit ex stylo curię. Nam ita statuit Vrbanus. III. vt per Ro. deci. 292. incip. Licet impetrans, in nouis. & Inno. VII. in regula Cancellariæ 56. Amplia, vt non solum sit facienda mentio de valore beneficij impetrandi, sed etiam de valore benefici iam obtenti. ita determinatur in d. regula. 61. Limita primo, vt non procedat in gratia motu proprio cõcessa, vt dicam j. Scđo intellige, φ sit necessaria mentio valoris bñficij obtenti, qñ impetrans vult vtrunque retinere, secus si velit primũ dimittere, s͠m Rot. loco ꝓallegato. Tertio fallit in Cardinali, s͠m Pet. de Anc. consi. 295. & 297. Ista limitatio dependet ab alio dubio, an dispõ generalis comprehendat Cardinales, de quo latè per Fely. in cap. cum in iure, j. de offic. delega. & in c. quod super his, de fide instrumentorum. Quarto fallit in impetrationibus concessis ab ordinario, qa ordinarius ꝓsumit scire valores bñficiorum suæ diœcesis, cle. 2. de offic. ordi. Quinto. fallit in impetratione hospitalis, cuius redditus non excedunt summam centum ducatorum de camera, quia abinde j. non soluitur annata, s͠m Fely. hic. Et pondera, φ valor exprimendus, vr̃ pp solutionẽ annatę, φ falsum vr̃ per ea, q̃ s. dixi. Quarto q̃ro, an impetrans teneatur
25 probare † valorẽ expressum in pcibus. Pano. rñdet φ sic, & idẽ voluit Pan. in c. fi. de præsumptio. Adde gñaliter, φ impetrãs tenet probare oĩa expressa in supplicatione, ca. quia circa, & ibi Pan. in 3. & 4. notab. de consang. & affini. De quo per Fel. in c. ↄstitutus, col. 1. & seq. j. eod. Sed contra videtur, φ impetrans nõ teneatur probare valorem, quia satis videtur si dicat, se verum valorem expressisse, & φ pluris non valet, secundm glo. per illum tex. in l. cum de lege, ff. de proba. Et istud comprobat Iaf. in l. fi. §. licentia, col. 1. C. de iure deliberã. Et illã gl. dicit *communiter* esse approbatã Curt. consi. 27. co. 8. ver. sed ↄ. huic difficultati voluit respondere Fel. post Card. in d. c. fin. col. 2. sed eum non intelligo. dicit enim, φ glo. in d. l. cum de lege, procedit, quando præsumptio concurrit cum asserente rem pluris non valere, in casu isto negat præsumptionem esse pro asserente, quàm solutionem non capio: quia fateor, φ beneficia præsumuntur instituta cum aliqua dote, c. vt quisque, vbi glo. de vita & honest. cle. tñ φ præsumamus maiorem esse dotẽ, quàm sit expressum, non apparet, φ ius ita præsumat. Vnde p resolutione indaganda est alia dubitatio, an exprimens certum valorem debeat suc-
26 cumbere, si † valor sit minor, q̃ sit expssum, nã ꝓsupposita parte affirmatiua in isto dubio remanebit dissolutum argum. s. factũ. Et nõ debeat succumbere, si expressit valorem, ostẽdit: qa qđ puris est, vtique tanti est, l. cum furti, ff. de in lit. iuran. reg. sp, de reg. iu. in 6. Duodecimo, qa Papa facilius concessisset, si sciuisset φ erat minoris valoris, ergo expressio φ erat pluris, non debet vitiare p ea, q̃ s. dixi. In ↄriũ, φ expressio maioris valoris reddat gratiã inutilẽ, vt casus in c. cui de non sacerdotali, de pben. in 6. Per quẽ tex. ita tenent *cõiter* Doct. relati p Fel. hic, col. 7. versi. decima Conclusio. Et ita tenendo remanet resoluta pcedens difficultas, quia ↄclusio gl. in d. l. cũ de lege, nõ põt pcedere, quando intentio dicẽtis rem pluris nõ valere, esset fundata, ẽt si valeret minus, aliàs secus, vt de se patet. Sed ita tenẽdo, qđ rñdebimus ad argumenta s. facta? Fel. in d. c fi. colum. 2. dicit se non respondere, qa non habuit satis tp̃is ad cogitandũ, in c. super literis, col. 3. j. eo. rñdet ad s͠m argm̃, quod pcedit, vbi expressio fit per modum demonstrationis, secus si per modũ taxationis. Et ita dicit procedere tex. in d. c. cui de non sacerdotali, & in c. suspecti, de rescrip. in 6. Ista solutio diuersificat terminos, & non assignat rationem diuersitatis. Duas alias solutiones refert Iaf. in l. 1. §. si stipulanti, ver. 4. limita. de verb. obl. quas ipsemet reprobat, iõ non refero. Ego teneo solutionem ibi assignatã in tex. φ iõ gr̃a nõ comprehendit bñficium minoris valoris, qa mãdatum Papæ non extendit ad casus non expressos, & sic ad bñficium nõ expssum in gr̃a. Ex quo infero, φ si in gr̃a exprimeretur certum bñficium in spẽ cũ certo valore, isto casu gr̃a comprehenderet illud bñficium, ẽt si esset minoris valoris, quia tunc non est opus gr̃am extendi, & istud est, quod volunt dicere Pan. Io. de Anciano, & Gemi. in d. ca. cui de non sacerdotali. dum dñt, si bñficia non differunt specie, sed habeant se tanquam minus & maius, intra eandem spẽm, tunc non procederet ille tex. Et isto casu sufficeret impetranti probare valorem s͠m formã traditã per glo. in d. l. cum de lege. Et si vis scire qualiter pbet valor bñficij, videas hic per Fel. col. fi. Et generaliter si vis scire, quomõ pbet valor rei, videas Bart. in l. 2. col. fi. C. de rescin. vẽd. & Fel. post alios, in c. cum cã, col. 1 & seq. j. de testi. & Soc. ↄsi. 8. col. 1. lib. 1. Quæro, q̃ sint computanda in valore bñficij? Rñdeo, φ oẽs redditus, qui sunt soliti cõiter percipi de
27 corpore † bñficij, computãtur in valore, secundũ Pet. de Anc.
28 in cle. 1. de deci. ideo distributiones quotidianæ † non debent ↄputari, quia non sunt de corpore bñficij, sed percipiũtur ratione seruitij personalis, s͠m Ol. consi. 118. Ex virtute gratiæ. & Fel. hic, colum. 8. & Rot. in hoc eod. ti. deci. 134. nouis φ comprobo p text. in c. licèt vobis, j. de pben. vbi dr̃, φ appellatione fructuũ & redditũum ecclesiæ non comprehenduntur distributiones quotidianæ. Et ideo dicit gl. no. in extrauag. Io. 22. incip. Suscepti regiminis. in versi. ↄsueuit, de ele. φ de distributionibus quotidianis est soluenda decima Papalis. quod tenuit Gemi. consil. 85. Super primo dubio, col. penul. & 154. in fin. Eodem modo
29 mortualia, anniuersaria, questæ non computãtur in valorem, secundum Old. consi. 206. Circa primum. nisi tales redditus soleant quotannis pro certa pecunia locari, s͠m Felyn. hic. An autem de valore sint prius expensa, & onera deducenda, videas Fely. in c. ad nostram, col. 2. j. de iureiuran. Deci. consi. 156. Vbi ẽt quærit, an sit deducenda pensio. Secundo quæro, quis sit se-
30 curus modus exprimendi valorem, † ita, φ impetrans nõ videatur se astringere ad probandum certum valorem? Pan. hic respõdet, φ si dicatur in supplicatione, cuius redditus summam centum ducatorum non excedit. Sequitur Gemi. post Io. An. in dicto cap. cui de non sacerdotali, & isto modo exprimendi vtitur curia. Secunda practica, quòd exprimatur certus valor cum clausula, vt asseritur, quia tunc sufficit probare, φ ita communiter asserat, licèt beneficium sit maioris valoris, s͠m Pano. in c. 1. col. 3. inf. de ꝓsum. Et de ista clausula, vt asserit, videas multa per Fel. & Barba. in c. iurauit. col. 1. inf. de prob. ¶ Vltimo quæro, an taciturnitas valoris curæ, vel residentiæ, vitiet gratiam
31 motu proprio concessam? Pan. respondet quòd sic, quia motus proprius non operat̃ ↄ ꝓsumptam mentem pcedentis, s͠m gl. in cle. si Romanus, de pb. Sequitur Rot. deci. 111. titu. de pb. in nouis. Confirmat̃, quia gr̃a motu proprio concessa nõ operat̃ ↄ dispõnẽ c. mãdatũ, inf. eo. quia mẽs Papæ nõ vr̃ fuisse grauare ordinariũ collatorem duabus collationibus, s͠m Gemi. in c. si motu pprio, eod. ti. in 6. Facit, qa per rescriptũ motu pprio cõcessum, nõ intelligit̃ derogatũ statuto de certo canonicorũ numero, iuro roborato, s͠m Imo. in c. ↄstitutus, inf. eo. quia si derogaret, esset ↄ mẽtẽ Papæ, ca. cum M. de constit. Tertio facit, quòd decidit Gem. in c. propter tua debita, col. 6. de rescri. in 6. vbi ↄcludit, φ dispõ c. quis, el 1. de præben. eo. li. pcedit etiam rescriptis motu pprio ↄcessis. Quarto facit, qđ decidit Pan. in ca. cũ nr̃is. de conces. præben. quem sequitur Fel in cap. nostra, corollario 36. inf. eo. Quinto facit deci. Bald. in l. fideicommissa, §. si seruo, de leg. 3. quem sequitur Felyn. in d. c. in nostra, vlti. corollario. Et ex his infert Pan. hic, quòd per gratiam motu proprio concessam non intelligitur derogatum iuripatronatus
32 laicorum. † & idem decidit Rota in isto titul. & decisio. 17. in nouis,

nouis.facit text.in d.c.quamuis, & quæ scripsit Fely. in suo trã. de iurepatrona.& in c.cãm q̃,col.2.j.de testib. Adde vnum stupẽdũ dictũ Fel.in c.cum inter,col.3.j.de exce.vbi ampliat, ẽt si Papa in verbis narratiuis fecerit mentionẽ de iure patronatus laicali,adhuc non censetur derogatum, nisi in corpore gratiæ fit expressa derogatio.& dicit,ꝙ ita suo tpe fuit conclusum in Rota.Contra p̃dicta vr̃ casus in d.c.si motu ꝓprio.vbi valet gr̃a motu ꝓprio concessa hñti aliud beneficiũ, ẽt ꝙ de primo nulla sit facta mentio.Et ꝙ taciturnitas curæ, & residẽtiæ, non vitiet gr̃am concessam motu ꝓprio,tenet Ro.in isto tit.decis.32. & Io.An.in c.ei cui,de p̃b.in 6 & confirmat Fel.hic,in versi.tertia cõclusio.sr̃r taciturnitas valoris non annullat gr̃am motu proprio factã.Ego cõprobo p ea,q̃ voluit Io.And.in addi. Spec. tit.de cau.pos.& propi.§.qa verò,versi.qd de colligentibus. vbi vult,ꝙ licèt Princeps nunq̃ p̃sumatur velle grauare locũ duplici pedagio, tñ fallit in concessione exigẽdi pedagiũ motu proprio facta. Et ex præmissis vr̃, ꝙ ↄclusio & decisiones pro corroboratione conclusionis adductæ,non sunt iuridicæ.Quid tenendum? Fel.cõsiderat q.nq; casus.Ego breuius concludo. Aut

33 q̃ritur, an motus † ꝓprius defendat gr̃am a vitio subreptionis, & tunc r̃ndeo,ꝙ sic p tex.in d.c.si motu ꝓprio. Ex quo infert, ꝙ rescriptum concessum motu proprio, valet etiam ꝙ non sit facta mentio valoris curæ,vel residentiæ. Et ita procedunt oĩa allegata hic per Fel.in versi.tertia cõclusio.Aut q̃rit, an motus proprius operetur dispẽsationẽ:tunc dicendũ est,ꝙ nõ,f̃m gl. in d.c.si motu proprio.Et ita ꝓcedant q̃ allegat Fel.hic, in versi.

34 primus casus.Et ego confirmo,qa ẽt c̃sa,supplẽtes oẽm † defectum,non operatur dispensationẽ sup defectu p̃sonali, secundum Archid.in c.Cenomanẽsem,56.distin.quod dictum reputat sing.Ro.sing.419.incip.An verba rescripti.sequitur Fely.in c.2.col.17.s.eod.Ex quo infero,ꝙ si Papa motu proprio concedat alicui aliud beneficium curatũ obtinẽti, licèt gratia valeat, qa non põt opponi vitiũ surreptionis, tñ nõ operat dispẽsatio nem,ꝙ possit vtrunq; retinere, c. nõ põt,in fi.de præben. lib.6. Quærit Pan. vltimo loco, an de qualitatibus beneficij obtenti sit facienda mentio?Et r̃ndet distinguendo,vt hic per eum.Circa cuius dicta aduerte.Primo,inquãtum præsupponit,ꝙ dispẽ-

35 satio possit dici fauorabilis † exemplificando in dispensatione, ꝙ illegitimus promoueatur ad ordines. ↄ̃ istud dictũ & exẽplũ Pan.est tex.in c.1.de fil.presby.Et ↄ̃ Pan.vrget rõ,nam dispensatio iõ dr̃ odiosa,quia exorbitat a regulis iuris,d. c.1. Sed omnis dispensatio exorbitat,ergo omnis erit odiosa.Itẽ ↄ̃ Pan.est glo. expressa in c.literas,de resti.spolia.& ẽt ↄ̃ Pan.facit,quia text.in c.p venerabilem,j.q fil.sint legit. loqtur in legitimatione, quæ vr̃ magis odiosa,q̃ simplex dispẽsatio. Nã dispẽsatio solũ offendit ius cõe.legitimatio verò offendit ẽt ius tertii,qui ab intestato successisset,& istud vltimum fuit motiuũ Fel.in c.postulasti, col.10.j.eo.Sed põt r̃nderi,ꝙ legitimatio simplex, & generalis

36 est fauorabilis,† quia legitimatus restituitur primis natalibus, & iuri naturali remittitur,f̃m qd̃ nulla est differentia legitimorũ & illegitimorũ,§.naturalis,in Auth.quib. mo. natura. effici. sui.Et ideo talis legitimatio est amplianda,argu.eius, quod no. gl.in c.1.in versi.eligo,de postu.prela. in 6.Secus est in legitimatione ad aliquos actus particolares tantum, quia illa est propriè dispensatio,f̃m Pau.de Cast. & Ias.in l. sed si hac, §.patronum,ff.de in ius vocan.Scd̃o habes ex dictis Pan. conclusionẽ,

37 sublato vno obstaculo,non cẽset sublatũ † aliud, c. ex tuarum, de auctoritate,& vsu pal.l.si domus,ff.de serui. vrb.præd.& pro hac conclusione Deci.hic adducit nonnulla. Tu adde benè facere tex.in §.affinitatis,Instit. de nup. Item adde, quòd decidit Ale.consi.12.colum.4.lib.2.& Pau.de Cast.consi.86.Dubitatio vertitur,colum.2.in 1.par.Tertio not.quòd cura animarum licèt sit periculosior,non tamen est dignior personatu , secundum Pan.Adde,ꝙ hanc conclusionem firmat Imo.in clemen.

38 1.de præben.dicens, ꝙ cura fori contentiosi † est dignior cura animarum,quia magis appropinquat Papę,qui exercet curam fori contentiosi.Sed contra,illud dicitur dignius, quòd habet subiectum magis dignum,secundum Pan.in c.clerici,inf. de iudi.ergo cura animarum videtur dignior,quia eius subiectũ est anima,quæ omnibus rebus est pretiosior,ca.præcipimus,12.q. 1. Solu. etiam cura fori contentiosi habet animam pro subiecto,& ideo dignior videtur ratione dignitatis cui adhæret.Benè facit dictum Hostien.in proæmio suę Summæ,colum.4.vbi dicitur,quòd doctores si rectè exerceant eorum officium,magis merentur quàm mendicantes religiosi. Quarto colligo, ꝙ

39 in dispens.non valet argumentum † ab identitate,vel maioritate rationis.Et idem Pan.in c.at si clerici,§.de adulterijs,col.3.j. de iudic.Pro ista conclusione solet allegari tex.in cap.fina.j.de transla.episco.Sed nihil facit, vt patet ex ratione ibi assignata. Ad idem allegatur text. in capitulo cui de non sacerdotali, de præbend.in 6.Ad istum text.respondi etiam s̃.pro hac conclusione vide Felyn.in capitulo postulasti,columna decima,& sequen.infra eod.& Iaso.in l.fina.colum.6. de constitutio.Princi. Vltra eos adde,quòd dicit Anto.de Butr.in capitulo cum vene

40 rabilis,de exceptio. vbi vult, quòd dispensatus, † vt possit permutare suum beneficiũ cũ alio, nõ põt ꝑmutare cum duobus aliis beneficiis.de quo vide Barb.in c.prudentiam,col.2.de offi.

41 deleg.similiter dispensatus † vt possit promoueri ad beneficiũ curatũ nõ obstãte defectu ætatis,nõ tñ cẽsetur dispensatus, vt possit administrare bona ipsius beneficij,ideo agere non poterit,secundum Petr.de Anch.in cap.1.de æta.& quali. & Fely. in c.edoceri,versi.solus p̃latus,inf.eo.Limita primo,vt non procedat,qñ rõ est expressa in dispensatione,quia tunc licitum est arguere ab idẽtitate rationis, f̃m Pan. in d. §. de adulterijs, quia tunc non dicitur extensio, cum ratio scripta disponat, & omnes casus includat,qui sub ea comprehendi possunt,l. cum mulier,& ibi no.Alex.ff.solu.matri.& est glo.in.c.1.in ver.Italię, de tempo.ord.lib.6.Hanc fallentiam reprobat Felyn.in d.c. postulasti,colum.10.sed ad eius fundamenta facilis est responsio. Secundo limita, vt fiat extensio quo ad accessoria necessaria, secundum gl.in c.quia in tm̃,inf.de præb.& in c.si quis clero,6.q. 1.vbi dispensatus super pluralitate, intelligitur etiam dispensa-

42 tus sup residentia.† quòd declara,vt super Card.in cle.1.9.q.de p̃ben.Facit, quia dispensatus ad ordinẽ præsbyteratus, censet dispensatus quo ad omnes ordines inferiores,f̃m Fel. in c.præterea, in fi.de offic.delega. facit quòd decidit Pan. in ca.cum in cunctis,§.cum vero, col.fin.inf.de elect. Et quod decidit Gemi. post alios in c.cum ex eo,de elec. in 6. Tertio intellige conclu-

43 sionem procedere in dispensatione,† secus in potestate dispensandi,quæ est fauorabilis & extendenda, c. fi. & ibi latè Fel.inf. de sim.p Bar.& alios in l.2.in prin.ff.de ver. ob. Vltimo collige, ꝙ gr̃a non faciens mentionem de illicita occupatione beneficii,nihil valet.Idẽ tenet Pan.in c.præterea,in vlt. no. de iurepatro.in c.cum iam dudum,inf.de præbend.& in cap. quisquis,de elect.sequitur Gemi.in c.cum qui,de præben.in 6.Fely.in ca.in nr̃a,corollario 2.inf.eo.& pro hoc est tex.in l.in auctoritate,C. vnde vi.& glo.in l.2.C.de fun.& salti.rei dominicę.lib. 11. Bene facit,quòd decidit Bar.in tract.de Tyran.in 10.q.prin. quam refert,& sequitur Ias.in l.clam possidere,§. qui ad nũdinas, col. 3. ff. de acqui.pos.¶Gl.1.non est alibi,secundum Pan. hic. Ex qua

44 habes , ꝙ quis potest impetrare † rescriptum ad beneficia pro alio sine mandato.Sed certè gl.istud non vult, sed benè excludit , ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio sine speciali mandato;& sic vr̃ velle,ꝙ requiratur saltẽ generale mãdatum. tñ opinio Pan.*communiter*.tenetur,vt etiam tenet idem in ca.ex ore.de his,quę fiunt a ma.par.cap.& Fel.latè in c.nonnulli, §.1. inf.eo.¶Glo.2. notat, ꝙ rescriptum Papę nũquam intelligitur

45 derogare iuri alterius.† allegat plura iura. Adde optimum tex. in c.si pluribus,de pręb.in 6.& in c.super eo,vbi Fel. inf.de offi. deleg.Tu pondera gl.relatam ad text.velle, ꝙ Papa non censeatur velle derogare iuri alterius consistenti etiam in sola spe, vt hic.Sed in contrarium faciunt,quę scribit Fely.in d. cap. in nostra,corol.21.& 28.inf.eo.Pro solutione cogitabis.¶Glo. 3.no.

46 ꝙ tacens veritatem † puniendus est, qñ propalare tenebatur , c.ex pœnitentibus,50.distin.Tu considera , quomodo glo.eliciat ex tex.ꝙ puniatur.r̃nde ꝙ gl.habuit respectum ad annullationem rescripti,quę annullatio dr̃ pœna,c.dispendia,eo. tit.in l.turpia,vbi Bar.de leg.1.latè per Pan.& alios in c.2.s̃.tit.1.Item pro isto no.habes tex.in c.1.de cri.fal.in l.qui testamẽtum,ff.de fal.quòd no.procedit in obligatis ad probandũ , vt testes & iudex,secundum Inn.& Pan.in c.officij,de peni.& remiss.& gl. in c.quisquis.11.q.2.& Fel.in cap.2.de testi.cogen.vt etiam Notarius,secundum Bald.in l.vbi exigitur, ff. de eden. & l. iubemus,

47 ad fi.C. de testam. Sed pars non tenetur releuare † in pręiudicium sui,secundum glo. in capi.ne quis arbitretur, 23.quęstio. secunda. Item scias, quòd ille solus,qui est conscius alicuius secreti,non tenetur releuare,quia boni viri tacent,quod probare non possunt,ca.plerunque,2.quęstio.7.capi.placuit,6.quęst. fina. Dixi latè in tracta.de pest.fol.158.versicul.113.Item scias,

48 quòd tacere plus,quàm expediat † in priuato,est peccatum veniale,capitulo vnum orarium,§.alias ea demum, 25. distinctio. In prelatis est peccatum mortale,secundum glos.per illum tex. in capitulo si Papa.40 distinctio.& in capi.si rector,43.distinc. Et ex his habes cum laude Dei expeditam hanc Decretalem.

¶Expliciunt Interpretationes Ioan. Francis. Ripæ, à S.Nazario, in primam partem Decretalium, summa diligentia reuisæ, accurateq; castigatæ.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS,

In Secundum Decretalium Librum Commentaria.

Vnà cum eiusdem vtilissimo Tractatu de Peste.

QVIBVS QVID NVPER ACCESSERIT, QVOD HACTENVS in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso Lectori patebit, si maximam diligentiam tum in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tum vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ❧ demonstrentur.

VENETIIS, M. D. LXXXVI.

Annotatio Rubricarum, & Capitulorum, quæ in Secundo Libro Decretalium continentur.

De iudiciis extra. *Rubrica.* *fol.* 2.

Cap. De Quouultdeo. 8
Cap. Decernimus. 18

De causa possess. & proprie. extra. *Rubrica.* *fol.* 23.

Cap. Cum Ecclesia Sutrina. 25

De restitutione spoliatorum.

Cap. Sæpe. 31

Annotatio Capitulorum, quæ in Tractatu de Peste continentur.

Præludia pestis. fol. 39
De priuilegijs contractuum causa pestis. 38
De priuilegijs ultimarum uoluntatum causa pestis. 44
De priuilegijs iudiciorum causa pestis. 45
De remedijs præseruatiuis contra pestem. 48
De remedijs ad conseruandam ubertatem. 53
De remedijs ad curandam pestem. 60

IOANNIS FRANCISCI RIPÆ, A S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI,

In secundum Decretalium Librum absolutissima Commentaria,

Nunc recens recognita, ac sedulò repurgata, incipiunt fœliciter.

ET IN PRIMIS SVPER QVOTIDIANO, ET PRACTICABILI TITVLO, extra de Iudicijs, cuius Rubricam legere incœpit cum maximo apparatu Auenione, die 9. Decembris. 1518.

SVMMARIVM.

1 *Libelli oblatio fit ante litem contestatam.*
2 *Libelli oblatio & competentia fori, quæ sequuntur citationem, non sunt præparatoria iudicij.*
Et libelli oblatio, quę fit iudici, præcedit citationem regulariter.
3 *Libelli oblatio & exceptio incompetentiæ sunt partes iudicij, & non præparatoria iudicij.*
4 *Iudicium ordinarium non consistit sine libello.*
5 *Continuatio an semper debeat fieri ad proxima.*
6 *Continuatio quid sit.*
7 *Et quando dicatur fieri ad proxima.*
8 *Continuatio potest fieri ad remota, quando tituli intermedij non sunt impertinentes.*
9 *Actio ad exhibendum est præparatoria rei uendicationis.*
10 *Actio ad exhibendum est præparatoria noxalis actionis, & actionis communi diuidundo.& familiæ erciscundæ quando competunt ad rem singularem mobilem.*
11 *Præparatoria non debent trahere ad se præparata, sed potius econtra.*
12 *Vxor propter adulterium perdit dotem, & bona paraphernalia.*
13 *Vxor an perdat dotē propter osculum luxuriosum, uel tactum mamillarum.*
14 *Adulterij præparatoria sunt uisus, alloquium, tactus, & osculum.*
15 *Extensio in pœnis non est licita.*
16 *Vidua committens stuprum non perdit dotem.*
17 *Vxor tenetur reddere debitum uiro de iure diuino.*
18 *Vxor perdit dotem propter introitum balneorum communium cum uiris.*
19 *Et etiam si ignorante marito accesserit ad conuiuia uirorum, uel ad theatra, & amphyteatra causa spectandi. nu. 20.*
21 *Vxor, si interdicta attentauerit, perdit dotem.*
22 *Vidua committens stuprum, minus peccat quàm maritata.*
23 *Maritus si inniteretur uxoris adulterio, & ad illud probandum deduceret osculum uel tactum, an deberet succumbere.*
24 *Consuetudo excusat a pœna temporali, etiam si sit iniqua, secus a pęna ęterna.*
25 *Maritus si ter denunciauerit alicui ne osculetur, uel alloquatur uxorem suā, si postea illum alloquentem inuenerit, impunè poterit interficere.*
26 *Clerici prohibentur intrare commune lauacrum cum mulieribus propter suspitionem.*
27 *Episcopus, qui est iudex causæ præparatoriæ habilitationis, an debeat etiam cognoscere de causa remissionis præparata.*
28 *Minus dignum cum magis digno coniunctum, aliquando ad se trahit magis dignum.*
29 *Habilitatio est duplex.*
30 *Testes dicuntur iudicium instrumenta.*
31 *Testes dicuntur instrumenta partium.*
32 *Iudex iudicare debet secundum leges, & secundum allegata & probata.*
33 *Contractus de iuregentium.*
34 *Iudicia de iure ciuili.*
35 *Nemo experitur sine actione.*
36 *Actio non est sine obligatione.*
37 *Iudicium quid sit, & nu. 38.*
39 *Indefinita an & quando æquipolleat uniuersali.*
40 *Diffinitio an sufficiat, quòd concludat a communiter contingentibus.*
41 *Iudicio inquisitionis interuenire debent tres personæ. & nu. 42.*
43 *Iudicium & causa quomodo differant.*
44 *Iudicium redditur in inuitum.*
45 *Iudicium propriè non dicitur ante litem contestatam.*
46 *Litis contestatio est caput & lapis angularis iudicij.*
47 *Iudicium ante litem contesta. dicitur inchoatum.*
48 *Actore cōtumace post citationē, pōt reus petere se absolui ab instātia iudicij.*
49 *Negari non debet quod est minus, cui quod plus est conceditur.*
50 *Iudicium dicitur a iudice.*
51 *Iudicium quotuplex sit.*
Et iudiciorum subdiuisiones, nu. 59. 87. 88. & 89.
52 *Iudicium ordinarium quomodo discernatur ab extraordinario, & nu. 53.*
54 *Iudicium inquisitionis an dicatur ordinarium uel extraordinarium.*
55 *In iudicio accusationis, ubi agitur ad pęnam citra relegationem, proceditur lite non contestata.*
56 *Iudicium inquisitionis cessat superueniente accusatore.*
57 *Onera a lege introducta dicuntur ordinaria.*
58 *Euangelica denunciatio est a lege introducta.*
59 *Onera extraordinaria quæ sint.*
60 *Iudicium super iurepatronatus an dicatur mixtum*
Et quare dicatur mixtum. nu. 67.
61 *Iuspatronatus an sit spirituale, uel temporale.*
62 *Iuspatronatus est concessum laicis de gratia.*
63 *Transactio in spiritualibus non est licita.*
64 *Simonia non cadit in temporalibus.*
65 *Simonia cadit super iurepatronatus.*
66 *Simonia cadit in iure sepulchrorum.*
68 *Iudicamus idem de re destinata ad actum, quod de ipso actu.*
69 *Patronus si præsentat secundum, & dicat se omnino recedere a præsentatione primi, non ualet secunda præsentatio.*
70 *Præsentato acquiritur actio ad expellendum intrusum.*
71 *Præsentato, quem episcopus distulit instituere, competit actio contra episcopum ad interesse.*
72 *Præsentatio non tribuit ius respectu tituli, sed ad rem, idest ad petendum se institui, bene acquirit ius.*
73 *Sponsalia per præsentationem contrahuntur de futuro, accedente consensu præsentati.*
74 *Spiritualia non possidentur a laicis, sed detinentur.*
75 *Ius semel effectum laicali, debet perpetuò durare laicali.*
76 *Præsentatio non spectat ad sequestrum detentatorem.*
77 *Ius præsentandi spectat ad possessorem, & quomodo hoc debeat intelligi.*
78 *Incorporalia non possunt possideri.*
79 *Iuspatronatus potest præscribi.*
80 *Iuspatronatus dicitur annexum.*
81 *Compromitti potest in laicum super iure patronatus.*
82 *Imperator potest legitimare naturales ad iuspatronatus. & nu. 83.*
84 *Imperator potest legitimare nemine citato.*
Et legitimare non potest ad emphyteusim ecclesiasticam. nu. 85.
86 *Successio non datur in spiritualibus.*
89 *Misericordia nunquam habet locum in iudicio conscientiæ.*
Et in eodem iudicio conscientiæ una & eadem persona est iudex, actor, reus, & testis.
90 *Iudicium super possessorio rei spiritualis, an dicatur spirituale.*
91 *Iudicium criminale quomodo discernatur a ciuili.*
92 *Iudicium criminale quod dicatur.*
Et iudicium quod dicatur.
Et iudicium ciuile quod sit. nu. 93. & 94.
95 *Bona occisi, cuius necem non uindicauit hæres in termino, applicantur fisco. num. 96. & seq.*
97 *Iudicium mixtum quid sit. & nu. 100.*
101 *Statuta loquentia de iudicio ciuili uel criminali, an habeant locum in iudicio mixto.*
102 *Pęna pecuniaria a lege propter delictum simpliciter imposita, an debeat applicari fisco, uel parti offensæ.*
103 *Pęna applicatur parti, ubi lex introducit accusationem.*
104 *Pęna applicatur fisco, ubi lex pro delicto imponit pęnam simpliciter, non introducendo actionem.*

De iudiciis. Rubrica.

IN Christi nomine. Circa hanc solennem Rub. de iud. sequendo vestigia. Pano. examinabo sex principales quæstiones, quibus expeditis remanebunt enucleata omnia dicta scribentium hic. Quæro igitur primò, quomodo continuetur hæc rubrica. Pano. respondet tribus modis. Primò sic, s. visum est de præparatorijs iudiciorum, nunc ad ipsa iudicia ueniendum est. Circa istam continuationem duo sunt discutienda. Primò, utrum sit iuridica. secundò, utrum aliquid possit inferri in practica. ¶ Circa primum mouentur quatuor difficultates. Prima difficultas: Libelli oblatio, & competentia fori, dicuntur præparatoria iudicij, probatur, quia omnia quę fiunt ante litem contestatam dicuntur præparatoria, secundum gl. in §. fi. in Auct. in med. lit.
1 non fi. fac. iuss. † Libelli autem oblatio fit ante litem contestatã auct. offeratur. C. de lit. contest. similiter competentia fori, cum sit dilatoria exceptio, discutitur ante lit. contest. c. inter monasterium, ĩ. de re iud. l. ita demum, C. de procu. ergo attenta ista continuatione tituli de libelli obl. & de for. comp. erant præmittendi huic titu. Respondent aliqui, quòd continuatio debet intelligi de preparatorijs largo modo, ut de procuratoribus de postulando, de sindicis, & non de preparatorijs necessarijs: & stricto modo, ut est libelli oblatio, & fori competentia. Ista solutio reprehenditur per Moder. ut hic per eos: mihi etiam non placet, quia præparatoria præmittuntur ad habendam maiorem intelligentiam eorum, quæ dicturi sumus, l. j. ff. si certum petatur l. fi. ff. de hær. inst. uerum præparatoria necessaria, & propriè, magis conferunt ad intelligentiam, ergo a fortiori erant præmit-
2 tenda, & sic solutio arg. non soluit. ¶ Secunda fuit solutio † Dec. quòd in isto titulo tractetur de iudicijs largè, prout iudicium incipit a citatione, §. fi. Insti. de pœna teme. liti. Et hoc modo intelligendo, libelli oblatio, & competentia fori, quæ sequuntur citationem, non poterunt dici præparatoria. ista solu. licèt colorata, non placet ex tribus. Primò, quia libelli oblatio, quæ fit iudici, præcedit citationem regulariter, ut tenet Bar. in rub. C. de in ius uoc. Et isto respectu solu. non benè adaptatur. Secundò, quia libelli oblatio potest fieri simul cum citatione etiam ipsi parti, ut declarat Pano. in cap. j. in 2. colum. infra de libel. obla. & isto casu falsum est dicere, quòd libelli oblatio sequatur citationem, ut dicitur in solutione. Tertiò, in isto titu. tractatur etiam de iud. propriè, ut est tex. in cap. quia V. in cap. exhibita. infra eodem, cum sim. ergo eodem modo erant præmittenda præparatoria iudicij propriè, sicut præparatoria iudicij largè. Quartò nouiter respondeo, negando, quòd libelli obligatio & exceptio incompetentiæ dicantur præparatoria iudicij. falsitas sic detegitur. Præparatio, & præparata differunt, sicut separata,
3 l. si pecuniam. §. j. ff. de conditio. ob caus. modo sic, † libelli obligatio & exceptio incompetentiæ sunt partes iudicij, quod sic
4 probatur. Illud † dicitur esse pars sine quo totum potest consistere. l. malum, ff. de uerbo. sign. sine libello autem non consistit iudicium ordinarium, cap. cum dilecti, infra, de emp. & uen. cap. j. de lib. obl. sine competentia iudicis non potest stare iudicium, toto titu. si a non compet. iud. & cap. at si clerici, infra eodem. ergo oblatio libelli, & exceptio incompetentiæ sunt partes, & non præparatoria iudicij. Ad argum. si dixeris, quòd iudicium incipit a litis contesta. ergo ea, quæ fiunt ante, dicuntur præparatoria. Respondeo esse aduertendum, quòd aliud est iudicium inchoatum, aliud iudicium formatum. a litis contesta. iudicium incipit habere formam, secundum Bald. in l. 2. §. similiquè modo, C. de Lat. liber. tol. & tunc dicitur formatum: tamen antea dicebatur iudicium inchoatum respectu originis & fundamenti. argu. l. stipulatio, §. opus, ff. de no. oper. nun. Et sic
5 remanet resoluta prima difficultas. ¶ Secunda † difficultas continuatio debet fieri ad proxima, l. 2. ff. de statu ho. sed ista fit a remotis, uidelicet ad titulum de procu. & de postu. ergo malè. Solu. est duplex. Prima, quòd in principijs librorum continuatio toleratur a remotis, secundùm glo. singu. in rub. ff. de cond. fur. Istam solutionem damnat Dec. quia licèt in principijs librorũ non sit necessaria continuatio, tamen si fiat, debet congruo modo fieri. Tu salua istam continuationem data communi *sententia*, quòd in principijs librorum non sit necessaria continuatio, quod ego credo uerum, quando liber continet diuersam,
6 & distinctam materiam ab alio libro, ut in isto libro. Nam † continuatio nihil aliud est, quam actus successiuus ad perfectionem eiusdem materiæ tendens, l. continuus, in princ. ff. de uerb. obligat. & suadetur ex ui uerbi. unde in ista rubrica tractante diuersam & distinctam materiam a lib. præceden. non potest
7 fieri continuatio eiusdem materiæ. † Sed benè sub ordinatio materiæ ad materiam, & libri ad librum, & isto respectu dicitur ad proxima. Item dato quòd fieret continuatio, ubi non est opus, propter hoc non refert quomodo fiet propter regulam. l. j. C. de rei uxo. act. & per glo. Inst. de lib. in uer. in transitu, in §. ser
8 ui uerò. ¶ † Secunda fuit solutio, quòd continuatio potest fieri ad remota, quando tituli intermedij non sunt impertinentes, allegatur l. j. ff. si tab. test. nul. exta. & Insti. de leg. in princ. quæ iura non probant, quia loquuntur de subordinatione materiæ ad materiam, quæ subordinatio bene potest fieri ad remota, l. 2. §. quartus, C. de ue. iur. enuc. Tu ergo alleg. tex. in l. duos reos, §. fina. ff. de duo. re. per quem traditur regula, quòd medium non impertinens non impedit extrema coniũgi. Hanc etiam solutionem damnat Dec. quia titu. de in integ. restit. & de arb. continent materiam penitus alienam a preparatorijs iudiciorum. Tu uerò salua, & dicas, quòd tituli supradicti continent materiam præparatoriam includendi, uel excludendi iudicia, ut declarat Barto. in rub. C de pact. & d. Anto. de But. hic. & præsertim restitutio in integrum principaliter intentata dicitur præparatoria futuri iudicij, secundùm Bart. in l. qui proprio, §. item
9 quæritur, ff. de procu. ¶ Tertia † difficultas mouetur, quia Iuristę in Digest. & in Cod. postposuerunt titulum ad exhibendum, ti. de rei uend. & tamen actio ad exhibendum est præparatoria rei uendi. l. j. ff. ad exhiben. l. ad rem mobilem. ff. de procu. ergo falsum est, quòd præparatoria debeant præmitti. Istam difficultatem mouet Doctor meus Dominus Ias. in rub. C. de edend. & sibi ascribit, licèt sit originalis difficultas Dominus Anto. de Ale. ibi, cuius dicta ut plurimum sibi appropriat Doctor meus. ¶ Circa istam distinct. aduerte ad quatuor. Primò inquantum Dec. saluat ordinem Digesto. & Cod. ea ratione, quia actio ad exhiben. non solum datur ex causa rei uendicationis, quo casu debuisset ista actio ad exhibendum præmitti, sed etiam datur ex pluribus alijs titulis, quorum respectu fuit postposita. ista solu. non satisfacit ex duobus. Primò, potentissima causa, & quæ magis sit in usu, quare fuerit inuenta actio ad exhibendum, est causa rei uendicationis, l. j. ff. ad exhib. ergo ista causa tanquam potior debebat præponderare, & operari quòd eius respectu, potius quàm aliarum causarum, ista actio ad exhibendum de-
10 buerit pręmitti. ¶ † Secundò actio ad exhibendum est etiam præparatoria noxalis actionis & actionis communi diuidun. & familiæ ercisun. quando competunt ad rem singularem mobilem, l. 3. §. si quis noxali, & §. sciendum, ff. ad exhibend. & tamen titulus de noxal. communi diuidun. fam. erciscund. anteponitur. siue ergo habeas respectum ad causam rei uend. siue ad plures alias, omni respectu actio ad exhibendum tanquàm præparatoria debet præmitti. ¶ Tertiò aduerte inquantum Deci. secundò soluit, quòd licèt iste ordo, quòd præparatoria sint præmittenda, sit probabilis, tamen præposteratio non uitiat. l. præposteri, C. de testam. ista solu. comprobat difficultatem. probo, ita se habet oppositum in opposito, sicut propositum in proposito, c. cognoscentes, s. de consti. l. fi. §. si filius, de leg. 3. ergo si ordo est probabilis, non seruare istum ordinem erit improbabile, & sic ista solutio uult, ꝙ improbè Rub. ad exhiben. fuerit situata. Quartò & ultimò aduerte, ꝙ noua ratione potest seruari ordo Digest. & Cod. ut dicamus, quòd Rub. de rei uend. fuerit anteposita rub. ad exhiben. quia secundùm ordinem naturæ prius sunt in esse simplicia, quam mixta. est doct. Pan. in cap. j. in 4. col. supra de summa Trin. & fide catho. sed rei uend. est actio simpliciter realis, §. j. Inst. de act. actio uerò ad exhibendum est personalis in rem scripta. l. 3. §. est autem personalis hæc actio, cum gl. ff. ad exhiben. Item nunquam competit actio ad exhibendum, nisi prius competat actio realis, dicta l. 3. §. Pomponius ait, & §. est autem. meritò rei uend. tanquam simplex, & tanquam præcedens fuit anteposita actioni ad exhibendum mixtæ, siue in rem scriptæ. Et si subtilis dicas, attenta ista ratione actiones personales simpliciter erant etiam præmittendæ, & tamen contrarium seruatur. Respondeo, quòd actio ad exhibendum fuit posita post reales, non etiam post personales, quia realibus tantũ
11 deseruit, d. §. Pomponius ait. ¶ † Quarta difficultas mouetur, quia præparatoria non debent trahere ad se præparata, sed potius econtra, l. quod per manus, ff. de iure codi. l. prædijs, de leg. 3. cum si. huic difficultati respondetur, ꝙ non est bona consequẽtia. Visum est de præparatorijs, ergo uidendum est de pręparatis ergo pręparatoria trahunt pręparata. Do instantiam, siue exemplum, uisum fuit custodiam Reuer. Do. præcedere, ergo custodia trahit dominum, non tenet consequentia, & ex hoc patet resolutio argumenti facti per Dec. hic contra istam solutionem.
12 ¶ † Circa secundum, uidelicet circa practicam, ista continuatio inducitur ad duas quæstiones. primò scitis, ꝙ uxor propter adulterium perdit dotem, c. plerunque, ĩ. de don. inter uir. & uxor. ubi gl. sing. plus dicit, ꝙ perdit bona paraphernalia, & l. consensu, C. de repud. patiturque uarias dotalium pœnas, de quibus in auct. sed hodie, C. de adul. & per Rom. in no. suo 148. post singu. incip. Nos sumus in materia, nunquid pari modo perdat dotem
13 & incurrat prædictas † pœnas propter osculum luxuriosum, uel tactum mamillarum. Istam dubitationem mouet Bal. in c. tuę, s. de proc, & determinat ꝙ sic. mouetur per tex. in c. j. §. j. quib. mo.

feu.

feu. amit. in usibus feudo. pro ista decisio. facit præsens continuatio, nam osculum & tactus sunt preparatoria adulterij, iuxta illud,

14 †*Visus, & alloquium, tactus, post oscula factum.*
ita dicit gl. per illum tex. in l. quod ait, in princ. ff. de adult. & est tex. in c. nec aliqua, 27. quæst. j. ubi glo. dicit ex istis præparatorijs præsumi adulterium: contrariam opin. tenet Dec. hic, & Doctor meus in l. 2. in prin. ff. solu. matrim. pro ista parte adducitur pri-
15 mò tale fundamentum. † in pœnis non est licita extensio, regu. odia, de regu. iur. in 6. Secundò nunquam iudex debet imponere pœnam priuationis iuris sui alicui delinquenti, nisi expresso iure caueatur, allega. glos. uulga. in c. fi. infra de iurepa. sed text. est clarus in c. inuentum, 16. q. ult. & in §. optimum, in Auct. de non eligen. secu. nub. sed nullo iure cauetur, quòd uxor propter osculum, uel tactum debeat perdere dotem, ergo &c. Ista sunt scripta Doct. Vltra scribentes pro ista parte adduco in primis decisionem Alexan. in l. sororem, C. de his quibus ut indig. ubi dicit ꝙ l. consensu, & cap. plerunque, non habent locum in uidua
16 committente stuprum, † quia in pœnis non fit extensio. cum ergo loquantur illa iura in adulterio uero, non habebunt locum in uxore tantum deosculante, uel patiente tactum. & sic in adulterio præsumpto. Secundò ex probationibus præsumptiuis non debet uxor priuari dote, tex. est in §. si de adulterio, in uerbo, uera esse ostendatur, in Auc. ut lic. ma. & auiæ. per quem tex. ita decidit Bald. consi. 221. incip. Nam quandoque. in 2. parte. & Ancha. consilio 48. incip. Probata tanti uiri sæuitia. ergo leges loquentes in adulterio uero, non habebunt locum in adulterio præsumpto propter osculum, & tactum. Quid tenendum? ego teneo opinio. Bald. pro qua allego in primis auctoritatem Fely. in cap. præterea, colum. fin. infra de testam. Secundò stringo tex. in d. c. 2. §. j. alleg. per Bald. inducendo a fortiori. uxor est magis astricta seruare honestatem marito, quàm sit uasallus domino.
17 probatur, uxor ad hoc tenetur de iure diuino † secundum glo. in l. 2. §. sed si non propter, ff. si quis cau. & quantum ad hoc uxor dicitur serua mariti, cap. hæc imago, c. manifestum, 33. quæst. 5. Si ergo uasallus minus astrictus propter solum osculum, uel tactum mamillarum dominę suæ, perdit feudum, cur non idem
18 dicamus in uxore ut perdat dotem? † Tertiò, quòd debeat uxor perdere dotem, adduco tex. in l. fin. C. de repud. ubi propter introitum balneorum communium cum uiris, uxor perdit dotem, ergo pari modo propter tactum, & osculum, quæ sunt ma-
19 gis prop inqua adulterio. ¶ † Quartò induco tex. in d. l. consensu, dupliciter. Primò sic dr, quod si uxor ignorante, uel inuito marito, accesserit ad conuiuia uirorum, ad theatra, uel amphyteatra spectandi gratia, quòd perdit dotem, ergo arg. a maiorita te rationis, si libidinis causa passa fuerit pertrectationem mamillarum, uel osculum luxuriosum, debet perdere dotem. Confirmo istas inductiones, quia dispositio §. iustas uerò causas, ĩ Auc.
20 ut cum de appel. cog. recipit extensionem a simili, uel maiori † ratione. Ista est *communis* opin. Alex. & Mod. in auc. non licet, C. de liber. præter. ¶ † Secundò inducitur sic: dicitur ibi, quòd si uxor
21 interdicta attentauerit, perdat dotem: sed osculum & tactus sũt in terdicta, ut est tex. in d. l. quod ait, in princip. ff. de adul. & in d. c. nec aliqua, 27. q. j. ego ibi est casus pro ista parte. Non obstat modo contraria, primò non obstat decisi. Alex. in d. l. sororem, quia eam impugnat Pau. de Cast. ibi, & in l. fideicommissum, C. de fideicom. & in consi. 121. incip. Reuocatur in dubium, secundum antiquam impressionem. & consi. 157. in 2. parte, secun-
22 dum nouam impressionem. ¶ † Secundò, posito quòd esset uera illa decisio Alex. non tamen seruit in proposito, eo quia diuersa est ratio in uidua committente stuprum, a maritata committente adulterium: habet enim maritata unde iuridicè libidinem satiet, quod non habet uidua, ergo uidua minus peccat, argumen. gloss. in can. finali 14. questio ulti. præterea uidua est, minus astricta uiduali thoro, quia potest illud deserere, secus in maritata, l. j. C. de secundis nuptijs. Non obstat secundò, quòd in pœnis non fiat extensio, quia respondetur primò, quòd ex maioritate rationis secundum magis communem sententiam licita est extensio etiam in pœnalibus, secundum Pan. in c. fin. supra de rescrip. & late per Fely. in proœ. Gregor. in uerbo Gregorius. & per Ias. in l. fin. ff. de in ius uoc. ¶ Secundò hic non fit extensio, sed est casus expressus in d. l. consensu, ut supra induxi. Ad ultimum, quòd non sit ex præsumpta probatione uxor dote priuanda, respondeo faciendo assumptum, unde dico, quòd
23 si maritus inniteretur adulterio, † & ad illud probandum deduceret osculum, uel tactum, deberet succumbere: sed ego teneo, quòd ex solo osculo, uel tactu priuetur. fit ergo cautus maritus quomodo libellum instituat. Declaro modo, & tempore rigorem huius decisionis, ut procedat quando uxor libidinis causa se patitur osculari, uel tangi, uel manicular, secus si charitatiuè amicitiæ causa deoscularetur extraneum uirum, l. fin. ibi, libidi-
24 nis causa, C. de repud. ¶ † Secundò declaro, ut non procedat in locis, ubi est contraria consuetudo. Ratio, quia consuetudo excusat a pœna temporali, etiam quòd sit iniqua consuetudo. gl. & ibi Pano. in cap. cum uenerabilis, supra, de consuetu. non tamen excusat à pœna æterna, ut est glo. in c. denique 4. distin. de qua latè scribit Fely. in c. non satis, infra de simo. & dominus Iason in l. de quibus, colum. 2. ff. de leg. & in l. singularia, columna
25 antepe. & seq. ff. si cer. petatur. ¶ Vnum † tamen notate, quòd si maritus denunciaret trina denunciatione alicui, ne oscularetur, uel alloqueretur uxorem suam, si postea illum alloquentem inueniat cum uxore, poterit impunè interficere. tex. est in
26 auc. si quis ei, & in corpore unde sumitur, C. de adul. ¶ † Tertiò, restringe istam decisionem, ut non procedat in clericis. ita uisa est tenere glo. in cap. absit, 11. quæstio. 2. sed credo, quòd istud non sit uerum, per tex. in can. oportet, 81. distinc. ibi, clerici propter suspicionem cur ergo non prohibebuntur tangere mamillas & osculari, & illam gloss. etiam damnat Bald. & ibi Mod. in l. neque natales, C. de probat. & Ang. de Aret. in tract. maleficiorum, in uerbo, che me hai adulterato la mia donna. ¶ Vltimò intellige procedere marito pariter seruante honestatem, secus. si maritus pari modo deoscularetur alienas uxores, tunc mutua delicta pari compensatione tolluntur, tex. est in c. intelleximus, infra de adul. & in l. uiro atque uxore, ff. soluto matrimo. facit l. in arenam, C. de inofficio. test. ubi glo. dicit, nihil dolosus doloso, nihil Catilina Cethego.

27 ¶ † Inducitur ista continuatio ad q. Titius prætendens se læsum ex contracto iurato, petit habilitationem iuramenti ab Episcopo, iuxta tex. in c. primo, & in c. debitores, ĩ. de iureiu. Modò dubitatur, utrum Episcopus, qui est iudex huius causæ præparatoriæ habilitationis, debeat etiã cognoscere de causa rescissionis præparata. Istam dubitationem mouet Bald. in l. ordinarij, C. de rei uend. & determinat, quòd sic, per illum textum. benè facit pro ista decisione præsens continuatio. idem tenent Mod. in l. quoties, C. de rei uend. idem tenet Alex. in uarijs consilijs adductis per Mod. hic. Adde, quòd idem tenet Felyn. qui plura alia adducit, in c. cum sit generale. in 4. colum. infra de foro cõpeten. & in c. primo, colum. 10. infra de iureiuran. & ista est *communis* opinio secundum eundem Fel. in c. præterea, in 11. colum. infra de spon. Contrariam opin. tenent Pau. de Cast. in d. l. ordinarij, & Dec. hic. pro ista parte contra communem adducitur primò. accessorium tanquam minus dignum non debet trahere ad se principale, ut dixi supra in continuatione: sed causa habilitationis præparatoria est accessoria & minus digna, ergo nõ debet trahere causam præparatam magis dignam ad se, sed po-
28 tius dicendum esset contrarium. ¶ † Huic difficultati respondet Dec. quòd aliquando minus dignum coniunctum cum magis digno trahit ad se magis dignum, §. si tamen alienam, Inst. de rerum diui. Ista solutio comprobatur argum. quia tex. in d. §. si tamen alienam, procedit quando magis dignum coniungitur accessoriè, tunc cedit minus digno: ergo in proposito siue dicamus, quòd causa absolutionis a iuramento sit magis digna, siue minus digna, tamen semper erit præparatoria & accessoria, & consequenter debet cedere causæ præparatæ. comprobatur, q̃a finis tanquam dignior trahit ad se omnia, quæ tendunt ad finem, l. & si non sint, §. perueniamus, ff. de auro & argento legato. ¶ Secuudò pro ista parte allegat Dec. tex. in l. prima, C. ad exhiben. Tertiò ego etiam pondero pro ista parte tex. in l. 2. §. sed & si dubitetur, ff. de iud. ubi iudex, qui cognoscit de hoc articulo, an competat ius reuocandi domum, compellet legatum cauere de iudicio sisti coram iudice domicilij, & tamen si causa præparatoria traheret causam præparatam, compelleret legatum cauere de iudicio sisti coram eo. Et tenendo istam partem non obstat l. ordinarij, cum sim. quia in his iuribus iudex causæ preparatoriæ erat etiam competens causæ præparatæ. in casu autem nostro iudex ecclesiasticus inter laicos non est competens in causa præparatæ, c. cum sit generale, infra. de foro competen. Quid tenendum? ego teneo communem sententiam cum una restrictione. pro cuius ueritate habenda est uidendum an dispositio c. fin. de foro competen. libro 6. quæ uult, quòd iuramentum addat forum foro, procedat etiam si agatur ad rescissionem contractus. Dec. hic tenet, quod non, per text. in l. secunda, & quod ibi no. Bald. C. ubi & apud quos. contrarium credo uerius per tex. in dicto c. fin. in uer. cognitio causæ. ubi dicitur, quòd iuramentum addit forum foro, non ut cognoscatur de iuramento tantum, an sit licitum, uel illicitum, sed etiam, ut cognoscatur de causa, quæ est contractus, super quo fuit iuratum, an sit obseruandus, uel ne. & ita illum textum ponderat Bellamera ibi in 3. quæstione. Et si dixeris concessa habilitatione sublati sunt effectus iuramenti. argum. c. cessante, de appel. Respon
26 deo, quòd † duplex est habilitatio. quædam plenaria, per quam declaratur iuramentum illicitum, & propterea absoluitur iurans. isto casu fateor, quòd non cognoscetur amplius de causa præparata per eundem episcopum, quia functus est officio suo, l. iudex postea quàm, ff. de re iudic. Secunda habilitatio est ad finem agendi, & ista non tollit effectus iuramenti, secundum Panormi. in c. primo, & ibi Felyn. colum. 7. infra de iureiuran. & in istis terminis procedit decisio Bal. & communis ratio. quia cum

sit episcopus competens iudex ratione iuramenti in causa tam præparatoria,quàm præparata, incipiendo cognoscere de causa præparatoria præoccupat iurisdictionem etiam in causa præparata,c.ex tenore,supra de rescrip.l.ubi cœptum,ff.de iud.non obstant contraria. Primò non obstat argumentum, quod minus dignum &c. quia in materia præoccupationis non consideratur ista dignitas, cum præsupponatur competentia, probatur in d.l.ordinarij, sic inducendo: causa petitorij est dignior, quàm sic causa possessorij,l.prima,& ibi not. C.si de mom.poss. fue.app.& tamen iudex,qui incœpit cognoscere de possessorio, præoccupat iurisdictionem etiam in petitorio, d.l.ordinarij.Ad l.j.C.ad exhiben.respondeo primò, quòd non probat per necesse, ex eo,quòd illa uerba, apud iudicem,possunt intelligi etiam de iudice,qui cognouit de exhibitione. Secundò respondeo, ꝙ ibi iudex causę præparatoriæ ad exhibendum erat incompetens in causa rei uendicationis præparata, quia ibi agebatur ad rem mobilem. quo casu iudex rei exhibitæ non est competens, sed est iudex domicilij, secundum glo.in l.fin. C. ubi in rem act. Ad tex.per me alleg.in dicto §. sed & si dubitetur,respondeo, quòd causa præparatoria ibi erat præiudicialis causæ præparatæ. Ex istis remanet defensata communis, quàm puto non procedere ubi iudex secularis ante petitam habilitationem incœpisset cognoscere de causa præparata. ratio, quia tunc fundamentum præoccupationis retorqueretur contra episcopum. Et sic remanet expedita prima continuatio. ¶ Circa secundam continuationem aduerte, quia uidetur defectiua. Nam ista continuatio non adaptatur ad tit.de pac. & de transi. ideo si uis facere perfectam continuationem ad omnes titulos præcedentes,suppleas, ut hic per Dom.Anto.de But.Item,uisum est de quibusdam prę iudijs ad iudicia excludenda,¶ Secundò aduerte,quia non uidetur fieri ad proxima, uidelicet ad tit. de arbi. quia arbitri nullam habent iurisdictionem,glo.in l. notionem, ff. de uerborum signifi.Solu.illa uerba Pan.& potestatem iudicandi,tollunt contrarium,quia arbitri etiam iudicant,c.a iudicibus,secunda,quæ-
30 stione sexta,l.diem proferre,§.stari, ff.de arbi. ¶† Tertiò aduerte,quia attenta ista continuatione,etiam titu.de testi. & de fide instrum.erant præmittendi, quia dicuntur etiam testes instrumenta iudiciorum,c.contingit,infra de fide instrum.Solu.Pan.
31 loquitur de instrumentis iudicum, † sed testes dicuntur instrumenta partium,& similiter aliæ probationes.tex. est in l.prima, C.de eden.Nec obstat si dixeris,probationes fiunt iudici,l. quinquaginta,ff.de probat. ergo sunt instrumenta iudicum,quia respondeo,quòd ista non est bona consequentia: probatur,libelli oblatio fit iudici,ut dixi supra,& tamen non sequitur,quòd libelli oblatio sit instrumentum iudicis, sed benè dicitur instrumentum partis, super quo iudex iudicat mediantibus legibus.
32 ¶† Alio modo soluit Basig. quòd Pan. loquitur de instrumentis,quibus iudices iudicant ex necessitate,oppositio uerò loquitur de testibus, quibus iudices non tenentur cedere. l. tertia,ff. de testib.ista responsio nihil ualet, quia sicut iudex tenetur iudicare secundum leges, c.cum æterni,de re iudi. libro sexto,c.j. supra,de consti.ita tenetur iudicare secundum acta & probata, l.illicitas,§.ueritas,ff.de offi.præsi.Non obst.l.3.quia uerum est, quòd iudex non tenetur credere testibus subsistente causa, secundùm Barto.in l.Lucius,ff.de infam. eodem modo non tenetur ex causa sequi leges,l.ad bestias,ff.de pœn.& est singulare dictum Inno.in dicto c.primo, & ibi Felyn. latè, supra de constit. ¶Tertia fuit continuatio Pan.Supra.uisum est de arbi. &c.Istā cōtinuationem impugnat Barba.hic,quia exemplar debet pręcedere exemplatum,l.in testamento,ff.de conditio.& demonst. Istam continuationem nititur saluare Dec.sed nihil est.& contra stringo nouiter aliud fundamentum. Nam attenta ista continuatione,quia supra tractatur de arbi.erat uidendum de iudicibus,& non de iudiciis,&tamen tractatus de iudicibus antepo nitur. Ego autem nouiter continuo sic, Viso de iudicibus tam ordinarijs,quam legatis,ut in titu.de rescrip.de elect.de offi. deleg.de off.ord.& similibus,fuit conueniens uidere de his,quæ iudicibus assimilantur. Et ideo positus fuit titulus de arbitr. Et uiso plenè tractatu iudicum,& eorum qui iudicibus assimilantur congruum fuit uidere de iudiciis.Vltimò uidetur,quòd ista rub. sit malè situata, & quòd tituli tractantes de contractibus, & de delictis debuerunt anteponi, quia contractus sunt de iure gentium,l.ex hoc iure,ff.de iust.& iur.Iudicia uerò sunt de iure ciui
33 li,†l.2.§.deinde,ff.de orig.iur.ergo contractus præferendi, §.sin
34 gulorum,Inst.de rerum diui.¶ Secundò,quia causa debet†præcedere causatum,l.3.§.ex pluribus,ff.de acquiren.pos.Nam causa est,ad cuius esse sequitur aliud,secundùm Bar.in l.ubicunque colum.2.ff.de interrog,act.tunc sic sine actione nemo experitur
35 †l.si pupilli,§.uideamus,ff.de nego.gest. Actio autem non est si
36 ne obligatione,† & obligatio sine contractu, uel quasi, delicto, uel quasi,Insti.de obl.quæ ex contra.uel quasi,&c.Ergo contractus, & delicta sunt causa iudiciorum, per regulam uulgatam, quicquid est causa causæ, est causa causati, l.manumissiones. ff. de iusti.& iu.Cogita, quia consideratis diuersis respectibus po-

37 terit situatio tolerari.¶†Secundò quæro,quid sit iudicium.Respōdet Pan.ꝙ potest quatuor modis diffiniri, ex cuius dictis collige octo conclusiones.Prima conclusio,iudicium est nomen ęquiuocum,habens plura significata, quæ significata enumerat Pan.plura alia referunt Moder. Tu adde quatuor. primò adde gl.super rub.in eod.titu.extrauag.communibus,quæ enumerat 15.significata.Secundò adde ad cōclusionem alias significationes.aliquando etiam sumitur pro contractu, l.iurisgentium,§. quinimò,& ibi glo.ff.de pact. aliquando pro ipsa litis contestatione,secundum gl.in l.cum fundus,in prin.ff.si cer.pet.Aliquā do sumitur pro causa,secūdum Pan.in c.at si clerici,in prin.col. 2.J. eod. ita intelliges text.in c. nulli, 2. q. j. Tertiò inquantum Mod.dicunt,ꝙ etiam exponitur pro sententia,adde tex.in l.j. ff. si ex noxa cau.aga. per quem Gemin.in c.pia,§.fi.de excep. lib.6. decidit,ꝙ procurator constitutus ad iudicia, etiam intelligitur constitutus ad sententiam.Quartò & ultimò adde,quod Pano. uidetur sibi contrarius. primò dicit,quòd uult diffinire iudiciū prout sumitur pro instantia causæ discutiendæ, & sic in futurū: postea dicit,quòd iudicium est discussio de præsenti. Dec. hic nititur saluare Panor. ut hic per eum.tu uerò salua aliter,& dicas quòd illud uerbum,& partibus eius,tollit contrarietatem, iun-
38 cta doctrina Barto.in l.2.ff. de fur.ubi ponit partes iudicij.¶†Secunda sit conclusio, iudicium est actus trium personarum in iudicio contendentium,secundum Summistas. ista diffinitio *communiter* approbatur.Ego autem arguo cōtra quodlibet uerbum ipsius.primò non uidetur uera, dum dicitur ꝙ est actus in singulari, quia unicus actus tantùm non facit iudicium, c.quoniam contra falsam, J.de prob.Sol.istud nomen, actus, ponitur indefi
39 nitè,quæ†indefinita ęquipollet uniuersali,c.quia circa, J. de priui.l.si pluribus,ff.de leg.2. ista solutio non uidetur uera.quia indefinita æquipollet uniuersali duobus modis, uel distributiuè, uel collectiuè,secundùm Bar.in d.l.si pluribus,col.fi.distributiuè non hic, quia distribuendo actus iudiciales partim reo, partim actori,partim iudici,non erit uerum ꝙ sit iudicium. collectiuè non,quia sequeretur, ꝙ si reus esset semper contumax, quòd non esset iudicium. quia non esset tunc connexio actuum triū personarum,cuius contrarium uidetur probari in c.j.J.eo.iuncta rub.Sol.dicas,ꝙ stat collectiuè.Ad arg.respondeo,ꝙ uerum est, quod reo contumace & non comparente, non est propriè iudicium,ita probat tex.in l.properandum.§.j.C.eo. tit.¶Secūdò non uř uera dum dř, trium personarum. Nam in iudicio inquisitionis specialis non interueniunt nisi duæ personæ, iudex & reus.c.qualiter & quando, J. de accu.& tamen est iudicium. Sol.secūdùm Pan. hic diffinitur iudicium secundum communiter accidentia. Nota prouectè,ꝙ ualet diffinitio, quæ conuertitur cum diffinito a communiter contingentibus. istud etiā firmant Imo.& Alex.in rub ff.sol.mat.idem tenet Card. Ale.in rub. J.de app.ista solutio non satisfacit. primò, quia hodie(secundum ꝙ experientia docet)magis cōiter frequentat iudicium inquisitio
40 nis,quàm accusationis.¶†Item nō credo uerum,quod sufficiat diffinitionem concludere a cōmuniter contingentibus. Et contrarium tenet d.meus in rub.sol.mat.motus, quia nulla diffinitio esset in iure periculosa,si uera esset conclusio Abb.contra regulam l. omnis diffinitio, ff.de reg.iur. istud parum me mouet, quia diffinitio non dicitur periculosa respectu sui, sed respectu eorum,qui pertinaciter adhærent diffinitioni, sicut Bononien. carotio.ita dicit glo.in d.l.omnis diffinitio. unde allego in contrarium esse tex.in d.l.j.in §.dolum, ff.de dol.sic inducendo:dicitur ibi,ꝙ diffinitio, quæ potest impugnari per obiectionem doli boni, non ualet, & tamen a communiter contingentibus do-
41 lus rarissimè est bonus.¶†Secunda fuit sol.Pano. dicentis,ꝙ in iudicio inquisitionis etiam interueniunt tres personæ, s.iudex, reus,& fama,quę locum tenent accusatoris,d.c.qualiter & quādo.Ista sol.etiam non uidetur tuta,quia licèt adsit fama,non tñ contendit,ut dicitur in diffinitione.non.n.fama se inscribit, nō sui copiam facit,neque citatur. poteris fortè dicere,qđ fictè contendit. Item est dare iudicium inquisitionis,ubi fama non interuenit loco accusatoris, ut putà si inquiratur ad impediendum, ne promoueatur prælatus ad prælaturam,prout declarat Pano. in c.primo,in glo.j.§.de offic. ordinā. ¶Tertia datur solutio per Barb.hic, quod ista diffinitio debet intelligi de iudicio ordinario,sed inquisitio est iudicium extraordinarium, ut tenet gloss. in c.quoniam contra falsam J.de probatio. Ergo tu adde,quod istam solu.etiam sensit glo.in c primo, 4.q.4. ueritas huius solu
42 tionis pendebat ab his,quæ dicam in seq. quæst.Pan.¶ †Tertiò non uidetur uera, dum dicitur,trium personarum,imò est actus quatuor personarum,c.primo,4.quæstione 4.ubi dicitur in omni iudicio semper necesse est esse quatuor personas, iudices, accusatores, defensores, & testes. huic difficultati dantur plures solutiones. Prima solutio datur hic per Dec. post Azo. in Summa, C.eo. quod testes non sunt necessarij, nec de substantia iudicij,ut concludit Barto.in l. prolatam. C.de senten.& interlocu.om.iud.& Pano.in c.cum dilectus,col.j.de fide instrumen.& latè Felyn.in c.inter cęteras,col.fina. J.de re iud. Ad tex.in dicto

c.j,

c.j. reſpondetur, quòd illud uerbum, neceſſe eſt, debet exponi,
ideſt conueniens eſt,prout exponit glo,in cap.noſce.77. diſtin.
Iſta ſolutio non placet,per regulam,quæ eſt, quòd una determi
natio reſpiciens plura determinabilia. debet æqualiter determi
nare,l.iam hoc iure,ff.de uulga. & pupil.ergo illud uerbum,ne-
ceſſe eſt, terminans omnes quatuor perſonas, debet pari modo
determinare, & ſic, quòd teſtes ſint ita neceſſarij, ſicut iudices,
& rei.Secundò modo reſpondet Baſig.hic quòd tex.in c.j.debet
intelligi de iudicio iuſto,diffinitio uerò loquitur de iudicio ua-
lido.Iſta ſolutio eſt euidenter falſa, quia iudicium poteſt eſſe iu
ſtum ſine teſtibus,c.afferre, j. de præſump.l.manifeſtæ,ff.de iu-
reiur.cum ſim.Secundò,quia ille tex.dicit in omni iudicio uni-
uerſaliter,ergo tam in iudicio iuſto,quàm in iuſto.Tertiò ſeque
retur,ꝙ iſta diffinitio tãtùm diffiniret iudicium iniuſtum,quod
eſt temerarium dicere.Tertiò modo reſpondet idem Baſigna.ꝙ
in iſta diffinitione dr̃,trium perſonarum contendentium, non
tamen negatur quin debeant eſſe teſtes in iudicio non conten-
dentes.Iſta ſolutio non placet, quia arguit diffinitionem eſſe de
fectiuam.ſi enim ſunt neceſſarij teſtes, ut dr̃ in d. c.j.quare non
fuerunt comprehenſi in diffinitione? Quartò reſpondet Dec.ad
aliud propoſitum, quòd non ſequitur,in diffinitione non ſunt
omnia neceſſaria comprehenſa,ergo diffinitio mala.patet ſecũ-
dum eum,in iudicio eſt neceſſaria litis cont.& tamen in iſta dif
finitione non eſt comprehenſa.Et ſubdit,ꝙ ita no. in l.j.ff.de te
ſta.Iſta ſol.diſplicet,quia duo falſa continet.eſt enim falſum pri
mum dictum,dum dicit ꝙ in iſta diffinitione non comprehen-
ditur litis cont. quia illud uerbum,actus, indiffinitè prolatus in
diffinitione, omnes actus iudiciales comprehendit. ſm falſum
eſt,dum dicit,ꝙ non eſt neceſſe,ꝙ omnia neceſſaria comprehẽ-
dantur in diffinitione.falſitas ſic oſtenditur, diffinitio eſt demõ
ſtratio quidditatis,& ſubſtantiæ rei diffinitæ, ſm Pan. in rub. j.
de ſent.excom. Modò ſi neceſſaria omittantur in diffinitione,
eſt impoſſibile ꝙ ipſa diffinitio demonſtret perfectam ſubſtan-
tiam,eo quia omiſſio eorum, quæ ſunt neceſſaria, uitiat ſubie-
ctum,§.pretiũ,Inſt.de ꝯh.emp.& tradit Bar.in l.j.ff.de uen.inſp.
Quintò ergo cogita ſi poteſt reſponderi ꝙ diffinitur iudicium
prout in eſſe deducitur,quæ diffinitio regulariter eſt melior ſm
Bar.in l.j.in 2.col.ff.de acq.poſ. Sed iudicium formatum in eſſe
deducĩ per litis cont. quo tp̃e nondum teſtes poſſunt interue-
nire in iudicio,ut j.c.j.& per totum, ut lit. non conteſt.Ad tex.
in c.j.reſpondeo,ꝙ loqtur de iudicio prout perficitur,non ꝑut
formatur,etiam ſolutio non ur̃ tuta,quia Pan.dicit uelle diffini
re iudicium prout ſumitur pro inſtantia cauſæ diſcutiendæ, &
partibus eius.Sextò cogita ſi poteſt dici, ꝙ iſta diffinitio intelli-
gitur de perſonis ueris:tex.uerò in c.j.loquitur ẽt de fictis,proba
tio.in omni iudicio ſaltem debet eſſe iuris præſumptio loco te-
ſtium,d.c.afferte mihi gladium, & d.l. manifeſtè.iſtæ enim præ-
ſumptiones ſunt liquidiſſimæ probõnes, & repreſentant perſo
nas teſtium,ſm gl.in l.j.C.de teſta.mil.Septimò cogita,ſi poteſt
dici,ꝙ depoſitiones,& productiones teſtium dicantur acta par-
tium,d.c,qm̃ ꝯ,de prob.l.j.C.de eden. Et ideo ſatis includuntur
in diffinitione in illo uerbo,actus.Non ur̃ uera,dum dr̃,triũ per
ſonarum. finge caſum, ꝙ ſunt plures litis conſortes actores, uel
rei,ut eſſe põt,l.j.C.de cõſor.eiuſdẽ lit.no.gl.in c.cum M. Ferra.
de conſt.Item pone,ꝙ ſunt plures iudices delegati in eadem cã,
c.paſtoralis,s̃.de reſ.nonne erunt pluſquam quatuor? poterunt
fortè eſſe uiginti,& tñ erit iudicium.Sol.iſtud uerbum,trium ꝑ-
ſonarum, debet intelligi.ideſt trium generum perſonarum, uel
trium partium.ita uoluit gl.in l.ſeruus,C.eo.Quintò ur̃ inepta,
dum dr̃,in iudicio.ur̃.n.ꝙ idem per idem diffiniat.quo nihil ab-
ſurdius,ut ſi dicerem, homo eſt homo. Sol.expone uerbum,in
iudicio,i.loco,ubi ius redditur ſm Pan.& Mod.Sextò & ult. nõ
ur̃ conuerti dum dr̃,contendentium,qa põt lis conteſtari ꝑ cõ-
feſſionẽ,per q̃ non contenditur,ſm gl.in c.dudum,s̃.de elec.ſo-
lutio colligitur ex ſcriptis Pano.in c.j.col.2.j.de lit.cont.Tertiò
collige aliam diffinitionẽ iudicij,ſm Zaba. hic.iſta diffinitio cõi
ter damnatur,quia conuenit decreto iudicis,qđ non eſt iudiciũ
l.magis puto,§.ut paſſim, ff.de rebus eo. item quia conuenit cõ
pulſioni factæ per iudicem ad oſtendendum malefactorem, de
qua per Bar.in l.in ciuile.C.de fur.& in c.is,qui cum fure,eo.tit.
Item conuenit iudicio inquiſitionis generalis,qđ non eſt ꝓpriè
iudicium,ut s̃.dixi.Itẽ ob.tex.in d. c.forus, quem Pan. uoluit ſic
inducere;iudicium,dic dum diſcutitur,& ſic poſt litem cont.&
tamen iudex etiam ante lit.conte.agit,ut ueritatem habeat.Sũt
qdam,q reſpondent,ꝙ Zabarella diffinit iudicium largè, prout
incipit a citatione,ſed non aduertunt, ꝙ Pan. affirmat diffiniri
iudicium, prout capitur pro inſtantia cauſæ, & partibus eius.
43 †Quartò collige aliam diffinitionem,ſm Azo. & Card. Contra
iſtam diffinitionem adducitur etiam tex.in d.c.forus,dum dr̃ ꝙ
cauſa eſt dum proponitur, iudicium dum diſcutitur,ergo malè
dr̃ in diffõne,ꝙ eſt cauſa. Sol. uerbum,cauſa,ponitur in diffini-
tione tanquam genus. Nam cã propriè dr̃ tam ante, q̃ poſt litẽ
cont.ſm gl.& ſcriben.in l.cãs,C.de tranſa. Secundò ꝯ iſtam diffi
nitionem obſtat,qa non conuertitur cum diffinito.ꝯuenit.n.ar
biter.n.neceſſariò tenetur ius reddere,l.3.§.j. ff.de arb.Sol. uer-
bum,neceſſariò,intelligitur reſpectu partium,non iudicis. Nã
44 iudicium redditur in inuitũ,l.inter ſtipulantẽ,§.j. ff.de uerb.ob.
Arbitrium uerò uoluntariè ſubitur,ſm Mod.in auct.conſidera
ꝙ etiam arbitriũ reddi ur̃ in inuitum.licèt.n.compromiſſum ſit
uoluntarium in quam perſonam fiat, tñ ipſum compromittere
cauſatiuè eſt neceſſarium ad effectũ effugiendi iudicij, ſm Bar.
in rub.C.de pact.& do. Ant.hic.Item laudum arbitri ẽt fertur in
inuitum,l.cũ antea;C.de arb. Præterea ſequeretur, ꝙ ſi actor &
reus conſentirent in iudicem non ſuum, prout pñt laici libere,
c.ſignificaſti,& c.ſi diligenti, j.de foro comp. ꝙ iſto caſu coram
eo non eſſet iudicium,quod eſt manifeſtè falſiſſimum,ut dicam
in c.j. j.eo.Quintò collige aliam diffinitionem. Iſta etiam ur̃ fal
ſa,ſm Dec.qa conuenit decreto,& ſic non cõuertitur. Huic dif
ficultati reſpondet Baſig.& ſequutus poſtea fuit Dec. ꝙ diffini-
tio Pan.debet intelligi de iudicio largè,prout conuenit etiã de-
creto,qđ non credo uerum per ea, quę s̃.dixi. Reſpondeo ergo
aliter,ꝙ illud uerbum,coram iudice,tollit ꝯrium:nam diſcuſſio
quæ fit in decreto,fit ab ipſo iudice,d.§.ne paſſim. Diſcuſſio ue-
45 rò in iudicio propriè fit coram iudice,ut dicit Abb.†Sextò colli
ge,ꝙ ante litem conteſt.non dr̃ propriè iudicium.Alleg.Pan.gl.
in l.iudicium ſoluitur,ff.de iu.& tex.in l.amplius non peti, ff.rẽ
ratam haberi.Pro iſta concluſione Mod.hic adducunt infinita.
Tu adde gl.in l.cum fundus,in prin.& ibi cumulat Alex.ff.ſi cer
tum pet.& gl.quam ibi no.Abb.ad ſtatutum,in c.ſuper qõnum
in prin.in uerbo,litis exordium,s̃.de off.deleg. Et ex iſta conclu
46 ſione oriuntur tres aliæ.Prima, † ꝙ litis conteſt.eſt caput,& la-
pis angularis iudicij,ſm Pan.poſt Bal.in c.j. j.de lit. conte.& per
d.Iaſ.in l.naturaliter,§. nihil cõe,col.24.ff.de acq.poſ. Secunda,
ꝙ oĩa quæ fiunt ante litem conteſt.dñr præparatoria iudicij, de
cuius ueritate dixi s̃. Tertia,ꝙ ante litem conteſta. iudicium dr̃
futurum,de quo per Bar.in l.ſi poſt litem,ff.de excep.Contrariã
opi.tenet gl.in rub.C.de in ius uoc.& Ang.in l.j.C.eo.Diſcutia-
mus fundamenta pro iſta parte,contra communem adducitur
primò tex.in §.fi.Inſt.de pœ.teme.lit. Huic reſpondet Dec.ꝙ il-
le tex.facit pro,& non contra,ponderando tex.ibi,& in uerſi.in
ſtituendarum actionum,qđ eſt futuri temporis.Iſta ſolutio non
placet,qa non ſequitur.actio nondum eſt inſtituta,ergo iudiciũ
non eſt inchoatum. Hęc. n. conſequentia confunditur ex illo
tex.dum dicitur principium,quod non poteſt ſubſiſtere, niſi da
to aliquo ente,l.eius qui,ff.ſi cer.pet. Ego aliter reſpondeo, ꝙ iu
dicium dr̃ inchoatum ante litem conteſt. tamen non eſt ꝓpriè
iudicium,ſicut non tenet conſequentia,domus eſt inchoata,er
go eſt propriè domus,l.j.§.cępiſſe,ff.de poll. facit,quia non ua-
let arg.a ſm quid ad ſimpl̃r,quando ſm adiacens alterat primũ,
l.ſi homo,mortuus,ff.de uerb.ob.Bar.in l. Lucius,§.quæſitum,
ff.de leg.3.plenè tradunt Senen.in rub.ff.de uulg. & pup.Secun
dò ꝯ communem adijcitur tex.in l.ubi cęptum,ff.de iud. iuncta
l.ſi qs poſtea,eo.tit.& c.pen. j.tit.proximo.Huic reſpondet Dec.
dupliciter. Primò, quòd illa iura loquuntur largè, uel ſecundò,
quòd loquuntur quantum ad effectum præuentionis. prima ſo
lutio non eſt realis,ſecunda non habet annexam rationem,qua
re magis dicatur iudicium reſpectu præuentionis, quàm reſpe-
ctu aliorum caſuum.Ego ſtatim aliter reſpondebo.Tertiò con-
tra communem obſtat tex.in l.is,qui ſe obtulit,ff.de rei uend.&
in l.ſi is,qui Romæ,ff.de iud.ubi reus litem conteſtando dicitur
acceptare iudicium,quod certè non poſſet acceptare ſi non eſt,
d.l.eius,qui in prouincia,ff.ſi certum petatur.Iſte tex.ualde ſtrin
git.quid tenendum? ego pro clara reſolutione omniũ facio tres
47 concluſiones. Prima concluſio, ante litem conteſtatam iudi-
cium dicitur inchoatum,ſed nondum formatum,ut probaui ſu
pra in prima continuatione, & ita loquitur bonus textus in di-
cto §. finali. Inſtit. de pœna temere litigantium. ¶ Secunda
concluſio, poſt citationem ante litem conteſtatam reſpectu iu
dicis & actoris,dicitur iudicium,non autem reſpectu rei.ita pro
cedit textum in dicta l.is,qui ſe obtulit, & in dicta l.ſi is, qui Ro-
mæ.Hinc eſt, quòd reſpectu actoris & iudicis per ſolam citatio-
nem inducitur præuentio,dicta l.vbi cœptum.non autem reſpe
ctu rei,qui aliàs habeat ius declinandi forum, l. non uidetur, ff.
eodem.tradit plenè Fel.in cap.ex tenore,ſupra de reſcr.Hinc eſt
ꝙ actore contumace poſt citationem poteſt reus petere ſe ab-
48 ſolui ab inſtantia iudicij. auct.quod fieri.C.de dilat. † Tertia ſit
concluſio,poſt litem conteſtatam iudicium dicitur formatum,
tam reſpectu iudicis,quàm actoris & rei. ita procedat tex.in c.
forus,de uerb.ſign.& ita procedat communis opin.Præmiſſa in
ducuntur ad duas quæſtiones, ſtat ſtatutum in ciuitate, quòd
minor 25.annis,maior tamen 18. habeat legitimam perſonam
ſtandi in iudicio: quæritur nunquid uirtute præſentis ſtatuti,ſi
maior 18.fuerit confeſſus debitum ante litem conteſta.an con-
tra eum poſſit fieri præceptum de ſoluendo tanq̃ ꝯ confeſſum
in iudicio iuxta l.ſi debitum,ff.de iud,ur̃ ꝙ non,quia ſtatuta sũt
propriè intelligenda.cap. in noſtra, j. de iniur.l.qcqđ aſtringen
dæ,ff.de uerb.obli.Modò iſta confeſſio,cum ſit facta ante litem
conteſt.non vr̃ facta in iudicio, ergo ſtatutum non habebit lo-

cum in casu nostro.& ita decidit D.Sign.de Homo.consi.163.in cip.Statuto ciuitatis Mediolani.Istam dec.damnat Dec.tali fun
49 damento.cui conceditur,qđ† est plus,non dēt negari qđ est minus,l.non debet,ff.de reg.iu.plus aūt est esse in iudicio proprio, s'm eum,q̄ in iudicio improprio & extraordinario, arg.gl.in l.j. C.qui admit.Considera,ꝙ ab isto fundamento faciliter pōt defendi opi.Sign.negando quantum ad terminos q̄onis nostrę minorem cōclusionem,nam ubi non seruatr̄ ordo iudicij, ibi fraus est,& non maturitas consilij,ut scribit Hiero.super Hieremiam, quem refert Fely.in c.ecclesia S.Mariæ, 13.col.de const.ergo poterunt moueri statuentes ad concedendum,ꝙ maior decem & octo annis possit stare in iudicio ordinario, qa ibi cessant fraudes,non autem in iudicio extraordinario, in quo facilimè possunt minores decipi.Ex alio tamen potest redargui opi.Do.Sig. qa si per statutum conceditur confiteri post litem contest. & sic post principium litis, a fortiori debet esse licita confessio ante litem contest.& sic in principio litis,aliàs daretur occasio calumnijs & protelationibus litium, contra c.finem litib.ĵ.de dolo & contu. Secundò infertur ad aliam q. Dicit statutum,ꝙ forensis non audiatur, nisi satisdederit ante litem conte. de expensis restituendis in casu succumbentiæ:forensis non satisdedit.Dubitatur,an iudicium sit nullum?Præmissa faciunt,ꝙ non,qa ante litem cont. non est iudicium, ergo qđ non est,vitiari non pōt,l.si sub condōne,§.post defectum,ff.de iniu.rup.& irri.test.Et ita determinat Bal.in l.arbitro,ff.qui satisd.cog.& sequitur Alex.cōsi. 77.col.2.uolu. 2.credo,ꝙ ista decisio non sit uera, posito,ꝙ reus opposuerit, & petierit satisdationem sibi præstari, iuxta doctrinam Bar.in l.j.§.sublata,ff.ad Treb. & Pau.de Cast.& Mod.in l. vniuersa,C. de precibus Impe.offeren.moueor,quia ante litem cont.est iudicium inchoatum.Item ex parte iudicis & actoris dr̄ iudicium, ut s̄.probaui. Ergo subest aliqđ iudicium, qđ possit uitiari,s.principiū iudicij: & ideo succedit illud,quæ malo inchoata sunt principio,uix est ut bono peragantur exitu, ut dicit tex. in §.sed non aliter, in Auct. ut iud.sine quoquo suffra. ¶ Septimò no.ꝙ confessio facta ante litem cont.dr̄ facta in iudicio,l.uoluit,cum gl.ff.de interrog.act.De hoc remitto me ad ea quæ dicētur in c.at si clerici in prin.& ibi latè Pan.col.2.& 5.ĵ.eo.¶ Octauò & ultimò nota etymologiam iudicij traditam in d. ca.forus,
50 uel aliter,dic † ꝙ iudicium denominatur a iudice tanquam digniori,& potentiori,secundùm Bal.hic. Benè facit l.cum quæritur,ff.de sta.hom.& quæ tradit Bar.in rub. ff.sol.matr. ¶ Tertiò quæro,quare dictum sit in rub.de iudicijs,& non de iudicio?respondet Pan.quia multiplex est iudicium.sunt q dicunt,ꝙ solutio non tenet,quia dr̄ in ff.de noui. oper.nunc.& tamen multiplex est nunciatio,l.de pupillo,§.meminisse.ff.de nou.ope.nūc. Sed istud parum ad propositum, potius enim tendit ad arguendum authorem Digestorum,quàm rationem Pan. & quia unica tantum est nunciatio,quæ tribus modis practicatur,ut dicitur in d.§.meminisse.Vel aliter dico,ꝙ habito respectu ad singulas species iudiciorum rectè fuit dictum de iudicijs:habito uerò respectu ad ipsum genus, rectè etiam fuisset intitulatum de iudi
51 cio,capiendo iudicium in genere.Nam† posito genere,posita ē dicitur quęlibet eius species,l.si quid earum,§.interemptum, ff. de leg.3.¶ Iuxta hoc quæro,quotuplex sit iudicium.Pan.respōdet triplicem esse iudiciorum subdiuisionem.Prima aliud criminale,aliud ciuile.esset hic uidendum,quomodo ciuile cognoscatur a criminali,sed quia Abb.ĵ.ordine postposito examinat,ibi reseruo.Secunda subdiuisio,aliud ordinarium, aliud extraordinarium.aduerte hic, inquantum Abb.pro extraordinario iudicio alleg. tex.in c.nouit.ĵ.eo. Videtur enim uelle quòd iudiciū denunciationis iudicialis,de quo loquitur ille tex.dicatur extra ordinarium. istud uidetur falsum,secundùm Do. And. Basigna. hic,quia in tali denunciatione proceditur ordinariè secundùm Bar.in extrau.ad reprimendum, in uerbo, de plano. Considera, ꝙ uidetur errare.primò in iudicio denunciationis iudicialis proceditur officio iudicis,ut tenent omnes in d.c.nouit,per text.in l.j.§.quod autem,ff.de off. præfec.urb. ergo contra ordinem iuris,quo cauetur ut nemo agat sine actione, de quo statim dicā. Præterea ut fatetur Pan.in d.c.nouit,pen.col.in iudicio denunciationis iudicialis non seruatur exactus ordo iudiciorum, er
52 go &c.¶† Quæro ergo quomodo discernatur iudicium ordinarium ab extraordinario.Respondeo dupliciter,secundùm Bald. hic. omne iudicium, in quo proceditur officio iudicis, dicitur extraordinarium,secundùm gl.in l.si sacco,ff.ut in poss.leg. in l. cum filiusfamilias,ff.si cer.pet.ubi uideas Alex. quæ ferè omnia adducunt Mod.Ad idem facit tex,cum glo.in l.salarium,ff.manda.in l.j.§.ex hoc rescripto,ff.de uentre inspi.& tex.cum gl.in l.j. in prin.ff.de admin.tut. Ratio conclusionis est, quia regulariter nemo experitur sine actione,l.si pupilli,§.uideamus,ff.de nego. gest.ubi ergo agitur ex officio sine actione, agitur contra regulas iuris, ergo erit iudicium extraordinarium,uel secūdùm Bal. dicitur extraordinarium,quia ubi proceditur officio iudicis,nō
53 attenduntur apices iuris. Secundò † respondeo, quòd ubicunque proceditur seruato iuris ordine, siue seruatis regulis iuris, dicitur iudicium ordinarium,ubi uerò econtra proceditur, dicitur extraordinarium,secundùm Moder.hic,per tex.in l.in causæ,in prin.ff.de minoribus.Hinc est priuilegium,quia est priuata lex,c.priuilegia,3.distin. dicitur ius extraordinarium, secundùm Bal.in l.pecuniam,per illum text.C.de priuil.fisci.Tu uerò aduerte,quòd tex.in d.l.in causæ,potius probat,quòd illud dicatur iudicium extraordinarium, quod in subsidium iure quodam speciali intentatur,quod uerò communi iure exercetur, il
54 lud dicitur ordinarium. ¶† Quæro iuxta præmissa,an iudicium inquisitionis dicatur ordinarium,uel extraordinarium. Super isto articulo uariæ sunt Doctorum sententiæ.Prima fuit opinio Inno.in c.cum oporteat,ĵ. de accusatio. quòd sit iudicium extraordinarium. istam sequuntur Pano. & communiter Cano. hic,sequuntur etiam *communiter* Legistæ post Bar.in l.si maritus, §.si autem exiens,ff.de adult.Bald. Ange.Pau. de Cast.in l.1. C. de libe.& eorum lib.Bald.in l.1.§.initio,ff.de officio præfec.urb. & in l.etiam,C.de furt.Ang.in l.ea quidem, C. de accus.Et ante istos idem tenet glos.in c. quoniam contra falsam. infra de proba.in cap.multi,2.q.3.in cap.j.4. quæst.4.in cap. cum speciali, in uersic.a iudice,de appel.& in l.qui falsa,uel uaria,ff.de testibus. Et pro ista parte consuluerunt Cald.consi.1.sub rub. de accu.& consi.j.de pœn.Anch.consi.111.inci. Plura.Fulg.consi.136. incip.In causa.& 107.Visis.& Cœp.consi.65.Super articulo. Pro ista parte adducitur primò. illud dicitur iudicium extraordinarium,quòd contra regulas iuris intentatur.Iudicium inquisitionis formatur contra iuris regulas, ergo erit extraordinarium. maior propositio fuit supra probata, minor sic ostenditur. Ad esse iudicij requiruntur tres personę, ut supra probaui, in iudicio inquisitionis non sunt nisi duæ. Item in iudicio inquisitionis proceditur lite non contest.d.c.qualiter & quando.ergo cōtra ius,uidelicet contra titulum ĵ.ut lite non contesta. & quòd procedatur contra ordines iuris,firmat Pano.in c. exhibita,ĵ.e. & in c.cum clamor,ĵ.de testi. Huic fundamento respondet primo loco Aret.quòd minor ista propositio non est uera, quia in iudicio inquisitionis adest fama loco accusationis.Secundò, qa non est bona consequentia, proceditur lite non contesta. ergo
55 est extraordinarium.† Nam in iudicio accusationis, ubi agitur ad pœnam citra relegationem, proceditur lite non contesta.l. absentem,ff.de pœn.& l.absentem,C.de accusat. & tamen iudicium accusationis est ordinarium.tamen Are.non probat istud ultimum, quòd iudicium accusationis, in quo proceditur lite non contesta. dicatur ordinarium. imò ego dicam,quòd est extraordinarium,quia contra ordinem iuris. Secundò respondet Dec. quòd licèt in iudicio inquisitionis non procedatur cum tanto ordine,sicut in iudicio accusationis ordinario,tamen proceditur cum aliquo ordine: ergo debet etiam dici ordinarium, quia plus & minus non inducunt differentiam specificam,l.fin. ff.de fund.instru.Facit quod dicit Ioan.de Ana.in cap.qualiter & quando,ĵ.de accusa.col.5.ubi dicit,quòd iudicium inquisitionis absolutè est ordinarium,sed comparatiuè ad iudicium inquisitionis est extraordinarium.Ista solutio Dec. continet fallaciam, quia plus & minus in materia tantum non inducunt differentiam specificam,ut parua nauis, & magna nauis.Ita loquitur d.l.fin.sed plus & minus in forma bene faciunt differentiam in specie,ut nauis & peluis,siue conca.Nam forma est illa, quæ dat esse rei,l.Iulianus,ff.si quis omis. cau. testa. ergo ubi diuersa forma,ibi diuersa essentia. in proposito iudicium ordinarium, & extraord.differunt in forma,ergo benè plus & minus facient talia iudicia differre specie. ¶ Secundò, posito,quòd non differant specie, non concludit solutio sua, ergo utrunque ordinarium dicitur,quia stant ista simul, quòd unum sit extraordinarium,& aliud ordinarium, tamen utrunque iudicium, sicut scapha,& nauis,utraque tamen nauis.¶ Secundò principaliter facit.Iudicium,quod iudicis officio expenditur, dicitur extraordinarium. Iudicium inquisitionis expeditur officio iudicis, ergo extraordinarium, maior fuit supra probata:minor est uera.d.c. qualiter & quando,ergo conclusio uerissima.Huic respōdet subtiliter Dec. fallacia est in maiori:nam illud, ꝙ dr̄ iudicium esse extraordinarium,quando agit offō iudicis, pcedit qn̄ agitur ad utilitatē priuatā,tūc.n.offendit regula l.si pupilli. §. uideamus, ff.de nego.gest.Sed ubi agit ad utilitatē publicam,ut delicta puniantur,dr̄ agi ordinario iure,l.congruit,ff.de offic.præsid.ergo erit ordinarium.¶ Tu aduerte, quia fallacia est in sua responsione,quia non sequitur, ordinario iure concessum est delicta puniri, ergo iudicium est ordinarium, quia contra regulas iuris tale iudicium ad puniendū delicta concessum est. & istud ĵ. clarius probabo.¶ Tertiò & ultimò pro ista parte facit.illud dr̄ esse extraordinarium, ius qđ non competit, ubi est prouisum de
56 ordinario,d.l.in causæ,ff.de mino.¶† Iudicium inquisitionis cessat,& non competit superueniente accusatore, secundùm Bar. in d. § si autem extraneus, ergo erit extraordinarium. ¶ Huic fundamento respondent Mod.ut hic per eos. Vel aliter ego respondeo ꝙ l.in causæ,uult illud dici remedium extraordinariū, quod a lege inducitur in defectum ordinarij nullo mō competentis,

tentis,uerũ iudicium inquiſitionis põt intentari,ẽt ꝙ de iure ſit
poſſibile reperire accuſatorẽ,ut de ſe patet, ergo non erit extra-
ordinarium. Et ita uides, ꝙ fundamenta cõis ſnĩæ de facili poſ-
ſunt euitari.¶ Secunda principalis opinio fuit eiuſdẽ Inno.ſibi
contrarij in c.dilecto,ĩ.de ſen.excom.ꝙ ſit iudicium ordinariũ.
& iſtam tenent Io.Andr.in c.2.de reſcript.lib.6. Guil.de Cun.&
Alb.in l.ea quidem,C.de accuſa. potiſſimum fundamentum eſt
huiuſmodi.Iudicium inquiſitionis eſt a iure introductum,& ha
bet certum & determinatum ordinem procedendi,d.c.qualiter
& quando,ergo erit ordinarium.Comprobant Mod.ſic:onera a
lege introducta,dñr ordinaria,l.j.C.de uac.mune.l.omnes,C.de
57 anno.& trib.l.10. Tu dic clarius,† onera a lege introducta, quæ
habent certam,& determinatam præſtationem, etiam reſpectu
temporis dicũtur ordinaria,ut declarat Bar.in l.j.col.5. C.de mu
lier. in quo loco.lib.10.Idem ergo dicendum in iudicio inquiſi-
tionis a lege inducto cum certo & determinato procedẽdi ordi
ne.Huic fundamento reſpondent Barba. & Mod.ꝙ aſſumptum
eſt falſum,nam reſtitutio in integ. eſt inuenta a lege, toto tit.de
in integ.reſti.ff.& C.& ſ.eo.tit. & habet certum ordinem proce
58 dendi,l.3.§.ſi minor,ff.de iureiur.¶ Item denunciatio† Euange
lica eſt a lege introducta cum certa forma procedendi, c.nouit.
ĩ.eod.Et tamen iſta ſunt iudicia extraordinaria. Ego reſpondeo
clarius, ꝙ licèt in iudicio inquiſitionis ſeruetur certus ordo,nõ
tamen ſeruatur regularis ordo iudiciorum. & iſto reſpectu dici-
tur extraordinarium.Non ob.ſimile de oneribus,quia illa certè
59 forma præſtationis a lege inducta,non eſt contra regulares† præ
ſtationes:quinimò ſi per accidens contingat imponi aliqua one
ra contra ordinarias præſtationes,talia onera dicuntur extraor-
dinaria,ut concludunt Bar.& Ang.in d.l.& Bertach. in tract. de
gabel.in j.char.& Gemi.conſ.116.col 1.in nouis.¶ Alia & ſecun
da ſolutio accommodatur per quoſdam Mod.dicentes, quòd ip
ſa inquiſitio eſt remedium ordinarium, quia a lege inuentũ, ſed
eius iudicium eſt extraordinarium.Iſtam ſolutionem improbãt
Moder.quia iudicium dicitur ordinarium uel extraordinarium
conſiderato remedio intẽtato,l.cum filiusfamilias, ff. ſi certum
peta.Mihi etiam diſplicet: quia qua ratione iſti dicunt inquiſi-
tionem eſſe remedium ordinarium,quia inuentum a iure, pari
etiam ratione compelluntur fateri eius iudicium eſſe ordina-
rium, quia inuentum a iure. ¶ Tertia fuit quorundam opin.fa-
cientium differentiam inter ius ciuile & canonicum, & dicen-
tium ꝙ de iure ciuili procedit communis opi. quia de iure ciuili
non eſt conceſſa inquiſitio indiſtinctè, ſed ſolùm in quibuſdam
caſibus,de quibus in l.2.§.ſi publico, ff. de adulter. De iure uerò
canonico procedit contraria opi.ꝙ ſit ordinarium, quia eo iure
eſt conceſſa indiſtinctè inquiſitio,c.inquiſitionis, c.ſuper his, &
d.c.qualiter & quando,de accu.Et iſtam opi. tenet Bal.in c.j.col.
1.ſ.de off.ord.& in c.ſuper literis,ult.char. ſ.de reſcrip.& in l.ea
quidem,col.10.C.de accuſ.Et Cardi.Flor.in clem. ſæpe,ad fi. de
uerb.ſign.¶ Iſtam opi. Bal.impugnant Aret.& Mod. quia etiam
de iure canonico non permittitur niſi præcedente fama, & ſic
non regulariter:ſed ex hoc non meruit Bal.reprehendi,quia etſi
ad eſſe formandæ inquiſitionis requiratur fama loco accuſatio-
nis, non tamen ſequitur ꝙ inquiſitio non ſit regulariter permiſ
ſa,nam accuſatio non conceditur ſine inſcriptione, c.ſuper his,
infra de accuſ.Et tamen omnes concedunt iudicium accuſatio-
nis eſſe ordinarium,aliàs ſequeretur, ꝙ in mundo nullum eſſet
remedium ordinarium:quia nihil eſt,quod ſine forma conceda
tur;quæ forma propterea non facit, ꝙ actus non dicatur regula
riter permiſſus,ut probat tex.in l.j.C.de ſacroſan.eccl.& in §.di-
ſponat,in Auth.de nupt.iuncta l.hac cõſultiſſima,C.de teſta.Ex
alio tñ uidetur,ꝙ Bald.potuerit reprehendi, quia non eſt bona
cõſequentia,indiſtinctè cõceditur inquiſitio, ergo eſt iudiciũ or
dinariũ:qa licèt cõcedat indiſtinctè,conceditur ꝯ regularem or
dinem iudiciorum.Itẽ non tenet ꝯña, indiſtinctè nõ cõceditur,
ergo eſt extraordinariũ.patet,accuſatio furti indiſtinctè nõ con
ceditur,l.nõ debet.ff.de dolo.l.ſi quid uxori.ff.de fur.probat tit.
ff.rer.amot.& tñ nullus dicit,ꝙ accuſatio de furto non ſit reme-
dium ordinarium.¶ Tenendo cõem,limita dupliciter. Primò,ni
ſi per ſtatutum indiſtinctè concederetur inquiſitio:tũc eſſet iu-
dicium ordinariũ,ſ'm Bart.& Ang.in l.ſi maritus.§.ſi extraneus,
ff.de adul. Tunc.n.quia ex ſtatuto oritur condictio ex lege, & re
gulariter cõceditur,ur ordinariũ. Et ſequitur Bal.in d.c.ſuper li-
teris,ut in ult.char.& Are.hic.Tu uerò aduerte,quia non ur ue-
ra per ea,quæ ſ.dixi. Secundò, qa non ur uerũ,ꝙ oriatur condi-
ctio ex ſtatuto,nam per actionẽ non puniuntur delicta publica,
Inſt.de pub.iud.in prin.Item ubi ſtatutum dirigeret uendere iu-
dici,non oriretur condicto,ſ'm Pan.in c.j. in fi.ſ.de off.iud.tradi
tur in l.ſi ſoror.C.de col.¶ Secundò vltra ſcribentes limita, quã-
do in iudicio inquiſitionis aſſiſteret coadiutor, ſeu promor,qui
ſeipſum obtuliſſet liti ſponte non coactus, tunc eſſet ſeruandus
ordo iuris & diceretur iudiciũ ordinarium. iſtud colligo ex his,
quæ dicit Pan.in c.cum clamor,col.pen.ĩ.de teſta.¶ Tertia ſub-
diuiſio iudiciorum. Aliud ſpirituale quando de re ſpirituali agi-
tur,c.exhibita. ĩ.eod. Aliud temporale,quando de re temporali
diſputatur,c.uenerabilis. ĩ.eo. Aliud mixtum,quando de re tem
porali annexa ſpirituali diſſeritur. Sed an iſtud vltimum ſit ue-
rum,ſ.ꝙ ſit dare iudicium mixtum inter temporale & ſpiritua-
le,dubitat Pan.Et propterea reuoco in dubiũ, utrum iudicium
60 † ſuper iure patronatus dicatur mixtum.pro cuius ueritate ha-
benda neceſſe eſt inueſtigare, an ipſum iuſpatronatus ſit ſpiri-
tuale,an uerò tpale,an mixtũ.Super quo puncto duæ ſunt prin-
cipales opi.¶ Prima fuit opi.Goff.in Summa huius tit. & d.Ant.
hic,ꝙ iuſpatronatus ſit ſua origine ſpirituale. Et iſta opin. erat
cõis tempore Abb. Pro iſta opi. adducam octo fundamenta, &
totidem pro altera.Pro iſta opi.arguitur primò ſic, Denomina-
tio potius eſt facienda ab ordinaria natura, quàm ab accidenti.
l.3.ff.de tute.c.requiſiſti,ĩ.de teſta. ius autem patronatus origi-
61 ne eſt ſpirituale, † quia non poteſt uendi. c.quia clerici. c.de iu-
re,ĩ.de iurepatr.ergo iudicium ſuper iure patronatus erit ſpiri-
tuale attẽta originaria natura rei,ſuper qua fit iudicium. ¶ Cir-
ca iſtud fundamentum aduerte. Primò non uidetur probari,ꝙ
iuſpatronatus ſit ſpirituale ex eo, quia uendi non poſſit, nam li-
ber homo non poteſt uendi,toto tit.ff.& C.ad leg.Iul. pec.& ta-
men liber homo, & iudicium ſuper ſtatu eius,non ſunt ſpiritua
lia.patet,quia de ſtatu hominis cognoſcit laicus,l.quoties,C.de
iud.cum ſim. ¶ Secundò aduerte,in quantum Pan.reprehendit
d.Anto.ea ratione,quia antequam eccleſia diſpenſaret cum lai-
cis,ut haberent iuſpatronatus in eccleſijs, non erat ipſum ius in
rerum natura, ergo fuit originatum ſ'm eum cũ qualitate tem-
poralitatis. Iſta conſideratio ſ'm quoſdam non uidetur uera.pri
mò,quia non probabitur lege,nec ratione.ergo erubeſcimus cũ
ſine lege loquimur,l.illam,C.de colla.¶ Secundò,quia antequã
diſpenſaretur cum laicis,erat conceſſum iuſpatronatus clericis.
Allegant iſti tex.pro hoc in c.3.ĩ.de iurepatr.quia nihil penitus
facit.Et ideo proprio ligone iſti ſunt feriendi,quia ipſi,nec legẽ,
nec rationem pariter adducunt. Ego teneo,ꝙ cõſideratio Pan.
in hoc ſit uera.probo, ab eadem potentia cauſæ debet par effe-
ctus procedere.l.ſi ſocer,in fi.ff.ſol.mat.per quam ita dicit Bal.in
l.conuenticula.C.de epiſ.& cler. Cauſa autem productiua iuriſ-
patronatus fuit,ut homines allicerentur ad fundandum, dotan
dum,& conſtruendum,eccleſias,ſ'm gl.in c.cum dilecti,in gl.ma
gna,ĩ.de iurepat.quæ cauſa eſt proportionabilis,& æqualis tam
in laicis quam in clericis.Ergo concludẽdum, ꝙ uno & eodem
tempore iuſpatro.fuit conceſſum,tam laicis ꝗ̃ clericis.¶ Secun-
62 dò, † iuſpatronatus eſt conceſſum laicis de gratia, c.6.de iurepa.
ergo non eſt temporale:quia ſi eſſet tẽporale,fuiſſet conceſſum
de iure.Sol,tenet ꝯña,eſt conceſſum de gratia, ergo non eſt tem
porale:ſed nõ ſequitur,ergo eſt ſpirituale. quia ſi dicamus,ꝙ ſit
annexum ſpiritualitati,erit conceſſum de gratia. ſicut enim lai-
ci non ſunt de iure capaces ſpiritualium. c.ſacroſancta.c.Meſſa-
na.de elec.ità nec connexorum.c.quanto, ĩ.eod. ¶ Tertiò,quæ
religioſis adhærent, religioſa ſunt.l.quæ religioſis.ff.de rei uendi
ca.Comprobatur. qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum eo.c.
damnamus,ſ.de ſum.Trin.& fi.cath.c.debitum,ĩ.de biga.Ita er-
go iuſpatronatus adhærens ſpiritualibus, erit ſpirituale. Sol. ex
mente gl.in d.l.quæ religioſis.adhærentia rei religioſæ, quorum
ſeparatione res religioſa deterioratur,uel extinguitur,dicuntur
religioſa,tanquam aliquod eſſe tribuant rei religioſæ. Adhæren
tia uerò rei religioſæ uel ſpirituali, quorum ſeparatione res ipſa
religioſa melioraretur.non dñr religioſa.ita uult gloſ.ibi,in pro-
poſito,ſublato iure patronatus ab una eccleſia,illa reducitur in
libertatem,ſecundum Pan.in c.querelam, ſ. de elec. ergo iuſpa-
63 tronatus tanquam adhærens non erit ſpirituale. ¶ Quartò facit
in ſpiritualibus non eſt licita tranſactio.c.ſuper eo, de tranſa.ſu-
per iurepatronatus non etiam licèt tranſigere, c. propterea, eo.
tit.ergo iuſpatronatus eſt ſpirituale. Solutio, falſa eſt iſta conſe-
quentia.Nam ſuper adulterio non licet tranſigere. l.tranſigere.
64 C. de tranſac. tamen adulterium non eſt ſpirituale. ¶ † Quintò
facit.in temporalibus non cadit ſimonia, ſecundum Pan.in rub.
65 infra de ſimo.& Barto.in l.1.ff.ad leg.Iulia.de ambi.uerùm † ſu-
per iurepatronatus cadit ſimonia,c.ueniens,& ibi no.Pan.infra
de teſt.glo.in ſumma.1.q.1.ergo eſt ſpirituale. ¶ Sextò facit.cau-
ſa iuriſpatronatus eſt ſummaria , quia adhæret ſpirituali, c.le.di-
diſpendioſam,de iud.ergo ur,ꝙ etiã dicatur ſpiritualis.¶ Ad iſta
duo rñdeas, ꝙ ſi dicamus iuſpatronatus eſſe annexum, ſequent
ſupraſcripti effectus, quia in annexis ſpũalib. cadet ſimonia, &
cauſa erit ſummaria.d.c.quanto. & ꝙ in annexis ſpiritualib. ca-
66 dat etiam ſimonia, probatur † in iure ſepulchrorũ cadit etiam
ſimonia,ſ'm Rom.conſi.369.& tamen ius ſepulchrorum dicitur
annexum ſpiritualitati,ut no.gl.in d.c.quanto.¶ Septimò facit,
ſecundum An.Sicu.hic qualitas effectus demõſtrat qualitatem
cauſæ producentis,l.quod ſi nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edi.
Sed ſic eſt, ꝙ iuſpatronatus eſt cauſa productiua electionis. c. 2.
in uerbo,eligunt,& c.a nobis,de iurepat.quæ electio eſt ſpiritua
lis,c.Meſſana.ſ.de elec.ergo & ipſum iuſpatronatus erit ſpiritua
le.Solut.minor eſt falſa,ut patet ex his quæ ſcribit Pan. in d.c.2.
¶ Octauò & ultimò ego arguo ſic, propter quod unumquodq;
tale,& illud magis, auct. multò magis, C.de ſac.ſanct. Sed ſic eſt
quod

quòd medio iurispatronatus causatur institutio, quę est spiritualis, c.1. & c. auctoritate. ǰ. de institu. ergo & ipsum iuspatronatus erit spirituale. Facit simile, medio ignis causat calor, ergo ignis magis calet, ꝙ autem iuspatronatus causet institutionem, probatur in c. decernimus. 16. q. 7. vbi dicitur, ꝙ sine præsentatione patroni institutio non ualet. Solutio. regula authen. multò magis, procedit qñ aliquid est tale immediatè, & nullo extrinsecus considerato, pp qđ unūquodq; tale, & illud magis, & ita procedit exemplum de igne. Sed secus est, quando est tale mediatè, & aliquo extrinsecus cōsiderato, ut est institutio, quæ causatur immediatè ab episcopo, medio tamen presentationis. Tolle etiā exemplum. tu studes, quia pater te generauit. ergo pater tuus studet. non valet consequentia, quia alia extrinsecus requiruntur, quàm pater. ¶ Secunda fuit opinio Pan. & sequacium, ꝙ iuspatronatus origine sit temporale annexum spiritualitati, & ꝙ iudicium super iurepatronatus dicatur mixtum, Circa istam opi. sunt uidenda tria. Primò, quare dicatur annexum. Secundò, quare mixtum. Tertiò, vtrum fundamenta huius opi. sint uera. Circa primū do. Ant. hic, & in d.c. quanto, rñdet ꝙ dicitur annexū propter accidēs, quia fuit cōcatū laicis. Ista ratio est falsa, quia sequęretur ꝙ iuspatronatus concessum clericis, non diceret annexū, qđ est manifestè falsum, d.c. quāto. Præterea eisdem rōnibus cōfundit ista ratio, quib. fuit improbata opinio principalis eiusdem d. Antonij. ¶ Secūda ratio assignatur per Pan. hic, quia iuspatronatus parat uiam ad obtinendam institutionem spiritualem. c. quod autem, de iurepatronatus. ¶ Ista ratio reprehēditur per quosdā Mod. hic, quia est ipsa præsentatio, quæ parat uiam. & aliud est præsentatio, & aliud iuspatronatus, c. consultationibus, de iurepat. Tu defende rationem Pan. & dicas, quòd iuspatronatus producit istum fructum, qui appellatur præsentatio. d. c. consultationibus. Et sic iuspatronatus medio præsentationis parat uiam ad institutionem, sicut obligatio medio actionis parat nobis viam ad consecutionem debiti, Insti. de oblig. in princ. ¶ Secundò habes ex ista ratione notare, ꝙ præparatoria & præparata dicuntur connexa. pro quo notabili uideas consilium
67 Alex. 63. quod incipit, Circa primum, col. fi. in j. uol. ¶ † Circa secundum, quare dicatur mixtum, respondet Pan. quia participat de spiritualitate & temporalitate, nec magis accedit ad alterum extremorum. Tu aduerte, quia in iure non reperitur tex. qui dicat iuspatronatus esse mixtum, secundū Card. in rub. ǰ. de iurepatrona. Secundò aduerte, quia si participaret de spiritualitate, nō deberet dici mixtum, quia natura spiritualitatis est, quòd totum ad se trahat: & sic tota in toto, & tota in qualibet parte totius. c. 1. de consecr. eccl. vel alta. vnde melius apparet annexum, quàm mixtum. ¶ Circa tertium adducitur primò per Pan. tale fundamentum, per præsentationem patroni nullum ius acquiritur præsentato. c. cum autem. c. quod autem. c. pastoralis. infra de iurepatro. ergo non est spirituale. Circa istud fundamentum aduerte ad quatuor. primò, quia tex. in c. quod autem, non probat. licèt enim dicat negotium per præsentationē inchoari, non tamen aperit vtrum tale iudicium dicatur spirituale vel temporale: imò uidetur probare, ꝙ sit spirituale, sm Moder. arg. l. ora-
68 tio. ff. de spons. Tu confirma, quia † idem iudicamus de re destinata ad actum. quod de ipso actu. l. 4. ff. de fundo dota. & quia si finis est spiritualis, ergo etiam principium. nec dicamus, ꝙ vnum totum integrale, qđ constat ex principio, medio, & fine, censeatur diuerso iure, contra regulam l. eum, qui ædes. ff. de usucap. & c. maiorib. ǰ. de præben. ¶ Secūdò aduerte, quia tex. in c. cum autem, non uidetur bene induci per Pan. quia uidetur, ꝙ si non licèt uariare, seu melius accumulare, ꝙ cēseretur ius acquisitum præsentato. istud est euidenter falsum, nam clericis patronis nō licèt uariare. d.c. cum autē. Item patrono laico, qui scienter pręsentauit indignum, non licèt alium accumulare, secūdum Pan. in c. cum vos. s. de offic. ordi. Item patrono laico iurāti in prima presentatione de non variando, non licèt accumulare, secundum Lapum. allega. 78. col. 4. & Pau. de Cast. consi. 62. incip. Venerabilis vir. col. 2. & sensit Bar. in sui generalitate, in l. omnes populi, in 3. q. ver. circa tertium. ff. de iusti. & iu. licèt Alex. consi. 16. incip. Pōderatis, vol. 3. teneat oppositum, quorum opiniones aliàs sic concordabam, ut opinio communis procedat, episcopo nolente admittere secundam præsentationem, ne sit auctor periurij: opinio verò Alexan. procedat si episcopus admiserit cumulationem, quia multa facta tenent, quę fieri non debebant, cap. ad apostolicam. infra de reg. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel
69 alie. iu. † Item si patronus præsentet secundum, & dicat se recedere omninò a præsentatione primi, non valet secunda præsentatio, secūdum Lapum in dicta allegatione 58. Et tamen in istis casib. non acquiritur ius præsentato in beneficio. Tu salua Pan. & dicas, ꝙ voluit arguere a cōtrario hoc modo; non licèt uariare, ergo non est acquisitum ius. a contrario vbi est acquisitū ius non licèt variare. & istud bene verum est, vt no. in l. serui electione, in princ. ff. de lega. j. & in l. apud Aufidium. ff. de opt. leg. non autem voluit arguere, ergo vbi non licèt variare, est acquisitum ius. ¶ Tertiò aduerte, quia non videtur verum, quòd per presentationem non acquiritur aliquod ius. Et in contrarium est tex. in c. dilectus. s. de offi. deleg. & in c. cum Bertholdus. ǰ. de re iud. & ibi Pan. concludit, ꝙ præsentato, si solus est, acquiritur actio contra Episcopum, vt eum instituat. Item ei acquiritur actio ad
70 expellendum † intrusum. si verò sint plures præsentati, omnibus acquiritur actio cōtra episcopum, ut vnum ex eis instituat, arg. l. cum quidam, ff. de leg. 2. Fortius probat tex. in d. c. cum Bertholdus. Præsentato, cuius præsentatio fuit reiecta, si sit idoneus, acquiritur actio contra episcopum, vt eum instituat, & illum text. ad hoc no. Bal. in Margarita sua, in versic. patronus. & Rota de-
71 cis. 212. inci. Secundum omnes, sub tit. de iurep. ¶ † Item præsentato, quem episcopus distulit instituere. competit actio contra episcopum ad interesse. c. pastoralis, & ibi not. Abb. ǰ. de iurep. Item vigore clausulæ, si non est alteri ius acquisitum, excluditur impetrator, vbi aliquis est præsentatus, secundum Rotam decis. 16. sub tit. de præb. in nouis. Et ideo taciturnitas præsentationis vitiat rescriptum ad beneficia, secundum Fel. in c. in nostra, corollario 28. s. de rescrip. Sol. per præsentationem nullum ius acquiritur. s. in beneficio, seu in re. ita loquitur Pan. hic. quod etiā ostendit illud verbum, spirituale, de quo per Abb. Præsentatio
72 † enim non tribuit ius respectu tituli, vt etiam dicit Abb. in d.c. pastoralis, col. j. sed ad rem. id est ad petendū se institui, bene acquiritur ius. & ita loquuntur præallegata, ꝙ etiam firmat Abb. in d. c. dilectus, & in c. quoniam, in 10. q. ǰ. de iurep. & Lap. alleg. 8. incip. Præsentatus. Et ideo dicebat Cald. consi. 9. super rub. de
73 iurepat. † quòd per præsentationem contrahuntur sponsalia de futuro, ꝙ tamen procedit accedente consensu præsentati, aliàs non. l. 2. ff. de spons. & sequitur Cald. consi. 17. incip. Præsentato, sub eo. tit. de iurep. Et seruiūt, quæ cumulat Cur. consi. 65. col. 4. ¶ Quartò aduerte, quia dato quòd non sit acquisitum aliquod ius præsentato in beneficio, non tamen rectè infert, ergo iuspatronatus sua origine non est spirituale. Ita mordet Dec. Pan. nō tamen istud aliqua ratione probat. Ego autem probo illationē hanc fore falsam, per tex. in c. si tibi absenti, de præbend. in 6. ubi per collationem factam absenti nullum ius acquiritur in beneficio, & tamen collatio est spiritualis. imò etiam si per præsentationem non esset acquisitum ius ad rem, etiam non teneret illatio Panor. Nam per postulationem non acquiritur ius etiam ad rem, quia postulatio innititur gratiæ. c. j. & ibi gl. de postul. prælato. in 6. & tamen postulatio saltem solēnis videtur actus spiritualis, cle. dispendiosam, de iud. ¶ Vltra Pan. pro ista parte Aret. adducit tria fundamenta, quæ effectualiter non sunt nisi duo.
74 ¶ † Primò sic, iuspatronatus possidetur a laicis. c. cōsultationibus, de iurep. ergo non est spirituale, quia spiritualia non dñr possideri a laicis, sed detineri, c. cū apostolica, & ibi no. d. Ant. ǰ. de his, quæ fiūt a pla. Huic argō. rñdet Dec. tripl̃r. Primò, ꝙ nō est verū, quòd iuspatro. possit possideri a laicis indistinctè, sed solū a patronis, & de grā. ista rñsio nō satisfacit, quia non eneruat uim argumenti. Stat. n. verū argūm adhuc in oīb. patronis laicis. ¶ Secundò, qa etiā concessum est iuspatronatus possideri ab oīb. laicis indistinctè. Nec ob. ꝙ rō cōcessionis, vt excitent laici ad fundandū & dotādum ecclesias, de qua per gl. in c. cū dilectus, de iurepatr. solum militet in patronis; quia uerū est, antequā ecclesia sit fundata & dotata, & sic ante constitutum iuspatronatus: sed postquā iuspatronatus est creatum, tunc postea a quocunq; laico possideri pōt. c. j. cum seculū. c. ex literis. ǰ. de iurepatr. Et quia
75 ius semel † effectū laicale, debet perpetuò durare laicale. l. pater. §. 11. ff. de leg. 3. Secundò respondet, ꝙ in d. c. consultationib. verbum possidere, debet exponi. i. detinere, vt in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. obl. ista secunda solutio est peior prima. Nā ad detentatorē, vt est creditor habēs cū vniuersitate iuspatr.
76 in pignore. Itē ad sequestrum detentatorē † non spectat præsentatio. c. cū Bertholdus, de re iud. no. Abb. in c. examinata. ǰ. e. er-
77 go dū dr in d. c. consultationibus, ꝙ † ad possessorem spectat ius præsentandi, debet intelligi de uerò possessore, & non de detentatore. Præterea detentatores non faciunt fructus etiam cōsumptos suos. l. j. C. de pac. pig. l. vt legatorum. ff. ex quib. cau. in poss. eatur. & tñ dr in d. c. consultationibus, ꝙ præsentatus a possessore institutus non debet remoueri, quia ad bonæfidei possessorē spectant fructus cōsumpti, vt traditur in c. grauis, ǰ. de rest. spol.
78 Tertiò soluit, ꝙ ibi possessio ponitur impropriè, † quia incorporalia non possunt possideri. l. seruus. §. incorporales. ff. de acqui. rer. dom. istud nihil facit ad rhōbū, quia incorporalia quasi possidentur. l. 3. in prin. ff. de acq. possess. Et de ista quasi possess. loquitur ille tex. vnde fateor, quòd in iurepatronatus non est illa uera possessio, quæ cadit in corporalibus: tñ est illa uera possessio,
79 quæ cadit in iuribus incorporalibus. ¶ Secundò † Aret. adducit. iuspatr. pōt præscribi. c. querelam, de electio. ergo non est spūale, qa spiritualia non pñt præscribi. c. cām quæ. ǰ. de rescri. soluit Dec. ꝙ assumptū est falsum. nō. n. iuspatronatus pōt præscribi, secundū eum. Allegat Arch. ita tenere in c. hortamur, 71. distin. & Pan. in d. c. querelam, & in disputa. sua incip. Augerio. Ista rñsio non est admittenda, qa cōis opi. est, ꝙ possit præscribi, & istā dicit cōem Fel. in d. c. causam quæ, & in suo tracta. qñ literæ apostolicæ

licæ noceant patronis.vbi dicit ita tenendũ in iudicando & consulendo.& ita consuluit Gem.in consil.123.& istam dicit cõem ipsemet Dec.cons.117.vbi respondet omnib.fundamentis cõtrarijs.& idem cons.124.126.& 134.Fateor tamen, ꝙ fœdere distinctionis possunt concordari opi.videlicet,vt cõis procedat in prȩiudicium veri patroni: contraria verò procedat in præiudiciũ ecclesiæ,quæ non erat patronata.ita est de mente Io.And. in c.qđ alicui,de reg.iur.in 6.& Ale.consi.75.incip.Visis,in fi.vol.4.& tacitè istud voluit Are.hic,& sensit Spec.in tit. de iurepatr.in fi.& Gem.in c.j.ad fi.de iurepatr.in 6.quod nota diligenter,quia prasticantes indistinctè obseruãt cõem opi. & malè. vnde secundo loco Dec. fortè sentiens suprascriptas solutiones suas non euacuare ar.aliter ad omnia fundamenta respondet, ꝙ laici de gratia & ex priuilegio possident,& prȩscribunt iuspatronatus.ergo datur intelligi,quòd non est temporale. Ista responsio etiã non tollit argumenta, quia temporalia annexa spiritualibus dicun-
80 tur concessa de gratia,d.c.quãto, & supradixi. ¶ Quintò† arguit Dec. iuspatronatus dicitur annexum,d.c.quanto, ergo nõ est spirituale,quia id quod annectitur,diuersum est ab eo,cui coniungitur,arg.l.quod Nerua.ff.depo.& c.fi.j.de insti. Et re vera istud est fundamentum Abb.hic,si rectè considéres.Tu aduerte,quia potest retorqueri, si dicamus ꝙ id, qđ annectitur spiritualibus, efficiatur totum spirituale.c.quod in dubijs, de consecr. eccles. vel alta.defendendo cõmunem potest dici,ꝙ ea, quæ annectuntur spiritualibus per cõfusionem, illa efficiuntur spiritualia.ita procedit tex.in d.c.c.j.Ea uerò,quæ annectuntur per simplicem adhærentiam,ita quòd unum possit secerni ab altero, non efficiuntur spiritualia,ita procedit tex.in d.c.quanto.Et ista cõmunis cõclusio,pro qua distinctione est tex. in l.idem Pomponius,
81 aliàs incipit,In rem. §. idem scribit. ff. de rei uend. ¶†Sextò pro ista parte facit. de iurepatronatus potest cõpromitti in laicum, secundum Dom.& Card.in c.j.in §.cæteris,de suppl.neg. prælа. in 6.& sequitur dom.Dec.in c.examinata,infra de confir.uti.uel inuti.per illum tex.& in d.c.quanto.motus,quia laici sunt capaces iurispatronatus, ergo iuspatronatus non est spirituale, quia de spiritualibus non potest fieri compromissum. c.contingit. de arb. Ad istud respondeo negando, quòd de iurepatronatus possit fieri compromissum in laicum. Istud probo ex duobus. Primò per tex.in d.c.quanto,arguendo de iudice ad arbitrum. nam ibi dicitur,quòd laicus non potest esse iudex de iurepatronatus, ergo etiam nec arbiter, qui etiam dicuntur iudices. c. a iudicib. 2. q.6. Secundo probo, quia is demum potest compromittere, qui potest de re liberè disponere.c.cum tempore,& ibi no.Abb. col.2.supra de arb.& latius per d.Ias.in suo tract. de iure emphy. col.102.qui est insertus in tit.de iure emphyt. C.vbi per istam regulam concludit,quòd vasallus & emphyteuta non possunt cõpromittere de feudo,& de emphyteusi,sine licentia domini. Et idem firmat Mar.Lauden.in tractatu Prin.versic.261. vbi tenet quòd Dux & Comes non possunt compromittere de Ducatu, & Comitatu sine licẽtia superioris:& ideo dicitur regula, quod non est alienabile,non est compromissibile. l.nulli. ff.de transa. comprobat Dec.consi.44.col.2. ergo patroni non poterũt compromittere super iurepatronatus, quia non possunt de illo disponere.vendere non possunt.c.de iure,infra de iurepatro.donare non possunt sine licentia episcopi.c.illud,eod.tit.Et ita tenendo non obst.tex.in d.c.examinata, quia erat persona ecclesiastica in casu illo,in quam erat factum compromissum, ut ibi tenẽt d.Anto.& Pan.& Fel.& in d.c.quanto.Et si dixeris, attento defectu potestatis ex parte patronorum, non etiam potuisset fieri compromissum in ecclesiasticum.Respondeo,quòd ibi interuenerat consensus episcopi.& si replices,istud est diuinare. Triplicabo,quòd ibi solum disputatur de effectu confirmationis Pontificis,& præsupponitur compromissum ualere.vnde succedit regula.c.2.de ætate & qualit.in 7.quæ est talis, vbi de vno tantum disputatur,cætera præsupponuntur habilia.Minus obstat, dum dicitur quòd laici sunt capaces iurispatronatus, quia uerum est quantum ad effectum,ut possint præsentare,& de gratia. c.3. de iurepat. quæ gratia non debet extendi, ut possint de causa iurispatronatus cognoscere,reg.quod ob gratiam, de reg.iur.& quia priuilegia sunt strictè interpretanda. c.lanè, & c.porrò, infra de priuil. Et si ista ratio capacitatis operaretur, quòd laici possint esse arbitri,eadem ratione dicendum esset,quòd possint esse iudices.consequens est falsum.d.c.quanto,ergo & antecedens,arguendo a consequenti destructo, quod est optimum argumentum.l.apud antiquos. C.de fur. l.si ego. §.partus.ff.de pub. facit, quia si sit priuilegium cõcessum inferioribus citra episcopum, ut possint conferre beneficia, tales non poterunt uigore dicti priuilegij cognoscere de aliqua causa emergenti super eorum collationibus, secundum Panorm.in c.4. ad fi.infra de rest.spol.
82 ¶†Septimò Fel.in d.cap.quanto, adducit aliud fundamentum. Imperator potest legitimare naturales ad iuspatronatus,secundum Domi.& Card.c.10.distin. ergo iuspatronatus non est spirituale, quia Imperator non habet potestatem legitimandi ad spiritualia,secundum glo. in c.lege, ea.distinc.10.Pan. post alios in c.per uenerabilem,infra qui filij sint legit.& quòd Imperator possit legitimare ad iuspatronatus,concludit Bal.consi.382.vol. 1.Pro responsione aduerte ad duo. Primò,quia absque legitimatione uidetur,quòd illegitimi sint capaces iurispatronatus,nam meretrix potest acquirere iuspatronatus,secundum gl.in c.non est pudenda.1.q.j.& Pan.in c.ex transmissa,infra de deci.Et reperio,quòd ita tenet præceptor meus do. Rochus de Curte, nunc Senator Mediolani meritissimus, in tractatu suo de iurepatro.
83 in verbo,competens, in 2.q. ¶†Secundò, posito quòd non sint capaces,aduerte;quia possumus respondere, quòd istud dictum Domi.& sequacium,non est verum, & in specie contrarium tenet dom.Philip.Simoneta in d.c. quanto, in addit.ad Felinum. motus subtili fundamento, vt ibi per eum: quod tamen funda-
84 mentum non videtur tutum,quia *communis* opinio est,quòd† Imperator possit legitimare nemine citato, per text.in l.2.ff.de nat.rest.Et istam dicit communem Ias.in l.Gallus.§.& quid si tantũ. ff.de lib.& posthum.Ex alio tamen non uidetur uerum,quia Imperator non potest legitimare ad emphyteusim ecclesiasticam secundum Bal.in l.generaliter.§.fin.C.de institu. & substitu.nec quò ad feuda ecclesiastica,ut no.in c.j.§.naturales,si de feu.fue. contro.inter do.& agn.uasal.& per Curt.consil.13.incipien. Statuto ciuitatis tamen,colum.j.Ergo a fortiori non poterit legiti-
85 mare ad iuspatronatus, quia plus † iuris habenti laici in emphyteusi ecclesiastica concessa sibi pro suo, & quibus dederit, quo casu possunt illam emphyteusim uendere seruata solennitate l. fina.C.de iure emphyt.secundum Iaso.ibi.colum.2.Et tamen patroni non possunt uendere iuspatronatus. d.cap. de iure. Item feudum,& emphyteusis nil habent spiritualitatis, ius autem patronatus est annexum spiritualitati.d.c.quanto.Si ergo Imperator non potest in præiudicium ecclesiæ legitimare ad id, quod est minus non poterit ad id, quod est plus, cap. cum in cunctis, in princip.supra de elect.Et si dixeris, utile est ecclesiæ, ut legitimati ab Imperatore possint fundare,& dotare ecclesias.Respondeo, quòd in ista materia potestatis imperialis non consideratur utilitas ecclesiæ.patet in emphyteusi ecclesiastica, quæ non potest concedi sine utilitate ecclesiæ,cap.fine exceptione.12.q. 2. & tamen ad illam non potest Imperator legitimare. Item sequeretur,quòd attenta utilitate ecclesiæ deberet etiam posse legitimare ad spiritualia,cuius contrarium est uerius, ut supradixi.Item cessat ratio utilitatis in iure patron.creato,quia damnosum est ecclesiæ, ut possit legitimatus præscribere iuspatrona-
86 tus,uel alio titu.illud acquirere.¶ Vltimò pro ista parte facit. in spiritualibus non datur successio.cap.1.& 2. infra de concessio. præben.in iurepatro.cadit successio.c.j.c.cum seculum,infra de iurepatron.ergo non est spirituale.Soluunt Moder.quòd in iurepatron. cadit successio de gratia.ista solutio non ualet per ea,
87 quæ dixi,supra. in quarto fundamento. ¶ Quarta † iudiciorum subdiuisio, aliud vniuersale,aliud generale,aliud singulare,aliud commune,ut declarat glo.& ibi Abb.in c.2. infra de libel.obla. glo.Bart.& Moder.in d.l.j,ff.de eden.Specu.in titu.de iud.quasi per totum.¶ Quinta subdiuisio,aliud publicum, aliud priuatũ, l.j.ff.de publ.iud.& glos.in rub.Inst.de pub.iud. ¶ Sexta subdiuisio,aliud ordinarium,aliud summarium,ut habetur in clem.dispendiosam,eodem titu. de iud.& in clem.sæpe,de verborum signif.& per glo.magistralẽ in l.3.§.sciendum.ff.ad exhiben.¶ Septima subdiuisio.aliud principale, aliud incidens, aliud emergens,secundum glo.in l.de qua re.ff.de iudic. in l. quod iussit.ff. de re iud.declarant melius Bart.in l.j. C.de ordin.cognit. & clarius Abb.in c.j.de ordin.cognit.ult.colum.¶ Octaua subdiuisio. aliud simplex,aliud duplex.l.in tribus. ff.de iud. Ista tamen subdiuisio non uidetur necessaria,quia expressa.supra in 4.aliud sin-
88 singulare,aliud commune. ¶†Nona, aliud diuinum, aliud humanum.cap.si omnia.6. q.1. & iudicium istud diuinum semper æquum est & iustum, & in eo reuidẽtur iudicia humana iniquè peracta,c.cum æterni,de re iud.in 6. Et in iudicio diuino ueritati,quæ nunquam fallitur,omnia adhærẽt,c.a nobis, infra de senten. excommu. Et iudicium humanum debet quantum potest, sequi diuinum.c.tunc vera.11.q.3.& sæpe a superiore accipit coronam,qui ab inferiore accipit sententiam.cap.si ad tempus,ea causa, & q. & de isto iudicio diuino non loquitur nostra rubr.
89 ¶ Vltima† subdiuisio.aliud cõfessionis,aliud ecclesiæ,aliud conscientiæ,ut per Archi.in c.aliorum.10.q.vlt. Et nota, quòd in iudicio conscientiæ una & eadem persona est iudex, actor,reus, & testis.l.fina. C. de fideicom. & in iudicio conscientiæ nunquam habet locum misericordia,quia conscientia nemini parcit, iuxta illud Saty.

Prima est hęc ultio, quòd se
Iudice nemo nocens absoluitur, improba quamuis.
Gratia fallacis pretoris uicerit urnam.

Et econuerso. Iudicium perfectæ conscientiæ inquit, gloria mea hæc est,testimonium conscientiæ meæ.¶ Quid enim si non omnes laudant, & conscientia nos liberos esse demonstrat, secundum Pau.ad Corinth. 2.transumptiuè in c. inter uerba. 11. q.3. vnde illud,

Conscia

Conscia mens recti famæ mendacia ridet.

Et ideo Bal. hic diffinit conscientiam hoc modo, cõscientia est mẽtis qualitas se ipsam diiudicans. Aliàs diffinitiones conscien
90 tiæ ponit Ias. in §. sed istæ, col. 19. Insti. de act. ¶ † Circa ẽt quæstionẽ, de qua se remittit Pan. an iudicium super possessorio rei spiritualis dicatur spirituale uel temporale; non insistabo, sed etiam remissiuè loquar. Cõis conclusio est, ꝙ dicatur tẽporale, & ita tenent gl. Abb. & alij in c. literas. ʒ. de iura. cal. Io. Andr. & Cano. *cõiter* in c. fi. ʒ. eod. Et istud obseruant benè parlamenta Franciæ in omni possessorio, excepto possessorio adipiscendæ. ita declarat do. Gui. Papæ decisio. sua 1. & utrum procedat in possessorio retinendæ, uideas eundem decis. 85. quæ incipit, Curia parlamẽti. vbi concludit ꝙ sic. Et ideo habes in fine, quòd coram laico ad mittendi sunt articuli respicientes petitorium, & titulum beneficij pro corroboratione possessorij iudicij, ut per eundem Dec.
91 71. quæ incipit, Iudex laicus. ¶ † Successiuè quæro, quomodo discernatur iudicium criminale a iudicio ciuili. ista est utilis inuestigatio. Abb. hic latè examinat. ego omissa relatione, & discussione opinio. (quia censeo me incusari, ꝙ nimium immorer in ista rub.) adhærendo communi opi. elicio ex scriptis omniũ con
92 clusionem bimembrem. ¶ † Criminale iudicium dicitur, cuius finis est interesse publicum ex vindicta ueluti consequendum. Ciuile verò dr̃, cuius finis est interesse priuatum ẽt ex pœna delicti non corporea consequendũ, vel cuius finis est interesse publicũ alia ex causa, q̃ ex vindicta delicti cõsequendũ. ¶ Pro ista conclusione habetis gl. Bart. & cõiter Legistas in l. 3. ff. de sepul. viol. gl. in l. aut damnum. in prin. ff. de pẽn. gl. in l. j. & ibi Alber. & Sal. C. de rap. virg. gl. in l. fi. ff. de priua. deli. Cy. & Bal. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. Imo. in rub. ff. de pub. iud. Alex. & Ias. & *cõiter* scribentes in rub. C. eo. & do. Lancel. Dec. in rub. ff. eod. Inn. in c. qualiter & qñ, el 2. ʒ. de accu. Abb. in c. ueniens. col. 3. ʒ. de accu. d. Anto. & cõiter Canonistæ hic, Do. Signo. de Homod. consi. 244. inci. Quia per ipsum Rom. consi. 152. inci. Præsens accusatio. Alex. consi. 132. incip. Super primo dub. in 2. par. fundamentum huius conclusionis stat in §. in summa, Instit. de iniur. Ad idem tex. in c. quinque. 11. q. 1. iuncta gl. in uerbo, publicet. Et no. quòd addidi in descriptione iudicij criminalis, illa uerba,
93 † ex vindicta delicti consequendũ, timore contrarij formati per Bal. in d. l. 3. ff. de sepul. vio. & excludam. l. fiscum agentem petitione hæreditatis, uel alia actione ciuili, quo casu iudicium dicitur ciuile, licèt agatur ad publicam utilitatem. l. j. & l. deferre. ff. de iure fisci. ¶ Item addidi in descriptione iudicij ciuilis illa uerba, uel cuius finis est interesse publicum, &c. timore cõtrarij, quod possit formari de syndico ciuitatis agente ex cõtractu ciuitatis, ut in toto tit. ff. quod cuiusq; uniuersita. nomine. ¶ Cõtra istam conclusionem do. Abb. adducit fundamentum fortissimum in c. per tuas, ʒ. de simo. ubi agitur, ut prælatus remoueatur a beneficio, & sic pœna non applicatur parti, & tamen iudicium dici-
94 tur ciuile. ¶ † Super isto tex. insudarunt Doct. usque ad ista tempora. Aret. hic respondet dupliciter, ꝙ ille tex. loquitur in tertia specie. s. quando pẽna non applicatur neq; parti, neque fisco. Et ita etiã respondet Doctor meus in rub. C. & ante istos ita respondet Abb. in c. ex parte A. in gl. 2. ʒ. de testi. Adducũt simile, si agatur contra tutorem, ut remoueatur a tutela, causa est ciuilis: si uerò agatur, ut puniatur, causa dicitur criminalis, s'm Bar. in l. 1. §. sciendum, ff. de suspe. tuto. & in l. non solum. §. fi. ff. de proc. Ista solutio non placet, quia vult, ꝙ si pœna non applicetur neque parti, neq; fisco, ꝙ causa dr̃ ciuilis, nam confunditur per illũ tex. ubi si agatur, ut prælatus ab ordine remoueatur, causa dicitur criminalis, & tamen pœna non applicatur parti, neq; fisco. Et simile non obstat, quia si agitur, ut tutor remoueatur, dicitur agi ad priuatam utilitatem pupilli, non sic qñ agitur ut prælatus remoueatur ab ecclesia. Itẽ si agatur, ut tutor puniatur pẽna, quæ applicatur fisco, s'm gl. in d. l. j. & in l. 3. ff. de suspe. tut. Non sic qñ agitur ut prælatus deponatur ab ordinibus. Secundò respondet Are. ꝙ illud uerbum, ciuiliter, debet exponi non ita seuerè, utroque tamen casu iudicium erit criminale. Ista etiam solutio non satisfacit. primò violat literam. secundò illa aduersatiua, sed ciuiliter, sine copula, denotat diuersitatem in iure. l. marito. ff. ad l. Iul. de adul. & tamẽ isto casu nulla esset diuersitas in iure in modo agendi, si utroque casu diceretur agi criminaliter. Tertiò uerbum, ciuiliter, ibi ponitur respectiuè ad uerbũ, criminaliter, non autem respectiuè ad rigorem. Tertia solutio accõmodatur per quosdam Mod. ꝙ ibi dicatur ciuiliter agi, quia nõ agebatur principaliter de crimine, sed in consequentiam. Principaliter enim agebatur, ut deponeretur Abbas ab administratione, & pro causa adducebantur uaria crimina contra Abbatem. Et sic uolunt isti, ꝙ conclusio procedat, ubi principaliter agitur ad delictum, secus si principaliter agatur ad aliud, & in consequentiam ueniat causa delicti. isto casu erit iudicium ciuile. licèt pœna non applicetur patri, neque fisco. Tu aduerte, quòd ista solutio conditur per illum tex. Nam in primo casu agebatur principaliter, ut Abbas deponeretur ab ordine, ut pro causa adducebãtur delicta, & tamen tex. dicit ꝙ isto casu iudicium est criminale. Quarta fuit solutio Baptistæ de Caccialupis in rub. C. eo. ꝙ ibi causa est ciuilis, quia agebatur ad utilitatem priuatam monasterij, ꝗa prælatus erat damnosus monasterio, & sic facit pro, & non contra. Et istam sequuntur Moder. Papien. Tu aduerte, quòd si agatur ad utilitatem monasterij, non potest dici agi ad utilitatem priuatam, secundum Dec. hic per text. in c. nulla ratio, infra de præben. & in l. j. §. ius publicum. ff. de iusti. & iure. Et comprobo, quia contra prælatum damnosum ecclesiæ actio uidetur popularis. c. si quis presbyterorum, de rebus eccles. non alien. cuilibet enim laico in negligentiam clericorum licitum est agere, vt prælatus damnosus remoueatur ab administratione, secundũ Abb. in c. venerabili, in fi. supra de offic. deleg. Tertiò aduerte, quia ibi non solum agebatur, quia esset damnosus, sed etiam quia immeritus, quæ immerentia erat causata propter delictum simoniæ, ut ibi clarè cãtant illa verba. ¶ Cogitate ergo, si potest dici, quòd causa illa dicatur ciuilis, quia agebatur principaliter ad utilitatem monasterij, & non ad uindictã delicti. & ideo in descriptione addidi illa uerba, uel cuius finis est interesse publicum, alia ex causa, quàm ex uindicta delicti. Vnde infero, quòd si principalis pœna delicti & eius uindicta consisteret in priuatione officij vel beneficij, quòd causa esset criminalis, & ita procedit tex. in l.
95 3. ff. de crim. stel. ad fin. ¶ Secundò † oppono de l. Caius. ff. ad Sill. ubi pœna applicatur fisco, & tamen causa dicitur ciuilis. nam dicitur ibi, quod bona occisi, cuius necem non vendicauit hæres in termino, applicantur fisco. Nec obstat quòd morte rei extinguatur crimen, quia causa est pecuniaria. Et exponit Barto. id est ciuilis. dom. Dec. respondet, quòd expositio Barto. pecuniaria, id est ciuilis, non est uera, non tamen probat ratione. Tu uerò aduerte, quòd ratio Barto. & Doctorum, propter quam exponunt pecuniaria, id est ciuilis, non est bona. Nam ubi sententia habetur pro lata contra mortuum, tunc morte rei non desinit causa criminalis, nec crimen, secundum Bal. in rub. C. si pen. appe. mors interue. & in l. j. C. ne ex deli. defunc. Curt. consi. 60. quod incipit, Dux Philippus, col. 5. ubi præcisè allegant tex. in d. l. Caius. Et si dixeris, quomodo in l. Caius, habetur sententia pro lata? respondeo quòd sententia lata contra occisores ad accusationem, uel denunciationem alterius, habet effectum confiscandorum bonorum contra hæredem, secundum Bartolum. in l. 1. ff. de his, quibus ut indig. vnde stat simul, quòd mortuus hæres sit, & tamen causa dicatur criminalis. Sed tu defende Bart. quia si sententia pro lata habetur, ergo bona uigore sententiæ erant fisco acquisita, iuxta doctrinam Barto. in l. 1. ff. de priua. deli. unde uidetur, quòd iam amplius non agetur de crimine, sed agetur de causa bonorum actione petitionis hæreditatis, ut dicit Barto. ibi, & in d. l. 1. de his, qui. ut indig. Vnde retento isto intellectu, respondeo ad d. l. Caius, quòd ibi non agebatur ad pœnam applicandam fisco, sed agebatur ad pœnam iam applicatam, &
96 in patrimonio fisci incorporatam consequendam. ¶ † Amplia primò primam partẽ conclusionis, etiam si uindicta delicti consistat in pœna pecuniaria secundum glos. Barto. & scribentes in d. l. 3. de sepul. viola. reprobata glo. in l. si qua per calamniam, C. de episco. & cler. cum sim. Circa istam ampliationem Basign. & Dec. in ult. lect. adducunt quãplura iura, tex. scilicet in auth. sed hodie. C. de episco. & cler. & l. interrogari. C. de quæst. ponderando alternatiuam, uel copulam intermediam inter pecuniariam causam & criminalem. Quibus omnibus & similibus potest responderi, ꝙ ponitur causa pecuniaria, prout distinguitur a causa, in qua tractatur de crimine & nõ de pecunia, prout distinguitur causa ciuilis a criminali. ¶ Secundò amplia secundam partẽ conclusionis, etiam si agatur de crimine. c. super his, de accus. l. fi. ff. de fur. ¶ Contra istam ampliationem obst. tex. in c. itẽ cũ qs, de rest. spol. ergo ille tex. loquitur largè & impropriè, s'm Mod. & vltra eos comprobatur, quia ibi deducebatur crimẽ per uiam exceptionis, ergo ciuiliter. d. c. super his. Tertiò ampliatur secunda pars, etiam si directa uia agatur ad pœnam durius imponendam, quàm fieri possit, dummodo applicetur parti, iudiciũ erit ciuile, s'm Are. & Mod. hic, ac Are. & Ale. & Mod. in rub. C. eod. per tex. in l. infamen. ff. de publ. iud. & in l. ꝙ Senatus. ff. de iniu. plenè probatur in d. l. fin. ff. de fur. ubi pœna quadrupli applicatur parti, & est durior pẽna, quę imponi possit respectu partis, &
97 tamen iudiciũ est ciuile. ¶ Præmissa † inducuntur ad quæstionẽ, accusatus fuit Titius de furto, & petitum ipsum puniri ad uindictam, & restitutionem rerum ablatarũ ipsi accusatori, quod fieri potuit, s'm Bar. in l. interdum. §. qui furẽ. ff. de fur. pendẽte processu exhibetur indulgentia delicti. Quæritur, an ꝑ talẽ grãm iudicium desinat esse criminale. vtilitas esse euidens, pone ꝙ accusator petat accusatũ torqueri pro suo interesse, ut sciatur bona, quæ surripuit, & participes criminis: si dicamus iudiciũ non esse amplius criminale, accusatus erit relaxãdus; si dicamus contrariũ, erit torquendus. vr̃ ꝙ non sit amplius criminale, ꝗa pẽna delicti nõ est amplius fisco applicãda ꝑ ea, quæ supra dicta sunt, & quia grã extinxit crimen & processum criminis. l. 2. C. de gene. abo. & l. si docueris. C. de fal. ubi videtur casus in simili. ¶ Cõ
98 trarium determinat Paris. de Put. † in suo utili tract. syndica. in

ver.

ver. torturã, ver. pone ꝙ aliquis. motus, quia tortura ista non fit ad pœnam remissam. l. 3. C. de gene. abo. sed fit ad inuestigationem veritatis. l. nullam. C. de infa. l. edictum. ff. de quæst. Et si dixeris, In ciuilibus non habet locum tortura. Respondet, ꝙ causa criminalis remissa incalescit ciuili quantum ad effectum torturæ, & quia remanet criminalitas, licèt impunita. Sed aduerte, qa istud uř contra tex. in d. l. si docueris, in ver. sopitum. vnde alia ratio videtur melior, ꝙ Princeps nõ videtur voluisse tollere ius acquisitum accusatori per processum criminaliter institutum, ar. glo. in l. venia, & ibi Mod. C. de in ius uoc. & est generalis regula, quòd Princeps nunquam per suum rescriptum intelligatur velle tollere ius tertij. c. quãuis. de præsc. in 6. l. 2. §. meritò, ff. ne quid in loco pub. ¶ † Videamus modò quid sit iudicium mixtum, iudicium mixtum, ſm Abb. in quæstione præcedenti, dicitur quando agitur de crimine ciuiliter. per tex. in c. tuæ. s̄. de proc. & in c. super his. j̄. de accus. Aduerte, quia istud dictum Abb. est contra tex. in c. per tuas, de simo. vbi agitur de crimine ciuiliter, & tamē iudicium non dř mixtum. Secundò aduerte, quia vř Abb. cõtrarius his, quę dixit statim, dum dixit, iudicium dixi ciuile, si pœna delicti applicatur parti. Tertiò aduerte, inquantum alle. tex. in d. c. super his. quia Abb. & scribentes ibi sentiũt, ꝙ iudicium illud sit ciuiliter, & non mixtũ. Quartò aduerte, quia ꝯ istud dictũ facit, quia illud dř mixtum, quod participãs de utroque partim capit ab uno, partim ab altero, ſm Barto. in l. imperium, col. 4. uer. expeditis de mero. ff. de iur. om. iudi. uerum ubi agitur de crimine ciuiliter, licèt tractetur de crimine, nihil tñ capitur de iudicio criminali, ergo nõ poterit dici mixtum. ¶ Concludas igitur,

99 (at "in loco pub. ¶ † Videamus")

100 quòd iudicium dicitur mixtũ, † qñ agitur partim ad utilitatem publicam, partim ad priuatam, ut si pœna applicetur pro parte fisco, & pro parte priuato, secundum Alex. & Mod. in rub. C. eo. & in cons. 66. Viso processu, col. j. uol. j. Sed contra hoc stat fortis tex. in c. tuæ, præalleg. vbi si agitur ad separationem thori, iudicium dř mixtum, & tñ pęna pro parte non applicatur fisco. Respondet Alex. ꝙ ibi iudicium dř mixtum, quia participat de vtroque: de criminali. s. quia pęna separationis thori est quidã uigor publicę disciplinæ, iuxta tex. in l. licitatio. §. quod illicitæ. ff. de publica. participat de ciuilj, quia accusator consequitur lucrũ dotis. c. plerunque. j̄. de don. inter ui. & uxo. & iste fuit intellectus Io. And. d. Ant. & Abb. antiqui in d. c. tuæ. Iste intellectus nõ uidetur de iure procedere. Primò, quia pęna separationis thori respicit utilitatem priuatam, ut læsus propter adulterium liberetur ab obligatione præstandi debitum carnis. c. significasti. j̄. de diuor. Secundò, quia diuinat, ꝙ ibi ageretur ad lucrum dotis. Et si dixeris, lucrum dotis uenit in consequentiam, ut dicit Basign. Respondeo, ꝙ ea quæ ueniunt in iudicio in consequentiã, non faciunt iudicium aliàs criminale, uel ecõtra dici mixtum, secundum Bar. in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. Tertiò aduerte, qa causa diuortij videtur ciuilis, arg. l. licèt. C. de repu. ergo idem in causa separationis thori subrogata loco diuortij. c. 2. j̄. de diuor. Secunda fuit solutio Imolæ in d. c. tuæ, ut dicatur iudicium separationis mixtum, quia non seruat naturam criminalium, nec ēt ciuilium causarum. ¶ Istam solutionem improbat d. Lancelot. Doctor in rub. ff. eo quia eã attenta, deberet dici neutrale, non mixtum, quia non sequitur, istud non est uinum, neque etiam aqua, ergo est uinum mixtum, siue posca. Sicut etiam non sequitur, iste non est homo, non est fœmina, ergo Hermaphroditus: quia potest esse pecus. ¶ Sed aduerte, quia alius fuit sensus Imolæ, uoluit. n. dicere, iudicium separationis thori non seruat naturam iudicij criminalis in totum; non ēt naturam iudicij ciuilis, sed seruat mediã uiam inter utrunque, & sic debet dici mixtum. Tu nouiter considera, ꝙ ille tex. non dicit iudiciũ esse mixtum, sed accusationē esse quasi mixtã, quã ego arbitror appellari quasi mixtã, quia pęna separationis thori cõsistit utrique, cũ uterq; perdat ꝑ talē separationē ius exigendi debitũ ab altero, ut declarat Abb. in rub. j̄. de diuor. sicut diximus, actiones familiæ ercisc. cõi diuid. finiũ regundorũ, dici mixtas, eo quia unicuiq; assignatur aliquid de parte alterius, & quilibet dicitur actor & reus. §. quædam. Inst. de act. l. in tribus, ff. de iud. ¶ Iuxta præmissa quæro

101 † de vtili, & quotidiana q. An statuta loquentia de iudicio ciuili, uel criminali, habeant locum in iudicio mixto? exemplum, affinis accusatus de possessione turbata, cuius pœna est 100. libra. applicandarum pro parte fisco, & pro parte turbato, petit compromissum uirtute alterius statuti dictantis, ꝙ inter affines, ubi agetur de causa ciuili, fiat compromissum; an tale statutũ procedat in ista accusatione possessionis turbatæ, cuius iudicium est mixtum? Vř primò dicendum ꝙ non, quia statuta loquentia de iudicio ciuili, uel criminali in materia exorbitanti, non habent locũ in iudicio, ſm Alex. in rub. G. eo. Scdò, quia in materia exorbitanti sub simplicibus non continetur casus mixtus. s. uim passam. §. præscriptio, de adul. Bar. & alij in l. 2. in prin. ff. de uer. obl. Statutum autem, ꝙ affines teneantur compromittere, est exorbitans a regulis iuris, qa de iure nemo compellitur cõpromittere, ſm Bar. in l. furti. §. qui iussu, de infa. Abb. in rub. s̄. de treu. & pace. Tertiò, quia in causa mixta causa fiscalis dignior debet ad se trahere causam priuati. ar. l. quæ religiosis. ff. de rei uend. & c. quanto. j̄. eodem. & per tex. in specie, & ibi Bart. in l. j. C. de uend. rerum fisc. lib. 10. per quem tex. ita casum nostrum decidit Alexan. consi. 82. incip. in causa uertente inter Petrum, in ulti. dub. in j. uol. ¶ Contrariũ uř determinãdum, quia statutum de cõpromissis fiendis inter affines est fauorabile, ſm Bald. in l. qui se patris, & ibi Ias. col. 22. adducit aliàs authoritates, & dicit istã cõem esse opinio. C. vnde libe. In fauorabilibus autem sub simplicibus continetur casus mixtus. l. si ita scriptum. ff. de lib. & posth. cum suis concor. Tu aduerte, quia istud fundamentum nec pro, nec contra, uidetur benè adduci, quia nunquam quæritur, vtrũ sub simplicib. comprehendatur casus mixtus, qñ non reperitur in lege facta dispositio de omnibus simplicibus. l. hoc legatum. ff. de leg. 3. l. legatis uxori. ff. de leg. 2. no. Ias. in l. Titiæ textores. ff. de lega. j. in 3. col. Cum ergo in statuto de compromissis nõ fiat mentio, nisi de uno simplici, frustra & ineptè allegatur regula casus mixti. Circa istam quæstionem reperio Ang. & Al. in simili in l. eum qui, §. in popularibus. ff. de iureiu. qui in casu delationis iuramenti tenent, ꝙ pro parte fisci nõ possit deferri iurm, pro parte priuati sic. videtur ergo concludendum eodem modo, ut pro parte fisci non sit compromittẽdum, pro parte uerò turbati sic. ista distinctio non uidetur probabilis, quia cõtinentia eiusdem iudicij non est diuidenda. l. nulli. C. de iud. Quid ergo non tenendum? ergo arbitror inspicienda esse uerba primi statuti. si enim verba statuti de possessione turbata cantent isto modò, turbans condemnetur in 100. libris, quarum dimidia, &c. tunc procedat opi. Alex. in consi. 82. Quia est unica condemnatio, unicum iudicium, & causa fiscalis annexa attrahit causam priuati, d. l. j. C. de uendi, rerum fisc. Si uerò statutum dicat, turbans incurrat pęnã librarum centum, in quarum dimidia condemnatur uersus fiscum, in altera versus turbatũ, procedat opi. Ang. & Al. in d. §. in popularib. qa cũ sint condẽnationes separatim fiendæ, erũt duo iudicia; vnum ciuile, & aliud criminale. ita reperio uelle Matth.

102 in no. 70. inc. No. ꝙ si statutum. ¶ † Vltimò quæro, cui sit applicanda pœna pecuniaria a lege propter delictum simpliciter imposita, an fisco, an parti offensæ? Ab. distinguit, ut formaliter distinguit Bar. in l. Agraria. ff. de termi. mo. & eandem distinctionē facit Ang. in trac. male. in verbo, & dictum Sempronium in 300. libris. Tu facias tres conclusiones. ¶ Prima conclusio, ubi lex introducit accusationem, tunc pœna applicatur fisco. alleg. Abb. tex. in l. mulctarum. C. de modo mulc. & addit Dec. tex. in c. j. quę sunt rega. Sed aduerte, quia ista iura non uidẽtur probare, quia de accusatione ibi nullum uerbum. vnde Dec. conatur inducere hoc modo, ibi dicitur mulctas applicari fisco, ergo agitur criminaliter: si criminaliter, ergo per viam accusationis, quæ propriè locum habet ubi agitur criminaliter, secundum glo. Inst. de pub. iud. cum concord. alleg. per Alex. & Mod. in l. qui accusare. C. de eden. Ista inductio mihi non satisfacit, quia hoc modò probaretur ibi, ꝙ pęna applicatur fisco, non ex eo ꝙ competat accusatio, sed quia ibi esset expressum ꝙ applicet̃ fisco, imò quia hoc est expressum ꝙ applicetur, elicitur ꝙ cõpetat accusatio, & non econtra. Præterea præsupponit Dec. ꝙ ad mulctam agatur solũ per accusationem, ita ostendit sua inductio: sed hoc est falsum, quia etiam agitur actione in factum, ut tenent Ang. & Fulgo. & Ias. col. pe. in l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ierit. Et stãte hoc, habes vnã ampliationē ad hãc ꝯclusionem, vt procedat etiã si cũ accusatione sit instituta actio ad pœnam. Secundò amplia, etiã si lex introducat accusationem pro delicto, pro quo principaliter lædatur priuatus, secundum Pan. hic in sui generalitate, ad quod bene aduertunt Mod. Et rõ est, quia ēt res publica dř lædi ex ipso delicto. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. Limita mõ dupliciter. primò, qñ pęna fuit imposita per nomina multiplicatiua, putã dupli, uel tripli, uel quadrupli, ſm Are. Fe. & Mo. hic, & Im. in rub. de pub. iud. & Ang. Inst. eo. in princ. alleg. Aret. tex. in §. q verò contra, in Auth. de san. epis. sed ille tex. nihil facit, quia text. expressè dicit exactæ personæ duplum deberi. Hæc conclusio loquitur, ubi simpliciter pęna imponitur, non exprimẽdo cui applicetur. Allegat secundo loco Fel. tex. in c. cum deuotissimam. 12. q. 2. & in cap. quisquis inuentus. 17. q. 4. Ista iura parũ faciunt, quia ultra quòd ibi pœna imponitur per nomina multiplicatiua, subsunt alię coniecturæ, ex quibus apparet, quòd pœna applicetur parti, dicunt enim sacrilegus damnum nouis componat, & sic pęna imponitur respectu damni, quo casu certum est, quòd applicatur parti, ut dicam in tertia conclusione. Item dicunt, prædam in quadruplum restituat. verbum, restituat, satis ostendit pœnam dandam parti cui fienda uenit restitutio simpli. l. uideamus. §. in Fauiana. ff. de usuris. Adducunt etiam rationem, quia in simplum inest duplum. l. hoc edicto. §. fina. ff. de pub. illi ergo debeatur duplum & triplum, cui debetur simplũ, & sic determinatio sit æqualis, secundum regulam. l. iam hoc iure. ff. de vulga. ¶ Sed contra de l. sacrilegij. j. & l. penult. ff. ad leg. Iuliam. pecul. iuncta glos. ibi. Ergo potest dici ex natura tituli, quòd nulla alia persona in casu illarum legum læsa erat, nisi fiscus. ¶ Secundò fallit in casu, in quo iam esset prouisum de pœ-

na

na applicanda fiſco ratione offenſæ factæ reipublicæ, & nulla eſſet facta prouiſio de pęna rōne offenſæ factæ priuato; tūc applicatur parti, ēt ꝙ lex introducat accuſationem, ſm Aret. & Mod. hic. Ratio, quia oīs prouiſio legalis debet intelligi facta in caſu neceſſario. l. j. §. dixerit aliquis. ff. de pub. Ego amplius dico, ꝙ generaliter, ubi ex aliquib. coniecturis apparet, ꝙ lex impoſuerit pœnam contemplatione partis offenſæ, indiſtinctè pęna erit ap-
103 plicanda parti, per ea quæ ſtatim dicam in ult. concl. ¶ † Secunda concluſio, vbi lex introducit actionem, pœna applicatur parti. l. 3. vbi gl. & Bar. ff. de ſepul. uiol. ¶ Amplia primò, etiam ſi lex dicat, iudicium dabo, quia tantum eſt, ac ſi dixiſſet actionem dabo. l. ſi quis id quod, in prin. & ibi latè Legiſtæ tentant iſtam materiam. ff. de iuriſ. om. iud. ¶ Amplia ſecundò etiam ſi lex imponat pęnam pro intereſſe publico, vt in actionibus popularibus, in quibus lite conteſt. pęna applicatur parti. l. ſi cui propter. de uerb. ſign. ¶ Amplia & tertiò in umni pœna impoſita ex edicto prætoris, quæ ſemper applicatur parti, ſm Alex. in d. l. ſi quis id quod, & ſequuntur Mod. hic. Ratio, quia ex edictis prætorū oritur actio in factum. §. fi. Inſtit. de interdic. Sed quænam fuit ratio huius ſecundæ concluſionis? Reſpondent omnes rationem eſſe, quia actio eſt ius proſequendi, quod ſibi debetur, Inſti. de act. in princ. Si ergo agit priuatus ad pœnam, dicendum eſt ꝙ ſibi debeatur. Et ex iſta ratione infert vnum ſingulare dictum Baſign. hic, licèt regulariter pœna confiſcationis bonorum, vel alicuius quotæ, applicetur fiſco ſecundum gl. in l. iubemus. §. is quoque. C. de ſac. ſan. eccle. quia confiſcatio eſt de regalibus. c. j. quæ ſint rega. quæ regalia non conueniunt priuato, niſi lex concedat, ſecundum Bar. in l. j. C. de bo. vacan. lib. 10. Attamen vbi lex diceret actionem alicui ad cōfiſcationem bonorum, iſto caſu confiſcatio applicaretur parti agenti quaſi lex tacitè concedat pœnam confiſcationis priuato, quo caſu non habet locum gl. in d. l. iubemus, ut eſt tex. expreſſus in l. j. §. ſin autem. C. de rap. virg. ¶ Nota iſtud dictum, quia multum importat. Sed aduerte, quia uidetur dubitabile: quia ſubiecta materia confiſcationis oſtendit, ꝙ debeamus impropriare iſtud verbum, actionem, & exponere. i. accuſationem, ut exponitur in rub. C. quando actio ciui. præiud. crimi. uerba. n. ſm ſubiectam materiam interpretātur & improprìantur. l. ſi olei. C. loca cum ſim. Limita, ut non procedat in pęna impoſita eo caſu, quo iā eſſet prouiſum perſonæ offenſæ, per ea quæ diximus in præcedenti concluſione. Limita ſecundò, niſi actio daretur fiſco, ita poteſt intelligi d. l. ſacrilegij, & d. l. pen.
104 ¶ † Tertia concluſio, vbi lex pro delicto imponit pœnam ſimpliciter, non introducendo actionem, uel accuſationem, pœna applicatur fiſco. allegatur textus in l. 3. C. de ſepul. viol. Sed ibi dicitur expreſsè, quod applicatur fiſco, voluit fortè īducere d. l. 3. iuncta l. ſequenti. Pro iſta concluſione Bar. in d. l. Agraria, allegat textum in d. l. mulctarum, & d. c. j. quæ ſint reg. Et ex hoc colligo id, quod ſupra dixi, quòd Abb. & Dec. malè allegant iſta iura pro prima concluſione. Ratio huius concluſionis eſt, ſecundum Aret. quia in iudicio publica vtilitas eſt præferenda priuatæ, c. bonæ. ſupra de poſtul. prælat. utilitas. C. de primipil. lib. 12. Nec ob. tex. l. non puto. ff. de iure fiſci. quia procedit, vbi agitur de damno priuati, & de lucro fiſci, ſecus vbi agitur de pari damno, & de pari lucro: tunc præfertur ſemper fiſcus. l. j. C. de iure fiſci, ſecundum vnam lect. quam ſequitur ibi Bar. & Alex. & Mod. in l. j. ff. ſol. mat. & Fel. in c. paſtoralis. col. 4. ſupra de reſcr. vel aliter reſpondeas, vt hic per Mod. qui aliter limitant d. l. non puto. ¶ Fallit, niſi pœna reperiatur impoſita contemplatione partis offenſæ, vel in recompenſationem damni, ſeu iniuriæ. ita procedit tex. in l. pen. ff. de in ius voc. ſecundum vnam ſolut. Ang. in d. l. ſi quis id quod, ſed ille text. non probat, eo quia pro illa pœna tex. introducit actionem in factum, Inſti. de accuſ. & ibi in ſpecie d. Iaſ. reprehendit Ang. col. 7. allegatur etiam tex. in l. fin. C. de litig. ſed ibi hoc clarè exprimitur, vt etiā aduertit Bar. in d. l. Agraria. allegatur etiam tex. in c. quibuſdam. infra de pœ. Sed ibi non poterat alteri applicari veriſimiliter. ¶ Tu ergo melius allega regulam l. ſeruo. §. ſi teſtator, & l. ſi cui. §. ſi Titio. ff. de le. j. quæ eſt, quòd vbi diſpoſitio fit contēplatione alicuius priuati, tūc actio ſibi competit ex illa diſpoſitione, licèt non exprimatur, & bene no. Ro. ad ſtatuta. conſi. 32. in 3. dub. in ver. hoc Idem probatur. Si ergo dicamus parti competere actionem, ergo ſibi applicabitur per ea, quæ dixi in præcedenti concluſione. ¶ Limita ſecundò de iure canonico, quę pœna in dubio applicabitur iudici, qui ſi uoluerit euitare ſuſpicionem cupiditatis, debebit eam erogare pauperibus, vel conuertere in pios vſus, ſecundum Abb. in c. licèt. infra de pœn. & hoc de pœnis legalibus. Cui autem applicentur pœnæ in inſtrumento appoſitæ, uideas per Bar. in l. vxorem. §. hæres. ff. de leg. 3. & remiſſiuè per Iaſo. Inſtitu. de actio. in princip. in uerbo, actio. & Barto. conſil. 29. & Alexan. conſi. 138. colum. fin. uol. 1. Cui autem debeant applicari pœnæ conuentionales, ponunt Bal. & Moder. in l. ſi quis maior. C. de tranſac. ubi concludunt, quòd applicantur parti attendenti, niſi aliter expreſsè caueatur. Et ex his fœliciter ſit expedita præſens Rub. die 17. Ianua. 1519.

SVMMARIVM.

1 *Concilium, etiam ſi in eo non interueniunt omnes Epiſcopi totius mundi, tamen per hoc non reſtat, quin dicatur Concilium generale.*
2 *Concilia. Nicenum, Calcidonenſe, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum, dicuntur principalia.*
3 *Concilium, ſynodus, cętus, & conuentus quid ſint, & quomodo inter ſe differant.*
4 *Ex Concilio. & in Concilio, quomodo differant.*
5 *Verba iſta, de Concilio Concilij, quid importent.*
6 *Verba iſta, cum cenſenſu Concilij, quid importent.*
7 *Concilio ſacro approbante, quid ſignificent iſta uerba.*
8 *Conſtitutio utrum dicatur Papalis, an Conciliaris, quid conferat ſcire.*
9 *Exceptione declinatoria non uti promittens aduerſus iudicem, pęnitere non poteſt.*
10 *Concilium prouinciale, & ſi non poteſt Epiſcopum deponere, poteſt tamē proceſſum facere, & de cauſa criminis cognoſcere.*
11 *Aduerſarius meus dicitur, qui mecum in lite contendit.*
12 *Subrogatus in lite dicitur aduerſarius.*
13 *Aduerſarius dicitur omnis, qui contradicit.*
14 *Inimicitiæ cauſa non eſt inſpicienda, an ſit iuſta uel iniuſta, nec a quo procedat ſed conſiderandus eſt effectus productus.*
15 *Iudex a me iuſtè recuſari poteſt, ſi in alia cauſa mecum litigat.*
16 *Prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ, poteſt recuſari iudex tanquam ſuſpectus.*
17 *Litigans lite finita in cauſa criminali, an repelli poſſit a teſtimonio contra collitigatorem.*
18 *Aduerſarius in cauſa criminali lite pendente, an in totum repellatur a teſtimonio contra aduerſarium.*
19 *Aduerſarius meus in cauſa ciuili, etiam lite pendente non prohibetur teſtificari contra me in alia cauſa.*
20 *Citatio non ualet, niſi fiat parte petente.*
21 *Iuriſdictionem an declinare poſſit quis, ſi interrogatus an cum aduerſario uelit experiri, reſpondeat quòd ſic.*
22 *Concilium prouinciale, an excommunicare poßit Epiſcopos, licèt non poſſit deponere.*
23 *Excommunicatus donec ſatisfecerit, an ſola ſatisfactione ſit liberatus. n. 24.*
25 *Suſpenſus donec ſatisfecerit, an ſola ſatisfactione liberetur.*
26 *Iudex, an poſſit mulctare contumacem etiam nemine petente.*
27 *Excommunicatus propter ſolam excōicationem, an debeat priuari beneficio.*
28 *Beneficio an priuari poſſit reſidentiā non faciēs propter aliquod impedimētū.*
29 *Excommunicatus declarari quis poteſt abſque contumacia, quando delictum eſt notorium.*
30 *Contumax is dicitur, qui illicentiatus ante tempus recedit.*
31 *Contumacia an ſit peccatum mortale.*
32 *Contumax is plus dicitur, qui non comparet, quàm qui non paret.*
33 *Iudex an poßit ferre ſententiam per uerbum, uidetur.*
34 *Sententia lata per uerbum, credo, an ſit ualida.*
35 *Sententia lata hoc modo, ita iudicamus ſecundū noſtrā conſcientiā, an ualeat.*
36 *Scholaris indignè petēs Doctoreum gradum, pręſumptionis delictū incurrit.*
37 *Teſtes propriè non dicuntur, qui deponunt de peritia artis.*
38 *Reſcriptum non uitiat falſa latinitas, quæ per figuram ſaluari poteſt.*
39 *Iudex non poteſt reijcere exceptiones calumnioſas, & ad ulteriora procedere appellatione non obſtante.*
40 *Concilium prouinciale, an & quando poßit in totum recuſari.*
41 *Concilium totum an poſſit recuſari, ubi caput eſt ſuſpectum.*
42 *Concilium, ubi præſidentes ſunt ſuſpecti, an poſſit recuſari, etiam ſi caput non ſit ſuſpectum.*
43 *Iudex reuocari poteſt, ubi aßeſſor eſt ſuſpectus.*
44 *Epiſcopus an poſſit recuſari propter ſuſpicionem Vicarij, & econtrario.*
45 *Concilium generale, an poßit recuſari.*
46 *Epiſcopus uolens recuſare concilium, debet adducere & probare legitimam ſuſpicionis cauſam.*
47 *Dictio, aliquando, quandoque denotat regulam eße in contrarium, quandoque facit regulam.*
48 *Pactum prorogatiuum iuriſdictionis iudicis non ſui, an ſit reuocabile uſque ad litem conteſt.*
49 *Pactum de non declinando iuriſdictionem proprij iudicis, eſt irreuocabile, & ſtatim obligatorium.*
50 *Iuriſdictio, quæ declinari poteſt, non uidetur habere perfectum eſſe.*
51 *Iudex prorogatus, antequàm incipiat uti iuriſdictione, non cenſetur ordinarius prohibitus cognoſcere de cauſa.*
52 *Pactum de non declinando etiam factum extra iudicium, eſt obligatorium.*
53 *Confeſsio ſine cauſa facta, an & quando ſit nulla tanquam indiſcretè facta.*
54 *Reorum eſt fugere.*
55 *Pœnitens in caſibus, in quibus eſt licita pęnitentia, an teneatur ad intereſſe. Et an pęnitens poſsit conueniri ad tale intereße coram iudice prorogato. & nume. 56.*
57 *Iuramentum habet uim clauſulæ, rato manente pacto. Et iuramentum ſuper mutuo ciuili non tollitur per exceptionem non numeratæ pecunię, quæ ſecundum materiam ſubiectam poterat opponi.*
58 *Iuramentum interpoſitum ſuper actu reuocabili, non impedit reuocationem.*
59 *Iuramentum obligat præciſè, & facit quod in contractibus innominatis non licita pęnitentia.*
60 *Reſpondere, uerbum, in contractibus idem eſt, quod ſoluere: in iudicialibus uero idem eſt, quòd comparere.*

Obliga-

61 *Obligatus potest conueniri præcisè in loco destinatæ solutionis, non obstante pœnitentia.*
62 *Locus destinatę solutionis dicitur locus ipsius contractus.*
63 *Forus foro additur per destinationem solutionis ad alium locum.*
64 *Promissor in loco destinatæ solutionis non potest conueniri, nisi ibi reperiatur, & hoc, nisi renunciatum esset priuilegio.*
Et limitatur ista conclusio pluribus modis, ut poteris uidere, nu. 65, & 66.
Et an prædicta conclusio procedat in clerico, ut possit conueniri si ibi reperiatur, absque licentia sui superioris. nu. 67.
68 *Clericus an poßit conueniri in loco contractus, seu destinatæ solutionis, etiam si ibi non reperiatur in casibus, in quibus non renunciasset priuilegio fori, uel iurasset, uel promisisset se ibi representare.*
69 *Soluere promittens in pluribus locis specificè copulatis, intelligitur promisisse partem soluere in quolibet loco ad ratam locorum.*
70 *Soluere promittens in pluribus locis specificè copulatis adiecta clausula generali, & ubique locorum, intelligitur promisisse soluere totum in uno loco.*
Et nota, quòd uirtute talis clausulæ non poterit conueniri in loco magis remoto, quàm sint loca expressa. nu. 71.
72 *Soluere promittens, ubicunque fuerit inuentus, potest ubicunque conueniri.*
73 *Promittens respondere in aliquo loco, uel ubicunque, non potest conueniri, nisi in locis, ubi aliàs de iure conueniri poterat.*
74 *Excommunicatus propter contumaciam debet absolui, si præstet cautionem de parendo iuri, & an sufficiat cautio iuratoria.*
75 *Excommunicatus pro manifesta offensa non est absoluendus, etiam si uelit satisdare de satisfaciendo, nisi actualiter. & nu. 76.*
77 *Perseuerans in excommunicatione per annum, habetur pro confesso, & conuicto.*
Et an sit priuatus, uel priuandus beneficijs. nu. 78.
79 *Sententia excommunicationis ualet, etiam quòd excommunicatus non fuerit citatus ad audiendam sententiam.*
80 *Contumax non potest mulctari absque noua citatione.*
81 *Citatio trina non requiritur in sententia excommunicationis, ferenda contra manifestum contumacem.*
82 *Excommunicari potest sine trina citatione monitus in synodo.*
83 *Contumax manifestus an dicatur, qui respondit nuncio se non uelle cōparere,*
84 *Contumax non læditur in aliquo propter cōdemnationem expensarum ob contumaciam.*
85 *Iudex an possit delinquentem mulctare, & pęnam ordinariam imponere.*
86 *Citari non possunt illustres personæ a nuncio sine speciali commissione.*
87 *Furem in furto deprehensum, an & quando liceat occidere, si telo se defendat.*
88 *Procurator creditoris, an possit capere debitorem fugitiuum.*
89 *Iudex si non potest aliter ueritatem habere, potest uti simulationibus, & reo promittere, & nihil obseruare.*
90 *Nuncio dicenti in relatione se citasse de commissione iudicis, an credēdum sit.*
91 *Excommunicationem an importent hæc uerba, nullus ei communicet.*
92 *De Quouultdeo, quid significet.*
93 *Doctor ut quis dicatur, quæ requirantur.*
94 *Scholaris intrans, & non aduertens, uel non studens, an gaudeat priuilegijs scholarium.*
95 *Scholaris inhonestè uiuens, an gaudeat priuilegijs scholarium.*
96 *Nomina uerbalia sonantia in delictum, unico actu uerificantur.*
97 *Mulier, quæ cum uno duntaxat fornicata est, an dicatur inhonestè uiuere.*
98 *Nomina significatiua alicuius officij, quod quis propria authoritate assumit, non uerificantur ex unico actu.*
99 *Mercator quis dicatur.*
100 *Mercatores nostri temporis, qui stant domi, & mutuant sub usuris, an debeant gaudere priuilegio mercatorum.*

DE Quouultdeo. ¶ Antequàm veniā ad text. Quæro, qd
velint illa uerba, ex Concilio Africano, posita in
suprascriptione. Pro pleniori intelligentia, quęro
primò quid sit istud Conciliū Africanum? Rn̄de
vt habetur in c. prima annot. 16. dist. Secūdò quæ
1 ro, quot† sint species conciliorum? rn̄de ut per gl. in sum. 17. dist.
& Abb. in c. graue. j. de præb. & not. ꝙ licèt oēs Epi totius mun
di non interueniant in Concilio generali, tn̄ propter hoc non
restat, quin dicatur generale: quia apud interessentes, licèt mi-
nor pars sit, totum Concilium residet, c. quod sicut. s. de elec. &
dicit Pet. de Monte in tract. de potesta. Papæ, col. 16. ver. 6. quæro,
quòd data contumacia maioris partis, pōt minor pars pronun-
ciare se consumare Conciliū generale. sequitur Fel. in c. nonnul
li, col. 10. s. de rescr. Dec. consi. 151. incip. Maximi ponderis ma-
teria. & cons. seq. dn̄r ergo generalia Concilia, quia oēs Epi de-
berent interesse, licèt actu aliqn̄ non intersint. Aliqui tn̄ sunt,
qui dicunt ꝙ dn̄r generalia, quia illis præest Papa generalis spon
sus omnium ecclesiarum, c. cuncta per mūdum, 9. q. 3. quod non
vr̄ verum, quia potest fieri Concilium ꝯ Papam, maximè hæreti-
cum, eo inuito & cōtumace, iuxta tex. in c. si Papa, 40. dist. quod
firmat Bal. in c. olim, s. de rescr. & Docto. in d. consi. Vel aliter tu
dicas, ꝙ appellantur generalia, quia statuta in illis omnes ligāt,
2 c. j. s. de confe. ſm Abb. in c. sicut, in prin. j. de acc. ¶ † Quæro ter-
tiò, quæ sint Concilia principalia? responde 4. Nicenum, Calci-
donen. Constantinopol. & Ephesinum, & dn̄r principalia, quia
in eis, uelut in quadrato lapide, omnis sanctæ fidei structura con
surgit, & cuiuslibet actionis, uel uitæ cōis norma cōsistit. c. 2. 15.
3 dist. ¶ † Quartò quæro, quid differant ista nomina, Concilium,
Synodus, Cætus, & Conuentus? Rn̄deo, ꝙ canones utuntur pro
synonimis, c. j. ead. dist. & ibi hr̄ etymologia horū uerborum. dic
tn̄, ꝙ Conuentus propriè est cōgregatio religiosorū, Capitulum
verò clericorū secularium, ſm Abb. in c. edoceri, ubi no. s. de rescr.
4 & Gem. consi. 130. col. 2. ¶ † Quæro quintò, quæ dr̄ia sit inter ista
uerba ex Concilio, & in Concilio? rn̄de ſm Fel. & Mod. qn̄ dr̄ ex
Cōcilio, dēt intelligi ꝙ illa cōstitutio est Conciliaris: qn̄ uerò dr̄
in Cōcilio datur intelligi, ꝙ est Papalis, ut declarat Abb. in c. j. s.
de pac. & in c. consensu, j. de reb. ecc. non alie. & in c. j. j. de spon
sal. & in c. Osius eps. s. de ele. & ratio in primo casu est, q̄a dictio
ex, denotat cām proximam, l. ex eo tpe, & ibi Bar. ff. de pecu. c. in-
5 ter dilectos, & ibi Abb. col. 3. j. de fi. instru. ¶ † Sextò quæro, quid
si dicatur de consilio Concilij? Doc. hic rn̄dent, ꝙ dicitur Papa-
lis, non Conciliaris ſm quosdam, quia actus non attribuit con-
sultori, ex eo ꝙ consultus non tenet consiliū sequi, c. cū olim, s.
de arb. Tu adde ad Dec. Aret. de rescr. 73. ubi si collatio fiēda sit
per Epm cū consilio Capituli, tota dr̄ spectare ad Epm. Scd̄ò ad-
de, quod decidit Abb. in c. non pōt. col. fi. & ibi Fel. j. de re iudic.
vbi habens interuenire tanquā consultor, non pōt dici collega.
Tertiò adde Bal. in l. j. C. de manumis. uin. ubi facit differētiam,
an dicatur de consilio Concilij, an cum consilio Concilij. Primo
casu dictio, de, denotat substantiam. Secundo casu dictio, cum,
6 stat accessoriè. ¶ † Quæro septimò, quid si dicatur cum cōsensu
Concilij? Dec. hic instat concludenter, ꝙ dicatur Papalis, & non
Conciliaris per regulam, ꝙ aliud sit facere, aliud facienti cōsen-
tire. l. aliud est uendere, ff. de reg. iur. & l. si pater, de manum. uin
di. & per alia, de quibus hic per eum. & melius probatur in c. vni
co, §. j. ne sede uacan. lib. 6. Hinc adde, quod per illū tex. dicit Ar-
chi. & Io. And. in c. cum illis, col. 4. & Gem. ibi in §. fin. col. j. lib. 6.
ubi dicunt, ꝙ sufficit impetranti exprimere collatorem, licèt ni-
hil dicat de consensu aliorum, qui habent consentire. & sequi-
tur Fel. in c. eam te, col. 13. s. de rescript. & dicebam propter hoc
aliàs, quòd rescriptum impetratum per minorem super rescissio
ne contractus non erat subreptitium, licèt fuisset tacitum pro-
7 pinquos consensisse contractui. ¶ † Quæro octauò, quid si dica-
tur, sacro approbante Concilio? reperio Gemi. consi. 44. quod in
cipit, Dominus noster Papa, determinare ꝙ dicatur constitutio
Concilij per illam regulam, ea nostra facimus, &c. l. 2. §. sed quia,
C. de uete. iure enuc. c. si apostolicæ, de præben. in 6. uidetur ta-
men, ꝙ malè dicat, quia vbicunque constitutio originatur a Pa-
pa, Papalis dicitur, licèt Concilium approbet, ſm Pan. in d. c. j. de
sponsa. & contra Gem. allego tex. in c. nimis. j. de iureiur. in ver-
bo, sacri authoritate Concilij prohibemus. iuncta subscriptio-
ne, quæ dicit, in Concilio generali. Nec obstat regula præallega-
ta, quia loquitur quando impartitur authoritas alicui non ha-
benti facultatem actus celebrandi, sed Papa habet potestatem
8 legis condendæ, c. j. s. de constit. ergo, &c. ¶ † Vltimò quæro, quæ
sit vtilitas scire, an constitutio dicatur Papalis, an Conciliaris? re
sponde ꝙ est multiplex. ¶ Primò, omnis constitutio Concilij ha
bet clausulam derogatoriam ad futura rescripta ideo clausula
generalis, non obstante aliqua lege, non est sufficiens ad dero-
gandum constitutionibus Concilij, nisi de eis fiat specialis men
tio, secundum Archi. in c. j. de constit. lib. 6. & Fel. latissimè in c.
nonnulli. col. 3. & 4. supra de rescri. ¶ Secunda utilitas, licèt Epi-
scopus in pluribus possit dispensare contra constitutiones Pa-
pæ, secus tamen contra constitutiones Concilij, ſm gl. in c. cum
dilecti in uer. ætate, s. de elect. ¶ Tertia vtilitas, quia Legatus de
latere non potest derogare, nec dispensare contra constitutio-
nes Concilij. c. dilectus. j. de præb. iuncto c. 2. de concess. præb. &
glo. & Abb. in c. j. eod. titu. Et horum omnium ratio est, quia fir-
mius reputatur, quod a pluribus sancitur, c. prudentiam, in prin
cip. j. de offic. deleg. & magis integrum iudicium est, quod pluri
morum factis confirmatur, c. extra conscientiam, 64. dist. & c. per
hoc, §. uerum, de hær. in 6. & istam rationem adducit Dec. consi.
152. col. 2. ¶ Declarata suprascriptione, uenio ad tex. Pro cuius
clariori intelligentia præmitto quatuor. Primò, quòd verbum
de Quouultdeo. legitur trib. mo. Primo modo, ꝙ sint duæ dictio
ne, de, scilicet, & ista sit præpositio. Secunda Quouultdeo, & ista
sit nomen proprium ablatiui casus, & tunc subaudiendum est
verbum statutum est, ſm Tancr. Secundo modo legitur, ut sint
duæ dictiones, vt s. sed nihil sit subaudienum, & tunc regitur a
verbo, placuit Tertio modo legitur, ut sit vnicum verbū, & uni-
ca dictio, & sit nomen ꝓpriū, & ita intelligit gl. hic, & ſm istum
intellm̄ erit datiui casus. iste intells non placet Abb. j. col. pe. qa
tunc illud relatiuū idem de quo in tex. esset superfluū. Scd̄ò præ
mitte, ꝙ tex. in relatiuo, quem, multiplr hr̄ impressus: aliqui hn̄t
quē, & tunc saluatur latinitas per figuram anthitesim, ut dicam
in glos. aliqui habent qui, & litera plana est; aliqui habent quo-
niam, & iste uidetur melior, secundum Io. And. & Doct. Tertiò
præmitto, quòd illa uerba, interrogatus, an cum eo, &c. duplici-
ter intelliguntur, Primò, quod iste Episcopus fuerit uocatus, in-
terroga-

terrogatus,& excommunicatus a Concilio prouinc.& ita intelligit Abb.in c.j.& 6.no.& *cōiter* sequuntur Doc.Secundò legitur tex.ꝙ fuerit uocatus,interrogatus,& excōicatus a Concilio generali,& isto modo intellexit Abb.in figuratione casus, qui isto modo esset contrarius, nisi salues ꝙ figuratio casus fuit Bernardi glossatoris. ego ỹ.tentabo tertium intellectum dare .i. ꝙ fuerit uocatus a Concilio prouinciali, interrogatus ab aduersario, & excommunicatus a Cōcilio generali.Vltimò præmitto,ꝙ iste tex.timore contrarij l.si conuenerit,ff.de iurisd.om.iud.legitur va rijs modis, & ſm uarietatem lecturarum uariantur summaria:
9 communiter aūt sic summatur.¶†Promittens nō uti exceptione declinatoria aduersus iudicem aliàs suum, pœnitere non po test, & hoc ad unum effectum, uel ad alium sic dicatis. Contumax in non comparēdo potest excōicari, non aūt beneficio pri uari,attentis istis summarijs.Considera subtilius,quare hæc Decretalis fuerit situata in hoc titu. Nam respectu primi summarij melius fuisset posita in tit.de fo. comp. vt fecit Iurisconsultus in situatione d.l.conuenerit, respectu uerò secundi summarij melius stabat in tit.de dolo & contu.
10 ¶†Diuiditur ut hic per Abb. No.primò ſm Pan.ꝙ causæ etiam Episcoporum olim tractaban tur in Concilio prouinciali, citati legitima exceptione cessante tenebantur respondere,c.2.6.q.3.Circa istud no.aduerte ad qua tuor. Primò, ꝙ non uidetur probari hoc, ſm Dec.qui intelligit tex.ꝙ Episcopus fuerit vocatus,interrogatus,examinatus,& excommunicatus a Concilio Africano, quod potuit esse generale,immo sine dubio fuit generale, d.c. prima annotatio,16.dist. & ꝙ in tex.isto causa tractaretur in Concilio generali,ꝓbat tribus medijs. Primò, quia tex.in fi.præsupponit,ꝙ Episcopus potuisset deponi,si fuisset de cā cognitum,hanc aūt depositionem non pōt facere Concilium prouinciale, c.accusatus. 6.q.3. ergo dicendum,ꝙ cā tractaretur in Concilio generali.¶Sed ad istud rñdeo clare,ꝙ licèt Eps non possit deponi a Concilio prouinciali,pōt tñ Concilium prouinciale processum facere, & de causa criminis cognoscere,ut probatur in d.c.accusatus, & c.sequ.Vel aliter dico, ꝙ pp hoc, quia non poterat deponi,habitus fuit recursus ad Concilium generale,ut vult do.Ant.in figuratione casus.& licèt Dec.in vltima lectura sentiens istam rñsionem,dicat, quòd istud est diuinare,tñ ita necessariò dicendum est,ut statim demonstrabo.Secundò mouetur,quia ista decisio est hic inserta pro canone generali,ergo edita a Cōcilio generali,sed istud ego fateor, ꝙ fuerit edita a generali Concilio propter recursum habitum ad ipsum.Tertiò mouetur, quia uerba debent intelligi in potentiori significatu.l.j.ff. si ager vect. vel emphy.pe.c.pe.ỹ.de sent.excom.Ergo uerbum illud, ad Cōcilium, de quo in tex.erit intelligendum de Concilio generali potētiori. Sed rñdeo,ꝙ ista regula procedit in dubio. vnde attende, quia dico ꝙ iste tex. in prima parte necessariò debet intelligi de Concilio prouinciali. Nam ſm omnes. Quo vult Deus poterat declinare examē concili,& propter hoc fuit interrogatus si uolebat cōsentire in eius iurisdictionem. Hoc sic præsupposito, dico ꝙ loquitur de Concilio prouinciali,quia si loqueretur de generali,nullo modo iste Eps potuisset declinare: non quidem ratione deficientis iurisdictionis,quia est iudex cūctorum,16.& seq.dist.per tot. nō etiam poterat recusari,tanquam suspectum,ut concludit ỹ.Abb.& eo maximè,quia caput eius est Papa,qui non pōt recusari, ut suspe ctus,ſm Abb.in c.querelam,col.2.de elec. & Fel.in c.cum venissent, col.3.ỹ.eod. imò Papa potest committere causam ex certa scientia iudici suspecto cum clausula,recusatione remota,secun dum Abb.in c.ex transmissa,ỹ.de foro comp.non etiam ratione priuilegij,quia priuilegium concessum alicui,ne teneatur rñdere coram Papa,non ualet,ſm Ioan.And.in c.cum instantia,ỹ.de censi.sequitur Fel.in c.2.col.16.ad fi.s.de rescr. Non etiam ratione impedimenti,quia iste Episcopus iam uenerat ad istud Concilium,& postea discessit.¶Secundò aduerte inquantum Abb. dixit,ꝙ olim causæ Episcoporum tractabantur in Concilio pro uinciali,vr̃ innuere ꝙ hodie nō tractentur,qđ est falsum,& contrarium tenet idem Abb.in c.graue.ỹ.de præbend. defendendo rñdet Basig.ꝙ hodie non tractantur de cōsuetudine, ſm Vicen. Tu aūt dicas,ꝙ Abb.non negat,ꝙ etiam hodie non tractentur, sed ideo dicit olim,ut ostenderet, ꝙ dispositio huius tex.non est noua,uel ad excludendum opinio.eorum,qui dicebāt, ꝙ solum causæ inferiorum clericorum olim tractabantur, quod patet ex implicatiua,etiam.vel dixit olim,quia causæ Episcoporum de iure antiquo,etiam quo ad depositionem expediebantur in Concilio prouinciali,c.episcopus,cum gl.11.q.3. & Pan.ỹ.in 3.nota. & si intelligamus tex.nostrum loqui ſm illa iura antiqua, possumus dicere ꝙ iste Episcopus fuerit uocatus,interrogatus, & excōicatus a Concilio prouinciali:& uerbum, placuit.i. Concilio generali, intelligatur confirmādo sñiam Concilij prouincialis. ¶Tertiò aduerte,si intelligamus illa verba,legitima exceptione cessante.i.remota.Abb. uideretur malè loqui,quia ipse ỹ.dicit in 3.col.ꝙ Cōciliū ꝓuinciale pōt recusari.Secundò,si legitima exceptio non obstabat,frustratoria fuisset interrogatio, ergo possumus dicere,ꝙ tenebatur respondere.i.comparere allegaturus exceptiones declinatorias,iuxta l.si quis ex aliena. ff.eo.titu.Vel possumus intelligere,ut illa verba cessante,&c. sint ablatiui absoluti,qui faciunt conditionem,i.si cessauerit.l.euictis agris.ff.de vsu. ¶Quartò potes ex isto notabili inferre, ꝙ Archiepiscopus, qui non pōt solus cognoscere de causa subditorum sui suffraganei,nisi per viā appellationis.c.pastoralis.s̃.de offi.ord.tñ in Concilio una cū alijs suffraganeis pōt.& ꝓ hoc no. videatis gl.not.in c.mu tis.17.dist.quam multū extollit Ro. consi.521. quod incipit,Circa ꝓpositam consultationem.
11 ¶†Secundò no.ꝙ aduersarius meus dr̃,qui mecū in lite contendit.ad idem tex.in c.aduersarius,ỹ.de eo,qui mit.in pos.& in l.si aduersarius.C.de fi.instru. cum.sim.¶Amplia octo modis. Primò ſm Bar. vt ꝓcedat ēt ante.inchoatum iudiciū,§.oīm,Instit.de pen.tem.liti. & ꝓbatur in tit.isto ſm Mod Tu adde tex.in c.fi.ỹ.de fo.comp.¶Aduerte tamen,qa ista iura uidentur impropriè loqui, qa aduersarius dr̃,q contradicit intentioni alterius ſm Ab.in c. in literis,ỹ. de restit. spol.Ergo antequam ꝯdicat,non debet dici aduersarius, cū possit deliberare non uelle contēdere.l.j.ff.de eden.¶Secundò amplia,ut ēt subrogatus in lite dicatur aduersarius, c.fi.ỹ.vt li.pen. Adde tex.in l.item si res. §.fi. in ver. molestum aduersarium ꝓ se subijceret.ff.de alie.iud.mut.¶Tertiò amplia, ut Aduocatus,& procurator aduersarij mei,etiam dicantur aduersarij.l.j.cum gl. in uerbo,aduersario,ff.de cal.& de proc.Adde tex.in c.2.de confe.lib.6.Hinc est,ꝙ procurator & Aduocatus non sunt idonei te stes in causa,in qua patrocinium præstant, ſm gl.in c.Romana, de testi.lib.6.& Bart.in l.deferre.ff.de iu.fi.& Fel. latè in c.a nobis,& ibi alij,col.fi.ỹ.de testi.¶Quartò amplia, ꝙ ēt oīs, qui pōt a sñia appellare,uocatur aduersarius, ſm Bal. in c.qm̃.ỹ.de testi. quem allegant Mod.hic,sed non reperio ꝙ istud dicat: benè autem istud tenet Barba.in cap. fina.ỹ.quod met. cau.Sed aduerte, quia aduersarius denominatur ab actu. licèt ergo possit tertius appellare a sententia pro suo interesse, c.cum super, ỹ.de re iud.ante tñ q̃ appellet,non deberet dici aduersarius, cum possit non appellare.¶Quintò amplia,ſm Dec.vt ēt iudex dicatur aduersarius. l.appellationem,cū gl.C.de app.Tu cōsidera,ꝙ ibi iudex ideo dr̃ aduersarius,quia pars intendebat ꝯ eum agere, quia non admiserat eius appellationem, iuxta l.quoniam,eo.tit.non
12 autem,quia iudicauerat in causa principali. ¶Secundò†allegat Dec.quia subrogatus in lite dr̃ aduersarius,vt s̃.dixi, ergo iudex inquirens isto casu saltem erit aduersarius, quia subrogatus in locum accusatoris.quod ipse sic probat,quia omnes excep. quæ pñt opponi ꝯ accusatorem possint opponi ꝯ iudicem, ſm Bart. in l.2.§.si publico.ff.de adul.Sed aduerte, quia falsum est,ꝙ iudex dicatur subrogatus loco accusatoris, quia est fama loco accusatoris.c.qualiter & qñ,ỹ.de accu.est ēt falsa ꝯntia sua,qa omnes excep.quæ pñt opponi ꝯ testem, pñt opponi ꝯ iudicem,ſm gl.in c.cum R.canonicus.s̃. de offi.deleg.& tñ iudex non dr̃ subrogatus loco testis. Melius ergo facit pro ista ampliatione diffinitio iudicis,quam posuit Pan.s̃.in rubr. In ꝯrium,ꝙ iudex non dicatur aduersarius facit tex.clarus in c.cum episcopali.ỹ. de appel.& licèt Dec.nitatur rñdere, rñsiones non transeunt sine ca
13 uillatione.¶†Secundò adduco rationem, si iudex facit iustitiā, facit ꝙ uterq; litigatorum petit,ergo nullius intentioni aduersatur, & ꝯñr non erit aduersarius. Hinc dicimus ꝙ non grauat partem,qui iurisdictionem exequitur. c.nouit.ỹ.de app.iuris.n. executio nō hēt iniuriā.l.iniuriarū.in prin.ff.de iniur.Vnde possumus distinguere.Aut iudex nondum iudicauit, & non dr̃ aduersarius,ita loquitur tex.in d.c.cum epali. Aut iudicauit & iustè,& isto casu non dicatur aduersarius litigantibus, qm̃ iustitiæ acquieuerunt c.proposuit.ỹ. de app. reclamātibus uerò dicatur aduersarius.ita loqtur tex.in c.non est crudelis.23.q.5. Aut iniustè iudicauit, & dicatur aduersarius. ita loquitur text.in d.l.appel.Sextò amplia,ut litigans dicatur aduersarius, siue agatur criminaliter,siue ciuiliter.c.proposuisti.& ibi no.Abb.in 4.no.ỹ.de foro competen. ¶Septimò extende, siue agatur actione personali,siue reali.cap.aduersario,cum ibi nota.infra de excep.¶Vltimò pro nunc extende generaliter,ut omnis, qui cōtradicit alteri dicatur aduersarius,secundum Moder.hic,allegantes Bal.in l.1.col.3.C. qui admit. sed Bal. loquitur in iudicialibus tantùm, dicit enim si nullus citatur, nemo est aduersarius, si nullus est contradictor, quia omnis qui contradicit aduersarium se facit, secundum Innocen. in c.cum inter.ỹ. de except. Ex isto notabili inferuntur duo,secundum Aaba.hic. Primò ad statuta facientia mentionem de aduersario.nota hanc illationem, ex qua habes,qđ litigator in iudicio propriè dicitur aduersarius,aliàs non haberet locum statutum, cuius uerba sunt propriè intelligēda. cap.nostra.infra de iniu.l.quicquid astringēdæ,ff. de uerborum oblig.Secundò infertur quòd ex contentione iuridica. & ex facto a iure non improbato oritur quandoque inimicitia. Basign. hic dicit,quòd istud non sequitur necessariò, qui potest quis litigare mecū,& tamen non erit meus inimicus. Saluat Dec.quòd Abba.non loquitur simpliciter, sed cum tēperamento quandoque.Vel aliter dicas ꝙ tenet illatio a communiter contingentibus.& hoc sufficit secundū gl. in l.cum dotem. C.de iu.dot.& in

l.neque

l.neque natales.C.de prob.& est tex.in c.j.& ibi Abb. in 3.no. ĵ. de cle. non resi. ideo in ciuitate,in qua cōiter exercentur usuræ valet consequētia,est de illa ciuitate,ergo usurarius,ut de Astē. dicit Bal.in l.cum oportet,in prin.C.de bon.quæ libe.& Doctor meus.in l.non hoc.C.vnde legi. sed istis omissis, quæ parum pro
14 sunt, collige ex dictis Abb.sex utiles conclusiones.¶ Prima† cōclusio,non est inspicienda causa inimicitiæ,an sit iusta uel iniusta,nec a quo procedat,sed considerādus est effectus prodnctus, id est odium & animi rancor,c.meminimus.ĵ.de accu.cum alijs alle.per Alb.& Mod.& idem tenet Abb.in c.cum P.Manconella,& in c.repellantur,eo.tit.& est communis scriben.sñia.& nota pro ampliatione, q̄ sufficit subesse odium latens, licèt apparenter non demonstretur,ut faciunt isti Gauli,ſm Inn.in c.cum I.& A.ĵ.de re iud.& Fel.in c.quoties.col.j.ĵ.de testi.Ex ista conclusione infertur, q̄ author inimicitiæ poterit illam allegare ad intentionem suam fundandam, putà ad recusandum iudicem, uel testem,vt est tex.in c.veniens.2.ĵ.de spon.& ibi no. d.Ant.& Alex.cons.99.inci.In causa inquisitionis.col.pe.uol.1.& benè facit gl.in l.athletæ.§.fi.ff.de excu.tuto.quam dicit Bal.ibi non reperiri alibi.hinc est, q̄ propter superuenientem inimicitiam inter legatarium & testatorem reuocantur legata, etiam, q̄ inimicitia superuenerit culpa testatoris,ſm do.Iaso.in l.si filiam.C.de inof.test.& in l.hæreditas,s̄.de his,quibus. vt indig.& ita ampliat tex.in l.4.in fi.ff.de adim.leg.& mihi placet ista opinio, quia tacita uoluntas propter quam præsumitur reuocasse legata, ratione inimicitiæ, vr̄ subesse ēt q̄ superuenerit ex cā testatoris.& ex hoc apparet, q̄ Bar.in l.cum tabulis.§.qm̄.ff.de his,quib. vt indig.nō ur̄ rectè sensisse.Nec ob.ille tex.quia ibi non est talis cā, seu inimicitia,quę habeat inducere odiū uel rancorē: non qdē ex parte testatoris q̄ vidit legatariū appellatū de impudicitia pseuerare in actu virtuoso.Nō aūt ex parte legatariæ,iuxta illud Ouidij,

Quæ dant,quæque negant,gaudent tamen esse rogatæ.

Et facit tex.in l.item apud Labeonem. §.appellare. ff.de iniur. ubi non facit conuitiū. qui honestis & blandis verbis attētat pudicitiā virginis.Præmissa ēt faciunt ad qōnem.An petēti cautionē de non offendēdo,sibi dari a suo inimico. obstet exceptio, q̄ petens dedit cām inimicitiæ?præmissa faciunt q̄ nō, & ita tenēt Bar.& Ale.in l.qui bona.§.si quis iuxta.ff.de dam.inf.Abb. in c.j. in 6.no.ĵ.ut lit.non cont.& in c.literas, in gl.fi.ĵ.de resti.spol.& Fel.in rub.s̄.de treu.& pa.col.pe.in fi.& seq.& ur̄ casus.in c.de Benedicto,32.q.1.Contrarium tenēt Ang.& Ro.in d.§.si quis iuxta,& Pau.de Cast. in d.l.qui bona.§. qui damni.pro quib. faciūt infrascripta fundamēta.Primò tex.in l.si mulier,in prin.ff.quod metus cau.Tenendo communem,respondeo q̄ procedit, quando allegatur metus, uel inimicitia, ad effugiendum iustum grauamen, secus si allegatur ad euitandum grauamen iniustum.l. nec timorem,ff.quod met. cau. & in istis terminis loquitur nostra quæstio.& ita rñdit Alex.cons.47. In causa prædicta,uolu.4. Secundò facit contra cōem regula trita, ex delicto & culpa non debet quis commodum reportare.l.itaque fullo.ff.de fur.c.2.de collu.deteg.sed respondeas, q̄ principaliter culpa non debet patrocinari,sed in consequentiam potest ad commodum allegari. l. relegatorum.§.fi.ff.de interd.& releg.l.siue hæreditaria,in fi.cū glo. ff.de neg.gest.vel procedit quando culpa fuit ordinata ad finem consequendi illud commodum,ſm Bar.in l.2. §.fi.ff.si quis cau.post gl.& Gem.in c.statutum.§.cum verò, de rescrip.in 6.& Ang.in disput.inci.Bonorum, ver.super primo. & est bonus tex. in c.decætero,& ibi no.Abb.ĵ.de sent.excommu.& ideo præmissa debent limitari,ut non procedant,quando quis principaliter dedisset causam inimicitiæ ad illum effectum, ad quem allegatur,eo quia affectata inimicitia non prodest, ubi aliàs non affectata prodesset.l.tria onera.ff.de excus.tut.eos,in prin.de tempo. ord.in 6.& ita concludit Bart.in l.2.§. cum quis.ff.de quæst.ubi non est repellendus testis, cui data est alapa ad effectum ne testificaretur.sequitur Abb.in d.c.meminimus. & Fel. latè in c.si. infra de testi. Tertiò in contrarium adducitur tex. in d.l.qui bona.§.si quis iuxta.soluunt Bart.& Alex.ibi, q̄ loquitur in cautione,quæ petitur propter periculum ad rem,nos loquimur in cautione,quę petitur propter periculum personę ad personam,quę solum formaliter non destruit contrarium:ideo responde sic, q̄ ædificans indebitè, censetur tacitè remittere cautionem damni infecti,ſm glo.ibi. Sed in casu isto dans causam odio non potest remittere cautionem de non offendendo, cum nō sit dominus membrorum suorum.l.liber homo.ff.ad leg.Aquil.unde in criminalibus accusatus non potest renunciare exceptionibus suis, ut concludit Fel.in c.cùm uenissent,col.3.ĵ.eo.vltimò allegatur tex.in c.causas,in Auth.ut cum de appella.cogno.ubi filius non potest allegare inimicitiam,quę prouenit ex culpa sua,ad impugnandam exhæredationem paternam.Solue ut s̄.dixi ad contra
15 rium.l.si mulier.¶ Secunda† conclusio, iusta est causa recusandi iudicem,quia mecum litigat in alia causa,ſm gl.in c.cum super, de offi.deleg.& ibi Abb. & Fel. idem comprobat Perus. in c.postremò,ĵ.de appel.& est cōis opi. Amplia primò in litigante non solum in causa propria,sed etiam suæ ecclesiæ, ita loquitur glo. in d.c.cum super.& Pan. hic. & rō est, quia prælatus dr̄ vsuarius bonorum suæ ecclesiæ,ſm gl.in c.præsenti,de offi.ord.in 6. Ampliatur secundò etiam lite finita,quia odium semel contractum præsumitur durare,nisi probetur extinctum.l.in ipsius,C.famil. erc.& ibi no.Bal.& sequitur Bart. in l.non solum, §.si mandato, uer.quid si mandaui,ff.de iniur.& Bal.in auc. si dicatur. C.de testib.Istam ampliationem Mod.Decr.tenent,quia procurator & aduocatus in una causa lite finita, non possunt recusari in alia, d.c.postremò.ergo nec ille,qui principaliter aliàs litigauit, poterit recusari.Basig.respondet, q̄ non reperitur iure cautū, q̄ ex officio postulandi ēt in causa capitali oriatur inimicitia.sicut ex litigio partis,& ego cōprobo, quia aduocatus & procurator etiā pendēte lite non possunt recusari in alia cā,d.c. postremò. & rō est ſm gl.ibi,quia in cā.in qua patrocinantur,solum recusantur propter affectionē,quā præsumuntur habere in illa cā,quę ratio cessat in alijs causis. & licèt Dec. in lectura noua uoluerit se excusare,quia negare non possumus ſm eum, q̄ nō oriatur aliqua inimicitia saltem præsumpta contra Aduocatos.sed ego dico, q̄ posito q̄ oriretur,non est considerabilis,ut probatur in l.si cum
16 maior,§.peu.ff.de bon.lib.¶† Tertia conclusio,prælatus in causa suæ ecclesiæ potest recusari iudex tāquam suspectus,idem tenet Abb.in c. cum uenissent,ult. col.ĵ.eod. & quia ille est locus
17 suus,ad ibi dicenda me remitto. ¶† Quarta conclusio: lite finita in causa criminali non repellitur qui litigabat,a testimonio contra collitigatorem.ita Abb.post Io.And.in addi.Spe in rub.de testib.uers.6.probatur.in §.si quis uerò dicat,in uer.donec de causa criminis iudicetur,in Auth. de testib. Cōtrarium tenent Ar. & Barb.hic, q̄a causa odij contracti licèt sit extincta, non tamen præsumitur extinctum odium per tex.in d.l.in ipsius,C.fam.erc. fortius ur̄, q̄ etiā inimicus reconciliatus non possit esse testis, ut probatur in c.accusatores.3.q.5.& de hoc est gl. in c.per tuas, ĵ. de sim.& tenuit Io.And.in addi.Spec.in tit.de leg.§.superest.vbi dicit nouiter reconciliatum posse recusari in iudicem.& bñ facit tex.in c.j.48.dist.ubi nouiter conuersus ad fidem,& sic nouiter reconciliatus cum Deo,nō potest promoueri ad ordines sacros propter reliquias antiquæ pfidiæ, & inimicitiæ inter ipsum & Deum.& idem tenet Abb.in d.c.cum oporteat,& Ale.in consi.63.& 99.uol.j.& Ro.consi.482.& ita tenendo respondet Are. ad tex.in d.c.si quis uerò dicat, q̄ debet suppleri, uel donec effectus litis,id est inimicitia duret. Sed ista solutio arguit Imperatorem, q̄ fuerit defectiuus,quod non est credendum.ideo ego concordarem opiniones sic distinguendo, q̄ lite finita ex toto non repellatur,& ita pcedat opi. Abba.hic, sed sit in arbitrio iudicis, quanta fides sit ei adhibenda.& ita procedat opi. Aret.& Barba. hic.& pro ista distinctione pondero tex. in §.si uerò aliter odiosus,qui sequitur immediatè post §.si quis uerò dicat. intelligendo illa uerba,si uerò aliter, quàm ratione litis pendentis in cau-
18 sa criminali,& sic si causa litis præteritæ dicatur odiosa.¶† Quinta conclusio,aduersarius in causa criminali lite pendente,in totum repellitur a testimonio contra aduersarium. d.§. si quis uerò dicat. Amplia, ut procedat etiam pendente lite in causa ciuili omnium bonorum,uel maioris partis,quia ex illis litibus ēt oriuntur inimicitiæ capitales.facit tex. in §.item propter litem, Insti.de excu.tut.& in c.j de resti.spol. facit, quia bona dicuntur secundus sanguis.l.aduocati,cum gl.C.de aduoc.diuer.iud.& ibi no.Bal.hinc est, q̄ ita licèt occidere aggressorem ad defensionē bonorum,sicut ad defensionem personæ,ut tenet gl.in l.vt vim. & ibi Ias.col.5.ff.de iusti.& iu. probatur in l.4.ff.ad legem Aquil. Quod intelligo ut ibi.s.cum moderaminē inculpatæ tutelę.Aduerte tamen ultra alios ad duo. Primò, q̄ ista ampliatio uidetur confundi per tex.in d.§.si uerò aliter odiosus,& ibi gl. in uerbo, quæstiones.quæ vult, q̄ sit arbitrariū.Secundò aduerte iuquantum Abb.dicit inimicitias, quæ oriuntur pp litem bonorū omnium,uel maioris partis,dici capitales.contrariū tenet Bart.in l. 2.§.fi.ff.de adim.leg.ubi facit differentiam inter capitales. & grauissimas iniurias,capitales appellat suborta ex lite criminali,vel ex homicidio consanguinei, grauissimas uerò nominat ortas ex lite omnium bonorū,& ur̄ sequi Abb.in c. accedens, 2.col.2.ut lite non conte.licèt addat, q̄ uideretur relinquendum arbitrio iudicis,an sit orta capitalis, uel grauissima ex lite oīum bonorū
19 quod facit ꝯ ea,quæ hic dicit.¶† Vltima conclusio, aduersarius meus in cā ciuili ēt lite pend. non prohibetur testificari ꝯ me in alia cā:erit tñ arbitrariū,quanta fides sit ei adhibenda. d.§.si uerò aliter.Pan.hic & in c.cum oporteat, & in c.inquisitionis.ĵ.de accus.& nullus discrepat,& per hoc sit expeditum ſm notabile.
20 ¶† Tertiò nota, q̄ citatio non ualet,nisi fiat parte petente secundum Abb.& alios hic.ad idem tex.in l.ad peremptoriū,ff.de iud. & in c.licèt,ĵ.de accus.& in l.fi. C. de bon.aucto.iudi.possid.in l. properandum,§.& si quidem.in verbo,requirente parte. C.e.gl. in l.sancimus,in uerbo,contumacia,C.ad Trebel.Bart.& Ale.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infe. & melior tex. in c.proposuisti,in verbo,ad petitionem partis lgitimæ,ĵ.tit.pximo, & ibi Abb. fallit multis modis. Primò, vt procedat parte opponente,secus si compareat, & nihil opponat ſm Bald. in l.unica. C.ut quæ de

sunt Aduo. Adde pro ista fallen. gl. & scrib. in l. j. in uerbo, snia, ff. de ler. quæ vult, ꝙ spontanea comparitio validet citationē inualidā, ad quod uideatis Fel. in c. illud. in uer. quarta declaratio, j. de præscr. & Ale. cons. 123. Viso processu, vol. 2. Secundò fallit fauore publico, fm Pan. in c. proposuisti, & gl. in c. fi. in verbo, inanes, de elec. in 6. & rō, quia fauore publico iudex pōt procedere ex officio. c. bonæ. §. de postu. præl. Tertiò fallit in causis fiscalib. secundū Ro. not. 44. per tex. in l. 2. §. Senatus, de iure fisci. quē ad hoc reputat sing. Quartò fallit, ubi iudex uideret instantiam perituram, tunc pōt imponere peremptoriū parte nō petente, fm Bar. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Fal. cum alijs adductis per Are. & Mod. & vltra quos adde, ꝙ idē tenuit Abb. in c. fi. col. fi. j. eo. Fel. & Barb. in c. consultationib. vlt. no. & in c. consuluit, col. fi. s. de off. deleg. Ratio pōt esse duplex. Prima, ut lites expediantur, quod concernit publicū interesse. l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. pet. c. finem litibus. j. de dolo & contu. vel quia pōt iudex ex officio prouidere, ne iudicium reddatur elusoriū. c. causam, quæ infra eo. Vltimò fallit in omnib. casib. in quib. iudex potest procedere ex officio, qui connumerantur per Bar. & Legistas in l. 4. §. hoc aūt, ff. de dam. infe. & per Abb. in d. c. bonæ. ita dicit, & limitat Bal. in d. l. bonæ. & Ale. in d. §. sed Iulianus. Sed iuxta hoc quęro, an præsumatur, ꝙ citatio fuerit facta ad instantiā partis? Concludit Abb. ꝙ sic, & sequuntur d. Ant. Imo. Are. Barb. & Fel. hic, & est *communis* opi. fm Barb. Fundamentum huius conclusionis est, quia petitio partis est necessaria ad validitatem citationis, ergo præsumitur interuenisse. l. sciendum. ff. de uerb. ob. Istud fundamentum retorquetur per Dec. quia solennitas intrinseca bene præsumitur, quia necessaria, d. l. sciēdum. Sed solēnitas extrinseca non præsumitur. l. quæcūque. §. fi. ff. de publ. Sed petitio partis dr̄ extrinseca citationis solēnitas, ergo nō præsumitur. Et propter istud fundamentum Ro. in d. l. sciendum, & Dec. hic declinant a cōi sententia. quid tenendum? non discedas a cōi. Ad ar. respondeo fm Are. ꝙ solennitas extrinseca non præsumitur, nisi requirat impensam, quia tunc pręsumitur actus gestus cum tali solennitate ab eo, cuius intererat. l. cum seruus. ff. de uerb. obl. l. fi. C. de ali. pupil. præstan. cum alijs allegatis per Mod. & latius per Fel. in c. nonnulli. §. sanè & alij. col. 17. s. de rescr. & in c. sicut, col. pe. j. de re iudi. Sed actus citationis requirit impensam, ergo pręsumitur celebratus impensis eius, cuius interest, & sic ad eius requisitionem. Nec obst. replicatio Doct. ꝙ de impensa citationis modica non sit curandum, per regulam. l. scio. ff. de in integ. rest. & c. & si quæstiones. j. de simo. quia procedit in casibus expressis a iure tantum, fm Card. Zab. in proœ. Cle. vel aliter, licèt non sit curandū de modica impensa, est tn̄ curandum a quo sit facta pp effectus, qui sequunt. vel aliter, dato ꝙ de minimis non sit curandum, non tn̄ sequitur, ergo modica impensa præsumitur facta ab alio, quàm ab eo, cuius interest, quia si dicamus factam ab alio, concurrent plures præsumptiones ad idem ꝯ ius, quod non est dicendum. l. j. C. de dot. promis. Primò, ꝙ præsumatur facta ab alio. Secundò, ꝙ inutiliter, ex quo citatio non ualebit. Tertiò, ꝙ animo donandi, seu abutendi ꝯ l. cum de indebito. ff. de prob. Dantur duæ aliæ solutiones, sed quia reprobātur per Fel. in d. c. sicut, col. pe. aliter non instabo. Ista conclusio procedit sine dubio concurrente diuturnitate temporis, quo casu etiā præsumitur ipsa citatio, fm Imo. Host. & alios in c. Albericus. j. de testib. & Are. consi. 26. inc. Casus talis est. & Decius consi. 36. col. j. hodie tn̄ ad euitandam disputationem cauti practicātes faciunt in actis registrari, ꝙ citatio fuit facta parte instante & requirente, fm gl. in l. sancimus, C. ad Treb. & Ange. in d. l. ad peremptorium. esset etiam hic uidendum, an citatio facta sine iussu iudicis ualeat, sed quia Ab. j. in ult. char. latius tradit, ibi reseruo.

21 ¶ † Quartò notat Abb. iudicem posse interrogare, &c. Circa istud nota. aduerte ad plura. Primò, quia non videtur probari in tex. fm Dec. ex eo, ꝙ non apparet, ꝙ interrogatio fuerit facta a iudice, quia aliàs tex. dixisset cum illo, non cum eodem. Basigna. verò nititur sustinere, ꝙ fuit interrogatus a iudice, cum sit secuta responsio, quam iudici, & non parti interrogatus tenebatur dare, fm gl. in c. pen. de iuramen. cal. Ista consideratio non concludit per necesse, sed præsumptiuè tantum. ergo credo, ꝙ fuerit interrogatus a parte. & pro fundamento præsuppono, ꝙ illa uerba interrogatus, an cum eo &c. sunt uerba concilij. hoc præsupposito dico, ꝙ si fuisset rogatus a Concilio, tex. dixisset cū ipso, uel coram ipso, non autem cum eo, quia istud relatiuum, is, est relatiuū tertiæ personæ, & istud clarius apparebit ex his, quæ infra dicam. Secundò aduerte inquantum Ab. & cæteri præsupponunt, ꝙ si interrogatus, an cum eo uelit experiri, responderet quòd sic, non poterit postea declinare iurisdictionem. Ego valde dubito, quia fm gl. istud verbum, experiri, ponitur pro defendere: sed sic est, ꝙ qui promisit se defendere coram iudice, nō uidetur prohibitus declinare, cum declinando se defendit, c. cum inter, j. de exce. & l. sed si susceperit, in uerbo, alijs defensionibus usus hanc omisit, ff. de iud. & ideo glo. in c. exposuit. j. de dila. notabiliter determinat, ꝙ constituens procuratorem ad respondendum coram aliquo iudice, non censetur consentire in eius iurisdictionem. Tertiò aduerte, intelligendo ꝙ fuit interrogatus a iudice, hic esse tex. pro caut. Cæpo. 123. quod ego intelligo procedere, si interrogatio, & responsio sit facta per uerbum, uis, seu volo litigare, & ita loquitur Ale. in l. quidam consulebant, col. fi. ff. de re iud. secus si per verbū, experiri, uel rn̄dere. & ita procedant quæ s. dixi. Ad istū tex. rn̄debo j. in j. gl. Quartò aduerte, intelligēdo ꝙ fuerit interrogatus a parte, hic esse tex. ꝙ rn̄sio facta parti, licèt non esset necessaria, obligat tn̄ rn̄dentem, sicut si esset facta in iudicio, & sic est tex. pro gl. in c. pen. j. de iura. cal. Quintò aduerte, inquantum Abba. alleg. text. in cap. scitote, uoluit allegare gl. in d. §. exceptio, 3. q. 6. Sextò aduerte circa notabile, ꝙ iudex potest interrogare litigantes, ubicunq; æquitas suadet, l. ubicunque. ff. de interro. ac. cle. sæpe. §. sed quia, de uerb. signifi. Istud notab. ante lit. conte. circa ordinaria iudicij procedit de plano p tex. in l. j. ubi gl. enumerat vndecim casus. ff. de inter. ac. Quos casus prosequere, ut per Spec. sub rub. de interr. quæ fiunt ante lit. contest. & procedit intantū, ꝙ si iudex omisit per obliuionē interrogare ante litē conte. poterit nihilominus post litem conte. interrogare, fm Bar. in d. l. j. & Abb. in d. c. pen col. 3. & quotidie uidemus iudices interrogare partes, an apocha sit scripta manu propria, uel ne: cui interrogationi tenetur interrogatus respondere cum iuramento, fm Bal. in auc. contra qui propriam, in fi. C. de non nu. pec. & in auct. si quis, C. qui potio. in pig. habean. & Io. de Ana. consi. 23. In casu præmisso. Roma. consil. 373. In casu proposito. Item etiam de plano procedit post litem conte. usq; ad conclusionem in causa. sed dubitatio est, an post conclusionem in causa iudex posset interrogare, uarij & inuicem contrarij sunt Doct. in isto puncto D. Anto. de Butr. tenet ꝙ possit, per tex. in d. l. ubicunque, & per tex. in l. generaliter, post princ. C. de reb. cred. Idem tenet Gem. in c. j. col. fi. de confes. in 6. Alex. consi. 53. In causa uertente, col. fi. uol. j. ubi dicit plus, ꝙ etiam parte nō petente poterit iuramentum in supplemētum de ferri, idem tenet Ale. in l. 4. §. hoc autem, ff. de dam. infect. & Dec. hic, qui dicit unum magnum uerbum, ꝙ ista *opi. est* magis cōis. allegat ad idē Bal. in l. si accusatoribus. col. fi. C. de accus. qui loquitur in criminalibus, in quibus est speciale, ut j. dicam. allegat etiam Bal. in l. unica, C. ut quæ desunt aduo. Qui dicit potius oppositū, & Ro. consi. 20. qui loquitur quantum ad declarationem actorum dubiorum, quo casu est etiam speciale. Allegat etiam Rom. consi. 176. sed loquitur in summarijs, in quib. est etiam speciale. Vltra eum idem uidetur tenere Old. consi. 323. Circa primum. & Nat. in repe. cle. sæpe, in gl. in uerbo, interrogabit, de uerb. sig. Contrarium tenent Inn. in d. c. cum Ioannes eremita, & glos. in Auct. de testi. in §. illud. Spe. in tit. de positio. §. 4. uer. regulariter. & in tit. de teste, §. satis utiliter, uer. quid ergo. Pet. de Ancha. in c. j. col. 4. de confes. in 6. Car. in d. c. cum Ioannes, & consil. 74. Titius nunc sum. Idem tenet Gem. sibi contrarius in c. 2. col. fi. de in integ. resti. in 6. & Bald. in d. l. unica. & Ro. in d. §. hoc autem Fel. hic, & in d. §. hoc autem, & in d. c. cum Ioannes. vbi dicit, ꝙ ista opi. in practica esset sustentabilior propter auctoritatē Inn. & si certè computes auctoritates, ista uidetur magis communis, & eo maximè, quia roboratur auctoritate gl. quæ est præferenda cuiuslibet ēt supremi uiri auctoritati, fm Bar. in l. ut vim, ff. de iust. & iu. & pro ista opinione bene facit tex. in c. cum dilectus. Nec obst. ꝙ iudici non concludatur in causa, quia dico, ꝙ ubi iudex ad priuatā utilitatem vult procedere ex officio, debet in termino limitato partibus procedere, secundum gl. in l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de proc. & in l. ita demum, C. eo. Primò limita in omnibus casibus, in quibus licitum est probare post conclusionem in causa, quos Fel. enumerat in d. c. cum dilectus, & Ias. post alios in l. admonendi, ff. de iureiur. Hinc est, ꝙ in criminalibus, in quib. licitū est semper probare. l. j. §. qui ultimò, ff. de quæstio. iudex poterit etiā interrogare, & ita loquitur Bal. in d. l. si accusatoribus. hinc in summarijs non procedit ista conclusio, secundum gl. in cle. sæpe, in uerbo interrogabit. de uerb. sign. & ita loquitur Rom. in d. consi. 176. Secundò limita, vbi interrogatio fieret ad declarationem actorum dubiorum, ita loquitur tex. in d. c. cum Ioānes, & ratio est, quia declarans nihil noui facit, l. hæredes palam, uer. sed si notum, ff. de test.

22 ¶ † Quintò no. fm Abb. ꝙ Concilium prouinciale potest excommunicare Episcopos, licèt nō possit deponere. comprobo ultra alios, quia solus Metropolitanus potest excōicare suum suffraganeum. c. uenerabili, & ibi no. Abb. & c. sacro. infra de sen. excom. & c. quia cognouimus. 10. q. 3. ergo etiam poterit Concilium, in quo est ipse Metropolitanus tāquam caput. Secundò adde, ꝙ episcopus ob reuerentiam sacri officij non est ex abrupto excōicandus, sed seruandus est ordo. c. 2. de off. dele. in 6. Tertiò dum Abb. dicit, ꝙ Concilium prouinciale non pōt deponere. Adde. ꝙ ratio est ob reuerentiam sacri officij fm Inn. in c. graue, j. de præb. & Abb. in c. non potest, j. de re iudic. Item licèt non possit deponere, potest tamē facere processum, & discutere causam criminis, c. discutere, 3. q. 6. Item licèt Concilium possit de causa cognoscere, non tamen potest cognitionē alteri delegare, fm gl. in c. inquisitores, de hær. in 6. Item legatus de latere non potest auctoritate suæ legationis Episcopū deponere secun-

secundum gl.in c.2.de offi.leg.& in c.si quis autem.94. dist.& in c.decreto,2.q.7.sequuntur Mod.hic. An autem concilium prouinciale possit epm absoluere,cõis est ꝙ non.vt tenet glo.in d.c. accusatus,& late Fel.in d.c.non põt.& ibi Abba. An autẽ possit Concilium prouinciale pronunciare Epm deponendum, gl. in c.biduum.2.q.6.tenet ꝙ sic.Contrarium tenet Abb. in c.2.ǯ.de accus.per tex.in d.c.discutere,& sequitur Fel.qui alia adducit.in d.c.nõ potest,& ego addo,quod decidit Bal.in l.2.C.ubi,& apud quos.vbi decidit, ꝙ de causis non compromissibilibus non põt fieri cõpromissum sub ista forma,ꝙ arbiter pronũciet qd agendum sit per iudicem.Vltimò aduerte,ꝙ Abb.in fi.vr̃ velle,ꝙ concilium generale uacante Papatu,non possit Epm deponere, ita vult Abb.si referas verbum illud,hoc fortius,ad proxima, prout relatio fieri debet.l.si idem cum eodem. ff.de iurisd.om.iudi.Hoc aũt vr̃ falsum, quia sede uacante,tãtam ptãtem habet Conciliũ generale,quantã haberet Papa si uiueret,ſm Archid.in c.porrò, 66.dist.& Inn.in c.si.de sacra.non iteran.& contrarium in specie decidit Gem.consi.65.discutiam quælibet,col.3.Et si tu diceres, quòd verba Abb.sint referenda ad remota, tunc erit dictũ Abb. sine dubio.

23 ¶†Sextò no.ſm Abb. ꝙ excõicatus donec satisfecerit,sola satisfactione non est liberatus, sed requiritur absolutio, licèt sit secus in suspenso ſm gl.in clem.j.de decimis. Circa istud no.aduerte,quia non uidetur probari in text.secundum Dec.ex eo,quod hic excõicatio erat lata sub alia forma.s. donec præuia satisfactione fuerit absolutus,imò aliàs dicebam,ꝙ iste tex.uidetur probare oppositum inducendo sic,Verba sententiæ debent aliquid operari.l.3.ff.de iureiu.ubi Mod.c.si Papa, de priuileg.in 6.Verùm si excommunicatus, donec satisfecerit, non liberatur secuta satisfactione, frustratoriè Concilium in sententia sua addit illa uerba,donec fuerit absolutus. Nunc autẽ consideraui,ꝙ Pan.non no.simpliciter,sed dicit esse,arg.hic,quod arg.sic potest colligi coniecturando, ꝙ sententia ista præsumitur conformis iuri communi,secundum glos.in l.Herennius. ff.de euic. & c.in præsentia.s̃.de renun.& plenè Fel. in c.quoniam contra falsam, infra de prob.Fac igitur ex dictis Abb. duas conclusiones. Prima, excommunicatus donec satisfecerit, sola satisfactione non liberatur a uinculo excommunicationis, tex. est hic in ar.& tex. clarus in c.ad aures,& ibi Abb.ǯ. de simo. & in c.cum desideres, §.fin. ǯ. de sent.excom. & ibi assignatur ratio. Amplia primò,ut procedat etiam in excommunicato ad tempus, qui elapso tempore non est liberatus,nisi obtenta absolutione,ſm Inn.& alios in c.cum bonæ, s̃.de ætate. & qualit.cum alijs, de quibus hic per

24 Mod. ¶Amplia†secundò etiam in excõicato a Papa ſm Abb.in c.fi.de matrim.contract.contra in terdi.eccl.& Gemi.in c.in primis,2.q.1. ¶Amplia tertiò etiam in interdicto donec satisfactio facta fuerit. requiritur enim secuta satisfactione relaxatio, cap. quanquam,in si.de censi.in 6.& uoluit gl. in d. cle.j.& in c.cum tu,in verbo,donec, de usur. Limita primò, ut non procedat in excõicato auctoritate canonis, quem Papa mandat haberi pro infecto, tunc tali absolutione opus non est, ſm Fel.& Mod.hic allegantes gl.sing.in cle.j.in uerbo,pro infectis, de immu.eccle. ad quam excõicandã,uide Fel.in c.fi.col.3.& seq.s̃.de consti.Sed aduerte,quia illa gl.relata ad tex.potius probat oppositum.dicit tex.constitutionem Bonifacij,& quicquid secutũ fuit ex eo,haberi uolumus pro infecto.dicit gl.& isto casu absolutione opus non est.Pondera, ꝙ ibi nõ solum cassatur tex. sed etiam effectus iam causatus. vnde secus uideretur dicendum,si simpliciter cassaretur lex,quia tunc deberet effectus causatus remanere,vt est tex.in l.iubemus.C.de testa.cum sim. Secundò limita, ut procedat in foro ecclesiæ,secus in foro poli,c.a nobis,el 2.ǯ.de sen.ex-

25 com.¶†Secunda conclusio,suspensus donec satisfecerit, satisfaciendo liberatur absque absolutione,ſm gl.in d.cle.j.& in c.qui meritò. 11.q.3.& in c.fi.de off.ord.in 6.& in c.qui sunt, & ibi Archi. 81.dist. sequuntur Mod. hic & est cõis opi. Contrarium tenet Abb.in d.c.cum bonæ, quia apud iudicem possunt oriri dubitationes,an satisfecerit,uel integrè satisfecerit, ideo requiritur ꝙ suspensus adeat iudicem,& si fidẽ faciat de satisfactione,absoluatur,c.presbyter si a plebe.2.q.4.Sed tenenda est cõis,quæ sanè intellecta effugit istud arg.nã liberatus est is, qui satisfacit:requiritur tñ,ꝙ adeat iudicẽ, qui proferat facti declaratoriam.s.ꝙ satisfecerit ſm glo.in d.cle.j.facit c.cum ſm,de hæret.in 6.& l.si quis maior. C.de trans. Sed quæ põt esse rõ diuersitatis inter excõicatũ & suspensum?Io.And. Abb.& alij,in d.c.cum bonæ,dicunt ratione esse, quia in absolutione ab excõicatione requiritur certa forma,de qua in c.a nobis,el 2.in fi.ǯ.de sent. excom.quæ nõ requiritur in absolutione a suspẽsione,meritò suspẽsus statim censetur absolutus.Istam rationẽ improbant Imo. & Pau.de Leaza. in d.clem. j. quia etiam in absolutione a suspensione requiritur certa forma c.super eo, & c.uenerabili, ǯ.de sent.excom. Sed tu aduerte,ꝙ ista iura hoc non probant,nam in c.super eo,illi Græci erant suspensi & excõicati,& propter excommunicationẽ seruatur illa forma:in c.uenerabili, requiritur forma iuramẽti,propterea, quia dubitabatur de cã absolutionis, in casu nostro loquimur vbi cõstat clarè de cã,ꝙ satisfecerit.Sed ex alio ista ratio non valet,ꝗa absolutio ab excõicatione,ẽt nõ seruata forma tenet de iure,ut cõcludit Abb.in d.c.cũ desideres,ad fi. ergo super tali forma nõ est faciendũ capitale.Itẽ sententia interdicti exigit relaxationẽ,& tñ non reperio ꝙ in relaxatione interdicti requiratur certa forma.Propterea ego assigno aliam rõnem: excõicatus extra ecclesiam eiectus, effectus est asinus diaboli,c.audi denique.11.q.3.suspensus verò non, ꝙ cum non sit priuatus cõmunione hominum,nec participatione sacramentorum, c.ueritatis,& ibi no.Abb.ǯ.de dolo & contuma.ideo excõicatus eget,vt introducatur medio absolutionis,suspensus uerò non. Aduerte tamen inquantum dixi,quòd requiritur declaratoria facti,quia fallit in tribus casibus.Primus est,ut procedat in suspenso ab homine,secus in suspenso a iure,ſm Imo.in c.sicut,de cohabit.cler. & muli.& Archi.in c.sacerdotes,5.dist.in d.c.qui meritò, & Do. Ant.in d.c.cum bonæ,eo.quia mitius agitur cũ lege,quàm cum homine.l.Celsus.ff.de arbi.c.cum dilecti,de dolo & contu.Contrariũ tamen tenet Gem.in c.ad hæc,24.dist.& sequitur Fel.hic: tamen ista differentia uidetur probabilis,quia leuior est suspensio iuris,quàm hominis.patet, suspensus ab homine est intelligibilis etiam actiuẽ,& tamen suspensus a iure non,ſm gl.no.& ibi Doc.*communiter* sequuntur,in c.apostolicæ,ǯ.de excep. Item suspensus ab homine ab officio tantum,intelligitur ẽt suspensus a beneficio,secus in suspenso a iure,ſm Abb.in c.cupientes,de electio.Itẽ suspensus a canone, si celebrat non est irregularis, & tñ secus est in suspenso ab homine,ſm Rot. in titu.de sent.excom. decis.367.in antiquis.Secundus casus est in suspenso ad tempus, qui elapso tempore poterit celebrare absque ulla facti declaratoria,ſm Abb.in d.c.cum bonæ. facit decis.Bal. de confinato ad tempus, vt statim elapso tẽpore possit redire in patriam, quam ponit in procæ. Digesto. & reputat notandum Frãciscus Crem. in sing.suis,sing.154.Tertius casus est, quando suspensus donec satisfecerit,satisfecisset corã iudice. Ratio, quia tunc satisfactio est necessaria:acta enim faciunt notorium,c.cum olim,de uerb. sig.l.gesta,C.de re iud.& ideo suspensus,donec comparuerit, vel positionibus responderit,facta comparitione, uel responsione, est plenè liberatus absque ulla facti declaratoria,ſm d. Anto. & Io.And.in d.c.cum bonæ. ex hoc infertur limitatio ad regulam d.c,cum ſm,cum simil.ut non procedat, quando constaret notoriè de delicto.quam limitationẽ sequitur Gem.& alij ibi. Iuxta præmissa dubitatur.utrum absoluens,si satisfecerit intra decẽ dies,non satisfaciendo in termino reincidat ipso facto in excommunicationem absque eo,quòd iudex declaret eum reincidisse? uidetur quòd non,quia iura quæ de reincidentia loquuntur,ad factum iudicis conferuntur,c.ad nostram,ǯ.de appel. c.ad reprimendam,s̃.de offi.ordi. ibi, in excommunicationis sententiã reducere procures.Contrarium uerius uidetur per ea, quæ s̃. dicta sunt in ver.secundus est casus.est enim ista absolutio potius quędam suspensio excommunicationis ad tẽpus, quo elapso statim cessat,ut s̃.dixi.Et probatur in c.præterea,el 2.ǯ.de appella.& ita concludunt Mod.hic,& idem Dec.in cons.145.Quæritur in effectu,per totum. ¶Ad contraria respondeas,ut hic per ipsum. & adde quæ oratoribus absolutis, donec fungantur officio, dicit Fel.in c.apostolicæ,col.1.ǯ.de except. An autem absolutus cum hoc, ꝙ si similia attentauerit, reincidat in excommunicationẽ, contrafaciendo statim reincidat? rñdeas ꝙ non, quia talis adiectio reijcitur, cũ non possit aliquis excõicari pro futuris culpis, c.Romana,§.caueant,de sen.excom.in 6. & ita tenet Fel. in c.2.

26 de testib.cog.¶Septimò†nota,iudicem posse mulctare cõtumacem etiam nemine petente, imò ſm Pan. parti nulla competit actio respectu mulctæ imponendæ, sed totum expeditur officio iudicis,ſm Bar.in l.2.ff.si quis in ius uoc.non ierit. Contrarium, quòd etiam competat actio,tenet idem Bar.in l.j.col.3. ff.si quis ius dicen.non obtemper.& sequitur ibi Pau. de Cast. & Ang. in l.si.ff.si quis in ius uoc.non ierit.Ful.& Ias.in d.l.2. Fundamentũ istorum est,quia mulcta imponitur ex edictis prætorum, ex quibus oritur actio in factum,§.fi.Insti.de interdi.& istam sequitur Dec.hic. Arbitror opi. Abb. hic esse ueriorem per fundamenta Bar.in d.l 2.Non obstat inquantum dicitur, quòd actio in factũ competit contra contumacem,quia concedo; sed dico quòd illa actio competit parti ratione sui interesse. l.j.§.fin. ff.si quis ius dicenti non obtemper.Aduerte etiam inquantum Abb.colligit ex tex.iudicem posse mulctare,nam in tex.de mulcta uerbũ nullum, sed dicas quòd excommunicatio appellatur mulcta, c. sacro,in prin.infra de sent.excommu.¶Et ex hoc corollariè infero,Abba. velle, ꝙ ad imponendam excommunicationem nulla competat actio, qđ nõ credo uerum,si agitur ut quis excommu

27 nicetur ratione sui interesse,per ea quæ statim dixi. ¶†Octauò not. ꝙ excommunicatus propter solam excõmunicationẽ non debet priuari beneficio.Istud intellige,ut dicã ǯ.in gl.post Abb. pen.char.An autem excommunicatus sit priuatus fructibus beneficij,Pan.se remittit.*Communis* est conclusio,ut sit priuatus fructibus ipso facto,ut per Abb.in d.cap. pastoralis, & per Felin. in cap.apostolicæ.colum.5. de exceptio. facit, quia usufructus finitur maxima, & media capitis diminutione, §. finitur. Institu,

de usufr. Ergo etiam per excommunicationem, quæ dicitur maxima capitis diminutio, sm gl. in §. maxima. Insti. de cap. diminu.

28 ¶ † Circa nouum notabile habes tria colligere. Primò, ꝙ non faciens residentiam propter aliquod impedimentum, non potest priuari beneficio, tex. est hic, ad idem in c. inter quatuor, & c. fin. de cle. non resid. ubi impedimentum infirmitatis, & inimicitiæ capitalis, excusat a residentia, similiter aeris intemperies est iustum impedimentum, sm gl. in cle. ne in agro. §. fin. in uerbo, rationabilis, de statu monacho. Pro qua allego text. in c. ad supplicationem, & ibi gl. s. de renun. & quod no. Bar. in l. de ætate. ff. ad Treb. cum aliis adductis per Fel. in c. accedens, el 2. col. 4. j. ut lit. non contest. ¶ Amplia primò, etiam si tale impedimentum præcessisset culpa cum residentia, ut hic, & in c. quia diuersitatem. infra de concess. præb. Contra istam ampliationem obstat duo. Primò, quia non excusatur à casu, ubi culpa præcessit casum, c. tua, & ibi not. j. de homic. l. is cui. ff. de act. & obl. cū vul. respondet Abb. ꝯrium procedit, quando culpa fuit immediatè cā impedimenti, aliàs secus. in casu autem nostro impedimentum non causatur immediatè ex culpa, sed ex pęna culpæ, id est ab excōmunicatione. Vel aliter dicas, ꝙ ꝯrium procedit, vbi culpa principaliter fuit ordinata ad casum, aliàs secus. l. non omne. ff. de statu lib. & faciunt quæ dixi s. in secundo not. & quæ scribit Fel. in c. cum inter, col. 9. j. de excep. ¶ Secundò obstat doct. Abb. in c. 2. in 4. no. s. de arb. quam prius adduxit Basign. hic, & refert interdentes Dec. in 2. lect. & respondet, ꝙ debet intelligi de exule, qui potest se facere eximi de banno, & non vult, quo casu tunc exilium vr̄ ordinatum ad non faciendam residentiam. meritò. dicitur priuari per ea, que statim dixi. & j. subiiciam de excommunicato. ista solutio in se uera est, tamen diuinat. Nouissimi autem hic aliter respondent, ꝙ ibi exilium, & sic non residentia, processit ex culpa: sed non aduertūt, ꝙ termini sunt pares, siue quis nō resideat propter excōmunicationem, siue propter exiliū. Nam vtroque casu dicitur causa re mota. ¶ Alij aliter respondent, ꝙ Abb. ibi loquitur de exule voluntario, non de exule necessariò per sententiam, vel propter timorem, iuxta tradita per Nellum in tract. de bannit. in prima parte primi temp. in 3. q. Sed nec ista solutio est vera, quia verba Abb. repugnant, dum dicit, non ualent facere residentiam: vnde cogita, si posset aliter responderi, quòd ibi Ab istud non velit: dicit enim Abb. exul. non priuatur beneficio, nec fructibus beneficij. subdit intelligo, nisi culpa exulat. intelligo ego hoc ultimum, ꝙ priuetur fructibus. si sui culpa exul, non aūt ꝙ priuetur beneficio. & reperio, ꝙ istud in effectu uoluit Abb. in c. in quatuor, ubi dicit, ꝙ absens propterea, ꝙ dederit operam rei illicitæ, licèt non priuetur beneficio, aliter tamen punitur quod ego, intelligo. s. vt priuetur fructibus beneficij. Limita non procedere, qñ excōicatus esset in mora petendi absolutionem, ar. c. fi. s. de elect. & ita limitatur per Moder. hic. Considera quare excommunicatus propter moram in non petēdo absolutionem potius debeat priuari beneficio, quàm propter moram, in non satisfaciendo. ¶ Secundò collige, quòd non faciens residentiam absque causa pōt priuari beneficio. Intellige præmissa monitione & requisitione iuxta tradita per Abb. in c. ex parte, j. de cle. non residen.

29 ¶ † Circa 10. no. collige 4. utilia. Prima conclusio. Propter contumaciam quilibet excommunicari potest. Amplia sex modis, primò amplia, siue contumacia sit in non comparendo, ut in c. quoniam frequenter. j. ut li. non contes. siue sit in non parendo. c. ex parte. j. de uerb. sign. Secundò, ut procedat, siue non comparuerit, siue comparuerit, & illicentiatus recesserit. ut hic, & in c. certum. 11. q. j. ¶ Tertiò, vt procedat, siue contumacia surgat ex re mag. siue ex re leui, secūdum gl. sing. in c. duo sunt. 96. dist. quæ non est sing. ad hoc, sed est singu. in eo, dum dicit, ꝙ tanto maior est contumacia, quanto ex re leuiori surgit. Et ad hoc eam dicit sing. Ab. in d. c. ex parte, & in c. sanè, in 4. no. s. de offi. deleg. & facit gl. in c. fi. 14. q. ult. Quartò, vt procedat in tantum, ꝙ pro sola contumacia ab homine pōt ferri excommunicato, sm glo. in c. episcopi. 11. q. 3. & Pan. in d. c. ex parte, & in rub. j. de sent. excom. & in c. sacro. per illum tex. eo. ti. Scias tamen, quod in notorijs ex sola monitione extraiudiciali constitui potest quis in contumacia, sm Pan. in c. cum, sit Romana, col. fi. de app. ¶ Secundò scias, quòd potest quis declarari excommunicatus absque contumacia, quando delictum est notorium, ut per Fel. in c. cum non ab homine. col. pen. j. eo. & Lud. Rom. cons. 482. & Cur. cons. 20. col. 7. Tertiò scias, quòd licèt ab homine non possit aliquis pro delicto excōmunicari, potest tamen suspendi, secundum Abb. in c. reprehensibilis. j. de app. & est tex. in c. at si clerici. & ibi no. Are. j. eo. Quintò amplia etiam pro pręsumpta contumacia, sm Pan. in c. tenor, col. j. j. de re iud. Septimò amplia, ut procedat in tantum, ut non ualeat pactum, quòd sine contumacia possit excōicari, sm Inn. & Pan. in c. P. & G. col. 3. de off. deleg. & ibi uideas cautelam, per quam poteris impetrare denunciationem sine contumacia. Limita sm Abb. hic, vt procedat pro contumacia ex leui re in non comparendo. secus ex contumacia pro leui re in non parendo, quia pro illa non poterit excōicari. Adde glo. in summa. 3. q. j. Secundò aduerte, ꝙ rō adducta per Abba. ꝙ contumacia sit maior, quæ ex

30 leuiori causa surgit, confundit istam fallen. ¶ Secūda † cōclusio contumax appellatur, qui ante tempus sine licentia recessit. c. certum. 11. q. 3. non. n. dicitur uenisse, qui non stetit, sm Bar. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. vbi allegat iura parum probantia. ideo tu adde tex. ad literam. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tu. & ibi Bal. & in l. 2. §. fi. ff. ex quib. cau. in possatur. in c. constitutis, & ibi Abb. s. de procur. & in c. prout, & ibi Abb. j. de do. & contu. & in c. missas, de consec. dist. 5. & Abb. in c. cum nobis, col. 5. s. de elec. Amplia primò, vt etiam dicatur manifestè contumax, c. venerabilibus. §. secus. de sent. excom. in 6. sequuntur Ant. de Butr. & Moder. hic, quod nota ad multa. ¶ Amplia & secundo, vt dicatur nunquam comparuisse, secundum gl. in c. cupientes. §. ꝙ si per uiginti, in verbo, cōparere, de elec. in 6. ¶ Amplia, & tertiò ēt in actore, qui nō stetit usque ad terminū. l. & post edictum ff. de iud. Inn. in c. calumniam. j. de pœn. Alex. consi. 72. col. 3. vol. 3. ¶ Amplia quartò, etiam si stetisset vsque ad terminum taxatum, sed non vsque ad finem termini prorogati, secundum Abb. in c. cōsuluit. col. 2. de offi. dele. ¶ Amplia quintò, etiam si recessisset ante tempus de licētia iudicis sibi data sine causa, secundum Rot. in tit. de dolo & cont. decis. j. facit gl. in c. præsentium. 7. q. j. Limita, ut procedat aduersario accusante contumaciam recedentis ante terminum, uel non comparētis, aliàs secus, l. properandum. §. j. C. de iud. quem ibi no. ad hoc Rapha. Pau. de Cast. & Ias. & ante eos Bart. in l. consentaneum, C. quomodo & quando iudex, & in l. si finita. §. Iulianus, & ibi latè Alex. ff. de dam. infec. & in l. arbiter certo die, ubi assignat rationem. ff. de arbit. Et ex hoc iustificatur practica communis Aduocatorum dicentium & hoc præsente & accusante cōtumaciam, &c. ¶ Ex hoc infertur, quòd non probatur contumacia eo ipso, quòd reperitur citatio sine comparitione in actis registrata, contra gl. in l. sancimus, in verbo, contumacia, C. ad Treb. quam propter hoc reprehendit Ias. in d. §. j. ¶ Amplia etiam fallentiam, ut procedat etiam in criminalibus, sm Bart. & Imo. in l. inter accusatorem. ff. de publ. iudic. ꝙ intelligo uerum, ubi proceditur per uiam accusationis, secus si procedatur per uiam inquisitionis, per ea quæ statim dicam, & per dictum Bar. in l. absentem. §. j. ff. de pœ. Sublimita, ut non procedat quo ad effectus, qui ipso iure resultant ex dispositione iuris, uel statuti, ut quòd contumax habeatur pro confesso, quia habebitur pro confesso, dato quòd nō fuerit accusata contumacia, secundum Bal. in l. si tutor. C. de interd. matr. quem sequitur Ias. in d. §. j. Arbitror istam sublimitationem fore periculosam propter rationem Bart. in l. arbiter. licèt. n. statutū uelit contumacem haberi pro confesso, reqritur tñ pronunciatio iudicis, sm Abb. in c. fi. j. de iur. cal. no. per gl. in c. 2. de confes. in 6. Istam aūt pronunciationem non poterit facere iudex nisi pars petat, iuxta gl. in l. scimus. C. de inof. test. & in c. fi. vbi Abb. s. de resc. & si pars petat, obstabit sibi exceptio, ꝙ non accusauerit contumaciam alterius. ¶ Secundò statutum recipit interpretationem ēt passiuam a iure cōi. l. j. §. lex Falcidia. ff. ad l. Fal. ¶ Cum ergo a iure isto non reputetur cōtumax per ea, quæ supradicta sunt, ergo in eo non habebit locum statutum, accedat, ꝙ istud statutum est contra ius, & strictè interpretādum; ut de isto statuto dicit Bal. in c. nullus, & ibi Fel. in fi. j. de præsum.

31 ¶ † Tertia conclusio. Cōtumacia est peccatum mortale. c. sciendum. 8. q. j. c. si quis in sum. 81. dist. adde, ꝙ cōtumacia dicitur delictum. l. omne delictum, in prin. ff. de re mil. l. properādum. §. & si quidem. C. de iudic. & ideo stante statuto, ꝙ condemnatus pro delicto possit impunè offendi, etiam condemnatus per contumaciam offendi potest, sm Bar. & alios. in l. j. §. fi. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & ibi Alex. & per eundem in l. si mora, solu. mat. & per Gand. in tracta. malefic. titu. de banni. pro maleficio, col. 2. & seq. sed aduerte, quia uidetur ꝙ non sit delictum, per ea quæ hic dicit Abb. nam ab homine pro delicto nullus excōicatur, pro contumacia uerò sic: ergo contumacia non est delictū, & ita arguit Fel. in c. ex literis. col. 12. s. de constit. ubi dicit, quod *communis opinio* est, ꝙ contumacia non sit delictum de se, nisi in quinque casibus, & ideo idem Fel. in c. super eo, el j. in fi. j. de testi. decidit, ꝙ banniti pro contumacia nō repelluntur a testimonio, nisi statutum aggrauaret contumaciam, quia uelit contumaces haberi pro confessis, quod benè signa.

32 ¶ † Quarta conclusio, maior est contumacia in non comparendo, qui contumacia in non parendo, sm gl. in clem. j. de dolo & contu. & in l. creditor. §. 3. ff. de app. Confirmat Dec. quia contumacia in non parendo non est propriè contumacia, per text. in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. qui mihi probat oppositum in uerbo, contumax oīno est. pondera verbū, est, qđ denotat proprietatē, secundum Bar. in l. si maritus. §. legis. ff. de adul. Adducit ēt, quia contumax in non cōparendo magis vr̄ contēnere, ar. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. poterat cōprobare, quia leuius est comparere quàm parere: nā qui cōparet, nihil exhibet, nisi præsentiā, quā retinet. l. contumacia. §. j. ff. de re iudi. facit, quia facilius quis seruit de psona, quā de rebus, sm gl. in l. hæ operæ. ff. de oper. lib. cū ergo facilius sit comparere, certè magis contemnit, qui non comparet.

paret.arg.gl.in c.fi.14.dist.& in c.fi.14.q.vlt.& eorum, quæ scribit Fel.post Abb.in c.cum quidam. col.4. ꝯ.de iureiu.Istam conclu. impugnat solus Are.per tria, quibus respondet Dec.hic. Aduertetamen inquantum Dec.respondet secundo argumẽto, quòd solutio non uidetur uera: nam si uerum est, quòd contumacia non comparendo sit species contumaciæ in nõ parendo, est necesse fateri, quòd dicatur propriè contumacia in non parendo, quia species propriè continetur sub genere suo.l.cum lege.ff.de testa. Vnde uidetur uerior solutio, ꝙ licèt contumacia in nõ cõparendo sit species contumaciæ in non parendo: tamen quia est duplicata, cum nõ pareat, nec compareat, dicitur maior. Tertiò arguit Dec.de æquiparatione. contra facit tex.in c.certum.11.q.3.& soluit, ꝙ illa æquiparatio procedit in non obediendo sacerdotalibus præceptis, & sic pro re non leui: quæ solutio non est tuta, cum possit fieri præceptum a sacerdote etiam pro re leui. Aliter ego puto respondendum, quòd licèt ibi æquiparentur illa tria quantum ad pœnam excommunicationis, non tamen recte infertur, ergo non est maior altera: quia excommunicationis pœna non commensuratur delictis, cum sit medicinalis.c.j. de sent.excom.in 6.& traditur in c.at si clerici. ꝯ.co. Vltimò ego arguo contra istam conclusionem, qui in iudicio iussus a iudice parere recusat, dicitur manifestus contumax. c.venerabilis. §.secus, de senten.excommun. in 6. per quem ita dicunt & Anto.& Arc.hic. citatus uerò, ut compareat in iudicio, regulariter si non comparet, dicitur manifestè contumax, secundum glos.in d.cle. 1.sed sic est, quòd manifesta contumacia maior est, quàm non manifesta, ut probant dicta Abb.ꝯ.col.9.& est tex.in simi. Instit. de obli.quæ ex delicto nasc.§.j. magis enim delinquit qui palam facit, quàm qui clam ratione mali exempli.c.præcipuo.11.q.4.c. 1.de ueter.lib.11.l.3.C.de summa Trinit. Potest dici, quòd argumentum procedat cæteris paribus, uerùm contumacia in non
33 comparendo, quia duplex, est isto respectu grauior. ¶ † Vltimò no. quòd iudex potest ferre sententiam per uerbum, uidetur. Circa istud no. aduerte plura. Primò secundũ Dec. nõ uidetur probari in tex.propter adiunctum verbum, iure. Considera, quòd talis additio nullam addit certitudinem uerbo, uidetur. nam ẽt subintelligebatur, si non fuisset expressum. l.fideicom.§.quamquam.ff.de leg.3.Fel.in c.j.col.4.ꝰ.de consti. Considera etiam, ꝙ ex alio non uidetur probare, qui simpliciter non dicit, Concilio uidetur, sed dicit, nulli potest iure uideri. Pondera uerbum, põt, cum negatiua præcedenti, quod tollit omnem dubitationem, ut no.in l.nemo potest.ff.de leg.j.cum simil. ¶ Secundò aduerte, quòd vltra allegata per Decium hic (quæ omnia habuit a Basigna.) sunt etiam alia iura. vnde adde in primis, ꝙ ualet sententia & Concilium, etiam si iudex dixerit: non uideo, cur non sit condemnandus, ſm Bar.Ang.Pau.& Mod.in l.j.§.si quis ita.ff.de verbo.ob.& *est communis opinio*. ut per Fel. in c.cũ uenerabilis. col.16. uers.neque credas.ꝯ.de excep. Secundò adde tex.in l.si pupilli.§. sed si ego, ff.de neg.gest.in uerbo, & mihi ur.& ibi no.Ang. Aret. Doctores consulentes.& illum tex.uidetur etiam no.Ias. in l.planè.§.si eadem.ff.de leg.j. ¶ Tertiò adde, ꝙ idem est si diceretur, ita prima facie uidetur, si postea contrarium non determinetur. l.unica.§.si uerò non omnes.C.de cad.toll.c. dilectis filijs.§.præterea.ꝯ.de app.l.alienæ.§.fin.de fideic.li. Quartò adde, idem si dicatur, prima fronte uidetur.l.quinquaginta.ff.de proba.& ita in contingentia facti attestatur consuluisse Ias.in l. cum seruus.§.si Titius.in 6.not.de leg.j. Quintò adde, idem si dicatur, ita fortè uideretur, quia uerbum, fortè, est uerbum phylosophicum, ſcd̃m gl.in l.si duo.ff.de arb.& in c.2.de testa.ubi latè Barb. & ita concludit Ale.in l.in substitutione.ff.de uulga. & Fel.in c.accedens.
34 el j.col.fi.ꝯ.ut lit.non contest. ¶ † Et trãsgrediendo ulterius quæritur, an ualeat sententia lata per uerbum, credo. R̃ndent Mod. quòd sic, adducentes infinita, ut hic per eos. Adde tex. in c.cõsuluit, in uerbo, credimus distinguendum, supra de offi.deleg.& Alcia.in d.l.in substitutione. Idem si feratur, per uerbum, existimamus, secundum Mod.vltra quos est tex. in l.existimo. ff.de uerb. obl. Idem si feratur per uerbum, putauimus.l.nõ putabam.ff.de
35 condi. & dem.l.& puto.ff.famil.ercisc. ¶ † Quærit etiam Dec.an valeat sententia, si feratur hoc modo, ita iudicamus secundũ nostram conscientiam? & r̃ndet ꝙ non, quia iudex debet iudicare secundum acta & probata, & non ſm ꝯscientiã.l.illicitas.§.ueritas.ff.de offi.præsid.& ita tenet Bal.in c.nisi cum pridem, de renun.& in c.j.§.scrũm, de cõsue.rec.feud. Adde, ꝙ idem tenet Ias. in §.sed istæ.col.22.Insti.de actio. Sed aduerte, quia contrarium ur̃ posse suaderi præsupposita vna regula, ꝙ illa interpretatio est capienda, quæ facit actum ualere.l.quoties, de reb.dub.& l.quoties, de reg. iur. & de sententia tenet gl.in l.& puto, in uerbo, nõ communicari.ff.famil.ercisc.dum ergo dicitur in sñia, secundum conscientiam nostram, debemus intelligere de conscientia legibus informata, & sic de conscientia, quæ resultat ex actis. Probo in simili, si fiat delegatio alicui, ut iudicet ſm suam cõscientiam, ualet delegatio, & intelligitur de conscientia iuribus informata, secũdum Bal.in l.j.qui accu.non pos.& in disputatione incip. Statuto cauetur, fœnerator.& Doctor meus in l.fi.col.pe.C.vn-
36 de legit. ita etiam dicamus in sententia, ut ualeat. ¶ † Tertiò aduerte inquantum Abb.dicit, ꝙ creditur Doctori asserenti scholarẽ suum idoneũ ad Doctoratum per verbum, ur̃. Adde, ꝙ creditur ẽt si dixerit, eũ uideri sufficientẽ, ſm ꝙ fragilitas humanæ naturæ patitur per tex.in c.j.ꝰ. de seruit. Item sufficit, promotores iurare de credulitate, secundum Fel.in c.proposuisti.ꝯ.de prob. & Ias.in l.admonendi.col.80.ff.de iureiur.& quòd credatur promotoribus de sufficientia suorum scholarium, est tex. in l.nemini.C.de aduo.diuer. iudi. An autem Episcopus possit reprobare non obstante testimonio promotoris, uideatis Fel.in c.ex literis. col.fi.ꝰ.de consti. Caueant tamen domini scholares, ne petãt indignè doctoreum gradum, quia incurrerẽt delictũ præsumptionis, ſm gl.tertiam, in cle.fi.de magist.& Abb.in c.cum in cunctis,
37 in princ. ꝰ. de elect. ¶ † Quartò aduerte inquantum Abb. determinat, quòd peritus in arte potest deponere per uerbum, ur̃. ad rõnem esse, quia deponit de his, quæ percipit iudicio intellectus. ad hoc adde quæ scribit Fel. in c.causam. col.5.ꝯ.de testi.& Ias.in rub.ff.de iureiu.col.2. ¶ Quintò aduerte inquantum Ab. facit differentiam inter peritos in arte, & testes, ex hoc datur intelligi, quòd deponentes de peritia artis, nõ sunt propriè testes, & ista est ueritas, vt probatur in c.quia iudicante, in uerbo, agrimensoris.ꝯ.de præscri.& in l.certi iuris, C.de iud. & ita tenet Ias. in l.j.§.fi.& ibi dixi.ff.de verb.obl. vnde infertur, ꝙ licèt testes nõ possent deponere dictum suum in scriptis. c.relatum. 5.q.2. tamen periti in arte poterunt deponere per scripturam, in l.pe.§.
38 fi.ff.si mens.fal.mo.dixe. ¶ † Ex gl.2.& dictis Abb.super ea, habes quòd falsa latinitas, quæ potest saluari per figuram, non uitiat rescriptum, & ita limitatur c.ad audientiam, & ibi Mod.ꝰ.de rescr. Adde, ꝙ falsa latinitas, quæ contingit ex uariatione unius literę, non uitiat rescriptum, neque etiam defectus literæ, vel syllabæ, quando constat de intentione scribentis.c.ex parte, & ibi Abb. & Mod.ꝯ.de fide instr. Similiter falsitas in orthographia non uitiat rescriptum, Socinus cons.15.in fi.& hodie curia non admittit exceptionem falsæ latinitatis, ſm Car.cons.95. Nobilis, & præstans amice.& sequitur Fel.in c.ex parte. indignum enim est nos arctari regulis Donati, c.indignum, 28.dist. utilius enim est uerio res, quàm discretiores proferre sermones.c.sedulò, eadem distin. ubi gl. dicit, quòd infirmus non quærit medicum eloquentem, sed sapientem. non est tamen Iurisconsultorum grauitati contrarium allegare Grammaticos, secundum Fel. in d.cap. Rodulphus, col.15. supra de rescript.& in legendo & punctuando literam, standum est Grammaticis, secundum Bal.in l.j.in prin.C.de libe. præte. hæc poteritis addere ad copiosè scripta per Fel.in d. c.ad audientiam. Gl.3.diuiditur in duas partes. In prima timore contrarij ponit unam rationem, quare fuerit facta interrogatio. In 2.aliam. secunda ibi, uel forsitan. Rursus secunda subdiuiditur in tres particulas.in prima facit quod dictum est, in secunda se restringit; in tertia quantum ad intellectum tex. reprobat secundam rationem. secunda ibi, nisi aliquid. Tertia ibi, sed illa.
39 ¶ † In eadem glos.ex superabundanti, &c. habes vnam rationem interrogationis, ex qua habes reportare secundum Abba. quòd iudex potest interrogare ad cautelam, ut præcludatur uia exceptionibus facti, argum.cap.peruenit, supra de arbit. facit vulgata regula, abundans cautela omninò non nocet.l.testamẽta omnia.C.de test. uidetur tamen quòd æquitas non suadeat fieri hãc interrogationem, quia superfluas interrogationes iudex ex officio tenetur reijcere, secundum Spec.tit.depositio.§.10.in princ. Ergo ipse nõ debet similes facere.& quia si interrogatus respondisset negatiuè, fuisset delusus a iudice, quæ delusio non uidetur toleranda, argum.l.si domus. ff.de lega.1.& si dixeris, non est ex toto superflua, quia præcludit uiam exceptionibus facti: respondeo, quòd non sit in potestate iudicis reijcere exceptiones calumniosas, & ad ulteriora procedere appellatione non obstante, secundum Innocen.in cap.post electionem. de concessio.præben.& est tex.ubi Abb.in c.ex parte 2. supra de offic. deleg. non uidetur de talibus exceptionibus curandum. ¶ In eadem glo.in fi.habes, quòd unum collegium non potest in totum tanquam suspectum recusari. istam conclusionem reprehendit Abba. ut hic latè per eum. Ex cuius dictis, ut clarius ueritas habeatur, fac quinque conclusiones.
40 ¶ † Prima conclusio, Concilium prouinciale potest totum recusari, cap.licèt, infra tit. proximo. Sed aduerte, quòd ibi non apparet, quòd illi Consules collegialiter iudicarent tanquam uniuersi. ad idem tex. in d.cap. quòd suspecti. 3.quæst.5. Sed secundum Barba. etiam non probat, quia ibi specialiter erat Concilium congregatum contra Ioan. Chrysostomum, quo casu patenter apparebat odium. Nec obstat, ꝙ etiam ibi dicatur, quòd Anastasius recusauit Cõcilium Calcedo. quia ibi dr̃, quòd causa erat decidenda a Patriarcha solo, & inimico Anastasij: sed si tota synodus habuisset iudicare, text. non aperit quòd potuisset recusari. potest fortè dici, ꝙ imò probatur, dum dr̃ quod d.Io.recusauit. Nec obstat, ꝙ fuisset Concilium specialiter congregatum ꝯ eum, quia esto, satis ex hoc elicitur ꝙ totum vnum Concilium potest ex causa inimicitiæ recusari, & benè probatur in cle. pastoralis.§. Pisana, de re iudic. sequitur Spe.tit.

de requi. Concil.in prin.vers.scias.& Cal.consi. 6.in tit. de appel. quam allegant,& sequunt Mod.hic.Idem tenent Alex. & Mod. in l.apertissimi.C.de iudi.& Perus.in c.postremò, uers.octauò & vltimò,& in c.cum speciali.ver.decimò quæritur. ĵ. de appel.facit tex.in c.statutum.§.cum verò. de rescri.in sexto. pro ista conclusione Fel.adducit rationem.a Cõcilio potest appellari.c.multis.17.dist.ergo etiam poterit recusari, quia appellatio & recusatio a pari procedunt,c.super eo.ĵ.de appella.Sed parum facit, quia appello a iudice in quem consensi, & tamen non recuso,c. inter monasterium.ĵ.de re iud.intellige istam conclus.apparente probabili causa,aliàs præsumeretur recusari in fraudẽ, secundum Bal.in l.hoc modo.ff.de cond.& dem.ista declaratio Bal.parum operatur de iure Canonico,quo iure requiritur,ꝙ cognoscatur de causis suspicionũ.d.c.cum spãli. Sed de iure ciuili, quo proponitur recusatio per solũ iurm recusantis,ẜm gl.& Bar.in l. quia poterat.ff.ad Treb.declaratio Bal.est vtilissima, & ex ea infertur ad dictum Spec.pallegatũ,ꝙ non sufficeret iurare oẽs Doctores vnius ciuitatis esse suspectos, nisi cõstaret de ꝓbabili causa.¶†Secunda conclus.vbi caput est suspectum, põt totũ Concilium recusari.d.c.ꝙ suspecti.Attende, quia ibi caput erat iudex solus,& alij coepiscopi assessores,istã conclõnem sequit Bal.in l.1. C.si rector ꝓuin.& transeunt *communiter* Doc.hic. idẽ tenet Ale. cons.40.incip.Perspectis verbis,col.2.Fel.in c.cãm quæ, col.j.de offi.dele.Dec.consi.151.col.9.facit c.insinuante,de offi.del.In ꝯrium arguo sic; Archieps,qui iudicauit in cã principali,vr̃ suspectus in cã appellationis,l.eos,in princ.C.de appel.notat glo.in c. querelam,s̃.de elect.Fely.in c.insu per,col.5.ĵ.de testi.& tñ si appellatur,ab eo constitutum est ꝙ appelletur ad Concilium prouinciale,in quo ipse est caput,c.multis,cum gl.16.dist. c. omnis, 2.q.6.quod nullatenus statutum fuisset,si ꝑp caput totum Concilium posset recusari.Cogita si ex sequen.resultat solutio;intellige ergo vt procedat, qñ caput esset tale, cui alij de collegio nõ auderent ꝯdicere,aliàs secus.ita Bal.hic & cæteri sequuntur.Secundo intelligerem procedere, vbi Concilium remoto capite non valeret de illa causa cognoscere. secus vbi posset: tunc solũ caput esset remouendum per ea,quæ dicam in sequenti conclusione.¶†Tertia conclusio,vbi præsidentes Concilio sunt suspecti,poterit totũ Conciliũ recusari,etiã ꝙ caput non sit suspectũ, argu.c.fi.s̃.de procur.intellige procedere,si præsidentes Concilio sunt coniudices,secus si intersint tanꝗ assessores: tunc erit arbitrarium, an tota synodus possit recusari considerata qualitate capitis. Qũo autem cognoscatur,an Episcopi sint coniudices an assessores,videatis Pan.& alios in c.non potest,ĵ.de re iudi.& Fely.in c.irrefragabilis,s̃.de offi.ordina.tñ placet,ꝙ dicantur assessores tm̃,qñ Concilium fuit congregatum pro aliqua causa speciali solum, prout voluit Archi.in summa,3.qõ.8. & probatur in d.c.quod suspecti,vbi Patriarcha solus erat iudex. intellige secundò,qñ remotis præsidentibus non remanet Concilium in perfecto numero requisito ẜm qualitatem causæ, aliàs solum suspecti essent remouendi,arg.c.gratum,cum gl.s̃.de post. præl. & c.ꝙ sicut,s̃.de elect.ita Abb.hic,& alij non impugnant. qualis autem debeat esse numerus Episcoporum secundum qualitem causæ,declaratur per gl.in summa,15.q.7.& Abb. in d.c.nõ potest.¶† Quarta conclusio, ꝑp suspicionem assessoris potest iudex recusari, sequitur Sal.in l.j.C.si quacun.prædi.pote. vbi respondet ad illum text.quem ad hoc allegat Barb.in ꝯrium,& sequuntur Mod.ratio est ẜm Abb.quia eoipso,ꝙ suspectum assessorem non remouet,se ipsum suspectum reddit, & omnis cã est sufficiẽs ad recusandum iudicem,ẜm gl.in c. cum R.canonicus, s̃.de offi.deleg.intellige procedere,si iudex sit lr̃arum ignorans, secus si sit iurisperitus,ẜm d.Ant.hic,quia sapiens falli non potest,secundum gl.in l.iustitia,ff.de iust.& iu.ego crederem, ꝙ si iudex non remouerit assessorem suspectum,esto ꝙ esset peritus, posset recusari per rõnem s̃.allegatam.†An aũt Eps̃ possit recusari ꝑp suspicionem sui Vicarij? rñdeo ꝙ non,per tex.in c.si.contra vnum,in fi.de offi.dele.in 6.quod eꝯ, an ꝑp suspicionem Epi possit recusari Vicarius? Bal.in d.l.j. determinat ꝙ non, sequitur Dec.hic.Contrarium est verius, & ꝯrium tenent *communiter* Doc.Sal.Soc.in d.l.j.Abb.Imo.& Fel.in d.c.insinuante, per illũ tex.Ias.in l.apertissimi,in 3.col. C. de iud. & ratio est manifesta. potest.n.Eps̃ reuocare Vicarium suum prohibito,ẜm glo.in cle. fi.de proc.& Gemi.in c.j.de offi.Vicar.in 6.est ergo verisimile, ꝙ Vicarius trahetur in sententiam Epi ne remoueatur. & ex hoc infero, ꝙ si Vicarius Episcopi esset confirmatus a Papa, ꝙ non posset recusari.ratio,quia tunc nõ potest per Episcopum remoueri,ẜm d.Ant.in c.nouit.ĵ.eo,vbi scripsi,in 6.& no.& in istis terminis posset saluari opi.Bal.& Dec. & ita uoluit Perus.in c.dilecti.2.j.q.4.ĵ.de appel.vbi uideas quid de alijs Vicarijs.An autem in causa dele.Vicario per Papam procedat ista conclusio? Card. in clem.2.in 8.q.de rescr.tenuit ꝙ non,& sequitur Fel. in d.c.insinuante.Ego valde dubito,quia militat eadẽ rõ,ne Eps̃ trahat eũ in suã sñiam rõne officij,vt s̃.dixi.¶†Quinta conclusio, Cõciliũ gñale nõ põt recusari. in *ista conclusione* trãseunt oẽs; aduerte tñ, quia ratio assignata ꝙ ecclesia Dei nõ possit errare. c.a recta,24.

41 (margin, beside "la.¶†Secunda conclus.")

q.j.nõ vr̃ vera.primò nõ ꝓbatur in d.c.a recta,qa ibi solũ dr̃ ꝙ nõ cõstat ecclesiã errasse.scdò,qa ecclesia nõ põt errare.i.in articulis fidei,nã ꝑ illis orauit Christus, ne deficeret fides sua.§.j.ad fi. 21.dis.c.maiores,de baptismo.Sed in alijs põt errare. c.a nobis, & ibi Abb.ĵ.de sen.excõ,gl.in c.j.de reliq. & vene. san. Scdò procedit in ecclesia vniuersali vera,cuius caput est Christus, non in ecclesia representata per Conciliũ,ẜm Abb.in c.significasti,s̃.de ele.& in c.j.§.vna.& ibi Fel.s̃.de sum.Tri.& fi.cath. vnde alij aliã rõne assignãt,qa Cõcilio gñali præest Papa, qui nõ põt recusari, ẜm Abb.in c.querelã,in gl.j.s̃.de ele.& dixi s̃.Sed aduerte,qa ista rõ nõ vr̃ vera.licèt.n.Papa regulariter nõ possit recusari;tñ si recuset, ex probabili cã tenetur lege honestatis cãm alteri delegare,ẜm gl.in c.nullam.2.q.5.quàm extollit Ro. cons.521.inc.Circa propositũ.Scdò,qa attẽta ista rõne sequeret, ꝙ si contẽderet inter duos de Papatu,iuxta tex.in c.si duo.89.dis. ꝙ posset Conciliũ recusari;qa ibi non præest Papa, cuius ꝯriũ vult Abb. hic, in uers.maxime hoc puto.An aũt Papa possit recusare Concilium congregatum ꝯ se,Barb.tenet hic ꝙ sic.ꝯrium vr̃ per supradicta, & quia supra Conciliũ nemo est alius,uix unꝗ Cõcilium cognosceret de causa Papæ.¶ Istis p̃missis remanent expeditæ duæ rõnes gl.quare fuerit Eps̃ hic interrogatus:videamꝰ an aliæ possint assignari. ¶Tertia rõ assignat per Vincen. & Philip. hic,ut fuerit interrogatus ad excludendum ius reuocandi domũ declarando,vt hic per Abb. Aduerte, quia iste intellectus nullatenus vr̃ uerus.Primò,quia in tex.non dubitatur de uirib.citationis.Ergo dicendũ est,ꝙ fuerit legitima,& sic obiecta crimina in ipsa citatione,iuxta tex.in c.j.de ætate & qual.in sol.¶ Secũdò ubi agitur de electione prælati, cessat ius reuocandi domũ, ẜm Abb.in c.fi.col.fi.ĵ.tit.prox.Ergo idẽ, vbi agitur de remouẽdo malo prælato,tũ qa militat eadẽ rõ, tũ qa ꝯriorũ eadẽ debet esse disciplina,l.j.ff.de his,qui sunt sui,vel alieni iuris.cum si. Ad tex.in c.præsenti, rñdeo ꝙ ibi non dr̃, ꝙ competat ius reuocandi domum. ¶ Quarta rõ assignat, ꝙ fuerit interrogatus ad tollẽdã exceptionẽ,ꝙ hmõi cã esset remittẽda ad Papatũ,cũ sit de maiorib. causis.c.vt debitus,in fi.de appel.Istã impugnat Pan.rõne,de qua hic per eũ,ꝗ potestis sic cõprobare. vbi Delegãs reseruat sibi aliquã cognitionẽ;respectu reseruationis, nõ p̃nt partes prorogare iurisdictionẽ delegati iudicis, ẜm Inn. in c.inter dilectos,de excess. præla.Fel.in c.P.& G.de offi. deleg. col. pe. & quia illa sola iurisdictio põt prorogari,quę habetur in subdito,vt no.in l.testamenta omnia. C.de testa. Quinta rõ interrogationis adducitur,quia erat alterius prouinciæ.Sed istã reprobat Abb.& benè,vt hic per eum.¶†Sexta rõ assignatur per Pet.de Anch.& Imo. hic,ꝙ Eps̃ habeat ius eligendi,an velit conueniri corã Concilio,vel coram Papa.c.neminem,in fi.ibi,nisi sit prælatus. 3.q.6. Ad tollendum istud ius eligendi fuit interrogatus Eps̃,& ante istos, ita intellexit hunc tex.Spec.tit.de comp.iud.adi.§.j.uer. sed nunquid.& sequitur Dec.hic.quare conueniens est,ꝙ si Eps̃ velit cãm tractari coram Papa,cui est reseruata decisio,d.c.accusatus debeat audiri,ne causæ continẽtia diuidatur.l.nulli. C.de iudi.Ego credo,ꝙ assumptum istorum sit falsum,per tex.in d.c.ꝙ suspecti,3.q.5.vbi si Eps̃ uult recusare Concilium, oportet quod adducat, & probet legitimam causam suspicionis,quam certè frustratoriè probaret,si haberet ius eligendi & inutile fuisset remediũ recusandi,si competeret ius eligendi.Non ob. tex.in d.c.neminem,quia illa exceptio,nisi sit prælatus,debet referri ad uerbum,termine-tur.¶ Septima rõ ur̃ posse assignari, ꝙ fuerit interrogatus ab aduersario, an eum uellet experiri ad tollendas exceptiones obijciendas contra personam ipsius accusatoris, de quibus in l.qui accusare,& in l.qui iudicio. ff. de accus. & ẜm istũ sensum cessabit ardua difficultas.l.si conuenerit,de qua statim subijciã. ¶†In glo.in uerbo,experiri.ibi,aliquando pro agere.Pan.dicit,ꝙ istud est regulare, pro quo ultra copiosè adducta per Mod.adde optimum tex.in §.edicto,in verbo,siue experiantur,siue conueniantur,Insti.de usucap.& in l.si longius,cum glos.ff.de iudi. Sed aduerte,quia ista glo.vult totum oppositum,dum dicit, aliquãdo pro agere; dictio, aliquando, denotat regulam esse in contrarium.l.aliquando.ff.ad Velleianum. Credo.n. uerius esse,quod dicit Abb.& ad glo.posset responderi, quòd dictio, aliquando, facit quandoque regulam.Institu.quibus modis re. contra.obl. in princip. ¶ Aduerte etiam inquantum Abb. assignat rationẽ, quia prouocãdo reum ad iudicium actor experitur iura sua. Ista ratio non uidetur uera, quia ea attenta etiam reus propriè diceretur experiri, nam proponendo exceptiones suas, etiam ipse experitur iura sua. Hinc est, quòd in exceptionibus reus dicitur actor.l.j.ff.de exceptio.¶†Glos.in verbo,placere,opponit de l.si conuenerit. Ista est fortis oppositio, & super ea consistit ferè tota materia huius capituli. dantur plures solutiones. prima fuit solutio glos.quòd regulariter sit locus pœnitentiæ per text. in c. cum laici, infra de iurepatrona. nisi pœnitentia sit præiudicialis tertio. l.nemo. de regu. iuris. istam solutionem damnat Abb. ut hic per eum. Ex cuius dictis habetis notare duo. Primò, quòd licitum est uenire contra factum proprium nulliter gestum,& ita notat Abb.in d.c.cum laici.ad idem tex. in c.quia

presbyte-

presbyterorum,j̃.de reb.eccl.non alie.& in c.diuersis. j̃.de cler. coniug.de quo uideatis doctr.Bar.in l.post mortem.ff.de adop. repilogatam per Pan.in c.noster,s̃.de elect.& per Fel.in c.2.col. 3.j̃.de excep.Secundò habetis limitationem ad c.cum autem.j̃. de iurepa.& ad ea,quæ diximus in rub.s.ꝙ non est licitum patronis in totum variare,& discedere a prima præsentatione,vt procedat,quãdo prima præsentatio tenet,secus si nulla fuit,ita vult Abb.hic:sed certè aduertatis. ista etiam solutio mihi nõ placet, quia etiam ꝙ sit licita pœnitentia,tñ pœnitẽs tenetur ad interesse suo aduersario,ut j̃.latè discutiam.Secunda fuit solutio Gofredi, ꝙ ille tex. loquatur in pacto de litigando coram iudice nõ suo, iste uerò in pacto de non declinando iurisdictionem iudicis sui,quàm fortè subsistente legitima causa suspicionis,uel priuilegio poterat declinare. istam solutio. sequuntur *cõiter* Canonistæ hic,& Legistæ in contrario.gl.& Bar.in l.hæres absens.in §.proinde.ff.de iud. Pro clariori intelligẽtia facio duas distinctas conclusiones, quibus expeditis erunt omnia scripta Doctorum, ni fallor,bene enucleata.¶Prima conclusio:pactũ prorogatiuum iurisdictionis iudicis non sui est reuocabile usque ad litem cõte. ita loquitur d.l.si conuenerit.Contra istam conclus.obstat regula,ꝙ semel,de reg.iur.& regula.l.sicut. C.de act.& obl. ¶Pro resolutione inuestiganda est ratio huius conclusionis.Quidam dicunt rationem esse, quia pactum cõtinet obligationem facti,ad quod nemo præcisè compellitur, sed soluendo interesse liberatur.l.stipulationes non diuiduntur.ver.Celsus.ff.de uerb.ob.Ista ratio non vr̃ vera,quia ea considerata sequeretur idem dicẽdum in pacto de non declinando,cuius ɔ̃rium dr̃ in textu isto,& dicã in seq.conclusione. Præterea non est vsque adeo expeditum,ꝙ agi possit ad interesse, ut j̃.dicam. ¶Secunda rõ assignatur per Io.An.in tit.de comp.iud.adi.§.j.ver.quid si promisit. ꝙ ideo sit locus pœnitentiæ,quia non accessit consensus proprij iudicis.c. significasti.j̃.tit.px.Ista ratio non vr̃ bona,quia dispositio c.significasti.procedit in clericis tantum.l.si conuenerit,loquitur ẽt in laicis.¶Secundò non bona videtur, quia ea considerata sequeretur,ꝙ post litem cont.esset etiam licita pẹnitentia, cuius ɔ̃riũ dr̃.in d. l.si cõuenerit.¶Tertia rõ assignatur per Are.hic. acquisitio iurisdictionis est acq̃sitio iuris corporalis: incorporalia aũt non acquiruntur sola cõuẽtione,sed requiritur traditio,vel quasi.l.3.§.datæ.ff.de vsufr.quæ traditio fit per vsum & patientiam.l. quoties.ff.de serui.Antequàm ergo iudex incipiat uti iurisdõne prorogata,licita vr̃ pœnitentia. Istam etiam impugnat Ias. quia non agitur de noua iurisdictione danda, sed de proroganda,cui obiectioni posset responderi,ut j̃.dicam. ¶Sed ex alio non placet,quia rõ Are. solũ procedit quantum ad acquisitionem dñij, & quasi possessionis iurium incorporaliũ, sed quantũ ad acquisitionem actionis ad rem seu ad ipsum ius sola conuentione acquiritur actio.§.fi.Inst.de seruit. vnde etiam non vr̃ licita pẹnitentia,sicut in rebus corporalibus, in quib. etiam ꝙ non sit translatum dñium,nec possessio,tñ non licẽt pẹnitere,sed agere actione personali,vt ɔ̃ctus adimpleatur.l.ex empto.ff.de act.empt.cum sim. ¶Quarta rõ assignatur per Bal.& Ang.in d.l. si conuenerit.quia iurisdictio est iuris publici.l.j.§.ius publicũ. ff.de iusti. & iu.& in his,quæ sunt publici iuris,facta priuatorum nihil pñt.l.priuatorum.C.de iuris.om.iud.l.ius publicum.ff.de pac.Istam reprehendit do.Ias.ibi,quia lex priuatorum procedit,ubi agitur de danda iurisdictione penitus non habenti, secus si agitur de prorogãda iurisdictione illius,qui habet, unde patet in l.2. ff.de iud. & in c. P.& G.de offic. deleg.cum sim. defendendo istam rõnem posset dici,ꝙ iurisdictio prorogata dicitur noua iurisdictio, & non eadem s̃m Bal.in l.si a te.C.de pac.inter empt. & uend.& Fel.in c. de causis,col.2.de offic.deleg. Ex alio non uidetur vera, quia ea considerata sequeretur ꝙ etiam lite conte.esset locus pœnitentiæ.¶Item sequeretur, ꝙ partes nunquã possent prorogare iurisdictionem iudicis non sui ɔ̃ iura præallegata. Posset tñ dici,ꝙ efficaciter iudici non acq̃ritur iurisdictio prorogata uirtute pacti,sed uirtute litis conte.sicut procuratori efficaciter nõ acquiritur ius in lite uirtute mandati,quin semper possit reuocari,nisi sequatur litis conte.l.post litẽ.ff.de proc. Quinto loco Alb. de Ros.ibi, & Doc. hic uidentes nõ posse assignari peobabilẽ rõnẽ, dederunt nouum intellectum ad l.si conuenerit, vt intelligatur quòd sit licita pẹnitentia de cõsensu ambarũ partiũ. iste intell's vltra ꝙ est indubitabilis,non vr̃ verus,quia ille tex.vult ꝙ post litem conte.non possit voluntas mutari, & tñ si intelligeretur de consensu ambarũ partiũ,istud esset falsum,q̃a etiã iudice ordinario post lit.cont. de eo consensu vtriusq; partis licitũ est recedere,& ire ad aliũ iudicem,s̃m Inn.in c.cum M.de consti.& Fel.in c.ex tenore.col.fi.s̃.de rescrip.ita limitantes.l.ubi cæptum. ff.eo.

49 ¶†Secunda cõclus. pactũ de nõ declinando iurisdictionẽ ꝓprij iudicis est irreuocabile,& statim obligatorium.Circa istã cõclu. aduertẽdum est ad plura.primò an probetur hic, secũdò an alio iure;tertiò an auctoritate;quartò an simili;quintò quæ sit rõ diuersitatis inter istam cõclus.& pręcedentẽ; vltimò an aliqd obstet ɔ̃ istã conclus.¶Circa primũ,Dec.hic in lectura Pisana dicit non probari,nisi velimus diuinare, sed postea in lectura Papiẽsi se correxit,q̃a necessariò iste tex. dẽt intelligi,ꝙ iste Ep̃s esset sub iurisdictione Concilij ꝑ ea,quæ dicit Abb.s̃.vers. tertio posset dici.¶Circa s̃m dicas, ꝙ ad idem est tex. in l. si quis in cõscribẽdo, C.de pac.& in l.si quis in cõscribendo,C.de Epis.& cler. ¶Circa tertium dic,ꝙ istam conclus.sequuntur Docto.antiqui,& Mod. hic,& in d.l.si conuenerit.Ant.de Butr.in c.significantibus,col. fi.de off.dele.gl.fi.in l.j.ff.si quis in ius voc.non ier. ¶Circa quartum dicas facere quatuor similia. primũ,prorogans iurisdõnem iudicis nõ sui ꝑ errorẽ põt docto de errore reuocare cõsensum.l. si ꝑ errorem,ff.de iuris.om.iud.& tñ omittẽs declinatoriã ꝑ errorẽ,non põt ad eã redire,s̃m gl.in l.2.in verbo, cõsensus.ff.e.Abb. post Inn.in c.ad petitionẽ.ver.no.bñ.& ibi Aret.col.3.j̃.de acc. Sal.in l.j.col.7.C.de iud.Pau.& Ias.in d.l.si ꝑ errorem. Addo fortius,ꝙ si q̃s omisit declinatoriã,& perempta instãtia,uel lata absolutoria ab obseruatione iudicij, iterũ conueniatur corã eodẽ iudice,nõ poterit amplius declinare, ita notabiliter determinat Guil.de Cu.in l.eũ qui.ff.de consti.pec.per tex.in l.si quis repetere.ff.ad Turp.& istud dictũ reputat singu.Ro.sing.156.Vltimò dico tibi,in meo,char.7.col.4.s̃m simile,clericus nõ põt ꝓrogare iurisdictionẽ iudicis nõ sui sine licentia superioris.d.c.signific.& tñ põt cõsentire in iudicẽ suum, cuius iurisdictionẽ poterat declinare absq; licentia alterius iudicis sui,s̃m Abb.cons.25.Attingam.col.j.vol.j.sequuntur Mod.hic.Addo tertium simile,petens copiam libelli non vr̃ prorogare iurisdictionẽ iudicis non sui.l. non ur̃.ff.de iud.& tñ petens copiam libelli vr̃ renunciare declinatoriæ,s̃m Ang.in l.sed si susceperit.ff.de iud. sequitur Alex.in apost.in d.l.non vr̃. Addo quartũ simile; viator ɔ̃hendo non vr̃ prorogare iurisdictionẽ iudicis loci,in quo ɔ̃hit, nec ibi sortitur forũ rõne ɔ̃ctus.l.hr̃s absẽns.ff.de iud. & tñ vr̃ remittere declinatoriam sibi aliquo priuilegio cõpetẽtem, s̃m Abb. in c.fi.col.10.

50 post do.Ant.j̃. de fo.comp. ¶†Circa quintum assignantur plures rões. Pan.ponit quatuor.Prima,q̃a facilius conseruatur iurisdictio in esse deducta,quàm de nouo inducatur,iuxta reg.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.c.ad apostolicam, de regula.Cõsidera,quia rõ nõ vr̃ substentabilis,q̃a iurisdictio,quæ põt declinari,non vr̃ habere perfectũ esse,cũ paria sint,nullã habere,vel habere talem, q̃ possit exceptione tolli.l.nihil interest. ff.de reg.iur.vnde eadem difficultate aliquid conseruatur, quando non hẽt perfectum esse,qua de nouo inducitur,s̃m Ias.in l.in testamento.C.de testam.mil.col.11.pro quo facit tex.in c.super

51 his.j̃.de accusa.¶†Secunda rõ,quæ implicitè ponitur in prima, est,quia odia sunt restringenda, reg.odia, de reg.iu.l.cum q̃dam. ff.de lib.& posth. pactũ de prorogando est odiosum,quia derogat iurisdictioni ordinariæ, sicut dicimus ꝙ iurisdictio delegata est odiosa,quia derogat ordinariæ, s̃m gl.in c.j.in verbo,processus,& in c.2.in gl.de rescrip.in 6. Pactũ aũt de non declinãdo est fauorabile, quia conseruat iurisdictionẽ ordinariam. Aduerte, quia Abb. in ista ratione vult, ꝙ per pactum de prorogando sit derogatum iurisdictioni ordinariæ. Istud non vr̃ verum simpliciter, nam antequam iudex prorogatus incipiat vti iurisdictione, non cẽsetur ordinarius prohibitus cognoscere de cã, cum iurisdictio semper intelligatur concessa cumulatiuè & non priuatiuè.l.fi.C.de iuris.om.iud l.j.C.de offi.præfe.vrb. Itẽ in criminalibus,ubi procedit̃ ꝑ uiã inq̃sitionis, nõ prohibetur ordinarius inquirere pendente ꝓcessu corã iudice prorogato,s̃m Io. An.in add.Spe.in titu.de cõpet.iud.adi.§.j.ver.sed nunq̃d. sequitur dñs Ant.in c.si diligenti,col.10.j̃.de fo.compe.Aret.in c.ad petitionem.col.4.j̃.de accus.¶Tertia ratio s̃m Pan.est,quia in pacto de non declinando agit̃ solũ de abdicanda quadã exceptione parti competente, ideo pars solo pacto põt renunciare. d.l.si quis in conscribendo, sed in pacto prorogatiuo agitur de dando iurisdictionẽ iudici,quæ nõ põt ei tribui,nisi acceptet,ergo ante acceptationẽ licita vr̃ pẹnitentia,arg.l.si absenti.ff.de dona.Istã rationem reprehendunt Mod.quia in ꝓrogatione non req̃rit̃ cõsensus iudicis.l.2.§.conuenire.ff.eo.Sed aduerte,quia licẽt in pacto cõcipiendo non requiratur cõsensus iudicis. d.l.2.§.ɔuenire, tñ ex hoc nõ sequitur,quin iudex possit non acceptare.arg.l.3.ff.de arbit.& ꝙ iudex possit non acceptare, vult expressè Abb. hic.& ita tenendo habetis limitationẽ ad l.munerum. §.iudicãdi.ff.de mun.& hon.vt procedat inter subditos, secus inter nõ subditos, volẽtes eius iurisdõnẽ prorogare. ¶Quarta rõ s̃m Pan.est,q̃a in pacto de prorogãdo agitur de modico ꝑiudicio. sed certè idẽ in pacto de nõ declinãdo,& sic rõ falsa. ¶Quinta rõ assignatur per Bal.in d.l.si cõuenerit,q̃a per pactũ de non declinãdo ꝓrogatur exercitiũ iurisdictionis, qđ facilimè extẽdit.in pacto verò de prorogãdo extẽdit ipsa iurisdictio, q̃ difficilius ꝓrogat̃, scd̃m Inn.in c.prudẽtiã.§.sexta.s̃.de offi. dele. ¶Sexta rõ assignatur ꝑ Ias.in l. si ꝑ errorẽ.ff.de iurisd.om.iud. quia facilius tollitur ius singulare,quàm cõe.l.eius militis.§.militia missus. ff.de test.mil.sed exceptio declinatoria non potest cõpetere, nisi iure quodam speciali,ergo citius tollitur per pactum de non declinando.Considera,an exceptio recusationis,quæ est etiam declinatoria, competat de iure communi: quod ur̃,quia oĩbus passim subsistente causa conceditur.d.cap.quod suspecti.l.apertissimi. C. de iudic.

¶Septima ratio videtur posse assignari, quia per pactū de non declinando, iurisdictio reuertitur ad suum ordinarium & naturalem statum: per pactum verò de prorogando iudicio, abdicatur a naturali iudice: ideo primo casu non est licita pœnitentia, secundo sic, nam quælibet res de facili reuertitur ad naturam suam. c. ab exordio. 36. dist. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pa-
52 ctis, & istam rationem posuit Abb. in d. consi. 25. col. j. ¶†Circa vltimum obstat vnum, quod adducit Barb. hic, priuilegio fori generalis renunciatio non præiudicat. l. j. & ibi gl. fin. si quis in ius uocan. non ierit. requiritur enim specialis renunciatio: per pactum autem de non declinando non uidetur renunciatum in specie priuilegio fori, ergo &c. Respondet ipse, soluat Apollo. Secundò respondet, quando hoc operatur calor iudicij. Sed aduerte, quia ista solutio non ualet, quia Doct. *cōiter* uolunt, quòd pactum de non declinādo etiam factum extra iudicium sit obligatorium. Secundò non uidetur verum, quòd calor iudicij operetur, quòd generalis renunciatio extendatur ad priuilegium fori, & in contrarium est casus in d. l. j. & ibi Iaso. in fine ponderat. vnde ego responderem, quòd pactum de non declinando, habet uim specialis renunciationis. Nam quod uenit ex natura actus, dicitur specialiter deductum secundum Felin, qui declarat. in c. translato, supra de constitu. Ad hoc autem, ut pactum de non declinando ualeat, ex natura ipsius pacti uidetur sublata declinatoria, & ideo Bald. & Moder. in d. l. j. dicunt, quòd si fideiussor promisisset tibi parere mandatis iudicis, intelligeretur renunciasse priuilegio fori, quod non est ex alio, nisi qa ex natura promissionis de parendo includitur renūciatio priuilegij fori. Tertia fuit solutio Host. quòd iste tex. non contrarietur. l. si conuenerit, quia non negat, licitam esse pœnitentiam. Ista *communiter* damnatur, & mihi etiam non placet, quia notum erat Concilio, isti Episcopo competere declinatoriam. si ergo fuisset licita pœnitentia, non potuisset excommunicari, secundum Barto. in l. 2. col. j. ff. si quis in ius voc. non ierit. ¶Quarta fuit solutio Io. de Lign. quòd si conuenerit, loquatur in pacto prorogatiuo facto extra iudicium, iste verò loquatur in pacto prorogatiuo facto in iudicio. Circa istam solutionem Abb. multum insistit: ordinatè procedendo discutienda sunt tria. Primum, an per pactū factum ante litem contestatam inducatur prorogatio. Secūdum, an sit uera in se ista conclusio, quòd pactum prorogatiuum in iudicio factum sit irreuocabile. Tertium, an ista solutio possit ad tex. nostrum applicari. Circa primum *cōis* conclusio est, ꝙ iurisdictio etiam per actus factos ante litem contestatam prorogetur, l. j. ff. eo. cum alijs allegatis per Abb. & Mod. istam dicit communem Ale. in l. quidam consulebant. col. pen. ff. de re iud. & Fel. in c. inter monasterium. col. 3. infra de re iud. & ratio illa uidetur efficacior, quia proponens dilatorias videtur velle, ꝙ iudex pronunciet super eis, & consequenter vr̄ approbare eius iurisdictionē. Contrariū vult Aret. hic, & Ful. in d. l. si conuenerit, & alij, quos referunt Ale. & Fel. in locis præalleg. Adducunt plura; tria tantum sunt, quæ stringunt. ¶Primò inducta ad impugnandū non debent operari approbationem. l. Titia. §. fi. ff. de manu. testa. facit l. legata inutiliter. ff. de leg. j. opponens aūt dilatoriam, etiam quòd petat per iudicem pronunciari super illis, tamen petit ad fugiendum iudicium, ergo non operabitur contrarium. s. ut iudex possit procedere. Arbitror posse responderi, ꝙ inducta ad unum effectum non operentur c̄rium, nisi cōtrarium sequatur in necessariam consequentiam. l. cum ex oratione. ff. de excu. tuto. in fi. quam ad hoc notat Bal. in l. quod fauore. ff. de leg. Sed in consequentiam sequitur, ꝙ si iudex pronunciet dilatorias non obstare, ꝙ debeat alter procedere. quod probatur, qa inducta ad diminutionem, operantur augmentum qn̄ aliàs dispositio non posset habere effectum. l. denique. §. interdum. ff. de pecu. leg. gl. in c. dixit Sara. 32. q. 4. pronunciatio. n. dilatorias non obstare, nihil operaretur, si persona iudicis non cēseretur approbata. facit, quia qui vult aliquem esse iudicem causæ præparatoriæ, dicit et uelle, ꝙ sit iudex causæ præparatæ. l. ordinarij. C. de iud. & s̄. dixi in rub. ¶Secundò pro ista parte a minori ad maius affirmatiuè non ualet arg. c. cum in cunctis. §. j. vbi gl. magistra. s̄. de elec. nō sequitur consentit super dilatorijs, quæ sunt modici præiudicij, ergo consentit super perēptorijs. potest responderi, ꝙ argm̄ procederet, nisi maiora sequantur inconuenientia. argu. l. & si non sunt. §. perueniamus. ff. de au. & arg. lega. ¶Tertiò sic: limitatus consensus debet operari limitatum effectum. l. in agris. ff. de acq. rer. dom. c. cum ordinem. s̄. de rescri. cum ergo sit limitatus ad dilatorias, non debet operari ultra limites. facit gl. in cle. sæpe. verbo. in partib. de ver. sig. fortificatur per id, quod dicit Abb. in c. si in clericū. col. 8. uer. sed circa prædicta. j̄. titu. prox. & istud maximè procedit in iudicialibus, per ea quæ scribit Fel. in c. cum dilecta. col. 2. s̄. de rescrip. Mod. pro resolutione negant, ꝙ quantum ad personam iudicis consensus dicatur limitatus, non tamē hoc iustificant: nisi fortè dicas, quòd potest iustificari ex his, quę ego dixi supra ad primum argu. Retenta igitur communi sententia limita multis modis. primò nisi dilatoria sit apposita contra personam iudicis, c. super literis, supra de rescrip. Secundò limita in causis criminalib. ubi proceditur per uiam inquisitionis, secundum Bal. in l. j. C. de sicar. & in l. pen. C. ubi de crim. agi opor. Iaso. in d. l. si conuenerit. moti sunt, quia in prorogatione requiritur consensus ambarum partium, qui non potest haberi in iudicio inquisitionis, in quo deficit accusator. Ista fallentia est falsa, & contrarium tenet Archid. hic. & in c. ad petitionem. col. 8. infra de accusa. & Sal. in d. l. j. ubi de crimi. agi oportet. ratio, quia consensus duorum exigitur ubi tractatur de præiudicio duorū. sed ubi tractatur de præiudicio unius tantum, sufficit solus eius cōsensus. l. Nesennius. ff. de neg. gest. Barto. in l. non solum. §. morte. in prima specie protestationum, de oper. no. nunc. Tertiò fallit in rustica muliere, & alijs, qui excusantur ratione iuris imperitiæ, secundum Spec. tit. de compet. iud. adi. §. j. uer. decimus casus. Bal. & Ang. in l. fina. C. de except. plures aliàs fallen. uideatis per Fel. in d. cap. inter monasterium. ¶Circa secundum *communis* est conclusio, quòd pactum prorogatiuum iurisdictionis factum in iudicio, iudice præsente, & acceptante, sit irreuocabile. Pro ista conclusione adducitur primò iste tex. sed non probat, ut statim dicam. ¶Secundò allegatur ratio, quia pœnitens falleret fidem duobus, parti, & iudici, ergo debet præcisè compelli, secundum gl. in l. filiusfamiliàs. §. fi. ff. de procur. cum simi. Considera, quia ratio non uidetur bona, quia ea attenta sequeretur, quòd si extra iudicium promissio esset facta parti, & Notario stipulanti nomine iudicis, ꝙ non esset licita pœnitentia. cuius cōtrarium sentiunt omnes, dum exigunt quòd promissio sit facta in iudicio. Rperio tamen quòd Abb. in c. significasti, in 2. notab. infra titu. proxi. tenet idem esse, si pactum sit factum extra iudicium præsente iudice & acceptante. ergo idem uidetur præsente Notario, & acceptante nomine iudicis. ¶Tertiò adducitur ratio, quia promissio facti explicandi in iudicio obligat præcisè, secundum Barto. in l. stipulationes non diuiduntur, in 8. q. ff. de uerb. oblig. Considera etiam, quia ista ratio non uidetur tuta, nam ea attenta dicendum est idem si pactum sit factum absente iudice: quia doctrina Bar. non exigit, nisi quòd factum ueniat explicandum in iudicio, litigare autem semper uenit in iudicio explicandum, ergo semper præcisè obligaret. videtur ergo ꝙ istæ duæ rationes debeant simul iungi, & non separatim cōsiderari. ¶Quartò adducitur tex. in d. l. si conuenerit, in uerbo, priusquàm adiretur, arguendo a contrario sensu, potest responderi, quòd referendo illa uerba, priusquàm adiretur, ad illa verba, mutata uoluntas, non concludit argumentum a contrario. ¶Quintò allegatur tex. in l. est receptum. ff. de iurisd. omnium iud. Ad istum tex. & similes respondetur, quòd loquuntur de prorogatione reuocabili, secundum Bald. ibi, dicentem illam legem debere intelli-
53 gi, si consensus perseuerauerit. ¶†Sextò facit præcedens conclusio, ex qua elicitur, quòd tacitus consensus resultans ex actis inducit prorogationem irreuocabilem, ergo consensus expressus debet idem operari. l. cum quid. ff. si certum pet. ¶Ad istud respondent Moder. verum esse, nisi ratio diuersitatis contrarium suaderet. Nam peracta res desinit esse integra, secus per simplex pactum. Secundò respōdetur, quòd non debet haberi respectus ad consensum expressum, aliàs idem dicēdum in pacto extra iudicium, cuius contrarium dicitur in d. l. si conuenerit. ¶Vltimò facit, quia calore iudicij actus nullus roboratur, nam confessio sine causa tanquam indiscreta, est nulla, c. si cautio infra de fide instrumentorum. l. cum de indebito. ff. de probatio. & tamen calore iudicij fomentatur, secundum glos. in l. j. ff. de interrog. act. & ad istud faciunt plura, quæ cumulant Modern. in l. pacta nouissima. C. de pactis. Ad istud respondent Doct. quòd regula est in contrarium, ut notatur in l. j. ff. de uerb. oblig. Tu aduerte, ꝙ in l. j. stipulatio erat nulla ex defectu formæ, & ideò calor iudicij non operatur, quia forma non potest adimpleri per ęquipollēs, l. 3. de lib. & posth. tn̄ ꝙ regula ita sit. s. ꝙ calore iudicij non ualidetur actus inualidus, probat tex. in l. siue apud acta. C. de trans. Sed iterum aduerte, quia posito ꝙ regula ita sit, sit limitatur, ut non procedat, qn̄ pactum factum in iudicio tēdit ad coadiuuandum iudicium, s̄m gl. in l. eū, pro quo. ff. de in ius uoc. & in auth. generaliter, in uerbo, conscribat. C. de epis. & cler. Sed tale uidetur esse pactum de litigando coram iudice non suo, quia tendit ad conualidādum iudicium aliàs nullum ex defectu iurisdictionis. vnde aliter respondendo, ꝙ presentia iudicis operatur, quando actus fit in figura iudicij, ut declarat Fel. in d. c. si cautio. col. 10. verum pactum coram iudice incompetenti, non potest dici factum in figura iudicij, imò nec in iudicio, cum tunc iudex esset incompetens. c. at si clerici. j̄. eo. & ex hoc infertur, ꝙ ibi nullus calor iudicij. Ex hoc uidentur resoluta omnia adducta pro cōi, qua tamen retenta limita non procedere ubi promissa fuisset pœna, si non litigaret, nam isto casu electio est promissoris litigare, uel soluere pœnam, s̄m Bald. in l. non codicillum. C. de test. & Alex. in d. l. si conuenerit. Ista fallētia uidetur periculosa, quia regulariter pęnalis stipulatio nō nouat pręced. l. q Romę, §. Flauius, de ver. ob. & si dixeris, fallit vbi precēdēs oblō originatur a cā lucratiua. l. j. ff. de pe. leg. r̄ndebo, ꝙ istud non tollit argu. in totum. ¶Circa tertiū, *cōis est opinio*, ꝙ in tex. nostro nō fuit pa-

ctum

ctum de prorogando, sed de declinando per rationes Abb. hic. Nec obstant responsiones Dec. quia non est verisimile, ꝙ Concilium citasset episcopum alterius prouinciæ, vt dicit Abb. s. in gl. 2. Item non est credendum, ꝙ consensus Archiepiscopi superioris interuenerit. patet, quia a Concilio fuit interrogatus. Certè si dicamus episcopum esse alterius prouinciæ, impossibile tunc fuit ꝙ consensus Archiepiscopi absentis potuerit interuenire. Et si dixeris, episcopum citatum detulisse secum licentiam, dicã
54 istud deuium esse ab oĩ rõne, † quia reorum est fugere, l. inter stipulãtem. §. j. ff. de verb. obl. præterea in quãtum Decius dicit, ꝙ paciscendo de prorogando, videtur ibi contrahere, quo casu nõ requiritur licentia superioris, c. dilecti, J. tit. j. Istud est manifestè contra tex. in d. c. significasti, cuius dispositio esset ludibriosa, si Decij arg. concluderet, & contrarium firmat Cal. hic, responden
55 do ad d. c. dilecti. ¶ † Iuxta præmissa quæritur per Abbatem de pluribus. Primò, an pœnitens in casibus, in quib. est licita pœnitentia, teneatur ad interesse, & refert tres opiniones, ut hic per eum. Circa cuius dicta sunt examinanda duo. Primò an pœnitens teneatur ad interesse. Secundò, an teneatur, siue promiserit per stipulationem, siue pacto nudo. Circa primum *communis* opinio est, ꝙ teneatur ad interesse, ita firmant Abb. & communiter Cano. hic, & Legistę in d. l. si conuenerit. fundamenta præcipua sunt tria. ¶ Primò adducitur regula l. 2. §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco pub. cum alijs adductis per Abbatem extẽdentem regulam, vt procedat etiam in priuilegijs concessis motu ꝓprio quam extensionem comproba, vt per Fel. in c. cæterum, ver. septima restrictio, & in c. ad aures, ver. quinta conclusio, & in cap. causam, ver. interpretatio priuilegij. s. de rescrip. Ad istud respõdet Decius, ꝙ aduersarius etiam poterit pęnitere, & ideo nõ potest interesse prætendere, arg. l. de fideicommis. C. de transa. Sed ista responsio non congruit tanto viro, quia in contractibus innominatis is, qui adimpleuit pro parte sua, potest pœnitere, & tamen habet actionem ad interesse contra alium non adimplẽtem, ut no. in l. si pecuniam, de cond. ob causam. Præterea ista solutio non euacuat arg. sed solum vbi pactum esse reciprocum, & vltrò citroque obligatorium, sed vbi reus promisisset solum prorogare, prout loquitur l. si conuenerit, solutio nihil facit. Secundò allegatur tex. in l. diem proferre, §. fi. ff. de arb. & in c. per tuas, tit. eo. Ad ista iura respondet Decius, ꝙ loquuntur in obligationibus, in quibus non conceditur pęnitentia simpliciter, sed qualificatè, cum hoc, ꝙ soluatur interesse. Sed in l. si conuenerit, pęnitentia simplex conceditur. ista solutio potest euitari, dicendo quòd licèt in l. si conuenerit, non dicatur pęnitentem teneri ad interesse, tamen debet suppleri per rationes adductas per Abbatem. Tertiò facit l. si pacto, quæ pęnam, C. de pact. Solutio. imputet sibi, qui pęna promisit, secus in interesse, ad quod non debet teneri, ne deceptus remaneat auctoritate legis concedentis pęnitentiam, arg. l. j. C. de his, quibus vt indig. Contrariam opi. tenent Pet. & Cy. in l. si qui ex consensu, C. de episco. & cler. & Io. And. in add. Spec. in titu. de compe. iudi. adi. §. j. versic. quid si promisit. & ꝯriũ consuluit collegium Patauinum, teste Car. hic. Pro ista parte primò facit regula l. Gracchus, C. de adul. potest dici quod interesse non est propriè pęna, s̃m glo. in l. j. §. si plures, ff. de eo, per quem fac. erit. ¶ Secundò potest responderi, ꝙ in l. edita, C. de eden. lege permittente, est licita variatio & mutatio libelli, & tamen varians tenetur ad interesse, s̃m Bar. ibi, & *communiter* scribentes. ¶ Tertiò dico, ꝙ non est permissa pęnitentia simpliciter, sed cum qualitate ꝙ soluatur interesse. Secundò pro ista parte ponderatur tex. in d. l. si conuenerit, in vers. nemo compellitur huic conuentioni stare. Sed respondetur, ꝙ loquitur de coactione pręcisa, & non causatiua: uel loquitur, quando promissio erat nuda, vt statim dicam. Quartò si pęnitens teneatur ad interesse, nulla erit specialitas inter illum casum l. si conuenerit, & alias obligationes pactorum. potest responderi, quid inde, si casus ille comprehendatur sub regula? ¶ Quintò sunt, q̃ arguunt hoc modo, si dicamus pęnitentem teneri ad interesse. ẽt post litẽ contestatam erit licita pęnitentia, quia ubi vnum est in obligatione, tunc soluendo interesse etiam post lit. conte. liberatur, s̃m Bar. in d. l. stipulationes nõ diuiduntur. col. j. ꝯñs est falsum, d. l. si conuenerit, ergo & ꝯñs arguendo a consequenti destructo. Sed mirandum est de fundamento, quia in casu nostro ꝑ lit. contest. desinit omne interesse, & sic nihil ad rhombũ. Ex his remanet defensata cõmunis. Circa s̃m, an promissio nuda obliget pęnitentem ad interesse? Breuiter, si loquamur de iure canonico, est expeditum ꝙ sic, quia eo iure agitur ex pacto nudo, c. j. s. de pac. Si verò loquamur de iure ciuili, res est aliquantulũ dubia. Abb. hic concludit agi posse ad interesse actione de dolo, & idem tenet Ias. in d. l. si conuenerit, per tex. in l. & eleganter, §. seruus pactionis, ff. de dolo. vbi propter pactum nudum agitur de dolo ad interesse. & ibi sequitur Bar. & Bal. in l. cum mota, C. de transac. Ang. consi. 5. In fi. Alex. consil. 41. col. j. uol. 3. Contrariũ in casu nostro uidentur *communiter* tenere alij hic, & in d. l. si conuenerit, ita intelligentes illum tex. & quia in casu nostro si non agitur de dolo ad deductum in pacto principaliter, minus agi poterit ad interesse accessorium. Ad tex. in d. §. seruus pactionis respondetur, ꝙ loquitur in causa speciali, & Mod. hic dicunt specialitatem esse, quia ille textus loquitur in damno extrinseco, si pactum non seruetur: secus si petatur interesse, quia pactũ non seruetur. Ego non bene gusto ista uerba, unde intelligo illum tex. loqui in interesse causato immediatè ex ipso pacto, non in causato ex inobseruantia pacti. Præterea ibi promittens pacto nudo erat effectus locupletior, quia consecutus fuerit libertatem inæstimabilem, l. libertas, ff. de re. iu. Meritò ex æquitate succurritur expromissori actione de dolo, ne sit in damno, & aliter in lucro. Sed in casu nostro promissori nihil adest, iõ tanta æquitas non suggerit promittentẽ pacto nudo teneri. Sed hic subboritur dubitatio, quid si actor promisit pacto nudo non conuenire reum, nisi coram certo iudice, an teneat̃ ad interesse, reo excipiẽte non posse conueniri coram alio iudice, nisi prius soluto interesse? videtur ꝙ sic, quia ex pacto nudo competit exceptio, d. §. igitur nuda, & ita tenet d. Ant. & Pan. & cæteri pertranseunt. Contrarium ur̃ posse suaderi, quia ꝯctus non debent claudicare, l. litigatores, §. pe. ff. de arb. gl. Inst. de auct. tu. in prin. Nec debet licere reo, qđ actori non conceditur, l. nõ licet ff. de re. iu. Et istud ur̃ tenere Bar. in d. l. si conuenerit. vbi dicit, ꝙ pactum nudum de litigando nihil operatur, qđ esset falsum, si produceret exceptionem, nisi dixeris, qđ quantum ad exceptionem tale pactum põt etiam prodesse actori, qđ quomodo possit verificari in casu isto,
56 tu ipse cogita. ¶ † Secundò quærit Abb. An ad tale interesse possit pęnitens conueniri coram iudice prorogato? *communis* opi. est ꝙ possit ratione destinatæ solutionis ipsius interesse in loco illius iudicis, l. contraxisse, cum sim. ff. de actio. & obli. Circa istud fundamentum aduerte plura. ¶ Primò, quomodo probetur, ꝙ sit destinata solutio in illo loco? Credo, ꝙ Pano. voluit probare sic, qui promittit litigare, promittit duo, vnum expresse. s. factũ, alterum tacirè, s. interesse. Sicut ergo expressum est destinatum ad locum illius iudicis, ita etiam tacitum. Secũdò aduerte, quia istud fundamentum non vr̃ concludere, quia illud qđ dr̃, ꝙ quis põt conueniri in loco destinatæ solutionis, procedit vbi agitur de obseruantia ꝯctus, secus vbi agitur de rescissione, l. 2. vbi Pa. de Cast. C. vbi, & apud quos. ita arguunt Mod. hic. Sed sustinendo Abb. respondeo, ꝙ si agitur ad interesse agi dr̃ ad obseruantiam contractus, quia interesse est etiam tacitè promissum, ut s. dixi. Hinc dicit Bar. in l. certi condictio, in prin. col. 3. ff. si cer. pe. ꝙ ad istud interesse agitur directa actione ex ipso contractu prouenientę. ¶ Tertiò aduerte, quia istud fundamẽtum confunditur ex doctrina Bart. in l. ita stipulatus, §. Chrysogonus, col. 2. ff. de uerb. obl. per quàm infert ibi Imo. & sequitur Alex. ibi, col. antep. ꝙ locus adiectus sorti promissæ, nõ intelligitur repetitus in obligatione pœnæ accessoriæ, quòd est de directo ꝯ dictũ Pan. Dec. respondet, ꝙ illa theorica Bar. & decisio Imo. non est benè expedita, quia Aret. ibi multa adducit in oppositum. Ego credo ꝙ decisio Imo. sit valde periculosa, per tex. in l. si ut proponitur, ff. de fideiu. vbi locus adiectus in obligatione principali intelligitur repetitus in obligatione fideiussoria, quæ est accessoria. Et illum tex. Dec. in consi. 2. col. j. extẽdit ad diẽ. tamẽ theorica est cõmunis. ideo Dec. transit ad aliam solutionẽ, ꝙ ratione subrogationis, non autẽ repetitionis, cẽseatur ibidẽ destinata solutio, q̃a interesse subrogatur loco facti. Ista solutio confunditur ꝑ tex. in l. prædia, ff. de act. emp. vbi pœna subrogatur loco facti, & tamen quantum ad pęnam locus non intelligitur subrogatus, ut dicit Imo. nisi forte dixeris, quòd pœna subrogatur ab homine, interesse uerò a lege, quæ solet plenius prouidere. ¶ Secundò pro ista parte allegatur tex. in cle. prima, de rescr. & glo. in c. fi. s. de rescr. ubi qui non est iudex in causa principali, est tamẽ iudex in condẽnatione expensarum accessoria. respondẽt Mod. ꝙ in casu d. clem. j. & d. l. gl. efficitur iudex propter indebitam vexationẽ, argum. l. nullum, C. de test. in casu verò nostro nulla vexatio. Sed certè pœnitẽs citatus, indebitè agit non respondẽdo coram illo iudice, & hoc modo vexat aduersarium, ergo solutio non bona, Aliter ego respondeo, ꝙ in casu ꝯrio, licèt non esset iudex in causa principali, erat tamẽ in cognoscẽdo de viribus rescripti, an esset falsum vel ne, c. sup literis, s. de rescr. & ideo ẽt erit iudex sup expẽsis, quę fiunt ratione illius articuli. in casu nostro, opposita declinatoria, nulla remanet cognitio, vel iurisdictio, vel aliter in condẽnatione expẽsarum hoc spãliter conceditur, ne ex lite lites fiant, vt dicit gl. in d. c. fi. Vltimò adducunt communiter Are. 83. Quoniam multa, in primo dubio. vbi ꝑ plura concludit, ꝙ ille, qui est iudex sup pacto, est etiam iudex super interesse, quod succedit loco facti, Considera, quòd istud arg. vr̃ concludere oppositum, quia inuitus non cogitur litigare sup pacto, ergo nec etiam sup interesse subrogato. nisi dixeris, ꝙ interesse subroga
57 tur loco facti adimplẽdi, non sequuta pnĩa. ¶ † Tertiò q̃rit Abb. an dispositio d. l. conuenerit, procedat in pacto iurato, & cõcludit post D. Ant. ꝙ sic. mouetur primò ꝑ tex. in l. fi. ff. qui satid. cogan. quæ nihil facit, quia loquitur quando causa legitima superuenit post iur̃m, casus noster loquitur, qñ causa suberat tẽpore iuramẽti, & erat nota iuranti, quo casu uenit seruandũ iur̃m. c. quamuis,

quàmuis,in sexto,de pac. cum sim. ¶ Secundò mouet per dictũ Inn.in c.p tuas,§.de arb.sed illud dictũ reprehẽdit ibi Pan.& Fely.hic,& idem Fel.in c.ad nostrã,col.fin.ꝫ.de iureiur. quia iurm habet vim clausulæ,rato manẽte pacto,l.si quis maior,C.de trãs. vel aliter respondetur, quòd in casu Inn.iurans stare laudo non consentit in aliquo certo,sed in genere:sed in casu isto purè cõsentit in aliquo certo,s.litigare coram illo iudice, ita respondet Abb.in c.veniens,col.fi.ꝫ.de iureiu.assignãs rõnem diuersitatis. ¶ Tertiò mouetur per tex.in l.fi.C. de non nu.pec.vbi iurm sup mutuo ciuili non tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ q ſm subiectam materiam poterat opponi:ergo non etiam tollet pœnitentiam,quę ſm subiectã materiam est licita.Ad istud rñdet Are.ꝙ iurm regulatur ſm subiectam materiam primordialem,non autem accidentalem,arg.l.item veniunt,§.cum prædiximus,ff.de pet.hær.& gl.in l.certi condictio,in princ.ff.si certũ pet.Hanc responsionem impugnat,Ias.in d.l.si cõuenerit, quia pœnitentia vr̃ esse de primordiali natura pacti, qđ non credere verum,quia primordialis natura pacti potius ur̃ esse, ꝙ fides seruetur,l.j.ff.de pac.Hanc etiam improbat Dec. quia exceptio nõ numeratæ pecuniæ est de accidentalib. cum natura cõfessionis sit,ꝙ confitens obligetur in effectu. Aduerte,ꝙ istud non ur̃ verum,quia natura cõfessionis est probare, nõ obligare.l.Publia. ff.depo.nisi dixeris speciale in confessione mutui, ex qua oritur obligatio,Inst.de liter.oblig.per totum,ꝙ tamen negat Bar.in l. j.§.si quis ita,in fi.ff.de verb.obl.vbi hoc examinaui.Alio modo respondent Imo.hic. Alex.& Mod.in d.l.si conuenerit, quòd in casu dictę legis fi.iuramentum non tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ,quia consensus non dirigebatur ad illas, secus in casu nostro,& ita respondet Bar.in l.si quis pro eo,in 8.casu, ff.de fideius.Istam etiam reprobat Dec.quia in d.l.fi.iurans consentiebat obligari. Sed quia habebat priuilegium,quod non arctaretur probare negatiuam. s.pecuniam non fuisse numeratã, talis facultas non intelligitur per iuramentum illata. Tu verò considera,quòd licèt confitens consentiat se obligari, cõsensus tamen ibi non erat simplex, sed conditionalis,si sequeretur numeratio: quia conditione deficiente deficit & consensus, vnde clarè respondeatis,ꝙ quando iuramentum præstatur habito respectu ad aliquod sequuturum, tunc recipit conditionem,si illud sequatur,c.peruenit,el 2.infra de iureiur.& in istis terminis loquitur illa lex, in casu verò nostro iuramentum fuit interpositum super pacto, ad quod complendum nihil habet sequi.

58 ¶ † Quartò mouetur per Do.Ioan.And.in reg.scienti.voluit allegare in reg.quod semel,de reg.iu.vbi iurans non reuocare testamentum, poterit reuocare non obstante iuramento, & sequitur Bar.in l. si quis in prin. testamenti,& ibi latè Mod. ff.de leg.3.Ista decisio nihil facit,quia ibi iuramentum tollit liberam testandi facultatem, & sic est contra bonos mores,l. stipulatio hoc modo concepta,ff.de verb.obl. Ideo non est obligatorium, reg.non est obligatorium,de reg.iur.secus in casu nostro.Præterea in casu Io,And.nihil fuit promissum,in casu vero nostro sic & ideo ibi,licèt contrauenire, quia nemini fides frangitur, hic autem sic.Ex alio tamen videtur iustificari conclusio Abb. primò ex dicto gl.in c.fi.de procu.in sexto.ad quam gl.videas Fel.in c.ex parte decani,col.5.§.de resc.& ex dicto Io.And.in c.pen.de offi.Vic.in sexto.vbi decidit,ꝙ Episcopus poterit reuocare Vicarium non obstante iuramento,& sequitur Fely. in c.si diligenti,col.pen. ꝫ.titu.j.Alex.consi.18.col.fi.vol.2.& ex dicto Bar.in l. omnes populi,col.11.ver.circa tertium,ff.de iust.& iu. ¶ Ex quibus omnibus patet, ꝙ iuramentum interpositum super actu reuocabili non impedit reuocationem . Ad ista omnia potest respõderi,vt per Abb.in c.intellecto,ꝫ. de iureiuran.vel aliter respondetur,ꝙ præmissa loquuntur in actu reuocabili sui natura nos autem loquimur in actu reuocabili ex speciali concessione legis,d.l.si conuenerit,arg.l.eius militis,§.militia missus,ff.de testa.mil. Ex his liquet, quòd opinio Abb.non habet fundamen-

59 tum† quo subsistat, & ideo contrarium tenent Imo.Are. Barba. Fely.& Mod.hic.Ang.Ful.Pau.Alex.& Mod. in d.l.si conuenerit,Fely.in d.c.ad nostram,col.4. & ista est *communis*, pro qua faciunt infrascripta. ¶ Primò, quia iuramentum obligat præcisè. & facit,ꝙ in contractibus innominatis non sit licita pęnitentia secundum glo.in l.si pecuniam. ff. de cond. ob causam , quæ est communiter approbata,vt ibi per Mod.Ad istud respõdet Dec. quòd licèt iuramentum obliget præcisè ad pactum , tamen secus videtur in casu isto,in quo concurrunt.primum, quòd non possit compelli,secundum ꝙ sit licita pęnitentia, sicut in simili dicit Alex.in l.stipulationes non diuiduntur, pe.char.ff.de verbo.oblig.Tu defende communem,& dicas, ꝙ licèt in casu nostro videantur duo,tamen vnum descendit ab altero:ideo remoto vno,s.ꝙ possit nunc compelli , cessat pęnitentia,sed in simili adducto per Alex.sunt duo separata,fauor,s.libertatis,& contractus innominatus.& ideo uno remoto,aliud remanet.¶ Secundò facit,quia iuramentum debet aliquid operari,l.cum pater,§. filius matrem,ff.de leg.2.potest dici,quòd satis operatur,si addat forum foro,c.fi.de foro comp.in sexto.¶ Tertiò facit,iuramentum habet vim litis contestatæ,l. nam & postea. §. si is qui,ff.de iureiu.lite contestata non admittitur pęnitentia , ergo nec etiã interposito iuramento. Solutio, regula procedit in iuramento litis decisiuo,secus in confirmatorio ɔ̃ctus, ſm Mod.hic,qđ diligenter nota. ¶ Quartò sic, iurm & sententia æquipa rantur,l.3. ff.de iureiur.condemnatus per sñiam tenetur præcisè facere,ſm gl.in l.qui restituere,ff.de rei vend.ergo idem,vbi est iurm.Solutio.hęc regula procedit in iuro litis decisiuo,secus in confirmatorio,ſm Ias.in d.l.si pecuniam,col.8. ¶ Quintò sic,qui promisit in iudicio,tenetur præcisè litigare,ne fallat fidem duobus, vt §.conclusum fuit.Ergo idem si iurauit,quia duobus ur̃ promisisse,parti.s.& Deo, cui per iurm principalis obligatio acquirit ur, c.debitores,ꝫ.de iureiur.posset dici, ꝙ respectu obligationis acquisitæ Deo pars non potest se iuuare. ¶ Sextò sic, iurm debet adimpleri in forma specifica,ad nostram, vbi latè Fel.ꝫ.de iureiur. Ad istud respondet Dec.hoc verum esse,vbi agitur de præiudicio tertij, si non adimpleatur in forma specifica, aliàs secus,c. ex parte tua,& ibi Abb.de cler.non resid. hic autem non agitur de præiudicio tertij,ex quo vult soluere interesse. Ista solutio nõ placet,quia ea attenta sequeretur, ꝙ iurm nunquam obligaret precisè ad factum ɔ̃ communem conclusionem,de qua §.in primo fundamento.¶ Vltimò sic,iuramentum habet vim expressæ renunciationis,ſm gl.in c.ex rescripto,ꝫ.de iureiuran.Sed vbi promittens renunciasset expresè beneficio l.si conuenerit,non posset pęnitere,ſm Abb. & dominum Ias.ibi in septima fallentia.Ergo idem si iurauit, & pp hoc tutior, & verior ur̃ ista cõis. Contra quam vltimo loco insurgit dominus Rochus de Curte, præceptor meus:dicens ꝙ licèt sit in se vera, tamen vr̃ frustratoria,cum possit peti habilitatio a iuro, qua obtenta poterit pęnitere.sed pace sua dixerim,hęc consideratio est bene frustratoria & vana, quia sine causa non conceditur habilitatio,c. si verò,ꝫ. de iureiur.Item etiam concessa habilitatione non credo verum ꝙ possit pœnitere,quia habilitatio solum tollit obstaculũ periurij,non autem effectus causatos uirtute iuramenti, ſm Abb. in c.j.col.antep.& ibi Fely.col.5.ꝫ. de iureiur.¶ Item dicit,ꝙ est inutilis,quia recusans litigare ɔ̃uenit iuro,& ɔ̃ueniendo incurrit pęnas l.si quis maior,C. de transactio. & ɔ̃ñr cadit a causa, & commodo ɔ̃ctus.Si cadit a commodo ɔ̃ctus inutiliter,concluditur non posse pęnitere. Sed ista etiam consideratio non ur̃ vera. Primò non credo verum,ꝙ cadat a causa principali,quia l. si qs maior,procedit,vt cadat a causa contractus,cui contrauenit,nõ autem a causa alterius contractus: separatorum enim separata debet haberi ratio,l.si.ff.de calum.conuentio autem de litigando, cui iurans contrauenit, & contractus super quo litigatur, sunt penitus diuersi.fortificatur, quia dispositio dictæ l. si quis maior,est pęnalis,ergo restringenda, reg. in pœnis.de regu. iur. Præterea,etiam ꝙ caderet a causa principali, est tamen conclusio utilis,quia vbi posset pœnitere,non caderet. Item super declaratoria ferenda an ceciderit a commodo contractus, poterit conueniri coram iudice prorogato non obstante pęnitentia.

60 ¶ † Circa oppositio.c.dilecti,habetis reportare duos intellectus ad textum illum.Tertium intellectum dedit Alex. ꝙ verbum,respondere,ibi importet idem,quod verbum,soluere,prout voluit glo.in l.3.C.de procu.Adde quod Bal.in l.j. ff.de in ius vocand. dicit,ꝙ verbum respondere, in contractibus idem est, quod soluere,in iudicialibus,idem quod comparere, & ſm hoc verba illius tex.essent verba contrahentium, & ſm istum intellectum illa alternatiua,vel debet resolui in expositiuam, idest,quia ponitur inter duo idem importantia,sicut dicitur de copula in l.j.ff. de pactis:& secundum intellectum Abb.debet resolui in coniũctam,ut etiam resoluitur in l.ubi pactũ, C.de transac. & in rub. ff.si ager uectig. uel emph.peta.Quartum intellectum dedit Ias. in d.l.si conuenerit,ꝙ uerbum,respondere, intelligitur per literas cambij,& sic per alium, uel soluere per seipsum,& iste intellectus mihi placet,quia alternatiua debet cadere inter æqualia uel parum distantia,l.j.ff.de reb.dub.quem ad hoc not.Bal. in l. & si post tres,ff.si quis cautio.& alibi sæpe,& secundum quemlibet intellectum nihil obstat, quia loquitur in pacto de soluendo,& nos loquimur in pacto de litigando.

61 ¶ † Circa locum destinatæ solutionis,Pan.latè instat:ex cuius dictis eliciam nouem conclusiones,prima,in loco destinatæ solutionis potest obligatus conueniri præcisè non obstante pęnitentia , ita Abb. hic in tribus locis per textum.in d.c.dilecti,& transeunt cæteri. ¶ Amplia quatuor modis, ut hic per Mod. Quintò amplia ultra eos etiam in loco destinatæ solutionis a lege unica.C.ubi fideicom. pet.& in l.si fideicom.ff.eod.

62 ¶ † Secunda conclusio,locus destinatę solutionis dr̃ locus ipsius contractus,l.contraxisse.ff.de ac. & obl.Similiter dr̃ locus quasi ɔ̃ctus, etiã ꝙ absit ibi solutio destinata,d.l.si fideicommissum.Sed hic cadit dubitatio an dicatur propriè locus ipsius ɔ̃ctus , an uerò fictè,& impropriè? ur̃,ꝙ impropriè per tex.in d.l.contraxisse,in uerbo,intelligitur,ꝙ uerbũ importat fictionem.c.ex studijs,ꝫ.de præsum. Bar.in l.si quis pro emptore,in 4.charta, ff.de usucap.& per illum tex.ita concludit Abb.in c.fi.col.9.ꝫ.tit.j.Contrarium,ꝙ dicatur uerus locus contractus,

tractus,probatur ſic:contractus perficitur conſenſu,l.conſenſu, l.actionum genera,ff.de act.& oblig. Conſenſus autem non circunſcribitur loco,ſed ibi eſt, vbi eſſe vult,l.retroceditur,ff.de capti.& poſtlimi.reuer.l.fi.in fin. C.de præſcrip.long. tempo.Ergo ſequitur, quòd locus deſtinatæ ſolutionis dicatur verus locus contractus,quia animus ibi eſt.& ideo ſtante ſtatuto, ꝙ de quolibet ꝯtu celebrato in regno ſoluatur gabella, alias ꝯtus non valeat,ſolutio gabellæ non erit facienda in regno, ubi ꝯtus celebratur,ſed Auenioni,ſi ibi ſolutio deſtinetur,ſm Bal.in l.multum,C.ſi quis alteri uel ſibi. ſequitur Alex.in l.ſi vt proponitur, in apoſtillis,ff.de fideiuſſ.Ioan. Bertha. in tract. de gabellis,in 4. quæſt.ſexta partis. Quid tenendum? teneatis, ꝙ dicatur fictus,& improprius locus,prout tenet gl.in l.eum qui,§.j.ff.de conſtitu. pecu.Dom. Anto.& Moder.hic,latius Aret.in d.c. fi. col.pen.& quòd gabella non ſit ſoluenda in loco deſtinatæ ſolutionis, tenet idem Bal.in l.j. C. de eo, quod certo loco.Ad argumentum reſpondet Aret.quòd non procedit,quia ſequeretur,ꝙ in omni actu,vbi cadit obligatio,actus fictus haberetur pro vero, contra reg.l.3.§.hæc uerba,ff.de nego.geſt.uel aliter reſpondeo ego, ꝙ licèt dicatur uerus locus reſpectu intentionis agentium,non tamen dicitur verus habito reſpectu ad actum factum,quod factũ ur̃ contemplatum a ſtatuto,dum in eo dr̃, pro quolibet contractu celebrato in regno,ut probat tex.in l.3.ff.de bon.auctorita. iud.poſſi.in uer.quod negotium geſtum eſt,non quò ſolutio facienda venit,& pro iſta deciſione facit alia deciſio Bal.in authē. habita,colum.4.uer.quæro quid de ſcholari,C.ne fil.pro pat.ubi vult,quòd ſcholaris contrahens extra locum ſtudij non habeat priuilegia illius authē.licèt deſtinauerit ſolutionem in loco ſtu-
63 dij.¶† Tertia concluſio colligitur ex illis uerbis,accumulans forum foro, quòd per deſtinationem ſolutionis ad alium locum additur forus foro.& ſic Abb. videtur velle, ꝙ promiſſor poſſit conueniri tam in loco ꝯtus,quàm in loco deſtinatæ ſolutionis. Sed aduertè,quia ſi ita intelligis,malè intelligeres: nam iſto caſu nunquam poteſt conueniri in loco celebrati contractus, ſed ſolum in loco ſolutionis,ſecundum Bal. poſt glo.in l.j.C.ubi cõue.qui cer.loco dare promiſ.& gloſ.in l:hæres abſens, ff.eo.Bart. in l.j.ff.de eo,ꝙ certo loco.& in l.quæro,ff.de ſolu.per illum tex. & Pan.in d.c.fi.col.5.& ſic potius videtur, ꝙ fiat cõmutatio fori celebrati contractus in forum deſtinatæ ſolutionis . unde intelligas,ꝙ additur forus deſtinatæ ſolutionis foro domicilij, d.l. hæres abſens,§.fi.Poſſet etiam intelligi,ꝙ addatur forus celebrati contractus foro deſtinatę ſolutionis, quando deſtinatio fieret ex interuallo:iſto caſu,& in loco celebrati contractus,& in loco ſolutionis,& in loco domicilij poterit conueniri,ſm Do. Anto. in d.c.fi. colum.5.uerſ.in quantum dixi,& ſequuntur Mod. hic.
64 ¶† Quarta concluſio, in loco deſtinatæ ſolutionis non poteſt promiſſor conueniri,niſi ibi reperiatur ſm Pan.ita ampliantem tex.in c.Romana, §. contrahentes, de foro competen. in ſexto. qui tex.loquitur in loco celebrati contractus. Amplia ſecundò idem in loco quaſi contractus,l.hæres abſens, in prin.ff.eodem. Tertiò amplia idem in loco deſtinatæ ſolutionis a lege, ita ſentit glo.in l.quod legatur,ff.de iudic. ¶ Quartò amplia idem eſſe in loco originis,ſecundum Bar.in l,aſſumptio,§.j.ff.ad municipa.¶ Quintò amplia,etiam ſi ibi haberet procuratorem, ſecun-
65 dum Bal.conſi.367.incip.Verba dicunt,uolum.j. ¶† Limitatur hæc concluſio,primo ſecundum Pan. niſi eſſet renunciatũ priuilegio fori.ita glo.ſing.in l.j.ff. ſi quis in ius uoc.non ier. Et *communiter* approbat per Legiſtas ibi,& Canoni.hic,& in c.ſi.vbi idē Abb.col.11.ĩ.tit. proximo. intellige procedere,quando renuncians nullum aliud priuilegium forum declinandi ſolutionis habebat,niſi ratione huius cõcluſionis, ſecus ſi habuiſſet aliud priuilegium ſibi ſpecialiter indultum,tunc uideretur illi ſoli renũciatum.& ratio eſt,quia renunciatio eſt ſtricti iuris,& quàm primum eſt aliquid operata,debet reſtringi,vt vlterius non operetur,ſm Pau.de Caſt.conſ.236.incip.Dubitatio oritur, per tex,in l.ſi domus,ff.de ſeruituti.urba.prædio. & ſi dixeris,quare magis ur̃ ſublatum priuilegium ſpeciale: reſpondetur, quia debilius.l. eius militis,§.militia miſſus,ff.de teſt.milit. & quia non eſt inſertum in corpore iuris,arg.glo.in auth.qua in prouincia,C.ubi de crimine agi oportet.Et ſtante iſta reſtrictione, nihil obſtant ar-
66 gumenta Ang.& Fulg.in d.l.ſi conuenerit. ¶† Secundò limitatur,ut procedat ſi agatur actione perſonali, ſecus ſi petatur miſſio in poſſeſſionem bonorum exiſtentium in loco ſolutionis, d. §.ꝯhentes,& l.Titium,§.tutores,de adminiſt.tut. facit l.2.C.vbi in rem actio . Tertiò limitatur,niſi etiam promiſſor promiſiſſet ſe ibidem repræſentare,ſm Bal.in l.cum Archimedoram,C.ut in poſſeſ.lega.& Do.Iaſ.in d.l.ſi conuenerit.Mod.hic,& Fel.in d.c. fi.col.11.¶ Quartò limitatur, niſi promiſiſſet certo die, putà in nundinis in certo loco ſoluere, ſm Bal.in c.j. col.3.de mili.uaſ.q cõ.eſt ſequitur Do.Iaſ.in d.l.ſi conuenerit,& Moder.hic.& ratio eſt,quia ſi ibi ſe non reperiat, uel mittat certo die,uidetur ꝑ dolum abeſſe,arg.l.is qui dolo.ff.de rei uendi. ¶ Quintò fallit,niſi promiſiſſet ſoluere in certo loco cum iuramento, ſm Bal.& Ange.in §.ſi uerò initium,in Auct.de exhiben.reis.& Fel. in d.c.fin. col.11.Lud.Rom.ſing.182.regula eſt.¶ Sextò limitatur,ut non procedat data nimia contumacia promiſſoris, ſm Fely.in loco prælleg.& Rom.in d.ſing.allegan.ad hoc Bal.in l.conſentaneũ C.quõ & quando iudex.Sed aduerte,quia Bal.loquitur qñ ante litem conteſtatam fuit ibi repertus, & iudicium inchoatũ,quo caſu rationis præuentionis fienda eſt remiſſio ad iudicem ſolutionis,ſm Inn.in c.2.ĩ. de dilatio.& loquitur in alio caſu,ut poſſit perſonaliter capi, & traduci ad iudicem ſolutionis ꝑꝑ nimiã contumaciam. Septimò fallit,niſi turpiter latitet, ſm Bar.in d.l. hæres abſens,§.j.ſed iſtam reprobat Ang.ibi. per tex.in d. §.contrahentes.¶ Octauò fallit,ubi agitur de reddenda ratione adminiſtrationis,l.j.C.ubi de crimine agi opor.Et Soc.conſi.31.col.fi. & Pan.in d.c.fi. Nonò fallit, ubi agitur de cauſa ſtatus,& exiſtēs in poſſeſſione ſeruitutis aufugit ad alium locum, & ibi in libertate ſe uendicat,l.j.C. ubi cã ſtatus. Decimò fallit, ubi agitur de obligatione perſonę,quę promiſit ſeruire alicui collegio,a quo aufugit,l.j.C.ubi quis Decur.uel cohor.¶ Vndecimò fallit in debitoribus fiſcalibus.l.2.C.ubi decur.uel cohor. Vltimò intellige quantun ad effectum, ut iudex contractus ſiue ſolutionis, non poſſit citare promiſſorem.extra territorium,ſed benè per literas in ſubſidiũ iuris impetratas a iudice domicilij poterit ipſum citare,ſm dominum Ant. & Fel.in d. c.fi. quia tunc ceſſat ratio, ne uioletur territorium alterius, ex quo ille imponit citationē. Sed iſta fallentia *communiter* damnatur per Ioan.And.& alios in d. §.contrahentes & per Pan. in d.c.fi.quia per indirectum eneruaretur diſpoſitio d.§.contrahentes.Saluando poteſt dici, ꝙ nõ ita paſſim eluderetur dicta diſpoſitio,niſi iudice domicilij concedente:ut ſi dicamus, ꝙ in ciuilibus indiſtinctè habeat locum remiſſio ad iudicem contractus, ſi iudex domicilij uoluerit, ſed in criminalibus ad locum delicti fiat remiſſio etiam inuito iudice domicilij,§.ſi uerò comprehenſorum, in Auct. de exhibend.
67 reis.¶ † Iuxta præmiſſa occurrunt duæ dubitationes . prima,an prædicta concluſio procedat in clerico, ut poſſit cõueniri ſi ibi reperiatur abſque licentia ſui ſuperioris.Dec. hic determinat ꝙ non, per tex.in c.ſignificaſti, ĩ. tit j. Contrarium credo uerius ꝑ tex.in d.c.dilecti.qui loquitur in clerico, & loco deſtinatæ ſolutionis. Secundò,quia ratio,qua clericus poſſit prorogare ſine licentia ſuperioris contrahendo illa eſt,quia inducitur iſta prorogatio a lege,& non a clerico, ſm Pan.in d.c.dilecti.Iſta ratio punctualiter militat,ꝙ poſſit clericus prorogare deſtinando ſolutionem alibi,quia iudex ſolutionis conſtituitur iudex a lege,d.l.ꝯxiſſe.nec ur̃ uerum, ꝙ prorogatio dicatur uerbalis ratione deſtinatę ſolutionis,ut dicit Dec.ſed ſolum ex ui & fomento iuris cã-
68 tur,ut de ſe patet.¶† Secunda dubitatio, an clericus poſſit conueniri in loco cõtractus,ſeu deſtinatæ ſolutionis etiam ſi ibi nõ reperiatur in caſibus,in quibus non renunciaſſet priuilegio fori,uel iuraſſet,uel promiſiſſet ſe ibi repræſentare.Abb.in d.c.fin. tenuit, ꝙ non, quia potuit renunciare, neque promittere ſe repræſentare ſine licentia ſuperioris,d.c.ſignificaſti, ſequuntur Fely.ibi & Mod.hic.Contrarium tenet Mari.in d.c. dilecti, in ulti. char.ſequitur Do.Lancel. Decius in d.l. hæres abſens, §.j.Et iſta ultima opi.magis placet,& eam confirmo tribus modis. Primò, qui uult totum,utique uult partem,l.ſi qui s cũ totum, ff.de exceptio.rei iudica.ſed lex uult clericum poſſe ꝯhere ſine licentia ſuperioris, d.c.dilecti, ergo etiam uult, ꝙ poſſit promittere ſe repræſentare & renunciare priuilegio fori,quia talis renunciatio, & promiſſio appoſita in ꝯtu,cenſetur pars ꝯtus,l.fundi partē, ff.de ꝯhen.emptio.¶ Secundò ratione ꝯtus & deſtinatæ ſolutionis erat iam prorogata iuriſdictio,d. §.ꝯhentes,ſed competebat exceptio,ſi non fuiſſet ibi repertus,ergo potuit clericus renunciare huic exceptioni declinatoriæ,ut dixi ſ.tenere Pan.conſ.35. ¶ Tertiò,iuriſdictio iam prorogata iſto caſu uidetur augeri, ergo iſtud augmentum cenſeri debet eiuſdem iuris,cuius eſt prin-
69 cipale,l.etiam,C.de fundo dota.¶† Quinta concluſio, promittens ſoluere in pluribus locis ſpecificè copulatis,intelligitur ꝓmiſiſſe partem ſoluere in quolibet loco ad ratam locorum, l.3. §.ſi quis ita,ff.de eo,quod certo loco.ratio eſt,quia natura copulæ eſt æqualiter diſtribuere copulata,l.reos, §.cum in tabulis,ff. de duob. reis. Quid autem ſi promiſit ſoluere in pluribus locis ſpecificatis alternatiuè? Pan .omiſit iſtum caſum,dic ꝙ creditoris electio eſt ubi petat,& ante petitionem id eſt litis conteſt. ele-
70 ctio eſt debitoris,ubi ſoluat,d.l.3.in prin. ¶† Sexta concluſio ꝓmittēs ſoluere in pluribus locis ſpecificè copulatis, adiecta clauſula generali, & ubique locorum, intelligitur promiſiſſe ſoluere totum in uno loco, ſm Bar.Bal. & Mod.in d.§.ſi quis ita, Ab. hic, & ſequuntur *communiter* alij.ratio eſt, quia ſi fieret diuiſio ꝓ rata cuiuslibet loci,obligatio redderetur eluſoria, & eſſet quaſi in poteſtate debitoris,an deberet,ꝯ tex.in d.l.3. ¶ Aduerte,quia iſta ratio,& conſequēter concluſio, non ur̃ uera in caſu præſuppoſito propter copulam,&,coniungentem clauſulam generalē & loca ſpecificata.unde(exempli gratia)promittens ſoluere Romæ,Rothomagi, Lugduni, & ubique locorũ,ꝑꝑ copulam quæ copulat æqualiter,ur̃ promiſiſſe quartam partem in quolibet loco ſpecificato, & unam quartam in uno loco comprehenſo in

clauſula

clausula generali,& hoc modo obligatio nō erit elusoria.Et istā partem tenuit Mari.Socy.in d.c.dilecti,in 6.q.prin.Communis aūt posset procedere,vbi nullis specificatis locis promisisset soluere ubique,& in istis terminis loquitur in d. §.si quis ita, licèt

71 cum falso referat Pan.vt patet ad oculum.¶† Septima conclusio,promittēs soluere in pluribus locis specificatis subiecta clausula generali,& ubique locorum,virtute talis clausulæ non poterit conueniri in loco magis remoto, quàm sint loca expressa. & ista conclusio est etiam *communis*. ratio est, quia sub clausula generali non comprehenduntur maiora expressis, c. sedes, §. de rescrip.c.non pōt, de procu.in 6. Et quia generalitas declaratur a specificatis, l. fi. §. cui dulcia, ff. de vino tritico oleoq; legato. Contrarium tenent Imo. & Dec.hic,qā uī fuisse de mente partium,ꝙ in quocunque loco possint conueniri, non tñ aperitur unde colligatur ista mens partium. Ego pro ista parte ꝯ cōem pondero tex.in d,l.Titium,§.tutores, ff.de administra. tuto.ubi debitor prouincialis, qui promiserat soluere Romæ,& vbicunque petitum fuisset, pōt conueniri per totam Italiam,& tamen in Italia sunt loca magis remota, quàm sit Rom. tenendo istam partem non obstat,ꝙ sub clausula generali non includanť maiora expressis, qa non est clausula ĝnalis, sed vniuersali, sub qua ueniūt maiora expressis,ſm Gem.& alios cōiter in c.cū ī multis de rescrip.in 6.¶Non obstat tex.in d.§. cui dulcia,qui facit pro, & non contra. Nam ibi oīa ueniunt quæ sunt dulcia,ita hic oīa includuntur quæ sunt loca. ¶Iuxta præmissa moueo nouā dubitationem,pone ꝙ in locis specificatis non procedatur executiuè,& conueniatur promissor in aliquo loco uirtute clausulæ generalis,ubi procedatur executiuè,an poterit promissor declinare forum tanꝙ in eo loco non seruetur ius cōe, prout seruať in locis specificatis? uī ꝙ non possit declinare stante cōi sñia,de qua in præcedenti conclusione.Contrarium uī suaderi posse,qa copula copulat uniformiter,l.Seię,§.Caio,ff.de fundo instruc.& bene quadrat decisio Bar.in l.si legatarius,§.cum ita, ff.de leg.3. ubi si testator legauit decem corbes frumenti & decem aureos, decem auri erunt soluendi tempore, quo soluitur frumentum pp copulā,& sequitur Rom.sing.380.incip. Redditus reliquit. & in consi.231.incip.Præmissorum Doctorum. Sicut ergo qualitas temporis pp copulam intelligitur repetita, ita dicamus,ꝙ qualitas locorum intelligatur repetita in clausula generali arguendo de tempore ad locum,quod argumentum est ualidum, l.uinum,ff.si cer.pet.& istud uī sentire Abb.hic,dum dicit ad loca similia,& sic ubi non eodē modo,sed durius proceditur. cogi

72 ta tñ,quia est aspera decisio. ¶ † Octaua conclusio,promittens soluere ubicunque fuerit inuentus,pōt ubicunque ꝯueniri.ſm Bar.in d.§.tutores,Alex.in d.l.si conuenerit,ubi alia adducit.Et istam dicunt *communem* Mod.hic.Ratio, quia talia uerba generalia censentur apposita ad ampliandam facultatem ꝯueniendi. Adde idem si dicatur ubi uoles,l.Lucius,& ibi Bar. ff. depo.Idē si dictum fuerit ubicunque reperieris,d.§. tutores,quē sic intelligit Abb.hic,tñ ibi erat specificatus unus locus.¶Hic cadit dubitatio,an illa uerba,ubicunq; fuerit inuentus,uel fuerit petitū, intelligantur de petitione iudiciali,an ēt extraiudiciali?respondet Bal.in l.ab eo,C.qūo & qñ iud.ꝙ debet intelligi de petitione iudiciali.Nam uerbum,inuenire,intelligiť ꝑ apprehensionē iuridicè factā,l.si Barsatorā,C.de fideiussor.& uerbū,petitū,intelligiť ꝑ litis contestationem,l.amplius non peti, ff.rem ratā hab. Subdit tñ,ꝙ isto casu sufficit sola citatio,qa uerbū,petere, est appositū sup præparatoriis.l.itē ueniunt.§.petitam,ff.de pet.hære. Et istam formaliter sequitur Maria.in d.c. dilecti,in 7 q.princ. ī. tit.j.Declaratur ista ꝯclusio.ut procedat qñ promissio de soluēdo est facta per suprascripta uerba,uel alia importantia liberam uoluntatē,secus si sit facta ꝑ uerba denotantia arbitriū boni uiri.Et quæ sint ista uerba declarat Abb.hic,& latius Fel. in c. j.in ultim.char.s̄.de constitu. tunc promissor solū poterit cōueniri, ubi bonus uir est arbitraturus. Sed hic cadit dubitatio,quē locū debet arbitrari bonus vir.Pan. nō aperit.vī tñ sentire,ꝙ non possit arbitrari promissorē posse conueniri in quolibet loco, ex quo facit dr̃iam inter uerba & verba. Bar. & Alex.in d.l.si conuenerit,aperiunt expressè firmantes, ꝙ solum possit conueniri, in loco domicilij,vel vbi aliàs de iure poterat.rō istorum est, qa bonus uir est iudex,l.uir bonus, ff.iud.solui.iudex aūt nō pōt arbitrari ꝯ ius,ſm Bar.in extrauag. ad reprimendū,in uerbo, uideri.& Alex.consi.33.col.j.uolum.j.Mirabilis est ista decisio.sic.n. illa uerba, ubicunque placuerit, nihil operabantur,ꝯ l.si qñ,ff. de leg.j.quæ procedit ēt in ꝯctibus ſm Bal. in rub.C.de ꝯh.emp. in 22.q. ubi in ꝯctib. nulla syllaba censetur apposita sine misterio operandi.Et ppea non uī mihi uera,ꝯ quam uī tex.in d.§.tutores,ubi verbum illud,petitum fuerit,nihil aliud importat,nisi ubi placuerit petere,& tñ intelligitur in quocunq; loco, & illū tex.ponderat Ful.in d.l.si cōuenerit.Item in ꝯrium urget, qa solutio est destinata ubique. Ergo bonus uir dēt arbitrari ubique, posse cōueniri,qa sic ius disponit,d.l.ꝯxisse. Item uī fuisse de mēte partium ampliare facultatem conueniendi, licèt locutæ fuerint per uerba importantia boni uiri arbitrium. Et istam partem ēt tenet D.Ias.in d.l.si conuenerit.Fateor tamen saluari posse distinctionem Abb.inter verba liberæ uoluntatis,ut tunc promissor possit ubique conueniri ēt si nimiū grauaret,& verba sonarent in arbitriū boni viri,& tunc nō possit ꝯueniri in loco,in quo nimiū grauaret,qa hoc nō esset vir bonus arbitraturus:Finge casum,ꝙ ferè tanta sit impēsa in trāsmittēdo domū pro habēda pecunia debita,quātū capit propria summa debita.certe durū videretur posse ibi ꝯueniri,si ille fateret debitū,arg.l.mediterraneæ,& ibi Bar.C.de anno.& tribu.li.x.& eorū,q scribit Fel.in

73 c.nonnulli,in prin.s̄.de rescrip.¶† Nona & ultima sit cōclusio, promittens rñdere in aliquo loco,uel ubicunque,nō pōt cōueniri nisi in locis,vbi alias de iure poterat, qa idē est promittere rñdere,qđ litigare,quæ promissio nō est obligatoria,d.l.si cōuenerit.intellige nisi promisisset rñdere de pecunia,qa tunc intelligiť promisisse soluere,ſm Pau.& Alex.in d.l.si cōuenerit. ¶Secundo ego intelligerē,nisi esset mercator,q ꝓmisisset soluere in loco,ubi haberet suos Responsales, tunc intelligeret promisisse soluere per Responsales,d.c.dilecti,ſm intellectū d. Ias.quē s̄.cōfirmaui. Et qa uerba debent intelligi ſm ꝯdōnem ꝑsonarum,l.

74 plensi,§.equitij,ff.de usu,& habi.¶†Glo,in uerbo,donec,diuiditur in quinque partes.In prima timore ꝯrij c. ex parte, ī.de ver. sig.gl.ponit unā solutionē.In scd̃a aliam. In tertia refertius nouum.in quarta ponit limitationē iuris noui.In quinta limitat,ꝙ dixerat in secunda solutione. Secunda est ibi,& ſm istā literam. Tertia ibi,hodie.Quarta ibi,nisi in casib. Quinta ibi, & nisi qs. In ea.gl.ibi satisfactione, idest satisdatione,habetis notare duo. Primò,ꝙ excōicatus q pp cōtumaciā debet absolui,præstet cautionem de parendo iuri,d.c.ex parte.Sed hic cadit dubitatio,an sufficiat iuratoria cautio?uī,ꝙ sic per tex.in c. cum desideres,& in c.cum a nobis.ī.de sen. excom. Cōtrarium determinat Abb. in c.qua fronte,in fi.ī.de appe. eo qa cautio de parendo iuri est ꝑtoria,q cautio prætoria debet esse sufficiens,idest per pignora,vel fideiussores,l.j.§.prętorię,ff.de præto.stip.l.j.§.caueri,ff.de colla. bono.Fallit ista conclusio in excōicato pp contumaciam manifestam,qui non est absoluendus, nisi actualiter satisfecerit parti de expensis,c.uenerabilibus,§.secus,de sent.excom.in 6.Scđō habetis,ꝙille dr̃ satisfecisse,qui satisdat,uel offert pignora,&ꝑhoc est tex.in l.itē liberatus,in prin.& in §.qui paratus,ff.quib.mod. pig.uel hypo.sol.& in l.satisfactio,ff.de sol.& ideo stante statuto ꝙ si condemnatus pecuniariter pro delicto non satisfecerit intra decem dies, fustigetur : si intra terminū dederit fideiussores, uel pignora,euitabit fustigationem,ſm Bal.Lud.Ale.& Mod.in l.j.ff.qui satisda.cog.intellige istam conclusionem procedere,qñ uerbum,satisfecero,profertur a lege,secus si ab homine in ꝯctibus,ſm Bar. in d.l.j.per tex.in auc. si qñ,C.de constit. pecu.seqť Fel.in c.pastoralis.§.fi.s̄.de offi.dele.Secundō intellige,nisi in lege addatur uerbū,integrè satisfecerit,c.fi.de immu.eccle.in 6.& ibi gl.Tertiō intellige,nisi diceretur in lege,de pecunia satisfecerit,arg.eorū,quæ supra diximus de uerbo,rñderit.& iō stante ꝑdicto statuto,condemnatus nō euitaret fustigationem,si uellet fideiubere eo casu.quo statutum requireret ꝙ integrè satisfaceret,uel de pecunia.Sed qđ si statutum diceret,si non soluerit intra decem dies,fustiget,rñdeo,ꝙ tunc non sufficit dare pignora uel fideiussorem,ſm Pau.de Cast.in l.ꝓmissor,§.fi.ꝑ illū tex.ff.de cōst.pec.& idē tenet Bal.in c.cum aliqbus,ī.de re iud.Quid aūt si statutū diceret, si soluere non poterit?uī ꝙ isto casu sufficiat dare pignora,uel fideiussores,qa non dr̃ non posse soluere,q reperit fideiussorē,l. nemo dubitat,ff.de reg.iur. & ita determinat Pau.de Ca.in d.§.fi.ꝯriū uī determinare Bar.in l.j.C.de cust.reo. motus,qa possibile est ꝙ fideiussores efficiantur nō soluendo,& iō cum pœna corporalis dēat solui in defectum, si nonpoterit soluere pecuniariū, oīno erit cōdēnatus liberandus per ꝑstationē fideiussorū.Cōsidera si possint cōcordari opiniones,utprocedat opi.Bar.ut non sit liberādus a carceribus,prout loqtur Bar. tamen datis fideiussoribus,non erit fustigandus, ꝓut loqť Pau. & iō interim expectabiť donec fideiussores soluant,uel efficianť nō soluendo,uel al̃r.Aut statutum præfixit terminū,putā si non poterit soluere intra decē dies,& tunc procedat opi.Bar.qa uerum est in termino non potuisse soluere,licèt dederit fideiussores.Aut statutū simpl̃r loqtur,& tunc procedat opi. Pau.qa tūc uerum est,ipsū posse soluere,si fideiussorē reperiet. In ea.gl.ibi, c.ꝑ tuas, habes ꝙ excōicatus dicens se iniustè excōicatū,nō dēt audiri,nisi prius petat absolutionē:rō assignať ibi in tex.& aliaꝑ Pan.ibi,& in c.cū contingat, de offi.dele.& ibi uideas gl.assignātē rōnē,quare post absolutionē disputet adhuc sup iniustitia ex cōicationis. Amplia ēt si dicat sñiam iniustā per ꝓcuratorē,ſm Abb.& Mod.in c.intelleximus,col.3.ī.eo. Limita dupliciter,ut legitur in d.c.per tuas.Itē lita, ut per gl.ult.& ibi Abb.in fi.c.si-

75 gnificaui,s̄.de offi.ord.†In ead.gl.ibi,c.ex parte,no.ꝙ excōicatus pro manifesta offensa nō est absoluendus, ēt si uelit satisdare de satisfaciendo,nisi actualiter satisfaciat, d.c.ex parte.Fallit in excōicato constituto in articulo mortis,secundum Abb. in c.fi.ꝑ illum tex.ī.de sepul.& in c.literis,de rap.Secundō fallit,si satisfactio exigeret longū tractatū.puta si fuisset excōicatus,quia non fecisset

fecisset cōstrui ecclesiā, non sufficit satisdare de satisfaciendo, c. qm̄ōni, & ibi no. Abb. ĩ. de appel. Tertiò fallit, si impossibilis esset satisfactio, arg. c. Odoardus, ĩ. de sol. Ita determinat Ray. titu. de sponsa. §. in summa. Quartò fallit, qn̄ fuit excōicatus ꝓ manifesta iniuria illata soli Deo, ſm Car. in c. qua fronte, ĩ. de appell. & Abb. in d. c. ex parte. Quintò fallit, nisi satisfactio esset talis, quæ nō cōueniret excōicato, putà si fuisset excōicatus, qa nō fecisset se ad ordines ꝓmoueri, ſm Inn. Pan. & alios in c. ꝓ illorū, de pb.
76 & gl. in c. solet, in uerbo, emēda, de sen. excō. in 6. ¶ † Glo. fi. diuidit in tres partes. in prima ſm Pan. rn̄det tacito ꝯrio. In scd̄a auget oppositionem. In tertia de materia se remittit. Scd̄a est ibi, maximè. Tertia ibi, de hac materia. Sed aduerte, ꝙ ꝙ Abb. dū expedit gl. ꝑ uiam oppositionis, non vr̄ bn̄ eam intellexisse, qa ĩ tex. isto non dr̄ ꝙ excōicatus non possit priuari beneficijs, sed solum dr̄ ꝙ contumax ante cāæ exitū non dēt priuari Epatu, sed excōicari. vnde ego dico ꝙ gl. in prima parte ampliat tex. In secunda ampliationē auget. In tertia se remittit. Ampliatio formaṫ, si dr̄ in tex. ꝙ contumax non dēt bn̄ficio priuari an̄ cāæ exitū: amplia ut est contumax excōicatus nō dēat priuari, nisi ꝑseuerauerit ꝑ
77 annū in excōicatione, c. rursus, & c. seq. xj. q. 3. ¶ † Circa duos articulos, quos Abb. simul discutit disiunctè procedendo, circa primū concludas, ꝙ *communis* opi. est ꝙ ꝑseuerans ꝑ annū in excōicatione hr̄ pro conuincto & confesso de crimine, de quo fuerat imputatus, ſm Spe. ti. de accu. §. seqtur, in prin. Hug. in d. c. rursus. d. Ant. in c. ueritatis, de dolo & contu. Gl. Gemi. & Perus. in c. cū contumacia de hr̄. in 6. Card. & Abb. in c. excōicamus, ĩ. de hęreti. Pan. in c. fi. ĩ. de pœ. Pan. & Mod. hic. Pro ista opi. allegatur tex. in d. c. rursus. Sed aduerte, qa ibi ante lapsum anni imputati de crimine erant ꝓ conuictis habiti & confessis, qa defecerāt in purgatione. Secundò adducitur tex. in d. c. cū contumacia. Iste tex. nō ꝓbat, qa loqṫ in excōicato ꝓ contumacia remissa in crimine hæresis, in quo crimine ꝑseuerantia in excōicatio. efficacior ur̄ ad conuincendū ꝑseuerantē, q̄ in alijs criminibus, nā ꝑseuerātia in excōicatione propriè arguit contēptū fidei, c. fi. ĩ. de pœ. & sic directè respicit ipsam hæresim, & non sic alia delicta, & iō non ur̄ bonum argm̄ in ista materia de crimine hæresis ad alia crimina. Contrariā opi. tenet Inn. in c. cum bonæ, de æta. & qualita. Arch. in d. c. Rursus. Collecta. in c. cōtingit, de dolo & cōtu. d. Ant. hic per tex. in l. 2. C. de requi. re. Ad quē tex. tenēdo cōem rn̄deas, ꝙ loquitur in bannitis, & de bānitis ad excōicatos nō valet argm̄, vt probat Abb. in c. pastoralis, ĩ. de app. Retenta igit cōi, amplia ut procedat in tm̄, ꝙ elapso anno poterit ferri sn̄ia condemnatoria lite nō cōtestata, ſm Pan. in d. c. ueritati, in 6. intellectu. declara mō, & restringe, vt procedat vbi agiṫ criminałr, uel ciuiliter de crimine, secus si cā, ꝓ cuius cōtumacia fuit excōmunicatus, erat merè ciuilis, tunc ꝑseuerās ēt ꝑ mille annos nūquam hr̄ pro conuicto & confesso, ſm gl. in d. c. cōtingit, q̄ Abb. ibi, & hic multū no. & eā dicit sing. Ro. sing. 304. in c. De hoc erit. & do. Phili. de Perusio in d. c. cum ꝯtumacia, in fi. & ꝓ illa gl. bene facit tex. in c. qm̄ frequenter, in fi. ut li. non ꝯtest. Adde tn̄, ꝙ in ciuilibus ista perseuerantia operaṫ, ꝙ aduersarius possit mitti in possessionem ex primo decreto, ita ꝙ faciat fructus suos, ſm Abb. in d. c. contingit, in 2. col. ¶ Secundò restringe, ut habeat ꝓ conuicto de illo crimine, nō tn̄ hr̄ ꝓ hæretico, nisi fuisset excōicatus ꝓ contumacia cōmissa in crimine heresis, d. c. cū contumacia, ubi gl. & Perus. & gl. in c. excōicamus, ĩ. de hære. No. tn̄, ꝙ excōicatus ꝓ cōtumacia in alio crimine, quā hæresis si perseueret ꝑ annū, est ēt suspect⁹ de hæresi, d. c. fi. de pę. & talis suspicio operatur, ꝙ si deficiat in purgatione in dicta, possit tanq̄ hæreticus condemnari, ar. c. nos inter, ĩ. de purg. cano. & istud vult Abb. in d. c. fi. ¶ Tertiò restringe, ut habeatur pro confesso & conuicto q̄tum ad hoc, ꝙ sit fundata intentio accusatoris, nō tn̄ quantū ad hoc quin ipse possit ōndere & iustificare eius innocentiā per ea, quæ dicit Bal. in l. error, in fi. C. de iu. & fac. igno. & in l. ita de mū, col. fi. C. de procu. & hoc ur̄ rōnabile & æquū. & ita tenendo non obstāt tex. in d. c. rursus, & c. qcūque, qa dēnt intelligi, ꝙ nō audianṫ si uelint ex negatione grauare accusatorē onere probādi, secus si ipsi uelint probare suā innocentiā per ꝓdicta. Cogita tn̄, qa huic solutioni obstat illa dictio uniuersalis, nulla eorum
78 vox penitus audiaṫ. ¶ † Circa ſm, an ꝑseuerans in excōicatione ꝑ annū sit priuatus, uel priuandus bn̄ficijs? Abb. facit tres casus, vt hic ꝑ eū, & istam distinctionē repetit in pluribus locis, & ista distinctio fuit de mente Car. in c. ꝑpendimus, de sen. excō. & cum ista trāseunt oēs Mod. Tu uerò cōcludas vno verbo, ꝙ ꝑseuerās ꝑ annū nō priuaṫ bn̄ficijs ꝑꝑ ꝑseuerantiā, sed ꝑꝑ crimen ꝓbatū ex ficta confessione resultāte ex ipsa ꝑseuerantia. ita uult Abb. ꝑ rōnē suā, dū dicit ꝙ pęna ex pęna nō dēt ꝓcedere, c. qa diuersitatē, de ꝯcess. pb. & iō Dec. nō debuit in secūda lectura recedere ab opi. Abb. q̄ sic intellecta effugit sua argumenta, & cui nō obstat ꝙ nō dēat qs priuari bn̄ficiis ꝓ delicto, de qbus nō constat, nisi ex sola contumacia, c. pe. de pur. cano. qa uerū est, si de eis cōstat ex simplici contumacia, ut dicit gl. in c. nullus, de præsump. secus si contumacia sit aggrauata excōicatione, & perseuerantia in ea per annum, ut hic per Abb. q bn̄ sensit istud argm̄, & ista

est pura veritas, licèt Inn. & cōiter antiqui, ut refert Card. in d. c. ꝑpendimus, teneant ꝙ possit priuari ꝑꝑ ꝑseuerantiā annualē. Retenta ꝯclusione, ꝙ nō sit priuatus, nec priuādus, intellige ꝑꝑ perseuerantiā anni, secus ꝑꝑ ꝑseuerantiā triēnalē, ſm Abb. hic ꝑ tex. in d. c. cū bonæ, sed istud reprobat Car. in d. c. ꝑpendimus, qa ĩ d. c. cū bonæ, Papa priuauit illos clericos de plenitudine potestatis, sed istud nihil est, qa in dubio Papa non præsumiṫ vti plenitudine ꝑtātis, ſm Abb. in c. illa quotidiana qō, s. de elec. Irē illi clerici ibi erant priuati ipso iure a lege, ut fateṫ in alio proposito Dec. ponderando uerbū, aliquātenus retinere, qd̄ est ꝑcisū. c. accepimus, s. de pac. & uerbū, spoliare, qd̄ denotat executionē facti, c. ex parte, ubi no. Abb. ĩ. de cle. non resi. Et tenendo istam fallentiā intellige eā ēt in excōicato in cā ciuili perseuerāte per triēniū, ita loquiṫ ille tex. ſm Abb. ibi, in ulti. col. ¶ Aduertendū tn̄ est, utrū ista fallentia procedat gn̄ałr, qa in d. c. cū bonæ, suspēsio erat Papalis, ergo in ista materia odiosa non ur̄ licita extēsio ad suspensos & excōicatos ab inferiori, qa nulla lex est quæ hoc dicat, ut dicit tex. in simili materia priuationis. in l. & si quis. §. diuus, ff. de relig. & sump. fun. & gl. in c. fi. ĩ. de iurepatr. & maximè, quia ille tex. se fundat in contemptu apostolico. ¶ Secundò declara, ut procedat nisi excōicatus fuerit citatus, ut se purget cū cautione, ꝙ si non se purgabit, sit priuatus beneficijs: isto casu deficiens in purgatione, & durans in excōicatione per annū, erit priuatus ipso iure, ſm Abb. in d. c. cum bonę, in fi. sic intelligens tex. in d. c. rursus. & fuit de mente gl. ibi. Vltimò, quia s. dictū fuit ꝙ excōicatus post annum, & qn̄cunque auditur volens ōndere suā innocentiam, an isto casu detecta iniustitia excōicationis recuperabit bn̄ficium? ur̄ ꝙ nō per tex. in l. j. C. de requi. reis. Istud uerū arbitror, ubi bn̄ficium iam esset alteri collatū, arg. c. quis, de rescrip. in 6. & in l. fi. C. de senten. pas. & istud ur̄ uelle Abb. in c. tuæ, ĩ. de cleri. non residen. Sed ubi non esset alteri collatū, crederem, ꝙ illud recuperaret, arg. l. j. §. fi. ff. de qō. & d. c. quis. cū ibi no. Nec obstat tex. in d. l. 2. quia bona ibi fuerunt confiscata ꝑꝑ ꝯtumaciā, & non ꝑꝑ crimē. In casu uerò nr̄o excōicatus nō ꝑdidit ꝑꝑ ꝑseuerantiā, sed ꝑꝑ crimen, ut s. uidistis. An aūt reqratur noua prouisio, arbitrarer ꝙ sic ꝑ ea, quæ dicit gl. in c. quis. cogita tn̄. Adde ēt, ꝙ Eps poterit bona ꝑseuerantis in excōicatione tradere fisco, seu prædę exponere, sicut si essent bona rebellis ſm Io. An. in c. j. de homi. in 6. Sequitur Archid. in c. qualiter & qn̄. §. ad corrigendos, col. 3 ĩ. de accus. & licèt ipse loquatur tn̄ in excōicato pro contumacia in causa criminali, tn̄ Ioan. An. ur̄ loqui in quocunque excōicato poterit etiam Eps inuocare bra-
79 chium seculare, ſm Pan. in d. c. cum bonæ. ¶ † Extra glo. Pan. opponit de c. sacro, & soluit ut ꝑ eū. ex cuius dictis habetis quatuor conclusiones. Primò collige limitationem ad c. consuluit, s. de offi. deleg. cum si. ut non procedat in sn̄ia excōicationis, quæ imponitur pro sola contumacia. ualet. n. sn̄ia excōicationis ēt ꝙ excōicatus non fuerit citatus ad audiēdam sn̄iam, idē tenet Abb. in c. cum Romana, col. fi. ĩ. de app. per istum tex. Sed aduerte, qa in ꝯrium obstat tex. in c. constōnem, de sent. exc. in 6. in uer. alijs tn̄ rectè seruatis. pōt dici, ꝙ illa uerba, alijs rectè, &c. sunt intelligenda quantum ad conuincendam contumaciam, quæ satis cōuincitur absque eo ꝙ in citatione exprimantur ista uerba, ad audiendum sn̄iam. Scd̄ò aduerte, quia iste tex. non probat nisi ꝯ cō-
80 tumacem manifestum. ¶ † Secunda conclusio, contumax non potest mulctari absque noua citatione ad allegandū quare mulctari absque noua citatione ad allegandum quare mulctari, &c. idem tenet Bar. in l. 2. in fi. ff. si quis in ius uoc. non ierit. & sequūtur *communiter* Legistæ in l. j. ff. si quis dicen. non obten. probatur in d. l. 2. in uer. ex cā mutabitur. & in l. quis, & in l. sed si hac, §. ꝓtor ait, in uer. cā cognita, de in ius uoc. iuncta regula, ꝙ ubi reqritur cāæ cognitio, ibi requiratur etiam citatio, l. in cāę, §. cā cognita, ff. de mino. & rō cōclusionis est duplex. Prima, quia posset contumax prætēdere ltīmam excusationem. Scd̄a, quia mulcta imponitur arbitrio iudicis, l. si qua pęna, ff. de uer. sig. & quia in arbitrando posset contumax grauari. iō iterū est citandus. ¶ Limita primo, nisi in primo citatorio esset comminata mulcta in spē, putà si esset dictum, compareas tali die sub pœna centū aureorum alioquin procedetur ad mulctā ſm Bar. in l. impuberib. §. fi. ff. de suspe. tut. quem sequuntur Ale. & alij in l. si finita, §. Iulia. ff. de dam. infec. & in d. l. j. ad fi. prin. & est *communis* opi. Ista limitationem dicit dubiā Dec. qa ꝯ eam militat prima rō cōclusionis, quia non ꝯstat de cā contumaciæ. tu rn̄deas contumaci imputandū, si non misit excusatorem, ex quo sciebat sibi mulctam cōminatā. intellige tn̄ procedere, si mulcta fuerit comminata in specie, ut dixi: secus si in genere, putà si esset dictum, alioquin ꝓcedetur ad ulteriora. ita loquitur Bar. in l. eius, qui delatorem, ff. de iur. fis. & Abb. hic, qui debet ita intelligi uideretur ꝯrius. Limita scd̄ò, nisi constaret de contumacia manifesta per istum tex. & ꝑ rłam l. 2. §. qd̄ de frumentaria, ff. de admi. re. ad ciuit. ꝑti. ad quę uideatis Fel. in c. cū olim, col. 5. & pluribus seq. ĩ. de re iudi. facit ꝓdicabile dictū Ang. in l. Aediles, §. sciendū, ff. de Aedil. edic. facit, quia in notorijs ordo est ordinē nō seruare, c. ad nostrā, ĩ. de iureiu. faciunt quæ dicam in sequenti ꝯclusione. Hāc fallentiam

Mod.

Mod. restringunt procedere tm̃ in mulctis legalibus,& alijs pœnis à iure determinatis, uel in mulctis comminatis, secus in nõ cõminatis, uel à iure non expressis, quia requiritur noua citatio tunc, ex quo in arbitranda mulcta põt contumax grauari. facit
81 l. de unoquoque, ff. de re iud. ¶ † Tertia conclusio, in sñia excõicationis ferenda ꝯ manifestum contumacem non requirit̃ trina citatio,& ita dẽt limitari tex. in c. sacro, de sen. excõ. cũ si. seq̃t Lap. all. 73. inci. Prælatus regularis & *communiter* tenet̃, ut hic ꝑ Fel. col. 3. Istã conclusionem declarat Gem. in c. j. col. 3. de off. de leg. in 6. vt non requiratur trina, tñ requiratur unica. Istã restrictionẽ damnat Dec. ꝑ istũ tex. ubi non ꝓcessit citatio, s'm eũ, qđ uṝ falsum, ut patet ibi in tex. quem cum potuisset,&c. Scđò monet, q̃a rõ quare non requiratur trina est, q̃a ꝯstat de ꝯtẽptu manifesto, hæc rõ ꝓbat, ꝙ ẽt unica nõ requirat: sed dicas, ꝙ nisi vnica requiratur, q̃uo poterit ꝯstare de manifesta ꝯtumacia ꝓcordãdo opi. põt dici, ꝙ Dec. loquit̃ de citatione ad allegãdũ, quare excõicari, &c. Gem. uerò loq̃tur de una citatione ad ꝯuincẽdã cõtumaciã. Vltra Dec. vṝ ẽt ꝙ unica citatio non req̃rat̃,& aliàs nulla esset spẽlitas ꝯ ꝯtumacẽ manifestũ, q̃a rṝ in sñia excõicationis unica citatio sufficit pro oĩb. c. ꝯstitutionẽ, de sen. excõ. in 6. Saluanda Gemi. rñdeo, ꝙ qñ unica sufficit pro oĩbus, termini dẽnt esse distincti, d. c. cõstõnem, sed ꝯ contumacem manifestum sufficiet unica citatio & unicus terminus,& in hoc consistit specialitas. Secundò declara, ut procedat in excõicatione lata pro contumacia manifesta, secus si pro offensa manifesta, q̃a tunc requiritur canonica & trina monitio, uel una pro oĩbus, ut s̃. dixi s'm Abb. consi. 33. Vṝ prima facie, col. fi. in j. parte. motus, q̃a ab hoĩe non põt ferri sñia excõicationis, nisi pro contumacia, s'm gl. in c. epi, 11. q. 3. sequitur Cur. Sen. consi. 20. col. 7. & consi. seq. col. pen. ubi multa accumulat ad hoc. Intellige istud uerũ, nisi pro illa offensa manifesta esset ipso iure excõicatus, tunc posset denunciari absque ulla monitione, c. peruenit,& ibi Abb. no. j̃. de ap. & in c. reprehensibilis, eo. tit. ubi Abb. determinat, ꝙ excõicatus pro delicto a iure, põt iterũ excõicari ab hoĩe absque ulla monitione, qđ aũt operetur ista secunda excõicatio hominis, uideatis gl. in c. ita quorũdã. j̃. de iud. ¶ Secundò intellige in excõicatione, secus in suspẽsione, q̃ in pẽnã delicti imponit, nã criminosus ꝓ crimine poterit suspendi ab hoĩe absque trina citatione, s'm Inn. quem sequunt̃ ibi Perusi. & D. Præpo. in d. c. reprehensibilis & in c. ad hæc qm̃, eo. ti. & est tex. in c. tam literis, j̃. de test. & notabis unũ ꝓ declaratione præmissorũ, ꝙ in casibus, in q̃b. absq; citatione põt aliquis excõicari, uel excõicatus denunciari ꝓ notorio delicto, debet intelligi, ꝙ ẽt sit notorium delinquenti nullã defensionẽ cõpetere, alioq̃n citãdus esset, ẽt ꝙ delictũ esset notoriũ. ita ꝓcedat gl. in cle. præsenti, in uerbo, cõstiterit, de censi. & in cle. 2. de pen,& in c. licèt eps, de p̃b. in 6. ita cõcordat discordãtes Doc. Dec. in d. consi. 20. Et Perusi. in d. c. reprehensibilis,&
82 uideatis Fely. post Abb. in c. cum nõ ab homine, col. pe. j̃. e. † Vltimò notate, ꝙ monitus in synodo põt excõicari sine trina monitione, ita tenet Rota in ti. de dolo,& contum. dec. ulti. in nouis seq̃tur Fel. in c. qm̃ frequenter, §. porrò, col. pe. j̃. ut lit. nõ ꝯt.
83 & ita fortè põt intelligi iste tex. ¶ † Quarta conclusio, rñdẽs nuncio se non uelle cõparere, dṝ manifestus contumax,& iõ nõ est amplius citandus, c. uenerabilib. §. secus, de sent. exc. in 6.& ꝙ dicat manifestus ꝯtumax, tenet glo. in l. fi. ff. de in integ. rest. ꝑ l. tres denunciationes, C. q̃uo,& qñ iu. cle. j. de dolo & ꝯt. Bar. in l. consentaneũ. C. q̃uo & qñ iu,& est *communis*, vt patet ex his, quę ad latituratẽ scribit Fel. in c. inq̃sitionis, col. pe.& fi. in §. ad petitionẽ, j̃. de accu. Contrariũ tñ tenuit Iõ. And. in add. Spec. ti. de cõtuma. §. j.& sequunt̃ plures alij relati per Fel. in loco p̃alleg. quos ipse seq̃tur intãtum ꝙ idem Fel. in c. cõsuluit, col. 4. s̃. de offi. del. ausus est dicere istam secundã opinionẽ esse cõẽm, qđ nõ credo uerũ, si fiat recta cõputatio auctoritatũ. Quicquid sit, credo opinionem Abb. hic esse ueriorem. Et ad ꝯria fundamenta rñdebo infra. Contra istam conclusionem adducit̃ primò tale fundamẽtum. citatus personaliter, q̃ nihil respondebit. si non comparet, ipso facto, dṝ rñdere se nolle uenire, c. dilecti, de appe.& tñ est iterum citandus, q̃a non est manifestus contumax, s'm gl. & scrib. in d. l. fi. huic respondeo, ꝙ est diuersa rõ inter non rñdentem,& rñdẽtem non uelle uenire. Primo casu non constat iudici de uoluntate contumacis. Secundo casu sic, q̃a uerba sunt notæ earũ, quæ sunt in aĩo, passionum, l. Labeo, ff. de supelle. leg. ¶ Secundò allegatur in ꝯrium rõ. Nam illa uerba, nõ uelle uenire, dẽnt intelligi, s. ad illam citationem,& illa uice. ar. l. boues, §. hoc sermone, ff. de uerbo. sign. attento maximè cum sciat citatus req̃ri trinam citationem, l. ad peremptorium, ff. de iud.& d. c. sacro. ergo q̃ rñdet non uelle uenire, eo ipso facit se indignum ulteriori citatione s'm Bald. in d. l. tres denunciationes,& facit tex. in c. 2. de dolo & contu. in ratione decidendi. uel aliter responde, ꝙ illud uerbum, non uolo, dẽt determinari ab infinitiuo uerbo, uenire, qđ respicit futurum: quasi dicat, nunc,& in futurum ueniã. facit gl. in l. stipulationum aliæ, §. stipulatio, ff. de uerb. obl.& ita respon. Bal. in d. l. ea quæ, C. q̃uo,& quando iu. facit q̃a semp capienda est illa interpretatio, quæ nocet contumaci, de ætate, §. qui tacuit, ff. de interro. act. ¶ Tertiò facit in ꝯrium decisiõ Bar. in l. eius, qui delatorem, ff. de iure fis. ubi determinat, ꝙ recusans parere iudici in eius cõspectu, non dicitur manifestus contumax,& iõ iterum citandus: quia licèt liqueat iudici de contumacia, non tamen liquet de cã contumaciæ. Ad istud rñdet Aret. hic, ꝙ Bar. in hoc, salua eius reuerẽtia, malè loquitur, quia est imputandũ cõtumaci, qui existens corã iudice non allegauit cãm si eam habebat, cur parere non teneret̃.& faciunt dicta Bal. in l. propositioni, C. de epis.& cler. ¶ Quartò in ꝯriũ fringit, q̃a hæc uerba, non uelle uenire, nõ denotãt præcisè voluntatẽ, sed quãdã carentiã uolũtatis, s'm Abb. in c. prudentiã, in 6.& ult. not. s̃. de off. del.& sic uṝ rñdisse se potius uelle deliberare. Comprobatur, quia uerbũ, non uolo, est mediũ inter uelle,& nolle, s'm gl. in summa, 16. q. j.& in l. quam Tuberonis, §. fi. ff. de pec. Cum ergo non uideatur rñdisse, se omnino uolle comparere, non uṝ rationabile, ꝙ debeat reputari manifestus contumax. Ad istud rñ. Fel. in d. §. ad petitionem, ꝙ nuncijs citantibus rñdetur vulgariter,& in sermone uulgari non reperitur distinctũ uerbũ, nolo, ad uerbum, non uolo. Sed ista rñsio non eneruat ꝯrium, posito, ꝙ fieret respon. nuncio latinè, uel si daretur rñsio latinè in scriptis deferenda. Præterea, ꝙ in uulgari non reperiatur uerbũ, nolo. tunc ꝑp hoc non uideo quare uerbum, non uolo, uulgariter prolatum debeat mutare suam naturam: vnde ego, clarè rñdeo ꝙ uerba illa, non uolo uenire,& si non importent omnimodam retinentiam, sed quandam deliberatiuam mentem, tũc si in termino citationis non cõpareat, uṝ deliberasse omnino nolle cõparere.& ideo reperio Ias. in l. si ex toto. §. fi. ff. de leg. j. dicente taliter respondentem debere expectari usque ad fi. termini præfixi in citatorio.& reperio ẽt Abb. in c. ab excõicato, col. 4. s̃. de resc. determinare, idem esse si rñdet̃ per uerbum, nolo uenire, qđ uṝ dubitabile, q̃a talia uerba denotant præcisam renitentiam,& iõ non uideretur expectandus. ¶ Quærit iuxta præmissa Abb. an in condemnatione expensarum pro contumacia req̃rat̃ noua citatio: In ista q. *communis* opi. est ꝙ non,& ita concludunt oẽs hic, & Legistæ in l. sancimus, C. de iud.& Alex. in l. si finita, §. Iulianus, col. 16. ff. de dam. infec. mouentur per tex. in c. constitutis,& ibi no. gl.& alij, s̃. de procu. Sed aduerte, q̃a uṝ loqui in ꝯtumace manifesto, dum dicit ꝙ illicentiatus recessit. allegat ẽt tex. in c. cum dilecti,& ibi no. Bal. j̃. de dolo & cõt. sed ibi ꝓcesserat citatio generalis ad totam cãm allegat ẽt ꝑ Dec. hęc ratio, quia in cõdẽnatione expensarum non põt iudex grauare cõtumacem, cũ iura mandent ꝯtumacem debere cõdemnari in expensis. Ista rõ parum ualet, quia iura mandant contumacem dẽre mulctari,& tñ ad mulctam requiritur noua citatio. Præterea iura non mandant cõtumacem impeditum debere condemnari in expẽsis, c. querelam, s̃. de procu.& d. l. sancimus. Ergo cũ possit lædi casu, quo fuisset impeditus, debet necessariò citari per ea, quæ dicta sunt de mulcta,& ꝑ l. de unoquoque, ff. de re iud.& ꝑp hoc solus Ias. in d. l. sancimus, declinat a cõi sñia, quã nititur Dec. tueri. Ru ꝙ aliud in mulcta, quæ non imponit nisi pro una contumacia, l. j. §. fi. si quis ius di. non obtem. in ista. n. req̃rit citatio, ut appareat ex uera ꝯtumacia; aliud in condemnatione expen. quæ põt fieri ꝓ ficta ꝯtumacia s'm Cy. Bal.& alios, in d. l. sancimus. Tu aduerte, q̃a pro opi. Doctoris mei facit, q̃a in condemnatione expẽsarum req̃rit̃ c. ię cognitio, vtrũ ꝯtumax fuerit impeditus, uel ne, d. c. querelã, ergo req̃rit̃ citatio. l. in cãe, §. cã cognita, ff. de mino. & pro ista opi. multũ facit æq̃tas, ꝑp q̃ꝙ dicit Spec. in ti. de expen. §. fi. uer. ult. ꝙ de æq̃tate iudex non deberet cõdemnare in expẽ. contumacẽ non manifestũ alio non apparente, tũ q̃a põt esse ꝙ citatio non ꝑuenit ad eius notitiam, tum q̃a potuit non uenisse ꝑp legitimũ impedimentũ. Quid tenendũ? ego teneo cõem. Et ꝓ rñsione ad arg. ꝯsidero, ꝙ si contumax fuisset de nouo citatus oĩno fuisset cõdẽnatus, nisi ꝓbasset impedimẽtũ, d. c. querelã. Secundò cõsidero, ꝙ ille met iudex, q̃ꝯdẽnauit, ꝯstito de impedimẽto poterit suã sñiam reuocare, s'm Spe. in d, §. fi. uer. ult. Et ex istis seq̃tur, ꝙ ꝯtumax in aliquo ꝑp talẽ ꝯdẽnationẽ expen. non læditur cũ in oẽm euentum, siue ante ꝯdẽnationẽ expen, siue post oĩno teneat probare impedimentum: secus in mulcta, q̃a si citatus ad allegandũ quare mulctari non debeat ante mulctã ꝯpareat, & cõtumaciã purget aliquo non ꝓbato, euitabit ipsam mulctam,
84 l.& si post tres, ff. si q̃s cautio. ¶ † Ista conclusio declarat̃, si in citatione ad cãm sit apposita clausula cõminatoria procedendi ad ulteriora, d. c. cũ dilecti,& l. cõsentaneũ, C. q̃uo,& qñ iudi. secus si simpliciter fuisset citatus ad defendendũ, s'm Bar. in l. nõ ignorat, C. de fru.& lit. expen.& Abb. hic. ratio q̃a aliud diceret̃ agi, q̃ in citatione exprimeret, l. aut q̃ aliter, in prin. ff. qđ ui, aut clam. Istã declarationem reprobat Dec. q̃a ea considerata sequeretur ꝙ ẽt non ualeret, si esset apposita cõminatio, q̃a talis cõminatio dẽt intelligi respectu cãæ principalis non expensarum,& sic ẽt isto casu aliud diceretur agi, sed ipse non probat assũptũ suũ, s. ꝙ illa comminatio intelligatur respectu cãæ principalis tantũ, imò ꝯriũ probat tex. in d. c. cum dilecti. Scđò impugnat, q̃a attẽta ea, ẽt dicendũ restat, ꝙ req̃rit̃ citatio in ꝯdẽnatione expẽ. cuius ꝯriũ dṝ in ꝯclusione. sed ẽt huic faciliter rñdetur, ꝙ non requiratur

ratur citatio in spē, ita loqtur ɔclusio, sed bñ reqrit cōminatio ī genere, ita loqtur restrictio, & iō cauti practicantes in fine citatorij solent apponere hanc clām, cōpareatq; uisurus fieri, & expediri quęcunq; fienda, & expedienda uenient in præmissis, & circa præmissa. Aduerte tñ, qa de mente aliorū Doctorū est, ꝙ ēt nō reqratur talis ɔminatio. & ita tenēdo pōt rñderi ad rōnem l. aut qualiter, ꝙ cōdēnatio expensarū est de accessorijs ad ꝓcessum, l. terminato, C. de fru. & li. expen. & iō non vr̄ agi ad aliud. Vltimò aduerte inquantū Abb. dicit, ꝙ si præcessit trina citatio, uel monitio iudicis in faciē, ꝙ non requirit cōminatio procedēdi ad ulteriora, istud uř falsum licēt. n. pcessisset trina monitio, uel monitio in faciem, tñ uerū est dicere, ꝙ si fiat cōdēnatio expē. ꝙ aliud agit. ¶ Vltra Abb. quærit, an in taxatione expē. reqrat noua citatio. Gemin. in c. j. de resti. spo. in 6. determinat ꝙ sic, & sequr simplr Dec. ego cōprobo, qa taxatio expen. est liquidatio primæ snīæ, fm Bar. in l. ab executore, uer. item prædicta, ff. de ap. & ī declaratione snīæ reqritur citatio, ut no. Cy. in l. 2. C. qūo, & qñ iud. Bar. in d. l. ab executore, uer. qro qualiter. in ɔriū facit qa taxatio expen. est ēt pœna præcedentis ɔtumaciæ. ergo sicut non reqritur citatio in cōdēnatione, nō ēt dēt reqri in taxatione, fm Bal. in c. j. in prin. col. 2. si de feu. fue. cōtr. inter do. & uasa. Secundò, qa taxatio expen. est de accessorijs, vt s. dixi, & iō citatus ad processum censet citatus ad taxationē expensarū, ꝓ ɔcordia distinguatis, ut p Bal. in d. l. terminato. ¶ † Scdō quærit Abb.

85 quoties iudex possit delinquentem mulctare? verum qa eius dicta non seruant de cōsuetudine, fm Mod. hic aliter non insistā. An aūt iudex possit delinquētē mulctare, & ēt pœnā ordinariā imponere, uide Alex. cōs. 35. col. fi. uol. 2. Tertiò qrit Abb. an ualeat citatio sine iussu iudicis, cōcludit ꝙ nō ualet, l. neminē, C. de exhi. reis. & in §. si uerò quidā iurant, in Auc. de exhi. reis. Ista cōclusio de plano procedit in citatione reali, eo qa captura nō pt concedi, nisi cā cognita, l. nemo carcerē, C. de exa. tri. & istud sequtur Io. An. in c. si clericus, de sen. excō. in 6. uerū nuncius oīno pt de cā cognoscere, cū sit merus executor, l. si ut ꝓponis, C. de execu. rei iu. ergo sine iussu iudicis nō poterit realiter citare. tñ ista conclō ēt ampliat, ut procedat in citatione uerbali, fm Abb. hic Bar. & alios in d. l. neminē. gl. Abb. & Mod. in c. cū sit Romana, ī. de app. Inn. in c. qm̄ ɔ falsam, in uer. citationes, ī. de probati. d. Ias. in §. quadruplico. col. 2. Inst. de act. & ꝓbat in l. clerici. & in l. oēs, C. de epi. & cle. & in l. ꝑperandū. §. & si qdem. C. de iu. & in c. ex parte. s. de rescri. Ampliat scdō, ut nō sufficiat gnalis citatio citandi quoscunq;, sed reqrit cōmissio in spē, fm Bar. in d. l. neminē. Pan. & alios hic, ꝑ tex. in l. j. C. de iur. do. impet. & istud firmat Ang. & Ias. in l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. & ꝓbat rōne, qa nūcius est tanq̄ organū pstās nudū ministeriū, sed si uirtute gnalis commissionis descēderet ad spālia, nō esset tūc organū, sed ꝑ se aliqd faceret. Ista sunt uerba Bar. in l. q aūt. §. fi. ff. de cōst. pec. Ista ampliatio optimè ꝓcedit in citatione reali, qa ī ea reqrit cāæ cognitio. & bñ facit, qa gnalis ꝓcurator non pōt petere aliquē carcerari, nisi hēat spāle mandatū, fm Bar. cōs. 83. incip. In cā S tagij. ꝑ tex. in l. nō solū. §. fi. ff. de ꝓcu. quē tex. ad hoc reputat sing. Ro.

86 sing. 388. inci. Ad petendū, & in cōsi. 241. col. fi. ¶ † Sed dubiū uř, an ista ampliatio procedat in citatione uerbali, *communiter* Doc. tenent ꝙ sic, idē tenet Gand. in trac. maleficiorū, in tit. de citatione, & Ro. cōs. 497. inci. Diligenter, ult. col. ɔriū uř uerius ex infrascriptis. Primò talis licentia gnalis nihil operaret, qđ nō est dicendū, l. si qñ, de le. j. Rñdet Are. ꝙ operabit uirtutē electionis ipsius nuncij. Sed mihi nō placet ista solutio, qa nos psupponimus ꝙ ista gnalis commissio data sit nūcio, q non diceret nūcius, nisi iā esset electus. Scdō ī ɔriū facit tex. fm Are. in l. j. C. de spor. Sed aduerte, qa ꝓbat. licēt. n. dicas ꝙ idē nuncius dēat citare quo ad oīa acta, qa citauit in prin. nō tñ dicit, ꝙ sine speciali mādato hoc possit: uel aliter. ibi, inquantū ad psonam citandā hēbat in principio, spāle mandatum. Tertiò in ɔrium allegatur regula l. oēs, C. de pscrip. 30. uel 40. an. & in c. q generalr, de procu. in 6. Et tenēdo istā partem, quam tenet Ang. in d. §. quadrupli, in 7. col. & Imo. hic, saluari poterit opi. Inn. in citatione uerbali. Tñ pro cōcordia aliter dicas: aut in citatione uerbali reqritur aliqua cāæ cognitio, & isto casu ꝓcedit cōis opi. Aut nulla reqrit cognitio, & tunc sufficiat gnale mādatum. & isto casu procedat opi. ɔria, quæ ut intelligo, de consuetudine seruatur. Et probatur in argumentum in auc. sed libellū. C. de lit. ɔte. ubi executor recipit cautionē contestādi litē sine licētia iudicis, qa ibi non uersat causæ cognitio. Silr notarius recipit ꝓductionē libelli sine cōmissione iudicis, qa productio fit sine cognitione, fm Bal. in l. pręcipimus C. de app. & istam dist. approbat Bal. in l. si qñ, in 12. q. C. de testi. Adde tñ, ꝙ illustres personæ nullo casu pñt a nuncio citari sine speciali commissione, fm Ioan. de Pla. in l. quoties, C. de dig. lib. 11. per illum tex. q uult, illustres psonas non debere citari nisi in scriptis. & pro ista fallen. facit tex. cum gl. in c. inqsitores, in uer-

87 bo, expresse, & hære. in 7. ¶ † Amplia tertiò, ꝙ intm̄ procedat, ut curior citans sine mandato possit puniri pęna falsi, l. q nomē, ff. de fal. quem reputat sing. ad hoc Ro. sing. 314. incip. Hodie fuit interrogatus. ¶ Primò fallit, fm Pan. in casibus a iure permissis capiendi propria auctoritate. Qui aūt sint isti casus, Abb. enumerat aliquos, circa quos instabo, plures alios referā sub compēdio. Primus casus est in deprehenso in flagranti crimine, l. j. C. de rap. uir. Circa istum casum aduertē, an ꝓcedat gnalr, nam tex. in d. l. j. sentit ꝙ non: qa spāliter q busdam personis expressis hoc cōcedit. ¶ Scdō, qa talis facultas uř ibi concessa pp atrocitatem criminis, tamē Abb. sentit sic in determinatè loquēdo, ꝙ sit licitū capere quemlibet criminosum in flagrāti crimine & a quolibet & idē Bar. & clarius Bal. in d. l. neminem, & probat tex. in l. generali. & ibi expræsè Bar. C. de decu. ubi dr̄, ꝙ ꝑ bono publico licitum est capere, ergo pro quolibet delicto, qa interest reipublicę delicta puniri, c. ut famæ, de sent. excom. l. illud, ff. ad leg. Aql. Pro ista fall. Abb. alleg. ēt tex. in l. in seruitutis, in fin. ff. de fur. Sed aduertē, qa non probat referendo illa uerba, an qlibet transiēs apprehendatur, ad rem furtiuā, non ad psonā furis. uñ melius ꝓbat tex. in l. 3. eo. tit. Adde ēt, ꝙ non solū est licitum cadere furem deprehēsum in furto, sed ēt occidere nocturnū, uel diurnū, si se telo defendat, l. itaque, ff. ad leg. Aqu, nisi esset fur rei modici ualoris, l. si ex plagis, in prin. ff. ad leg. Aql. quem reputat no. Mathe. no. 139. Vel nisi q fuit deprehensus in furto esset cognitus talr iudici, ꝙ eidem posset fieri fides de furto, fm Bar. in l. furē. ff. de sicar. de quo per Fely. in c. 2. de homi. ubi uř isto casu ēt uelle, ꝙ non possit sibi auferri res furtiua, ꝙ nō credo uerum per tex. in d. l. si ex plagis. §. j. & per tex. in l. 3. §. cū igitur, ff. de ui, & ui arma.

88 ¶ † Secundus casus est in debitore fugitiuo, l. ait pretor, §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. cred. Sed aduerte, qa tex. & gl. ibi relata ad tex. solum probat, ꝙ sit licitum capere bona asportata ꝑ fugitiuum, non aūt psonam fugitiui, uoluit ut credo, Pan. alleg. notata ꝑ Bal. ibi. ista conclusio tamē est *communis*, ut patet ex alle. ꝑ Fel. hic, & per D. Ias. Inst. de act. in prī. col. 9. & seq. ¶ Amplia primò, ut procedat in præparatis ad fugam, fm Bal. in l. pen. C. de pig. act. post gl. ibi, & Fel. hic, uers. quinta cōclusio, ubi alia adducit, & Alex. in l. diuortio, in prin. col. 3. ff. sol. mat. ¶ Amplia secundò, ut ēt procurator creditoris possit debitorem fugitiuum capere, fm gl. in l. j. C. ubi qs Decu. uel cohor. quā dicit sing. Do. Ias. in loco præal. ¶ Amplia tertio ēt die feriata in honorem Dei fm gl. in l. fi. C. de fer. & Bar. in d. §. si debitorem, ad quā glo. uide cumulata per D. Ias. in l. si fideiussor, §. fi. ff. qui satisd. cog. & procedit ēt in die solennissimo, putà in festo Natiuitatis, fm Bal. in c. fi. ī. de fer. ult. col. Sed istud non placet Fel. in c. fi. col. fi. ī. eo. ꝑ tex. in c. licēt, ī. de fer. nec mihi, & per tex. in l. 3. C. de episc. audi. ibi, nullum carcer illa die teneat inclusum. Et ad istā ampliationem uide Alex. consi. 159. col. 2. & 135. & seq. uol. 4. & Cur. in tracta de sequestris. q. x. & seq. ¶ Amplius quartò, ut ēt in loco ꝓhibito capi possit, putà in domo, fm Bal. in l. plerique, ff. de in ius uoc. sic limitantem illam l. uel in ecclesia, fm Ias. in l. uinum, column. 3. ff. si cer. pet. pro quo adducitur præcedens ampliatio arguendo de tpe ad locum, ut d. l. uinum, ꝙ argm̄ est licitum Item facit arguendo de persona ad locum, ꝙ argm̄ etiam ualet, l. j. §. filius iuncta l. 2. ff. ne qs eum, qui. Sed clericus in sacris fugitiuus potest capi a creditore etiam laico, fm *communem* opi. Doc. in c. cum nō ab homine. ī. eo. ergo etiam capi poterit in loco sacro. Sed ista ampliatio de ecclesia non uř mihi uera. Primò non licēt capere delinquentem in ecclesia, ubi de fauore publico agitur, c. inter aliam, ī. de immu. eccl. ergo minus poterit capi pro delicto priuato. Posset fortè rñderi, ꝙ illud procedat, ne sanguine hominis maculeť ecclesia, ubi delinquēs puniret, q̄ rō cessat qñ capitur pp delictum. Secundò in ɔrium est tex. in l. pñti, C. de his, qui ad eccle. ɔfug. Tertiò in ɔrium adduco tex. in c. diffinit, 17. q. 4. Quartò tex. in §. publicorū. in Auc. de man. Prin. ubi uř spāle, ꝙ in ecclesia liceat exigere tributa Cæsaris. ergo in ɔrium erit ius cōe. l. ius singulare, l. qđ uerò ɔ, ff. de leg. ¶ Quintò amplia in omni suspecto de fuga, ita Ias. in d. l. uinum, & Inst. de act. in prin. allegando gl. in d. l. quæsitum, ff. de pig. Dubito ego, qa dato ꝙ re uera debitor sit suspectus, nō tñ pōt iudex cōcedere licentiā capiendi, nisi facta fide summariè de suspicione legitima, fm Bar. ī d. §. si debitorem, & Alex. & Ias. latè in l. si ab arbitro, ff. q satisda. cogan. ¶ Sextò amplia ēt lite pēdentē, fm Ang. in d. l. nemo carcerē, & ita limitatur titulus, ī. ut lit. pen. ¶ Septimò amplia, etiā pendente appel. fm Ang. ubi s. & Ias. in d. l. uinum, & ita limitatur tit. ff. nil noua. app. pen. ¶ Octauò amplia ēt pēdente die, vel condōne, fm gl. & Bar. in d. l. quæsitū, & Bal. in l. si debitori, ff. de iud. & ita limita. l. cedere diem, ff. de uer. sig. Sed aduerte, qa tex. in d. l. quæsitum, loqtur in debitore in diem, secus uř in debitore sub condōne, qa ante ɔdōnis euentum nulla subest obligō, & ɔrium tenet Albe. de Ros. in d. l. quæsitum, & Ias. in l. pecuniam, col. fi. ff. si cert. pet. Vr̄ tñ prima opi. sustentabilis, quia sicut fugitiuus debitor potest capi ad effectum, ut caueat de soluendo adueniente die, sic uř posse capi ad effectum, ut caueat de soluendo adueniente, condōne, arg. l. j. §. si sub condōne, ff. ut le. nom. ca. ¶ Amplia nonò ut etiam hæres intra tempora conficiendi inuentarium possit capere debitorem fugitiuum, secundum Ange. in d. l. nemo carcerem, & ita limitatur. l. fi. §. donec, C. de iu. delibe. ¶ Decimò amplia, ut etiam clericus fugitiuus possit capi

pro-

propria auctoritate a laico, ſm Abb. & alios in c.cum ab hoīe, ĩ.eo. ¶ Vndecimò amplia, ut ēt excōicatus creditor poſſit capere debitorem ſuum fugitiuum, ſm Abb, in c.cum inter, ĩ.de exce. ubi ēt dicit, ꝙ excōicatus poterit implorare brachium iudicis, & ita limitatur c. intelleximus, ĩ.e. ¶ † Limita primò, & intel-
89 lige, dummodo capiens non detineat ultra 20. horas, aliàs incideret in pœnam priuati carceris, ſm gl. uul. in l. 5. ff. de adul. Secundò intellige, dummodo captus in d. termino uiginti horarū ducatur ad iudicem, ſm Bart. in l. cum eo. ff. ad leg. Iul. pe. aliàs ſi non duceret, ēt ꝙ captum relaxaret in termino, immo poſt horam, teneretur de priuato carcere, ita aliàs de iure rñdi, & ſic ꝓbabā: captura conceſſa fuit cum iſta qualitate, ꝙ captus traducatur ad iudicem, ſm Bar. in d. l. cū eo. & probat in l. j. C. de fal. mon. ergo capiens relaxando abſque eo, ꝙ eum traducat ad iudicem, uiolat finē, ꝑ quem fuit conceſſa captura, ergo puniendus, ſm Abb. in c. relatum, ad fi. ne cle. uel mon. & Fel. in c. q̄m ꝯ, col. 5. ĩ. de prob. & poſtea reperi ita tenere Dec. conſ. 100. col. 3. uer. opponit. ¶ Tertiò intellige, ſi non poſſit hr̄i copia iudicis, anteqū fugiat, aliàs ſecus, ſm Barto. in d. §. ſi debitorē, & in d. l. gñali. Idē tenet Bal. in l. j. ubi qs Decur. uel cohor. Alex. conſ. 135. col. 2. uol. j. facit dictum Bar. in d. l. rem. ¶ Quartò intellige in debitore notabilis, quantitatis, ſecus in debitore ſummę paruæ, arg. d. l. ſi ex plagis, ita Bal. in l. j. col. 2. C. loc. ¶ Quintò intellige in debitore fugiente cum bonis, alias non, ſm Io. de Pla. in d. l. neminē. Qđ ego intelligerē, ubi dimitteret bona ſufficientia ad creditū, aliàs iſta concluſio poſſet de facili fraudari. ¶ Sextò intellige, niſi fugiens ēt tp̄e ꝯtus fuiſſet de fuga ſuſpectus, l. ſi creditores, ff. de priui. credi. & in l. ſi is, a quo, ff. ut in poſ. leg. & utrobiq; Bar. ¶ Septimò intellige, dummodo creditor ciuiliter capiat, & non uulneret fugientem: aliàs ſi uulneraret, creditor ꝑderet ius ſuū, & captus dēret relaxari, ſm Bal. in auc. & oīno, col. pe. C. ne uxor pro mari. niſi eſſet officialis capiēs debitorē Reip. nā iſto caſu licèt officialis teneat de uulnere, tn̄ captus nō eſſet liberatus a debitore nec eſſet relaxandus, ſm eum. ¶ † Itē uerū eſt iſtud, niſi fugiēs telo ſe defenderet, ar. l. partē, ff. ad leg. Aql. ita Bal. in l. ſi cum allegas, ff. de uſu. ¶ Octauò intellige, ut poſſit citari realiter, non tn̄ uerbaliter, ſm Abb. hic, & in c. propoſuiſti. de fo. cōpe. ꝑ rōnes de qbus hic ꝑ eum. circa quas aduerte, qa illa rō, ꝙ citatio realis ſit facti, uerbalis uerò iuris, non ur̄ uera: nam actus citādi, ꝓut fit a nuncio, vtroq; caſu eſt facti: ſi uerò cōſideret citatio, ꝓut parit effectus iuris, utraque erit iuris, cum utraq; pariat effectus iuris. Alia aūt rō, ꝙ citatus a parte nō teneať cōparere, ſm gl. & ſcri. in c. cū ſit Romana, ĩ. de appel. non ēt ur̄ uera, qa gl. & Doct. ibi, nō loquuntur in parte citante fugitiuū: in terminis tn̄, in qbus loqtur Abb. ſ. qtū ad ꝓuētionē, poſſet procedere iſta reſtrictio, qa effectus ꝓuētionis cātur ex eo, ꝙ iudex inceperit prius uti iuriſdōne, c. gratū, de offi. del. q̄ rō ceſſat, qn̄ pars propria auctoritate citauit. ¶ An aūt iudex poſſet parte reqrēte abſque citatione concedere licētiā capiēdi fugitiuū, uel de fuga ſuſpectū, uideatis plenè ꝑ Iaſ. in l. ſi ab arbitro, ff. q ſatiſd. cog. Par. de Put. in tract. ſing. in uerbo, capturū, & Bap. de S. Seueri. in trac. de debitorib. fug. ¶ Tertius caſus eſt, ſm Pan. ꝓp defectū iuſtitiæ licèt ꝓpria auctoritate capere, & ſibi ius dicere, ſm gl. in l. nullus, C. de iud. & in c. iuſq. j. diſ. & Inn. in c. olim cām, de reſt. ſpol. ubi decidit, ꝙ in defectum iuſtitiæ poſſumus propria auctoritate ex interuallo rē furatā ſurripere, uel æqualētē, ſeqtur Abb. in c. quaľr, in j. no. ĩ. eo. & in c. poſtulaſti, col. pe. ĩ. ti. ꝑx. & in c. j. col. 3. ĩ. de dolo & cōtu. & in c. j. ſ. qđ met. cā, ubi determinat, ꝙ creditor, q non pōt ꝓbare creditū, pōt in occulto ſibi ſatiſfacere: & Alex. cōſ. 135. Circa primum, col. j. in j. uol. dicit illud dictū Inn. ſæpe allegari a Theologis, ſed qđ eſt periculoſum. & poſito, ꝙ ſit uerū, ſanè eſt intelligēdum, dūmō uia iudiciaria non poſſit cōſeq creditū, & dūmō non oriať ſcādalū, uel ſuſpicio ꝯ aliā ꝑſonā, ſubdes unū uerbū verè notādum, ꝙ ſurripiēs nō poterit iſto caſu puniri de furto, ex quo nō rapuit lucri faciēdi gratia, l. j. ff. de fur. Adde, ꝙ capiēs nō incidit in pœnā l. ſi qs in tātā, C. un̄ ui, ſm Alex. ibi in j. apoſt. Itē adde Pau. de Caſt. cōſ. 25. inci. Anteq̄ iura fierēt. ubi cōſuluit pro ingrediēte caſtrū ſuū, & expellentē detētatores, ꝓpria auctoritate in defectū iuſtitiæ. & Alex. cōſ. 11. col. fi. uol. j. ubi conſuluit in fauorē mercatoris, q ꝓpria auctoritate in defectū iuſtitiæ carcerauit debitorem, & per iſtud d. Inno. determinat Bal. & Iaſ. in l. j. col. 5. C. de teſtam. ꝙ uetus hæres, qui non poteſt probare ſe hæredem, cum bona conſcientia poteſt furari bona hæreditaria, & ego examinaui in l. filiusfam. §. diui, poſt Mod. ff. de lega. j. Hinc dicit idem Inno. in d. c. cum dilecti, ſ. de elect. ꝙ non peccat, qui rem ſolutam in executione iniuſtæ ſententiæ ſurripit, & ſequitur Ang. in l. Iulia. uerum debitorem, ff. de cond. inde. & generaliter dicit Abb. in c. j. in fi. ſ. de in integ. reſt. ꝙ quilibet cum bona conſcientia poteſt retinere quod iure naturali debetur, licèt iura ciuilia repugnent, de quo latius per Felyn. in c. j. col. 19. ſ. de conſt. & d. Iaſ. Inſt. de act. §. ſed iſtæ, col. 21. & Pet. de Anc. in reg. peccatum, in 5. q. de reg. iur. in 6. Hinc eſt, quòd aduocatus poteſt bonam cauſam, ſi aliter obtinere non poſſet, dolis & cautelis tueri, ſm gl. per illum tex. in c. dominus noſter, 23. q. 2. Hinc iudex, qui non poteſt aliter ueritatem habere, poteſt uti ſimulationib. & multa reo promittere, & nihil obſeruare, ſm Arch. in c. utilem, 12. q. 2. de quo per Fely. in c. afferte mihi gladium, in j. no. de preſum. & in l. ſi mora. in 3. no. ff. ſol mat. Hinc eſt, ꝙ Papa apoſtaticus pōt eijci, & de facto deponi, qa iudex nō inuenit, cuius offō ſubmoueať, §. pr̄. 3. q. j. Hinc Papa pōt iudicare in cā propria, qa ſuperior eſt, ꝗ ſibi ius dicat, ſm gl. i c. Guiliſarius, 23. q. 2. Iſta tn̄ rō nō eſt neceſſaria, cū poſſit ſe ſubijcere inferiori, c. nos ſi incompetēter, 10. q. j. l. eſt receptū. ff. de iuriſd. omn. iud. Hinc eſt, ꝙ ubi deficit copia iudicis, licèt ui. & clā opus demoliri, l. ſi alius, §. belliſſimè, cū gl. & ibi Bar. ff. qđ ui, aut clā. & dicit Bar. in l. hoſtes, col. 1. ff. de ca. & poſtli. reu. copia iudicis deficiente licitū eſſe priuatis indicere bellū pro recuperatione rerū ſuarū. Et idē dicit Bal. in l. ſi qs ad ſe fundū, C. ad leg. Iuli. de ui. Et ob hăc cām paſſim cōcedunť repræſaliæ, q̄ ſunt licitæ ſeruatis debitis ſolēnitatib. de qbus per Bar. in ſuo tract. repræſaliarū. ¶ Vltra Abb. eſt eſt alius caſus in l. j. C. de fal. mone. alij caſus enumeranť in l. j. & 2. C. q̄n licèt ſine iud. ſe uindi. Alios caſus enumerat Bar. in l. generali. C. de decur. lib. x. Alios refert Spe. in tit. de actio. §. j. uer. q
uult. ¶ † Quartò quærit Abb. an præſomatur, ꝙ citatio fuerit facta de cōmiſſione iudicis, & cōcludit ꝙ nō. cū eo tranſeunt *communiter* alij hic. ſequunť Bar. & Legiſtæ in l. ſciendū, ff. de uerbo. obl. Et iſtam dicit cōem Aret. cōl. 33. inci. Conſultatio præmiſſa, col. antepe. Eam dicit cōem Fel. in c. q̄m ꝯ falſam, col. 4. ĩ. de ꝓb. Et ſeqtur Alex. cōſi. 123. inci. Viſo ꝓceſſu, uol. 2. ꝓbať, qa ſolēnitas extrinſeca non preſumiť, l. q̄cunq;, §. fi. ff. de publ. & maximè ſi ſit ſolennitas, q̄ habeat actū producere, gl. in l. j. C. de fide inſt. & iur. haſt. fiſc. li. x. Et qa ceſſat oīs ꝑſumptio ſolēnitatis adhibitæ ꝑ iudicē, qn̄ in actis nō reperieť ſolēnitas enunciata, ſm Inn. in c. cum ad ſedem, de reſti. ſpo. & Io. And. in d. c. q̄m ꝯ falſam, & Bar. in l. hi, q ad ciuilia, C. de appel. ¶ Amplia primò, ēt ſi Notarius in relatione nuncij enunciaſſet citationē factam fuiſſe de commiſſione iudicis, ſecundum Are. in d. conſ. 33. ꝯtriam tamen opi. in hoc cōcludit Ang. in tra. malefi. in uerbo, iudex cōmiſit. ¶ Pro concordia pōt diſtingui. Aut nondum lata eſt ſn̄ia, uel eſt lata, ſed nondum tranſiuit in rē iudicatam, & tunc ꝓcedat opi. Aret. Aut tranſiuit in rē iudicatam, & tunc procedat opi. Ang. ita diſtinguit Rom. conſi. 497. col. fi. per tex. in c. cum inter, ĩ. de re iud. Sed aduerte, qa contra hanc diſtinctionē obſtat una uulgata deci. Bal. in l. 2. C. ſi ex fal. inſtr. quā approbant Lud. & Ale. in d. l. ſciendum, ſ. ꝙ nunq̄ ēt ꝑ curſum mille ann. ꝑſumitur mandatum, qđ ēt ſeqtur Ale. conſi. j. in 4. parte. Defendendo diſt. poſſumus dicere uerū eſſe d. Bal. niſi in inſtr̄o enunciatiuè fuerit facta mentio de mandato, tunc cōcurrente aliqua cōiectura ꝑſumit mandatū ſm Dec. cōſ. 26. col. 4. in fi. Sic ergo in caſu nr̄o, vbi cū uerbis enunciatiuis ipſius Notarij cōcurrit tranſitus in rēiudicatā, ꝑ quam oīa ritè acta ꝑſumunt, d. c. cum inter. ꝙ nota, qa utilis limitatio ad d. Bal. ¶ Amplia & ſecūdò, ēt ſi appareret de cōmiſſione iudicis in genere, ſed non in ſpecie, cui nuncio eſſet facta, adhuc nō ꝑſumereť facta illi, ēt ſi Notarius hoc in relatione atteſtareť, ſm Are. in d. conſi. 33. ¶ Tertiò amplia, ēt ſi nūcius in relatione dicat ſe citaſſe de commiſſione iudicis, quia nō creditur ei, ſm Spe. tit. de citatio. §. ſeqtur, uer. ſed nunqd creditur, & Bar. in l. j. §. cura carnis, ff. de off. præfec. urb. Et eſt rťare, ꝙ nō credit aſcribenti ſibi auctoritatem, uel officium, l. oībus, C. de teſti. l. j. C. de man. Prin. ¶ Limita primò, ſm Abb. hic, niſi agať de modico præiudicio, & nuncius ſit bonæ famę. alle. Abb. gl. in c. ea nos, ĩ. de his, quæ fiunt a præla. Sed aduerte, qa illa gl. *communiter* dānať, niſi dixeris, ꝙ pōt ſaluari, ubi agit de modico ꝑiudicio eccleſiæ, ſm Abb. hic. Et adde ibi, & bn̄ facit tex. in auct. niſi breuiores, C. de ſenten. ex peric. reci. cū alle. per Fel. in d. c. q̄m contra falſam, col. j. ¶ Limita & ſcdō, niſi eſſet cōſuetudo in loco de nō ſcribēdo cōmiſſionē iudicis, tunc præſumereť ipſa cōmiſſio ſm Inn. in c. cū parati, ĩ. de appel. Et iō hodie parū ſeruit iſta cōmiſſio, qa de conſuetudine ſiſes cōmiſſiones non reſtringuntur in actis, ſm Io. An. & Pano. in d. c. q̄m contra falſam. ¶ Limita & tertiò, niſi citatus comparuiſſet, & non oppoſuiſſet defectū cōmiſſionis, tunc ſpontanea cōparitio ualidaret citationem inualidā, ſm gl. in l. j. ff. de fer. de qua latius ſ. dixi. ¶ † Quintò quærit 91
Abb. an iſta uerba, nullus ei cōicet, importent excōicatione, & concludit ꝙ nō. ſeqtur Io. de Lig. d. Ant. & *communiter* alij, ex quo nō improbāt. ratio eſt, qa talia uerba ſunt apta importare aliam ſn̄iam, c. fi. de immu. eccle. in 6. ſed aduerte, ꝙ ibi gn̄aliter nō denegať cōio, ſed tn̄ qdam actus particulares interdicuntur. ¶ Secundò aduerte, ꝙ iſta rō non cōcludit, ꝙ ſupraſcripta uerba nō ſint apta importare ſn̄iam excōicationis, ſed bn̄ ꝙ ſit dubiū, dū poſſint aliud importare. Secundò moueť Abb. quia per hęc uerba nō dr̄ obſeruata forma: cōſidera qđ faciat ad propoſitū, nam cum dubiteť ſolum an iſta uerba importent excōicationē, cæteraꝑſupponunť habilia, c. j. de ætate & qualita. Itē finge ſeruatam ſolennitatē, de qua in c. j. de ſenten. excō. in 6. ꝙ talia uerba ſint prolata in ſcriptis, & expreſſa cā, tunc ergo importabunt excōicationē. Præterea omiſſio formæ non uitiat ſn̄iam excōicationis, ut ipſe Abb. ꝯcludit. Credo, ꝙ Abb. uoluerit dicere, ſi nō ſit

ſeruata

ſeruata forma excõicationis, uerba ſunt dubia:ſed ſi eſſet obſer
uata forma,tunc ex obſeruatione appareret de mente, ꝙ iudex
uellet excõicare.Sed iterum aduerte, ꝙ forma, de qua in d. c.j.ſ.
ꝙ referatur in ſcriptis,conuenit ẽt alijs ſnĩjs,c fi.de re iud.in 6.Si
militer forma,de qua in c.ſacro,de ſent.excõ.uideretur conue-
uire alijs ſententijs,iuxta tex.in l.ad peremptorium,ff.de iud.Er
go ẽt ꝑ obſeruationem formę liquidò non apparet de mente iu
dicis:& ſic uides,ꝙ concluſio efficaciter nõ probatur. Cõtrariũ
tenet Dec.per duo fundamenta. Primò, q̃a excõicatio dr̃ extra
cõionem poſitio, ſ'm Abb.in rub.ĩ. de ſenten.excom.ſed iſtud
nõ ob.q̃a arguit ab etymologia uocabuli affirmatiuè,qđ non li
cèt,ut ĩ.per Pan.¶ Scđò,q̃a ꝑ alia ſimilia uerba profert excõ.ut
ſi dicatur,cõio illi deneget,c.epi,11.q.3.uel a cõione hẽat extra
neus,c.ſi diligenti, ĩ. de foro comp.uel a cõione remoueat, c.2.
de ſtatu monac.Adde, uel a cætu fidelium ſit alienus, c.mona-
ſteria,ĩ.de uita & hon.cler.& ante Dec.idem tenet Fel.in c. Ro
dulphus,col.11.s̃.de ſent.excõ.Quid tenendũ,teneo cum Abb.,
ratio quia iſta uerba ſunt ambigua,ut s̃.dixi,& probatur in l.hi,
qui ſanctã, C. de apoſtat.qui tex.nõ loq̃tur in excõ.ut dicit Dec.
q̃a Imperator non hẽt ptãtem excõicandi, & iõ cum ſint dubia
in foro fori,ſunt interpretanda ꝙ nõ ligẽt, ſ'm Inn.in c.cum tu,
ĩ.de teſti.& iſta eſt clara intentio Abb. ad oĩa s̃. allegata rñdeť,
ꝙ ibi conſtabat de mente legis, uel hominis excõicantis ꝑ ſiľia
uerba.intellige ergo conclõnẽ ꝓcedere in dubio,ſecus ſi cõſta-
ret de mente, & ptãte ꝓferentis talia uerba, ꝙ uellet ꝓferre ex-
cõ.ſnĩam,nã tunc uerba deſeruirent intentioni,c. 2. requiris, ĩ.
de app.l.cum uirum,C. de fideicõ. Qualiter aũt dicať apparere
de mente, habes duas cõiecturas hic explicitas ꝑ Abb. Prima,ſi
talia uerba fuerũt ꝓlata cum iſto adiũcto, ſ.donec ſatisfactione
ꝑmiſſa fuerit abſolutus, per iſtum tex.Iſtã cõiecturã dãnat Dec.
q̃a abſolutio pariter cõuenit alijs ſententijs. Sed aduerte, q̃a in
alijs ſententijs latis ꝯ nõ ſatisfacientẽ,ſolutione tolliť oblõ ſnĩæ
& debiti,Inſt.quib.mod.tol.obli.in prin.Sed non tolliť uinculũ
excõicationis,c.cum deſideres, in fi.ĩ.de ſent.exc.Iõ talia uerba
addita iuris miuiſterio uerificanť in excõicatione:aliàs ſi intel-
ligeremus de alia ſnĩa,talis ſnĩa eſſet ꝯ ius.Scđa cõiectura,ſi talia
uerba ſint prolata ab exiſtente in apparatu excõicãdi. ex appa-
ratu.n.præmiſſo cognoſciť,qđ ſequitur,l.fi.ff.de hær.inſt.& iſtud
ſequuntur d.Ant.& Abb.in c. ſuper ſpecula, ĩ.ne cle.uel mon.
Tertia coniectura poteſt dari, ſi iudex fuiſſet ſolitus excõicare
per eadem,uel ſimilia uerba.arg.l.ſi ſeruus pluriũ,§.fi.ff.de leg.j.
92 cum ꝯcor.¶ †Vlt.q̃rit Abb.q̃d importet iſtud nomen,De quo-
uultdeo, & in expoſitione uagatur circa plura impertinẽtia: iõ
breuibus inſtabo. in quantum dicit, ꝙ eſt nomen proprium, &
addit ſimilia nomina,adde aliud ſimile nomen. ſ. Donadeus,de
quo in c.cum Ioan.eremita,ĩ.de fide inſtru.inquantum dicit,ꝙ
gloriandum eſt de pulchro nomine,ut facit Accur.& Ioã.And.
Adde ꝙ etiam d.Iaſ.in l.j.col.5.ff.ſi cer.pet.& Fel. in c.2. col.18.
& ſeq.s̃.de reſcr.dicunt,ꝙ Inn.habuit ſignificatum in hoc nomi
ne,q̃a fuit pater & organum innocentis ueritatis.ſimiliter Gre-
gorius,qui interpretatur uigilans,& ideo ſuis uigilijs per doctri
nam & compoſitionem Decretalium gregem ſuum optimè re
xit, ſ'm Abb. in procœ. Decre.in uerbo, Gregorius.& idem dicit
gl.de Bonifacio,q̃a bonum opus fecit,illuminando ius nr̃m,ſ'm
gl.in procœ.Sexti.& audiui a Doctore meo Fran.de Are.iure me
rito Fran.nominari,q̃a ſuo ingenio ius francum fecit a morſib.
cauillantium.ideo Card.in c.cum ſ'm,de præb.dicit,ꝙ non poſ-
ſet eſſe maior paupertas,q̃ de pulchris nominibus facere inopiã
nam ex turpi nomine naſcitur ſuſpicio mala, ſ'm Ioan. And. &
ſcri.in c.grauis,de depoſi.& iõ imputandum eſt ei, q̃ confidit de
hñte turpe nomen,putà Beliali.ut dr̃ in d.c.grauis,uel Maſcarõ
c.per inquiſitionem,s̃.de elec.Et refert Io.And.ibi,& Iaſ.in rub.
ſol.mat.ꝙ pulchra noĩa etiam pretio nummario eſſent emenda
teſte Milantia uxore Io.And.& illud teſtatur Plutarchus in lib.
de liber.educandis.& ob hoc dñt q̃dam,ꝙ Ioan,And.debuit eru
beſcere allegãdo auctoritatẽ uxoris ſuæ. ſed iſtud non eſt incõ-
ueniens, q̃a Socrates, eximius philoſophus, multa profeſſus eſt
ſe didiciſſe ab Aſpaſia muliere,teſte Leonardo Are.quem refert
Barb.in d.c.grauis.ideo ego deſiderans aliq̃n procelloſum iuris
pelagus tranquillari,deſiderãs ſignificatum in noĩe,filium meũ
Trãquillum appellari iuſſi. Succeſſiuè dum Abb. proſequitur,
an ualeat argumẽtum ab etymologia uocabuli: aduerte ad plu
ra.Primò dum dicit,ꝙ non ualet in nominib. proprijs.Iſtud in-
tellige concludenter, aliquã tamen ſuſpicionem facit,per ea q̃
s̃.dicit idem Abb.aliàs eſſet ſibi ꝯrius. Scđò intellige,ꝙ non ua-
leat nec affirmatiuè, neque negatiuè,aliàs dubitationẽ non ha
beret,q̃a affirmatiuè ẽt non ualet in nominibus affirmatiuis,ut
ĩ.dicit Abb.Secundò inquãtum Abb. concludit,ꝙ ualet argu-
mentum ab etymologia negatiuè in nominibus appellatiuis, q̃
nominãtur ab eſſentiali natura rei.Dec.iſtud reprobat,quia eſ-
ſet quærere,utrum ualeret ex parte poſt, & ante non haberetur
certa doctrina. Sed tu aduerte,q̃a argm̃ põt dupľr conſiderari.
Primò ad demõſtrãdã ſignific. uocabuli & iſto caſu in noĩb.ap-
pellatiuis ualet ẽt affirmatiuè:nã ſi uolo demõſtrare ſignifi.uer
bi,mutuũ, potero arguere affirmatiuè, ut de ſe patet.Scđò po-
teſt conſiderari ad demonſtrãdum actum facti,quo nomine ille
actus debeat appellari.exemplũ, ſi uolo demonſtrare q̃d impor
tet actus tradõnis decem ducatorum,iſto caſu neceſſe eſt argue
re ab etymologia negatiuè:nã põt eſſe, ꝙ ſit actus donationis,
& non mutui, & iſto caſu neceſſe eſt diſputare ex parte poſt,&
ſ'm iſtum caſum loquitur Abb. ¶ Item inquãtum uult Abb.ꝙ
communis uſus loquendi præualeat proprię ſignificationi, ui-
de Fel.poſt Abb. in procœ. Greg.& in c. per tuas,col.j.& ſeq.ĩ.de
prob.Barb.& alios in rub.ff.de no.ope.nunc.Scias tñ unum uer
bum notãdum,ꝙ uerba uulgariter prolata,& per Notarium in
ſcriptis redacta, debent intelligi ſ'm iuris interpretationẽ, & nõ
ſ'm communem uſum loquendi, ſ'm Bar.in l.ſi quis filiabus.§.j.
ff.de teſt.tut.cuius dictum ſeq̃tur Alex.cõſ.2.col.9.& cõſ.87.vol.
2.iſtud dictum ur̃ mihi durum, q̃a Notarij ſunt vt plurimum li-
tetarum ignari, & iõ eorum uerba potius eſſent intelligẽda ſ'm
cõem uſum, q̃ ſ'm ius, cuius ſcientiã nullã penitus hñt. & in ꝯ-
rium facit, quia diuina ſcriptura redacta ad latinitatem recipit
interpretationem a communi uſu,c.maiores,ĩ. de bapt.& ſi ſta
tuta Latinè edita recipiunt interpretationẽ a cõi uſu, ſ'm Pan.
& Fel.in d.proę.Grego.Alex.& Mod. in d.rub.& Rom. conſi.4.
& Pano.conſi.74.col.4.in j.parte.& Barb.conſ.34.col. 17.uol.2.
cur non ẽt inſtrumẽta Notariorum?Scias ẽt,ꝙ alleg.cõem vſũ,
tenetur illum probare, ſ'm Ioã. de Anan.in c.j.de ſagit. & Pau.
de Caſt.conſi. 284.incip. Præſuppoſito quodã ſtatuto,ſ'm antiq̃
impreſſionem.Alex.conſ.2.col.8.uol.j. Adde,ꝙ tenetur proba-
re talem uſum fuiſſe tp̃e conditi ſtatuti,aliàs probõ non conclu
deret,ſ'm Alex.in l.5.in prin.ff.de uer.obli.& Fulg.conſ.165.col.
pen.Iſtud ẽt uř alienum ab omni ratione.finge ſtatutũ fore an-
tiquiſſimum iã annis s̃.200.editũ,qũo poterit tunc probare cõ-
munẽ uſum a prin.editi ſtatuti?iõ dic melius,ut ꝑ Soc.in l.Gal-
lus,§.ſi eius,col.fi.ff.de libe.& poſt.Quòd ſufficit probare cõem
uſum ſic fuiſſe per tm̃ tp̃is ſpatiũ, cuius initij memoria hoĩum
93 non ſit in,cõtrarium:& iſta ſigna,q̃a de pane lucrando. ¶ †Suc
ceſſiuè circa noĩa uerbalia, in quãtum Abb. cõcludit,ꝙ non dr̃
Doctor,eo ipſo ꝙ doceat, ſed req̃riť ẽt ꝙ fuerit graduatus opti-
morum cõſpirãte cõſenſu, ꝑ l.magiſtros, C.de profeſſo.& med.
lib.10.& ibi glo.enumerat neceſſaria ad Doctoratum.Habes ex
iſtis uerbis,ꝙ duo req̃runtur ad hoc ut dicatur Doctor.ꝙ legat,
& habeat inſignia Doctoratus.Adde, ꝙ is qui non legit,non dr̃
propriæ Doctor.ita Card. in proę. cle. col.3. & iõ Bar.in l.medi-
cos,C.de prof.& med.determinat,ꝙ priuilegia illius l.ſolũ cõceſ
ſa intelliguntur Doctoribus legentibus.Ego adderem aliud,ſ.ꝙ
bñ & utiliter legat.nam Doctor debet hr̃e peritiã docendi,facũ
diã dicendi,ſubtilitatem interpretãdi,una cum copia diſcernen
di,l.j.C.de profeſſo.q̃ in urb. Conſtã.lib.12.ꝑ q̃ ita dicit Abb.in
c.propoſuiſti,col.fi. ĩ.de prob. Sed q̃s eſt hic,& laudabimus eũ?
& iõ Bar.dicit in l.2.C.de profeſ. & med. ꝙ Doctor, q̃ non legit
utiliter ſcholaribus,põt reprobari. ad q̃d uide Fel. in c. ex lr̃is,s̃.
de teſt.& in c.ſciſcitatus,col.6.s̃.de reſc. & Doctor,q̃ neſcit lege-
re,non debet hr̃e ſalarium,ſ'm Bar.in l.j.C. de anno. ciuil.lib.11.
& iõ priuilegia conceſſa Doctoribus non cõpetunt Doctorellis
q̃ neſciunt docere,de quo ꝑ Fel.in c.j.col.2.de maiori.& obe.&
ſi uultis ſcire qualiter debet ſe hr̃e Doctor in legendo, uideatis
Abb.& Barb.in c.quærenti.s̃.de off.deleg.& Abb.s̃.in proęm.in
prin.& Barb.in c.nã cõcupiſcentiã,col.4.s̃.de conſti.poſſem plu
ra ad iſta s̃.dicta reducere, ſed reſecãda ſunt ſuperflua ꝑ legẽtes,
ut dicit Abb. in proę.ideo uiſis aliquibus de Doc. ſubijciẽda sũt
94 aliqua de ſcholaribus. ¶ †Et dum Abb. hic dicit,ꝙ ſcholaris in-
trans,non aduertens,& nõ ſtudens, nõ gaudeat priuilegio ſcho
larium.adde ultra adducta per Mod. hic & per Ale,& Mod.in l.
ſcriniarios, C.de teſt.mili. ꝙ iſtud firmat Alb. in l. necnon, ff.in
quib.cau.ma.Sed ꝯrium tenet Bar.in l.j. C.de tyroni.lib.12. ubi
licèt glo.ibi dicat,ꝙ ſcholaris uagus nunq̃ efficietur Doctor, tñ
non perdit priuilegia ſcholariũ.Quid tenendum,uř ꝙ opi.Abb.
ſit uerior,q̃a tex.in auc.habita,C.ne fil.pro pa.concedit priuile-
gia,q̃a ſcholares facti ſunt exules amore ſciã, q̃a eorum ſciã mũ-
dus poterit illuminari.ceſſante ergo cã,ꝙ non ſtudeant,debent
ceſſare priuilegia,l.Titia,§.uſuras, ff.de leg.2.Poſſent fortè con-
cordari opin.diſtinguendo,aut eſt oĩno uagus,& nihil ſtudet,&
iſto caſu procedat opi.Abb.quę bene probatur in c.gñalr,16.q.
j.Aut non eſt oĩno uagus,q̃a aliqualiter ſtudet licèt parũ,& iſto
caſu procedat opi.Bar.& faciunt pro iſta diſt.q̃ dicit gl.in c.non
oportet,el 2.de conſecra.diſt.5. ¶ Adde ſecundò, ꝙ ſcholares q̃
non ſtudent, nõ debeãt percipere fructus beneficiorum ſuorũ,
quos aliàs ex priuilegio in abſentia perciperent,ſ'm Barto.in l.ſi
quis Titio,ff.ex quib.cau.ma. Et Albe.de Roſ.in l. in ambigua,
ff.de leg.probat tex.in c. cum ex eo,de elec.in 6.Sequeſtrati igiť
ab oĩ negotio literarum ſtudio adhærere debetis, ſi ad Doctora
tus gradum conſcendere exoptatis.ita uos admonet tex.in l.mi
lites,quem ibi ad hoc no.Io.de Pla.C.de re mil.lib.12.ideo proui
di parentes,uolentes filios proficere,eis tenue uiaticũ aſſignẽt,
quia pecunia eſt cã laſciuiæ,ſecundum Ful.in l.cũ filiusfa.uiati-
95 cum,ff.ſi cer.pet.facit gl.in c.prophetauit.j.q.j.¶ †Item probari

dicit, ꝙ scholaris inhonestè uiuens, non gaudet priuilegiis scholarium, l. per illud tẽpus, C. de Decu. & statio. lib. 12. istud sequũtur ibi Io. per Pla. Card. post Io. de Ligna. in proœ. Cle. solus Deci. ꝙ dicit, ꝗa priuilegia concessa scholaribus nõ fuerũt ꝯcessa in tuitu honestatis: & ob hoc infert, ꝙ scholaris tenens meretricẽ, uel concubinã in domo, non perdit priuilegia, sed absit ꝙ istud admittat̃, nec ꝙ credant tñ licẽtiæ uobis concedi saluis priuilegijs. Credo igit̃ opi. Ab. ueriorẽ. ad argm̃ rñdeo, ꝙ priuilegia fuerunt cõcessa ob bonum publicũ, ut scĩa scholariũ respublica bñ gubernet̃, d. auc. habita. Sed quõ uiuẽs inhonestè poterit scĩam ꝯparare? cũ scriptũ sit, ꝗ amat uitia, scĩam scripturarum nõ amabit, ſm Abb. in c. cum in iuuentute, ꝭ. de præsumpt. facit illud,

Non bene conueniunt, nec in una sede morantur,

Maiestas & amor.

& illud, In os maliuoli non intrabit sapiẽtia. Nã qui Christum deseruit, & uitia amplectitur, sciæ thesaurũ non inueniet, c. qui scire, 26. q. 2, cessante ergo cã, s. scĩa, quæ præsumptiuè cessat in uiuente inhonestè, cessabunt priuilegia, ut s̃. dixi. Preterea scholaris ẽt doctus, si malus sit, nõ ꝑsumit utilis reipub. tanꝗ credat̃, ꝙ sit usurus scĩa in malũ, & iõ doctorari prohibet̃, d. l. magistros, &

96 no. in d. c. proposuisti, col. fi. ¶ † Itẽ no. ꝙ noĩa uerbalia sonantia in delictũ, unico actu uerificant̃, ut ꝑuaricator, l. athletas, §. item ꝑuaricator, ff. de infam. ut grassator, & uenenator, l. capitaliũ, §. uenenarij, ff. de pœn. ut expilator, l. j. §. expilatores, ff. de expila. & licèt Abb. loquat̃ de noĩbus uerbalibus tm̃, tñ Lud. cõsi. 304. in casu propositę ꝯsultationis, ponit rĩam in ꝗbuscunq; noĩbus delictũ significantibus, ut fugitiuus, leno, & sĩia, l. mariti, §. qui quæstũ, ff. de adulte. & ibi Bar. Sed in ꝯriũ ur̃ tex. in c. uidua, 34. dist. ubi dr̃ meretrix, quę multorũ libidini patet, & ſm D. Prepo. & Archid. Ilud uerbũ, multorũ, debet uerificari saltẽ in tribus, & istud determinat Soc. cõs. 34. Visis testibus, c. 2. Sol. quędã sunt noĩa sonantia in delictũ, quæ denominant̃ ab actu, & tunc sufficit unicus actus, ut homicida, calumniator, & similia, ita ꝓcedat ꝯclo. quædam sunt noĩa, quæ denoĩant̃ ab effectu resultante ex actu, ut meretrix, quæ dr̃ a meredo libidinis stipendia, ſm Arch. in d. c. uidua, & tunc requiruntur plures. simile in fœneratore, qui non rectè fœnerator appellatur, si semel tm̃ fuerit fœneratus, ſm Paris. de Put. in trac. sindicamus, in uer. ꝯhere, in uersi. an

97 officiales. ¶ † No. tñ ꝙ mulier, quæ unũ solũ admisit, dr̃ inhonestę uitæ, ſm Cæpol. consil. 58. Fran. de Bissarijs. Et ista faciunt ad statuta. quædam sunt uerba, quę denoĩant̃ ab exercitio seu usu, & tunc talia uerba reqrunt plures actus, ut lusor, & aleator, ſm Bal. in rub. de cõsti. pecu. ad fi. Et inquãtũ Abb. dicit ꝙ ista ꝯclo fallit in abigeo, intellige ut uo. in l. oues, ff. de abig. inquantũ dicit, ꝙ fallit in plagiario. Istud reprobat Saly. in d. l. si abducta, & bñ per tex. in l. pen. C. ad leg. Flauiã de plag. & si uis scire drĩam

98 inter furem, & plagiarium. uide glo. in l. 2. ff. de plag. ¶ † Insuper nota, ꝙ una mercantia non facit unum mercatorem, l. j. §. j ff. de trib. & ibi Bar. & latè Alex. & Aret. in l. cætera, §. si quis, ff. de leg. j. & Fel. in proœ. Greg. in uerbo, Gregorius, col. fi. Tu dicas gñalius, ꝙ noĩa significatiua alicuius officij, quod quis propria auctoritate assumit, non uerificantur ex unico actu, ſm Bar. in l. mariti, §. qui quæstum, ff. de adult. iõ Par. de Put. in loco ꝓalle. dicit officialem non posse puniri pęna statutaria, si tantũ unam mercantiam fecit. intellige uerum, nisi præcedat matricula, ſm

99 Bal. in d. rub. & sequuntur Moder. hic. ¶ † Vltimò no. ꝙ mercator nõ appellatur, nisi qui habet maiorem partem fortunarum suarum in mercibus, l. semper. §. negotiatores, ff. de iureiur. & ibi not. Bar. idem firmat Bar. in rub. C. de naui. li. xj. & Alex. cõs. 108 in 4. uol. Abb. consi. 78. col. 2. in j. parte. Sed aduerte, qđ tex. in d. §. negotiatores, non probat, ꝗa loqtur in mercatore deputato ad succurẽdam annonam Reipubli. Et ꝓpea uolentes se excusare ab oneribus publicis, isto casu fauor publicæ utilitatis, & natura mercimonij exigunt, quòd mercator habeat maiorem partem fortunarum in mercibus. nec sic ur̃ dicendum in alijs mercantijs. Possem in ista materia multa contexere, solum addas, ꝙ ex etymologia uocabuli, quæ resoluit uerbum in proprium significatũ, ſm Bal. in c. j. §. si quis de mensõ de contro. inuest. mercator propriè dicitur, qui pro mercibus emendis & uendendis uias facit ad alienas regiones, quasi mercium uector. Et ob istam causam (quia in itineribus, & in uecturis mercium magnis periculis se subijciũt) inter miserabiles personas nuncupantur, & habent omnia priuilegia miserabilibus concessa, ſm Inn. in c. significantibus, de offic. deleg. & Fel. in c. cũ sit gñale, col. 6. ꝭ. de fo. cõ

100 pet. † Ex hoc infero, ꝙ mercatores nostri tꝑoris, ꝗ stant domi & mutuant sub vsuris, nõ debent hr̃e priuilegia mercatorum, imò dicit Bal. cons. 382. incip. In q. Martini, in 5. parte, ꝙ statim ꝗ primum, mercator mutuauit sub usuris, statim cassatur de matricula quantum ad priuilegia, non quantum ad odia. Opinio tñ vulgi in ista materia est multum consideranda, l. sciendum, §. aliud, ff. de ædil. edi. Et ex his ad laudem Virginis, cuius festũ heri celebrauimus, utiliter puto, ꝙ impositus sit finis huic Decret.

SVMMARIVM.

1 *Negotia ecclesiastica laicorum prohibitione non obst. per prælatos ecclesiarum, non per laicos, nec laicorum iudicio sunt discutienda.*

2 *Laici, qui sunt, & cur ita dicantur.*

3 *Hospitalarij, templarij, & similes, an dicantur laici, uel clerici.*

4 *Iudex laicus habens clericum detentum, non tenetur eum relaxare, nisi prius facta fide de clericatu.*

5 *Argumentum a contrario non tenet, quando resultat prauus intellectus.*

6 *Tractare uerbum, quid significet.*

7 *Argumentum ab ordine literæ, an & quando sit ualidum.*

8 *Laici ecclesiastica negotia maximè spiritualia, nec principaliter, nec ministerialiter tractare possunt.*

9 *Imperator & eius Comites Palatini, an possint legitimare filium sacerdotis ad hunc effectum, ut succedat ipsi sacerdoti, & in eius hæreditate.*

10 *Laicus an possit esse tutor clerici.*

11 *Tutor, uel curator laicus si a iudice laico fuerit datus alicui minori, tunc ẽt laico, an illo minore effecto clerico finiatur ipsa tutela, uel cura.*

12 *Laicus an possit esse arbiter in causis ecclesiasticis. nu. 13. & 14.*

15 *Consuetudo potest dare iurisdictionem non haben ti.*

16 *Laicus an in causis spiritualibus interrogare possit partem, ad hoc ut si confiteatur possit super confessione procedere.*

17 *Laicus in causis spiritualibus, an possit cognoscere incidenter.*

18 *Laicus an possit cognoscere super causa spirituali, putà usuraria, quæ uertatur inter Christianum & Iudæum.*

19 *Clericus ratione rei sitæ sortitur forum ecclesiasticum in loco, ubi res est sitæ.*

20 *Laicus an possit in causa reconuentionis cognoscere contra clericum.*

21 *Feudum si fuerit a secularibus feudatarijs ecclesiæ donatum, & postea inter prælatos, uel inter dominum fundi, & ecclesiam uertatur differentia, quis de hoc cognoscet, an Papa, uel Imperator.*

22 *Creditoris conditio ex persona hæredis non debet fieri deterior.*

23 *Episcopus executor datus ad distribuendum bona inter pauperes potest conueniri tanquàm executor coram laico, coram quo pauperes etiam conueniri potuissent. & nu. 24.*

25 *Iudex laicus, an sit iudex competens contra laicum fideiussorem clerici.*

26 *Iudex secularis, an possit cognoscere de causa falsi testimonij, quòd clericus deposuit coram eo.*

27 *Iudex secularis, an possit compellere clericum ad perhibendum testimonium coram eo.*

28 *Laicus an possit cognoscere in possessorio.*

29 *Seculares nitentes cognoscere de causis eccl. qua pęna puniri debeant.*

30 *Abbas, an ueniat appellatione prælatorum.*

31 *Abbatia an connumeretur inter maiores dignitates, an intor inferiores.*

32 *Prelati eccl. propter prohibitionem laicorum non debent dimittere iustitiam.*

33 *Arbiter non arbitratur iure proprio, sicut nec delegatus.*

34 *Episcopus an possit delegare causas ecclesiasticas laicis.*

35 *Substitutus non potest esse is, qui non potest esse principalis.*

36 *Papa non potest derogare priuilegio fori concesso clericis.*

37 *Laicus in causis spiritualibus, an possit esse delegatus simul cum clerico.*

38 *Laicus de mandato Abb. an possit aliquem recipere ad profes sionem.*

39 *Laicus de mandato Episcopi, an possit ponere clericum ad torturam.*

40 *Papa an possit causas spirituales laico delegare.*

41 *Statutum puniens præsumentem turbare possessorem in sua possessione, an habeat locum, in laboratoribus, qui nomine alieno turbant laborando in possessione alterius.*

42 *Statutum, uel lex pœnalis, loquens per uerbum, præsumpserit, an includat cõtrauenientem legi, uel statuto per iꝫnorantiam.*

43 *Prælati an teneantur delegare causas ciuiles laicis.*

44 *Prælati an teneantur dalegare causas criminales laicis.*

45 *Prelatus si procedat in causa sanguinis, an ualeat processus.*

46 *Prælati an possint esse delegati laicorum. & nu. 47.*

48 *Clericus dele. laici ad unam causam, an ea expedita possit aliam assumere.*

49 *Laicus in causis eccl. an possit esse procurator clerici, & sindicus ecclesiæ.*

50 *Laicus an possit constitui procurator ad eligendum prælatum.*

51 *Laicus an possit esse procurator ad negotia spiritualia extraiudicialia.*

52 *Laicus an possit esse administrator generalis ecclesię, putà œconomus.*

53 *Laicus an possit esse fabricerius in ecclesijs.*

54 *Laicus an possit constitui procurator ad uendendum unam rem ecclesiæ.*

55 *Laicus an possit colligere oblationes spirituales.*

56 *Laicus an possit esse Vicarius Episcopi.*

57 *Laicus an possit esse assessor iudicis eccl. Et quid in Doctore iuris ciuilis tãtũ* (nu. 58

59 *Ecclesiasticus an possit esse laici assessor.*

60 *Laicus an possit esse Notarius in causis ecclesiasticis, maximè spũalibus, &* (nu. 61

62 *Laicus, an possit prædicare.*

63 *Prædicans sine licentia superioris est excommunicatus.*

64 *Clericus coniugatus, an possit esse delegatus Episcopi in causa saltem criminali contra clericum.*

65 *Clericorum consensus, an requiratur in casibus in quibus potest episcopus causas ecclesiasticas laicis delegare.*

66 *Laicus an possit esse rector hospitalis.*

67 *Laicus an possit esse custos ecclesiæ, seu altaris.*

68 *Laicus an possit habere pensionem super beneficio ecclesiastico.*

69 *Laicus an possit habere præbendam. Et an possit propria auctoritate conferre capellam, quam erexit in sua domo, uel castro.*

70 *Laicus an in casu necessitatis possit de spiritualibus negotijs se impedire. Et cum tempore necessitatis laicus possit baptizare, an cessante necessitate sit postea recurrendum ad sacerdotem pro baptismo.*

Clericus

71 *Clericus constitutus in mortis articulo potest examinari in testem coram iudice laico sine superioris licentia.*

72 *Moriens si instante mortis periculo, amisso uocis officio, signa contritionis coram laicis fecerit, communis gratia ei non est deneganda.*

73 *Laicus an priuilegio Papæ possit spiritualia negotia tractare.*

74 *Papa an possit uni clerico concedere, quod non teneatur dicere horas.*

75 *Laicus an possit præscribere iura spiritualia, putà ius conferendi, uel eligẽdi, decimãdi, saltem spatio tanti temporis, cuius initij memoria non habeatur.*

76 *Iudex secularis an possit cognoscere de controuersia decimarum inter laicos in casibus, in quibus laicus de iure possidet decimas.*

DEcernimus. ¶ Diuidit, & sũmat cõiter, ut hic p Abb. Sed qa Barba. mordet istud sũmariũ, & ipse ponit aliud plixi⁹

1 ĩ isto tex. iõ ego sũmo sic. Negotia† ecclesiastica laicorum prohibitione non obstante, p prelatos ecclesiarũ, nõ p laicos, nec laicorum iudicio sunt discutienda. In tex. ibi, decernimus, exponas, idest declaramus nã antea idem statutũ erat, ut patet in iuribus alle. in gl. & sic nota, q uerbũ, decernimus, nõ est sp noui iuris promulgatiuum. ad idem tex. in c. ad audientiã, & ibi no. Host. & Car. j. de cler. nõ residen. rr tñ denotat ius nouum fm gl. in cle. p lras, de pbẽ. & in cle. 2. de reb. eccl. nõ alie. & in cle. fi. de æta. & quali. & in cle. 2. de

2 appel. & j. Pan. ad fi. ¶ † In tex. ibi, ut laici, q sint laici, & quare ita nominent, declarat tex. in c. duo sunt, 12. q. j. Sed hic cadit dubiũ an clerici ɔiugati in casu huius tex. sint reputãdi clerici, uel laici ur q dẽant numerari inter clericos, p illud qđ dicit Io. An. in c. Ioã. j. de cler. ɔiug. ubi uult, qđ statutũ excõicãs certo casu laicos non includat clericos coniugatos. ¶ Scđo facit, qđ dicit Abb. in c. j. de uita & honest. cler. ubi uult, qđ ille tex. phibens laicos stare in choro, uel intra cãcellos altaris dũ officia celebrant, nõ cẽset excludere clericos ɔiugatos. Cõtrariũ credo uerius, qa causa prohibitiua, q̃ assignabo j. in 1. not. militat ẽt in clericis ɔiugatis & qa excepto priuilegio fori clerici coniugati reputantur puri laici, c. unico, de cler. coniuga. in 6. Et de hoc est tex. in c. 2. j. de cle. cõiu. Nõ obst. s. allegata, qa loquunt in odiosis, sed dispõ huius tex. est merè fauorabilis, & fauore ecclesiarũ introducta, ut

3 j. patebit. ¶ † Scđo dubitat, an hospitalarij, tẽplarij, & similes, dicantur laici uel clerici? ur q sint clerici, qa sunt Deo deuoti, d. c. duo sunt. Cõtrarium ur determinare Inno. in c. j. de cele. missa. Pro cõcordia distinguas, ut p d. Præpo. in c. mulier. 23. dist. & put

4 habetur in decisi. Tholo. decis. 8. ¶ Tertiò dubitatur, † an in dubio præsumatur laicus, uel clericus. Inno. in c. sup his, de accu. in fi. determinat, q in dubio qlibet presumatur laicus, & iõ dicit, q excipiens ɔ electum, q non sit clericus, hẽt intentionẽ fundatã, sequtur Abb. in c. bonæ, j. col. pe. s. de ele. & in c. j. col. j. j. de lit. ɔte. & in c. qm̃ ɔ, j. de pb. assignãs rõnẽ, qa de promotione ordinum debet fieri scriptura, c. legum, 2. q. j. & j. de cler. peregri. p totum. & ubi nõ apparet scriptura, psumit, q actus non fuerit celebratus, d. c. qm̃ ɔ. idem tenet Car. in c. ppendimus, in 3. char. j. de sẽten. excõica. & Dec. ɔs. 125. inc. In cã expoliationis. quia qualitas clericatus non inest a natura, & pbat p tex. in c. cũ adeo, s. de rescr. & in c. ex literis, s. de transa. iõ iudex laicus hñs clericũ detentũ non tenetur eũ relaxare, nisi facta fide de clericatu, fm Fulg. ɔsi. 120. inc. Præsuppositis statutis, & quãr dẽat probari iste clericatus, q̃tũ ad hunc effectũ, optimus est tex. in c. si iudex laicus, de sent. excõ. in 6. ¶ Sed corã quo fiet hmõi pbõ: cõiter Doc. in d. c. si iudex laicus, tenẽt, q fieri dẽt corã ecclesiastico, sequr Bal. in l. si qua p calumniã, C. de epis. & cle. & Fulg. in d. cõs. 120. Qđ limita, nisi sit ɔtrouersia de habitu clericali tm̃, tunc talis cognitio spectat ẽt ad laicũ, fm Guid. Pap. q. 138. & ultra eũ idẽ uoluit Gem. in c. j. j. de cler. ɔiug. in 6. & Soc. ɔs. 112. col. 3. in j. parte. Declara ẽt, ut ĩ dec. Tholo. deci. 104. & 117. ĩ gl. Qualiter aũt, & qũo possint pbari clericatus, & ordinũ collatio p testes, nõ determino, qa gõ pẽdet de facto. uideatis Fel. in c. cum cãm, col. 3. & in c. Alb. col. fi. j. de testib. & Ge. ɔsi. 91. inc. Præmitto, q possessoriũ. An aũt lræ bñficiales enũciãtes ordines fidẽ faciãt, uideas Abb.

5 & Fel. in c. nonnulli. §. sunt & alij, col. 4. de resc. ¶ † In tex. ibi, ecclesiastica negotia. Ergo aɔrio secularia laici poterunt tractare. Sed ɔ, inter secularia ɔnumerant ebrietas, & alearũ usus, & similia, c. j. j. ne cleri. uel mona. & tñ ista nõ ũnr cõcessa laicis, ut in tit. de alea. p totũ. ergo nõ tenet argm̃ a ɔrio, qñ resultat prauus intelľs. tex. est hic, & allegat gl. in l. ɔuenticula, C. de epis. & cler. uel aliter negotia secula. & negotia ecclesiastica pñt tripľr cõsiderari, ut p Abb. in rub. j. ne cler. uel mona. & capiendo 2. & 3. mõ, ɔriũ nihil obst. hic. n. uerbũ, negotia ecclesiastica, dẽt exponi, idest, iudicia, seu causas rerum ecclesiasticarum, probatur, qa negotiũ ppriè dr in causis, negotiatio in commercijs, c. forus, de uerb. sig. ¶ Et qa debet exponi fm naturam tit. iuxta l. Imperatores, ff. de in diem addi. ita ur exponere iste tex. i in uerbo, ecclesia-

6 stiam iustitiam. ¶ † In tex. ibi, tractare, põt exponi, idest consulere, ut in l. si auia, C. de inge. & manu. ibi, si cum peritioribus tractatum habuisses, & fm Bal. exponitur, id est cõsilium. & ex hoc habes hic tex. q laicus non potest esse assessor in causis ecclesiasticis. ¶ Secundò potest resolui, idest examinare, & uotum dare, c. tua, j. de his quæ fiunt a præla. cum gl. & fm istum sensum ur hic esse tex. q laici non possint dare uocem, nec interesse in tractatibus, q fiunt a uendõne rerum ecclesiæ, q probatur in c. bñ qdem, 96. dist. ¶ Tertiò potest interpretari, i. custodire, l. elegãter §. pe. ff. de pig. act. & fm istum intellectũ habes hic text. q laicus non potest esse sacrista, nec ẹconomus rerum ecclesiasticarum. ¶ Quartò potest intelligi, idest colloquium hre, c. fi. & ibi Fel. j. de proba. unde uulgò dr, multa tractantur quẹ non cõcludunt, l. si uoluntate, C. de rescin. uend. c. j. de reb. eccle. non alie. in 6. te stes deponentes de tractatu nihil probant, fm Alex. cõsi. 13. col pe. & cõs. 28. col. 2. uol. j. & Dec. 135. col. 5. & 159. col. 4. & fm istã expositionem hẽs, q clerici de negotijs ecclesiasticis non debẽt hre colloquium cum laicis, quia posset laicus confabulando p-

7 uertere eorum iudiciũ. ¶ † In text. ibi, præsumant, sonat in malã partem. & iõ gl. exponit sua auctoritate. de proprietate & natura huius uerbi, præsumere, dicã infra post Abb. in tex. ibi, Archiepiscopi. aliq libri hñt archidiaconi. fm primam literam hẽs notare, q non ualet argm̃ ab ordine lræ. & ad hoc no. istũ tex. Soc. consi. 9. col. 5. in j. parte. Sed intellige ut procedat, qñ talis ordo ponitur exemplificatiuè, ut hic. & ita declarat Car. ar. l. oblõnũ substantia, §. fi. ff. de act. & obli. & ad hoc adde tex. in c. cum in cũctis, §. inferiora, s. de elect. fm uerò aliam lram hẽs, q Abb. est dignior archidiacono, qđ non probatur isto tex. stantibus prædi-

8 ctis, de quo latius infra. dicam. ¶ † Nota primò, fm Abb. q laici negocia ecclesiastica maximè spũalia tractare non possunt principaliter nec ministerialiter, idest, nec iure proprio, nec ministrãdo consiliũ, uel auctoritate. & rõ multiplex, prima qa q uni creditum est, alius non debet subtrahere, ne promiscuis actibus rerum turbentur officia, l. consulta diualia, C. de test. ¶ Secunda, qa non est cõcedenda auctoritas impetrandi his, quos obsequẽdi manet necessitas, c. ecclesia S. Mariæ, s. de constitutio. c. cũ laici. j. de reb. eccl. non alien. & qa indecorum esset laicos iudicare clericos, c. in noua, 16. q. ult. & qũo q rebus humanis præsunt, de his per quos diuina ministrantur, iudicare præsument, c. deniq;. 96. dist. Alia rõ fuit pp suspicionẽ. sunt. n. laici oppido infesti clericis, c. laicos, 2. q. 7. c. laicis de immu. eccl. in 6. & iõ dr, q de ecclesia malè iudicat, qui q̃rit iudicium laicorum, c. placuit, 11. q. j. Et in spiritualibus est alia rõ fortior, qa laici sunt incapaces spũalium, c. Messana. c. sacrosancta, s. de elec. & ppea tex. dicit maximè in spũalib. iuxta istud no. de pluribus dubitatur. Primò, nunquid tex. procedat in Imperatore, ur q non, qa Imperator est cõstitutus a Deo in terris omnium magister, auc. habita, C. ne filius pro pat. Est enim Imperator Dei Vicarius fm Bal. in l. j. C. de iur. aureo. annu. & dr Dei Legatus & Proconsul, ut per Cur. cõs. 65. col. 6. Contrarium est uerius, fm Abb. in d. c. ecclesia S. Mariæ, in 3. no. p illũ tex. Et ita tenet Dec. ɔs. 170. inc. Viso themate, in fi. vbi decidit, q Imperator nõ põt formare inqsitionẽ de usuraria prauitate ɔ aliquẽ. hac rõne Imperator non dẽt interesse in Concilio gñali clericorũ, c. cum ad uerum, 96. dist. Pan. in c. cum M. in 4. col. s. de const. hac rõne Imperator non põt alicui concedere priuilegium fori ecclesiastici, fm gl. & Abb. in c. nup nobis, j. de testib. Ad ɔriũ rñdet, q est Vicarius Dei in tpalib. & prophanis, non in ecclesiasticis, maximè spũalibus, ca. nouit, ubi Abb. in 7. no. j. eo. c. certum, cum gl. x. dist. & lepra percutitur Imperator,

9 si ecclesiastica tentet usurpare, c. Imperium, ea. dist. ¶ † Scđo dubitatur, an iste tex. procedat et in negotijs ecclesiasticis, quẹ expediuntur per uiã uoluntariæ iurisdõnis, ur q sic, nam Imperator & eius Comites Palatini nõ pñt legitimare bastardos ad spiritualia, fm gl. in c. j. x. di. Pan. & alios, in c. p uenerabilem, q filij sint legi. nec quo ad feuda ecclesiastica, uel emphyteusim ecclesiasticam, ut dixi s. in rub. fortius non pñt legitimare clericũ ad tempor. lia, putà ad hæreditatẽ paternam ẽt patre cõsentiente, fm Deci. consi. 150. per totum. & licèt possint legitimare filium sacerdotis, fm Io. And. & Car. in d. c. per uenerabilem, & Cald. consi. 3. sub rub. q filij sint legi. & Bald. in l. q ɔ, C. de nup. Pau. de Cas. in l. si quis posthumos, ff. de li. & posth. & in cõs. 225. inc. Notandũ est, fm antiquam impressionẽ. tñ non pñt legitimare filiũ sacerdotis ad effectum, ut succedat ipsi sacerdoti, & in eius hereditate, fm Soc. consi. 65. inc. Super proposita q. in 3. col. in 3. parte, qa nullã hñt iurisdõnem in patrem sacerdotẽ, nec in eius hæreditate. Est uerũ, q in hoc idẽ Soc. ur ɔriari in l. Gallus, in §. forsan, in fi. ff. de li. & posth. Et ɔrium uisus est tenere Bal. cõsi. 363. inc. Queriẽ, utrũ filius, in 5. parte. Contrarium in principali dubio ur dđm, qa iudex laicus põt interponere decretum suum in emancipationibus clericorũ, fm Rot. deci. 7. in isto tit. q̃ sequr Gem. in c. fi. §. j. eo. tit. in 6. ¶ Ad aliud tenendo aliã partem, rñdet Dec. in d. cõs. 150. col. j. q emancipatio est actus patris & nõ iudicis. Ista solo in proposito non vr tuta, qa respectu decreti nõ põt negari, qn sit actus iudicis. Et si dicatur interponit sup actu patris. Aduertat, qa emancipatio ur actus cõis patris & filij. reqrit. n. cõsensus utriusque. l. iubemus, C. de emã. liber. Et ppea ur potius adeũdus iudex filij patiẽtis, q̃ patris agẽtis, ut dicimus ĩ cõtẽtiosa iurisdõne, e. si clericus laicũ, j. ti. j. l. iuris ord. C. de iurisd. om. iu. istud ualde strĩgit ɔ Dec. nisi dicamus, q ĩ uolũtaria iuris

 dictione

dictione ꝯtēplamur potius pſonā agētis, qđ ego demonſtro. Nā
ſi laicus donet clerico, iudex laicus inſinuabit talem donatio-
nē: ſi uerò clericus donet laico, iudex eccleſiaſticus inſinuabit.
Similiter ſi laicus minor velit alienare in laicum prohibita bo-
na alienari ſine decreto, iuxta tit. de reb. eor. per totum, iſto caſu
iudex laicus interponet ſuum decretum: ſi uerò clericus minor
uelit alienare in laicum, tunc eccleſiaſticus iudex auctorizabit
ipſam alienationem. ita determinat Soc. in c. j. in 18. fallen. j̃. de
fo. competē. Et ex iſtis infertur, ꝙ ſi pater emancipaſſet clericū
& filiū laicū, tunc iudex eccleſiaſticus deberet auctorizare ip-
ſam emancipationem, & ita debet intelligi Rot. quæ oīa bene ſi
10 gna, quia quotidiana. ¶ † Secūdò in ꝯ̃rium facit. qđ decidit Bal.
cōſi. 40. in 3. par. ubi tenet, ꝙ laicus pōt eſſe tutor clerici duabus
rōnibus. Primò, quia clericus pōt eſſe tutor laici, c. ꝓuenit, 86. di
ſtin. ergo idem eꝯ̃. Secundò, quia clericatus retorqueretur in o-
dium ꝯ̃ l. qđ fauore, C. de legi. Si ergo laicus pōt eſſe tutor cleri-
ci, a fortiori etiam iudex in dando tutorem. Ad iſtud pōt rñde-
ri, ꝙ non eſt uerum per illum tex. Nam tutor datur perſonæ, In
ſti. qui teſta. tut. dari poſſ. §. certè rei, & laici ſuper perſonā cleri-
ci nullam habent ptātem. Et ꝯ̃rium tenet Dec. in allegato cōſi.
col. pen. & Maria. in c. j. in 21. ampl. j̃. tit. j. & ꝙ laicus non poſſit
dare tutorem clerico, tenent Anch. & Ge. & Peruſi. in c. fi. §. j. de
iud. in 6. Quæ deciſio etiam procederet non obſt. ꝙ laicus poſſit
eſſe tutor clerici, nam laicus pōt eſſe procurator clerici, & ſyndi
cus eccleſiæ, c. j. s̃. de procur. & c. j. s̃. de ſyndi. & tñ nō pōt eſſe iu
dex. Itē laicus pōt eſſe hoſpitalarius, ut s̃. diximus. non tñ ſeqtur,
ergo pōt cōſtitui rector hoſpitalis a iudice laico, & iō tenet dec.
Bal. ꝙ laicus poſſit eſſe tutor. & ꝓbo, quia laicus datus tutor cle
rico a lege uel a patre in teſtō, dēt confirmari, ſ̃m Gem. in d. c. fi.
§. j. ¶ Si ergo laicus pōt eſſe tutor ltīmus uel teſtamentarius, eo.
mō poterit eſſe datiuus, cum nulla ſubſit rō diuerſitatis. Tertiò
in ꝯ̃rium facit, quia iudex laicus pōt dare curatorem clerico, ſ̃m
Rot. dec. 204. inc. Clericus. Solu. procedit illa deciſio in caſu ſuo
tantum, ſ. qñ lis pendet coram laico, iuxta tex. in c. ſi clericus lai
cum, j̃. titu. j. tunc. n. clericus ſubijcitur iuriſdictioni laicali in cā
principali, & ꝯñr etiam in acceſſorijs, & ſic in decernendo cura-
torem, intelligit illam deciſ. Peru. in d. §. j. & bene probatur in l.
fi. §. j. C. de admi. tut. ubi determinatur, ꝙ iudex cauſę principalis
eſt etiam index iu dando curatore. Sed iudex laicus, excepta lite
coram eo uertente, non poſſet dare curatorem gñalem ad aliàs
lites ipſi clerico, ſ̃m Old. conſi. 59. Vertitur in dubium. & Soc.
11 in d. c. j. in 17. ampl. ¶ Iuxta præmiſſa † ſuboritur alia dubō. Pone,
ꝙ a iudice laico fuerit datus tutor, uel cura. laicus alicui minori
tunc etiam laico. An illo minore effecto clerico finiatur ipſa tu
tela, uel cura, & ſic dandus alius tutor, uel curator clericus, uȓ,
ꝙ ſit extincta tutela, uel cura, quia res deuenit ad eum caſum, a
quo incipere non poterat, l. inter ſtipulātē, §. ſacram, ff. de uerb.
obl. In ꝯ̃rium facit, qa tutor laicus, uel curator ltīmè cōſtitutus
confirmandus uenit ab eccleſiaſtico iudice, ut s̃. dixi, & iſtud pu
to uerius ꝑ illud, qđ dicit Bar. in l. impuberi, ff. de tut. & curato.
12 dat. ab his. ¶ Tertiò † dubitat̄, an iſte tex. procedat in negotiis ec
cleſiaſticis expediendis per uiā ſimplicis notionis, & ſic q̄rit̄, an
laicus poſſit eſſe arbiter in cauſis eccleſiaſticis, uȓ ꝙ non ꝑ tex.
iſtū in uerbo, tractare, qđ ꝯuenit arbitrio. Sol. ꝙ ī cauſis ſpiritua-
libus clarum eſt, ꝙ laicus nō pōt eſſe arbiter, c. cōtingit, s̃. de ar-
bi. Sed hic quæritur, an ſaltem poſſet eſſe arbiter in cauſis ſpūa-
libus una cum clerico, uȓ ꝙ non per tex. in l. Pedius, ff. de arbi. in
ꝯ̃riū eſt tex. in c. per tuas, s̃. tit. proxi. Ad tex. in l. Pedius, rñdet ibi
Abb. quæ ſolutio licèt *communiter* teneatur, non tñ tranſit ſine
ſcrupulo, ut j̃. dicam. Iterum dubitatur, an eo caſu, quo factū eſ
ſet compromiſſum in ſolū laicum de ſpūali, & tpali, uitietur cō-
promiſſum in totum: ut qō habeat dubium, ſciendum eſt, ꝙ cle-
rici de rebus ſuis proprijs pñt compromittere in laicum ſine cō
ſenſu ſui epī, ſ̃m glo. in c. ſi diligenti, de fo. comp. & probatur in
auct. licentiam præsbyteris, C. de ſacroſ. eccl. & ſiȓ de rebus tpa-
libus ſuæ eccleſiæ in caſibus aliàs permiſſis poſſunt cōpromitte
re in laicum, ut eſt tex. in c. expoſita, s̃. de arbi. q tex. procedit ēt
ſine conſenſu ſui Epī, ſ̃m d. Io. Bap. generum Bar. in tra. de arbi.
in 4. li. 115. Ad quęſitū mō rñdendo, uȓ ꝙ uitietur in totum, qa
in ſpūalibus utile ꝑ inutile uitiatur, ut in ſimili caſu conſuluit
Gem. conſ. 32. inci. Pro examinatione prædictorū, col. fi. ubi cō-
ceſſio capellæ maioris cum ſepultura facta ꝑ epm̄ in laicū, in to
tum eſt nulla, qa iuſpa. in eccleſia ꝯſecrata nō pōt cōcedi laico,
ſ̃m gl. in c. piæ mentis, 16. q. 7. & licèt ſola ſepultura cōcedi poſſit
tm̄, qa conceſſa cū capella prohibita ēt conceſſio ſepulturæ ui-
tiat̄, &c. Sic ergo dđm in caſu noſtro, ſed iſtis & ſimilibus nō at-
tentis, credo ꝙ ſuſtineat̄ compromiſſum q̄tum ad tpalia, ꝑ tex.
in c. cū tpe, s̃. de arb. & ibi no. Abb. ꝙ tot ſunt cōpromiſſa, quot
res, & iō in ſeparabilibus utile ꝑ inutile nō uitiatur, l. j. §. ſi ſtipu-
lanti, ff. de uerb. obl. ad deci. Gem. rñdet̄, ꝙ loqtur in indiuiduis
rōne dependentiæ, iuxta tex. in l. j. & 2. ff. de pecu. leg. erat. n. in ca
ſu illo ſepultura conceſſa acceſſoriè, & iō uitiato principali, ui-
13 tiatur acceſſorinm, l. cum principalis, de reg. iu. ¶ † Quartò du-
bitatur, an laicus poſſit eſſe arbitrator in cauſis ſpiritualib. uȓ
ꝙ non per iſtum tex. in uerbo, tractare, maximè ſ̃m ultimam ex
poſitionem. Scđò rōne incapacitatis. Tertiò, qa de ſpūalibus nō
pōt tranſigi, c. ſuper eo, s̃. de tranſa. ergo nec compromitti, qa cō
promiſſum in arbitratorem nihil aliud eſt, q̄ quædam trāſactio,
ſ̃m Doc. in auc. ſi uerò cōtigerit, & in corpore uñ ſumitur, C. de
iud. Quartò, qa rō aſſignata in d. c. cōtingit, qa non decet ut laici
in ſpūalibus arbitrent̄, militat etiam in arbitramento, & ita fir-
mat ibi Abb. & Ro. in l. Titia, ſol. mat. & conſ. 299. inc. In propoſi
ta conſultatione. loquens in cā matrimoniali, ſeqtur Barb. hic.
Iſtis non obſtan. *communis* opi. eſt in ꝯ̃rium ſ̃m Mod. hic allegan-
tes Spe. in tit. de arbi. §. reſtat, uer. qd de ſnīa. Sed certè Spec. ibi
ſentit oppoſitum, dū dicit in iudicem tm̄ poſſe compromitti ut
in arbitratorem, ita ꝙ iudicet ſ̃m ius in cauſis ſpūalibus & quā
tum ad expenſas, & reliqua arbitramenta. Pondera ipſum uelle,
ꝙ compromiſſum fiat in iudicem, ergo in eccleſiaſticum, q aliàs
eſſet iudex. & iſto modo uȓ loq Hoſt. in c. exhibita, j̃. de rer. ꝑmu.
Item pondera dū dicit, ꝙ dēat iudicare ſ̃m ius, ergo non erit ar-
bitramentum. Ad idē alle. Ang. cōſ. 34. inc. In hac cā, q loqtur ī
cā decimarum, & in cōſi. 98. q loqtur in cā uſuraria. Alex. ꝯſi. 91.
Viſis actis, uol. 2. q etiam loqtur in cā uſuraria. Ro. cōſi. 173. q lo
quitur indiſtin. Ale. & D. Iaſ. in d. l. quoties, ubi iſta & alia addu-
cunt. Fel. in c. cū ſit gñale, col. 4. j̃. ti. j. Pro iſta opi. duo adducunt̄.
Primò laicus pōt de plano ꝑ uiam confeſſionis in ſpūalibus pro
cedere, ſ̃m Spe. in tit. de connen. & reconuen. §. nunc dicamus,
uer. ſed nunqd. ergo ēt debet poſſe cognoſcere ꝑ uiam amicabi
lis cōpōnis. Sed ꝯſidera, ꝙ ſi cōſtat de cōuentione, nō eſt cogno
ſcere, ſed cognitū exeq, l. ꝓinde, ff. ad leg. Aq. arbitrator aūt co-
gnoſcit ꝑ uiā ꝯ̃dictionis, ergo de uno ad aliū non rectè infertur.
¶ Pręterea non procedit, ita ꝙ iudex laicus poſſit ſuꝑ tali cōfeſ-
ſione principaliter pronunciare, ut j̃. dicā. Scđò laicus pōt co-
gnoſcere de cauſis ſpūalibus, ubi ſummariè procedit, ſ̃m Spec. ī
tit. de primo decreto, §. reſtat. uer. qd de actione. quē ſeqtur Bal.
in auc. ei q durat, C. de bo. aucto. iud. poſſi. col. 8. iſtud ēt nō me
mouet, quia deci. Spe. reprobat̄ ꝑ Io. An. in add. Spe. in tit. q filij
ſint leg. Alex. in d. l. Titia, ꝑ Mod. hic. & Fel. in d. c. cum ſit gñale,
col. 3. Quid tenēdum, crederem ſaluo iudicio meliori, ꝙ in cau-
ſis ſpūalibus, in quibus eſt licita tranſactio, poſſit compromitti
in laicum arbitratorem, aliàs non: ideo infero, ꝙ in cā matrimo
niali non poſſit fieri compromiſſum etiam in clericum arbitra-
torem, qa in ea non ualet tranſactio, c. fi. s̃. de tran. l. 3. quæcunq;.
ff. de iureiur. Et ſi dixeris, imò ualet tranſactio, qñ ſtat pro matri
monio, ſ̃m Bar. & gl. & alios in l. fi. C. de tranſa. reſpondeo, ꝙ ua
let in uim noui conſenſus, nō ꝙ faciat retro fuiſſe matrimoniū,
ꝙ non erat. & in iſtis terminis loqtur Rom. in d. l. Titia. & in d.
conſi. 99. imò cā matrimonialis nō pōt compromitti in arbitrū
etiam clericum, tex. eſt in c. cā, s̃. de in integ. reſt. Siȓ in cauſa ma
trimonij ſpūalis non ualet trāſactio, ne detur uitioſus ingreſſus,
c. ꝯſtitutus, s̃. de tranſ. ideo non ualebit compromiſſum in arbi-
tratorem: uerum ſuper decimis præteritis uel etiā futuris, in præ
iudicium tranſigentium, tenet tranſactio, c. ex multiplici, c. ſug
geſtum, cum ſi. j̃. de deci. & in c. ueniens, s̃. de tranſac. ideo ſuper
illis ualebit cōpromiſſum in laicum. Et in iſtis terminis loqtur
Anch. in d. cōſ. 34. Siȓ ſuꝑ uſuris ꝑteritis ualet tranſactio, & ideo
ualebit compromiſſum in aliquo, ſ̃m Pan. in d. c. contingit, s̃. de
arb. & in iſtis terminis pōt procedere cōſ. Anch. in d. conſ. 98. &
14 Ale. in d. cōſ. 92. ¶ † Tenendo iſtam diſtinctionem, nō obſt. s̃. alle
gata in ꝯ̃rium. Ad iſtum tex. rñdet̄, ꝙ intelligit̄ ꝑ uiam iuriſdictio
nis ꝯtentioſæ, per ea quæ dixi in uerbo, negocia eccleſiaſtica. Ad
rationem incapacitatis dico, ꝙ procedit iudicando non compo
nendo. Tertium de c. ſuper eo, conceditur, ut patet ex diſtinctio
ne. Ad ultimum, ꝙ magis urget, uidelicet ad rationem d. c. ꝯtin
git, pōt dici ꝙ cōceſſa tranſactione, ceſſat rō inconuenientiæ ſeu
inhoneſtatis. ¶ Quintò dubitatur, an iſte tex. procedat in cauſis
quæ ex forma ſtatutorum editorum per laicos ſunt ſpirituales,
non ex forma iuris Pontificij. Pau. de Caſt. cōſ. 11. inc. Viſis & pō
deratis oībus, determinat ꝙ non, qa non eſt qō iuris canonici,
ſed municipalis, ſeqtur Iaſ. in d. l. quoties. exēplificantes in ſtatu
to diſponēte ꝯ̃ctū ex certis ꝯiecturis pręſumi fęneratitiū. Credo
ꝯ̃rium eſſe uerius, & in primis aduerte circa exēplū, qa tale ſtatu
tum non ualet, ut in terminis cōſuluit Fed. de Senis in conſ. 91.
quē ſeqtur Abb. in c. eccłiarū, col. 3. & in c. eccłia S. Mariæ, col. 8.
uerſi. ſeptimus caſus, s̃. de ꝯſt. ¶ Scđò poſita ualiditate ſtatuti di
co, ꝙ iſta eſt cā uſuraria ſpūalis de iure canonico, & licèt modus
ꝓbandi tradat̄ a ſtatuto, non ꝓpea infert̄, ꝙ dicat̄ qō ſtatutaria.
Imò eſt qō iuris ſpūalis. Itē ſi ſtatutū nō ꝯ̃riat̄ iuri canonico, cēſe
tur approbatū ēt de iure canonico, c. j. de no. ope. nūc. ergo erit
qō ēt iuris canonici. Itē licèt ualeret ſtatutū q̄tū ad ſui diſpōnē,
nō tñ ualeret q̄tum ad hūc effectum, ꝙ cā uſuraria poſſet tracta
15 ri corā laico, qa nō ualeret ēt ſtatutū epī, ut j̃. dicā. Sextò † dubi-
tatur, an ualeat ꝯſuetudo ꝯ̃ diſpōnē huius c. uȓ ꝙ ſic, qa ꝯſuetu-
do pōt dare iuriſdōnē nō hñti, l. uiros, C. de diuer. offi. li. 12. c. cū
ꝯtingat, ubi Abb. & alij, j̃. tit. j. gl. & Doc. in l. & qa, ff. de iuriſ. om.
iu. ꝯ̃riū eſt uerius ꝑ tex. ī c. ad nr̄am, s̃. de ꝯſue. ī c. clerici, j̃. eo. qđ
eſt uerū in ꝯſuetudine tāti tꝑis, cuius initij memoria nō ſit ī cō-
trarium,

trariū,ſm Abb.in c.nouit,in 6.col.ꝫ.e.ēt ſi Papa ſciret & tolera
ret,ſm Io.de Lig.& Cal.hic, ꝙ refert Soc.in c.j.in 19.fall.ꝫ.tit.j.
16 ¶†Septimò dubitaṫ, an ſaltē laicus in cauſis ſpūalibus poſſit in-
terrogare partem ad effectum,ꝙ ſi confiteatur poſſit ſuper cō-
feſſione ꝓcedere. Spe.in ti.de ꝯuen. & reconuē.§.nūc dicamus,
uer.ſed nunquid,determinat ꝙ ſic.ſequitur Bal.in l.vbicunque.
ff.de interro.act.& in rub.ſ.eo.& in l.j.C.de ſen.quę ſine cer.q̄ti.
Bal.& Alex.in d.l.Titia.Anc.ī ꝯſi.98.Ro.cōſ.133. Ale.in d.cōſ.
91.Et iſta eſt *communis*. Cōtrariū tenet Ro.in d.cōſ.99.inci. Peteſ-
dæ.Anch.in reg.ea q̄,in 4.q.de reg.iur.& Dec.hic. Quòd ꝯfeſſio
fcā corā iudice incōpetēti non ꝓbat,c.at ſi clerici.ꝫ.e.alle.Deci.
idē tenere Io.de Ana.in c. poſt miſerabilē,in 4.col.ꝫ. de vſur.q̄d
tenendū? Concordari pñt opi.fœdere diſt. Aut agit principaliter
de cā ſpūali,& iſto caſu procedat vltima opi. Aut agiṫ incidēter,
putā agitur petitione hereditatis,incidēter quęritur de legitima
tione filij,& ſic de matrimonio,iſto caſu iudex laicus poterit in-
terrogare ad effectū, ut non pronunciet de matrimonio, ſed ad
effectum,ſi pars cōfiteatur,poſſit procedere in cā principali.iſtā
concordiā tradit Fel.in c.cum ſit gñale,col.3.ꝫ.tit.j.¶Quod bñ
no.in actu practico. & ꝑpea dicit Bal. in auc.ad hæc, C.de Lati.
liber.tol.ꝙ iudex laicus pōt iudicare de cauſis ſpūalibus per mo
dū cāæ,putā pronunciando hæreditatē defuncti ꝑtinere ad Ti-
tiū, q̄a eſt eius filius,natus de l̄timo matrimonio,& ſeq̄tur Pau.
17 de Caſt.cōſ.151.ſm antiquā impreſſionē.¶Octauò†dubitaṫ,an
laicus poſſit de cauſis ſpūalibus cognoſcere incidēter, ur̄ ꝙ ſic,
ꝑ ea quæ ſtatim dixi,& ꝑ tex.in l. quoties,C.de iud.Cōtrariū eſt
uerius ꝑ tex.in c.tuā.ꝫ.de ord. cog.in c.lator,ꝫ. q̄ filij ſint leg.in
c.ſi iudex laicus,de ſen.excō.& ita *communiter* ꝯcluditur.q̄d intel
ligo uerū,ſi incidēter uertaṫ ꝯtrouerſia ſup iure ſpūali, putā an
matrimoniū ualeat.uel ꝯtus ſit uſurarius:ſecus ſi ſup facto,pu
tā an fuerit pactū factū de retrouēdēdo,ꝙ eſſet pignus, uel uen
ditio,& ſimilia.ita declarat Bar. & alij in d.l. Titia, & plures ita
ꝯſuluerūt,quos refert Dec.hic.& d.Iaſ.in d.l.quoties.& ante eos
plures auctoritates adducit Maria.in d. c. cū ſit gñale , in 6.col.
& ſeq.q̄b.adde Cal.cōſ.3.in tit.de fo. cōpe.Pau.de Caſt.cōſ.2.in
nouis,& 333.in antiquis.Soc. conſ.219.Ale.76.col.2.uol.3.Pan.
conſ.64.col.4.& 71.col.2.in 1.parte.Cor.cōſ.227.in 3.parte.¶Cō
trariā opi.tenuerūt Imo.& Raph.in d.l.Titia, & Imo.in d.c.cum
ſit.Et iſtorū opi.vr̄ approbare Dec.hic.mouet̄,q̄a ex facto ius ori
tur,vulgata.l.ſi ex plagis,§.in cliuo,ff.ad leg.Aq̄l.confirmat Dec.
q̄a qō iuris hēt mixturam inſeparabilē, per ea quæ ſcribit Fulg.
cōſ.134.ad fi. Et iō rōne connexitatis ēt qō facti uenit tractāda
corā iudice eccleſiaſtico,arg. c. quanto.ꝫ.eo. Sed ad iſta oīa rn̄-
det d.Iaſ.in d.l. quoties.Quòd licèt ex facto oriaṫ ius, non tñ ori
tur ius ſpūale,de quo contēditur . & iſta ſolo rectè intellecta eſt
ueriſſima,nec obſt.replicatio Dec. ꝙ cā facti ē ſpūalis,q̄a rn̄deo,
ꝙ de cā facti non diſceptaṫ, ſed de ipſo facto. & ex hoc apparet,
ꝙ qō facti eſt ſeparabilis a q.iuris, licèt queſtio iuris a facto ſepa
18 rari non poſſit.¶† Nono dubitatur an laicus poſſit cognoſce-
re de cā ſpirituali, putā uſuraria uertente inter Chriſtianū & Iu
dæum,ur̄ q̄d non ꝑ iſtum textum , & ſimiles,qui loquunṫ gene-
raliter , & tex. generaliter loquens habet ēt locum in Iudæis, l.
Iudæi,C.de Iudæ.Cōtrarium determinat Pet.de Anch. in regu.
ea quæ,de reg.iur.ſequitur Alex.in d.l. Titia. mouentur per tex.
in c.poſt miſerabilem,de uſu.& quia de eis,quæ foris ſunt, nihil
ad nos,c.gaudemus,ꝫ.de diuor.q̄d tenēdum? Crederem primā
opi.ueriorem per generalitatem huius tex. & quia laici ſunt in
capaces ſpūaliū,c.Meſſana,ſ.de electio.& quia ſi agitur qō ma-
trimonialis inter Iud.eccleſiaſticus tm̄ cognoſcet, ſm Fely.in c.
cum ſit gñale,col.8.ꝫ. titu. j. ergo idem in alijs cauſis ſpūalibus,
cum non dēt rō diuerſitatis.Non obſt. tex.in d.c.poſt miſerabi-
lē.q̄a ibi erat qō ſuper iure ſpūali,ſm Abb.ibi in j.no.Non obſt.
ꝙ eccleſia non curat de his, quæ foris ſunt:q̄a uerum eſt quan-
tum ad excōicationem,nam Iudæi ſatis ſunt excluſi ab eccleſia,
& ideo non poſſunt amplius excludi . Sed quantum ad reliqua
lex curat de Iudæis,c.de terris,ꝫ.de deci. Hinc dicit Hoſt. in d.c.
poſt miſerabilem, ꝙ oībus modis, q̄bus Chriſtiani efficiūtur de
19 foro eccleſiæ,eiſdem modis etiam Iudęi. ¶†Decimò dubitatur,
an iſte tex.procedat etiam in actionibus realibus,ur̄ ꝙ non,quia
ſi agatur in rem,non præſupponitur clericus obligatus,ſ.j.Inſt.
de actio.& ideo non ur̄ cā eccleſiaſtica.& iſtam partē.tenet Col
lecta.in c.qualiter,ꝫ.eo.refert Hoſt.in Sum.de fo.compe.Con-
trarium eſt uerius,& ꝯrium tenent Pan. & alij *communiter* in d.c.
qualiter.Bene uerum eſt,ꝙ ratione rei ſitæ clericus ſortitur fo-
rum eccleſiaſticum in loco rei ſitæ,& ſic mutatur forus,nō qua
litas iudicis,c.ſanè,ꝫ.de fo.compe.& ita tenet Arch.in c.clericū,
20 11.q.j.& Old.conſ.84.¶† Vndecimò dubitatur,an in cauſa recō
uentionis laicus poſſit cognoſcere contra clericum. Iſte eſt du-
bius paſſus:*communis* ur̄ opi. ꝙ in cauſa mere ciuili & prophana
poſſit reconueniri clericus coram laico, iſtam dicit cōem Fely.
in c.at ſi clerici,ꝫ.eod.& in c.j.ꝫ. de mu.pet.in trib. locis exami-
natur ad plenum iſte dubius articulus,quem non diſcutio,quia
ſm Io. And.in dubiis ſtandum eſt conſuetudini, quæ eſt optima
legum interpres,l.ſi de interpretatione,ff.de legi.mihi tamē pla

cet concordia Are.in d.c.at ſi clerici,ut diſtinguamus.Aut cleri
cus reconuenitur coram laico pro eo.uel connexo facto,& tūc
procedit cōis opi.Aut pro facto diuerſo,& tunc procedat opin.
21 ꝯria.¶Duodecimò dubitatur,an iſte tex.procedat in cā feudali.
Barb.in c.cęterum,ꝫ. eo. determinat per plura argumēta ꝙ ſic,
dicens tenentes oppoſitum eſſe in magno errore. Sed fallit̄, q̄a
dicit ꝯ caſum legis,eſt enim in ꝯrium tex.in c.ex tranſmiſſa,& in
c.uerum, ꝫ.de fo.comp.ubi Papa remittit cās feudales uertētes
inter clericos ad dñm feudi laicum. Q̄d amplia non ſolum ſi ſit
qō inter uaſallos clericos, ſed ēt ſi ſit qō inter clericos, & ipſum
dñm feudi laicum , tunc pares curiæ ēt laici cogno ſcent de iſta
cā,ſm Bal.in c.j.de contro.feu.apud pares term.ꝑ illum tex. & ꝑ
tex.in c.j.§.ꝑterea.de proh.feu.alie.per Fed. cū ſi.ſequunṫ Mod.
in d.c.ex tranſmiſſa,& Soc.conſ.12.col.pe.in j.parte.q̄d nota, q̄a
parlamenta de conſue. ſucceſſerunt in lucum iſtorum parium,
ita dicit Guid.in ſuis q.& ex iſtis hēs,ꝙ iura feudalia ligāt ēt cle-
ricos,q̄d uoluit Bal. in præludiis feu.col.3. Anch.conſ.172.inci.
d.Lazarinus.Ale.conſ.10.uiſo inſtro inueſtiturę, col.j.in 3.uol.
Dec.conſ.131. col.3.incip. Reuocat̄ in dubiū.& in tm̄ procedit
iſta deciſio,ꝙ ſi feudum fuerit a ſecularibus feudatarijs eccleſiæ
donatum,ſi poſtea inter prælatos uel inter dñm feudi & eccle-
ſiam uertatur dn̄a,tunc Imperator,& non Papa erit iudex com-
petens,ſm Inn.& Abb.in d.c.uerum. inferentes ꝙ ſi ab ep̄o feu
datario rōne feudi ſecularis contingat appellari,talis appellatio
deuoluitur ad Imperatorem,non ad Papā,idē tenet Abb.in c.di
lectus filius,el 2.ꝫ.de præben.Eccleſia.n. Romana licèt dicatur
mater Imperij, tñ ſi hēt feudum ab Imperatore dr̄ eius uaſalla,
ſm Bal.in l. ſed & ſi. §.ſi liberto, in fi.ff.de in ius uoc.Et pro feu-
dis ſecularibus eccleſia tenetur ad ea oīa, ad quæ tenentur cæte
ri uaſalli ēt laici,ſm Bal.in l.fi.ad fi.C. ſine cenſu, uel reli. Intelli-
ge procedere,ſi qō ſit feudalis,aliàs ſecus,ſm Soc.in d. conſi.12.
facit,q̄a limitata cā limitatum producit effectum, c. cū ordines,
ſ.de reſcri.l.age,C.de tranſa.Scdō intellige, ſi agatur ꝯtrouerſia
inter conuaſallos, & uterque pretādat ſe ſubeſſe eidē do.laico,
aliàs iudex rei eſſet adeundus.c.j.§.ſi uerò.& §.ſeq.de pace tenē.
Tertiò intellige,ſi qō feudalis eſſet ciuilis,ſecus ſi criminalis, q̄a
de crimine clerici laicus nullo mō p̄t cognoſcere, c.at ſi clerici.
ꝫ.eo.Et iō ſi dn̄s feudi laicus pretēdat clericum rōne delicti, vel
felloniæ eſſet priuatū uel priuandū feudo, tunc pares curiæ lai-
ci non erunt iudices,ſm Inn. & Abb. in d.c.uerum. ſequuntur
communiter ſcribentes in d.c.cæterum,& in d.c.tranſmiſſa,& Soc.
in d.cōſ.12.Quartò intellige,ſi agatur inter clericum & dñm,vel
alium cōuaſallū,ſecus ſi inter clericū & alium non cōuaſallum,
tunc ordinarius erit iudex,c.j.de inueſti.in mari. facta.& d.§.ꝑ-
terea.Ale.conſ.j.in 5.uol.Maria.in d.c.ex tranſmiſſa, in uer.circa
22 tertiū.& in iſtis caſibus ſaluaṫ opi.Barb.¶Decimotertiò†dubi-
tatur,an iſte tex.procedat ſi clericus ꝯueniatur tanq̄ hr̄s laici? vr̄
ꝙ non,q̄a hr̄s repreſentat ꝑſonā defuncti,Auth.de hæreib.& a mo
rien.præſti.in prin.Itē ex pſona hæredis non dēt ꝯdō creditoris
fieri deterior,l.2.§.ex his,ff.de uerb. obl.& q̄a hr̄s ſeq̄tur forū de
functi,l.hr̄s abſens,in prin.ff.de iud. Gontrariū concludūt Bar.
& *cōiter* alij in d.l.hr̄s abſens,ꝑ tex.in auth.ſtatuimus,C.de epiſc.
& cle.Q̄d ſingulariter amplia,ēt ſi iam inſtātia eſſet inchoata cū
23 laico defuncto,ſm Abb.& alios in c.q̄a V.ꝫ. eo.in ult.col.†De-
cimoquartò dubitatur,an procedat iſte tex.ſi clericus agat, uel
conueniaṫ noīe laici,putā tutorio,uel curatorio uomine, ur̄ ꝙ
ſic,per ea quæ dixi in proxima dubōne.In ꝯrium facit tex.in l.q̄
ſitū,ff.de in ius uoc.& iſtā partem tenent Io.And.in c.Ioan.ꝫ.de
teſt.ubi in fortioribus terminis decidit, ꝙ ep̄s executor ad diſtri
buendū bona inter pauperes, poterit ꝯueniri tanq̄ executor co
rā laico, corā quo ēt pauperes cōueniri potuiſſent, ſm Inn.in c.
ſig̃nantib.ſ.de off.deleg.& iſtud ſeq̄tur Maria.in d.c.j.in 28.fal-
24 len.& ſeq.ꝫ.de fo.cōpe. ¶ Decimoquintò† dubitaṫ, an ſi agat ꝯ
laicū hn̄tē cauſam a clerico coram iudice laico,an ſi clericus cō
pareat ad defenſionem cāæ rōne ſui iuris & intereſſe, talis cā
erit remittenda ad eccleſiaſticū , ur̄ ꝙ nō ꝑ tex.in l.uenditor,ff.
de iud.Contrariū determinat gl.in c.clericū,xj.q.j.& ibi Archid.
ſequitur Spe.ti.de primo decreto,§.reſtat,uer. q̄d ſi dn̄s.reperio
d.Ant.in c.q̄m frequenter.§.ſi ſuper,ꝫ.ut lit.nō cōteſ.diſtinguē-
tem.Aut clericus fuit noīatus in iudicio ꝑ reū tanq̄ neceſſarius
defenſor,& procedat deci.gl.in d.c.clericum.Aut clericus direc-
tè & ſua ſpōte uenit ad defenſionē , & tunc procedat tex.in d.
c.uēditor.q̄ diſtinctio nō vr̄ tuta,q̄a utroque caſu clericus ſubit
defenſionem rōne ſui iuris intereſſe, ꝑꝑ q̄d cā dēat remitti iudi
ci eccleſiaſticò,eo q̄a clericus ēt ꝑ uiā ſpontaneę comparitionis
nō pōt prorogare iuriſdictionē iudicis laici, c. ſignificaſti,de fo.
cōpe. Saluādo poſſemus ſic dicere. Aut iudiciū ſubſtantiatur in
pſonā laici ꝯuenti,& iſto caſu clericus cōparēs ad defenſionē il
lius dr̄ defendere illum coram iudice laico, coram quo inceptū
eſt iudiciū,ita procedit d.l.uenditor. Aut iudicium nō ſubſtātia
tur in pſonā laici ꝯuēti,putā ꝙ noīet clericū in iudicio aſſerens
ſe noīe clerici poſſidere , & iſto caſu procedit gl.in d.c.clericum.
25 Ita declarat Ang.in l.nō ſolū,§.q̄d uulgo,ff. de uſuc.¶†Decimo
ſextò dubitaṫ,an iudex laicus ſit iudex cōpetēs ꝯ laicum fideiuſ.

clericis ur ꝙ non, qa exceptio ꝯpetens clerico principali, cōpetit ēt fideiussori, §.excep. Inst. de repl. Et qa fideiussor nō pt in plus obligari, ꝙ principalis, l. Grecè, §. illud, ff. de fideius. In ꝯrium facit, qa credi or secutus fuit fidē fideiussoris, & non clerici, cum quo nō fuisset alias ꝯcturus, l. si creditor, C. si tut. uel cur. inter. Et istud ultimū est uerius. Et ita tenet Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. i. uer. sed pone, clericus, & d. Gui. Papæ q. 362. in fi. non ob. ꝙ excep. cōpetētes principali cōpetat fideiussori, qa uerum in excep. realib. secus in personalibus, vt est excep. fori declinatoria, l. excep. ff. de excep. Et de exceptione fori est casus in l. si reus, ff. iu di. solu. & in l. sed si restituatur, in j. rñso, ff. de iud. & Ro. in no. post fin. 629. non obst. ꝙ non possit in plus obligari, qa isto casu nō obligatur in plus, sed efficacius, ꝙ fieri pōt, ut no. in d. §. illud.

26 ¶†Decimoseptimò, dubitatur, an iudex secularis possit cognoscere de causa falsi testimonij, qđ clericus disposuit coram eo, uꝛ ꝙ non ꝑ istum tex. Et qa de crimine clerici, laicus nunꝙ cognoscit, c. si clerici, j. eo. Contrarium determinat gl. in l. nullum, per illum tex. C. de test. Tu concorda opi. distinguendo. Aut agitur de crimine falsi ad effectum habendę ueritatis, & poterit laicus cognoscere. Aut ad effectum puniendi clericum, & isto casu nō poterit. ita distinguit Abb. in c. uerum, col. 4. j. tit. j. & Sal. in d. l. nullum. Et pro primo membro facit, qa secularis pōt cognoscere de crimine obiecto ꝯ cler. productum in testem coram eo, fm gl. in c. multi, 2. q. j.

27 ¶†Decimoctauò dubitat, an iudex secularis possit cōpellere clericū ad ꝑhibendum testimonium coram eo. Gui. Papæ q. 64. mouet dubōnē, & nihil alle. dicit, ꝙ cōsueuerūt cogi ꝑ secularē ꝑ arrestum sui eq, uel aliā leuē coerctionē, & nō ꝑ grauē, qa essent excōicati, grauem coerctionē inferēdo, c. uulgato, si quis suadēte diabolo. Credo, ꝙ nullo pacto possent cogi a laico. ꝑ tex. in c. ꝗꝗ, & ibi gl. 14. q. 2. in subsidium tñ per propriū epm pñt cōpelli, ut testificent coram laico, c. super eo, cum gl. j. de testi. cogē. Nec ob. si diceres, ꝙ Guido se fundat in cōsue. qa nō ualet, ut dixi s. i 6. dub.

28 †Decimonono dubitat, an laicus possit cognoscere in possessorio, istam dubōnem, quia quotidianā, 29 reseruo inferius examinandam.

¶Vigesimò† quæro, qua pœna puniri dēant seculares nitentes cognoscere de causis ecclesiasticis? Rñdeo, si altera parte reluctante cōtēdāt cognoscere, uel de manu iudicis ecclesiastici cām auferre, sunt excōicati ipso facto, c. qm, de immu. ec. in 6. Si uerò laicus excepto casu necessitatis, usurpet sibi officium baptizandi, uel ordines conferendi, debet puniri pœna falsi monetarij, c. qđ quidem, §. illicitam, j. q. j. Possem plura alia ad materiam facientia contexere, dicam examinatis prius dictis Abb. & Mod. hic, si tps superfuerit ante festū pascatis.

30 ¶†Not. scdō, ꝙ Abb. uenit appellatione ꝑlatorū, ad idem tex. in c. j. de eta. & qual. & tex. in c. si qs deinceps, 16. q. 7. & in c. apostolicæ, de priui. in 6. & multa allegant Mod. Et sic habetis, ꝙ Abb. dr hr̄e dignitatem. & ultra Mod. adde tex. in c. si quis Abbas, in uer. a suo arceatur honore, 18. q. 2. Bñ facit, quia prior claustralis ēt dr hr̄e dignitatem, fm gl. in c. nullus, de elec. in 6. quem ornat Fel. in c. insuper, col. j. j. de test. In ꝯrium, ꝙ sit officium, & nō dignitas, allegatur tex. in c. si a subdiacono, 63. dist. ubi Abb. dr subiectus ostiario. Gl. ibi respōdet, ꝙ loqtur fm antiqua tpa, pro qua facit, qa hodie Abbates possunt in claustro suis monachis cōferre primam tonsurā, c. j. 69. dist. ꝙ sit offm, ēt allegatur tex. iu c. j. de supplen. negl. prœla. confirmant Mod. ꝑ plura, & dicit Fel. hic in prin. ꝙ ita pronunciauit Clemens Papa in consistorio. Sed *communis* est snīa, ꝙ sit dignitas. Ad iura ꝯria rñdet, ꝙ licèt dicant, ꝙ sit offm, non tñ negant, ꝙ sit dignitas. Vnde dico, ꝙ Abbatia est nomen honoris, oneris, laboris, fm glo. in c. j. s. de corpo. uitia. nam Papatus est ēt offm & onus. c. j. j. de maledi. c. licèt de euitanda, s. de elec. pariter Epatus est nomen honoris, c. ad honorem, de auc. & usu pa. Et tñ Papatus & Epatus etiā sunt dignitates, imò dignitatum culmina, secundū gl. in proę. & cle.

31 ¶†Iuxta hoc dubitatur, an Abbatia cōnumeret inter maiores dignitates, an inter inferiores, uꝛ ꝙ sit de maioribus, per tex. in d. c. si quis deinceps. Per quem ita ꝯcludit Lap. alle. 84. incip. D. Papa, ad fi. nec mirum, qa ipse erat Abbas. Contrariū tenet Abb. q licèt ēt esset Abb. noluit tantā prærogatiuā attribuere suæ dignitati, sed eā cōnumerat inter inferiores, in c. ꝑ tuas, j. de simo. Quid tenendū? Dec. hic ponit aliā opi. dicens, ꝙ Abbatia tenet medium inter superiores, & inferiores. Et idem tenent Io. And. & Abb. in c. maioribus, j. de præb. tñ non respondent ad tex. in d. c. si quis deinceps. ¶Pro responsione dico, ꝙ si distinguamus omnes dignitates ecclesiasticas a maxima usq; ad infimam Abbatia erit inter medias. ita loqtur Abbas in d. c. maioribus. Si uerò loquamur comparatiuè, tunc si cōparatio fiat ad inferiores, Abbatia cōputabit inter maiores. ita loqtur tex. in d. c. si qs deinceps. Si uerò comparatio fiat ad maxima, putā ad epatū, tunc computatur inter inferiores, c. cum in cunctis, §. inferiora, s. de elect.

32 ¶†Insuper esset uidēdum, an Abbas preferatur Archidiacono, & alijs inferioribus prelatis, sed Abbas j. examinat, ibi reseruo. ¶Vltimò no. ꝙ prælati ecclesiastici ꝑꝑ prohibitiones laicorum non debent dimittere iustitiā. Adde, ꝙ poterunt per censuras tueri suam iurisdictionem, c. i. s. de off. deleg. & compellere laicos, ut desistant a talibus prohibitionib. c. cum laici, de rebus ecc. non alien. Sed ibi Ioan. And. Host. & Barba. dicunt, ꝙ ꝑlati ꝗrentes transitoriam pacem, uti canes, non audent procedere ꝯ tales, & dicit Bertran. ꝙ Rectores, & Pontifices sunt muti. de iure suo malè tuti. uel cum sint cornuti, non audent cornib. uti.

33 ¶†Gl. 2. diuiditur in quatuor. In prima resoluit unū ꝯriū. In 2. ꝯrium ampliat. In 3. idem facit. In 4. se remittit. S cđa ibi, Papa, 3. ibi, uꝛ ēt 4. ibi, de hoc. Ex prima parte habes, ꝙ arbiter non arbitratur iure proprio, sicut nec delegatus. Considera quō istud ꝑcedat. si. n. dicis, ꝙ iudicat auctoritate partium, a quibus habuit ꝑtātem, l. non distinguemus, §. de offi. ff. de arb. sequeretur, ꝙ arbiter non possit partibus imperare, sicut nec delegatus imperat deleganti, & quia tunc partes sibijpsi uiderentur imperare, qđ fieri non posit, l. pe. ff. de arb. Iō uꝛ dicendum, ꝙ arbitretur iure ꝑprio. salua gl. & dicas ꝙ illa verba gl. auctoritate propria, debēt exponi. i. absque cōmissione, nā ex cōmissione legis, partium, vel

34 Principis, laici pñt iudicare, ut j. uidebimus. ¶†In ea. gl. in prin. pro clara expeditione huius gl. & eorū, quæ dicūt Abb. & Doc. qro, utrum Eps possit delegare cās ecclesiasticas laicis. *communis* conclusio est, ꝙ possit delegare cās merè ciuiles tm, & nō spūales, uel criminales. ita gl. & oēs hic, & in c. ꝑuenit, 95. dist. & in locis alle. hic per Abb. & Mod. Contrarium tenet Barba. hic, & in consi. 95. col. 3. uol. 2. per plura, qbus rñdent Basig. & Doct. hic. Contra istam conclusionē stringit tex. iste, ubi expresse dr, ꝙ ꝑlati de causis ecclesiasticis iudicio laicorum non disponant: uerū si possent delegare causas laicis, disponerent laicorum iudicio, nam delegatus iudicat suo iudicio, c. prudentiam, §. illa quippe, s. de offi. dele. Dec. rñdet, ꝙ iste tex. intelligitur de iudicio laicorum simplici, quod insurgit ex proprio motu, non autem de iudicio laicorum fomentato ex delegatione Epi. Ista solu. non uꝛ tuta, quia sequeretur, ꝙ laicus posset esse Vicarius ēpi, quia tūc iudicium laici esset fomentatum auctoritate Epi, cuius ꝯrium j. concludunt omnes. Ego aliter rñdeo, ꝙ iste tex, intelligitur de iudicio laicorum imperatiuo, secus de iudicio subiectiuo, qđ uidentur probare uerba literæ ibi, nec propter eorum prohibitionem &c. q. d. secus si laici non prohiberent, sed suaderent iustitiam fieri. Item probatur, qa laicus potest esse assessor Epi, ut j. dicam post Abb. Item licèt tex. dicat, ꝙ prælati non disponant iudicio lai corum, non tamen negat quin laici possint disponere iu dicio prælatorum, unde sensus erit, ꝙ prælati ex delegatione laicorum non iudicant de causis ecclesiasticis, sed ꝙ laici nō iudicent ex delegatione prelatorum tex. non prohibet. ¶Ad argumentum de Vicario Epi, ꝙ uꝛ militare ꝯ hanc solutionem, rñdeo ꝙ alia rōne prohibetur, tum quia est iudex ad uniuersitatē causarum, tum quia in ipsa uniuersitate sunt causæ spirituales, de quibus prohibetur ratione incapacitatis & honestatis iudicare.

35 ¶†Secundò ꝯ istam opi. urget regula l. parabolani, C. de epis. & cler. quæ uult, ꝙ ille, qui non potest esse principalis, nō pōt esse etiam substitutus. Ad idem l. j. C. de pr. agen. in reb. lib. 12. Sol. illa regula procedit in subrogato iure proprio, secus in subrogato, qui proprium nihil habet, ut in delegato, ita respondent Basigna. & Dec. & fuit, de mente Abb. dum respondet ad c. significasti. Et ita declarat Bal. in rub. s. de offic. delegat. col. pen. ¶Secundò respondent Mod. hic, ꝙ dispositio. l. parabolani, procedit in subrogato in uniuersum ius, secus si ad unam cām prout nos loquimur. & facit, quia prohibitus habere iudicaturam in propria patria, iuxta l. 2. ff. de offi. præsi. non prohibetur esse delega-

36 tus, c. statutum, de rescrip. in 6. ¶†Vltimò obst. quia Papa nō potest derogare priuilegio fori concesso clerici, fm Abb. in c. at si clerici, in prin. col. 7. j. eod. quia est de iure diuino, fm glo. in c. si Imperator, 96. dist. sequitur Fel. in c. si diligenti, col. 5. j. tit. j. ergo minus poterit Eps. Solu. delegando non derogat, quia fungitur uice delegantis, c. sanè. s. de offi. del. ¶Ex his patet cōem posse sustineri, quæ limitatur, ut procedat, quando non reperiuntur clerici idonei, fm Fran. Vercel. ꝑ tex. in argumētum in c. relatum j. ne cler. uel mona. cōprobant Mod. ꝑ alia quatuor similia, ut hic ꝑ eos. Et facit etiam, quia Eps debet prius distribuere bona inter pauperes ciuitatis testatoris, si reperiātur, l. nullus. §. si autē, & l. si qs ad declinādam. C. de episc. & cler. Sed aduerte, quia ista fallētia non uꝛ uera, quia in defectum clericorum laici possunt iure proprio tractare spiritualia, fm gl. in c. pastoralis, s. de offic. ordi. & quę dicā. unde ista conclusio in defectum clericorū non haberet dubium, & hac rōne credo, ꝙ Abb. dixerit, ꝙ cōiter nō tenetur, pōt tñ procedere de honestate, ut dicunt Mod. ¶Scdō limita, ut procedat quo ad unam, uel plures causas particulariter, secus ad uniuersitatē causarum, fm Aret. hic per tex. in c. in noua, 16. q. ult. faciunt similia, de quibus j. in dubitatione extra gl. Tertiò limita, ut procedat cōsētiētibus clericis, quorum cāæ delegantur: aliās secus, fm Are. hic. Contrarium tñ uult Abb. j. ubi dicam. Quartò intellige, ꝙ possint delegari cāæ ciuiles ꝑ Episcopum, non tñ possit Eps simpliciter cōsētire, quòd laici iudicarēt, fm Arch. in c. benè quidē, ad fi. 90. dist. Fel. in c. si, s. de offi. ord. Iuxta præmissa dubitatur, an clerici cōiugati possint esse delegati eporum in causis spūalibus? Istud tangit Abb. j. ibi reseruo,

37 vol. ¶ Secundò† dubitatur, an laicus in causis spūalibus possit esse delegatus simul cũ clerico? uř ꝙ sic, ꝑ tex. in c. ꝑ tuas, s̃. de arbi. arguendo de arbitro ad delegatum, iuxta c. vno delegatum, s̃. de offi. deleg. Et ita tenent Imo. & Barb. hic, & Fed. de Senis cōs. 65. inci. Infrascriptæ q̄ones. Cōtrarium tenent oēs alij hic. Pan. in c. cōtingit, & in d. c. per tuas. Archi. in c. Mannan. 2. q. 5. Host. in Sum. de offi. deleg. §. cui possit, uer. quid si delegetur. Gem. in c. 2. de hær. in 6. & in c. 2. §. j. de iud. in 6. mouentur, q̄a laici sunt incapaces spūalium etiam data mixtura clericorum, uulgato c. Messana, s̃. de elect. Et quia solum in casibus a iure expressis laici pñt de spūalibus se impedire, f̃m gl. in c. fi. 24. q. ult. Ad tex. in d. c. per tua:, rñdet ibi Abb. ꝙ loquitur in arbitro, & isto casu nō ualet argm̃ de arbitro ad delegatum, quia subest rō diuersitatis nam ipsum iudicare est spūale, ideo prohibetur: ipsum aūt arbitrari non est quid spūale, iō cum clerico simul conceditur. Tu aūt considera qūo procedat ista solo, nam aut consideramus ipsum iudicare, & ipsum arbitrari in abstracto. Et certè tunc utrũque est separatum a spūalitate, & utrunque consistit in uoluntate laici. Aut in concreto, & tunc, cum utrunque annectatur rei spūali, utrunque deberet dici spūale, c. quanto, j̃. eo. Sed certũ est, ꝙ in concreto non consideramus ipsum arbitrari, d. c. cōtingit, ergo nec ēt ipsum iudicare, imò uř, ꝙ potius laicus possit esse delegatus cum clerico q̃ arbiter, quia delegatus non disponit suo iudicio puro, cum representet uices delegantis, & tñ arbiter suo puro iudicio, & iure proprio iudicat, ut s̃. demonstraui. Cogita ergo si uelis defendere cōem.

38 † Tertiò dubitatur, an laicus de mandato Abb possit aliquem recipere ad professionem? præmissa faciunt ꝙ non. Contrar. decidit Io. de Lig. in c. ad apostolicam, j̃. de reg. seq̄tur Fel. in c. fi. s̃. de offi. deleg. pro quibus facit, q̄a ipsa receptio uř nudum ministerium facti. Item facit, q̄a ipsa professio non dř sacramentum ecclesiæ, sed q̄dam promissio de obediendo, f̃m Bal. in c. j. ad fi. de eo, qui arma belli depo. in usib. feud. sequitur Fel. in c. q̄n, col. 4. s̃. de rescrip. Et hac rōne considerata, uř ꝙ laicus ēt sine mandato Abbatis possit professionẽ recipere noīe monasterij, q̄a fauore ecclesiæ quilibet pōt pro ea stipulari, f̃m gl. in c. quoties cordi. j. q. 7. quam sic intellexit Bal. in l. illud, col. j. C. de sacrosē. eccl. Credo tñ, ꝙ laicus non possit benedicere uestes, quæ traduntur in professione, iuxta tex. in c. statuimus, & in c. ex parte, j̃. de reg.

39 ¶ Quartò dubitatur, † utrum laicus de mandato Epi possit ponere clericum ad torturam? uř ꝙ non, quia eps non pōt delegare laicis causas criminales clericorum, f̃m gl. in c. præter. §. uerum, 32. dist. ¶ Secundò, quia laici uerberantes clericos de mandato etiam episcopi incidunt incẽsuras, c. uniuersitatis. j̃. de sen. excom. ergo non poterũt torquere, cum in tortura insint uerbera & cruciatus. ¶ Tertiò, quia ꝓp odium, q̄d habent laici aduersus clericos, c. laicos, 2. q. 7. uerisimile est, ꝙ nimium seuerè torquebant clericos, & per ista determinant Arch. d. Ant. & Abb. in c. ut famæ, de sent. excō. & Abb. in d. c. uniuersitatis. sentit gl. in c. si clericos, de sen. excō. in 6. Cōtrarium tenet Bal. hic, quia torquere est nudum ministerium facti exhibere. Secundò, quia de licentia Epi pōt laicus clericum carcerare, d. c. clericos. Quid tenendum? uř ꝙ prima pars sit uerior per tex. in d. c. uniuersitatis. Et ista uř *communis*, quam si uelis tenere, amplia ut ēt non ualeat statutũ Epi ꝯrium disponẽs, f̃m Cur. consi. 80. inc. Super art. an Abbas. mihi tñ uř, ꝙ opinio Bald. sit sustentabilior. pro qua adduco c. sñiam sanguinis, j̃. ne cleri. uel mona. per quem infero, ꝙ clerici non potuerunt torquere clericos, cum ex tortura possit sequi mors, ut experientia docet, ergo hoc tãtum laicis concedendum erit. Adduco etiam decis. Gem. in c. fi. ne cler. uel mona. in 6. ubi uult, ꝙ eps non debet committere clerico, ut uice sua iustitiarium deputet, q̄a clericus deputando iustitiarium esset irregularis. Tenendo tamen cōem, limita dupliciter. Primò, nisi clericus esset incorrigibilis, f̃m gl. & Arch. in sum. 45. Sed in ꝯrium facit tex. in c. cum ab homine, j̃. eo. ¶ Secũdò lita, nisi in ꝯriũ esset consuetudo, f̃m Car. in d. consi. 80. & f̃m Abb. in locis prealle. cōis consuetudo ubique est ꝯ istã cōem sñiam. subijcit tñ, ꝙ malè faciunt prælati seruare talem consuetudinem.

40 ¶ † Quintò† dubitat̃, an Papa possit cās spūales laico delegare? Gl. nr̃a tenet, ꝙ sic per tex. in d. §. verũ sequitur Abb. allegãs tres gl. tex. in d. c. mãnã. ꝑ quē ampliatur, ut ēt possit delegare fœminæ. & dicit glo. in sum. 16. q. 7. ꝙ Papa potest dare authoritatem laicis conferendi beneficia, de quo j̃. dicam latè. Contrarium uř tenere glo. in c. peruenit, 99. distinct. ¶ Pro concordia distinguas inter ea, quę sunt iurisdictionis, & ista poterit delegare laicis, & ea quæ sunt ordinis, ut consecrare, baptizare, & silia, & ista non. ita concordat Abb. in c. quanto, s̃. de consu. Et rō est, quia nimium denigraretur uĩs status ecclesiæ, si ea quę sunt ordinis, posset Papa laicis delegare quē statum ecclesiæ non potest Papa deturpare, c. si illa. j. q. 7. ¶ In ea. gl. ibi, propria auctoritate, habemus notare, ꝙ uerbum, præsumere, refertur ad eos, qui propria auctoritate faciunt actum prohibitum. Ad idem tex. in c. prudẽtiam, in fi. in prin. & ibi Bar. s̃. de offic. dele. & tex. in c. Iudæi. j̃. de test. ubi glo. Abb. & Fely. adducũt omnia, de quib. hic ꝑ Mod. dicẽtes, ꝙ propriè uerbum, ꝓsumere, denotat actum fieri de facto, & non de iure Adde tex. in c. Iudei. j̃. de Iudæ. & Abb. in c. cum venissent, col. 5. s̃. de in inte. resti. dicens ꝙ est uerbum sonans in malam partem. & Fel. in c. nõnulli, §. sunt & alij, col. 13. s̃. de rescr. dicens, ꝙ denotat dolum & temeritatẽ.

41 ¶ Ex hoc inferuntur plura. ¶ Primò † f̃m Abb. ꝙ tex. disponens, ne q̄s pręsumat aliq̄d facere, debet intelligi suo nomine, nō aūt noīe alieno, q̄d satis ꝓbat ex his, q̄ s̃. diximus de laicis delegatis. Et iō Are. hic in primo no. decidit, ꝙ statutum puniẽs ꝓsumentem turbare possessionem in sua possess. nō intelligitur punire laboratores, q̄ noīe alieno turbant laborando in possess. alterius. alle. glo. uulgatam in l. in rem, §. tignũ, ff. de rei uen. quã ibi Bar. & alij sequunt. idem uult Bal. in l. non eo minus, col. j. C. de accu. & in cons. 314. inci. Casus talis est. in j. par. & Bar. in l. nō solum, §. si mandato. ff. de iniur. quam gl. & ꝯñr hanc illationem declara, vt non procedat quoties possessor inhibuisset ipsis laboratoribus & ministris, ne laborarent in suo prædio, f̃m Bar. Ale. & alios in l. de pupillo. §. nunciationem, ff. de nou. ope. nunc. & Ale. in cons. 36. inc. uisis his, col. j. ¶ Secundò lita, ut nō ꝓcedat, quoties laboratores essent cōducti ad faciendũ opus illicitũ, putà ad adimendos agrorum terminos, f̃m Ias. in d. §. nunciationẽ. Et sic no. ꝙ illatio Abb. dẽt intelligi q̄n actus, q̄ fit alieno noīe, est de genere ꝑmissorum, secus si esset de genere ꝓhibitorũ. ita dicit Sal. in d. l. non eo minus, in j. q. ¶ Limita tertiò, ut nō procedat in laboratoribus & ministris prius scientibus turbatũ possidere, tunc ꝓp sciam non effugiunt dolũ & temeritatẽ, f̃m Gãdi. in tract. malefi. ti. de penis, col. 18. ver. pone ꝙ ego. ideo si operarij essent uicini ꝑdio uicini perturbati, isto casu teneretur, q̄a uicinus ꝓsumit hr̃e notitiã de possess. uicini, c. q̄dã, j̃. de præsum. l. si filiũ, ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iu. & ita determinat Bald. ꝯs. statim allegando. ¶ Vltimo lita, ut non ꝓcedat, quoties operarij excessissent fines operis demãdati, f̃m Bal. cōs. 436. inci. præsupposito statuto cōis Papię, in 5. parte.

42 ¶ † Scd̃o infert, ꝙ lex, vel statutũ pęnale, loquens ꝑ uerbũ ꝓsumpserit, nō includit ꝯueniẽtẽ legi, uel statuto per ignorantiã, f̃m Car. in cle. j. in 39. q. de priui. dicens, ꝙ dispō illius cle. non ligat ignorantes dispōnes illius. Et ita concludit Fel. in rub. j̃. de præsum. inferẽs ꝙ dispō. c. epm, de priui. in 6. uř habere locũ in eo, q̄ ignoranter celebrat astantib. excommunicatis, uel in loco interdicto. Et idem firmat Fely. in c. 2. col. 3. j̃. de exce. Quæ oīa bene no.

43 ¶ † In ea. gl. ibi, c. te quidẽ. Pro expeditione huius partis formo quinq. dubitationes. ¶ Primò utrum prælati teneantur delegare cās ciuiles laicis, uř ꝙ sic, ne dum uacant prælati ciuilibus causis distrahãtur a diuinis, d. c. te q̄dem. In ꝯriũ facit, q̄a delegare ēt facultatis est, c. pastoralis, in prin. s̃. de offi. dele. l. a iudice, C. de iud. Item ꝯrium apparet in multis iuribus, ubi Epi cognoscunt de causis merè ciuilibus, maximè in c. si duobus, s̃. de appel. Sol. aut q̄rit, an teneantur delegare de lege precisa, & dicendum est ꝙ non. ita procedat j. opi. Aut de lege honestatis, & dicendum ꝙ sic, ita procedat tex. in d. c. te q̄dem.

44 ¶ † Scd̃o dubitatur, an prælati teneanẽ delegare cās criminales laicis. uř ꝙ de lege ꝑcisa non teneanẽ, q̄a delegare est facultatis, ut s̃. dixi. In ꝯrium uř casus ĩ c. fi. ne cle. uel mona. in 6. sol. Aut cã criminalis non req̄rit pœnã sanguinis, & non tenentur. Aut uenit imponenda pœna sanguinis, & tenenẽ, d. c. fi. & c. sñiam sanguinis, e. tit. Et probatur distinctio in c. in archiepatu, j̃. de rap. Sed hic q̄ritur, an ista distinctio procedat in Papa: uř ꝙ non, q̄a est s̃. ius, c. proposuit, j̃. de cōces. pb. & pōt æquare quadrata rotundis, f̃m Bal. in c. cũ uenisset, j̃. e. & in ꝓlu. feu. Cōtrariũ uř determinare Bal. in c. 2. col. fi. s̃. de ma. & obe. dicẽs, ꝙ Papa non pōt citra irregularitatem imponere pœnam exeq̄ndo, licèt possit statuendo. ¶ Successiuè oppono ꝯ distōnẽ: uř ꝙ non possint ꝑlati delegare cās sanguinis, nam exercitiũ talis cãæ est eis interdictum, ergo q̄d nō hñt, non poterunt delegare, l. tradō, ff. de acq. rer. do. & ꝙ non hñs exercitiũ non possit delegare, est gl. in c. pastoralis, in gl. fi. s̃. de rescr. Cogita ꝑ te solōnẽ.

45 ¶ † Tertiò dubitatur, si ꝑlatus ꝓcedat in cã sanguinis, an ualeat ꝓcessus, vř ꝙ ualeat, q̄a est uerè iudex, ut hic dicit Abb. in alijs causis. Scd̃o, q̄a imponit pœna irregularitatis ipsi Epo, ergo non erit ꝓcessus nullus, ꝑ doctrinã Bar. in l. ꝑtor ait, §. j. ff. de noui oper. nũ. & Ab. in c. de causis, s̃. de offi. dele. Contrariũ uř tenere Paris de Put. in trac. synd. fol. 22. quę refert & seq̄tur Fel. in c. si q̄n, col. 2. s̃. de rescrip. ubi docet cautelã, ꝙ captus faciat irasci ꝑlatũ ad finẽ ut ipsum cōdemnet, q̄a sñia erit nulla, & captus relaxandus, ut euenit in ꝑsona Host. & Io. 32. ꝓut refert Io. de Lig. in d. c. sñiam sanguinis. ubi dicit, ꝙ Host. dicit capto, maledictus, q̄ te docuit. Et pro ista parte facit tex. in d. c. fi. in uerbo, dẽnt, q̄d est ꝑcisum, c. j. ut ecc. benefi. l. sæpe audiui, cum gl. ff. de offi. præsi. Sunt q̄ cōcor. opi. distinguendo, aut fert sñia absolutoria, & ualebit. aut condemnatoria, & non ualebit. q̄ distinctio non uř ꝓbabilis, q̄a iudiciũ non debet esse in pẽdenti. item nō dẽt claudicare, l. litigatores, §. pe. ff. de arb.

46 ¶ Quartò dubitat̃, † an prælati possint esse delegati laicorũ? uř ꝙ non, per tex. in d. c. te quidem. Scd̃o, quia nō debent laici hr̃e ꝑtãtẽ imperandi clericis, quã ꝑtãtẽ hrẽnt, si ꝑlati essent eorũ delegati, cũ delegatus possit cōpelli delegationem suscipere, c. pastoralis, s̃. de offi. deleg. Item potest prohibe

rũ ne susceptã delegationẽ exequat̃.l. iudiciũ soluit̃,ff.de iudi.Et
ꝑ ista,& quædã alia satis leuia,ita cõcludit Barb.in rub.ff.de off.
deleg. Contrariũ tenẽt alij *communiter* ꝑ tex.in c.sæpe,23.q.8.vbi
prælatus ẽt in criminalibus põt esse delegatus Principis, si dele-
gans iureiurãdo ꝓmittat imponere pœnã sanguinis. Scd̃o tex.ĩ
c.in archiepatu,de rap.Tertiò addo tex.in c.inter dilectos.ibi,ex
delegatione Regis Ludouici. & ibi no.Abb.& Fel.ĩ.de fi.instr.
Quartò per tex.in auc.si qs litigãtiũ,& in corpore uñ sumit.ibi,
ex imperiali iussione,C.de epis.& cle.Quintò ꝑ tex.in l.nõ distin
guemus,§.sacerdotio,ff.de arb.arguẽdo de arbitro ad delegatũ.
Sextò,qa edictũ de off.dele.est ꝓhibitoriũ,sicut edictũ de testib.
l.j.ff.de test.& sicut edictũ de spon. c.cum apud,despõ.& edictũ
ꝓcu.c.j.de procu.in 6.Et ꝑ istud ita concludit Spe.in tit.de of.de
47 le.§.ꝯstituit.& Cal.cõs.6.eo.ti.¶ † Quid tenendũ?Concludo,ꝙ
pñt esse delegati laicorũ ꝑ fundamẽta vltimo loco deducta.Nõ
ob.ꝯria,qa ex declarationibus sequẽtibus apparebit oĩum solõ.
Declara ergo,ut procedat de stricto iuris uinculo, secus de ho-
nestate,ſm d.Ant.Abb.& alios hic,sic intelligentes tex.in d.c.te
qdẽ.Et bñ ꝓbat̃ in l.consulta diualia,C.de test.ibi,maximè cleri
cis,quibus opprobriũ est, &c.Scd̃o declara, vt procedat quo ad
unã,uel duas cãs,secus ad uniuersitatẽ cãrum,ſm Abb.in c. sed
nec,&c.clerici,ĩ.ne cle.uel mona.argumẽto illorũ iuriũ,dicens
ẽt,ꝙ clericus nõ põt esse officialis, uel locum tenens Principis
secularis.Sic̃ uidemus,ꝙ clericus non põt esse procurator gñá-
lis alicuius laici,d. c. clericis.& tñ põt esse procurator ad unam
cãm,ſm Inn.in c.j.de obli.ad ratioc.Sic̃ uidemus,ꝙ clericus nõ
põt esse legatus Principis secularis,c. cũ parati,ĩ.de appell.ubi
Doctor Perusi.Sir̃ ẽt clericus ꝓhibetur negotiari lucri cã,c.j. ĩ.
ne cle.uel mon.& tñ non prohibet̃ facere unũ ꝯtum. Dec.cõs.
115.col.13.Ex hoc patet rñsio ad ꝯriam rõnem , qa retraheret̃ a
diuinis. Nã talis rõ procederet si esset ad vniuersitatẽ cãrum de
legatus,secus si ad unã cãm.Vel al̃r põt fortè dici,ꝙ illa nõ sit fi-
nalis rõ,qa ea attenta nõ posset esse ẽt delegatus Papæ, uel Epi.
Itẽ aduerte circa istam declarationem ad duo. Primò ꝯ ſm mẽ-
brũ uĩ tex.in d.c.archiepãtu. ubi Eps erat delegatus Regis Sici-
liæ ad uniuersitatẽ cãrum ꝯ Saracenos. Pro resolõne restringe
istud membrũ,ut non ꝓcedat,qñ derogat bono publico totius
Christianitatis,ſm intellm̃ Abb. hic. Vel al̃r ſm aliũ intellm̃ ibi
restringe,ut non procedat quoad uniuersitatẽ cãrum mixti fo-
ri.Scd̃o ꝯ primum membrum uĩ tex.in d.c.te qdẽ,in uerbo,ulla
nã illa dictio, ulla, ẽt uerificat̃ in una cã qtuncunq; minima,ſm
gl.in cle.j.de fo.cõpe.Sol. Licèt illud dictum sit gñale,tñ restrin
gi debet ad limites rõnis,ne prouocatus hoĩum curis verbo Dei
vacare non possit.Rõ.n.declarat & restringit dictam l. cũ pater,
48 §.dulcissimis,de leg.3.¶†Hinc.n.suboritur dubõ,an clericus de
legatus laici ad unã cãm ea expedita possit aliã assumere? Fel.in
c.cũ I.& A.col.fi.ĩ.de re iu.ꝯcludit ꝙ sic. Contrariũ tenet Dec.
hic, qa in effectu nimiũ in negotijs secularibus se immisceret,ꝯ
mentẽ d.c.te qdem. Sed ut s̃.dixi,licèt uacet successiuè uni cãæ,
tñ non ꝑpea remouebit̃ a diuinis.subijcit ẽt,ꝙ ex cupiditate lu-
cri uideret̃ assumere talẽ cãm successiuè.Sed istud nihil est, quia
nos disputamus utrũ possit esse delegatus, nõ aũt qrimus utrũ
ꝑsumat inhibitio.¶Vltra ea,q tangunt̃ in gl.Abb.prosequendo
49 materiã dubitat de pluribus.¶†Prima dubõ,an laicus in causis
ecclesiasticis possit esse procurator clerici& sindicus ecclesię?uĩ
ꝙ nõ,ꝑ istũ tex.In ꝯriũ est casus in c.unico,s̃.de sindi.& in c.pri-
mo,de procu.in 6.Ad istũ tex.rñdet Abb.hic,& gl.in d.c.primo,
ꝙ debet intelligi ꝓprio noĩe,secus noĩe ecclesię.Adducit simi-
le c.q gñaliter,de procu.in 6.¶ Circa istam solu.aduerte,qa nõ
uĩ uera,qa tex.nr̃ prohibet ꝙ prælati non disponant iudicio lai-
corũ:uerum si agerent,uel defenderent, disponeret̃ iudicio lai-
corum,utendo eorum ministerio.Nã procurator ipse est,qui li-
bellat,excipit,articulat,& rñdet.Itẽ ipse est dñs litis post litẽ con
test.l.post litẽ,ff.de proc.Scd̃o aduertẽ,ꝙ sic̃ retorquet̃,nã filius
fa.nõ põt esse in iudicio suo noĩe, qa est prohibitus fauore pr̃is,
uerũ laicus est prohibitus fauore ecclesię,ne disponat de nego-
ciis ecclesiarum,ergo noĩe ecclesiæ intelliget̃ ꝓhibitus esse in iu
dicio.Tertiò aduertẽ,qa in c.unico,nõ cõstat ꝙ Faustus esset lai
cus,ergo ne ꝯriet̃ huic tex.ego intelligãꝙ esset laicus.Nec ob.rõ
illius tex.in fi.ibi,qa dicet,&c.qa illa rõ militat tm̃ in monachis
ſm Card.ibi.Aliàs clerici nõ possent esse in iudicio noĩe ecclesię
ꝯ oĩa iura mundi. Vnde al̃r rñdeo,ꝙ iste tex.debet intelligi de iu
dicio imperatiuo,ut s̃.dixi.uel al̃r debet intelligi de iudicio lai-
corum in iudicando,ꝑ qđ iudicium bene disponit̃,secus in iudi-
cio in litigando,quia magis accedit ad nudum facti ministeriũ,
quam al̃r.Amplia ergo,ut etiam possit esse sindicus & procura-
tor ad cãs speciales,d.c.j.Itẽ amplia,ut possit esse gñalis sindicus
& procurator ad omnes cãs,d.c.unico.ibi,cui constituo oĩa ne-
gocia,ꝙ no.quia Abb.infra post Arch.in c.innoua.16.q.2.cõclu
dit oppositum.¶Secundò dubitat̃ an laicus possit esse procura
tor ad negocia spiritualia extraiudicialia, uĩ ꝙ sic,sicut ad iudi-
cialia,cum non detur probabilis rõ diuersitatis.Secundò, qa lai
cus potest esse procurator ad recipiendum professionem, ut s̃.
dixi. Tertiò,qa laicus potest esse procurator ad resignandum be
neficia,ſm Rot.de,ꝑe.dec.104.in nouis,ordine successiuo.Quar
tò,qa laicus p̃t esse procurator ad ꝑmutãdũ beneficiũ, ſm Rot.
dec.413.in nouis.Quintò,qa laicus põt esse procurator ad acce-
ptãdum bñficium seu collationẽ,ſm Pan.&alios in c.accedẽs,ĩ.
de pbẽ.& Card.eo.tit.cõs.j.& Mod.hic,& Fel.in c.ap̃licæ.col.4.ĩ.
de exce.& Perus.in c.si tibi absenti, in 4.col.de præben.in 6.¶In
50 †ꝯriũ facit,qđ dicit Pan.ĩ.post Io.And.in reg.ei cui,de reg.iu.vbi
decidit,ꝙ laicus, nõ põt cõstitui ꝓcurator ad eligendũ p̃latũ.se-
quunt̃ But.& Mod.hic.& Ge.in c.j.de procu.in 6.Scd̃o facit pro
ista parte decis.Pan.in c.cãm,in j.q.s̃.de elec.ubi concludit, ꝙ ca
pitulũ nõ põt cõpromittere in laicũ, ut eligat p̃latũ noĩe capitu
li?Quid tenendũ?ꝑ concordia distinguas,aut laicus hẽt exhibe-
re nudũ ministeriũ, nec hẽt reducere ius sp̃uale ad aliqđ esse, &
poterit tunc esse procurator,ita procedũt adducta primo loco.
Et rõ est,qa tunc sp̃ualia transeunt ꝑ manus laici tanq̃ aqua per
canale lapideũ,c.si fuerit,j.q.j. Aut laicus hẽt exigere suum iudi
ciũ,& reducere ius sp̃uale ad esse, & tũc non poterit esse ꝓcura
tor,qa disponeret suo iudicio.ita ꝓcedunt allegata ultimo loco
electio.n. procedit ex proprio iudicio laici, licèt hẽat mãdatum
51 ad eligẽdũ,c.si compromissarius,de elec.in 6.¶†Et ex hoc infer
tur. Primò, ꝙ si laicus hr̃et mãdatũ ad eligendũ certã personam
simpliciter,vel ad cõferẽdum certum bñficium noĩate ꝑsonę pu
rẽ,& simpl̃r,tunc mãdatum valeret ſm Bãsig.& Dec.hic,& ante
eos ita tenet Fel.licèt nõ bñ se firmet,in c.apostolicæ,col.4.ĩ.de
exce.¶ Scd̃o infertur, ꝙ laicus poterit esse merus executor bul-
larũ apostolicarũ,qđ uoluit Fel.in c.fi.col. pe.ĩ.de præsũ.¶Ter
tiò infert̃,qđ ualebit mãdatum factũ laico ad ꝑsentãdum,qa lai-
cus est capax talis iuris pñtãdi, ſm Ge.in c.j.§. cæteri,uer. ex his,
de cle.cõiu.in 6.& istud sequunt̃ Mod.hic.¶ Vltimò nouiter in-
fero.ꝙ laici conuersi poterunt esse procuratores ad eligẽdũ, qa
sunt capaces iuris sp̃ualis, & qa pñt ꝑscribere ius eligendi & cõ-
ferẽdi,ſm gl.in c.ex eo,§.in ecclesijs.& ibi Gem.de ele.li.6. Pan.
& Fel.in c.cãm,de pscr.& Pan.in dispu. sua,inci. Augerio,& Ro.
sing.156.& do.Io.Sylua.optimus Doc.Citramon.in tract.de be
52 neficio,q.19.2.partis.¶Tertiò†dubitatur,an laicus possit esse ge
neralis administrator bonorum ecclesię,putã æconomus?Istam
dubitationẽ latissimè disputant Mod.post Abb.uĩ,ꝙ sic ex plu-
ribus.Primò,qa põt esse generalis ꝯductor ẽt decimarum. c.qre
lam.ĩ.ne pla.uices suas.c.uestra,de loc.Scd̃o, qa uĩ honestius,ꝙ
clerici mittant laicos ad solicitãdũ & ꝓcurãdum eorũ negotia,
quã ꝙ ipsi uadãt uel alios clericos mittãt,attẽto maximè ꝙ cle-
rici debẽt uacare uitę cõtẽplatiuæ, c.j.de cele.mis. Tertiò uĩ ca-
sus in c.in singulis.ibi,defensores ecclesiæ, qui ẽt ex laicis fiunt,
77.dist.¶ Quartò,qa põt esse gñalis procurator ad cãs ẽt sp̃uales
ut s̃.dixi,ergo ẽt ad negocia. In ꝯrium uĩ tex.in c.iudicatum,89.
dist.ꝑ quẽ ꝯrium tenet Dec.hic post antiquos sic eũ stringẽs, ibi
Papa ꝑp suspicionẽ , ne laici depredentur bona ecclesię,prohi-
bet ut cura bonorum demãdetur laicis. Attẽta hac rõne nõ ob-
stãt arg.ĩ.adducta,maximè ꝙ laicus possit esse cõductor, qa ĩ cõ
ductore cessat hm̃oi suspicio,cum soluat pensionẽ æquiualentẽ
fructibus,ſm Bar. in l.cotem ferro,§. q maximos,s̃.de publ. Sed
aduerte,qa licèt hoc sit coloratũ,nõ tñ obstat.In primis cõside-
ra,ꝙ ille tex.loqtur ꝑ modũ concilij,dum inqt cauendũ esse de-
cætero,ne laicis uiris sub regula Epi non degentibus cura com-
mittat̃,pondera uerbũ,cauendum,qđ sonat in cõciliũ. pondera
insup illa uerba,sub regula,a ꝯrio.ergo laicis,q sunt sub r̃la,i.sub
iurisdõne Epi poterit cura bonorum committi . Scd̃o cõsidera,
ꝙ rñsio Dec. non uĩ uera, nam ea attenta sequeret̃ ꝙ laici non
pñt esse coloni partiarij, qa pñt fructus depredari, cuius ꝯrium
uult gl.& approbat cõsuetudo,in c.ꝑp sterilitatẽ,ĩ. de loc.Scd̃o
in ꝯrium uĩ casus in c.in noua.16.q.7.ibi, Calced.patrum decre
ta ex proprio clero ęconomũ,&c.Tertiò tex.in c.qñ.ea. cã, & q.
Quartò ad idem tex.in c.nullus,ea.cã,& q. Quintò tex.in c.2.de
æta. & quali. Sextò, qa rõne gñalis administrationis laicus hr̃et
quãdã ꝑeminentiã super clericos,qđ non licèt,c.ecclesia S.Ma-
riæ,de cõstit.Et hanc partem tenent Inn. Host.Io.And.d. Anto.
Ale.& Imo.hic,glo.in c.cum simus,9.q.3.Spe.tit.de ęconomo.§.
j.uer.itẽ ꝙ est laicus.Gratia.in sum.89.dist.in fi.ibi,neque secula
ribus uiris res ecclesiasticas gubernandas cõmittat.Quid tenen
dũ:Pan.hic post Cald.concor.opi.distinguendo,ut hic per eum.
Contra quã,concordiam insurgit Are.hic dicens,ꝙ ẽt in tp̃alib.
tm̃ laicus nõ põt esse gñalis administrator,per plura.Primò põ-
derat scd̃am rõnẽ assignatam in d. c. in noua.uidelicet rõnẽ di-
sparis ꝓfessionis , quę militat etiam in tp̃alibus,dato ꝙ cesset rõ
ꝑeminentiæ.Rñdet Dec.defendendo Abb. ꝙ rõ disparis profes-
sionis nõ est principalis,sed potius rõ primæ rõnis:aliàs ſm eum
sequeret̃ ꝙ laicus ẽt nõ posset esse procurator, nec sindicus,con
tra tex.in alle.c.primo. Verè ista rñsio uĩ sustẽtabilis.esset.n.ine-
ptum dicere laicos non hr̃e ꝑeminentiam in clericos, qa sunt di
sparis professionis,nam ea.rõne clerici nõ hr̃et ꝑeminentiam in
laicos,ꝯ tex.in c.nouit,ĩ.co. Vñ al̃r rñdeo, ꝙ illa rõ intelligitur,
qñ hoĩs diuersæ professionis sociant̃ ad idẽ, & in eod.officio,qđ
satis probat uerbum,socientur,& figura, de qua ibi, Non arabis
cum boue, & asino.& probatur in cle.j. de elect. Verũ qñ laicus
administrat

admi nistrat noĩe prælati, nõ dñr socij in eodẽ officio clericus.n. mandat,& laicus exequitur. & ꝙ sint diuersa officia firmat Bal. hic considerãdo terminum a quo,& terminum ad quẽ. ¶ Scdõ Are.ponderat tex.in d.c.in noua.in fi.sed huic rñde, ut per Dec. hic.¶ Tertiõ pondera tex.in d.c.iudicatũ cui patet solo ex supradictis.Quartõ pondera tex.in c.cum te,nã si posset administrare tpalia,non mandaret ibi Papa laicũ ex toto remouendum,sicut diximus.§.de laico arbitro.In secunda dubitatione primi notabilis rñdet Dec.ꝙ intentio superioris constituentis ibi æconomũ, fuit ꝙ per vnũ solum res ecclesiasticæ gubernarentur,& sic vult dicere ꝙ ibi sumus in indiuiduis rõne uoluntatis,uoluntatẽ aũt sic probat: quia segnius expediunt commissa negotia plures.l.si plures.§.oporteat.ff.de adm.tu. Aduerte subtilis,ista rõ, quia segnius &c.cõcludit oppositũ eius,qđ Dec.concludit,nã ea attenta,semper tpalia,& spũalia tanquã indiuidua, & inseparabilia a spiritualib.cõmitti laico ꝯ suã intentionẽ. Itẽ rõ non cõcludit,qa procedit qñ vnũ,vel plura negotia sunt cõmissa plurib.secus si vnũ vni,& alterum alteri.& ita vides inquanto turbine uersetur pñs art. Ego igitur ꝑ concordia puto sic distinguendũ. Aut quærit,an laici possint esse generales administratores bonorũ ecclesiæ,ita ꝙ suo iudicio habeant disponere,& isto casu nõ possit,& ita procedit opi.cõis. Aut q̃ritur,an possint esse gñales administratores tanq̃ nudus minister,puta tanq̃ Castaldus,ita ꝙ hẽat disponere de bonis tpalib.ſm uolunt.prælati,& isto casu procedat opi.Pan.qui ita seipsum declarat in c.vnico.§. de synd.Intellige dummodo cura non demandetur alicui cõsanguineo,seu affini ipsius prælati. Nã prælatus cõmittens curam tpaliũ suis cognatis,est excõicatus per annũ,& amouendus a cura,c.decenter,89.dis.Et rõ est,quia lex suspicat̃ ꝙ prælatus pariatur propinquũ spoliare ecclãm,vt inde ditet̃,c. Eps.10.q.2. Nec est uerisimile, ꝙ ꝑlatus uerã exigat rõnẽ administrationis a suo propinquo,auc.q̃buscũq; modis.C.de sac.sãn.eccl. Istud tñ tpa, nisi cognatus ꝑlati esset uir bonæ famæ,& approbatæ uitę, sicut diximus,ꝙ cõsanguineus põt esse iudex in cã cõsanguinei rõne bonæ famæ,q̃ tollit suspicionẽ,ſm d.Ant. Pan. & Mod.in c.postremõ,de app.silr põt esse testis,ſm d.Anto.in c.cũ oporteat.ꝟ. de acc.cũ cõcor.& silibus,de quib. per Fel.in c.cãm quæ, §.de of. dele.& Barb.in c.insinuate,e.tit.& d.Ias.in l.admonẽdi. col.66.ff.
53 de iureiu. ¶ † Quartõ dubitatur, an laicus possit esse fabricerius in ecclesijs.d.Ant.determinat,ꝙ non, quia laicus hẽt disponere tanq̃ fabricerius de redditib.ecclæ ad libitũ suo iudicio,qđ nõ licèt,ut hic.Contrariũ tenet Pan.plurib.rõnib.Prima,qa cura tẽporaliũ põt laico cõmitti,ergo ẽt cura fabricæ. Istud parũ facit, quia cura tpaliũ non põt laico cõmitti arbitrio suo,ut §.dixi. Secunda rõ, qa laici ad opus fabricæ sunt magis experti, sed rõ ista nõ concludit per necesse.Tertia,ne clerici intẽti fabricæ a diuinis arceant̃,sed ista nõ sufficiẽs, qa ea attẽta indistinctè clerici tenerent̃ demandare laicis curã bonorũ tpaliũ, cuius ꝯriũ. §.fuit conclusum:tñ cũ ista opi.Abb.concurrit & cõis opi. & cõsuetudo,pro qua cõsuluit Cal.cons.j.tit.de consue.& consi.18.titu.de præbẽ.& Dec.cons.129.col.4. Quid tenendũ? si rectè inspexeris uerba Pan.cõcordabis opi.& dices,ꝙ opi.Abb. ꝑcedit trib.concurrentib. Primõ,ꝙ Fabricerius nullã hẽat præeminentiã super clericos,aliàs si esset offĩn in ecclesia,prout Senis, & Gebennis, procederet ꝯria opi. Scdõ,ꝙ non habeat distribuere redditus ecclesiæ,nisi in fabricã.Tertiõ,ꝙ sit redditurus rõnẽ prælato ipsius
54 ecclesię,aliàs vt dixi,ꝑcederet ꝯria opi.¶ † Quintõ dubitatur,an laicus possit cõstitui procurator ad uendendũ unã rẽ ecclesię,videtur ꝙ sic,qa põt esse ꝑcurator ad resignandũ,ergo & ad uendẽdũ.Scdõ,qa alienare rẽ ecclæ, seruatis seruãdis non reperitur laicis interdictũ,ergo cẽseri debet permissum, tanq̃ istud edictũ sit prohibitoriũ,sicut edictũ de procuratorib. c.1. de proc.lib.6. Sed aduerte,qa non ur̃ ꝙ istud edictum sit prohibitoriũ, ut Ab. dicit,imõ vr̃ permissoriũ,per istum tex.& est gl. in c.fi.24.q.j.Defendendo fundamentũ Abb. dicas ꝙ edictũ alieno noĩe est prohibitorium,d.c.j.sed proprio nomine est permissoriũ. ita loquitur iste tex.& gl.in d.c.fi.addit Abb.duo alia fundamenta persuasiua tñ,ut hic per eũ.Contrariũ tenet But.hic,qa laicus nõ põt esse procurator ad eligendũ,ut §.dixi,ergo nec ad uendendum, quia disponeret suo iudicio,sequitur Barb.per tex.in d. c.iudicatum,§.propinquis,qui nihil facit, ut dicunt Mod. quid tenẽdũ? Concordari pñt opiniones distinguendo sic: aut constituit̃ laicus procurator ad uendendum certã rẽ determinato pretio, & procedat cõis opi.quia tunc uendit, tanq̃ nudus minister. Aut constituitur procurator ad uendendum unã rẽ ecclesiæ in genere,uel in specie,non specificato pretio,& procedat opin. Butr.& Barb.quia tunc disponeret suo iudicio.istam concordiã faciunt Basign.& Dec.quam confirmant per decis. Bar. in l.in usuca.§.j. de diuer.& temp. pręscr. Et ultra allegata per eos uideas Pan.in c.fi.§.fi.§.de offi.deleg,qui reprobat ipsam dec.Bart. No.ista diligẽter ad procuratores laicos gñaliter cõstitutos a prelatis ẽt ad inuestiendũ & alienandũ, qa non pñt uirtute huius mandanti, nec inuestire in perpetuum, nec locare ad longũ tps, quia talis emphyteusis & locatio dicitur alienatio.l.si, C.de reb. eccl.non alien.c.nulli.ꝟ.de reb.eccl.non alie.& uide Bal.consi.128.¶ Sex-
55 tõ dubitatur,† an laicus possit esse collector oblationũ spũaliũ, ur̃ ꝙ non,quia spũalium laici sunt incapaces.c.causam de præsc. & ita tenet Arch.in d.c. i noua.d.Ant.hic,& ista est *cõis* ſm Arc. pro qua facit tex.in c.hanc consuet.&c.sanctorũ.10.q.j.item facit,quia oblationes uendi non pñt,ſm gl.in c.altare,j.q.4.per illum tex.qui vult,ꝙ sit simonia,sequitur Dec.hic post Ro. in singul.alleg.per eum.Contrariam opi.tenet Pau.hic,quem sequuntur Aret.& Dec.hic,& Dec.consil.148.in 2.dubio. vbi dicit,ꝙ in istis fraternitatib.& oratorijs stante maxima consuetudine, pñt laici recipere oblationes,dummodo eas conuertant in piã causam.sequitur Ro.cons.266.quem ẽt alle. Dec. Quid tenendum? Cõcludatis,aut quæritur,an laicus possit esse collector oblationũ iure proprio,ita ꝙ hẽat ius aliquod,uel iurisdõnẽ in iure colligendi ipsas oblationes,& dicendum ꝙ non.ita ꝑcedat opi.do. Ant.& sequa.& ita loquuntur iura prius alle.ita ẽt procedit glo. in d.c. altare. Aut quæritur, an possit colligere oblationes noĩe ecclæ uel prælati,prębẽdo nudũ ministeriũ,& est dicendũ ꝙ sic, ita procedat opi. Pan. & suorũ sequa. Et cõprobo sic,qa fructus oblationum pñt vendi ẽt laicis,ſm d.Ant.in c.j. ꝟ. de uita & hone. cle.& Barb.in c.ecclesia S.Mariæ, col.13.de const. ubi dicũt, quòd laici emptores poterunt eas colligere, dũmodo non recipiant eas sup altare,& sequitur Arch. in d.c.sanctorum,& reperi Maria.in tract.oblationum,libello 19. dicentem uerum esse,nisi res oblata esset sacra:subijciens ꝙ si esset prophana, putà panes, quòd prẹlatus,uel laicus poterit dare canibus, nisi essent panes sacrati,ut erãt panes propositioni,de quib. fit mentio Exo. c.19. transumptiuè in d.c.hanc consue. sed nõ est uerũ in prælatis, q prohibent̃ tenere canes.c.j.ꝟ. de cleri.vena.Ista faciunt ad qõnẽ, an oblationes factæ imagini existẽti sup muro alicuius laici applicati debeãt ipsi laico dño muri? & per prædicta dicendum ꝙ non,qa oblationes nõ pñt esse in dñio laicorũ per tex.in d.c.hãc consue.& pro hoc est tex.quẽ ponderat ibi Alex.in apo.in l.lege Iulia.§.j.ad leg.Iul.pecu.& tex. in §.æconomus, in Auct. de sanctis.Episc.de quo videas per Pan.& scrib. in c.pastoralis.ꝟ.de his, quæ fiunt a præla.Ang.in dispu.sua inci. In refulgenti palatio.&
56 Maluetius in trac.oblationum. in 3.& 4.dub. ¶ † Septimõ dubitatur, an laici possint esse Vicarij Epi: *communiter* concluditur, ꝙ non & apud me nõ hẽt dubium,& ita determinat Io.Ber. in tracta.de epis.in 7.par.4.lib.q.17.Istam opi.restringit Abb. ut nõ ꝑcedat,quantũ ad iurisdõnem tpalem, q̃ habet Eps in aliquo loco,in quo poterit deputare laicũ in tpalib. Vicarium, per tex.in c.fi.ne cle.vel mon.lib.6.sequuntur alij,excepto Barb.mihi ẽt nõ placet ista restrictio Abb. quia laicus non põt esse delegatus ad uniuersitatem causarum tpalium,ut §.conclusi. post Are. ergo minus poterit esse ordinarius,vt est Vicarius.c.suam.cum cõcordanti.§.de of.Vicar.non obst.tex.in d.§.fin.quia loquitur quo ad casus criminales tñ,ſm Barb.& bñ, cui non refragat̃ rñsio Dec. dicentis,ꝙ illatio ibi fit gñalr ad omnes cãs tpales. Nã ista rñsio conuincitur de falsitate ꝑꝑ relatiuũ, eas, qđ est restrictiuũ,l.j.C. de sum. Tri.cum sim. Secundõ declarat Barb. ut nõ procedat in laico magnæ sanctimoniæ,sed istã reprehendũt Mod.& bñ,ideo uideas eos.Ego nouiter limitarẽ, nisi laicus cõstitutus Vicarius Epi confirmaretur a Papa in forma solẽni, quia Papa põt causas
57 spũales ẽt delegare laicis,§.verum.22.dis.& §.latius dixi.¶ † Octauõ dubitatur, an laicus possit esse assessor iudicis ecclesiastici: videtur ꝙ non per istũ tex.in uer.tractare, & in uer.iudicio laicorũ.& ita tenet And.Sic.hic. ꝯriũ concludunt oẽs alij hic,qa officiũ assessoris,est solũ cõsulere,ſm gl.in l.j.ff.de off. assess.Spe. eo. tit.g.offm̃.Hinc est,ꝙ assessores dñr consiliarij. l.consiliarios. C. de assess.unde prohibitus consulere,non poterit esse assessor,ſm Bar.in l.nemini.C.de aduo.diuer.iudi. & Paris in trac.de synd.in §.assessor.col.3.non prohibentur aũt clerici habere consilium a laicis,ſm Inn.& alios hic, ergo non prohibent̃ eligere eos in assessores,& facit tex.in c.si habes.24.q.3. & in c.fi.38. dist. & istam opi.tenet And.Sicu.sibi contrarius,in c.super qõnum, §.intẽtionis.col.fi.§.de of.dele.quam conclusionem puto ueram, nisi laicus allegaretur suspectus,tunc iudex ecclesiasticus nõ debet suspectum assessorem deputare, imõ deputatum deberet remouere,c.statutum.§.assessorem, de rescr. in 6. Et hoc modo tollitur principale fundamentum Barbat. Sed hic insurgit dubitatio,an ista sola causa, quia laicus sit sufficiens causa recusationis? vr̃ ꝙ sic per ea,quæ dixi in primõ not.Dec. sentit, ꝙ sic causa sit inter duos clericos, ꝙ non sit legitima causa, eo ꝙ par affectio tollat suspicionẽ.l.non solum.ff.de ri.nup. Aliàs,si uertatur inter clericum,& laicum,vult ꝙ sit sufficiens causa. Ego credo ꝯrium per
58 tex.in c.si clericus laicum.ꝟ.de fo.compe.¶ † Secundõ occurrit dubitari, an iudex ecclesiasticus possit eligere in assessorem Legũ Doctorẽ iuris ciuilis tm̃? Gem.in c.statutum,in fi.prin.de psc. dicit ꝙ non,si sit purus Legista,sequitur Dec.hic. Adde,ꝙ si causa sit utilis,& difficilis,etiam Doctor utriusque iuris,si sit grossus & insufficiens,non deberet eligi in assessorem, ſm Bal.in l.fin.q. 16.C.de hær.inst.Fel.in c.ex literis, col.4.§.de const. Et econuerso,si sit doctus,licèt non Doctor, poterit esse assessor, ſm Paris.

in

59 in tract.synd.§.assessor,uer.sed cum potestas.col.2. ¶†Tertiò du
bitatur an ecclesiasticus possit esse assessor laici? vr̃ ꝙ sic per re-
gulam.Contrarium est uerius,sm Spe.in tit.de off.asses.§.debet.
sequuntur Mod.& d.Ias.in rub.ff.de offic.asses.faciunt quæ dixi-
mus de clerico delegato & procuratore laicorum.Considera ta
men, quia dare consilium ignorantibus est opus meritorium,
60 quod maximè prælatis conuenit.c.j.39.dist.cum si.¶†Nonò du-
bitatur,an laicus possit esse Notarius in causis ecclesiasticis, ma
ximè spiritualib Hos.Ab.antiquus,& Egidius,uolunt ꝙ in spiri-
tualib. non possit, quia non debet in spiritualib. interuenire,c.
quia propter,de elec.Contrarium tenent Compostella.Papien-
sis,& alij cōiter.in d.c.quia pp.Bal.Fel,Barb.& Mod. Car.But.&
Pan.in c.sicut.j̃.ne cler uel mon.Pan.& Fel.in c.cum dilecti,col.
pen.& fi.j̃.de fi.instr.Bal.& Fel.in c.pastoralis,eod.titu.& ista est
communis.Pro ista cōi adducitur sĩle de procuratore.c.j. de ꝑcur.
li.6.Sed aduerte, quia procurator agit nomine alieno,Notarius
uerò ex proprio officio.Item procurator non potest ita faciliter
transgredi mandatum suo arbitrio, sicut pōt Notarius alterare
instrumentum.¶Secundò arguitur de teste ad Notarium, nam
laicus pōt esse testis ꝯ clericum.c.ex parte ubi Abb. in 4.no.j̃.de
testa.Ergo etiam poterit esse Tabellio,cum sit etiam ipse testis.l.
Domitius.ff.de test.Sed etiam aduertatis, quia laici non admit-
tuntur in testimonium simpliciter ꝯ clericum.Primò non reci-
piuntur in causa criminali.c.de cætero.j̃.de testi. Secundò non
admittuntur,nisi omni excep.maiores.cap.licèt uniuersis, & ibi
Abb.j̃.de testi.Et uideretur, ꝙ istud simile nō comprobet istam
sentētiam cōem in criminalibus, & nisi Notarius sit omni exce-
ptione maior.Dec.sustinendo cōem gñaliter rñdet,ꝙ argumen
tum de teste ad Notarium,ualet affirmatiuè, non autem negati
uè,ideo obiectio non ualet.probat per tex. in l.si pater.ff.de fal.
& quod ibi Bar.dicit iuncta l.parentes.C.de testib.ista responsio
non est tuta:quia rō,quare negatiuè non ualet, consistit in uo-
luntate partiū,quæ elegerūt Notarium,non testē, quæ rō cessat
in casu nostro, in quo clerici non pñt prorogare iurisdōnē laici
etiā voluntariā, secundum eūdemmet Dec. hic arguentem Bal.
in l.generaliter.C.de epis.& cler. sed Notarius habet iurisdōnem
uoluntariam,sm Bar.in l.j.ff.de iud.cum solitis concor.ergo &c.
Et retento hoc fundamēto, ꝙ Notarius habeat iurisdictionem,
nō uidetur ꝙ possit esse Notarius in causis clericorum, quia sic
haberet præeminentiam in clericis. Insuper non ur̃ bonū argm̃
de teste ad Notariū, quia sic arguitur de minori ad maius: nam
Notarius maiorem habet auctoritatem,q̃ duo testes. c.qm̃ ꝯ,de
proba.¶Tertiò pro cōi arguitur sic, offm̃ Tabellionatus dene-
gatur clericis, d.c.sicut.ergo conceditur laicis,c.nonne.j̃.de prę
sump.Sol.intelligo,ꝙ denegetur clericis inter laicos,secus inter
clericos quantū ad ecclesiastica negocia,sm gl.& alios in d.c.si-
cut.quicquid sit,de cōsuetudine seruatur cōis opi. quę absq; du
bio procedit,ubi nō reperiunt̃ clerici Notarij,arg.eorū,quæ scri
61 bit Fel.in d.c.qm̃ ꝯ,col.20.in fi. ¶†Retenta cōi, suboritur dubi-
tatio,an reqrat̃,ꝙ laicus fuerit creatus Notarius a Papa, an verò
procedat ēt in Notario imperiali?vr̃ ꝙ sit necesse,ꝙ sit Notarius
Papalis,arg.c.ꝑ uenerabilē,j̃.qui fil.sint leg. & eorū, quæ s̃.dixi.
Et ita tenet Host.& Io.And.in d.c.sicut.Contrariū tenet Pan.&
communiter alij ibi,qa cōficere instr̃a est iurisdōnis volūtarię, quæ
pōt exerceri in non subditos, uolētes ponderare istam rōnē pro
Bal.ꝯ Dec.qua attenta corrueret cons. Dec.cons.150. de quo s̃.
istam ēt opi.tenet Io.And.in c.Romana,de fo.comp.lib.6.Quid
autē in cā hæresis, an requiratur ꝙ Notarius sit clericus?videas
62 text.in c.vt offm̃,§.uerū, de hære. in 6. ¶†Decimò dubitatur,an
laicus possit prædicare?vr̃ ꝙ sic, quia uerbū Dñi non debet esse
alligatum,2.ad Timot. Et quia in hoc gaudeo & gaudebo, siue
Christus per ueritatem,siue per occasionē annūcietur, 1.ad Phi
lip.Et quia non refert,qs prædicet,sed qualia,c.sm,19.dis. Itē ui
debatur casus.in cap.mulier.23.dis.Vbi laici prohibentur solum
pñtib.clericis,ergo eis absentib.vr̃ cōcessum.Contrariū *cōiter* te-
netur per tex.in c.adijcimus,11.q.1.Secundò per text.in c.cū ex
iniuncto,j̃.de hær.Tertiò per tex.clariorē in c.sicut in uno,e.tit.
Quartò,qa offm̃ prędicādi hēt annexā curam aīarum, sm gl.in
cle.j.de reg.& in cle.dudū,de sepul.& in c.in sancta,92.dist.& est
tex.in c.inter cætera,s̃.de offi.ord.& in c.j.de censib.lib.6. ubi dr̃,
63 quòd prędicare ꝓpriè est offm̃ Epi.Imò† prædicās sine licētia su
perioris,est excōicatus,c.excōicamus. §.quia uerò, j̃.de hære.&
dicit gl.in d.c.adijcimus, ꝙ offm̃ p̃dicandi ꝯpetit rōne prælatio-
nis,nō ratione ordinis,sequitur Fel.in c.eam te, col.3. s̃.de rescr.
& ista opi.est verior.¶Ad ꝯria rñdet̃, ut per gl. & Imo.in d.cle.j.
de reg.Intellige de prædicatione in publico,sed priuatim laicus
potest docere etiam Episcopos,c.si habes,23.q.3,¶Secundò in-
tellige auctoritate propria,sed de licentia Papæ, uel Epi,bñ po-
terit prædicare,sm glo.in d.c.adijcimus.& in c.bene quidem.96,
dist.Et istud uolunt omnes hic expressè.vr̃ tñ mihi,quod Eps nō
possit delegare offm̃ prædicandi laicis, quia est actus spūalis ex
eo,quod habet curam annexam,sm Card.in d.c.sicut,ergo non
poterit delegare,per ea, quæ dixi s̃.in gl. in uerbo, præsumam.&
facit tex.in c.fi.§.fi.s̃.de offic.dele.ubi expressè dr̃,ꝙ offm̃ prædi-
cādi nō est denegabile.Cogita tñ.Sed hic dubita, an mulier pos-
sit prædicare de licentia Epi. glos.in d.c.adijciamus, tenet ꝙ sic.
Contrariū tenent Pan.& *cōiter* alij per tex.in d.c.mulier,33.dist.
& in d.c.inter cætera,in uers.uiris idoneis, & per rōnem, de qua
hic per Abb.& licèt super istis fundamētis posset instari, tñ per-
transeo,quia hæc res est modicæ utilitatis. vnū nō omitto, dum
dñt Mod. ꝙ ista conclo procedit inter viros, per tex.in d.c.mu-
lier.vbi Gem.hoc no.expressè.istud vr̃ ꝑiculosum,qa rō Abb.est
hic,ꝙ detraheretur honori Christianitatis,& qa faciliter pp im-
becillitatē sexus possit errare,cōcludit ēt ꝙ non possit inter mu
lieres.Et ꝓ ista sñia ꝯ Mod.facit tex.in c.noua.j̃.de pœn.& rem.
vbi dr̃, ꝙ ēt Abbatissa non pōt inter moniales publicè prædica-
re,qa absonū est,pariter & absurdū.Et ita tenendo ad tex.in d.c.
mulier, pōt rñderi ꝙ non probat, nisi a ꝯrio, quod argm̃ a ꝯrio
cessat,qñ resultat absurditas,sm gl.in l.conuenticula. C.de epis.
& cler.¶Sed hic quęritur,qua pęna puniant̃ p̃dicātes sine licen-
tia supioris?credo puniēdos pœna arbitraria ꝑ Epm loci,in quo
prædicant,imponenda,cle.fi.de pœn.& remis.& insuper oīa lu-
cra acqsita occasione prædicationis ab eis sunt auferenda & ec
64 clesiæ applicanda,sm gl.in d.c.adijcimus. ¶†Vndecimò dubita-
tur,an clericus coniugatus possit esse delegatus Epi in cā saltem
criminali ꝯ clericum? videtur quòd sic,quia nō est merè laicus,
sed clericus.Secundò, quia clericus coniugatus ex dispēsatione
Epi pōt hr̃e simplex beneficiū,sm Abba.antiquum in c. Ioānes,
j̃.de cler.coniu.ergo ēt poterit habere delegationē cārum,ꝙ est
minus.Cōtrariū tenēt Pan.& *cōiter* alij, quia clericus cōiugatus
reputat̃ purus laicus,nec gaudet priuilegio clericali,nisi in duo-
bus,de quib.in c.vnico,de cle.coniu.in 6.Nec ob. dictū Abb.an-
tiqui,quia non est uerū, sm Pan. in d.c.Io. vel dato ꝙ posset eps
dispensare cū clerico ꝯiugato quo ad bñficiū,non tñ infert̃,ergo
etiā quo ad cās,quia in dispensationib.non ualet argm̃ a maiori
tate rōnis,sm Pan.in c.at si clerici,j̃.eo.& in d.c.Ioannes. Et ista
opi. cōis placet, per ea quæ dixi in apostillatione literæ, in uerb.
laici.quib.adde,ꝙ si clericus coniugatus detentus a iudice laico
petat se relaxari,quia clericus tenet̃ probare non solū clericatū,
sed ēt ꝙ ꝯxerit cū unica & virgine,sm Rot.decis.102.sub rub.de
cle.coniu.in nouis.quod vr̃ verum,quia prę sumitur quod fuerit
virgo,nisi probetur oppositū,sm Pan.in c.j.j̃.de adul.Ideo dice-
rē,ꝙ satis hoc probatur ipso,qđ ꝯriū non uerificat̃.Plura dicēda
occurrūt circa clericos cōiugatos,sed qa hic tractat̃ de facultate
65 laicorū,non transgrediar materiā. ¶Duodecimò†dubitat̃ an in
casib.in quib.Eps pōt cās ecclesiasticas delegare laicis, reqratur
consensus clericorū,quorū causæ delegant̃?Arch.in d.c.bñ q̃dē,
tenuit ꝙ sic,seqtur Are.hic.ꝯriū determinat Pan.hic, qa delega-
re est iurisdictionis,quę pōt exerceris inuitis partib.c.sanè,j̃.tit.j.
l.j.C.qui pro sua iurisd.alij transeūt.credo ꝙ opi. Pan. sit verior,
pro qua allego tex.in c.super qōnum,§.fi.ubi Abb. in j.not.& in
c.cum uigesimum.ubi Abb.in 2.no.& idē Abb. in d.c. super qō-
num.§.qm̃ uerò.in fi.s̃.de off.dele.In quib.locis probatur, ꝙ de
legatio & subdelegatio pōt fieri partib.ꝯdicentib.& reclaman-
66 tib.¶†Decimotertiò dubitatur, an laicus possit esse Rector ho-
spitalis.Gl.in cle.qa contingit,in uer.secularib. de reli.domib.&
Pan.ibi Imo.& Card.concludunt, ꝙ sic per text.in c.quidā,in fi.
18.q.2.sequuntur Mod.& ego pondero,quod istud probat text.
in d.cle.qa contingit.ibi,uiris prouidis,& ibi,eos teneri cōuerte
re redditus in usus pauperum,& reddere rōnē Epo,ergo cēsetur
nudus administrator redditū, quo casu nō cēset laicus prohibi
tus,per ea,quæ dixi s̃. de fabri.seqtur Bar. in l.quod cōstitutum.
ff.de testa.mil.Itē adde,qđ Lud.Ro.sin.eccl.inc.Tu scis. ampliat
dupl̃r. Primò,ēt si hospitale sit fundatum auctoritate epi.Secun
dò,ēt si laicus habeat uxorem & filios. alleg.Host. in Sum.de re-
gu.& d.Ant.in c.2.j̃.tit.j.Contrarium in hoc ult. tenent Steph.
Imo.in d.cle.quia contingit,per illum tex. in uer. uiris prouidis.
quod non sit uerisimile,&c.Sed verisimile est,quod laicus habēs
filios studebit eos thesaurizare,c.de syracusanis.28.dist.ergo &c.
Cardi. ibi concordat, ut fieri non debeat de honestate: si tamen
electus fuerit Rector,valebit electio.Ego crederem consideran-
dum esse qualitatem personæ,utrum oneratus familia,esset pau
per,an diues,an malæ opinionis,& famæ,an uerò approbatæ vi-
67 tæ,per ea,quæ supradixi.¶†Decimoquartò dubitatur, an laicus
possit esse custos eccl.seu altaris, Bald.Fel.& Mod. tenent quod
sic,nihil allegant. poterant adducere, quia laicus potest seruire
presbytero in missa,sm Io.And.in c.vt quisque, de uita & hone.
cler.Et no.in c.sed duo.38.dist. Non tñ laicus pōt in magna mis-
sa cantare simul.cū clericis.c.j.& d.c. ut quisque, de uita & hon.
cle.quod ego intelligo de honest.iuxta naturam illius titu. Item
facit, quia laicus pōt habere officium pulsandi campanas in ec-
68 clesia,sm Pan.in c.Io. j̃.de homi. ¶†Decimoquintò dubitatur,
an laicus possit habere pēsionem super beneficio ecclesiastico?
uidetur quod non,quia est incapax bñficij ecclesiastici. c.2.j̃.de
insti.c.cum adeo. s̃ de rescri. Contrarium vr̃ uerius,quia pensio
nō est quid spūale sicut beneficium, sed est, quid merè tpale,sm
Pan.ubi latè Mod.in c.ad audientiam. 2. s̃.de rescr.Et istam opi.
amplectitur Car.in fortiorib. terminis in cle.j. §.eadem, de sup-
plenda

plenda negligen.præla.vbi vult, ꝙ laicus ducens uxorem nõ per
dat pensionem prius habitam,quia non est beneficiũ.ne scio tñ,
an istud curia admittat.facit doctr. Pan.in c.Ioannes,de cle.con-
iug.ubi concludit, ꝙ clericus coniugatus nõ deferens tõsuram
põt habere stipendium in ecclesia,licèt non possit habere bene-
69 ficium in titulũ.¶†Decimosextò dubitatur, an laicus possit ha-
bere præbendã:vr̃ ꝙ non, per tex. in c.in ecclesia.de præb.lib.6.
& in c.dilecto,e.tit.in antiquis.vbi dr̃, ꝙ præbenda est ius spũale,
ergo laicis incapacib. spũalium concedi non põt. Br̃ distingua-
tis,aut præbẽda est annexa canonicatui,& isto casu laicus est in-
capax; aut est separata & distincta consistens in tpalitate, & ista
laicis concedi põt,ſm gl.Pan.& alios in c.cum M.Ferrariensis.s.
de consti.sequitur Car.cons.143.inc.Post hoc consiliũ. bene fa-
cit tex.in c.possessiones,16.q.j.ubi fructus unius prædij ecclesia-
stici pñt assignari laico pauperi. ¶Decimoseptimò dubitat̃, an
laicus possit propria auctoritate cõferre capellam, quam erexit
in sua domo vel castro:vr̃ ꝙ non, quia laicus beneficia ecclesia-
stica conferre nõ põt.c.quisque.s.de ele.cum si.spectat.n.colla-
tio ordinario. c. oẽs basilicæ,16.q.j.adeò ꝙ non ualet fundator
in fundatione ꝯrium disponere.c.cum dilectus,ubi Pan.in 3.no.
supra de consue.Fel.in c.cum venerabilis,col.10.j. de exce.Dec.
cons.135.col.2.in isto puncto.d.Gui.Papa.q.187.inc. An capella
nię,distinguit,aut capella fuit erecta de licentia Epi,& tunc cau
sa laicus conferre non põt,quia pp auctoritatem Epi, bñficium
fuit effectum ecclesiasticũ,c.ad hæc.j.de reli.domi.gl.in cle.j.in
ver.bñficium, de hære. Aut sine licentia Epi,& tunc possit.nihil
allegat,nisi ꝙ ita fit de facto per nobiles Franciæ. Tu uerò uide
Bal.cons.18.inc.Posito ꝓ constanti,in 5.par.vbi vr̃ velle, ꝙ laicus
possit deputare unum sacerdotẽ ad officiandũ, non tñ possit da
re capellam in tit.Ex quo infert,ꝙ deputatus ad libitum poterit
70 remoueri,quod benè not. ¶†Decimooctauò dubitat̃, an laicus
in casu necessitatis possit de spiritualib. negotijs se impedire:ui-
detur ꝙ non,nã laicus tpe necessitatis non põt chrismare,c.ma-
nus de consec.dist.9.gl.in c.ad limina,3.q.j. Itẽ non põt conferre
extremã unctionẽ,nec sacr̃m eucharistiæ morienti ẽt in defectũ
sacerdotum,ſm Inn.& Pan.in c.quanto,s.de cõsuet.Itẽ edictum
est permissorium,ergo laicus nõ poterit,nisi reperiatur sibi con
cessum,ut per gl.in c.fi.23.q.j.toties allegata.In ꝯrium facit,quia
laicus tpe necessitatis põt baptizare,c.quod quidam.j.q.j. immò
etiã mulier baptizat tali tpe.c.mulier.de consec.dist.4.etiam ma
ter.d.c.ad limina.immò etiã hæreticus posset, ſm gl. in c.sanctũ,
de consec.dist.4.sic etiam eadem hora,qua nescitur, si mortis pe
riculum immineat, põt natus baptizari, c. baptizari. 5.dist.aliàs
expectãdum esset vsq; ad octo dies,ut legitur Leuitici 12.c.octa-
ua die circuncidatur infantulus.similiter tpe necessitatis potest
laicus audire confessiones,ſm gl.in c.pastoralis,vbi Pan.s.de of-
fic.ord.& in c.veniens.s.de transac. & est tex. in c.quem pœnitet,
de pen.dist.j.quem no.ad duo. Primò, ꝙ licèt laicus instante nẽ-
cessitate possit audire confessiones,non tñ põt absoluere. Scd̃ò,
quòd Deus,tam citò nõ mouetur ad miserendũ his,qui cõfiten-
tur laicis tpe necessitatis,q̃ his qui fuerunt absoluti a proprio sa
cerdote.Et ideo nemo ponat se in necessitate. indignus.n.est mi
sericordia,qui culpa propria peruenit ad necessitatem. l.de die.
l.si fideiussor.§.qui necessaria.ff.qui satisda.cog. Similiter laicus
põt absoluere excõicatum constitutum in art.mortis, ſm glo.in
d.c.pastoralis.§.fi.& in c.a nobis.2.ubi Abb. j.de senten.excom.
¶Sed dubitatur,an cessante necessitate sit postea recurrendum
ad sacerdotem pro baptismo:certum est ꝙ non, quia impressus
est semel character,ideò non est reiterãdum, d.c.quod quidam,
& s.de sacr.non reiteran.per totum,nisi esset baptizatus tantum
in aqua, quia possent postea suppleri cęteræ solennitates, putà
catechisinum,& alia.§.ecce aliquando.j.q.j.Confessio uerò non
est reiteranda,ſm Host.in Sum.de pœnit.& remis.§.cui cõfiten-
dum,in fi.& Mod.hic.An aũt absolutus ab excõicatione cessãn-
te necessitate reincidat in excõicationẽ,ita ꝙ sit opus noua ab-
solutione,uideatis tex.in c.ad eos,de sent.excom.lib.6. Similiter
propter necessitatem pñt uasa sacra etiã laicis pignorari. c.nul-
lus,ubi gl.& Barb.addit aliam,j.de pign. Similiter pp imminens
periculum pñt & clerici & ecclesiæ grauari collectis,ſm Bar.in l.
nullus.C.de cur.publ.lib.22.Pan.in c.non minus.j.de immu.ec-
cle,ad fi.latè d.Ias.in l.placet.col.3.& seq.C.de sacrosan.eccle.Si-
71 militer† clericus constitutus in periculo mortis põt examinari
in testem corã iudice laico absque licentia superioris, ſm Ange.
in l.cum hi,§.trãsactiones.ff.de trans.Similiter pp necessitatem
licitum est comedere carnes tpe & loco prohibitis, ſm gl.in cle.
2.in uerbo,regularem, de cẽsi. & gñaliter necessitas facit licitũ,
quod aliàs erat illicitum,c.quod non est.j.de reg.iur. Hinc dici-
mus,ꝙ necessitas non habet legem, cui subijciatur, l.j.in fi.ff.de
offi.eius.& l.j.ff.de offi. Cõsu. receditur ab omni iuris regula pp
necessitatem.l.j.C.de ope.lib.& plura alia ad hoc congerit d.Ias.
in §.item Seruiana.col.18.Instit.de act.& in l.principalibus.col.
2.& seq.ff.si cer.pet.& in l.amouendi.col.77.ff.de iure iur. Adde
72 tex.in c.multiplex.§.his autem,de pœn.dist.prima.ubi†in instan-
te mortis periculo,moriens amisso uocis officio,signa contritio
nis coram laicis fecerit,cõis gratia ei non est deneganda.faciunt
etiam quæ s.dicta sunt in quarta dubit.præcedenti. Non obstat,
quæ in ꝯrium s.allegaui, quia illa nõ sunt de necessitate salutis,
nisi contemnantur.saluatur.n.fidelis in fide baptismatis. c.debi
tum,de baptismo. ideo stãte necessitate baptizatus & confessus
excusatur a contemptu,si nõ recipiat sacrum chrisma,& eucha-
ristiam,uel sacram unctionem ab inhabili, quia omittentem ex-
cusat necessitas, quem recipientem accusaret fortè temeritas,se
73 cundum Host.in d.c.quanto.s.de consue. ¶†Decimonono du-
bitat̃,an laicus ex priuilegio Papæ possit spiritualia negocia tra-
ctare:qđ pẽdet ab illa dubitatione,quã discussimus, an Papa pos
sit delegare causas spirituales laicis,conclusum fuit, ꝙ potest cãs
quæ sunt iurisdõnis,& non quæ sunt ordinis. Sic ergo conclu-da
mus,ꝙ laicus ex priuilegio Papæ poterit ea, quæ sunt iurisdictio
nis. Et in specie hoc determinat Car. in c. perpendimus,de sent.
excom. ubi tenet,ꝙ Papa licèt non possit in totum tollere priui
legium fori,quia est de iure diuino, potest tñ dare priuilegium
vni Principi seculari cognoscendi de certis causis ecclesiasticis
contra clericos.Et hac ratione attenta Rex Frãciæ in regno suo
prætendit posse cognoscere & punire clericos de portatione ar
morum,de infractione saluæ guardiæ, de iniuria facta per cleri-
cos officialibus Regijs, & de usurpatione iurisdictionis Regiæ.
Et ad hoc alleg. priuilegium & concordata, tamen Guid.Papæ.
q.77.dicit, ꝙ iudices seculares tentantes punire clericos pro ru-
ptura saluæguardiæ sunt excommunicati, quia non constat de
aliquo priuilegio. Sed tu aduerte,ꝙ non sunt excommunicati,
licèt de priuilegio non appareat;tamen satis est, ꝙ Christianiss.
Rex fuerit in possess.per tantum tpis spatium,cui memoria non
sit in contrarium.ex cursu.n. tanti temporis præsumitur priuile
gium,si allegetur,ſm Bar.in l.cum de in rem verso.ff.de vsu.Pan.
in c.peruenit,de censi.& in c.cura,de iurepat.Fel.in c.cum ex of
ficij.col.5.de præscri.Old.consi.396.Alex.cons.6.uol.j.Dec.cons.
74 85.col.2.†Similiter Papa potest concedere uni clerico,ꝙ non te
neatur dicere horas,licèt non possit generaliter statuere, ꝙ cle-
rici non teneantur ad horas, quia esset in totum tollere ius diui
num,quo cauetur in die septies domino canẽdum, c.j.de celeb.
mis.Ita concludunt Card.& Imo.in cle.2.de celeb.mis. Similiter
ex priuilegio potest laicus conferre beneficia,ſm glo.in c.impe-
rium.10.dist.& in sum.16.q.7.& Gem.in c.2.de præbend.lib.6.ubi
dicit,ꝙ Rex Franciæ ex priuilegio Papæ in multis ecclesijs sui re
gni confert præbendas.exemplificat in ecclesia Lugd. quod ta-
men intelligo in ecclesia illa non esse uerum.Sed do.Ioan.de Sa-
bia,in tract.de beneficio,in 23.q.2.partis, exemplificat in eccle-
sia Carnotensi,sed de hoc sunt plura iura,uidelicet tex. in c.dile-
cti,j.de testi. ubi Comitissa Flandrẽsis ex priuilegio confert pre
bendam,& in c.dilectus,3.de præbẽ.c.quod sicut,de elec.c.quod
in dubijs.c.ad supplicationem,ubi Imo.de renun.cum concord.
adductis per Ioã. de Sabia loco præallegato.immò ex priuilegio
laicus potest habere beneficium in ecclesia, ſm Pan. in c.extir-
pandæ.§.quia uerò,col.14.de præbend. ubi dicit, ꝙ Rex Franciæ
est canonicus in ecclesia sancti Hilarij ciuitatis Pictauien.glo.in
pragmatica,sanctio,sub rub.de annatis,in uerbo regalia. Simili-
ter potest laicus ex priuilegio possidere decimas.c.quamuis,&c.
prohibemus,de dec.j.c.causam.j.de præscrip. cum concordan.
adductis ibi per Feli.col.2. & istud est clarissimum,ideo ulterius
75 non insisto. ¶†Secundò dubitatur,an laicus possit præscribere
iura spiritualia,putà ius conferendi, uel eligendi,uel decimandi
saltẽ spatio tanti tẽporis, cuius initij non habeatur memoria:ui
detur,ꝙ sic,quia omne,quod est acquisibile ex priuilegio;est ac-
quisibile per præscriptionem tanti tẽporis, de quo non sit homi
nũ memoria,c.cũ contingat.j.de foro compe. & c.duo simul.s.
de offi.ord. ¶Secũdo,quia possessio tanti tẽporis habet uim pri
uilegij.l.j.§.ductus aquæ.ff.de aqua plu.arcen. c.super quibusdã,
§.præterea.j.de verb.sign.sed ex priuilegio potest laicus posside
re spiritualia,ergo etiã poterit præscribere. Contrarium est ue-
rius per tex.in d.c.causam,de præscrip. Ad ꝯria respõdetur, ꝙ il-
læ duæ regulæ procedunt data capacitate possidẽtis:aliàs si non
põt possidere,non põt præscribere,reg.sine possess.de reg.iur. &
tamen põt sibi concedi priuilegium,ut patet ex prædictis. Et ita
limitat Feli.in d.c.causam, & in c.accedentes.col.3.uer. fallit se-
cundò,de præscrip.post Io. And. & Gemi.& alios, in c.2.de præ-
ben.in 6.Et ideo sis cautus,ꝙ alleges priuile. & ad probãdum de
ducas cursum longissimi tẽpori,de quo non sit memoria in con
trarium,non aũt alleges præscriptionem,quia succũberes,ut pa
tet ex præmisis,quæ benè signabis ad actũ practicũ. Et ex his be-
nè infert,ꝙ laicus qui tenuit,& possedit decimas tanquam uasal
lus eccl.per tantũ tempus,cuius initij memoria non existit, præ
sumit inuestitus,seu infeudatus antè Cõciliũ Lateranense, quo
tpe laicus poterat possidere decimas.c.cũ apostolica,de his,quæ
fiunt a præla.si alleget inuestituram, & ad eam probandã dedu-
cat possess.in memorialẽ.Ita cõiter cõcludunt Doc.Pan.post alios
per eum allegatos, maximè Io.And.Butr.& Imo. ibi.licèt Fel.in
d c.cãm,uelit ꝙ ẽt teneatur ꝓbare famã, ꝙ eas hr̃et ꝯciliũ Late-
ranẽse,& ꝙ sufficiat ꝓbare possess.immemorialẽ absq; ꝓbatione
famæ,

famæ, tenet Ale. cons. 6. col. fi. in j. vol. Raph. Cum. cons. 83. Quia causa decimalis. Barb. cons. 35. inc. Sapienter scribit. vbi dicit istā esse cōem, & hanc tanquam cōem sequuntur Taurineñ. in tracta. suo præscriptio. possent fortè concordari opi. distinguendo de qua fama. aut enim loquimur de fama, quòd fuerit laicus infeudatus ante Concilium Lateranense, & tunc non sit necessaria probatio. esset. n. difficile hoc ꝓbare. & ita ꝓcedit cōis opin. aut loquimur de fama simplici & immediata, ꝙ fuerit inuestitus ab ecclesia, & tunc regritur ꝙ articulet & probet. & ita ꝓcedit opin. Abb. & sequa. ita ēt vr̄ sentire Capella Tholosa. decis.
76 439. inci. Item fuit quæsitum. ¶ Scdō † dubitatur, an iudex secularis possit cognoscere de cōtrouersia decimarum inter laicos in casibus, in quib. laicus de iure possidet decimas? vr̄ ꝙ non, quia causa decimarū est spūalis, ēt ꝙ vertatur inter laicos, ſm Rot. decil. 46. sub rub. de dec. ubi dicit, ꝙ dispositio c. si annū, de iud. li. 6. habet ēt locū in laico maiore 24. annis defendente decimas sibi concessas ex priuilegio, uel ante Concilium Lateranense. Et facit, quia p hoc ꝙ laici effecti sint capaces decimarum, nō ꝓpriè decimæ spūales execratæ fuerunt, sicut dicimus de iure patronatus, c. quanto ꝭ. eo. Pro resolutione distinguas, aut agitur de fructibus decimarum, & quia ipsi fructus sunt quid temporale, potest laicus cognoscere, arg. c. uestra, de loca. Et ideo in l. lōgobarda, de decis. l. quicunque. statutū est, ꝙ cōpulsio solutionis decimarum ꝯ laicū sit mixti fori. si verò agatur de iure ipso decimarum: tunc secularis non pōt cognoscere, quia est spirituale. ita distinguunt Cal. cons. 29. sub rub. de iud. & fo. compe. inc. An iudex secularis. seu cōs. 349. Io. And. in reg. ea quæ, in 5. q. de reg. iu. lib. 6. ¶ Reliqua, q̄ supersunt dicā aliàs postquàm video vos optare me transitum facere ad Rubr. de causa possess. & proprie.

¶ Finis capi. decernimus, de iud. Sequitur tit. de causa possessio. & proprie. quem legere incepit die 4. mensis Maij 1519. Magni D. Ioan. Franc. de Ripa cum maximo apparatu.

SVMMARIVM.

1 *Possessio quid sit. & nu. 11. & 12.*
2 *Detentatio est facti.*
3 *Possessio an sit iuris, uel facti.*
4 *Exceptio debet esse de regula.*
5 *Possessio non cadit in seruum.*
6 *Possessio est simpliciter ius.*
7 *Possessio retinetur animo.*
8 *Beneficiatus, cui Papa concessit, ut possit testari de acquisitis ex iuribus sui beneficij, an iste talis poterit etiam facere testamentum de fructibus.*
9 *Incorporalia propriè non possidentur, sed quasi.*
10 *Emphyteuta uel conductor, insistens animo possidendi, sibi non possidet, nec præscribit.*
13 *Alternatiua, uel, posita in diffinitione tollit contrarium.*
14 *Vsusfructus quomodo diffinitur.*
15 *Possessio quare potius fuerit a pedibus denominata, quàm ab alia parte corporis. & nu. 16. & 17.*
18 *Possessio quotuplex sit.*
19 *Possessio ciuilis quid sit.*
20 *Possessio naturalis quid sit.*
21 *Vsufructuarius an p̄scribat ius utēdi fruendiq; uirtute naturalis possessionis.*
22 *Possessio corporalis quid sit.*
23 *Possessio ciuilissima quid sit.*
24 *Possessio præsumitur continuata, etiam si per cōductores non sit soluta pensio.*
25 *Quasi possessio quid sit.*
26 *Possessio de præterito, an præsumatur ex possessione de præsenti.*
27 *Possessio solo animo amittitur.*
28 *Deiecto siue naturaliter, siue ciuiliter possidenti competit interdictū unde ui.*
29 *Verbum, ciuiliter, quomodo intelligi debeat.*
30 *Possessio iniusta non causat præscriptionem, iusta uerò sic.*
31 *Dictio, nulla, præsupponit plures possessiones s. differentes numero, non specie.*
32 *Possessio ciuilissima, an dicatur naturalis, aut species separata.*
33 *Possessionis accidentia sunt infinita.*
34 *Possessio uacua quid sit. Et qui promisit reddere possessionem uacuam, an teneatur reddere cum fructibus, 35. & 36.*
37 *Possessio colorata quid sit.*
38 *Possessio colorata quid sit.*
39 *Possessio pacifica quid sit.*
40 *Possessio quot modis sumatur in iure.*
41 *Proprietas quid sit, & unde dicatur nu. 42. & 43.*
44 *Dominium propriè cadit in rebus corporalibus.*
45 *Dominium utile quid sit.*
46 *Dominium quasi airectum, & dominium quasi utile quid sint.*
47 *Quasi proprietas quot modis dicatur.*
48 *Proprietas nuda quid sit.*
49 *Possessionis & proprietatis causa quæ sit, & quotuplex. nu. 50.*
51 *Causa quomodo sumatur in rubrica ista.*
52 *Rubrica de causa possessionis, & proprietatis, quomodo continuatur.*
53 *Iudicium possessorium quid sit.*
Et quid petitorium.
54 *Iudicium possessorium quotuplex sit.*

¶ *Apparatus super Rubrica.*

SVbtilem. Vtilem, & speculatiuam aggredimur materiā: pro declaratione, & intelligentia verborū, de quib. in Rubrica totius huius tituli, examinabo, quàm plures quæ-
1 stiones. ¶ Quæro primò, † quid sit possessio? periculosa est omnis disputatio, quæ circa diffinitiones uersatur, l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. at præsens diffinitio super omnes, pericula & difficultates patitur, meritò dicit gl. in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de uerb. obl. ꝙ peritissimi non ausi fuerunt determinare qd sit possessio. Ego tamen reperij plurimos fuisse audaces, qui possessionē diffinire non dubitarunt, & in effectu reperio 14. diffinitiones, tres posuit gl. in l. j. ff. e. tres addit ibi Bar. ubi omnes reprobat, excepta sua. Tres aliàs refert ibi Alex. quatuor adducunt Mod. Perus. aliam ponūt hic Mod. Valen. de qua. ꝭ. dicam vnum verbum. Ego omissis omnib. insistam circa diffinitionem Bart. quæ est talis. Possessio est ius insi-
2 stendi rei non ꝓhibitę possideri. subdit Bar. se dixisse ius, † ad differentiā detentionis, quæ est facti. Cōsidera si ita est, ꝙ in ista diffinitione nō ponitur aliqd uerbū, tanq̄ genus. ¶ Scdō dicit insistendi, ad dn̄iam dn̄ij, qd est ius disponendi. l. si quis ui. §. dn̄ia, ff. eod. Aduerte ēt hic, qa ēt possessor hēt facultatē disponendi. l. si rē aliquam. ff. e. l. si in emptione. §. suæ rei. ff. de ꝯhen. emp. posset fortè r̄nderi, ꝙ possessor non hēt ius integrè disponēdi, sicut hēt dn̄s. l. ex empto. ff. de actio. emp. dixit rei nō ꝓhibitæ possideri ad dn̄iam rei sacræ & religiosæ, quę ꝓhibetur possideri. l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de uerb. obl. ¶ Contra istā diffin. obstant multa.
3 † Primò, dum dr̄, ꝙ est ius, ꝯ, imò facti, ꝙ sit facti, est tex. in l. j. §. sed pupillus. ibi, eā. n. rem facti, non iuris esse. Scdō est tex. in d. l. j. §. si uir ibi, q̄m eā res facti, &c. Tertiò tex. in l. possessionē pupillum. ff. eo. ibi, qd. n. facti est, &c. Quartò ad idem est text. in l. denique. ibi, quia plurimū facti hēt. ff. ex quib. cau. ma. Quintò tex. in l. j. §. Scæuola. ibi, hæreditas possessionem non hēt, quia facti est, ff. si quis test. lib. esse ius. fue. Sextò tex. in l. in bonæfidei. §. j. ibi, quia illud ad factum tendit. ff. de acq. rer. do. Septimò ad idē tex. in l. 3. §. j. ff. de bo. poss. ubi tex. dicit, ꝙ bonorū possessio non est possessio rerum, quia bonorum possessio, iuris magis q̄ facti est quasi uelit, ꝙ possessio rerum sit facti. Octauò facit ratio. principia essentialia ipsius possessionis consistunt in facto. s. animus & corpus. l. 3. in prin. ff. eo. medium etiam conseruandi. i. animus est facti, d. l. in bonæfidei. Subiectum ēt possessionis. i. ipsa res corporalis est facti, ergo ēt ipsa possessio est facti. ita arguit Ro. qui hanc partē tenet, & sequuntur do. Iac. Put. Papi. & d. Pet. de Bezutio Medio
4 la. tn̄ ista vlt ratio parum ualet, si rectè consideres. ¶ † Pro quarta opinione, qn̄ sit iuris, quàm tenet Bar. & sequuntur *cōiter* Docto adducitur in primis tex. in l. peregrè, in uer. ius possessionis, ff. eo. Secundò tex. in l. non eo minus. ibi, in concessum possessionis ius, C. de libe. cau. Tertiò tex. in l. si ea res. ibi, qui prius ius possessionis apprehendit. ff. de act. emp. Quartò ad idē tex. in l. liber homo, §. j. ibi, excepto eo, quod ius est, & gl. dicit. i. possessio. ff. de acq. rer. do. Quintò tex. in l. possessio quoque, in prin. ibi, possessio plurimum a iure mutuatur, & in §. primo. ibi, aliàs ius est, ff. eo. Sextò tex. in l. nemo. C. e. Septimò tex. in l. cū hæredes in prin. ff. eod. ubi dr̄, quòd omnia iura hæreditaria transeunt in hæredes excepta possess. ergo possessio est ius, aliàs non esset bona exceptio, quæ debet esse de regula. l. nā quod liquidè. §. fi. ff. de pe. le.
5 ¶ † Vltimò facit, quia possessio non cadit in seruo. d. l. stipulatio ista, §. hæc quoque. ergo possessio est ius. l. quod attinet. ff. de reg. iur. ¶ Quid tenendum? Aret. dicit ꝙ possessio habet mixturam iuris & facti. probat per tex. in d. l. possessio quoque. ibi, possessio plurimum a iure mutuatur, ergo aliquid a facto. ¶ Secudò probat, quia fictio postliminij operatur restitutionem omnium iurium, quæ sunt simpliciter iura, & tamen non restituit, neq; fingit reuersum ab hostibus possedisse. d. l. denique. ergo datur intelligi, ꝙ possessio non est simpliciter ius, & ista fuit ratio Bart. in l. si is, qui pro emptore, in 2. opposi. in 2. char. ff. de usucap. ¶ Ego
6 teneo cum † communi, ꝙ possessio sit simpliciter ius. nec obst. ꝙ habeat annexum factum, quia non sequitur ꝑ hoc, ꝙ sit facti. tolle exēplum: ignis hēt immixtum calorē, non tn̄ ignis est ipse calor, neq; calor ignis. vnde ꝓ concordia iurium discordantium habemus considerare tria. primò ipsam apprehēsionē, & sic modum acquirēdi, & isto modo sumpta possessio est facti, ita loquitur tex. in d. §. sed pupillus. ita ēt loquitur tex. in d. §. si uir uxori. ¶ Secundò habemus considerare retentionem possessionis apprehensæ, & sic modum conseruandi, & isto modo intelligendo
7 possessionem, erit ēt facti, quia † possessio retinetur aīo. l. clā possidere. §. qui ad nundinas. ff. eo. qui animus est facti. d. l. in bonęfidei. & isto modo loquuntur tex. in l. possessionem pupillum, & d. l. j. §. Scæuola. & d. l. denique. ¶ Tertiò habemus cōsiderare possessionem in esse, ꝑductā per apprehensionē & retētionē, & ista est ius: & ista est illa, quæ parit effectus iuris, acquisitionē dn̄ij, & fructuū, & interdicta possessoria, de quib. ꝭ. dicemus, & ita procedat *communis* opi. Et istā concordiā in effectu uoluerunt subtiles

Senenses

Senenses. Vnde si reperias aliqua iura, quæ velint pos.in esse pro ductã,esse facti, rñdeas ꝙ loquunt inspecta origine acqsitionis, uel medio retẽtionis. Si uerò reperias aliqua iura,que velint posſessionẽ respectu apprehẽsionis,uel retẽtionis esse iuris, rñde ꝙ loquunt in casib. in quib. iuris ministerio sine aliquo corpore, uel aïo proprio acqrentis acqrit possessio:vnde scias,ꝙ quædam est possessio,q̃ inspecta apprehẽsione dr̃ hr̃e plurimũ iuris,& ista est illa,quæ acqrit ꝑ filiũ,uel seruũ ex cã peculiari dño, uel patri ignorãti,de ista loqt tex.in d.l.possessio quoque. & dr̃ hr̃e plurimũ iuris,quia in ista plus operat ius,q̃ factũ. Nã ignorãs ministerio iuris acquirit istã posses. & ministerio iuris sine aïo proprio retinet & usucapit,l.2.ff.pro soc.quædã dr̃ habere multũ iuris & multũ facti,ita ꝙ si excederet, ius & factũ nõ vñr, & ista est possessio,quæ acqrit ꝑ procuratorẽ dño ignorãti, licèt dñs ignorãs non vsucapiat.l.j.C.eo.quædã dr̃ habere plurimũ facti,& ista est, quã per nosmetipsos acqrimus,& retinemus, & de ista loquitur tex.in d.l.denique. dr̃ aũt habere plurimũ facti inspecta origine, quia requirit corpus & aïus ipsius requirẽtis: dr̃ tñ habere aliqd iuris,quia ꝑ apprehensionẽ vnius glebæ ministerio iuris acquiritur possessio totius fundi.d.l.3.in prin.ff.eo.& istos terminos declarat gl.in c.cũ nostris,de conces.præb.& gl.in l.j.C.eo.¶ Et si dicat,ad quid valet ista inuestigatio? rñdetur ꝙ põt seruire ad quæstionẽ. Rescriptũ dicit,cognoscat Titius de iure,qđ hẽt supplicãs in bñficio.certè virtute huius rescripti poterit delegatus cognoscere de possessorio ꝑ prædicta,& ita determinat Inn. in c.coepi, de reb.ecc.non alie.sequitur Bal.in l.iubemus.§.sanè. C.de sacro san.ecc.& in l.si quis ad se fundũ.C.ad l.Iul.de vi.& Fel. in rub.s. de resc.col.3.¶†Secundò facit ad aliã qõnẽ.Papa cõcessit alicui beneficiato, vt possit testari de acqsitis,ex iurib.beneficij:iste talis poterit ẽt facere testm̃ de fructibus,quia fructus dñr acquisiti ex iurib.beneficij,i.ex pos.per prædicta,& ista determinat Ale. cons.15.qđ incipit, Reueren.dñe, uol.2.¶ Secundò ꝯ diffinitionẽ Bar.arguit Ang.dicẽs,ꝙ non cõuertit ex eo,ꝙ detẽtatio ẽt sit ius insistendi rei,ꝑ tex.in l.si finita.§.si quis metu. ff.de dam.infe. ubi missus in possessionẽ ex primo decreto,licèt tñ detineat,habet tñ ius,maximè recuperãdi tenutã,& ẽt hẽt detentator aliqñ ius pignoris.l.nõ est mirũ.ff.de pig.ac.l.2.in princ.ff.pro hærede. Imò detinẽs aliqñ acqrit fructus,ut colonus.l.si seruus,§.locaui. ff.de fur.& aliqñ hẽt interdictũ recuperãdæ.l.si colonus. ff.de ui & ui arma.propterea Ang.aliter diffiniuit dicens,ꝙ possessio est ius insistendi rei aptũ natũ ad acqsitionem dñij, & oĩum eorũ, quæ sequunt ex eo.& istã sequuntur Imo.& Paulus de Ca.sed defendendo Bar.dicatis,ꝙ falsum est,detentationẽ esse ius,imò est meri facti.patet,quia seruus detinet.l.stipulatio ista.§.hæc quoque.ff.de uer.ob.& tñ si esset ius,non posset detinere.l.quod attinet.ff.de reg.iur.& ꝙ sit facti,firmat Bar.& cõiter Legistæ, in d. l.j.Ad ꝯria s.all.rñdeo,ꝙ nuda detentatio, de qua loqmur, non parit illos effectus iuris,sed ẽt cã detentationis.i.titu.locati,primũ decretũ,uel similes, & isto respũ dr̃ ꝙ detinens habet ius, nõ quòd ipsa detẽtatio sit ius.¶ Tertiò arguit Imo.dicẽs, ꝙ nõ conuertit,quia vsusfruc.est ẽt ius insistendi rei. Nã cũ sit ius utendi fruendi,fortius ẽt dr̃ ius insistẽdi.vñ aliter ipse diffiniuit. Possessio est simplex ius insistendi rei aptũ natum producere interdictũ recuperandæ.Defendendo Bar.rñdet Are.ꝙ vsusfruc. nõ est ius insistendi principaliter,sed in ꝯntiam, ideo ab eo non fit denominatio.l.j.§.si te rogauero.ff.depo. Aliter ẽt rñdent Señ.sed
9 non curo.¶ Quartò opp.verbũ, rei,†est gñale cõprehendens incorporalia iura.l.rei appel.ff.de uer.sig. incorporalia aũt nõ propriè possident,sed quasi,l.si seruus,§.incorporales. ff.de acq.rer. do.ergo,&c.Sol.verbũ insistendi tollit ꝯriũ.¶ Quintò oppo.ꝯ illa uerba,nõ prohibitæ possideri, genus non alterat pp accidentia.patet in diffinitione hoĩs in gñe.Hõ est aĩal rõne,&c.Si modo detur fatuus sine rõne,non tñ alterat diffinitio si dicamus, ꝙ licèt ꝑ accidẽs sit aliqua res,quæ nõ possit possideri,non tñ alterabitur diffinitio,ergo illa verba,non prohibitæ possideri,superfluò fuerunt apposita.patet in diffinitione stipulationis, de qua in l.5.§.stiplõ.ff.de uerb.ob.& in diffinitione testi,de qua.in l.j.ff. de test.vbi non sunt illa verba,non prohibitæ,&c. & tñ res sacræ non sunt in commercio stipulatorũ & testãtium,d.l.inter stipulantem.§.sacram.essent ergo detrahenda illa verba, nõ prohibitæ possideri,& illis detractis nõ multũ discrepabit diffinitio Bar. a diffinitione Io.Glossat. quam cõiter Doct. sequũtur, & est talis, Possessio est ius detinendi rem sibi. Aliã diffinitionẽ facit Raph. Cu.Aliã Mod.Perus.in d.l.j. Aliam Mod. Valentini hic, quæ est talis,Possessio est insistentia cã possidẽdi facta. quæ diffinitio nõ valet,quia non conuertitur:nam seruus insistẽs animo possiden
10 di,non pos:det,d.§.hæc quoque.¶ Item emphyteuta,†uel conductor insistens animo possidendi,sibi non possidet,nec præscribit.l.malè agitur,& ibi gl.C.de præscr.30.uel 40. Quid ergo concludendum:dixi s.ꝙ possessio põt tripliciter considerari. Primò prout in esse producitur. Secũdò prout cõseruatur. Tertiò pro ipsa possessione, quæ apprehensione & retentione causatur, & sic prout est in esse producta. Vnde cũ terminus sit æquiuocus, non põt rectè unico modo diffiniri, ita ꝙ cuilibet signum conueniat,s̃m Pau.in rub.s.de iud esset ergo unicuiq; significationi accommodãda particularis diffinitio. Ego uereor,ne arrogãtiæ labe polluar,si nouas diffinitiones afferre tentauero, postq̃ Iure cons.& peritissimi non fuerunt ausi diffinire. Dicã tñ quid sentiam,vt posteris ineptias nostras cõsiderantib.pateat inuestigandæ veritatis occasio.Prima ꝑut in esse ꝑducitur sic põt describi. Possessio est corporalis rei uera,seu ficta apprehẽsio, animi & iuris adminiculo cõcurrẽte.Dixi corporalis rei, ad drĩam incorporalium,d.§.incorporales.Dixi vera,qa reqritur,vt acquiratur pedũ appositione.l.j.in prin.ff.eo.dixi seu ficta, quia per ꝯstitutum acquiritur possessio & fingatur apprehẽsa.l.quod meo.in prin. ff.eo.& similiter per precarium,ut ff.de preca.per totũ, & maximè in l.certè. Similiter per reseruationem usus fruc. l.quisquis, C.de don.Dixi animi,quia ultra apprehensionẽ corporalem requiritur animus possidẽdi.l.3.in prin.ff.eo. Dixi,iuris adminiculo,propter possessionem,quæ acquiritur per procuratorem,uel seruum,aut filiumfam.iuris ministerio ignoranti,vel quia ex apprehensione unius glebæ auxilio iuris acquiritur possessio to-
11 tius.d.l.3.¶ Secundã†sic describo, possessio est corporea & mentalis,uel mentalis tantum;vera uel ficta insistentia in re corporali possidendi gratia.Dixi,uel mentalis tantum, quia solo animo retinetur possessio,d.§.qui ad nundinas.Dixi,vera,quia regulariter sine animo proprio non retinetur possessio,l.j. C.eo. Dixi ficta,propter possessionẽ acquisitã ex causa peculiari, patri,& domino ignoranti, nam illam retinent sine proprio animo etiam ignorante, & iuris ministerio finguntur insistere mediante aĩo filij,uel serui,l.2.ff.pro solu.Dixi possidendi gratia,quia insistens animo possidendi amittit possessionem.l.tertia,§.in amittendo,
12 ff.eo.¶†Tertiã possumus diffinire prout diffiniuit Io.uel prout Bar.uel aliter.Possessio est ius insistendi rei corporalis tuẽdi, uel utendi, fruendiq; rebus corporalib. suis,uel apprehensis,vt suis. Dixi tuendi,propter interdicta retinendæ & recuperandæ. Dixi utendi,fruendique,ad drĩam detentationis. & si obijcias de predone,qui possidet.c.in literis. ȷ. tit.j. & tamen non facit fructus suos. Rñdeo, ꝙ licèt prædo teneatur ad restitutionem fructuũ, tamen dum perseuerat in possessione,utitur & fruitur. & isto respectu prædo ratione possessionis habet ius utendi & fruendi.
13 Vel aliter † rñdeo,ꝙ alternatiua, uel,posita in diffinitione tollit
14 contrarium.Dixi suis,ad drĩam usus fructus,qui est†ius utendi & fruendi rebus alienis.l.j.ff.de usufru.Dixi,pro suis,pp inuasores,
15 & similes.¶ Quæro,†vnde dicatur possessio. Respondet Paulus Iuriscõs.in d.l.j.possessio dicta est a pedibus,&(ut Labeo ait)qua si pedum positio. Iuxta Istam etymologiam occurrunt duæ dubitationes. Prima, quare possessio potius fuerit denominata a pedibus, quàm ab alia parte corporis? Secunda, quare magis a corpore,quàm ab animo,maximè cum animus sit dignior? Circa primam reperio assignari tres rationes. Prima fuit Bal.dicentis possessionem dici a pedibus, quia pedes sunt totius corporis firmum sustentaculum, & habent se ad reliquum corporis tanquam bases ad columnas,quæ in aere stare non possunt. l. quod conclaue.ff.de dam.infec.& licèt aliquid mordeant, quia oculo etiã acquiritur possessio,d.l.j.§. si duxerim, & etiam manu.d.l.j. §.j.tñ põt defendi,quia uniuersaliter pedes vñr necessarij ad om
16 nem apprehensionẽ,non sic oculus, & manus. ¶†Secunda fuit rõ Pau.de Cast.quia possessio,quæ pedib. acquiritur est dignior, cum per pedes acquiratur possessio rerũ immobilium, sed ꝑ manus acquiritur possessio mobilium , q̃ est utilis & abiecta, l. rem quæ nobis.ff.eo.ista non est tuta,quia oculo acquiritur ẽt possessio rerũ immobiliũ,d.§.si duxerim.Tertia fuit rõ d. Azo.ut dicatur a pedibus,quia ab ipsis processit origo possessionis, qđ calcabat pes tuus,tuũ erat.ista rõ non est tuta,quia nõ est gñalis prout esse debet.l.regula.§.cũ quis.ff.de iur.& fac.igno.non.n.conuenit possessioni rerũ mobiliũ,quas pedibus calcando,& nõ apprehendẽdo ſpernere uidemur.§.itẽ lapilli,cũ gl.Insti.de rer.diuis. teneas ergo rõnẽ Bal. Circa scdam reperio assignari duas rationes.Prima fuit Pau.de Ca.in d.l.j.§.j. quia corpus. in acq.possess.potentius operatur,q̃ animus,s̃m gl.ibi,sed ista rõ nõ placet Doctori meo,quia aĩo solo retinetur possessio,d. §.qui ad nundinas,ergo potentius agit aĩus.q̃ corpus. Defendendo Pau. põt replicari,ꝙ in acquirenda fortius agit corpus, & ita loquitur Pau. In retinẽda uerò magis operat aĩus,& ita ꝑcedit ꝯriũ. Tñ ur̃, ꝙ
17 pariter ambo operent.l.3.in prin.eo.ti. ¶†Scd̃a fuit rõ d.Doctoris mei, ꝙ magis denoĩet a corpore tanq̃ ab origine & inuentione:sed nec ista placet,qa ab origine ẽt aĩus requirebat,d.l.j.§.j.vnde ꝯsideraui tres alias rõnes.Prima rõ fuit cã euitandæ, æquiuocationis:nã si fieret denoĩatio ab aĩo,cõueniret dño, qđ nõ acquiritur ẽt sine aĩo.l.inuito.de reg.iur.l.j.de acq.rer. do. & ꝑ ista rõne facit,qđ de stiplõne dicit Pau.de Ca.in rub. ff. de uer.obli. dicens stiplõne potius a uerbis denoĩatã q̃ a cõsensu,qa consensus reqritur gñalr in oĩ actu,l.consensu.ff.de act.& obl.Secunda rõ,quia corpus magis patitur & laborat q̃ aĩus,pro qua rõne adduco tex.in simili in c.ex literis.ȷ.de cõuer.infid. ¶ Tertia ratio, quia ex actu facti implicitè demõstratur aĩus. non eꝯ, l. Labo.ff. de supellec.leg.l.Pau.ff.rem ratam hab.l.de quibus, in fi.ff.de legibus.

18 gibus.¶† Tertiò q̃ro,quotuplex sit possessio? variæ sunt Doc.sen
tentiæ,una fuit opi.Bar.ꝙ sit triplex,naturalis.l.ciuilis, & corpo
ralis,ista cõiter damnatˉ.Alia fuit opi.Io.ꝙ sit duplex, una natu-
ralis,quæ aĩo & corpore acq̃rit altera ciuilis,q̃ aĩo retinetˉ.ista est
cõis. Alia fuit opi.Azo. ꝙ una tm̃ sit possessio naturalis, quæ ap-
probatione iuris dr̃ ciuilis,istã sequuntˉ Bezut.& subtiles.Senen-
ses,& istã intẽdo sustinere.sed prius uideamus q̃d sit possessio na
turalis,q̃d ciuilis,q̃d corporalis, q̃d ciuilissima, q̃d quasi posses-
19 sio,& q̃d detẽtatio.Bar.in p̃allegata.l.j.eas sic describit. ¶† Ciui-
lis possessio est ius insisten di rei nõ prohibitæ possideri, aptum
producere ciuiles effectus respũ veri dñij. Dicit respũ veri dñij,
quia ciuilis est illa,quæ cãt vsucapionẽ & præscriptionẽ.l.q fun-
dũ,in prin.ff.pro emp.& d.l.j.§.per seruũ,q in fuga.& q̃a ꝓducit
effectũ acquisitionis fructuũ,l.3.§.cõtrio,& ibi not.ff.eo. Dixit ẽt
veri dñij,ad drĩam naturalis, q̃ ꝓducit effectus separatos a uerò
dñio.ↄ̃ istam arguit Doctor meus dicẽs ꝙ simplex proprietarius
possidet ciuiliter.l.sciendũ,§.qui solã.ff.qui satisd.cog. & tñ non
insistit,nec facit fructus suos, sed est usufructuarius, qui insistit
& fruitur,& nihil rñdet.Tu aũt rñdeas,ꝙ vsufructuarius quò ad
ius proprietatis, insistit noĩe ꝓprietarij tanq̃ eius ꝓcurator.l.j.§.
fi.ff.de no.oper.nun. vnde satis ipse proprietarius dr̃ insistere.l.
quod meo.§.procurator.ff.eod. & licèt talis ciuilis possessio du-
rante usufructu nõ producat effectũ acquisitionis fructuũ, non
tñ diffinitio mala,q̃a in ea non dr̃ ꝙ sit ius causans, sed aptũ cau
sare.¶ Scd̃ò opp.de le.j.§.j.ff.eo.vbi ex naturali possessione rerũ,
quæ in nullius bonis sunt,causatˉ dñium, ergo ẽt naturalis ꝓdu-
cit ciuiles effectus respectu ueri dñij, & sic diffinitio falsa, q̃a nõ
conuertitˉ.nescirẽ aliter rñdere,nisi ꝙ illa naturalis possessio, de
qua in d.§.j.ẽt ciuilis est.& si hoc uerũ sit prout est, erit ibi tex.ꝓ
opi.Azo.ꝙ vna tm̃ sit possessio naturalis, quæ quatenus appro-
20 batur a lege ẽt ciuilis ꝑ approbationẽ nũcupatur. ¶† Naturalis
possessio est ius insistẽdi rei non ꝓhibitæ possideri, aptũ ꝓduce-
re ciuiles effectus respũ alicuius iuris a dñio separati, & respũ na
turaliũ accessoriorũ,ut in emphyteuta,vasallo, vsufructuario,&
simĩb.isti.n.possident naturaliter,l.naturaliter,in prin.ff.eo.& vir
tute naturalis possessionis præscribunt.l.competit. C. de præscr.
30.vel 40.an.& l.fi.eo.ti.& ꝓducit acq̃sitionẽ fructuũ, ut not.in
auc.nisi tricẽnalis.C.de bo.mat. Tu aduerte ad plura.primò ob.
vnũ,q̃d statim dicebã. ¶ Scd̃ò Bar. vult naturalẽ & ciuilẽ differ-
re effectu tm̃,q̃a ciuilis parit effectũ veri dñij, naturalis uerò nõ.
Cõtra vr̃ ꝙ diuersitas effectuũ nõ faciat possessiones differre spe
cie,nã ſm ipsummet Bar. possessio naturalis emphyteutæ & ua-
salli nõ differt specie a possessione vsufructuarij, & tñ naturalis
possessio emphyteutæ,& vasalli causatˉ p̃scriptionẽ utilis dñij,na
turalis verò vsufructuarij cãt p̃scriptionẽ iuris vtẽdi & fruẽdi, &
nõ utile dñiũ fundi,q̃a vsufructuarius.Itẽ vsufructua. nullũ dñiũ
hẽt,ſm Senen.in l.naturalr̃,in prin.ff.e.facit exẽplũ naturale,fę-
minarũ q̃dã fertiles,q̃dã steriles:oẽs tñ mulieres spẽ nõ differen-
tes,sed numero tm̃.Et istud põdero ꝓ opi.Az. ꝙ una tm̃ sit pos-
sessio naturalis, q̃ nõ differt a ciuili ꝑꝑ minores effectus, ut vult
Bar.sed sicut magis naturalis approbatˉ a iure ciuili, maiores effe
ctus parit; vnde q̃a naturalis emphyteutæ approbatˉ respũ utilis
dñij ꝓducit hũc effectũ,quẽ non ꝓducit possessio naturalis vsu-
fructuarij,q̃a ad hoc nõ approbat:vñ possessio naturalis,quę est
apud malęfidei possessorẽ,q̃a reijcitˉ a iure,nõ parit istos effectus
cõtra dñm:sed q̃a approbat ↄ̃ tertiũ,ↄ̃ ipsum operatˉ effectum re
tẽtionis & tẽperationis,l.j.in fi. ff.uti pos.c.in literis,j̃.titu.j.isto
respũ ẽt ciuilis dici põt,ut no,in l.clã possidere,§.fi.ff.e. ¶ Tertiò
21 aduerte,† inquãtũ Bar.cõcludit,ꝙ vsufructuarius præscribat ius
vtẽdi fruendiq́; virtute naturalis possessionis.In hoc *cõiter* repro
batˉ.q̃a pręscribit rõne quasi naturalis, & quasi ciuilis possessio-
nis,quas hẽt in iure vsusfruc.ſm gl.in l. ait p̃tor.§.itẽ. ff.ex quib.
cau.maio.& ita vult Bar.sibi ↄ̃rius in l.naturaliter, in prin. ff.eo.
22 ¶ Corporalis possessio est ius insistendi rei non ꝓhibitæ posside
ri retẽtionis & tẽperationis ꝓducens effectũ, quã hẽt ingrediẽs
possessionẽ fundi absente possessore. De ista loq̃tˉ l.clam posside
re,§.q ad nundinas,& in l.si id q̃d,ff.eo.De ista dicemus.j̃.in pun
23 cto,an sint tres.¶† Ciuilissima possessio non diffinitˉ per Docto-
res, q̃a non est species separata de per se a ciuili possessione fun-
di,cũ differat ab ea tm̃ in modo acquirendi,ſm do. Alex. Are.&
Ias.describitur tñ sic,Ciuilissima possessio est illa, quæ iuris mini
sterio absq; ulla apprehensione acquiritur. de ista loquitur lex,
& ibi Pan.in c.2.s̃.de consue.& in l.fi.C.de sacros.eccl. in l.rapto-
res.C.de epis.& cle.& istam appellat Bal.hic artificiosam posses-
sionem.sed aduerte,quia retenta opin. Bart. & ipsorum Alex.&
Mod. ꝙ possessio differens effectu differat ẽt specie, vr̃ conclu-
dẽdum ꝙ ciuilissima species differat a ciuili, quia sola ciuilis pa-
24 rit effectum recuperationis.l.j.§.siue aũt,ff.de ui,& ui ar.† Ciui-
lissima uerò non producit istum effectũ,ergo &c.Vnde stãte sta
tuto,ꝙ possessio defuncti continuetur in hæredẽ, si aliquis post
mortem ingrędiatur possessionem, & prohibeat intrare hære-
dem,non poterit hęres,tanquàm spoliatus intentare interdictũ
recuperandæ,ſm Bal.in auc.defuncto,in 3.q.C.ad Tert.& Ioan.
Fab.in §.sui,Inst.de hær.qua.& differ,& Alex.cons.37.In cã mo-
ta,volu.1.& consil.83.Visa facti narratione. vol. 2. & in l.in suis,
col.3.ff.de liber.& posthu.ubi dicit istam esse *cõem* opi. & do.Ias.
post Ale.in l.si sorori,C.de iur.delib.Contrarium tñ determinat
Soc.in l.rem quæ nobis,in 5. q. ff.de acq. poss.per duo urgentia
fundamenta.& ꝙ effectualiter detur interdictum recuperandę,
sentit Bal.hic,dum dicit,ꝙ si hæres intentet remedium l.fi.C. de
edic.diui Adria.tollen.non poterit ei opponi exceptio ulla pro-
prietatis,etiam si offeratur probõ incõtinenti, eo quia propter
statutum præallegatum,remedium huius legis habet tunc natu
ram interdicti recuperandæ,& sequitur Dec.consi.84.quod inci
pit,Excellentissimi Doctores. ¶† Quasi possessio est illa,quæ ha 25
betur in iuribus incorporalibus, de qua in c.cum ecclesia Sutri
na,j̃.eo.ubi dicemus, & secundum Imol. post Ang. describitur
sic;Quasi possessio est potentia quędam deducendi in exercitiũ
ipsa iura quasi poss.quæ corporibus quandoque adhæret. & di-
citur,quæ corporibus,&c.propter seruitutes prædiales,l.seruitu
tes, ff. de serui. dicitur autem quasi possessio, quia non est pro-
priè possessio,cum in iuribus incorporalibus non cadat pedum
positio,l.si seruus, §. incorporale, ff. de acquiren.rer. do.ista ali-
quando dicitur impropria,aliquando magis impropria,aliquan
do improprijssima,ut declarat gl.in l.regulariter,ff.de peti.hære.
& ꝙ sit impropria possessio,uideatis tex.& ibi glo.magistram in
c.conquestus,supra de fo.compe.alibi dicitur intellectualis pos
sessio,l.si ædes,j.in fi.ff.de ser.urb.præd.ꝙ tamen nõ sit dare qua-
si possessionem,probari uidetur sic.Ista est possessio ficta & intel
lectualis,verum super impossibili per naturam non cadit fictio,
§.minorem,Institu.de adop.sed impossibile est, ꝙ qualitas sit si-
ne subiecto,l.eius,qui in prouincia,ff.si cer.pet.modo sic,posses
sio seu quasi, accedens est ad proprietatem, in incorporalibus
autem iuribus res corporalis, cui ipsum ius applicatur, non est
subiectum quasi possessionis,quia esset vera possessio, nõ etiam
ipsum ius incorporale:quia tunc quasi possessio etiam iuris per
misceretur cum ipso iure contra l.permisceri. ff. eod. & quia si
subiectum esset ipsum ius, quasi possessio esset qualitas sine iu-
re, quod est est falsum, quia quasi possessio est ius causans præ-
scriptionem,l.omnes,C.de præscrip.30.uel 40.anno. c.de quar-
ta,supra de præscrip.Pro resolutione uidendum est, quod sit su-
biectum huius quasi possessionis variæ reperiuntur opi. Prima
fuit opi.Azo.tenentis,ꝙ ipsum ius sit subiectum;inferẽs ex hoc,
ꝙ deiectus a quasi possessione alicuius iuris incorporalis non re
stituitur nisi probet uerè uel præsumptiuè sibi illud ius compe
tere.sed reprobatur *communiter* per textum in cap.quærelam, su-
pra de ele.& in l.1.ff.uti posside.& in l.2. ff. si ser. uendi.ita fuit
determinatum Bononiæ in fauorem Hugo. contra Azo. ut re-
fert Spec.in tit.de resti.spo.§.nunc dicamus. ver. quid in alijs. &
Bart.in l 3.§. unde vi.ff.de vi,& ui arm.& ita concludit Dec. per
plura consi.136.per totum.Secunda fuit opin. Inn.in c. 1 j̃. e.ꝙ
actus ipsius iuris sit subiectum, & ideo secundum eum debe-
mus dicere nos esse in quasi possessione p̃ñtandi,& eligendi,nõ
autem in quasi possessione iuris præsentandi,uel eligẽdi.¶ Ter
tia fuit opi.Bar.in d.§.unde ui,ꝙ subiectum sit usus ipsius iuris,
qui causatur a patientia aduersarij,l. quoties. ff. de ser. & ista est
cõis,& istam amplectitur d.Ant.in c.fi.in 3,col.infra eo.vbi latissi
mè stantib.prædictis infertur ad plura. Primò,ꝙ interdicta,quæ
competunt etiam pro iurib.incorporalib.Inst.de interd.in prin.
non sunt propriè interdicta possessoria,sed quasi, ut est tex.in d.
l.quoties.Item talia interdicta sunt utilia non directa, vt decla-
rat Bar.in l.1.ff.uti poss.¶† Secundò infertur ad statuta loquen- 26
tia de possessione seu possessore,ut non procedant in quasi pos
sesione,quia sunt uerba statutorum propriè intelligenda, c.in
nostra,infra de iniur.& ita tenet d. Ant.in d.c.fi. col. 3. sequitur
Alex.& *cõiter* Mod.in l.3.in prin.ff. eo. adducentes alia fundamẽ
ta,ultra quos facit decisio Bal.in l.cogi.C.de petit.hær. dicens ꝙ
statuta pœnalia loquentia in possessore non habent locum in
eo,qui habetur pro possessore, de quo ꝑ Io.And.in reg. pro pos-
sessore,de reg.iu.in Mercuria.Secũdò facit decisio Bar.in l.apud
Iulianum,§.si pupillus,ff.ex quib.cau.in pos.eat.& Pan.in c.qua
fronte,j̃.de app.quæ uult,ꝙ statuta loquentia in ↄ̃ctu non hñt
locum in quasi ↄ̃ctu. & ista est *cõis* vt per Alex.& Mod.in l.mo-
re,& in l.nutu,ff.de acq.hæ.& per Ias.in l.Barbarius, col. 2. ff. de
of.p̃to.ↄ̃rium tenet Aret.in rub.ff.eo.ad fi.& in ↄsi.30.Viso the-
mate,col.pe.ꝑ tex.in l.si ꝓcuratoris,ff. de proc.iuncta decisione
Bar.in l.1.col.pe.ff.de act.& ob.& ꝑ glo.in l.si quis in tantam, C.
vñ ui.& bene facit ẽt decisio Bar.in l.1.ff.uti posid.Pro concor-
dia dicerem inspiciendam esse rõnem statuti subiectamq́; mate
riã,ꝓut in simili dicit Bal.in l.1.C.cõmu.de usuc.dũ dicit, ꝙ sta-
tuta loquẽtia de possessione aliq̃n intelligunˉ de naturali,aliq̃n
de ciuili,aliq̃n de nuda detẽtatione ꝓut subiecta materia patitˉ.
bñ facit l.sciendũ,§.j.& seq.ff.q satisd.cog.Sic ẽt libellus ↄcludẽs
in possessione saluatˉ,& intelligitˉ de quasi possessione,c,olim,3.
de rest.spo.c.licèt,de proba.Pan.in c.2.de rest.in integrum,Ge-
mi.in c.2.de test.in 6.in 7.col.& ratio est,q̃a uerba libelli impro-
priãtur,ut ipse libellus sustineatˉ,l.sed si possessori,§.item si iura-
uero,ff.de iurei.ubi latè Mod. sicq; ẽt soluatˉ sñia loquẽs in pos-
sessio-

sessione, qa impropriat̃ ꝑ quasi possessione, vt est text. in c. accedens, §. vt lit. ñ ɔte. & ita determinat Pan. in d. c. ɔquestus. & rõ ẽ, qa uer ba sniæ impropriant̃, ut actus sustineat̃, ẜm gl. reputatam singul arem in l. puto, ff. famil. ercis. probat tex. ĩ c. his. ĩ. de uerb. sig. ¶ Detentio est nuda facti insistentia in re corporali custodię & ɔseruationis gr̃a facta. ꝙ sit facti, probatũ fuit s̃. ꝙ fiat custodiæ cã, probat̃ in l. ut legator ũ, ff. ex quib. cau. in poss. ea. largè ta men aĩo insistẽs, & sic q ciuiliter possidet, dr̃ detinere ẜm gl. in l. 3. §. ex ɔrio, ff. eo. & ẜm Imo. ita se hẽt cõis vsus loquendi, inferẽs, quòd statutũ loqués de detinẽte, haberet locũ in possidente ciuiliter, quia statuta recipiunt interpretationẽ a cõi vsu loquendi. l. Labeo. ff. de supel. le. & sequuntur Ale. & Mod. ad idẽ est gl. in c. cãm quæ, & ibi Fel. col. 3. in fi. ĩ. de præscrip. Venio modò ad discussionẽ articuli, q̃ opi. sit verior? opi. Bar. ꝙ sint tres possessio nes, cõiter, ut dixi, reprobatur: qa corporalis possessio, q̃ hẽt iniu ſtè possidens, non differt a naturali, q̃ hẽt vsufructuarius & similes, nisi tanquã plus & minus, vñ nõ dñr differre specie, ẜm Imo. per regulã l. fi. ff. de fun. inst. pondera, ꝙ ista rõ facit pro opi. Azo. quia naturalis & ciuilis ẽt non differunt, nisi in plus & minus. Scdõ ɔ Bar. ɔriũ inducit Pau. de Ca. qa possessio naturalis vsufructuarij nõ est illa, q̃ cãt effectũ ꝑscriptionis & acquisitionis fructuũ, sed est quasi possessio ciuilis, ut s̃. dixi. ¶ Naturalis aũt possessio vsufructuarij cãt tm̃ interdictũ retinendæ & recuperãdæ, sicut ista corporalis, ergo nõ differũt specie, nec effectu. ¶ Tertiò ego arguo. qa si reuertentẽ dñm ingressus admittat, dñs recuperat possessionẽ occupatã, d §. qui ad nũdinas. sed illa est sine dubio naturalis, ergo ẽt occupata per ingressorẽ erat naturalis. ¶ Secũda opi. Io. & cõis, ꝙ sint duæ, probatur multis medijs, principale fundamentũ stat in d. §. qui ad nundinas, sic inducendo. duo non pñt eandẽ rẽ insolidũ possidere. l. 3. §. econtrario, ff. eo. sed in d. §. qui ad nũdinas, dr̃ ꝙ ingressus hẽt naturalẽ, & dñs absens aĩo retinet possessionẽ suã, ergo ciuilẽ, aliàs duo haberẽt eandẽ naturalẽ. Ad istud rñdet ꝙ diuersis respectib. duo pñt eãdẽ rẽ possidere. l. fi. ff. uti possid. glo. in d. §. econtrario. sed dico ꝙ ingressus possidet naturaliter corpore, & isto respectu sua naturalis possessio dr̃ corporalis. l. si id quod. ff. eod. absens verò possidet naturaliter aĩo, & quia sua possessio est fomentata a iure, & est possessio superior. l. si duo. ff. uti possid. isto respectu dr̃ ciuilis. & ꝙ sit naturalis probatur sic, retinere præsupponit habitũ. Modò si dicatur ab his, qui dñt hanc aĩo retentã esse ciuilem, & non naturalẽ, vñ fuerit habita: certè necesse est fateri ꝙ habita fuerit ab apprehẽsione. l. 3. §. Neratius. ff. eo. uerũ illa est naturalis, ergo ẽt ea retẽta erit naturalis. Et si dicat̃, qũo est possibile ꝙ sit naturalis? rñdet ẜm subtiles Senen. ꝙ dr̃ naturalis, qa retinet instro corporis. i. qđ est facti. l. in bonæfidei. ff. de acq. rer. do. probatur ẽt, qa si is q hẽt naturalẽ tm̃ se absentet a re, retinet illã naturalẽ aĩo, ẜm gl. *communiter* approbatam in d. l. j. in princ. Si ergo prior possessio erat naturalis & ciuilis simul, sic eadẽ aĩo retinetur. ¶ Scdõ pro ista opi. alle. tex. in l. 2. §. quod vulgò. ff. ꝑ her. Vbi dr̃ neminẽ posse mutare sibi cãm possessionis. siue sit naturalis, siue ciuilis, ergo duę, rñdet Bar. ꝙ debet ille tex. intelligi, dum loquit̃ de naturali. i. de detẽtatione ꝑꝑ illationẽ, quæ seq̃tur de colono, q detinet tm̃. istũ intellectũ dãnat Doc. meus, qa ibi illatio uenit a fortiori hoc modo, si hñs naturalẽ, uel ciuilẽ nõ põt sibi mutare cãm possessionis, a fortiori non poterit colonus hñs solã detentationẽ, & ẜm eũ ita arguit text. in l. non solũ, §. quod vulgò. ff. de usuc. Tu aũt considera, ꝙ arg. a fortiori non bñ põt ibi formari, qa esset arguere de minori ad maius negatiuè, qđ argu.

27 non ualet, † ẜm gl. in c. cũ in cunctis. s̃. de elec. nã facilius colonus mutat cãm detẽtationis, q̃ possessor possessionis, d. l. nõ solum, §. quod vulgò. vbi Iuriscõ. arguit affirmatiuè, unde bñ sequitur, ꝙ non ualet negatiuè ꝑ prædicta: uel aliter rñdeas, vt ĩ. gñaliter di

28 cam. ¶ Tertiò † adducitur tex. in l. j. §. deijcitur. ff. de ui, & ui ar. vbi deiecto, siue naturaliter, siue ciuiliter possidenti cõpetit interdictũ unde ui. Bar. rñdet, ut s̃. sed sua rñsio ɔfunditur ꝑ id, quod de colono ibi subijcirur, unde alr̃ rñdetur (& ista sit generalis rñsio

29 ad oia similia iura) ꝙ † intelliguntur de naturali possessione nuda; verbũ, ciuilr̃, intelligitur de possessione naturali, uestita uestimento iurisc iuilis, sicut dicimus de pacto nudo & uestito, & ita intelligit illũ tex. gl. ibi, dũ dicit ꝙ uerbũ, naturaliter, exponi debet. i. iniustè, ciuiliter. i. iustè. Vel aliter põt exponi, naturaliter. i. corpore, ciuiliter, aĩo, d. l. j. §. siue aũt, utraq; tñ naturalis, ut pro-

30 baui, & ĩ. probabo. ¶ † Quartò tex. in l. acquiritur. ff. de acq. rerũ do. ubi dr̃ ꝙ naturalr̃ possessio non cãt effectu præscriptionis, ergo est ciuilis quæ cãt, ergo duæ. rñdent Senen. ꝙ ista qualitas, ꝙ altera pariat effectũ præscriptionis, altera nõ, nõ facit eas differre specie: patet, quia possessio iniusta non cãt præscriptionẽ, iusta uerò sic, c. fi. ĩ. de pręscrip. & tñ possessio iusta & iniusta non differunt spẽ, d. §. econtrario. Vel clarius rñdetur, ꝙ naturalis nõ parit effectũ ꝑscriptionis, qñ non est uestita vestimento iuris, al's

31 sic. ¶ † Vltimo omissis alijs vr̃ tex. in l. quemadmodum, in uersic. nulla possessio. ff. eo. Sol. Dictio, nulla, præsupponit plures possessiones. differentes numero, non spẽ. ¶ Vltima opi. Azo. ꝙ sit una tm̃ naturalis, quæ fomentata a iure, illa eadem dr̃ ciuilis per approbationẽ vel extẽsionẽ, sicut dicimus ꝙ ius naturale extensum a iure ciuili dr̃ ciuile. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iu. sic dicimus hæreditatẽ ex testõ delatã obuenire ꝑ iuris approbationẽ, l. lege obuenire. ff. de uerb. sig. Et pro ista opi. omissis leuibus, adducitur tex. in l. 3. §. gña, ver. & in summa unũ genus est, ff. eo. intelligendo vnũ genus. i. vna species, qa illud, qđ Logici appellãt speciem, Iuristæ genus dñt, ẜm gl. in l. 2. §. mutuo. ff. si cer. pet. est uerũ, ꝙ dat alius intellectus ad illũ tex. ꝑ Bart. & sequaces, sed non trãsit sine cauillatione. ¶ Scdõ tex. in l. qui bona. §. j. ff. eo. vbi dr̃, nemo incũbens aĩo & corpore possessioni, &c. pondera ꝙ incũbens aĩo & corpore alio nõ obst. possidet ciuilr̃ & naturalr̃. l. 3. in prin. ff. e. & tñ ille tex. dicit incũbens possessioni in singulari. Nec ob. si dixeris, ꝙ loq̃tur in genere, qa rñdet̃, genus non reperi tur in esse, licẽt diffiniat̃, ẜm Bal. in rub. C. q admit. vnde possessio ni in gñe nõ est possibile incũbere. ¶ Tertiò induco tex. in l. j. §. siue aũt, ff. de ui, & ui ar. ubi dr̃ ꝙ deiecto a ciuili possessione datur interdictũ unde ui. verũ si non esset naturalis ẽt qũo ui adẽpta diceret̃? Vel sic, per interdictũ uñ ui, is qui aĩo possidebat, recuperat possessionẽ, toto tit. ĩ. de restit. spol. si ergo illa possessio esset ciuilis tm̃, solũ restitueretur ad illã ciuilẽ, ergo spolians remaneret in naturali, quod est puerile dictũ, & ɔ l. j. C. si per vim,

32 uel alio modo. ¶ † Quartò possessio ciuilis est propriè possessio ẜm oẽs, ergo naturalis, & ɔñr pedũ positio: aliàs non esset propriè, arguẽdo ab etymologia negatiuè. l. 2. §. appellata. ff. si cert. pet. & si dixeris, ubi est positio pedũ. cũ sit absens a cõspectu rei? rñdeo ꝙ dr̃ possessio a pedibus. i. a qualibet parte corporis, uerũ absens hẽt aĩum positũ in re, ergo &c. ¶ Quintò sic, insistens in re nolens possidere, perdit possessionẽ naturalẽ solo aĩo, ergo ẽt naturalis solo aĩo retinetur: nã si essent duæ, una naturalis, quæ corpore; alia ciuilis, quæ aĩo, certè insistens nõ perderet naturalẽ solo aĩo, cu ius ɔriũ dixit tex. in l. 3. §. in amittenda. ff. eo. Retenta opi. Azo. insurgit dubitatio, an ciuilissima possessio dicat̃ naturalis, aut species separata? vr̃ ꝙ non sit naturalis, quia nũquam fuit apprehensa corpore, & ideo pro ea nõ cõpetit interdictũ recuperandæ, ẜm cõem. In ɔriũ facit, quia ciuilis aĩo retenta dr̃ naturalis, vt s̃. probaui, ergo ciuilissima aĩo acquisita & legis auxilio, vr̃ naturalis. ¶ Secundò pro ista parte facit l. 3. in prin. ff. e. arguẽndo de parte ad totum. ¶ Tertiò facit, ubi possessio est apud aliũ, solo uerbo illius constituentis se tenere transfert naturalis in eũ, cui fuit constitutũ. l. certè. ff. de precar. ergo ubi est uacans possessio, verbo legis ẽt naturalis uideretur posse trãsferri in ha-

33 bentẽ aĩum acquirendi. cogita tñ. ¶ Quartò † quæro, an sint alia accidentia possessionis? rñdeo infinita. l. 3. §. gña, ff. eo. ergo quędam utiliora referam. ¶ Primò alia est possessio uacua, alia non.

34 † Possessio uacua dr̃, quæ a nemine aĩo, uel corpore occupatur, secundũ gl. Bar. & alios in l. fi. C. unde ui. & ideo uenditor obligatus tradere uacuã possessionẽ non liberatur, si tradat possessionem, in qua sit missus alius cã rei seruandæ. l. 2. §. uacua possessio. ff. de act. emp. tradunt Pan. & alij in c. cũ Ioannes eremita. ĩ. de fi. instr. Idẽ nõ dr̃ vacuã tradere, qui non tradit tutã, ẜm Bar. in l. rõ. §. i. de act. emp. per tex. in c. Pisanis, ĩ. tit. j. quod ego intelligo tutã a se, non ab alio, ẜm Bal. in l. fi. C. de pact. inter emp. & uend. & intellige tutã a se & ꝑꝑ se. vñ qui tradit possessionẽ aditã, uiolenter ur̃ uacuã tradere, ẜm Ang. & Mod. in l. in conuentionali-

35 bus. §. si rẽ uacuã. ff. de uerb. obl. † an aũt teneat̃ tradere cũ fructibus, tex. est ꝙ sic in l. si stipulatus, in princ. ff. de usu. qđ intellige, ut per gl. in d. l. rõ. §. j. Alia est possessio plena, alia semiplena, ut declarat gl. Inst. de. §. quod aũt, in uerb. uacantis, q̃ dicit singularẽ Ang. in d. l. si me in uacuã. ff. eo. tit. & do. Ias. Inst. de act. §. actionũ, col. 20. sed an teneat̃ is, qui promisit tradere plenam &

36 uacuã, tradere † ẽt liberã ab omni seruitute? dic ꝙ non, ẜm Bar. in l. Meuius, §. fundo. ff. de leg. 2. & in d. l. 2. §. j. & ideo practici Notarij hodie apponunt clausulã magis prægnantẽ, uidelicet, promittens tradere plenã, uacuã, liberã, & expeditã, quæ quanti sit effe-

37 ctus, patet ex prædictis. ¶ † Alia est possessio colorata, alia nõ colorata: colorata possessio dr̃ apud eum, qui possidet ex titulo cõcesso ab habente potestatẽ conferendi, sed ꝑꝑ defectũ ipsius recipientis, uel aliã similẽ cãm, titulus est minus iustus, exemplum

38 in c. cũ nr̃is, de concess. præb. ¶ † Non colorata uerò dr̃ apud eũ, qui sine ullo titulo possidet uel cum titulo, quo fuit per sñiam iuris uel hominis priuatus, licẽt non sit secuta amotio. ita declarat Imo. in d. c. cum nostris, col. 12. & Lap. alleg. 16. per totum. & istud est utile ad intellectũ. d. c. cum nostris. ad cuius declaratio-

39 nẽ, uide plenè Fel. in c. in nostra, corollario 36. de rescri. ¶ † Alia est possessio pacifica, alia non. Dr̃ pacifica super qua nulla mota fuit controuersia iuris, uel facti in iudicio, uel extra, ẜm glo. Pau. & Car. in cle. gr̃æ, de rescr. gl. & Arch. in c. commissa, de elec. li. 6. Gem. consi. 78. inc. Formatur. col. pen. & fi. & consi. 82. col. j. quod no. ad regulam de trien. possessore. & ad iura loquentia de paci-

40 fica possessione. ¶ † Quintò quæro quot modis in iure sumatur possessio? tres significationes supra exposui. Quarta ponitur ꝑ detentatione. l. communi, §. neque. ff. commu. diuid. cum simil. Quintò sæpe ponitur pro corpore, seu ipsa re, l. interdum, ff. de uerb. sign. l. 2. C. de proba. l. locum, C. de omni agro deser. lib. 11.

l. filij.

l.filij.§.fi.ff.ad munici.c.officij.vbi Pan.de pœn.& remiſ.c.ad noſtram.vbi Pan.in j no.de iureiu.c.conſultationibus, ubi Barb. in vlt.no.de offi.deleg.c.poſſeſſiones,de reb.eccl. non alien.c.quoniam frequenter.§.quod ſi ſuper reb.vbi Abb.s.ut lite non conteſt.Hinc dicit D.Ant.in c.quod ad ſedem,col.j.ꝫ.titu.prox.ꝙ ſi teſtator legat alicui poſſeſſionem ſuam,intelligitur legaſſe proprietatẽ, & non ad ſuſtinẽdos libellos ſi ſit petita reſtitutio poſ-
41 ſeſſionis,ut intelligatur ẽt intẽtatum petitorium. ¶Sextò† quæro,quid ſi proprietas.do.Iaſ.in §.omnium,col.9.Inſt.de act.dicit, quòd Pau.de Elea.hic ſic diffiniuit. Proprietas eſt dñium multis modis quæſitum . quidã hic impugnant, quia diffinit originem, non eſſentiã.mihi ẽt non placet, quia præſupponit ꝙ dñium in in generẽ & proprietas ſunt idem, quod non eſt verũ ſimpl'r loquendo.l.proprietatis dñium,C. de prob. l.ſi procurator,j. ff. de acq.rer.do.& ſi tu quæras in quo differunt, rñdet Bald.in c.j.§.j. de inue.de reb.alie.fact.ꝙ ſignificatio proprietatis eſt magis nu
42 da & ſtricta,ꝗ̃ ſignificatio dñij.¶† Dñium.n.comprehendit tam utile,ꝗ̃ directũ.l.4.ff.de vſufr.Proprietas uerò comprehendit ſolum directum,quaſi propriè tua.& alibi dicit Bal.ꝙ iſtud nomẽ, proprietas,eſt adeò directum,ꝙ nunquã obliquatur,ita Bal.in l.
43 cum res.C.de prob.in l.pen.col.2.C.ſi a non compe.iud.¶† Aliter attentarunt diffinire Valent.dicẽtes, ꝙ proprietas eſt ius rei cohærens,& uni ſoli competens.ponunt ius tanquam genus,cætera tanquam differentias.dñt.n.rei inhærens,ad differentiã dominij adhærentis perſonæ,ad quam ſpectat, ſ'm Io.Fab.& do.Iaſ. in d.§.oĩum.per tex.in l.ſi tibi.ff.quemadmo.uſufr.amit.& ſequitur Soc.in pulchro caſu, conſ.176.col.pen. dñt ſemper uni ſoli competens,ad drĩam directi dñij, quod pôt eſſe apud plures inſolidũ,uidelicet apud unũ in uniuerſo, apud alium in particulari,vt dicit Bar in proœ.Digeſt.& in l.j.§. per hanc. ff.de rei uend. cum ſi.Aut nõ intelligo,aut credo iſtos æquiuocare. pro clariori demonſtratione ꝑmitto, ꝙ proprietas dupl'r pôt ſumi.Aut ꝓ directo dñio.c.j.vbi Abb.in 2.no.ꝫ.eo.l j.§.huius aũt.ff.uti poſſid.Aut ꝓ ſubſtantia,ſeu corpore ipſius rei.d.l.ſi tibi. vbi utrunque probatur,& declarat Sal.in d.l.ꝓprietatis.Hoc præmiſſo infero,ꝙ iſta diffinitio non eſt iuridica,in quãuis partẽ capiat proprietas.ſi.n.ſumatur ꝓ directo dñio,tunc falſum erit, ꝙ rei cohæreat,& ꝙ uni ſoli competat,ut ipſimet Valen.de dñio cõcludũt. ſi uerò capiatur ꝓ corpore,ſeu ſubſtãtia rei, falſum erit dicere ꝙ ſit ius,Inſt.de reb.cor.in prin. Quid ergo dicẽdũ?arbitror neceſſe prius ſcire,quid ſit dñium,& quotuplex ſit. & his cognitis patebit,quid ſit proprietas,& pro pleniori intelligentia præmitto, quòd habemus plura,quorum unũ non eſt aliud,& tñ oĩa concurrunt circa eandem rem. Habemus primò ipſam rem corporalẽ ſeu ſubſtantiã rei,& iſtud conſiſtit in facto:habemus ẽt rem incorporalẽ, putà electionẽ,& ꝑntationẽ.Itẽ proprietatẽ nudã, item vſumfr.item poſſeſſionem,itẽ dñium:& hic aduertendum, quia habemus dñium, itẽ quaſi dñium , itẽ dñium directũ item utile. Dñium aliqñ ſumitur largiſſimè,aliqñ ſtrictè, & propriè. largiſſimè comprehendit ẽt iura incorporalia : unde qui habet uſumfr.uel aliquam ſeruitutem,pôt dicere ſe habere dñiũ illius iuris,l.qui uſumfr.ff.ſi uſuſfru.pe.gl.in l.naturaliter.§.nihil cõe, ff.eo.l.4.ff.de uſufr.declarat Bar.in l.qui uſumfructum , ff.de uer. obl.Alibi dicit gl.in l.ſi longius,in ult.glo.ff.de iud. ꝙ poſſumus dicere nos habere dñium actionum:& dicit Pau.de Ca. in l.ſi qs vi.§.drĩa ; ꝙ poſſumus dicere habere dñiũ poſſeſſionis , ſed iſtud eſt impropriè,& propterea ꝓ iurib.incorporalib. non competit directa,nec utilis rei uendicatio,ſed datur confeſſoria,uel negatoria.§.æquè,Inſt.de act.l.ſi ſeruus,ubi Bar.latè.ff.de no. ope.nũ.
44 in c.cũ eccleſia Sutrina,ꝫ.eod. ¶† Dñium uerò propriè cadit in reb.corporalib. & iſtud ſtatim diffiniam . Quaſi dñium dr̃ illud, quod habet bonæfidei poſſeſſor,hñs titulum a non dño, c.abbate,§.cæterum,de re iud.in 6.& pro iſto dño competit Publiciana,ff.de Publ.act. per totum. Vtile uerò dñium, ſ'm Bart.in d.§. drĩa eſt duplex.vnũ qđ recognoſcit directum, alterũ qđ aduerſatur directò,& ſ'm Sal.in l.traditionib.C.de pac.eſt aliud tertium utile,qđ eſt ſimile directò,& ſequitur Ale.in d.§.drĩa.utile qđ recognoſcit directum,hñt emphyteutæ,uaſalli, ſuperficiarij , & ſimiles.l.j.§.quod aũt.ff.de ſuperfi.l.j. §.fin. ff.ſi ager uecti.uel emphy.peta.ubi dr̃,ꝙ iſti hñt utilẽ rei uendicationẽ, & iſtud appellatur dñium inferius,directũ uerò dr̃ principale,auct.ſi uerò dominus,C.de hæret.ſ'm quod ꝯriatur directò,habet is qui præſcripſit rem, nam ex præſcriptione, ſ'm *cõem* ſententiam acquiritur vtile dñium,ſ'm gl.Bar.& alios in auct.niſi tricennale,C.de bon. mater.exceptis nouem caſibus,quib.acquiritur directum,quos uide per Fel.in rub.ꝫ.de præſcri.col.j.& trib.ſeq. dr̃ aũt ꝯriari directò,qa ſi directus dñs agat,repelli pôt exceptione præſcriptionis.l.ſi quis emptionis.C.de præſcrip.30.uel 40.ann. & ex hoc habetis colligere intelligentiam ad duas gl. uidelicet glo.in l.3.§.ex plurib.ff.eo.& in l.ſi ædes,j,§.j.ff.de ſeruit.urb.præd. quæ dñt, ꝙ utile acquiſitum ex præſcriptione occidit directum, debet intelligi.i.impedit effectum directi , non aũt ꝙ penitus extinguat. & & ſi tu quæras,quæ utilitas reſultet ex hoc ? reſpondeo maxima. nam ſi res præſcripta deueniat ad manus tertij , directus dñs ratione ſui directi dñij,adhuc exiſtentis in rerũ natura, poterit ſuã rẽ uendicare ab illo tertio.¶ Itẽ ſi res præſcripta deueniat ad manus ipſius directi dñi,non poterit ab eo vendicare per illum,qui præſcripſerat, ut eſt caſus ſ'm intellectum Io. *cõiter* approbatum in d.l.ſi quis emptionis.¶ Tertium utile † dñium directo ſimile,
45 non recognoſcens,nec ꝯdicẽs habet is, cui ceſſa eſt rei uendicatio a directo dño,iuxta tex.in l.fi.C. de hære. uel act.uẽd. Iſtud dependet ab alio dubio,an per ceſſionẽ rei uendicationis transferatur utile dominium.& Dy.iſtud examinat in reg.pro poſſeſſore.ꝫ.de reg.iur.concludens ꝙ non.& ſequitur Sal. in l.j.in ult. q.C.de act.& obli. reuocans hic,quod dixerat in d. l. traditionib. Similiter ſciẽdum eſt, ꝙ habemus quaſi dñium directũ, & quaſi
46 vtile.† Quaſi dñium directum eſt illud,quod habet is,qui habuit titulum a non dño pleno iure,de quo. ſ̃.dixi. Quaſi dñium utile dicitur illud, quod habet is,qui accepit rem in emphyteuſim,vel in feudum a non dño,ſ'm Alex.in d.§.drĩa, col.4. Iſtis ſic delibatis,uenio ad diffinitionem dñij.Dominium,ſ'm Bar.& *cõiter* ſcribentes in d.§.drĩa,eſt ius de re corporali perfectè diſponendi,niſi lex prohibeat.Dixi ius,ad drĩam corporis ipſius rei . Dixi de re corporali,ad drĩam dñij improprij,de quo ſ̃.dixi.Dixi perfectè diſponendi,quia iu re ſua quilibet eſt moderator & arbiter. l.in re mandata.C.manda. Dixi niſi lex prohibeat, propter res minorũ alienari prohibitas ſine decreto.toto ti.ff.de rebus eorum.Iſtam diffinit:mordet Aret.quia emphyteuta & uaſallus non poſſunt liberè diſponere de utili dominio.l.ſi.C.de iu.emphyt.& de prohib.feu.alie.per totum. & propterea dixit addendum diffinitioni,ſaluo iure tertij.Tu conſidera, ꝙ Bar. uoluit diffinire uerum, & proprium dñium,ſed utile dñium emphyteutæ & uaſalli non eſt uerum dñium,ſ'm Bar.in l.j.ff.eo.& ibi do.Iaſ.col.13.dicit notandum, inferens ꝙ petens rem ſibi adiudicari ratione ueri dñij non obtineret probando ſe emphyteutam , uel uaſallum, quod ultimum credo falſum per illud, quod dñt Pan.& Fel.in c.conqueſtus,de ſo,comp.& ſ̃.retuli.Vel aliter poteſt rñderi,ꝙ illa ultima uerba,niſi lex prohibeat,tollunt fundamẽtum Are.Aduerte tamen,quia poſſet dici ꝙ illa uerba,niſi lex prohibeat, nõ debuerunt de neceſſitate apponi , per ea quæ dixi ſ̃. in diffinitione poſſeſſionis.vnde remotis illis uerbis, dico diffinitionẽ bonam. non ob.arg.tit.de rebus eo.& l.fin.de iure emphy. cum ſim.quia licèt requiratur certa forma in diſpoſitione,propter hoc nõ obſtat,quin dicatur libera facultas diſponendi.l.j.C.de ſacroſan.eccle.l.hac conſultiſſima.C.de teſt.& Inſtit. de exhære.lib.in princ.
47 ¶† Eodem modo diffiniri debet proprietas,capiendo proprietatem pro dño . ſi autem capiatur pro corpore rei , tunc patet ad ſenſum,quid ſit eodem modo,ſicut dominium largiſſimè ſumitur pro dominio iurium incorporaliũ,ita proprietas. & hoc modo capitur in iſta rub.iuncto.c.cum eccleſia Sutrina,ꝫ.eo.Eodẽ modo eſt reperire quaſi proprietatem . dr̃ aũt quaſi proprietas tripliciter.Primo caſu proprietas in iuribus incorporalibus.c.fi. & ibi Pan.in 5.no.ſ̃.de iud. Secundo in locis ſacris & religioſis, pro quib. competunt interdicta habentia annexam cãm quaſi proprietatis.l.3.§.quædam.ff.de interd.Tertiò hñs titulum a nõ dño,pôt dici habere quaſi proprietatem.i.quaſi dñium, ut ſ̃.dixi.Habemus inſuper dñium plenum .i. rem cum uſufr cauſali.l. qui uſumfructum,cum gl.ff.de uer.obl.ita ẽt habemus proprietatẽ plenam quod idẽ eſt.l.fœminæ. §.illud, & ibi Bal.per illum
48 tex.dicit ſe rñdiſſe Pontifici, C.de ſecun.nup. ¶† Nuda aũt proprietas dr̃ nudum dñium ab uſufructu ſeparatũ.l.ſi fructuarius, ff.de uſufr.quemad.ca. l. ſi cuius. & l.æquiſſimum.§.fructuarius. ff.de vſuf.in dubio appellatione proprietatis intelligimus de nuda,ſ'm Fel.in c.Rodulphus,uer.territorio.ſ̃.de reſcr.Habemus inſuper dñium directũ & dñium utile , tñ habemus proprietatem utilem,quia repugnat ſignificato proprietatis,per ea quæ ſ̃.dixi. & iſta eſt drĩa inter proprietatẽ,& dñium . Propterea infert Bal. in l.2.ff.de condi. inſt. ſi in libello concludatur proprietatem ad libellantem ſpectare,ſi probet poſtea ſe emphyteutã,debet ſuccũbere,quia non eſt dare ꝓprietatẽ, niſi directã, ſecus ſi dixiſſet dñiũ ad ſe ſpectare.ſequitur Ale.conſ.159.In cã & lite,col.fi.vol. 5.& d.Iaſ.in l.traditionibus, C.de pac. & in l. naturaliter.§.nihil cõe.col. 2.ff.eo.ſed ꝯriũ tenet idẽ do.Iaſ.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§. item ſi iurauero,ff.de iureiur.& d. Alex.in l. ſi finita, §. ſi uectig. col.2.ff.de dam.inſe.& in d.§.drĩa,col.fi.& iſta opi. placet, ubi ex alijs narratis in libello apparere poſſet, ꝙ egiſſet tanquam emphyteuta, prout loquitur Alexan. in d.§.ſi de uectig. debent .n.
49 uerba deſeruire intentioni,c.ſecundò requiris, ꝫ.de appe.¶† Septimò quæro, quæ ſit cauſa poſſeſſionis & proprietatis ? Rñdet Bal.hic, ꝙ cã poſſeſſionis & proprietatis pôt dupl'r conſiderari. Primò ex parte ante pro cã cauſante. & iſto modo dñiũ eſt cauſa poſſeſſionis,qa ſi ſum dñs,poſſum uendicare,§.aliæ Inſt.de ac. & eꝯ,cã dñij eſt ipſa poſſeſſio, quia ex ipſa poſſeſſione mediante præſcriptione & uſucapione cauſatur dñium . ſed cõſidera quõ ſit poſſibile,ꝙ mutuo ſe inuicem producant. fortè conſiderando dñia & poſſeſſiones tãquã diuerſas numero,ceſſabit difficultas.Secundo modo pôt cõſiderari ex parte poſt ꝓ cã cauſata , & tunc dñium , uel uſucapiendi condõ erit cã cauſata ab ipſa poſſeſſio-

50 sessione.l.ex empto,ff.de act.emp.¶†Octauò,quæ sit cã,& quotuplex sit:longa esset disputatio & impertinẽs,iõ me remitto ad Pau.& ad apostillãtes ad eũ in pꝑ.s̃.col.7.& ad gl.& scrib. in rub. ff.de cõd.& dem.& Bar.in l.vbicũque.ff.de interr.act.col.j.vbi dicit,ꝙ cã est,ad cuius esse seqtur aliud. Aliter ẽt diffinit Bart.in l.
51 demõstratio falsa.§.qđ aũt.ff.de cõd.& dem. ¶†Nonò q̃ro, q̃uo sumat̃ verbũ,cã,in rubr.nr̃a? Lanfr. Oria.hic r̃ndet, ꝙ ponit pro qõne seu ꝯtrouersia,& sic stat largè,ſm gl.in l.cãs.C.de trãsa.Tu uerò ꝯsidera ꝙ in duob.Oria.vr̃ errare. Primò,dũ dicit ꝙ cã propriè est post lit.cõt.Cõtrariũ firmat Alex.in prin.C.de iud.Contrariũ ẽt tenet Fel.in c.sup qõnũ,in princ.& in §.j.ꝑ illũ tex.s̃.de offi.dele.& ibi Barb.inducit ad q.statutũ disponit,ꝙ absente aduocato cãæ nõ ꝓcedat̃,sed sint feriæ,tũc pp absentiam aduocati erunt feriæ lite ẽt nõ ꝯtestata,& ꝓbatur in c.forus,de ver.sig.Secũdò vr̃ peccare,dũ vult,ꝙ qõ dicat̃ tã ante q̃ post lit.cõt. nã contrariũ tenet Bar.in l.amplius nõ peti,ff.rẽ ra.hab.dicẽs ꝙ verbũ, qõ,prolatũ a lege intelligit̃ lite cõte.alle.l.4.cũ gl.C.finiũ reg.tñ pro opi.Ori.vr̃ tex.in l.si tibi.C.de libe.cau. Cæteras sigñationes horũ verborũ & similiũ nõ ꝓsequor,qa impertinẽtia sunt,& ui-
52 deas Mod.hic, & in d.l.cãs, ubi plenissimè. ¶†Decimò q̃ro q̃uo cõtinuet̃ rubrica ad ꝓcedẽtẽ:r̃ndet plurib. modis. Primò ꝑ Pan. hic post Gofr.& ista est cõis.Alio mõ ſm Host.in Sum. Alio modo ſm Nouissimos hic,sed qa modicæ sunt utilitatis,& de natu-
53 ra ꝯtinuationũ diximus.s̃.in rub.de iud.iõ nũc trãseo.¶†Vndecimò ꝓ intelligẽtia q̃ro,qđ sit iudiciũ possessoriũ,& qđ petitoriũ? r̃ndeo,possessoriũ dr̃,ubi de possessione tractat̃. Petitoriũ uerò,
54 ubi de dñio.l.is q̃ destinauit.ff.de rei vẽd.¶†Duodecimò & ultimò q̃ro,quotuplex sit iudiciũ possessorium? r̃ndeo, triplex,§.sequẽs,Inst.de interd.declarat gl.in c.pastoralis,ĩ.eo.Sed aduerte, quia addẽdũ vr̃ quartũ,uidelicet iudiciũ cõseruãdæ.l.3.§.missũ, ff.de Carb.edic.& in l.j.C.eo.de Carb.edic.& ita dicit Bal.in c.fi. de prohib.feu.alie.per Fed.arguẽs Imperatorẽ in d.§.sequẽs,de diminutione.Reperio ꝙ Lud.Ro.& Alex.in d.l.j.dũt,ꝙ iudiciũ cõseruãdæ includit sub interdicto retinẽdæ.Sed tu considera,ꝙ interdictũ retinẽdæ dat̃ inter duos ꝯtendentes se possidere,§.retinẽdæ,Inst.de interd.sed iudiciũ ꝯfirmãdæ,de quo in d.l.j. datur etiã si aduersarius nõ ꝯtendat se possidere,ut ibi dicit.Item istud iudiciũ cõfirmãdæ r̃r ꝯuenit ꝓ turbatione,q̃ fit in iudicio,ut declarat d.Ale.in l.si finita,in prin.col.pe.& fi.ff.de dam.infe.& cõsi.5.col.fi.uol.2.Pau.de Ca.cõs.307.In cã capturę.Dec.ꝯsi.192.In cã,q̃ agitat̃,col.fi.Relinq̃t ergo ꝯcludẽdũ,ꝙ iudiciũ ꝯseruãdę sit diuersum a iudicio retinẽdæ,qđ dat̃ ꝓ molestia & turbõne exiudiciali.Saluãdo Imperatorẽ possumus dicere,ꝙ loq̃tur de interdictis,& ista sunt tria. verũ istud iudiciũ cõseruãdæ,licèt sit possessoriũ,est extraordinariũ,non tñ est interdictũ,igitur &c.& ita ad laudẽ 12.Apl̃orum, ex istis 12. qõnib. sit expedita ista Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Inuocatio Spiritussancti in electione nõ est de solemnitate substantiali,nec de iure,& eius omissio non uitiat electionem.*
2 *Omissio Crucis in inuentario,non uitiat inuentarium.*
3 *Electio dicitur unanimiter celebrata,quando nullus contradicit.*
4 *Ecclesia secularis potest dici conuentualis de iure, & proprietate uocabuli.*
5 *Electio Episcopi, & similiter cuiuslibet alterius prælati spectat ad Capitulum illius ecclesię,ad quam eligitur.*
6 *Confirmatio habet uim diffinitiuę sñię cõtra contradictores, uel contumaces.*
7 *Iudex non debet admittere libellos contrarios.*
8 *Sententia potest ferri pro clericis sine libello super exceptionibus.uel sub petitione canonicorum.*
9 *Quasi possessionem iurium incorporalium perdendi modus.*
10 *Testium fidei detrahunt tria.*
11 *Quasi possessio actus collegialiter exercendi,est apud collegium,seu apud omnes,ut uniuersos,non ut singulos.*
12 *Electio facta exclusa, uel contempta maiori parte, mero iure ualet.*
13 *Consensus simultaneus & collegialis requiritur in his, quę spectant ad plu-(res ut uniuersos.*
14 *Querela quid sit.*
15 *Processus & sententia absque libello coram Papa ualent.*
16 *Spoliatus agens rei uendicatione contra spoliantem tenetur probare se fore dominum,aliàs succumbit.*
17 *Victoria cum uictoria debet compensari.*
18 *Exceptio spoliationis, an impediat spoliatorem agentem.*
19 *Libellus generalis & incertus, ualet si ex probationibus appareat, quę actio fuerit proposita.*
20 *Sententia debet esse conformis libello.*
21 *Sententia lata super deductis incidenter per modũ causę præiudicat ita demũ in alio iudicio, ubi de illo incidenti principaliter agitur, si sit plenè cognitũ.*
22 *Veritas coram Papa potius attenditur, quàm iudiciorum ritus.*
23 *Mutatio uoluntatis non presumitur in dubio.*
24 *Filius, qui possedit bona post mortem patris, presumitur in possessione perseuerasse usque ad mortem.*
25 *Verba preteriti tẽporis in aduersario maximè dicuntur abnegatiua presẽtis.*
26 *Possessio de preterito, an presumatur ex possessione de presenti.*
27 *Possessio solo animo amittitur.*
28 *Nemo compellitur subire iudicium rei uendicationis.*
Et an, & quando liceat cuilibet dicere se non possidere. nu.29.& 30.
31 *Homicidiũ si aliquis se commisisse fateatur ad sui defensionẽ, si nõ cõstet de homicidio aliter, quàm per suã confessionem, non erit puniendus pęna capitis.*
32 *Spoliato agenti possessorio recuperandæ sufficit probare, quòd aliquando possedit ante spolium, licèt non probet quòd possideret in die spolij.*
33 *Dictio, tunc, deuotat extremitatem temporis.*
34 *Probatio præsumpta non sufficit ad conuincendum aliquem de delicto.*
35 *Possessio ꝓsumitur cõtinuata, quãdo allegãs continuationẽ possidet de ꝓsenti.*
36 *Nemo præsumitur delinquere.*
37 *Asserenti etiam ea, quæ consistunt in animo suo, non creditur, quando alia præsumptio est in contrarium.*
38 *Probare initium possessionis, & allegare possessionem de præsenti, sufficit ad probandam præscriptionem.*
39 *Quasi possessio iurium incorporalium nunquam acquiritur per actus, qui fiunt iure familiaritatis. & nu.40.41.*
42 *Rusticus, qui longo tp̃e soluit alicui nobili unũ par caponũ singulo anno nulla cã adiecta; si cessat soluere, nobilis non habebit aliquod remediũ possessoriũ.*
43 *Quasi possessio iurium incorporalium nũquam acquiritur per actus, qui fiunt iure facultatis. Et ibi habes pulchra exempla de aqua, quæ per fundũ meum descendebat in puteum alienum. Item de molendino, de furno, de macellario, de tabernario, de religiosis, qui lõgo tempore soli quæstum fecerunt in aliqua villa. nu.44.45.46.47.& 48.*
49 *Quasi possessio incorporalium acquiritur per actus, qui fiunt iure suo. Et quo modo cognoscatur, an actus fiat iure suo, aut iure facultatis, uel iure familiaritatis. nu.50.*
Et an per unicum actum acquiratur ista quasi possessio. nu.52.
51 *Populus licèt nunquam iuerit ad uenandum, non tamen dominus loci dicitur esse in quasi possessione uenationis, nisi uolentes uenari prohibuerit.*
53 *Quasi possessio seruitutis tigni immittendi per immissionem unius tigni in parietem tuum, acquiritur.*
54 *Quasi possessio iuris collectandi probatur per unicam solutionem collectæ.*
55 *Quasi possessio non acquiritur per unicum actum, qui solet fieri promiscuè.*
56 *Quasi possessio per unicum actum, imò per plures, imò mille, qui communiter solent fieri iure familiaritatis, & amicitiæ, non acquiritur.*
57 *Exercitiũ circa præparamẽta ad usũ, sufficit ad acquirendã quasi possessionẽ.*
58 *Inductio in possessionem, an referatur ad translationem iuris, patientia uerò ad translationem quasi possessionis.*
59 *Publiciana, an competat pro seruitutibus constitutis per traditionem.*
60 *Quasi possessio, an acquiratur per solã traditionẽ, an requiratur usus cum pa-(tientia.*
61 *Quasi possessio seruitutis, an acquiratur per precarium.*
62 *Quasi possessionem iurisdictionis acquirit Proconsul per solum ingressum prouincię absque alio usu.*
63 *Quasi possessio iurisdictionis acquiritur, & retinetur per erectionẽ furcarũ.*
64 *Vsus solus ad acquirendam quasi possessionem, an sufficiat.*
65 *Scientia uasalli, uel emphyteutæ, uel directi domini, an sufficiat ad acquirendam quasi possessionem.*
66 *Scientia unius ex pluribus habentibus rem communem, an sufficiat ad acquirendam quasi possessionem.*
67 *Præscriptionem allegans tanti temporis, cuius initij memoria non reperitur, an teneatur probare scientiam, & patientiam aduersarij.*
68 *Iure suo, non iure facultatis seu familiaritatis, an præsumatur quem fuisse usum ex usu tanti temporis, cuius initij memoria non reperiatur.*
69 *Varietas uerbalis tantum, & non substantialis nihil detrahit fidei testium.*
70 *Diffinitio negatiuæ.*
71 *Diffinitio affirmatiuæ.*
72 *Negatiua triplex est.*
73 *Negatiua facti aliquãdo est uaga, aliquando coarctata, aliquando prægnans.*
74 *Negatiua regulariter per rerum naturam est improbabilis.*
75 *Probationem omnem ualidam per sensum corporis fieri constat.*
76 *Testes deponentes super negatiua dicuntur asserere, quod ignorant.*
77 *Testes asseuerantes negatiuam, an possint puniri de falso tanquam periuri.*
78 *Testis, ut possit de falso puniri, oportet ꝙ ꝓbatio falsitatis necessariò cõcludat*
79 *Negatiua probatur octo modis. & nu.80.81.82.83.84.85.86. & 87.*
88 *Testes deponentes super negatiua, debent etiam non interrogati reddere rationem depositionis eorum, aliàs non probant.*
89 *Testibus duobus affirmantibus magis creditur, quàm mille negantibus.*
90 *Quasi possessio iuris eligendi, an acquiratur ex unica electione, & quasi possessio iuris præsentandi ex unica præsentatione. nu.91.*
92 *Sex requiruntur ad acquirendam quasi possessionem cum unica electione, uel præsentatione factam.*
93 *Possessor malæ fidei tenetur ad restitutionem fructuum.*
94 *Possessio ubi est contra ius, præsumitur mala fides.*
95 *Malæ fidei præsumptio ex coniecturis probabilibus tollitur.*
Et illas coniecturas uide nu.96.97.98.99.& 100.
101 *Rerum appellatione ueniunt iura incorporalia.*
102 *Legis natura est determinare realiter, & non disputare uerbaliter.*
103 *Petitorium non absorbet possessorium respectu fructuum.*
104 *Violẽtus dominus rõne uiolentiæ perdit ius, quod habebat in fructib. rei suę.*
105 *Exceptio dolo facis, non obstat agenti possessorio recuperandæ.*
106 *Electio dicitur fructus iuris eligendi extans uiuente electo.*
107 *Legislatori sufficit dicere, ita iure cauetur.*
108 *Doctor debet allegare legem.*
109 *Iudex potest condemnare uictum in expensis non petitis.*
110 *Iudex nulla lista exhibita, nulla probõne facta, põt cõdẽnare uictũ ĩ expẽsis.*

111 *Actione reali, uel perſonali propoſita, utrum intelligatur deductum omne ius ſuum competens de præſenti.*
112 *Actione reali, uel perſonali propoſita, an ueniat etiam ius de futuro.*
113 *Reus an poßit iuſtificare exceptiones ſuas ex iure ſuperueniente.*
114 *Conſenſus quorum requiratur ad inducendam conſuetudinem. Et an conſenſus ſuperioris interuenire debeat.*
115 *Conſuetudo dicitur præſcripta ex ſolo curſu legitimi temporis.*
116 *Actus quot requirantur in inducenda conſuetudine.*
117 *Præſcriptionem cum mala fide non admittit ius canonicum, ſed ius ciuile.*
118 *Contra eccleſiam non præſcribitur, niſi ſpatio quadraginta annorum.*
119 *Res immobiles inter abſentes preſcribuntur 20. annis, inter præſentes x. ann.*
120 *Patientia habetur loco tituli in præſcriptione rerum incorporalium.*
121 *Prohibitus alienare, cenſetur prohibitus ſeruitutem imponere.*
122 *Emphyteuta non poteſt alienare irrequiſito domino directo.*
123 *Argumētū à contrario ſenſu nō debet ſumi, quādo reſultat cōtrarietas iuriū.*
124 *Præſcriptio & conſuetudo quomodo differunt.*
125 *Vſus ſolus ſufficit in conſuetudine inducenda.*
126 *Titulus, an reqratur in preſcriptione ſeruitutis, uel alterius magni p̄iudicij.*
127 *In bonis noſtris, ex bonis noſtris, & extra bona noſtra, quę dicuntur, nu. 128. & 129.*
130 *Electus, uel preſentatus a bonę fidei poſſeſſore, eſt preferendus electo, uel preſentato a uero proprietario.*
131 *Electio facta a proprietario alio exiſtente in poßeßione eligendi cum mala fide, eſt caſſanda.*
132 *Libellus hoc modo conceptus, peto electionem caſſari, quia ad me ſpectat ius eligendi, de iure communi admittitur.*
133 *Preſcripto iure poſtulandi intelligitur preſcriptum ius eligendi.*

CVm eccleſia Sutrina. ¶Iſta decretalis eſt fertiliſſima, & hēt materiā ſubtilē & quotidianā. diuidit, & ſummat, vt p Pan. hic No. primò † ibi, ſicut
1 moris eſt, ꝙ inuocatio Spiritusſancti ī electione
nō eſt de ſolēnitate ſubſtāli, nec de iure, ſed ex laudabili ꝯſuetudine introducta, ut ēt ꝓbat in c. qa pp, ſ. de ele. Circa iſtud aduerte, qa ex hoc inferē, ꝙ eius omiſſio non vitiat eius electionē, & ꝓ hoc adduco quatuor ſiīia. Primò de cōſuetudine in publicatione electionis ſolet decātari hymnꝰ Ambroſij & Auguſt. ſ. Te Deū laudamus, & tñ eius omiſſio nō uitiat electionē, ſ͛m Spe. ti. de cle. §. j. ver. & ꝯñr. & uer. celebrata ſeqt̄ d. Bert. in tracta. de epo, in 9. q. 3. lib. Scđò facit, qa Abb. poſt electionē eſt bñdicēdus, tñ omiſſio bñdictionis nō annullat electionē, ſ͛m Pan. in c. quāto, in 3. col. de of. ord. & Car. in cle. attendētes, in 5. q. de ſta. mon. & Fel. in c. eā te, col. 4. ſ. de reſc. Tertiò facit, qđ dicit Barto. & alij ſequunt̄, in l. fi. §. j. C. de iu. deli. vbi ꝯcludit̄, ꝙ licèt in in-
2 uētario ſit p̄mittēdū ſignū Crucis, † tñ omiſſio eius nō uitiat inuētariū. Quartò facit, in inſtr̄is dēt inuocari prius nomē Dñi, ſ͛m gl. in l. gñali, C. de tab. li. 10. & in Auc. vt p̄pona. no. Impe. in uer. authore, & tñ eius omiſſio nō inualidat inſtr̄m, ſ͛m Bar. in l. ſi qs ex argētarijs. §. ſi initiū, ff. de eden. Pan. in c. j. de fi. inſtr. & iſta eſt cōis opi. ſ͛m Ale. in rub. ff. de no. ope. nunc. col. 4. & rō eſt, qa dñr ſolēnitates leues, quarū omiſſio rl̄r nō uitiat actū. l. j. §. fi. de ven.
3 inſpic. ¶ † No. ſcđò, ꝙ electio dr̄ unanimiter celebrata, qñ nullus cōtradicit, c. bonæ, 2. & c. fi. de poſtu. p̄la. Adde idē eſſe ſi dicatur cōcorditer, intelligit̄ ēt nemine diſcrepāte, c. innotuit, ſ. de ele. in uer. cōcors capituli electio. gl. in c. cupiētes, §. ad hæc, vbi Gem. de ele. in 6. & in cle. ne Romani. e. tit. ꝯ iſtud obſtāt quāplura iura, ꝓ quorū oīum reſolōne videas vſq; ad ſaturitatē Fel. in c. nō pōt ĵ. de re iu. col. antep. & ſeq. Et ultra adde, ꝙ dr̄ vnanimiter facta electio, ēt ꝙ aliqs citatus ad electionē q ex ꝯtumacia nō interfuit, poſtea ꝯdicat, ſ͛m Pan. in c. cū nobis, p illū tex. ſ. de ele. Sed aduerte, qa ꝯ iſtud ob. deciſio Alex. conſ. 124. col. 2. vol. 2. vbi ꝯcludit, ꝙ ſnīa lata p duos arbitros, tertio nolēte ineſſe, nō dr̄ ꝯcorditer lata, & iō ꝯ formā cōpromiſſi, in quo erat ꝓmiſſum ſtare tali ſnīę ab oīb. ꝯcorditer latæ: credo ꝙ deciſio ꝓcedat, qa verbū, concor
4 diter, erat relatū ad oēs res. ¶ Circa tertiū † no. Pan. hēs, ꝙ eccl̄a ſecularis ꝓpriè p̄t dici ꝯuētualis a ꝯueniēdo, c. j. in fi. 15. diſ. & hoc de iure, & de ꝓprietate vocabuli, ſecus de cōi vſu loquendi, quo eccleſiæ religioſorū tm̄ appellant̄ ꝯuētuales. Adde Pan. in c. edoceri, in ult. no. ſ. de reſc. vbi dicit, ꝙ de iure inter Capitulū, & conuentū nō eſt dr̄ia, qa ꝯgregatio clericorū ſecularium ēt pōt dici cōuētus, licèt de cōi uſu loquēdi ꝯuētus dicat̄ ꝯgregatio religioſorū tm̄. Et Capitulū ꝯgregatio clericorū ſeculariū. Scđò adde, ꝙ cōtrariū tenuit Gem. conſ. 131. inci. Qm̄ bñficio, col. 2. vbi decidit, ꝙ ꝯſtitutio Papæ, diſponēs prioratus ꝯuētuales uacare, ſi electi nō fuerint intra ſex mēſes ꝓ moti ad ordines reqſitos, nō cōprehēdit eccl̄ias collegiatas ſeculariū, qa appellatione eccleſiarū cōuētualiū de ꝓprietate ſermonis nō ꝯtinent̄ eccleſiæ clericorū ſeculariū, all. Pan. in cle. j. de reb. ecc. nō alie. Credo deciſio. Ge. verā, ſed eius rōnē falſam: verā, qa uerba illius cōſtitutionis ſunt intelligenda ſ͛m cōem vſum loquendi. l. Labeo. ff. de ſupel. le. l. librorū, §. qđ tñ Caſſius. ff. de leg. 3. & maximè in caſu illo, in quo materia eſt exorbitans & reſtringenda, c. licèt, canon, iuncto c. ſtatutū, de ele. in 6. Falſam verò rōnē p p̄dicta. ¶ Circa quar
5 tū no. dicā ĵ. in apparatu. ¶ † Circa quintū aduerte, qa text. non
cōcludenter ꝓbat, ꝙ electio epi ſpectet ad canonicos tm̄, qa tex. dicit ꝙ ſpectat ad clericos eccl̄iarū cathedraliū, ergo ēt ad capellanos, nā applōne clericorū oēs cōprehendunt̄, c. j. & ibi no. Ab. de iur. cal. in rubro & nigro, ĵ. de ui. & hon. cler. dicatis, ꝙ electio epi ſpectat ad capl̄m eccl̄æ cathedralis, c. in Geneſi c. Cumana, c. cōgregatos, ſ. de ele. ſil̄r de electio cuiuſlibet alterius prelati ſpectat ad capl̄m illius eccl̄æ, ad q̄ eligit̄, d. c. cū dilectꝰ, & ibi no. Ab. in 3. no. ſ. de ꝯſue. & de electio. Archiepi. eſt tex. ī c. bonæ, ſ. de poſtu. pl. & iō Bal. in l. qcunq;. C. de bo. q̄ lib. dicit, ꝙ Ep̄s debet eſſe electiuus, nō datiuus. Contra iſtud no. ob. tex. in c. j. 22. q. 1. vbi dr̄ ſpectare ad Papā. So. ꝓcedit de iure antiquo, ſecus de iure nouo, ita uoluit gl. in c. q̄q̄, de elec. lib. 6. uel aliter poſſet fortè dici, ꝙ ille tex. non ꝓbat, ſed loqt̄ de erectione dignitatis ep̄alis, nō aūt de
6 electione. ¶ † Sextò not. ꝙ ſup eodē facto admittunt̄ libelli ꝯrij, nā canonici petebāt electionē ꝯfirmari a Papa: clerici uerò petebāt ꝯriū. i. infirmari. Circa iſtud nota. aduerte ad quatuor. Primò uī, ꝙ ꝯfirmatio debuerit peti a Metropolitano, c. cū ſit, de ele. in 6. c. cupiētes, inducēdo a ſp̄ali, e. ti. & lib. gl. in c. qm̄, 100. diſt. Car. fatet̄ oppoſitū, & rñdet, ꝙ eccleſia Sutrina eſt uicina Romæ, & ſic hēt Papā in Metropolitanū. Vel aliter poſſet fortè dici, ꝙ ſicut pōt appellari ad Papā omiſſo medio, c. dilecti. 2. ĵ. de app. ita poſſit peti cōfirmatio a Papa omiſſo medio, arg. c. cūcta p mundū, 9. q. 3. Scđò aduerte inquātū. Ab. p̄ſupponit, ꝙ canonici eſſēt actores, iſtud vr̄ ineptè dictū: nā canonici erāt illi, q ſpoliauerāt clericos. qūo ergo, & ad qđ agebāt? Br̄ ſciendū eſt, ꝙ in ꝯfirmatione electionis reqrit̄ cāæ cognitio, & ſic citatio, c. fi. de elec. lib. 6. vnde fortè edicto emanato, clerici ꝯdixerunt, ob qđ Canon. petierūt a Papa ꝯfirmari electionē nō ob. ꝯdictionib. clericorū, vel fortè ad inſtantiā Can. clerici fuerūt citati in ſpē allegaturi, quare electio ꝯfirmari nō deberet, & hoc ad tollēdas diſcordias in futurū. Cōfirmatio. n. hēt uim ſnīæ diffinitiuæ ꝯ ꝯdictores, vel ꝯ cōtumaces, ſ͛m gl. ī d. c. in uerbo, inanes. & In. in c. ꝯſtitutus, de ap.
7 & Ge. conſ. 119. inc. Pūctus, uacante canonia. ¶ † Tertiò inquantū ꝯcludit̄, ꝙ admittunt̄ libelli ꝯrij. In ꝯriū ob. deciſio Inno. in c. cū cōtingat, ſ. de offi. dele. q̄ vult, ꝙ iudex nō debet admittere libellos ꝯrios, eo qa poſſent ſeq diuerſæ ſnīę ſup eo. caſu, & ſeqtur Pau. de Ca. in l. in trib. ff. de iud. & Ang. in l. ſed cū ambo, eo. titu. Imo. hic rñdet ꝙ dictū Inn. ꝓcedit ubi petitiones nō ſunt de directo ꝯriæ, ſed p obliquū, ſecus ſi ſunt directò ꝯriæ, ut hic. & rō eſt, quia iſto ult. caſu ex deciſione unius ſeqt̄ determinatio alterius l. Pōponius, §. ſed & his. ff. de proc. & ideo ſnīa lata ſup vna, iudex erit functus ſuo officio ſup utraque, l. iudex poſtea q̄. ff. de re iud. ergo nō poterūt ſequi diuerſæ ſnīæ, ſecus ſi libelli eſſent ꝯrij per obliquū. Vel al̄r pōt rñderi, ꝙ dictū Inn. ꝓcedat in diuerſa inſtantia: tūc. n. eſt poſſibile, ꝙ ſequātur diuerſæ ſnīæ, ſecus ſi in ead. inſtantia & eod. iudicio, nā tūc ſufficit ferre ſnīam ſup una petitione. & ꝙ admittant̄ libelli ꝯrij firmat Bart. in l. ſi vt proponis. C. qūo & qñ iudex, & in l. ſi expreſſim. ff. de ap. Fe. latè in c. ea q̄, ĵ.
8 de re iu. eſt verū, ꝙ loqt in ſcđa inſtātia. ¶ † Quartò uī, ꝙ libellus clericorū fuerit ſupfluus, nā ēt ſine libello ſup exceptionib. vel ſup petitione Cano. potuiſſet ferri ſnīa ꝓ ipſis clericis, ſ͛m Imo. d. Ant. & Pan. in c. ex cōqōne. ĵ. de reſt. ſpo. per tex. in c. cū ſup. ĵ. eo. ad quid ergo prodeſt porrigere ꝯrium libellum; ꝓ reſolōne uideas. Pan. & alios in d. c. cōqōne, uer. 3. qō. & Rotam dec. 45. in
9 nouis, ſub rub. de prob. ¶ † Septimò nota unum modū perdendi quaſi poſſeſſionem iuriū incorporaliū, uidelicet, ſi quaſi poſſeſſor nō admittat̄ ad exercēdū actū illius iuris, ad idē tex. in c. q̄rela. ſ. de elec. in c. fi. ſ. de iud. in c. ſuborta. ĵ. de re iu. Sed ꝯ opponitur fortiter-poſſeſſio retinet̄ aīo, l. licèt, C. e. & maximè in iuribus incorporalib. qa alteri nō pōt acqri quaſi poſſeſſio abſq; patiētia primi poſſeſſoris aduerſarij. l. quoties. ff. de ſer. Auget̄ difficultas ex dicto Inn. in c. olim. 3. ĵ. de reſt. ſpol. ubi ꝯcludit, ꝙ Ep̄s cui populus denegat obediētiā, nō pdit quaſi poſſeſſionē, ſi reſiſtat eū excōicādo, ergo idē in caſu iſto, in quo clerici retinebāt. Timore huius ꝯrij Bal. in l. 2. C. de ſer. & aqua, facit lōgam diſtinctionē, & ēt Pan. in d. c. olim. Credo, ꝙ ſolō ſit facilis, & ꝙ nulla ſit dr̄ia inter poſſeſſionē rerū corporaliū & incorporaliū. In iſto caſu igit̄ dico, ꝙ oī caſu poſſeſſio retinet̄ aīo, neq; pdit̄ ſine aīo. & dū dr̄ ꝙ reſiſtēs nō hēt aīum pdēdi, ergo alteri nō acqrit̄. concedo ſi ſit talis reſiſtētia, qua mediāte reſiſtēs nō arbitret̄ ſe poſſe repelli, imò ſuſpicet̄ poſſe ꝯſeruare, uel incōtinēti recuperare. l. 3. §. eū q, ff. de ui, & ui ar. & ita ꝓcedit exēplū Inn. uerū ubi reſiſtēs arbitratur ſe poſſe repelli, tūc pdit, & iſtud cognoſcitur, ſi ſit talis reſiſtētia, quę nō ſit apta ad retinēdā uel incōtinēti recuperādā poſſeſſionē. l. clā poſſidere. §. q ad nūdinas. ff. e. & ita loqtur tex. noſter, & iura p̄al. Sed hic cadit dubō, an iſti clerici ꝓ conſeruāda ſua quaſi poſſeſſione potuerint frāgere oſtiū eccl̄æ, in qua fiebat electio? In. c. j. ĵ. de immu. ecc. mouet iſtā qō. & pl̄es ſil̄es, & determinat ꝙ nō. & ſeqt̄ ibi Car. fundamētis, de qb. ibi. Cōtrariū tenēt d. An. & Pan. ibi ea rōne, qa licitū eſt de fcō p uī recupare ſuā poſſeſſ. & ꝓpulſare pſonas aduerſantiū. l. 3. §. eū igr̄. ff. de vi, & ui ar. ergo a fortiori licebit ꝓpulſare oſtia & remouere impedimēta. Vltra eos facit gl. in l. j. §. interdictū, ff. uti poſſi. & in l. j. C. vñ ui. & in §. retinēdæ, Inſt. de interd. q̄ gl. uolūt, ꝙ hñs ciuilē p̄t.

propria

propria authoritate recuperare naturalē, & sequunť cōiter Doc. in d.§.q ad nūdinas. Quid tenedū? posset forte sustineri opi. Inno.p tex.in l.si alius,§.bellissime, ff.qd vi, aut clā. vbi nō licet destruere murū factū in fundo pprio, uel aliū forte ad impediēdū ingressum,nisi ex magna cā, ergo nō licebit frāgere ostia eccl'iæ. Præterea nō vř, ꝙ sit licitū frangere ostia eccl'iæ p iniuria facta a cano.qa non repelleret vim cū moderamine,put dñt l.j.cum gl. C.vñ vi.Cogita tñ.¶Octauò no.†tria detrahētia fidei testiū.s.vacillatio,uariatio,& si qs satageť pbare negatiuam.p intelligētia uideatis Bart.in l.eos,ff.de fal.vbi declarat,ꝙ dña sit inter uariare,& ꝯriari. Vtrū aūt testes uarij pbēt,videatis Fel.in c.cū in tua, ĩ.de test.vtrū aūt ꝯrij,p eūdē in c.cū tu,eo.tit.de test.de tertio dicā ĩ.¶Nonò no.ꝙ dictio taxatiua,tm̄,ponit respū eorū,qb.annectit,cætera verò negat,de quo plenè p Bar.in l.j.& ibi Mod.ff. si quis ius dicen.nō obtēp.& istud no. Pa.hic ad dicta testiū.Pondera,ꝙ vult si testes pducti ex parte can. deposuissēt can. interfuisse tm̄ in electionib.viderent ex hoc ꝯcludere, ꝙ clerici nō interfuerūt, sed ꝯ hoc ob.qa taxatiua nunq̃ excludit ꝯsocios, c.plerumque,cū gl.2.q.7.& gl.in c.submittit,11.dist. Sol.gl.illæ pcedūt in dubio,sed hic sumus in claris,qa articuli, sup qb. testes deposuerūt,tēdebāt ad exclusionē cler.¶Decimò†no.ꝙ pcedētes ad actū,quē habebāt collegialr exercere cum alijs,diuerso iure dñr spoliare alios,si eos nō admittāt,secus si eodē iure.alle. Pan.Inn. in c.qrelā.š.de ele.& Fed.cons.97. Ista sunt obscura uerba,subtilissima tñ.vñ p intelligētia pmitto,ꝙ quasi possessio actus collegialr exercēdi est apud collegiū,seu apud oēs,vt vniuersos, nō ut singulos,l.sed si hac.§.q manumittitur,ff.de in ius uoc. Scdō præmitto,ꝙ is demū dř spoliatus,q erat in possessione.c.cōsultationib.de of.dele. Ex his infert rō, quare vbi plēs eodē iure eligunt, nō dñr spoliare nō admissos,qa oēs eodē iure veniētes reputant vnū collegiū, vñ singuli nō admissi nō pñt dici spoliati, qa non possideāt:non ēt collegiū diceť spoliatū,qa p alios retinet quasi possessio noīe collegij.si verò diuerso iure eligant, licèt quātum ad illū actū videť unū collegiū,qa tm̄ veniunt iure diuerso,reputantur diuersa collegia: & ideo si alij ueniētes diuerso iure non admittent,dicentur spoliati, qa non erit q noīe sui collegij retineat,ꝙ si possessionē. Et ex hoc infert, ꝙ si aliq ex clericis ꝯuētualib.fuissent in casu nostro admissi,aliq ñ:tūc nō admissi, non dicerent spoliati,sed ꝯtēpti,c.ꝙ sicut.š.de ele. bñ facit cōs. Pan.54. Casus cōtingētia,col.fin.in j.par.q tenet ꝙ p pñtationē factā ab vno ex patronis ꝯseruať possessio aliorū,non pñtātiū,& istud ēt uoluit Gem.& post cū Io. An.in c.j.de iurep. in 6.& p præmissis facit l.cōis seruus,ff.de acq.pos.¶Iuxta pmissa dubitat,an clerici dicerent spoliati si eis nō uocatis, canonici processissent ad electionē.Rñdeo bř ꝙ nō,qa possessio maximè in incorporalib.nō perdiť sine aīo,ut diximꝰ š.in 7.no.Et istud tenet Inn. in d.c. querelā,& Cal.cōs.15.tit.de iurepa.ubi dicit,ꝙ si duo bis pñtarūt,& bis fuerit cassata pñtō alia ex cā,q defectu possessionis, si postea alter nō pñtet,nihilominus ꝯseruat, & retinet possessionē:neglig ētia tñ multiplicata induceret pſumptionē depōnis animi, fm̄ Bal.in l.2.col.7.uer.qrit,an negligēs,C.de ser.& aqua.¶Vndeci-

12 mò no.†ꝙ sicut electio facta aliqb.ꝯtemptis mero iure ualet, ita electio facta aliqb.spoliatis,& exclusis. Ego pōdero istū tex.uelle unū,qd est fortius.s.ꝙ electio facta, exclusa, uel ꝯtēpta maiori parte,mero iure ualet, nā uerisiť oēs clerici eccl'arū cōuētualiū ciuitatis Sutrinæ spoliati faciebāt maiorē numerū q̃ can. cathedrales:& tñ dř hic, ꝙ ualuit electio, qd uř mirabile pp c. eccl'a.š. de ele.possūmus dicere ꝙ can.faciebāt dimidiā, & clerici aliā dimidiā,qa noīe collectiuo uocabant, ut in sim̄ dicit Abb. in c.postulatis,col. fi.de concel.pb. & pbať in l.si pr.ubi latè Mod. ff.de vul.& pup.tñ adhuc est hic tex.ꝙ ualet electio facta, exclusa,uel contēpta dimidia parte,qd no.ad ampliationē. d.c. ꝙ sicut,š.de ele.ad quē uideas Bert.trac.de epo,in 3.par.j.li.q.7.Duo alia no-

13 tabilia colligit Ab.de qb.ĩ.dicā.¶†Decimoquarto ultra Pa.no. ibi,ꝯueniētes in unū,ꝙ electio dř fieri collegialr,ad idē tex.in c.j. & in c.in Gen.& in c.bonæ,š.de elec.vñ infert, ꝙ oīno ualeret,si quilibet cano.mitteret suffragiū in scriptis,uel p nūciū.Iu his.n. quę spectāt ad plēs,vt vniuersos,reqrit simultaneus, & collegialis ꝯsensus,l.2.C.de decur.li.10. & ita tenet Bal. in l.j.col.antepe. ubi ponit,q sint de forma electionis,C.quiadmit. seqť Bert.in d. trac.in 32.q.3.par.j.lib.sed Imo.hic tenet, ꝙ istud nō sit de sūba, arg.c.qa pp,š.de elec.sed primū credo uerius p pdicta.An aūt habētes eligere tanq̃ singuli debeant in unum ꝯuenireꝰ ponit Bar. in l.si tibi,§.unius.ff.de ope.le. In primo aūt loco an hñtes eligere debeāt cōuenire,ponit Pan.in c.cū terra. š.de leg.¶Decimo-

14 quinto†no.ibi,suā querelam,ꝙ querela dř petitio spoliatorum, ad idē tex.in c.querelā,š.de ele.in c.querelā,ĩ.de iureiur.& dixit Dec.cons.125.inci.In cā spoliationis.ꝙ querela dr oppressorum reclamatio iudici porrecta,& si statutū dicat, ꝙ pcedatur p solā querelā,tūc sufficiet uerbo petere, & rogare Notariū ꝙ scribat, fm̄ glo per illū tex.in l.si quis iniuriā,C.de accus.de qua facit festum Bal.in l.j.C.ut in poss.leg.& eam dicit sing. Ro.in no.incip.

15 Dicit statutum,in pen.char.¶†Decimosexto no.ꝙ in interdicto recuperandæ procedit libellus absque conclusione, ita istū tex. ad hoc notauit glo.in c.quia præsulatus,4.q.j. sequitur Imo.in c. examinata,š.de iud.sequuntur Lud.Ro.& Mo. in l.j.ff.de eden. sed iste tex.nō pbat pluribus de causis.Primò,qa hic erat ꝯcl'o,qua re peto electionē infirmari, in qua petitione ēt ꝯcluditur in possessorio,vt ĩ.diceť post Ab. Scdō,qa hic agebať cā corā Papa,corā quo nř valet processus,& sñia absq; libello, ut ꝯcludit Inn.in c.j.de lit.cōte.Host.& alij in c.j.de libel.obl. Mod.in d.l.j.de edē. Tertiò, qa Decretalis ista verisiľr fuit resecata in narratione facti sicut aliæ,vt dicit Io.An.in proę.š.vñ cū nō disputetur de ualiditate libelli,est præsumendū ꝙ fuerit ltīmus.c.j.de æta.& qua li.in 6.Quartò verbū,querelā,positū in tex.obtinet uim ꝯclusio-

16 nis,fm̄ Bal.in l.edita,in 13.col. C.de eden.¶†Vltimò no.ꝙ spoliatus agēs rei uēdicatione ꝯ spoliantē,tenet pbare se fore dñm, aľs succūbit,& istud est rřare,l.vnica,C.de alie.iud.mutā.cau.fac. ita tenet Host.& Im.in c pastoralis, ĩ.e. & ista opi.est magis cōis, fm̄ d.Ale.& Mod.in l.naturaliter,in §.nihil cōe, sup 2.mēb. primæ ꝯbinationis Bar.ff.de acq.pos.principale fundamentū consistit in isto tex.cui rñdet d.Ias.ꝙ non pbat, ex quo loqť in beneficialibus,in qb.vř spāle,ne deť in eis uitiosus ingressus,c.j.ĩ.de regu.iu.istud parū facit,qa tex.nř loqť in iure eligendi,qd pōt præscribi sine ti.vt ĩ.dicemus.Scdō rñdet,ꝙ in tex.isto erat fundata intētio spoliatoris de iure cōi,meritò spoliatus grauať onere pbādi dñiū,ar.c.ad decimas,de res.spol.in 6.sed ēt istud nihil facit, quia tex.nř se fundat in rřa,actore nō pbante, &c. ꝙ rřa locū hēt ēt si nō sit fundata intētio rei,vt hic dř expressè, & in l.q accusare.C.de eden.Scdō p ista parte allegať tex. in c.significauerūt,ĩ. de test. vbi ex petitione possessorij non dř liquere de pprietate, iō dicit esse pcedēdū ad liqdationē. hinc pōt facilimè rñderi,ꝙ cōcludēter nō pbat,si rectè aduertatis. Cōtrariū tenet Imo. ĩ d. c.pastoralis.Raph.& Ro.in d.§. nihil cōe,ponderātes Bar.ibi ita tenere.Sed verè Bar.illud nō vult, vt ēt ibi aduertūt Senen.allegāt ēt Bar.in l.4.in §.Cato.in 3.opp.ff.de ver.ob. Sed nec Bart.ibi istud sensit,vt alias ibi dixi,sed bene istud voluit Bar. in l.pe.ff.de cōd.insti.¶Pro ista parte allegatur tex.in l.si qs emptionis,§.sed hoc sup illis.C.de præscr.30.uel 40.ann. qui tex. nihil dicit,qa ibi cōstabat de dñio spoliati causato ex præscr. 30.uel 40.an. Sed qa tale dñiū nō erat sufficiēs ad intentandā rei uēdicationē ꝯ directū dñm odio spoliatoris, tale dñium efficitur idoneū ēt ꝯ dire-

17 ctū dñm.Scdō†allegať tex.in l.vis ius,C.de prob.vbi ex fuga serui est fundata intētio dñi agētis rei uēdicatione.Sol.negant Pet.& Dy.ꝙ ibi ageretur petitorio.sed iste intellectus cōiter damnať pp verba literæ ibi,vis eius,q de dñio ꝯtendit.Aliter ergo rñdet,fm̄ Are.ꝙ est spāle pp frequentē fugā seruorū, arg.l.regrendi,C.de ser.fug.Quid tenēdū?Pro concordia considerādi sunt plures casus.Primus est,qñ spoliatus agit petitorio tm̄, & isto casu tenetur pbare dñiū.l.is cui,ff.de rei uen. Secūdus casus,qñ spoliatus agit possessorio recuperandæ,& petitorio simul,& tunc aut spoliatus succubuit in possessorio,& ēt clarū est,ꝙ tenetur probare dñium,aliàs pariter succumbet in petitorio & isto modo pōt intelligi tex.in d.c.significauerunt. Aut obtinuit prius in possessorio,& in hoc stat altercatio inter Doc. quæ altercatio sedari pōt sedere distinctionis. Aut quæritur, utrū ferenda sit sñia,p quam adiudicetur res spoliatori, & dicendum ꝙ non,qa possessio trāsfundit onus probandi in spoliatorē, & isto respectu ex possessione fundata est intentio spoliati,& ita pcedit tex.in d.l.vis eius,& dictū Bar.in d.§.nihil cōe,nisi iuris præsumptione esset fundata intentio spoliatoris,ut hic. Aut quæritur,an sñia sit ferenda pro spoliato,& dicendū,ꝙ nō, qa ex sola possessione nō dř pbatum dñium,& ita pcedat cōis opi.sed hic suboritur alia difficultas,si neuter pbauit,dř ꝙ non est ferēda sñia,p quam adiudicetur res, nec reo,nec actori:quō ergo formabiť sñia? Rñdeo cōsiderādos duos casus.Primus,qñ spoliator est reus tm̄. & isto casu absoluetur reus a petitis,& condēnabitur spoliatus actor in expēsis, fm̄ d.Ant.& Pan.in c.cum dilectus,ĩ.e.Secūdus casus,qñ spoliator reconuenit actorē petendo pariter sibi rē adiudicari, & isto casu victoria cū victoria cōpensabitur.l.properandū,§.sin aūt,cum ibi no.C.de iud.¶Gl.2.diuiditur in tres partes.in j.opponit.In 2. soluit.In 3.arguit clericos.Secunda ibi,sed dicas. Tertia ibi,& in hoc.¶In ead.gl.ibi,sed dicas.Ista sol. non uidetur bene procedere,quia præsupponit ꝙ clerici fuerint illi, qui principaliter euocari fecerint canonicos in iudicio:nam istud est diuinare,immò contra tex.in uer.& consequenter suam,&c.ex ista tñ solōne habemus elicere vnam fallent. ad regulam l.si quis ad se fundū,C. ad leg.Iul.de ui.& c.in literis,ĩ.tit.proxi.¶Fallit,ubi ipse spoliatus proposuisset petitoriū & possessoriū simul,fm̄ gl.Quam fallentiā intellige uerā, nisi spoliatus uellet suspendere petitoriū, donec esset expeditū possessoriū,fm̄ Bar.in l.naturaliter,in §.nihil cōe,in j.cōbinatione.ff.e.& est hodie p illa opi.factus tex.in cle.eo.tit.& bñ pbat tex.in l.j.vbi Alex.& Mod. C.de Carb.edic.

18 ¶†Scdō opi.tenēdo ꝙ cano.essent actores,de c.cū dilectus,š.de ord.cog.vbi tradit rřa, ꝙ exceptio spoliationis impedit spoliatorem agentem,cuius ꝯrium dř hic.huic contrario accommodantur quatuor solut. Prima fuit Hostien. confitentis contrarium, sed dicentis, quòd in text. isto clerici spoliati non excipiebant,

sed recõueniebãt.No.istã solõnẽ ad ampliationẽ tex. in c.j.ꝫ.ti.j.
& ex istis Cæp.dat cautelã.nu.132.inci.Regula est.& sequit̃ Ale.
consi.77.col.fi.vol.2.d.Ias.in l.j.in prin.col.5. ff.de no.ope.nunc.
¶ Secunda fuit solõ Inn.hic dicentis,ꝗ exceptio spoliationis ex-
cludit agẽtẽ, qñ spoliatus excipit tanquã reus necessarius, secus
si excipiat tanꝗ̃ reus volũtarius,ut hic:ibi petebatur electionem
ꝯfirmari implorãdo officiũ iudicis,nõ aũt actio dirigebat̃ specia
liter ꝯ ipsos clericos,ita declarat Pan.in d.c.cũ dilect⁹, vers.quar-
tus casus.dubito valde de ista solõne. Primò nõ procedit, ubi cle
rici specialiter citati ad opponendum electioni, interim essent
rei necessarij stimulati stimulo cano.& in isto text. credendũ est
clericos fuisse nominatim citatos,ex quo a principio ꝯdicebant.
& regula est,ꝗ vbi apparet de certo ꝯdictore, ille est spal̃r citan-
dus,sed sufficeret citatio per edictũ gñale.l.si eo tpe. C.de remis.
pig.& est tex.in casu isto in c.fi.de elect.lib.6. ¶ Scdõ non vr̃ vera
rõ,ꝗ opponẽs se electioni dicatur reus voluntarius,nã excõica-
tus põt se opponere ꝯ petitã cõfirmationẽ electionis,ſm Pan.in
c.exhibita,col.pe.ꝫ.de iudi.Imo.& alij in c.dilecti,de exce.& tñ si
esset reus uolũtarius nõ admitteret,iuxta no.in c.intelleximus.ꝫ.
de iud.¶ Tertia fuit solõ Pan.post d.Anto. ꝗ clerici non simpl̃r
opposuerũt exceptionẽ spolij,sed a principio petierũt electionẽ
infirmari,& ꝑ modũ causæ deduxerunt petitoriũ & possessoriũ,
19 de quib.in ꝓsecutione causæ fuit plenè cognitũ. ¶ † No.ꝗ ex ꝓ-
secutione causæ cognoscit quæ actio fuerit intentata.hinc dici-
mus ꝗ libellus gñalis & incert⁹ ualet, si ex ꝓbationib.appareat,
quæ actio fuerit proposita,ſm gl.in l.j.§.si quis argẽtũ.ff.deposi.
20 Pan.& alij declarant in c.significantib.ꝫ.de libel.obli.¶ † Tertiò
opp.sñia dẽt esse cõformis libello,c.licèt Hely,ꝫ.de simo.l.vt fun
dus,ff.cõmu.diui. & sup nõ petitis non valet sñia, c.qualr̃ & qñ,
2.ꝫ.de accu.l.fi.C.de fideic.liber.ergo sñia lata ꝯ clericos in peti-
torio non debuit ualere,qa hic non fuerat petitũ in libello.Sol.
ſm Abb.rña ꝓcedit,vbi nullo mõ est deductũ, nec pecuniariter,
nec ꝑ modũ cãæ,secus si per modũ cãæ aliqd deducat̃ in libello,
& postea in ꝓsecutione cãæ plenè & nõ summariè de eo cogno-
scatur.l.si iudex,cũ gl.ff.de his,qui sunt sui,uel alie.iuris. Aduer-
te,quia ꝯ istã solut.valde ob.quæ scribit Abb.in c. ex cõquestio-
ne,uer.3.qõ.ꝫ.tit.prox.no.tñ istã solut.ad duo. Primò ad limita-
21 tionẽ dictæ rñæ.l.vt fundus.¶ Scdõ no. † ꝗ sñia lata sup deductis
incidẽter ꝑ modũ causæ,præiudicat ita demũ in alio iudicio,vbi
de illo incidenti principal̃r agat̃,si fit plenè cognitũ, aliàs,secus,
de quo uideatis Bar.in l.quũ Romæ,§.duo fratres,in 5.opp.vbi la
tè scripsi,ff.de uer.obl.& in l.j.C.de ord.iud.& per Ang.in §.præ
iudiciales,col.j.Inst.de act.Vnum tñ scias ꝓ intelligentia, ꝗ ista
cõclo,quæ vult,ꝗ si sit summariè cognitũ,nõ ꝑiudicet, debet in
telligi summariè respũ ꝓbationũ, nõ aũt summariè respũ modi
procedẽdi,ſm Ale.in l.sæpe,col.20. ff.de re iudi. & Pan.consi.50.
In j.parte.& Dec.cons.96.inc. Viso puncto. Cętera omitto,quia
22 impertinẽtia.¶ † Scda fuit solõ Bal.ꝗ rña prædicta fallit in Papa,
nihil allegat.vide ergo Fel.in d.c.licet Hely, 12.fall. ubi al̃s autho
ritates adducit,& refert Io.And.in c.cũ inter,in ver.irritãdam.de
consue.ꝗ ita Papa rñdit Cõpostellano cõquerẽti de eo,ꝗ repro
basset cõsuetu.alleg.ꝑ Comitẽ Britanniæ,de qua nihil dictũ erat
in processu,& ꝓ ista fallen.est casus in c.cũ uenissent, de inst.per
quẽ Lud.Ro.sing.470.inci.Quod iudex,determinat Papã posse
restituere in integrũ nõ petẽtẽ,& istud voluit Bar.in l.j.C.vt quę
desunt aduo.ubi dicit Papã peccare, si iudicaret ſm acta omissa
veritate,& corã Papa potius attẽditur ueritas, ꝗ̃ iudiciorũ ritus,
ſm Bal.in l.rescripta,col.2.C.de precib.Impe.offer.& de istis ui-
de plenissimè Cur.cõs.66.Sup præmissa narratione,col.4.& seq.
ubi extẽdit ad oẽm nõ recognoscẽtẽ superiorẽ, vel hñtem iura
imperij,ut Dux Mediolani.¶ In ea.gl.ibi,& in hoc aduerte,quia
nõ vr̃, clericos fuisse redarguẽdos ex eo, ꝗ ꝓposuerint petitoriũ
& possessoriũ,cũ potuerit añ cõclonẽ in cã proseq possessorium
tñ suspẽso petitorio,c.pastoralis, ꝫ.e. ergo potius arguẽdi erãt,
ꝗ fuerint ꝓsecuti utrũque.& reperio,ꝗ ista rõne d.Ias. in d.l.na-
turaliter,§.nihil cõe,col.18.arguit cõsiliũ Iuriscons.traditũ in d.
l.is qui destinauit, dicens uideri utilius intẽtare utrunque, ut si
actor postea uiderit nõ posse ꝓbare in possessorio, prosequat̃ pe
titoriũ,& si poterit ꝓbare, omittat petitoriũ sustinẽdo cõsilium
Iuriscõsulti. Rñdeo,licèt sit in facultate actoris suspẽdere petito
riũ,non tñ est in facultate discedere in totũ,auct.q semel,C.qũo
& qñ iud.& ꝑpea licèt obtineat in possessorio,arctabit̃ prosequi
petitoriũ,& si non ꝓbabit dñiũ,ꝯdẽnabitur in expensis, ꝓut ꝫ.di
xi.& in isto tex.Clerici ualde arguẽdi erant, qui intẽtauerint pe-
23 tito. cũ sciret intẽtionem canon.esse fundatã de iure cõi. ¶ † Gl.
tertia diuiditur in duas partes. In j.declarat verbũ, ult. In 2.uer-
bũ,immediatè.dicta huius gl.impugnat Abb. ex cuius dictis eli-
cio tres cõclones.Prima ꝯclo, ex possessione de ꝑterito pręsumi-
tur possessio de pñti,idẽ tenet Abb.& sequunt̃ cõiter Doc.in c.cũ
ad sedem,ꝫ.tit.j.gl.Bar.& alij in l.siue possidetis. C.de prob.Bal.
in l.Celsus.ff.de usuc.fundamẽtũ stat in hoc, possessio retinetur
aĩo,ergo affirmans se cõtinuasse possessionẽ,hẽt intentionẽ fun
datã,quia in his,quæ sunt animi, statur dicto suo, ſm gl.in §.sed
istæ,Inst.de act.in c.significasti,ꝫ.de hom. Cõfirmat̃, qa in dubio
non præsumitur mutatio uolũtatis,l.eũ q,ff.de prob.l.cũ hic sta-
tus,§.j.ff.de don.c.maiores,de baptis.c.cũ Marthæ,de celeb.mis.
etiã ꝑ longũ tps.l.sancimus,& ibi no.d.Ias.C.de testa.& maximè
in his, in quib.mutatio est dãnosa,l.cũ de indebito,ff.de prob.&
ideo tex.in l.3.§.in amittẽda,& §.cũ seruus, ff.eod.dicit eousque
nos possidere ꝯstat,quousq; de fundo nr̃a uolũtate discesserim⁹,
aut vi deiecti fuerimus.Amplia ẽt in possessione rei mobilis,quę
possessio licèt facilius ꝑdatur,l.rẽ q nobis,ff.eo.tñ aĩo ẽt retine-
tur,ita tenet Sal.in d.l.siue possidetis.& Pan.in d.c.cũ ad sedem.
Ex istis colligo rõnẽ, quare in interdicto retinẽdæ ille obtineat,
quæ ꝓbat de antiquiori possessione,iux.tex.in c.licèt cãm, ꝫ. de
prob.rõ.n.est,qa antiqua possessio ꝑsumitur cõtinuata,ergo iu-
nior possessio aduersarij ꝑsumetur clãdestina,ut ibi dr̃, & declat̃
Bar.in l.si duo,ff.uti pos.& Ori.in rub.ꝫ.eo.uer.4.ꝯclo.Bar.in cõ-
sil.112.Accusatus.Anc.cons.275.Ad declarationẽ.& Bal.in l.or-
dinarij.col.4.C.de rei uend. Et ex hoc elicitur scda ampliatio,ut
procedat ꝯclo ẽt si ꝯstaret,ꝗ medio tpe alius fuisset in quasi pos
sessione,qa ciuilis nõ ꝑsumitur deꝑdita ꝑp aĩum quo retinet, ꝗ
concedit Cur.cons.24.Super eo.col.2.ubi limitat,nisi ꝓbaret,ꝗ
alius ꝑ 10.annos postea possedisset. nã tũc ꝑsumitur deperdita,
ut tenet Bar.in d.l.Celsus,col.3.& in l.si de eo,§.si fortè.ff.eod.&
Inn.in c.sæpè, ꝫ.tit.px.arg.l.peregrè,ff.eo.& ita tenet Bal. ꝯs.20.
col.fi.uol.5.qđ ultimũ intelligerẽ uerũ,nisi ex ꝯiecturis appare-
ret, antiquũ possessorẽ suspicatũ fuisse se posse repelli a iuniori
possessore,iuxta tex.in l.clã possidere,§.q ad nũdinas,ff.eo.& ita
cõsuluit Ful.cons.194.Proponit,col.2. Tertiò ampliari põt,ẽt si
pro forma reqreret̃ determinata ꝓbõ certi tpis adhuc sufficeret
ista ꝑsumpta ꝓbõ,ſm Are,cons.51.Vr̃ prima facie dicendũ. quẽ
sequtur d.Ias.in l.nõ hoc,col.4.C.unde leg. ar. tex. in c.ꝓpoluit, ꝫ.
de cle.excõ.mi.& ꝑ istã ꝯclõne ꝯsuluit Alex.cons.80.Examinato
processu,col.3.uol.2.ꝗ testes deponẽtes, ꝗ Titius possedit iam
sunt 10.anni,intelligunt̃ de ꝓximis, qa ꝑsumitur ꝯtinuatio pos-
24 sessionis.† Hinc filius,q possedit bona post mortẽ pr̃is, ꝑsumit̃ in
possessione ꝑseuerasse usq; ad mortẽ, ſm gl.in l.j. C. de ser.fug.ꝗ̃
sequtur Bal.cons.12.Quidã do.Matth. in j.par. & dixit Soc.consi.
106.Liberti aĩo,in 3.par.ꝗ possessio ꝑsumitur ꝯtinuata, ẽt si per
cõductores nõ sit soluta pẽsio,nisi ꝓbetur ꝗ possessio fuerit in-
teruersa.¶ Declarat̃ ista ꝯclo,ut ꝓcedat dũmodo alleget̃ posses-
sio de pñti,aliàs sec⁹,ſm Pan.hic.& in d.c. cũ ad sedẽ. & ita tenet
Bar.in l.certũ,§.j.ff.de cõfes.Sic intelligens text. in d.l.siue possi-
detis.sequtur Fel.q alia adducit, in c.afferte,col.2.de præsump.ar.
tex.in l.si adulteriũ cũ incestu,§.idem Pollioni, ff.de adul.Cõtra
riũ tñ tenet Alc.cons.133.col.2.uol.j.de cuius ueritate,uide Fel.
in c.scribã,col.fi. ꝫ.de ptesump.¶ Scdõ intellige,dũmõ cõstet de
possessione antiqua aliter,ꝗ̃ ꝑ possessionẽ aduersarij,ſm gl.& Bar.
in d.l.certũ,§.j.qa tunc ꝯfessio nõ recipit extensionẽ ꝯ ꝯfitẽtem,
ar.l.si quis intẽtione ambigua,ff.de iud.sequunt̃ d.Ant. & Im.in
25 c.2.de lib.obl.& Fel.in d.c.scribã,in fi.† Verba.n.præteriti tpis in
aduersario maximè dñr abnegatiua præsentis. l.3. §.lege Iulia,ff.
de testi.¶ Tertiò intellige, qñ quis se fundat in possessione pro-
pria, secus si se fundet in possessione tertij ad elidendã intentio-
nẽ aduersarij,ita Anch.consi.297.Efficacibus, & quasi inconuin
26 cibilibus,col.pe.uer.nõ ob. ¶ † Quartò & ultimò intellige,ut ꝫ.
dicã. An aũt ex possessione ex præsenti præsumatur possessio de
præterito?rñdeas,ꝗ non,qa ex contingẽti, qđ hẽt se ad diuersa,
non ꝓcedit illatio,c.in pñtia,ꝫ.de prob. & ita tenet Bal.in d.cõl.
27 12.quæ oĩa bene no.qa quotidiana.¶ † An aũt negãs hodie pos-
sidere præsumatur possidere ꝑp possessionẽ de ꝑterito? cõis ꝯclo
est ꝗ non,qa solo aĩo amittitur possessio.l.3.§.in amittẽda,ff.eo.
& ita tenet Bar.in d.l.siue possidetis, in fi.& Pan. post alios in d.
28 c.cum ad sedem.Hinc† est, ꝗ nemo cõpellitur subire iudiciũ rei
uendicationis, quia licèt cuilibet dicere se non possidere. l.fi.ff.
de rei uend.¶ Fallit si probetur, ꝗ possidebat tẽpore motæ litis,
l.non ignorabit,C.ad exhib.ſm intellectum Io.approbatum, vel
etiam si probetur,ꝗ possidebat paulo ante litis initium.l.si rem.
ff.de excep.rei iud.quàm sic intellexit Sal. in d.l. nõ ignorabit.&
29 † qualiter intelligatur istud, paulo ante,erit arbitrarium iudici,
l.j.ff. de iure delibe. Ego credo,ꝗ non præsumatur possidere,sed
bene præsumatur dolo desiisse possidere,ut vult tex.in d.l.si rem,
in uer.siue dolo.& est de mente glo.in d.l. non ignorabit,in ver.
30 in litem.¶ † Fallit secundò,si negans habuerit causam ab actore,
l.si creditor,C.de pig.act.quod intelliges, si negans habuit cau-
sam,propter quam teneatur ad restitutionem,nam tunc præsu-
mitur dolo desiisse possidere,nisi probet se amisisse sine do
lo,ita loquitur d.l.si creditor,aliàs secus, arg.l.si quis Titio,ff.de
rei uend.Item sublimita singulariter, ut nõ procedat quãdo ad
eum,qui habuit causam ab actore nõ apparet rem petitam verè
& realiter peruenisse,sed tantũ iuris præsumptione, quãdo con-
uenitur hæres defuncti, uel dñs pro seruo ex causa peculiari, nã
tunc creditur negãti cũ iuro,l.pretor, §.sed si seruus. ff. de eden.
l.fi.de fi.inst.C.& ita consuluit hoc anno,& ante me ꝯsuluit Are.
consi.119.inc.Procedendo,& ita ẽt restringes sequentem limita
tionem.¶ Fallit tertiò in negante se possidere rem mobilem,ſm
Panor.in d.c.cum ad sedem.mouetur propter fraudes,quas pñt
negan-

negantes facere in reb. mobilibus, ar. l. ciuile, C. de furt. æqua est
ista limitatio, licèt d. Ant. & alij in c. cũ ad sedem, sentiant oppo-
situm. Cogita tñ, vtrum possit restringi, ꝙ non ꝓcedat qñ ꝯstat,
quòd olim possidebat ipse negans ex confessione ipsiusmet sola
negantis, ꝑ ea quæ s. dicta sunt. & vr̃ ꝙ sic, nã tunc cessat mala su
spicio, quia si habuisset aĩum fraudãdi, sicut negauit possessionẽ
31 de præsenti, ita negasset possessionẽ de præterito. & † pro hoc fa-
cit singulare dictũ Pan. in c. auditis, col. pen. ĩ. de præscrip. ubi si
aliquis confiteatur commisisse homicidiũ ad sui defensionem, si
non cõstet de homicidio aliter ꝙ̃ per suã cõfessionẽ, nõ erit pu-
niendus pena capitis: quia verisimile est, ꝙ sicut dixit veritatẽ, ꝙ
occidit, et uerum dixerit in eo, ꝙ fecerit ad sui defensionẽ, & se-
quitur Dec. in l. j. col. 4. ff. si cer. peta. quod intelligerem sanè, nisi
32 cõfessio facta fuerit metu probationũ, ſm gl. in c. j. 15. q. 8. ¶ † Se
cunda concl'o corollaria, sufficit spoliato agenti possessorio re-
cuperandæ probare, ꝙ aliqñ possedit añ spoliũ, licèt nõ ꝓbet, ꝙ
possideret in die spolij, ſm Pan. & alios cõiter hic, & in d. c. cũ ad
sedem fundamentũ consistit in concl'one præcedenti, & in cap.
olim. 3. ibi, uel prius ẽt possideret, ĩ. tit. j. quem ibi omnes notãt,
maximè Imo. dicens istam esse *communem* sñiam. & aliàs auctori-
tates alleg. Ale. in d. consi. 133. Contrariũ tenet glo. hic, & in d. c.
cum ad sedem. Inn. in c. qualiter & qñ, ĩ. de acc. Old. consi. j. col. j.
Ang. Inst. de ac. §. quadrupli, in 4. char. & Cur. consi. 71. Sup con-
trouersia, col. 2. fundamentum istorum est l. j. §. interdictum, ff.
33 de ui, & ui ar. in uerb. tunc, quod denotat † extremitatem tpis. l.
4. ff. de cond. & dem. sed huic rñdent tenentes cõem, ꝙ uerũ dñt.
sed probando olim possedisse, præsumptiuè probat se possidere
tpe spolij. Quid tenendum? vr̃ ꝙ cõis non procedat, quia ad con
34 uincendum aliquem de delicto † non sufficit præsumpta proba-
tio, l. sciant cuncti, canonizata 2. q. 8. c. sciant cuncti, & 32. q. j. c. di
xit, & 3 . q. 6. c. j. C. de prob. ergo non sufficiet ad probandam vio
lentiam, quæ est delictum, l. j. ff. ad leg. Iuliam de ui, iuncta rub. de
publ. iudi. ¶ Secundò ꝯ cõem opin. est iste tex. dum pro rõne sen
tentiæ late in possessorio se fundat, ꝙ clerici spoliati probarunt,
quòd in proximis electionibus interfuerunt. si enim uera esset
communis, sufficiebat dicere, quia aliquando interfuerũt. ad ar-
35 gumenta ꝯria respondetur. ¶ † Et primò ad conclusionem præ-
cedentem rñdeo, ꝙ præsumitur continuata possessio, quãdo al-
legans continuationem possidet de præsenti, secus si non possi-
det, sed agat. ita vult Bart. in l. fi. col. fi. C. de edi. diui Adria. toll. &
facit quod dicam in prima fallen. seq. conclusionis. ¶ † Secundò
36 rñdetur, ꝙ isto casu non debet stari assertioni ipsius spoliati asse-
rentis continuasse possessionẽ ꝑꝑ ꝯriã præsumptionẽ, quę est, ꝙ
nemo præsumitur delinquere, l. verius, ff. de prob. l. meritò, ff. pro
soc. & ubi sunt duæ præsumptiones contrariæ, vna offuscat aliã,
37 l. diuus, cum vulgaribus. ff. de in integ. rest. & posito, ꝙ † non cre-
datur asserenti ẽt ea, quæ consistunt in animo suo, quando alia
præsumptio est in contrarium, tenuit Bar. in l. inter omnes. §. re-
ctè, ff. de fur. itẽ non procedit, qñ animus põt per exteriora pro-
bari, ſm gl. in cle. j. in fi. de pę. cũ ergo animus possidendi possit ꝑ
exteriora probari, non stabitur asserenti, nisi aliter probetur ani
mus. Ad tex. in d. c. olim, rñdetur ꝙ ibi satis fuisset, probare ꝙ an
tea possedisset, quia tpe spolij apparebat de aĩo possidendi per
exteriora, uidelicet ꝑ excõicatione latã in parochianos, aliàs cef
sante illa excõicatione, non fuisset sufficienter probatũ, & sic il-
le tex. facit pro, & non ꝯ. vnde tutũ non esset in iudicando rece-
38 dere a cõi. ¶ Tertia † conclusio, ad probandã præscriptionẽ suffi-
cit probare initium possionis, & allegare possessionem de præ-
senti, secundum Pan. & omnes hic, & in d. c. cum ad sedem. Bar.
& alios in d. l. Celsus. Bal. in d. l. non ignorabit, & Doct. in uarijs
consilijs, de quib. ĩ. & Aret. consi. 68. & Alex. 47. Circa primum,
col. 4. uol. j. Amplia, ut procedat ẽt in successore uniuersali, uel
singulari, allegante se præscripsisse mediante possessione sua, &
auctoris sui, nam ẽt sufficit probare initium possessionis defun-
cti, quia præsumitur postea continuata possessio de persona au
ctoris in successorem. ita uolunt d. Ant. Pan. in d. c. cum ad sedẽ.
& Bar. in l. Pomponius, §. fina. ff. de acq. pos. Sed tu aduerte: quia
istud non ur̃ uerum, nã rõ quare præsumatur continuatio est,
quia creditur asserenti, quæ consistunt in aĩo suo. & rõ cessat in
successore, quia ei nam est credendum de aĩo alterius, & ꝯ istud
facit quod dicit Anc. in d. consi. 297. Ergo dicendũ restat, ꝙ suc-
cessor teneat ꝓbare possessionẽ auctoris sui fuisse cõtinuatam,
qđ tenet Are. in d. l. Põponius, §. fin. fortè dici posset, ꝙ uiuo au-
ctore ꝓcedat opi. Are. qa põt tũc sciri aĩus uiuẽtis ab eo, sed opi.
cõis procedat auctore defuncto, & ita loquitur Pan. in c. c. cũ ad
sedem. Declara primò, ut procedat si allegans præscriptionem
possideat de præsenti, & sic sit reus. secus si esset actor non possi-
dens de præsenti, nam tunc teneretur probare extremitates, ſm
Math. in no. 116. inci. Nota mirabilem doctri. & in istis terminis
loquitur gl. nostra, & glo. in c. uolumus, 16. q. 4. & hoc facit pro
opi. quam tenui in præceden. concl. ¶ Scđo declara, ut sufficiat
agenti probare extremitates, initium, & complementũ præscri-
ptionis, ut procedat in prescriptione decẽnali, secus in ꝑscriptio
ne, 20. vel 30. ann. isto casu oportet ꝓbare initium & extremita-
tem cuiuslibet decennij, eo quia ciuilis possessio nõ pręsumitur
continuata vltra decenniũ, nisi cõstet de possessione naturali, l.
peregrè, ff. de acq. pos. ita declarat Math. in loco prææle. sequun
tur Ale. & Mod. in d. l. Celsus, ff. de vsucap. ¶ Gl. in uerbo, uocẽ,
diuiditur in 4. par. In prima ponit unum requisitũ ad acquiren-
dam quasi possessionem iurium incorporalium. In 2. aliud. In 3.
quærit. In 4. remouet tacitum contrarium. Secunda ibi, hoc. n.
Tertia ibi, imò in dubio. In quarta ibi, nec. n. utilissimus est iste
tractatus, qualiter acquiratur quasi possessio. Circa quẽ latè in-
sistit. Pan. post Inn. hic Ex quorũ dictis clarè procedendo elicio
39 infrascriptas concl'ones. ¶ † Prima conclus. per actus, qui fiunt
iure familiaritatis, nũquam acquiritur quasi possessio incorpo-
ralium, ſm oẽs hic, & in c. bonæ. s. de postul. præl. exemplũ in ami
40 co hospitante in domo alterius, † l. & habet, §. hospites, ff. de pre-
ca. l. si mulieri, ff. quib. mo. usufr. amit. Idem in possessione rerum
corporalium, l. qui iure familiaritatis, & ibi Bart. infert, ꝙ filius,
qui longo tpe iuit per fundum matris, & percepit fructus nõ di-
citur possidere, qa iure familiaritatis iuisse præsumitur, l. genera-
liter, ff. de acq. poss. ratio conclusionis est, quia ex parte eius, cui
deberet acquiri, non adest animus acquirendi, ex parte alterius
non adest patientia, sine qua quasi possessio iurium non acqui-
41 ritur. l. 3. §. dare, ff. de vsufr. ¶ Ex hoc † sequitur, ꝙ vtẽs iure aliquo
ratione amicitiæ, seu familiaritatis, nunquam præscribit, reg. si-
ne possessione, de reg. iur. & ita concludunt Pan. & alij, maximè
42 Fel. in 12. col. in c. de quarta. ĩ. de præscr. † Ex hoc iustificatur qđ
de rustico, qui longo tempore soluit alicui nobili unum par ca-
ponum singulo anno, nulla causa adiecta: nam si cesset soluere,
nobilis non habebit aliquod remedium possessorium, quia ami
citiæ gratia soluisse præsumitur, ſm gl. in l. solent, ff. de offic. Pro-
cons. Bart. in l. cum de in rem uerso, ff. de vsur. quam decisionem
declara, ut per Alex. consi. 124. Super primo quæsito, uolu. 4. &
Pan. in c. peruenit, ĩ. de censi. & per Mod. in l. si certis annis, C. de
43 pact. ¶ † Secunda conclusio, per actus, qui fiunt iure facultatis,
nunquam acquiritur quasi possessio iurium comporalium, ſm
Inn. Pan. & d. Ant. hic, & in d. c. bonæ. nihil allegant, poterant al
legare text. in l. j. §. denique Marcellus, & in l. si in meo fundo. ff.
de aqua plu. arc. & in l. fluminum, §. item uideamus, & in l. Pro-
culus, ff. de dam. infec. vbi si fodiã in fundo meo, ita ꝙ diuertam
aquam a puteo, uel fonte tuo, non tñ dicor te spoliare, quia iure
facultatis aqua per fundum meum descẽdebat in puteum tuũ.
44 Per istam conclus. † infertur, ꝙ si aliquis cesset uenire ad molen-
dum ad tuum molendinum, ad quod longissimo tempore vene
rat, non dr̃ te spoliare, quia iure facultatis ueniebat, & ita deter
minat Pan. in c. abbate S. Siluani, ĩ. de uerb. sign. & in c. quod ad
translationẽ, s. de off. leg. & Bal. in l. j. in 2. col. C. de serui. & aqua.
45 ¶ † Secundò infertur, ꝙ si populus, vel una familia longis. tẽpo-
re iuerit ad coquendũ panẽ ad tuũ furnũ, nõ ꝓpea est tibi acqui
sita possessio, neque ius prohibendi, ne fiat nouus furnus, & ꝙ
uolentes non uadant ad illum. ita decidit Cæpo. in trac. seruitu-
tum vrbanarũ. c. 50. sub rub. de furno, sequitur d. Iac. de S. Geor.
in trac. feu. in ver. & cum molendinis, & d. Gui. Pap. q. 298. incip.
46 Possedit. ¶ † Tertiò infertur, ꝙ macellarius, ad quẽ populus est
solitus accedere pro carnibus iam longissimo tempore poterit
compellere aliquem, ne uadat ad alium macellarium, ut no. in
47 c. significante, ĩ. de app. ¶ † Quartò infertur ad tabernarium, ut
48 per Bal. consi. 129. in 2. par. ¶ Quintò † & ultimò infertur, ꝙ si ali
qui religiosi longissimo tempore soli fecerunt quæstum in ali-
qua villa, non propterea poterunt prohibere alios uolẽtes quę-
stuare, ſm Bal. consi. 277. In quadam diœcesi, in 2. par. distinguen
do tamen, ut per eum. Sextò facit, quod decidit Anch. consi. 157.
Summæ prudentiæ, per totum. ubi cimatorib. solitis ire ad apo-
thecas unã cum uolẽtibus emere pannos, nulla dr̃ acqsita qua-
49 si possessio, tanquã pręsumantur iuisse iure facultatis. ¶ † Tertia
conclusio. Per actus, qui fiũt iure suo, acquiritur quasi possessio
incorporaliũ, tex. est hic, & in l. fi. ff. quemad. ser. ami. cum multis
simil. sed pro intelligentia istarum conclusionum uidenda sunt
quatuor. Primò, qũo cognoscat an actus fiat iure suo, aut iure fa
cultatis, seu familiaritatis? Secundò, an per vnicum actum acqui
ratur ista quasi possessio: Tertiò, an sufficiat exercitium illius iu-
50 ris, an requirantur oĩa, de quib. hic per Abb. † Quartò, an ꝑ vsum
tanti tpis, cuius initij memoria non sit in ꝯrium, pręsumanẽ oĩa
necessaria interuenisse: ¶ Circa primũ dicatis sic. Quædã sunt iu
ra negatiua, vt seruitus altius. nõ tollẽdi, ius nõ eñdi ad aliud mo
lẽdinũ, uel furnũ, & similia. Quædã sunt iura affirmatiua, ut ser-
uitus aquę ducẽdę, itineris, & ꝓspect', ius pñtãdi & eligẽdi, & si-
milia. In iurib. negatiuis hẽs ꝯcõnẽ, ꝙ actus semp ꝑsumunẽ fieri
iure facultatis, nisi uolẽs facere actũ fuerit ꝓhibitus, & ꝓhibitio
ni acqeuerit. unde si tu habeas domũ tuã altã, ego verò hẽo iam
mille annis depressam, nõ tñ tu diceris in quasi possessione ser-
uitutis altius nõ tollendi, nisi ego voluissem altius ædificare, & a
te ꝓhibitus acqeuissẽ: nã tũc a die, qua acqeui tuę ꝓhibitioni, in
cipies possidere. ita declat gl. in l. q luminib. ff. de ser. vrb. præd. Et
iõ in oĩb. qõnib. s. ꝓmisis, si uolẽtes ire ad aliũ furnũ uel molen-
dinũ, prohibiti ne accederẽt, acquieuissent, isto casu si a die ꝓhi-

bitionis essent decursa legitima tpa ad pręscriptionē cādā, pos-
sent cōpelli ne aliò accederent, vt est tex. & ibi no. Ab. in c. signi
ficante, ĵ. de app. & ita ēt vult Pan. in d. c. abbate, & in c. fi. de rest.
spol. & rō conclonis est, quia natura horū iuriū consistit in actu
51 prohibitiuo, ſm Bal. in l. j. C. de ser. & aqua. Et ex† hoc infertur, ꝙ
licèt populus nunq̄ iuerit ad venandū, non tñ dñs loci dr̄ esse in
quasi possessione venationis, nisi uolētes venari ꝓhibuerit, & ꝓ-
hibiti acquieuerint hmōi ꝓhibitioni, ſm Dec. cons. 197. In cā in
52 quisitionis, col. 2. ¶† Circa ſm facio tres ꝯclones. Prima sit, per
unicū actū, q nō solet fieri, nisi a possessorib. eiusdē iuris, acquiri
tur, quasi possessio, d. l. j. §. ꝙ aūt. & propterea aliàs ꝯsului, ꝙ ꝑ fo
ueam factā in fundo vicini, in quo oriebantur fontes scaturien-
tes aquam naturali cursu descendentem in fundum illius, q fo-
ueam fecerat, esse acquisitam quasi possessionem iuris ducendi
aquam, & hanc dubitationem latè prosequitur Cæp. & ita deci-
dit in trac. rusticorum prædiorum. in titu. de aquæ ductu, in 8. q.
ver. ex prædictis, & ita fuit iudicatum in fauorem Comitū Gam-
baranæ. Hinc ex vnica ꝑtatione, & ex vnica electione bene acqritur
quasi possessio iuris ꝑtandi, & eligendi, ſm gl. in uerbo, trium.
53 vbi abunde dicā. Hinc per immissionē† solā unius tigni in parie-
tem tuum acquiritur quasi possessio seruitutis tigni immittēdi,
l. sicuti, §. si quæratur, ff. si ser. uend. Hinc per vnicā solonē pēsio-
nis acquiritur quasi possessio iuris exigendi, ſm Lud. Ro. consi.
311. In casu propositæ consultationis, in fi. Hinc per vnicā solo-
54 nem collectæ ꝓbatur quasi possessio iuris collectandi, † ſm Bal.
55 consi. 251. in 5. par. inci. Snīa. & cons. 150. in 3. par. ¶† Scda con-
clusio. Per vnicū actū, qui solet fieri promiscuè .i. aliqñ rōne fa-
cultatis, uel familiaritatis, aliqñ rōne iuris sui, non acquirit qua
si possessio, sed requiruntur tot actus, qui uerisimiliter excludāt
præsumptionē facultatis, aut familiaritatis, d. l. j. §. hoc interdi-
cto, & ibi Bar. & Pan. hic, & ideo limitarē decisionē Bart. in d. l. q
iure, si filius pluries percepisset fructus in fundo matris aliò ex-
portando, q̄ ad domū matris, imò fortè unica perceptio proba-
ret possessionē: qa non est talis actus, qui solet cōcedi de gratia,
uel iure amicitiæ. per ea quæ dixi in præcedenti conclone, & ita
fuit de mente Are. in d. l. qui iure, & in ista conclone bene verla
56 bitur arbitriū iudicis, ut dicit Inn. ¶† Tertia ꝯclo, ꝑ unicū actū,
imò per plures, imò mille, q cōiter solent fieri iure familiaritatis,
& amicitiæ, non acquiritur quasi possessio, ita Pan. post Inn. hic,
& dixi s̄. & ideò infertur, ꝙ si uicinus hauriat aquam de puteo vi
cini, propterea non erit sibi acquisita quasi possessio, quia hoc
solet cōiter concedi ratione uicinitatis, ideo consuluit Car. con
si. 38. Redemptoris nostri, circa medium, nullā fuisse acquisitam
quasi possessionem nauigādi cuidam nobili, qui uarijs & diuer-
sis uicibus nauigauerat per lacum alterius nobilis. ideo dicerē,
quòd si cōiter solet concedi uenatio in fundo alterius, non esse
acquisitam, quasi possessionē uenādi per plures & plures actus,
& ideo liberum esse dño fundi prohibere, iuxta l. diuus, ff. de ser.
57 rust. præd. & per ista remanent discussa dicta Abb. ¶† Circa pri-
mum requisitum vltra scribētes hic, adde ꝙ sufficit ad acquiren-
dam quasi possessionem exercitiū circa præparamenta ad vsum.
l. si partem. ff. quemad. seru. amit. ubi faciendo riuum, uel fossam
acquiritur quasi possessio ducendi aquam. Contra istam cōclus.
quòd requiratur de necessitate vsus, moueo quinque difficulta-
tes. Primò opp. de l. 4. §. dare. ff. de vsufr. ubi per inductionem in
possessionē fundi acquiritur quasi possessio vsusfructus, sicut in
reb. corporalib. Timore huius ꝯrij Pau. de Ca. in l. 3. in prin. ff. eo.
intelligit conclonē ꝓcedere in iurib. incorporalib. quę exercen
tur circa personas, ut ius eligendi & similia, secus in iuribus, quæ
exercentur circa rem. Ista solutio confunditur per tex. in l. quo-
ties. ff. de ser. & in l. ratio. §. si iter. ff. de act. emp. ubi traditur regu
58 la, ꝙ iurium incorporalium traditio nulla est. † Secundò rndet
Are. ꝙ ille tex. facit pro, quia copulatiuè loquitur: dictio .n. illa,
patiaturve, stat copulatiuè. l. si quis ita, ubi Bar. ff. de iniu. rup. &
irr. test. Ista solutio non uidetur posse stare, quia præsupponit ꝙ
de necessitate requirantur ista duo, inductio & patientia, ꝯ text.
in l. 2. C. de ser. & aqua. sustinendo dicas, ꝙ requiruntur ista duo,
si incipias a traditione, ut loquitur ille tex. si uerò incipias ab vsu
& patientia, non requiritur inductio. Tertiò rndetur, ſm eundē
Are. ꝙ inductio in possessionē refertur ad translationē iuris, pa-
tientia verò ad trāslationē quasi possessionis. sed nec ista vr̄ secu-
ra, quia absq; translatione possessionis iurium incorporaliū non
transfertur ipsum ius. d. l. si partem, quemad. serui. amit. Quartò
rndetur, ſm Senens. ꝙ inductio in possessionē refert ad transla-
tionē naturalis ipsius fundi: Patientia verò refert ad trāslationē
quasi possessionis ipsius iuris utendi fruendi. hēt .n. usufructua-
rius oēs istas possessiones, ut declarat Bar. in l. naturalr, in princ.
ff. eo. Ista ēt solo non transit sine cauillatione, qa lex vnica deter
minatione per inductionē & patientiam dicit trāsferre vsumfr.
& nō naturalē possessionē fundi. Vñ cōsidera si dici possit, ꝙ vsu
fructuarius intrādo fundū dicatur facere actū saltē ꝑparatoriū
illi vsui, dato ꝙ fructus non capiat: & iō cū ille actus sit præpara
torius conueniatq; vsui, dr̄ acqsita quasi possessio, ar. d. l. si par-
tem. & ꝑ ista solone facit l. arborib. §. de illo, ff. de usufr. dū dicit,
quòd vsufructuarius arādo aquirat quasi possessionem, ēt ꝙ fru-
59 ctus, non capiat, facit quod ĵ. dicā in 5. opp. ¶† Secundò opp. de
l. si ego, §. j. ff. de Publ. vbi competit Publiciana ꝑ seruitutib. per
traditionē, uel patientiā constitutis, ergo per solam traditionem
acquiritur quasi possessio, cū Publiciana non detur, nisi bonę fi-
dei possessori, l. cum qui. §. j. & l. ait prætor. ff. de Publi. rndēt Sen.
quòd tex. ille intelligatur hoc mō ꝑ traditionē .i. per cautionem
de non impediēdo vti seruitute, q cautio dr̄ pfecta tradō horum
iuriū, qa hēt cām successiuam, uel patientiā .s. nudā a cautione,
quæ patientia nō dr̄ perfecta tradō: qa si tu poteris hodie, pote-
ris ꝓhibere cras. & de ista duplici tradōne loqtur tex. in d. l. quo
ties. sed aduerte, ꝙ ista declaratio præsupponit, ꝙ ꝑ cautionē so-
lā acquiratur quasi possessio, quod est falsum, & ꝯ mentē oīum,
& ꝯ tex. in d. l. quoties. Secundò rndet, ꝙ mens illius tex. refertur
ad ius seruitutis, non aūt ad quasi possessionem. istud demōstrat
verbum, cōstitutis, de quo ibi. fuit ergo sensus illius literæ ꝙ Pu-
bliciana competat pro seruitutib. cōstitutis per traditionem .i.
ꝑ expressā ꝯstitutionē seruitutis vel patiētiā .i. tacitā ꝯstitutionē.
60 ¶† Tertiò opp. de l. e. j. §. fi. ff. de ser. rust. præd. soluit gl. ibi resoluē-
do copulam in expositiuam. vel ſm Senen. verbum, tradō, debet
exponi .i. vsus. sed istæ duæ cauillant tex. aliter rndet Are. ꝙ inci-
piendo a traditione copulatiuè vtrunq; requiritur .s. traditio, &
vsus cū patientia. ad argm̄, ꝙ per solū vsum cū patientia acquira
tur quasi possessio, rndetur uerū esse si incipias ab vsu, secus si a
traditione, prout loquitur ille tex. & ista solutio pōt ēt accōmo-
61 dari ad dictam l. 3. §. dare. ¶† Quartò opp. de l. e. 2. §. fi. & l. seq. & l.
& hēt, §. 2. ff. de prec. vbi per precariū acquiritur quasi possessio
seruitutum, sicut acquiritur possessio rerum corporalium, pōde
ra æquiparationem, item precarium: ergo sine vsu. Sol. loquitur
in precario sequente vsum ex quasi ꝑ, & nō ꝯ. Si uerò quęratur,
an per constitutū possit acquiri quasi possessio iuriū? rndeo, aut
vsus præcessit, & isto casu pōt acqri iurib. præalleg, aut non prę-
cessit, & tunc subdistingue. Aut cōstituēs ante quasi possidebat
tale ius, & iterū dicendū ꝙ sic, qa cēset ꝯtinuare in usu noīe alte
rius. exēplū, si venditor constituat se quasi possidere iurisdictio-
nē venditā noīe emptoris. Aut cōstituēs antea non quasi possi-
debat: exemplū aliqs cōstituit seruitutē itineris per fundū suum
tibi, & cōstituit se suo noīe possidere, isto casu non acqrit quasi
possessio. rō est, qa sine vsu non acqrit quasi possessio: añ aūt cō-
stituens nō fuerat vsus illa seruitute, qa in re ꝓpria nō cadit ser-
uitus, nec ēt is, cui factum cōstitutū vsus fuerat. ergo seqt ꝙ ces-
sante vsu, cessabit quasi possessio, ita declarat Bar. in l. qđ meo, ff.
de acq. poss. in 4. q. & ibi limitat istud ultimum in ꝯcedēte vsum-
fruc. fundi sui, & constituente se tenere & possidere dictū vsum-
fruc. Sed aduertite, qa istud vltimū vr̄ periculosum, nā dñs fundi
nunq̄ fuit in quasi possessione vsusfruc. formalis. l. uti frui, ff. si
vsusfr. pe. ergo constitutū nō ualuit, qa is demū pōt cōstituere se
possidere nomine alterius, qui tpe constituti possidebat, ſm gl.
in l. quāuis. §. si cōductor. ff. eo. sustinendo Bart. pōt fortè dici, ꝙ
dñs cōstituēs antea possidebat usumfr. casualē, qui ꝑ alienatio
nē effectus fuit formalis, & iō ꝯsiderata cā trāsformata, vr̄ dicen
dū illā quasi possessionē fuisse apud constituentē. In casib. aūt,
in quib. dixi per constitutū acqri quasi possessionē, intelligo pro-
cedere, si ꝯstitutū fiat ab eo, q possidebat: secus si ab eo, q posside
bat. ar. d. l. quis. & seqt Bar. in l. qđ meo, & ꝑ hoc decidit qō. Sub-
diti alienant iurisdictionē dñi sui, & constituunt se possidere no
mine alterius, in quem alienauerūt: quæritur an quasi possessio
iurisdictionis & subiectionis sit illi per talē cōstitutum acquisi-
ta? dicendū est, ꝙ non: qa subditi possidebantur, & non possideb-
ant, & ita tenet Inn. in c. olim cā. ĵ. tit. j. & Pan. in cons. 62. inci.
In controuersia uertente inter Ducē Burgundiæ, col. 4. in 2. par.
In ꝯrium tñ fortiter ob. tex. in l. 3. §. quod seruus. ff. eo. ubi seruus
se tradendo alteri, priuat dñm possessione, & ꝯrium tenuit Bald.
in l. i. meo, in l. ab omnib. §. illo. ff. de usufruc. sed respondeas, ꝙ nō
habet locum in quasi possessione, quia non acquiritur, nisi per
patientiam eius, a quo pendet potestas transferendi. ita respon-
62 det d. Ant. in c. fi. in 4. char. ĵ. eo. ¶† Quintò opp. de l. e. j. ff. de offi.
Procons. vbi per ingressum prouinciæ Proconsul acquirit quasi
possessionem iurisdictionis absq; alio usu. Solutio, uerum si in-
grediatur cum apparatu iurisdictionali, ſm Guil. ibi, quod satis
probat tex. in uer. insignia. & tunc ꝯrium non obst. quia talis in-
troitus cum apparatu tangit actum pręeminentię & iurisdictio
63 nis. Hinc dicimus, ꝙ per erectionem† furcarum acqritur, & reti
netur quasi possessio iurisdictionis, ſm Alb. in l. foramen, in fin.
ff. de ser. vrb. præd. & Bar. in l. in filijs, C. de decur. lib. 10. Inn. in c.
cum dilectus, de ca. mon. Bal. in c. j. col. 5. quid sit inuest. in vsibus
feu. & in l. a procuratore. C. mandati. & in d. §. de illo. bene facit
l. si partem, per quam s̄. diximus, ꝙ per pręparatoria ad usum ac-
64 quiritur quasi possessio. ¶ Venio ad tertium, † an sufficiat solus
vsus? Pan. & alij *cōiter* ꝯcludūt ꝙ nō, dicētes tria alia fore necessa
ria. ¶ Scdō ergo requiritur scia aduersarij, l. 2. C. de seru. & aqua.
rō est, qa subiectum huius quasi possessionis, est vsus & patiētia
aduersarij, prout dixi s̄. in rub. Patientia aūt non pōt adesse, nisi
data scientia, ergo sciētia erit necessaria, & ꝑpea Bart. in d. l. 2. in-
struit

struit nouos practicātes, ꝙ debeant articulare de scientia, & patientia. & ita ēt docet Pan. cons. 18. & qōne, col. fi. vol. 2. ubi decidit pulchrū casum. & consi. 23. col. fi. eo. uol. & ideo eps non dicitur in quasi possessione conferendi beneficia spectantia ad collationem alterius, uel ad præsentationē patronorū, qñ contulit illis ignorantib. ſm Inn. in c. 2. s. de in integ. resti. nec præsentātes dñr in quasi possessione iurispa. qñ præsentarunt ignorantibus veris patronis, ſm Cal. cōsi. vlt. sub rub. ista. & propter hoc ausus est dicere Bar. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arc. ꝙ nulla ciuitas est in Italia, quæ præscripserit merum & mixtum imperium ꝑ ignorantiam Imperatoris, qui a lōgo tpe citra non fuerat in Italia, de quo uideatis plenissimè Fel. in c. cum non liceat, de præsc. & Mod. in l. imperium. in 9. col. & seq. ff. de iurisdi. om. iud. pro ista conclusione uideatis Pan. in c. de quarta, col. fi. de præscrip. fallit autem in iuribus incorporalibus, quæ sola negligentia nō utentis præscribuntur, vt est ius libertatis. l. si partem, §. si per fundū. ff. quemad. serui. amitt. ¶ Secundò declara, ut procedat in iurib. incorporalibus formādis, secus in formatis. l. fi. in fi. C. de pręscr. long. temp. quem tex. sic intellexit do. Anto. de But. in c. prouenit. 5. col. j. de censib. Dicitur autem ius incorporale formatū, quando fuit constitutum a non dño, tunc habēs cām ab eo. præscribit ꝯ dominum ignorantem, & in istis terminis loquitur tex. in l. si ego. §. j. ff. de publi. & ita declarat Pau. de Cast. in l. seruitutes, magna, col. pen. ff. de ser. & in l. j. in fi. C. de ser. & aqua. & Cæpol. in tract. serui. urba. c. 20. & Fel. in d. c. de quarta, col. fi. & ante omnes Alber. in d. l. 2. C. de serui. & aqua. ¶ Tertiò declara, ut procedat si aduersarius possidebat ante. tunc requiritur eius scientia, secus si possessio uacat, ſm Inn. in d. c. bonæ. de postu. præl. & Flo. in d. l. seruitutes, & in l. si communem, ff. quemad. ser. amitt. ¶ Quartò declara, ut procedat in seruitutibus habentibus causam continuam, secus in seruitutib. habentibus causam discontinuam, pro quib. quātum ad interdictum de itinere actuq; priuato, non requiritur sciētia, nec quasi possessio, sed sufficit solus vsus, ſm Bart. in d. §. hoc interdicto. ꝙ bene not. in actu practico: nam in hoc utilius est intētare istud interdictum de itinere, &c. quàm remedia restitutoria, uidelicet interdictum vnde ui, & si-
65 milia. ¶ † Iuxta prædicta occurrunt plures dubitationes. Prima, an sufficiat scientia vasalli, uel emphyteutæ? an etiam requiratur sciētia directi dñi? vr̄ ꝙ sufficiat scīa uasalli, uel emphyteutæ, per tex. in l. seruitutes. ff. de serui. & in l. 4. C. eo. & utrobique. Pau. de Ca. ita concludit, quod est uerum durante emphyteusi, uel feudo, sed eis extinctis non præiudicatur directo dño. c. j. cum gl. de inuest. de re alie. fact. & ita ēt declarant Mod. in l. de pupillo, §.
66 Sextus, ff. de no. ope. nun. ¶ † Secūdò dubitatur, an sufficiat scientia unius ex plurib. habentib. rem cōem, ita ꝙ noceat omnibus, an econtra, ignorantia unius prosit oībus? ur̄ ꝙ sufficiat sciētia unius, per tex. in l. de pupillo, §. si plurium, ff. de no. ope. nun. pēdet decisio huius ꝯtrouersiæ, si loquamur in indiuiduis, ab his
67 quę habent in l. 2. §. ex his, & in l. 4. §. Cato, ff. de ver. ob. ¶ † Tertiò dubitatur, an allegans præscriptionem tanti tpis, cuius initij memoria non reperiatur, teneatur probare scientiam & patiētiam aduersarij? Fel. in c. de quarta. col. fin. tenet ꝙ non alleg. Pau. de Ca. in d. l. 2. qui in meo lib. hoc non dicit. istam tn̄ opi. dicit *cōem* Ale. consi. 6. Viso themate, col. pen. uol. j. dicens, ꝙ in præscriptione tanti tpis non requiritur scientia. alleg. Bal. in c. j. quæ sint rega. vbi Bal. determinat, ꝙ ius exigendi pedagium longissimo tpe acquiritur absq; scientia Imperatoris: & hoc, ꝙ non requiratur scientia, dicit ēt teneri cōiter Dec. cons. 85. col. 2. Dubito ualde, quia præscriptio iuriū non causatur sine quasi possessione: qua si possessio non habetur sine scīa & patientia, ergo ēt in ista pręscriptione tanti tpis, &c. requiritur sciētia. & ꝙ requiratur scientia, firmat Bar. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arc. & in l. si publica. §. fi. ff. de pub. & Pau. de Cast. in d. l. seruitutes. magna. col. pen. & Ro. cons. 218. Præsens casus, in fi. Pan. consi. 61. In cā & quæstione, col. fi. vol. j. Alex. sibi ꝯrius cons. 16. In cā & lite, col. 5. in 5. par. Bal. in c. j. in fi. s. de const. Mar. Laud. in tract. de Prin. ver. 171. & tenent antiqui quos refert Ale. in d. consi. 16. Ad gl. in l. hoc iure, §. ductus aquæ. de aqua quot. & æsti. Rn̄detur ſm Ale. ꝙ procedit in consuetudine, & ita pōt saluari alia opinio, secus in præscriptione. ¶ Sed suboritur dubitatio, an ex cursu tanti tēporis præsumatur scientia? Doc. in locis præalle. sentiunt ꝙ nō, imò ex pressè aliqui uolunt, ꝙ non præsumat, dicā in 4. q. Tertiò requiritur, ꝙ utatur iure suo. istud fuit s. discussum. Quartò requiritur, ꝙ credat se uti iure suo, & sic requiratur bona fides. Sed aduerte, ne erres, quia bona fides non exigitur quātum ad effectū acquirendæ quasi possessionis, quæ ēt uiolenter acquiritur, c. in literis, j. tit. j. sed requiritur quantum ad effectus quosdam, q resultāt ex ipsa quasi possessione. Primò exigitur bona fides quantum ad effectum præscribendi iura incorporalia, ſm glo. & scriben. in d. l. 2. & Pan. & alio in c. si diligenti. j. de præscri. Are. cōsi. 30. Viso themate, col. 2. & istud est clarum de iure canonico per regulam, malæ fidei, reg. iur. & c. fi. j. de præscri. Secūdò exigitur quantum ad interdictum de aqua quotid. & æsti. & quantum ad interdictum de itine. actuq; priua. l. j. §. Aristo, ff. de aqua quoti.

& æsti. & l. j. ff. de itine. actuq; priua. ¶ Tertiò exigitur bona fides quantum ad interdictum retinendæ. requiritur. n. ꝙ non vi, aut clam, uel precario possideat ab eo, qui sibi aduersatur. l. j. §. fin. ff. uti possid. non aūt ꝯ tertiū. licèt Guido Papæ consi. 67. In cā dudū, col. 3. in j. par. uideatur tenere ꝯriū. Sed an idē in interdictis de itine. actuq; priuato, & de aqua quoti. Crederē, ꝙ sic ꝑ uerbū, ab illo, qđ ponitur in edictis. ¶ Quartò exigitur bona fides ad effectū faciendi fructus suos. Nam malæ fidei possessor non facit fructus suos, c. grauis. j. tit. j. l. ex diuerso, ff. de rei uend. sed quantum ad effectum interdicti recuperandæ non refert, qua fide possideat, d. c. in literis, nisi notoriè cōstaret iudici de mala fide spoliati agētis, ſm Inn. & Pan. hic. pro quib. adde, ꝙ exceptio iniquitatis & iniustitiæ notoria excludit agentem interdicto recuperandæ. c. significasti, j. de diuor. cum concor. alle. per d. Ias. in l. naturaliter, §. nihil cōe, col. 5. ff. eo. imò excludit remedium attentatorum, ſm Inn. in c. constitutus, de filijs presbyte. quem sequitur Rot. decis. 5. sub rub. ut lite penden. in nouis. & hoc clarum in beneficialib. ne detur uitiosus ingressus, c. qm̄, de filijs presbyte. In alijs aūt casib. ꝓcedit, si notoria exceptio opponatur a dño rei, de qua agitur, aliàs secus, l. j. §. si prędo. ff. depo. & ratio est, quia ꝯ excipientē de non iure spoliati tn̄ pōt spoliatus replicare, quid
68 ad te? l. loci. §. competit. ff. si ser. vend. ¶ Venio † ad vltimū, vtrum ex usu tanti tpis, cuius initij memoria non reperit, præsumatur fuisse vsum iure suo, & nō iure facultatis, seu familiaritatis. & ut qō hēat dubiū probabile, intelligo eā in his, quæ cōiter solēt fieri iure facultatis, aut familiaritatis. Inn. Pan. & cōiter alij in exēplo de hospite, dū dñt ēt si mille uicibus, sentiunt ꝙ non præsumatur usus iure suo, & idē clarius explicat Cæpo. in rub. de furno, in trac. ser. urb. ꝯriū uoluit Bar. in l. cū de ī rē uerso. ff. de vsur. & Fel. in c. cū M. Ferrarien. col. 4. de consti. Br̄ pro concordia, & perfecta intelligentia, considero plures casus. Primus casus erit in iurib. incorporalib. negatiuis, & isto casu nunq̄ præsumatur usus iure suo. ita ꝓcedat decisio Cæpo. & ea, quæ s. dixi in prima conclusione. & seq. & rō est, qa ad acquirendā quasi possessionē iuris negatiui, requiritur ꝓhibitio uolētis acquirere, & qđ prohibitus acquiescat, ſm gl. in d. l. qui luminib. ff. de ser. urb. prędio. prohibitio aūt est facti, q̄ facta nunq̄ præsumuntur, nisi ꝓbētur, c. cū in iure. s. de offi. deleg. Secundus casus erit in iurib. affirmatiuis, & tunc subdistinguerē, aut vsus illius iuris habitus fuit absque facto hoīs: exēplū, per mille annos aqua per uenas subterraneas, vel ēt super terrā per fundū meū, ēt me sciēte, naturalr̄ lapsa fuit in puteū ꝑ fundū tuū absq; eo, qđ in fundo meo tu feceris aliqđ opus, isto casu ēt nō præsumit vsus iure suo. ita procedit tex. in d. l. Proculus, & in d. l. si in meo fundo. ff. de aqua plu. arc. cū si. Aut vsus illius iuris fuit habitus mediante facto hoīs, putà propter foueā factā in fundo uicini aqua decursa fuit in fundū tuū, isto casu præsumeris vsum fuisse iure tuo. ita ꝓcedat text. in l. hoc iure, §. ductus, aquæ, de aqua quot. & æsti. & in l. j. §. fi. ff. de aqua plu. arc. ita procedat decis. Bar. in d. l. cum de in rem uerso.
69 ¶ † Glo. in uerbo, uacillasse, diuiditur in duas. In prima remouet tacitū ꝯriū. In scđa aliud. Scđa ibi, qñq; tn̄, habetis ex gl. reportare, ꝙ uarietas uerbalis tm̄, & non substantialis nihil detrahit fidei testiū, c. nihil obst. de uer. sig. & ibi Abb. pro ista ꝯcīone uideatis plenè d. Ias. in l. 2. C. de bo. pos. ſm tab. & in l. quæ extrinsecus. ff. de uer. obl. & Fel. in c. licèt ex quadā, col. 3. j. de test. in quibus locis traditur una fallentia, ut non procedat, qñ agit de probāda formalitate uerborū, tūc non sufficit testes cōcordare in effectū, si discordarent in forma uerborū. sequitur Ale. consi. 150. In cā & lite, col. 2. uol. 5. quā fallentiā, ne erres, tibi sic declarabo, uidelicet, ut ꝓcedat qñ fuit articulatū de uerbis formalib. & factæ interrogationes de forma uerborū, secus si a seipso testis deponat sup formalitate uerborū, tunc non nocet, ēt si alij deponāt per diuersa uerba, ita Corn. consi. 172. Primus cōsultationis articulus, col. 7. in j. par. & consi. 148. In hac consultatione, col. pe. in 3. par. per Dec. in cons. 163. In causa matrimoniali, col. 10. An autem diuersitas uerborum uitiet ꝯctum hr̄ in l. j. §. fi. ff. de uerb. obli. & in d. l. quæ extrinsecus. non prosequor, quia hæc materia
70 est impertinens. ¶ † Gl. in verbo, negatiuam, exemplificat qualis esset horum testium depositio negatiua. Circa quod exemplum latè instat Panorm. infra sustinebo illud exemplum, sed pro intelligentia præmitto tria. Primò præmitto, quid sit negatiua, & quid affirmatiua. Negatiua dicitur, quę priuationem dicit, & nō
71 ens. Affirmatiua † uerò, quæ ponit aliquod ens, nec refert quibus uerbis concipiatur, sed quem sensum verba demonstrent. l. inter stipulantem, in princ. ff. de uerb. oblig. sic declarat Bart. in l. de ætate, in 3. quæst. princ. ff. de minor. uel secundum Bald. in l. actor, colum. 2. C. de proba. Negatiua est entis negatio: Affirma-
72 tiua uerò entis propositio. ¶ † Secundò præmitto, quod triplex est negatiua, quædam facti, quædam iuris, quædam qualitatis, vt declarat glos. in cap. bonæ. i. supra de electio. & in cap. actor. 6. quæstio. ultima. & in l. 2. ff. de probat. & latius per Specu. titu.
73 de probat. §. j. ¶ Tertiò præmitto, † quod negatiua facti aliquando est vaga nullo loci, uel temporis termino coarctata, & ista est per rerum naturam improbabilis. Aliquando est coarcta-

ta parũ,qñq; mediocriter,qñq; perfectè, ut declarat Bald.in d.l.
actor,col.2.C.de prob.Aliqñ est prægnãs, habens in se inclusam
affirmatiuã,& istis duob.modis negatiua dr̃ probabilis,ut pate-
74 bit ex ĩ.dicendis. Istis sic præmissis subijcio regulã. Negatiua†re
gulariter per rerũ naturã est improbabilis, d.l. actor, registrata
in c.actori,6.q.ult.& d.c.bonæ,& c.super hoc,de renun.& c.qm̃
cõtra falsam,ĩ.de ꝓb.rõ est,qa negatiua non se offert sensui,er-
75 go nec probationi:†oẽm .n. ꝓbõnem ualidã per sensum corpo-
ris fieri cõstat.l.testiũ.C.de testib.3.q.9.c.testes.& ideo iura palle
gata dñt,ꝙ est improbabilis ꝑ rerũ naturã,qđ debet exponi.i.per
cãm naturalẽ,& non ſm cõem cursum cãrũ, ut exponit gl.in d.
l.actor,nã ſm Philosophũ,oẽ qđ est impossibile in sensu, est im-
possibile in intellectu.pp qđ egregiè dicebat Bal. in c. licèt cãm,
76 col.pe.ĩ.de prob.ꝙ testes deponẽtes†super negatiua, dñr assere-
re,qđ ignorãt:qa negatiua sensus,idẽ est ꝙ ignorãtia. ¶Amplia
primò,ut procedat nõ solũ in negatiua explicita, sed ẽt in impli
cita.tex.est hic ſm exẽplũ Inn.sed aduerte,ꝙ istud exẽplum,vide
licet ꝙ deponerent electiõnẽ tm̃ spectare ad canonicos,licèt im
plicitè includat negatiuã,ergo ad clericos: tñ istud esset exẽplũ
negatiuæ iuris,suꝑ qua negatiua iuris nõ debẽt testes admitti,vt
per Bar.in l.j.ff.si cer.pet.ideo Bar.in l.j.in prin.ff. si quis ius dicẽ.
non obtem.& consi.inc.Cõe Lignani, & d.Ias. post Are.in l.3.§.
ex plurib.in 3.no.ff.de acq.pos.aliter exẽplificãt, uidelicet ꝙ te-
stes deponerẽt canonicos tm̃ fuisse in quasi possessione, & ꝯñr
negarent fuisse clericos.sed aduerte,qa istud exẽplũ non conue-
nit huic literæ,qa præsupponit, ꝙ isti testes in possessorio legiti-
mè deponerẽt.nota tñ ampliationẽ,ex qua reprobat cõis practi
ca Aduocatorũ articulãtiũ hoc modo, itẽ ponit,ꝙ fuit abiq; eo,
&c.Nã ista uerba licèt sint affirmatiua implicitè, tñ asseuerãt ne
gatiuã,& hanc practicã dãnat Bal.in c.vltra tertiã.col.j.ĩ.de test.
Reprobat Fel.q alia adducit in d.c.qm̃ ꝯ falsam, in 5.col. ¶Am-
77 pliatur†scđò, ut non solũ ꝓbatio reijciat quinimmò testes asse-
uerantes negatiuã tanquã periuri pñt de falsò puniri,ſm Inn.&
Imo.hic,& Ang.& Ful.l.pen.§.docere.ff.ne qs eũ q,Ang.in l.Lu
cius,ad fi.ff.de infa.& in l.testiũ.C.de testib. Cur.consi.66. Super
78 processu,col.9.Sed aduerte,†qa ꝯriũ vr̃ uerius.Nam ad hoc vt te
stis possit de falsò puniri,oportet,ꝙ probatio falsitatis, necessa-
riò concludat,ſm gl.in l.iurisgentiũ.§.quod ferè, q̃ ibi exornant
Mod.ff.de pact.In casu aũt nr̃o,dato ꝙ testis asseueret negatiuã,
tñ necessariò non seqtur,ergo falsum dixit,& hac rõne moti, ita
tenent Alex.& d.Ias.in l.j.in prin.col.5.ff.si quis ius dicen. nõ ob
temp.& Ale.consi.65.Habita suꝑ contentis.col.4.uol.j.& consi.
136.Viso & examinato processu,col.4.eo. uol.nec placet cõcor-
dia Pan.distinguentis,an deponãt suꝑ negatiua oĩno uaga, aut
suꝑ negatiua aliquar̃,licèt non perfectè coarctata, qa rõ ꝑdicta
militat in quacũq; negatiua.vñ dicerẽ, ꝙ ꝯcordia Pan.procedat
isto modo,uidelicet, ut primo casu testis puniat ex ordinẽ, ꝓut
concludunt Ale.& d.Ias.in d.l.j.& Ang.in l.plagij criminis,C.ad
legem Flau.de plagia. scđo casu nullo modo puniat.ista r̃a vera
est,intelligẽdo eã in negatiua vaga, seu in ꝓbõne directa, & ne-
cessariò cõcludente, secus in negatiua coarctata, uel in ꝓbõne
indirecta,aut iuris ꝑsumptione cõcludente. plures pñt reperiri
modi ꝓbãdi negatiuã,quorũ octo succinctè referã tibi,alios cu-
riosus Doct.poterit reperire.¶ Primus†modus, ut ꝓbetur oppo
79 sita affirmatiua,ſm Pan.hic:exẽplũ,si uolo ꝓbare,ꝙ Titius a de-
cẽ annis citra nõ possedit fundũ Sẽpronianũ,ꝓbabo ꝑ oppositã
affirmatiuã,ꝓbãdo ꝙ fuit alius,q a dicto tpe citra possedit. & in
tantũ ista ꝓbõ est ualida,ꝙ Io.Andr. hic dixerit,ꝙ ista sit directa
probatio, qa percipitur sensu corporis.sed ego credo, ꝙ potius
percipiat ꝑ remotiõnẽ a sensu.Aduerte ẽt,ꝙ Pan.in exẽplo prę-
dicto nõ posset saluari,intelligendo ꝙ Titius nõ possederit ciui
liter,qa stat simul, ꝙ testis uiderit aliũ corporaliter possidere,&
quòd Titius possideret aĩo,& sic ciuilr̃,ut declarauim⁹. s̃.in rub.
80 ¶†Secũdus modus est,vt ꝓbẽt implicita affirmatiua, ſm gl.in l.
non codicillos.C.de codi.& in c.super hoc, de ren.& iste modus
est facilis,& notãdus, qa ferè oĩs negatiua prægnans est hñs in-
81 clusam affirmatiuã.¶ Tertius†modus est, ꝙ ꝓbẽt negatiua per
testes, quib. opposita affirmatiua verisimilr̃ non põt esse occul-
ta.exẽplũ:volo probare,ꝙ qs nõ est de collegio, probabo ꝑ col-
legiatos.l.non alr̃,& ibi Bar. C.de aduo.diuer.iudi. Silr̃ ꝓbabo ꝑ
testẽ testamẽtariũ nihil tibi fuisse relictũ in testa. ſm Bar.in l.fin.
C.de reb.cred.silr̃ probabo ꝑ uicinos te non esse diuitẽ,ſm Lud.
Ro.consi.245.ad fin.faciunt tradita per Abb. & Fel.in c.cum Io.
82 eremita,ĩ.de fi.instr.¶†Quartus modus, ꝙ exhibeatur scriptu-
ra,qua mediante coarctatur ipsa negatiua.exẽplũ in l.Titiæ tex-
tores.ff.de leg.j.& ibi Bart.aliud exẽplũ ponit, & alia ponunt ibi
per Mod.vltra quos adde,ꝙ per registrum donationum ꝓbatur
donationẽ non esse factã,uel insinuatã,ſm Bar.cõsi.81.quod in-
cipit Mart.Franconi. silr̃ per registrũ collationũ probatur trien
nalẽ possessorem fore intrusum, seu titulũ non habere, ſm Fel.
in c.illud,col.3.ĩ.de ꝑsũp.& istũ modũ ꝓbãdi negatiuã appro-
83 bat Pau.de Ca.in auct.si qs in aliquo,in fi. C.de eden. ¶†Quin-
tus modus traditur per gl.in l.cum de lege, ff.de prob. uidelicet,
dico in bonis defuncti nõ esse nisi talia, & talia bona, & nõ plus:
tunc illa negatiua,non plus.ꝓbatur eo ipso,ꝙ ꝯrium nõ proba-
tur & per illã dixit Bar.in l.si cõstãte,col.j.ff.sol.mat.probari bo-
na mariti ꝑ istum modũ non sufficere ad exactiõnẽ dotis. eodẽ
modo ꝓbatur principalẽ non esse soluendo,ſm Bar.in l.decẽ,ff.
de uer.ob.Eodẽ modo ꝓbatur, ꝙ in villa non fuerũt reperti plu
res testes tpe testi,ſm Bar.in l.conficiuntur.in §.codicilli,in fi.ff.
de iu.codi.istũ modũ exornat,d.Ias.in l.fi.§.licentia. C.de iu.de-
li.& dicit Bal.consi.318.Practica sic se hẽt,in prima parte.ꝙ dicẽs
se non habere pecuniã,ꝓbat eo ipso ꝙ ꝯrium nõ ꝓbatur. Istum
modũ restringit d.Ias.in d.§.licentia,ut ꝓcedat,ubi præsumptio
militat ꝑ negante,aliàs secus.quod si uerũ est, non ꝓcedunt oĩa
exẽpla s̃.relata.Et ultra d.Ias.ita tenuit Ale. in rub. ff.de no.ope.
nun.col.pen.& ego ẽt credo uerũ,aliàs elusoria esset quasi regu-
84 la,qua dr̃†ꝙ fundans se in negatiua,tenetur eã ꝓbare, l.hoc iu-
re,& l.in illa,ff.de ver.ob.c.j.de ꝯfe.li.6.reperio tñ,ꝙ Cur.cõs.27.
co.8.uer.sed ꝯ dicit gl.in d.l.cũ de lege,dicit *cõiter* approbari ẽt ꝙ
pro negãte nõ subsit aliqua iuris ꝑsũptio, qđ not.quia magnũ
85 uerbũ apud iudices ignaros. ¶Sextus modus, † per inspectiõnẽ
subiecti,cuius qualitas negat, ꝓbat negatiua qualitatis, putã te
non esse albũ & similia,ſm Bal.in d.l.actor, qui dicit, ꝙ ꝑ uisum
probatur aliquẽ non habere dẽtes:sed ego credo ꝙ non ꝓbetur
86 per uisum,sed per remotiõnẽ a uisu. ¶†Septimus modus est per
testes deponentes suꝑ negatiua ꝑfectè coarctata.l.optimã.C.de
contrah.& cõmit.stip.c.3.loco.ĩ.de ꝓb. & hoc modo uoluit lo-
qui gl.in l.j.§.hoc interdicto,ff.de iti.actuq; priua.sed ꝑ ueritate
loquitur gl. in negatiua parũ coarctata. in istis terminis ẽt ꝓce-
dat gl.in l.Pantonius.§.rei perduellionis,& ibi Bar.ff.de acq.hęr.
Sed hic dubitat,an dicat directa ꝓbatio?Bar.in l.j. C.de can.fru.
vrb.Romæ,li.11. determinat ꝙ sic, quia tale iudicium est cõiter
oĩbus notũ. Cõtrariũ tenet ibi Ang.& istud uerius, qa oĩs nega-
tio est priuatio,& nulla priuatio cadit in sensu, sed remouetur a
87 sensu,ergo non directa probatio.¶ Octauus modus,†per relatio
nẽ exploratorũ,ſm gl.in Auct.de exhi. reis, §.si uerò non admi-
nistrent.in uer.examinẽt,ſm Bar.& alios in d.l.in illa, per tex.in
l.cũ quidã. §.fi.cũ l.seq.ff.de lega.2. & in l.ita stipulatus.magna,
uers.qđ si ab initio.ff.de uer.ob.quæ iura ꝑ ueritate parũ ꝓbant,
cõiter tñ modus iste est approbatus.sed ꝯriũ tenent Imol. & Ro.
in d.l.in illa,& Bal.in l.cũ mulier.ff.sol.mat. quia si negatiuã ua-
ga posset hoc modo ꝓbari, falsò diceret ꝑ Legislatorẽ negatiua
esse improbabilẽ.sed istud nihil est, quia Legislator intellexit de
probatione directa & naturali,nõ aũt de probõne indirecta.vel
aliter,intellexit de ꝓbatione ꝯcludente ꝑ necesse, nõ de ꝓbatio
ne ꝑsumptiuè ꝯcludente,ut est ꝓbõ per exploratores facta.quo
rũ relatio sufficit,si concludat uerisimile, ſm Bart. & *cõiter* alios,
in d.l.in illa,& in l.cũ qui.§.duob.ff.de acq.hær.& ꝯ horũ relatio
nẽ faciliter admittitur ꝯria probatio, ſm Bal.in l.2. C.quand.fi-
88 scus,uel priu.¶ Nota†tñ,ꝙ in oĩb.casib.in qb. per testes ꝓbatur
negatiua, debent ipsi testes ẽt non interrogati reddere rõnẽ eo-
rũ depositionis,aliàs non probant,ſm Bal.in l.cũ hi,§.si integra.
ff.de transa.Ale.consi.136.col.4.uol.j.Bar,consi.102.Clarissimè.
d.Dec.consi.173.col.2.qđ nota.ad limitationem eorum, quæ tra
duntur in l.solam.C.de test.& in c.causam, quæ,ĩ. de testib.Ra-
tio aũt ista,quia pñs fui,uidi,audiui,& intellexi, non est bona,ni
si addatur ꝙ alr̃ fieri nõ poterat, quin ipse testis sciuisset,ſm An
ge.in §.in nobis,in Auct.de hær.& falc.quem sequitur Dec.con
89 sil.94.in fi.& 101.col.fi.& 177.col.2. ¶†Vltimò scias,ꝙ illa regu
la,ꝙ magis credatur duob.testib.affirmantibus,q̃ mille neganti-
bus,de qua per glo.& Bar.in l.diem proferre. §.item quæritur,ff.
de arb. debet intelligi in testibus deponentibus super negatiua
uaga & improbabili,secus in deponentib.super negatiua proba
bili.vel intelligi debet in testibus negantibus, & non reddentib.
rationem negationis, aliàs standum esset maiori numero ſm Pa
nor.in c.in nostra,col.fi.& ibi Fel.col.2.& seq.ĩ.de test.Pa.in d.c.
bonæ,d.Ant.hic,Bar.in l.hæredes palam,in prin.col.2.ff.de testa.
d.Ias.in l.vt uim,col.2.ff.de iust.& iure. Bal.consi.158. Tres fra-
tres,Car.consi.10.Ias.col.fi.Cur.consi.73. Magnifice vir.gl.4.Dec.
consi.173.col.fi.& in istis terminis procedit glo. c. clerici. 81.dis.
90 ¶Gl.†in uerb.trium, diuiditur in tres partes. In prima notat.In
secunda quærit,& determinat. In tertia contra determinationẽ
opponit & soluit. Secunda ibi,sed quid si semel. Tertia ibi, nec
ob.¶In ea.gl.ibi,sed quid si semel. habes ꝙ ex unico actu acqui-
ritur quasi possessio iurium incorporalium, de hoc satis supradi
ctum est.hic solum uidendum est an ex unica electione acquira
tur quasi possessio iuris eligendi,& ex unica præsentatione qua
si possessio præsentandi.In hoc puncto communis opi. est, & ex
91 unica electione, &†unica præsentatione acquirãt ista quasi pos-
sessio,c.querelam,s̃.de elec.c.consultationibus,& ibi no.ĩ.de iu-
repatr. & ista conclusio de plano procedit interuenientib. alijs,
quæ requiruntur ad hanc quasi possessionem acquirendã. vnde
92 †scias ꝙ requiruntur sex,ſm Cald.consi.12.sub rub. de iurepat.
Primò requiritur realis pñtatio, uel electio.nõ.n.sufficeret coa-
dunatio patronorũ,aut eligentiũ,& mandatũ factũ ad ꝑsentan-
dum,uel eligendũ,ſm Gem.consi.127.inci. Pro clariori determi
natione,ad finẽ.nec sufficeret interfuisse electioni, nisi uocẽ de-
derit,

derit,ut s̄.in gl.in uer.uocem.¶ Secundò requiritur ſcīa eorum, quibus p̄iudicat̄,de quo s̄. abūdè.firmat Dec.ɔſ.126. in fi.¶ Tertiò reqritur, ꝙ p̄ntātes, vel eligentes credāt uti iure ſuo,& hoc s̄.expeditū fuit. ¶ Quartò reqritur,ꝙ electio & p̄ntatio fuerint factæ bona fide, aliàs ſequens p̄ntatio,uel electio nō eſſet admittenda,imò & facta & admiſſa qñcunq; conſtito de mala fide caſſari dēret, ſ'm Pan.hic,& in d.c.cōſultationibus,ubi aſſignat rō
93 nem,† qa malæ fidei poſſeſſor tenet indiſtinctè ad reſtōnem fructuum,c.grauis,ĵ.tit proxi.cum itaq; reſtō horum fructuum iuris eligēdi,vel p̄ntandi fiat per remotionem electi & inſtituti,bñ ſequtur ꝙ caſſanda uenit electio ſeu p̄ntatio. Iſta rō ur̄ periculoſa,qa ea attenta ſequeretur, ꝙ ēt electio vel p̄ntatio facta a bonæfidei poſſeſſore,apparentibus ueris patronis,dēret ēt caſſari, cuius ɔ̄rium dr̄ in d.c.ɔſultationib.nā bonæfidei poſſeſſor ēt tenetur ad reſtōnem fructuum naturaliū,l.fructus, ff. de uſur. itē tenetur ad fructus induſtriales extantes,l.certum,C.de rei uendic.firmat Bar. in l.ex diuerſo,ff.de rei uend. cum ergo p̄ntatio, & electio extent,uel dicantur fructus naturales, apparente uero domino,uel patrono,deberent per remotionem inſtituti,vel electi reſtitui.pp hoc Pan.in d.c.cōſultationib.negat vtrunque, & vult,ꝙ electio,& preſentatio dicant̄ fructus induſtriales,quia reqritur induſtria hoīs in eligēdo idoneū intra tp̄s legitimum, & etiam ɔcludit, ꝙ dicant̄ fructus cōſumpti,ſed de utroque dubito:nā non eſt bona ɔñā,reqritur induſtria in p̄ntando tempore congruo, ergo p̄ntatio eſt fructus induſtrialis.nam in colligēdis pomis tp̄e ɔgruo, & in amputando arborē,reqrit induſtria, & tñ poma ſunt fructus naturales,qa ex ſe naſcunt̄,ſic ipſum eligere & ipsū p̄ntare natural'r naſci vr̄ poſt mortē immediati p̄deceſſoris.& poſito,ꝙ ſint fructus īduſtriales,dico ꝙ extant in ſuo naturali eſſe,& in eo ſtatu,in quo creati fuerint;& ſi non extarent qūo reſtituerent̄ a malæfidei poſſeſſore p̄ remotionem electi,& p̄ntati?nā certè ſi eſſent ɔſumpti,teneretur malæfidei poſſeſſor ad ęſtimationē,non aūt caſſaret̄ electio.neſcio al'r r̄ndere, niſi ꝙ bonæfidei poſſeſſor facit fructus induſtriales mero iure ſuos,ſed ex æquitate tm̄ tenetur illos reſtituere,ſ'm Bar.in d.l.ex diuerſo.quę æqtas ceſſat in caſu noſtro,cū nulli alij fructus producantur,quos poſſit bonæfidei poſſeſſor lucrari.¶ Quintò reqritur,ꝙ electio, & p̄ntatio habuerint effectū,& ſic ꝙ fuerit ſequuta confirmatio & inſtitutio,ſ'm Inn.in d.c.2.& in c.dilectus, & in gl.magna,ĵ.de preben.Old. cōſ.312.Thema qōnis.Fed.de Senis,conſ.234.Sup primo puncto.Pan. conſ. 94.Vr̄ primo,in j. parte.Dec.conſ.117.2.col.& 124.col.j.& 127.in prin.& 129.col. 3.& 149.In cā iuriſpatro.¶ Sextò reqrit̄, ꝙ electus & inſtitutus adepti fuerint poſſeſſionē b̄ñficij, ſ'm Cal.in d.cōſ.12. & Dec.in d.conſ.117.124.& 127.ſed dubitat̄,an requiratur, ꝙ probentur oīa iſta quantum ad p̄iudicium eligentiū, uel ɔpatronorum, q̄ ſimul p̄ſentarunt & elegerunt?credo,ꝙ iſta oīa requirantur,qñ agit de præiudicio ordinarij collatoris, uel eorum, ad quos ſpectat,qui non interfuerunt in eadem electione,uel præſentatione,ſecus quantū ad p̄iudicium eorū, q̄ admiſerunt iſtos nō admittendos ad eligendū,uel p̄ntandū ſimul cū eis,iſto caſu ſufficit probare ſolā electionē uel p̄ntationē.tex. eſt hic,& iſtud voluit Abb.hic,in uer.item dignitas.¶ In ea. glo.ibi,qđ hēt iuſtam cām.iſta ſolo gl.nō eſt bona reſpū primi capitis illius interdicti, qa ſufficit ſolus uſus, d.l.j. §. hoc interdictū.nō ēt ur̄ bona reſpū ſcdi capitis,qa incipiēdo a probōne ſeruitutis,ſufficit ſemel iuiſſe,ſ'm gl.in d.l.j.§.hoc interdictū.nō tñ hoc affirmo,qa gl.poſtea diſceſſit ab illa opinione. R̄ndeas igit̄,ꝙ ire p̄ fundū alterius eſt actus,q̄ cōiter ſolet concedi gratia familiaritatis, meritò nō ſufficit unicus actus p̄ ea,quæ s̄.dixi.Vlterius dubitat̄,an reſpū ſecūdi capitis reqrat̄ probō ſeruitutis, ſi illo anno ſemel feciſſet iter, & nunc in eadem forma uellet reficere,crederem ſufficere,ꝙ p̄baretur unica refectio illius anni, qa reficere iter non eſt actus, qui ſoleat cōcedi iure familiaritatis,l.j.§.qđ aūt,ff.de aqua quoti.& æſti.ergo ſufficit unicus actus.hēbit ergo interdictum mixtā cām p̄prietatis, niſi appareat, ꝙ ille,q̄ eſt uſus itinere,ēt illud refecerit,qđ probo per tex.in l.3.§.fieri,ff.de itin.actuque priua. a ceſſante rōne illius tex.¶ In ea. gl.ibi,niſi conſtet ꝙ ui,&c.habes ex glo.ꝙ in dubio non præſumitur q̄s poſſidere ui,clam,uel precario.Circa iſtud Pan.hic aliqua dicit,ſed plura poſuit in c.ſi diligenti,ĵ.de præſcri.ubi ēt latè Fel.ex quorū dictis elicio duas
94 principales ɔcl'ones.¶ † Prima conclō,ubi poſſeſſio eſt ɔ̄ ius,p̄ſumitur mala fides,c.q̄ ɔ̄ iura,de reg.iu.in 6.l.bona fides, ff.eo.titu. ¶ Amplia ēt ſi ſit ɔ̄ iuris præſūptionē,c.ad decimas,de reſt.ſpol. in 6.l.liberis,ff.de lib.cau.¶ Item amplia,ēt ſi poſſeſſor hēat titulum ɔ̄ ius,ſeu a iure reprobatum,l.quemad.C.de agrico.& cenſ. lib.11.& ibi nō.Bar.ſequitur Alex.conſ.46.col.fi.uol.3.ex hac cōcluſione infert Abb.in d.c.ſi diligenti, ꝙ emptor rei eccleſiaſticæ abſque ſolēnitate.c.ſine excep. 12.q.2.p̄ſumitur in mala fide. pro quo adde tex.cum gl.in l.j. in uerbo, malæfidei.& ibi Bar.C. de fide inſtru.& iure haſtæ fiſca.li.10.& in terminis Soc. cōſ.29. Viſo quodam inſtrumento,col.x.in j.parte.¶ Prædicta etiam cōcluſio inducitur ad aliam qōnem. Statutum prohibet mulierē, & minorem ɔ̄here ſine certa ſolennitate,quæritur,ſi mulier uē-diderit,& tradiderit, & res tradita caſu fortuito īterierit,ad quē ſpectabit periculū interitus,ur̄ ꝙ ad mulierem , qa emptor erat in mala fide ɔ̄hendo non ſeruata forma ſtatuti. ſi in mala fide, ergo non facit fructus ſuos,l.certum,C.de rei uen.cum ergo ad mulierem ſpectet oē commodū , pariter ſpectabit incōmodū,l. ſ'm naturā,ff.de reg.iu. & p̄ iſtam rōnē ita determinat D. Lācel. Dec.in l.non oīs,§.ſi pupillus,col.2.ſi cer.pe.Contrarium tenet Lud.Ro.per gl.ibi,quæ uult,ꝙ periculum interitus non ſpectet ad eum,qui remanet dñs de iure ſpāli. & ita tenendo non obſt. rō D.Lan.qa non cōcludit.nam malæfidei poſſeſſor nō dēt eſſe melioris cōdōnis q̄ bonæfidei,c.eū qui de præbē.li.6. p̄ſumerem tñ opinionem D.Lan.poſſe ſuſtineri,ſi conſtaret rē eodē modo fuiſſe perituram penes mulierem.tunc.n.ceſſaret rō gl.in d.§.ſi pupillus.intellige iſtam cōclōnē procedere in poſſeſſore ɔ̄ ius actui reſiſtens,ſecus in poſſeſſore præter ius actui non reſiſtens, ſ'm Bar.in l.ſed ſi lege.§.ſcire,ff.de pe.hered.Contra hoc ob.tex. noſter.Sol.quaſi poſſeſſio clericorum nō eſt ɔ̄ ius actui reſiſtēs, ſed p̄ter ius.Cōtra iſtam ſolutionem,& iſtū tex. fortiter ob.tex. in d.c.ad decimas,ubi ius non reſiſtit, ꝙ alius poſſit decimare in aliena parochia,c.cum in tua,ĵ.de dec.& tamē præſumitur mala fides.Solo.quaſi poſſeſſio decimandi in aliena parochia offendit ius, qđ diſpoſuit neminē poſſe decimare in aliena parochia, ne fines parochiarum confundātur,c. cum ſint hoīes, ĵ. de dec. ſed quaſi poſſeſſio iuris eligendi in aliena eccleſia non offendit ius:licèt.n.ius diſpoſuerit electionē ſpectare ad capitulum illius eccleſię,non tñ diſpoſuit, ꝙ clerici non poſſint cum capitulo ſimul eligere,imò ius laudat,& ius cōſuluit canonicis,ut alios admittant,c.obeuntibus,63.diſt.merito.in c.ad decimas,p̄ſumitur mala fides,hic uerò bona. tñ retenta iſta ſolutione,adhuc reſtat turbida doctri.Bar.in d.§. ſcire. qa lex non reſiſtit, quominus q̄s poſſit habere ius decimandi in aliena parochia. d.c.cum in tua. neceſſe eſt dicere,ꝙ non reſiſtit poſſeſſori cum tit.ſed bene reſiſtat poſſeſſori ſine tit. aliter et concordabo iſta iura inferius , &
95 iſtam ſeqtur Bellamera,conſ.3.col.4. ¶ † Scđa ɔclō,ex coniecturis probabilib. tollitur præſumptio malæfidei, ſ'm Pan. hic,poſt Inn.in d.c.2.& Pan.in d.c.ſi diligenti,poſt Bar.in d.§.hoc interdicto.ergo referam aliquas. ¶ Prima coniectura. fama publica, ꝙ ius eligendi,uel p̄ntandi, aut alterius iuris ſeruitutis cōpetat poſſeſſori,excludit præſumptionē malæfidei,ſ'm Bar. & Pan.ubi s̄.pro iſta coniectura eſt tex.quē ibi no. Bar.in l.2.C.ſi ſer.uel liber.ad decu.aſpira.lib.x.&iō aliàs dicebā,ſtante fama publica,ꝙ exercitus Chriſtianiſſimi Regis nondum tranſcenderat Alpes, licèt re uera pars illius tranſcendiſſet per uias occultas,excuſari conductorem equi illac tranſeuntē, cui fuit equus ablatus,& p̄ hoc eſt deciſio Pan.& ibi Fel.in c.cum contingat,s̄.de reſc.ſic ēt fama excuſat a præſumpta calumnia,ſ'm Bar. in l. cum qdam,§. quod dr̄,ff.de acq.hære.& Fel.in c.ſuper his,col.4.de accu.inferens cautelam ad euitandam pœnā talionis. & idem tenet Fel. in c.quia non eſt ueriſimile,col.2.ĵ.de præſum.Item fama,ꝙ homo beneficiatus eſt mortuus excuſat ab intruſione ſ'm Old.cōſ. 303.Infra ſcriptæ rōnes,col.3.ſeqtur Fely.in c.in noſtra, col.7.in fi.s̄.de reſcr.& dicit Bar.in l.Celſus.ff.de uſuc. famam,ꝙ res erat maiorum tuorum,inducere bonam fidem,& pro iſta coniectura conſuluit Alex.conſi.ult.uol.j.Barb.conſ.41.col.2.& duabus
96 ſeq.in j.parte.¶ † Secunda coniectura, aſſertio boni & legalis uiri affirmantis mihi ius competere, excuſat a mala fide,ſ'm Bar.in d.§.hoc interdicto,& in d.l.Celſus,col.2.rō,quia bono uiro credendum eſt,ſ'm gl.in l. Titio fundus,ff.de cond.& dem.quàm dicit ſingularem Ang.in l.indicia,C.de rei uen.ſed eſt conſocia in c.cum contingat,& ibi no.Pan.& comprobat Fel.2.col.in c.cū contingat,de reſcr.qbus adde Bar.& Iaſ.in l.de pupillo, §.ſi quis ipſi,ff.de no.oper.nunc. in 8. q. ubi determinat, teſtem excuſari a pœna falſi,qui falsò dicit ſe ſcire, ꝙ a probo uiro audierat.allegat Anch.conſi.27.Viſa inquiſitione,uide etiam eundem d.Iaſ. in l.admonendi.col.27. in fi.& ſeq.ff.de iureiur. & in propoſito noſtro Cur.conſi.72.inc.Princeps defunctus,uer.reſtant duo.& Fel.poſt Bal.in c.ueniens, col. 2.ĵ.de teſt.ubi credens conſi.boni & ualentis Doct.excuſatur in ſindicatu.& pro illa glo.allego bonum tex.in l. ſi res pupillaris, ff.de admi.tut.facit tex.in c.niſi
97 eſſent uiri prouidi,ĵ.de præben.¶ Tertia coniectura,† ſigna itineris,aquæductus,vel alterius iuris,tollunt prçſumptionem malæfidei,ſ'm Bar.& Pan.in locis præallegatis.Adde in materia noſtra,ꝙ ſi arma,ſeu inſignia tua , eſſent depicta,uel ſculpta in eccleſia,facerent præſumi, ꝙ bona fide eſſes in quaſi poſſeſſione iuriſpa.ar.l.j.C.nemi.lic.alie.reb.ſig.impo.melius facit tex.in l.2. in prin.& in l.3.§.fi.ff.de ope.pub.quem no.ibi Bar.ɔ̄ religioſos faciētes abradi arma alicuius de eccleſia & poni arma alterius, nam iſtud fieri prohibetur per illum tex.quem dicit ſingularem Rom.ad hoc ſin.473.inc.Eorū arma.Sil'r lr̄æ ſculptæ in marmore,qualiter capella fuit ædificata & dotata ab anteceſſorib. ſuis, excludunt malā fidem,imò probant iuſpa.ſ'm Bal.conſi.310.An iuſpa.in 5.parte.& Dec.conſ.135.Ad iuſtificationem bullæ.& facit tex.cum glo.& ibi latè Fely.in c.cum cauſam,ĵ.de teſtib.nec mirum,quia per indicia,& per ſolam famam probatur ēt iuſpa.

ſ'm

ſm Bal.in l.cum ſuper.C. de rei uend. & Alex.conſ.4.col.5.uol. 2.& Dec.conſ.174.in fi.firmat Per.in c.j.col.2.ĩ. de app.faciunt quę ſcribit d.Iaſ.in §.pœnales,col.2.Inſt.de act.ſit̃r antiqui annales,ſeu cronicæ referentes, ꝙ prædeceſſores tui conſtruxerunt, uel dotarunt eccleſiam,excludũt malam fidem,per ea quæ ſcri-
98 bit Fel.in c.2.col.20.ſ.de reſcr.¶†Quarta coniectura,titulus precedens in dubio includit bonam fidem,& excludit malam fidẽ, ſm Pan.hic,pro quo eſt caſus in l. pe.C.de euic.quem notat ad hoc Alex.in rub.ff.de no.ope.col. 11.¶Amplia,etiam ſi titulus nõ erat lt̃imus,tñ credebatur. exemplum,in inſtrõ alienationis rei eccleſiaſticæ narratur ꝙ interuenerunt debitæ ſolennitates, quę re uera non interuenerunt:tñ ꝑ titulũ putatiuum cãtur bona fides,ſm Rotã de præſcr.dec.3.in nouis.ſequitur Fely.in c.de quarta,col.6.& ſeq.ubi de hoc,ĩ.de præſcr.per Bar.& Mod.in l.
99 Celſus,ff.de uſuc.¶†Quinta, curſus longi tp̃is in dubio tollit ꝓſumptionem malæfidei, ſm d.Ant.& Pan. hic,per tex.in l.3.§.ꝑ ſeruum,ff.de acqui.poſ.qui tex.(iudicio meo)non probat,qa loquitur in poſſeſſione libertatis, quę habet præſumptionẽ iuris pro ſe, nos autẽ loquimur in poſſeſſione ꝯ ius. Iſta.n.opinio eſt *communis*,ſm d.Iaſ.in l.clam poſſidere, §.q ad nundinas, col.2.ff. de acq.poſ.ubi allegat q̃ plura cõſilia Alex. & Are. & ultra eum idem tenet Pan.conſi.89.In qõne,quæ ad pñs,col.3.in j.parte.& Barb.conſ.41.col.11.uol.j.& conſ.50.col.10.eo.uol. & Cur.cõſi. 83.Decet prius,col.2.ubi plura congerit. Et pro iſta cõclõne bene facit iſte tex.ſed dubitat,quãtũ tp̃s dicat̃ longũ? Pan.hic poſt Inn.dicit eſſe arbitrarium.Bar.in l.fi.in fi.C.uñ ui,dicit regri decurſus ann.30.Gl.uerò in d.§.ꝑ ſeruum,ur̃ uelle, ꝙ ſufficiat decennium.¶Pro concordia pono aliquos caſus.Primus in curſu tanti tp̃is,cuius initij memoria non hr̃.oẽs concordant ꝙ tollat̃ ſuſpicio malæfidei,c.j.de præſcr.li.6.Barb.in d.conſ.95.¶Scd̃s caſus in curſu 30.anno. ẽt Doc. ſunt concordes,excepto Imo.in c. fi.ĩ.de præſcr.& in d.l.Celſus.Tertius caſus in decẽnio.& iſto caſu ur̃ *communis*,ꝙnon ꝓſumat̃ bona fides,q̃ opinio ſanè procedit apparente antiquiore poſſeſſore, nã tunc ſcd̃a ꝓſumit̃ clandeſtina,c.licèt cãm,de proba.& dixi ſ.in rub.ſed non apparente antiquiore poſſeſſore, tũc ſtarẽ cũ opinione Pan.ꝙ ſit arbitrarium, arg.l.j.ff.de iure deliberan. Et intellige ſꝑ ubi uerè non apparet de mala fide,ſecus ſi uerè appareret,ſm Sal.in d.l.fi.& d.Iaſ.in d. §.qui ad nundinas.aliàs mala fides nunquã impediret præſcrip-
100 tionem,ſi curſu tp̃is purgaret̃.¶†Vltimò bona fides non ſolum ex iſtis coniecturis,uerũ ex oĩb.cauſis ẽt temerarijs & iniuſtis cãri põt,ſm gl,notabilẽ in l.j.C.ubi cau.ſta.quam ſeqtur Alex.cõſ. 127.Viſa inquiſitione,col.3.uol.4.Pro qua gl. Are.ponderat tex. in l.clam poſſidere.& ibi Iaſ.in 7.not.ff.de acq.poſ. Bar.in l.j.§.ꝑ
101 ſeruum,qui in fuga,ff.eo.Barb.conſi.18.col.antepe.uol.2.†Glo. in uerb.quaſi poſſederit, diuiditur in duas:In prima declarat.In ſecunda opponit. Prima pars fuit expedita ſ. in rub.in 3.q.uerſ. quaſi poſſeſſio.In ſcd̃a parte ibi,ar.ꝯ.3.q.j.c.reintegranda.Pano. dicit argm̃ dẽre formari ꝯ tex.dum dr̃,ꝙ remedium reſtitutoriũ cõpetit pro iurib.incorporalib. ꝯ d.c.reintegranda. ſed certè in tex.illo non dr̃, ꝙ remediũ illius canonis det̃ pro rebus corporalib.ſed ſimpl̃r pro rebus eccleſiæ, uel proprijs:applõne aũt rerũ ueniũt iura incorporalia,Inſt.de reb.corpo.& incorpo.ergo nõ meruit adduci pro ꝯrio.Et ꝑpea Io.And. dicebat,ꝙ ille tex.non negat dari illud remediũ pro iuribus incorporalib. Et ex iſtis ergo habetis notare, ꝙ remedium can. reintegranda,ẽt competit pro iuribus incorporalib.& ita concludit Soc.poſt Bar.in l.rem quę nobis,in 5.q.ff.de acq.poſ.Ponderando tex.in d.c.reintegrãda,in uer.omnia,& tex.in c.cum eccleſia,3.q.2.& in c.accedens ut lite nõ conteſt.Sed dubitatur an cõpetat directum, uel utile? ur̃ ꝙ directum, qa uerba canonis conueniunt,iuxta doctrinam Cy.Bal.& aliorum in l.ex placito, C. de rerum permu.Pan.in c. examinata,col.4.ſ. de iudicijs.¶Scd̃o oppo.Abb.de l.j.§.hoc interdictum, C. unde ui.ſoluit Pan.dupliciter.Primò,ꝙ pro iurib. in corporalib.non cõpetit illud interdictum, intelligendo de directo,ſed bene cõpetit utile,ſm Bar.in l.3.C.unde ui,ff.eo. ſicut dicit gl.in l.ſi quis in tantã, C.unde ui. dari utilẽ cõdõnẽ ex illa, l.pro iurib.incorporalib.ſic ẽt dat̃ utile interdictũ,uti poſſidetis ſm Bar.in l.j.ĩ prin.ff.uti poſſid.& iſta eſt *communis* opi.Circa qd̃ non inſiſto,qa quantum ad effectum nihil intereſt,an det̃ utile, uel directũ,ſm Pan.in d.c.examinata,col.4.& Bar.in l.j.§.fi.col. 2.ff.de no.ope.nunc.per l.actio, ff.de neg. geſt.Scd̃o ſoluit Abb. ꝙ alia remedia competunt ſpoliato ultra interdictũ uñ ui,& remedium can.reintegranda.Competit.n.offm̃ iudicis & cõdõ ex can.c.querelam.de ele.Vñ in iſto tex.potuerunt clerici intentare unum ex iſtis remedijs,de q b.remedijs dicã in c.ſæpe, ĩ.tit.j.& ibi uidebimus,cui det̃ cõdõ ex d.c.querelam. & offm̃ iudicis,qa ſunt,qui tenẽt oppoſitum.¶Gl.in uerbo, reducentes,eſt facta timore fortiſſimi ꝯrij,ur̃ ꝙ clerici non debuerũt reſtitui ad quaſi poſſeſſionẽ iuris eligendi. Et ſic, ꝙ iſta ſñia Papæ fuerit inutilis, quia in continenti ipſis clericis imponitur ſilentium in petitorio,& non dr̃ reſtitutum qd̃ incontinenti fuit ablatum,l.q ſic,ff. de ſol.Gl.fatetur ꝯrium,unde intellexit tex.ꝙ uerbo tm̃ fuerint reſtituti. Iſta ſolutio non admittitur per Doct. quia lex non det eſſe uerbis impoſita,c.cõmiſſa,de elect.in 6.l.2.in fi.C.comm.de
102 leg.†Natura enim legis eſt determinare realiter,& non diſputare uerbaliter,ſm Bal.in rub.ff.de rer.diui.Secunda ergo fuit ſolõ Tanere.& Hoſt. ꝙ utilis fuit iſta reſtõ propter caſſationem electionis. Iſto enim modo fit ſm eos reſtitutio. iſta etiam ſolõ reprobatur per Lan. & Calderi. qa per caſſationem electionis ad nullum actum quaſi poſſeſſionis fit reſtitutio.¶Secũdò,qa caſſatio ẽt fieri debuit abſque reſtõne poſſeſſionis rõne conteptus iuxta tex.in c.qd̃ ſicut,de elec.¶Tertiò,qa tex.iſte præſupponit prius caſſatam fuiſſe electionem, deinde factam fuiſſe reſtõnẽ. ¶Circa iſtam reſponſionem aduerte ad duo.Primò dum dñt,ꝙ electio potuit caſſari rõne contemptus: iſtud quantum ad textum noſtrum non credo uerum, tum quia hoc non fuit petitũ, ergo non potuit ſuꝑ eo pronunciari, c.j. ĩ. de libel. obla.c.licèt Hely,de ſimo.tum qa ut ſ.probaui,aliud eſt cõtemni,aliud ſpoliari.¶Scd̃o ur̃ preſupponere,ꝙ in iſtis incorporalibus reſtõ nõ fit per caſſationem electionis. Contrarium tenet ipſe Pan. in c. conſultationibus,de iurepat. Sol.per caſſationem electionis fit reſtõ fructuum non quaſi poſſeſſionis. ita debet intelligi Pano. ibi,ſed qa reſtõ debet fieri integra,i.poſſeſſionis,& fructuum,c. accedens,2.ut lite non conteſta. & c.cum quærente,ĩ.eo.iõ ur̃, ꝙ reſtõ reſpectu poſſeſſionis non fuerit facta per ſolam caſſationem electionis, & ꝯñr ur̃ ꝙ iſta etiam ſecũda ſolõ non ſit bona, quia quautum ad reſtõnem poſſeſſionis ur̃ inutilis. Tertia fuit ſolutio gl.in c.ſeq.ꝙ fuit utilis in hoc, qa ſatisfactum eſt iuri uolẽti,ꝙ de qua re cognouerit prætor,de eadem dẽat iudicare,l.de qua re,ff.de iud.Iſta etiam ſolõ non tollit ꝯrium,qa non debuit ius hanc inutilem ſatisfactionem deſiderare,ut dr̃ in contrario. ¶Quarta fuit ſolutio eiuſdem gl.in d. c. ſeq.ꝙ iſta reſtitutio fuit utilis propter fructus. Iſta ſolutio ultra Pan.non ur̃ admittenda quãtum ad tex. noſtrum, quia reſpũ iuris eligendi non poſſunt conſiderari aliqui fructus,niſi ipſa electio,quæ fuit prius hic caſſata.ergo quantum ad reſtõnem poſſeſſionis, non fuit ulla utilitas quõ ad fructus.¶Quinta ſolõ ur̃ poſſe accommodari,ꝙ fuerit utilis ꝑꝑ expenſas litis,quę ueniunt ẽt in reſtõne,d.c.accedẽs. Iſta ſolutio ẽt non ſatisfacit, quia condemnatio expenſarum fit acceſſoriè,l.terminato,C.de fructibus & lit.expen.Cum ergo eſſet lata ſñia,per quam erat caſſata electio,ut petebatur, certè ẽt erat acceſſoriè fienda condemnatio expenſarum.¶Sextò conſidera,ſi dici poſſit,ꝙ fuerit utilis propter fructus,i.ꝑꝑ caſſationẽ electionis,ut dicit gl.in d.c.ſeq. ſic declarando:clerici hic in iudicio deduxerunt omne ius ſuum, & ꝯñr petierunt ſe reſtitui ad quaſi poſſeſſionem,ad quam aliàs erant, & ob hoc etiam petierunt electionem caſſari. ſed petitio caſſationis erat acceſſoria, qa per eam reſtituuntur fructus,q ueniunt in ꝯñtiam ad reſtitutionem poſſeſſionis petitam,d.c.accedens.ergo neceſſariò ſi debuit fieri iſta reſtitutio fructuum, fuit neceſſe ferre ſñiam ſuper principali,l.j.& d.l.terminato,C.de fructib.& litium expen.ſi nõ fuiſſet declaratum clericos fuiſſe in quaſi poſſeſſione eligendi, & ad illam quaſi poſſeſſionem reſtituendi, cum iſta eſſent in iudicio deducta, quomodo potuiſſet debito iure caſſari electio? Nec obſt.dum dr̃, ꝙ in tex. noſtro præſupponitur prius caſſatã electionem,quia reſpondetur in tex.iſtud non probari,imò potius probatur oppoſitum,ſi ponderetur litera in illo participio, reducentes.Scd̃o reſpondetur, ꝙ in eodem inſtrumẽto ſñię nõ datur prius,uec poſterius,l.quidam teſt.ff.de pec.leg.¶Retenta igitur iſta ſolutione,ꝙ fuerit utilis ꝑꝑ caſſationẽ electionis,oppo.iterum,& ur̃ ꝙ fuerit iniqua,quia hi fructus non erant reſtituendi,& ꝯñr electio nõ debuit caſſari,qd̃ ſic probatur:fructus extantes ſi ſint naturales iure actionis realis,ſi ſint induſtriales, officio iudicis tenetur etiam bonæfidei poſſeſſor reſtituere,l.certum,C.de rei uend.ergo agentibus clericis obſtabit exceptio,dolo facis,&c.l. dolo facis, ff. de dol. excep. Augetur difficultas,ꝯ agentem interdicto recuperandæ,obſtat exceptio notorię iniuſtitiæ,ut ſ.dixi in gl.in uerbo, uocem.ſed hic obſtabat in petitorio de iniuſtitia clericorum agentium,ergo &c. ¶Comprobat̃, qa ſpoliato patienti cognoſci de petitorio denegatur reſtitutio conſtito de iure ſpoliatoris, c.j.ĩ.tit.j.Hic aũt clerici & paſſi fuerunt cognoſci de iure canonicorum,& ipſi etiam compoſuerũt petitorium,ergo. ¶Contrarium eſt uerius in tm̃,ꝙ d. Ant.fuit coactus fateri ꝯrium. Pan. aũt rñdet ſic fuiſſe ſtatutum in odiũ
103 uiolenti ſpoliatoris.†nota ꝑpetuò iſtam ſolutionem,ex qua poſſumus elicere quatuor notãda.Primò, ꝙ petitorium non abſorbet poſſeſſorium reſpectu fructuũ,& ita etiam determinat Pan.
104 in c.ſignificauerunt,ĩ.de teſti.¶†Scd̃ò, ꝙ uiolentus dñs rõne uiolẽtiæ perdit ius,qd̃ habebat in fructibus rei ſuæ.¶Tertiò,ꝙ
105 †agenti poſſeſſorio recuperandæ,non obſt.exceptio,dolo facis, & ita expreſsè uoluit Bar.in l.ſi quis cõductionis ti. C.loca.& in
106 auct.item poſſeſſor,C. qui potio.in pig.habe.¶†Quartò,ꝙ electio dr̃ fructus iuris eligendi extans uiuente electo.Contrarium tenuit Abb.in c.conſultationibus, de iurepat.ĩ. ſed iſtud,qd̃ hic dicit Abb.eſt uerius, & ſ. comprobaui, ſed ſupereſt adhuc difficultas,quare in caſu c. noſtri canonici ꝑꝑ uiolentiam perdiderunt fructus,& non ius ipſum eligendi,ur̃.n.ꝙ etiam debuerint

perdere

perdere ius eligendi, p l. ſi quis in tantam, C. uñ ui. q hẽt locum ẽt in iurib. incorporalib. ſ'm gl. & cõiter alios ibi. puto poſſe r̃n-deri, ꝙ diſpõ d. l. ſi quis in tantam, procedat ſolũ in non poſſidẽ-te, q inuadendo rem ſuam ſpoliat poſſeſſorem, ſecus in poſſidẽ-te non admittente ɔ̃ poſſeſſorem. Tex. eſt hic ad hoc notãdus. Et rõ eſt, qa talis nõ dr̃ inuadere. & ex hoc colligo intell'm ad gl. in d. l. ſi qs in tantã, quæ vult, ꝙ diſpõ illius legis hẽat locũ ẽt in inuadente rẽ cõem. dẽt. n. intelligi altero ſocio tm̃ poſſidẽte, aliàs ſecus. & ſic illam gl. declarat Alex. cõſ. 152. col. 5. & ſeq. uol. j. & q̃ dicam iu c. ſæpe, j̃. tit. proxi. ¶ Gl. in uerbo. id uenire, diuidit i 12.
107 particulas. In prima recitatur ius ciuile. In ſcd̃a ibi, † illa. n. exẽ-plificat r'am huius tex. in iudicio ſpãli. In tertia ibi, nec eſt ɔ̃, remouet ɔ̃rium. In quarta ibi, ſed r'a, exemplificat in iudicijs gñalibus. In quinta ibi, niſi fiat, reſtringit exemplum. In ſexta ibi, & hæc uera, litat r'am. In ſeptima ibi, ſimile idẽ facit. In octaua ibi, ſic ẽt idem facit. In nona ibi, argm̃, ex hoc elicit ex præmiſſis notabile. In decima ibi, argm̃ ɔ̃, opponit ɔ̃ illud notabile. In vndecima ibi, ſolo, ſoluit. In ultima ibi, ſi aliqñ, ponit unũ dictũ ɔ̃riũ. ¶ In ea. gl. in prima parte habes, ꝙ licèt legiſlatori ſufficiat dice-
108 re, ita iure cauetur, ut hic, & in c. ſcriptum eſt, in 56. q. 3. † tamen Doct. põt allegare legem, ut facit gl. hic, in prima parte: aliàs poſſet dici, erubeſcimus, & c. l. illam, C. de collat. non. n. authoritas doct. eſt neceſſaria, licèt ſit probabilis, ſ'm gl. in l. j. C. de leg. Vbi tñ iura ſunt notiſſima, poſſet ẽt ſcholaris dicere, ita iure cauet, ſ'm Card. in cle. ſæpe, in prin. de uerb. ſig. Item ſufficeret dicere, ita iure cauetur, ubi rõ naturalis adduceretur, quia quærere legem, ubi naturaliter ſentimus, nihil aliud eſt quàm infirmitas in tellectus, ſ'm Mod. in d. l. illam, allegantes ad hoc Philoſophum. ¶ In ſcd̃a parte ibi, illa. n. habes, ꝙ in rei vẽdicatione alicuius ſunt di ueniunt fructus, ẽt ꝙ non ſint expreſsè petiti. ɔ̃ hoc ob. tex. in l. fundi, ff. de excep. Solo, ɔ̃rium eſt uerius, niſi fructus eſſent pẽdentes tp̃e libelli, fuiſſentq; lite pendẽte percepti, nam tũc offõ iudicis eſſent reſtituendi abſque alia petitione, l. Aediles, §. item ſciendũ, ff. de Aedil. edi. Et in iſtis terminis põt ſaluari gl. qd aũt in alijs iudicijs, an ueniant fructus non petiti: ponit Bart. in l. ex diuerſo, §. ubi aũt, ff. de rei uen. & in l. 2. C. de pet. hær. Bald. in l. j. col. fi. C. de fructi. & lit. expen. Pan. in c. grauis, col. pe. j̃. tit. proxi.
109 ¶ † Habes inſuper, ꝙ iudex põt condemnare uictum in expenſis non petitis, idem tenet gl. in c. fi. ubi Abb. s̃. de reſcr. Car. in l. 4. §. hoc aũt, col. 4. & ibi Alex. ff. de dam. infe. Fel. in c. ſignificauerũt, col. 3. j̃. de excep. hinc dicit Bar. in l. non ignorat, C. de fruc. & li.
110 expen. † ꝙ iudex nulla liſta exhibita, & nulla probõne facta, põt condemnare uictum in expenſis, ſeqtur Alex. ɔ̃ſi. 27. col. fi. uol. 2. ¶ In quarta parte habes, ꝙ iudicium petitionis hr̃ditatis dr̃ generale. tu dic melius, ꝙ eſt uñe, prout tenet glo. ſibi ɔ̃ria in c. 2. s̃. de lib. obla. & gl. in l. j. ff. de eden. & in l. quo tp̃e, ff. de pet. hær. In ea. parte habes, ꝙ regula huius tex. procedit generaliter tam in iudicijs ſpãlib. q̃ generalibus, uel uniuerſalibus. Pro intelligẽtia
111 huius gl. quæ obſcurè loqtur, conſidera tres caſus. † Primus caſus, qñ quæritur, vtrum propoſita actione reali, uel perſonali, in telligatur deductum omne ius ſuum cõpetens de p̃nti, id eſt tp̃e motę litis ad effectum, ſi actor ſuccumbat poſſit iterum agere ex alia cã. Ad idem non obſt. exceptione rei iudicatæ, ut in iſto caſu, diſtingue, ut per Bar. in l. ſi mater, in prin. & in §. ſeq. & ſeq. ff. de exce. rei iud. & p Pan. in c. 2. col. 4. & ſeq. s̃. de lib. obl. Et in iſtis
112 terminis loqtur glo. n̄ra in j. 4. 5. & 6. partibus. ¶ † Scd̃s caſus eſt, qñ quæritur, an propoſita actione reali, uel pſonali, ueniat ẽt ius de futuro, idem quod ſuperuenit actori poſt litem conteſtatam. Et iſto caſu facias r'am negatiuam, ꝙ in iudicio non intelligitur deductum ius de futuro, l. non põt, ff. de iud. Et iſto caſu loqtur gl. in 9. parte. Fallit pluribus modis. Primò in his, quę acceſſoriè ueniunt ad rem petitam, l. Aediles, §. item ſciendum, ff. de ædil. edi. & ita procedat gl. in 2. parte. ¶ Scd̃ò fallit, qñ ius paſſiuum ſuperuenit actori poſt litem conteſtatam in perſonam rei, l. ſinautem, §. poſſidere, ff. de rei uen. de quo opponit gl. in 6. parte. Ad idem tex. in l. tigni, §. ſi quis, ff. ad exhiben. ¶ Tertiò fallit, qñ ius ſuperueniens poſt litem conteſtatam ſub actione propoſita ſui natura includebat; & in iſto caſu loquitur tex. i l. 4. & in l. ſi quo tempore, ff. de pet. hęr. de quib. pariter opponit gl. in x. parte. Nã in illis iuribus erat propoſita petitio hæreditatis v'r, & ſic ſui natura comprehendebat ius de futuro. ſecus ergo ſi fuiſſet propoſita petitio hæreditatis ſpãliter. qd̃ nota ad limitationem illorũ iurium, quæ ſic declarat Pano. in d. c. 2. col. 8. ¶ Quartò fallit, qñ ius ſuperuenit actori ex cauſa de præterito, in iudicio tamen deducta, l. ſi rem, j. ff. de pign. actio. & ibi Bart. inferens ad qõnem, & per Bal. in l. per diuerſas, in 8. & 13. q. manda. Vltimò fallit in actione reali generaliter ꝓpoſita, in qua uenit ius ſuperueniẽs actori etiam ex noua cauſa, c. Abbate ſanè, de re iud. lib. 6. quod procedit de benignitate canonica: ſed ſ'm ſtrictas iuris ciuilis regulas fortè nõ procederet, ſ'm Bal. in l. j. col. j. C. de alie. iud. mutan. cauſ. fa. Et ideo contrarium uiſus eſt tenere Bar. in d. l. ſi rẽ,
113 §. fi. Quid autem ecõtra, † an reus poſſit iuſtificare exceptiones ſuas ex iure ſuperueniẽte, dic, ut per Bar. in l. j. col. 2. ff. de excep. & d. Ant. & alios in c. 2. s̃. de or. cog. ¶ Tertius caſus eſt, quãdo in libello eſt expreſſa certa res & certa cauſa, & quæritur an actor poſſit addere aliam, & iſta eſt materia l. edita, C. de edẽ. & in iſtis
114 habetis declaratam gl. ¶ Gl. in uerbo, de conſuetudine. † Aduertite, quia in tex. noſtro non poteſt dici propriè conſuetudo, qa per eam acquiritur ius uñe, ſed potius debet dici præſcriptio, qa per eam acquiritur ius ɔ̃ tertium tantum, ut declarat. j̃. Pan. in pen. col. & in c. cum dilectus. col. fi. & in c. fi. col. j. s̃. de conſue. Ex hoc bene ſequitur, ꝙ in caſu huius c. requiritur ſcientia aduerſarij, per ea, quæ dixi s̃. in gl. in uerbo, uocem. quorum autem conſenſus requiritur in inducenda conſuetudine. propriè declarat Abb. in d. c. fin. Et an requiratur conſenſus ſuperioris etiam tradit Iaſ. in l. de quib. col. 8. uerſi. 3. not. ff. de leg. ¶ In ead. gl. ibi, &
115 neceſſe eſt, ꝙ ſit preſcripta. Not. gl. † ꝙ ex ſolo curſu legitimi tẽporis conſuetudo dr̃ præſcripta. Contrarium tenet gl. in d. l. de quibus quæ requirit, ꝙ ſaltem ſemel fuerit obtentum in ɔ̃dictorio iudicis, ſ'm illam conſuetudinem. Iſte eſt longus articulus, & extrauagans a materia noſtra. *communis* opi. eſt cum glo. noſtra, ſ'm Pan. in d. c. fi. & d. Iaſ. in d. l. de quibus. ad ibi dicta me remitto. ¶ Gl. in uerbo, tertio. diuiditur in tres. In prima notat. In ſecũda remouet ɔ̃rium per uiam fallentiæ. In tertia idem facit. Secũda ibi, niſi, Tertia ibi, licèt teneatur. ¶ In ea. gl. in prima parte, vt dixi, non benè colligit notabile, quia in tex. noſtro non tracta-
116 tur de cõſuetudine, ſed de præſcriptione. ¶ † Quot autem actus requirantur in inducenda conſuetudine propriè dicas, ꝙ tot requiruntur arbitrio iudicis, quot ſit ueriſimile deueniſſe in notitiam populi, ſ'm Bar. in d. l. de quibus, & iõ unicus actus habens cauſam ſucceſſiuam ſufficeret, c. cum de beneficio, de prꝫb. in 6. ¶ In ea. gl. ibi, niſi criminibus, melius dicas, ꝙ tex. in d. l. 3. & ſimilia iura, non loquuntur de conſuetudine, prout eſt iuris, ſed loquunt̃ de conſuetudine, prout eſt facti. dr̃ enim delinquere quo ad factum, qui bis deliquit, d. l. 3. de epiſc. aud. ubi Bar. & alij, qd̃ ego intelligerem uerum, ſi delictum. fuit reiteratum ex propoſito & deliberata mente: aliàs ſecus per id, qd̃ decidunt Cy. Bal. & Sal. in l. 2. C. de rebus cred. qui dicunt, ꝙ non poteſt dici conſuetus blaſphemare, qui quandoque in ludo blaſphemat per iracũdiam, quando perditur, ſequitur Dec. conſ. 163. In cauſa matri-
117 moniali, col. 9. ¶ † Glo. in uerſi. temporis diuiditur in duas, prout dupliciter opponit. Prima opp. de l. ſi ſit, ff. quemad. ſer. amit. non ur̃ benè formari ɔ̃ tex. quia non ſequitur, tex. uult ꝙ ius eligendi preſcribatur ltimo tempore, ergo non exigit duplicatum tempus, imò ubi exigeretur duplicatum tempus, dicerem illud eſſe ltimum tempus, & ɔ̃ñr text. iſte concordaret; ſed poſitò, ꝙ tex. uelit, ꝙ ſufficiat tempus 40. annorum, & non duplicetur, uideamus quomodo poſſit ɔ̃rium diſſolui. Ex dictis Pan. habemus quatuor ſolutiones. Prima fuit gl. hic, ꝙ ɔ̃rium procedat de iure ciuili tantum: iſta ſolutio nõ tenet, qa non eſt faciẽda dr̃ia inter ius ciuile, & canonicum, niſi expreſſo iure caueatur, c. j. de noui ope. nunc. & ſ'm Pan. in c. de quarta, j̃. de præſcriptio. in materia præſcriptionis, unica tantum reperitur dr̃ia inter ius ciuile, & canonicum: nam ius canonicum non admittit præſcriptionem cum mala fide, c. fi. j̃. de præſcrip. Ius autem ciuile ſic, l. omnes, & l. fi. C. de præſcrip. 30. uel 40. an. Pręterea ſequeretur, ſi duplicaretur tẽpus, de iure ciuili, ꝙ in terris imperij ſaltẽ citius curreret præſcriptio ɔ̃ eccleſiam, q̃ ɔ̃ priuatum, qd̃ non eſt dicẽdũ, auc. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. Si tñ uelimus ſuſtinere hanc ſolõne, poſſet dici, ꝙ de iure ciuili in habẽtibus cauſam diſcontinuã ſit duplicatum tẽpus in odium malæfidei poſſeſſoris. ſecus autẽ de iure canonico pp̄ bonam fidem poſſidentis: tamẽ non ſatisfacit quia præſcr. 30. an. quę de iure ciuili currit cum mala fide, fuit inuenta in odium negligentis rẽ ſuam, ſ'm gl. in l. ſi. C. de edi. diui. Adr. tollendo. & ſic lex ciuilis non contemplatur malam fidẽ, ſed potius negligentiam dñi. Item rõ, quare duplicetur tp̃s, aſſignata in d. l. ſi ſit, quia quotidiè uti non põt ſeruitute, militat ẽt ɔ̃ bonæfidei poſſeſſorem. Secunda fuit ſolõ, ꝙ ius eligendi dicat hr̃e cauſam quaſi continuam aptitudine, quia electio fieri poſſet quotidie, ſi quotidie uacaret eccleſia, ſicut dr̃ de ſtillicidio in l. foramen, ff. de ſeruit. urb. pred. mihi etiam non placet, q̃q̃. n. electio fieri poſſet, quotidie tamẽ in uſu iuris eligendi reqritur factum hoīs, ergo dr̃ hr̃e cauſam diſcontinuam, ſicut ſeruitus itineris, prout declarat Bar. in l. 2. C. de ſeruit. & aqua. Tertia ſolutio, ꝙ diſpoſitio d. l. ſi ſit, procedat in ſeruitutibus realibus, non autem in perſonalib. uel mixtis, reprobatur, & bñ per Pan. in d. c. de quarta, trib. rõnib. quas adde hic. Quarta ſolõ, ꝙ tẽpus de-
118 cem, uel 20. annorum duplicetur. † Sed de iure canonico ɔ̃ eccleſiam non præſcribitur, niſi ſpatio 40. ann. c. illud, j̃. de præſcr. & ſic tempus fuit duplicatum a lege, meritò amplius nõ debet fieri duplicatio duplicationis, ſicut non admittitur retortio retortionis, ſ'm Bar. in l. poſt legatum, in ult. col. ff. de his quib. ut indig. iſta ſolõ *communiter* approbatur, & eam confirmat Cæpo. titu. de ſer. urba. prædio. ſub rub. quemad. ſer. amit. mihi non ur̃ iuridica in præſcribenda ſeruitute diſcontinua, unde aduerte, quia conſiderandi uidentur dn̄o caſus, aut quæritur, an in præſcribenda ſeruitute diſcõtinua duplicetur tempus, aut uerò q̃ritur, an duplicetur in preſcribenda libertate ab ipſa ſeruitute. Primo

mo casu ego non reperio duplicari tempus, nam tales seruitutes sine titulo non præscribuntur, nisi spacio tãti tẽporis, cuius initij memoria non sit in ꝯriũ, ſm gl. Bar. & oẽs, in l. seruitutes, magna, ff. de ser. per tex. in l. j. ff. de aqua plu. arcen. qđ spatiũ tan
119 ti temporis clarum est non duplicari cum titu. uero habito. †A tertio præscribitur spatio decennij inter præsentes, & xx. inter absentes, l. si ego, §. j. ff. de pub. confirmat Fel. in d. c. de quarta, in pen. col. qđ esset falsum si tempus duplicaretur. Secundo casu, quando agitur de præscribenda libertate, rſr ẽt non duplicatur tempus, nisi seruitus, cuius libertas præscribitur, fuerit constituta per interualla dierum. Rõ assignatur, qa ille, in cuius præiudicium præscribitur libertas, non põt qñ vult, vti seruitute habente interualla temporum. iste est ꝓprius sensus d. l. si sit, & l. fi. C. de serui. & aqua. Istis stantib. patet clarissima solutio ad l. si sit, quia loqtur in seruitute discontinua, & ẽt continua perdenda, tex. uerò noster loquitur in seruitute acquirenda, in qua nõ duplicatur tempus, ut s. dixi. est. n. quodammodo seruitus, ꝙ canonici teneantur in electione secum admittere forinsecos, ut ĩ. dicam. Scđò opp. unà cum glo. de c. j. de præsc. in 6. ubi clarè legiẽ, ꝙ non currit præscriptio sine tit. quando ius cõe, siue iuris ꝓsũptio facit ꝯ præscribentem: hic autem ius cõe facit ꝯ clericos, & tñ dr ꝙ si peruenissent ad legitimum tp̃s, ꝙ præscripsissent, & sic sine tit. cum in tex. non appareat, ꝙ clerici allegarent aliquẽ titulum. Huic contrario dantur decẽ solutiones relatę per Abb.
120 ¶†Prima fuit solutio gl. limitans tex. in d. c. j. ut procedat in præscriptione rerum corporalium, secus in præscriptione rerum incorporalium, in qbus patiẽtia hr̃ loco tituli, l. si ego, §. j. ff. de publ. Ista solutio non placet Doct. nec mihi. primò, quia rõ d. c. j. militat ẽt in iuribus incorporalibus. Secundò, qa in ꝯrium est tex. in c. si diligenti, ĩ. de præscrip. & ibi gl. & ꝯrium tenuit gl. ibi approbata in d. c. j. Tertiò, quia non debet plus operari titulus fictus ꝯ ius, q̃ titulus uerus, l. filiusfamilias, ff. si cer. pet. sed titulus habitus a canonicis sine debita solennitate dr̃ ꝯ ius, c. constitutis, s̃. de elec. q titulus ꝯ ius, non prodest ad præscribendum, l. nũquam, 2. ff. de usuc. ergo non ẽt proderit titulus fictus proueniẽs ex patientia. Circa istud argumentum Pan. aduerte, qa non uidetur concludens. non. n. seqtur, Prælatus non põt alienare iura ecclesiæ sine solennitate, ergo non põt pati, ꝙ præscribantur. licẽt. n. prelatus non possit præiudicare ecclesiæ faciendo, põt tamen præiudicare negligendo, ſm gl. in c. placuit. 16. q. 3. & Panor. in c. j. ĩ. de dolo, & contu. Secundò aduerte inquãtum Abb. uult, ꝙ capitulum non possit concedere ius coeligendi forinsecis sine debita solennitate. istud non vr̃ probari in d. c. cõstitutis, s̃. de electio. allegato per ipsum, tenendo intellectum Host. aut Io. And. ibi, vel si dicamus, ꝙ concessio non ualuerit ibi, qa facta in translatione & electione illius monachi in Abbatem, in qbus non admittitur conuentio, ut no. in c. ex parte, j. s̃. de officio dele. quicquid sit, an ille tex. probet uel ne, mihi placet opi. Pan. q̃ sic comprobo, Concedere ius coeligendi non habenti, est imponere seruitutem ca. ut non possit absque illo eligere, c. auditis, s̃.
121 de electio. & prohibitus†alienare, censetur ẽt seruitutem imponere, l. fi. C. de rebus alie. non alie. l. de pupillo, §. Sextus, ff. de no.
122 ope. & si opponas de emphyteuta, †qui non põt alienare irreqsito dño directo, l. fi. C. de iure emphy. & tñ põt seruitutem imponere, l. 3. ff. de serui. cum gl. replicabo, ꝙ põt in præiudiciũ sui tm̃, non autem in præiudicium directi dñi, c. j. §. qđ ergo, in ti. de inuest. de re alie. fact. in usib. feu. & sic canonici non poterunt in præiudicium ecclesiæ, & futurorum canonicorum ius colligendi concedere sine debita solennitate. Ex istis sic enucleatis habemus colligere duas limitationes ad l. si quis diuturno, ff. de serui. uend. Prima, ut procedat, nisi ius cõe sit ꝯ præscribẽtem, de qua dicetur in ultima solutione d. Ant. Scđa, nisi patiens sit talis persona, quę non habeat facultatem trãsferendi seruitutem & vsucapiendi ꝯdõnem. ¶ Scđa sol. gl. eisdem rõnib. confutatur, qbus præcedens. Tertia & quarta solutio, quæ fuerunt Ioã. And. nihil ualent, qa una inducit iurium correctionẽ, altera diuinat. Quinta sol. eiusdem Io. And. quòd præscriptio iuris coeligendi nõ sit ꝯ ius, c. obeuntibus, 6. dist. mihi placet, nec ob. tex. in ꝯrium adductus per Pan. in c. cum dilectus, ut s̃. de consuetu. quia statutum, de quo ibi, non dr̃ ꝯ ius ex eo solũ, ꝙ monachi alterius monasterij haberent simul coeligere, sed ex eo quia electio erat fiẽda de gremio alterius monasterii, ꝯ tex. in c. obitum, & in c. nullus, 61. dist. uel dr̃ ꝯ ius, quia erat conditum ab episcopo sine capitulo, ꝯ tex. in c. j. ĩ. de his, quæ fiunt a præla. non. n. obstat, ꝙ sit ꝯ ius alienare iura ecclesiæ sine solennitate, quia uerum est per ꝯctum, uel per statutum, secus per solam patientiam, quia negligendo absque alia solennitate prelatus potest ecclesiæ præiudi
123 care, ut s̃. dixi. ¶ Sexta†solutio eiusdem Ioan. And. ꝙ hic non debeat sumi argumentum a ꝯrio, qa resultaret ꝯrietas iurium si teneamus, ꝙ spatio quadraginta annorum non præscribatur sine titulo, satis potest tolerari: pro qua solõne est gl. in c. cupientes, §. qđ si per xx. in uer. petere, de elec. in 6. & in l. conuenticula, C. de epis. & cle. quas gl. extendit Soc. procedere etiam in ꝯctibus, in quibus etiam non est licitũ arguere a ꝯrio sensu ꝯ ius. ita Soc.

consi. 9. in j. parte. ¶ Septima solutio Pan. ꝙ iste tex. intelligatur de legitimo tempore, cuius initij memoria non sit in ꝯrium: & si concordet, de plano procedit, si teneamus, ꝙ dispositio d. c. j. nõ sit dispositio noui iuris, aliàs solutio non procedit. Item ista solutio præsupponit, ꝙ ius coeligendi non præscribatur sine titulo 40. annorũ, quod uř ꝯ magis cõem. ¶ Octaua solutio Host. ꝙ iste tex. loquatur in consuetudine, ille uerò in præscriptione, reprobatur per Abbatem, quia hic agebatur de acquirendo iure certis personis, & non cuilibet de populo, ergo iste tex. loquitur in præscriptione. tu considera, ꝙ in casu huius c. acquirebatur ius omnibus clericis ciuitatis Sutrinæ, ſm Abb. supra, in notabilibus. ergo cuilibet de clero, & consequenter erit consuetudo, & non præscriptio. Et si diceres, consuetudo requirit, ꝙ ius acquiratur in publicum, & trahatur ex publico, malè diceres: quia non refert, utrum trahatur ex priuato, uel publico, dummodò acquiratur in publicum, l. uenditor, §. si constat, ff. com-
124 mu. præd. declarat Abb. in d. c. fi. col. pen. s̃. de consuetu. No. †tamen ex istis dictis duas differentias inter pręscriptionem & consuetudinem. Prima est, per præscriptionem acquiritur ius particularibus personis tãtum, per consuetudinem uerò cuilibet de populo, sequitur idem Abb. in d. c. fi. & in c. cum dilectus, col. fi.
125 eo. ti. Gemi. consi. 123. incip. Pro clariori declaratione. ¶†Secũda differentia in inducenda præscriptione ꝯ ius requiritur titulus, secus in inducenda ꝯsuetudine, quia sufficit solus usus. hoc etiam uoluit gl. in c. super quibusdam, §. præterea, ĩ. de uerb. sig. Ioan. And. & Archi. in c. j. de rescr. in 6. d. Ias. in l. de quibus, col. 12. ff. de legib. Old. consi. 284. In quodam monasterio. Fel. in c. si diligenti, uer. 3. rescrip. ĩ. de præscr. Gemi. in d. consi. 123. Calder. consi. ult. in tit. de consuet. Alex. consi. 6. uol. j. & 124. in quarta parte. ¶ Tertia differentia, consuetudo extenditur ad similia, ꝓscriptio uerò non, secundum Inno. & d. Ant. in d. c. dilecto, ĩ. de præb. Fel. in c. auditis, ver. quinta declaratio, ĩ. de præscrip. Quasdam aliàs differentias ponit Host. in tit. de consue. §. fi. in Summa, quas non refero, quia eas reprobat Imo. in c. fi. col. 6. & seq. ĩ. de consuet. ¶ Nona solutio Pan. ꝙ tex. in c. j. procedit, quando pręscriptio fundatur in sola negligentia, iste uerò procedat quãdo fundatur in actu positiuo. reprobatur per Car. refert Abb. in ꝯrio c. ad decimas. ¶ Decima solõ Car. ꝙ tex. in d. c. j. & in d. c. ad decimas, procedũt in casibus in quibus pręscriptio fundatur in patientia eorum, qui non possunt aliquo modo rem alij cõicare, ut ius decimandi, isti uerò tex. loquunt in præscriptione fundata in patientia canonicorum, qui poterant ius colligendi alij cõicare. hanc sequitur Panor. per tex. in d. c. constitutis. Tu uerò considera, ꝙ licẽt canonici non possent concedere ius coeligẽdi in perpetuum, tamen pñt concedere tp̃e imminentis electionis, c. scriptum, s̃. de elect. & isto respectu eorum patientia haberi põt loco tituli: sed ius decimandi non põt prælatus alicui expressè concedere sine debita solennitate, & propterea etiam patientia non habetur pro titulo, facit l. si qs diuturno, ff. si serui. vend. ubi patientia domini hr̃ loco tituli, quia ipse dominus posset expressè seruitutem constituere in fundo suo. Vndecima, & ultima sol. d. Ant. ꝙ tex. in d. c. j. loquitur in pręscriptione rei magni præiudicij, ut de præscriptione proprietatis, iste uerò tex. loquitur in præscriptione modici pręiudicij, uidelicet iuris coeligendi, sic etiam loquitur d. l. si quis diuturno, scilicet in præscriptione seruitutis, quæ est modici præiudicij. reijcitur pariter per Abb. qa est ꝯ generalitatem. d. c. j. sed istud parum vrget. Scđò, qa exigitur titulus ad exclusionem malæfidei, quæ ratio militat ẽt si agatur de modico pręiudicio, & istud benè stringit. sed tu aduerte, ꝙ in re modica militat præsumptio donationis, l. si filij, C. de donat. inter uir. & uxo. quæ pręsumptio excludit pręsumptionem malæfidei. prælatus. n. põt res minimas alienare sine solennitate, c. tertulas. 12. q. 2. & etiam donare, c. cæterum, ĩ. de dona. & istam solõnem sequitur Imo. hic. & in d. c. si diligenti. ubi etiã Fel. col. 5. seqtur Rom. in l. sequtur, §. si uiam, ff. de usuc. & Pet. de Ancha. in reg. sine possessione, de reg. iur. in 6. inferentes ex hoc, ꝙ si ageretur de præscriptione totius iuris eligendi ad exclusionem capituli, tunc requireretur titulus. similiter si ageretur de
126 præscriptione†vsusfructus, uel alterius seruitutis magni præiudicij, non procederet l. si quis diuturno, quod est bene notandũ. Ex s̃. scriptis habetis tres limitationes ad dictum c. j. de præscrip. in 6. Adde Fel. in d. c. si diligenti. habetis etiam unam declarationem, & duas limitationes ad d. l. si quis diuturno. habetis insuꝑ, ꝙ ius coeligendi præscribitur spatio 40. anno. sine titulo, sed ius eligendi in totum excluso capitulo non procedit sine titulo, nisi interueniat tantum tempus, cuius initij memoria non sit in ꝯrium, & ita reiecta opinione Pan. concludunt Mod. Taurinenses in tract. de præscrip. in 5. parte principali, uer. 8. quæro, quan-
127 to tempore. ¶†Gl. pen. opp. & non soluit. pro solutione oportet declarare, quæ dicãtur in bonis nostris, quæ ex bonis, & quæ extra bona. In bonis nostris dicũtur ea, in qbus habemus actionem ad recuperandum, & exceptionem ad retinendum, l. rẽ in nobis, ff. de acq. rer. do. l. bonorum, §. in bonis. ff. de uerb. sig. quẽ tex. reputat notabilem Roma. in notabilibus post singularia,

notabi.

notab.210.incip. Obligo tibi omnia bona mea, ad hoc ꝙ in generali obligatione bonorum ueniant bona, bona fide possessa,
128 & isto respectu seruitus potest dici in bonis nostris.¶ † Ex bonis verò dicuntur, quę sunt in dominio alterius, sub periculo tamē nostro ratione detentionis, uel alicuius iuris, qđ habemus in eis, §.sanè. Instit. ui bono. rapt. Et isto respectu fundus seruiens pōt
129 dici ex bonis nostris. † Extra bona dicuntur, quæ non sunt in cōmercio nostro, ut res sacrę, & similes, uel quæ sunt penitus alienę, & isto respectu seruitus non dr̃ extra bona, maximè cum sit æstimabilis. Ad tex. in d.l.j.ff.de usufr.leg. qui dicit, ꝙ seruitus nō est in bonis, nec extra, Respōdetur, ꝙ loquitur diuerso respectu, & ea ratione, qa seruitus est accessio fundi dominantis. unde sicut accessio rei ad rem facit accessam rem dici amplius non esse, l.rerum mixtura, ff.de usucapio. ita seruitus accessa fundo dominanti dr̃ non esse in bonis nostris, sed ipse fundus dominans tantum, ſm glo.& Bar. in d.l.j. & istud est, quod uoluit Abb. hic, dum dicit, ꝙ seruitus non est pars bonorum, quia separari non
130 potest a fundo dominante, §.ideo autem, Inst. de serui.¶ † Circa primam quæstionem colligo conclusionem, ꝙ electus, uel præsentatus a bonæfidei possessore, est præferendus electo, uel præsentato a uero proprietario. Ista conclusio est *communis*, quā approbant Doct. hic, & in c. Cumana, de elect.§. Pan. consi.54. in j. uol.& in c.consultationibus, ꝫ.de iurepatro. & Rot. tit. de ꝑben. deci.5. in antiquis. Ista conclusio procedit de plano, si ante confirmationem, uel electionem non constet in iudicio de iure ueri patroni seu proprietarij, sed dubium est an procedat, si constaret etiam de iure proprietarij. Pan. hic sentit, imò expressè uult, idem dicendum, dum pro parte contraria arguit, ꝙ non debet confirmator attendere possessionem alterius. ubi constat de ꝑprietate, arg.l.bona fides, ff.deposi. ꝯrium tenet idem Pano. in d. c.consultationibus, per tex. in c.cum dilectus, ꝫ. eo, sequitur Deci.consi.149. In causa iurispatronatus, col.3. ista opi. uī æquior. Præceptor meus in tract. de iurepatron. in uerbo, competēs alicui, in 19.q. perpēdit de ista ꝯrietate, & dicit se dubitare. Ego cōsideraui posse concordiam sedari, ut dicamus, aut constat de iure proprietarij, & non constat de iure possessoris, & tunc procedat opi. Pan. hic, qui debet intelligi, quando non erat lis contestata super iure proprietatis eligendi, licèt constaret de proprietate canonicorum propter iuris dispositionem. Aut constaret de iure proprietatis taliter, ꝙ etiam liquet de non iure possessoris, & isto casu procedat opin. Pan. in d.c.consultationibus. Et in istis terminis loquitur tex. in d.c.cū dilectus. & ratio distinctionis est, quia antequàm sit cognitum de non iure possessoris, debet possessor tueri in sua possessione, c.licèt causam, ꝫ.de proba. sed postquam ius est deductum in iudicio, satis possessor constituitur in malafide, si fidem nō faciat de meliori iure: & istud sentit
131 tit Rota in tit. de iurepa. decisione 141. in nouis.¶ † Ex secūda quæstione collige, ꝙ electio facta a proprietario alio existente in possessione, etiam cum mala fide, est cassanda, quia non licèt proprietario spoliare possessorem malefidei propria auctoritate possessione, c.literis, ꝫ.titu.j. si quis in tantam, C. unde ui. quæ conclusio uenit declaranda eo modo, quo præcedens.¶ Ex tertia quæstione collige, ꝙ electio facta a proprietario uacante possessione iuris eligendi ualet, & est confirmanda. pro ista conclusio. adde tex. in d.c.consultationibus quem ad hoc ibi not. Abb. in 3.notab.¶ Secundò adde gl.& Bar. in l.fi.C.unde ui. In ꝯrium tamen obst. tex.& quod ibi dicit Bar. in l.j.C.quorum lega. potest responderi, ꝙ ibi ex toto non uacabat, qa hæreditas iacens retinet possessionem loco defuncti seu hæredis, l. hæreditas, C. deposi. uel ideo est, quia legatarius propter detractionem falci-
132 diæ non ex toto certus dr̃ de proprietate, ex qua q. † elicitur, ꝙ admittitur libellus hoc modo conceptus, peto electionem cassari, quia ad me spectat ius eligendi de iure communi. Nec obst. ꝙ ad proprietarium non spectat ius eligendi, quia uerbum, spectare, & uerbum, retinere, etiam conuenit possessori, & sic transeunt *communiter* scribentes. Adde Pan. post d. Ant. in c.j.ꝫ. de sequestra.pos.& fruct. colum.3. ubi determinat, ꝙ delegatus per ista uerba cognoscat de causa talis rei, quam Titius asserit ad se spectare, possit cognoscere tam de petitorio, quam possessorio. Sequitur Rota in isto tit. in nouis, deci.396. inci. Committatur. & in c.inter dilectos, per illum tex. col.2. ꝫ. de fide inst. ubi limitat post Bar. Est enim uerbum, spectare, uel pertinere, latissimū, l.uerbum pertinere, ff.de uerbo.sig. c. cum ad sedem, ꝫ.tit.prox. adeo ꝙ etiam importat ius pignoris secundum Practicam Papi. in forma libelli, in actione reali, in uerbo, spectare, imò etiam importat ius luendi, secundum Aret. in consi.6. in 2. dubio. Soc. in consi.8.col.j.& ideo qui libellat isto modo, qa ad se spectat, poterit in prosecutione causæ deducere omne ius suum melius sibi competens, ut dixi in glsi. in uerbo, id uenire.¶ Circa ultimā
133 † quęstionem habetis conclusionem, ꝙ præscripto iure postulandi, intelligitur præscriptum ius eligendi, ſm Pan. post Goffre, per tex. in c.cum in tua, ꝫ.de deci. & per alia, de quibus hic per eum. quibus non obstantib. ꝯrium credo uerius, quia præscriptio tanquam odiosa, & iniquissimum remedium, non est extendenda, c.auditis, ubi latissimè Fel.ꝫ. de præscrip. ponit Bar. in l. j.§.si quis, ff.de iti.act. ꝙ priua. ubi ꝯcludit, ꝙ pręscriptio iure exigendi pedagium pro uino, non intelligitur pręscriptum ius uectigalis pro frumento, nec eꝯ, quia tantum præscriptum quantum possessum. sequitur Ioan. Berta. in tract. de gabel. in 7.col. primæ partis. facit, quod dicit Pan. in c.cum olim, col.pe. per illum tex.ꝫ.de præscrip, & quod dicit Gemi. in c.nemo, de elect. in 6.& quod idem consuluit in consi.45.col.3. quod incipit, Consuetudo taliter. ubi is, qui præscripsit, ꝙ episcopus ad eius preces conferat beneficia, non intelligitur præscripsisse, quod in auctorizanda permutatione requiratur eius consensus, prout requiritur in alijs patronis, de quo per Fel. in c. cum accessissent, col.6. §.de const.& ita tenendo non obstāt iura Pan. Primò non obst. tex. in d.c.cum in tua, quia ibi præscriptio non extenditur de re ad rem, seu de actu ad actum, considerato iure decimandi præscripto in illo fundo, ita respondet Ant. de But. in c.fi. in pe.char. ꝫ.eo. Nec etiam obst. tex. in c.j. de relig. do.& in l.si qui, ff.quem admod.ser.amit. quia ibi agitur de conseruando iure in genere per unum actum in specie continuatum. In casu autem nostro agitur de acquirendo iure in genere per unum actum in specie, unde non bene arguitur de casu ad casum, quia facilius conseruatur ius, quàm de nouo acquiratur, c.ad apostolicā, ꝫ.de regu. Item in conseruando iure suo non ita præiudicatur tertio, sicut in acquirendo, igitur &c. minus facit tex. in c.post translationē, de renun. quia loquitur de alia electione, per quam nullum ius acquiritur postulato, nos loquimur in electione per quam acquiritur ius electo, ut declarat glo. in c.j. in uer. uera postulatio, de postu.prel.lib.6. Et ex his cum laude Dei, & beati Ioannis, cuius festum heri celebrauimus, remaneat utiliter, ut puto, expedita hęc Decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatio possessione rerum immobilium de iure ciuili dantur sex remedia pro recuperanda possessione.*
2 *Commodum est possidere.*
3 *Appellare de iure ciuili an liceat à sententia possessorio lata.*
4 *Dominium, & proprietas differunt.*
5 *Dominium difficilimè probatur.*
6 *Dispositio iuris canonici in concernentibus periculum animæ, præfertur dispositioni iuris ciuilis, etiam si de peccato ueniali agatur.*
7 *Ius rigorosum dicitur, quando non succurrit cum possit.*
8 *Interdictum unde ui, utrum competat contra singularem successorem.*
9 *Iudicis officium, an competat aduersus singularem successorem scienter succedentem in rem uitio uiolentiæ affectam.*
10 *Spoliatio an sit utilius intentare remedium can. sępe, an remedium can. reintegranda.*
11 *Spoliatio, quæ fit lite, uel appellatione pendente, odiosior est quàm ea, quæ fit ante.*
12 *Agenti cōndictione c. sæpe, an obstet exceptio proprietatis, siue exceptio, dolo facis.*
13 *Officium iudicis an competat contra tertium possessorem, ad quem uiolenter peruenit res uiolenta.*
14 *Officium iudicis an competat ei, qui cecidit a possessione culpa, uel negligentia propria, aut alia iusta causa.*
15 *Officium iudicis non competit cadenti a possessione ex iusta causa, fallit tamen in personis, quibus de iure competit beneficium restitutionis in integrum. nu.16.*
17 *Officium iudicis aut aliud remedium pro recuperanda tenuta, an competat commodatario, inquilino, & similibus, qui non possident, sed detinent.*
18 *Actio ex locato ad interesse competit colono contra dominum spoliantem seu deijcientem.*
19 *Remedium can. reintegranda, an detur contra singularem successorem.*
20 *Remedium nouum possessorium distinctum ab alijs antea introductis, an inducatur per can. reintegranda.*
21 *Remedium can. integranda, pro quibus rebus detur.*
Et an pro rebus incorporalibus. nu.22.
Et an competat possessori malęfidei. nu.23.
24 *Remedium can. reintegranda, an competat colono, inquilino, & similibus.*
Et an cessionario. nu.25.
26 *Successori singulari, in quem spoliatus alienauit rem sine cessione iurium, an istud remedium competat.*
27 *Remedium can. reintegranda, an competat ei, qui ex iusta causa cecidit a possessione.*
Et an competat contra singularem successorem, nu.28.
29 *Actio de dolo, an detur contra singularem successorem habentem notitiam spolij tempore successionis.*
30 *Remedium nouum possessorium, an inducatur per l. si coloni, C. de agri. & cen. lib.11.*
31 *Remedium d.l. si coloni, pro quibus rebus competat.*
32 *Remedium dictæ legis, an competat contra singularem successorem habentem notitiam uiolentiæ, furti, uel rapinæ.*
Et an competat contra bonæfidei successorem. nu.33.
Et an competat malæfidei possessori, nu.34.
Et an depositario, nu.35.

Remedium

36 *Remedium, quod metus causa, an competat in singularem successorem.*
37 *Agenti actione quod metus causa, contra eum, qui non intulit metum, obstat exceptio proprietatis.*
38 *Actio, quæ datur contra singularem successorem habentem notitiam uiolentiæ, quæ sit.*
39 *Actio in factum nascitur ex remedijs prætorijs.*
40 *Condictio ex can. c. sæpe, an detur contra successorem ignorantem spolium. Et an detur contra successorem, qui ex post facto incepit habere uiolentiæ scientiam. nu. 41.*
42 *Condictio ex can. c. sæpe, an detur contra eum, qui scit rem esse alienam, & tamen ignorat uiolentiam.*
43 *Successor tertius, an præsumatur habere scientiam uiolentię.*
44 *Vicinus præsumitur scire facta uicini.*
45 *Condictio ex can. c. sæpe, an detur contra eum, qui recepit rem uitiosam uacantem, & an detur contra quemcunque successorem, an contra eum tantum, qui immediatè habuit causam a spoliatore. nu. 46.*
47 *Condictio huius canonis, an detur spoliatori contra eum, qui scienter recepit rem a secundo spoliatore. Et an detur malæfidei possessori nō uioleto, nu. 48. Et an etiam bonæfidei possessori contra bonæfidei possessorem. nu. 49.*
50 *Agenti remedio huius canonis, an obstet exceptio proprietatis.*
51 *Inuadens rem propriam perdit ius suum.*
52 *Conuentus condictione ex can. c. sæpe, an eximatur de iudicio nominando dominum, uel primum possessorem in iudicio.*
53 *Condictio ex can. c. sæpe, an competat raptori contra eum, qui occupauit rem raptam uacantem.*
54 *Possessori primo seu domino, an subueniatur aliquo remedio possessorio contra occupantem rem uacantem.*
55 *Remedium l. cum quærebatur, C. unde ui, an competat etiam pro rebus mobilib. Et an competat pro recuperanda possessione naturali ei, qui retinuit ciuilem animo. Et an competat prælato pro rebus ecclesię occupatis uacante ecclesia. Et utrum habeat locum in re hæreditaria occupata, nu. 56. 57. 58.*
59 *Condictio ex l. cum quærebatur, C. unde ui, an detur ei, per cuius iniuriam, seu errorem possessio uacat.*
60 *Remedium l. cum quærebatur, C. unde ui, an competat prædoni. An competat singulari successori. nu. 61. Et an reuerso ab hostibus pro recuperanda possessione occupata tempore captiuitatis. nu. 62. Et an detur contra tertium possessorem, nu. 63. An etiam detur contra eum, qui occupauit rem uacantem credens esse suam, putà quia erat fama publica, quòd illa res erat maiorum suorum. nu. 65.*
64 *Possessor primus & occupator primus, si concurrant contra secundum occupatorem rei uacantis, uter preferatur.*
66 *Condictio ex l. cum quærebatur, C. unde ui, præscribitur spatio 30. annorum. Et an illa præscriptio procedat de iure canonico. nu. 67.*
68 *Remedium l. si quis in tantam, C. unde ui, pro quibus rebus detur.*
69 *Possessionem beneficij uacuam apprehendens propria auctoritate sine executorialibus, siue ante fulminatum processum, an perdat ius suum. Et an istud habeat locum in eo, qui accepit equum soliuagum in pascuis. nu. 70. Et an procedat in rebus, quas spoliatus incontinenti recuperauit. nu. 71.*
72 *Inuasor pœnitentia ductus, si antequàm conueniatur fecerit restitutionem rei spoliatæ, an euitabit pœnam l. si quis in tantam.*
73 *Spoliatus, si ex interuallo spoliauerit spoliatorem, an perdat condictionem l. si quis in tantam.*
74 *Affectans priuari an incidat in pęnam l. cum quærebatur, C. unde ui, in pręiudicium legitimæ filiorum.*
75 *Intrudens se, uel uiolenter occupans benefitium, priuatur a lege ipso iure.*
76 *Condictio l. si quis in tantam, C. unde ui, an procedat in peculio aduentitio, quod filiusfamilias inuasit. Et an detur commodatario, & similib. num. 77. An clandestino possessori ciuili apud alium remanenti, nu. 78. An competat ciuiliter possidenti, quem reuersum non admittit clandestinus possessor. nu. 79. An etiam furi contra dominum, nu. 80.*
81 *Condictio d. l. an competat filio contra patrem, & liberto contra patronum. & an detur priuigno contra nouercam et uitricum, nu. 82. An etiam competat patri contra filium, & patrono contra libertum. nu. 83.*
84 *Condictio d. l. si quis in tantam, C. unde ui, an competat creditori pro pignore sibi uiolenter ablato per debitorem. Et econtrario, an competat debitori contra creditorem, qui uioleuter expulit eum de possessione. Et an competat debitori contra creditorem, qui inuasit possessionem prætextu licentiæ de intrādo propria auctoritate sibi a iudice, uel a principe concessæ, nu. 85. & 86.*
87 *Ingrediens per uim auctoritate licentiæ concessæ, & quando excusetur a pęna. Et an hoc competat contra mulierem, nu. 88. & 89. Et an mulier excusetur a pęna prætextu ignorantię. nu. 90.*
91 *Condictio mulierum & masculorum in damnis euitandis purificata est.*
92 *Error iuris naturalis non excusat mulierem a pęna.*
93 *Condictio l. si quis in tantam, C. unde ui, an competat contra fideicommissariū qui de facto occupauit res legatas, uel fideicommisso subiectas.*
94 *Filius occupās unam rē hæreditariam pro sua legitima, an priuetur iure suo.*
95 *Ecclesia propter uiolentiam prælati non incidit in pęnas.*
96 *Condictio d. l. si quis in tātam, C. unde ui, an detur contra socium, qui per uim occupauit rem communem. Et an detur contra hæredem institutum sub conditione, qui propria auctoritate ante euentum conditionis occupauit bona hęreditaria. nu. 97.*
98 *Verba futuri temporis non sunt latæ sententiæ, sed ferendæ. nu. 99.*
100 *Violentia in beneficialibus est odiosior, quàm in temporalibus.*
101 *Beneficium uiolenti occupatoris an possit ante sententiam declaratoriam alteri conferri.*
102 *Appellari an possit a sententia lata super condictione. l. si quis in tantam, C. unde ui.*

¶ Sequitur solenne c. Sæpe, de rest. spoliat. extra repetitum per eximium Dominum de Ripa, die 26. Iunij 1519.

1 SÆpe ¶ † Diuiditur, & summat̄ istud c. sæpe, ut hic p Abb. pro faciliori intelligentia p̄mitto quatuor. Primò, q̄ possumus p̄dere possessionē pp uiolentiā & sine uiolentia; & quot sint gñā uiolentiarum, q̄bus perdatur possessio, traditur per gl. in l. j. q̄d met. cau. Secundò premitto, q̄ de iure ciuili spoliatis possessione rerum immobilium sunt prodita sex remedia pro recuperanda possessione, q̄ enumerat Spe. isto tit. §. j. uersi. sed ut in hac materia. Tertiò præmitto, q̄ de iure ciuili ad recuperandā possessionem rei mobilis non est proditum aliquod interdictū possessorium, s̄m gl. in l. rem quæ nobis, ff. de acq. pos. licèt sint inuenta plura alia remedia, de q̄bus ibi p Bar. & Alex. Quartò, præmitte, q̄ de iure canonico fuerūt introducta duo remedia possessoria, uidelicet remedium huius canonis, & remedium canonis reintegrādā, 3. q. j. sup quibus duobus uersabitur farrago huius libelli, in quo discutiemus, q̄d de nouo afferant ista remedia. Pro quibus rebus dētur. Quibus personis, & ɔ̄ quas. Quis sit modus libellandi & procedendi in eis, & alia
2 plura ad materiam pertinentia. ¶ † In tex. ibi, commodo possessionis amissio. Not. q̄ commodum est possidere, §. retinendę, Insti. de interdi. ubi duo commoda recitantur. primum, q̄a actore non probante, is qui possidet, obtinebit: facit enim possessio aduersarium actorem, l. j. C. de alie. iud. mu. cau. fac. quā allegat ad hoc Bal. in l. fi. in 6. q. C. de edicto diui Adr. tollen. hoc ēt probat iste tex. Secundum, quia in pari causa pro possessore semper est iudicandum, reg. cum sint partium iura, de regu. iu. lib. 6. bonus tex. in c. cum ad sedem, de præb. lib. 6. facit decisio Bar. in l. j. §. nō autem, ff. de bon. poss. s̄m tabu. & q̄d decidit Fel. post Bal. in c. capitulum, in 15. col. ɔ̄. de rescrip. ¶ Tertium commodum corollarium est, quia possessio transfert onus probandi in aduersarium ut hic, & l. circa, ff. de proba. & l. uis eius, C. eo. tit. & in l. liberis, §. fi. de libera. causa. de quo per Bar. in l. j. in 3. oppo. & duab. seq. 3. partis, ff. de no. ope. nunc. ¶ Quartum cōmodum est, quia si duo habentes cām ab eodem simul contendant, ille præfertur qui prius habuit possessionem, dato q̄ alter sit prior in titulo, l. quoties, C. de rei uend. l. siue aūt, §. si duob. ff. de public. q̄d tñ nō procedit in beneficialibus, c. capitulū, §. de resc. nec in matrimonio. c. fi. ɔ̄. de sponsa. & de isto commodo plenè tradunt Moder. in l. quoties, & Pan. in c. ɔ̄tinebatur, ɔ̄. de his, quę fiunt a præla. Quintum commodum est, quia ex possessione præsumit̄ dñium, si de eo incidenter agatur, s̄m Bar. in l. pen. ff. de cond. insti. Pan. post d. Ant. in c. cum ad sedem, s̄. eo. ¶ Sextum, est quia præsumitur p possessore, q̄ acquisierit rem ante ademptam prælaturam, & sic de bonis suis & non ecclesiæ, s̄m gl. in c. j. 12. q. 2. Pano. in c. cum esses, in 3. char. de test. Rom. cons. 159. per totum. Are. in l. q̄ iure familiaritatis, ff. de acq. poss. ¶ Septimum est, quia possessio rerum immobilium tollit suspicionem fugæ, & releuat ab onere satisdandi de iudicio sisti. l. sciēdum, & ibi latè Mod. ff. qui satisd. cog. ¶ Octauum commodum, q̄a ex diutina possessione beneficij præsumitur quis legitimè institutus, s̄m Inno. Pan. & alios in c. illud, ɔ̄. de præsum. & hodie facta est regula de triennali possessore. ¶ Nonum est, q̄a is præfert̄ in iure offerendi. q pignus possidet, l. Paulus, §. qui pignoris, ff. quib. mod. pig. uel hypothec. sol. & in l. j. C. eo. ¶ Decimum est, possessio producit actum acquisitionis fructuū, ut no. in l. 3. §. ex ɔ̄rio, ff. de acq. pos. s̄m tñ distinctionem Bar. in l. ex diuerso, ff. de rei uen. & Pan. in c. grauis. s̄. eo. ¶ Vndecimum, possessor causat acquisitionem dñij mediante usucapione, uel præscriptione, l. qui fundū, in prin. ff. pro empto. gl. in auct. nisi tricennale. C. de bo. mater plenè per scribentes in regula, sine possessione, de reg. iu. in 6. Fel. in c. j. ɔ̄. de pſc. ¶ Duodecimum & ult. pro nūc, ex possessione diuturna diuisim obseruata præsumitur diuisio facta inter fratres, s̄m glo. in l. si maior, C. commu. diui. quæ gl. *communiter* approbatur, s̄m Dec. cons. 79. col. fi. & Soc. cons. 144. col. fi. uol. 2. & ex possessione diuisim obseruata presumitur ratificata diuisio nomine absentis, s̄m Socy.
3 cōsi. 159. Visis processu & sententiis, col. 2. eo. uol. ¶ † Ex præmissis redditur dubitabilis una cōis conclo, q̄ habet, q̄ de iure ciuili a sñia lata in possessorio non appellatur. l. j. C. si de momē. pos. fuerit appellatum, & s̄m quam consuluit Dec. cons. 28. per totū. quæ conclusio fundatur ista rōne, quia iudicium possessorium est modici præiudicij, ista rō tollitur per prædicta. fundatur ēt, quia sñia in possessorio est interlocutoria, a qua de iure ciuili nō appellatur, l. ante sñiam. C. quo. appel. nō recip. Ista etiam rō cōfunditur: posito enim q̄ esset interlocutoria, quod non conceditur, tamen pp difficultatem probandi dominium, est apta parere preiudicium irreparabile per diffinitiuam in petitorio, & ideo deberet etiam posse appellari de iure ciuili, ut dr̄ in d. l. ante sñiæ. & ideo fortè uerior est ista opi. ɔ̄ cōem, quam uerioreē dicit

cit Pan.per istum tex.in consi.55.inc.In causa, quæ ad pñs,col.j. uol.2.& Ang.in consi.107.Iacobellus & Lucas.& ita etiã tenuit Bar.in l.2.ff.de appel. recip. ad tex.in d.l.j. respondet,ꝙ snĩa hẽt effectum,quia non differtur executio appellationis,tamen recipitur:uerum tamen,ꝙ manifestus spoliator non appellat etiam de iure canonico,c.Romana,§.præterea,ĩ.de appel.prout consuluit Roma.consi.324.inci.In proposita consultatione.confunditur etiam id,qđ dicit Bar.in l.admonendi,col.pen.ff.de iureiu. qđ in causa possessorij rei ẽt maximi ualoris sit locus iuramento in supplementum,quia cã possessionis est uilis,& modici pręiudicij.ista ratio non uidetur uera per istũ tex. & prędicta.¶†In
4 tex.ibi,iuris,exponi debet ſm Doct.i.dominij,& sic habes,ꝙ dominiũ & proprietas differunt,de hoc dic,ut dixi s̃.in rub.de cau. pos.& proprie.¶In tex.ibi,effectum, uera litera ſm Inn.esse dẽt effectũ in ablatiuo,sed tunc esset falsa latinitas, nisi in tex.esset uerbum, ius proprietatis, & non iuris, ſm communem literam stat in accusatiuo,& tunc exponas effectum.i.usum,quia ex admissione possessionis non perditur dominiũ,ut in c.cum ecclesia,s̃.de caus.pos.& proprie. & in l.naturaliter,§. nihil cõmune, ff.de acq.pos.sed bene perditur usus,qui est vnus effectus dñij,& ex hoc no.Pan.ꝙ ipsa possessio est effectus dominij,& eius commodum.sed tu considera, ꝙ tex.ↄ̃rium præsupponit,dum uult, ꝙ amisso cõmodo possessionis aliquando admittantur effectus iuris,ergo aliud est commodum possessionis, aliud effectus dominij,licẽt ex amissione unius aliquando sequatur amissio alte
5 rius.¶†In tex.ibi, ꝑ difficultatem probationum,no.ꝙ dñium difficilimẽ probatur,ideo utilissimum fuit consilium Iurisconſ.
6 traditum in l.is qui,ff.de rei uend.¶†In tex.ibi,non obstante.habes,ꝙ dispositio iuris canonici in concernentibus periculũ animę præfertur dispositioni iuris ciuilis,& in hoc procedit uulgata regula,ꝙ leges non dedignant̃ sacros canones imitari,de qua in c.clerici,s̃.de iud.qđ procedit ẽt si agatur de peccato ueniali, ſm Pan.in c.fi.col.j.ĩ.de præscr. lex.n.nutritiua peccati,non ligæt,imò est ipso iure nulla,c.ex parte,s̃.de consue.de quo plenè per Fel.in c.ecclesia S.Mariæ, col. 15.& seq.s̃. de const.Iterũ ibi, non obstante iuris ciuilis rigore.opp.ur̃,ꝙ ius canonicũ admittat hunc rigorem, ut in c.cum ad sedem,s̃.eo.credo, ꝙ rigor,de quo hic,non consistat in eo, ꝙ interdictum,unde ui,non detur aduersus singularem successorem, sed rigor consistit in hoc, ꝗa ius ciuile nõ prouidit de remedio possessorio ↄ̃ singularem successorem succedentem scienter in uitio cum posset, & deberet.
7 ex hoc habetis†notare,ꝙ rigorosum ius dr̃,qñ non succurrit,cũ possit.facit tex.cum glo.in c. ut constitueretur, 50.dist.Item ibi, non multum interest,no. parum interesse quantum ad periculum animæ,quo genere peccati delinquatur.rõ est,quia qđlibet peccatum mortale mortificat animã.can. unum orariũ, §.aliàs ea demum,25.dist. reliqua notabilia dimitto, quia expedientur cum apparatu.¶Glo.j. effectualiter format 4.op.fatendo oĩa ↄ̃ria,s.ꝙ ante hanc decretalem spoliato subueniebatur aduersus tertium singularem successorem,ad quem scienter res uiolenta deuenerat officio iudicis conductione ex can.reintegrãda,actione de dolo,& actione qđ met.cã,si fuerat spoliatus per uiolẽtiã compulsiuam.Pro resolo ne uidendum est de quolibet istorũ remediorum,utrum dentur ↄ̃ singularem successorẽ, & ob q̃ causam,& utrũ cõpetãt alia remedia ad effectũ,ut cognoscamus,an istud remediũ,de quo in tex.sit nouum, uel pinguius alijs,ut dr̃
8 in lr̃a.¶†Quæro igitur primò, utrum interdictum uñ ui,competat ↄ̃ singularem successorem,gl.j.& cæteri fatent̃,ꝙ non,ꝑ tex. in l.cum a te,ff.de ui, & ui arma.& in d.c.ad sedẽ,s̃.eo.& ob hãc cãm tex. dicit, ꝙ non subueniebat antea,sed ꝑ interdictũ uñ ui. Sed hic aduerte, quia etiam de iure ciuili spoliatore existẽte nõ soluendo,dabatur in subsidium ↄ̃ singu.successorem,ſm gl.Bar. & scri.in d.l.cum a te,ↄ̃ uerò ipsum spoliatorem,q dolo desierat possidere,indistinctè competit interdictũ,ergo effectualiter spoliatus nõ poterat perdere ↄ̃ tex.nostrum. Solo.spoliatore existẽte soluendo,spoliatus perdebat in effectu dñium, licẽt a spoliatore per interdictum æstimationem consequi posset.& istud est qđ uoluit iste tex. An aũt interdictum,uñ ui,det̃ ↄ̃ uľem successorem,ur̃ ꝙ non,quia ex delicto defuncti non conueniuntur hęredes,toto ti.C.ne ex delic.defunct.In ↄ̃riũ est tex. in l.si plures, ff.de ui,& ui arma.Ad ↄ̃rium rñdetur,ꝙ hæredes non conueniũtur ex delicto defuncti, tanq̃ obligatio sit merè hæreditaria,sed quia res ad eos peruenit: & iõ is solus hæres, apud quem est res, insolidum conuenit̃,d.l.si plures,qđ sic declarant Are.& Mod.
9 in l.4.§.Cato,in 3.opp.Bar.ff.de uerb.obl.¶†Quæro secũdò,an officium iudicis competat aduersus singularem successorẽ sciẽter succedentem in rem uitio uiolentiæ affectam, gl.tenet,ꝙ sic per tex.in c.quia V.de iud.& in c. bonæ,ĩ.de appel.quæ opi.cõfirmatur, quia officium iud.cõpetit,ubi æquitas suadet,c.j.& 2. s̃.de of.iu.l.Quintus,§.Pomponius,ff.de ann.lega. Contrarium tenent Abb.& *communiter* scrib. hic per istum tex. qui aliàs malè diceret si subueniretur spoliato officio iudicis. Ad ↄ̃ria respondetur. primò ad c. quia V. ꝙ d ebet intelligi ſm tempora huius canonis,cum sit uterque canõ editus ab eodem,& sic ambo loquuntur de remedio huius canonis,& nõ de officio iudicis. Ad arg. de æquitate rñdet Card.uerũ esse, ubi ęquitas suadet,& nulla subest obligatio,secus si subsit obligatio,ut hic ꝑꝑ sciam succedentis in uitio,qua mediante obligatur. patet,quia competit actio,ut dr̃ in tex.ergo subest obligatio, l.licẽt,§.ea obligatio,ff. de procu.Ad tex.in c. bonæ, rñdetur, ꝙ loq̃tur in spoliante appellatione pendente,& sic in casu spãli,in quo attentata lite appellatur,vel lite pendente benè retractatur officio iud.quia spoliator,& scienter succedens in locum spoliati offenderunt iudi-
10 cem,ius,& partem,c.pe.& fi.ĩ.ut lite pendente.¶†Tertiò quęro iuxta hoc,an utilius sit spoliato intentare remedium attentatorum,an remedium huius canonis, siue can. reintegranda:rñdeo,ꝙ utilius est intentare officium iudicis, siue remedium attentatorum pluribus rationibus. Primò, quia intentans remedium huius canonis habet necesse probare,ꝙ singularis successor sciret rem esse affectam uitio uiolentiæ tp̃e,quo eam recepit ut ĩ.dicam:intentans uerò remedium attentatorum,solum tenet̃ probare,ꝙ tp̃e litis motæ, uel appellationis interpositæ possidebat,d.c.bonæ.Secundò, quia ad excludendum remediũ huius canonis,& can.reintegranda,obstat exceptio alterius spolij, c.fi.s̃.de ord.cog.Sed exceptio alterius spolij non excludit remedium attẽtatorum,ſm Pan.in d.c.bonæ. Tertiò, quia in iudicio remedij huius canonis,uel can. reintegranda, seruandus est ordo iuris,saltem requisitus in causis summarijs,c.accedens,ut lit. nõ contest.sed in iudicio attentatorum nullus ordo requiritur, ſm gl.in ele.2.ut lit.pen.subiicit tamen Card.hic,ꝙ ista remedia habent se tanq̃ excedentia,& excessa,quia ↄ̃ offm̃ iudicis obstat exceptio proprietatis, sed ↄ̃ remedium huius canonis,qđ succes sit loco interdicti unde ui,nõ admittitur exceptio proprietatis, sicut non admittitur ↄ̃ interdictum,c.in literis.s̃.eo.credo,ꝙ re-
11 spectu attentatorum inaduertenter loquatur,ꝗa in † ↄ̃rium est casus in d.c.bonæ,in fi.& quia odiosior est spoliatio,quæ fit lite, uel appellati.penden.q̃ ea,quæ fit ante,ut comprobat Aret.in l. naturaliter. §. nihil commune,in 3.cõbinatione Bar. ff.de acq.
12 pos.†Item potius dicendum ur̃, ꝙ agenti condictione ex isto canone obstet exceptio ꝓprietatis, siue exceptio,dolo facis, ꝗa istud remedium datur ex ęquitate, quæ æquitas cessat,si tertius q nõ spoliauit,proponat exceptionem,dolo facis, quæ exceptio fundatur in summa ęq̃tate,ut dicit tex.in l.qui ęquitate,ff.de excep. do.Item rõ istius tex. fundatur in periculo aĩæ,qđ periculum ur̃ cessare,qñ tertius possessor dicit se dñm, arg.eorum, quæ ponit Alex.in l.si quis in tantam,in add. ad Bar. C.unde ui.&c.Et hãc opi.ↄ̃ Card.seq̃tur Cæpo.consi.60.Omissa facti serie,col.3. reperio tñ,ꝙ Soc.consi.226. In causa, quæ uertitur,col.7. in secunda parte tenuit opi.Car. ꝙ non obstet exceptio dñij,ↄ̃ remediũ hu
13 ius canonis. ¶ Quartò†quæro, an officium iudicis competat ↄ̃ tertium possessorem,ad quem ignoranter peruenit res uiolẽta? Scribentes hic sentiunt,ꝙ non, quia officium iudicis non competit,ubi prouisum est de alio remedio,l.in causæ,2.ff.de mino. sed aduersus tertium possessorem sine uitio competit remediũ canon.reintegranda,ut ĩ.dicam. ergo &c.Et ex hoc patet,ꝙ officium iud.non datur ↄ̃ spoliatorem, ꝗa ↄ̃ eum est proditum or
14 dinarium remedium,s.interdictum,unde ui.¶† Quintò quæro, an offm̃ iud.competat ei,qui cecidit a possessione culpa,uel negligentia propria, aut alia iusta cã? ur̃ sic,quia huic non competit aliqđ remedium possessorium, nam ei non ꝯpetit ẽt reintegranda,ſm cõem opi.de qua ĩ.ergo ex æquitate dabit̃ offm̃ iud. Contrarium sentiunt d. Ant. & Imo.hic,dum dñt spãle esse in fauorẽ ecclesiæ pro recuperanda possessione perdita culpa, & negligentia prelati,c.accedens,ſm unum intellm̃,s̃.ut lit.non contest.& ibi Pan.extendit spãlitatem illam ad oẽs,quibus compe-
15 tit beneficium restõnis in integ. Vnde facias ↄ̃clõnẽ,†ꝙ non cõpetit offm̃ iudicis cadẽti a possessione ex iusta cã. & comproba per ea,quæ dicit Alex.consi.6.inci.Circa ꝓcessum,col.pe.uol.3.
16 ¶†Fallit conclo in ꝑsonis, quibus competit de iure bñficiũ restõnis in integ.d.c.ad sedem,& ita determinat Soc.cõs.39. In qõne,quæ uertitur, col.2.in 3.parte.& ex hoc infert, ꝙ amisso bñficio restõnis, ẽt talibus personis nõ dabitur offm̃ iud.quia extincta causa priuilegij,extinguitur priuilegium,l. Titia,§.usuras,ff
17 de leg.3.& sic cõsuluit Soc.cõs.266.col.9.in 2.parte.¶†Sexto q̃ro,an commodatario,inquilino, & similibus, qui non possidẽt, sed detinent,competat offm̃ iudicis, aut aliud remedium pro recuperanda tenuta? Rñdeo,ꝙ non succurritur eis ꝑ aliqđ remedium possessorium, quia nõ possident,ſm gl.in l.si de fundo,C.
18 loc.quæ dicit,ꝙ ↄ̃†dñm spoliantem seu deficientem colono cõpetit actio ex locato ad interesse:si aũt sit tertius, q deiecerit,habet actionem ↄ̃ dñm,ut sibi cedat interdictum,sed ex sua persona non hẽt remedium possessorium. Cum ergo ita sit, & æq̃tas dictet eis subueniendum,meritò concludendum est sibi dari officium iudicis.& ita tenet gl.in l.Aquilius Regulus,in gl.fi.& ibi Bar.dicens de dicta gl. fecisse magnum festum, ff.de don.Ad idẽ glo.in l.non tantum,ff.de pet.hær.& pro gl.ur̃ tex.quem ibi no. Bar.in l.de usu.ff.de uar.& extraord. cogn. per quem ante Bart. ita tenuit Spec.in titu.de offi. om. iud.§.j.uer. item imploratur.

Et

Et per dictam gl. dicit Bart. in l. cotem, §. qui maximos, in 6. q. ff. de pub ꝙ publicani, q emerunt redditus gabellarum, hñt offm̃ iudicis ɔ̃ spoliantem. Et idē tenuit Bar. in d. l. rem quę nobis, de 3. cq. pos. ubi dicit, eis dari offm̃ iud. uel actionem in factum, & p d. gl. dicit Bal. in l. ædem, col. 2. C. loc. ꝙ colono succurrit offō iudicis ɔ̃ dñm, qui de facto deiecit eum a tenuta, seqtur Ori. in repe. rub. de cau. pos. & propr. col. 4. quinta ɔclo. ubi ēt docet modum libellandi in isto officio iudicis. ¶ An aūt cōmodatario, & similibus succurratur remedio can. reintegranda, dicetur ĩ. loco suo. ¶ †
9 Septimò quęro, an remedium can. reintegranda, dēt ɔ̃ singularem successorem? glo. & *communiter* scriben. hic, uolunt ꝙ sic. & ideo Pan. ut tollat ɔ̃rium, dicit illud dari tantum ɔ̃ tertium pro rebus ecclesię, uel clericorum. Istud autem, de quo in tex. est pro rebus laicorū. Pro perfecta intelligentia & resolutione ɔ̃rij plura ueniunt discutienda. Primò, an remedium reintegranda, sit nouum remedium. Scdò, pro quibus competat. Tertiò, quibus personis detur. †
20 Quartò, ɔ̃ quos. Venio ad primum, & quæro, an per can. reintegranda inducatur nouum remediū possessorium distinctum ab alijs antea introductis? *communis* opinio est, ꝙ inducatur nouum, & pinguius oībus alijs. Et sic, ꝙ cōpetat ɔ̃ singularem successorem ēt bonæfidei, ita cōiter concludunt Doc. hic, & in c. cum ad sedem, s̃. eo. & in d. c. reintegrāda, & per Legistas in d. l. rem quę nobis, & istam dicit cōem Abb. in d. c. cum ad sedem, col. 7. post Lap. alleg. 52. inc. Lætatus sum. & ibi dicit, ꝙ in iudicando, & consulendo, non esset ab ea recedendum, qa minimè sunt mutanda, &c. l. minimè, de leg. Et istam dicit cōem Alex. consi. 91. In cā & lite, col. fi. uol. 5. Contrariā opi. ꝙ non inducat nouum remedium, sed sit dispō declaratoria antiquorum, tenuit Inn. in d. c. eum ad sedē, & ista mihi placet, licèt altera apud Doct. & apud practicantes iam sit canonizata. Pro ista parte ɔ̃ cōem stringit iste tex. qui apertè uult, ꝙ ante hāc decretalem nullum esset proditum remedium ɔ̃ tertium possessorem, ergo impossibile est ꝙ remedium, reintegranda, inducat aliquid de nouo, quia ɔ̃ spoliatorē antea prouisum erat. nec placet rñsio Goff. ꝙ dispō huius canonis sit declaratoria remedij, reintegranda, facta ad tollendas opi. Doct. quia iste tex. pro constāti præsupponit, ꝙ istud remedium huius canonis nouiter sit introductum, & si tu intueaaris uerba literę in tribus locis text. hoc uult. ¶ Secundò pro ista parte facit tex. in d. c. cum ad sedē, inducendo, ut ibi per Abb. nec ob. solutio Sen. ꝙ ex medio concludendi apparet intentatum fuisse interdictum, unꝰ ui, qa est ɔ̃ lram, quæ ponit ibi medium concludendi, quia diutius possederat, qđ conuenit ēt remedio, reintegranda, & dato, ꝙ mediū cōcludendi fuisset conceptum, ut ipsi dicunt, qa ui fuimus spoliati, si tñ ɔ̃ tertium antea fuisset prouisum per cano. reintegrāda, non debuisset ferri sñia ɔ̃ hospitalarios, quia nō probassent reū conuentum spoliasse, uel spolium ratum habuisse, quia in remedio, reintegranda, sufficit probare spolium a quouis factū & reū possidere, quæ duo erant ibi probata. ¶ Tertiò ɔ̃ cōem facit tex. c. cum ecclesia. 3. q. 2. ubi referunt uerba can. reintegranda, lrā tñ dicit. legibus oīa sunt reintegranda, i. f m legēs: si f m leges, er
21 go non est nouum remedium. ¶ † Venio ad f m, & quæro, p quibus rebus dēt? Pan. in d. c. cum ad sedem, fuit in ista opi. ꝙ detur tm̃ pro rebus ecclesię, uel clericorum. Et istam partem sequuntur gl. & Io. Cald. ipse Pa. Imo. in d. c. cum ad sedem. Io. de Lig. & Cal. hic. & d. Ant. in c. bonæ, col. 3. ĩ. de app. Egi. de Bellamera in deci. Rotæ 16. Pau. de Cast. in l. & iō, §. Neratius, ff. de cond. fur. Anch. consi. 301. inc. Tres magnifici uiri. Cor. cōsi. 56. inc. Licèt in hac, col. fi. uol. 2. Et dicit Ale. in d. l. rem quæ nobis, ꝙ ista opi. est uerior in puncto iuris, licèt ɔ̃rium seruetur in practica, prout dicit etiam Lap. alleg. 52. Fundamentum istorum est, quia dispositio dicti can. reintegranda, est exorbitans, & ɔ̃n̄r non extēdenda, reg. ea quæ, de reg. iu. li. 6. l. ꝙ uerò ɔ̃, de leg. sed istud negat D. Ant. quia non corrigit ius ciuile, sed addit nouū. Secūdū fundamentum est, qa uerba canonis loquunt in rebus ecclesiæ, vel clericorum, quę sunt personæ fauorabiles, l. sunt pſonæ, de relig. & sump. funerum. ergo non extendit ad res laicorum, quia sic argueretur de maiore ad minus affirmatiuè, qđ non licet, ut no. in c. in cunctis, s̃. de elect. nota argm̃, quia eo attento sequeret, ꝙ ēt non hrēt locum in rebus clericorum inferiorum, qa loquitur in rebus proprijs Episcoporum, qbus magis prærogatiua debetur. Huic tamen fundamento rñdent aduersantes, ꝙ licèt verba non conueniant, rō tñ & mens conuenit, & iō idem dispositum censeri dēt, l. nōis, & rei. §. uerbum ex legib, ff. de uerb. sig. q rñsio non placet, & eam statim subuertam. Contrariam opinionē, ꝙ ēt dēt pro rebus laicorum, tenet d. Ant. in d. c. cum ad sedē. sequuntur Bar. Ang. Ro. Alex. Are. & oēs Mod. in d. l. rē quę nobis. Ang. consi. 157. In qōne prædicta. Alex. consi. 50. Viso, uol. j. consi. 60. in 2. dubio, uol. 3. & 118. uol. 2. & consi. 90. & quatuor sequentib. uol. 5. & istam dicit *communem* Soc. ɔ̃si. 226. col. 9. Fundamentum huius opinionis stat in hoc, qa dispō can. reintegranda, uꝛ inducta ratione corrigendi peccatum spoliationis, quę rō peccati militat ēt in rebus laicorum, ergo militabit dispositio, uulgata l. a Titio, ff. de uer. obl. comprobatur, qa in correctorijs fauore aīæ fit extensio de casū ad casum ex identitate rationis, f m Barto. in auth. sacra puberum, uersi. quærò, an ista auth. C. si aduer. uend. & Pan. in c. ex tenore, qui filij sint leg. & in c. quæsiuit, de diuor. ¶ Contradicentes rñdent huic fundamento, negādo eam fuisse rōnem canonis: probant, quia sequeretur ea attēta, ꝙ non dēret, dari remedium, reintegranda, ɔ̃ bonæfidei possessorem. Cuius ɔ̃rium concludunt ipsimet tenentes istam partem. Soc. in d. l. rem quę nobis, uolens sustinere cōem, rñdet ꝙ licèt a principio litis non militet rō peccati ɔ̃ bonæfidei possessorem, tñ quamprimū lite contestata incipit constare de iure agētis, efficitur malæfidei possessor, ꝙ superueniens malæfidei debet sufficere, iuxta no. in c. fi. ĩ. de præscr. & per Bar. in l. naturaliter, ff. de usucap. mihi vꝛ, ꝙ ista rñsio non sit iuridica, qa ad finē ut qs possit agere remedio illius canonis, oportet, ꝙ actio sit orta, uel saltem speretur oriri in ipso litis exordio, l. si Titius, ff. de uerb. obl. Hæc aūt rō peccati, quæ facit dari condictionem ex canone, f m eos, non subest tpe, quo bonæfidei possessor conuenitur, neque in litis exordio, neque in medio, sed demum publicatis attestōnibus, ergo quantum ad ɔ̃ndam cōdictionem, ex illo canone, non pōt considerari rō peccati ɔ̃ bonæfidei possessorē, quia non subest tpe cōgruo. uerior ergo uꝛ rō aliorum, ꝙ dispositio illa fuerit inuenta spāli fauore ecclesiarum, arg. c. præsbyterorum, de reb. eccl. non alie. vel ipsorum clericorū, arg. d. l. sint
22 personæ, & iō non hēbit locum in rebus laicorum. ¶ † An autē competat pro rebus incorporalibus? dixi in c. cum ecclesia Sutrina, s̃. tit. j. An aūt cōpetat pro rebus mobilibus? *communis* opinio est, ꝙ sic, quia ille tex. loquitur indefinitè, ergo uꝛ. l. si pluribus, de leg. 2. & ita concludunt Sen. in d. l. rem quæ nobis, in 5. q.
23 ¶ † Venio ad tertium, & quæro an remedium can. reintegrāda, competat malæfidei possessori. d. Ant. hic determinat, ꝙ sic. sequuntur Ro. & Are. in d. l. rem quæ nobis. Alex. in d. consi. 6. col. 4. Rō istorum est, quia pinguius est remedium can. reintegranda, quàm sit interdictum, unde ui. sed interdictum datur malæfidei pos. c. in literis, s̃. eo. ergo pariter dabitur cōdictio ex d. canone. Ista ratio parum stringit, quia in multis interdictū, unde vi, excedit remedium dicti canonis, ut ĩ. patebit. Contrariā opinionem tenent Imo. hic, Alex. sibi ɔ̃rius consi. 94. uol. 5. Soc. in d. l. rem quæ nobis, in 4. dub. 2. q. principa. & in consi. 39. col. 3. in 3. par. mouentur pluribus rationibus. Primò, quia uerba canonis non conueniunt pp istud uerbum, substātias proprias. sed istud me non inclinat in suam sñiam, quia eo attento sequeretur, ꝙ etiam non competeret bonæfidei possessori, cuius non est res propria: unde intelligo substātias proprias, i. possessiones proprias. Secundò mouentur, quia in pari causa melior debet esse conditio possidentis, l. siue autem, §. si duobus, ff. de pub. sed istud pōt negari in remedio recuperandæ d. c. in literis. Tertiò mouentur, quia remedium l. si coloni, C. de agr. & censi. lib. x. & remedium can. reintegrandæ, equiparantur, f m Inn. hic, sed remedium d. l. si coloni, non competit malæfidei possessori, ut dꝛ expressè in litera, ibi, bonæfidei possessori celeri remedio succurri oportet, ergo non competit etiam aliud. Ad istud potest responderi, ꝙ nō æquiparantur in omnibus, vt ĩ. patebit. unde non ualet argumētum ab æquiparatis, nisi ostendatur æquiparatio in casu, de quo agitur, f m gl. in c. postquàm, §. fi. & in c. licèt canon, de elec. in 6. & in l. omnes dies, in uerbo apostolicæ, C. de fer. ¶ Quartò ultra eos potest adduci ratio peccati, superqua fundatur dispositio dicti canonis: quæ ratio si obijciatur possidenti, ɔ̃ quem agitur, replicabit ipse, nihil dolosus doloso, &c. in l. arenam, C. de inoffic. testa. sed huic etiam potest responderi, ut dixi s̃. in alio proposito. Quid tenendum? si teneamus hanc ultimam partem. nota diligenter cautelā ad excludendum agentem remedio dicti canonis, ut excipiatur ɔ̃ eum de mala fide. Et in hoc utilius erit malæfidei possessori intentare interdictum, unde ui, cui non obstat talis exceptio d. c. in literis. Veruntamen ɔ̃ istam opinionem uidetur mihi casus, qui non allegatur, in c. fi. 3. q. j. & ideo transeo cū
24 alia opi. d. Ant. ɔ̃ Sen. ¶ † Secundò dubitatur, an competat colono, inquilino, & similibus? uꝛ ꝙ nō, quia est remedium possessorium, & isti non possident, ergo &c. Contrarium determinat Spe. tit. de petitorio & possessorio, §. j. uer. sed nunquid depositarius. sequitur Io. And. ibi, p tex. in d. c. reintegranda, in uerbo, eiectis, qđ conuenit etiam detinētibus. sed ista ponderatio tollitur per tex. in c. si episcopus, 3. q. 2. in uer. a propria sede eiectus. Item uerbum, episcopis, confundit pōderationem. idem tenent Sen. in d. l. rem quæ nobis, in 3. dubitatione, 2. quæstionis principalis. moti, quia ius canonicum sequitur ęquitatem iuris ciuilis, & nō rigorem, c. dilecti, s̃. de iudi. sed de æquitate iuris ciuilis colono, & similibus competit officium iudicis fundatum in æquitate, l. planè, & l. fi. ff. de pet. hære. & dixi s̃. ergo de iure canonico competeret cōdictio ex canone. ¶ Aduerte, quia ista ratio retorquetur, nam iste tex. se fundat in æquitate, & tamen a ɔ̃rio sensu negat istud remedium competere detentatoribus. Item remedia iuris canonici fuerunt inuenta ad prouidendum, ubi ius ciuile nō succurrebat: uerum in casu isto de iure ciuili erat prouisum de officio iudicis, ergo debet cessare æquitas, sup qua se fundat

ius

ius canonicum. Adducit etiam Soc. tex. in c. cum ecclesia, 3. q. 2.
ponderando tex. ibi, possessiones, uel rem. sed genitiuus episco-
25 pi, ibi positus tollit suam ponderationem. ¶ † Tertiò dubitat̃, an
competat cessionario? Mod. Sen. in d. l. rem q̃ nobis, determinãt
ꝙ sic, quia qđ est transibile ad hæredes, est etiam cessibile, l. ex
pluribus, ff. de admini. tut. Ego idem teneo non ꝑ suũ funda-
mentum quia pōt r̃nderi, ꝙ non ꝓcedit affirmatiuè, ut ipsi ar-
guunt, sed negatiuè tm̃, ut per plura probat do. Ias. in l. j. §. fin. ff.
de no. oper. nunc. Sed sequor suam opinionem per tex. in l. qđ
si in diem, §. Iulianus, ff. de pet. hær. ubi dr̃, ꝙ interdictũ uñ ui pt
cedi, ergo ẽt cōdictio ex canone subrogata in locũ interdicti. &
26 istud fuit de mente Bal. ↄsi. 310. sup quo puncto, uol. 3. † Quartò
dubitat̃, an cōpetat singulari successori, in quẽ spoliatus aliena
uit rẽ sine cessione iuriũ? Seneses in loco ꝑallegato determinãt,
ꝙ sic, qa ↄdictio ex dicto canone est in rẽ scripta. dat. n. ↄ quẽcũ
que possessorẽ. sed actiones in rẽ scriptæ trãseunt in singularem
successorẽ, l. si tertius, §. priusq̃, ff. de aqua plu. arcẽ. Tu aduerte,
qa non est expeditũ, ꝙ trãseat in quẽcunq; possessorẽ, ut j̃. subij
ciã. ¶ Scđo, est ꝙ actio esset in rẽ scripta, tñ pro dãno de præteri-
to transit in singularẽ successorẽ, d. §. si prius. Præterea iura pos
sessoria nihil habẽt cōe cũ ꝓprietate. l. naturaliter. §. nihil cōe, ff.
de acq. pos. ergo in alienatione ꝓprietatis nō dẽnt intelligi cō-
27 prehẽsa iura possessoria maximè de præterito, iō cogita. † Quin-
tò dubitatur, an competat ei, q iusta ex cã cecidit a possessione?
communis sñia est, ꝙ nō, ꝑ tex. ibi, spoliatis, & deiectis, uel eis, qui ꝑ
quascunque iniustas cãs possessionẽ ꝑdiderunt, q̃ uerba nō cō-
ueniunt eis, qui iusta ex cã perdiderunt, putà ex sua cã, ut ꝑ Ale.
in d. ↄsi. 6. uel ex suo ↄtu, ut ꝑ Alex. in d. ↄs. 90. uel ex negligẽtia,
ut ꝑ Sen. in d. l. rẽ quæ nobis. Et cũ ista opi. trãseũt Pan. & alij in
c. accedẽs, j. ↄ. ut li. non ↄtest. Vltimò dubitat̃, an cōpetat ei, qui fi
ctè possidebat pro sua ficta seu ciuilissima possessione occupa-
ta? dicas de hoc, ut plenius dixi in rub. de cã posse. & prop. in 3.
28 q. uer. ciuilissima possessio. ¶ † Venio ad quartũ, & quæro, an re-
mediũ canonis, reintegranda, cōpetat ↄ singularẽ successorem.
Ista qō hẽt duo capita. Primũ, an cōpetat ↄ singularẽ successorẽ
malæfidei. Scđm, an cōpetat ↄ singularẽ successorẽ cum ti. & bo
na fide. Circa primum *communis* est, ꝙ sic, sed in ↄrium obstat iste
tex. cui non satisfacit rñsio Abb. qa cōiter dãnatur, licèt ego su
stinuerim, reperio, ꝙ Soc. in d. cōs. 266. col. 6. aliter rñdet, dicens,
ꝙ remedium can. reintegranda, cōpetat ↄ singularẽ successorẽ
habẽtẽ cãm ab authore uitioso, putà a spoliatore, uel ab alio suc
cessore, q sciẽter successit in uitio, non aũt ↄ habentẽ cãm a bo-
næfidei possessore. Istud aũt remedium can. sæpe, cōpetit ↄ quẽ-
cunq; sciẽter succedentẽ in uitio, ẽt si habuerit causam a bonæ-
fidei possessore, ẽt si ꝑ mille annos ambulauerit, & in hoc pin-
guius est istud remedium, diuersitas ista bona esset, nisi diuina-
ret. Iste ẽt tex. aliqualiter ↄdicit, qa ꝑsupponit, ꝙ ẽt ↄ singularẽ
successorẽ hñtẽ cãm ab isto spoliatore antea non succurreret.
¶ Circa f'm casum Bar. in d. l. rẽ quæ nobis, determinat, ꝙ nō det
ↄ successorẽ cũ tit. & bona fide. sequũtur Ang. & Imo. ibi And.
de Bar. & Ioan. de Platea in d. l. si coloni. Pau. de Cast. in l. & iō §.
Neratius, ff. de ↄd. fur. Imo. hic, Ang. in cōs. 116. incip. Dicimus,
ꝙ libellus. cons. 157. In qōne prędicta. Bar. in l. manifestissimi. C.
de fur. & Bal. in l. 2. C. e. Spe. tit. de pet. & poss. §. j. uers. qđ si peto,
Alex. cons. 118. In cã & lite, col. j. & 2. uol. 2. Soc, in d. cōs. 226. col.
6. & in d. cons. 39. dicens, ꝙ ista opi. est magis *communis* apud Legi
stas, fundm̃ istorũ est sup l. siue aũt, §. si duob. ff. de pub. vbi hñs
titulum a nō dño, non pōt ꝑ Publicianã auocare possessionem
ab alio pariter habẽte titulũ a non dño, qa in pari cã melior est
ↄdō possidentis, ergo minus auocabit ꝑ aliqđ remedium posses
sorium. Rñdet d. Ant. hic, ꝙ actor ibi nunq̃ fuerat in possessione
iō ꝓfert possessor cũ titulo. Istam rñsionẽ improbat d. Alex. in d.
l. rẽ quæ nobis, qa nō dat Publiciana nisi ei, qui qñque possedit,
l. eũ q, ff. de Pub. Aĩr rñdet Abb. ꝙ ibi agebatur petitorio, & cō-
stabat de non iure proprietatis utriusque, iō præfert possessor. q̃
solutio ẽt non est tuta, vt statim videbitis. Contrariam opi. tenẽt
Inn. & cōiter Canon. hic, & in d. c. cum ad sedẽ. & ibi Abb. dicit
istã esse cōem, & eã dicit ẽt cōem, consi. 91. col. fi. uol. 5. & seqtur
Pan. in c. si diligenti, j̃. de præscri. Are. & Mod. in d. l. rem quæ no
bis. Soc. sibi ↄrius, cons. 89. col. fi. uol. j. Anch. cons. 302. Circa re-
cuperandam. Dec. cons. 57. diligenter ↄsideratis oĩbus, col. pe. &
cons. 136. col. fi. ista opi. fundat ea rōne, qa iunior præsumit clan
destina, c. licèt cãm, j̃. de proba. Aduerte, qa in hoc stat punctus,
ista rō multis modis ur̃ posse subuerti. primo ↄfundit per tex. in
d. §. si duob. Nec ob. rñsio Abb. qa si antiquior possessor cum ti-
tulo in pari cã nō hẽt ius ↄ possessorẽ cum titulo, a fortiori pos-
sessor sine titulo non hẽbit ius ↄ possessorem cum titulo, & bo-
na fide. Et si dixeris, ↄ agentem possessorio tm̃, non obstat exce-
ptio tituli. replicabo uerum esse, si exceptio tituli opponat̃ prin
cipaliter ad excludendum agentẽ ratione dñij, secus si deducat̃
titulus ad tollendum uitium clandestinitatis, & sic ad iustifican
dam possessionem. Secundò confundit̃, qa titulus tollit uitium
clandestinitatis, l. clam possidere, in princ. ff. de acq. pos. Tertiò
subuertitur, qa uitium clandestinitatis est personale, & non trã
sit in singularem successorem, f'm gl. in l. Pomponius, §. cũ quis,
ff. de acq. pos. Quid tenendum? non ur̃ recedendũ a cōi, pro qua
allego duos tex. in sui generalitate, uidelicet text. in c. 2. 3. q. j. in
uerbo, ab emulis aut quibuscunque, & in c. cum ecclesia, 3. q. 2.
in uerbo a quocunque. nisi dicatur, ꝙ illa iura debent intelligi
in quibuscunque possessoribus, s. cum uitio, tamen uidetur ni-
mia restrictio. tenendo tamen opin. Bart. & sequacium, intellige
eam procedere, nisi in bonæfidei possessore habente causam a
uiolento possessore immediatè. Nam ↄ istum bene competit re
medium reintegranda, quia adhuc respicit rem affectam uitio
uiolentiæ propter malam fidem spoliatoris, arg. authen. malæfi-
dei, C. de præscrip. long. tempo. reliqua dicentur j̃. in discursu.
29 ¶ † Transeo ad aliud remedium actionis de dolo, & quæro an a-
ctio de dolo detur contra singularem successorem habẽtem no
titiam spolij tempore, quo successit. glo. nostra ur̃ uelle, ꝙ sic,
quia in dolo fuit, qui scienter recepit rem affectam uitio uiolen
tiæ. Contrarium tenent Pan. & Card. hic per istum tex. qui ma-
lè diceret non subueniri de iure ciuili, si daretur actio de dolo.
Ad argm̃ respondet Abb. ꝙ nō est bona ↄña, scienter recipit rẽ
uitiosam, ergo est in dolo. Ista solutio non euacuat argm̃ in to-
tum. unde aliter respondet Pan. ꝙ ad hoc, ut competat actio de
dolo, oportet, ꝙ nulla alia actione sit prouisum uiolenti agere. l.
j. §. j. ff. de dolo. sed in casu isto succursum erat per interdictum,
unde ui, spoliato contra spoliatorem ad æstimationem rei, l. si
ui me deieceris, ff. de ui & ui arma. ergo non competebat actio
de dolo. Nota magnam ampliationem ad d. l. j. §. j. ut procedat,
si nulla alia actio comperit pro re, uel æstimatione rei. Sed hoc
ur̃ mihi contra tex. in l. & eleganter, in prin. ff. de dolo. ubi dr̃, si
res alia actione salua esse non possit, & sic uideretur, ꝙ scienter
recipiens rem a uiolento possessore teneatur actione de dolo.
Ad istum tex. respondeo, ꝙ elapso biennio extinguitur actio de
dolo, l. fi. C. de dolo. & ideo fuit necessarium post biennium in-
troducere remedium huius tex. quod est perpetuum, secundum
Inn. & alios hic, & ideo tex. dicit, sæpe contigit, i. aliquando, pu-
tà lapso biẽnio, & extincta actione de dolo. ¶ Condescendo ad
30 remedium l. si coloni, C. de agric. & censi. lib. 11. & quæro primò,
an per dictam l. inducatur nouum remedium possessorium?
communis opi. Doct. est, quòd sic, Pan. uerò hic sentit, quòd ita aga
tur remedio ordinario, quod potest intelligi de actione in factũ,
seu interdicto, unde ui, quia colonus ascriptitius negando se co
lonum spoliat dominum possessione, & facit furtum sui ipsius,
l. cum satis, C. de agri. & censi. Ista rō non ur̃ concludere, quia co
lonus est res mobilis, & pro possessione rerum mobilium non
erat ante illam legem proditum illud interdictum, ut no. in d. l.
rem quæ nobis. tamen tenendo cum Pan. potest dici, ꝙ isti colo
ni ascriptitij dicuntur pars fundi, d. l. cum satis, & computantur
inter immobilia, l. iubemus, 2. in prin. cum glo. C. de sac. san. eccl.
unde pro recuperanda eorum possessione ita dicetur compete-
re interdictum vnde vi, ↄ ipsum spoliatorem, sicut competit pro
31 immobilibus. ¶ † Secundò quæro retenta cōi, pro quibus rebus
competat? Bar, & *communiter* scrib. ibi tenent, ꝙ competat pro q-
buscunque rebus tam mobilibus, quam immobilibus. Pan. uerò
ur̃ ↄcludere, ꝙ competat tantum pro rebus animatis, quia loqui
tur in colono fugitiuo: idem sentit gl. ibi dicens, ꝙ ibi erat uitiũ
rei, & animi. Idem tenuit Cor. consi. 56. col. pe. in secunda parte,
dicens, ꝙ ibi uitium consistebat ex ipsa re. Item loquitur in co-
lonis solo astrictis, in quibus multa specialia statuuntur ob pu
blicum fauorem agriculturæ, l. quemadmodum, C. eo. unde nō
uidetur extendenda, c. ea, quæ ↄ. de reg. iu. in 6. Item loquitur in
fugitiuo, & sic possumus dicere speciale odio fugæ, iuxta nota-
32 ta in l. uis eius. C. de proba. ¶ † Tertiò quæro an competat ↄ sin
gularem successorem habentem notitiam uiolẽtiæ, furti, uel ra-
pinæ? Inno. & d. Ant. hic determinat ꝙ sic. Sequitur Orianus in
rub. de cau. pos. & proprie. col. 4. uersi. tertia conclusio dicẽs dñã
esse inter remedium l. si coloni, & remedium istius capituli, uide
licet quia in l. si coloni, sufficit, ꝙ singularis successor sciat rem
esse alienam, licèt ignoret uiolentiam. In isto uerò oportet, ꝙ
sciat utrunque, & ibi docet modum libellandi. mihi ur̃ contra-
rium fore uerius per istum tex. ꝙ de rigore iuris ciuilis non sub-
ueniebatur contra talem, & ideo fuit necessarium istud reme-
dium, & contrarium tenet j̃. Pan. uers. & quæro si aliquis. nisi re
spōdeas, ut s. dixi in remedio reintegranda, uersi. uenio ad quar
33 tum. ¶ † Quartò dubitatur, an competat contra bonæfidei suc-
cessorem cum titulo. Inno. hic tenuit, quòd sic, & sequitur gl. in
l. 2. C. de fur. & Pano. & Fely. in c. si diligenti. j̃. de præscrip. Con
trarium tenent And. Barba. Ioan. de Plat. & Ange. in d. l. si colo
ni. Pau. de Cast. in d. l. 2. Card. & Mod. in dicta l. rem quæ nobis.
& in l. manifestissimi, §. sed cum in secunda, C. de fur. & ibi limi-
tant. ueritas dependet ab his, quæ dixi supra in ultima quæstio-
34 ne remedij reintegrãda. ¶ † Quintò dubitatur, an competat ma
læfidei possessori, concordes sunt Doct. quòd non, per tex. ibi, qđ
bonafide possidebat, & ibi bonæfi dei possessori, &c. sed aduer-
te, quia secundum cōmunem opi. & secũdum illum tex. agenti
condictione ex illa l. non obstat exceptio proprietatis, ergo pari

ter non deberet obstare exceptio malæfidei,arg.c.in literis,§.eo.
35 nisi dixeris,ꝙ ꝓña non tenet per tex.in c.fi.§.de ord.cog.¶†Sex
tò dubitatur,an cõpetat depositario,& similibus? ↄcordes sunt
ēt scribentes,ꝙ non,quia tex.ēt dicit,bonæfidei possessori. ergo
non detentatori.Et quia depositario, & similibus erat succursũ
officio iudicis,vt §.dixi in primo remediũ,& ita firmat Io.de Pla
36 tea & alij in d.l.si coloni.¶ † Assumo modo remediũ,qđ metus
cã,& quæro an competat ↄ singularem successorem?gl.j. deter-
minat,ꝙ sic,ꝑ tex.in l.si cum exceptione,§.aliqñ,ff.qđ met.cau.
ad idem tex.in c.Abbas,& in c.ad audiētiam,§.qđ met. cau.quæ
iura probant dari actionem,qđ metus cã,ēt ↄ singularem succes
sorem cum titulo,& bona fide,& ideo actio, qđ metus cã, dr̃ in
rem scripta,l.metum,§.hæc actio,ff.qđ met.cau.§.preterea quas
dam,Inst.de acti.No.tñ,ꝙ ↄ successorem ex cã onerosa non dat
nisi in subsidium:ↄ uerò successorem ex cã lucratiua datur indi
stinctè,fm gl.in d.l.siue autem,§.in hac,quã approbat Ang. in
d.§.aliqñ.Nec obst.iste tex. inquantum dicit,ꝙ antea non sub-
ueniebatur,quia loquitur in spoliato violētia expulsiua.Illa ve-
rò iura loquuntur in spoliato violentia compulsiua. sed hic pos
set dubitari,an remedium huius can.sæpe, competat spoliato ꝑ
vim compulsiuam?Doct.maximè Abbas, sentiunt, ꝙ non, nam
dicunt ꝙ iste tex.loquitur in spoliato per violentiam expulsiuã.
Crederem ego ↄrium per rõnem peccati,de qua in tex.quæ mi-
litat etiam ↄ singularem successorem habentem notitiam uio-
37 lentiæ compulsiuę.¶†Nota,quia utilissimum uerbum est:nam
agenti actione,qđ metus cã,ↄ eum,qui non intulit metum,ob-
stat exceptio proprietatis,fm Io.And.in add. Spe.in tit.qđ met.
cau.in gl.in uer.rei uendicatione.sed ↄ agentem remedio huius
canonis,vel cano.reintegranda.non obstat exceptio proprieta-
tis,fm cõem Doct.sñiam,de qua j.¶ Nunc me conuerto ad re-
38 medium†nostri canonis,& quæro primò, quæ actio sit ista, quæ
datur ↄ singularem successorem habentem notitiam uiolētię?
Gofre.hic tenebat,ꝙ daret actio in factum , quæ datur loco cu-
iuslibet interdicti,§.fi.Insti.de interd.& sic vult, ꝙ Papa per istũ
tex.extenderit interdictum unde ui, ēt ↄ singularem successorē
cum uitio,& istud tenuit gl.in c.cum ad sedem,§.eo.Ista opi.fun
datur in tex.isto in fi.dum dicit,per beneficium restõnis succur-
ratur.iuncto principio ibi, dum dicit non subuenitur per restõ-
nis beneficium,qđ intelligitur.s.per interdictum, uñ ui.Contra
rium tenet gl.3.hic, & cõiter Doct.hic, quia sic esset dicendum,
ꝙ corrigeretur d.l.cum a te,ff.de ui,& ui arma.quę correctio est
euitanda,c.cũ expediat,de ele. in 6.qđ nihil est,quia tex.expres-
39 sè dicit,non ob.iuris ciuilis rigore.¶ Secundò,qa†actio in factũ
nascitur ex remedijs prætorijs, ut no.in l.ex placito,C.de rerum
permu.sed nec istud stringit, qa ꝑ extensionem iuris ciuilis, uel
canonici nihil prohibet, quare non oriat actio in factum.¶ Ter
tiò,qa in ↄrium est tex.in c.cum ad sedem, §.eo.per quem appa-
ret,ꝙ hodie ꝓponens interdictum,uñ ui,ↄ tertium successorem
dēt succumbere,sed ego intelligo ↄ tertium bonæfidei possesso
rem.Ita loquitur ille tex.¶ Vltimò,qa ubi lex inducit oblõnem,
nec prouidet de noīe actionis, tunc orit condictio ex lege, l.uni
ca,ff.de cond.ex lege.& sic dicendum est,ꝙ oriatur condictio ex
isto canone.sed huic rñdet Gofre.ꝙ satis in tex.exprimitur dari
actionē in factum põderando tex.ut in fundamento ipsius Go-
fre.hinc capta occasione Pan.impertinenter intrat materiã d.l.
unicæ,quã ego reseruo post expeditionem principalis materiæ
40 huius capituli.¶†Scđò quæritur, an cōdictio ex isto canone de
tur ↄ successorem ignorantem spolium?gl.& *communiter* Docto.
concludunt,ꝙ non,& hoc est expeditum,quia cessat rõ peccati:
subdit gl.ꝙ ↄ ignorantem competit condictio ex can.reintegrã
da,& si dicatur,si condictio illa datur ↄ ignorantem,a fortiori ↄ
scientem.ergo ↄ istum tex. qui dicit , ꝙ antea non subueniebat.
Imo,& plures alij ꝑ istud ↄrium fatentur,ꝙ dispõ huius tex.nõ
fuerit necessaria,sed fuit utilis ad tollendam dubitationem eo-
rũ,qui pertinaciter dicebant,ꝙ condictio ex can.reintegranda,
non dabatur in foro sceleris,quia falsum dicebant rõne pecca-
ti,de qua in tex.sed ista consideratio non placet,quia tex.iste cõ
stanter affirmat, ꝙ antea non subueniebatur, & ꝙ istud est no-
uum remedium, qđ etiam probat uerbum,sancimus,qđ est no-
41 ui iuris promulgatiuum,ut no.in c.decernimus,§.de iu.¶†Ter-
tiò quæro, an detur ↄ successorem qui ex postfacto incœpit hr̃e
scientiam uiolentiæ?reperio Cepo.consi. 60.col.3, tenentem,ꝙ
non,ponderantem istum tex .in uer.sciens receperit,iuncta rña,
ꝙ qualitas adiecta uerbo debeat intelligi fm tempus uerbi, l.in
delictis,§. si extraneus, ff. de noxa. quam etiam ponderat Abb.
hic,alleg.tres gl.iuris canonici, ut hic per eum.Istam partem ur̃
tenere glo.in c.quia,§.de iud.& Bal.in l.j,C.de reuoc.his,quæ in
frau.cre.qui tñ hoc expressè non affirmat,ↄriam opi.tenent do.
Ant.& Pan.hic, quia ratio peccati militat ēt qui quando scia su
peruenit ex post.Quid tenendum?Dubia ur̃ decisio Pan.& Do.
Ant.in successore ex cã onerosa a prin.bonæfidei.præterea si cõ
sideremus rationem peccati superuenientis ex post, restaret cõ
cludendum,ꝙ si esset intentata condictio huius canonis ↄ igno
rantem,ꝙ factis probationibus de uiolentia, & publicatis atte-
stationibus deberet ignorans condemnari, quia publicatis atte
stationibus sibi super scientia , & sic in effectu remedium huius
canonis ita daretur ↄ ignorantem sicut ↄ sciẽtem, cuius ↄrium
concludunt omnes,ut dixi in proxi.q.Item ↄ Pan.& d. Ant.fa-
cit , quia tex. se fundat in ista ratione, quia habens sciam spolij,
quasi succedit in uitium,qui data ignorãtia tpe successionis nõ
põt dici successisse in uitium,ex quo cã uitij non suberat tpe suc
cessionis,ut in simili de uerbo,succedat,decidit Soc.cõs. 30.col.
9.in j.parte.ur̃ igitur dicendum,ꝙ non omnis ratio peccati fue-
rit causa inducta huius remedij,sed ea sola,quæ suberat tpe suc-
cessionis.& si dixeris , quare magis illa,quam altera?rñdeo,ꝙ ꝑ
illam ur̃ in uitio succedere, non per alteram.& istud est,qđ uo-
luit dicere litera ibi,cum spoliatori,quasi succedat in uitium, &
42 hoc bene nota,quia alij non aduertunt. ¶†Quartò quæro , an
detur ↄ eum,qui scit rem esse alienam,tñ ignorat uiolentã?Imo,
hic in fi.vult, ꝙ non,dicit enim,ꝙ agens remedio huius canonis
tenetur probare scientiam qualificatam, i.scientiam rei alienæ,
& scientiam uiolentiæ.idem tenet Ang. in d.consi.157.quem se
quitur Ori.in d.rub.de cau.pos.& propr.uer.secunda conclusio
in j.char.In ↄrium facit ratio peccati,quæ militat etiam in scien
te rem esse alienam , tamen tenendo ↄriam, quæ ur̃ cõis, potest
responderi,ut §.ꝙ tex.non se fundat in peccato simpliciter, sed
qualificato,ita ꝙ ꝑ illud peccatum uideatur recipiens succede
re in uitium,in quo certè uitio nõ potest succedere,nisi habeat
43 notitiam ipsius uitij. ¶†Quintò quæro,an tertius successor prę
sumatur hr̃e scientiam uiolentiæ: *communis* sententia est,ꝙ non,
ↄ Host.ratio est,quia in dubio præsumitur ignorantia, reg.præ-
sumitur,de reg.iur.lib.6.maximè in facto alieno,l.si ff.pro suo.c.
ab excõicato,ubi latè Abb.§.de resc.istam cõem opin. tripliciter
restringit Abb.primò, ut non procedat in uiolentia notoria,ar
gu.c.j.§. de postu. præla. & in c.cum in tua, j.qui ma.accu. poss.
Ista restrictio placet in successore immediato ipsius spoliatoris,
sed in successore mediato est uidendum,an uerisimiliter potue-
rit quærere uitium uiolentiæ fuisse purgatum,prout dicit Abb.
in seq.q. An autem credendum sit asserenti se credidisse uitium
fuisse purgatum?Doctor.non aperiunt, necessaria tamen est, &
utilis inuestigatio.uidetur, ꝙ sic,quia hoc dependet ab eius ani
mo,ergo credendum eius iurõ,iuxta gl.uulg.in §.sed istæ, Instit.
de ac.& in c.significasti, j. de homi. Contrarium ur̃ dicendum,
qa fuit in culpa, ex quo sciebat uiolentiam non inuestigare, an
fuerit purgatum uitium , qua culpa subsistente non debet stari
eius iuramento,c.innotuit,§.de elec.per ꝙ ita dicit Abb.in c.pa
storalis,col.2, j. de exce. Secundò restringitur, ut non procedat
in successore cõsanguineo inuasoris,quia coniunctus prę sumit
scire facta coniuncti,l.octaui,ff.unde cogna.l.de tutela, C.de in
int.rest.mino.c.constitutis, j.de test. sunt qui dicunt hanc restri
ctionem fore falsam,quia coniunctus non presumitur scire,nisi
ea facta . quæ habent factum successiuum,non autē momenta-
neum,maximè ea,quæ non solent fieri nisi secretè,ut spoliũ,fm
Bal.in l.qm̃,C.de iure deli.& d.Ias.post alios in l.j. col.j.ff.si cer.
pet.posset fortè dici opi. Pan. ueriorem in coniuncto successo-
re sine titulo,uel cum tit.lucratiuo, arg.eorum, q̃ dicit Bar.in l.
post ↄtum, uer.secunda præsumptio , ff.de do. Contraria uerò
sñia procedat in consanguineo successore cum tit.oneroso,l.pe.
44 C.de euic.cum si.¶ † Tertiò restringitur fm Abb.in successore
uicino,quia uicinus præsumitur scire facta uicini,c.quosdã,&c.
quanto,de præsump.c.cum dilectus, j.de purg. cano.l.filium,ff.
de his,qui sunt sui, uel alie.iur. ista restrictio cad. ratione potest
impugnari,qua præcedens,quia uicinus tantum prę sumitur sci
re facta habentia tractum successiuũ,fm Bal.in l.conuenticula,
in 2.col.C.de epi,& cle.Ang.& Mod.in d.l.j.Alex.ↄsi.80.Exami
nato processu,col,3,uol.j.Aduertite, quia restrictio põt duplici
ter intelligi.Primò in uicino spoliatoris, & tunc procedat rõ ꝑ-
dicta.Scđò põt intelligi in uicino rei,quia alius fuit spoliatus,&
tũc crederē opi.Pan. posse sustineri, quia præsentia rei est quod
dam obiectum ipsius uicini,& ideo præsumitur scire quis possi-
deat rem uicinam,c.j.§.si tres,& ibi no.Bal.de pace tenen.in vsi.
feu.& de ista materia , an uicinus præsumatur scire facta uicini,
45 plenè traditur per Fel.in c.literis,ꝑ totum, j.de præsum.¶†Sex-
tò quæro,an detur ↄ reum,qui scienter recepit rem uitiosam ua
cantem,ista q.potest dupliciter intelligi. Primò,an detur ↄ reci-
pientem rem uacantem nunq̃ possessam a spoliatore, ut in casu
l.j.§.qui a me, j.de ui,& ui ar. Scđò,ↄ recipientem rem uacantē
qñque a spoliatore possessam, ur̃ j. casu saltem,ꝙ nõ,quia uerba
istius ca.non ↄueniunt,ergo nec ēt dispõ,l.4.§.quoties, ff.de dã.
infe.dicit.n.litera,re per spoliatorē in alium translata. Itē si sciēs
receperit,i.iterum ceperit,iuxta no.in rub.ff.sol.mat.quæ uerba
non ↄueniunt eo casu,quo spoliator nunq̃ apprehendisset pos-
sessionem. Istis non ob.Inn.& Pan.determinant oppositum , qa
ratio conuenit,nam sciens uitium omni casu ur̃ succedere in ui
tio.Sed aduerte,quia in cõtrarium uidetur casus in l.3.§.pinde,
ff.de ui,& ui ar.Solutio,ibi deiectus nõ potest dici spoliatus , qa
terror armorum non erat ad hoc ordinatus, & ideo decisio po-
test limitari,ut non procedat,quando uiolentia non erat ordi-

nata

nata ad spoliandum possessorem, nam sicut non competit interdictum unde ui, ut ibi ꝯ spoliatorem, ita non competit condictio ex isto canone ꝯ tertium possessorem.

46 ¶ † Septimò quæritur an detur ꝯ quemcunque successorem, vr̄ dari ꝯ eum tm̄, qui immediatè habuit cām a spoliatore, vt dr̄ in litera, ibi, per spoliatorem re in alium translata. ꝯrium, ꝙ detur ꝯ qqemlibet ēt millesimum successorem, firmant *communiter* Doct. hic, post Inn. qa rō peccati militat in quocunq; scienter succedente in vitio. Sed hic suboritur dubitatio, quid si vnus ex istis possessoribus fuerit in bona fide, & ipse fuerit spoliatus, an sibi, an verò primo spoliato competat condictio ex isto canone? Inn. hic sentit, ꝙ competat soli bonæfidei possessori. Contrarium, ꝙ competat utrique, tenuit d. Ant. hic, & istud credo verius, si vltimus possessor sciebat violentiā vtrique illatā, nā tunc verum est dicere, ꝙ quasi successit in vitium etiā respectu primi spoliati. Sed iterum dubitat̄, si vterque agat, qs præferatur? d. Ant. determinat, ꝙ secūdus bonæfidei possessor debet præferri, qa conuentus hēt ab eo possessionem, & non a primo. existimo ꝯrium esse verius pp rōne peccati, ex quo reus scit primū prius fuisse spoliatum, quo casu potius dr̄ indebitè detinere respectu primi, q̄ secundi, arg. l. bonafides, ff. depo. Secundò, qa attenta rōne d. Ant. sequeretur, ꝙ is, q spoliauit primum, spoliatus ab altero esset præferendus ei, quē spoliauit, qa vltimus possessor hēt ab eo possessionem, cuius ꝯrium volunt oēs, vt j. subijciā.

47 ¶ † Octauò quæro, an cōdō huius canonis detur spoliatori ꝯ eum, q scienter recepit rem a secūdo spoliatore. Pan. decidit, ꝙ non, qa istud remedium fuit inuentū solum in fauorem primi spoliati pp periculum aīarum, vñ spoliator in peccato inuolutus non vr̄ se posse fundare in peccato alterius indebitè detinentis, ꝯrium puto posse iuridicè suaderi, qa rō peccati militat in isto successore sciente violentiā illatam spoliatori ista rōne, quia spoliator tenetur ad æstimationem primo per eum spoliato, l. cum vi me deieceris, ff. de vi, & vi ar. cuius obligationis respectu successor dr̄ indebitè detinere ēt in præiudicium spoliatoris.

48 ¶ Nonò quæro, † an cōdictio huius canonis detur malæfidei possessori non violento. Pan. determinat, ꝙ sic post Inn. quia interest possessoris malęfidei conseq rem, vt illam possit restituere vero dño. Arbitror, ꝙ istud interesse in malæfidei possessore non uiolento non sit considerabile, quia nō fuit, ꝙ detinens dicatur in peccato, cum ipse pariter possit restituere rem vero dño: imò magis peccaret, si restitueret malęfidei possessori non securus de restōne fienda vero dño, arg. d. l. bonæfidei. Item malæfidei possessor non violentus non tenet ad æstimationem spoliato, l. cum a me. ff. de vi, & vi ar. & sic non pōt prætēdere reum esse in peccato respectu sui. forte procederet decisio Pano. si malæfidei possessor caueret de restituendo rem primo spoliato, arg. c. q̄q̄, de vsur. lib. 6.

49 ¶ † Decimò quæro, an detur bonæfidei possessori ꝯ bonæfidei possessorem. Pan. post alios ꝯcludit ꝙ non, quia ratio peccati cessat. Tu aduerte, qa obstat l. vitia. C. de acq. pos. vbi dr̄, ꝙ vitium violentię transit cum re in quemcunq; successorem. Sol. trāsit q̄tum ad effectum impediendi pscriptionem longi temporis, auct. malæfidei, C. de præscr. long. temp. nō q̄tum ad remedia possessoria. d. l. cum ante, & l. bona fides, §. fi. ff. de acq. rer. do.

50 ¶ † Vndecimò quæro, an agenti remedio huius canonis obstet exceptio proprietatis, ista qō pōt dupliciter intelligi. Primò, an obstet exceptio dñij alterius. Scdō, an obstet exceptio dñij proprij. Primo casu Doct. vnanimiter cōcludunt ꝙ nō, & istud arbitror verissimum, per tex. in l. si socer, §. Lucius, ff. sol. mat. & qđ ibi dicit Bart. & quia exceptio iuris tertij, non est isto casu exclusiua intentionis agentis ipso iure, iuxta doctri. Bar. in l. 2. ff. de excep. rei iud. Secundo casu apud me magna vr̄ difficultas, nā *communis* opi. est, ꝙ agenti remedio, reintegranda, vel l. si coloni, nō obstet exceptio dñij ꝑprij, ſm Alex. in varijs cōs. s. alleg. & eā dicit cōem Dec. in consi. 57. col. pen. ergo idem dicēdū, si agatur isto remedio. confirmatur, qa spoliator non pōt opponere exceptionem proprij dñij. l. si qs ad se fundū, C. ad leg. Iul. de vi, c. j. §. eo. cum si. ergo nec ēt poterit is, qui scienter successit, quia odium violentiæ militat ꝯ istam rōnem sciæ. Corroborat̄, quia *communis* opinio est, ꝙ clandestinus possessor non possit opponere exceptionem proprij dñij agenti remedio recuperandę, ſm Bar. in d. l. si coloni. quā dicit cōem Ale. in l. naturaliter, §. nihil commune, in 3. char. ff. de acq. pos. ergo nec ēt poterit iste, q participat de vitio violentiæ pp sciam, & cum ista opi. uñr trāsire Senen. in d. l. rem, quæ nobis, in 9. q. Contrarium tñ in puncto iuris arbitror posse sustineri ꝑ ea, quæ s̄. dicta sunt in gl. j. in 3. q. officij iudicis. & pro hac mea opinione iterum pōdero istū text. ibi, quia non multum interest quantum ad periculum animarum indebitè detinere aut inuadere alienum. pōdera uerbum, alienum, ergo secus si proprium. Et si obijciatur, ꝙ sequeretur, ꝙ de iure canonico inuadens rem propriam posset opponere exceptionem proprij dñij. Cuius ꝯrium disponunt infinita iura

51 imò † inuadens rem propriam perdit ius suum, c. placuit. 15. q. 6. c. cum qui, de præb. lib. 6. Respondeo illud fuisse statutum, ne daretur occasio veniendi ad arma, l. non est singulis, ff. de reg. iu. c. literas, §. eo. quæ ratio cessat in successore, qui non spoliauit, nec

52 spoliari mādauit, licèt hēt sciam rei alienæ. ¶ † Duodecimò q̄ro, an conuentus ꝯdōne ex isto canone eximat de iudicio nominando dñm, vel primum possessorem in iudicio? Pan. post Vinc. & Host. ꝯcludit, ꝙ non, quia ꝯuenit ex proprio delicto, cum sciēter se intruserit. illud arbitror verissimum, quia possessor suo nomine non hēt beneficium noīandi dñm, l. j. C. vbi in rem actio. imò de iure canonico dubium est, an in iudicio possessorio sit locus noīationi. & gl. in c. quæcunque, 12. q. 2. tenet ꝙ non, & seqtur Fel. in c. edoceri, in 3. col. s̄. de rescri.

53 ¶ † Decimotertiò quæro, an ꝯdictio huius canonis competat raptori ꝯ eum, qui occupauit rē raptā vacantem. Inn. quē sequitur Abb. decidit, ꝙ non, dicens, ꝙ nō sibi succurrit remedio l. cū quærebat, C. vñ vi, si dolosè occupauit. Tu verò dicas, ꝙ imò competit cōdictio ex isto canone, vt dixi in §. q. proxi. præced. & ꝙ ei non competit remedium d. l. cū querebat, vt statim subijciā.

54 ¶ † Transeo itaque ad remediū l. cū quærebatur. pro cuius introitu q̄ro, an ꝯ occupantē rem uacātē succurrat possessori primo, seu dño aliquo remedio possessorio, vr̄, ꝙ non, qa interdicta recuperandæ exigunt violentiā, c. cum ad sedem. §. eo. l. j. §. 2. & §. interdictum, ff. vñ vi, & l. j. ff. vi bon. rap. & interdictum, ꝙ vi aut clam, exigit aliqd esse factū, vel inuasum. & ꝙ metus cā, requirit violētiam compulsiuā. Sol. fateor ꝯrium, ꝙ olim non cōpetebat, sed hodie cōpetit cōdictio ex d. l. cū q̄rebat, q̄ est vna ex quinquaginta ꝙstōnibus nouis editis ꝑ Iustinianū. Quæro igitur, pro quibus rebus competat, q bus det, & ꝯ quos, & vtrum agenti obstet aliqua exceptio, & quanto tpe præscribat illa cōdictio? Circa primam dubitatur. Primò, an

55 † competat ēt pro rebus mobilibus. gl. & Sal. ibi tenent, ꝙ non. Contrarium firmat ibi Bar. post Rofre. in suis libel. & istam sequtur, & *communem* dicit Alex. in l. rem, q̄ nobis, col. j. ff. de acq. pos. ponderat ad hoc tex. illum in verbo, res, qđ est gñale comprehēdens ēt res mobiles, l. j. ff. si cer. pet. l. rei appellatione ff. de uerb. sig. ponderat ēt similitudinē furti, de qua in d. l. cum quærebat. Contrariū puto verius, qa remediū huius legis est subsidiarium cōpetens eo casu tm̄, quo nulla actio præter rei vendicationem cōpetebat, vt ibi in prin. dr̄. Sed pro re mobili vltra rei vend. ꝯ occupantem rem vacantem dabatur actio furti, cōdictio furtiua, & plures aliæ, de quibus per Bar. in d. l. rem, quæ nobis. ergo &c.

56 ¶ † Scdō dubitatur, an cōpetat ꝑ recuperanda possessione naturali ei, qui retinuit ciuilē aīo? Bar. ibi tenuit, ꝙ sic, & ista fuit opi. Hug. de porta Rauenata Glossato. q intelligebat possessionem dici uacuam, quę corpore non tenebat. Contrariū tenet gl. & sequit Alb. ibi, intelligens uacuā possessionē, quæ nec aīo, nec corpore retinetur, & hanc dicit cōem d. Ant. hic, & ista est vera, qa ꝑ naturali occupata si hñs ciuilem non admittat, competit interdictū vñ ui, tanq̄ tunc spoliatus utraque, l. j. §. siue aūt, ff. de ui ar. & l. 3. §. si quid aūt, ff. eo. & ista procederet sine dubio, si teneremus, ꝙ unica tm̄ sit possessio in mundo, prout ego tenui in rub. s̄. de caus. pos. & proprie.

57 ¶ † Tertiò dubitat, an competat ꝑlato pro rebus ecclesiæ occupatis vacāte ecclesia, istā dubōnem mouet Spe. tit. de pet. & pos. §. j. uer. sed pone uacante ecclesia. & decidit ꝙ non, qa nō pñt dici vacare, ex quo ecclesia, q̄ nunq̄ moritur, c. si gratiosè, de rescrip. lib. 6. cōtinuè dr̄ possidere, l. raptores, de epis. & cle. & l. iubemus, §. si qñ, C. de sacrosan. eccl. Sequit D. Ant. hic, & Ange. in d. l. cum quærebatur, licèt ꝯrium voluerint Pe. & Alb. ibi, dū dñr, ꝙ etiam in illa l. habet locū pro re sacra occupata.

58 ¶ † Quartò dubitatur, an hēat locū in re hæreditaria occupata. Ista qō pōt tripliciter intelligi. Primò, an cōpetat hr̄di ꝑ re hæreditaria uacante, & occupata ante mortē defuncti, & iste casus est clarus. Scdō pōt intelligi ꝑ re hæreditaria occupata hæreditate iacante: & isto casu ur̄, ꝙ non cōpetat, qa illud remediū dat ꝯ occupantes res alienas vacantes, sed res hæreditariæ hæreditate iacente dñt in bonis nullius, l. j. §. j. ff. de rer. diui. ergo &c. Et per istam rōnem ita tenent gl. Bar. Sal. & *communiter* scribētes ibi. Contrarium tenet primò Old. & Albe. qa hæreditas iacens repræsentat personam defuncti, & sic hæreditas pro dño reputatur, l. in eo, §. fi. & l. seq. & l. hæreditas in multis, ff. de acq. re. do. qd tenendū, amplector cōem, pro qua adduco decisionē Bar. in similibus terminis in l. ex re, §. fi. ff. de stip. ser. ubi decidit, ꝙ statutum puniens intrantē vineā alterius, non hēt locū in intrante vineā hæreditate iacente, qa uerba legis dēnt intelligi in casu uero, & non in casu ficto, l. 3. §. hęc uerba, ff. de neg. gest. Scdō ꝑ cōi adduco aliud remedium d. l. cum querebat, qđ est subsidiarium, sed pro re hæreditaria occupata, hæreditate iacēte, cōpetit actio expilatæ hæreditatis, l. fi. C. de cri. expi. hære. ergo cessabit remediū d. l. ad ꝯrium rñdeo uerum esse, ꝙ hæreditas pro dño reputatur, sed fictè. Itē ipsa hæreditas dr̄ possidere sicut defunctus possidebat, l. cœptam, ff. de usucap. sed ēt fictè. & dato ꝙ uerè, tunc retorqueo fundm̄, qa si posidet, ergo non uacat, si non uacat, ergo non hēt locū l. cum quærebat. Tertiò pōt intelligi in re hr̄ditaria occupata, adita hr̄di. sed nōdū apprehēsa possessiōe, & isto casu Azo in sūma, C. uñ ui. determinauit, ꝙ sic, qa tūc hr̄s dr̄ dñs l. cū hr̄des, ff. de acq. pos. sequunt Bar. & Ang. in d. l. cū q̄rebat, d. Ant. hic, Inn. & Host. in c. in pñtia. col. j. j. de ꝑb. ꝯriū tenet Old. Alb. & Sal. ibi, qa reqrit, ꝙ prius fuerit possessa, si dici dēt vacare

respectu agentis. Secundò, ꝙ paria sunt hæreditatem non fuisse aditam, uel aditam, & non apprehensam fuisse possessionem, l. 2. ff. de cri. expi. hær. Tertiò, q̃a isto casu succursum est hæredi de alijs remedijs. Primò p interdictum, quorum bonorum, l. j. ff. & C. quo. bon. Scdò, per remedium l. fi. C. de edic. diui. Adr. tol. Tertiò p actionem expilatæ hæreditatis, d. l. fi. C. de cri. expi. hære. er-
59 go cessabit remedium d. l. cū quærebat, ꝙ est subsidiariū. ¶ † Venio ad secundam principalem q̃onem, circa q̃ dubitat̃ primò, an ꝯdictio ex illa lege det̃ ei cuius p iniuriam seu errorem possessio uacabat? Vr̃ ꝙ sic, q̃a rō illa, scire. n. debuit, &c. militat ēt isto casu. Contrarium tenet Bal. in l. improba, C. de acq. pos. dicens sibi tunc succurri remedio l. inuasor, C. eo. & ista est una dr̃ia inter il
60 las leges. ¶ † Scdò dubitatur, an remedium illius legis competat prædoni? Pan. hic post Inn. uult, ꝙ sic, & istud uī̃ probari, q̃a remedium dictæ legis est introductum ad similitudinem interdicti, unde ui, qđ competit prædoni, c. in lr̃is, s̃. eo. & istam partē sequuntur gl. Bar. & *communiter* Doct. ibi. ꝯtrium uī̃ uerius, q̃a lex illa dicit dari ꝯdictionem ꝯ occupātes res alienas, & sic oportet, ꝙ agens tp̃e occupationis esset dn̄s. ista etiam opinio cōprobat̃ p similitudinem furti adductam p Iustinia. pro rōne, & decisione legis. Et istam partem tenuit ibi Ang. & si dicat̃ remedium esse inutile, q̃a si oportet probare dn̄ium, melius est agere petitorio. r̄ndet Ang. & istud benè nota. ꝙ in petitorio oportet probare dn̄ium uerè, sed in cōdictione illa possessoria sufficit probare dn̄ium præsumptiuè, qđ probabitur probando possessionem solam, ex qua resultat præsumptio dn̄ij, iuxta doctr. Bar. in l. pe. ff. de cond. inst. ex istis infert, ꝙ beneficium illius legis, non competit malæfidei possessori, nec commodatario, aut similibus detentatoribus.
61 ¶ † Tertiò dubitatur, an competat singulari successori? pendet decisio ab his, quæ dixi s̃. in 4. dubitatione remedij, redintegranda. est. n. condictio d. l. cum quærebatur, etiam in rē scri-
62 pta, f̄m cōem, & ĩ. dicam. ¶ † Quartò dubitatur, an competat reuerso ab hostibus pro recuperanda possessione occupata tempore captiuitatis? gl. in l. pen. C. de capti. & postl. reuer. dubitat, & non resoluit. Alb. in d. l. cum quærebatur, determinat, ꝙ sic, q̃a in eo militat rō legis. Cōtrarium tenet Ang. ibi & Sal. in d. l. pe. q̃a captus p̄p captiuitatem perdiderat dn̄ium, & sic tp̃e occupationis res non erat in bonis suis, ergo ei non dabitur condictio, sicut diximus supra in re hæreditaria occupata hæreditate iacēte. & ista opinio placet, quia reuerso succurrebatur per legem
63 Corneliam, ergo cessabit condictio subsidiaria. † Circa tertiam quæstionem. prin. dubitatur primò, an det̃ ꝯ tertium possessorē. ista dubitatio pōt intelligi dupl̄r. Primò, an detur ꝯ singularem successorem, q pariter occupauit uacantem, quia prius fortè occupator cecidit a possessione, & isto casu Io. & Accu. & glo. tenuerunt, ꝙ non dat̃ primo possessori, seu dn̄o ꝯ istum singularē successorem, q̃a non dicebatur uacare a primo, sed ab alio occupatore. Item, q̃a interdictum, un̄ ui, ad cuius sil̄itudinem fuit introducta cōdictio ex illa lege, non cōpetit ꝯ singularem successorem, l. cum a te, ff. de ui, & ui arma. ergo nec ēt condictio illa. Contrarium tenent Bar. & *communiter* alij, q̃a ratio legis militat. Nec ob. l. cum a te, q̃a in hoc cōdō illa non assimilatur interdicto, unde ui, cum sit condictio ipsa in re scripta, non tñ̄ probāt, ꝙ dicatur in rem scripta. Arbitror tñ̄ cōem esse ueriorem, q̃a l. cum a te, loquitur qn̄ successor habuit cām iustam, uel iniustam a spoliatore. In casu uerò nr̄o successor occupauit uacantē, quā dn̄s poterat propria authoritate apprehendere, meritò dr̄ occupasse uacantem etiam ab ipso dn̄o, ergo eidem dabitur ꝯdictio. Scdò modo potest intelligi in successore, q non occupauit uacantem, sed habuit causam ab ipso occupatore, & isto casu Inn. & Pan. ut supra dixi, uoluerunt, quòd sic. Contrarium credo uerius, quia non occupauit uacantem, & quia isto casu f̄m ueteres leges non agebatur possessorio ꝯ tertium, d. l. cum a te, ergo
64 nec etiam condictione ex illa lege. ¶ † Secundò dubitatur, quis præferatur si primus possessor, & occupator primus concurrat̃ ꝯ f̄m occupatorem rei uacantis? Retēta opinione mea, ꝙ remedium illius legis non detur occupatori, frustra de hoc disputat̃: sed retēta cōi dicas f̄m Bar. & alios, ꝙ præfertur prius possessor, q iuris presumptione h̄r pro dn̄o, arg. l. bonafides, ff. depo. & hoc facit ꝯ d. Ant. prout dixi in 7. q. remedij huius canonis. ¶ Tertiò dubitatur, an detur ꝯ occupatorem primum amplius non possidentem? Bar. cum quo concordant cæteri, tenet ꝙ sic, per tex. in l. j. §. rectissimè, ff. de ui, & ui arma. qđ intelligo ad interesse, l. si ui me deieceris, ff. eo. prout dicit Pano. hic in fi. & licèt loquatur in interdicto, unde ui, tamen idem in condictione ex illa lege in
65 ducta ad similitudinem interdicti. ¶ Quartò † dubitatur, an detur ꝯ eum, qui occupauit rem uacantem credens esse suam: putà, quia erat fama publica, ꝙ illa res erat maiorum suorum: glo. & Docto. concludunt, ꝙ non, quia cessat ratio legis, ꝙ debuerit scire alienum, qđ suum non erat, & sequuntur Pano. & alij. Sed tunc uidendum est, quo remedio succurratur dn̄o? respondet gl. & alij, ꝙ tunc succurritur condōne l. inuasor, C. eod. & sic nota secundam dr̄iam inter istas duas leges, cōdō. n. l. inuasor, datur ꝯ ingredientem rem alterius sine dolo, condō uerò l. cum quærebatur, datur ꝯ ingredientem cum dolo, credo dr̄iam ueram: exēplum tamen, ꝙ l. inuasor, loquatur in eo, qui credebat rem esse suam, non uidetur bene cōuenire illi literę, quæ uī̃ loqui in occupatore sine ui sciente rem esse alterius. Et si dixeris, quomodo potest esse sine dolo, qui occupat rem, quam scit non esse suam, respondeo, quia probabiliter credat dn̄m habuisse eam pro derelicta, ex quo non accedebat ad agrum, & patiebatur illum stare incultum, arg. l. quod seruus, & quod ibi Barto. ff. de stip. seru. ¶ Est alia differentia, quia condictio, l. cum quærebatur, competit etiam ad fructus, secus in condictione l. inuasor, f̄m Bar. & cōmuniter alios in d. l. cum quærebatur. ¶ Circa 4. q. an agenti cōdictione ex illa l. obstet exceptio proprij dominij, uī̃, quòd non ad similitudinem interdicti, unde ui. ꝯtrium determinat gl. *communiter* approbata in d. l. cum quærebatur, ponderando text. ibī, scire enim debuit alienum. quæ ponderatio facit pro opinione, quam tenui s̃. contra communem, in 11. q. remedij nostri canonis. quod intellige, dummodò probatio dominij offeratur incōtinenti, iuxta l. si is, a quo. ff. ut in pos. leg. & hoc puto uerum, q̃a si uacabat res propria occupatoris, sequit̃, ꝙ etiam uacabat ab eo, quo casu si alius occupasset, habuisset dominus actionem, ut s̃. dixi in 2. dubitatione 3. q. prin. ergo a fortiori habebit exceptionem, quia cui datur actio, &c. l. j. §. his autem, ff. de superfi. imò tenendo opi. ꝙ condictio ex illa l. non competat malæfidei possessori, ut s̃. tenui, dico, ꝙ etiam obstat agenti exceptio malæfidei.
66 ¶ † Circa quintam, & ult. respondet tex. ille in fi. ꝙ condictio d. l. præscribitur spatio 30. ann. tanto. n. tempore tolluntur omnes personales actiones, l. sicut, & l. omnes, C. de præsc. 30. uel 40. an. Fallit autem in eo, qui occupat prædium tributarium, qui præscribit spatio biennij, si propria authoritate intrauit, l. qui agros C. de oī agro deser. lib. 11. Et si intrauit de licentia cēsitoris, uel peræquatoris, præscribit spatio sex mensium, l. fi. C. de censi. &
67 censito. eo. tit. † Sed hic suboritur dubitatio, an ista præscriptio procedat de iure canonico, d. Ant. hic post Bar. in d. l. cum quærebatur, uoluit ꝙ sic: sequuntur Pan. & Fely. in c. uigilanti, ĩ. de præscr. in fi. mouentur, quia ingrediens fundum uacantem præsumitur esse in mala fide, quæ præsumptio tollitur spatio 30. an. sequitur Aret. consi. 112. Consideratis diligenter. & Cur. consi. 83. In primo. Aduerte diligenter, quia istud est magni effectus, si præsupponamus a principio dolosum ingressum, prout intelligunt Doct. in d. l. cum quærebatur. tunc non uideo quomodo p lapsum 30. ann. tollatur mala fides, cum aliquid non superuenerit, quare debuerit ingressus mutasse malum aīum, & ideo isto casu tenerem ꝯ Bar. & sequa. ꝯquē tenet Imo. in c. fi. in 2. char. ĩ. de præsc. & in l. Celsus, ff. de usuca. si uerò præsupponamus, ꝙ intrauerit sine dolo, ut in casu l. inuasor. & tunc certi iuris est, ꝙ p̄scribit. si uerò simus in dubio, & ingressus alleget, ꝙ credebat fuisse habitam pro derelicta, dicerem ꝙ procederet opin. Bar. nā tunc spatio tanti temporis cum allegatione bonæfidei tolleret̃ ꝯria præsumptio per ea, quæ dicit Bal. quem ibi seq̄tur Fely. in d. c. fi. in 3. char. prædicta uera sunt in ipso occupatore rei uacantis, sed in habēte cām ab ipso occupatore seruanda est distinctio auc̄ten. malæfidei, C. de præsc. long. tempo. crederem ēt, ꝙ in casu d. l. qui agros, & d. l. fi. currat præscriptio, dato, ꝙ occupās sciat alienum, q̃a intrat authoritate legis, quæ ita statuit fauore tributorum exigendorū, & fauore agriculturæ per ea, quæ dicit Pau. de Cast. in l. sequitur, §. si uiam, ff. de usu. ¶ Vltimò quærit Abb. si spoliatus recuperauit rem a singulari successore, utrum possit agere ꝯ spoliatorem ad pœnam l. si quis in tantā, C. un̄ ui. & cōcludit, ꝙ sic, quia una est ciuilis, altera criminalis seu pœnalis, l. j. C. qn̄ ciui. actio præiu. cri. Aduerte inquantum Abb. præsupponit, ꝙ agens condōne. l. si quis in tantam, dicatur agere criminaliter. Istud non est uerum, quia pœna applicatur parti, ergo ciuilis est actio, f̄m glo. in l. 3. ff. de sepulch. uiol. & Pan. s̃. in rub. de iudi. Nec obst. tex. in d. l. j. quia loquitur in pœna legis Iuliæ de ui, quæ applicatur fisco, l. si quis ad se fundum, in fi. C. ad leg. Iul. de
68 ui. dicam de ueritate huius quæstionis ĩ. loco suo. † Aggredior itaque remedium d. l. si quis in tantam. Et primò quæro, pro quibus rebus detur. Secundò quibus. Tertiò contra quos. Quartò quando. Quintò, an inuasor incidat in pœnam illius legis ipso iure. Primò, nunquid habeat locum pro rebus mobilibus, uidetur, ꝙ nō, quia interdictum, unde ui, sub quo est situata illa lex, non datur nisi pro rebus soli, l. j. §. illud itaque, ff. de ui, & ui ar. In contrarium est casus in §. quia tamen, Inst. ui bo. rap. & ibi est ēt casus alterius dubitationis, an habeat locum in immobilibus. Item dubitatur, nunquid procedat in iuribus incorporalibus, communis *opin. est*, quòd sic, & dixi in c. cum ecclesia Sutrina, s̃. de cau. pos. & proprie. Item dubitatur, an competat in beneficialibus. tex. est ꝙ sic. in c. eum, qui, de præben. in 6. & in c. placuit, 16. q. 6. Sed hic suboritur alia dubitatio, an habeat locum in eo, qui uiolenter expulit possessorem a beneficio sibi a sede apostolica reseruato. Vr̃ ꝙ non, quia reseruatio Papæ inficit non solū titulum, sed etiam possessionem alterius, c. si eo tempore, de elec. lib. 6. c. ut nostrū, cū materia, ut eccl. benefi. & p̄pea dicit, ꝙ agēti ēt remedio reintegrādę, obstat exceptio reseruationis, secūdū Pan.

Pan.in c.in literis,§.eo.& istā dicunt cōem Senen.in d.l.rem quę nobis,in 9.q.ff.de acq. pos.Contrarium credo uerius per generalem rōnem d.c.eum qui, notantis audaciā & temeritatem. Nec ob.ꝙ reseruatio inficiat possessionem, quia anteꝗ̃ sit cognitum de uiribus reseruationis, non placet reseruatori istud asseuerare, c.licèt Episcopus, de præb.eo.ti.uel esto, ꝙ inficiat ciuile, negari tñ non pōt;quin naturalis sit apud alium, pro qua naturali uiolenter occupata habet locum pęna d.c. eum qui, & d.l.si qs in tantam,ut ĩ.dicetur.& licèt stante reseruatione non sit fienda restitutio spoliato non habenti titulum, non tñ sequitur, ꝙ ingrediens non amittat ius suum,& sic ꝙ Papa possit beneficiũ alteri conferre,& ita determinat collector Rotæ, licèt ista non adducat,in deci.16.sub rub.de rest.spol.in nouis.

69 ¶†An aũt apprehendens possessionem beneficij uacuam propria authoritate sine executorialibus,seu ante fulminatum processum,perdat ius suum?consului isto anno,ꝙ non,imo dixi,ꝙ licèt propria authoritate intrare ea rōne, qa in beneficijs collatiuis tm̃ operat̃ collatio,quātum in electiuis electio,sm̃ Pan.in c.dudum, col.3. in fi.de ele.no.in c.cum olim,de cau.pos.& propr.sed electus potest propria authoritate appræhendere possessionem absq; periculo amissionis iuris sui,c.auaritiæ,de elec. in 6.c.nosti, c.qualiter,eo.tit.in antiq.ergo ēt poterit is,cui est facta collatio,maximè per Papā,quia illa tribuit plenum ius, sm̃ Pan.& Fel. in c.eāte,col.2.s.de rescr.& ita dicit Pan. in c.transmissa, de elec.& Peru.in d.c.eum qui.facit decisio glo.*communiter* approbatæ in l. fi. C.unde ui.est uerum,ꝙ Egid.Bella.cons.x.col.5. dicit,ꝙ Auditores curiæ practicāt ꝯrium, ꝙ non sit licitum intrare propria authoritate,nō tñ dñt,ꝙ priuetur iure suo.

70 ¶†Quintò dubitatur, an habeat locum in eo, q̃ accepit equum soliuagum in pascuis? Ista q.potest tripliciter intelligi.Primò in eo,qui accepit equum alienum in proprijs pascuis pro damno dato,& isto casu non incidit in pęnam,sm̃ Gand.in tract.malefi.sub rub.de pęnis,col.3. Scdō potest intelligi in eo,qui accepit equum aberrātem.& isto casu, quia possessio equi desiderat esse apud possessorem. l.3. §. Neratius,ff.de acq.pos. non habebit locum pœna d.l. Tertiò pt̃ intelligi in capiēte equum in pascuis cōibus, uel proprijs ipsius possessoris,uel cuiuslibet alterius.& isto casu gl. & Bart.tenent, ꝙ incidat in pęnam.Contra.tenent ibi Old. Alb.& Sal.quia nulla interuenit uiolentia, & ista sequuntur Mod.Peru.in d.§.Nerua.

71 †Sextò dubitatur,an procedat in rebus,quas spoliatus incōtinenti recuperauit,iuxta l.3.§.cum igitur, ff.de ui,& ui ar.uꝛ̃ ꝙ non,qa non dr̃ spoliatus qui incontinenti recuperauit, l.3.ff.de diuor.& ita tenent gl.Pet.Cy,Alb.Bar.& Sal.in l.si quis ad se fundum,ad leg.Iul.de ui.glo.& Bar.in l.qui possessionem,ff.de ui,& ui arma.mouentur per tex.in l. vulgaris,§.qui furti, ff. de fur.& pro ista parte facit decisio Iac.de Are.in l.mancipia,C.de ser. fugi.q̃ seqt̃ur d.Ias.in l.j.col.2.ff.de iust. & iur. Contrarium credo uerius,quia d.lex fuit facta ad puniendum audaciam & uiolentiam.Ad tex.in d.§.qui furti, rñdeo retorquendo, ꝙ ibi punitur uiolentia,licèt non teneat̃ furti.Si dicamus,ꝙ puniatur pęna.l. si quis in tantā, pp̃ delictum uiolentiæ consummatum, licèt nō teneatur ad restōnem, qa non sit secuta spoliatio.

72 ¶†Septimò dubitatur,qđ si inuasor pęnitentia ductus anteꝗ̃ conueniat̃ fecerit restōnem rei spoliatæ,an euitabit pęnam illius legis? ꝑmissa decisio facit,ꝙ non.ad idem facit tex.in c.sicut dignum,§.eos. & quod ibi no.Pan.ĩ.de hom. sed ibi loqt̃ur in foro poli.ad idē l.j.C.qñ ciui.act.sed ibi loqt̃ur in restituente inuito,& in pęna fisco applicanda.ad idem facit, qa in delictis in faciendo mora est impurgabilis,l.j.§.si rem.ff.deposi.Bar.in l.si insulam,in 6.q.ff.de uerb.obl.& istud credo verum,si spoliatus in actu restōnis fuerit protestatus,saluo iure penæ,arg.l.si debitor,§.in uendōne. ff.q. mo.pig.uel hypo.sol. Sed dubitatio remanet,an spoliatus spōte rem recipiens sine protestatione cēseatur remisisse pęnam,uꝛ̃ ꝙ sic,per tex.in l.si duo,ff.si quis cautio. & in l.post diem,ff.de leg. commisso.& per unam cōem sniām, de qua per do. Ias.in l. 2.in 63.col.C.de iure emphy.Contrarium puto uerius ꝑ tex. in l.pe. ff.ui bon.rap.& in l.qui ea mente,ff.de furt.Non ob.iura prællegata, qa loquunt̃ in pęna conuentionali, cuius exactione tollit̃ actio sortis,& eꝯ,l.fi.ff.de præto.stip.§.non solum,Inst.de uerbo. obl.& traditur in §.Cato.ff.eod. nos aũt loqmur in pęna legali. non ēt obstat decisio cōis, qa loqt̃ur in pęna cōmissa in non faciendo, nos loqmur in pęna commissa pp̃ delictum in faciendo & inter ista est magna dr̃ia.Grauius est.n.delictũ in faciēdo,iuxta gl.in l. si mora. ff.sol.matr.& iō in illis non admittitur purgatio moræ,secus in commissis in non faciendo, & iō dñs recuperans pensionem ab emphyteuta,sine protestatione uꝛ̃ consensisse purgari moram,quæ rō cessat in casu nostro.

73 ¶†Octauò dubitatur,quid si spoliatus ex interuallo spoliauit spoliatorem,an ꝑdat cōdōnem d.l.si qs in tantā?uꝛ̃ ꝙ sic,qa dolus cũ dolo dēt cōpensari,l.q̃ duo,ff.de dolo.l.uiro atque uxore, ff.sol.mat.c.plerũque.ĩ.de dona.inter uir.& uxo.& pro ista parte facit text.in l.si aliud.§.bellissimè,ff.qđ ui,aut clam. ꝯrium determinant gl.Bar. & alij in l.si qs ad se,C.ad leg.Iul.de ui. & in d.l.qui possessionē, per tex.in l.qui uas,in prin.ff.de fur.ad ꝯria responde,ut ꝑ Bar.ĩ locis prælleg.

74 ¶Nono†dubitatur,an affectās priuari incidat in pęnam d. l.in præiudicium ltimæ filiorũ? uꝛ̃ ꝙ sic,quia ꝯhendo pōt alienare oīa bona sua ēt in præiudiciũ legitimæ filiorũ, sm̃ Bar.in l.hæreditariũ,ff.de bon.auth.iud.pos.ergo,& delinquendo,arguendo de ꝯtib.ad delicta,l.oēm,ff.de iud Facit,qa ltima est tertia,uel semis,sm̃ numerum filiorum eius,qđ reperit̃ in bonis pr̃is tpe mortis,deducto ære alieno,l.Papinianus,§.4.ff.de inof.test.l.cum quæritur,& auct. nouissima,C.eo.In ꝯrium facit, qđ dicit Bal.in l.j.in fi.C.si quis in fraud.patr. ¶ Adde d.Ias.in §. itē si qs in fraudē,in j.col.in uer.& an si pater amisit,Inst.de acti. ubi si pater amisit oīa bona sua in ludo azardi,filij poterunt reuocare usque ad eorũ ltimam.& idem voluit Bal.in rub.C.de cōdi.ob tur.cau.seqt̃ur d.Ias.in l.si arrogator,in 9. col.ff.de adop.si constaret de fraude res esset clara pro filijs,per tex.in l.fi.ff.si qs in frau.patr.Si aũt non appareret,dicerem, ꝙ si pp̃ inuasionem sequeret̃ priuatio oīum bonorũ,ꝙ ꝓsumeretur fraus, arg.l.oēs, §.Lucius,ff.de his,quæ in frau.cred. & ibi Bar. Nec obst.decisio Bar.in d.l.hæreditariũ,quia eam reprehendit Ang.in d.§.quarta & Rom.in notabilibus post singularia, notab.90.incip. Quidā Card.& Alex.consi.55.col.2.uol.j. Saltem non est uera illa decisio in alienatione bonorũ facta ex cā lucratiua,vt tenet ipse Bar. in l.non usq; adeo,ff.si quis a paren.fue.manu. & in isto casu ꝓcedit thema qōnis nr̃æ, qa oē qđ alteri acqritur rōne pęnæ, dr̃ acquiri ex cā lucratiua,sm̃ Bar.in l. Meuius,§.duob.col.pe.ff.de leg.2.

75 ¶Decimò†dubitatur,an prosit ista cautela uolenti renũciare beneficio inuito Epō, & se intrudere, uel ui beneficiũ occupare?uꝛ̃ ꝙ sic,qa intrudens se,uel uiolenter occupans priuat̃ a lege ipso iure,d.c.eum q. in ꝯrium facit trita rĩa,inducta in odium non debent retorqueri in fauorē, nec eꝯ,c.inter corporalia,§.qđ nec exceptionē,s.de trāsla.præla. facit l.qđ fauore, C.de legi.& inducta ad unum effectum nō debet operari ꝯriũ,l.legata inutiliter,ff.de leg.j. & istam partem tenent Ioā.de Lign. Gemi.& Peru.ibi,pro qua allego bonũ tex.in arg.c.fi.de renunciatio.in 6.

76 ¶Vndecimò dubitatur,an ꝓdō d.l. procedat in peculio aduentitio, qđ filiusfamilias inuasit?uꝛ̃, ꝙ non,quia filius nō pt̃ illud alienare sine consensu pr̃is hñtis usumfructũ,l.cum nō solum,§.filij.C.de bo.quæ lib.Contrariũ tenet Iac.de Are. qa rō d. l.militat ēt in filio committente uiolentiā.Nec ob.ꝯrium, quia non est filius,qui alienat,sed ipsa lex.Quid tenendum?Bar.ibi dicit se fuisse tātæ audaciæ,ꝙ ausus fuit cōsulere ꝯrium, motus qa in confiscatione bonorum non ueniunt bona prohibita alienari fauore tertij,l.quicunque,ff.de bo dam.l.fin ita,§.si de uectigalibus.ff.de dam.infec.sequitur Alex.cons.23.col.2.uol.j.Dubito de audacia Bar.primò,qa filius nō prohibetur alienare peculiũ aduētitiũ principaliter fauore patris,sed fauore suo,ne pp̃ iuuenilem calorem tristem exitum sentiat,d.§.filij.præterea in omni alienatione etiam in confiscatione bonorum,intelligitur saluo usufructu alteri debito,l.si postulauerit,§.iubet,ff.de adult. Secūdò ꝯ Bar.facit,quia pater tenetur de peculio profectitio pro inuasione,& uiolentia alteri facta,l.in peculium, ff.de re iudi.l.3. §.idē scribit,ff.de pec.ergo a fortiori debet procedere pęna uiolentiæ in peculio profectitio saluo usufructu,cum habeat pater plus iuris in profectitio,q̃ aduentitio,l.ꝓfectitia,ff.de iur.dot.cũ simi.& extollitur fundamentum Bar.quia posito,ꝙ in confiscatione bonorum non ueniret peculium aduentitiũ(qđ non credo)tñ deberet uenire in actione ciuili,l. si qs in tantā, C. uñ ui. qa ēt pater pro uiolentia tenetur de peculio iuribus prællega.

77 ¶†Circa scdam principalem qōnem dubitatur. Primò,an cōdictio d.l.detur cōmodatario, & similibus? Ista dubitatio pōt hr̃e duplicem sensum.Primò,an detur ꝯ dñm.Scdō ꝯ extraneũ. Primo casu gl.Bar. & *communiter* cæteri concludunt, ꝙ non,qa dñs ipse possidet,l.si colonus ff.de acq.pos.cum sim.ergo non dicet̃ commissa uiolentia in possessione alterius, prout requiritur in d.l.uideatis uos tex.in §.fi.Inst.ui bon.rap.ubi dr̃,ꝙ non dat̃ istis cōdictio,ut dñium ꝯsequant̃,sed solum ad interesse. Ista decisio limitatur,nisi colonus,vel cōmodatarius interuerterit possessionem dñi,qa tunc ipsi dicerentur possidere,& dñs.Ista lītatio est satis iniqua,qa hoc modo melioris est condōnis malus colonus q̃ bonus,ꝯ l,qđ Seruius, ff. qđ ui aut clam.S cdō casu dicas cōdōnē dari dño possessori,& non ipsius detētatoribus, qa apud eos non est constituta possessio,prout requiritur in d.l.si quis in tātā.

78 ¶†Scdō dubitatur,an detur clādestino possessori ciuili apud alium remanente.Alex.cōsi.80.incip.Examinato processu,vol. 3.in simili casu tenet ꝙ non.dicit.n.ꝙ statutum puniens turbātem alium in sua possessione dēt intelligi de possessione ciuili. alleg.Bal.in l.j.C.commu.de usucap.Credo ueram decisionē,vt non detur clandestino possessori ꝯ eum,q̃ ciuiliter possidebat.ꝑ id qđ decidit Cœpol.cautela 123.incip.Nota diligenter tu Aduocate.ubi instruit partē,quæ cōfidit hr̃e probationes possessionis suæ,ꝙ uiolenter expellebat alium possessorem,qa si ꝓbauit se possidere,non incurret pęnā d.l.q̃ ꝓcedit ꝯ inuadētes possessionē alienā, nō si suā tueant̃.& hoc uoluit Abb.in c.j.ĩ. de immu.eccl.& hoc ꝓcederet sine dubio, tenēdo opi. Azo. ꝙ unica tm̃ sit possessio.

79 †Tertiò dubitat̃,an cōpetat ciuiliter possidenti,

quẽ reuersum non admittit clandestinus possessor? Cy. & Albe. tenent, ꝙ sic, & hoc uerum, quia ciuilis possessor non admissus,
80 dr̃ uiolenter expulsus, l. j. §. siue autem, ff. de vi, & ui arma. † Quartò dubitatur, an detur furi ꝯ dñm? gl. in d. l. si quis in tantam, rñdet ꝙ nõ, si dñs abstulerit per uim anteꝗ̃ fuit cum re peruenerit ad locũ destinatum, l. 3. ff. de fur. l. q liberam, C. qñ lice. sine iud. se uind. Alij uerò aliter distinguunt. aut dñs abstulit incontinẽti, aut ex interuallo, sed in idẽ reincidit. intellige uerũ, nisi in defectum iustitiæ, quo casu licèt ẽt ex interuallo, ſm gl. in c. humanum genus, j. dist. de qua dixi in c. j. s̃. de iud. Secũdò intellige in foro fori, secus in foro poli, dũmodò sine scandalo auferat, ſm Inn. in c. olim, j. de rest. spo. & Pau. de Cast. consi. 329, Priusquam iura fierent, ſm antiꝗ̃ impressionem. Ale. consi. 125. uol. j. Pan. in c. j. col. 2. s̃. qđ met. cau. d. Ias. in l. j. col. 5. C. de test. Bal. in c. sicut, 3. de iureiu. & d. Ant. de But. in c. j. de dolo, & ꝯtu. & in c. pleriq;, de immu. eccle. Facit gl. sing. in c. fraternitatis, 7. q. 2. de qua per Fel. in c. audiuimus, j̃. de simo. & in c. j. s̃. de const. Tertiò intellige, nisi dñs incontinenti rem suam furi ablata iudici consignauerit, l. qui uas, in prin. ſm unum intellm̃, ff. de fur. seq tur Sal. in
81 d. l. si quis in tantam, col. 4. ¶ † Quintò dubitat̃, an cõdõ d. l. competat filio ꝯ patrem, & liberto ꝯ patronum? Gl. Bar. & *communiter* Doct. tenent ꝙ non, quia infamat saltem infamia facti, & actiones famosæ non dantur ꝯ patrem, uel patronum, l. non dẽt, ff. de dolo. Facit tex. in l. j. §. interdictum hoc, ff. de vi, & vi arma. No. rõnem, qa ea attenta dicendum est, ꝙ ẽt non detur plebeio aduersus consularem uirum, neq; uili aduersus nobilem bonæ famæ, & approbatæ uitæ, ut dr̃ in d. l. non dẽt. neque ẽt aduersus parẽtes spirituales, ſm d. Ias. in l. gñaliter, ff. de in ius voc. & Fel. in c. cæterum, col. 4. s̃. de iud. ubi ẽt Pano. col. 5. dicit non dari uasallo ꝯ dñm. Contrarium tenet Albe. & Bal. quia in delictis reuerentia nihil operatur. qđ nihil est, quia nõ operatur si criminaliter agatur, secus si ciuiliter ad pœnã parti applicandã, l. j. ff. rerũ amot. melius pro sua opi. facit tex. ille in sui generalitate, in uerbo, si quis, iunctis his, quę notan. in l. si quis maior, C. de trans. & inuerbo, apud quoslibet. nisi dixeris, ꝙ illa generalitas dẽt restringi p
82 leges antiquas, l. non est nouum, & l. seq. ff. de leg. ¶ † Sextò dubitatur, an detur priuigno ꝯ nouercam, & uitricum? ur̃ ꝙ nõ, quia parentum loco sunt, §. affinitatis, Inst. de nup. Contrarium est uerius, per tex. in l. quę nondum, & l. de his, C. de fur. posset tñ probabiliter dici, ꝙ actio famosa non detur ꝯ nouercam uiuẽte pa-
83 tre, arg. l. j. §. fi. ff. de iniu. ¶ † Septimò dubitatur, an competat patri ꝯ filium, & patrono ꝯ libertum? gl. & alij tenent, ꝙ sic, p tex.
84 in l. si quis uxori, §. si filius, ff. de furt. ¶ † Octauò dubitatur, an cõpetat creditori pro pignore sibi uiolenter ablato per debitorẽ? ur̃ ꝙ non, quia debitor dñium pignoris possidebat, l. j. §. per seruum, ff. de acq. possess. Contrarium tenent gl. & Doct. in d. l. si qs in tantam. quia debitor fictè, & quo ad quid tãtum possidet, sed uerè possidet creditor, l. qui pignori, ff. de acquir. possess. & d. §. per seruum. Ego intelligo istam decisionem procedere in pignore conuentionali, secus in pignore prætorio, per text. in l. j. §. creditores, ff. uti possid. Secundò intelligo in pignore conuentionali tradito, secus in pignore nondum tradito, per l. si rẽ, §. propriè, ff. de pig. act. seruata tamen distinctione, an debitor
85 incontinenti, uel ex interuallo abstulerit. ¶ † Nono dubitatur, an eꝯ competat debitori ꝯ creditorem, qui uiolenter expulit eũ de possessione pignoris? Doct. post gl. concludunt, ꝙ sic, quia uerum est dicere creditorẽ inuasisse possessionẽ rerum apud aliud constitutarum. sed hic attende, quia talis creditor punitur p edictum diui Marci in amissione crediti, l. extat. qđ metus cau. ergo non debet puniri ẽt pœna. l. si quis in tantam. nemo. n. est tripli ci pęna puniendus, c. at si clerici, in prin. s̃. de iud. Pro resolõne quidam dñt, ꝙ per l. si quis in tantam, priuatur iure pignoris, p edictum uerò priuatur credito, & sic non erunt duæ pœnæ, qa una est inclusa in altera. perdito. n. credito principali extinguitur ius pignoris, l. si deferente, ff. quib mo. pig. uel hypothe. solu. Ista intelligentia non placet, quia quantum ad istum casum, l. si qs in tantam, hoc modo intellecta esset frustratoria. Alij dicunt, ꝙ per edictum priuatur credito, per l. si quis in tantam, tenetur ad æstimationem. sed nunc stat ꝯrium, ꝙ esset nimis acerba pœna: unde respondeas, ꝙ licèt uiolentus inuasor incurrat utrunque, electa tñ una actione ad unam pœnam, tollitur altera, l. plura, cum gl. ff. de actio. & obli. Contra tamen istam solõnem obstat tex. in l. j. ff. vi bono. rapt. sed rñde, ut per Bar. in l. j. §. dixerit aliqs, ff. de pub. ¶ Retenta igitur ista opinione, ꝙ detur creditori ꝯ debitorem, intellige nisi creditor abstulisset a debitore fugitiuo, l. ait prætor, §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. cred. de quo dicas, ut dixi in c. j. s̃. de iud. ¶ Secundò intellige, nisi ex pacto esset data licentia creditori capiendi pignus propria auctoritate, l. 3. C. de pig. ſm gl. Bar. & alios in d. l. si quis in tantam. Sed aduerte, qa pactum hmõi debet intelligi dummodo non inueniat resistẽtem ſm Bar. in d. l. 3. in 4. q. Pan. in c. uerum, ad fi. s̃. de foro comp. cum ergo uigore pacti non licuerit intrare cum uiolentia, debuit incidisse in pœnam, sicut spoliatus, qui ex interuallo uiolenter recuperat suam possessionem. sed hoc non obstante, adhuc ur̃ tenenda opinio gl. quia uiolentia ur̃ potius facta pro defensione iuris sui, ꝗ̃ animo spoliandi alterum, quo casu uiolẽtia non est punibilis, l. 4. ff. ad leg. Aquil. Facit decisio Bal. & Sal. in l. si ut allegas, C. de sicar. & in l. neminem, C. de exhib. reis. vbi credit or non teneri de uulnere illato debitori fugitiuo se telo defendenti. & posito ꝙ incideret in pęnam d. l. tamen negari non potest, quin debitor pariter uiolentiam fecerit creditori in qua si possessione iuris intrãdi, ergo & ipse incidit in pœnam, & sic esset compensatio damnorum facienda, ut declarat Barto. in l. si
86 quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de ui. ¶ Decimò † dubitatur, an competat debitori ꝯ creditorem, qui inuasit possessionem prætextu licentiæ de intrando propria authoritate sibi a iudice, uel a Principe concessæ? ista dubitatio põt dupliciter intelligi. Primò in licentia intrandi propria authoritate simpliciter concessa. Scdõ potest intelligi in licentia concessa ẽt intrandi cum violentia. Primus casus potest subdiuidi. Aut loquimur in licentia concessa, citata parte & seruatis seruandis, & sic ualida. Aut loquimur in licentia nulla, uel iniusta. si loquimur in sñia ualida, tũc Bar. & alij *communiter* in l. iustè possidet, ff. de acq. pos. concludũt, ꝙ incidat in pęnam, quia talis licentia concessa parti de intrando propria authoritate dẽt intelligi sine uiolentia, qđ etiam tenet Bar. in d. l. 3. in 4. q. Pan. & Fel. in c. decætero, j̃. de re iud. Contrarium tenet Imo. in d. l. iustè possidet. gl. & Sal. in d. l. si quis in tantam. Fel. in c. cum causam, s̃. de officio deleg. & hoc puto uerius per ea, quæ dixi in creditore intrante ex pacto: nam in omnibus idem dicendum, qđ in debitore intrante de licentia iudicis ualida, quia factum iudicis lĩtimum censetur factum partis, l. ob causam, C. de euict. l. si pignoris, ff. famil. erci. Item per text. in d. l. meminerint, C. unde ui, a ꝯrio sensu. si uerò intrauit de licentia nulla defectu citationis, certum est, ꝙ incidit in pœnam d. l. meminerint, etiam si precessisset citatio generalis per edictum: quia debuit possessor citari in specie, ſm Bar. consi. 91. in q. uertente bene fecit l. si eo tempore, de remis. pigno. Sed dubium est quid si erat nulla alia ratione, gl. ibi tenet, ꝙ isto casu incidat, ꝯrium tenet gl. in d. l. si quis in tantam. sequuntur Bar. & communiter Doct. in d. l. iustè possidet. ꝯ cõem tenet Bal. in disputatione sua, incip. Accusatus de ui. quem sequitur Rom. in d. l. iustè. ego credo opi. Bal. quantum sit respectu pœnæ l. si quis in tantam, posse de iure sustineri, quia l. si quis in tantam, est facta ad puniendum audaciam, & temeritatem, quæ temeritas cessat stãte licentia licèt nulla, per ea quæ dicit gl. in c. j. in uerbo, presbyteri. & ibi Imo. & Card. de priui. Item dubium est, quid si licentia erat ualida seu iniusta? *communis* sñia est, ꝙ talis licentia excuset, nisi esset notoriè iniusta, quo casu non excusat, sicut si esset nulla, secundùm Arch. in summa, 2. q. 2. Io. And. in addi. Spec. in tit. de petitio. & possess. §. quoniam. Old. cõsi. 227. incip. De toto themate. Facit gl. & ibi Abb. in c. conquerente, s̃. eo. & quæ congerunt Mod. in l. j. in prin. col. 5. ff. de noui. oper. nunc. Item scias, ꝙ si constat spoliatum nullum ius habere, tunc ingrediens authoritate licentiæ nullæ, etiam defectu citationis, non incidit in pęnam d. l. meminerint, ſm Dec. consi. 191. col. fi. sed certè non uideo, quomodo possit iudici cõstare, possessorem nullum ius habere omissa citatione, ut dicit in simili tex. in cle. pastoralis, de re iud. Item licèt posset ferri sñia parte non citata, quando notoriè constat de non iure suo, tamen talis sñia lata ab inferiore non præstat causam intrandi propria authoritate per uim, ut j̃. dicetur. Item in ꝯrium facit d. l. meminerint, & d. l. si quis in tantam. ubi præsupponitur ingredientem ius habere, & ideo de hoc dicto Decij ego dubito. Benẽ uerum est, ꝙ si spoliatus uirtute licentiæ concessæ parte non citata, pariter missus fuisset in possessionem alio non citato, ꝙ isto casu ingrediens non incideret in pęnam d. l. meminerint, ſm Inn. in c. querelam, s̃. de elec. Bal. in l. si pacto, quo pęnam, C. de pact. & Rom. in notabilibus post singularia, no. 366. qđ incipit, Possessio, in antepe. char. ubi allegat tex. in l. pe. §. hod edictum. ff. si mulier uent. nomi. Tu adde bonã gl. in l. minor, §. j. ff. de euic. & Philip. Fran. in c. j. licèt Episcopus, de præb. quod ego intelligo uerũ semota uiolentia: alias si vterque commisisset uiolẽtiam, uterque incidisset in pœnam, d. l. si quis in tantam, ut s̃. dixi tenere Bar. in l. si quis ad se fundum, C.
87 ad leg. Iul. de ui. ¶ † Tertio casu, si quis ingrediatur authoritate licentiæ concessæ expresse intrandi per uim, si concedatur talis licentia a Principe ex certa scientia, ingrediens per uim excusatur a pœna dictarum legum, secundùm Alb. in d. l. meminerint, & Dec. in q. consi. 191. Benẽ facit tex. in d. l. ait prætor, §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. credi. arguendo de lege mortua ad Principem, qui est lex uiua in terris, §. nos autem, in Authen. de Consul. Si uerò concedatur ab inferioribus, incideret in pœnã, secundum distinctionem, s̃. traditam, quòd *communis* opin. est, ꝙ inferior non possit concedere licentiam parti intrandi per vim secundùm Ang. in l. qui restituere, ff. de rei uen. per illum tex. & d. Ias. post alios in d. l. iustè possidet. ¶ Circa tertiam principalẽ
88 quæstionem. † dubitatur. Primò, an competat ꝯ mulierem, uidetur, ꝙ non, quia loquitur per uerbum, si quis, masculini generis, & in pœnalibus, in quibus masculinum non concipit fœmininum,

mininum,l.quisquis, C. ad leg.Iul.maiest.not.Bald.post alios in l.quicunque,C.de seruis fug.Contrarium firmāt glo.Bar. & alij in d. l. si quis in tantam, quia masculinum etiam in pęnalibus concipit fœmininum,l.si quis id,qđ.vbi plenissimè d.Ias.ff.de iurisd.om.iud.c.generali,ubi gl. magistra, de elec.lib.6.Benè facit l.si quis maior,C.de transac.iunctis his, quæ ibi scribit d.Ias.post Fulg.Facit etiam, quia lex pęnalis loquēs in masculis gratia fre-
89 quentioris usus,habet† ēt locum in feminis.sm gl.singu.in l.j.in uerbo,sponsam,C.de rapru uirgi. per quam dicit Fel.in c.causā, col.fi.j.de proba.ꝙ si sponsus litigans in causa matrimoniali,cū sponsa timeat per vim mitti in possessionem mulieris luxuriosę, ꝙ ista sponsa sequestranda erit in monasterio, sicut si ipsa timeret uiolentiam sponsi.Ad ꝯria rñdet,ꝙ loquitur in odiosis odio irrationabili,nos uerò loquimur in materia indifferenti,& in odiosis odio rationabili,& ad istam solutionem,& materiam uideas plenissimum consilium Cur.Sen.consi.9.per totum.Card. in cle.j.in 2.3.& 4.q.de elec.Fel.remissiuè in c.de monialibus,j. de sentē.excom.Barb.in sua hierarchia,in 2.char.& seq.& d.Ias.
90 in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& posth. ¶†Iuxta hoc dubitatur,an mulier excusetur a pęna d.l.prætextu iuris ignorantiæ? Ista dubitatio habere potest duplicem sensum.Primò,an excusetur quando inuadit alienum,& in hoc omnes concordant,ꝙ non,qa inuadens alienum est ꝯ ius naturale,cuius iuris ignorantia neminem excusat,l.si adulterium,§.j.ff.de adulte.Secundò,an excusetur,quia inuadit rem propriam credens de iure sibi licere. Ross. Iac.But.Bar.& Sal.ibi determinant, qđ sic,quia inuadere rē propriam non est ꝯ ius naturale.patet, quia ante illam legem inuasor rei propriæ non puniebatur,§.pen.Insti.ui bono.rap.ꝯrium tenet gl.l.regula,in prin.ff.de iur.& facti igno.Rocle.& Bal.in d. l.si quis in tantam.Alex.in d.l.iustè possidet,col.pen.& in consi. 103.Videretur prima consideratione dicendum, col.6.uol.j.dicens idem in rustico minore,& muliere.fundamentum istorum est,quia mulieres nō excusantur prætextu iuris ignorantiæ, nisi in casibus a iure expressis,l.fi.C.de iur.& facti ignorant. Quid tenendum?ego sequor hanc ultimam partem,pro qua uī casus in d.§.pen. sic inducendo,clarum est, ꝙ dispositio illius §. & d.l. si quis in tantam,habent locum in mulieribus.cum ergo ibi dicatur,imprudens iuris non excusatur,& verbum,imprudens,intelligatur etiam in fœmina:restat dicendum,ꝙ ibi decidatur casus
91 ꝯ Bar.¶Secundò†moueor,in damnis euitandis parificata est cōditio mulierum,& masculorum per legem antiquam, ut quilibet excusetur,l.error,ff.de iur.& fac.ign. lex ergo noua superueniens uidelicet l.si quis in tantam, loquens in masculis, ut non excusetur,habebit locum in fœminis,quia ubi duo sunt æquiparata a lege antiqua,lex loquens in vno habebit locum in altero, sm gl.in l.si quis seruo,C.de fur.& in cle.constitutiones,de regu
92 la.lib.6.etiam in pęnalibus,sm Pan.in c.fi.col.3.de rescrip. †Tertiò no.ꝙ dicere sibi ius ꝓpria auctoritate ꝑ uim,uī ꝯ ius saltem quasi naturale,quo iure inuenti sunt iudices, ne locus esset audaciæ,l.2.§.j.ff.de orig.iur. sed error huius iuris quasi naturalis non excusat mulierem,l.uenia,C.de in ius uocan.& per ista cōsului in ciuitate Arelatensi,mulierem non excusari a pęna l.nō est dubium,C.de leg. quia legatum debet accipi de manu hæredis,ut dicit tex.in §.legatum,Inst.de leg.in fi.dum dicit ab hærede præstanda, nisi testator dederit licentiam accipiendi propria auctoritate.est uerum ꝙ d.Alex.in d.l.iustè possidet, & in d.cōs. 103.intelligit istud procedere,si potuit consulere peritiores,qđ intellige si in propinquo sunt,aliàs secus, iuxta tradita in l.iuris ignorantia, C. qui admit.quæ opinio est æqua, fundamenta ta-
93 men prædicta aliqualiter refragantur.¶ Secundò† dubitatur,an competat ꝯ fideicommissarium,qui de facto occupauit res legatas,uel fideicommisso subiectas.Soc.consi.33. quod incipit,Prosequendo ordinem,colum.7.uol.j. distinguit. Aut occupauit ante aditam hæreditatem,& non competit. Aut post,& tunc contra eum competit triplex remedium. Primum, l. non dubium. Item,d.l.extat.Item,e.l.si quis in tantam.Tu uerò considera differentias inter ista remedia, nam condictio l.non dubium, licèt detur ad pęnam,non tamen uidetur competere ad recuperandam possessionem. ¶ Secundò datur contra legatarium,uel fideicommissarium occupantes res legatas,non autem contra occupantes res hypothecatas pro delicto, ut probat tex. ibi pro portione competenti. Item considera, quòd condictio d. l. extat, non uidetur dari contra occupantes res proprias,sed solum contra occupantes res debitas:sed condictio l.si quis in tantam competit tam contra occupantes res proprias,quàm obligatas, & penitus alienas,& tam ad pęnam,quàm ad restitutionem possessionis, & sic pinguius prouidet,quàm reliqua remedia. Item aduerte, quia non uidetur uerum, quod condictio l. si quis in tantam,detur contra legatarium,per tex.in d.§.pen.Insti.ui bonor.rap.ubi dicitur,quòd antea occupans rem propriam absoluebatur, quod non est uerum in occupante rem legatam, d.l.
94 non est dubium,& toto titu.ff. quorum legat.¶†Tertiò dubitatur,an filius occupans unam rem hæreditariam pro sua legitima priuetur iure suo? Breuiter considerandi sunt tres casus. Primus est, quando filius est hæres institutus & grauatus de restituendo, isto casu potest propria auctoritate eligere legitimam suam in una re, & de illa disponere arbitrio suo non citatis fideicommissariis,secundùm Barto.l. Marcellus. ff.ad Treb.cum enim sit creditor in sua legitima sitque etiam hæres, poterit sibi soluere,l.fistulas,§.qui fundum,ff.de contrahen.empt.Secundus casus est,quando est institutus filius in certa quota pro sua legitima, & isto etiam casu potest propria auctoritate occupare,secundum Bal.in l.si quis in suo, C.de inoffic.testam.quod intellige uerum,hærede uniuersali nō existente in possessione totius,secundùm Cur.seniorem consi.13.incip.Statuto Ianuæ cauetur,col.3.in fi.Tertius casus est, quādo filius est institutus simpliciter in sua legitima,uel aliàs præteritus, qui non uult annullare testamentum,& isto casu *communis* opinio est, ꝙ aliquid nō possit occupare propria auctoritate,secundùm Bar.in l.2.C.qñ, & quibus quarta pars.lib.x.& in l.suus quoque, ff.de hæredibus instituen.Alex.consi.134.Attentis narratis,uol.3.Are. consilio 156.Diligenter,col.fi.& isto casu dicerem,ꝙ si per uim occuparet aliquam rem expulso hærede uniuersali possessore,non inci-
95 derent in pęnam d.l.si quis,& d.l.extat.¶†Quartò dubitatur,an detur contra ecclesiam propter uiolentiam prælati? Multa forent dicenda super isto pūcto, sed propter instantes uacationes procedam conclusiuè.Sit ergo conclusio, ꝙ propter uiolentiā prælati ecclesia non incidit in pęnas dictarum legum per tex. in regula,delictum personæ,de reg.iur. lib.6. & ista est *communis*, quam sequuntur glo.& Legistæ in d.l.si quis in tantam,gl.& Cano.in c.j.j.de dolo,& contu.Fel.in c.nouit,col.8.s. de iud.Facit dictum Spec.in titu.de dona.§.j. uer.quid si Abbas.ubi propter ingratitudinem prælati non reuocatur donatio facta ecclesiæ, sequuntur Pan & alij in c.fi.j.de dona.intellige quantum ad pęnam priuationis iuris sui,seu quantum ad æstimationem,sed benè ecclesia tenetur ad restitutionem possessionis, ita procedat tex.in c.cum dilectus, supra,de ordi.cog. & in c.cum ad sedem, s.eod,Secundò declara, quòd non teneatur ecclesia, sed benè tenetur ipse prælatus,secundum glo.& Pan.in d.c.j.per tex.in c. placuit,16.q.6.sed ille tex. loquitur in diuersis terminis, uidelicet quando prælatus occupat nomine proprio, & pro iure suo, prout etiam loquitur tex.in c.eum qui,de prębend.in 6.Sed nos loquimur in prælato occupante rem ecclesiæ nomine ipsius ecclesiæ.melius facit tex.in c.si episcopum.16. q.6. Tertiò intellige,quòd non incidat ecclesia in pęnam perpetuo, secus pro uita prælati,c.j.§.fi.de cap.Conra. in usibus feud.facit, quod consuluit Roma.consilio 284.inci. Triplici ex capite. ubi decidit,ꝙ propter ingratitudinem prælati reuocatur donatio facta ecclesiæ pro tempore uitę ingrati prælati.sed ista limitatio,quam sentiunt Abb.& alij,non uidetur mihi uera, quia sicut delinquendo non potest prælatus alienare perpetuò, ita non debet posse ad uitam ipsius,c.2.de rebus eccle.non alie.lib.6.& quia ex delicto prælati ecclesia nullum debet pati damnum,d.c.episcopum & seq. At in casu isto pateretur damnum, quia non conuerterentur fructus in utilitatem ecclesiæ, ut fieri debet, c.fi.de offic. ordi.libro 6.Nec obst.tex.in d.c.fi.quia ibi talem pęnam inducit natura contractus feudalis, & fauor publicæ utilitatis, secundùm Bal.ibi,qui tacitè inclinat in istam partem.Quartò declara si prelatus deliquit solus, secus si communicato consilio cum capitulo, & de eius consensu, secundum glo. in d. regula, delictum.& in d.l.si quis in tantam. & ista est *communis* per tex. & ibi Bar.in l.iubemus nullam, C. de sacrosan.eccl.sed tu dicas,quòd illa lex nihil facit, quia loquitur in delicto prælati commisso in non faciendo,quo casu ecclesia tenetur, c.Imperatorum,c.fi.s. de iura.calum.nos autem loquimur in delicto in faciendo.Item ibi delictum commissum fuit in præiudicium Reipublicæ,& in casu,in quo ecclesia tenebatur facere, quod fuit per prælatum omissum, secus in casu nostro. Contrariam opinionem tenent Card.& Pan. in d.c.j. quia sicut non potest prælatus cum capitulo alienare bona ecclesiæ sine solennitate capituli, c. sine exceptione, 12. q. 2. ita non debet posse tacitè delinquendo. sed propter hoc non recederem a communi, quia bona minoris nō possunt alienari sine solennitate, l.magis puto, §. ne passim,ff. de rebus eorum. cum uulga. & tamen minor inuadendo incidit in pœnam d .leg. Quid tenendum? communis opinio uidetur mihi periculosa per tex.in d. c.j.§.fi. quòd habet locum etiā si prelatus commisit felloniam cum consensu capituli, secundùm Pano.& alios communiter in c.uerum,supra de so.comp. & stringe illum tex. inducendo a fortiori eo modo, quo deduxi supra,in præcedenti restrictione.¶Retenta tamē communi insurgit alia dubitatio, an prælatus cum capitulo occupans per uim bona prælati defuncti adita hęreditate, & remissa possessione per hæredem,incidat in pęnam d.l.si quis in tantam?Inno.in c.cum in officijs, j.de testa. distinguit:aut clarè constabat,quòd prælatus defunctus dicta bona tenebat nomine ecclesiæ,& tūc non incidit, quia ciuilis possessio erat penes ecclesiam, & sic non dicetur inuasisse possessionem alterius, sed suam defendisse. Aut clarè constabat, quod eam tenebat nomine suo pro-

prio,& tunc ecclesia incidit in pœnam per ea,quæ dicta sunt s.in proxima dubitatione. Aut dubitatur, & tunc excusatur,quia iustam habuit causam præsumendi,ꝙ prelatus defunctus talia bona acquisierit de bonis,& nomine ecclesiæ, c.j.12.q.3.& sequitur Bal.in auct.licentiam,post gl.ibi,C.de episc.& cle.& iste casus euenit in hærede celeberrimi Poetæ, & præstantis Philosophi,Francisci Petrarcæ,ut per Card.consi.79.quod incipit, Thema tale est, Diuinus uates, &c,Ex hoc elicio,ꝙ habens aliquam præsumptionem credendi se possidere,ratione talis præsumptionis excusatur a pœna d.l.quod tenuit Cœp.cõs.4.in fi.& expressè gl.& Bar.in d.l.si quis in tãtam. Et hoc uerum puto quicquid
96 dicat Bar.in l.sequitur,§.si fundum,ff.de usuca.¶ † Quintò dubitatur,an detur contra socium,qui per uim occupauit rem communem?dixi in c.cum ecclesia Sutrina,s.titu.j.& ibi dictis adde Cœpo.in d,consi.4. Secundò adde,ꝙ in casu, quo constaret socium per uim ingredientem uelle totum occupare, ꝙ indistinctè incurreret pœnam,secundùm Abb.ibi,pro quo facit deci-
97 sio Gemi.in d.c.eum qui,in uer.quid de clerico capellę. ¶ † Sextò dubitatur,an detur contra hęredem institutum sub conditione,qui propria authoritate ante euentum conditionis occupauit bona hæreditaria?D.Ias.in l.inter omnes,in fi.ff. qui satisd.cogan.decidit,ꝙ non per illum tex.secundum unum intellectum gl.quem ponderat ibi Bal. sed aduertite,quia glo.& Bal. non loquuntur in hærede occupante per uim alio possidente: & ideo credo,ꝙ incideret hæres conditionalis in pœnam d.l.si uiolentiam inferret, per ea, quæ dixi s.in quęstione de fideicommissa-
98 rio,& quia incideret etiam si esset purè institutus.† Circa quartam quæstionem principalem responsum fuit supra, in ultima dubitatione 2.q.prin.ꝙ incurritur omni tempore,nisi post licẽtiam ritè,& rectè cõcessam.¶ Circa quintam *communis* omnium
99 sententia est,†ꝙ non incurratur ipso iure per sententiam condẽnatoriã,propter uerbum,amittat,futuri temporis. uerba enim futuri temporis non sunt latæ sententiæ,sed ferendæ,secundum gl.in l.in criminali, C. de iurisom.iud.& in c.in pœnis,de regu.iu.in 6.Gl.& Bar.in l.iubemus,3.sanè,C.de sacrosan.eccl.gl.& Pa.ibi,col.5.in c. si diligenti,s.de for.comp. & ꝙ uerbum,amittat, requirat sententiam, firmat Bal.in c.j.§.j.ad fi.de feu.sine culpa &c.Card.& Pau.de Cast. consuluerunt, quos sequitur Fel.in c.Rodulphus,col.19.de rescr.Non ob.decisio Pan.in c.eum in cũctis,§.fi.col.fi.s.de elec.ubi dicit, ꝙ uerbum, amittat, ibi positũ est latæ sententiæ,quia non requirit factum alterius. Et in contrarium faciunt, quæ scribit d.Ias.in l.rem, quæ nobis,in fi.ff.de acq.poss.ubi concludit,ꝙ uerba futura temporis priuatiua important ipso iure,ut uerbum,cadat.Credo communem esse ueram,quia in multis casibus uiolentiam faciens non incurrit pęnam d.l.ut patet ex prædictis.Cum ergo omni casu violentia nõ sit delictum, sequitur, ꝙ requiritur causæ cognitio,ergo etiam sententia,l.de qua re,ff.de iud.¶ Secundò,quia in tex.l.meminerint,in simili materia utitur uerbo, priuabitur, quod est ferendæ sententiæ,ut firmat Pan.in d.c.si diligenti.¶ Tertiò,quia tex. in d.c.eum qui, addit uerbum, eo ipso amittat:nam si uerbum, amittat,de se importasset ipso iure, frustratoriè fuisset illud uerbum,eo ipso,quod denotat etiam sententiam a iure latam,cap. nullus,c.si religiosus,de elect.lib.6. ¶ Quartò,quia in pęnis benignior interpretatio capienda est,l.interpretatione, ff. de pęnis. Ad contrarium,videlicet ad decisionem Pan.& similia potest responderi,ꝙ procedunt,ubi actus,qui per legem punitur,est omni casu illicitus,ut conferre beneficia curata non idoneis, secus si actus potest esse licitus,& illicitus. Et in casu nostro sequitur istam opi.Gemi.consi.23.inci.Quia ubi ampliat,etiam si lex dicat sub pœna amissionis, & cum uerba sint etiam ferendæ sen-
100 tentiæ.† Stat igitur conclusio,ꝙ pœna d.l.incurritur per sentẽtiam,pœna uerò can.eum,qui,incurritur ipso iure,& sic uiolentia in beneficialibus est odiosior,quàm in temporalibus, & prophanis. Scias tamen,ꝙ licèt incurratur pęna ipso iure,tamẽ exigi non potest,nisi secuta sentẽtia declaratoria pacti,l.si quis ma
101 ior,C.de transact.c.2.de hære.lib.6. ¶ † Sed dubitatur hic,an beneficium uiolenti occupatoris possit ante sententiam declaratoriam alteri conferri?uidetur,ꝙ non,per tex.in d.c.cum ẜm.In contrarium est casus in c.j.de homici.lib.6. per quem no.ibi Gemi.ꝙ ibi tex. imponit pęnam priuationis beneficiorum ipso iure.tunc statim beneficia possunt conferri tanquam uacantia,ẽt ante declaratoriam,etiam non citato possessore.Item uoluit gl. in c.cum missa,in uerbo, iusto, de elec.lib.6.& in c.is cui,in fi.de præb.in 6.Ad tex in c.cum secundum, respondetur,ꝙ debet intelligi de executione reali.Nam priuatus beneficio ipso iure,nõ debet a possessione de facto amoueri, nisi eo citato, & causa co-
102 gnita,c.licèt episcopus,de preb.eo.lib.¶ † Vltimò dubitatur,an a sententia lata super condictione l.si quis in tantam,possit appellari? Super isto puncto tres reperio opiniones. Prima fuit,ꝙ non, quia est remedium possessorium, a quo de iure ciuili non appellatur,l.unica,si de momẽ.pos.fuer.app.Et si dicatur,est remedium pœnale,respondetur,ꝙ causa principalis pęnalis uidetur accessoria, ergo principale non debet propter accessorium mutare naturam,l.nuda,C.de contrah. & commit.stip.Item pęna inuenta fuit in odium uiolentiæ,unde non debet retorqueri in fauorem,ut propter pœnã liceat appellare,c.intelleximus, s.de iud.l.fi.C.de iuram.calum.¶ Secunda fuit opinio glo.in d.l.j.& in l.momentaneæ, C.unde ui, ꝙ possit appellari, & ista est *communis*,ẜm Saly.post Bal.quia regulariter appellatio censetur permissa,nisi reperiatur prohibita,l.& in maioribus,C.de appel. Non ob.d.l.j.quia loquitur in petitorio, secus in possessorio habente mixtam causam proprietatis. Item loquitur in causa momentaneæ possessionis;in qua grauamen est reparabile per diffinitiuam in petitorio,sed in casu nostro possessio in pœnam uiolentię perpetuò est remansura penes uictorem,& sic cessante ratione d.l.j.cessabit dispositio,c.cum cessante,j. de appe.Istud est unum fundamentum,sed considera,ꝙ tantum concludit in sententia lata contra dominum inuasorem,sed in sententia lata cõtra inuadentem possessionem rei alienæ,in casu quo grauamen esset reparabile per aliud possessorium, adhuc militaret ratio d.l.j.finge,ꝙ prædo condemnatus in pęnam d.l.si quis in tantam, prius fuisset a uictore spoliatus, nonne facta restitutione,& soluta æstimatione poterit recuperare suam possessionem; certè sic,c.in literis,s.eod. Et si dixeris.non est reparabile respectu pęnæ?Respondeo, appellet quò ad pęnam tantum,ut statim dicã. ¶ Tertia fuit quorundam sententia, ꝙ appellatur a pœna tantum,& non a sentẽtia restitutionis,quia tot sunt sententiæ, quot sunt capita, l. Carmelia Pia, ff. de iure patrona.l.etiam, §.j.ff.de mino.Et ideo licèt respectu possessionis non teneat appellatio, ualebit tamen respectu pœnæ, quia in separabilibus utile per inutile non uitiatur,l.j.§.sed si mihi,ff.de uerb.obli. Aduerte,qa ueritas dependet ab isto fundamento. Saly.negat ista esse separabilia,quia stante sententia super possessione, a qua non liceat appellare,necessariò sequitur decisio super articulo pœnali.benè facit l.j.& 2.ff.de pecu.leg. Vnde concludit,ꝙ ratione pęnæ in separabilibus liceat appellare etiam a possessorio,cum cesset tunc ratio d.l.j. Et propter hoc aliàs quidam magnus Aduocatus(nota pro D.Bonifacio Girardi)dicebat,ꝙ a sententia lata in possessorio cum condemnatione expensarum,uel restitutionis, uel fructuum,poterat appellari,quia damnum expensarum,vel fructuum non est reparabile per diffinitiuam in petitorio. allegabat Bald.in d.l.j.uersi.sed pone,ꝙ in possessorio,qui hoc non uult,licèt dicat respectu fructuũ posse appellari.Sed benè istud expresè dicit Sal.ibi in ultimis uerbis.Quid tenendum?in casu proposito mihi placet ista ultima opinio, quia pęna d.l. si quis, non uenit in consequentiam restitutionis, nec dependet ab ista restitutione, cum principaliter fuerit imposita ratione uiolentiæ. Stat enim simul, ꝙ inuasor teneatur restituere possessionẽ, & tamen non teneatur ad pęnam, ut patet ex dictis supra in tertia dubitatione 2.q.princ.uer.retenta tamen communi.& quia in dubio appellationi est deferendum,ẜm Bal.in l.de statu,ff.de testa,& in l.properandũ,§.finautem reus,C.de iud.Pau.& Mod. in l.j.ff.si quis cau. Et quia non puto, ꝙ illa communis opi.ꝙ a possessorio de iure ciuili non appelletur, procedat sine scrupulo,ut dixi in notabilibus: in iudicando nõ recederem ab opinione Bal.& communi: de iure autem canonico cessat ista dubitatio,quia eo iure appellatur ab omni possessorio, cle.j. de causa pos.& propr.c.cum ad sedem,s.eo.Verum de uno potest probabiliter dubitari,an in terris imperij possit a sententia lata super remedio canonis reintegranda, inter laicos appellari,uidetur,ꝙ sic,quia in terris imperij non appellatur a possessorio,d.l.unica. Contrarium determinat singulariter Io. Pe. de Ferra. practicus Pari. in forma libelli in causa spoliatæ possessionis,in uerbo, per uestram sententiam.dicens se uidisse ita consultum a Bal. ea ratione,quòd utens aliquo iure,debeat uti cum suis quali tatibus, & circunstantijs,arg.l.fi.§.& si præfatam.&§. finautem hoc, C. de iure deliber. Multa restant ad complementum huius materiæ dicenda, quæ superuenientibus uacationibus impedior prosequi,aliàs latius fundabitur occasio examinandi.

Fuit impositus finis c.Sæpe, die penultima Mensis Iulii, 1519.
Ad laudem Dei.

IOAN-

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, À S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CELEBERRIMI,

Iuridicus de Peste Tractatus utilissimus valde, & perquàm necessarius, editus ab ipso Authore iura interpretante in florenti Academia Auenionensi.

Nunc recèns summa diligentia recognitus, atque repurgatus, incipit fœliciter.

SVMMARIVM.

1 *Aequiuoca rectè diffiniri non possunt.*
2 *Morbus, seu infirmitas, quotuplex sit.*
3 *Infirmitas corporis, carnis, & animæ, quomodo diffiniatur.*
4 *Morbus ob id morbus dicitur, quòd mortem causet.*
5 *Morborum genera quot sint. Et ibi, morborū iuxta locorum diuersitatem, diuersa sortiri nomina.*
6 *Morbus, & uitium quomodo inter se differant.*
7 *Pestis appellatione quid ueniat.*
8 *Pestifera, seu contagiosa loca, sine causa iusta habitantes, peccare censentur, uti Deum tentantes.*
9 *Pestis flagellum maius, ac horribilius est, quàm belli.*
Et ibi, an & quando ualeat argumentum de bello ad pestem.
10 *Pestem causantia quæ, & quot sint, & sequentibus usque ad finem capituli.*
13 *Ranarū copia maxima ut plurimum pestem adfert. & 15. Imaginatio facit casum.*
21 *Peccatorum causa, multoties aduersa nobis infliguntur.*
22 *Demones interdum nutu Dei mortalibus pestem, & multa id genus mala immittunt.*
23 *Magi a nonnullis creduntur demonibus, ut morbos mortalibus inferant, imperare.*

PRocedam hoc ordine. Primùm pestis præludia, de hinc pestis priuilegia, a quib. omnipotēs Deus sua nos velit pietate liberare: demū pestis iuridica remedia cōpendiosè explicabo, pompoia iuriū & similitudinū superfluitate doctis odiosa, & cūctis onerosa, penitus semota. ¶ Venio ad primū, & q̄ro quid sit morbus
1 ista dictio pl'a significat, iō nō rectè pōt diffiniri, q̄a† nomē æquo cū in suo gn̄ale nō tutam suscipit diffinitionē, s'm Pan. in rub. ex
2 de iud. † Significat. n. tā aīæ q̄ corporis lāguores, c. cū infirmitas, de pœ. & remiss. no. Anch. in c. pia, de exce. lib. 6. Nā alia est infir-
3 mitas corporis, alia carnis, alia aīæ. † Infirmitas corporis est febris, & si'lia. Carnis verò est ɔcupiscētia. Animæ aūt est ignorantia & obliuio. 15. q. j. in summa. Si ergo q̄rat, q̄d sit morbus, aīe, rn̄debo, salua diffinitione Theologorū. Morb⁹ aīæ, est labes animā mortificās, & usum eius faciēs deteriorē, ut ꝓbat in c. unum orariū, §. aliàs ea demū, 25. dist. verba huius diffinitionis al'r non declaro, q̄a nō attinet ad rē n̄ram, Si uerò quæratur, q̄d sit morbus corporis: rn̄deo cū Sabino. Morbus corporis, est habitus cuiuscūq; corporis ɔ̄ naturā, q̄ vsum eius ad id faciat deteriorē, cuius cā natura nobis sanitatē eius corporis dedit, l. j. §. sed sciēdū,
4 ff. de ædi. edi. ¶ Scd̄ò q̄ro, vn̄ dicat̄ Morbus, † rn̄deo ex eo morbū noīari, ꝙ inde nascat̄ mors, s'm Archid. in c. ltīma, de appel. lib. 6.
5 ¶ Tertiò q̄ro, quot sint morborū gn̄a? † rn̄deo cū Satyrico. Tot sunt, quorū noīa si q̄ras, prōptius expediā, quot amauerit Hippe mechos. pl'a aūt referunt in titu. ff. de ædil. edic. ex̄ de cle. ægro. & corp. uitia. Quatenus tn̄ ad ꝓpositū n̄rm attinet, duo sunt morbi principalia gn̄a. Vnū. n. est personale, q̄a p̄sonā nō egredit: alterū in rē, q̄a & res & loca inficit, & de subiecto in subiectū pertrāsit, & hūc alij pestē, siue pestilētiam, alij epidimiā, alij (vt Auenionēses) bozulā noīant, & hic morb. oēs alios magnitudine superat. c. sicut simoniaca, ex̄ de simo. Est tn̄ sciendum, ꝙ aliud est
6 morbus, aliud corporis uitiū. † Nā morbus est imbecillitas corporis t̄palis: uitiū uerò est perpetuū corporis impedimētū, l. inter stuprū, §. uerū. ff. de uer. sig. Et morb. corporis debilitatē tm̄, vitiū uerò ēt animi & intellectus defectū respicit. l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edic. Et no. gl. in l. j. in uer. dixisse. ff. e. ti. ¶ Quartò q̄ro,
7 quid sit pestis: Rn̄deo, pestis est† morbus ɔtagiosus a nutrimentorū, uel aeris ꝓcedēs infectione. Quòd sit morbus, patet ex præmissis; ꝙ sit ɔtagiosus, notū est in tm̄, ꝙ prudēter dicit Pan. in c.
8 dilecti, col. 5. de do. & ɔtu. † ꝙ Deū nitit̄ tētare, q̄ in loco ɔtagioso ɔtēdit habitare. Quòd ꝓcedat ab infectione aeris, & nutrimētorū, patebit ex dicēdis in seq. q. Vel pōt sic describi, Pestis est bellū Dei, cui humanæ vires nequeūt resistere. Quòd sit bellū Dei uolūt Bar. & scrib. l. natural'r, col. fi. ff. de vsuc. Ant. de Bu. Pan. &
9 Fel. in c. ex trāsmissa, de p̄scr. But. & Imo. in c. nō liceat, eo. tit. † Et maiorē esse casum epidimiæ, q̄ belli humani, dixit Bal. in l. cū notissimi, §. immo, col. fi. C. de præscr. 30. uel 40. ann. Et ꝙ maior sit hostilitas Dei, q̄ hoīum, uoluit Cor. cons. 128. Vr̄ primo aspectu, col. 2. li. 2. & ꝓpea Doc. cōcludūt, ualere arg. de bello ad pestem, prout arguit Bar. in l. natural'r, & in l. j. ff. de bo. pos. ex testa. mili. Alc. cōs. 30. Pōderatis, col. 2. li. 5. Pan. cōs. 3. q. 18. li. 2. & cōs. 18. col. fi. e. li. Et ita arguit tex. Basiliensis. cōs. 52. in §. locū, sub rub. de authoritate gn̄aliū ɔciliorū. Q̄d verū est subsistēte rōnis idētitate, aliàs nō tenet arg. s'm Ale. in l. fi. col. 2. C. de test. Quintò q̄rò, un-
10 de cātur pestis? † Ista est q̄ō Physicalis Iurecō. nō ɔueniēs, dicā tn̄
11 q̄d in iure n̄ro scripta ɔperio. ¶ † Procedit, ut dixi, ab aeris intemperie. c. quorūdā, 40. dist. l. 2. §. pe. ff. si q̄s cau. gl. in cle. ne in agro,
12 §. fi. in ver. rōnabili, de sta. mo. ¶ † Scd̄ò cātur ex aqua putrida, seu
13 corrupta, s'm Appia. Ale. li. 5. de bel. ciuil. † vel ex multitudine ranarū & garatarū, s'm eūdē Ap. referētē hac de cā maximā pestē fuisse in Illyria, & idē retulit Ioan. Firma. in trac. de gabel. q. 24. 2.
14 partis. ¶ † Tertiò ab immūditijs, & a colluuie p̄sæpe originat: cælū. n. pestilēs (inq̄t Iurecōs.) minātur immūditiæ cloacarū. l. j. §. j. ff. de cloacis. Nec nō ab oī fœtore gn̄at̄. l. 2. §. idē ait. ff. ne quid in loc. pub Putredo. n. in viscerib. terræ ex corporib. defunctorū, & aīaliū venenosorū cāta, uapores gn̄at inficientes aquas, & terræ nascētia. l. 3. ff. de uia, & itin. pu. Idē facit putredo exn̄s in sup̄ficie terræ, q̄ gn̄ant corpora suspensa malè sepulta, cimiteria, cloacæ, aquæ stagnosæ repletæ iūcis, paludosæ, & in q̄b. linū, spaltū, & his si'lia madefiūt, uel in q̄b. coria purgant, & oīa deniq; malè olētia sunt apta hūc morbū ꝓducere. l. ædiles. §. fin. ff. de via publi. in fi. ¶ Quartò, q̄n̄q; suborit̄ ex tristi imaginatione ɔcomitata timo-
15 re, nā sp̄ūs tristis ɔturbat uiscera, † & casum facit imaginatio. c. j.
16 6. dist. ¶ † Quintò ex immoderato coitu aliq̄n̄ sumit initiū, vt in
17 Auth. de leno. circa mediū. ibi, pestiferos lenones. ¶ † Si'r ex superfluo exercitio q̄n̄q; ꝓcreat̄, nā q̄ nimiū emūgit, elicit sangui-
18 nē. c. deniq;. 4. dist. † vn̄ cauēdū est, ne q̄d nimis, † q̄a oē nimiū uer-
19 tit̄ in uitiū, s'm gl. in Auth. ut determi. sit nū. cler. in princ. & melius est pauca agere, q̄ multis p̄iculosè interesse, in Auth. de tab. circa med. ¶ Sextò huic morbo cām p̄stat ubertas, q̄ seq̄t̄ imme-
20 diatè post penuriā. † Nihil. n. horribilius, & populo perniciosius ipsa inedia, c. 2. de obserua. ieiu. ¶ Septima cā, & oīum maxima, a qua morbus iste ꝓ uenit, est societas hoīum, & demonū ex peccatis ɔ̄cta, q̄ admodū est pestifera, c. illud aūt, in fi. 26. q. 2. est. n. nō
21 minus uerū, q̄ vulgatū ꝓuerbiū, † ꝙ p̄p peccata ueniūt aduersa, c. Nabuchodonosor. 23. q. 4. & ciuitates cū habitatorib. p̄p hominum scelera disperdit Deus, in Auth. ut non luxur. ɔ̄ naturā. §. j.
22 † Accipiunt. n. demones p̄p nostra demerita potestatē a Deo, & morbos immittere, & ipsum aerē uitiando morbosum reddere, habitaq; p̄tāte nocendi, quæ facturi sunt p̄dicāt, c. sciēdū, 26. q. 4.
23 † Sunt qui ēt affirmant magos accitis demonibus imperare, ut morbos incutiant, & homines interimant. Vnde Lucanus ait,

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni.
Incantata perit.

Refert Augustinus de ciuitate Dei, transumptiuè in c. nec mirum, 26. q. 5.

SVMMARIVM.

1 *Pestis an & quando excuset a mora. Et ibi, quòd omnis iusta causa metus excuset a mora.*
2 *Pestis si in loco solutionis fiendæ uigeat, an & quando possit compelli debitor, ut soluat alibi.*
3 *Bannitus a loco solutionis fiendæ, an possit cogere debitorem alibi soluere.*
4 *Creditor an cogere possit ad interesse debitorem, qui metu pestis non soluit loco, & tempore inter ipsos destinatis.*
5 *Debitor an & quando agere possit pro interesse contra creditorem, qui tempore pestis, uel aliam ob causam iustam ipsum compulit alibi soluere, quàm inter se contractum fuerat.*
6 *Pestis an, & quando excuset a periurio.*
7 *Debitor, qui tempore contractus iurauit soluere tali loco, etiam si ibi tempore solutionis fiendæ uigeret pestis, an excusetur a periurio, si ibidem dicto tempore distulit soluere propter metum pestis.*
8 *Iurans temere, licèt a iuramento ueniat quandoque absoluendus, plecti tamen debet propter temeritatem.*
9 *Vacationes quare in curia Ro. potius fiant de mense Augusti, quàm alio tpe.*
10 *Iurans se continuè stetisse in ciuitate, an incurrat periurium, si propter pestem ibidem uigentem absens fuerit certo tempore, animo tamen eò reuertendi cessante peste.*

11 *Pestis an, & quando excuset a pœna.*
12 *Emphyteuta, qui pestis metu non soluit pensionem in loco contractus an excusetur a pœna propter moram commissam.*
13 *Pestis si vigeat in loco, ubi fieri solent bullettæ, an, & quando excuset a pena statuti punientis mercatores transeuntes cum mercibus, uel euntes ad molendum sine dictis bullettis.*
14 *Obligatus ad aliquid faciendum sub pœna, & illud non faciens, non censetur immunis a dicta pena, si oēm diligentiā non adhibuit, ut illud facere poßet.*
15 *Gabellam ignorans solui in loco, per quem transit, & non soluens, non excusatur a culpa.*
16 *Gabellarij an, & quando teneantur monere transeuntes, ut soluant gabellam.*
17 *Pestis an, & quando excuset colonum recedentem ab agrorum cultura.*
18 *Pestis metu an, & quādo possit inquilinus recedere a domo conducta, ita quòd cessante peste, non teneatur amplius stare contractui.*
9 *Contractum deserere nemini, licèt, nisi propter exceptione, si quæ in ipso exprimantur.*
20 *Inquilinus impeditus, vtifrui propter casum fortuitum, an teneatur soluere locatori pro rata temporis, quo impeditus fuit, an pro rata temporis, quo non est usus.*
21 *Inquilinus, cui propter ducendam uxorem, uel aliam ob causam, maiore opus est domo, an migrare possit a domo conducta, & recedere a contractu.*
22 *Locator an, & quando teneatur remittere pensionem inquilinus impedito uti frui propter pestem. Et ibi, an dictus inquilinus possit repetere a locatore, quod prius soluerat pro rata temporis, quo utifrui non licuit.*
23 *Inquilino, qui non denunciauit locatori uelle recedere a re conducta propter pestem, an & quando facienda ueniat remissio pro rata temporis, quo non potuit utifrui.*
24 *Inquilino impedito utifrui per mensem propter pestem, an facienda sit remissio pro dicto mense, quo uiguit ipsa pestis.*
25 *Damnum quando dici possit modicum.*
26 *Inquilino recedenti a re conducta propter iustam periculi suspicionem debetur remißio, licèt etiam nullum subsit euidens periculum.*
27 *Inquilino, qui scholasticorum in contubernio tenendorum, uel hospitandorum aduenarum gratia magnam conduxit domum, an facienda sit remissio, si adueniente peste recesserunt scholares, hospitesq; non aduenerint, ipse tamen continuè domum ipsam inhabitauerit. nu. 31. 32. & 36.*
28 *Conductori impedito exercere artem suam in domo conducta, an debeatur remissio.*
29 *Locator qui domum suam locauit usurario manifesto, an ueniat puniēdus. Et an sub prætextu, quòd artem exerceat probibitam, poterit ipsum expellere a domo conducta.*
30 *Locator, qui meretricibus domum locauit, an eas expellere poterit sub prætextu, quod ibidem meretricantur.*
33 *Conductori hospitij, an fieri debeat remissio, si contingat ipsum, uel aliquem de sua familia mori peste, propter quod clauditur hospitium, ciuitate tamen sana permanente. Et ibidem quid de furnarijs, quibus similis casus contingit.*
34 *Conductori blasphematori, usurario, uel sodomitæ, in cuius domo tantum pestis irrepsit, an facienda sit remissio.*
35 *Conductori solito non soluere decimas, an superueniēte sterilitate fieri debeat remissio.*
36 *Conductori domus hospitij, gabellæ, uel similium, an & quibus casibus ueniat deneganda remissio adueniente peste. nu. 38. 40. 41. & 45.*
37 *Conducenti gabellas in ciuitate Limitropha, quæ quotidie solita est pati hostiles incursus, propter quos non soluitur gabella, an debeatur remissio.*
39 *Casus neminem excusat, ubi casum culpa præcessit.*
42 *Miles, qui belli tempore suscepit custodiam castri, tenetur ad damnum etiam si castrum ablatum eidem fuerit per uim.*
43 *Conductori agrorum in confinibus inimicorum existentium, non debetur remißio, licèt stipendiary fructus depredati fuerint.*
44 *Conductori, qui belli tempore conduxit prædia, non debetur remissio propter bellum.*
46 *Emptor omnium redditū, & prouentuum percipiendorum ex datijs, & gabellis alicuius ciuitatis per decem annos, an petere poterit remissionem sibi fieri, si contingat ipsum parum uel nihil percepiße de dictis datijs, uel gabellis uno anno ratione pestis. nu. 65.*
47 *Contractus talis præsumitur, qualem uerborum proprietas demonstrat.*
48 *Pretij mentio in dubio emptionem arguit. 55.*
49 *Pretium annuum uel menstruum constitutum pro fructibus arguit locationem. nu. 54. 55. 56. & 66.*
50 *Contractus innominatus regulatur secundum naturam contractus nominati.*
51 *Emptio & locatio, an & quando eisdem regulentur regulis.*
52 *Emptori superficiei an debeatur pēsionis remißio pp superficiei ipsius ruinā.*
53 *Locationis contractui quare admittatur remißio, non autem emptionis, et uenditionis.*
57 *Contractus natura potius est aduertenda, quàm uerba.*
58 *Verbum emptio, interdum pro conductio, exponitur.*
59 *Pretium aliquando pro mercede interpretatur.*
60 *Verba, si qui percipientur, scilicet fructus, in contractu locationis posita conditionem, & spem locatam esse significant.*
61 *Datium, seu pedagium emens, censetur emisse fructuum percipiendorum commoditatem.*
62 *Locationis natura, an & quando requirat fieri remißionem impedito utifrui fortuna, uel casu.*
63 *Datium aliquando exponitur pro redditibus, qui ex datio percipiuntur, aliquando pro ipso actu perceptionis.*
64 *Pretium unicum cōstitutum pro toto tpe in contractu nominato, an arguat locationem uel uenditionē, si solutio dicti pretij sit æqualiter diuisa per tpa. Et quid si sit constitutū unicum pretium semel, uel inæqualiter soluendū, ita q̄ dicatur uēditio, et contingat propter pestem tertiam partem reddituum deperire, an fieri debeat remißio conductori, an pretij excomputatio emptori.*
67 *Conductor si specialiter, & expresse in se suscipiat pestis periculum, an teneatur ad pensionem pro tempore, quo durat ipsa pestis. Et quid si generaliter suscepit in se periculum cuiuslibet casus. Et ibidem, quid si suo periculo.*
68 *Casus fortuitus quis dicatur, & quando dicatur insolitus, & non præuisus. nu. 99. & 100.*
69 *Impoßibiliū obligatio nulla est. Et ibi qūo intelligatur impoßibilis obligatio.*
71 *Periculi appellatione an ueniat pestis.*
72 *Periculum & casus fortuitus, quomodo differant.*
73 *Conductor datiorum an teneatur de casu fortuitu propter superuenientem pestem uel aliam ob causam, si datia conduxit suo periculo. Et ibi, an suscipiens in se omne periculum, censeatur suscepisse periculum casus fortuiti. & nu. 74. 75. & 76. ubi quid significet resignū, uel reschium, rascha, & spinella. Et quid si suscepit omne periculum cum iuramento. nu. 82.*
77 *Conductor suscipiens in se unum casum fortuitum specificè, adiecta clausula generali, & omne aliud periculum, an censeatur suscepisse ēt casum pestis.*
78 *Casus quis dicatur similis, & quis maior casu expresso.*
79 *Iudicis arbitrio relinquitur, quæ dicantur similia.*
80 *Periculum in re suscipiens in genere, si aliàs tenebatur de culpa leuißima, isto casu tenebitur etiam de casu fortuito. Et an idem dicetur, si casus fortuitus contingat culpa aduersarij.*
83 *Iuramentum an, & quando habeat uim specialis, & expreßi consensu.*
84 *Iuramentum non ampliat dispositionem ultra consensum.*
85 *Casus seu fortuna tristis, & aduersa, non solet uenire in consideratione.*
86 *Fortuna etiam solet capi in bonam partem.*
87 *Periculum aduersi casus, an & quando spectet ad conductorem, locatorem, emptorem, uel uenditorem. & nu. seq.*
88 *Conductor, qui propter inimicitias locatoris passus est damnum, debet a locatore tale damnum resarciri.*
90 *Iniuriam passus non tantum actionem habet cōtra iniuriantem, sed etiam contra eum, occasione cuius passus est iniuriam.*
91 *Captiuus, qui relaxatus fuit ad pecuniam afferendam pro se, & concaptiuis suis redimendis, si non reuertatur, & concaptiui pro se soluerint, habet contra se negotiorum gestorum actionem pro ipsis socijs.*
92 *Captus pro represalijs propter factum communis, habet ius repetendi expensas ab ipso communi.*
93 *Fideiussor, qui per uiolentiam superiorum coactus est soluere indebitum occasione principalis, habet actionem contra ipsum principalem.*
94 *Debitor, qui propter iniuriam creditoris coactus est alteri soluere, consequitur liberationem ope exceptionis.*
95 *Gabellam uendens censetur datiarijs promittere nihil se facturum, propter quod impediatur gabellæ exactio.*
96 *Conductor uel emptor, qui susceperunt in se periculum, an teneantur de casu occurso, quem locator, & uenditor poterant amouere, & non amouerunt.*
97 *Conductor, qui suscepit in se casum aduersamque fortunam, an teneantur de casu insolito.*
98 *Emens frumentum ad credentiam pretio, quo ualuerit mense Maij, tenetur ad summam immoderatam propter euentum caristiæ insolitæ.*
100 *Iurans non contrauenire laudo ratione alicuius læsionis, non præsumitur intellexisse de enormißima læsione.*
102 *Casus fortuitus rarißimè euenire dicitur, qui in centum annorum spatio non nisi semel eueniat.*
103 *Tempus longißimum, dicitur tempus quadraginta annorum.*
104 *Iudicis arbitrio an relinquendum sit, quod dicatur tp̄s longißimum. nu. 105.*
106 *Francorum Regis potentia omnibus anteponenda.*
107 *Iudicis arbitrio relinquendum est, ubi lex dicit agendum esse uerisimilitudinariter.*
108 *Conductor, qui suscepit in se omnem casum fortuitum tā præuisum, & cogitatū, quàm non præuisum, & non cogitatum, an teneatur etiā de casu insolito.*
109 *Transactio tracta ad incogitata, an censeatur etiam tracta ad non præuisa.*
110 *Conductor, uel aliàs contrahens, cui (eo quia in se susceperat aduersam tristemq; fortunā) spectat periculū casus fortuiti, an teneatur de casu insolito.*
111 *Doctori conducto ad legendum, qui propter pestem destitit legere, an debeatur integrum salarium, an pro rata temporis, quo legit. Et an durante peste biennio, uel triennio debeatur integrum salarium.*
112 *Labor & tempus diuidi possunt.*
113 *Miles interceptus ab hostib. an percipere debeat salariū pro tpe captiuitatis.*
114 *Vectori, qui casu fortuito impeditus nequiuit nauigare, an debeatur integra merces totius nauigationis.*
115 *Doctor uel Aduocatus, qui operas suas locarunt, si pendente anno locationis moriantur, an hæredes eorum percipient salarium totius anni.*
116 *Doctorum & Aduocatorum salaria, rectius honoraria dicuntur.*
117 *Doctores & Aduocati non dicuntur operas locare, cum inter eos non contingat, uel dicatur operarum locatio, sed potius honoris consequutio.*
118 *Salarium architecto uel pictori promißū pro ędificanda, uel pingenda domo, an ipsis debeatur integrum, si propter pestem aufugerunt opere imperfecto.*
119 *Doctori se absentanti tempore lecturæ non debetur salarium, si id fecit absque superioris licentia.*
120 *Doctores censentur legere tempore, quo uacant de licentia superioris.*

Auenio-

122 *Auenionensis patria amæna admodum est, & saluberrima, nec propter aeris intemperiem, sed propter malum regimen creditur peste uexari.*
123 *Doctori impedito legere propter pestem, an debeatur salarium, integrum, si durante peste aliò se transtulerit ad legendum. Et quid si alibi legit minori stipendio. an saltem debeat consequi residuum. 124. Et quid si a secundo consequatur maius salarium, quàm a primo, an tenebitur dare id supra plus primo stipulatori. 127.*
125 *Argumentum de tempore ad rem, est validißimum.*
126 *Argumentum de toto ad partem, ualet.*
128 *Doctor, qui durante peste potuit eodem, uel maiori pretio alibi legere, & noluit, an debeat consequi salarium a primo stipulatore.*
129 *Creditorem suum nemo mutare cogitur.*
130 *Acquirere nemo cogitur ad utilitatem creditoris.*
131 *Stipulator, uel præses, aut alius quispiam, cui Doctores non possunt ex causa pestis operas præstare, an & quando poßit alteri operas illas locare.*
132 *Tempus, quo dubitatur an uigeat pestis, accedere debet tempori pestifero. Et quid de tempore, quo dubitatur de bello, an accedere debeat tempori belli. & nu. 133.*
234 *Belli suspicio an haberi debeat pro bello.*
135 *Casus mali suspitio, seu metus, calamitatem affert non modicam.*
136 *Pestis causa, an & quando liceat a beneficio recedere. 138.*
137 *Prælatus, qui tutè in loco beneficij morari non potest, an illud renũciare pôt.*
139 *Superiori licentia si negetur inferiori iusta ex causa competenti, quid agere debet ipse inferior, ne impediatur ei recessus licitus. Et an semper requiratur, quòd petatur licentia, & obtineatur. & nu. 140.*
141 *Periculum ubi est in mora, licitum est in opere procedere spreta nunciatione. nu. 31. Et ibi an liceat contrauenire proprio iuramento, ubi periculum est in mora ante habilitationem.*
142 *Superioris uel alterius consensus ad aliquem actum necessarius, an ex necessitatis causa poßit omitti.*
143 *Consiliarij non possunt a loco discedere sine licentia superioris.*
144 *Beneficij sui fructus an percipere debeat residentiam facere impedimento iusto impeditus. Et ibi quid de distributionibus quotidianis, an & quando eas percipere debeat sic impeditus. & nu. 145. & 146.*
147 *Rector animarum curam habens, an pestis tempore poßit a beneficij loco aufugere nullo constituto uicario.*
148 *Dominus an & quando teneatur subditos suos tueri & defendere ab inferentibus eis bellum.*
149 *Miles armatæ militiæ, si tempore pacis militiam deserat, uenit gradu deponendus. Et idem dicendum de milite cælestis militiæ tempore pacis curam sibi creditam deserente. & nu. 50.*
151 *Pestis an, & quando excuset a præscriptionis cursu. nu. 152.*
152 *Præscriptio non currit agere non ualenti. & nu. seq.*
153 *Vasallum, qui intra annum non petijt inuestituram a domino, excusat pestis a finali priuatione.*
154 *Pestis excusat electionem prælati, & quemlibet alium actum alibi gestum, quàm in loco solito, & necessario, si ibidem uigebat ipsa pestis.*
155 *Canonici tempore pestis residentes, an & quando poßint recipere canonicum in poßeßionem, & ei dare stallum in choro, licèt non faciant maiorem partem, & absentes non citauerint.*
156 *Pestis excusat fugitiuos propter pestem, qui non habentes quòd declinent, possunt hospitari in ecclesia, maximè campestri, & ibidem conuiuari, quod aliàs de iure non possent.*
157 *Pestis priuilegium est ijs, qui prohibiti a statuto facere arengas, seu propositiones pro collectis fiendis, eam facere possunt peste ipsa uigente.*
158 *Gabellam an soluere teneantur fugientes propter pestem pro rebus, quas exportant a loco contagioso.*
159 *Statutum disponẽs, quòd pro animalibus quæ intromittuntur in territorium debeat solui certum datium, an comprehendat animalia timore latronum in idem territorium introducta.*
160 *Gabellam an soluere teneantur, qui propter incursum hostium, uel piratarum in alienum territorium fugientes eò res suas importauerunt, uel inde exportauerunt.*
161 *Gabellam soluere non tenentur, qui coacti sunt propter siccitatem ad alienum molendinum uenire ad molendum.*
162 *Statutum puniens introducentes suos per talem portam, an comprehendat introducentem porcos per eandem portam metu latronum.*
163 *Repræsaliæ, an & quando exerceri possint in fugientes a suo domicilio propter pestem. Et an habeant locum contra eos, qui ui uentorum compulsi sunt uenire ad locum repræsaliarum. & nu. 164.*
165 *Contractus, qui propter omissam solemnitatem a statuto requisitam solet esse nullus, an & quando robur accipiat propter pestem.*
166 *Instrumentum receptum a Notario nõ matriculato pestis tempore, est ualidum, licèt ad huiusmodi actum statutũ requirat Notarium matriculatum.*
167 *Pestis excusat pastorem ab interitu pecudum, cæterorumq; animalium propter epidimiam mortuorum. Et quomodo probabit pastor, uel soccidaneus animalia ex peste esse mortua. & nu. 168.*
169 *Romanorum Rex potest extra urbem Romanam coronari, si in ea uigeat pestis. Et idem uenit dicendum si pestis sit Mediolani, ubi idem Rex alio aebet diademate insigniri. & nu. 170.*
171 *Donatio tempore pestis facta, censetur donatio causa mortis, licèt in ea nulla sit facta mortis mentio.*
172 *Donatio causa mortis, sola penitentia reuocari potest, quod in donatione inter uiuos non toleratur.*
173 *Infirmus censetur, qui degit in loco contagioso, cum sit morti propinquus.*
174 *Donationis secunda species quæ dicatur a Iureconsulto.*
175 *Donatio facta ab infirmo, in dubio censetur donatio causa mortis.*
176 *Donatio, in qua fit mẽtio de peste, uel infirmitate, debet præsumi don. cã mor.*
177 *Donatio potest ex coniecturis iudicari donatio causa mortis, licèt in ea nulla sit expressa mortis mentio.*
178 *Verbum, relinquo, in donatione expreßum, facit ipsam censeri factam esse causa mortis.*
179 *Donatio, quæ non potest ualere, ut donatio inter uiuos, præsumitur donat. causa mortis.*
180 *Pestis excusat dominum nõ soluentem decimam pro animalibus parochiano, ad quem ipse cum animalibus diuertit propter ipsam pestem, nec & pro animalibus ibidem natis, & cui debeatur ipsa decima.*
181 *Natus extra ciuitatem tempore pestis, censetur natus in ciuitate, a qua mater aufugerat.*
182 *Statutum si disponat, ꝙ nemo debeat admitti in collegium, nisi sit natus in ciuitate, uel nisi sit ciuis originarius, uel quòd nemo poßit esse primus consul, nisi sit originarius ciuis, an excludat natum alibi a casu.*
183 *Felinus licèt casu natus fuerit in Felina, opido Regiensi, ex parentibus tamen origine Ferrariensibus, nihilominus statuto Ferrariæ uti ciuis gauisus fuit.*
184 *Statutum an, & quando intelligi debet in casu verò, & quando in casu ficto.*
285 *Poßeßio alicuius rei an, & quãdo ꝑ aspectum acquiri poßit. nu. 187. & 189.*
186 *Poßeßio alicuius rei, an poßit cuipiam tradi per nuncium stantem in conspectu ipsius rei.*
188 *Poßessio an transferatur per inuestituram, quam conferens fecit in conspectu beneficij.*
191 *Poßeßionem an, & quando transferre poßit executor per tactum annuli portæ ecclesiæ clausæ.*
192 *Poßeßionis traditio per aspectum facta, censetur esse ficta.*
193 *Poßeßio tradi fingitur per aspectũ a lege, ubi cã est cognita, & sententia lata.*
194 *Lex fictionem admittit, ubi expostulat neceßitas.*
195 *Poßeßio ꝑ aspectũ tradita dicitur poßeßio uera, licèt traditio cẽseatur ficta.*
196 *Poßeßio uera quid utilitatis afferat plusquam ficta. 197.*
198 *Canonica portio, quæ regulariter debetur parochiæ, in qua corpora assumuntur, an debeatur parochiæ, in qua quis aufugit propter pestem, & ibi mortuus est, an parochiæ, a qua aufugit.*
199 *Gabellarij, qui consecuti sunt notabile lucrum ex gabellis, finita locatione tenentur iterum in subsidium eas reconducere, nisi subsit pestis uel guerra.*
200 *Baptizari nemo potest, nisi in ecclesia, in qua sacri fontes sunt specialiter deputati, nisi ibidem uigeat pestis.*
201 *Maritus licèt teneatur sustinere mulierem, etiam quid horribile patientem, & ei debitum reddere; an teneatur ei debitum reddere, & cum ea habitare, si sit peste confecta. Et de quibus ipse maritus debeat ei sic labefactæ subuenire. nu. 202.*
203 *Maritus si pestis tẽpore aufugit muliere infirma relicta, & de alimentis, medicinis, ac alijs necessarijs ei non prouidit, priuatur donatione propter nuptias, & lucro dotis, quod ex statuti forma debetur. Et idem est dicendum si dicto pestis tempore mortis aufugiat uxore sana relicta. nu. 204.*
205 *Vasallus relinquens dominum in bello, perdit feudum.*
206 *Filius patrem in captiuitate existentem non liberans, cum poßit, priuatur hæreditate patris in captiuitate morientis.*

De priuilegiis contractuum causa pestis.

VEnio Ad secundã partẽ. i. ad spãlia, seu priui-
legia pestis. Istã partẽ subdiuido in tres
particulas. in prima uidebimus spãlia ɔ̃ctuũ. i. se-
cũda spãlia ultimarũ uolun. in tertia spãlia iudi-
1 ciorũ. Cõtractuũ spãlia plura sunt. † Primò pestis
excusat a mora. Nã q ꝓmisit aliqd dare, uel face-
re hoc paschate in ciuitate. Auenionensi, excusat si nõ dedit, vel
fecit ꝑꝑ pestẽ, q̃ nunc ibi uiget, cũ nemo teneat accedere ad lo-
cũ pestiferũ, c. negotiatorẽ. 88. dist, & qa oĩs iusta cã metus excu
2 sat a mora, l. sciendũ, ff. de usuc. ¶ † Sed dubitat æn stãte peste in
loco solonis faciẽdæ debitor compelli poßit alibi soluere? Vr̃ ꝙ
nõ, qa non pôt cõpelli creditor alibi recipere solonẽ. l. is q; ff. de
eo, qđ certo loco. ergo nõ ẽt debet cõpeliẽdi debitor alibi solue
re, aliàs ɔ̃ctus claudicaret, qđ esse nõ det. l. litigatores, §. idẽ Iulia
nus. ff. de arb. Cõtrariũ credo uerius ꝑ tex. cũ gl. in l. usuras, C. de
3 sol. † ubi bãnitus a loco solonis pôt cogere debitorẽ, ut alio loco
soluat, & illũ tex. cũ gl. reputat sing. Lud. Ro. sin. 62. exordiẽ. Tu
Senẽsis, cui decẽ, & istud de bãnito sequunt ibi Bar. & Bal. d. las.
in l. 2. col. 2. de iu. emph. Et licèt Cy. & Sal. ibi ɔ̃dicãt, qa bãnitus
potuit ad locũ solonis mittere ꝓcuratorẽ, ar, l. si cũ dotẽ, §. si pr̃i,
ff. sol. mat. tñ cũ ad cõtagiosum locũ ẽt ꝓcuratorẽ nõ poßit ban
nitus tutè mittere, ex eorũ mẽte dicendũ est, cogẽdũ esse debito
rẽ alibi soluere, & ur̃ casus in l. j. ibi, vel quia alijs locis necessariò
4 distringeret, ff. de eo, qđ cer. lo. ¶ † An aũt hoc casu hñda sit rõ in
teresse creditoris, quanti sua interest recipere potius solonẽ in
loco destinato? Rñdeo, si debitor fuit in mora soluẽdi in loco de
stinato tꝑe, quo locus san⁹ erat, hñda est rõ interesse creditoris,
aĩs nõ, qa cessante mora satis grauat debitor, si cogat alibi solue
5 re, ſm glo. in l. 3. §. nunc de officio. ff. de eo, qđ cer. lo. ¶ † An aũt
habenda

habenda ſit rõ intereſſe debitoris, cuius intereſt magis ſoluere
in loco deſtinato, refert an debitor fuerit in mora, & tunc nulla
hr̃ rõ ſui intereſſe, ne mora debitoris noceat creditori. l. mora. ff.
de re. iu. Aut nõ fuit in mora, & tũc ſit hñda rõ ſui intereſſe, ſ'm
gl. in d. §. nũc de officio, & ibi clarius Bar. Pau. de Ca. & Iaſ. in d. l.
6 j. col. 2. ¶ † Scd̃ò peſtis excuſat a periurio, ſ'm gl. in c. ſi uerò, il. j. de
iureiu. nã ſi excuſat a mora, ergo a periurio, ꝗa quicꝗd excuſat a
mora, ẽt prodeſt ad excuſandũ a periurio, ſ'm Bar. in l. cõtinuus,
§. illud. ff. de uer. ob. ſeꝗtur Bar. Veron. in trac. ſeruitutũ urb. ſub
7 rub. de cloacis, circa med. ¶ † Sed dubitat̃, ſi debitori iuraſſet ſol-
uere in loco, ẽt ſi ibi peſtis uigeret, an incurrat periuriũ, ſi nõ ſol
8 uat in eod. loco die adueniẽte. Crederẽ, ꝙ nõ, † ꝗa qui nõ adim-
plet iur̃m temerariũ, iã nõ preuaricat̃, ſed temeritatẽ emẽdat. c.
diffinitio, 22. q. 4. & bñ ꝓbatur in §. fi. 22. q. 5. & ita tenẽt Io. And.
Imo. & Pan. in d. c. ſi uerò. dicẽtes, ꝙ Galli, ꝗ ꝓmiſerũt morari de
mẽſe Auguſti in ciuitate Ro. pñt abſq; metu periurij diſcedere,
ſi medicorũ iudicio aer Ro. ſit periculoſus, ꝓut eſt cõiter Gallis
9 maximè. † & hac de cã illo tp̃e fiũt uacationes in curia, & ſe curia
les aliò trãsferunt. ¶ Prædicta intelligo uera, niſi ꝓmiſſor poſſet
ibi ſoluere per rñſalẽ, ſeu ꝑ literas cãbij, tũc nõ excuſaret̃ à ꝑiu-
rio, ꝗa iur̃m ſp adimplẽdũ eſt, ſi fieri poſſit abſq; interitu aĩę, uel
corporis, c. quẽadmodũ, de iureiu. facit tex. in c. dilecti. ibi, certo
loco rñdere, vel ſoluere, de fo. cõp. ſ'm intellectũ, quẽ tenui in c. j.
10 de iud. Et ꝗ † iurauit ſe cõtinuè ſtetiſſe in ciuitate, nõ eſt ꝑiurus,
etiã ꝙ ſteterit ꝑ octo mẽſes abſens pp peſtẽ, ſ'm Lud. Rom. conſ.
263. Viſo pñcto. ꝗa ſtetiſſe vr̃ in ciuitate, ꝗ ex iuſta cã receſſit, dũ-
11 modo. aĩum habuerit reuertẽdi. l. ſi ꝗs ff. de cõd. & dem. ¶ † Ter-
tiò excuſat a pęna. l. 2. ff. ſi ꝗs cau. Quòd uerũ eſt in caſib. in quib.
pęna cõmittit̃ pp morã, nã ſi excuſat̃ a mora, & ↄ̃ñr a pęna. l. Cel
ſus. ff. de arb. ſecus in caſib. in ꝗb. pęna cõmittit̃ ex ↄdõnis euẽtu,
tũc impedimẽtũ nõ excuſat. Et iõ ſi obligõ incipiat à p̃cedenti
cõdõne, putà ſi in paſchate Auenioni non adero, ꝓmitto pœnę
noĩe dare cẽtũ, tũc pęna cõmittit̃, ẽt ꝙ pp peſtẽ fuerim impedi-
tus adeſſe. l. in illa ſtipł one. ff. de ver. ob. qđ ẽt uoluit, Bar. in l. con
tinuus, §. illud, in fi. ff. eo. tit. ſequũtur, Imo. & Can. in c. breui, de
12 iureiu. ¶ † Et, ex iſtis infert̃, ꝙ ſi emphyteuta fuerit impeditus ſol
vere penſionẽ in loco deſtinato pp peſtẽ, ꝙ excuſabit̃ a cõmiſſo,
ſeu caducitatis pęna, ꝗ̃ pp morã cõmittit̃, c. potuit, de lo. l. 2. C. de
emph. ibi, ſpõtanea uolũtate. ſecus ergo ſubſiſtẽte impedimẽto,
& ita cõſuluit Ful. cõſ. 7. Iã plurib. annis, col. 4. Et datò ꝙ cõmit-
teret pęna, tñ emphyteutæ danda eſt reſtõ pp ltĩmũ peſtis impe
dimẽtũ, iuxta not. ꝑ gl. Bar. & alios in l. cũ filius. §. in hac, ff. de ver.
13 ob. ¶ Infertur † ẽt ad mercatores trãſeuntes cũ mercib. vel adeũ-
tes ad molẽdũ ſine bulletta publicanorũ tp̃e peſtis. excuſant̃. n. a
pęna ſtatuti puniẽtis euntes ad molẽdũ, uel ꝑtrãſeũtes ſine bul
leta, ſi pp peſtẽ nõ ſit tutus acceſſus ad ciuitatẽ, in qua ſolẽt fieri
bullettæ, ꝗa ubi nõ eſt culpa, ibi nulla pęna. l. ſi qua pęna. ff. de re
gu. iu. l. abſentẽ. in fi. ff. de pęn. Et non eſt in culpa, ꝗ nõ uadit ad
locũ ſuſpectũ de peſte. c. ad ſupplicationẽ, de renun. l. ſed ſciẽdũ.
ff. ad Treb. & iſta deciſio uerissima eſt, ſi datiarij in alio loco tu-
to bullettas nõ faciãt. At ſi ad tutũ locũ diuerterẽt, & ibi bullet-
14 tas faciãt, nõ excuſabunt̃, † ꝗa ꝗ tenet̃ aliꝗd facere ſub pœna, in
culpa eſt ſi oẽm diligentiã non adhibeat, ut illud facere poſſit. c.
ad falſariorũ, de cri. fal. & nõ eſt ſine dolo, ꝗ nõ inꝗrit, ubi fiãt tp̃e
peſtis bullettæ, quas tenet̃ hr̃e. l. dolus ff. mand. l. fi. ff. de cuſt. reo.
Et ſic ſignãter ↄſuluit do. Phil. Cor. conſ. 109. Primo aſpectu. li. 2.
15 † Et vltra eũ, ꝙ ſit in culpa, ꝗ non explorat, ſi in loco ꝑ quẽ tran
ſit, ſoluatur gabella, & ubi ſtent officiales gabellæ, tenuit Bal. in
16 l. 3. C. de naut. fę. † Nã gabellarij nõ tenent interpellare trãſeun
tes, ut ſoluãt gabellã, ꝗa trãſeuntes ſcire dñt ſe teneri. l. fi. §. diui,
& ibi Bart. ff. de publ. niſi eſſet gabella nouiter inſtituta, ſ'm Bal.
17 in l. leges, la 3. ff. de legi. ¶ Quartò p̃ſtat colono † iuſtã cãm rece-
dẽdi a cultura agrorũ, & a domo ↄducta, ſ'm gl. Bar. & cõiter ſcri
ben. in l. ſi in lege. §. ſi domus. ff. loca. per tex. in l. j. §. ſi pẽſio. ff. de
migr. facit tex. in l. item quærit̃, §. exercitu. ff. loca. fugiẽdus eſt. n.
cõtaminatus locus, d. c. negotiatorũ, & facit illud Verg. Heu fu-
ge crudeles terras. Nã iuſtiſſimus eſt timor peſtilẽtiæ. l. metus. ff.
18 ex ꝗb. cau. mai. ¶ Sed hic occurrũt plures dubitationes. † Primò
dubitat̃, an inꝗlinus poſſit migrare a domo ↄducta pp peſtẽ, ita
ꝙ ceſſante peſte, nõ teneat̃ amplius ſtare ↄ̃ctui? Pan. in c. pp ſteri
litatẽ, de loc. vr̃ velle, ꝙ ſic, ar. illius tex. nã ſi pp neceſſitatẽ licèt
locatori auferre domũ a ↄductore, d. c. pp ſterilitatẽ, ẽt debet lice
re inꝗlino ex eadẽ cã domũ dimittere. Subdit Panor. ꝙ iſta opi.
ur̃ uera. ſed ꝙ in practica uix poteris obtinere, ꝙ obſeruetur. &
pro iſta parte facit tex. in l. forma, ff. de cenſi. ꝑ quã Gaſpar Cald.
conſi. 5. ĩ. allegãdo dixit, ꝙ conductor nõ tenet̃ ſtare locationi, ſi
præter cõſuetudinẽ rei locatæ aliꝗd accidat, ex quo dãnũ patia-
tur, & hãc Pan. op. ſequitur gl. ↄcilij Baſil. in §. locũ, de authorita-
te gñaliũ ↄciliorũ. Ego aũt credo ꝙ hæc opin. nõ ſit iuridica, ex
19 plurib. ¶ Primò regula eſt gñalis, † ꝙ nõ licèt a ↄ̃ctu diſcedere, l.
ſicut, C. de act. & obl. rła, qđ ſemel, de reg. iur. nec a rła reperit̃ fa-
cta exceptio, ꝙ ex cã peſtis, vel impedimẽti liceat recedere. Scd̃ò,
20 quia in ↄ̃riũ ur̃ text. in l. ſi fundus, ff. loca. † vbi impedito utifrui
propter caſum fortuitũ, nõ datur repetitio, niſi ꝓ rata tp̃is, quo
fuit impeditus, nõ ꝓ rata totius tp̃is, quo nõ eſt uſus, & tñ ſi lice
ret a ↄ̃ctu diſcedere. totius tp̃is repetitio ↄcederet̃, & ita ↄſuluit
Lud. Ro. cõſ. 432. Quo ad primũ. ubi ad hoc ẽt inducit tex. in l. ſi
uno. ff. lo. & in l. excepto. C. eod. & in l. domũ. ff. de ↄ̃h. emp. & idẽ
tenuit And. Sicu. in d. c. pp, col. 3. licèt de p̃dictis mẽtionẽ non fa
ciat. Nõ ob. ↄ̃ria, ꝗ̃uis. n. liceat dño pp ſuperuenientẽ ſibi neceſſi
tatẽ a ↄ̃ctu diſcedere, nõ tñ dẽt licere ẽt ↄductori, quia nõ ſubeſt
eadẽ rõ. hẽt. n. dñs in re pinguius ius. rõne. n. dñij cõcedit̃ dño ex
21 pellere inꝗlinũ. l. ædẽ, C. lo. Et iõ inꝗlinus, † cui ducẽda eſt vxor,
uel alia ſuperuenit neceſſitas ↄducẽdi ampliorẽ domũ, nõ põt a
domo cõducta migrare, & a ↄ̃ctu recedere, licèt dñs eadẽ de cau-
ſa poſſit inꝗlinũ expellere, ſ'm Nic. de Matta. quẽ refert, & ſequi-
tur And. Sic. in d. c. pp, col. 4. nõ ob. tex. in d. l. forma, ꝗa loquitur
de dãno hñte cãm cõtinuã, & ſic qđ nõ ceſſat ceſſante caſu, ut ſi
22 res locata ꝓ parte perierit. ¶ Scd̃ò † dubitat̃ an colono, & inꝗli-
no impedito uti frui pp peſtẽ, teneat̃ locator remittere pẽſionẽ
pro rata tp̃is? Br̃ rñdet, ꝙ ſic ꝑ caſum in l. habitatores, §. fi. & l. itẽ
quærit̃, §. exercitu. ff. lo. & ſi inꝗlinus uel colonus ſoluit, hẽt repe
titionẽ ꝓ rata tp̃is quo utifrui nõ potuit, l. ſi fundus, eo. tit. & ita
cõſuluit Gaſpar Cald. conſ. 5. ſub rubr. de loca. & Soc. conſ. 44. In
pñti ↄſultatione. li. j. dicẽs ſępius, ita vidiſſe ↄſultũ ꝑ doctiſſimos
uiros, & ita ↄſuluerũt D. Th. Dotius. & Fran. de Are. cõſ. 13. & 9.
Quia ↄſultatio. & iſta eſt *cõis* opi. ut patebit ex his, ꝗ̃ dicã ĩ. in qõ.
de emp. gabel. ¶ † Sed ſuborit̃ dubitatio, an inꝗlino, ꝗ nõ denun
23 ciauit locatori uelle recedere pp peſtem, ſit ẽt faciẽda remiſſio?
Crederẽ in hoc dubio ↄſiderãdũ, an locator pp omiſſam denun
ciationẽ paſſus fuerit aliqđ dãnũ. Nã ſi ↄſtet eũ fuiſſe dãnũ paſ-
ſum, id totũ ↄſeꝗt̃ actione locati. l. itẽ ꝗrit̃, §. exercitu. ff. lo. remiſ-
ſio tñ ↄductori nõ denegat̃, arg. l. qđ ſi domus. §. idẽ iuris. ff. e. tit.
Ideo exceptio intereſſe paſſi retardabit executionẽ remiſſionis
donec de ea ſit cognitũ. Et iõ ſi cõductor vult euitare hãc exce-
ptionẽ, offerat claues, & denũciet uelle recedere, ſ'm Io. Bapt. de
24 S. Seuerino in l. diẽ functo, in 40. q. ff. de offi. aſſeſſ. ¶ † Sed hic alia
ſubintrat dubitatio, an ẽt ꝓ uno mẽſe inꝗlino ſit faciẽda remiſ-
ſio, ſi uno mẽſe tm̃ uiguit peſtis? vr̃ ꝙ nõ, ꝗa colonus modicũ dã-
25 nũ æquo aĩo ferre dẽt. l. ſi merces. §. uis maior. ff. lo. † Dr̃ aũt in ꝓ-
poſito modicũ dãnũ, qñ nõ ↄtingit læſio in dimidia parte pẽſio-
nis, ſ'm Bar. in d. §. ſi uis maior. Bar. & Bal. in l. licèt, C. eo. gl. in l. ſi
uno, eo. ti. d. Ant. in d. c. pp. uel qñ cõtingit læſio in tertia parte,
ſ'm Pan. d. c. pp. Ale. cõſ. 108. Perſpectis uerbis, col. fin. lib. 3. Are.
conſ. 51. Viſa ↄſultatione. in 2. dubio. uel melius dr̃ modicũ dam-
nũ, qñ ꝑcipit dimidiũ eius, qđ ſolitũ eſt ꝑcipi, ſ'm Azo. in Sũma,
C. lo. Ale. conſ. 3 col. 4. lib. j. Cor. conſ. 128. Vr̃ primo, lib. 2. In ↄ̃riũ
26 fortiter facit tex. d. l. habitatores. §. fi. ubi dr̃, † inꝗlino migrãti pp
iuſtã periculi ſuſpicionẽ remiſſionẽ deberi, ẽt ꝙ uerè nullũ ſub-
eſſet periculũ, ergo multò magis debebit̃, vbi ꝑiculũ ſubeſt, licèt
per mẽſem tm̃ durauerit. Scd̃ò ꝓ hac parte facit tex. in d. l. habi-
tatores, in prin. in rõne, vbi dr̃ ꝙ pp magnã incõmoditatẽ inha-
bitãdi ſuperueniẽtẽ ex reparatione neceſſaria, faciẽda eſt remiſ-
ſio inꝗlino, nõ pp aliquã particulã ĩcõmodi. Sed abeſſe a domo
cõducta tp̃e peſtis non põt eſſe ſine magno incõmodo, ut expe-
riẽtia docet, ergo &c. Tertiò facit tex. in l. ꝙ ſi domus, in prin. eo.
tit. a ↄ̃rio ſenſu. dr̃ ibi, ꝙ ſi inꝗlinus domũ, ꝗ̃ ruinã minabat̃, ęque
inhabitauerit, remiſſionẽ nõ hẽt, ergo a ↄ̃rio ſi ñ inhabitauerit,
remiſſionẽ hẽbit, dato ꝙ intra mẽſem refecta fuerit. Et iſta opi.
uerior ur̃ in pũcto iuris. Nec ob. tex. in d. §. uis maior, ꝗa loꝗt̃ in
colono, nos in inꝗlino. Rõ diuerſitatis ibi aſſignat̃, ꝗa colonus
nõ tenet̃ reſtituere lucrũ, qđ ↄſeꝗt̃ ex vbertate fructuũ. vñ ęquũ
eſt, ꝙ ẽt ſentiat modicũ dãnũ, inꝗlinus aũt ex inhabitatione nul
lũ lucrũ ex ubertate fructuũ magis ↄſeꝗt̃ uno anno ꝗ̃ altero, er-
27 go &c. Sed pone ꝙ † inꝗlinus ↄduxerit magnã domũ ꝓ tenendis
ſcholaſticis in ↄtubernio, uel ꝓ aduenis hoſpitãdis, & cõtigerit
peſtis, pp ꝗ̃ ſcholares receſſerint, & hoſpites nõ aduenerint, ipſe
tñ ↄtinuè domũ inhabitauerit, an iſto caſu ſibi ulla ſit facienda
remiſſio pẽſionis? Vr̃ ꝙ nõ, ꝗa inhabitauit, & ubi inꝗlinus vtitur
& fruitur domo ↄducta ẽt cũ aliquali incõmoditate, ſibi nõ de-
bet̃ aliqua remiſſio, d. l. habitatores. in prin. Puto in hoc punctò
diſtinguẽdũ eſſe, ꝓut diſtinguit Bar. in l. cũ ꝑſes, in prin. ff. lo. aut
cõſtat, ꝙ inꝗlinus ↄduxit domũ principałr ꝓ ſua habitatione, li-
cèt cogitaret ſecũ hoſpites hr̃e, & tũc nõ eſt ſibi faciẽda remiſ-
ſio. d. l. habitatores. Aut ↄſtat, ꝙ ↄduxit domũ, ut principałr face
ret tabernã, uel ↄtuberniũ, & tũc ſibi dẽt fieri remiſſio, ꝗa ad vſũ
deſtinatũ fuit impeditus utifrui re ↄducta, & in fructu ↄtigit ſte-
rilitas pp peſtẽ, pp quã ſterilitatẽ remiſſio fieri debet, d. §. uis ma
ior, & d. §. pp ſterilitatẽ. Aut dubitat̃, & tũc recurrẽdũ eſt ad ↄie-
cturas. Primò ↄſiderãda eſt qualitas inꝗlini. Nã ſi erat ſolit⁹ exer
cere offm̃ cauponæ, uel facere duodenã, ſeu tenere ſcholares in
cõtubernio, p̃ſumẽdũ erit ꝙ ad iſtũ vſum ↄduxerit, ar. l. plenũ. §.
eꝗtij. ff. de vſu, & habi. & iõ faciẽda erit ſibi remiſſio, ſ'm Bar. hic.
28 cõſuluit Lud. Ro. conſ. 178. Pro deciſione caſus ꝓpoſiti, † ꝙ aro-
matario impedito exercere artẽ ſuã ĩ domo ↄducta debet̃ remiſ-
ſio, ꝗa in dubio p̃ſumit̃ ↄduxiſſe domũ ad vſum artis ſuæ, alle. gl.
29 in c. j. uerſ. ad fęnus, de vſur. lib. 6. ꝗ̃ vult, † ꝙ locãs domũ uſurario
manifeſto punit̃ pęna, de qua ibi, ꝗa debuit cogitare, ꝙ vſurarius
conduce-

conducebat domũ ꝑ exercẽdis ibidẽ vsuris. Ex quo infert ibi Gemi. ꝙ dñs nõ poterit postea illũ sub ꝓtextu, ꝙ exerceat artẽ ꝓhibitã, expellere a domo ↄducta. Eodẽ mõ infert ibi d. Phi. de Peru.

30 † ꝙ locator nõ poterit expellere meretrices, q̃bus domũ ↄduxit, quia ad illũ vsum meretricãdi domũ ↄduxisse ꝓsumit. itẽ ↄsiderãda est qualitas domus locatæ, an ꝓpe plateã, uel ꝓpe portã ciui-

31 tatis, in qua solebat fieri hospitiũ: tũc ex hac ↄiectura † præsumendũ est, ꝙ eã ↄduxerit ad usum tabernę, ſm Bar. ibi, quẽ seq̃t Alec. consi. 107. Pro inuestigatione, col. pe. li. 2. cons. 106. Magnifice prętor, col. antep. lib. 3. Itẽ ex qualitate domus, & inqlini simul, col-

32 ligit ꝓbabilis ↄiectura. ¶ † Nã si pauper hñs modicã familiã ↄduxerit amplã domũ, erit ꝓsumẽdũ ꝙ ꝓ scholarib. hospitãdis eam

33 cõduxerit, ſm Ale. in d. cons. 107. ¶ † Sed pone, ꝙ ↄductor hospitij, vel aliqs ex sua familia moriat peste, & ob id claudat hospitiũ illud tm̃, ciuitate in sanitate ꝑmanente, an tũc sit illi remissio facienda? vr̃ ꝙ nõ, qa qñ ↄductor impedit casu supueniẽte in personã suã vti re cõducta, nõ sibi ↄcedẽda est remissio. l. sed addes. §. fi. ff. lo. & ibi Bart. ꝑ q̃ dixit Io. Firma. in trac. de gabellis, qõ. 25. 2. par. se ↄsuluisse, ꝙ furnarijs, quorum vnus fuit infirmus peste, nõ debebat remissio, licẽt pp pestẽ fuerint alij impediti uti furno. Ego aũt hoc casu credere faciẽdã esse remissionẽ hospiti, qa militat rõ s̃. ꝑ Bar. assignata. Videlicet, qa casu fuit impeditus vti frui, & idẽ dicerẽ in qõne de furnarijs. Nõ obst. tex. in d. l. sed addes. §. fi. qa loq̃t in ↄductore operarũ, cui nõ debet fieri remissio, nisi stet ꝑ locatorẽ, quominus opę sibi ꝓstent. l. q operas. ff. loc. Et rõ diuersitatis patebit ex his, q dicã j. in qõne Doctorũ legen-

34 tiũ. Aduerte rñ, qa si inqlinus, in cuius domo pestis tm̃ irrepsit, esset vir sceleratus, putã publicus usurarius, blasphemator, vel sodomita. forte sibi denegãda esset remissio, tanq̃ sit ꝓsumendũ, ꝙ propter eius scelera morbo illo correptus fuerit, vt dicit text. in Auth. vt nõ lux. ↄ naturã. & faciũt q dixi s̃. in ꝓludijs, in vlt. q. Et ad ꝓpositũ bñ seruit decis. Io. And. & Hos. c. ꝑ sterilitatẽ. de loc.

35 vbi ↄcludũt, † nõ esse remissionẽ faciẽdã ↄductori nõ solueñti decimas, qa ꝓsumit eius culpa, qa decimas Deo nõ obtulit, ꝓuenisse sterilitatẽ, c. reuertimini, 16. q. j. sequunt gl. Gem. & Peru. in c. j. de dec. lib. 6. Et ex his elicit casus, in quo remissio denegat colono, & inqlino, casu impeditis uti frui re ↄducta. Sunt & alij pl̃es casus, quos subijciã, quatenꝰ faciũt ad ꝓpositũ nr̃m de peste. Scd̃s, ergo casus, quo remissio nõ debet, si locꝰ esset naturalr̃ pesti

36 subiectus, † & sciẽs ↄdõne loci ↄduceret hospitiũ, domũ, ul gabellas, tũc qa casus pestis esset ꝑmeditatus, nõ esset ↄductori remissio faciẽda, ſm Io. Igneũ, Doctorẽ peritissimũ, in sua repetitio. l.

37 ↄtus, col. 34 ff. de reg. iu. ar. l. si fundũ, C. de ædil. act. † Et idẽ dicit, si qs cõduxerit gabellas in ciuitate Limitropha, q solita sit pati quotidia nos hostiũ incursus, iuxta tex. in §. publicorũ, in Auct. de mãd. Princ. alle. tex. in l. ex ↄducto, §. si vis, in ar. & ibi Bal. ff. loca. melius facit tex. in l. si qs domũ, §. si. ff. eo. tit. ibi, qa hoc eueni-

38 re posse ꝓspicere debuit. ¶ Tertius casus est, † si culpa ↄductoris locus efficeret pestilentiosus, putã si sciẽter accessisset ad conta-

39 giosum locũ, & secũ detulisset pestẽ in ciuitatẽ. † Nunq̃. n. qs excusat pp casum, qñ culpa ꝑcessit casum. l. si vt certo, §. nũc videndũ, ff. cõmo. l. si nulla culpa. ff. de pig. act. & qa nulla debet remissio ↄductori impedito uti frui facto ꝓprio. l. si in lege, §. si domꝰ.

40 ff. lo. & l. dñs horreorũ. §. fi. eo. ¶ Quartus casus, † qñ culpa alicuius de familia ipsius ↄductoris supuenisset pestilẽtia, tũc ẽt cõductori denegari poterit remissio, ut ꝓbat in l. q insulã. §. fi. ff. lo. ẽt si pacto ↄuẽtũ esset, ꝙ pp pestẽ dẽat fieri remissio, ut ibi legit, & ad hoc illũ tex reputat sing. Lu. Ro. sin. 30. inc. Si qs ꝓmiserit. & d. la. in l. sed & si qs, §. q̃situ, ff. si qs caut. ¶ Quintus casus est,

41 † si tpe pestis ↄductor ↄduxisset domũ, uel gabellas, tũc ẽt nõ poterit allegare casum pestis, qa ꝓmissio de soluẽdo pẽsionẽ dẽt intelligi ſm statũ tpis, q vigebat tpe ꝓmissionis, ſm Io. And. in add.

42 Spec. tit. de lo. sup rubrica ubi determinat, † ꝙ miles, q tpe guerrę suscepit custodiã castri, tenet ẽt si uiolẽter ab eo castrũ aufe-

43 rat, & dixit Soc. cons. 122. Quidã Iacob. li. 4. † ꝙ ↄductor agrorum in cõfinib. Florentinorũ nõ põt petere remissionẽ casu, quo stipẽdiarij depredent fructus, qa soliti sint singulo anno stipẽdiarij ipsorũ Florẽtinorũ sib̃es robarias facere. Idem tenet Bal. in l. si

44 ea lege, col. fi. C. de vsu. † vbi ↄductori, q tpe guerræ cõduxit ꝑdia, remissio pp guerrã nõ debet, arg. l. q bona. §. de illo, ff. de dam. infec. & idẽ firmat Alex. cons. 6. Videret, ad fin. lib. 2. ¶ Sextus casus

45 est, † qñ inqlinus, q migrauit a domo ↄducta ad aliã domũ gratis inhabitasset, ſm Raph. Ful. in d. l. habitatores. Est uerũ, ꝙ Guido Papæ decis. 530. exordien. Thesaurarius, dicit ꝙ Doct. in l. de ætate §. si. ff. ad Treb. istud nõ admittũt, qa satis est ꝙ inqlinus fuerit casu impeditus uti frui. Quod credo uerius. ¶ Sed alia se offert

46 dubitatio ardua & difficilis. † Nobilis Alexius Pip emit oẽs redditus & ꝓuẽtus, q ꝑcipient, & ꝑcipi poterũt ex datijs & gabellis ciuitatis Auenio. viq; ad 10. an. pretio 16000. floreno. soluẽdorũ quolibet anno. cõtigit, ꝙ hoc anno parũ, uel nihil ꝑcepit pp pestẽ, q̃ritur an ei sit faciẽda remissio? Hãc qõnẽ disputauit Bart. in disput. inc. Publicanus qdã. & licẽt loquat in publicano, q nihil percepit pp guerrã, tñ non refert quantũ ad punctũ, cũ pestis ẽt dicatur bellum seu guerra, ut dixi s̃. in ꝓludijs. ¶ Pro resolutione huius dubitationis uidẽdũ est, qa ↄtus sit iste, nã si sit locatio & conductio, remissio erit sibi faciẽda, ꝑ ea q s̃. dicta sunt. Si uerõ dicat emptio & uẽditio, uideret dicendũ nõ esse remissionem ei cõcedendã rõnib. quãplurib. Primõ, qa post ꝑfectũ ↄtũ emptionis periculũ spectat ad emptorẽ. l. id qd̃. & l. necessariõ, ff. de peri. & cõmo. rei uẽ. & l. j. C. eo. ¶ Scdõ, qa qñ uendit spes, seu futurus euẽtus, periculũ est emptoris, ẽt ꝙ nihil ꝑcipiatur. l. si iactũ. ff. de ac. emp. l. noĩe. l. nec emptio. ff. de ↄh. emp. Tertiõ, qa translatum fuit ius ꝑcipiẽdi redditus datiorũ usq; ad 10. annos, & sic ad longũ tps, & ↄñr utile saltẽ dñiũ translatũ fuit in Alexiũ, ergo ad eũ spectabit ꝑiculũ, qa res perit ꝑiculo eius cuius est. l. q fortuitis. C. de pig. ac. cũ si. ꝙ aũt iste sit ↄtꝰ emptionis. apparet ex verbis,

47 quib. usi sunt ↄhentes. ¶ Talis. n. ꝓsumit ↄtus, qualẽ uerborũ proprietas demõstrat. l. interest. ibi, quãtũ lectio ꝓbat. ff. de sol. & tenor dispõnis oñdit qualis sit ↄtus, ſm Pau. de Cast. cons. 200. Ad primũ, cir. fi. & cons. 251. ꝑñs dubiũ, in fi. Barb. cõs. 2. cons. 11. cons. 26. 37. 72. li. 2. Cur. cons. 53. Super articulo, col. j. & alibi sæpẽ. Ex lectura aũt ↄtus apparet, ꝙ est emptio, qa dr̃ ꝙ nobilis

48 Alexius emit. itẽ dr̃ ꝑ ꝑtio. † & ubi fit mẽtio pretij, in dubio intelligit emptio. l. fi. C. de ꝑd. decur. & uoluit gl. in l. cũ dotẽ. C. de iu. do. q̃ ibi no. Bal. inferẽs ad statutũ disponẽs, ꝙ de ꝑtio cuiusq; rei deductæ in ↄtũ soluat gabella, nã tale statutũ de ↄtu emptionis tm̃ intelligendũ est, ſm eũ, & illã gl. ad hoc dixit Ias. sing. in l. j. col. 5. C. de iu. emph. Sed ꝑdictis non obstãtib. Bar. in all. dispu.

49 determinat, ꝙ sit locatio, & ↄñr fieri dẽat remissio, † qa ubi constituit ꝑtiũ annuũ, uel menstruũ ꝑ fructib. dr̃ locatio, ſm glo. in d. l. j. C. de iu. emph. ꝑ q̃ Bar. & Sali. ibi idẽ determinãt, seq̃t Soci. cons. 156. Pro fundamento, in prin. lib. 2. dicẽs, ꝙ ista opi. est *cõis*. Ab hoc fundamẽto depẽdet ueritas, iõ diligẽter aduertendum. Imo. in l. cotẽ ferro, §. q maximos. ff. de pub. dicit non esse uerũ, ꝙ dicat locatio, vbi ↄstituit ꝑtiũ annuũ, uel menstruũ, & exprimit, ꝙ sit emptio, qa nihil ꝓhibet, quominus possit emi & uẽdi ꝑceptio fructuũ pro plurib. annis, licẽt solo ꝑ singulos annos sit distributa. Cũ igr̃ uẽdõ fieri possit, & cõstet de mente ↄhẽtium ex uerbis, dẽt iudicari emptio, non locatio, Nõ ob. gl. in d. l. j. qa ꝓcedit in dubio, & ubi ↄhentes non sunt usi uerbo, emptionis, & uẽdõnis, secus ubi expresserũt uerbũ emptionis, qa in claris non est opus ↄiecturis, & ita dẽt intelligi gl. ĩ l. Põponius, in uer. amitti. ff. quib. mod. ususf. amit. ¶ Alia igr̃ rõne mouet Bar. qa posito, ꝙ iste esset ↄtus emptionis, tñ regulari debet, ſm naturã ↄtus

50 locationis, cui assimilat. Sed nec ista rõ tuta ur̃, † qa licẽt ↄtus innoĩatus reguleť ſm naturã ↄtus noĩati, cui assimilat. l. j. §. si qs seruũ. ff. depo. tñ cautũ nõ reperit, ꝙ unus ↄtus noĩatus reguletur, & regat a natura alterius ↄtus noĩati. subdit ergo Barto. ꝙ

51 emptio & locatio † eisdẽ regulis regulant. l. 2. in prin. ff. loca. Sed nec istud satisfacit, quia uerum est ꝙ eisdẽ rĩs rñant, nisi ↄriũ decisum reperiat. Sed in ꝓposito ↄriũ clarẽ decisum apparet, qa in emptione ꝑiculũ ꝑtinet ad emptorẽ, in locatione ad locatorẽ, nõ aũt ad ↄductorẽ, ut patet in iurib. s̃. allegatis: nã ad emptorẽ glebæ, inũdationis & tẽpestatis periculũ spectat, si alr̃ cautũ nõ sit. l. fistulas. §. frumenta. ff. de ↄh. emp. & tñ nõ spectat ad cõductorẽ prati. l. ex ↄducto. §. j. ff. lo. ¶ Adducit ergo Bart. tertio loco

52 tex. in l. inter quos. §. dãni. ff. de dam. infec. ubi superficiario † pp ruinã supficiei fit remissio pensionis, & tñ põt esse ꝙ titulo emptionis erat superficiarius, cũ ↄstet supficiẽ emi posse sicut locari. l. j. §. j. ff. de supficie. ¶ Sed tu ↄsidera, an Bar. in aduertẽter loquatur, nã licẽt empta sit supficies, tñ pensio solui ur̃ ꝑ ↄtu locationis habito respectu ad solũ alienũ, ꝓ quo ipsa pensio soluitur, d. l. j. in prin. ¶ Quartõ mouet Bar. qa ubi est ea. rõ, ibi debet

53 esse ea. iuris dispositio. l. a Titio. ff. de uer. ob. † Rõ aũt, pp q̃ fit remissio in ↄtu locationis, & non in ↄtu emptionis, & uenditionis. ca est, quia de natura emptionis est, ut res ꝑpetuõ sit penes emptorẽ, & eius sit sp omne emolumentũ, nimirũ si ad eum spectat ẽt oẽ periculũ. Sed de natura ↄductionis est, ꝙ emolumẽtũ sit ↄductoris ad tps tm̃. nimirũ si dãnũ cõicat cũ locatore, apud quẽ res locata ꝑpetuõ remanet, ſm Cy. in l. legẽ. C. loc. Vel ea rõ est, quia res uendita debetur tanq̃ spẽs, ideo eius interitu uenditor liberat. l. si ex legati cã. ff. de uer. ob. Sed in locatione debetur patiẽtia, q est de futuro, & q̃ ꝓstari non põt ꝑ locatorẽ, ubi fructus deficiũt, ideo ↄductori fieri dẽt remissio, licẽt locator nõ teneat ad interesse, qa ꝑ eũ non stat quominus ꝓstet patientiã, in emptione aũt gabellarũ eędẽ rõnes militare vñr, q in locatione, ergo &c. ¶ Tu aduerte, qa attẽtis istis rõnib. idẽ dicendũ, si uenditi essent fructus oĩum 10. ann. vnico ꝑtio, cuius ↄriũ tenet Bar. & cõiter alij, ut statim subijciã. Ergo ar. nõ ↄcludit, nisi rñdeas, vt statim dicã. ¶ Itẽ aduerte, quia non ur̃ uerũ, ꝙ hmõi rõnes militent in uendõne fructuũ: & redditũ gabellarũ, eo quia cẽsetur empta spes percipiendi redditus, q̃ spes succedit loco rei, & quæ nõ perit, neq; diminuitur, ẽt ꝙ oẽs fructus intereant. imputet ergo sibi conductor, qui sola spe cõtentus fuit, d. l. nec emptio. Et propterea Imo. & Lu. Ro. in d. §. qui maximos, tenuerũt ↄ Bart. & sequaces. idẽ tenet Imo. in c. pp, col. pe. de lo. & Lud. Bolog. in addi. ad cons. lo. de Ana. cons. 74. Visis, & ponderatis. ¶ Passus iste est scrupulosus, & sup eo multa uerba effundi pñt. Ego ꝓ dilucidatio-

datio-

datione & concordia multarũ decisionũ, q̃ in hoc puncto uñr aduersæ, licet potius sint diuersæ, ꝯsidero quatuor casus principales. Primus, qñ ꝯhentes non sunt usi uerbo locationis, & conductionis, neq; verbo uenditionis & emptionis, putà, si fuerit dictũ, cõitas cõcessit Alexio Piperi gabellas vsq; ad 10. annos ꝑtio 16000. Flore. singulo anno. Scđus, qñ usi sunt uerbo, locationis, & conductionis. Tertius qñ usi sunt uerbo, uẽdõnis & emptionis. Quartus, qñ usi sunt simul, & ꝓmiscuè utroq; uerbo, locationis & uenditionis. ¶ Circa primũ oẽs cõcordant, † ꝙ in dubio
54 dicatur ꝯctus locationis, ubi ꝑtiũ ꝓ fructib. percipiendis in singulos annos diuisum reperit, ſm glo. in d. l. 2. C. de iure emphyt.
55 ¶ † Circa ſm ẽt ꝯcordant, qa si in dubio præsumitur locatio, remissioq; cõceditur, multò magis ubi ꝯstat ex uerbis ꝯhentiũ, ꝙ uoluerũt facere ꝯctũ locationis iudicabit locatio, nec a uerbis recedẽdum erit. l. non aliter. ff. de leg. 3. Et hoc intelligo, siue locati sint fructus datij pro certo ꝑtio singulis annis, siue pro uno ꝑtio simul, præstando ꝓ oĩb. annis, uel sit facta locatio ꝓ uno anno, ſm Pau. de Ca. in d. §. maximos, & in l. 2. §. adeo. ff. loca. licèt Bal. in l. si ea lege. C. de usu. teneat ꝯrium & malè. ¶ Saluari tñ posset opi. Bal. ꝙ nõ sit faciẽda remissio, licèt ꝯctus dicatur locatio eo casu, quo ꝯductor spẽ fructuum percipiẽdorum, & nno fructus ꝑcipiendos cõduxisset, quia tũc casum aduersamq; fortunam cõduxisse uideret, d. l. nec emptio. & hac rõne mouet Bal. in l. licèt, in 3. q. C. loc. de qua qõne Bal. ĩ. plura dicã. ¶ Circa tertiũ casum, qñ uerba ꝯctus sonãt in uenditionẽ, distinguẽdũ est, an ciuitas uendiderit redditus, & ꝓuentus datiorũ ꝯstituto pretio in singulos annos uel mẽses, aut ꝯstituto unico pretio ꝓ oĩbus an-
56 nis. Primo casu Bar. in d. disput. & in d. l. j. † tenet, ꝙ debeat iudicari locatio, & ꝯñr ꝙ sit facienda remissio, & sequunt *cõiter* Doctores per fundamenta & rõnes s. allegatas. idẽ tenent Io. Firm. tracta. de gabellis, in 1. q. 2. par. Alex. cons. 107. Perspectis. lib. 3. & in d. cons. 3. lib. j. Soc. cons. 88. col. j. & seq. Considerata prædicta facti contingentia, li. j. & Io. de Imo. sibi ꝯrius, cons. 7. In casu ꝑmisso. Pet. de Anc. in d. c. pp, & in cons. 403. Pluribus rationib. Cor. cons. 128. Vr̃ primo aspectu. li. 2. & cons. 23. Vr̃, eo. lib. & cõs. 38. quamuis, eo. lib. & consi. 12. Licèt diffusè, lib. 4. ¶ Et ita tenẽdo, non ob. adducta in ꝯriũ. Primò non ob. ꝙ uerba sonent in uẽdi-
57 tionẽ, † quia magis attendenda est natura ꝯctus, q̃ uerba, l. insu-
58 lã, ff. de præscr. uer. l. si olei. C. lo. † nã uerbũ, emit, exponit qñq; .i. conduxit, l. hi q, C. loca. l. ea lege. §. locaui. ff. eo. facit tex. in d. §. q
59 maximos. † Sic ẽt uerbũ illud, pretio, põt exponi .i. mercede, d. §. locaui, & l. insulã, §. qui ꝯdem. eo. tit. ¶ Non ẽt ob. dũ s. dicebã, ꝙ censetur uendita spes, quia istud non est uerũ, qñ empti sunt redditus percipiẽdi, cũ intelligantur empti fructus soliti cõiter percipi. d. l. nec emptio, & l. interdũ. ff. de uer. ob. ideo si fructus non percipiantur, remissio est faciẽda. d. §. uis maior. ¶ Et ex hoc infero, ꝙ si uenditi essent redditus gabellarũ, si q perciperentur, ꝙ nulla debet fieri remissio, seu pretij excõputatio, tanq̃ dicat uen-
60 dita spes, seu alea. † Illa. n. uerba, si qui ꝑcipient, ꝯdõnẽ & spẽ locatã esse oñdunt. l. qđ in uenditione. ff. de hær. uel actio. uend. & hoc uolunt Bar. & Pau. de Ca. in d. §. qui maximos. ¶ Scđo casu, qñ ꝓ unico pretio, & tũc uera uendõ reputat̃, & ꝯñr ad emptorẽ dãnũ spectabit, iurib. ꝑallegatis: habita tñ distinctione, an redditus sint percipiẽdi ab ipso emptore, an a uenditore. Nã primo casu fieri nõ debet excõputatio ꝑtij, qa ius usufruc. uĩ emptũ. l. cũ ita. ff. de usuf. leg. l. si quis ita. ff. de usufr. Scđo casu fieri debet excõputatio ꝓ rata tpis, quo redditus nõ fuerũt præstiti ꝑ venditorẽ ipsi emptori, ſm Bar. ar. l. si uẽditor. §. uerisimile, ff. de ꝯhen. emp. ¶ Sed pone, ꝙ sit uenditũ datiũ, siue vectigal, aut gabella pro x. annis, an debeat eo. modo distingui, an sit uenditũ constituto ꝑtio in singulos annos, aut ꝓ unico pretio totius tpis? Rõ
61 dubitãdi est, † quia si qs emit datiũ seu pedagiũ, cẽsẽt emisse perceptionẽ seu ꝯmoditatẽ ꝑcipiẽdi fructus ſm Bart. & *cõiter* scrib. in d. §. q maximos. per tex. in l. si vsusfructus. ff. de iu. dot. Emptor aũt ꝑceptionis censet̃ emisse ipsum actũ ꝑcipiendi, & sic spẽ. l. si iactu retis. ff. de ac. emp. & d. l. nec emptio, & bñ probat in d. l. si ususfructus, in fi. & in l. necessariò, ff. de ac. emp. vr̃ ergo indistinctè dicendũ, ꝙ emptor sola spe dẽat esse cõtẽtus. d. l. nec emptio. ¶ In ꝯriũ facit, qa si in singulos annos sit ꝯstitutũ ꝑtiũ, debet di-
52 ci locatio ſm cõem sniam Doct. de qua. s. † Si locatio sit, ergo remissio debet̃, qa de natura locationis est, ꝙ cõductori impedito uti frui casu seu fortuna, fiat remissio. d. §. uis maior. Bal. in d. l. licet, in 3. q. tenet, ꝙ non sit faciẽda remissio, qa ꝯductor casum ad uersamq; fortunã ꝯduxisse censet̃, & ita intellexit uelle Bart. in d. §. q maximos. Et clarius hoc uoluit Pau. de Ca. ibi, qui fortius subijcit, ꝙ idẽ erit, si qs emerit datiũ, & oẽs redditus, quia illa verba, & oẽs redditus, vñr adiecta in ꝯñam prioris dispõnis. ¶ Quid tenẽdũ? si dicamus ꝙ ꝯductor ꝯduxerit, uel emerit spẽ ꝑceptionis, proculdubio dicẽdũ est remissionẽ non deberi, cũ uideatur emendo spẽ, suscipere in se oẽ piculũ, l. si quis fundũ, in princ. ff. loc. Reperio Ale. in d. cons. 108. li. 3. determinare ꝯriũ .s. ꝙ remissio fieri debeat, & dicit ita velle Bar. in d. l. qui maximos. Ad decisionẽ Bal. rñdet, ꝙ Bal. se fundat in dicto Bar. in d. §. q̃ maximos & cõstat Bar. ꝯriũ dicere, tñ Ale. nõ rñdet ad rõnẽ Bal. quæ rõ ẽt fuit de mẽte Bar. in d. §. q maximos, ꝙ cẽseat̃ emisse casũm aduersamq; fortunã eo, ꝙ verbũ, datium, capitur ꝓ actu perceptionis redditũ ipsius datij. Ego adhæreo opi. Ale. & credo, ꝙ uerbũ da-
63 tiũ, † dẽat exponi .i. redditus, q ex datio percipiunt̃, ut no. in rub. C. de vect. & cõmis. & ita capit̃ in l. j. §. j. ff. de pub. & ista est verisimilis intẽtio ꝯhentiũ, ergo ita uerba sunt capiẽda, d. l. si debitor, §. verisimile, ff. de ꝯh. empt. Præterea cũ istud verbũ, datiũ, possit intelligi tã ꝓ redditibus, q ꝑcipiunt̃ ex datio, q̃ ꝑ ipso actu perceptioni, certè in dubio faciẽda est interpretatio ꝯ locatorẽ, q potuit legẽ apertius dicere. l. Labeo. ff. de ꝯh. emp. insuꝑ ista opi. est benignior, ergo in dubio amplectẽda. l. sp. ff. de reg. iu. Nã ẽt cum redditus ꝯstituto ꝑtio in annos singulos vẽditi sunt, põt esse venditio, vt s. demõstraui post Imo. & tñ Doc. cõiter interpretant̃, ꝙ sit locatio, qa ista interpretatio benignior uĩ ex eo, ꝙ in locatorẽ remissio ꝯcedit. idẽ ergo dicẽdũ, qñ uẽditũ fuit datiũ. ¶ Non obst. doct. Bar. in d. §. q maximos, dũ vult ꝙ vẽdito datio cẽseatur vẽdita spes, seu actus ꝑcipiẽdi, & sic remissio nõ debet̃. qa Bar. loquitur, qñ ꝓ unico ꝑtio tpis uẽditio facta fuit, tũc uẽditio censetur & nõ locatio, quo casu actus ꝑcipiẽdi uẽditus intelligit̃ ꝑ rationes Bar. Sed qñ uẽdõ facta fuit ꝯstituto ꝑtio in annos singulos, locatio reputat̃, & qa locato datio, ẽt põt intelligi locatũ id, qđ ex datio ꝑcipit̃, sicut locato fundo, intelligit̃ locatũ id, qđ percipitur ex fundo, idcirco faciẽda est interpretatio in parte hanc, ꝙ censeat̃ locatũ id, qđ percipit̃; qa talis interpretatio est benignior, ut s. dixi. Et opin. Bal. ẽt reprobat. Io. Igneus in repe. l. ꝯctꝰ, col. 32. & seq. ff. de reg. iu. ea rõne, qa ẽt ꝙ cẽseret̃ locata spes, seu actus percipiẽdi, nõ tñ conductor teneret̃ de casu pestis uerisimr nõ cogitatẽ, de quo. ĩ. abũdè dicetur. ¶ Sed hic alia suboritur du-
64 bitatio. Pone, ꝙ ab initio† sit cõstitutum unicũ pretiũ ꝓ oĩb. decẽ annis, uidelicet ꝓ quinquaginta millibus scutis, & postea solutio sit diuisa ꝑ tpa ita, uidelicet ꝙ de dictis qnquaginta millib. soluat̃ quolibet trimestri summa mille ducentorũ qnquaginta. An erit uẽditio, uel locatio? Bar. in d. dispu. publicanus quidam, uisus est uelle, ꝙ sit locatio, Vr̃ (inquit) ꝙ pp unũ pretiũ ꝯstitutũ ab initio, licèt præstatio sit diuisa, & pp unã annorũ numerationem, ꝙ sit emptio, & tñ Bar. postea ꝯcludit, ꝙ est locatio. Subijciens ꝙ si pretiũ est unũ & certũ, merces uerò soluitur per singulos annos, locatio erit, licèt ꝯhentes usi fuerint uerbo, uenditionis & emptionis, qa illa merces solui uĩ ꝓ patientia, q̃ singulis annis præstat̃. & ita dicit intelligendam esse glo. in d. l. 2. C. de iure emphy. & uerba Bar. ita ẽt intellexit do. Alex. in d. cons. 108. & idem tenet Cor. in d. consi. 12. lib. 4. Ego crederẽ opi. Bart. verã esse, si solutio diuisa ꝑ tpa, putà per trimestres, sit uniformis quocunq; trimestri: sed si sit difformis, tenerem ꝙ esset uenditio, qa tunc apparet solutiones fuisse diuisas gratia cõmodioris præstationis, & non ꝓ patientia, quæ præstatur, cũ non appareat ratio, quare plus solui debeat pro patientia unius trimestris, quàm ꝓ patientia alterius, & istud fuit de mente Corne. in d. consi. 12. Et hanc arbitror fuisse mentem gl. in d. l. j. & Bart. in d. disputa. dum dñt locationem esse, si constitutum sit unum pretium, quod annuatim soluatur. nam si præstatio fiat difformiter, non erit verũ, quòd vnum pretium annuatim soluatur pp diuersitatem præstationum, q̃ faciunt uideri diuersa pretia, arg. l. quinquaginta, ff. de
65 proba. ¶ Sed adhuc alia subintrat dubitatio. † Pone, ꝙ pro oĩb. decẽ annis sit constitutũ unicũ pretium semel, uel ꝓ plures dispares præstationes soluendũ, ita ꝙ dicatur uenditio, & contingit ꝙ pp pestẽ tertia pars redditũ oĩum decẽ annorũ deperierit: retenta opinione illorũ, qui tenent ꝙ si cõtingit læsio in tertia parte, fieri debeat remissio conductori, an ẽt in casu isto sit facienda pretij excõputatio emptori? Vr̃ ꝙ non, quia in ꝯctu emptionis periculũ est emptoris. l. id qđ. ff. de peric. & cõmo. rei vẽ. & in hoc differt a ꝯctu locationis, ſm gl. in d. l. j. C. de iu. emphyt. & dixi s. In ꝯrium facit, quia qñ pretiũ est ꝯstitutum in singulos menses, fit remissio tanq̃ merces soluatur ꝓ patientia, q̃ singulis mensib. præstatur, ergo idẽ in casu nostro, quia unicũ pretiũ uĩ solui patientia oĩum x. anno. unde idem iuris esse debet in toto, quod est in parte. l. quæ de tota, ff. de rei uen. Põt dici, ꝙ in locatione patientia uenit principal̃r, in uenditione principal̃r uenit datio, in ꝯñam uenit patientia, ut declarat Bart. & alij in l. 2. ff. si cer. pe. & Bar. in d. dispu. in uer. solutio, &c. Considera tñ tu subtilis, quæ sit ista datio, quæ in uenditione gabellarum principaliter ex parte uenditoris debetur. ¶ Circa quartũ casum, quãdo
66 contrahentes usi sunt simul & promiscuè† verbo, venditionis & locationis, si præstatio sit uniformiter diuisa in singulos menses uel annos, clarum est ꝙ reputabitur locatio per prædicta. & firmat Imo. in d. §. qui maximos, & Alex. in d. cons. 107. si uerò cõstitutũ sit unũ pretiũ ꝓ toto tpe, Im. & Ale. nihil dñt. Ego arbitror cõtrahentes hoc casu uoluisse facere ꝯctũ locationis, & nõ uẽditionis, qa subiecta materia magis ꝯuenit locationi, q̃ uẽdõni. Præmissa, ꝙ sit faciẽda remissio, ꝓcedũt ubi emptor uel ꝯductor nõ suscepit in se piculũ casus, aduerseq; fortunę. Si aũt in se suscepit periculum, aliud dicendum vr̃. Et quia nobilis Alexius suscepit in se periculum pestis, & cuiuslibet aduersi casus, & quia passus iste frequens est, latius arbitror insistẽdum. ¶ Quæro primò, qd si con-

si conductor spãliter & expressè susceperit in se periculũ pestis,
an teneat ad pẽsionẽ ꝑ tpe pestilentiæ? Vr̃ ꝙ non, qa pestis enu-
67 meratur† inter casus fortuitos, ſm Bal. & Sal. in l. quæ fortuitis.
68 C. de pig. act. dr̃ aũt casus fortuitus, † cui humana mens non põt
obuiare, d. l. quæ fortuitis, & l. j. §. si eo tpe, ff. de admi. rer. ad ciui-
tatem perti. ergo suscipiens in se casum fortuitũ, suscepere dici-
69 tur obligationẽ impossibilẽ: † impossibiliũ aũt obligatio nulla
est. l. impossibiliũ. ff. de reg. iur. ¶ In ꝯrium est casus decisus in l. si
quis fundũ. in prin. ff. loca. ¶ Ad argm̃ rñdetur, ꝙ regula. l. impos
sibilium, procedit in obligatione merè impossibili, casus aũt for
tuiti eueniunt ꝯtingẽter, & non necessariò, ideò sequitur ꝙ pro-
uisio aduersus casus fortuitos est possibilis, licèt ꝑ defectũ no-
stræ cognitionis nesciamus occurrere, & debitè resistere: unde
magis hic uersatur difficultas, quã impossibilitas, ſm Sal. in l. j. in
fi. C. commo. Vel aliter põt dici, ꝙ arg. cõtinet fallaciam. licèt. n.
mens humana non possit ꝓuidere casus fortuitos, põt tñ homo
se obligare ad non allegandũ casum fortuitũ in sui fauorem, &
istud est possibile, & facilimum, & ista est obligatio, qua obliga-
tur suscipiens in se casum aduersamq; fortunã. l. sed & si quis. §.
70 quæsitum. ff. si quis cautio. ¶ † Sed quid si cõductor expressè nõ
suscepit in se casum pestilentiæ, sed generaliter suscepit in se pe-
riculũ cuiuslibet aduersi casus? dicas idem rñdendũ. d. l. quæ for-
tuitis, & ita rñdẽt gl. Bar. Ang. Sal. Raph. Pau. & Mod. in d. §. quæ
situm. & est *cõis* sñia, licèt uariæ fuerint Docto. opi. vt licèt intue
ri ex scriptis per Sal. l. j. C. commo. Alex. & Mod. in d. §. quæsitũ,
& idem tenuit Cor. consi. 128. Vr̃ primo aspectu, col. 3. li. 2. ¶ Sed
71 quid si conduxit suo periculo? Vr̃ idem rñdendũ, † quia appella
tione periculi etiam ur̃ comprehendi casus pestis. l. itẽ quæritur.
§. si gemma. ff. loca. & l. litis. §. j. ff. de neg. gest. quem allegat d. Ias.
in d. §. quæsitum. Et ibi Pau. de Ca. vult, ꝙ periculũ in plus se ha-
72 beat, q̃ casus fortuitus, quia casus † fortuitus propriè compre-
prehendit casus, qui sine propria culpa obueniunt, & qui præui
deri non potuerunt. Periculum uerò est nomen magis generale
cõprehendens oẽm casum, siue ex propria culpa proueniat, siue
non, ff. de peric. & commo. rei uen. in rub. & nigro. maximè in l.
quòd si neque. §. fi. ff. eo. & sic periculũ est genus, casus uerò for
tuitus, dr̃ species, ſm Alex. in d. §. quæsitum, & istud clarum est, li
cèt d. Ias. in d. §. quæsitum, dicat ꝙ gl. ubique, & Bar. habuerunt
pro constanti, ꝙ appellatione periculi non cõprehẽdatur casus
fortuitus. Quod credo non esse uerũ, imo gl. & Bar. ꝑ contranti
uolunt ꝯrũ, ut ex uerbis eorũ potes cognoscere. & si tu, qui oĩa
ponderas, aduertas, uidebis ueritatem. ¶ Redeundo a punctum
concludo, posito ꝙ de significatione uocabuli appellatione pe-
73 riculi possit includi casus fortuitus: † tñ adhuc dico ꝯductorem
datiorum, qui cõduxit datia suo periculo, non teneri de casu for
tuito ꝑꝑ pestem obuenientem, uel alia de causa, iura sunt mani
festa, uidelicet tex. in l. j. §. sæpe. ff. deposi. & in d. l. litis. §. j. ff. de ne
go. gest. & in d. l. opus, cum sim. ¶ Ampliatur ista conclusio, ẽt si
in se conductor susceperit omne periculum, adhuc non cẽsetur
suscepisse periculum casus fortuiti, l. nec similiter. ff. de magi. cõ-
ue. iuncta l. 2. §. si eo tpe. ff. de admi. rer. ad ciuit. pert. ad idem tex.
cum gl. expressa in l. iurisgentium. §. itẽ si quis. ff. de pact. Et ea ra
tio est, non quia appellatione periculi non continuatur pericu
lum casus fortuiti, ut credidit d. Ias. & malè: sed quia non est cre-
dendum, ꝙ aliquis uoluerit subire periculum casus fortuiti, nisi
quando constet. & ideo, quia periculũ est nomẽ gñis aptũ com-
prehendere, tã periculũ obueniens culpa, q̃ a casu, non credit ꝙ
suscipiẽs in gñe omne periculum uoluerit se obligare ad casum
fortuitũ. Et ista est propriè rõ d. §. quæsitum, ubi promittẽs siste-
re omni exceptione remota, non intelligitur renunciasse exce-
ptioni competituræ ꝑꝑ casum fortuitum. Ex hoc apparet nõ es-
se faciendã drĩam inter iudicia & ꝯctus, ꝯ Bar. & sequaces ibi, ſm
Sal. & Cy. in l. j. C. commo. quorũ opi. ad terminos prædictos re-
lata uerior ur̃ per prædicta. † Sit ergo conclusio, ꝙ suscipiens in
74 se omne periculum, uel promittens soluere pẽsionẽ omni exce-
ptione remota, non intelligitur suscepisse in se periculũ pestis,
nec alterius casus fortuiti. † Et idẽ si conduxerit datia, vel fundũ
75 suo risigo & periculo, ſm Soc. cons. 124. lib. 4. quia istud uerbũ,
rischiũ, est ẽt gñale, sicut uerbũ, periculũ, & hoc uoluit Bart. in l.
76 si is qui. ff. de acq. hęr. † Et idem si conduxerit datia cũ suis raschis
& spinellis, quia casus fortuitus non dr̃ raschia neq; spinella, ſm
Alex. consi. 108. col. pe. lib. 3. ¶ Ista conclusio fallit pluribus modis.
77 † Primò limitatur, nisi conductor susceperit unũ casum fortui-
tum in specie, & postea adiecta sit clausula gñalis, & omne aliud
periculũ. Exemplum, si conductor susceperit in se periculum in
cursionis hostiũ, & omne aliud periculũ, tunc sub illis uerbis ge
neralibus, & omne aliud periculũ, cõprehenditur casus pestis &
cuiuslibet aduersitatis, ſm gl. & *cõiter* Doct. in d. §. quæsitum. arg.
c. qui ad agendum, de procur. lib. 6. & ita etiam tenent Dyn. in l.
contractus. ff. de reg. iu. Bal. & Sal. in d. l. j. C. commo. Ant. de But.
Imo. & cõiter Can. in c. j. eo. tit. de commo. Quod intelligit uerũ
Bar. quantum ad casus similes casui expresso, non aũt cõprehen
duntur casus fortuiti maiores expresso, per text. in simili in c. se-
des, de rescr. sequuntur alij per tex. in l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino
tri. oleoq; leg. & in cle. non põt, de procu. & quæ tradit Bart. in l.
quæsitũ. §. pe. ff. de fun instr. & Fel. in d. c. sedes. ubi cõprobat plu
ribus similibus, ut ꝑ eũ. & idẽ tenuit cõsulendo Ale. consi. 28. li. j.
78 ¶ † Sed ꝑ intelligen tia quæro, quis dicatur casus similes casui ex
presso, & quis dicatur casus maior? Alex. in d. consi. 28. sentit, ꝙ is
casus dicatur maior qui rarius contingit. Sed Corne. consi. 128.
col. 2. li. 2. ꝙ dicatur casus maior, qui periculosior reputat̃. Ego
79 crederem relinquendũ arbitrio iudicis, † nã q̃ similia dicantur iu
dicis arbitrio declaratur, ſm Inn. Host. & Pan. in c. cãm, il 2. de iu
di, Cy. in l. non põt. ff. de leg. Fel. in c. translato, de const. ¶ Limita
80 tur secundò, † si suscipiens in se periculum in gñe, aliàs teneretur
de culpa leuissima, isto casu tenebitur ẽt de casu fortuito, qa ni-
si intelligeretur suscepisse in se periculum fortuitorum casuum,
pactum nihil operaretur, quod non est dicendũ, l. si qñ, ff. de le. j.
& pro hoc est casus in l. & Aristoni. ff. man. & ita ẽt tenet gl. Bar
to. & alij, in d. §. quæsitum, & Cano. in d. c. j. & Lud. Ro. sing. 435.
incip. Tu habes casum in l. opus, & c. allegat tex. quem dicit sin-
gu. in l. item quæritur, §. si gemma. ff. loca. Sed non est sing. quia
81 de hoc etiam tex. in d. l. & Aristoni. ¶ † Ex ista ratione infertur,
ꝙ suscipiens in se periculum, si aliàs tenebatur de casu fortuito,
nunc tenebitur, ẽt ꝙ casus fortuitus culpa aduersarij ꝓuenerit,
dum tñ dolus absit, ubi aliàs non tenebatur. l. 2. C. de nau. fœno.
& hoc ne pactum reddatur frustratorium. & ꝑ hoc est casus in l.
qui officij. §. fi. ff. de ꝯh. emp. Quod restringit Cor. cons. 38. Quã-
uis, col. pen. lib. 2. ut procedat, si casus fortuitus obueniat culpa
aduersarij in non faciendo, secus si obueniat culpa aduersarij in
faciendo: quia satis est, ꝙ pactum aliqd operari possit, tñ minus
debet operari, q̃ sit possibile, ſm Bar. in d. §. quæsitum. Et eadem
ratione si periculũ ad eũ spectabat, nũc tenebitur de casu, ne pa
ctũ sit elusoriũ, l. periculi. ff. de naut. fẽn. Et eadẽ rõne si possessio
rei, cuius periculũ in se suscepit, non trãseat ad eũ, tenebitur de
casu, quia de culpa pactũ non põt uerisir̃ intelligi, cũ in re, quã
quis apud se non hẽt, nõ cadat uerisimilis culpa. pro quo est tex.
in l. si in uenditione, in princ. ff. de peri. & commo. rei uen. ¶ Ter
82 tiò limitatur, si quis susceperit in se generaliter omne periculũ
83 cum iur̃o, tunc ẽt tenebitur de casu fortuito, † quia iurm̃ habet
uim expressi, ſm Bal. in d. l. j. in 2. q. C. comm. & est ad hoc bonus
tex. in c. ex rescripto, de iureiu. ubi iurm̃ hẽt uim expressæ renun
ciationis. Et dixit Ang. in l. senium, C. qui test. fac. pos. ꝙ iurm̃ ha
bet uim specialis, & expressi consensus. sequitur Cur. consi. 76. d.
Lud. col. 5. Et quia, ut s̃. dixi, sub gñalitate huius uerbi, periculũ,
includitur ẽt periculum casus fortuiti. vnde cum in gñe iurans
potuerit cogitare ẽt de casu fortuito, iurm̃ debet eum astringe-
re ẽt ad casum fortuitum, arg. l. qui iure militari. ff. de testa. mili.
& per hanc rõnem ita tenuit Imo. in c. cum contingat, char. 18.
de iureiu. & Corn. in reper. rub. de iureiu. priuilegio 38. col. 19. &
Contrariam opi. tenent Bar. Bal. Alb. de Ros. Ang. Ful. & Ale. &
d. Ias. in d. §. quæsitum. Io. And. & cõiter Can. in d. c. j. Ale. in d. cõs.
28. lib. j. & ꝯs. 31. lib. 2. Et ista est *cõis* opin. Cuius rõ est, quia iurm̃
84 † non ampliat dispositionem ultra consensum iurantis. l. fi. C. de
non nu. pec. ſm Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideius. Aret. cons. 24.
Quatuor dubia, col. 2. Consensus aũt suscipientis in se periculũ
in genere, uel renunciantis oĩbus exceptionibus, non se extẽde-
bat ad casus fortuitos, de quib non cogitabat, ut s̃. dixi, ergo &c.
¶ Non ob. ꝙ iurm̃ habeat uim expressi, quia uerũ est quò ad co-
gitata, secus quò ad non præmeditata, ut probat d. Ias. in d. §. quæ
situm, & in l. sancimus, col. 2. C. de testa. & in l. si mihi & tibi, §. fi.
de leg. j. ¶ Non ob. dum dr̃, ꝙ potuit saltem in genere cogitare,
quia lex præsumit, ꝙ in genere non cogitauerit de periculo ca-
sus fortuiti, aliàs gñalis renunciatio obligaret absq; iur̃o, Cuius
85 contrarium disponunt iura præallegata. † Tristis n. aduersæque
fortuna non solet esse in consideratione. l. inter stipulantẽ. §. sa-
cram, ff. de ver. obl. l. Iulianus. ff. qui & a quib. ¶ Quartò limitat̃,
86 si ꝯhens in se susceperit periculũ & fortunã. † licèt. n. fortuna ca-
piatur sæpe in bonam partẽ. l. licèt. C. de pac. l. fi. C. de temp. app.
& l. j. C. qñ Imper. inter pup. & uid. cum sim. tñ sæpe ẽt capitur in
malam. l. si uendices. C. de pẽn. ideo rõne subiectæ materiæ vr̃ su
scepisse in se fortunã aduersam, ſm Bar. in l. si is qui, ff. de acq. hę.
quem simpl̃r sequitur d. Ias. in d. §. quæsitum, col. 2. pro quo ad-
duco bonũ tex. in l. reddatur. ibi, q̃ fortunæ uim se ferre ꝓfitet̃,
C. de profes. & medi. lib. 10. ¶ Aduerte tñ tu subtilis indagator,
quia in ꝯrũ facit textus. in l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ibi, casum
aduersamq; fortunã expectare, ff. de uerb. obl. Itẽ ob. quia in du-
bio capienda est interpretatio negatiua, ꝙ non censeatur in se
suscepisse animaduersionẽ, ut patet ex supradictis. Nã ubi quis
suscepit periculum, interpretamur ꝙ non susceperit casum for-
tuitũ, licèt ex ui uerbi aliud dicendũ uideatur. Dicamus ergo, ꝙ
uerbũ, fortuna, qđ ẽt propriè põt intelligi de bona debeat capi
pro cõmodo, & sit sensus, ꝙ susceperit periculũ & fortunã. i. cõ-
modũ & incõmodũ. Nisi fortè rñdeat, ꝙ ita intelligẽdo uerbũ,
fortuna, nihil operabit̃, qa als ad eũ ꝯmodũ spectabat. ad quod
posset replicari, sed nõ instabo, qa cõis opi. est cũ Bart. in d. l. si is,
qui ſm q̃ cõsuluit Cor. cons. 23. Vr̃, col. pen. lib. 2. & cons. 38. col.
antep. eo. lib. Habes itaque ex præmissis, qñ cõductor teneatur
ad

ad pensionem,tpe pestis,vel alterius aduersi casus.¶ Sed pro ple
niori intelligentia, qa s. traditæ sunt q̃ plures fallentiæ ad regu-
lã negatiuam,quæ est ꝙ suscipiens in se periculũ, uel renuncians
oĩbus exceptionibus,non teneatur de casu,nisi in casib.expres-
sis in dictis fallentijs.Nunc illi casus,& generalis cõclusio, ꝙ pe-
riculum aduersi casus spectet ad conductorẽ uel emptorẽ, reci-
piunt, q̃ plures restrictiones.¶ Prima restrictio, nisi culpa aduer
87 sarij obuenerit† casus.l.2.C.de nau.fœn.l.qui officij.§.fi.ff.de con
trahen.emp.quas leges dicit Ro.uedidisse octo ducatis in singu.
435.exord. Tu scis,ꝙ quis.Si pestis ergo insurgeret culpa locato-
ris,remissio deberet fieri ↄductori,ẽt ꝙ perceptionem conduxis-
set,facit tex.in l.si merces, §.culpæ. ff.loc.ubi Bart.& alij notant,
88 † quòd si conductor propter inimicitias locatoris damnum pa-
tiatur,sibi tale damnum debet a locatore resarciri,prout ẽt con
suluit Soc.cons.70.instrumentum identitatis,col.2.lib.3.¶ Scda
restrictio, nisi facto aduersarij suscipiens in se casum incidat in
89 periculũ.† Quod intelligo, ut ista restrictio differat a præcedẽti,
etiam si factum aduersarij sit iustum, & a culpa remotũ. Exẽpli
gratia,locator iustè bellũ mouet, uel ei mouetur iniustè, cuius
belli occasione conductor danum patitur: huius certè dãni ha-
benda est rõ,ẽt ꝙ cõductor perceptionem conduxerit, ſm Pau.
de Ca.post Bar.in d.§.culpæ.Bar.in l.cotẽ ferro,§. qui maximos.
ff.de pub.& in d.disput.inc.Publicanus quidam. & Pet.de Anc.
90 cons.414.Viso instrumento, † nam si tui occasione ego iniurier
ab aliquo,ↄ te mihi datur actio ad damna,l.nam & Seruius.ff.de
91 neg.gest.† Et ibi no. ꝙ si unus ex plurib. captiuis fuerit relaxatus
cum pacto redeundi,& ꝓ omnib. taleam conuentam afferendi,
& contingat,ꝙ non reuertatur, & alij compellantur pro eo sol-
uere, certè ↄ ipsum eis cõpetet actio negotiorum gest. ẽt ꝙ esset
indebitè captiuatus,quia ꝑ eius factũ coacti sunt soluere. & il-
lũ tex.reputat unicũ in iure Bal.in c.ex rescripto. col.j.de iureiu.
92 Et per illã leg.determinat ibi Bar.quem alij sequũtur,† ꝙ captus
pro represalijs ꝑ factum cõis, habet ius repetendi quæcunque
expendit ab ipso cõi.& idem dicit Bar.in l.2.§.fin.ubi Mod.ff.de
uer.ob.& in trac.represaliarum.& Pan.cons.21. In qõne,quæ ad
præsens.lib.2.vbi infert ad aliam pulchrã qõnẽ,q̃ tu ipse uideas.
93 Et per illã leg.decidit Pan.cons.60.Qm̃ satis abunde.lib.j.† ꝙ fi-
deiussor coactus soluere indebitum per iniuriam & uiolentiam
superiorum habet regressũ ↄ principalem,quia talis uiolentia
processit facto ipsius principalis. Et dicit Bart.in l.creditor.ff.de
94 sol.& in trac.de Tiran.† ꝙ debitor coactus ꝑ iniuriam credito-
ris alteri soluere, ope exceptionis consequitur liberationem,se-
quitur Anc.cons.64.In causa,quæ uertitur. Alex.cons.57.col.fi.
lib.j.Et no.dixit Cor.cons.12.Licèt diffusè,col.3.lib.4. ꝙ tale fa-
ctũ hr̃ pro culpa,ẽt ꝙ culpa careat.Et idem dixit Corn. cons.23.
Vr̃.lib.2.adducens Bal.in c.j.§. ad hæc, de pa.iur.fir.ubi conclu-
95 dit,† ꝙ uenditor gabellæ censetur promittere datiarijs nihil fa-
cere,ꝑ ꝙ impediatur gabellæ ex actio, & idem firmat Cor.con
96 si.38.quãuis,col.pe.e.lib.¶ Tertia restrictio, † si locator, uel ven
ditor põt casum occursum amouere,& non uellet,tunc condu-
ctor,qui suscepit in se periculum,non teneretur de casu.l.si fun-
dus.ff.lo.per quem ita decidit Bal.in l.si ea lege. C.de usu.Cor.in
d.cons.12.Lud.Ro.in d. cons.178. Et ideo si dñi Consules Aue-
nio.fuissent interpellati, ut includerent, uel expellerent auctio-
natorẽ pisciũ,qui pestẽ intromisit,& recusassent, ꝓculdubio da-
tiarijs restaurũ deberẽt, ẽt ꝙ in se suscepernit casum fortuitum.
97 Quarta restrictio,† si casus esset insolitus, cõductor qui suscepit
in se casum aduersamq; fortunã,de tali casu insolito non tenere
tur,ſm Bar.& *cõiter scrib.* in d.§.quæsitũ,per tex.in l.fistulas,§.fru
menta.ff.de ↄh.emp.idem tenet Bar.in l.Seio,§.medico. ff.de an
nu.leg.Bal.in l.falsus,col.pe.C.de fur.Bal.& Sal.in l.licet. C.loca.
Ang.cons.174.Præmittendum est.Ale.cons.28. in 2.dubio, lib.j.
ubi consuluit conductorẽ non teneri de casu siccitatis insolitæ,
& ibi ampliat ẽt si interueniat iurm̃, qa de tali casu non intelli-
gitur cogitatũ,& iurm̃ nõ operat̃ ultra cõsensum,ut s.dixi.idem
tenet Alex.cons.107. col.pe. li.3. ubi ↄcludit datiarijs remissionẽ
esse faciendã si occurrat pestis insolita,& extraordinaria,ẽt ꝙ in
se suscepernit casum fortuitũ.idẽ tenet Soc.cõs.122. Circa præ
sentem consultationẽ,li.4.Bar.in trac.de gabellis, q.25.2.par.al-
legans l.fi.C.de act.& obl.idem uisus est uelle Alb.de Ros.in d.§.
frumenta,Inferẽs ad statutũ Paduæ disponens, ꝙ uilla teneat̃ ad
emendationẽ dãni dati ex incendio, si fulgur de cœlo cadat, ꝑ
quẽ ignis insolitus exoriat̃,dixit uillã non teneri,ꝑ illũ tex.& idẽ
tenet Alb.in d.§.medico.sequit̃ Fel.in c.sedes,de resc. Ful.consi.
185.Factum,super quo consiliũ petitur,in ult.dubio. vbi consu-
luit,cõductorẽ molendini,q in se oẽm casum susceperit, non te-
neri si flumen mutauerit alueũ,qa de tali casu casu nõ vr̃ cogita
tũ.Idẽ voluit Imo.in l.pretia rerũ.ff.ad l.Fal.ad fi.ubi tenet,quòd
98 † emẽs frumentũ ad credẽtiã pretio, quo ualuerit de mẽse Maij,
non tenet̃ ad summã immoderatã, si eueniat caristia insolita.se-
quitur d.Ias.in d.§.quæsitũ,qđ no.quia est practicabile,& quoti-
dianũ.¶ Contrariã opi.tenent Bal.Ang.Ful.Pau.de Ca. & Alex.
sibi ipsis ↄriantes,in d.§.quæsitum,& Imo.in d.c.j. & Alex.in d.l.
pretia rerũ,in fi.ubi reprehẽdit Imo.dũ uult,ꝙ debitor post mo-
ram non teneatur ad pretium quanti plurimi ualuit frumẽtum
tempore superuenientis caristiæ,& quantũ ad debitorem moro
sum fortè Alex.melius loquitur.Mouentur oẽs isti per tex.in d.
§.frumenta, quem dñt facere pro hac secunda opi.licèt Bart.&
sequaces eum adducant pro contraria parte.difficultas ergo re-
ducitur ad intellectũ d.§.frumenta. ¶ In primis Bal.dicit ꝙ non
probat intentionẽ Bar.quia uẽditor,qui ibi suscepit in se casum
tempestatis,solùm tenetur si immoderatæ niues præter consue
tudinẽ tẽpestatis frumenta corruperint, non si niues euenerint
ſm consuetudinem regionis,quia tunc nõ põt dici casus fortui-
tus,qui stante regionis consuetudine potuit præuideri.Adde,ꝙ
si illa uerba,præter consuetudinẽ regionis, ad corruptionẽ fru-
menti ẽt referantur,prout referenda uñr,cum nõ sit uerisile,ꝙ
in regione esset consuetudo, ꝙ frumenta a niuibus corrũperen
tur,tunc nullo modo ibi probabitur opi.Bar.imò retento, ꝙ di-
cat casus fortuitus ẽt ille,q est consuetus euenire, esset ibi casus
pro opi.ↄria,qa decideretur ibi uenditorẽ, q suscepit in se peri-
culũ,teneri de insolita corruptione frumenti,non de solita. Cu
ius ↄriũ esset dicendũ retenta opi.Bar.& sequaciũ.Ideo Sal.in l.
licèt,ad fi.C.loc.circa illũ tex.dixit,ꝙ venditor,qui suscepit in se
casum tẽpestatis,intelligitur suscepisse casum notabilis tẽpesta-
tis,quæ reducat fructus ad exiguitatẽ,non casum modicæ & cõ-
suetæ tempestatis,& re uera iste fuit sensus Legislatoris. Mihi ta
men placet opi.Bart. non per illũ tex.sed per rõnẽ præallegatã,
quia de casu fortuito insolito non præsumitur cogitatum.¶ Ad
arg.Bal.dicentis,ꝙ oĩs casus fortuitus est insolitus, aliàs non es-
99 set fortuitus,† rñdetur ꝙ casus fortuitus põt dici insolitus, & nõ
præuisus dupl'r. Primò in specie,si & qñ debeat euenire,tñ in ge-
nere potuit præuideri, & in istis terminis loqtur Bal. Scdo mo-
do põt dici insolitus & non ꝑuisus in gñe,nec in specie, ut qa in
imaginatione suscipientis casum uerisil'r nõ cadebat. & isto mo
do ꝓcedat opi.Bar.quæ est cõis,ut patet ex ꝑmissis.Et hãc cõcor
diã tradidit Cor.cons.12.Licèt diffusè,col.2.li.4.ubi not.dixit,ꝙ
omnis casus fortuitus põt dici insolitus,d.§.frumenta,ſm vnum
intellectũ. Sed aliq sunt insoliti, q licèt in specie præuideri non
possint,tñ in gñe præcogitari potuerunt uerisil'r,ut in simili di-
citur in l.qui iure militari.ff.de test.mil.Aliqui uerò sunt insoli-
ti in superlatiuo gradu,& isti sunt,de quib.in genere, nec in spe-
cie, suscipiens in se casum non præsumitur cogitasse, meritò ad
istos non extenditur pactũ.Sicut in simili dr̃ per d.Ant.de Butr.
Imo.Pan.& Cano.in c.cũ contingat,& in c.Quintauallis,de iu-
100 reiu.ꝙ iurãs non ↄuenire† laudo rõne alicuius lęsionis,nõ ꝑsu-
mit̃ cogitasse de enormissima lęsione,& ista est optima ↄcordia.
101 ¶ † Sed pũctus est posse discernere,qs dicatur casus insolitus,de
quo non ꝑsumitur cogitatũ,Bar.in d.§.Seio,dicit ꝙ ille dr̃ casus
insolitus,q nõ solet semel euenire in mille annis. Quæ verba cũ
misterio posita arbitratur Dec. cons.7. col. pen. sed d.Alex.in d.
cons.108.dixit Bar. loq exẽplificatiuẽ, & propterea illud exẽplũ
non restringere.l.dãni infecti,§.fi.ff.de dam.infe. vnde cõcludit,
ꝙ ille dicatur casus insolitus,q non solet cõiter cõtingere. & de
isto non ꝑsumitur cogitatũ,ſm eũ.Cor.aũt in d.cons.12.dixit in
proposito,casum dici insolitũ.q euenit præter oẽm uerisimilitu
dinẽ & cogitationẽ prudẽtis uiri,licèt forte a prudentissimo, &
diligentissimo pręuideri & imaginari potuisset,ut in casu suo,ꝙ
Florẽtini occiderint Legatũ Cardinalem, uel ꝙ Turca ueniret
Romã.¶ Br̃ in hoc puncto pñt pl'a trutinari, si casus sit inaudi-
tus,est expeditũ ꝙ de eo nõ pręsumitur cogitatũ:si uerò talis ca
sus quandoq; euenit,sed non in illa regione,& tunc ẽt de eo nõ
præsumitur cogitatum, qa utrum sit casus solitus, uel insolitus,
ad consuetudinem regionis recurrendum est,ſm glo.in d.§.fru-
menta.Si uerò sit casus,qui euenerit quãdoque in regione, tũc
inspiciendũ est a quanto tpe euenerit.Dec.in alleg.cons.7. vide-
tur uelle,ꝙ requiratur ꝙ a mille annis non euenerit, nisi semel.
Alex.vt s.dixi,tenet satis esse,ꝙ cõiter nõ soleat euenire. Credo,
ꝙ dicatur casus insolitus, de quo cogitatum non præsumitur,si
rarissimè soleat euenire,vt est de mente Bar.in d.§.medico, dum
inter casus insolitos enumerat immoderatas niues. & idem uo-
luit Cor.cons.182.in hac consultatione,col.4.lib.4.dũ pluuiam
insolitam computat inter insolitos casus, de quibus cogitatum
102 non præsumitur,si rarissimè in regione soleat euenire.† Dicitur
aũt rarissimè casus euenire,si in centũ annis non eueniat,nisi se
mel ſm eundem Cor.cons.23.Vr̃,col.pe.lib.2.& Soc. consi. 123.
lib.4.eum casum rarissimè putat euenire,si a longissimo tpe ui-
103 sus non fuit,& sic qui ab annis 40.non euenit.† Tempus.n.lon-
gissimum dr̃ tẽpus anno.40.ut no.in rub.C. de præscr.lon.temp.
104 ¶ † Credo tñ,ꝙ iudex debeat arbitrari tempus consideratis qua
105 litatibus & circunstantijs casus fortuiti.† Quid enim si a 10.an-
nis remotissimus Persarum Rex uenerit cum maximo exercitu
ad depredandam Galliam,& con tingat, ꝙ iterum hoc an no re-
uertatur,& multa damna inferat, existimabit ne iudex istum ca
sum solitum,& de eo a cõtrahentibus cogitatum? Videretur ex
præmissis ꝙ sic,quia a pauco tẽmpore euenerat.Ego tñ arbitra-
rer contrarium,consideratis circunstantijs, & qualitatibus hu-
ius casus.Quis enim existimasset,tam remotissimum Regem,ẽt
quòd

quod semel in Galliã irruperit, arma mouere ꝯ Christianissimũ Francorũ Regẽ? Certè nemo, cõsiderata locorũ distãtia & inui-
106 ctissimi Frãcorũ Regis potẽtia, † ꝯ cuius uexilla nemo debet sibi honore præsumere, teste Bal.consi.217. Ego puto, ꝙ ab iniusta
107 sñia, lib.3: Est.n.vera conclusio, † ꝙ vbi lex dicit agẽdũ esse ſm verisimilitudinẽ, tunc ad arbitriũ iudicis oportet recurrere, qui arbitrabitur vtrũ sit verisile, uel ne, ſm Car. in cle.cãm, uer.verũ.in j. no.ꝑ illũ tex.de ele.& vbi tps nõ est determinatũ, relinquitur arbitrio iudicis.l.j.ff.de iu.deli.cũ solitis concor. Vera igitur sit opi. Bart. & cõis, ꝙ suscipiens in se casum, non intelligitur suscepisse
108 casum insolitum.¶ Sed hic alia dubitatio ꝓponit.† Pone, ꝙ cõductor susceperit in se oẽm casum fortuitũ, tã preuisum & cogitatũ, ꝗ nõ ꝑuisum & non cogitatũ, an tũc teneat ẽt de casu insolito? Reperio Cor.in d.consi.24.li.2. dicentẽ, ꝙ si occurrat casus, de quo nullus, ꝗuis prudẽtissimus cogitasset, ꝯductorẽ nõ teneri. Nec ob.verba pacti, ꝗ nõ præuisum, & nõ cogitatũ, ꝗa sunt intelligẽda de casu nõ ꝑuiso, & nõ cogitato, a uiro prudẽti, non de casu nõ ꝑuiso ẽt a prudẽtissimo.¶ In ꝯrĩu tñ facit doc. Bar. in l.
109 si de certa, C.de trãs.& in l.cũ Aquiliana.ff.e.ubi vult, † ꝙ si dicatur in spẽ, ꝙ trãsactio trahat ẽt ad incogitata, tũc oĩa ẽt nõ ꝑuisa includunt. Nisi dixeris, ꝙ decisio illa Bar.in d.l. cũ Aqliana, rectè intellecta ꝓbat distinctionẽ Cor.nã inquantũ Bar.ibi vult, ꝙ cõpromissum, uel trãsactio cũ clausula, ꝙ ẽt ad incogitata trahat, cõprehẽdat ẽt ea, de quib. nõ erat lis: talis decisio sanè debet intelligi, uidelicet de his, de quib. nõ erat lis de ꝑñti, poterat tñ ꝓbabiliter moueri, nõ aũt trahi debet ad ea, de quib. lis esse nõ poterat ꝓbabiliter.i.ad ea, ꝗ liqda erãt & decisa, ꝗa de illis ẽt prudẽtissimus in gñe nõ cogitasset, ſm d.Ias.in l.j.col.2. ff. de transa.
110 ¶ † Itẽ dubitari põt, qđ si als ad eũ, q suscepit in se aduersam fortunã, spectabat periculũ casus fortuiti, an teneat de casu insolito? Vr̃, ꝙ sic ut pactũ aliqd operet.l.si qñ.ff.de le.j.¶ In ꝯrĩu facit, quia satis est ꝙ aliquid aliud operet, aut ꝙ teneat de casu ẽt obueniẽte culpa locatoris.l.qđ officij.§.fi.ff.de ꝯhen.emp. & s dixi.
¶ Venio ad conductores operarũ. Et primò qro. An Doctores,
111 † qui isto anno nõ legerũt ꝑp pestẽ, debeãt habere integra stipẽdia, au ꝓ rata tpis, quo legerũt? Vr̃ ꝙ ꝓ rata tpis tñ. Nã ꝯductori datiorũ, & ꝑdiorũ remissio debet, vt s.ꝯclusum fuit. Ita ꝯductori operarũ salariũ remittẽdũ dicamus.¶ Scđò, quia intuitu labo
112 ris salariũ ur̃ Doctorib.debitũ, labor † aũt ad tps diuisionẽ recipiũt.l.Seio.in prin.ff.de ann.leg. ergo pro rata tpis salariũ debit, bñ facit tex.in l.j.C.de re mil.lib.12. per quẽ decidit ibi Bart. ꝙ si
113 miles † casu ab hostib.capiat, ꝯsequi nõ dẽt salariũ durãte tpe captiuitatis, ꝗa non seruiit. Et per d.l.Seio, infert Bal.in l.j. C.de le. ꝙ si Doctor debeat duas sedes regere, & non regat nisi unã, uel dẽat legere per annũ, & nõ legat, nisi per sex mẽses, ei non debetur salariũ, nisi ꝓ rata laboris, & tpis. Imò idẽ Bal.in l.ædẽ. col.3. C.loc.tenuit, ꝙ doctori, ꝗ legit per sex mẽses tñ, nihil debeat. Et idẽ dicit in medico ꝯducto ad medẽdũ, ꝗa unus casus tñ põt valere, quantũ mille.¶ Tertiò facit ꝓ hac parte tex.in l.si vno.§.itẽ
114 cũ qdã.ff.loc. † vbi uectori impedito nauigare casu fortuito, integra merces totius nauigationis nõ debet, & soluta repetit, licèt per eũ nõ steterit, quominus nauigaret. ¶ In ꝯrĩu, ꝙ debeantur Doctoribus integra salaria, ur̃ casus, in l.q operas. ff.loca.& in l.j. §.diuus.ff.de ua.& extraor. co. ubi dr̃, ꝙ q operas locauit totius tpis mercedẽ hr̃e dẽt, ꝗa ꝑ ipsum nõ stetit quominus operas prẽstet. Ad idẽ facit tex.in l.pe.& fi.C.de ꝯd.cau. ubi dr̃, datũ ob cau. aduocationis nõ repeti, si casu Aduocatus ꝓhibeatur operas ꝑstare, & in l.3.C.de agẽti.in reb.& in l.si quis.C.de pro sacro.scri. li.12.& in l.fi.C.de dome.& ꝓtect.lib.12.¶ Quid tenẽdũ? Istã qõnẽ format Bar.in d.§.diuus.& ꝯcludit salariũ integraliter deberi pro toto anno, per iura ult. loco allegata.& ante eundẽ decidit Inn.in c.ꝑp sterilitatẽ, de loc.& ibi Imo.dicit ita cõiter tenere Legistas & Can.& ita cõsuluit Dec.cons.70.per totũ. Hinc dicit gl.
115 in d.§.diuus, † ꝙ si pendente anno moriat Doctor vel Aduocatus, ꝙ hæredib.debet salariũ totius anni. Et idẽ dixit Bal.in l.j.C. de suff.& d.Ias.post alios in l.diem functo, col.9. ff. de off.asses. Et eadẽ rõne si prætor moriat, debebitur heredib.integrũ salarium totius anni. Et ſm Bar.Ang.Bal. & cõiter alios, in d.l.diẽ functo, & Bar.in d.l.fi.C.de dome. & ꝓtec. ibi idẽ concludit in hæredib. assessorũ, quib.datur actio ꝯ ptorẽ ꝓ toto anno. Et ista est uerissima sñia, ꝗ clarior apparebit ex resolonib.ꝯriorũ. ¶ Nõ ob.ergo, ꝙ ꝯductori ex natura ꝯctus fieri dẽat remissio, ꝗa ueteres nõ crediderũt inter Doctorẽ, Aduocatũ, prætorẽ & siles locationẽ, &
116 cõductionẽ esse, sed magis operã bñficij loco ꝑberi, † & id qđ datur, ad remunerãdũ dari, & ꝓinde honorariũ appellari.l.j.§.j.ff.si
117 mẽs.fal.mo.dix.† Absit.n.ꝙ honoris ꝯsecutio dicat operarũ locatio, & ꝙ ꝓbitas animi, & intellectus lucrari possit, maximè nr̃a legalis sapiẽtia, ꝗ ꝑtio nũmario, neq; estimari, neq; ꝑtio debet dehonestari.l.j.§.ꝓinde.ff.de var.& exor. cog. Et iõ Iurecõsultus in d.l.q opas, §. Aduocati.distinxit Aduocatos a locatorib. vt ostẽderet, ꝙ Aduocati nõ dñr locare opas.¶ Ad ſm rñdet, ꝙ salariũ, seu honorariũ nõ debet doctori & silib.intuitu laboris tñ, sed ꝑp probitatẽ intellectus principal, nã si ꝑp laborẽ principal dẽret, uera esset ꝯria ꝓpositio d.§.itẽ cũ qdã.nã uectori, & silib.merces
118 debetur ꝑp laborẽ tñ. Et ideo si certũ salariũ † fuisset promissum artifici ꝓ domo cõstruẽda, & pictori ꝓ domo de pingẽda, & ꝑp pestem aufugeret, non deberet sibi integrũ salariũ, sicut nec vectori. Et si tu opponas de rõne.d.l.qui operas, videlicet ꝙ per ipsum nõ stat, &c. Rñdeo, aut non stat ꝑ locatorẽ operarũ, sed per cõductorẽ, & ꝓcedit illa rõ. Aut nõ stat ꝑ locatorẽ, nec ꝑ cõductorẽ, sed ꝑ casum fortuitũ, & procedit præmissa distinctio. Aut merces debetur ꝑp laborẽ, aut ꝑp probitatẽ intellectus principaliter, ſm Bar.in d.§.itẽ diuus, & gl.in d.§.itẽ cũ quod l. In his.n. quæ honoris bñficij remunerandi gratia præstant, largior sit interpretatio, ꝗ in onerib.& operib.mechanicis, l.si longius.§.fi.& l.sed si susceperit.§.libertus.ff.de iud & l.falsa.§.fi.ff.de cõd.& demon.ꝗ iura ad hoc allegat Bal.in l.j.C.de suffra.¶ Non ob.decisio Bal.in d.l.ædem, ꝗa ꝓcedit qñ stat per Doctorẽ, quominus legat ꝑ integrũ tps, ut quia sibi placet uacare, ab amica fortè munere legendi reuocatus, ſm Dec.in d.consi.70.col.fi.ideo si Do-
119 ctor legens † se absentet tpe lecturæ absq; licentia superioris, nõ debet habere salariũ, ſm Bal.in auth.habita, C.ne filius pro pat.
120 col.8.¶ Sed pone, † ꝙ diu perduret pestis, ita ꝙ nõ solũ ꝑ annũ, sed ẽt ꝑ bieniũ Doctores impediãtur legere, an ꝓ uno anno tm̃, aut ꝓ toto tpe, quo durabit pestis consequatur salariũ. Vr̃, ꝙ pro toto tpe, quia militant rõnes præallegatæ, cũ ꝑ eos nõ stat, & ꝗa propter ꝓbitatẽ ingenij debet, Bar.in d.§.diuus, mouet dubitationẽ, & rñdet distinguẽdo. Aut erat una ꝑstatio faciẽda ꝓ toto tpe, & ꝓ toto habebit salariũ. Aut erat faciẽda præstatio annua, & tunc ꝓ eo anno tm̃, quo Doctores inceperunt legere, ꝑ tex.in l.post duos.C.de aduo.diuer.iudi. Nã si doctorib. sit promissum certũ salariũ ꝓ quolibet anno, tot censentur obligationes, quot sunt anni, ſm eũ. Et sic in effectu vult, ꝙ si ꝓ trib.annis sit cõstitutũ salariũ triũ milliũ ducatorũ, ꝙ dicatur una obligatio, & una locatio, & ꝯñr debeatur integrũ salariũ omnium triũ annorũ. Si verò sint ꝓmissa mille ꝓ quolibet anno, debeatur salariũ illius anni tm̃, quo legere incẽpit. Idẽ firmãt Bal.& Sal.ĩ d.l.post duos, & Sal.in l.sed addes.§.fi. ff.loc. ¶ Qđ ultimũ declara ꝓcedere, si salariũ, & ꝑstatio sit diuisa ꝑ annos, ut in exẽplo ꝑmisso, secus si salariũ sit unicũ, & ꝑstationes diuisæ. Exẽplũ, si doctori sit cõstitutũ salariũ triũ milliũ duca.ꝓ integro tpe totius locationis, & postea sint diuisæ ꝑstationes ꝑ annos uel menses, tunc una esset obligatio, & salariũ ꝓ toto tpe deberetur, ar.l.lecta. ff. si cer.peta. ¶ Scđò declara ꝓcedere, nisi doctor sit cõductus ad legẽdũ vnũ uolumẽ, putã Infortiatũ: isto casu, ꝗa obligatio limitatur respectu certi facti, una erit obligatio.l.in lege.§.locaui.ff.loc.ſm Bar. in d.§.diuus, sequr d.Io.Bap. de S.Seuer.in l.diẽ functo, in 10.q. ff.de of.asses.¶ Tertiò declara ꝑmissa oĩa, si oblo legendi erat restricta ad locũ, in quo ꝑp pestẽ legere impediunt. Secus si Doctores sint cõducti ad legẽdũ in loco, ubi nunc uigeat pestis, uel alibi, ubi placuerit Reip. Auenio. Nã isto casu, si nõ deputet doctorib.alius locus ad legẽdũ, cũ tunc non stetit per eos, nec ꝑp casum, sed ꝑp factũ eius, qui debet salariũ nõ assignãtis aliũ locum idoneũ, debebitur indistinctè doctorib.salariũ ꝓ toto tpe.d.l.qui operas, & l.si in lege, §.si domus, & l.dñs horreorũ, §. fi.ff.loc.ſm Bar.post gl.in d.§.itẽ cũ quidã, & Dec.in d.cõs.70.col.pe.¶ Quartò declara ꝓcedere, si ꝑp casum nõ inceperũt anno illo legere, secus si licẽtia superiorũ distulerint initiũ legendi, & interim sup-
121 uenit pestis uel guerra, isto casu studiũ habetur ꝓ inchoato, † ꝗa Doctores dñr legere eo tpe, quo uacat de licẽtia superiorũ, ſm Bar.in l.hac lege, per illũ tex.C.de proxi.sacro.scrin.lib.12. Bald. in d.auct.habita, col.8.& in l.si ea cõdõne.C.de ꝯdi.inser.¶ Quinto declara, ut procedat si doctorib. promissum fuit annuũ salariũ simplr, secus si promissum sit ẽt tpe pestis & guerræ, ꝗa tunc eis debetur salariũ ẽt ꝑ eo anno, quo legere non inceperũt: aliàs pactũ esset frustratoriũ, qđ non est dicendũ, ſm Bar. in l.sed & si quis.§.qsitũ, ff.si quis caut.& dixi, s. Et ita Respublica Auenion. conuenit mecũ, aliàs non uenissem ad legendũ ꝑp casum pestis,
122 † quẽ intellexerã frequẽter occurrere in regione hac, alioquin amœna, & admodũ pacifica, ac ẽt (vt arbitror) saluberrima, si me
123 liori uteretur regimine. Sed hic quæro, † quid si unus ex doctoribus pendẽte peste, iuerit ad legẽdum in uniuersitatẽ Valentinã, uel aliò, an debeat habere salarium ab uniuersitate, a qua discessit ꝑp pestẽ pro toto anno, uel toto tpe, modo quo s.conclusum fuit? Et idẽ punctus formari põt in aduocatis, assessoribus, & similib. Breuiter cõcludendũ puto, ꝙ non debeat cõsequi salariũ eius tpis, quo præstitit operas alteri uniuersitati, per tex.in l.sed addes.§.fi.ff.loca.& in l.diẽ functo.ff.de offi.asses. vbi Bar.assignat rõnem, quia qñ doctor non præstitit alteri operas, lex fingit eum legisse, ex quo per eum non stetit. Sed qñ se cũ alijs ad legendũ collocauit, lex non põt fingere, cũ nemo possit duob.dominis seruire.l.nemo.C.de offi.asses.& super impossibili lex non fingit, ut per Bar.in l.si is, qui ꝓ emptore, ff.de usuca.per tex.in §. †.minorem, Inst. de adop. Vel ea põt esse rõ, quia cessat interesse doctoris, cũ ab alio mercedẽ acceperit, vt dr̃ in §.fi.nam ẽt doctores agũt ad interesse.l.ex conducto.ff.lo. ¶ Sed suboritur dubiũ.
124 † Quid si doctor legit alibi pro minori salario, an residuum consequi poterit a primo, cui propter pestem non præstitit operas? Bal.Pau.& cõiter Docto.in l.diem functo, ff.de offic.asses.concludunt ꝙ possit consequi a primo, quãto minus consecutus fuit a

secundo,arg.l.si qs a socio.ff.ꝓ soc.& l.ꝑdia.ff.de act.emp.Sed re
colēdæ memoriæ do.Lanc. Dec. fuit in ꝯria snia, quia si Doctor
seruiuit alteri,nō pōt fingi per legē,ꝙ duob.seruierit. d.l.nemo.
cum ergo cessat rō assignata per Bar.cessare debet ēt dispositio,
vulgata l.adigere.§.quamuis.ff.de iurepat.& sic est necesse fate-
ri,ꝙ ista decisio non est uera,aut ꝙ rō Bar.est falsa. ¶ Ego nō di-
scederē vllo pacto ab hac decisione cōiter approbata,quā com-
125 probo,†arguendo de tpe ad rē,qđ est ualidissimum, arg.l.miles
ita,ff.de testa.mil.Sed pro rata tpis, quo uacauit pp pestē, anteq̃
alibi legere inceperit,oēs concedunt salariū sibi a primo deberi,
ergo ēt debebitur ꝓ rata rei.Secundò corroboro, quia tex. in d.
§.fi.ad hoc, ut sibi non debeatur salariū pro tpe impedimēti ca-
sualis,exigit ꝙ impeditus operas præstare non receperit merce-
dē ab alio:unde si nihil recepisset Doctor, uerū esset a primo to-
126 tū salariū deberi. Ergo idē de parte dicā, † arguendo de toto ad
partē.l.quæ de tota.ff.de rei uen.¶ Ad ꝯriū rn̄deo, ꝙ licèt cesset
rō Bar.tn̄ militat rō interesse, unde non debet cessare dispositio,
ex quo vna ex duab.rōnibus permanet.§.affinitatis,Inst.de nup.
vel fortè ꝯcordari pn̄t opiniones distinguendo. Aut doct. ꝓmi-
sit operas ꝓ tpe,quo erit impeditus eas primo præstare,& tūc ꝓ-
cedat cōis opinio. Aut promisit operas secundo usq; ad certum
tempus simplr,& tunc procedat opinio d.Lancel.Rō diuersita-
tis est,quia primo casu promittēdo operas pro tpe impedimen-
ti tm̄,non censetur Doctor discedere a primo ꝯctu,cum cessan-
te impedimento,uelit præsto esse ad seruiendū primo. Secundo
casu promittendo vsq; ad certū tps simpliciter cēsetur uelle di-
scedere a primo ꝯctu, cū non sit possibile si cessaret impedimen
tum eo tpe,quo promisit secundo,ꝙ eo casu vtroq; eodē tpe ser
uire posset,d.l.nemo. Sit ergo doctor cautus, nec alteri promit
tat,nisi pro tpe impedimenti, aliàs perderet residuū salarij. Imò
si cessaret impedimētum,teneretur alteri ad interesse,quia ꝑ ip-
sum staret quo minus utriq; operas præstaret. l.aduocationis.C.
de condi.ob cau.l.2.C.loc.& tenet expresè gl.in d.§.idem cum
127 quidā.¶†Sed qd si a secundo maius salariū consequatur,q̃ a pri-
mo, an s̄. plus teneatur doctor dare primo stipulatori? Vr̄ ꝙ sic,
quia qui in uno grauatur,in alio debet alleuiari.l.eum qui.ff. de
iureiu. Sed primus tenetur doctori resarcire quanto minus con
sequitur a secundo,ergo æquum,vr̄,ut primo debeatur remolu-
mentū quanti pluris facit tex.in §.illud,Instit.pro soc. & in l.ſm
naturā.ff.de reg.iur.¶ In ꝯrium facit, quod decidit do.Io.Baptis.
de S.Seuerino in d l.diem functo,q.16. ubi vult ꝙ hæredes præto
ris nullum ius habeant in s̄.pluri,quod consequuntur assessores
ab altero prætore,cū quo mortuo primo se collocarunt. Nisi re
spondeas,ꝙ decisio ista de assessoribus ideo procedit, quia mor-
tuo primo prætore assessores sunt liberi ab obligatione præstādi
operas.d.l.diem functo, propterea pn̄t eas alteri ꝓ arbitrio pro-
mittere.Secus in Doctoribus impeditis legere pp pestē,qui non
pn̄t absolutè operas alteri promittere, ut s̄. dixi. Secundò facit,
quia industria & diligentia Doctoris, q noluit stare ociosus,de-
bet sibi & nō alteri ꝓdesse.l.j.C.de palud.Quid tenēdum? Ego di
cerē,ꝙ Doctor non teneatur dare illud s̄. plus primo stipulato-
ri,quia diligentia sua debet sibi prodesse, & quia nō interest pri-
mi petere illud supra plus pro illo tpe.Sed ad supra plus,qđ ces-
sante impedimento pestis fuit Doctor cōsecutus, dicerem eum
teneri,vel ad interesse in electione primi.d.l.cum similib.C.de lo
128 ca.¶ Insuper dubitatur,† quid si Doctores potuerunt pendente
peste cum eodē.uel maiori salario legere in alia uniuersitate, &
noluerunt,an tunc debeant habere salariū a primo? Glos.quam
cōiter sequuntur Doct.in d.l.diem functo,in assessoribus determi
nat, ꝙ nihil tunc petere, & consequi debeant a primis prætoris
hæredibus:quia paria sunt,ꝙ operas alteri locauerint, uel per ip
sos steterit quominus eas locauerint.quæ rō idem uidetur con-
129 cludere in Doctoribus.Sed in contrarium facit,† quia nemo co
gitur mutare suum creditorem.l.si mandato.ff.mand.post prin.
propter quam rationem Ludo.Rom. in d.l.diem defuncto, te-
130 nuit ꝯ gl.& sequaces.Et pro ista opinione facit, quia† nemo cō-
pellitur acquirere ad utilitatem sui creditoris. l.qui aūt,in prin.
ff.de his quæ in frau. cred. ¶ Et ita tenendo non obst. decisio gl.
in d.l.diem functo, quia loquitur in assessoribus liberis totaliter
ab obligatione præstandi operas pp mortē prætoris.Nos loqui-
mur in Doctoribus non dissolutis ab obligatione legendi pro-
pter impedimētum pestis. Et si replicaueris, ꝙ istud diuersificat
factū,non aūt reddit rōnem diuersitatis. Rn̄deo,ꝙ ex hoc resul-
tat clara diuersitatis rō.Nā quia assessores liberi sunt ab obliga-
tione,videbatur,ꝙ hæredes prętoris ēt liberi esse deberēt ab obli
gatione pręstādi salariū, ꝯriū tn̄ statutū fuit in d.l.diē functo. &
quia grauant̄ hæredes prętoris præstare salariū pro toto tpe,re-
leuātur in alio,ꝙ si assessores,vel alteri seruiant,uel seruire recu-
sent,possint cōpēsare cū salario præstando id totum, qđ assesso-
res cōseq potuerūt ab altero,arg.l.eū qui,ff.de iureiu.quæ rō ces
sat in Doctoribus, q debēt semꝑ esse parati seruire cessāte peste,
cuius obligationis rōne cōsequunt̄ sua stipendia ꝓ tpe pestis.Si-
cut.n. Doctores pp pestē non possent inuito primo a ꝯctu disce-
dere,ita ēt ipsi non debēt inuiti cōpelli a ꝯctu discedere, & obli-
131 gationē cōmutare. ¶ Itē alia occurrit dubitatio. † An primus,
cui Doctores non pn̄t ex cā pestis operas præstare,possit alteri il-
las operas cedere? Breuiter, aut Doct.promiserunt legere in cer-
to loco,aut ubi placuerit. Primo casu, quia oblatio faciendi est
restricta ad locum, certum est ꝙ non potuerit compelli alibi le-
gere,l.3.§.Iulianus,ff.de eo quod cer.lo. ſm Dec. consi.70. col.1.
Secundo casu recurrendum est ad doctrinam Bar.in l.si non sor
tem,§.libertus,ff.de condi.indeb. ¶ Vltimò iuxta p̄missa quæro.
Quid si in ciuitate superuenerit falsus rumor pestis, & pp hunc
falsum rumorem Doc.cessauerit a lecturis,recesserint scholares,
mercatores & alij non accesserint ad ciuitatem, an talis falsus ru
mor debeat nocere gabellarijs & cōductoribus,an locatoribus?
Credo,ꝙ debeat nocere locatoribus,& fieri debeat remissio cō-
ductoribus ac si uerè pestis viguisset in loco, quia sufficit timor,
pp quem idem successit effectus,l.3.§.armis deiectum,& §.perin
de,ff.de ui,& ui arma.duo.n.sunt tpa,s.tps sanitatis, & tps pestilē
132 tie.Tps aūt,quo dubitatur,†an uigat pestis,uel sanitas,accedere
debet tpi pestifero magis q̃ sano,quia ad prouidendum inspicere
debemus quod est tutius,l.generaliter, §.si homini libero, ff.de
statulib.sicut dicimus ꝙ est dare tps pacis,& tps belli, & treugæ,
133 c.1.de treu.& pac.† Tps autem, a quo dubitatur de bello,dr̄ ac-
cedere potius bello quam treugæ aut paci,quia peior est bello ti
134 mor ipse belli,ſm Sene.in tragedijs,& suspicio† hr̄ pro bello,arg.
l. Pedius,in prin.& l.1.§.si suspicio,ff.de incen.rui.nauf.ꝑ quæ iu
ra consuluit Pe.de Anch.cons.88.Præmissa facti serie,gabellarijs
esse faciēdam remissionem pp damna passa ob timorem belli ac
si uerè gestum fuisset bellum. Nam ſm Cic. in oratione pro Cn.
135 Pompe.†in vectigalibus non solum aduentus mali,sed ēt metus
ipse affert calamitatem.Nam cum hostium copiæ non longè ab
sint,ēt si irruptio nulla facta sit, tn̄ pecora relinquuntur,agricul
tura deseritur,mercatorum nauigatio,& itineratio conquiescit,
quare sępe totius anni fructus uno rumore periculi & uno terro
re belli,uel pestis amittitur.Et hæc de quartò speciali dixisse suffi
136 ciat.¶ Quintò pestis excusat a residentia.¶†Nam pp pestem li-
cèt recedere a bn̄ficio,ſm Host.in Summa,de cle.non resi.§.fi.&
137 probat̄ in c.ad supplicationē,de renun.in arg.ubi dr̄, ꝙ si p̄latus
tutè morari nō possit in loco bn̄ficij,pōt illud renunciare. Et me
lius ꝓbat̄ in c.pastoralis.7.q.j.ubi pp inimicitias licitè pōt p̄latus
se absentare.Ad idē tex.in c.bonæ memoriæ.de elec. & est tex.cla
rus in cle. ne in agro, §.fi.iuncta gl.in uer.rōnabili, de statu mo-
na.q̃ ad hoc allegat Fel.ī c.accedēs, 2.uer.sexta ꝯclusio ut lite nō
cōte.& d.Ias.in l.2.§.pe.ad fi.ff.ad si qs cau.Nā q ex iusta cā disce-
dit,fingit̄ esse ī ciuitate,l.cū hr̄s,§.Sichus si hr̄di, ff.de statulib. cū
138 si.¶ Sed dubitat̄, †an liceat discedere nō obtēta licētia à superio
re? vr̄ ꝙ non,ꝑ tex.in c.relatū,de cle.non resi.per quē dicit ibi Io.
And.ꝙ nō sufficit ex iusta cā petere licētiā recedēdi nisi impetre
tur. ¶ Et si dicat̄,ergo superior poter semꝑ impedire recessum li-
139 citū.Rn̄det̄ succursum esse ei, cui indebitè denegat̄ licētia ꝑ re-
cursum ad superiorē,q exigente cā poterit cōpellere p̄latū,ut p̄-
140 stet licētiam discedēdi.arg.c.nullus,de iurepa.¶†Et ꝙ reqrat̄,ꝙ
petat̄ licētia & obtineat̄,ur̄ tex.in c.cū ex eo,de elec.lib.6. & hoc
tenuit gl.in c.nō oportet,de ꝯsecr.dis.5.& ur̄ gn̄alis rl̄a, ꝙ ubi lex
reqrit licētiā supioris,intelligat̄ reqrere duo.s.ꝙ petat̄.Itē ꝙ ob-
tineat̄.l.2.iuncta gl.C.de in ius uoc.ꝑ q̃ ita ꝯcludit do.Ias.in §.pę
nales,col.3.ꝑ illū tex.Inst.de actio.¶ Quid dicēdum? Arbitror di
stinguēdū inter petitionem & impetrationem.Dico. n.licētiam
esse petendā,si copia superioris faciliter,& sine ꝑiculo hr̄i possit,
al̄s secus,cū tps & locus sæpe nō patiantur licētiā petere,l.1.ff.de
exerci.l. tutor,q repertoriū,ff.de administr.tuto.ſm Io.An.& Pa
nor.in d. c.relatum. ¶ Quo ad impetrationē puto indistinctè bn̄
ficiatū posse discedere subsistente cā pestis inuito & renuēte su-
141 periore,†qa ubi ꝑiculū est in mora, licitū est spreta nunciatione
ꝓcedere,in opere,l.de pupillo, §.si qs riuos,ff.de no. ope.nūcia.
Et ubi ꝑiculū est in mora aū obtentā habilitationē, licitū est ꝯ-
uenire,ꝓprio iure, ſm Fel. in c.at si clerici, §.de adulterijs, col.3.
de iud.adducit no.per Inn.in c.uenerabilē,col.2.de elc.& ita te-
nent Ant.de But.Card.& Pan.in c.inter quatuor,ꝑ illum tex.de
cle. non resid.Fel. in c.p̄terea,col.fi.de sponsabn̄ facit dictū gl.&
Card.in c.fi.ꝑ illū tex.eo.ti.vbi ꝯcludit̄,ꝙ si clericus discessit sine
licētia & iusta cā,si supueniat pestis excusat̄, ēt si monitus nō re-
uertat̄,ad residentiā.Qđ ēt tenēt Pan.& alij in d.c.inter quatuor,
& idem tenet Fel.in c. cū accessissent,col.7.de consti. ubi ex mul
142 tis probat† ꝙ ex cā necessitatis potest omitti consensus superio-
ris,uel alterius necessarius ad actum, & possem ex pluribus alijs
comprobare,sed non curo, quia iste modus implendi chartas si-
milibus & authoritatibus solet lectorem a proposito legendi di-
143 uertere & fastidium gn̄are.Et ista notanda sunt a ꝯsiliarijs,† qui
non possunt sine licentia superioris a loco discedere, l.si quis de-
curio,& ibi Bar.C.de decurio.uigente tn̄ peste poterunt non im
petrata licentia a pestifero loco fugere,per prædicta.Sed q̄rit̄, an
absentes ex cā pestis debeāt recipere fructus bn̄ficiorū suorum?
Fed.de Senis consi.246.exordiēte.De iure cōi, determinat ꝙ sic,
ꝑ tex.in c.unico, de cler. non resid. ibi,nisi corporalis aliqua ne-
cessitas eos excuset.Quæ uerba ſm Archi.Ge.& Mod.cōprehen-
dūt oē iustū impedimentū,c.hi q,de ꝯsec.dist.4.Et ſm Doc.*cōiter*,
144 est ibi casus, †ꝙ impeditus iusto impedimēto residētiam facere,

non

non solum pōt percipere fructus sui bñficij,sed ēt ratam distribu
tionum quotidianarum,& per illum tex.Io. And.Gem.& Perus.
inferunt, ꝙ non audēs morari in loco bñficij pp partialitates, si
se illis nō immiscuit,licitè cōsequitur ēt distributiones quotidia
nas,quia necessitas defendēdi corpus suum,eum cogit abesse.Et
facit quod vult gl.in c.statutum.§.j.in uer. nō audeas, de rescri.
145 lib. 6.¶†Sed istud de distributionibus quotidianis intellige ue-
rum stāte cōsuetudine,ꝙ absentes ex iusta causa eas percipiant,
prout loquitur ille text. aliàs absens non pōt petere tales distri-
butiones,quæ interessentibus tātùm debētur,c.licèt,de præben.
146 c.de cætero,de cler.non resid. ¶†Sed pone,quòd præbendæ non
sint distinctæ,sed singulis diebus dantur cuilibet interessenti tot
panes,tot uini amphoræ,& certa pecuniæ quantitas, sed non in
teressentibus nihil præstatur, an absentes ex causa pestis aliquid
percipere debeant? Videtur ꝙ nō,quia tales redditus solum in-
teressentibus debentur, & sic tanquam de distributionibus quo
tidianis iudicandum de eis, vr̄. ¶ In contrarium, ꝙ debeant eos
percipere facit, quia hmōi redditus loco præbendæ sunt,aliàs es-
set canonia sine præbēda,quod esse non pōt,ut no. in c.cum M.
Ferra.de constit.in c,dilectus,de præben.Fructus aūt præbendæ
consequitur absens ex iusta causa , uel aliàs impeditus residere,
d.c.vnico. ergo ēt hoc consequi debebit . Et ita uidentur tenere
gl.Gem.&alij in d.c.vnico.¶ Mihi placet,ꝙ si nō habeat,qui di-
scessit ex causa pestis,unde uiuat, ꝙ vsq; ad alimenta percipere
debeat tales redditus,argu.eorum,quæ not.glo. & Doc.in d.c.li-
147 cèt,de præbē.& in c.olim,de uerbo.sign. ¶†Sed dubitatur ēt,an
rector , qui curam habet animarum nullo ꝯstituto Vicario pos-
sit fugere a loco bñficij pestifero?Cōcessum.n.est curatis ex cau
sa deseruire ꝑ vicarium, c.extirpādæ.§.quia verò,de præben.& c.
cum ex eo,de elec.lib.6. Vr̄ ꝙ sic, nā ēt Rectoribus curatis mor-
bus iste non parcit,& doctrinæ,iura,& rōnes præallegatæ milita
re uidētur ēt in curatis.Nam & Petrus , & oēs discipuli pp metū
Iudæorū relicto dño aufugerunt. Et dixit Dñs,si uos ꝑsecuti fue
rint in vnā ciuitatē,fugite in aliam , Matth. 10. Et fugit Christus
in Aegyptum,ac abscondit se, & exiuit de tēplo . Et Paulus per
murum submissus fuit in sportam , Actuū 9.c. ¶ Sed in cōtrariū
facit dictum Saluatoris,Io.10. Bonus pastor animam dat ꝓ oui-
bus suis.habetur in c.tres personas. 23. q. 4. Item exēplum dedit
Christus sacerdotib. suis,vt quemad.ipse fecit, ita & ipsi facerēt,
c.significasti,de elec. Ipse aūt est verus & optimus pastor,§.ecce.
2.q.7.animam posuit pro ouibus suis,& factus est obediens usq;
ad mortē. Itē facit,quia exercitui præest,tenetur ex officio uigi-
lare pro salute sui exercitus.l.officium,§.officium. ff. de re milit.
ita officium eius,qui præest saluti animarum,esse deberet insua-
148 dere,ne animarū salus lædatur . Sic ēt † dñs tenet subditos suos
tueri & defendere ab inferentibus eis bellum . c.j.de for.fidel. in
fi.aliàs priuatur proprietate feudi,s̄m glo. & Feudistas cōiter in
149 §.fi.hic finitur lex Conra.Et† si miles armatæ militiæ in pace mi
litiam deserat , gradu deponitur . In bello idem admissus capite
150 puniēdus est. l.non omnes. §.qui pace.ff.de remilita.†Sic miles
cœlestis, si in pace curam sibi creditam deserat , a beneficio de-
ponitur.c.ex parte.c.fi.de cleri.non resid. In bello ergo pestilen-
tiæ,in quo maiori cura & diligentia opus est, si munus suæ mili-
tiæ subire detractet,duriori pœna,meo quidem iudicio, plecten
dus vr̄.d.§.qui pace. Nam pro salute animarum tot martyres co
ronam acceperūt,alij secti sunt,alij exusti, alij veneno occisi , alij
uerbera,& varia mortis gña experti. Et reperio hanc sñiam tene
re Ioan.de Imo.in d.c.fi.col.2.vbi concludit , quòd si ecclesia pa-
tiatur defectū in diuinis,absentē posse tēpore pestis compelli re-
uerti ad residētiam, allegat no. in c.pen.eo.tit.ecclesia patiente
defectum in diuinis,absentes cum licētia , & ex iusta causa redi-
re ad ecclesiam coguntur. ¶ Ad contraria s̄. allegata & similia,
quæ copiosius possent adduci, respondet Papa in c.aduersitas.7.
q.1.fugiat , qui specialiter quæritur , dum per alios sit firma salus
animarum.Secus, si gñaliter periculum omnibus immineat, &
animarum salus salua esse non possit. Dicebat enim Apostolus,
151 Quis infirmatur,& ego non infirmor. ¶†Sextò pestis excusat a
cursu præscriptionis,& sic a negligentia,ut est text.arguendo de
guerra ad pestē, in c.prima actio.16.q.3. & in c.ex transmissa, de
præscript.dormit enim præscriptio tēpore pestis,s̄m Bar.in l.ge-
neraliter,col.fi.de vsuc.Pan.& Fel.in d.c.ex transmissa. Anto.de
But.& Imo.in c.cum non liceat,eo.tit. Bal. & Ang.l.cum notis-
simi.§.imò. C. de præscrip.30. uel 40.ann. Alex.con.81. Reuoca-
tur in dubium,lib.5.Pan.consi.3.q.18.& consi.18.col.fin. & consi.
41.ad fi.& consi.57.col.pen.& consi.94.in 4.dubio.lib.2.Fel.in c.
152 accedēs.2.versi.nona conclu. ut lite non contest.† Et contra im-
peditum pp pestē postulare,uel præsentare intra tēpus determi
natum,non currit præscriptio,& ꝯñr non deuoluitur ius ad epi
scopū,s̄m Bal.in cōsi.469.Sanctissimę recordationis,lib.4.¶ Ista
conclusio de plano procedit, si ex causa pestis non reddatur ius
in loco,quia nō valēti agere nō currit pręscriptio.l.fi.C.de anna.
excep.¶ Sed dubiū est,quid si ibi reddatur ius?Gl.in cle.quādiu,
de appel. sentit ꝙ tunc pestis nō impediat cursum ꝑscriptionis,
& hoc expreslè uoluit Io.And.in c.cū dilecti,de do.& ꝯtu.exem-
plificās in vrbe Romana,in qua tpe pestis solet ius reddi.& sequi
tur d.Ant.de Butr.dicens ꝙ tpe pestis, si ius dicatur in loco,non
excusatur appellans a prosequēda applōne , sed currunt fatalia,
de quo ĵ.subiciā loco suo.Et ista ēt fuit intentio Bar. in d.l.na-
turaliter,dū se restringit ad mortalitatē anni 1348.quæ maxima
fuit.Et pro hac opin.faciunt, quæ dicentur in specialib. iudicio-
rū ¶ Sed Pan.in d.c.cū dilecti,restringit hanc sñiam,vt non pro-
cedat,qñ pestis occurrit pp uehemētē aeris corruptionē: & cō-
plexio eius,ꝯ quē ꝑscriptio currit,esset talis,ꝙ verisilr.si illuc ac-
cederet,de eius morte dubitari posset . Quā mortē debet homo
fugere quātū pōt;deinde se Dei misericordiæ cōmēdare, c.si nul
la,23.q.8.Et sic vult,ꝙ modica aeris corruptio non excuset , ubi
ius redditur in loco.Nec ēt vehemens aeris intēperies excusabit
s̄m eum,si talis sit ꝯplexio personæ, ꝙ uerisilr non debeat mor-
tē incurrere,& sequtr d.Alex.in l.de ætate.§.fi.ff.ad Treb.¶ Ego
in isto puncto considero duos casus.Primus est in pñte & cōmo
rante in loco pestifero,in quo ius redditur. Et isto casu ur̄ dicen
dum,ꝙ eū pestis non excuset, quia pōt agere, nec admittitur ad
allegandū periculū pestilentiæ, cū ꝯrio facto ibidē cōmorando
ostēdat se non timere,s̄m Bald.in trac.præscrip. in 2.par.6.partis
princ.¶ Secundus casus est in absente. Et tunc si pestis sit vehe-
mēs,siue procedat ab aeris infectione, siue a contagione,dicerē
indistinctè,non considerata cōplexione personæ,absentē excu-
sari a cursu præscriptionis . Quia unusquisq; debet, si prudēs sit,
fugere pestilentē locū.c.negotiatorē. 88.dis. Nec pp fortitudinē
& bonitatē ꝯplexionis debet ꝯfidere, & se morti exponere , s̄m
d.Phil.de Perusio in c.ex parte,col.pen. de appel. & Fel.in d.c.ex
transmissa,col.2.Vbi dñt,ꝙ experiri fortitudinem complexionis
est potius suadēdum,ꝙ̄ practicandū. Si uerò pestis non multum
sęuiat,& ab aeris corruptione proueniat,tūc pōt procedere opi
nio Pan. ꝙ attendenda sit ꝯplexio personarū . Quid.n.si sit talis
persona,cuius cōplexio ferre non posset aerem loci, ēt si corru-
ptus non esset?certè excusaretur.Quia ad locū sibi non tutū ne-
mo tenetur accedere,d.c.accedens,ut lite non contest.cle.pasto-
ralis,de iud.¶ Reperio ēt Gem.cons.153.incip.Pro intellectu,ali
ter distinguentē.Aut ius non redditur in loco pp pestē , & tunc
præscriptio dormit.Aut ius redditur , & tunc si absque periculo
non pateat accessus,præscriptio currit , sed cōpetit restitutio in
integrū ex clausula gñali,si qua mihi iusta cā , &c. Et propterea
concludit aduersus præscriptionē exceptionis non nume.pecu.
quæ opponi nō potuit pp aeris corruptionē, dandā esse restitu-
nē.Quod ēt uoluit Pan.in c.ex transmissa, & ad ista vide,quæ di-
centur.ĵ.in qōne,an excuset a cursu fataliū , & an a cōtumacia.
153 ¶ Septimò† excusat pestis vasallū, qui a dño nō petijt inuestitu-
rā intra annū a priuatione feudi,iuxta tex. in c.j. quæ fuit prima
causa benefi.amit.ita Bal.in §.vasalli,per illum tex.de pace Con-
stan.Facit,quia excusat a pœna, ut s̄.in 3.speciali. ¶ An autē ex-
cusetur uasallus,si de impedimento non fuerit ꝓtestatus,dicā ĵ.
in 3.particula huius secundæ par.in 6.q.primi specialis. ¶ Octa-
154 uò,†valet electio prælati, & quilibet actus factus alibi, ꝙ̄ in loco
solito & necessario, si ibidē non sit tutū habitare pp pestem.Ele
ctio enim prælati fieri debet in ecclesia.c.cum terra, ubi Pan. &
c.cum nobis,de elec.Si modò in loco uigeat pestis, poterunt ca
nonici,qui aufugerunt,electionē facere in alio loco, c. in nomi-
ne domini. 23.dist.& §.locum, de author. generalium concilio-
rum, in pragmatica sanctione. Dum tñ fiat in loco honesto.l.si
cum dies. §.si arbiter, ff.de arb.& dummodo absentes faciāt ma-
iorē partē,aliàs ad residētes in loco pestifero spectat electio , s̄m
Inn.in c.cum ex iniuncto,de nòui ope.nunc. vbi dicit ꝙ si maior
pars sit expulsa per tyrannum,debent intrinseci accedere ad fo-
rinsecos,& in aliquo loco honesto electionem facere. Si verò sit
expulsa minor pars,debēt intrinseci facere electionem in eccle-
sia & loco solito,sequitur Bal.in auct. decernimus, in fi.C.de sa-
crosс.eccl.& Io.Firma.in trac.de epis.in 2.parte primi lib. Et quā-
do collegiati sunt dispersi pp pestē,vel alia iusta causa , is ad quē
spectat conuocare,vel aliàs maior de collegio, seu cap.conuoca
bit eos.c.j.de maio.& obe.Et quilibet venire tenetur,dummodo
in loco apto & oībus conueniēti conuocētur . Quid.n.si fugiti-
uos a ciuitate Auenionēsi vellet conuocare in Lombardiā?Cer-
tè non tenerent accedere,arg.c.cum inter vniuersas , de elect.Et
qualiter,& per quos sit faciēda conuocatio hmōi dispersorū,ui-
deas Inn.in d.c.cū ex iniuncto,& Inn.Pan. & alios in d.c.j.Bar.in
155 l.j.ff.de albo scrib.Sed uidi dubitari , an† residētes tpe pestis,esto
ꝙ non faciāt maiorē partē capituli,possint recipere canonicum
ad possessionē,& ei dare stallū in choro,& locum in capitulo,&
sibi de fructib.respondere non citatis absentibus?Et tunc cōsul-
tus respondi,ꝙ poterant , quia ista est receptio facti.quæ etiā nō
capitulariter a singularibus fieri potest s̄m Inno.& Io.And.in c.
bonæ.2.de postu. præla.Inn. & Pan. in c.eam te, de rescrip.Fed.
de Senis cons.281.Quæ in præsenti,col.5.cum multis alijs aucto
ritatibus congestis per Fel.in d.c.eā te,col.8.cū adde Gem.cons.
156 84.Quia istud dubiū,col.2. ¶ Nonò pestis priuilegiū est. † Quia
fugitiui pp pestem,non habentes quò declinēt, pñt hospitari,&
conuiuari in ecclesia maximè campestri, ubi aliàs de iure non

possent.c.non oportet,& c.nulli,43.dist. ¶Decimò pestis priui-
157 legiũ est,† Quia excusat facientẽ arengam, seu ꝑpositionẽ in cõs.
pro collecta imponenda a pœna statuti prohibentis fieri arẽgas
sub certa pena,ẜm Ang.in l.diuus.ff.de petit. hære. quẽ sequitur
158 d.Ias.in l.principalib.ff.si cer. peta.¶Vndecimò† excusat a datijs
& gabellis. Fugiẽtes.n.ꝑp pestẽ,soluere gabellã ꝑ reb. quas à lo
co contagioso auferunt,non tenent.l.fi.§. si ꝑp necessitatẽ.ff.de
159 pub.ꝑ quẽ decidit ibi Pau. de Ca.† ꝙ statutum disponẽs ꝑ aĩali-
bus,quæ intromittuntur in territorium, soluẽdum esse certũ da
tium,non hẽt locũ in animalibus,quæ timore latronum intro-
ducuntur,& facit tex.in l.Cæsar.ff.eo.tit. Quod .n. ius põt fiscus
siue datiorũ conductor, prætendere in alia calamitate, ut de re
tã luctuosa cõpendiũ quærat?l.j.C.de naufra.lib.12.per quẽ infert
160 ibi Bar.ad casum nostrum subdens,† ꝙ si ꝑp incursum hostium,
uel piratarũ uicini fugiãt in territoriũ alienũ, absq; gabella pñt
161 res suas importare & exportare. † Sĩr uicini, qui tpe æstatis ꝑp
siccitatẽ cogũtur uenire ad tuum molẽdinum ad vllã gabellam
soluẽdam cõpelli non pñt,qa necessitate famis venire sunt com
pulsi,& sequitur ibi Io.de Platea, & idẽ uoluit Bal. in l.3.ad fi.C.
de nau.fœno.dicẽs ꝙ si metu latronum,uel impetu maris,aliqs
non seruet locũ nauigij uel itineris,non est in aliquo puniẽdus,
per tex.in d.l.Cæsar.& idẽ determinat Bal.in l.hmõi.§.legatũ,ar
162 gu.illius tex.ff.de leg.j.† Et statutum puniens introducentẽ sues
per quãdam portam,non habet locum ꝯ eum, qui fugiẽs depre-
datores eos introduxit,ẜm Alb.de Ros.in secunda parte statuto
rum,q.13.sequitur Fel.in c.2.col.fi.de consti.& Io. Firma.tract.de
163 gabel.in secunda par.8.par.princ.q.7. ¶Duodecimò † epidimia
defendit fugientes a represalijs, qui capi non pñt, eo ꝙ casu di-
scedere a suo domicilio compelluntur, argu.auct.nauigia. C.de
164 fur.& d.l.j.C.de nauf.& d.l.Cæsar,cum simil. † Represaliæ enim
exerceri non possunt ꝯ eos,qui ui uentorum compellũtur illuc
uenire,ẜm Bar.in trac.represal.in 10.q.7.q.prin. sequuntur Alb.
& Fel.in locis s.alleg.Quod credo uerum, si fugiẽtes propter pe
stem aliter fugere non poterant,ꝗ per territorium, in quo repre
saliæ fuerunt indictæ,ita loquitur tex.in d.l. Cæsar. Secus ergo si
uoluntate illuc confugiant,tunc non excusabũtur. ¶Decimo-
165 tertiò† pestis tuetur contractum aliàs nullum propter omissam
solennitatem a statuto requisitam. Nam si statutum uelit ꝯtũ
mulieris,uel minoris non ualere, nisi interuenerint in cõfectio-
ne duo Notarij,certẽ tpe pestis sustinebit ꝯtus, in cuius ꝯfectio
ne non interuenit,nisi unus Notarius,quia illo tpe nõ reperiun
tur,qui uelint de facili interuenire,ẜm Ang.in §.quod autẽ, per
illum tex.in Auct.de non alie.sequuntur Mod.in l.fi.C.de testa.
& in simili Bal.in l.ad egregias.ff.de iureiu. Fel. in c.proposuisti.
col.2.& in c.causam,in 6.no.de prob.facit quod uoluit Bar.Ale.
& alij in l.j.§.fi.ff.de verb.obl.Et si dicatur,ꝙ illæ decisiones pro-
cedunt,quando unus tantũ reperitur.Rñdeo,ꝙ tpe pestis dicẽs
plures non reperiri,qui uoluerint interesse, habet intentionem
fundatam,quia præsumẽdum est, ꝙ nemo uelit se in discrimine
vitæ ponere,quia naturaliter quilibet mortem timet, studetque
illius periculum euadere,c.nolite timere, 11. q.3.cum gl. & talis
timor est adeo a natura mentib.hominum impressus,ꝙ nulla ra
tione euelli põt,ẜm Pan.in c.1.col.3. de summa Trin. & fide ca-
thol.Præterea contrahentes ꝑp imminens periculum,iustẽ pos-
sunt abhorrere multitudinẽ personarum. Et sic decisio uera vr,
etiam ꝙ in loco adessent plures Notarij,cum partes possint pro
babiliter coniecturare unum esse sanũ,& cæteros fore de conta
gione suspectos,super quo tamẽ cogitabis. Et ꝙ dicẽs plures nõ
potuisse reperiri tempore pestis, habeat intẽtionem fundatam,
tenet expressẽ Cor.cons.131.In hac.lib.4. & ante eũ Bar.in l.con
ficiuntur.§.j.in fi.ff.de iu.codicil.bene facit dictum glo. in l.cum
de lege.ff.de proba.& quæ cumulat d.Ias.in l.fin. §.licentia.C.de
166 iure delib.& Alex.consi.41.col. fin. lib.5.† Eodẽ modo si statu-
tum requirat Notarium matriculatum tamen tẽpore pestis,va
lebit instrumentum ẽt de quo sit rogatus Notarius non matri-
culatus,ẜm Ang in l.si uacantia.§.fi. uer. item patet ex prædi. C.
de bo.vac.quem sequitur Alex.in d.l.fi.C.de testa.& Io.Firma.in
trac.de gabel.q. 24. secundæ par. & adde quæ dicam ĩ.de priuil.
167 ultim.uoluntatum. ¶Quartodecimò† si epidimia sit inter ani-
malia bruta, excusatur pastor ab interitu pecudum cæterorũq;
animalium.l.si quis fundum.§.Imperator.ff.loc.Et dicit Bal.in l.
j.C.de fruc.& lit.expen.ꝙ mors naturalis, & fatale damnum, nõ
est imputandum pastori.Mortem aũt naturalẽ appellat ẽt, quæ
ex aeris intemperie procedit. Ad quem aũt spectet periculũ in-
teritus animalium datorum in soccidã traditur per d. Phil. Cor.
168 in repet.l.si pascẽda pecora. C.de pac.† Sed quomodo pastor,vel
soccidanus probabit animalia fuisse mortua morte naturali,seu
ex peste.Io.de Platea post Bar.in l.cum ad præsens.C.de murileg.
lib.11.distinguit,aut tractatur de morte unius,aut duorum ani-
malium,quæ gregatim non pascebantur,& tunc oportet pasto-
rem clarẽ probare mortem,d.§.Imperator. & l.si creditor. ff. de
pigno.actio. Aut agitur de morte plurium, quæ gregatim pasce-
bantur, & sufficit probare illo anno euenisse mortalitatem in-
169 ter animalia,per tex.in d.l.cum ad præsens. ¶Quintodecimò† si
pestis uigeret in ciuitate Romana, posset Rex Romanorum co-
ronari extra vrbẽ,quia locus coronæ debet esse tutus Imperato-
ri & suis,ut specialiter determinat Pan.Gem.& Mod.in c.statui-
mus,per illum tex.de offi.deleg. lib.6. dicentes Papam Clemen-
tem coronasse Henricum Imperatorẽ extra urbẽ, cum propter
potentiam Regis Roberti non daretur tutus accessus ad eccle-
siam S.Petri in urbe, in qua ordinatum erat Henricũ debere Im
170 periali diademate insigniri.† Et eodẽ modo si esset pestis in ciui
tate Mediolani, uel Dux Mediolani esset inimicus potentissimi
Caroli Regis Romanorũ,posset sua maiestas coronã,qua debet
exornari in ecclesia diui Ambrosij,alibi sumere, ut probatur in
c.vbi periculum.§.porrò,de ele.lib.6.& plurib. alijs iuribus alle-
gatis per Lud.Ro.in simili q.consi.433.exord. Quò ad primũ ubi
consuluit, ꝙ licẽt ex regulis cancellariæ publicatio acceptatio-
nis bñficij debeat fieri in loco ipsius beneficij, tñ quãdo ad eum
locum non datur tutus accessus, sufficit ꝙ alibi fiat. bene faciũt
171 quæ dicta sunt s.in octauo speciali. ¶Sextodecimò† donatio fa-
cta tpe pestis in dubio censetur donatio causa mortis,& non in
ter uiuos,dato,ꝙ nulla sit habita mentio mortis. Vtilitas est ma
172 xima,† quia donatio causa mortis sola penitẽtia reuocatur.l.nõ
omnis.ff.si cer.pet.donatio inter vivos reuocari non põt,l.perfe
ctam.C.de don.quæ sub modo.ita signãter decidit do.Phil. Cor.
cons.124.licẽt in hac.lib.4.Mouetur, quia ubi uerbo fit mentio
mortis præsumitur donatio cã mor. l.Seia,de dote præleg.l.Seia.
ff.de don.cã mor.Idẽ ergo si fiat demonstratio & mentio mortis
ipso facto,ita datur uoluntas intelligi, sicut uerbo, l.reprehen-
denda.C.de insti.& subst.l.de quibus.ff.de leg.& non minus de-
bet operari tacita uoluntas,ꝗ expressa,l.cum quid. ff.si cer.peta.
Existens autẽ in loco pestifero, satis cogitatione mortis donare
uidetur propter instans mortis periculum. Dicamus ergo,ꝙ di-
catur donatio cã mor.ac si uerẽ esset facta mentio mortis. Et li-
173 cẽt ipse loquatur in infirmo ex peste, † tñ ratio periculi uidetur
militare in quolibet existente in loco contagioso, qui dicitur in
periculo mortis constitutus,& dixi supra, & probatur in l.aut ꝑ
insidiosa loca.ff.de don.cã mor. ¶Et pro hac sñia Cor. facit tex.
174 in l.2. ff.eo. tit. † vbi Iurecõsultus secundam donationis spẽm
eam esse dicit,ꝑ quam donans periculo imminẽtis mortis ita do
nat,ut statim accipientis fiat.¶Secundò facit tex.in c.2.de con-
sue.vbi Papa mandat donationes factas ecclesiæ a constitutis in
bona ualetudine irreuocabiliter obseruari, ergo a cõtrario vult
factas ab infirmis,posse reuocari. Et per illum text.notat ibi do.
175 Ant. † ꝙ donatio facta ab infirmo in dubio præsumitur dona-
tio causa mortis.¶Tertiò facit tex.in c.de his, de sepul.ubi si sa-
nus se & sua bona dederit loco religioso,si decedat, nulla de bo-
nis dedicatis debetur quarta parochiano.Secus si infirmus se,&
bona sua dedicauerit: tunc si ex illa infirmitate decedat, quarta
debetur.Ratio diuersitatis est, quia primo casu uidetur pro ani-
ma liberẽ donasse bona sua.Secundo casu censetur donasse cau
sa mortis, ideo debetur quarta, tanquam de bonis relictis occa-
sione mortis & sepulturæ.Et ita ꝑ illũ textum, dicit ibi Io.And.
quòd donata ab infirmo præsumantur in dubio donata cã mor
tis.sequitur do.Alex.consi.81. Viso instrumento,lib.j,¶Sed con
tra Corn.& hanc decis.uidetur casus in l.Seia.§. fi.ff.de don.cau
sa mor. ubi ẜm *communem* intellectum donatio facta a constituto
in extremis uitæ suæ reputatur donatio inter uiuos,nisi sit facta
mẽtio mortis,& per illum textum.Imo.in d.c.2.reprehendit.do.
Anto.ibi. Et ꝙ donatio facta ab infirmo non prẽsumatur dona-
tio causa mortis,tenent Bar.Bal.Imo.Alex. & communiter Do-
cto.in l.quæ dotis.ff.sol.mat. & ibi do.Alex. in spẽ reprobat opi-
nionẽ d.Anto.in d.c.2.sequitur Soc.consi.130.Visa facti contin-
gentia,col.pen.lib.j.& consi.135.col.pen.lib.2.¶ Quid tenẽdum?
Io. And.in d.c.de his, dixit tenendam esse primam opin. nisi in-
firmus donet filio,uel alteri personæ,ualde dilectæ. & in istis ter
minis loquitur tex.in d.l.Seia.§.fin ẜm eum.ista opinio displicet
do.Card.Flor.quia ratio d.§.fin.est generalis, & militat etiam si
176 infirmus donet extraneo.¶† Ego in isto pũcto putarem, ꝙ si do
nans fecerit mentionẽ de peste, uel de infirmitate,ꝙ debeat præ
sumi donatio causa mortis,per tex.in l.3. ff.de dona.cau.mor.&
quia isto casu implicitẽ vr facta mentio mortis. Aliàs crederẽ, ꝙ
dicatur donatio inter uiuos,per tex.in d.l.Seia,§.fi.in uer.absolu
tẽ donaret.quasi si fiat mentio mortis etiam implicitẽ, non dica
177 tur absoluta donatio.† Posset tñ ex coniecturis iudicari dona-
tio causa mortis, etiam ꝙ nulla fuerit habita mortis mentio,pu
tã si diceret donans,ego tibi relinquo bastitam meam, tunc pro
pter uerbũ,relinquo, iudcari deberet donatio causa mortis,ẜm
Dy.in l.j.C.de reuoc.do.quẽ sequitur Guido Papæ sing.457.inc.
178 Siquis dicat.Et rõ est,† qa uerbũ,relinquo, ad moriẽtes tm̃ per-
tinet.l.j.§.fi.ff.de tab.exhi.& gl.in §.fi.Instit.quibus ex causis ma-
numit.lic.vel non.Et ex hoc dicto iustificatur quod s.dixi de im-
179 plicita mẽtione mortis.¶† Item si donatio non posset ualere,ut
donatio inter uiuos,præsumẽdum esset ꝙ uoluerit donare cau-
sa mortis,ut actus ualeat.l.quoties, ff.de reb.dub. l.quoties,ff.de
reg. iur. vnde si maritus constitutus in periculo mortis donaret
uxori,& eo, quia inter coniuges non ualet donatio inter uiuos,
l.j.ff.

l.j.ff.de don.inter uir.& uxo.eſſet arbitrandum,ꝙ voluerit dona
re cauſa mortis,quæ donatio inter coniuges ſuſtinetur, l.ſi mor-
tis.ff.de don.cau.mor.ſm Lud.Ro.in d.l.quæ dotis,per tex.ſing.
in l.apud Celſum.§.j.ff.de excep.doli. Et licèt gl.ibi uoluerit di-
cere.ꝙ ibi fuerit facta mortis mẽtio,& ſequatur Alex. in d.l.quæ
dotis,tñ Soc.& Cor.in allegatis conſilijs approbant deciſ.Ludo.
Ro.& per plura comprobant ſimilia,quæ a teipſo videas . ¶ De-
180 cimoſeptimò, decima†animalium non debetur parochiano lo-
ci,ad quem dñs animalium aufugit pp peſtem, ẽt de aĩalib. quæ
ibi nata fuerũt.Sed debetur parochiano loci,a quo aufugit , ſm
Bal.& Imo.in d.l.hmõi.§.legatum. ff.de lega.j.per illum tex.ubi
probatur,ꝙ fugitiuus in præiudiciũ tertij non dr̃ abeſſe, & bene
181 ſeruiũt,quæ dixi ſ.in 11.ſpeciali . ¶ Decimooctauò,†natus extra
ciuitatem tpe peſtis,fingitur natus in ciuitate,a qua mater aufu
gerat pp peſtem,d.l.hmõi.§.legatum,per quã Petrus Cy.Bal.An
182 ge.Nic.de Neap.& Pau.de Caſt.inferunt†ad ſtatutũ diſponens,
nullũ debere admitti in collegium, niſi ſit natus in ciuitate , uel
niſi ſit ciuis originarius, uel ꝙ nullus poſſit eſſe primus Conſul,
niſi ſit originarius ciuis,ut Auenionenſi ſtatuto cauetur. An na
tus alibi a caſu,poterit eſſe Conſul,uel de collegio? Rñdetur ip-
ſi,ꝙ ſic,per illum tex.Non obſt.text.in l.ciues, C.de incol.lib.qa
loquitur in nato in loco,in quo parentes conſtituerunt domici
lium.Nos loquimur in nato alibi a caſu, ſm Bar. in l.filios. C.de
munic.& orig.Ibi tamen Bar.non auſus fuit hanc deciſ.firmare,
ſed Io.de Platea ibi audacter eã approbat, quia mater quæ aĩum
reuertendi habebat,fingitur ſemper fuiſſe in ciuitate, l.j. & l.re-
tro creditur.ff.de capt.& poſtli. reuer. & ſic fingitur peperiſſe in
ciuitate,unde aufugit,ſequitur Pan.in c.Rodulphus, de reſcr.&
183 † ibi Fel.atteſtatur,ita fuiſſe practicatum in ſua perſona , cui ca-
ſualis origo fuit ex Felina oppido Regienſi , origo uerò utriuſq;
parentis ex Ferraria urbe,in qua uiget hmõi ſtatutum,quo non
obſtante fuit receptus in collegiũ per prædicta. Idẽ expreſsè de-
terminat do.Lanc.Dec.in l.hæres abſens.§.proinde.ff.de iud.di-
cens,ꝙ iſta opinio eſt *cõis*,ſm Ang.de Arim.in d.§.legatũ. Addu
cit deciſ.Bar.in l.j.ff.ad munic.ubi vult,ꝙ Comitatenſis,qui non
caret omnimoda ciuilitate.l.qui ex uico,ff.ad munic.natus in ci
uitate ſua a caſu,non efficiatur ciuis . Multòminus ergo efficia-
tur ciuis non Comitatenſis ibidem natus, & cõſequenter rema-
nebit originarius ciuis ciuitatis,a qua aufugit mater , & ubi pa-
rentes habebant domicilium . ¶ Contrariam ſñiam tenet Imo.
Raph.Com.d.Alex.ac Pau.de Caſt.in ſecunda lect.in d.§.legatũ.
& fuit de mente gl.in d.l.filios,in ſui generalitate,licèt Bar.& Io.
de Pla.eam reſtringant. Idem tenet Raph.Co. in l.cætera.§.fi.ff.
de leg.j.ubi atteſtatur ſe conſuluiſſe ꝯ Bar.& ꝙ ita ſeruari putat,
per text.in d.l.ciues. & quia in acquirenda origine conſideratur
ueritas,non patris deſtinatio.l.aſſumptio. ff.ad munic. Aliàs ſe-
queretur,ꝙ ſi quis iret Pariſios cauſa ibi habitandi , & in itinere
uxor pareret,ꝙ filius eſſet originarius Pariſienſis,ubi pater nun
quam fuit:quod eſt abſurdum,ſm eum. ¶ Ad tex.in d.§.legatũ,
rñdet Imo.ꝙ in caſu illius §.partus fingitur natus in loco, a quo
mater aufugit, quia niſi ita fingeretur , fruſtraretur intentio te-
ſtatoris.In caſu noſtro , licèt natus alibi a caſu non fingatur na-
tus in loco domicilij,nõ offenditur legis diſpoſitio, ſed obſerua-
retur,d.l.ciues.Ad arg.ꝙ attendenda ſit deſtinatio patris haben
tis aĩum reuertendi,rñdet Raph. uerum eſſe quò ad regulãdam
diſpoſitionẽ ipſius , nõ aũt quò ad regulandã diſpoſitionẽ legis.
¶ Quid tenẽdũ?Prima opinio,ut dixi eſt cõis, quæ mihi ur̃ uera,
ſi filius fuit conceptus in loco domicilij, & natus alibi a caſu,qa
ubi agitur de fauore filij, conceptus hr̃ pro nato. l.qui in utero.
ff.de ſta. homi. Sed ſi fuit natus & conceptus in loco, ad quem a
caſu pp peſtem aufugit , fortè ꝯria opinio ſuſtentabilior erit, cũ
non poſſit fingi natus in loco domicilij,in quo conceptus, neq;
natus fuit.l.j.C.de capt.& poſtli.reuer. ¶ Sed remanet una diffi-
cultas,quia ꝙ dicatur natus in loco domicilij procedit ex fictio-
184 ne, † ſtatuta aũt intelligi debent in caſu uerò, & non in caſu fi-
cto.l.3.§.hæc uerba.ff.de neg.geſt. Sed defendendo prædictas de
ciſiones & ſimiles reſpondetur,ꝙ vbi caſus fictus repetitur,ęqui
paratur per ius cõe caſui uero,tunc ſtatutum loquẽs in materia
iuris habet locũ ẽt in caſu ficto.c.ad audientiã,ubi Imo. & Pan.
de cler.non reſi.declarat Alex.in l.j.§.lex falcidia. ff.ad l.Falc.do.
Iaſ.poſt Alex.in l.qui ſe patris.col.24. C.vnde lib. & ita reſpõdet
Fel.in d.c.Rodulphus,& in c.at ſi clerici.col.3.de iudi. Caſus aũt
fictus eſt æquiparatus uero a lege, uidelicet per tex.in d.l. qui in
385 utero,ergo &c. ¶ Decimononò†ſi quis pp peſtem nõ audet ac-
cedere ad adipiſcendam poſſeſſionem rei ſuæ , uel beneficij ſibi
collati,poterit aſcendere pinnaculum,uel montem, unde uide-
re poſſit rem illam , & per aſpectũ poſſeſſionem apprehendere,
ſm Alb.de Roſ.in l.j.§.ſi iuſſerim. ſ.de acq.poſ. per illum text.&
per tex.in l.ꝙ meo,§.ſi per uenditorem . ff. eo.tit. & per tex.in c.
contingit,de do.& contu.dicens ſe ita in facti contingentia con
ſuluiſſe cuidam amico ſuo. ¶ Sed d.Iaſ.ibi reprehendit iſtud con
ſiliũ,quia ita demum aſpectu acquiritur poſſeſſio , ſi tradẽs poſ-
ſeſſione per aſpectum ipſe poſſideat: ſecus ſi res a nemine poſſi-
deatur,tunc oculis poſſeſſio acquiri nõ põt,ſm gl.in l.j.in princ.
in uer.qui primi.ff.eo.per tex.in l.3.§.Neratius,ff.e.ubi no.Lud.
Ro.Ad tex.in d.c.contingit , reſpondetur ꝙ ibi ſpeciale eſt odio
aduerſarij non patientis ꝯ ſe fieri executionem ſñiæ . vnde caſus
ille non eſt trahendus in ꝯſñtiam.l.ius ſingulare. l. ꝙ uerò ꝯ.ff.de
legi.Quid dicendum? Pro reſolutione,uidendum eſt,an iure cõi
poſſeſſio poſſit acquiri ſolo aſpectu.& iſto modo loquitur d.Iaſ.
nam de iure cõi non acquiritur ſolo aſpectu,niſi concurrat aĩus
poſſidentis uolentis transferre poſſeſſionem in alium ſolo aſpe-
ctu,d.l.3.§.Neratius. Et propterea Spe.tit.primo,& ſecundo de-
186 creto.§.iam de effectu,in prin.tenet,†ꝙ nuncius ſtans in cõſpe-
ctu rei non poſſit tradere poſſeſſionem alteri: ſequitur d.Ant.in
c.cum ueniſſet,ad fi.ver.vnũ non omitto, de reſt.ſpo.Bal.& Pau.
de Ca.in l.non eſt mirũ.ff.de pig.act.per illum tex.per quẽ decla-
rantur iura uolentia poſſeſſionẽ transferri per aſpectũ , ut pce-
dant,qñ poſſeſ.trãsfert per poſſidentẽ,ſecus ſi p nunciũ,vel aliũ
non poſſidentẽ. & hæc eſt *cõis* Doc. ſñia, vt patet ex prædictis, &
ex allegatis per Ale.in d.l.j.col.antep.& p Fel.in c.cũ aliquib. de
187 re iud. ¶ † Secundò uidẽdũ eſt,an ſubſiſtente iuſto impedimẽto,
putà peſtis,uel guerræ,ſeu capitaliũ inimicorũ,poſſit acqri poſ-
ſeſſio p aſpectũ,& in iſtis terminis loquitur Alb.de Roſa. qui di-
xit ueritatẽ,ꝙ ſubſiſtente legitimo impedimento acquiri poteſt
poſſeſſio p tex.in l.quamuis.ff.de bo.aucto.iudi.poſſi.& in l.ſi fi-
nita.§.illud quærit.ff.de dam.inf. p quæ iura ita determinat Bar.
in d.l.j.in prin.col.pe.ver.quid ſi executor,ff.de acq.poſſ. quẽ ſe-
quuntur ibi Are.Alex.& d.Iaſ.& Ang. in d.l. quamuis.Pan.in c.
2.de cõſue.d.Ant.& Fel.in d.c.cũ aliquib.Bal.in l.maritorũ.C.ne
uxor p mari.Vbi decidit,primum & ſm decretũ poſſe interponi
verbotenus,qñ pp potentiã tyranni non põt apprehendi poſſeſ-
ſio.Sed Imo.conſi.116.in cã ſpectabilis militis, col.3.intelligit di
cta iura procedere,quãtũ ad effectũ primi decreti,ut ꝯhatur pi-
gnus prætoriũ, non aũt quantũ ad effectũ acq. poſſ. reſpectu ſe-
cundi decreti & cæterorũ effectuũ.Et re uera illa iura loquũtur
reſpectu primi decreti.Doct.tñ ea extendũt gñraliter ad quam-
libet apprehenſionẽ poſſeſſionis,ſm Fel.in d.c. cũ aliquib. Ideo
a cõi opin.nõ eſſet tutum recedere . ¶ Sed pro dilucidatione,qa
paſſus eſt aliquantulum obſcurus,puto aduertẽdum eſſe ad plu
ra.Primò conſiderandũ eſt,an poſſeſſio ſit uacua,aut occupata?
Si uacua ſit,ego credo indubitanter,ꝙ p nuncium,uel executo-
rem,& ſimiles poſſit in alium transferri poſſeſſio p aſpectũ, ma-
ximè ſubſiſtente impedimento.Nã ratio,quare tex. in d.§.ſi iuſ-
ſerim,exigat ꝙ transferẽs poſſeſſionem p aſpectum ſit in poſſeſ-
ſione,illa fuit, quia oportet ꝙ transferens poſſeſſionem p aſpe-
ctum dicat ſe uacuam, & expeditam poſſeſſionẽ tradere , d.l.qđ
meo,§.ſi per uenditorem . Si ergo poſſeſſio non ſit occupata,&
executor,ſeu nuncius habens authoritatem transferendi poſſeſ-
ſionem,p aſpectum ttansferatur, non uideo quare alteri nõ ac-
quiratur,& in iſtis terminis procedit deciſio Io.And. in c tranſ-
188 miſſam,de elec.& Pan.in d.c.cũ aliquibus, uolẽtium†ꝙ p inue-
ſtituram factam a collatore in conſpectu beneficij , transferatur
poſſeſſio, quia eps ſeu alius collator hẽt cuſtodiã eccleſię vacan
tis.c.cũ uos,de offi.ord.Ecce ꝙ loquuntur,qñ eccleſia uacat, &
poſſeſſio ab alio non occupatur , & ita ẽt debet intelligi conſi.
Lud.Ro.337.Quò ad primũ.& conſ.482.In caſu præmiſſu. ¶ Se-
189 cundo†caſu,qñ ab alio eſt occupata poſſeſſio, tunc ſi cã cogni-
ta ꝯ occupantem lata ſit ſñia , cuius executio propter peſtẽ, uel
aliud impedimentũ fieri non poſſit , poterit per executorẽ trãſ-
ferri poſſeſſio ſolo aſpectu,ita procedat deciſio Bar. *cõiter* appro
bata in d.l.j. imò hoc caſu ſi per aſpectum ẽt transferri non poſ-
ſet ſufficeret uerbalis traditio ſola extra conſpectum , ſm Fel. in
d.c.cum aliquibus,& probatur in d.l.cum unus,§. fi.ff.de bo.au
cto.iud.poſſi.& in d.l.ſi finita.§.pen.& in l.damni infecti,§.nõ ſo
lum,ff.de dam.infec.ſi uerò alius poſſideat,& nõ ſit lata ſenten-
tia ꝯ eum,tunc neque iudex,neque executor,neque nũcius po-
terit transferre poſſeſſionem in alium per aſpectum, quia eſt ne
ceſſe ꝙ poſſeſſor priuetur, ſi debet in alium transferri,cum duo
non poſſint eandem rem inſolidum poſſidere.l.3.§. ex ꝯrio.ff.de
acq.poſſ. non põt autem alius priuari,niſi adijciatur corporali-
ter de fundo.uel ſuſpicetur ſe poſſe repelli.l.clam poſſidere . §.q
ad nundinas.ff.eo.tit. Nihil ergo agit,qui inuito, uel inſcio poſ-
ſeſſore vult illius poſſeſſionẽ in alium transferte per aſpectum.
¶ Et hanc diſtinct.colligo ex dictis Io.Andr. & Compoſt.in d.c.
190 tranſmiſſam.†vbi uolunt ꝙ ita demum executor per inueſtitu-
ram factam in conſpectu transfert poſſeſſionẽ bñficij , ſi nullus
poſſidebat , uel ſi ꝯ poſſeſſorẽ erat lata ſñia, aliàs ſecus, ſequitur
Pan.in d.c.cum aliquibus.Bene facit deciſio Rotæ 8.in tit.de re-
ſti.ſpol.in antiquioribus.& deciſio j.de cauſa poſ.& proprieta.in
191 antiquis,& eſt 302. ordine ſucceſſiuo , † ꝙ executor põt p tactũ
annuli portæ eccleſiæ clauſæ transferre poſſeſſionem , quia an-
nulus eſt pars rei,ff.de act.emp.l.fundi, in princ. etiã ꝙ alter ha-
beat claues & cuſtodiã eccleſiæ . Secus ſi alter habeat poſſeſſio-
nẽ , qui per ſolũ annuli tactum a ſua poſſeſſione deijci non põt,
ſeqtur Soc.conſ.131.In pñti cõſultatione, col.3.lib.j. ¶ Alia etiã
192 rõne iſtud comprobat.† Traditio,q̃ fit p aſpectũ , eſt tradõ ficta,
ſm Bar.in d.l.j.col.pe. quem ibi Alex. & Mod.ſequuntur,ſed fi-

ctio non admittitur nisi æqtas suadeat, l. denique. ff. ex quib. cau. mai. Non uř aũt æquum aliquẽ priuari sua possessione cã nõ co
193 gnita. l. meminerint. C. vnde ui. ideo † lex solũ cã cognita, & sñia lata fingit possessionẽ traditã per aspectũ in præiudiciũ alterius. ¶ Et si dixeris, ꝙ hac rõne attenta ẽt possessio uacans non debe ret transferri per aspectũ, cuius ɔ̃riũ conclusum fuit s̃. Rñdeo ẽt hoc casu subesse æquitatẽ, quia æquũ est, ꝙ hñs ptãtem transferendi possit, si velit, transferre. Subest etiã necessitas ꝑ impedi-
194 mentũ, & † ubi necessitas expostulat, lex fictionẽ admitt. l. denique, & l. nec vtilẽ, ff. ex quib. cau. maio. Vel fortè dici posset, ꝙ traditio per aspectum dicatur uera traditio, cũ in traditione, & acquisitione interueniat animus, & corpus acquirentis, & trãsferentis. Sunt. n. oculi pars corporis. l. quorundam, ff. de acq. pos. ꝓ quàm Ang. & Imo. ibi tenent ꝙ traditio per aspectũ sit uera traditio. ¶ Nec ob. ꝙ tex. in d. §. si iusserim, & in d. l. quorundam, utatur uerbo, vř, importãte fictionẽ, quia q̃nq; ueritatem importat. l. naturaliter, in prin. ff. de acq. pos. quæ loqtur in nostra materia, & l. sciendum, ubi Bart. in 2. not. de verb. obl. Sed si per aspectum transferatur possessio per executorẽ causa cognita, & lata sñia ɔ̃ possessorem, tũc fictio cõsistit in hoc, quia fingitur deiectus possessor, qui verè deiectus non fuit, non aũt in eo, ꝙ uera nõ sit traditio per aspectũ. *cõis* tñ opinio est, ꝙ dicatur ficta traditio, ideo cogitabis. ¶ Item aduertendũ puto, an tradatur per aspectũ uacua possessio ab executore & similib. an occupata? Primo casu
195 licèt † traditio dicatur ficta, tñ ipsa possessio tradita est uera possessio. d. §. si iusserim. Sicut possessio acquisita per cõstitutũ est vera possessio. l. certè, ff. de preca. licèt traditio facta per constitutũ sit ficta traditio. l. ꝙ meo. ff. de acq. pos. ¶ Secũdo casu si tradatur occupata, erit ẽt ficta possessio, ſm Bart. & scriben. in l. quamuis. ff. eod. tit. nisi reus propter eius potentiam, uel dolum impediat quominus fiat executio sñię, tunc in odiũ inobediẽtis actor constituitur uerus possessor a lege, ſm Car. in d. c. contingit, quem se
196 quitur Fel. in d. c. cum aliquib. ¶ † Et si quæras, quę utilitas resultet, an dicař uera, uel ficta possessio? Rñdeo: utilitas est maxima, quia ficta possessio non prodest ad inchoandum præscriptionẽ, uera aũt sic, ſm gl. fi. in regula, sine possessione, de reg. iur. lib. 6. ꝗ in terminis nostris dixit sing. Lud. Ro. sing. 413. incip. Lex quã-
197 uis. † item ficta non parit effectũ recuperãdæ, uera aũt parit, ſm Alex. & Mod. in l. si sorori. C. de iu. deliber. de quo dixi in rub. de cau. pos. & proprie. & istud in proposito nostro vult Rota de re-
198 sti. ſpol. dec. 8. in antiquiorib. ¶ Vigesimò † licèt regulariter quarta canonica debeatur parochiæ, in qua corpora assumuntur, c. in nostra. c. certificamini, de sepul. Tñ si quis moriatur in loco, ad quem diuertit ꝑ pestem, quarta non debetur parochiæ, in qua decessit, sed parochiæ, a qua aufugit propter pestẽ, ſm Ioan. And. Gem. & *cõiter* scriben. in c. in is qui, per illũ text. de sepul. Et ita consuluit Gaspar Cald. consi. 3. sub rub. de sepul. ¶ Ad regulã respondetur, ꝙ procedit in decedente in loco, in quo defunctus statuerat domicilium perpetuò, uel ad certum tẽpus. Et pro ista opin. facit, quia ad hoc, ut canonica portio debeatur parochiali presbytero, oportet ꝙ ille ꝑsbyter sit parochianus presbyter defuncti, d. c. in nostra, & cle. dudum, §. hm̃oi. eo. tit. Presbyter autẽ parochianus loci, in quo fugitiuus ꝑ pestem obijt, nõ põt dicere se esse parochianum defuncti, qui neq; aĩo, neque facto se illi submiserat, nec ibidem cõstituerat domicilium, l. domicilium, ff. ad muni. ergo, &c. & ita tenuit Host. tit. de parochia. §. pen. ad fi. Quod intelligit uerum d. Phil. Fran. in d. c. is qui, si fugitiuus decessit durante peste, secus si ea finita, quia tunc præsumitur aĩus defuncti fuisse uel habitare in illo loco, & transtulisse domiciliũ.
199 ¶ Vigesimoprimò † licèt gabellarij, qui ex conductione gabellarum notabile lucrũ fuerunt consecuti finita ɔductione teneantur sub eisdem legib. & reconuentionib. reconducere, si tãti nõ possint alteri locari. l. cotem ferro, §. qui maximos. ff. de pub. Tamen si finita conductione subesset pestis, uel guerra, non tenentur reconducere, ſm Firma. in trac. de gabel. in 5. q. 2. par. q̃a dispositio d. l. cotem ferro, debet intelligi reb. si se habentib. & nõ mutatis a tpe prioris locationis. l. ꝙ Seruius. ff. de condi. ob cau.
200 cum alijs plenè reductis ibi per Mod. ¶ Vigesimosecundò † licèt de iure nemo debeat baptizari, nisi in ecclesia, in qua sacri fontes sunt specialiter deputati, ut in Auc. vt in priua. dom. sacr. miste. non fiant, tamen fallit tpe pestis, quo periculosum est ire ad ecclesiam, tunc poterit sacrum baptisma in priuata domo conferri. cle. j. de baptis. & ibi gl. ibi exemplificat tpe hostilitatis. Qđ etiã de hostilitate Dei. i. de peste, intelligo, iuxta tradita s̃. in præ-
201 ludijs. ¶ Vigesimotertiò, licèt † maritus non possit negare debitum uxori ẽt leprosæ, nec ab ea discedere, c. j. de coniug. lepro. tenetur. n. maritus uxorem morbis, & dolorib. confectã, & quicqđ etiam horribile patientẽ sustinere. c. si uxorem. 32. q. 5. Non tamen credere, ꝙ teneretur reddere debitum, & habitare cũ uxore pestifera labe maculata, per ea quæ dixi s̃. in q̃nto priuilegio, arguendo de matrimonio spirituali ad carnale, c. inter corporalia, de transla. præl. Licèt autẽ liberet coniugem a debito carnis, non tñ credas ꝙ pestis cõiugẽ liberet ab alijs seruitijs & onerib.
202 coniugalib. Et ideo † tenetur subuenire coniugi morbosę de medicinis, cibarijs, & alijs necessarijs. l. quod in uxorem. C. de nego. gest. etiam si uxor sit indotata. l. pe. ff. ut in pos. leg. l. quod si nulla. ff. de reli. & sump. fun. & ita consuluit Ro. cons. 67. in casu proposita consultationis, in j. dubio Alex. cõsi. 7. col. j. lib. 2. traditur per Bar. & alios in d. l. quod in uxorem, & in l. si cum dotẽ, §. si au
203 tem in sæuissimo. ff. sol. mat. ideo † si maritus tẽpore pestis aufugeret uxore infirma non prouiso sibi de alimenris & medicinis, priuaretur donatione ꝑ nuptias & lucro dotis, quod ex forma statuti debetur, ſm Bal. Raph. Alex. & Mod. in l. si ab hosti. §. j. ff. sol. mat. Nec isto casu donatio facta ab uxore marito confirmaretur morte, cum possit culpa imputari marito, cur uxor fuerit mortua, ſm Bal. in l. si tibi, C. de don. ante nup. quẽ sequitur Fel. in c. nostra, corollario 37. in fi. de rescr. Et ita limitanda est l. cum
204 hic status. §. j. cum sim. ff. de don. inter uirum, & uxo. Idem † dicerem, si maritus aufugisset propter pestem non traducta uxore sana secum, sed ea uolente secum venire dimissa in loco pestifero. Nam si moriatur tunc ex peste, etiam perderet lucrum dotis, & donationem propter nuptias, nec donatio sibi facta morte con
205 firmaretur. Nam uasallus † relinquens dñm in bello humano perdit feudum. c. j. quibus mod. feu. amitt. Sic dicamus in marito
206 relinquente uxorem in bello Dei. Sic † etiam filius derelinquẽs patrem in captiuitate, quẽ poterat liberare, priuař hr̃ditate p̃ris moriẽtis in captiuitate. §. si vnũ de p̃di. Auct. vt cũ de app. cogn.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum tempore pestis factum cum minori numero testium ad id requisitorum, an & quando ualeat. & seq.*
2 *Priuilegium rusticis concessum, quòd ruri possint condere testamentum cum quinque testibus, an & quando ualeat. Et ibi, an testamentum ciuis ruri conditum cum quinque testibus ualeat. & nu. 3.*
4 *Argumento de bello Dei ad bellum hominum, an & quando ualeat.*
5 *Testamentum militis absque iuris solennitate conditum, an & quando ualeat.*
6 *Extensio in priuilegijs non est licita etiam ex maioritate rationis.*
7 *Testamenti solennitas, scilicet quòd unico contextu fieri debeat, an & quando remitti possit.*
8 *Codicillandi facultatem, an habeat qui & testandi, etiam si non inueniat sufficientem numerum testium.*
9 *Extensio ex rationis identitate conceditur in limitatorijs.*
10 *Testamentum, in quo propter humanam uiolentiam non potest haberi testium numerus a iure requisitus, non ualet.*
Et idem argumentum censetur, ubi concurrit diuina uiolentia. ibidem.
11 *Pestis ut priuilegijs a iure sibi concessis gaudeat, notabilis esse debet, non autem leuis contagio.*
12 *Pestis, si in terris ecclesiæ sæuiat, & sit magna, quot & qui testes requirantur in confectione testa. Et ibi, quid si grassetur in terris imperij.*
13 *Testandi facultas ne tollatur in dubijs opinionibus, tenenda est ea, per quam testamentum fouetur.*
14 *Testandi facultatem cum duobus testibus ij habent, qui pestis tempore resident in ciuitate pestilenti pro tuenda repu. & pro subueniendo egenis ac infirmis.*
15 *Milites armatæ militiæ pro repu. militantes possunt, dum sunt in acie, testari quomodo uelint, aut possint, habentque substituendi facultatem. nu. 16.*
17 *Medicus, qui pro reipublicæ salute, ac pro subueniendo egenis, ac infirmis, in ciuitate remanet pestilenti, gaudet priuilegijs testandi cum quibus potest testibus, & immunitate, ob omnibus muneribus.*
18 *Mulier, an & quando possit testis. & nu. 22.*
19 *Mulier, an & quando testis esse posit in subsidium.*
20 *Specialia non sunt multiplicanda.*
21 *Testis qualiter dicatur deponere in subsidium.*
23 *Mulier potest esse testis in militis testamento.*
24 *Mulieres etiam duæ tantùm possunt esse testes in testamento inter liberos.*
25 *Testamentum mulieris tempore pestis cõditum absque præsentia duorum proximorum, an ualeat ubi uiget statutum, quòd mulieris testamentum cessante dicta solennitate nullius sit ualoris.*
26 *Statutum disponens, quòd mulieris testamentum non ualeat, nisi adsint duo proximi, intelligitur si eos habeat.*
27 *Proximos habere non dicitur, qui tempore contractus habet absentes.*
28 *Testamentum tempore pestis cum quinque testibus, uel absentibus proximis conditum, an ualeat, si testator qui testamentum condidit superuiuat, & euadat pestis periculum. Et quid de testa. militis in acie facto cum duobus testibus, an ualeat, si miles saluus domum repetat. nu. 29.*
30 *Priuilegij causa cessante, cessare debet, & priuilegium.*
31 *Statutum, quod mulieris testamẽtum absque presentia duorum proximorum non ualeat, an habeat locum in testamento, quod mulier ante dictum statutum condidit, habuit tamen facultatem post editum statutum mutandi testamentum, & adhibendi duos ex agnatis.*
32 *Testamentum in peregrinatione conditum cum minori numero septẽ testium, an ualeat si post conditum testamentum domum repetat.*
33 *Statutum, quod pro conditione, & temporis necessitate conditum fuit, an & quando cessante dicta necessitate debeat, & ipsum cessare. & nu. 40.*
34 *Testamenti conditi tempus est inspiciendum quantum ad solẽnitates in eo adhibendas.*
25 *Testamentum ruri conditum cum quinque testibus, an irritetur si post conditum*

tum teſtamentum ruſticus effectus ſit ciuis, & ciuitatis incola.
36 *Teſtamentum militis ad hoc ut iure militari ualeat quot requirantur. & nume. 37.*
38 *Teſtamentum ſecundum formam antiquam conditum, an ualeat, ſi noua legis diſpoſitio poſtea euenerit.*
39 *Noua lex quando ligare dicitur.*
41 *Cauſa ceſſante, an ceſſare debeat effectus iam conſummatus.*
42 *Teſtamentum tempore peſtis conditum, an ualeat ſi teſtes in eo nominati non fuerint rogati.*
43 *Teſtatoris condictio poſt mortem teſtatoris non impleta, an & quando infirmet, & faciat legatum eſſe nullum.*
44 *Conditio mixta ſi propter caſum deficiat, an & quando habeatur pro impleta. & nu. 45.*
46 *Donatio cauſa mortis quinque teſtium præſentiam requirit, niſi tẽpore peſtis.*
47 *Statutum diſponens, quòd in teſtamento ſufficiant quinque teſtes, an cenſeatur diſponere, quòd in codicillis ſufficiant.*

De priuilegiis ultimarum uoluntatum cauſa peſtis.

VEnio ad ſecundam particulam ſecundæ partis principalis, videlicet ad ſpecialia ul-
1 timarũ uoluntatũ. ¶ † Et primò quæro, an teſtm̃
factũ tpe peſtis cũ minori numero ſeptẽ teſtium
valeat? Bal. Sal. & d. Iaſ. in l. fin. C. de teſta. rñdet, ꝙ
ſic. idem tenent Raph. Comen. in l. conficiunt. §.
codicilli, ff. de iu. codi. Flo. de S. Petro in l. milites. C. de teſta. mil.
Alex. in l. ſcriniarios, per gl. ibi. C. eo. tit. Ang. in §. fi. Inſt. de teſta.
dicens idẽ velle Bar. in l. j. ff. de bo. poſſ. ex teſta. mil. licèt pl̃es ſint,
qui Bar. aliud uelle dicant. Sequitur Chriſto. Por. Inſt. de teſtam.
mil. vbi voluit, ꝙ peſtiferatus poſſit teſtari cum duobus teſtibus,
etiam non rogatis: ſanus aũt exiſtens in loco contagioſo poſſit
teſtari cum duobus teſtibus, dumtñ ſint rogati. Et iſtam opinio.
ſequitur Barb. in c. cũ eſſes. col. 8. de teſta. Pro hac ſñia adducun-
2 tur plura. Primò tex. in d. l. fi. vbi † conceditur ruſticis teſtari cum
quinq; teſtibus, quia in iure pauci teſtes reperiuntur. Idem ergo
tpe peſtis, quo tpe pp imminens periculũ pauci reperiuntur, q
velint eſſe teſtes. Ad iſtud fundamentũ rñdent aduerſantes, ꝙ ſo
la inopia teſtiũ non eſt cã finalis, quare ruſtico ſit conceſſum te
ſtari cũ quinq; teſtibus, ſed cauſa finalis fuit ſimplicitas & impe-
ritia ruſticana, vt in præfatione. d. l. fi. dicitur. Quæ pręfatio deno
tat cauſam finalem. l. fi. ff. de hær. inſt. Ex quo infertur, ꝙ diſpoſi-
tio illius legis nõ hẽt locũ in ciue habitante ciuitatem, qui teſta
tur in iure, ſ̃m Iac. de Are. Ful. Are. & d. Iaſ. ibi. ¶ Tu uerò aduer-
te inquantum iſti dñt ꝙ ſimplicitas ruſticalis fuit cauſa finalis,
quare remiſſa fuerit ſolẽnitas numeri ſeptem teſtium. Nam nõ
uidentur rectè ſenſiſſe, quod ſic oſtendo. illa lex ſ̃m Doct. *cõiter*
procedit tam in teſta. in ſcriptis, quàm in teſta. nuncupatiuo. vn
de fateor, ꝙ ſolennitas ſcripturæ, quæ exigitur in teſtãte, & teſti-
bus, fuit remiſſa propter ſimplicitatem & imperitiam. Sed ſolen
nitas numeri teſtium fuit remiſſa propter inopiam ipſorum te-
ſtium. Hinc eſt, ꝙ ſi ſit tale rus, in quo ſit copia hoĩum, non cen-
ſetur in tali loco hæc ſolennitas remiſſa, ut expreſsè ibi dr̃ in lite
ra. Itẽ ibi duæ rõnes aſſignant̃, ergo ſufficit vnam militare. §. affi-
3 nitatis, Inſt. de nup. † Vnde vr̃ falſum, ꝙ ciuis non poſſit ruri face
re teſtm̃ cũ quinq; teſtibus, & ꝯrium tenent Cy. Alb. Bal. & Sal.
in d. l. fi. Et dato, ꝙ non poſſet procedere, qñ ciuis eſſet ſanus, &
poſſet reuerti in ciuitatem ad teſtandũ, uel qui potuiſſet ſecum
teſtes a ciuitate ducere: ſecus ſi a caſu ibi infirmaretur, & uellet
ibi teſtari, tũc quia pp neceſſitatẽ impediretur habere plures te-
ſtes, ualeret teſtm̃ cũ quinque teſtibus, ut dr̃ in d. l. fin. ¶ Secũdò
adducitur tex. in d. l. milites, & in d. l. j. ff. de bon. poſ. ex teſta. mil.
4 & l. pe. C. eo. cum ſi. arguẽdo † de bello hoĩum ad bellum Dei. Ad
iſtud rñdet Alex. ꝙ argm̃ non ualet iſto caſu, quia nõ militat ea-
5 dem rõ. Nam † militibus conceditur teſtari abſque iuris ſolẽnita
te pp publicam utilita. quia proprio corpore rempublicã defen
dunt, quæ rõ ceſſat in ciuib. tpe peſtis. Põt ẽt aliter rñderi, ꝙ mili
tes ex priuilegio teſtãtur cũ duob. teſtibus, dũ ſunt in expeditio-
6 ne. In priuilegijs † aũt non eſt licita extenſio, ẽt ex maioritatę ra-
tionis, ſ̃m gl. in l. bene a Zenone, in uer. cũ. n. C. de quadrien. præ
ſcr. & in l. a diuo Pio, in gl. 2. ff. de re iudi. & bene facit tex. in l. j. ff.
de conſt. Princ. ¶ Tertiò allegatur tex. in l. caſus, in argu. C. de te-
7 ſta. ubi ſi propter † contagionem, ſeu morbum ſuperuenientem
in perſonam vnius teſtis, neceſſe ſit interrumpere continuatio-
nem teſtamenti, ſuſtinetur teſtm̃. Et ſic propter neceſſariũ im-
pedimentũ remittitur ſolennitas, quæ eſt ꝙ vnico contextu fiat
teſtm̃. l. hac conſultiſſima. §. at cũ humana. C. de teſta. eodẽ mo-
do dicamus remiſſam eſſe ſolẽnitatẽ numeri teſtiũ. Sed tu aduer
te, quia tex. in d. l. caſus, in fi vr̃ apertè decidere, ꝙ pp neceſſariũ
impedimentũ non poſſit omitti numerus ſeptem teſtium. Et ſi
dixeris, ꝙ ille tex. non loqtur de morbo peſtifero. Rñdeo, ꝙ loq-
tur de morbo, qui ſolet teſtes deterrere. Et ego intelligo de iſto
contagioſo, quia aliæ ægritudines non ſolẽt facilè deterrere te-
ſtes. ¶ Contrariã opin. ꝙ nõ valeat niſi interueniant ſeptem te-
ſtes, tenẽt Raph. Ful. Pau. de Ca. Fran. de Are. & d. Alc. in d. l. fi. ad
ducentes exẽplum d. Aquiliæ vxoris do. Sign. de Homo. Mediol.
Doctoris inſignis, q̃ peſte percuſſa, nõ ualẽs habere teſtes, fecit ſe
portare in uiã publicã, vt haberet teſtes audiẽtes ſuã uolũtatem,
ſequitur Lud. Rom. in rep. auth. ſil̃r. C. ad l. Falc. in 34. ſpeciali. &
Ang. in d. l. cõficiuntur. §. j. Raph. Comen. in l. fi. C. de teſta. milit.
Alex. conſ. 70. Viſo conſi. col. pen. lib. 2. & conſ. 127. Viſo thema-
te, col. 3. eo. lib. Et vtrobiq; dicit, ꝙ iſta opinio eſt *cõis* & idẽ ẽt te-
nuit Io. Firma in trac. de gabellis, q. 24. 2. par. & Barba. in rub. de
teſta. uer. 39. conſ. 58. col. 7. & ſeq. lib. j. Mouentur in primis aucto
ritate Bar. in d. l. j. ff. de bo. poſ. ex teſt. mil. dicentes ꝙ Bart. in illis
verbis bonum eſſet prouidere, ꝙ teſtamentum ualeret, innuit
quòd ſi noua lege non ualidetur, ꝙ ſit nullum. Sed certè Barto.
ibi uoluit ꝯrium, ut s̃. dixi, in eo dum dicit, & facit iſta lex, ꝙ ua-
leat teſtamentum tẽpore cũ duobus teſtibus. Et licèt ſubdat, ꝙ
bonum eſſet ita ſtatuere, non tamen recedit ab argumento ſum
pto ex illo tex. ſed dixit bonum eſſe ita ſtatuere, ut omnis dubita
tio tollatur. Præterea, & ſi Bar. uellet nõ ualere cũ duobus teſti-
bus, non tamẽ negat ꝙ non ualeat cũ quinque, ut alij s̃. pro con
traria parte allegati cõcludunt per tex. in d. l. fi. Secundò mouen
8 tur per tex. in d. l. cõficiuntur, §. codicilli. vbi † dicitur, ꝙ habẽs fa-
cultatẽ teſtandi de iure, habet ẽt facultatem codicillãdi, tamet-
ſi tpe, quo codicillatur, facultatẽ teſtandi de facto non habeat,
vt qa ſufficientẽ numerũ teſtiũ nõ inueniat. Ecce tex. clarus, ꝙ
defectus ſeptẽ teſtium impedit facultatẽ teſtãdi, unde non uale-
bit teſtamentũ, ẽt ꝙ propter peſtem nõ poſſit haberi perfectus
numerus teſtiũ. Conſidera ſi poſſit reſpõderi, ꝙ ille tex. loquitur
de eo, q tpe codicillorũ nõ habeat ſufficiẽtẽ numerũ teſtiũ actu,
vt probat in uer. eo tpe, quo codicillatur. quaſi dicat, tunc & in
extremitate illius tẽporis, l. 4. ff. de cond. & dem. habere tamẽ po
tuiſſet intra aliquod breue tẽpus. Nos loquimur, quando ꝑpter
peſtem nõ eſt ſpes intra breue tẽpus habendi teſtes, uñ cum exi-
ſtẽs in loco peſtilẽti dicat in periculo mortis conſtitus, ſecundũ
Cor. cõſ. 13. In hac, lib. 4. quò ad eũ impoſſibilitas reperiẽdi ſuf-
ficientẽ numerũ reputatur perpetua, ſicut ſi rus aliqđ inhabita
ret. d. l. fi. ¶ Tertiò iuducũt tex. in d. l. fin. per locũ a ſpeciali. Nã ſi
cõceſſum fuit ruſticis, ut cũ quinque teſtibus, militibus exiſten-
tibus in acie cum duobus, & ſil̃r peregrinis, dũ ſunt in peregrina
tione, cum duobus teſtibus teſtari poſſint, in Auct. omnes pere
grini, in uer. liberam hẽat facultatẽ, C. commu. de ſucceſ. quem
Ang. ibi, & in §. ꝙ aũt. in Auct. de non alien. ad hoc notauit. Er-
go in alijs ſtabit firma regula, ꝙ requirantur ſeptẽ teſtes ad eui-
tãdas falſitates, l. fi. C. de fideicom. Sed ad iſtud põt reſpõderi, ꝙ
9 tex. in d. l. fi. C. de teſta. continet diſpoſitionẽ limitatoriã, & † in
limitatorijs licita eſt extẽſio ex rationis idẽtitate. l. libertus, §. Se
natos. ff. de ritu nupt. Bart. in l. ſi conſtãte, in 9. q. j. par. ff. ſol. ma-
trim. Pan. in c. cum omnes, col. 5. de cõſtit. Soc. cõſ. 38. col. 2. lib. j.
Ratio aũt ibi aſſignata cõſiſtit ſuper inopia teſtiũ, quæ maximè
militabat tẽpore peſtis, ergo &c. Et ꝑ iſta opinione adduco, qđ
10 cõſuluit Bal. conſi. 285. Si qs iuris ciuilis, lib. 3. ubi † conſuluit te-
ſtamentũ factũ ab eo, q erat in quodam caſtro, ad quod nõ pate
bat acceſſus (ex eo ꝙ dñs caſtri inſtitutus in primo teſtamento
neminẽ patiebatur ingredi) non ualere propter carẽtiã ſeptem
teſtiũ, dato ꝙ ſex interuenerint. Et pro iſta deciſio. Bald. eſt caſus
in l. ſi qs dolo, ff. ſi quis aliq. teſta. prohib. quam Bal. nõ allegauit.
De quo miror, cum nihil ignorauerit. Iſte text. multum ſtringit
pro hac parte. Si enim non ualet teſtamentũ, qñ integer nume-
rus haberi nõ põt propter uiolentiam humanam, eadẽ ratione
nõ debet ualere, qñ haberi non põt ꝑpter uiolentiã diuinã. Po-
teſt reſponderi, ꝙ ille tex. nihil facit, quia vult, ꝙ nõ ualens habe
re teſtes nõ poſſit teſtari. & iſtud cõceditur. Sed iſte nõ eſt pun-
ctus noſter, qa nos dicimus, ꝙ habẽs quinque teſtes tpe peſtis, re
ctè teſtatur. Nec text. ille hoc negat, nec ſe ad numerũ ſeptena-
riũ reſtringit. Ad deciſ. Bald. põt dici, ꝙ non eſt uera. & ꝯrium te
nuit idẽ Bal. in d. l. fin. & ſequuntur. Nico. de Mattar. & Salic. ibi.
Quid tenendũ? Ego in hoc puncto diſtinguerẽ. Aut peſtis nõ eſt
magna, & tũc nõ ualeat, niſi interueniant ſeptẽ teſtes, & ita pro
cedat ſecũda opin. & ita intelligo tex. in d. l. caſus. ubi pp morbũ
vnius teſtis non remittitur ſolennitas numeri ſeptem teſtiũ. Et
11 † generaliter, ubi dixi peſtem habere ſpecialia, intelligo de peſte
notabili, quia leuis cõtagio non excuſat, ſ̃m Card. Alex. in c. per-
uenit. 18. diſtin. facit, quia leuis febricula non facit ſeruum mor-
boſum. l. j. §. proinde. ff. de ædil. edic. nec leuis quartana excuſat a
contumacia. l. quæſitum. ff. de re iud. Aut peſtis eſt magna, & val
12 de ſæuit in loco, & tunc aut ſumus in terris eccleſiæ, & tũc † ſuffi
ciunt duo teſtes cũ parochiano ẽt tpe ſanitatis. c. cum eſſes, de
teſta. ubi Pan. & alij, & iſta eſt *cõis* ſententia Cano. licèt aliq con
tradicant, ſ̃m Cor. conſ. 31. lib. 2. Vel corã quatuor teſtibus ſine
parochiano, ſ̃m Pan. & Barb. in d. c. cum eſſes. Ludo. Ro. in auct.
ſimiliter, in 34. ſpeciali. C. ad l. Falc. Aut ſumus in terris imperij,
& tunc teneo ꝙ tẽpore peſtis ualeat teſtamentũ factum coram
quinque teſtibus per tex. in d. l. fin. C. de teſta. Nec obſtant ratio
nes Mod. quia tolluntur ex ſupradictis. Et iſta opinio eſt magis
æqua, maximè cum faueat teſtamentis, quorum conſeruatio pu
13 blicam reſpicit utilitatem. l. uel necare. ff. quemad. teſt. aper. † Et

in dubijs opinionibus tenenda eſt illa, per quam teſtm̃ ſuſtine-
tur.l.ſi pars.ff.de inof.teſta. Et ſi aliter diceremus, eſſet tempore
peſtis quaſi interdicta teſtandi facultas,qua nihil dulcius,& quę
nulli eſt deneganda,poſt quã iam aliud velle non põt,l.j. C.de ſa
croſ.eccl.Et bonũ eſſet, vt dicit Bart.ꝙ ſtatueretur,teſtm̃ tp̃e pe
ſtis ualere cũ duob.teſtibus,dumtamen eſſent omni exceptione
14 maiores.¶Illud autem† ſcias, ꝙ illi qui remanent in ciuitate pe-
ſtilẽti pro tuenda Republica, & pro ſubueniẽdo infirmis & ege
nis(vt nuper fecit nobilis d.Io.Pugetus, dñs loci de Caſtellio)ha
beant priuilegiũ teſtandi cum duob.teſtibus, ſ'm Alex. & d.Iaſ.
in d.l.fi.quia iſti non minus pro republica militant in bello Dei,
15 quàm milites armatæ militiæ in bello hominũ,quo milites† con
ſtat,dum ſunt in acie,habere priuilegium teſtandi q̃uo velint,&
quomodo poſſint.l.fi.ff.de teſta.mil.l.j.C.de bono.poſſeſ. ex te-
ſta.mili.& l.milites,C.de teſtam.mili. Et ſi iſtud dictũ uerum eſt,
ſummè notari,debet,quia cum talib.hmõi priuilegium cõceda-
tur ꝑꝑ uitę diſcrimen,in quo ꝑꝑ ſalutem Reipublicę ſe ꝯſtituũt,
dicendum ur̃ ꝙ ẽt eis concedi debeant cætera priuilegia militi-
bus in teſtando conceſſa.Quæ plura ſunt,& traduntur per Bart.
in l.neque.n.ff.de teſt.mil.& per Bal.in d.l.milites. Poterunt er-
16 go tales ſubſtituere directo maiori, iuxta text.in l. † Centurio.ff.
de vulg.& pupil.Quod addere poteris ad ea,quæ ſcripſi ibi anno
17 præterito poſt Nouiſſimos.Credo† ẽt,ꝙ medici,qui remanẽt ad
curandũ infirmos,habeant iſta priuilegia,& immunitatẽ ab om
nibus muneribus.l.j.C.de profe.& medi.lib.10. ¶Secundò quæ-
18 ro,an† mulier tp̃e peſtis poſſit eſſe teſtis in teſta.Tempore.n.ſani
tatis non eſt idoneus teſtis in teſta.l.mulier.§.qui teſtamento.ff.
de teſta.l.fi.C.de fidei.d.Iaſ.in d.l.fi.determinat ꝙ ſic, quia in ſub-
19 ſidium † mulier admittitur ad teſtimonium in caſibus, in quib.
aliàs non admittitur, ſ'm Io.An.in addi.ad Spe.tit. de te,§.j.Ale.
conſ.24.Animaduerſis.col.4.li.2.¶Cõtrariã ſñiam firmat d.Ale.
conſi.70.Viſo conſi.lib.3.per text.in c. cum eſſes,de teſta.ubi de
iure cano. fuit diminutus numerus teſtium, & tñ requiritur ꝙ
ſint idonei.Sic ẽt in teſta. facto ruri fuit diminutus numerus ꝑꝑ
inopiam teſtiũ,d.l.fi.& tñ requiritur ꝙ teſtes neceſſarij aliàs ſint
idonei,ut ibi oẽs concludunt.Et licèt ꝑꝑ peſtẽ diſpenſatũ ſit ſu-
per numero, non tñ ſuper idoneitate reperitur aliquid immuta
tũ,ergo cur ſtare prohibebit. l.præcipimus,C.de appel.Et ꝓ hoc
20 bene facit, quia † ſpecialia non ſunt multiplicanda.l.ſi qñ,C.de
inof.teſt.¶Non ob.ꝙ mulier,qñ mares non habentur, in ſubſi-
21 dium admittatur in teſtẽ,quia cõceditur:ſed dr̃† in ſubſidiũ, qñ
maſculi teſtes haberi nõ pñt habitu & potentia. Sed qñ maſculi
haberi pñt potentia,licèt actu non reperiantur,non habet locũ
regula ſubſidiaria,ſ'm d.Ant.de Butr. in c,tertio loco,de probat.
Pan.in c.de cætero,de teſti. ubi vult, ꝙ laici poſſint eſſe teſtes in
ſubſidium ꝯ̃ clericum.Et dr̃ in ſubſidiũ,qñ nulli clerici habitant
in loco illo,& ſic qñ nec actu, nec potentia ueriſimiliter pñt re-
periri,qui teſtimonium perhibeant:ſecus ſi in loco illo plures eſ
ſent clerici,dato ꝙ actui, de quo quæritur, præſentes nõ fuerint.
Et idẽ docent Pan. & Fel.in c.j.in fi. & in c.j.s̃.e. de teſti.cogen.&
d.Iaſ.in l.j.col.fi.& in 2.lec.col.11.C.de ſum.Tri. & fi.catho. & la-
tius in l.fi.C.de his,quib.ut indig.Alex.conſ.64.col.fi.lib.j. Tem-
pore aũt peſtis actu & potentia ueriſimiliter maſculi magis,q̃ fę
minæ pñt reperiri,ergo dici nõ põt,ꝙ mulier admittatur in ſub-
22 ſidiũ.Faterer† tñ mulierẽ admitti in teſtẽ in teſta. eius,q in ciui-
tate permanſerat,vt labenti Reipublicę ſubueniret,ſicut in teſt.
23 militis, in quo mulier põt eſſe teſtis. † Quod ſic probari põt,ubi
remiſſa eſt ſolẽnitas iuris poſitiui,ibi ſufficiunt duo teſtes,,ẽt fę-
minæ,ſ'm Bar.in l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſta.
24 ubi concludit teſtm̃ inter† liberos cũ duob. teſtibus ẽt fœminis
valere,quia in teſta. inter liberos remiſſa eſt ſolẽnitas iuris poſiti
ui,quod ẽt tenent gl.in Auct.ꝙ ſine.C.eo.Alex.in d.conſi.70.&
in conſ.140.lib.j.Panor.conſ.98.& conſ.105.col.2.lib.2. & eſt *cõis*
opi.quam ẽt ſequitur Guido Papæ deciſ.538. in teſta. aũt militis
remiſſa eſt ſolennitas iuris poſitiui.l.j.ff.de reſta.mil. ergo ſequi-
tur, ꝙ in eo mulier poterit eſſe teſtis. ſi in teſta.militis põt,ergo
etiã in teſt.eius, qui militat in bello Dei, per ea quæ s̃. dicta fue-
25 rũt.¶† Tertiò quæro,an ſtatutũ diſponens,teſtm̃ mulieris factũ
abſq; pñtia duorum proximorũ non ualere, habeat locũ etiã in
teſta.mulieris facto tp̃e peſtis?Cor.conſ.131.In hac lib.4.& conſi.
53.eo.li.determinat teſtm̃ factũ abſq; pñtia ꝓpinqnorũ tp̃e pe-
ſtis valere,non obſtante ſtatuto. ¶Sed tu aduerte, ꝙ ſi prætẽda-
tur teſtm̃ ualere,qa propinqui oẽs aufugiſſent, tunc deciſ.Cor.
26 erit ueriſſima,quia† ſtatutũ ꝙ mulier teſtari nõ poſſit abſq; prę-
ſentia duorũ ꝓximorũ,intelligitur ſi eos habeat,ſ'm Bal.in l.j.C.
unde uir,& ux.& d.Iaſ.in l.Stichũ,q meus,s̃.de leg.j.Fel.in c.pro
27 poſuiſti,col.3.de ꝓba.habere† aũt ꝓximos nõ dr̃, q eos hẽt abſen
tes tp̃e,quo actus expeditur.c.pñtata, & ibi Fel. poſt Pan.not.de
teſt.Si uerò ꝓximi prætendant eſſe pñtes, tunc iſta deciſio Cor.
erit ualde dubia & pendet ab his,q̃ dicta ſunt in prima qõ.huius
particulæ,& vide q̃ dixi s̃.in 13.ſpãli .i. particulæ huius ſcđæ par-
28 tis.Quartò quæro,qd † ſi teſtator, q ꝯdidit teſtm̃ tp̃e peſtis cum
quinq; teſtibus, uel abſq; pñtia ꝓximorũ ſuperuiuat, & euadat
periculũ peſtilentiæ,an tale teſtm̃ rumpat̃ & irritet̃? Vr̃ ꝙ ſic,qa
29 † teſtm̃ militis factũ in acie cũ duob. teſtibus irritatur, ſi miles
ſaluus domũ repetat.l.pe.C.de teſta.mil.& Inſt.eo. §.illis. ubi gl.
30 dicit,ꝙ† ceſſante cã priuilegij debet ceſſare priuilegium, & facit
tex.in l.Titia,§.vſuras.ff.de le.2. ¶Scđò ꝓ hac parte facit, qđ de-
cidit Ang.in §.ꝓuinciarũ,in Auct.ut factæ no.conſt.per illũ tex.
31 Pone, † mulier fecit teſtm̃, poſtea facta eſt conſtitutio, ꝙ teſtm̃
mulieris nõ ualeat,ſine pñtia duorũ agnatorũ, dicit Ang.Aret.
ꝙ ſi poſt ꝯſtitutionẽ mulier habuit facultatẽ mutandi teſtm̃,&
adhibendi pñtiam agnatorũ, & illã nõ adhibuit, teſtm̃ irritabi-
tur.Idẽ dicamus in caſu noſtro,cũ ceſſan te peſte,potuerit teſta-
tor adhibere debitas ſolẽnitates, & idem uoluit Ang. in Auc.ut
cũ de app.cognoſ.in prin.& hanc deciſ.Ang.ſequitur,& dicit eſ-
ſe valde notandã Fel.in c.fi.col.3.de conſt. Tertiò facit quod di-
xit Pau.de Ca.in l.nutritorib.C.commu.de ſucceſ.ubi vult,quòd
32 † teſtm̃ peregrini cõditũ in peregrinatione cũ minori numero
ſeptem teſtiũ ualeat,ſi peregre moriatur, ſecus ſi domũ repetat.
33 ¶Quartò facit,qa quod ꝓ† neceſſitate tp̃um ſtatutum fuit, ceſ-
ſante neceſſitate debet euaneſceret.c.quod pro neceſſitate.j.q.j.
& hanc opin.tenet d.Chriſt.Por.conciuis meus,in §,j.Inſt.de te
34 ſta mil.¶Pro ꝯ̃ria ſñia facit,quia† quãtũ ad ſolẽnitates adhiben-
das in teſta.inſpicimus tp̃s conditi teſtĩ.l.j. C.de teſtam. ¶Scđò
facit,quod in terminis noſtris decidit Bal. in l. ſi quis hæredẽ. C.
35 de inſt.& ſub.ubi † vult, ꝙ teſtm̃ factum ruri cũ quinq; teſtibus
non irritet̃,licèt teſtator efficiat̃ ciuis & incola ciuitatis. ſequun
tur Iaſ.& Mod. in l.fi. C.de teſta. Sicut ergo non irritatur teſtm̃
ruſtici ꝑꝑ abundantiam teſtiũ ſuperuenientẽ, ita nõ irritabitur
teſtm̃ factum tp̃e peſtis,licèt ſuperueniat ſanitas. Et ita reperio
tenere Cor.conſ.53.In hac,col.fi.lib.4.& hanc partem credo ue-
riorẽ.Pro qua ur̃ tex.in §.ſed hactenus.Inſt.de teſta.mil.Et ꝓ qua
facit rõ,quia numerus ſeptem teſtiũ, & agnatorũ pñtia exigun-
tur in teſtĩs ad euitandas falſitates.l.fin. C.de fideicom.ſi modo
dicamus teſtm̃ factũ cũ minori num.teſtiũ,& abſq; agnatorum
pñtia,ualere tp̃e peſtis,ſi moriat̃ tunc teſtator, quaſi tũc p̃ſuma-
tur non interueniſſe falſitatẽ,certè ſi ſuperuiuat, & in ead. uo-
lũtate perſeueret,multò magis debet valere, qa ꝑꝑ p̃ſeuerãtiam
euidentius uera ꝯprobat̃ uoluntas,arg.l.athletæ.§.dat remiſſio-
nẽ,& qđ ibi no.per gl.ff.de excu.tu. ¶Non obſt.adducta in ꝯ̃riũ.
Et primò fundm̃, ꝙ irritet̃ teſtm̃ militis factum in expeditione,
non eſt uerũ,& in ꝯ̃riũ ex tex.in d.§. ſed hactenus. ¶Ad tex.in d.
l.milites,& in d.§.illis,cũ ſim.rñdet̃, ꝙ loquuntur in teſta.militis
facto domi,qđ non ualet,niſi ſeruata iuris ſolẽnitate,non aũt ꝙ
irritetur factum in caſtris iure militari, ſi reuertatur domum.d.
§.ſed hactenus.Et ſi dicatur tex.in d.§.ſed hactenus, probat con-
trariũ,quia dicit,ꝙ poſt annũ irritetur. Rñdeo,ꝙ ad hoc,vt poſt
annũ irritetur,eſt neceſſe ꝙ ẽt teſtator fuerit miſſus a militia.Et
ſic poſt miſſionẽ,& poſt annũ irritatur non per ſolũ lapſum an-
36 ni.¶Vnde ſcias, † ꝙ ad hoc,ut teſtm̃ militis ualeat iure militari,
duo reqruntur.vnũ ꝙ teſtet̃ in caſtris,ſ'm ꝙ ſit miles.Iſta ſecun-
da qualitas requirit̃ per modũ cauſæ permanẽtis,ideo ea ceſſan-
te ceſſat priuilegiũ,d.§.vſuras.vnde poſt miſſionẽ non ualet,niſi
miles moriat̃ intra annũ.d.§.ſed hactenus. Prima aũt qualitas,ꝙ
teſtetur in caſtris,uel in loco peſtifero,requiritur ꝑ modũ cauſæ
principiantis,ſeu habilitantis. Ideo eſto ꝙ miles reuerſus fuerit
37 domũ,niſi miles ſit miſſus a militia, teſtm̃ ſuſtinebit, † quia ceſ-
ſante cã reqſita ꝑ modũ principiantis,non ceſſat diſpõ, ſ'm Inn.
in cle.2.de reſc.Et dicebat Bal.aut qualitas acqrit̃ ꝑ modũ cauſę
fiendi,aut ꝑ modũ cauſæ eſſendi.Primo caſu qualitate ceſſante,
non ceſſat diſpoſitio,ſed ſecundo caſu bene ceſſat. Ita Bal.in d.l.
ſi qs hæredẽ.C.de inſt.& ſubſt.Quod latius cõprobaui in l.ex fa-
cto.ff.de vul.& pup.¶Ad deciſionẽ Ang.in d.§.ꝓuinciarum,re-
ſpõdeo ꝙ nõ eſt uera,& ꝯ̃riũ tenet Pau. de Ca. per tex.clarũ in l.
iubemus.C.de teſta.Nec ob.ponderatio, q̃ ibi facit d.Iaſ.ꝓ Ang.
dum dicit,ꝙ illa uerba,qd.n.peccauit, qa nouæ legis inſcius pri-
ſtinã formã ſeruauit,a ꝯ̃rio ſenſu innuunt,ꝙ is qui ſuꝑuixit poſt
legẽ nouã,peccauit. qa ſciuit legẽ,& eã non ſeruauit,qa iſta cõ-
ſideratio meo iudicio non eſt digna uiro.Nam arguẽdo hoc mo
38 do lex illa nõ hẽret dubiũ,dicit ille tex.† vtrũ teſtm̃ factũ ſ'm for-
mã antiquã ualeat,non obſtãte diſpõne nouæ legis dãtis aliã for
mã,ſi tu intelligas iſtã legẽ caſu,quo teſtator moriatur ante ha-
bitã notitiã nouæ legis,ut intellexit d.Iaſ. Rñdeas mihi, an tunc
39 ſit neceſſe fateri illã legem fruſtra fuiſſe editam, qa† noua lex an
te notitiã uerã,uel præſumptam,neminem ligat,c.cognoſcẽtes,
de conſt. Nam niſi lex ſit publicata,& lapſi duo menſes a die pu
blicationis,non ligat ignorantes, poſt uerò lapſum duorũ men-
ſium a die publicationis,oẽs ligat, quia quilibet præſumitur ha-
buiſſe illius notitiã,ut in Auc.vt factæ no.conſt.per totũ. Secun
dò rñdeo,ꝙ d.Iaſ.non bene ſumit argm̃ a ꝯ̃rio eo modo, quo ip-
ſe arguit,quia illa uerba,quid peccauit q huius legis inſcius pri-
ſtinã formã ſeruauit,hñt relationẽ ad tp̃s præteritum, & ſic Le-
giſlator uoluit ſatis eſſe, ꝙ teſtator eſſet inſcius nouæ legis tp̃e,
quo priſtinam formam ſeruauit, & ita *cõiter* intelligitur ille tex.
Et deciſionem Ang.etiam reprehendit Corn.in d.conſ.53.retor
quens illum tex.contra Ang.quia licèt tex.dicat,ꝙ plerunq; te-
ſtatores poſt legem nouam repẽte decedunt,non tñ dẽt ſumi ar
gumen-

gumentum a ɔ̃rio sensu. Ergo si testator repente post legē non decedat, testm̄ nō ualebit, q̄a lex disponēs aliq̄d rōne frequētioris vsus, & q̄a plerunque cōtingit, habet ēt locum eo casu, quo illud aliter contingat, l. meminerint, cū gl. & ibi Bar. C. vñ vi. Vel dato, ꝙ decisio Ang. esset vera, nō faceret ad casum nostrū, quia hēt diuersam rōnē dicendi, s̄m Corn. ¶ Ad decisionē Pau. pōt rñderi, ꝙ nō est iuridica, vt patet ex p̄missis. ¶ Ad tex. in d. c. ꝙ ꝓ
40 necessitate, rñdeo, ꝙ† cessante necessitate dēt cessare statutū ex cā necessitatis, quoad actus futuros, nō aūt quoad actus ꝑfectos & absolutos, c. ꝙ quidā, j. q. j. vbi baptismū collatū a laico tp̄e ne
41 cessitatis, nō cessat necessitate cessante, q̄a† effectus iā est consūmatus, & effectus iā consummatus non cessat cessante cā, l. scripto, ff. vñ lib. Et in oēm euentū, si in eo esset apposita clausula codicillaris, sustineretur saltē in uim codicillorū, iuxta plenè tradi
42 ta ꝑ Bar. in l. j. ff. de iure codicil. Quintò† quæro, an tp̄e pestis valeat testm̄, ēt ꝙ testes non fuerint a testatore rogati? D. Christ. Por. Inst. de test. mili. col. 4. in prin. dicit, ꝙ non valet, nisi testōr esset tp̄e ɔ̃diti testī peste ꝑcussus. Ego credo indistinctè nō valere, q̄a nulla subest cā, quare magis infirmo ex cā pestis censeri debeat remissa solennitas rogitus, q̃ alijs infirmis, & q̄a priuilegia
43 non sunt in eadē ꝑsona multiplicāda, d. l. si qñ. Sextò q̄ro, † testator legauit Titio fundū, si aderit tp̄e mortis ipsius testatoris, & cadauer ad sepulturā associauerit. Morit̄ testator absente Titio quærit̄ an legatū sibi debeat? Vr̄ non deberi, q̄a defecit ɔdō legati. Et si dicat̄, ꝙ dēt hr̄i pro impleta, ex quo iusto impedimēto legatarius impedit̄ ɔdōnem implere, l. quę sub cōdōne, §. quoties, ff. de ɔd. inst. Rñdet̄, ꝙ illa lex loq̄tur in ɔdōne ptātiua, & q̃ oīno grauatus impediebat adimplere. Nos loq̄mur in ɔdōne mixta, quā potuisset legatarius adimplere, licèt cū periculo: est. n. hæc ɔ̃dō, si aderis in ciuitate, vel si in ciuitatē redieris, ɔdō mixta, q̄a multa pñt oriri impedimenta ad impediendū pñtiā, uel regres-
44 sum, l. si pr̄, C. de instit. & subst. † Et in ɔdōnibus mixtis, si ɔdō deficit ꝑꝑ casum, nunq̃ hr̄ ꝓ impleta, l. legatum, C. de ɔd. inser. l. j. & ibi no. C. de inst. & subst. l. in testō, 2. ff. de ɔd. & dem. ¶ In ɔ̃riū ur̄ tex. in l. si q̄s Titio, ff. ex q̄b. cau. maio. vbi hæc ɔdō, si legatarius adesset in ciuitate casu, quo absit ex cā probabili, saltē ope restōnis, hr̄i dēt ꝓ īpleta. ergo eodē mō si absit ex cā pestis, erit hñda ꝓ impleta. & bñ facit tex. in l. Iulianus, §. eū quoque, & ibi Bar. ff. eo. ti. Quid tenēdū? Ego dicerē, si testator tp̄e cōditi testī erat in loco pestilēti, ꝙ defecerit ɔdō, nec hr̄i possit ꝓ impleta. rō est, q̄a
45 † vbi ɔ̄stat de mēte testatoris, ꝙ uelit ɔdōnē uerè impleri, nunq̃ hr̄ ꝓ impleta, ēt si non stet ꝑ implere debentē, nisi actu verè adimpleat, l. in his, & l. Iulianus, ff. de ɔd. & dem. & firmat Bal. in d. l. si pater, in 2. q. Sed testator uoluit eā impleri ēt tp̄e pestis. Qđ ex eo cōstat, q̄a existēs in loco pestifero dr̄ in periculo mortis, ut s̄. toties dixi. uñ legando in tali periculo sub ɔdōne, si legatarius associauerit funus ad sepulturā, cēset̄ cogitasse de morte sibi imminente ex cā pestis, arg. l. fi. cū ibi no. C. de post. hær. inst. Si verò fecit testm̄ in loco sano, puto ɔdōnē ptātiuā hr̄i pro impleta, d. §. quoties. Mixtā verò defecisse, sed ope restōnis pro impleta hr̄i, d. l. si q̄s Titio. Non. n. credendū est testōrē huius propositi fuisse, ꝙ legatarius, cui ob amorē legauit, l. nec adiecit, ff. pro soc. deberet cū ꝑiculo uitæ ad funeralia ipsius accedere. Nā si testator ab hęrede quicquā restitui, vel solui certo loco iusserit, ita demū ibi solutionem fieri uoluisse creditur, si eo legatarius tutè accedere possit. l. de ætate, & l. recusare. §. fi. ff. ad Treb. ¶ Septimò q̄-
46 ro, an tp̄e† pestis valeat donō cau. mor. facta corā duob. testibus, quæ aliàs corā q̄nq; fieri dēt, l. fi. C. de don. cā mor. Ista q̄ō dependet ab his, q̄ scripsi in j. q. huius particulæ. si. n. remissa est solēnitas duorū testiū in testīs, & statutū, ꝙ valeant cū q̄nque, certè ēt eadē solennitas remissa videbit̄ in donōne cā mortis. Et sic valebit cū tribus testibus ꝑ tex. in l. Marcellus notat, ff. de don. cau. mor. ubi Iulianus ita arguit, si data est libera facultas filijsfamilias militibus testādi q̄uo uelint, credi pōt ea ēt esse remissa, q̄ in don. cau. mor. fieri dēnt. In ɔ̃riū urget deci. Bar. *communiter* appro
47 bata in l. 2. ad fi. ff. de leg. j. ubi† q̄rit, si statutū uelit, ꝙ in test. sufficiāt q̄nque testes, an uideat̄ velle, ꝙ in codicillis sufficiāt tres? decidit Bar. ꝙ uon, q̄a nō reperitur facta regula, ꝙ in codicillis sufficiant duo testes minus, quàm in testamētis. & pro hoc allegat not. in l. illud, C. de sacros. eccle. & in l. tam is, §. j. per gl. ff. de don. cau. mor. ¶ Super quo tu cogitabis, quia contra Bar. ualde obst. tex. in d. l. Marcellus, quem alij non adducunt.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ad locum peste infectum, an teneatur comparere.*
Et quid si in dicto loco contagioso ius dicatur, nu. 2.
Et an teneatur pro se ad eundem locum mittere procuratorem, nu. 3.
4 *Citatus ad locum pestilentem, ad quem ire non tenetur, an ueniat excusandus si quis obtulit se iterum, & illic pro eo responsurum, & non misit.*
5 *Citatus ad locum, ubi pestis viget, qui semel illuc comparuit, an iterum comparere teneatur.*
6 *Exceptio loci non tuti est dilatoria, & potest opponi in quacunque parte iudicij, num. 11.*
7 *Citatus si semel comparuerit, ubi sententia est nulla, an & quando conualidet iudicium, quod prius erat nullum. & nu. 13.*
8 *Exceptio dilatoria si post litem contestatam sit suborta, potest etiam post litis contestationem opponi.*
Item si grauamen habeat causam successiuam, nu. 9.
Et talis sit exceptio, quæ obstet actui gerendo. nu. 10.
12 *Citatio geminata grauamen geminat, sed non consumitur.*
14 *Exceptio feriarum, licèt per partem non fuerit opposita quò ad litis contestationem impediendam, an poterit postea opponi ad impediendum ulteriorem processum.*
15 *Consentiens in uno actu, an censeatur consensisse in reliquis.*
16 *Renunciatio, quæ tacita fuit in una instantia, an noceat in alia.*
17 *Citatus, qui malitiosè distulit opponere exceptionem loci non tuti, an ueniat contemnendus in expensis.*
18 *Citatus ad locum non tutum propter pestem, an teneatur comparere, ut ibidē proponat exceptionem loci non tuti.*
19 *Notorium, an quis allegare teneatur, licèt id probare non astringatur.*
20 *Exceptionem loci nō tuti, an possit quilibet sine mandato allegare pro citato.*
21 *Citatus licèt non teneatur comparere, an sufficiat, quòd coram honestis viris protestetur, quòd libenter compareret, nisi locus esset suspectus.*
22 *Impeditus, nisi de impedimento expressè protestetur, an excusetur.*
23 *Appellatio, an remaneat deserta sine spe restitutionis, si appellans, qui non habet iudicis copiam, de impedimento non protestetur.*
24 *Protestatio ob quam causam fiat.*
Et an, & quando protestatio impedimenti sit necessaria. nu. 26.
25 *Protestatio coram iudice appellationis debet fieri de consilio, & si de consilio ergo secundum Ias. ad bene esse.*
27 *Processus factus contra citatum ad locum notoriè non tutum, an & quando teneat.*
Et quid sit si non constat notoriè, iudici tamen constat, nu. 29.
28 *Citatio continens notorium grauamen, est ipso iure nulla.*
30 *Excommunicatus propter contumaciam comparere impeditus, an & quando ueniat absoluendus.*
31 *Impeditus parere, an semper dicatur inobediens.*
32 *Iudicis uoluntas talis præsumitur, qualis esse debet.*
33 *Citatus ad locum non tutum, an & quando possit appellare antequàm excipiat de loco non tuto. & nu. 34.*
35 *Pestis quandiu uiget sopitam tenet instantiam.*
36 *Restitutio in integrum aduersus instantię lapsum competit impedito comparere propter pestem.*
37 *Fatalium cursum impedit pestis, si ea ante pestem currere non cęperant.*
Et ibidem, quid si iam currere inceperant.
38 *Iudex delegatus, cui causa commissa fuit decidenda certo loco, an propter pestem ibi uigentem poterit omissa mandati forma alibi de illa cognoscere.*
39 *Iudex fugitiuus propter pestem, an & quando possit ius dicere in alieno territorio.*
40 *Iudex fugitiuus causa pestis, an possit ius dicere inter subditos ratione delicti, uel contractus.*
Et an subditi ratione delicti, uel contractus dicantur propriè subditi. nu. 41.
42 *Iudex, ad quem gradatim deuoluitur appellatio, si sit in loco peste infecto, ad quem deuolui debebit ipsa appellatio.*
43 *Iudex causarum ciuilium potest de causis criminalibus, & criminalium de ciuilibus cognoscere, ubi alter ipsorum abest tempore pestis.*
44 *Testes tempore pestis possunt ante litis contestationem examinari, quod alio tempore non licet.*
45 *Licèt clericus esse non possit coram iudice seculari sine sui superioris licentia, esse tamen potest tempore pestis.*
46 *Laicus potest absoluere ab excommunicatione peste laborantes, & in articulo mortis constitutos.*
Et an habita facultate taliter absoluti teneantur denuo a superiore absolui. num. 51.
47 *Morti proximus, uel in articulo mortis constitutus is dicitur, qui graui laborat morbo, uel cui iustus imminet naufragij, uel latronum timor.*
48 *Laicus, an possit audire confessionem infirmi propter pestem.*
Et an habita sacerdotis copia, teneatur dictus infirmus reiterare confessionem, num. 49.
50 *Misericordiam non merentur, qui ex propria culpa in necessitatem inciderūt.*
52 *Iudex tempore pestis potest ius dicere ad fenestram domus suæ.*

De priuilegiis iudiciorum causa pestis.

Condescendo ad tertiā particulā sc̄dæ partis prīcipalis, videlicet ad sp̄ālia iudiciorū, q̄ p̄la sunt. ¶ Primò citatus ad
1 pestilētē locū excusat a ɔtumacia, † si nō ɔpareat cle. pastoralis, de re iud. cle. j. de for. cōpe, c. ex parte, de appel. l. quæsitū, ff. de re iud. c. accedens, 2. vt lite non ɔtest. Qđ uerū est, ēt si citatus ꝓmisisset sistere in loco illo, l. 2. §. fi. ff. si q̄s cau. Et ēt si in instr̄o cautum esset, eū ubique posse cōueniri, q̄a talis cōuētio nō intelligit̄ đ loco nō tuto, s̄m d. Ant. in c. j. de iud. Ang. & Ale. in l. cū res, in prin. ff. de leg. j. Sed
2 circa istud sp̄āle dubitari pōt de pluribus. Et† primò, an ꝓcedat ēt si in loco cōtagioso ius dicat̄? Suꝑ qua dubitatione dic, ut su-
3 pra scripsi in sexto sp̄āli primę particulæ. Sc̄dò dubitat̄, an† teneatur saltē mittere ꝓcuratorē? Br̄, cū locus ēt ꝓcuratori tutus nō sit, liq̄dò ɔ̄stat eū non teneri ꝓcuratorē mittere, ut est tex. in d. c.

ex

ex parte, quem Pan. & alij notant. & Ang. in disp. exordiente, Bononiæ quidam. Imo. & Alex. in d. l. de ætate. Bal. in tit. de pace
4 Const. in uerbo, Iniæ quoq;. † Sed qđ si aliqs offerat se ire, & pro ipso citato rñdere, an tūc excusabit si nō mittat? Vr̄ excusari, qa nō pōt allegare locū nō esse tutū ꝓcuratori cum reperiat idoneū ꝓcuratorē volentem suscipere cāæ patrociniū. Et ita vr̄ tenere Ang. in d. disp. & Inn. in c. cum dilecti, de do. & ꝯtu. Imo. & Ale. in d. l. de ætate, in quantū dicūt, si locus sit tutus ꝓcuratori, & cāæ, ꝙ dēt ꝓcuratorē mittere. Sed ꝯriū uī uerius ꝑ tex. in d. c. ex parte. ibi, tu, uel tui. & ibi gl. Imo. Pan. & Peru. ad hoc not. & gl. in c. bonæ, in uer. secure, de ele. & bonus tex. cū gl. in c. si non ꝯiugij, 23. q. 2. Et rō est euidens, qa cū dñs hēat ltīmam exceptionē dilatoriā rōne loci non tuti, non dēt cōpelli cām, quam vult defendere ꝑ seipsum, tueri ꝑ aliū, maximè se offerentē, q ꝑꝑ suā oblationem suspectū se facit, l. q̄ oīa, ff. de ꝓcur. Qđ clarissimum est in casibus, in qbus non teneret ꝓcuratorem mittere, ēt si locus sanus esset, de qbus per Bar. in l. 2. si qs in iudicio, ff. si qs cau. Et licèt ꝓcurator velit accedere, nō tñ sequitur, ergo locus est ei
5 tutus, ut de se patet. Tertiò† dubitat̄, qđ si ad locū pestiferū citatus semel cōparuerit, an iterū citatus teneat̄ cōparere in tm̄, ꝙ
6 si non cōpareat mulctari possit? Vr̄ ꝙ sic, qa† exceptio loci non tuti non est dilatoria, ergo qa in exordio litis nō fuit opposita, uī remissa, l. ita demū, C. de procu. c. inter monasteriū, de re iud.
7 Et qa ubi citatio est nulla, si citatus cōpareat semel, cōualidat iudiciū, l. j. cū gl. ff. de fer. cum alijs adductis ꝑ Fel. in c. gratū, col. 2. de off. deleg. Et qa si liceret postea hanc exceptionem opponere, esset in arbitrio citati grauare actorē laboribus & expensis, qđ non est tolerandū. ¶ Sed istis non obstantibus, in ꝯriū est ip-
8 sa veritas, qa exceptio dilatoria† suborta post litē ꝯtestatā pōt ēt post cōtestationē litis opponi, c. insinuante, de of. deleg. Sed ista est hmōi, qa quoties qs citat̄ ad locū non tutū, toties grauatur, & sic talis exceptio nascit̄ ꝑꝑ citationē, ergo ad ipsam citationē opponi poterit, f̄m Arch. Io. And. Ge. & Peru. in c. statuimus, de
9 of. deleg. li. 6. Et quia† vbi grauamē hēt cām successiuā ꝑ litis cōtestationē, non ꝯsumit̄ ius excipiendi, f̄m Io. An. & Mod. in c. di
10 lectus, 2. de rescr. Sic† vbi grauamen hēt cām successiuam, ꝑ lapsum decem dierum non extinguit̄ ius appellandi, f̄m Spe. tit. de appel. §. restat, col. fi. Bal. in l. 2. C. de epi. aud. & tradit̄ in varijs locis, maximè per Doc. in l. eū q, §. in popularib. ff. de iureiu. Et ꝑ ista opi. est casus in d. c. ex parte. ibi, quoties citat̄, ꝑ quē tex. Imo.
11 & Mod. cōcludunt, † ꝙ exceptio loci nō tuti pōt opponi in quacunque parte iudicij. Et idē tenet Bal. in l. peremptorias, col. 5. C.
12 sen. rescin. non posse. qa ꝑ† geminatā citationē geminat̄ grauamen, nō aūt ꝯsumit̄, & idē uoluit Spe. ti. de cita. §. j. ver. qđ si reus citatus. Imo. in cle. cām, de elec. col. x. Fel. in d. c. accedens, col. 4. uer. decima ꝯclusio. vbi alia adducit, quæ ꝑ te videas. Nō obstant ꝯria. Et primò, ꝙ exceptio ista sit dilatoria, qa rñsum fuit s̄. Non
13 ob. ꝙ ĩpotanea cōparitio validauerit iudiciū, qa† verū q̄tum ad acta, & gesta tꝑe cōparitionis, nō aūt quoad gerēda in futurum,
14 f̄m d. Ale. in d. l. j. ꝑ illū tex. in uer. alterutro. ꝑ quē dicit, † ꝙ licèt pars non opposuerit exceptionē feriarū quoad litis ꝯtestationē impediendā, poterit postea opponere ad impediendū ulteriorē
15 processum: nā† in iudicialibus, q ꝯsentit in uno actu, non intelligitur ꝯsētire in reliquis, f̄m gl. in cle. sæpe, in uerbo, partibus, de uerb. sig. quā magni facit Pan. in c. qm̄ ꝯ falsam, col. fi. de ꝓb. & in
16 c. ꝑsentiū, col. 4. de test. Sic† ēt tacita renunciatio in una instātia non nocet in alia, f̄m Inn. in c. cū uenissent, ad fi. de testi. Ant. de
17 But. in c. cū olim, col. 11. de cēsi. Ad fatigationē actoris rñdet̄, † ꝙ citatus, q malitiosè distulit opponere exceptionē loci non tuti, ꝯdēnabit in expensis, c. exceptionē, de excep. qđ respū ꝯdēnationis expensarū ꝓcedit gñal'r, f̄m Inn. in c. inter monasteriū, de re
18 iud. Quartò dubitat̄, an† citatus ad locū infectū, teneat̄ ꝯparere ad effectū proponēdi exceptionē loci non tuti? Br̄ agendo, circa istū punctū cōsiderandi sunt tres casus. Primus, qñ notoriū est, locū esse ꝯtaminatū, & isto casu non tenet̄ ēt proponere exceptionē loci nō tuti, cle. pastoralis, §. Pisana, de re iu. ꝑ quē tex. ita decidunt Bar. & alij, in d. l. de ætate. idē tenet Bar. in l. sciendū, §. fi. ꝑ illū tex. ff. de le. & firmāt Host. Imo. Pan. & Mod. in d. c. ex parte. Inn. Pan. d. Ant. & Imo. in c. præterea, de dila. do. Ias. in l. si ue-
19 rò, §. fi. col. fi. ff. qui satis. cog. Nec ob. si dicatur, ꝙ† tenemur allegare notoriū, licèt non astringamur ꝓbare, l. si adulteriū cū incestu, §. idē Polliōni, ff. de adul. & no. ꝑ gl. in cle. appellāti, de appel. qa fallit in exceptione loci non tuti notoriè, q̄ ꝓdest si non alleget̄. Et rō fallentiæ est, qa citatio ad locū notoriè non tutū est ipso iure nulla, qa eo ipso grauat, ꝙ ad comparendū arctat, & qa grauamen cātur ex notorio in cōparendo, nō est æquū, ꝙ alleget̄, qa in allegando reqrit̄ cōparitio, in qua inest ipsum grauamen, qđ non est reparabile ꝑ appellationē, & sñiam, cū agat de periculo uitæ, non est exceptio notoria alleganda, f̄m Fely. in c. cum ordinē, col. 9. de resc. Ex quo apparet, non obstare si dixeris citatum teneri allegare notoriā exceptionē suspicionis, f̄m Ioā. And. & alios in d. c. præterea. qa citatio ad cōparendū corā iudice suspecto non grauat, & si grauaret, posset grauamen reparari ꝑ appellationē a diminutiua, f̄m Imo. & Mod. in d. c. ex parte.

¶ Scđus casus est, qñ non est notoriū, tñ iudici constat locū esse infectū, & tunc ēt citatus nō tenet̄ hanc exceptionē loci nō tuti ꝓponere, f̄m Car. Pan. & Mod. in d. c. ex parte Imo. & Alex. in d. l. de ætate. qa ubi impedimētū est notū iudici, impeditus excusatur a ꝯtumacia, l. q̄situm, ubi Bar. ff. de re iu. Bar. in l. 2. in fi. ff. de in ius uoc. Tutius tñ est, ꝙ citatus mittat excusatorē, si pōt, f̄m Ro. deci. 15. in antiq. Tertius casus est, qñ iudex ignorat locū esse cōtagiosum. Qđ uix credēdū est, nisi cōtagio esset leuis & modica. Et si est leuis, tenet̄ cōparere ꝑ se, uel ꝑ ꝓcuratorē, iuxta ea, quæ s̄. dixi. Si est magna, tunc ꝑꝑ iustū impedimentū citatus habet iustā cām non cōparendi. Sed ꝓcessus ꝯ eū factus non tene-
20 bit, iuxta ea, q̄ statim subijciā. ¶ † Quintò dubitat̄, An qlibet sine mandato possit ꝓ citato hāc exceptionē loci non tuti allegare? Punctus huius dubitationis pendet a doctrina Bar. in l. pen. §. ad crimen, ff. de pub. iu. dicit ibi Bar. ꝙ ad excusandū absentē ꝑꝑ exceptiones necessarias, ut qa absens est infirmus, ut in d. l. q̄situm. uel qa absens est in carceribus, qlibet admitti dēt ꝓ absente, ēt sine mandato. Sed ad excusandū absentē ꝑꝑ exceptiones voluntarias, ut qa locus nō sit tutus ꝑꝑ inimicos, nō audit̄ excusator sine mandato. Et sic uides Bar. uelle nō admitti excusatorem sine mandato. Sed Inn. in c. ueniens, de accu. dat aliā doctrinā, aut excusator allegat exceptiones iuris, putā, ꝙ iudex est excōicatus, & tunc dēt audiri sine mandato; aut allegat exceptiones meri facti, & dēt audiri. cū itaque allegās locū esse cōtagiosum ꝓponat impedimentū facti tm̄, uī ꝙ sit admittendus. & ita tenet Imo. in d. c. ueniēs. qa hæc est talis exceptio, cui nō est uerisile absentem dēre renunciare. Desiperet. n. q ꝯriū crederet, cū pestē humana fugiat rō, cū ꝯtagiū de more vitet̄. & ita ēt tenet d. Phil. de Peru. in d. c. ex parte. & Ang. in l. exigēdi, in prin. C. de ꝓc. Sextò dubi-
21 tat̄, licèt citatus non† teneat̄ cōparere, an saltē dēat ꝓtestari corā honestis uiris, ꝙ cōpareret nisi locus esset infectus? Vr̄, ꝙ sic, ꝑ tex. in c. fi. ĩ uer. ꝯtestatione facta, de ap. & l. fi. C. de his, q ꝑ met. iu. nō app. Bar. in l. de pupillo, §. si qs ipsi prætori, ff. de noui ope.
22 nun. Per quæ iura † Doct. in uarijs locis cōcludunt impeditū nō excusari. nisi de impedimēto expresè ꝓtestet̄, ad idē facit tex. in l. 2. ff. de nau. fœno. & in l. mulier, ff. de lege cōmis. Et iō gl. in c. cupientes, §. qđ si uiginti, in uer. ꝓpositū, de elec. lib. 6. determinat, ꝙ impeditus in termino actū expedire, dēt de impedimēto ꝓte-
23 stari, ne de negligentia notet̄. Et ibi Gem. infert, ꝙ si† appellās, q nō hēt copiā iudicis nō ꝓtestet̄ de impedimento, appellatio remanebit deserta sine spe restōnis, seqūtur Alex. cōs. 19. Viso ꝓcessu, lib. j. cōsi. 154. Viso ꝓcessu, col. fi. lib. 2. & in l. ꝑperādū, §. sinaūtē utraq;, C. de iud. Et omissis pluribus alijs sīlibus ad terminos nr̄os facit, qđ decidit Ale. cōs. 152. Viso themate suprascripto, & allegationibus, lib. 7. ubi ꝯcludit impedimentū pestis, & guerræ nō excusare impeditū a cursu præscriptionis, nisi fuerit de impedimento protestatus. Quia aliter ꝓbare non poterit se fuisse inchoaturum iudiciū, si pestis non fuisset, allegat & alios ita tenere in c. ex trāsmissa, de ꝑscri. & do. Ant. in c. cū non liceat, eo. titu. ¶ Contrariā opinionē, ꝙ non sit necesse ꝓtestari, tenent Alex. & do. Ias. in l. 2. § qđ diximus, ff. si qs cau. ꝑ illū tex. qui nō exigit
24 nisi impedimentū. Et subdit Alex. ꝙ protestatio† fit ad demonstrandum impedimentū & aīum impediti. Vñ si alio mō pōt apparere de impedimento, & de aīo, satis erit: qa nihil refert, qđ ex æquipollentibus fiat. Et pōderato d. Alex. istud uoluisse ibi Bar. dum dicit, ꝙ ꝯsuetudo est, ꝙ fiat hmōi protestō Et alibi Bar. dicit ꝙ est de ꝯsilio, ꝙ impeditus protestet̄, ita Bart. in l. 2. §. dies, ff. qñ app. sit ubi dicit, licèt qñ stat ꝑ iudicē, non currat tꝑs appellationis, tñ cōsulo, ꝙ appellans interponat appellationē in termino, & ꝓtestetur corā honestis ꝑsonis. seqūr Lanfr. de Oria. in tract. de arbit. q. 20. Et hanc partē sequitur Aret. cōs. 162. Verū est, col. 3. ubi decidit, ꝙ impedimentū proueniens ex ꝑsona creditoris excusat debitorē a mora, ēt ꝙ debitor nullā fecerit protestationem, ꝯ Pau. de Cast. in l. ad diē, ff. de uerb. ob. & in l. si reus para-
25 tus, ff. de procur. Idē uī tenere Bal. in add. Spe. tit. de app. uer. nō fallunt. dū dicit, † ꝙ ꝓtestatio corā iudice appellationis dēt fieri de cōsilio, si de cōsilio, ergo f̄m d. Ias. ad bene esse. Et dicit Ang. in auth. sed lis, C. de tēpo. app. ꝙ appellantes ad Papā pulsant ad portā auditorij pro cā introducenda in cōsistorio, & si ostiarij denegāt introitū, solent ꝓtestari in ꝑsentia testiū, rogantq;. Notariū, ut de ꝓtestatione, & impedimēto conficiat instr̄m. Pondera f̄m Ias. uerbū, solent, ergo non de necessitate iuris cōis. Et ita ēt tenet Pan. in d. c. ex transmissa, dicens utile esse, ꝙ fiat ꝓtestō & ita ēt dicit ibi Inn. licèt ꝯdicentes male eū allegent pro se. Idē vult Pan. in c. plerunque, de rescr. dicēs, ꝙ impeditus ꝓbare fecisse diligētiā aduersus impedimentū, q̄ diligētia ꝓbat̄ ꝑ ꝓtestationē, & sic ꝓtestatio est de forma ꝓbatoria, nō de forma essentiali. Et istud expresè uult Pau. de Cast. in cōs. 21. In cā desertionis, col. pe. dicēs, ꝙ impeditus prosequi appellationē in termino anni, restitui dēt, dato, ꝙ de impedimento fuerit ꝓtestatus. Itē concludit d. Ias. in d. §. sinaūt utraq;. subdit tū, ꝙ cautius est protestari ꝑꝑ multa iura, quæ exigūt ꝓtestationē, & sic ꝓtrāsit more suo nō rñdēdo ꝯrijs, nec se resoluendo. Sed Io. de Imo. optimus legū interpres, in d. c. fi. de ap. quē ibi sequunt̄ d. Phi. de Per. & Card.

Alex.

Alex.dat doctrinā. Aut impedimentum ꝑcedit facto iudicis,& tunc opus est ꝑtestari.ita ꝑcedat tex. in d.c.fi. & in d.l.2.& in d. §.si quis ipsi prætorij,& gl.in d.c.plerunq;.Aut impedimentum ꝑcedit ex ꝑsona eius,q̄ dēt actū facere, putā qa est infirmus, vel absens cā probabili,& tunc non est necessaria ꝑtestatio,l.q̄situ, ff.de re iudi.l.j.cū sim.ff.ex qb.cau.maio.q̄ iura non exigunt vllā ꝑtestationē.Aut impedimentū ꝑuenit a casu fortuito, ut qa occurrit guerra pestis,tēpestas,& sīlia, & tunc ēt f'm eū non est necessaria ꝑtestatio,licēt Bar.in d.§.qđ diximus, uideat uelle ꝯriū,qđ nō est uerū,ut s̄.demonstraui.Mouet̄ Imo. ꝑ tex.in l.qui cōmeatus,ff.de re mili.ubi ꝑbat̄,ꝙ sufficit impeditū ante impedimentū fecisse debita præparamēta,ex q̄bus potuisset actū expedire,si impedimētum nō supuenisset.Mouet̄ ēt ꝑ tex. in d.l.2.q̄ s̄.induxi.¶ Sed ista doctrina est defectiua,qa non ꝯcludit casum impedimenti ꝑuenīētis facto aduersarij. Itē nō est uera indistincte in primo mēbro,qn̄ impedimētū ꝑcedit ex facto iudicis, ut patet ex s̄.dictis & j̄.dicēdis. Vn̄ magistraliter ꝑcedēdo subijcio rł'am cū fallentijs.Impeditus in termino actū facere excusat̄,dato,ꝙ nō fuerit de impedimento ꝑtestatus.Et sic rł'a est,ꝙ ꝑtesta-
26 tio impedimēti non est necessaria,d.l.2.ff.si qs cau.† Et pōdera, ꝙ loquit̄ tā de impedimēto ꝑueniente a casu,q̄ ex ꝑsona iudicis uel citati.ad idē tex.in l.j.§.si reus,ff.de eo,ꝑ quē factū erit,q̄ loquitur de impedimento cāto dolo,& facto aduersarij. ad idē tex. in l.arbiter si calendis, ff.de arb. q̄ loquitur de impedimēto cāto ꝑꝑ mortem iudicis, & ēt facto aduersarij.quem text.latius induxit Are.in d.cōs.162.ad idē tex.clarissimus in l.q̄bus,in prin.ff.de cōdi.& dem.ubi legatarius impeditus facto hæredis parere ꝯditioni excusat̄,dato,ꝙ nullā impedimenti ꝑtestationē fecerit.posse alijs iuribus cōprobare,sed non expedit.Et hęc ꝯclusio maximè uera est,ubi impedimētum foret notoriū,& diligentia aduersus impedimētum nihil ꝑficeret,f'm Pau.de Cast.cōsi.286.Visis his, quæ superius narrant̄,col.pe.aliàs est cōsi.290. ubi loquitur de impedimento pestilentiæ,& dicit non currere ꝑscriptionem, ēt ꝙ nulla facta fuerit ꝑtestatio, qa nō tenet̄ qs facere illud,qđ factū non releuat,l.fi.ff.qs ordo in bon.pos.serue.Adducit ēt tex.in d. l.arbiter,& l.2.cum glo.in fi.ff.si qs in ius uocat.non ierit.q̄ iura loquunt̄ in terminis nr̄æ q̄ōnis.cum igit̄ ꝑbari possit impedimētum,vr̄ ꝙ protestatio sit frustratoria.Et ꝯsuluit Card.consi.128. incip.In q̄ōne,quæ uertit̄ ꝯ And. ꝙ tp̄s anni datū uasallo ad petendā inuestiturā a nouo dn̄o non currit impedito, ēt ꝙ de impedimento nō fuerit protestatus.Allegat gl.Io.de Belui.& Feudistas in c.j.quo tempo.miles.¶ Fallit primò,qn̄ impeditus vult facere actū in alio loco, & coram alijs ꝑsonis q̄ corā illis,coram q̄bus tenebat̄, tūc dēt protestari,ꝙ ibi,& corā illis personis actū facit,qa est impeditus corā ꝑsonis, & in loco a iure deputatis illū actū expedire,& ita procedit tex.in d.c.fi.& in d.l.2. & in d.§. si quis ipsi ꝑtori.& in c. pastoralis,de offi.or.sic ēt intelligo l.si reus paratus,& qđ ibi no.ff.de procu.& tex.in l.fi. ff.de usu.pup. Rō huius fallentiæ est,qa cū ille actus possit fieri, & ꝑ libito uoluntatis, & ex necessitate impedimenti, itē ex diuersis causis, & ad diuersos fines,& iō reqritur ꝑtestatio animi declaratoria, ut sciat̄,ꝙ ex necessitate, & ad certū effectū actus ipse expedit̄. ita dicit Imperator in d.l.fi.ibi,uolūtatis uestræ rōnē declarate,&c. ¶ Est uerū,ꝙ Are.in d.cōsi.162.aliter intellexit tex.in d.l. si reus paratus,& in d.l.fi.Inquit.n.qn̄ ex facto suo qs vult nō solū se excusare a mora,sed ēt vult nouū ius acqrere in ꝑiudiciū aduersarij,vel aduersarium cōstituere in mora,requirit protestatio,d.l.si reus paratus,& l.Labeo,ff.de nau.fœno.Secus si solū uelit a mora excusare,tunc.n.non reqritur ꝑtestatio, oblatio, nec ꝯsignatio,l.si fundum.§.fi.ff.de lege cōmis.& no.in l.ait pretor.§.sed hodie,ff.de min.Nec ob.tex.in l.fi.ff.de lege cōmis.qa f'm Aret.ibi narrat̄ facti ꝯtingentia,nō aūt ponit̄ iuris ministeriū.Et ꝙ ad excusandū a mora non sit necesse debitorē ꝑtestari, cōsuluit Alc. cōs.92.Perspectis his,col. pe.li.j. licēt Bar. in l.in illa,ff.de const. pec.uoluerit ꝯriū,ꝯ quē recolo aliàs me fecisse amplū cōsilium. Et f'm hunc sensum Are.hēs scdam fallentiā,tn̄ magis mihi placet præmissa declaratio, quia quoties fit consignatio,& depositio,uī necessaria protestatio,si talis cōsignatio, & depositio dēt effectū parere,d.l.fi.de lege cōmisso. Tertiā fallentiā ponit Cardi.in d.consi.128.Sed qa non credo eam uerā,& confunditur ex
27 ꝑmissis,iō non refero.¶ Septimò dubitat̄,an† teneat processus factus ꝯ citatum ad locū non tutū. In hoc artic. ēt plures casus sunt ꝯsiderandi. Primus est,qn̄ constat notoriè locū non esse tu-
28 tum,& tunc ꝑcessus est nullus,qa citatio† cōtinens notoriū grauamen est ipso iure nulla,cle.pastoralis,§.Pisana,de re iudic.ita
29 ꝯcludunt Inn.& alij,in c.2.de dila.Secundus† casus est qn̄ nō cōstat notoriè,tn̄ iudex scit locum non esse tutum,& tunc ēt processus non ualet,l.q̄situm, ubi Bar. de re iud. & ita ēt tenet Bar. in l.2.ff.de in ius uoc.in fi.& in extraua. ad reprimēdum,in uer. neglexerit,& in l.j.C.q̄uo,& qn̄ iudex.Est uerū,ꝙ Bar.in l.fi.col. j.ff.de in integ.rest. intelligit istud procedere quò ad sn̄iam diffinitiuam, secus quoad interlocutoriam, q̄ scia iudicis habentis notitiam impedimenti nullo mō annullat f'm eum. Sed ꝯrium tenent gl.d.An.Pan.& Fel.in c.2.in gl.in uer.ineuitabili,de test. concludentes examinationem testium esse nullam,si iudex sciebat citatum ad uidendum recipi testes nō posse uenire, ꝑ tex.in d.l.quæsitum,& in c.si duob.de app. & no.in c.quærelā,de ꝑcu. & in istis duob.casib.idem consuluit Gem.ꝯs.135.exordiente,opponitur,ꝙ d.Alf. Scias tn̄, ꝙ licēt scīa iudicis de impedimento partis annullet ꝑcessum.& sn̄iam,tn̄ scīa iudicis de impedimento testium uon hēt uitiare processum,neque sn̄iam,f'm Bal.in c. ultra tertiam,& ibi Fel.col.2.de test. Tertius casus est, qn̄ neque notoriè constat de impedimento,neque iudex hēt notitiā, ꝙ locus sit contagiosus,uel citatum fore aliter impeditum,& isto casu Doct.*communiter* concludunt processum valere,nisi citatus cōpareat,& excipiat de impedimento,& ubi non audiatur,appellet,f'm gl.Bar.& cōiter scribentes in d.l.quæsitum,ꝑ tex.in d.l.fi. ff.de in integ.rest.ubi dr̄ impeditū esse restituendū,ergo ꝑcessus & sn̄ia ualent.Idem firmant Pan.& Can.in d.c.2.de test.& idem concludit d.Phil.de Per.in d. c. ex parte,de app.ꝑ tex. clarum in c.constitutus,eod.tit.ubi dr̄ impeditū ꝑ uim dēre appellare, ergo gesta ualent.ad idē tex.in d.c.quærelā,cum gl. de procu.& in l.qa absente,ff.eod.& l.j.C.ex qb.cau.mai.bene facit tex.in c.cū Bertholdus,de re iu. Hinc dicit tex.in c.uenerabilibus,§.porrò,
30 de sn̄ia exc.lib.6.ꝙ† impeditus cōparere ꝑꝑ cōtumaciā excōicatus dēt absolui,ergo ligatus erat. Est bn̄ uerum, ꝙ facilimè cōstito de impedimento absoluendus est,f'm gl. in c. q̄sqs,4.q.5.in c.2.ubi late Fel.post alios,de test.cog.& in c.P.& G. post Inn.de off.del. Et ista opinio est *communis*, q̄cq̄d dixerit Spec.tit.de contu.§.pe.ad fi.ubi tenuit,ꝙ cōstito de impedimento non sit opus absolutione,& eū sequunt̄ Host.& Bal. in d.c.fi. Quorū opinio pōt ꝑcedere in foro poli,non in foro fori,f'm Pan.in d.c.2. quia quò ad Deū constat impeditum non deliquisse, c.j. de re iu.li.6. Itē pōt procedere, qn̄ impedimētum erat cognitum iudici,ꝑ ea quæ s̄.dicta sunt. Itē pōt ꝑcedere in excōicatione lata pro cōtumacia de preterito ꝑut loqtur tex.in d.§.porrò,secus in excōicatione lata ꝑ cōtumacia de futuro, ut si iudex citet aliquem sub pœna excōicationis latæ sn̄iæ,seu cum clausula, in quam pęnā ex nunc prout ex tunc in his scriptis proferimus si inobediens
31 fuerit,nam talis sn̄ia non ligat impeditum,qa nō† dr̄ inobediēs, qui fuit impeditus parere, f'm glo.in cap.q̄ sit,in uer. distulerit, de elec.lib. 6. Et licēt Pano.in d.c.2.intelligat istud ultimum,qn̄ ex uerbis sn̄iæ apparet de intentione iudicis uolentis punire solum cōtemptum,ut qa dixerit,si contēpseris,si distuleris,si inobediens fueris,si parere recusaueris,& similia. Tn̄ ego crederem gn̄aliter istud procedere,qa uolūtas iudicis debet esse talis, quæ
32 uelit punire contemnentem tm̄,aliàs iniusta foret,ergo† talis ꝑsumitur,qualis esse debuit ut not.in l.ex facto, ff.de uul.& pup. Et ꝑpea dicebant Bal.& Host.ꝙ sn̄ia excōicationis non ligat impeditum ex defectu uoluntatis. sed ex defectu ꝑtātis, & isto mō saluari poterit opi.d.An.& Pano.in c.Odoardus,de sol.dicentes non esse opus absolutione,ut dicebant Inn.Host.& Bal.nam in
33 sn̄ia lata pro contumacia de futuro isti rectè sentiunt.¶ † Octauò dubitat̄, an citatus ad locum non tutū possit anteq̄ excipiat de loco nō tuto appellare? Et istā dubitationem intelligo in casibus,in q̄b.processus ualet ꝯ non cōparentē,aliàs q̄ esset inutilis.Pan.in d.c.ex parte,refert octo opiniones. Tu uerò resolutè loquendo quantum ad terminos nostros facias conclusionē, ꝙ ubi locus non est tutus sibi nec ꝑcuratori,aut sibi nec cāæ,liberè pōt citatus appellare corā honestis ꝑsonis,iuxta formam,c.si iustus metus,de app. Si uerò cōpareat per se, uel ꝑ ꝑcuratorem, teneo, ꝙ prius debeat proponere exceptionem loci non tuti. Quæ si non admittat̄,liberè postea poterit appellare.Ita ego intelligo tex.in d.c.ex parte,licēt Pan. & q̄dam alij ꝑꝑ uerbum, liberè,ibi positum,uelint,ꝙ ēt ante propositam exceptionē pos-
34 sit appellare,quasi,si† teneret prius excipere, non diceret̄ hr̄e liberam facultatē appellādi,ut no,in c.licēt ep̄s,de p̄b.lib. 6.cum alijs ad hoc reductis ꝑ And.Sicu.in c.j.de of.or.Quia rn̄deo,ꝙ illud uerbum,liberè,non fuit ibi positum respectu exceptionis ꝑponendæ, sed respectu probationis faciendæ:nā ibi tenebat̄ excipiens probare exceptionē loci non tuti, mō si absque ꝑbōne non admittat̄ exceptio, quā tutè nō pōt ibi probare,poterit liberè,i,absque iustificatione exceptionis appellare,ut sonāt uerba literæ ibi,nisi iudices locum assignēt idoneum,& securum illa.n.exceptio, nisi, limitat liberam potestatē appellandi. Is ergo non licet appellare, quando iudex uult reuocare grauamē,necessariò dicēdum est, qđ grauamē sit prius proponēdum.¶ Se-
35 cundum iudiciale pestis† priuilegium est,quia facit dormire instantiam,donec pestis ipsa uigilat,iuxta scripta s̄.in 6. priuilegio ꝯtrium. Vel dato, ꝙ instantia currat,tanquam tēpus instantiæ sit continuum,ut no.in l.properandum,in princ.per illum tex.
36 C.de iud.tamē† impedito ꝑꝑ pestē aduersus lapsum instantiæ cōpetit restitutio in integruum,f'm Maria.Soc.in c.pen.articu.23. de iud.quē refert & sequitur Ioan. Firm. in tract.de gabel.q.25. 2.partis,& idē firmat Socy.cons.31. Pro sequendo ordinem,col. 4.lib.j.per tex.in l.sed si per prætorem,§.ait prætor,ff.ex q̄b. cau. maio.& in l.2. ff. si quis cau. & facit qđ de restōne hmōi scribit
37 Alex.consi.42.In causa & lite,col.4.lib.3.¶† Tertium priuilegiū est,

est,q'nia pestis impedit cursum fatalium,quæ antea currere non
incœperant,ſm do.Phil.de Peru.in c·ex rõne,in 5.impedimēto,
u er.quartò quæritur,de appel. Si aūt iā currere incęperant,pſe-
uerat eorū cursus,ſm gl.in cle.quandiu,in uer.aliàs,de appe.tñ
decurso primo fatali ipso iure,& absque ulla restõne dat,ſm c.q̃
sit,de app.l.fi.§.illud,C.de tēpo.app.& in auth.de his,qui ingre-
di.ad app.§.si quid tamē declarat idē d.Phil.in d.c.ex ratione,in
38 primo,& ultimo impedim. Quartum priuilegium,quia† delega
tus,cui cā commissa fuit decidēda,& cognoscēda in certo loco,
poterit pp pestē,omissa forma mandati, alibi de illa cā cogno-
scere.& diffinire,c.statuimus,de of.del.li.6.& faciunt quę dixi s.
in 8.& 15.speciali primæ particulæ.Et p illum tex.Fel.in c. cum
dilecta,col.17.uer.limita septimò, de rescr.determinat formam
posse adimpleri per æquipollens,qñ pp periculum uetè impleri
non põt.¶ Quintum pestis iudiciale priuilegium est,quia fugi-
36 tiuus pp† pestem põt ius dicere in aliena diœcesi, & alieno terri
torio,in quo moram trahit,cle.j.§.eisdem,de foro competē. Qđ
est uerum, si in aliquo loco suæ diœcesis p se, uel p alium non
possit ius dicere,ut putà si totà sua diœcesis sit ɔtaminata, ita ꝙ
subditi,q in alienam diœcesim cõfugerunt, nõ habeant tutū ac
cessum,pro iustitia obtinēda,ad aliquē locum propriæ diœcesis,
aliàs secus,ut ibi pbat.Itē uerum est petita licentia ab ordinario
illius loci,licèt non obtenta,ut eo.c.§.uolumus. Sed põt proba
40 biliter dubitari,an possit† ius dicere inter subditos, q rõne deli-
cti,uel ɔtus possunt conueniri coram ordinario loci, in quo fu
gitiuus pp pestē moram trahit?Et uř, ꝙ non,quia istud priuile-
gium concessum fugitiuo dēt intelligi sine præiudicio ordina-
rij,ut dř in cle.j.§.fi.& in c.super eo,de offi.dele. Rõne autem de
licti,uel contractus iurisdictio fuit acquisita ordinario loci, c.fi.
de for.comp.l.j.C. ubi de crimine agi opor. ergo ab eo non dēt
auferri per fugitiuum. Et quia istud priuilegium, ne subditi ob
defectum iustitiæ damnum patiatur, d.cle.j.quæ ratio cessat, qñ
ab ordinario loci delicti,uel ɔtus possunt consequi iustitiæ cõ-
plementum.¶ Sed præmissis non obstantibus ɔrium uř uerius,
quia expulsi a peste,uel a tyranno(nam dispositio dictæ cle.pro-
cedit in quocunque uiolenter expulso,ſm Ang.Pau.de Cast.&
Mod.in l.fi.de iurisd.om.iud.& Inn.in c.nouit,de iud.)possūt om-
nia,quæ possent exercere in suo territorio, uel diœcesi,si ibidem
residerent,d.§.eisdem,& ibi gl. & Card.in uer. omnimodam.In
sua autem diœcesi possent præuenire ordinarium loci ɔtus, uel
delicti,d.l.j.& c.significasti, de foro comp. ergo &c.Et ita deter-
minant Io.de Ligna.& Card.ibi, in 9.q. ¶ Ad ɔria respondetur.
Ad primū,ꝙ præueniendo ordinarium loci non tollit ius ipsius
ordinarij ratione priuilegij, sed ratione suæ diligentiæ,qua fuit
usus pręueniendo. Vnde cum fuerit usus iure suo, ei non dř in-
tulisse iniuriam,c. cum ecclesia Vlterana, de elec.l. iniuriarum.
§.j.ff.de iniur.¶ Ad ſm respondetur,ꝙ non tam fauore subdito
rum,q̃ etiam ipsius expulsi concessum fuit,ut ibi,& in princ. ca
nonis probatur.unde cum militet fauor expulsi,& ratio priuile
gij,militabit dispositio licèt cesset fauor subditorum,l. si uentri,
ff.de priuileg.cred,§.affinitatis, Inst.de nuptijs. Intelligas tamen
ista procedere,si vterque,actor & reus sint subditi ipsius expul-
si,secus si alter tantum,ſm gl.& *communiter* scribentes ibi, in ver.
subditos.Item† intellige,si vterque sit subditus expulsi rõne do-
41 micilij,secus si rõne delicti,uel ɔtus tm̃, quia tales non dicun-
tur propriè subditi,secundum Card. Imo. & communiter alios
ibi. Et ꝙ subditi ratione contractus,uel delicti,non dicantur p-
priè subditi,tenet Pan.in c.nuper,de sent.excom. & ex pluribus
comprobat Fel.in c.fi.col.12.de foro comp.quem uideas. ¶ Sex
tum priuilegium est,quia licèt de iure ciuili sit gradatim appel-
landum,l.Imperatores, ff. de app.l.j.ff.quis & a quo. & etiam de
iure canoni.preterquā ad Papam,c.dilecti filij,vbi latè per Doc.
42 de appellat.Tamen† si iudex,ad quem gradatim deuoluitur ap-
pellatio,esset in loco pestifero, posset appellari ad alium omisso
medio.Ita uoluit Bar.in l.j.§.si quis, ff. de app.& in l. vbi absunt,
ff.de tut.& curat.datis ab his.& Roma. cons. 501. ad fi. Fely.post
Pan.in rub.de appel.col.4.per tex.in c.si is cui,& in c.si a subde-
legato,de off.dele.lib.6. Septimum priuilegium, qa licèt iudex
causarum ciuilium non possit cognoscere de causis criminali-
bus,nec econtra iudex criminalium de causis ciuilibus, l. sole-
43 mus.§.latrunculator,ff.de iudicijs. Tamen † tpe pestis in absen-
tiam,& fugam alterius, alter qui permansit,poterit de causis ad
absentis iurisdictionem spectantibus cognoscere, & terminare,
ſm Ang.in l.si uacantia,C.de bonis uac.lib. 10. ¶ Octauum est,
44 quia licèt regulariter† testes ante litem contest. examinari non
debeant,eodem tit.vt lite non contest.tamen existentes in loco
contagioso recipi possunt ante litem contesta. iuxta formam c.
qm̃ frequēter, vt lite non contest.quia probabiliter dubitari pt
de illorum morte, vt toties dictum fuit per tex.in l. uel per insi-
45 diosa loca,ff.de dona.cau.mor.¶ †Nonum,licèt clericus nõ pos
sit phibere testimonium,nec in testem recipi coram iudice secu
lari sine licentia sui superioris, ut traditur per Inn.Pan.& Can.
in c.si qui testium,& in c.cum nuncius,de test. & per Pan.in c.j.
de iura.calu. Tamen fallit in clerico infirmo morbo pestilentia
li,ſm Ang.in l.cum hi,§.transactiones,ff.de transac.per tex.in l.
quoties,C.de naufrag.li.11.Et idem dicerem in clerico existenti
in loco infecto absente superiore, cum possit esse periculum in
mora si differatur examen,per ea, quæ dixi in s.in quinto priui-
legio j.particulæ,& in 3.2.particulæ. ¶ Decimum priuilegiū est:
46 licèt enim laicus † non possit spiritualia tractare,c.decernimus,
de iud.tamen potest absoluere excõicatum constitutum in arti
culo mortis,ſm gl.in c.pastoralis,ubi Pan. & Mod. de of.ord.&
in c.a nobis,2.ubi ēt Pan. de sen.excom. & sic poterit absoluere
pestiferatum ab excõicatione,quia ratione infirmitatis pestilē-
tialis dicitur constitutus in articulo mortis,secundum Barto.&
47 Mod.in l.j.de sacrosan. eccle. Dicentes eum† dici constitutum
in articulo mortis,cui uerisimiliter est proxima mors,uel ratio-
ne periculosæ infirmitatis, uel quia imminet iustus naufragij,
uel latronum timor,& hoc etiam uoluit Bald.in d. c.pastoralis.
48 bene facit tex.in l.alumnæ,§. fi.ff.de adimē.leg.Eadem† ergo rõ-
ne uř dicendum,ꝙ laicus possit audire confessionem pestiferati
quia dř constitutus in articulo mortis per prædicta. qđ aūt lai-
cus possit audire in confessione constitutos in articulo mortis,
tenent gl.& omnes scrib.in d.c.pastoralis,& in c.ueniens,de trā
sactio.& est tex.in c.quem pęnitet,dist.j. ¶ Qđ ego intelligo ue-
rum,ubi sacerdos tunc haberi non possit, quia in defectum, &
pp imminentem mortem hæc ptās laico conceditur,& nõ aliàs
49 d.c.quem pęnitet.¶ †Item intelligo,dummodo postea habita sa
cerdotis copia reiteretur confessio, aliàs non iuuaret,ſm Host.
in Sum.de pœn.& rem.§.cui confitendum,in fi.Caueant tñ exi
stentes in loco contagioso, ne differant confessionem usq; quo
50 reperiantur infecti,ut illo prętextu confiteantur laicis,quia† cõ
stituti in necessitate ex propria culpa non sunt digni misericor-
dia,l.de die,l.si fideiussor,§.qui necessaria,ff. qui satisda.cogā.Et
licèt laicus possit audire confitentem, non tamen põt absolue-
re,nec tam citò Deus mouetur ad miserendum confessis laico,
quàm confessis sacerdoti propter absolutionem semel a suo ui-
51 cario impartitam,ut probatur in d. c.quē penitet.¶ †Itē, ꝙ de
absoluto ab excõicatione per laicum tpe pestis intelligo uerū,si
oblata facultate illam postea iterum a superiore impetrauerit,
aliàs si data opportunitate non petierit se a superiore absolui,
ipso iure in eandē reincidit sniam,c.eos,de sen. excom.lib.6. Vn
52 decimum datur priuilegium. Quia† licèt snia sit ferēda a iudice
ordinario sedēte pro tribunali in loco maiorum, l.cum snia,C.
de sent.& int.om.iud.teneaturq; iudex in loco publico,& soli-
to ius dicere,l.pen.ff.de iust.& iur. Tamē tpe pestis poterit ius di
cere ad fenestram domus suæ, uel unius turris, litigantibus exi-
stētibus in uia publica,uel in curia domus suæ, ſm gl.in l.j.C.de
sent.ex peric.reci.& ibi Bal.& scri.sequuntur.& idē uoluit d.Ias.
in l.fi.C.de test.¶ Quod est uerum,si partes fuerint citatæ ad il-
lum locum,aliàs snia non ualereret,ſm Sal.in d.l.i.per tex.in l.si
ut proponis,C.quomodo,& quando iudex.lõ consilium erit,ꝙ
tpe pestis iudex eligat tribunal in domo sua,uel in aliqua turri,
in qua ius dicat ex fenestra,& faciat scribi in actis,ꝙ elegit illum
locum propter periculum pestilentiæ, ut docet Bal.& Sal.in d.l
j.C.de sent.ex pericu.reci.

SVMMARIVM.

1 *Causa remota, remouetur effectus.*
2 *Pestis tempore eligendus est locus saluberrimus, in quo quisquis cupit ab eo præseruari domicilium sibi eligat.*
3 *Minor quemadmodum consequitur restitutionem aduersus restitutionem rei, eo quòd fuerat maiorum suorum, ita & prædij, eo, quòd situm sit in loco salubri.*
4 *Vendens prædium in quo propter aeris amęnitatem cadit affectio, an & quā do possit ex coniecturis talis contractus argui simulatus, si uendens alia habet prædia.*
5 *Aeris salubritas qualiter dignoscatur.*
6 *Aqua inter cætera est apprimè usui humano necessaria.*
7 *Aqua fœtida nihil deterius.*
8 *Aqua, quæ stigos hydor nuncupatur, in Arcadia sola vngula mulina contine ri potest, ea referunt necatum Alexandrum.*
9 *Aquarum ratio quare aliæ sint salsæ, aliæ pingues, aliæ uenenosæ.*
10 *Fontium quorundam & fluminum natura oleum emittentium in Cicilia, In dia, & olim Papiæ, ac alijs regionibus, nu.11. 12.15.& seq.*
13 *Aquę bonitas, & salubritas, quibus signis cognoscatur.14.16.17.18.19.*
20 *Aquarij & aquarum custodes, an & quando sint immunes ab oneribus per sonalibus.21.*
22 *Aqua cursus, an & quando faciat dominos agrorum, per quos defluit, esse im munes ab oneribus extraordinarijs, quæ pro illis prædijs imponuntur.*
23 *Aqua pub.an & quando traduci possit per agros priuatorum ipsis inuitis.*
24 *Aquam priuatam nemini licèt per fundum alterius eo inuito traducere, nisi statuto loci aliter caueatur.*
35 *Aqua publica, an & quando impediat dominos prædiorum, per quæ defluit, arbores plantare propè acquæ ductum.*
26 *Aquam publicam ex publico aquæ ductu ad fundum suum diuertentes, qua pœna puniantur.*
27 *Aqua publica ne minuatur, corrumpatur, deteriorve fiat, datur actio cuili- bet*

bet de populo aduersus contrafacientes.

28 *Priuilegium alicui concessum fauore publico, an extendatur ad ea, per quę publica utilitas læditur.* 29.

30 *Priuilegia publicæ utilitati damnosa, non sunt recipienda.*

31 *Aquam publicam, ad quam pro incolarum vsu acceditur, spurcantes, qua pœna puniri debeant.* 32. *& seq.*

35 *Aquam priuatam spurcantes tenentur domino actione iniuriarum, & ad interesse.*

36 *Aqua, ut poßit haberi ad vsum publicum, poteſt collecta imponi, vel certum datium de nouo constitui. & seq.*

39 *Pecunia deputata ad vsum pub. an poßit in alium vsum conuerti.*

40 *Datium nouum, an & quando poßit ciuitas, uel communitas erigere. & seq.*

43 *Priuilegium immunitatis ab omni munere, an eximat priuilegium ab oneribus, quæ imponuntur pro aquis pub. habendis, uel aquæ ductibus purg.*

44 *Ecclesia, an & quando teneatur ad onera, quæ imponuntur pro aquis pub. habendis, uel aquęductibus purgandis.*

45 *Aquæ ductum, per quem aqua publica labitur, purgare, vel riuos purgare, qui teneantur.* 47.

46 *Pedagia colligentes, qui tenentur itinera, & uias tenere securas, si id non faciant, qua pęna puniri debeant.*

48 *Cloacarum vsus ad fœtores remouendos a ciuitate est inuentus.*

49 *Cloaca quid sit.*
Et ibi, quid etiam ueniat appellatione cloacæ.

50 *Pestem, vt plurimum causat cloacarum penuria.*

51 *Cloacarum beneficio quamdiu Roma vsa fuit, vigebat, & ibi aeris salubritas at vbi neglectui habitus est, periculosum fuit ibi habitare.*

52 *Auenienensis ciuitas est magnifica.*

53 *Cloacas pub. an & quando quis poßit construere.*

54 *Vias pub. nemini licèt impedire. & an & quando habentes molendina possunt ad ea ducere aquas per uias pub. nec iuxta eas facere clusas.*

55 *Cloocæ publicæ expensis cuius refici, & purgari debeant.*

56 *Cloacarum vsus ne impediatur, deteriorve fiat, prouisum est cuilibet de populo tam interdicto prohibitorio, quàm restitutorio, ne quid in ipsas immittatur,*
Et cui competat interdictum de cloacis. 57. 58. *&* 59.

60 *Cloacarum causæ coram quo iudice agitari debent.*

61 *Iurisdictio alicui simpliciter concessa, an & quando censeatur concessa cumulatiuè, non priuatiuè.* 62.

63 *Cloacas quo tempore, & qua parte temporis liceat aperire. nu.* 65.

64 *Aeris corruptio faciliter ex fętore causatur, præsertim tempore æstiuo.*

66 *Actio in factum competit vicino contra vicinum in domum suam fętorem immittentem.*

67 *Cloacam priuatam, cui & in quo loco liceat construere,*

68 *Sterquilinium, per quod putredo descendat in uicini ædes, an poßit quis facere in proprio fundo.* 78. *&* 79.

69 *Cloacam priuatam, an & quando liceat immittere in publicam.*

70 *Cloacam purganti, uel reficienti, an & quando obstet noui ope. nunc.*

71 *Cloacam nouam, vel nouum riuum facienti, an & quando poßit nunciari nouum opus.*

72 *Interdictum de cloacis utilius ac fauorabilius est, quàm interdictum de riuis.*

73 *Interdictum de cloacis, an & quando competat ei, qui, ui, uel clam poßidet cloacam.*

74 *Cloacam si quis fecerit, aut refecerit, uel riuum spreta noui operis nunciatione, deinde constiterit nunciationem habuisse ius faciendi, an & quando erit demoliendum opus.*
Interdictum, ne quid in loco publico, an & quando competat contra eos, qui immittunt immunditias in viam publicam.

75 *Pestis, ut plurimum originem sumit a locis, ubi coria sinuntur iacere, sicut Auenione in uicinia, quæ porcataria dicitur.*
Et ubi lauantur vegetes, in quibus fuerunt uina fętida, & aqua illa immittitur in uiam pub. 76.
Et ubi lauatura collarum, & scutellarum descendit in uiam pub.

77 *Seruitus proijciendi non extenditur ad illum, qui proijcit vrinam, stercora, et huiusmodi fętentia, ex fętore quorum domus, quæ seruitutem patitur, reddatur pestilentiosa.*

81 *Aquam, quę ex restagnatione nocet uicinis, an liceat retinere in agro rustico.*
Et ibi, an in uia publica.

82 *Aedificare, an cuipiam liceat, si ex ædificio restagnet aqua in uia publica, quæ citò corrumpitur.*

83 *Fimum seu letamen, an liceat in uia publica tenere.*
Et an liceat fimum tenere iuxta murum communem, aut alienum, nu. 84.

85 *Viam publicam, an liceat paleis, seu alio quouis stramine, ut ibi marcescat, impedire seu deturpare.*

86 *Pelliparij, sulpharij, & id genus negotiatores, an & quando poßint in domo suas artes exercere.*
Et an dominus proprietatis poßit prohibere usufructuario, ne huiusmodi artes exerceat in domo. 87.

88 *Animalia fętentia, seu uenenosa, uel aliàs quomodolibet nociua, non sunt in ciuitatibus tenenda.*
Et qua pœna puniantur circunferentes talia animalia, si alicui damnum intulerint. 89. *&* 90.

Vias publicas qui, & quando teneantur purgare. & seq.

94 *Domorum conductores seu inquilini, an & quando teneantur reficere & purgare uiam iuxta eorum habitationem.*

Et quid si a Repub. coacti fuerint ad expensas purgationis, an poterunt illas ex pensione deducere. 95.

96 *Aquam, uel aliud quidpiam immundum in uiam proijcientes, qua pęna puniantur.*
Et an & quando dominus domus teneatur, si eius ancilla aquam, uel lauaturam ollarum in uiam proijciens deturpauit uestem, uel caputium transeuntis. num. 97.

98 *Sepulchra, quam ob causam à maioribus nostris sint inuenta.*

99 *Sepulchra in ciuitatibus construentes qua pęna affici debent.*
Et ibi quomodo puniantur magistratus patientes talia fieri.
Et an poßit quis monumentum in uia publica construere. 100.

101 *Creditores defuncti, an poßint petere sibi satisfieri antequàm ipsius cadauer tradatur sepulturæ, seu illud petere loco debiti.*

102 *Vsurarij cadauer sepeliri prohibentes antequam usurę extortæ restituantur, an incidant in pęnam l. cum sit iniustum, & auth. seq. C. de sepul. uiol.*

103 *Creditores defuncti, an & quando poßint cum hæredibus pasci, ut illico post sepultum cadauer satisfaciant.*

104 *Creditores defuncti hæredes temerariè in ius uocantes ante completas nuptias, an puniri debeant.*

105 *Creditor defuncti si fideiußionem exigat ab hæredibus ante nouenam lapsam an & quando fideiussor teneatur.*

106 *Interpellatio facta tempore exequiarum, an & quando constituat debitorem in mora.*

107 *Excommunicatos ad sepulturam sociantes, & qui eorum funeralia celebrãt, excommunicationis sententiam incurrunt.*

108 *Parochianus sepulturam impediens, donec pro sepulturæ loco sibi satisfiat simoniæ delictum incurrit.*

109 *Parochianus, an & quando poßit post exacta funeralia aliquid exigere pro exequijs, & terra cimeteriata.*

110 *Consuetudo, ꝙ temporale detur pro spirituali, est illaudabilis, & non ualet.*

111 *Consuetudo aliquid conferendi singulo anno pro fabrica hospitalis, uel elemo. faciendi alicui pro loco, est laudabilis, & debet obseruari.*

112 *Parochianus, an & quando poßit aliquid recipere a spontè dantibus pro sepultura.*

113 *Prohibitus a lege aliquid recipere, quia illicitum ex parte sui, an & quando poßit aliquid recipere a sponte dantibus. Et ibi, an Notarius actorum prohibitus aliquid recipere pro scripturis, poßit aliquid recipere a sponte dantibus.*

114 *Funus per uim rapientes, aut alio quouis modo impeditus, ne sepeliatur, qua pęna sint puniendi.*

115 *Sepulchra aperientes, ut cadauer spolient, aut denudent, qua pęna mulctandi ueniant. Et qua pęna puniatur iudices negligentes punire sepulchrorum uiolatores.*

116 *Sepeliendi officium, an & quando poßit quis subire compelli.*

117 *Officium aliquod ignominiosum suscipere an & quando poßit quis cogi. nu* 118. *&* 119.

120 *Sepeliendi officium suscipere coactus dicitur affectus maiori ignominia totius mundi.*

121 *Reip. utilitatis causa poßunt naues cuiuslibet priuati capi, item plaustra, boues, & alia enimalia pro conducendis blado uino, & similibus ad exercitũ, seu ad locum pestiferum.*
Et an non habentes huiusmodi animalia poßint cogi ad ea emenda, ut ea Reip. commodent. 122. *&* 123.

124 *Respublica poteſt cogere ciuem, ut equum, uel asinum suum commodet, pro conducendo falsarium mitratum per ciuitatem, uel trahendum malefactorem ad caudam equi.*

125 *Reipublicæ utilitatis causa, an poßint cogi subditi ad conducendum delinquẽtes ad carceres.*

126 *Carnificis officium, an cogatur uilis, & abiecta persona suscipere. & supra* 127.

127 *Animalia, quibus homo ductus fuit ad iustitiam, solent a rusticis dici non esse amplius aratro admouenda, et quis teneatur soluere pretium dictorum animalium aratro inutilium.*

128 *Defuncti hæres si sit uilis persona, an cogi poßit ipsum defunctum tradere sepulturæ.*

129 *Pestis tempore, an & quando poßit uilis persona cogi ad sepel. mor.*

130 *Damnatus ad mortem, uel in metallum, an poßit cogi ad sepeliendos mortuos tempore pestis, uel suscipiendum carnificis officium.*

131 *Funeraria actio, an sit proprium actionis nomen.*

132 *Funeraria actio, an excedat naturam actionis negotiorum gest. & quare.*

133 *Funeraria actio, an præcedat omnes aliàs actiones, et præferatur omnibus hypothecis etiam anterioribus.*

134 *Actio funeraria, an competat marito contra hæredes uxoris, uel contra eos, ad quos reuertitur dos.*
Et an poßit maritus pro impensa funeris mulieris retinere dotem pro rata. num. 135.

136 *Marito turpe ualde est, si mulier eius careat sepultura.*

137 *Appellari non poteſt ad finem, ne defunctus sepeliatur.*

138 *Nouis operis nunciatio, an habeat locum contra facientem septuram pro sepeliendo homine iam mortuo.*

139 *Sepulturæ priuatio computatur inter maximas pęnas.*

140 *Furcarum pęna dicitur esse maior pęna decapitationis propter carentiã sepultu.*

141 *Anotomia quo tempore fieri debeat.*

Damnatorum

Tractatus de Peste, Ioan. Fran. Ripæ

142 Damnatorum corpora, an poßit iudices tradere chirurgicis pro facienda anotomia.
143 Vtilitatis publicæ causa facta licèt cedant in contumeliam alicuius, non sunt redarguenda.
144 Excommunicatorum cadauera, an & quando poßint exhumari ex terra sacra, & in profano sepeliri. nu. 145.
146 Vendentes carnes putridas, pisces corruptos, & cætera huiusmodi uictualia fœtentia, qua pœna plecti debeant.
147 Aromatarij uendentes quid pro quo, quomodo puniri debeant. 150. 151.
148 Venditor fructuum, qui in summitate calati, uel cistæ posuit bonos fructus, & in medio malos, & corruptos, qua pęna puniatur.
149 Venditores suppositi itios, hoc est rem unam pro alia uendentes, si iudex laicus negligat punire, debet episcopus sua seucritate compescere.
152 Leprosi seu alio morbo. contag. affectio sunt extra ciuitatem obijciendi.
153 Lætari, & exultari in aduersis magnanimi est, lugere autem & lamentari, pusillanimi. & seq.
155 Timor seu suspicio mali euentus, ac etiam mortis, & si omni tempore, eo tamē præsertim, quo de peste dubitatur, ablegādus est a cogitationibus nostris.
156 Mortem timere est, quæ in hoc seculo stultè fiunt insipientibus.
157 Ludus, & iocus necessarij sunt ad effugandos melancholicos affectus & cogitationes. In his tamen mediocritas est obseruanda, & laudabilis, nu. 159.
158 Ludus a ioco quomodo differat.
160 Luc us, quo corpus fatigatur, fugiendus est pestis tempore.
161 Lenones, lenæ, & communes castitatis uastatores, sunt extra ciuitatem abijciendi, præsertim ubi de peste uiget suspicio.
162 Lupanaria tolerantur, ut uitentur deteriora.
163 Meretrices tempore pestis expellendæ sunt extra loca.
164 Meretrix vicinis reclamantibus potest expelli de uicinia.
165 Mendicantes ualidi tempore pestis expellendi sunt extra locum.
166 Mendicantes ualidi, an poßint cogi purgare uias publicas & plateas. num. 177. & 178.
167 Mendicantibus, qui proprio sudore uictum sibi quærere poßunt, immeritorium est eleemosynam facere.
168 Filio, qui potest ex industria parere sibi uictum, an poßit pater alimenta negare.
169 Mendicantes, qui ex industria, uel aliunde uiuere poßunt, grauiter peccant, si eleemosynas pauperibus inualidis necessarias sibi usurpent.
170 Peccatoribus publicis non arctatur quis eleemosynam facere.
Imo fortè meritorium fuerit eam ipsis denegare, ut ab ignominiosa mendicitate auocentur. num. 171.
172 Eleemosynę genus est optimum, errantes reprehendere.
173 Mendicantes, qui medicaminibus tibias sibi intumescere faciunt, qua pœna sunt plectendi.
174 Debilitans se, aut filium, uel alium, ut habilius mendicetur, graui pęna uenit plectendus. Et tam consentientes, & patientes debilitari, quàm agentes eadem pęna sunt afficiendi.
175 Medici instruentes mendicantes ualidos, qualiter se poßint debilitare, qua pęna teneantur.
176 Mendici infirmitas, an sit uera, uel simulata, potest quilibet etiam non ad id deputatus tactu, uel alio experimento inuestigare.
179 Fęlicem aliquando fuisse, infęliciβimum, est infortunij genus.
180 Nobilis non habens unde statum suum, & dignitatem seruare poßit, pauper dicitur, licèt habeat unde uiuere poßit.
181 Annonæ ratio qualiter sit habenda.
Et an poßit collecta imponi pro ipsa habenda tempore caristiæ. nu. 182.
183 Ciuitas perfecta dici non potest, quæ uacat pauperibus.
184 Priuilegia cessant, ubi pestis, & bella uigent.
185 Necessitatis tempore, an poßint cogi pecunias habentes, illas Reipublicæ mutuare, & quomodo.
186 Salarium nemini constitui potest de pub. pecunia sine licentia superioris, nisi mißis ad alienas prouincias pro frumento comparando tempore caristię.
187 Annonæ ratio, ut habeatur, poßunt cogi ciues ad portandum singulis diebus certam bladi mensuram ad plateam, ut ibi uendatur.
188 Vendere rem suam nemo cogitur, nisi caristiæ tempore.
189 Statutum, quòd quilibet mercator teneatur intra certum tempus præsentare pręfectis annonæ tot sextaria frumenti, an ualeat.
190 Annonam, ut in ciuitatem deferant, an & quando cogendi sunt Comitatenses. Et an æquè grauandi sint remotiores, ut propinqui. 191.
192 Comitatenses si nequeant ciuitati subuenire tempore caristiæ, an poßint cogi uicini etiam alterius prouinciæ a suo superiore, ut eodem alimenta deferant.
193 Annonæ præfecti an poßint ordinare, quòd cuilibet, qui portauerit frumentum, uinum, & similia ad urbem, detur aliquod pretium pro suo labore.
194 Annonam, ut carius uendatur, impedientes quomodo sint puniendi.
195 Annonæ præfecti, an & quando poßint taxare pretium uini, frumenti, carnium, & aliorum uictualium.
196 Eleemosynam facere, an & quando diuites cogi poßint.
197 Furari an, & quando liceat pauperibus pro uictu.
198 Annonæ seu uictualium pretij taxatio an, & quo tempore a præfectis annonæ fieri debeat.
Et ibi qualiter puniri debeant, qui ea pluris uendiderint quàm sit taxatum.
Et quid si pluris non uendiderint, sed ementes fraudauerint in mensura. nume. 199.
200 Forensibus, an & quando poßint ciues, & incolę res uendere cariori pretio, quàm habitatoribus.
201 Forensium aduentantium causa, an poßint qui uictualia nomine communitatis ciuibus suppeditant, cogi ad ipsa augenda.
202 Dardanarij qui dicantur, & qualiter, & quomodo puniendi sint.
203 Monopolium facientes quo annona carius uendatur, quomodo puniendi sunt.
204 Annonam, uel aliquid aliud cariori pretio, quàm ualeat ementes, ut cæteri eodem pretio ad emendum incitentur, qui propriè impostores dicuntur, quo crimine teneantur.
205 Incantatores, seu magi, fructus pendentes arte damnata uastantes, qua pęna affici debeant.
206 Agrorum cultura summè utilis est Reipublicæ, propterea fauore agriculturæ multa statuta fuerunt specialiter, quæ uidere potes ab hoc numero usque ad num. 236.
207 Agricolæ, ut operas suas congruis temporibus exequantur, cogendi sunt ab annonæ præfectis.
208 Rustici an poßint ab oneribus suis distrahi, & ad aliud obsequium. cogi. & ibi quæ pęna immineat rusticis, qui officialibus obsequuntur.
209 Rustici qui dicantur.
210 Rustici in quo differant ab ascriptitijs.
211 Rustici agriculturæ intendentes sunt ab omnibus oppseßionibus defendēdi.
212 Rustici non tenentur dare gratis alimenta barisellis, exactoribus, & nuncijs per Comitatum incedentibus, nec ipsis animalia commodare.
Et ibi an poßint grauari a suis dominis, ut sibi commodent equos, uel boues.
213 Rustici, an cogi poßint a feudatarijs, ut tempore guerræ sibi pecunias dent pro equis emendis.
214 Rustici non poßunt cogi, ut alimenta pręstent militibus, & alijs iter facientibus maximè iudicibus, imò ipsis sponte dantibus noo sunt acceptanda.
215 Rustici non tenentur hospitari milites, cæterosque iter agentes fauore publico, nisi per unum diem, & noctem.
216 Rustici, seminum, uindemiarum, & meßium temporibus excusantur ab omnibus muneribus extraordinarijs.
217 Rusticorum bubulci, & similes personæ, uacantes agriculturæ, non poßunt cogi, ut pro guastatoribus in exercitum uadant.
218 Rustici an poßint, & debeant uexari pro debitis fiscalibus, quibus tenentur eorum domini.
219 Rustici cogendi non sunt pignori dare terras bonas, & pecora creditoribus, a quibus mutuati sunt frumentum, hordeum, & similia.
220 Rusticis frumentum, hordeum, & similia mutuantes, non poßunt usurarum nomine nisi octauam modij partem ab ipsis exigere, & aliquam pro quolibet aureo, imò nihil hodie ab ipsis usurarum nomine exigere licèt.
221 Rusticorum boues, aratra, & cætera instrumenta, an & quando poßint pro executione rei iudicatæ pignorari.
Et an ex conuentione poßint pignori dari. 222.
223 Rustici boues, aut agri instrumenta uiolenter capiens, inuadens, aut auferēs, qua pęna puniatur.
224 Rustici agricultores, dum uillas habitant, & agros colunt, an detineri poßint pro debito.
225 Rustici portantes pullos, oua, frumentum, & similia ad ciuitatem, ut ea uendant, non debent permitti diutius ibi immorari, si non inueniant cui uendant, sed debent cogi reuerti rus ad opera rustica, & uenalia, apud aliquem urbanum custodienda, uel uenalia reponere.
226 Rustici si litis causa agant, uel conueniantur coram iudicibus ciuitatum, est illis ius dicendum summariè, & uelociter.
Et si plures sint litis consortes, an debeant omnes, uel unus ipsorum retineri, & cęteri ad negotia remittendi. 227.
228 Rustici tempore meßium urbes incolentes, an cogi poßint, ut rus petant, & blada secent.
229 Rusticitas rusticorum excusat a uera contumacia.
230 Rusticus uerè contumax excusatur a mulcta, quę pro uera contumacia imponi debet.
231 Rusticus contumax, an contumacia non obstante poterit appellare.
232 Rusticus excusatur a dolo pręsumpto, item pręsumpta usurarum fraude. & num. 233.
233 Rusticos, an & quando liget regula, qui contra iura mercatur, in dolo pręsumitur esse.
234 Rusticus testis, qui contraria deposuit, an poßit puniri pęna falsi.
235 Rusticus, qui scripturas contrarias in iudicio producit, an poßit productionem reuocare.
236 Rustico, an currat tempus pręfinitum ad agnoscendum bonorum poßeßionē.
237 Rusticus an, & quando poßit post litem contestatam opponere exceptionem declinatoriam, quę debet opponi ante litem contestatam.
238 Rusticum, an & quando excuset iuris ignorantia. & nu. 244. 245. & seq.
239 Rustica an poßit reuocare confeßionem sui Aduocati.
240 Rustica mater ad secunda uota transiens, an excusetur propter iuris ignorantiam, & priuari debeat hereditate filij pupilli, si non instetit, ut tutor ab ea petitus conficeret legitimum inuentarium. & nu. 241.
242 Rustici, an & quando excusentur ab his, quę sunt ad rigorem iuris conseruādum producta.
243 Rustico non nocet pręsumptio obligationis contractæ ex diutina pręstatione.
251 Agros desertos an & quando liceat unicuique fauore agriculturę propria auctoritate occupare.
252 Pręscriptio rei immobilis, an & quando fauore culturę agrorum currat spatio duorum annorum.
253 Pręscriptio, an & quando competat poßeßori malæ fidei de iure can.
254 Statutum, quòd suscipiens colonum, uel maßarium alicuius absque domini licentia

centia teneatur ad omnia damna, & intereſſe, an & quando ualeat.
255 *Emphyteuſis eccleſiaſtica, an & quando tranſeat in hęredes extraneos.*
256 *Emphyteuſi finita, an & quando teneatur dominus colonum pro primo pretio reinueſtire. & ſeq.*
257 *Dominus uolens emere a colono fructus rei locatę, an & quando debeat cęteris pręferri.*
263 *Opinio communis ita eſt interpretanda, ne reddatur eluſoria.*
264 *Clericus, an expelli poſſit a terra eccleſię, quam ex ſterili fecit fertilem, aut ex uinea, quam ipſe plantauit, licet propter delictum fuerit beneficio priuatus.*

De remedijs præſeruatiuis contra peſtem.

ACcedo nunc ad ultimam partẽ tractatus, videlicet ad iuridica remedia. In qua primò videbimus remedia neceſſaria ad ꝓuidẽdum, ne locus inficiatur. Scdò videbimus remedia opportuna ad deliberādū locum infectum a tanta morbi calamitate. Et ſic in prima parte tractabimus de remedijs pſeruatiuis. In ſcda de remedijs curatiuis.¶ Aggredior primā particulā. Quā vt planius abſoluā (qa s. in præludijs aliquas huius morbi cās retuli) eas ſtudebo ex ordine remouere. Veriſſima.n.eſt, & vulgata cōcl'o, ꝙ rēota cā,
1 †remouet̃ effectus, c.cū ceſſante, de app. c.cū infirmitas, ff. de iu. pat.¶ Dixi hunc morbum plerunq; ab aeris infectione procede
2 re.† Quærat ergo, q vult pſeruari a peſtilētia, locū ſaluberrimū, in quo ſibi eligat domicilium. Nam loci opportunitas mirū in modum cōfert ad ſanitatē corporis conſeruandam, l.j.§. ſed rē, ff. ſi quid in frau. pat. p quē tex. ſingulariter decidit Bar. Veron. Cæpol. nuncupatus in tract. ſeruitutum ruſticarum, ſub rub. de
3 aere. ꝙ ſicut† minor ꝯcedit̃ reſtō aduerſus alienationē rei, ex eo, ꝙ res illa fuerat maiorum ſuorum, l.ſi emptionē, ff. de min. eodē modo concedēda eſt eidē reſtō aduerſus alienationē prædij, ex eo, ꝙ ſituatum in loco ſalubri, & magis expedit minori uēdere prædium alio loco ſitum. Et p illum tex. dixit idē Bar. Veron.
4 tract. de ſim. ꝯc. præſumptione x. ꝙ habēs† plura pdia, ſi uēdat illud, in quo cadat affectio pp aeris amęnitatē, ex hoc argui pōt, ꝙ animum uēdēdi non hēbat. Iō additis qbuſdā alijs cōiecturis
5 argui poterit ꝯtus de ſilatione.¶ Dignoſcere aūt† poſſumus locum eſſe ſalubrē, ſm Vitr. ſi is locus ſit excelſus, non nebuloſus, regiones cœli ſpectans, neq; ęſtuoſus, neq; frigidus, cui nulla noceat plauſtris uicinitas. Nā auræ matutinæ, q̃ ſole oriēte ex palude ad oppidum nebulis qbuſdā adiunctis pueniunt, ſpūs beſtiarum paluſtrium uenenatos cū nebula mixtos in habitatorū corpora ſpargunt, ſicq; locū efficiūt peſtilētē.¶ Dixi ex aqua putrida gñari. Statuat ergo, q peſtilētiam vult euitare, ſibi domiciliū
6 in loco, ubi ſit aquarum ſalubritas, & ubertas. Nulla.n. ex† oībus rebus tantas ur hre ad uſum neceſſitatis, q̃tas aqua, iō qđ oīum aīalium natura, ſi frumēti fructu priuata fuerit, arbuſtis, aut carne, aut piſcatu, aut ēt qualibet ex his reb. utēdo uitam tueri poterit: ſine aqua uerò, nec corpus aīaliū, nec ulla cibi uirtus naſci uel nata cōſeruari pōt, l.fi. ff. de riuis refi. Si aquarū penuria nec hoīes, nec armēta ſtare poſſunt, qđ erit ſi in loco aqua ſit fetida,
7 & uenenoſa, ut in Teſſalia. ibi,† ut aiunt, fons eſt duos riuos pro
8 fluens, quorum alter mortiferam aquam dr̃ hr̃e. Et† in Arcadia aqua eſt, ſtigos hydor nuncupata, quā ſola mulina vngula pt cō
9 tinere, ex qua Ale. necatum fuiſſe legimus. Et† eā rōne aſſignāt naturales Philoſophi, ꝙ ea aqua p maleficium ſuccum terræ p
10 currat recipiatq; in ſe vim uenenatā. Sicut† pcurrēs p ſaliſodinas ſalſa eſt, & p pingues terræ uenas oleo ſiſis, ut flumē Liparis
11 in Cicilia, in quo natantes, & lauātes aqua ipſa unguntur. Et† in India fons eſſe dr̃, q ſereno cęlo magnā emittit olei quantitatē.
12 Sed † & Papia, dulciſſima pr̃ia mea, ut a maiorib. accepimus, in ſuburbijs fontē oleo abundantē diutius habuit, nunc locus ille ampliata ciuitate intra menia eſt cōſtitutus, & Burgus olearius
13 a fonte nomē retinet.¶ † Ad cognoſcēdā aquæ puritatē ſalubritatēq; maiores noſtri inſpiciebāt iecinora pecorum, q̃ his locis paſcebant̃, & pluries experti, ſi liuida, uel uitioſa reperiebant, ex aqua, & pabulo malignis id euenire arbitrātes iudicio mutabāt regiōes, dubitātes aquā illā humanis corporib. peſtilētē futurā.
14 Probat ēt† aquę bonitas ex aſpectu incolarū, ſi ſint corpore robuſti, colore nitidi, non giboſi, non ſtrumoſi, non uitiati crurib.
15 non lippis, oculis nō fatui. Eſt†.n. qđdā aq̃ genus in Italia Equolis, & Pontiſcuroni, quā qui biberint, efficiuntur turgidis gutturibus.
16 Et in † inſula Chio fons qdā eſt, ut refert Gerod. ex quo q biberint fiunt inſipiētes. & iō in eo ſcriptū eſt epigrāma, iucūdā
17 eſſe potionē fontis, ſed bibētes ſaxcos futuros.¶ Probat† inſup aqua, ſi in uas æneum, uel corintheum ſparſa maculā non fece
18 rit, neq; in fundo uaſis arena limuſvè inueniat̃, ſi† legumina cū ea aqua conie͂cta, & ad ignem poſita celeriter percocta fuerint.
19 ¶† Cognoſcitur deniq; ſi limpida, & p lucida fuerit, & quocunque profluxerit, locū ab oī inquinamēto mundū reliquerit, neque muſcum, neq; iuncos produxerit, his ſignis aqua tenuis, & in ſumma ſalubritate nobis oñditur. Intereſt ergo Reip. in ciuitate ſalubres, & optimas eſſe aquas, cuius rei gr̃a plurima ſtatuit
20 legum uenerāda maieſtas.¶ Sācitum primò fuit, ꝙ† aquarij, & aquarum cuſtodes, q hydrophilati noiant̃, fauore publicæ utilitatis oīum onerum pſonalium immunitate pfruātur, l.decernimus, C. de aque duc. lib. 11. p quā legē dñt ibi Bar. & Io. de Pla. ꝙ
21 † gñale bānum Regis uocās quēlibet ad bellū, non cōprehēdit hos aquarios, & aquarum cuſtodes, q ab eorum offō non dñt amoueri. Intelligo tñ iſtud procedere in aquarijs deputatis per Principē, ſeu eius Vicarium pro habēda, & cuſtodiēda aqua ad uſum public. ſecus in aquarijs noſtri tēporis, qui operas locāt ad tps alicui cōmunitati. probat̃ in d.l. decernimus, ubi exigit̃, ꝙ in eorum manib. ſit Imperatoris nomē impreſſum, & ſic dñt eſſe matriculati, & in numero officialium ipſius Brincips aggregati.
22 † Scdò cōceſſa fuit immunitas dñis prædiorum, p quorum fines aqua ad uſum pub. pcurrit ab oīb. onerib. extraordinarijs, & ſup indictionib. quæ p illis pdijs imponunt̃, l.j. C. de aquæduc. li. 11. Qđ iō ſtatutū fuit, qa poſſeſſores prædiorum, p q̃ aqua pub. defluit, tenētur ſuo ſumptu aquæductū purgare, ut ibi. Ex quo infert̃, ꝙ ſi expēſis pub. alueus purget̃, ut cōiter fieri ſolet, tūc dñi
23 prædiorum, nullā hēbunt immunitatē.¶ Tertiò† ſtatutū fuit, ꝙ liceat trāſducere aquā p priuatos agros dñis inuitis, ut probatur in l.ſi locus. §. eum via, in arg. ff. quēad. ſer. amit. & clarius in d.l. j. C. de aquæduc. Qđ uerum eſt ſatiſfactis dñis prædiorū p dāno dato, iuxta l. uēditor, §. ſi cōſtat, ff. cōmu. pdio. & ita expreſsē decidit Fel. in c. quæ in eccłarum, col. 9. in prin. de conſt. ubi alle. Bal. & plures ita tenētes, quos breuitatis gr̃a non refero. Et iſtud ue
24 rū eſt, ſi ad uſum pub. aqua trāſducat̃. Nā ad uſum† priuatū non licēt p fundū alterius eo inuito aquā trāſducere, l. quēadmodū, §. ſi pro ectū, ff. ad leg. Aql. licēt p decreta Ducalia Medio. aľr ſit
25 puiſum.¶ † Quartò interdictum fuit dñis prædiorū, p quæ aqua pu. conereret, ne plātēt arbores propè aquæductū, nec natas, vel renatas teneā p 25. pedes, d.l.j. C. de aquæ duc. Rō ibi aſſignat̃, ne arborū radices fabricā formæ corrūpāt. Ex quo dat̃ ītelligi iſtud tm̃ procedere, qñ aqua ducit̃ p canales lapideos, ligneos, uel plūbeos. ſecus ſi conducat̃ p patētes alueos, quorū ripæ arborū radicibus magis muniunt̃ q̃ corrūpant̃, arg. l.j. §. oportet, ff. ne qd ī
26 flu. pub. ripave eius fiat.¶ Quintò decitum fuit.† ꝙ q ex pub. aqductu ſuum fundum aquā diuertit ſine licētia Principis, uel ad quē ſpectat, fundum amittat, & fiſco acqrat̃, l.2. C. eo. & uſurpatā aquā reſtituat, d.l. decernimus, & ēt librarum x. mulcta plectatur, l.fi. C. eo. tit. Et ꝯ eos, q in dānum accolērium, quicq in flu. ripave eius faciunt proditum fuit remedium, & interdictū, ff. ne
27 qd in flu. pub. ripave eius fiat, p totum. Et qa† intereſt Reipubl. ne aqua pub. minuat̃, corrumpat̃, deteriorve fiat, cuilibet de populo prodita eſt actio aduerſus ꝯfaciētes, l.j. §. hoc interdictum, ff. eo.¶ Sextò† priuilegium extrahēdi aquā ex publico aquædu
28 ctu fauore publico reſtringit̃ ad aquā ſuperfluā, & ſupabundantē, l.ſi qs diutinā, C. eo. tit. & ſi oīs aqua ſit Reip. neceſſaria, priui
29 legium nihil tribuit. Qđ facit† ad indulgētiā p Regē conceſſam lanuēſib. ut poſſint extrahere de Comitatu puinciæ, & Forcalquerij, uel de Ducatu Medio. certā q̃titatē frumēti. Nā talis indulgētia dēt intelligi, ſi talis quātitas ſupeſt ab uſu habitātium, & ſic recipit ꝯdōnē, ſi reſp. non indigeat, ſm Bar. & Io. de Pla. ibi. Et meritò, qa priuilegium alicui cōceſſum, nqn extēditur ad ea p quæ publica lædereť utilitas, l. fi. C. de off. mag. mil. l. humiliori
30 bus. C. de ſuſce. & arc. l. x. l. 3. C. de pri. ſch. nā priuilegia† publicę utilitati dānoſa non ſunt recipiēda, l. nec dānoſa, C. de pc. Impe. offe.¶ Septimò, qa aquarum malignitas qñq; inficit ciuitatem,
31 † dēnt q curā Reip. habet, prohibere, ne in pub. aquæductu, ad quē p incolarum uſu neceſſario accedit̃, q s res immundas pijciat, ne mulieres pānos cæteraque ſordida, ne ſeruitores, mulas, equos, & reliqua hmōi lauēt, nevè porcos admittāt, iuxta illud, Heu liqdis immiſi fontib. aprū, nevè in eo qs natet, uel ſe abluat niſi fortè in inferiori parte, & ſecreto loco, ut eſt tex. in l. eum s.
32 uirētē. ubi Bar. & Io, de Pla. C. de re mil. lib. 12. Et q† ꝯuenerit, & quouis modo aquas pub. ſpurcauerit, arbitrio iudicis grauiter
33 eſt puniēdus, l.j. §.j. ff. de extraor. cri. Imò† non licēt hñti fontem ſeu aquā priuatā, eā aliquo modo ſpurcā reddere, ſi cum eadem ſpurcitia in aquā, uel fundum defluat alienum, l. apud Treb. in prin. ff. de aqua plu. arcē. Et ꝯ artē cerdonum conſuluit Are. ꝯſi.
34 30. Viſo themate, in ptimo dubio. Iō† nō licet lauare vētres, & pānos in riuulo deſcēdēte ad conuicinos, ſm Bar. Veronē in trac.
35 ſeruit. ſub rub. de fonte.† Et ſi in puteū priuatum, uel in fontem aliquis qcquā immiſerit, quo aqua deturpet̃, deteriorve fiat, iniuriarum, & ad intereſſe dño fontis, & putei tenet̃, l. is q in puteum, ff. qđ ui, aut clā. l. pe. ff. de iniu. Erāt, & aliæ leges pœnales antiquitus æditæ ꝯ corrumpētes aquas pub. quas refert Frontonius lib. quē de aquis in urbē influētibus elegāter tradidit. Octa
36 uò pro† fontib. cōſtruēdis, & aqua hñda ad uſum pub. pñt Decuriones collectā imponere, ut ĩ. latius ſuo loco dicā, dum gñaľr p ciuitate purgāda, & a peſte cōſeruāda collectas indici poſſe de
37 monſtrauero. Fortius† dico, ꝙ pro hñda, & manutenenda. aqua ad uſū pub. pōt ciuitas certum datium erigere, & deputare, putā, ꝙ pro qualibet reddita, & calculata certum qd ſoluat, uel, ꝙ

teitato-

testatores pannorũ, aliqd in hãc cãm annuatim psoluãt, vt ẽ ca-
38 sus in l. ad reparationẽ, C. de acquæduc. Poterunt ẽt† ordinare,
ꝙ dñi officiales in prin. sui officij donẽt aliquid conuertẽdũ in
cãm aquarum pub. Sic.n. facere solebãt Consules Romani, qui
cẽtum libras auri sui Consulatus initio in hãc cãm donabant, l.
39 nemini, & l. pe. C. de Consu. Quæ pecunia† ad hunc vsum deputata nõ põt de iure in aliũ vsum conuerti, l. hac lege. C. de aquæ-
40 duc. Id aũt† qđ dixi, ciuitatẽ posse cõstituere certum datium, intelligo non solum de ciuitate non recognoscẽte supiorẽ, quam constat posse noua datia instituere, ſm Bal. in c. j. de pace Constan. & in l. fi. C. de vectig. & cõmis. Bar. in auth. præsides, C. de epi. aud. & in l. quo minus, in 2. q. ff. de flu. & do. Ant. in c. sup quibusdã. §. præterea, de ver. sig. sed ẽt intelligo de ciuitate recognoscẽ-
41 te superiorẽ. Nec† ob. ꝙ sine licẽtia superioris non possint noua imponi vectigalia. l. 2. C, no. vect. inst. non posse. qa verum est, qñ communitas superiorẽ recognoscẽs vellet gñaliter nouum vectigal omnib. ẽt foresi. imponere, secus si inter se pro necessitatibus loci velint nouum munus imponere, qa põt, ſm Bar. in l. j. C. de superin. li. x. & in l. j. §. fi. ff. qđ cuiusque vni. no. glo. & ibi Fel. & alij in c. cum dilecta, de rescri. Alex. cõs. 124. Super primo, li. 4. Car. cons. 12. In dubijs præmissis. Gem. cõs. 116. Quia pdicti, col. j. traditur p Ang. Imo. & Mod. in l. 4. §. actor, ff. de re iu. Qđ verum est, dummodo talis impositio noui datij fiat p adunãtiam
42 gñalẽ totius populi, quia† solus Decurionum ordo nõ põt nouas gabellas inducere, nisi hẽat ptãtẽ a Concilio gñali, ſm Salv. in l. uectig. C. no. uectig. inst. nõ pos. per tex. in l. prohibita. §. pla-
43 nẽ, ff. qđ ui, aut clam. ¶† Nonò priuilegium immunitatis ab oĩ munere eximit priuilegiatum ab onerib. quæ imponunť p aqs pub. habẽdis, uel pro aquæductibus purgãdis, aut reficiendis, l.
44 ad portus, C. de ope. pub. Nã† ad talia onera ẽt ecclesia tenet, l. ad instructionẽ, C. de sacros. eccl. ſm Io. de Plat. in d. l. ad reparationem, C. de aquæduc. adducit ẽt tex. in l. absit, C. de priuil. do. Ang. in l. 2. C. de immu. nemi. conce. li. x. Pan. tñ in c. nõ minus, de immu. eccl. distinguit, de quo ĩ. subijciã. Sed pro enucleatio-
45 ne huius materiæ† quero, qs teneatur riuos reficere, & aquæductum purgare: loquor de aquæductu, & riuis, p quos labit aqua pub. nã de aqua priuata in pſentiarũ nihil tractabo. Vř, ꝙ onus reficiẽdi, & purgãdi spectet ad dños prædiorum, p quæ aqua defluit. l. j. C. de aquæduc. & l. Aediles, §. construunt, ff. de uia pub. refi. ubi dř, ꝙ quilibet tenetur purgare viã, & aquæductum iuxta domum suã. ¶ In ꝯriũ, ꝙ debeãt refici, & purgari expẽsis pub. vř tex. in l. 2. C. de immu. nemi. conce. Quidã dñt istud onus spectare ad Principẽ, ad quẽ spectat emolumentum vectigalium, & pedagiorum. Bř distinguẽdum est. Aut certa pecunia est deputata ad hunc vsum, & ex illa faciẽda est refectio, & purgatio, d. l. ad reparationẽ. Aut nulla est pecunia ad hoc deputata, & tunc si aqua sit Principis, & ex ea capiat aliquod emolumẽtum, putã cẽtum annua, tunc istud onus ad eum spectat, qa caput commodum, l. ſm naturã. ff. de reg. iu. & idẽ ſm aliquos, si aliqđ uectigal exigere a trãseuntibus occasione dictæ aquæ, arg. eius, qđ dixit Arch. in c. si qs Romipetas, 24. q. 2. vbi decidit, ꝙ colligẽtes pe-
46 dagia tenent† itinera, & vias tenere securas, alioquin ad dãnorũ emendationẽ põt cõueniri, & idẽ tenent Host. in Sũma, de cẽsi. §. ex quib. Bald. in l. ne qd, ff. de incend. rui. naufr. Bal. in c. j in fi. col. pen. de pace iuramẽ. firm. Flo. in l. j. §. summa, ff. de his, q dei. vel effu. Gui. Papæ decisio. 412. & ita tenet Io. de Pla. in l. unica, C. de offi. iu. Alex. per illum tex. & Io. Bert. in tract. de gabellis, in
47 7. q. 4. partis. † Sed ueritas est, ꝙ si incolæ habẽt a Principe usum aquæ gratuitum, ꝙ ipsi cogi põt ad refectionẽ, & purgationem, p tex. in l. 2. §. viarũ. ibi, qa vsum vtilitateq; cõem hẽt. ff. ne qd in lo. pub. & in l. 2. C. de colla. fund. patri. li. 11. & in d. l. ad portus, C. de op. pub. cũ si. ¶ Non obstat tex. in d. l. vnica, qa immunitas ab oneribus aquarũ fuit incolis ex spãli priuilegio concessa, ergo in ꝯrium est ius cõe. Vel ibi Princeps pcipiebat datiũ ẽt ab incolis nauigãtibus in flumine, secus si nihil ab incolis solueretur. Si verò aqua est vniuersitatis, refectio debet fieri expẽsis vniuersitatis. Et si vniuersitas in cõi non hẽat modum, põt collectã imponere ad ratã pĩmonij. ita procedat textus in d. l. 2. C. de immunitate nemini concedẽda. & d. l. ad portus. ¶ Non obstat textus in d. §. ꝯstruãt, qa loquiť de purgatione, & reparatione aquæductus ad effectũ, vt iter p ciuitatẽ liberè fieri possit, non ad effectũ hñdæ aquæ ad vsũ publ. vel loqťur de aquæductibus, p quos aqua pluuialis decurrit, vt ciuitas mũdet, non p quos decurrit aqua ad vsũ bibendi, molendi. & irrigãdi. rõ diuersitatis est, qa purgatio aquæductus recipiẽtis aquã pluuialẽ oẽs grauat, cum vbiq; aqua pluuialis defluat. & sic est pinde ac si oĩbus collecta imponeret. Sed purgõ aquæductus recipiẽtis aquã ad vsũ hominum bibendi, molendi, & irrigãdi, oẽs nõ grauaret, si fieret a dominis domorũ, iuxta quas aqua decurrit, cũ illa aqua nõ vbique defluat, iõ ab his solis fieri non dẽt, sed passim ab oĩb. d. §. viarũ. Tertiã cãm pestis ex fœtore dixi prouenire, ꝯ hãc cãm remediũ est a iure pditũ, ꝙ locus ab oĩ putredine mundus, & nitidus cõ-
48 seruet: hac† de cã inuẽtus fuit cloacarũ vsus. Est. n. † cloaca locus
49 ꝯcauus, p quem colluuies defluit, l. j. ff. de cloac. & appellatione
50 cloacæ ẽt tubus, & fistula cõtinetur, d. l. j. §. cloacæ. ¶ † Consulo ergo Dominis meis Auenionensibus, vt in locis necessarijs cloacas fieri faciat, qbus sordes seclariorum in Sorgiã conducantur, aliàs rarò erunt sine peste, vt dicit Iureconsultus in d. l. j. §. cura.
51 Donec†. n. Roma cloacis vsa est, sanum fuit, & salubre ibi habitare, ſm gl. c. qualiter, 7. q. j. Antiqui. n. Romani maximã cloacarum curã habebant, ſm Cœpo. in tract. de cloac. & Font. in libro de aquis in vrbem influentibus. Nũc aũt, qa Roma cloacis caret, periculosum est ibi habitare, ſm glo. in c. si verò, de iureiu.
52 & dixi s. in 2. parte. in 2. speciali j. particulæ. Et† in magnificis ciuitatibus, vt est ciuitas Auenionensis, dẽrent esse tã priuatæ, q̃ publicæ cloacæ, de qbus primò de publicis, demũ de priuatis ali-
53 qua discurramus. Quæro primò, an † sine licentia Principis Decuriones possint facere fieri cloacas publicas? Vř, qđ non, qa viæ publicæ sunt de regalibus, c. j. quæ sint rega. ergo eas aptari pro cloacis faciendis non licebit inconsulto Principe. Et pro hoc vř tex. in l. fi. ff. de cloa. vbi statuitur, ꝙ volens nouã cloacã facere, prius debeat ædiles curules cõsulere. In ꝯrium facit, quia p cloacas publicæ viæ purgãtur. Vias autem pub. cuilibet priuato purgare concessum fuit, dummodò via deterior non fiat, l. j. in prin. ff. de via pub. ergo ẽt concessum vř, maximè Decurionib. nouas cloacas facere. Sed primã partem arbitror verã, qa ad Principẽ, seu eius officiales, quib. cura hæc fuit demãdata, spectat cognoscere, an expediat cloacam fieri in via pub. Et vř de hoc casus in l. si in publico, §. fi. ff. de aqua plu. arcẽ. vbi statutũ fuit, ne aqua si ne iussu Principis ducať p vias pub. Et p illum tex. dicit ibi Bal.
54 † ꝙ habentes molendina non possunt aquã ducere ad molendina p vias pub. nec possunt iuxta eas facere clusas sine licentia su-
55 perioris, licẽt ꝯrium sæpe viderim Papiæ de facto seruari. ¶ † Secundò quæro, cuius expensis refici, & purgari debeãt publicæ cloacæ? rñdeo cõi impensa populi, d. l. j. §. viarũ, ff. ne qd in loco pub. l. j. §. hoc interdictũ, ff. de cloac. qđ intelligo, nisi ex cã cloacarum Princeps habeat certum emolumentum, vel nisi in hanc causam sit constituta certa pecunia, vt dixi in 2. remedio, in vlti-
56 mo spãli. Sciendum† etiã est, prouisum esse tã interdicto prohibitorio, quã restitutorio, ne quid immittatur in publicas cloacas, quo vsus earum impediatur, deteriorve fiat: & si qd factum immissumve sit, restituatur, l. j. in prin. & §. deinde, ff. de cloa. Et si culpa vicini cloaca deterior fiat, solus ipse ad reparationem tenetur, vt latè consuluit do. Ant. de But. cons. 14. incip. Requisitus ego Ant. &c. ¶ Tertiò quæro, quib. detur istud interdictum? Rñdeo, vt in simili rñdet glo. in l. 2. §. pe. ff. ne quid in loco pub.
57 fiat, ꝙ cõpetit, † cuilibet de populo, & sic hæc actio in factum est popularis, qa ius publicũ tuetur, l. j. ff. de pop. actio. Cura. n. cloacarum ad pub. salutem spectat, l. j. §. j. & §. hoc aũt interdictũ, ff. de cloa. Et non solũ cuilibet de illo populo, sed etiã cuilibet alienigenæ, si pro pub. agat vtilitate, ſm Cœp. in trac. de cloa. in 7. q. Sed Bar. in d. §. pe. vř esse in ꝯria sñia. Inquit. n. qlibet potest agere pro interesse proprio, & hoc respectu actio non est popularis, & ita procedit ille tex. & tex. in l. pe. ff. eo. tit. Sed qa agit quilibet, vt nihil fiat, vel factum tollatur, qđ publicã concernit vtilitatem, hoc respectu potest dici actio popularis. Et ex hoc infeť, ꝙ si agatur ad publicã vtilitatem principaliter, tunc syndico vniuersitalis, & non cuilibet de populo competit actio. Sed ego credo, ꝙ cuilibet de populo ẽt competat, & sic pro publica vtilitate qlibet poterit agere, ne qđ fiat, aut factum immitatur in pub. cloacas, & in publicas vias flumina, & cætera similia, & vt factũ immissumve tollatur per tex. clarum in l. j. de vijs, & iti. pub. & in l. i. §. hoc interdictum, ff. ne quid in flum. pub. ripave eius fiat.
58 † Refert tñ, an actio proponatur pro interesse priuato, aut pro publico. primo casu exceptio rei iudicatæ cum vno non nocebit alteri, secundo autem casu nocebit, l. 3. ff. de pop. actio. Item
59 † secundo casu mulier, & pupillus agere non poterunt, nisi sua particulariter intersit, l. muneri, ff. eo. tit. ¶ Quartò quæro, quis
60 † in causis cloacarum sit iudex competens? Gl. & Bar. in l. fi. ff. eo. dicunt coram quolibet prætore agi posse interdicto de cloacis. Qđ verum credo, nisi sint deputati iudices spãles, vt sunt Papiæ iudices viarum pub. hoc casu si istis iudicibus sit concessa iurisdictio priuatiuè, coram illis tãtum agendum esset. Si verò essent certi iudices cloacarum simpliciter deputati, tunc locus esset p-
61 uentioni, quia iurisdictio † intelligitur concessa cumulatiuè, nõ priuatiuè, ſm Bar. in l. j. per illum tex. C. de offi. pręfec. vrb. & Ancha. cons. 163. De viribus, & efficacia. Lud. Rom. consi. 393. Præsens consultatio. & traditur per d. Iasin l. qđ in rerum, §. si quis post, ff. de leg. j. & per Paridem de Put. in tract. syndi, in versi. arbi-
62 trium. Et† istud verum, vř etiam si speciales iudices cloacarum essent constituti taxatiuè, putã si esset dictum, talis solus, vel dũtaxat, cognoscat de causis cloacarum, & viarum pub. adhuc locus erit præuentioni tanquãm cumulatiuè, & non priuatiuè sit ei concessa iurisdictio. l. iuros, C. de diu. offi. lib. 12. l. fi. ubi cau. fisc. & latè consuluit Dec. consi. 3. col. j. & seq. Est bene uerum, ꝙ huic ampliationi obstat decisio Ang. in l. j. per illum tex. C. ubi, & apud quem. & propterea hanc ampliationem dicit Dec. fore periculosam, licẽt cum ea transeat, sed ego credo, ꝙ non sit uera,

quia

quia dictio taxatiua dēt aliquid operari. Et quia tex. in d.l. uiros, allegatus pro ꝯria snīa fundatur ea rōne, qa iurisdictio alteri cō petebat ex cōsuetudine, cui derogatū non censet, nisi expressè dicat, c.j. de cōst. li. 6. Vel ibi expressè reseruata fuit iurisdictio illis qb. ex cōsuetudine cōpetebat, quasi tex. ille innuat, ꝙ ēt iuris dictioni eorū fuisset derogatū, nisi spāl'r fuisset exceptuata, & cō
63 sequēter tex. ille ꝯ De. pōt retorqueri. Quintò quæro, an † liceat aperire cloacas quocunq; tpe? Nō inuenio tp̄s purgationis fuisse determinatū, credo tn̄ ꝙ tpe æstatis purgari non dēant pp fętorē, quo aer corrūpit, sm gl. in l. pen. ff. qd ui, aut clā. Quæ aeris
64 corruptio† ex fętore habili⁹ gn̄at æstiuo tpe, qa frigiditate oīs malus odor restringit, a calore aūt relaxat. Hinc uidemus regiones ēt æstate pestilētissimas, in hyeme effici salubres eo, ꝙ a refrigerationibus naturales uirtutes solident, a calore uerò dissoluūtur, feruoreq; inolescētes, & imbecilles efficiunt, sm gl. in c. cum dilecti. per illum tex. de do. & contu. & ideo in æstate

Nos genus ignauum tecto gaudemus, & umbra.

65 † Et eadē rōne dicerē cloacas de nocte potius q̄ de die aperiendas, & purgandas esse, sic ēt sterquilina nocturno tpe mundāda
66 fore existimo, ne malus odot noceat uicinis, † qb. cōpetit actio in factū ꝯ uicinū in domus suas fętorē immitētē, l. 2. §. item ait si odore, ff. ne qd in loco pub. Qđ ēt idem Cęp. fieri uoluit ī trac.
67 de cloac. & de necessario, in fi. † Sextò quæro, an cuilibet liceat facere priuatā cloacā? Ista qō habet tria capita. Primū an liceat ī proprio fundo, & cōstat licere, l. altius, C. de serui, & aqua. & qa in re propria quilibet hēt liberum arbitrium, l. in re mandata,
68 C. mā. ¶ † Scđm caput est, an liceat facere cloacā in proprio fundo, q̄ in uicinorum ædes ueniat. Videret prima cōsideratione dicendum non licere, qa rl'r est, ꝙ non est licitū in suo qcq̄ facere, p qđ aliqd immittat in alienū, l. sicuti, §. Aristo. ff. si serui. uend. l.
69 si qñ, §. fi. & in l. fluminum, §. fi. ff. de dam. infe. Hinc dicimus† nō licere in proprio fundo facere sterquiliniū, p ꝙ putredo in uicinas ædes descendat sm Flo. in d.l. si qñ, §. fi. & Cęp. in rub. de necessario, in 2. q. Istis non obst. ꝯrium decidit Iureconsul. in l. j. §. unde Flauius, ff. de cloac. ubi notāter dr̄ interdictum cōpetere, ut in uicini ædes ueniat, & rescindat pauimenta purgandæ cloacæ gratia, & licēt tex. ille loquatur de purgāda, & reficiēda cloaca, tamen etiā interdicti locum hēt, ubi de noua cloaca facienda agitur, qa eadem est utilitas, eademq; rō, l. fi. ff. eo. ti. Qđ sanè est intelligendum, dummodo uolens cloacam immittere in uicini ædes, paratus sit soluere omne dānum, qđ uitio operis factū erit, d.l. j. §. uerendū. & §. si qs purgant. Rō aūt, quare concessū fuerit immittere cloacā in uicini ędes, & pauimēta rescindere, est pub. utilitas, quæ non solum in pub. cloacis, sed ēt in priuatis cōsistit, cū ex colluuie priuata ēt labes hæc pestifera possit gn̄ari, uñ rōne cōis salutis hæc facultas concessa fuit, d.l. j, §. curauit. ¶ Tertium caput est, an liceat in pub. cloacam immittere priuatam. Et rn̄dendum est, ꝙ sic, l. j. §. idem Labeo, ff. de cloac. nisi ex immissione pub. cloaca, aut uia deterior fiat, l. 2. §. si quis cloacā, ff. ne quid in loco pub. Et quia posset ex immissione uia pub. deterior fieri, noua cloaca priuata in pub. immitti non dēt sine licentia superioris, d.l. fi. de cloa. Et licèt Bar. ibi sentiat non esse necessariam lnīam, tn̄ ꝯrium uerius mihi ur̄ per illum tex. & per
70 rōnem proximè adductam. ¶ † Septimò quæro, an reficienti, uel purganti cloacā obstet nunciatio no. ope. Vr̄, ꝙ sic p tex. in l. j. in prin. & in §. j. in sui gn̄alitate, ff. de no. ope. nunc. Contrarium tn̄ decidit in l. de pupillo, §. si quis riuos, ff. eo. & in l. j. §. si quis purganti. & l. fi, de cloac. l. 3, §. pen. ff. de riuis. Rō spālitatis est fauor pub. utilitatis, ne sordes, & immunditiæ locum reddant pestilen
71 tem, d. §. si quis riuos. Octauò quæro, † an facienti nouam cloacam, uel nouum riuum possit nunciari nouum opus? Gl. in d. §. si quis riuos, rn̄det, ꝙ non p rōnem, de qua s. Contrarium tenēt Barto. & *communiter* scrib. ibi per tex. in l. j. §. fi. ff. de riuis. Sed pro opi. gl. vr̄ mihi casus in d. l. fi. ff. de cloac. Vnde Pau. de Cast. in d. §. si qs riuos, distinguebat: aut nulla subest necessitas faciēdi nouā cloacā, vel nouum riuum, & tūc procedat opi. Bar. aut subest necessitas, & tunc pp pub. utilitatē procedat gl. nihil tn̄ allegat, sed poterat adducere tex. in d. l. fin. Vel pōt dici aliud in riuis de nouo faciendis, d. l. j. §. fi. aliud in cloacis, quia utilius, & fauora-
72 bilius est interdictum de cloacis, †q̄ interdictum de riuis, vt dicā
73 in seq. q. ¶ † Nonò quæro, an ei, qui vi, vel clā possideat cloacam cōpetat interdictū de cloacis? Videret, ꝙ non, quia interdicta dari non solent possidentib. ui, aut clam ab aduersario, Inst. de interdi. quasi per totū. & qa possidenti ui, aut clā, non datur interdictū de riuis, l. j. in prin. ff. de riuis. Sed in ꝯrium deciditur casus in l. j. §. qa aūt, ff. de cloac. Et hoc fauore pub. utilitatis, quæ ma-
74 ior uersatur in cloac. q̄ riuis. ¶ † Decimò quæro, qd si spreta nunciatione quis fecerit, uel refecerit cloacam, aut riuum, exindeq; constiterit nunciatum non habuisse ius faciendi, vel reficiendi, an opus erit demoliendū? Pau. de Cast. in d. §. si qs riuos, rn̄det opus nō demoliendū, si intersit Reip. id in suo esse ꝯseruari. subdit tn̄ dānum passum per nunciantem de pub. resarciendū esse, arg. l. uenditor, §. si cōstet, ff. com. præd. Qđ pōt procedere in eo, qui fecit, uel refecit cloacam pub. aliàs si quis fecerit, uel refecerit priuatam cloacam de proprio, tenetur ad emendationem dānum passi per nunciantem, d.l. j. §. unde Flauius. nisi nunciatus esset paratus opus destruerere, & respub. pro cōmuni salute nō uellet, ꝙ destrueretur. Et hæc satis de purgatione, quæ riuis, & cloacis fit, dixisse sufficiat. ¶ Transeo ad alia remedia prodita p mundanda urbe ab omni inquinamento. Habemus primo in-
75 terdictum, ne quid in loco pub. qđ competit† ꝯ illos, qui immittunt immunditias in uiam pub. l. Aediles, §. fi. ff. de uia pub. refi. ubi dr̄, non permittant Aediles in uijs pub. stercora proijci, ne-
76 que morticinia, neque coria iacere.† Qđ facit ꝯ officiales Auenionen. q patiuntur coria iacere in porcataria, ideo ut plurimū originatur pestilentia in illa infœlici uicinia. Nam si odore soli locus pestilentiosus fiat, ait Legislator, non esse ab re de eo interdicto uti, l. 2. §. idem ait, ff. eo. tit. Hac rōne non licet etiam in domo propria lauare uegetes, in quibus fuissent uina fętida, & aquam illam immittere in uiam pub. sm Cœp. in tract. ser. urb.
77 sub rub. de cloac. in 5. q. † Et p illum tex. infertur, ꝙ habens seruitutem proijciendi, non poterit urinam, stercus, & sisia fętentia proijcere, ne ex fętore domus, q̄ seruitutem dēt, reddatur pestilētiosa, sm eundem Cęp. sub rub. de ser. proijc. in 4. q. & per illum
78 tex. † infertur etiam, ꝙ habens sterquilinium in domo propria, cuius humor, & putredo noceat vicino, compellitur illud obturare, sm Io. Pet. de Fer. in for. libelli, quo agitur pro heredi. uel re
79 sing. diuid. in uer. & in futurum, dicentem etiam† non licere sterquilinium facere in pariete cōi, ne aliquo modo ex fętore uicinus incommodetur. & sequitur idē Cęp. sub rub. de necessario.
80 † Et p illum tex. teneo, ꝙ non liceat ex aquarolo, seu seclario, immittere lauaturam ollarum, & scutellarum in uiam pub. Quia talis lauatura illico corrumpitur, & transeuntib. pp fętorem stomachum mouet, locusq; ex tali odore efficitur pestilentiosus, & maximè quādo aqua ipsa fętida restagnat. per ea quæ scribit idē
81 Cœpo. in rub. de aqueduc. in 8. q. prin. † Vbi concluditur, non licere in agro rustico retinere aquā, quæ ex restagnatione noceat uicinis. minus ergo licebit in uia pub. si restagnatio, & aqua ipsa noceat transeuntib. Et ad hoc adduco tex. clarum in l. 2. §. pin
82 de, ff. ne quid in loc. pub. Imò nemo pōt† in suo ædificare, si ex ædificio aqua restagnet in uia pub. quia aqua stans citò corrumpitur, maximeque fœtet, & transitum liberum esse non sinit, d. l. 2. §. si quis in suo. ad istud quæso aduertant dn̄i mei Auenio. qa hinc arbitror locum persæpe effici pestilentem. ¶ † Item infert
83 non licere in uia pub. tenere fimum, seu letamen, qđ bene pbat
84 in d. l. Aediles, §. fi. sed † nec etiam licēt tenere fimum iuxta murum communem, multominus alienum, imò nec ibi propè, si fimi colluuies decurrat ad murum alienum, uel communem, l. si quando, §. fi. fi. si serui. uen. & l. fistulam, in prin. ff. de ser. urba. pd.
85 Nec† etiam licēt ponere paleas in uia pub. ut ibidem marcescāt & in fimum conuertantur, si ex hoc uia pub. lædatur. Ait. n. prætor, ne quid in uiam pub. immittas, quo illi damnum detur. l. 2.
86 in prin. ff. ne quid in loco pub. ¶ Item ex† hoc infertur, pelliparios, sulpharios, & similes posse prohiberi, ne in domo sua exerceant moltitiam, sulphariam, &c. hmōi fętentes artes, quia malus odor nocet uicinis transeuntibus, sm gl. in d. l. Aediles, §. fi. & Cœp. sub rub. de aere. & bene probatur in l. æquissimum, §. si ta
87 men, ff. de usufru. Et† ibi Alb. de Ros. & Flo. concludunt, ꝙ dn̄s proprietatis pōt prohibere usufructuario, ne faciat cādelas, uel
88 pelliparіam, aliamve artem fętentem in domo sua. ¶ † Itē ex hoc infertur, ꝙ habentes regimen sanitatis poterunt edicere, ne qs porcos, aliudve fętidum, aut uenenosum animal teneat in ciuitate, quia eorum flatus possunt locum reddere pestilentē, ut di-
89 xi. s. in j. remedio. † Et gn̄aliter quilibet pōt prohiberi, ne ullū animal, qđ alteri nocere possit, retineat in ciuitate, siue solutū, siue
90 ligatum, l. gn̄al'r, cum l. seq. ff. de Aedi. edic. Et iō† mimi, & ioculatores secum ducentes fera animalia, ligata, arceri pn̄t ab ingressu ciuitatis p illam l. & gn̄al'r. Sed dubium est, qđ si eis concessus fuerit ingressus, & aīalia eorum aliquem interemerint, an mimi ipsi teneantur de homicidio? Tu diceres, quòd sic, quia qui occasionem damni dat, &c. l. qui occidit, §. pe. ff. ad leg. Aqui. Sed ꝯrium deciditur in l. qui uulgo. ff. de Aedil. edi. ubi Iureconsul. talem circulatorem pœna 100. solidorum plectēdū esse dicit. quē tex. ad hoc reputat sin. Lud. Ro. in fin. suis, char. 44. & est in sing. meis, in 2. par. sing. 186. inc. Quęro a te, & ibi dicit spāle esse pp tacitum cōsensum populi. Sed tu uide tex. in l. fi. ff. de extraor. cri. ubi dr̄ extra ordinem esse castigandos, qui serpentes circunferūt, si cui ob eorum metum damnum datum sit. ¶ Habemus ēt sm interdictū de uia pub. reficienda, p qđ prouisum fuit, ut unusq-
91 que possit aperire, reficere, & purgare uiam pub. † dū ne ea uia
92 iterve deterius fiat, l. j, ff. de uia pub. † Et si non sint, qui reficiant purgentq;, pōt iudex compellere habitatores loci captis pignoribus, & mulcta indicta, ut unusquisque uiā iuxta domū suā reficiat, & purget, l. penu. §. construant, ff. de uia pub. † Et si dn̄s do
93 mus soluendo non sit, pro eo contribuere tenentur eius uicini,
94 sm glo. in d. l. pen. §. fi. in ultima glo. Sed† probabiliter posset dubitari an inquilini, seu conductores domorū, teneantur ad reficiendam purgandāq; uiam iuxta eorū habitationem? Br̄ ad mo

mētaneā purgationem ɔſtat eos teneri,l.3.§.j.ff.de impē.in reb.
dotal.fac.ad perpetuā verò non tenentur,ſm Bar.in d.l.Aediles.
95 †Et ſi a repub. inquilini coacti fuerint facere expenſas purgatio
nis perpetuæ,poterunt ex penſione illas deducere, ſm Flo.in l.
96 ſi pendentes,§.ſed qđ ſi cloacarij,ff.de vſufructu.†Eſt ēt a præto
re propoſitū edictū ɔ deijcientes,& ꝓijcientes res immundas in
viā pub.l.j.ff.de his,qui deiecerunt,vel effuder.ꝑ quem tex. dicit
97 Flo.ꝙ†dñs domus tenetur in duplū ei,cuius veſtem,vel capitiū
maculauit pediſſequa ex lauatura ollarū,ꝗ̄ proiecit in viā pub.
ſequitur Cœp.in tract.ſerui.vrbano.ſub rub. de aquæ proiectu.
98 ¶†Ad remouendū ēt fœtorē ex cadauerib.prouenientē a maio
ribus noſtris inuenta ſunt ſepulchra, non defunctorum cā, qa
quoad eos facilis ictura ſepulchri, ſed viuentium gratia inſtitu
ta,quib.cadauera naribus fœtida,& oculis infeſta occultarētur.
99 & †qa ſepulchra,vt plurimum fetent,& malè olēt,ſtatuit diuus
Adri,pęnā 40.aureororū in eos,qui in ciuitate ſepulchrū faciūt
locumq; publicari iuſſit,& corpus inde trāsferri eadē magiſtra-
tib.patientibus pęna imminente, l.3.§. diuus Adria. ff. de ſepul.
100 vio.¶†Sācitum ēt eſt,ne in via pub.monumentum extruat̄,l.2.
ff.de loc.& iti.pub.quæ iura de conſuetudine malè videmus ob-
ſeruari.Et quia Reip.intereſt,ne corpora mortuorum inſepulta
iaceāt pro cōſeruāda ciuitate a peſtilentia, quā fœtores produ-
cunt,vtile putaui hic interſerere quaſdā quæſtiunculas q̄nque
in facti cōtingentia occurrētes inter hæredes,& agnatos defun
cti,de cuius ſepultura cōtēdit̄ ex vna,& creditores,vel parochia
101 num ſacerdotē ex altera.Et†primò quęro,an creditores poſſint
petere ſibi ſatisfieri anteq̄ defunctus tradat̄ ſepulturæ, ſeu pete-
re cadauer loco debiti?Br̄ rñdendum eſt ꝙ non,imo talia peten
tes olim pęna 50.librarum auri mulctabātur, hodie verò 3. pars
bonorum ſuorum confiſcat̄,caduntq; ab actione, & tātundem
hæredib.defuncti erogare tenent̄,& infames efficiuntur,l.cum
102 ſit iniuſtum, & auc.ſeq. C.de ſepul.vio.†Qua pęna non plectū-
tur prohibentes ſepeliri vſurarium manifeſtū,anteq̄ vſuræ extor
tæ reſtituant̄,c.q̄q̄,de uſu.li.6.Qđ credo uerū,ſi cōtendāt mani-
feſtū uſurarium non dēre ſepeliri in terra ſacra, ſecus fortè ſi ēt
cōtēderēt,ne ſepeliret̄ in terra profana,qa intereſt Reip. ne etiā
anathematizatorum corpora inſepulta iaceāt. ſunt.n. ut ſ̄.dixi
103 narib.fœtida,& oculis infeſta.† Scđò quæro,an liceat creditori
bus ſaltē ab hæredibus petere,ut poſt traditū ſepulturæ cadauer
immediate ſibi ſatisfaciāt?Rñdeo,ꝙ non licet hæredes,nec eos,
ꝗ funus aſſociāt,ante exeqas celebratas in ius uocare,l.2.ff.de in
104 ius uoc.Sed an creditores†temerariè in ius uocātes hæredes aū
cōpletas exequias incidāt in aliquā pęnā?Rñdet̄, ꝙ nō, ſed acta
oīa non ſolū geſta die exequiarū,ſed ēt intra nouenā, ſeu nouē
dies a die obitus numerādos ſunt nulla, §.meminimus,in Auct.
105 ut cum de app.cogn.†Et nota,ꝙ ſi creditor exeg erit ab hæredi
bus fideiuſſionem tpe nouenæ,ꝙ fideiuſſor non tenet̄,ut ibi dr̄.
Sis ergo cautus,ſi a te petatur debitum tpe exequiarū,ꝙ offeras
cautionem,dummodo tibi uelit terminū ſolōnis prorogare, nā
fideiuſſor efficaciter non obligat̄, & ſic pro nihilo obtinebis di-
106 lationem.Eodē modo†interpellatio facta tpe nouenæ non cō-
ſtituit debitorem in mora, tanq̄ incongruo tpe facta,ſm Bar.in
d.l.non ſolum,§. morte,col.pe.ff.de no.ope. nun.& ꝓbat̄ in d.§.
meminimus.& ego dixi in c.cum M. Ferra.de cōſt. Qđ credo ue-
rū,niſi defunctus,cuius exeqæ celebrant̄,deceſſiſſet excōicatus,
107 quo caſu ſepeliri non debuiſſet,c.ſacris,de ſepul.†Nam & ꝗ fa-
ciunt funeralia,& qui funus excōicatorum aſſociāt,incidunt in
cēſuras,ſm gl.in l.ad hoc,de priui. q̄ ad hoc dicit ſing. Lud. Ro.
ſing. 122.in 2.par.inc.Dicā tibi dubia. Item id, qđ dixi de noue-
na,intellige uerū ſi defunctus ſit agna. uel cog. ſecus ſi ſcutifer,
uel ſeruiens,tunc facientes funeralia pro prima die tm̄ prohibē
108 tur in ius uocari,ſm Albe.de Roſ.in d.l.2. Tertiò q̄ro,an†liceat
parochiali ſacerdoti impedire ſepulturam,donec lectus ipſius ſe
pulchri ſibi pſoluat̄,ut mos eſt in q̄buſdā partibus caſus eſt deci
ſus in c. abolendæ,de ſepul.& in c.non ſatis,& in c. ſeq. de ſimo.
ubi ſtatuit̄,ꝙ pro terra cimiteriata,& ex cā ſepulturæ nihil exi-
gat̄ a parochianis,aliàs delictum incurrunt ſimoniæ,quacunq;
109 ɔria cōſuetudine non ob.†Sed dubitat̄,an ſaltem poſt ſepultu-
rā poſſint parochiani pro exeqs,& terra cimiteriata uigore cō-
ſuetudinis aliquid exigere?Iſtā dubitationem mouet Pan.in d.c.
cum M. Ferra.de conſt. & diſtinguendo rñdet. Aut uiget ſtatu-
tum,ꝙ aliqđ ſoluatur,& tale ſtatutum non ualet,qa habet prin
cipium præciſum,& neceſſitatiuum. Aut uiget conſuetudo, &
talis cōſuetudo poſt traditum ſepulturæ funus eſt obſeruanda,
qa habet principium uoluntarium, & ad hoc adducit tex.in c.
ad apoſtolicam,de ſimo. Et ſic uult laicos poſſe compelli ad ob
ſeruantiā huius cōſuetudinis,qđ ēt uoluit gl. & Pan.in d.c.abo
lēdæ.Sed ego credo abſque dubio, ꝙ ɔrium ſit uerius,qa hmōi
conſuetudo dānatur in d.c.abolēdæ,& in c.cum in eccleſiæ tuæ
de ſimo.Et ꝙ talis conſuetudo nō ualeat,probatur in c.ex mul-
tis,j.q.3. Et ꝙ nihil exigi poſſit etiam poſt ſepulturam prætextu
huius conſuetudinis,tenent Gem.& Mod.in d.c.cum M.¶Nec
obſt.tex.in d.c.ad apoſtolicam,qa loqr de laudabili conſuetu
110 dine, † unde non pōt intelligi de ɔſuetudine, ꝙ detur tpale ꝓ
111 ſpūali,qa illa nō eſt laudabilis.uñ†pt ītelligi de ɔſue.qua popu
lus ɔſueuit oī anno facere eleemoſynā alicui pio loco. iſta.n. ɔ-
ſuetudo eſt laudabilis,& ualet, ſm Bar.ī l. priuilegia,C.đ ſacroſ.
eccle. & Fel.in c.eccleſia S.Mariæ,col.38.de ɔſt.Et ꝙ ille tex.nō
intelligat̄ de conſuetudine dandi tpale pro ſpūali,uolunt Inno.
& Card.ibi,& Lud.Ro.in conſi.ſtatim allegādo. ¶Nō ob.ꝙ cō-
ſuetudo hēat principium uoluntarium, qa ad inducendum de-
lictum ſimoniæ,qđ ɔ̄hitur recipiendo tpale pro ſpūali, inſpice-
re dēmus tp̄s receptionis,& tūc conſuetudo iā inducta neceſſita
te.Et in ſpecie ita conſuluit Lud.Rom. conſ.344.In caſu propo
ſitæ conſultationis.Propterea Hoſt.Car.& d.Ant. a qbus nō di-
ſcrepat Pan.in d.c. abolendæ,dñt aduertendū eſſe qualiter paro
chialis ſacerdos format petitionē.Nā ſi petat, ꝙ obſeruet cōſue
tudo dandi aliqd tpale pro funeralib.ſcu ſepultura,malè agit.Si
uerò patet,ꝙ ſeruetur conſuetudo dādi certū , qđ pro quolibet
mortuo,tunc qa iſta eſt laudabilis conſuetudo,rectè agit. Et ita
ēt conſuluit d.Philip.Cor.conſ.196.Circa primum conſultatio-
nis articulum,lib.4.ubi ēt declarat qualiter inducti poſſit hmōi
112 cōſuetudu.†Sed ego amplius dubito , an ſacerdos poſſit pro ſe
pultura recipere aliqd a ſponte dantibus?Pan.in d.c.cum M. ur̄
uelle,ꝙ abſque uitio ſimoniæ liceat recipere ſpontè oblata , per
tex.in c.& ſi q̄ones,de ſimo. & in c.emendari, j.q.j. Et ꝑ hoc uñr
facere iura multa,tex.ſ.in c.dilectus.2.de ſimo.& ī c.placuit,& ī
ſumma,j.q.2.& alibi ſæpe.Et hāc opi.ſequunt̄ Vin.Ioan. Goff.&
Arch.in c.eos,j.q.j.& *communiter* ſcri.in d.c.cum M.Ego tñ ſemp
credidi ɔ̄rium eſſe de mente iuris,ꝙ non liceat recipere tpalia ꝓ
ſpūalibus ēt a ſponte dātibus. qa rōnes prohibitiuæ militant ēt
in recipiente ſponte oblata. Rō. n. prima, ne qs credat donum
Dei poſſe pecunia poſſideri, altera,qa ꝗ pecuniā accipit, gratiā
ſpūs ſancti non hēt , d.c .eos, militant etiam iſto caſu,qa ſpontè
dans,ſi reſpectiuè pro ſpūalibus det,credit donum Dei pecunia
comparare,& accipiens,ſi reſpectiuè capiat,grām ſpūs ſancti cō
feſtim a ſe abdicat.Scđò uī de hoc eſſe caſum in d.c.emendari,q
loqtur in ſponte dātib. prout ſolebāt,& tñ ibi ſacerdos prohibe
retur recipere,ne uideatur pretio diſtrahere ſpūalia. Nec dicas,
ut quidā dixerunt,ꝙ ille tex. loquit̄ in ſoluentibus uigore pacti,
quia non eſt uerum,nam ſi uirtute pacti ſoluerent,iā non uide-
rentur diſtrahere,ſed uerè diſtraherent.itē non dicerent ſpontè
ſoluere,ſed coacti ex obligatione pacti, l.j. ff.de pac. & c.j.eo.tit.
113 Tertiò facit,†qa lex prohibens aliquid recipi,quia illicitū ex par
te recipientis,intelligitur etiam prohibere , ne qcquā recipiat a
uolentibus ſponte dare,ſm Bar.in l.inuitus, §.j. ff.de reg.iu.Vbi
ex hoc infert , ꝙ Notarius actorū prohibitus aliqđ recipere pro
ſcripturis,intelligitur etiam prohibitus recipere a uolentib. ſpō
tè dare.& bene probatur in l.2.& ibi no.Ioan. de Pla.C.ne ruſt.
ad ullum obſeq.deuo.lib.11.Non obſt.tex.in d.c.& ſi q̄ones,qa
palafrenus,de quo ibi,non fuit donatus cardinali pro palleo re
ſpectiuè,ſed alia intentione,ut cantat litera ergo a ɔ̄rio. ſenſu ſi
ea intentione, & ſic reſpectiuè pro palleo fratri tradendo dona
tus fuiſſet equus,ɔ̄ctum fuiſſet uitium ſimoniæ,unde dico,ꝙ fa
cit optime pro mea opi. Non obſtant alia iura,& ſimilia ſ̄. alle.
quia licèt uelint,ꝙ licet capere munera gratis oblata,non tamē
aliquid faciunt ad punctum noſtræ dubitationis,qa qđ reſpecti
ue datur non pōt dici gratis oblatum, imò honeſte facerent ſa-
cerdotes ſi tpe, quo conferunt ſpiritualia nunquam caperent
temporalia,ne uideantur Dei donum pretio diſtrahere,d.c.eos.
Sed uereor ne auaritiæ cæcitas iuridicum,& honeſtum conſiliū
noſtrum derideas,uel eludas,dicēdo,ꝙ pro eleemoſyna capiūt,
& non pro ſepultura.Sed ipſi uiderint, ꝗ ſine tpe præmij unicū
114 nudum Requiem non cantarent. ¶†Quartò quæro qua pœna
puniatur,qui per uim funus rapuerit,aut impedierit quominus
ſepeliatur?Rñdeo pœna leg.Iuliæ de ui pub.l.qui cetu,ff.ad leg.
Iul.de ui pub.Cuius pęna hodie eſt deportatio,l.qui dolo,§.fi.e.
tit.& bonorum confiſcatio, §.pen. Inſtit.eo. item tenetur pęna
ſepulchri uiolati, l.ſepulchri, ff.de ſep.uio.Eſt autem pęna ſepul
ch.uio.decem pondo auri,l.ſi quis ſepulchra,C.eo.tit.& ibi aliæ
115 pęnæ referuntur.Quintò quæro, † qua pœna pnniēdi ſunt,qui
ſepulchra aperiunt, ut cadauera ſpolient,& denudent? Reſpon
deo ſi manu armata id admiſerint,pęna capit. rei ſunt,ſi ſine ar
mis,in metallum damnantur,l.3. §.aduerſus,ff.de ſep.uio.Et iu-
dices negligentes punire ſepulchrorum uiolatores,pęna 29.lib.
auri ſunt feriendi,l.ſi quis,C.eo.reperiuntur.& aliæ diuerſæ pę-
næ,quibus uiolatores ſepulchrorum plectunt,quas uide ff.& C.
116 de ſep.uio.per totum. ¶ Sextò quæro, † an per ſuperiorē poſſit
aliquis cōpelli ſubire officium ſepelliendi , ſi nullus reperiatur,
qui ſponte illud uelit exercere? Videtur dicendum,ꝙ nemo co-
gi poſſit per tex.in l.j.& per totum,C.ne quis inuitus actum Rei
117 pub.ger.compel.lib.xj.per quem dicit ibi Odofr.quòd nemo†li-
ber poteſt cogi mundare latrinas, uel plateas. Et dicit ibi Ioā.de
118 Pla.quòd nemo poteſt† compelli ſuſcipere officium carnificis,
ſeu manegoldi. Ad idem facit tex.in l.j. C. de oper. a colla. non
119 exig. per quem tex. dicit ibi gl. ꝙ nemo poteſt arctari ad cōmo-
dandum equum, uel bouem Reipublicæ ad aliq̄ aliam angariā,
uel perāgariā. ergo multominus cogi poterit ſepelire mortuos.

Quia

120 Quia coactus† hmõi sepeliẽdi offm̃ suscipere dr̃ affectus maio-
ri ignominia totius mundi,s̃m Bal.in l. fi. C.de exe.rei iu.Ad idẽ
facit tex.in l.j.& 2.C.ne rust.ad vllum obseq.deuo.per quem di-
cunt ibi scrib.ꝙ non debent rustici cogi ad conducendũ res fi-
121 scales de loco ad locum,licèt s̃m glo.malè istud obseruetur.†In
ꝯrium facit tex.in l.2.de nauib.non excu.lib.xj.vbi pp necessi-
tatem Reip.cõceditur capere naues cuiuslibet priuati eo inui-
to.Et p illum tex.dixit Marti.Laud.tract.de libello,ver.23.quòd
promittendo bladum,uinum,& similia ad exercitum,pñt capi
boues,plaustra,& reliqua animalia subditorũ.& p hoc est text.
in l.fi.§.patrimoniorum,ff.de mun.& hon.& ibi Bar.& idẽ Bar.
122 in l.iubemus,C.de sacrosf.eccl.† Et si subditi non habeãt anima-
lia,possint cogi emere,& Reip.commodare,s̃m Bar.& Ioan.de
123 Pla.in l.non videtur,C.de mune.patri.lib.x.† Qua rõne dicerẽ,
ẽt plaustra,& animalia posse capi ab inuitis pro conducendo vi
ctualia ad locum pestiferum. Ad idem facit tex.in l.fi.§.fi.ff.de
pig.act.per quem dicunt ibi Guil.de Cun.Alb.de Ros.& Barto.
124 †ꝙ ciuis potest cogi commodare suum ronzinum, vel asinũ p
conducendo falsarium mitratum p ciuitatem, uel pp trahendũ
malefactorem ad caudam ronzini. Ad idem,& magis ad rhom-
125 bum facit tex.in l.2.C.de his,qui latro.occul.†vbi ex cã publicæ
utilitatis pñt subditi cogi ad conducẽdum delinquentes ad car
ceres,cur ergo etiam cogi non poterunt conducere ad sepultu
ram?Quid tenendum?Arbitror,ꝙ ista vltima opi.sit uerior,sanè
tñ & modestè intellecta.intelligo ergo eã uerã esse,si nullus re-
periat̃,q spontè velit tale offm̃ exercere.Item intelligo procede
re in p̃sona uili,& abiecta,secus in p̃sona honesta,cui aliàs ual-
de ignominiosum esset sepelire defunc.p tex.in §.si igitur mona
chus.in Auc.de san.epis.p quẽ tex.Guil.Alb.Bar.& Mod.in d.l.
fi.concludunt uilẽ,& abiectã p̃sonam posse in subsidiũ cogi ad
126 exercendum offm̃ carnificis,†& manegoldi.licèt Bald.in d.l.
fi.C.de exe.rei iud.& bene probat in l.unica,C.de mend.uali.li.
x.& in Dñica pass.ubi Iudæi angariauerunt Cyreneum quendã
uenientem de uilla,ut tolleret Crucem Iesu.Item intelligo ue-
rum præstito sibi condigno salario,argu.l.2.C.pro quib.cau.ser.
lib.accip.l.Lucius,ff.de euic.& l.uenditor,§.si constat,ff.cõ.p̃d.
127 cum si.† Nam si officialis acceperit boues alicuius pro trahen-
hendo,seu trassinando hoiem ad iustitiã,tenet̃ respub.seu Prin
ceps soluere p̃tiũ illorũ bouũ,qa dici solet rusticis,ꝙ dicti boues
de cætero non arabunt,uel si arabunt,terra arata non germina
bit fructum,s̃m Parid.de Put.in tract.syndi.in uerbo,captura,
128 uer.an si officiales.†Et crederem,ꝙ si hæres defuncti esset uilis
p̃sona,ꝙ tam ad expensas funeralium,l.ꝙ erat,ff.fam.erc.q̃ etiã
ad exportandum cadauer ad sepulturã cõpelli possit,arg.l.& si
quis,§.si mãdauerit,ff.de relig.& sump.fune.Sed suborit̃ dubita
229 tio.†An ẽt tpe pestis possit uilis,& abiecta p̃sona cogi ad sepe-
liendos mortuos?Fauore publicæ utilitaris suadet,ꝙ sic,sed hu-
manitas ꝯrium dictat.In ciuile.n.est aliquem dãnare ad opus,ꝙ
salua salute consummare non possit,l.aut dãnum,§.quicunq;,
& §.sunt,& aliæ,ff.de poen.ita mihi inhumanum ur̃ dãnari ali-
quem ad sepeliendum cadauera tpe pestis,maximè sine culpa,
130 sine qua nemo dẽt puniri,c.cognoscentes,de const.†Vnde pu-
to concludendum,ꝙ cogi non possit,nisi esset aliquis dãnatus
ad mortẽ,vel in metallum ppetuo,tunc posset commutari pœ-
na fauore pub.& eum dãnare ad sepeliẽdos mortuos etiam tẽ-
pore pestis,secundum Bar.& Ang.in l.2.ff.de pub.iud.vbi con.
cludunt criminosum posse condẽnari ad cruciãdum delinquẽ-
tes in perpetuum.¶Ex his constat cãm sepulturæ esse ualde pri
uilegiatam fauore publ.ne corpora defunctorum iaceant inse-
pulta,l.sunt p̃sonæ,ff.de relig.& sump.fun.Et vltra priuilegia,&
131 fauores præmissos,†prætor concessit cuilibet liberam sepelien-
di facultatẽ,& ad consequendas funeris impensas dedit ei actio
nẽ,quæ funeraria actio nominat̃,l.& si qs,§.hęc actio,& l.si quis
sepulchrum,§.prætor ait,ff.de rel.& sump.fu.Est.n.actio funera
ria nomen proprium actionis,s̃m aliquos,sed s̃m Spec.quẽ alij
communiter sequuntur,in §.porrò,in tit.de sepul.est adiectio quæ
dã.Dr̃.n.actio in factum funeraria,quæ in plurib.est priuilegia-
132 ta.†Primò excedit naturã act.neg.gest.qa cõpetit ꝯ hæredẽ pro
hibentem huiusmodi impensas fieri,l.& si qs,§.idẽ Labeo,ff.de
133 rel.& sump.fu.¶†Scdõ præcedit omnes alias act.ẽt anteriores,
l.pe.ff.eo.ti.Et non solũ præcedit actiones p̃sonales aliorum,sed
ẽt præfertur omnib.hypothecis ẽt anteriorib.l.& si qs,§.j.ff.eo.
imò habenda est prius rõ huius impensæ,q̃ legatorum,imò res
alteri legatæ uendi pñt pro exequijs faciendis,d.l.& si qs,§.si res
134 legatæ.† Tertiò hæc actio datur marito ꝯ hæredes vxoris,uel ꝯ
eos,ad quos reuertitur dos,iuxta tex.in l.ti eum,cum l.seq.ff.eo.
135 †Qđ procedit ẽt si maritus pmisisset restituere totã,& integrã
dotẽ,qa adhuc põt pro impensa funeris retinere dotẽ pro rata
s̃m Lud.Ro.& Ang.in l.qui bona,§.q pariet̃,ff.de dam.infecto,
136 quos seqtur Cur.cõsi.13.statuto Ianuę,col.fi.†Et scias,ꝙ ualde
turpe est,& marito iniuriosum,uxorem carere sepultura,l.ꝙ si
137 nulla,ff.de relig.& sump.fun.† Et qa pp fœtorem dilationẽ nõ
recipit sepultura,interdicta est appłło ad fines,nec cadauer sepe
liatur interposita.l.fi.ff.de app.reci.c.ex parte,de sepul.s̃m Spec.

138 ti.de app.§.2.ver.8.† Et hac rõne attenta non hr̃et locum nun-
cia.no.ope.ꝯ facientẽ sepulturã p sepeliendo hoĩe iam mortuo,
arg.l.de pupillo,§.si quis riuos,ff.de no.op.nũc.& dixi s̃.in mate
ria cloacarum.licèt in multis casib.reperiat̃ interdicta sepultu-
139 ra in pęnã enormissimi delicti:† est.n.priuatio sepulturæ maxi-
ma pęna,l.j.in fi.C.de his,qui paren.aut lib.occid.p quam Bald.
140 ꝯsi.426.li.j.dicit,† pęnã furcarum esse maiorem pęna decapita-
tionis,qa suspensi non solent tradi sepulturę: tñ ad petitionem
Reip.suspensa corpora sepeliri pmittuntur,ne pp fętorẽ locus
141 pestiletiosus fiat,l.j.& fi.ff.de cada.pun.†Hac rõne dicerẽ,æsti-
142 uo tpe non esse faciendã anotomiã.¶†An aũt corpora dãnato
rum tradi de iure possint chirurgis pro faciẽda anatomia?Dubi
tauit Bar.in d.l.fi.de cad.pun.Et rõ dubitandi esse potuit,qa cor
pora dãnatorũ dilaniari p frustra non pñt,nisi in q̃busdã casib.
pp atrocissimũ facinus,l.capitalium,§.famosos,ff.de pęn.l.2.ff.
arbo.fur.cęsa.Magnus aũt practicus Cur.& recolendæ memo-
riæ d.Lance.Dec.in l.imperium,col.2.ff.de iur.om.iu.decidũt,
posse iudices delinquentium corpora tradere Physicis anoto-
matizanda rõne pub.utilitatis,ut medici in cõseruandis corpo-
143 ribus uiuorum peritiores fiant.† Quæ.n.vtilitatis publicæ causa
fiunt,& si in cõtumeliã alterius cedãt,non sunt redarguẽda,ne-
que iniuriarũ magistratus cõueniri pñt,l.qđ Reip.ff.de iniur.de
cõsuetudine aũt exigit̃ Principis,aut dãnati licentia.Solentq́ue
Physici officia solẽnia pro aĩa anotomatizati decãtari facere,&
ipsius ossa sepulturę cum debitis funeralib.tradere,ut sæpe Pa-
piæ uidi obseruari.¶Insup pp hãc rõnem,ne corpora insepulta
locum reddãt contagiosum,d.l.2.§.idẽ ait,ff.ne qđ in loco pub.
crederẽ,ꝙ iura cõcedentia sepultos exhumari posse,uel dĩre,vt
144 c.sacris,de sepul.†vbi mãdatur excõicatorũ corpora exhumãda
esse de terra sacra,dẽant sanè intelligi,primò,dũmõ exhumatio
245 fiat de licentia Põtificis,l.ossa,ff.de relig.& sum.fu.Scdõ,†dum-
modo illico exhumati sepeliantur in terra non sacra,uel in flu-
men proijciant̃,ne nares,& oculos uiuentiũ infestent.Præterea,
quia omnia male olentia sunt apta nata ad generandũ pestilen
146 tiã,†dẽt p̃fectus urbis,siue iudex ad hoc deputatus,quẽ Papien-
ses iudicẽ uictualium appellãt,solicitè prouidere,ne uendantur
putridæ carnes,pisces corrupti,& cętera hmõi fętentia,l.j.§.cu-
ra carnis,ff.de of.præfe.urb.Ex his.n.hoĩum sanguis corrumpit̃,
stomachus laxatur,& inde pestilentiæ,& uariæ ægritudinũ spe-
147 cies generãtur.† Pari mõ debẽt aduertere,ne aromatarij uẽdãt
qđ pro quo,ut cõiter facere solent in maximum Reip.detrimen
tum.Plurimi.n.hac de cã occumbunt,alij in grauiores incidunt
infirmitates,dum liberari se putant.Hos falsos aromatarios pę-
na stellionatus iura puniendos esse crediderant,l.3.§.sed si qs.
ff.de crimine stel.uel extra ordinem,l.saccularij,in prin.ff.de ex-
148 traor.†Per quem tex.dixit Io.de Pla.eum qui in summitate cistę
uel calati,apponit bonos fructus,& in medio malos,& corrup-
tos extraordinaria pęna teneri.Et si constare posset pp suppositi-
ta medicamina aromatarij infirmum decessisse,acerbissima eũ
pęna plectendum arbitrarer,arg.l.si quis aliqđ.§.q abortionis,ff.
149 ff.de poen.†Quos suppositios uenditores ob negligentiã iudi.
laici põt eps sua seueritate compelcere,s̃m Io.An.Pan.& *commu-
niter* scrib.in c.j.de empt.& uend.ubi ex hoc inferunt,† ꝙ eps ẽt
150 pęna pecuniaria mulctare poterit aromatarium miscentem tri
tas fabas cũ cera,qđ reputat sin.Lud.Rom.sing.6.in 2.parte,in
151 cip.Fui interrogatus,char.32.s̃m meã impressionem.†Sed non
minus castigãdi sunt aromatarij,q ex antiqs speciebus medicinã
ꝯficiunt.Nociua est.n.talis medicina magis q̃ salutaris,s̃m Inn.
& Io.de Ana.in c.tua nos,de homi.inferentes aromatarium non
posse absque dispensatione ad sacros ordines promoueri,si inde
in firmus decesserit.Quartò dixi de tristi imaginatione aliquã-
do morbum hunc cãri.Fugiẽda ergo est tristis imaginationis oc
152 casio.† Abijciẽdi extra ciuitatẽ sunt leprosi,quorũ aspectu ho-
minũ corda mouẽtur ad tristitiã,s̃m Io.de Pla.in l.cum s̃.uiretẽ,
p illũ tex.C.de re mil.li.xij.Sũt.n.leprosi,& siles,a cõione bñ ua-
lẽtiũ separãdi,c.j.de cõiug.lep.Suspicio mali,& oĩs pestilẽtiæ co
153 gitatus est post terga ponẽdus.† Amplectẽda honesta lætitia,q̃
florida ætatẽ facit,Prouer.17.Lugere,deplorare,lamẽtari,miser
154 rimi hoĩs est,& pusillanimi.† exultare aũt,& in aduersis seipsũ
155 eleuare,ꝯstãtis est,& magnanimi,c.ubicũque,13.q.2.†Et sic tri
stis euẽtus quocunq; tpe a nr̃a cõsiderõne p cul eẽ dẽat,l.iter sti
pulãtẽ,§.sacrã,ff.de ucr.ob.l.Iulianus,ff.q,& a qb.eo p̃sẽti tpe,
quo de cõtagione dubitatur,a cogitationibus nr̃is est penitus
alienandus.Absit omnino mortis timor,nam s̃m Catonem,
Qui mortem metuit,quod uiuit perdit idipsum.
156 †Et mihi repugnãtius,ne dicã insipientius,nihil magis ur̃ quã
mortẽ formidare.Nã q hinc discedere nõ vult,ad eũ iuitus acce
dere recusat,a quo ęterna uita pmijs cęlestib.donari exoptat.qđ
q̃ stultũ sit nemo nõ uidet,s̃m Cyprianũ,trãsũptiuè in c.q̃ ꝑpo-
157 sterũ,13.q.2.†Ad has ãt malãcolicas cogitationes effugiẽdas,io
158 cus,& ludus necessãria esse uident̃.†Iocus aũt a ludo differt,qa
hic ĩ uerbis totus versat̃,ille facto expedit̃,s̃m Leon.Are.Et in io
159 co mediocritas†illa laudabilis est,q̃ Gręci eutrapeliã uocãt,nos
uerò q̃nq; festiuitatẽ,interdũ iucunditatẽ,plerũq; urbanitatẽ,

nonnunquã verò comitatẽ appellamus,ſm Soc.conſi.16.Circa
160 prædictam cõſultationẽ,lib.j.†Colluctationes tñ,haſtiludia,co
reas, pilæ ludos, &c. hmôi,qbus corpus fatigatur, in peſtilentia
non conuenit exercere,vt in c.x. ſui operis Cor.Celſus elegan
ter tradidit. Quintã peſtilentiæ cãm in coitu immoderato cõſta
161 re deſcripſi.†Hæc autem ceſſabit, ſi ſceleſtos lenones,peſtiferaſ
que lenas, & cões caſtitatis vaſtatores extra vrbem eſſe iuſſeri
mus,vt in auct.de leno.§.j.& per totum.Ceſſabit inquam,ſi has
lenas,quæ non tm̃ verbale auxiliũ,ſed etiam domum,thoumq;
ad adulteria,& ſtupra commodãt,meritis pœnis iudices caſtiga
162 uerint.†Eas.n.vltimo ſupplicio afficiendas eſſe conſtat, l.j.in fi.
ff.de extraor.cri.Et licèt lupanaria tolerentur,vt euitentur adul
teria,ſodomiæ,& deteriora ſcelera,ſm Pan.in c.inter opera,poſt
163 gl.de ſponſ.& probat in c.nerui.§.fi.13.diſt.†Tamẽ vbi de con-
tagione probabiliter dubitatur, etiam meretrices extra vrbẽ eij
164 cij poſſe,& debere,non eſt dubitandum.†Nam uicinis reclamã
tibus iuſtè expellitur meretrix de vicinia,ſm Guil.de Cun. Bal.
Pau.de Caſt.in l.2.C.de ſum.Tri.& fide cath.Gemi.& alios in c.
j.de vſu.lib.6.Et ſi oĩ tempore continendum ſit, fugiendaque li
165 bido,in peſtilentia multomagis ſm Cor.Tacitum.†Sed ſi tabi
ficus morbus immineat, non ſolum lenones, & meretrices, ſed
ẽt mendicantes validos debent,q curam Reip.habẽt,ab vrbe ſe-
cludere. Hi.n. ſunt,q morbum introducunt introductumq; nu
triũt,dũ vagantur, dum ſingulos vrbis angulos circumeunt, dũ
ſe ingurgitant, dum turpiter vitam agunt,l.vnica, C. de mendi.
vali.quem tex.no.ibi Io.de Pla. dicens, ꝙ ſi mora forenſium mẽ
dicantium ſit ciuitati damnoſa,qa vigeat cariſtia,& ipſi auferãt
victũ pauperibus,& infirmis de loco,vel ſi eorum mora ſit ciui-
tati periculoſa,vt qa peſtis in vicina loca iam irrepſerit,ꝙ oẽs ex
166 pelli poſſunt.† Quinimò mendicantes validi, & corpore robu
ſti,ẽt nulla ſubſiſtente peſte, nullave cauſa explodendi ſunt, vel
ad aliquod pub.miniſterium exercendũ cogendi, putã ad pur-
gandas plateas viaſq; publicas,§. ſi verò,in Aucten. de Quæſto-
re.Et ſi ſine cauſa eijci pñt, quantò magis tpe cariſtiæ, & peſtis,
cum domeſticis prius ſuccurrendum ſit, q̃ forenſibus,c.non ſa-
167 tis,86.diſt.l.ſi præſes,C.de ſer. & aqua.†Ratio aũt, quare ẽt ceſ-
ſante peſte,vel cariſtia excludi pñt,patet euidenter:quia cum va
leant ſibi proprio ſudore uictum quærere, non eſt meritoriũ eis
indebitè petentibus eleemoſynam facere, ca. non omnes.5.q.5.
168 †Nã etiam filius, q poteſt ex induſtria uictum quærere, non eſt
169 a patre alendus,l.ſi quis a liberis,§.ſed ſi filius,ff.de lib.agn.†Nõ
parum delinquit,q poteſt ex induſtria,vel aliunde viuere,ſi elee
moſynas pauperibus inualidis neceſſarias ſibi uſurpet, arg. c.ad
170 ad aures.de reſcr.& d.c. non omnes.† Peccatoribus autem etſi
pium ſit bene facere,c. quieſcamus, 42.diſt.qa tamen peccato-
res ſunt, non arctamur eis eleemoſynam facere, c.fratrem no-
171 ſtrum,86.diſt.†Et fortè meritorium eſt illis eleemoſynam dene
172 gare,quos ab ignominioſa mendicitate conuenit auocare. † o-
ptimum.n.eleemoſynæ genus eſt,errantes reprehendere.c. tria
173 ſunt,45.diſt.† Et nota,ꝙ ſi mendicãtes validis vtuntur herbis,&
ſuppoſitorijs,quibus ſibi faciant tibias,uel manus intumeſcere
vt claudi,vel manibus ꝯcti uideantur,cum non ſint,non dñt in-
ulti pertranſire,ſed graui pęna iudic.arbitrio taxanda ſunt caſti
174 gandi,ſm Bar.Ang.& Ioã.de Pla. in d.l.unica.†Et qui ſeipſum,
filium,uel aliũ verè debilitat,vt habilius ualeat mendicari,acer
rimè eſt puniendus, l.fi. ff.de his,qui ſibi mortem cõſciuerũt. Et
tã cõſentiens,& patiens debilitari,quàm agens,eadem pœna te
netur,qa nemo eſt dñs membrorum ſuorum,l.liber homo,ff.ad
leg.Aquil.c.ſi verò,de ſent.excom. ita Bar. in l.j.§.vſque adeo,ff.
175 de iniur.†Ex cuius dictis colligo,ꝙ medicus,& barbitonſor, qui
docet qualiter debilitari quis poſſit, ſeueriſſimæ pœnæ uenit
ſubijciendus,l.3.ff.de cri.ſtel.& bene facit tex.in l.idem iuris,&
176 in l.item ſi obſtetrix.ff.ad leg.Aqui.†Item ſcias, ꝙ non tm̃ offi-
ciales, ſed ẽt priuatus quilibet poteſt inueſtigare tactu, uel alio
experimenti genere,an infirmitas mendici ſit uera,uel ſimulata,
177 d.l.vnica.¶†Aduerte tamen inquãtum ſ.dixi,mendicantes vali
dos poſſe ad purgandũ plateas,& uias compelli,nam iſtud arbi-
178 tror uerum†in ruſtico,uel aliàs ad laborandũ aſſueto. Secus in
nobili mendico non conſueto laborare, maximè ſi latrocinijs,
aut calumnijs,aut ſeditione populari, aut a tyrãno opreſſus fue
179 rit.†Huic.n.miſerendum eſt,quia inter omnes aduerſitates for-
tunæ infœliciſſimum genus infortunij eſt aliquando fuiſſe fœ-
180 licem,c.conſideranda.& ibi gl.86.diſt.† Et ſcias nobilẽ dici pau
perem etiam ſi in burſa habeat centum aureos,ex quibus viue-
re poſſit, ſi dignitatem, & ſtatum ſuum ſeruare non valeat, ſm
Bal.in l.ſi qs ad declinandam, col. 2. verſi.circa tertium,per illũ
tex.C.de epiſc. & cle. Sextam huius morbi cãm ex alternata pe-
181 nuria,& vbertate procedere diximus. †Hæc autem remouebit,
ſi Decuriones ſeu vrbis præfecti ſtatum Reip.& annonariã rõ-
nem aliquando firmauerint,l.j.C.de offi.præfec.vrb.& in Auct.
de defenſoribus ciuita.§.deinde competens.Firmabunt autem,
ſi tria,quæ breuibus edocebo, obſeruare curauerint. Modum.ſ
libertatis habendæ,normam ubertatis conſeruandæ, & ordinẽ
erogandæ pub.annonæ. Vberrima aũt,& abundans ciuitas eſſe
poteſt tam ex pub.q̃ ex priuata annona,de qua,& primò de pu-
bli.breuiter aliqua tractabimus . Publica annona , uel ex publ.
prædijs percipitur,uel ex pecunia pub.comparat̃,l.j.§.2.& §.ſeq.
182 ff.de admin.re.ad ciuit.pertinẽ.†Si aũt reſpub. neq; prædia poſ
ſideat,neque ærarium hẽat,& vrgeat inedia,hic erit modus vber
tatis habendę,vt fiat collecta,a qua nemo,quãtuncunq; priuile
giatus,excuſat̃ quomiuus ſm ratã patrimonij cõferre teneat̃,l.j.
C.vt nemi.lic.in emp.ſpec.ſe excuſ.lib.xj.intereſt.n.Reip.ne pau
183 peres moriantur,†qa ſine pauperibus non eſt ciuitas perfecta l.
184 2.ff.de nund.†Silent.n.priuilegia.do. Aug.lib.xj. Nã ſm Cicer.
Offic.lib.2.non eſt dubium ꝓp ærarij tenuitatem tributum eſſe
conferendũ,ut oẽs intelligant pro ſua ſalute Reipu.neceſſitati
185 parendum:†imò illud uti veriſſimum affirmo, & tpe neceſſita-
tis habentes pecunias cogi poſſunt eas mutuare Reip. non ſub
vſuris,vt pleriq; faciunt,qa oĩ iure ſuo prohibitæ,ſed gratis, & re
ſtitutionem expectare tenentur, donec fiat collecta, ex qua ſibi
poſſit ſatisfieri,ſm Gui.de Cun.in l.neminem,C.de ſacroſ.eccl.ꝑ
tex.in l.j.C.de oĩ agro deſer.in arg.lib.xj.& ibi expreſsè ſeqtur Io.
186 de Pla.†Et ſi in prouincia ſit ſterilitas,poterunt præfecti anno-
næ eligere vnum vel plures diſcretos, & expertos viros, qui pro
frumento comparando ſe conferant ad alienas prouincias, &
eis ſine iuſſu Principis ſalarium conſtituere,l.j. C.de frum.Ale.
lib.xj.Nã aliàs Decuriones,& ſimiles ſine licentia ſuperioris nõ
pñt alicui cõſtituere ſalariũ de pub.pecunia,l.j.C.de prębẽ.ſala.
Si uerò ciuitas nolit collectã imponere,vt qa cognoſcat apud ci
ues locupletes eſſe ſufficientẽ annonæ quãtitatem,q̃ vẽdere dif
ferãt,vel cariori pretio,quã par ſit,diſtrahere ꝓtendãt,hic erit or
187 do adhibendus.¶†Primò ꝓuidẽdũ erit,vt qlibet ſm ratã facul-
tatum,& bladorum recollectorũ ſingulo die mittat in plateam
ad vendendã certã annonæ menſurã, l.j.C.ne lic. in empt.ſpec.ſe
188 excuſ.ſm tertium intellect.† Licèt.n.nemo rñr cogi poſſit rẽ ſuã
vendere,l.inuitũ,C.de ꝯhend.emp.tñ fallit fauore publ.d.l.j. ſic
ẽt fauore piæ cãæ cogitur qs vendere,l.ſi qs ſepulchrum,ff.de re
lig.& ſump.fun.cum ſi.Et ꝙ habentes annonã tpe cariſtiæ com
pelli poſſint eã uendere, firmãt Bar. in l.annonã,ff. de extraord.
189 cri.Bal.& Alb.in l.j.C. de epiſcop.aud. Fortius dixit ibi Saly.†ꝙ
valet ſtatutum, ꝙ quilibet mercator teneatur intra certum tpſ
ꝓſentare præfectis annonæ tot ſextaria frumenti, ſeqtur Marti.
190 Laud.in tract.de official.dñi.ver.23.†Et non ſolum ciues,ſed ẽt
Comitatẽſes ad deferendũ annonã,& victualia in ciuitatẽ arcta
ri poſſunt, ſicut compelluntur portare commeatum ad exerci-
191 tum,l.pro locis,C.de anno.& tri.lib.x.†Minus tñ grauãdi ſunt
remotiores ꝓp expenſas, quæ maiores fiunt rõne longioris itine
ris,vt dr̃ in d.l.pro locis.quã ibi no. Bar. pro Comitatenſibus,q
quotidie grauantur deferre paleas,bladum, & ſimilia,ut minus
grauari dẽant,q longius diſtãt.& bene facit tex.in l.j. vbi Ioã.de
Pla.C.de fun.limitro.lib.xj.& in l.nemo,C.de ann.& trib.li.x. Vi-
ciniores ergo ſunt primo grauandi, arg.l. quicunq; idoneũ,ver.
illud,C.de omni agr.deſer.lib.xj.ſm Io.de Pla.in d.l.pro locis.&
bene pro hoc facit tex.in l. ſicut fieri,C.de ero.mil.anno.Et ſi ꝓ
pinqui paſſibus 20.milibus poſſunt ſufficiẽter prouidere de an
nona neceſſaria,non ſunt remotiores vllo pacto uexandi,l.2.C.
eod.tit.de ero.mil.ann. & ibi not. Bar. ꝙ ruſtici non ſunt com-
pellendi deferre ſtramina, paleas, lectos, & ſimilia militibus ho-
192 ſpitatis in loco diſtãti ultra 20.milliaria.†Et ſi Comitatenſes nõ
poſſint ſupplere neceſſitatibus ciuitatis,tunc uicini etiam alte-
rius prouinciæ poſſunt a ſuperiore ſuo compelli portare anno-
nã ad ciuitatem egentem , ſm Ang,in d.l. pro locis,per tex.in l.
in noĩe dñi,C.de offi. præfe.Afric. Et quia tempore neceſſitatis
oĩa debẽt eſſe communia,l.2.§.ſed ſi, ff.ad leg.Rho.de iac.Et ſal
tem iſto caſu relaxandus eſſet deuetus, ſed prohibitio exportã
di frumentum extra prouinciã,ar.l.ſi qs diutinã. C. de aquæd.li.
193 xj.& qđ ibi no.Bar.†Vt aũt exteri, & Comitatenſes alliciãtur ad
portãdum victualia in ciuitatem, poterunt ordinare,ꝙ qcunq;
portauerit frumentum,vinum,& ſimilia ad urbẽ,hẽat pro labo
194 re ſuos duos groſſos pro ſalmata,l.j.C .de fru. Ale.† Item proui-
debunt,ꝙ deferentes an.&c.ad uictum neceſſaria,nullam ab in
colis uim patiãtur,neque pro repræſal.capiãtur,neque tunc rõ-
ne delicti,uel ꝯtus conueniãtur,neque gabellis,portorijs,peda
gijs,ullave impoſitione angariẽtur,l.j.C.de nau.lib.xj. facit tex.
in l.j.ff.de nundi.Et Papiæ uiget ſtatutum,ꝙ uenientes die Sab-
bati ad mercatum non poſſint pro aliquo debito pub.uel priua
195 to moleſtari,ut hr̃ in ſtatutis de regimine prãtis, tit.14. † Sed hic
occurrit dubiũ,an præfecti annonæ poſſint taxare pretium fru-
menti,uini,carnium,& aliorum uictualium uendendorum per
ciues,& exteros in ciuitate?Vr̃,ꝙ non,ꝑ tex.clarum in l.fi. §. itẽ
reſcripſerunt,ff.ad leg.Iul.de annona.In ꝯrium ur̃ caſus in l.j.§.
cura carnis.ibi,ut iuſto ꝑtio uendãtur ad offm̃ prefecti urbis ſpe
ctat,ff.de offi.præfec. urb.ad idem tex.in c.j.de emp.& uẽd.& in
l.1.C.de epi.aud. imò ur̃,ꝙ liceat ꝑfectis annonæ taxare pretium
ẽt minus q̃ res ipſa ualeat,l.2.ff.ad leg.Rho.de iac.l.1.C.nemi.lic.
in emp.ſpẽrum ſe exc.Quid dđm?Breuiter pro ꝯcordia iſtorum
iuriũ diſtinguendũ eſt, prout diſtinguit Bar.in d.l.1.§. cura car-
nis,& Pan. in d.c.1.Aut ſubeſt neceſſitas, quia eſt tp̃s cariſtiæ,&
tunc

tunc taxare poterunt et minus, q̃ valeat arbitrio suo, ita proce-
196 dant iura vltimo loco allegata. †Nam tpe caristiæ diuites nõ so
lum cogi pñt vendere iusto ptio, sed et offi.iud.pñt compelli fa
cere eleemosynam, ſm gl. in c.ſicut, 47.diſt.& in c.exigunt, j.q.7.
197 & Pan.in c.j.de cler.ægr.† imò si tali tpe diuites recusarent face
re eleemosynam egentibus, liceret ipsis egenis furari, & deroba
re pro necessitate victus tãtũ, c. si quis pp. de fur. c. discipulos, de
consecra.dist.5. Aut nulla subest caristia, tunc aut volunt taxare
minus iusto ptio, & non pñt, ita loqtur tex.in d.§.item rescripse
runt. Aut uolũt taxare iustum pretiũ, & prohibere ne carius vẽ-
dantur, & tunc pñt, d.§.cura carnis, cũ alijs s̃.alleg. & l.fi.§. item
episcopi.ff.de mun.& hon. Et ideo Bar.in l.j.C.de fru.vrb. Con-
stan.dicit, q priores ciuitatis pñt ordinare, qualiter, quanti, &
198 & quo ordine vendi debeat frumentum.†Hæc aũt taxatio pre-
tij victualium a præfectis facienda est immediatè post festũ Na-
tiuit.S.Mariæ, §. post Natale, de pac.ten.in usib.feud. Qui autẽ
pluris ea uendiderit, q̃ taxatum fuerit, si pena per statutum limi
tata non fuerit pœna 20.librarum puniendus est, d.§.post Nata
le.uel extraordinaria pena mulctandus, l.annonam, ff.de extra-
199 ord.cri. † Quid autem si pluris non uendiderit, sed ementes in
mensura fraudauerit? Rñdeo, eadem pena est castigandus, d.§.
post Natale. uel pœna falsi comprimendus est, d.l.annonam.§.
onerant.¶Sed ulterius moueo dubitationem, quam vidi de fa-
200 cto in loco Masani Comitatus Venayssini.†Macellarius, & pi-
stor uolunt ciuibus fugitiuis pp pestem vẽdere carnes, & panes
cariori pretio, q̃ habitatoribus loci, cum quibus de pretio con-
uentum extiterat, quæritur an possint? Tunc consultus rñdi, q
non poterant forensibus carius uendere q̃ in pacto locationis
datij contineretur, per tex.in c.j.de emph.& ued. ubi dr̃, placuit,
ut præsbyteri admoneant plebes suas, ut hospitales sint, nec ca-
rius uendant, q̃ mercato uendere pñt, & p tex.in d.l.j.C.de epis.
aud.ubi tex. clarior. Mouebar et per tex. in l.cũ ad præsens, ſm
unum intellectum, C.de murile.lib.11.per quem dicit ibi Bar.&
201 sequuntur alij,† q licèt conuentum sit, q uastagarij, seu macel-
larij teneantur singulo die occidere tot animalia, nihilominus
superueniente casu, q adueniat multitudo forensium, poterũt
cogi mactare tot, quot sufficiant omnibus, & idem dicit de pi-
scatoribus. sequitur Fel. in c.nonnulli, in prin.uer.ad euitãdos,
de rescri.Alex.in l.si ex toto, in prin.ff.de leg.j. Ego nunc dico, q
si pretium conuentum nõ sit iustum, quia multo pluris ualeat
carnes, & sic esset damnosum vastagario eodem pretio uendere
forensibus, q præfecti asinonæ poterunt arbitrari pluris uendẽ
das esse ipsis forensibus per text.in l.si pendentes, §. sed & si qd
municipio, ff. de usufr.ubi dr̃, solent aliquando possessores fru-
ctuum uiliori pretio municipibus fructus adijcere, non tamen
honestum ur̃ eodem pretio eos teneri alijs uendere. Si uerò pre
tium conuentum sit iustum, tunc non licet forensibus carius
uendere, q̃ habitatoribus loci, d.c.j. cum simi. Et pro ista distin-
ctione bene facit tex.& qđ ibi not.Ioan.de Pla.in l.animalia, C.
de cursu pub.lib.12.ubi mandatur prouincialibus, ne speltum,
auenam, & fenum carius uendant militibus, quàm cæteris, sed
omnibus æquum sit pretium, & sic tex.se refert ad istum pretiũ,
quo alijs uenditur, nõ ad iniustum.¶Insuper diligenter animad
202 uertent pfecti annonæ, ne dardanarij transeant impuniti.† Sũt
enim dardanarij emptores omnis annonæ, quam inueniunt in
prouincia, ea ratione totum ementes, ut soli postea pretio, quo
uelint, eam uendere possint, dicti dardanarij a Dardano autho-
re. pœna autem in istos variè statuitur, aliquando relegantur, in
terdum si humiliores sint, ad opus pub. damnantur, quandoque
203 negotiatione priuantur, l.annonam, ff. de extraord.cri.† Et qui
monopolium faciunt, quò annona carior fiat pena 20. aureorũ
puniuntur, l.unica, C. de monop. & qui quicquam faciunt quò
annona carior uendatur, & qui dolo impediunt, quominus ad
ciuitatem deferatur, leg. Iulia de annona tenentur, l.2.ff.ad leg.
204 Iul.de ann.† Et qui imposturam faciunt, i. qui publicè emunt
annonam, uel aliquid aliud pluris, quàm ualeat, ut cęteri eodẽ
pretio ad emendum incitentur, tenentur crimine stellionatus
205 l.3.§.item si quis, ſm intellectum Bar.ff.de cri.stel. ¶†Prouide-
bunt etiam, ne fructus pendentes per incantatores, & magos ar
te damnata uastentur. prouidebunt autem, si procurauerint ta
les capite truncari, ut merentur, l.4.C.de malefi.& mathem.Sed
super omnia, qui uolunt ubertatem fructuum habere in ciuita
te, debẽt exactissimè prouidere, ne agrorum cultura deseratur,
206 l.j.C.de agr. & cen.lib.11.† Interest enim Reipu.ut rustici agri-
207 culturæ sedulo vacent, l.j. C.de colo.fun. patri.eo. lib.¶†In pri-
mis curandum est, ut rustica opera suo tempore fiant, quia intẽ
pestiua cultura agrum deteriorem facit, l.si merces.§.conducto
res, ff.loc. Et hac de causa in fauorem agricultorum, & rustico-
208 rum plurima statuit nostra iuris prudentia.¶†Primò sancitum
fuit, ne rustici a rusticanis operibus distrahantur, & ne ad vllum
obsequium deuocentur, l.j.& per totum, C.ne rust.ad ullum ob
se.deuo.pena exilij, & confiscationis bonorum imposita officia
libus cogentibus rusticum, aut eius seruos, uel animalia ad ali-
quod obsequium.l.2.C.eo. Qua pœna est etiam puniendus rusti
cus sponte exequens, & officialib.obsequens, d.l.2.ad fi.Ex quo
datur intelligi, q fauore pub.prohibentur auocari ab operibus
ruralibus, aliàs possent impunè parere iussionib.officialium, &
iuri suo renunciare, l.si quis in conscribendo, C.de pact.c.si dili-
209 gẽti.de foro comp.†Sed expedit hic uidere, q dñr rustici. Bar.in
l.ꝯficiuntur. ff. de iure codi.intelligit oẽs rusticos appellari, qui
morantur extra muros ciuitatis, uel castri, p tex.cum glo.in d.l.j.
sequuntur *communiter* Doc.in l.fi.C.de test.vbi concludunt rusti
canos esse habitantes ruri, et si nobiles nati sint.Sed in proposi
to nostro rustici dñr, qui quotidie sunt in rure agri colendi cau
210 sa,† & differunt ab adscriptitijs quia rustici liberi sunt, & dñi p-
diorum suorum: ascriptitij autẽ sunt solo astricti ad utilitatem
211 alterius, ſm Io.de Pla.in d.l.j.C.de ag.& cẽsi.†Hi aũt rustici agri
culturæ intendentes sunt ab omnibus iniurijs, & oppressionib.
212 defendendi, l.2.C.de luc.aduo.lib.12.† Et ppea malè faciunt ba
ricelli, exactores, & nuncij incedentes p Comitatũ pro malefa-
ctorib.inquirendis, vel pro exactionib.collectarũ, qui grauãt ru
sticos, ut sibi præstent alimenta, uel ut cõmodet sibi equos non
n.hoc dẽnt pati iudices, d.l.2.& ibi ad hoc illum tex.no.Ioan.de
Pla.quia non tenentur rustici gratis dare alimenta istis baricel-
lis, & similib.l.aĩalia, C. de curs. pub. lib.12.nec grauari pñt et a
suis dñis, vt sibi commodent equos, & boues, l.cõperimus.C.eo.
213 †Qđ facit ꝯ feudatar.nr̃i tpis, qui tpe guerræ extorquent pecu-
nias a subditis pro equis emendis, qđ non licet, ſm Io. de Pla.in
214 d.l.comperimus.† Nec dẽnt milites, nec alij iter facientes, ma-
ximè iudices hospitantes in domib.rusticorum alimẽta, aut ali-
quid aliud ab ipsis rusticis et sponte dantibus recipere, & q ꝯ fe-
cerint x.librarum auri mulcta sunt feriẽdi, l.deuotium, C.de me
ta.lib.12. Quæ oĩa notanda sunt, ſm Ioan.de Pla.ꝯ quosdã magi
stros extraordinarios Ducatus Med. q conuiuantur splendidè
expensis rusticorum, & singula milliaria singulis dieb.conficiũt
215 ut uentrem impleant, & se oĩno saginent.† Et milites, cæteriq;
iter agentes fauore publico non dẽnt nisi per diẽ, & noctem in
eadem rustici domo hospitari, d.l.deuotum, & l.vnica, C.de salg.
hosp.non præb.& l.fi.§.sui et, C.de re mil. Quę iura (proh dolor)
malè obseruantur in maximam populorũ perniciẽ. Quo fit, ut
Principes odio subditis sint, & statutum reuolutionib. eos infe-
216 stos persæpe sentiant, †qa interest Reip. ne rustici distrahantur
a suis operibus, excusantur agricolæ tpe seminum, messiũ, & vin
demiarum ab oĩb.munerib.extraordinarijs, d.l.j.C. de agr. & cẽ-
si. Et pari modo tpe, quo arant, refricant, fossata faciunt, & simi
lia præparatoria ad fructus necessaria, excusandi sunt, quasi idẽ
iudicãdum sit de tali tpe, qđ de tpe seminũ, arg.l.diuortio.§. nõ
solum.ff.sol.ma.& quia militat eadem ratio secundũ Io. de Pla.
217 †Ex hoc infero, q bubulci, & similes psonæ uacantes agricultu
ræ, non pñt cogi, ut pro guastatorib. uadant in exercitum, & be
218 ne facit tex.in l.j.& in l.fi.C.de col. fun.pat.eo.lib.† Itẽ non pñt
rustici, neque dñi et pro debitis fiscalib.qb. tenentur eorũ dñi,
aliquo mõ vexari, neque inquietari, l.colonos, C.eo.tit.de agr.&
censi. Et ibi assignatur rõ, quia nec momento a gleba sunt auo-
candi. Istud tamẽ malè solet obseruare d. Louinus qui angariat
colonos, & massarios pro collecta imposita dominis prædiorũ.
219 †Item fauore agriculturæ sancitum fuit, ut creditores, qui fru-
mento, hordeo, & similib. q rusticis mutuarunt, non accipiãt pi
gnori illorum terrulas, boues, & pecora sub pena priuat.sui cre-
220 diti, auct.ad hæc, & in corpore uñ sumit, C.de usur. Item eodem
fauore statutum fuit, ut mutuantes frumentum, hordum, & si-
milia rusticis, nõ possint vsurarũ noĩe ultra 8. partem modij exi-
gere, & ultra siliquã pro aureo, aliàs cadant ab actione, ut in Au
th.vt nul.cre.agr.p totũ.& in d.auct.ad hæc. hodie aũt nihil vsu
221 rarum noĩe exigi põt, c.j.& p totũ, de vsur. Item† boues, aratra,
& cætera instrã agrorũ, nõ pñt et, p executione rei iudicatæ pi-
gnorari, l.executores, C.quæ res pig.ob.pos. Et licèt ille tex.videa
tur solũ loqui de bob. & instris agrorũ tributariorũ, ne solo tri-
buti retardetur, tñ ſm gl.Bar.& *communiter* Doc. idẽ dđm est et, si
pdia non sint tributaria, qa licèt cesset rõ solonis tributorũ, mi-
litat tñ alia rõ.i.ne sterilitas fructuũ damno sit Reip. arg.l.j.§.de
opere, ff.de aqua plu arcen. ¶Sed quid si rusticus in bonis nihil
aliud hẽat q̃ boues, & aratra? Gl.ibi rñdet, tunc ea pignorari pos
se, p tex.in l. stipendia, C.de exec. rei iu. Sed Cyn.Pet. & Alb.de
Ros.ibi tenent ꝯrium, nisi una cum prædio capiantur. Quæ opi-
nio posset procedere si pdiũ esset ipsius rustici. Sed si non hr̃et
nisi boues, & instrã, ut in Italia, ubi massarij sunt pauperes, tunc
puto opi.gl.præualere. Et sic uides, q boues, & instrã fundi, capi
222 non pñt pro pignore prætorio, uel iudiciali.¶†Sed an possit ex
ꝯuentione pignori tradi? Glo.in l.pignorum, C. eod.tit.tenet q
sic.ꝯrium determinant Cy.Odof.Pet.& Alb. ibidem, ꝯcludẽtes
et in istis non ualere pignus ꝯuẽtionale, p tex.in d.l. executores,
in uer.aut creditor, q gl.idem uoluerit, licèt Doct. aliter eam re
ferent, & ita eã intellexit ibi Bar.dum alleg.tex.in Auct.nul.cre.
223 agri.¶†Item qui boues, aut agri instrm aliquod uiolenter cepe
rit, inuaserit, abstulerit, in quadruplũ tenetur rustico, & notã in
famię ipso iure incurrit, & nihilominus arbitrio iudicis mulcta-
ri põt.auth. agricultores, & in corpore, unde sumit, C.q̃ res pig.

224 ob.pos.¶†Itẽ agricultores, dũ uillis insidũt, dũ agros colũt,nõ
pñt ꝑ debito detineri, sed securi eẽ dñt quacunq; parte terrarũ
225 d.aut.agricultores,& ibi ꝑ Bal. ¶Item rustici†portãtes pullos,
oua,frumentũ,& similia ad ciuitatẽ,si illico nõ reperiãt empto
rẽ,cogi pñt subito reuerti ad opera rustica,& quæ portarunt di
mittere penes aliquẽ vrbanũ,q ea vẽdat,ne dũ in foro sedent,a-
gricultura destituat,l.2.ff.de nund. Qđ credo ꝓcedere ſm termi
nos illius l.videlicet , qñ rustici ex iussu superioris portarunt vi-
ctualia in ciuitatẽ.Tunc.n. officiũ superioris esse dẽt,nõ teneri
rusticos diu occupatos , sed debet prouidere de officiali,qui im-
portata uendat noĩe rustici.Secus ergo vř dicendũ,qñ rustici vo
luntariè ueniunt ad vrbẽ, tunc qa præsumuntur venire eo tpe,
quo vacare pñt ab opere, non tenet officialis prouidere de vrba
no,q importata ꝑ rusticos vendat . Itẽ intelligo procedere in ru
sticis masculis, secus fortè in mulieribus, q in ciuitatem veniũt
non pro pullis tm̃ vendendis,sed ut cõplaceãt dño suo,uel mer
catori,q sibi donat scufias,& bindellas. In mulieribus.n.vel ces-
sat rõ d.l.2.uel interest Reip. eas longiorẽ moram in urbe face-
re,ut ab urbanis,& nobilibus impregnentur,arg.l.j.solu.matri.
226 ¶†Itẽ si agricolæ litis cã.uel agant,uel ꝯueniantur corã iudici-
bus ciuitatum,est illis summariè,& velociter,ius dicendũ,§.j.in
227 Auct.de Quæsto.† Et si plures sint litis cõsortes,uno ad litẽ per-
agendã retento,cæteri sunt remittendi , ne ex absentia plurium
agricultura damnũ patiaẗ, §.si uerò forsitã,eo.tit. de Quæstore.
228 ¶†Itẽ tpe messium pñt rustici incolentes vrbes,cogi rura pete-
re,& blada secare,qa offm̃ superioris est prouidere,vt fructus op
portuno tpe colligant,l.j.C.de agr.& cens.& ibi illum tex.adhoc
no.Io.de Plat.col.fi.¶Hẽt ẽt rusticitas plurimas aliàs prærogati-
229 uas.†Primò excusat rusticum a uera contumacia,l.2.§.fi.ff.si qs
230 in ius uoca.non ierit.& l.j.§. fi.ff.de eden.†Et hac de cã rusticus
excusabit a mulcta, q nisi ꝑ vera cõtumacia imponi debet,l.j.§.
231 j.ff.si quis ius dicen.non obten.†Ex hoc ẽt sequit,ꝙ rusticus cõ-
tumax poterit appellare,cõtumacia nõ ob.qa ad hoc vt contu-
max excludat a beneficio appellandi oportet, ꝙ sit uerus cõtu-
max,l.ex consensu,§.fi.& ibi no.ff.de app.& l.& post edictũ,§.fi.
ff.de iu.mõ rusticus excusat a uera ꝯtumacia, ergo appellare po
terit,ſm Bal.Pau.Alex.& Mod.in d. l.2.§.fi.& Imo.in d.l.ex con
232 sensu,§.fi.cũ aliis cõcor.alleg.ꝑ Alex.in d.l.2.¶†Scdò rusticitas
excusat a dolo ꝓsumpto,l.si qs id qđ,ff.de iuris. om.iud. ubi ꝓsu-
mitur rusticũ potius per simplicitatem,q per dolum currupisse
albũ ꝓtoris , & ibi ad hoc plura cõgerũt Mod.& optimè ad pra
233 cticã deduxit Cor. cõsi. 215.Vř prima fronte,col.3.lib.2.†Hinc
est,ꝙ rusticus excusat a ꝓsumpta fraude vsurarũ,ſm gl.in l.cum
allegas,C.de usur. nã si emerit fundũ cũ pacto de retrouenden-
do,& pro modico ꝓtio, non credit in fraudem usurarum emis-
se,licèt in urbano ꝯrium præsumat,ut tradit in c.ad nostram,de
emp.& uen.& ita determinauit Raph. Ful.in d.l.si quis id qđ,&
sequitur ibi d.Ias.& Cępo.in tract.de simul.ꝯctuũ in 6.casu prin
cipali,col.6.¶ Hinc Tho.Ferra. docuit usurarios vnã cautelã,ut
submittant rusticos , q eorum noĩe absque tñ mandato,de quo
fides fieri possit,emant cũ tali pacto,nam secuta ratihabitione,
fundus erit ipsius,cuius noĩe fuit emptus. l.multum,C.si qs al-
teri,uel sibi.eritq; tutus a præsumptione usurarũ,cum ipse non
ꝯxerit, nec suo noĩe ꝯtum eo modo fieri mandauerit,ut docet
idem Ferra. cau. 17.inci.Magna est quæstio. Sed certè ista cau-
tela ẽt fieri poterit ꝑ aliã personam non rusticã,quæ ꝯxerit alte-
rius noĩe,si de mandato fides fieri non possit. Habes tñ istud no
tare ad regulam.Qui ꝯ iura mercatur,in dolo esse ꝓsumit,l.quẽ-
admodum,C.de agr.& censi.nã ista regula non uendicat sibi lo
cum in rusticis,ut etiam ibi uisa fuit uelle gl. per tex.in l,j. C. nõ
li.hab.metr.& firmat Cor.consi. 147.qa causa,col. 2.lib.2.ubi cõ
suluit rusticum,q emit rem non seruata forma statuti non præ-
234 sumi mala fide emisse.†Hinc ẽ,ꝙ rusticus testis,q deposuit ꝯria,
excusandus est a ꝓsumpta falsitate, qa ꝓ simplicitatẽ uariasse ꝓ-
sumitur,ſm Ang.in §.& licèt,in Auc.de testi.col.2.seqtur Ferra.
in d.cau.17.Sed ꝯrium tenent Io.And.in c.cum Ioannes eremi-
ta,de fide instr.& Bal.in l.scripturæ,C.eod.tit.& d.Ias.in d.l.si qs
id,quod.quia nõ põt esse simplicitas,ubi est ꝯrietas. Et ista opi.
uř uerior,qa rusticus uacillans põt torqueri.§.si uerò ignoti,in
Auct.de test. Prudens tñ,& circumspectus iudex, ꝯsiderabit na-
turam ꝑsonæ ipsius rustici,& qualitatem facti,super quo uacil-
lauit,& omnibus rectè pensatis amplectaẗ quã opi. ſm rei exigẽ
235 tiã ueriorẽ esse existimabit. † Hinc ẽt dixit Bal.in d.l.scripturæ,
ꝙ rusticus,qui produxit ꝯrias scrip. potest productionem reuo-
care , quia rusticanæ simplicitati est aliquid indulgendum . Sed
Sal.ibi ꝯrium tenuit,qa nemo põt a iudice fidem etiam factam
236 tollere.sequitur Fel. in c.imputari,col.2.de fide instr.¶†Itẽ ru-
stico non currit tempus præfinitum ad agnoscendum bon. pos.
quia presumitur ignorare ius, quæ iuris ignorantia sibi non de-
bet nocere,l.pen.C.qui adm. Hinc est,ꝙ licèt excep.dilatoria sit
opponenda ante lit. contest.maximè si sit declinatoria,l.si con-
uenerit,ff.de iurisd.omn.iud. cap.inter monasterium,de re iud.
7 tamen rusticus potest etiam post lit.contesta.opponere declina
toriam,quam præsumitur omisisse ꝑꝑ iuris imperitiam,ſm Spe.
tit.de compe.iud.adi.§.j.uer.sed nunquid.Ang.in l.fi.C.de exce.
sequitur Mart.Laud.in d.l.si conuenerit.Sed d. Ias. ibi reprobat
hãc decisionẽ qa rusticus debuit ꝯsulere peritiores . Qđ est ue-
rum,si peritorum copiam hře potuit,ut ĩ.dicam.Sed si non po-
tuit,stabit firma decisi. Vnde alia ratione eam reprehẽdit d. Ias.
238 †quia ignorantia iuris non excusat rusticum,nisi in casibus a iu
re expressis,l.fi.C.de iu.& fac.ign.Qđ an sit uerum,ĩ.subijciam.
Item licèt is,qui non reuocat confessionem sui Aduocati, incõ
tinenti sibi præiudicet,l.j.& 2. C.de erro.Aduo.no.in l.error,C.
239 de iu.& fac.igno.† Tamen fallit in rustico, qui potest aduocati
confessionem quandocunque reuocare,quia præsumitur illico
non reuocasse ꝑꝑ imperitiam,ſm Bal.in c.fi.col. 6.de confess.&
in c.si cautio, de fi. instr. Item licèt mater transiens ad secundas
nup.priuetur hæreditate filij pupilli,si non institerit,vt tutor ab
ea petitus conficeret legitimum inuentarium, l.2.§.idoneos, &
§.seq.ff.ad Tertu.ac etiam priuetur donatione propter nupt.le
gatis,& fideicommissis a marito sibi relictis, auct.eisdem pœnis,
240 & auct.item ea,C.de secun. nup.†Tamen fallit in matre rusti-
ca,quæ excusatur propter iuris ignorantiam, si non fuerit con-
fectum inuentarium per tutorem,uel non fuerit seruatus legi-
timus ordo in creatione ipsius tutoris,putà si tutor administra-
uerit anteq̃ fuerit sibi decreta administratio.ita consuluit Mar.
de Se. qui refert idẽ ꝯsuluisse Pau. de Cast.d.Honof. de Perusio
consi.39.Visis,& inspectis,ll.j. Sed ꝯrium facit,qđ decidit Bal. in
241 l.fi.in prin.col.fi.C.de iure delib.† vbi vult,ꝙ mulier,vel rusticus
non excusetur,si non confecit inuentarium, sequunẗ Alexã. &
242 Mod.in l.iuris ignorantia,C.qui admi.†qa in his,quæ sunt ad ri
gorem iuris conseruandum inducta, rusticitas non prodest,ſm
gl.in §.j.38.dist.Considera autem, si dici possit,ꝙ decisio Bal.in
d.l.fi.nõ procedit,qa si rusticitas excusaret,præiudicaretur credi
toribus certantibus de dãno euitãdo,in casu Soc.præiudicaẗ so-
lũ alijs uenientibus ab intestato certãtibus de lucro captãdo,vñ
243 non uř par rõ lucri,& dãni,l.fi.C.de codi.† Itẽ licet ex diutina ꝑ-
statione ꝓsumaẗ ꝯcta oblõ,l.cum de in rẽ uerso,ff.de usu.Tñ fal
lit in rustico,ſm Spe.in ti.de rest.spo. §.nunc dicamus,uer.si aũt
unũ par caponum,uel plaustrũ lignorũ,si postea soluere detre-
ctet,ꝯ eum nulla daẗ actio,neq; interdictũ,nisi cã,& oblõ alř ꝓ-
bet,ut per Spe.tit.de cã pos.& propri.§.2.uer.certũ.seqtur Lud.
Ro.in l.q aliena,in prin.ff.de acq.hær.& Bal.in l.solẽt, in fi. ff. de
off.procons.q uolũt,ꝙ in rustico reqraẗ pręstatio 30.an.ad hoc;
ut ꝓsumaẗ oblõ. Qđ ẽt uoluit Soc.ꝯsi.145.Circa primũ,col.2.li.
j.& Barb.ꝯsi.9.col.15.lib.2.Possem alia plura interserere, in qbus
rustici excusantur ꝑꝑ iuris igno.Sed ea oĩa missa faciam, qa ali-
quantulũ impertinenter hic tradi uiderentur. Solũ declarabo,
quõ intelligaẗ,ꝙ iuris ignorantia excusat rusticos,& sĩes.Vnde
244 scias duas tradi regulas.Vna est,† ꝙ in dãnis euitãdis iuris igno-
rantia rusticis,& alijs non nocet, l. error,ff.de iu.& fac.ign.alte-
ra est,ꝙ iu.ign.in lucris captandis nõ prodest rustico,nec mulie
ri,l.iuris ign. C. qui admi.Quæ rřa ꝓcedit, qñ rusticus,& mulier
potuerunt ꝯsulere peritiores:aliàs si nõ potuerũt, iuris ignoran
tia eos excusat,sibiq; ꝓdest,l.in bonorũ,ff.de bo.pos.ti.generali.
245 †Itẽ scias duas aliàs in hac materia dari regulas , primo aspectu
ꝯrias. Prima est,iuris ignorantia rusticos solũ excusat in casibus
expressis a iure.l.fi.C.de iu.& fac.ign.q tex.licèt loquaẗ in mulie
ribus,extendit tñ a Doct.ut ẽt ꝓcedat in rusticis,sic eũ extendit
gl.in §.fi.j.q.4.& d. Ant.in c.2.col.4. de ꝯst.d. Alex.ꝯsi.14. uiso,&
considerato,lib.2.& in l.si qs id qđ,ff.de iuris.omn.iu.& in d.l.iu
ris ignorantia.& utrobique d. Ias.& idem Ias. in d.l.fi.& alibi sæ-
246 pe. ¶†Altera regula est, ꝙ ignorantia iuris positiui rřr excusat
rusticos,nisi ꝯrium a iure statutum reperiatur,q regulam tradi-
dit gl.in c.super literis,& ibi Pan.de rescr.pro tex.in l.cum de in
debito,ff.de prob.& in l.j.§.fi.ff.de eden.& ibi penè probatur, &
adde text. in l.fi.ibi,rusticitati semper consultum est,C.de testa.
¶Credo , ꝙ istæ duæ regulæ non sint aduersæ, sed potius diuer-
sæ.Primam.n. sic intelligo, ꝙ ignorantia iuris non excusat ipso
iure,nisi in casibus expressis a iure, idest immediate iuris ignorã
tia non releuat rusticos ꝯuenientes iuri positiuo , nisi ita statu-
tum reperiatur.ita procedat tex. in d.l.fi.C.de iur.& facti igno-
ran.Secunda uerò debet intelligi,ꝙ iuris ignorantia excuset ru
sticos,& mulieres, offic. iud. implorato ex æquitate.Et istud est,
quod uolunt iura dicere , dum dicunt rusticitati subueniendũ,
l.ubi æquum iudici uisum fuerit, simplicitati rusticanæ esse in-
dulgendum, d.l.j §.fi.ff.de eden. & d. l.cum de indebito §.fi.naũt
is,cum sim. Vel prima debet intelligi in his,quę ad rigorem iuris
conseruandum inducta sunt,in quibus rusticitas non considera
tur,sicut nec ætas.l.properãdũ,ad fi.C.de iud,§.pupillus,in Au
cten.de hære.& fal.nisi in casibus expressis a iure , ut in l.fi.C.de
test.ita dicunt Bal.& alij in d.l. iuris ignorantia. & gl.in d.§.fi.j.
quæstione quarta,& per dominum Ias.in d.l.si quis id quod,
& in l.finali , columna 137.uersiculo decimosexto quæro, C. de
247 iure emphyteu.¶†Plus dicunt Moder.maximè do.Ias.in d.l.iu-
ris ignorantia,quòd in his,quæ ad rigorem iuris conseruandum
statuta sunt,non excusatur rusticus, etiam qui non potuit cõsu
lere peritiores.Qđ uerum est ipso iure,& immediato legis bene-
ficio,

ficio, sed ei tunc succurrit bñficio restõnis in integ. non ex cã iuris ignorantiæ, sed quia peritiores cõsulere non potuit, ſm Bart. Sal. & Iaſ. in l. j. C. de iur. & fac. ign. Alex. Pau. & Mod. in d. l. iuris ignorantia. & Pet. de Anch. cõſ. 375. Viſa diligenter gratia, ſuper aliqñ dubitaui pp tex. in l. in bonorum, ff. de bon. poſſ. ubi tẽpus
248 † ad agnoſcendum bonorum poſſeſſ. cenſeri debet de forma, autẽn. quæ ſupplicatio, C. de prec. Imp. off. & tñ ruſticus, qui non potuit conſulere peritiores, excuſat ipſo iure abſq; beneficio reſtitutionis. Sed nunc ꝯſideraui, ꝙ tps ita demũ dr de forma, ſi apponat ad ſubſtãtiãdũ actũ, ita, ꝙ remoto tpe actus, de ſe nihil eſſet, l. j. §. ſi qs ſimpl'r, ff. de uerb. oblig. Secus ſi tps apponat non ad actũ ſolennizandũ, ſed ad actũ tollendũ ſeu excludendũ, d. l. in bonorum. Vel dici põt, ꝙ tps propriè nõ eſt de forma, ſed largo modo, ſm Pau. de Caſt. in d. auct. quæ ſupplicatio. præcedens tñ ſolutio magis ſatiſfacit. Scda uerò regula intelligenda eſt in alijs non inductis ad rigorem iuris conſeruandum, neq; pro for-
249 ma. ¶ † Scias ẽt, ꝙ iuris ignorantia ſolum excuſat ruſticos ſimplices, nõ aũt ſagaces, ſeu ſm Bal. ſ. quadratos, eſt tex. in l. athletæ, §.
250 fi. ff. de excu. tut. † Et coram vicarijs ruralibus, & baiulis caſtrorũ proceditur ſimplici uia, nec curatur de aptitudine libelli, nec de tot iuris apicibus, ſm Bald. & Sal. in auct. niſi breuiores, C. de ſen. ex pic. reci. Alex. conſ. 71. Viſo proceſſu cauſæ uertentis inter Ioan. col. pen. lib. 2. & d. Iaſ. in l. j. ff. de off. aſſeſ. Qđ uř ꝯ præmiſſa, nam ordo iuris inductus uř pro forma ad iuris rigorẽ conſeruandũ; & tñ iſti uolunt, ꝙ ruſticitas excuſet. niſi fortè dicamus, ꝙ ideo in cauſis, quæ coram magiſtratibus ruralibus agitã tur, relaxatæ ſint iuris ſolennitates, quia breues ſunt, & reputantur, d. auct. niſi breuiores. Qđ credo uerũ, licèt d. Alex. ſentiat indiſtinctè coram iudicibus caſtrorum ignorantibus iura, non eſſe diſputandũ de iuris apicibus. Sed iterum ad agrorum cultu-
251 ram reuertamur. † Cuius fauore ẽt ſancitũ fuit, ut ꝓpria authoritate liceat cuilibet occupare deſertos agros, & ad culturã illos reducere, ſiue ſit uicinus, ſiue nõ, ſiue ager ſit omnino habitus pro derelicto, ut ff. pro derel. ꝑ totũ. ſiue ſimpliciter deſertus ſit a domino, l. qui agros, C. de omni agro deſer. lib. 11. Qđ ſi dñs deſertum fundũ rehabere uoluerit, reſti tutis expenſis intra bienniũ
252 auditur, at poſt bienniũ omnino excluditur, vt ibi. † Et ſic habemus caſum, in quo fauore culturæ res immobilis præſcribit duorum annorum curriculo cum mala fide, & ſine titulo ꝯ cões ꝑſcriptionis regulas. ¶ Eſt uerum, ꝙ glo. & *communiter* Doct. ibi, & Bar. in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. poſſ. intelligunt illum tex. procedere in agris tributarijs tm, fauore tributorum exoluendorũ, quorum fauore ẽt lapſis ſex mẽſibus poſt propoſitum, ſi nullus compareat, qui ius in agro deſerto prætendat, ſecurus eſt occupator, l. locorũ, C. de omni agro deſer. Sed certè d. l. qui agros, loquitur indiſtinctè. & licèt ibidem dicat, ſic fuiſſe determinatum pp priuatum pđblicumq; cõpendiũ, tñ intelligendo de publico compendio, i. de publica utilitate, q̃ conſiſtit in agricultura, d. l. j. & l. colonos. de agri. & conſi. & l. j. §. de opere, ff. de aqua plu. arcen. lex illa locum hẽbit omni caſu. ¶ Sed ultra hoc dubitari p̃t,
253 an d. l. qui agros, ſit correcta per ius canon. † quo iure malæfidei poſſeſſor nullo tpe põt præſcribere, reg. poſſeſſor, de reg. iur. c. fi. de præſcri. fortè uerius eſt, ꝙ non corrigatur, quia ex cã lex põt auferre dñium uni, & dare alteri, l. item ſi uerberatum, ff. de rei uend. lex. n. priuat dñm dominio fundi deſerti in odiũ negligentiæ, & illud transfert in diligentẽ, qui agrum excolit, ꝙ facere poteſt. Sed ẽt ex cauſa lex põt ſtatuere, ꝙ mala fides non obſit præſcribẽti, ſm Bal. in ſua diſp. incip. Statuto cauetur, ꝙ fœnerator. & Petr. de Anch. in d. reg. poſſeſſor, col. 19. & d. Ioan. Bap. de S. Seue. in l. oẽs populi, col. 32. ad fin. ff. de iuſt. & iure. Dicamus ergo, ut uberior ſit ſtatus publicus, ꝙ poſſeſſor malæ fidei agrũ de
254 ſertum ꝑſcribere poſſit. † Itẽ excolendorũ agrorum fauore valet ſtatutum, ꝙ ſuſcipiens maſſarium, uel colonum alterius abſque domini uoluntate, teneatur ad oĩa damna, & intereſſe, & ad omnia debita per maſſariũ, & colonum dño, a quo inuito receſſit. Quod ſtatutum uiget in Ducatu Med. & Papien. Comitatu. & bene ꝓbatur in argm in l. oẽs, C. de agr. & cenſi. Et ibi no. Ang. ꝙ ſuſcipiens colonum alterius, tenetur ad tributa, ad quæ tene-
255 batur dñs derelictus, qui ſoluendo nõ eſt. ¶ † Item licèt emphyteuſis eccleſiaſtica non tranſeat ad hæredes extraneos, ſm opi. Bar. in l. quod dř, ff. de probat. Tñ fallit ſi in emphy. a principio conceſſus fuerit fundus ſterilis, qui cura, & diligẽtia emphyteutæ redactus ſit ad culturam, & fertilitatem, tunc fauore, & priuilegio culturæ, tranſit ad extraneos, ſm Bar. in l. quicunque, C. de omni agro deſer. per illum tex. & ante eum idem uiſus eſt uelle And. de Baru. licèt non firmauerit, prout nec Bar. auſus fuit firmare. ſed Ioan. de Pla. audacter ibi ita concludit, & ſequitur Ludo. Rom. in rub. ff. de arbi. in 9. char. ad fi. & dictum Bar. in d. l. qui cunque, reputat ſing. Ludo. Rom. ſing. 349. incip. Fundus ſterilis. Ibi tamen ſubdit, ſufficiat tibi authoritas Bar. quaſi ſentiat, ꝙ non ſit uerum. Et illud reprehendit idem Lud. Rom. in l. etiam, in prin. ff. ſol. matr. per tex. in c. ad aures, de reb. eccl. non alie. vbi dř, ꝙ prelatus poterit in emph. hæreditario iure concedere ei, q̃ ſyluam ſterilem reduxerat ad culturam. Pondera, ꝙ non tranſit, quia ſi iure communi tranſiret, fruſtra impetratum fuiſſet, vt ibi præſupponitur. Item pondera verbum, poterit, qđ denotat liberum arbitrium, l. ſæpe audiui Cæſarem, cum gl. ff. de offi. procõ. ergo nõ arctatur prælatus dare in emphy. ſi nolit. Et ſic iſte tex. uř deſtruere dictum Bar. ſm And. Sic. ibi, licèt dicat ſe uidiſſe cõſilia maximorum Doct. q̃ conſuluerunt ſm opi. Bart. Et ꝯ Bart. tenet Alex. in d. l. quicunque, in addi. Sed ego reperi, ꝙ Paul. de Caſt. conſulendo ſecutus fuit opin. Bar. conſi. 63. Vř dicendum. & Cur. conſi. 48. exordiente, Super controuerſia, col. 2. Et iſta ſententia Bar. tanquam benignior magis placet, attento maximè, quod eſt altercatio inter Doct. an emphyteuſis eccleſiaſtica tranſeat ad hæredes extraneos, & plures tenuerunt, ꝙ tranſeat, vt Fel. & alij, quos ipſe refert in d. c. in præſentia. Quorum opin. in caſu iſto ſuſtinẽdam puto, & quæ ex ſeq. optimè iuſtificatur.
256 † Nam ſi cultura coloni, uel emphyteutæ, ad longum tẽpus fundus ſterilis effectus fuerit fertilis, dominus tenetur finita locatione, ſeu emphyteuſi eundem reinueſtire pro ſimili pretio, & ad ſimile tempus, etiam ꝙ a tertio offeratur maior penſio, ſm Pau. de Caſt. in d. conſi. 63. Mouetur per tex. in d. l. quicũque, quæ lex ſm eum, non uř intelligenda in eo, cui in perpetuum fundus locatus fuit, qa ab eo fundus auferri non põt, etiam ꝙ illum fertiliorem non reddiderit. l. cotem, §. agri, ff. de pub. & pro hoc facit tex. in l. fi. C. de omni agro deſer. ubi deciditur, emphyteutam, cuius diligentia fundus melior effectus fuit, non poſſe grauari maiori penſione, q̃ a prin. conuentum fuerit. Quem tex. no. ibi Bar. ꝯ inſatiabiles prælatos. Et ratio eſt, quia cultores non debent de
257 plorare ſuas operas, l. fi. C. de alluuio. ¶ † Eſt. n. inſpiciendus ualor, & redditus fundi tpe primæ inueſtituræ, non tpe, quo res reperitur meliorata, l. 3. C. de prædi. naui. vbi caſus, & ibi no. Bar. ꝙ emptor, qui rem alteri hypothecatam meliorauit, offerẽdo tm, quantum detractis melioramentis res ipſa ualet, priori creditori, habet ius retentionis. Et etiam illum tex. no. And. de Baru. & Ioan. de Pla. ꝯ auaros prælatos, alienantes, vel dantes in emphy. rem ſterilem, uel domũ ruinoſam, & poſtea cum uident rẽ effectam precioſiorẽ, & meliorẽ, aſſerunt eccleſiã eſſe læſam, & hoc prætextu nituñ reuocare ſuos ꝯctus. Non. n. pñt, neque dñt, qa inſpicienda eſt æſtimatio, q̃ erat tpe alienationis, ut ibi, & l. ſi voluntate, C. de ꝯhen. emp. & c. 3. extra eo. tit. & ꝙ augeri non dẽat penſio colono, cuius induſtria res melior reddita fuit, eſt caſus in l. 2. C. de fun. rei priua. & ſalt. di. do. & in l. 2. C. de loc. præd. fiſ. quẽ ẽt Bar. ibi no. ꝯ prælatos. Bene facit, qđ dixit Bar. in l. cogno
258 uimus, C. de mu. & colo. patri. lib. 11. † vbi vult, emphyteutam eccleſiæ non poſſe expellere colonum repertum in fundo emphyteuticario, qui diu laborauerat, & cultiuauerat fundum illũ ſterilem, aliàs priuari debet emphyteuſi. Iſta deci. Pau. de Caſt. du-
259 riſſima uř, † qa finita emphyteuſi finitum eſt ius emphyteutæ, & finita locatione finitũ eſt ius coloni, l. fi. §. ſane, C. de loc. pđ. ciuili. Et finito tẽpore locationis, & inueſtituræ, põt dominus aperire oſtia ẽt claudente colono, ſm Innoc. in c. j. de immu. eccl. & Bal. in c. j. in fi. de cõtrouer. inter do. & fid. nec habet colonus iuſtam ꝯquerendi cãm, ſi dñs nolit ſibi renouare inueſtiturã finitam, cum nemo inuitus ꝯhere compellatur, l. ſicut, C. de act. & oblig. & ꝓ hoc uř caſus in l. nec cui, C. loc. Et ꝯ Pau. uř qõnẽ decidere gl. in l. 2. C. de loc. præd. ciui. quæ relata ad tex. ꝯriũ expreſſe determinat. Et ꝯrium probat tex. in d. c. ad aures, de reb. eccle. non ali. in uerbo, põt. Eſt uerũ, ꝙ ſup iſto tex. non eſt faciendum magnum fundm̃, qa ſm And. Sic. poſt antiquos, verbum, p̃t, nõ fuit ibi poſitũ, ut denotaret liberam ptãtem dandi in emphyteuſim ſyluam redactã ad culturã induſtria coloni. Sed ut denotaret prælatum impune poſſe res ſteriles dare in emphyteuſim eis quorum cultura effectę ſunt fertiles, non ob. legis prohibitione & iure de non alienãdo, &c. nec ibi determinat, an finita locatione prælatus teneatur pro eodẽ præcio dare rem ipſam in emphyteuſim. Vñ ꝯſideraui ſup iſto puncto diſtinguendũ eſſe, aut quis confiſus de dño rei ſterilis abſque pacto, & ulla inueſtitura reduxit fundum ſterilem ad culturã, aut prius accepit fundũ ſterilem in emphyteuſim, & poſtea eum reddidit fertilẽ. ¶ Primo caſu, aut dñs vult ſoluere expenſas factas in cultiuando, & fundum pro ſe retinere, & põt ſm oẽs Canoniſt. in d. c. ad aures, dũ uolunt illum tex. ideo procedere, quia ibi præceſſerat conuẽtio de inueſtiendo, & iſtud optime probat tex. in l. qui agros, C. de oĩ agr. deſer. Aut dñs non uult pro ſe retinere, ſed vult ſoluere expenſas, & alteri dare in emphyteuſim, & tunc ſi is, q̃ cultiuauit, uult eãdem ſoluere penſionẽ, q̃ alius offert, dico eum ex equitate ꝑferendũ, ar. l. cõgruit, C. de loc. pđ. ciuili. Et ſi fundus ſit eccleſiæ, prælatus ſine licentia Papæ nõ põt illum dare in emphyteuſim alteri, q̃ ipſi cultori, ſm Car. Flo. & Pano. in d. c. ad aures. ¶ Secundo caſu ſubdiſtinguẽdum arbitror. Aut is, qui reddidit agrũ fertilem, fuit inueſtitus in perpetuum, aut ad tempus, ſi in perpetuũ, cõſtat, ꝙ ab eo nõ põt auferri, d. l. 2. cum gl. & l. fi. C. de locat. prædio. ciuil. neque ſibi pẽſio augeri, l. fi. C. de omni agr. deſert. Si ad tps, aut finito tpe petit ſe inueſtiri offerendo tm̃, quantum ab alio reperitur, & tunc audiendus eſt, & præferendus, tum ratione prioris culturæ, tum quia antiquus colonus cæteris pari-

260 bus est pferẽdus nouo ɔductori,d.l.ɔgruit.¶†Sicut eƺ dñs uolẽs emere a colono fructus rei locatæ est alijs anteponẽdus, ẜm Bar.& Io.de Pla.in l.j.& ibi Io.de Plat.p illũ tex.C.de met.lib.11. & ita tenuit Bar.in l.j.§.pmittitur,ff.de aqua quot. & æsti.ubi decidit,ꝙ finita emphyteusi p gñationẽ pñt descẽdẽtes petere sibi renouari emphyteusim,& si dñs deneget, poterũt a tali denegatione appellare,q̃a grauãtur,& iniuriantur, & iudex appellationis debebit compellere dñm ad renouandũ eis inuestituram. al leg.tex.in c.bonæ,de postu.pla. & inducit tex. in d.§.pmittitur, & in l.nullus,C.de decur.lib.x.& idẽ tenet Bar.in l.si mihi & Titio,ff.de uerb.obl.vbi D.Alex.latè instãt, & tandẽ dicit opi.Bar. hr̃e in se magnã æquitatẽ, ꝙ in practica ita sp vidit obseruari.Et ẜm opi.Bar.ɔsuluit Ludo.Rom.ɔs.22. Pro propositæ mihi ɔsultationis,&c. Alex.ɔs.80.Viso, & optimè aiaduerso, lib.j. & ɔsi.9. Visis dicto themate,col.5.lib.2.Imo.ɔsi.38.In casu pmisso.uqi rñdet ad ɔria,ꝙ pcedunt de rigore.opi.uerò Bar.pcedit de æqtate.& idẽ latius cõsuluit Imo.ɔsi. 68. In casu pmisso. & ibi loquit̃ in emphy.finita p lapsum tpis,idẽ ɔsuluit Pet.de Anch.cõs. 171. Casus talis est.cõs.174. Do. Lazar.& Cur.ɔs.48.Sup ɔtrouersia, p totũ.ubi dicit,ꝙ ferè tota iuris prudẽtia transit cũ opi. Bar. & ꝙ ita in practica obseruatur.idẽ tenet Barb. cõsi.18. col.3. lib.2. Dec.ɔs.131.Reuocat̃ in dubium.vbi ex pluribus oñdit opi. Bar. esse *communem*.Aut non vult soluere tm̃,quãtum alius offert,sed petit renouari inuestituram pro solita,& prima pẽsione,& tunc credo,ꝙ dñs non teneatur renouare ɔ Pau. de Cast.p iura,& rõnes s̃,alle.Et ɔ Pan.uṙ tex.in d.l. congruit, a ɔrio sensu.Non ob. tex.in d.l.q̃cunque,in rõne decidẽdi, quia finito tp̃e locationis, & inuestituræ,non excluditur a dño a fructu laboris sui, sed ex pacto excludit̃,& sic ex proprio consẽsu,l.j.ff.de pact.facit tex.in l.fi.ff.de cond.institu.¶Et ponderatio Pau.ꝙ ille tex.loquat̃ necessariò in conductore ad tp̃s,q̃a si in perpetuũ conduxisset, nõ posset expelli,ẽt ꝙ rẽ sterilẽ non meliorasset,d.l.cotẽ, §.agri,nõ

261 vr̃ iuridica.† Nã ego crederẽ a ɔductore ppetuo rẽ sterilẽ auferri posse, si monitus intra congruũ tp̃s eã non reduxit ad culturã,arg.l.q̃cunque, & l. q̃ agros, C. de oĩ agro desert.fi.n.cuilibet extraneo licèt occupare res steriles desertas, & eas redigere ad culturam inuito dño, quanto magis licebit ipsi dño?& eo maximè,quia conductor rei sterilis tacitè uṙ se obligare ad redigẽdũ ipsam rẽ ad culturam.Qđ si non facit,vtpotè ɔueniẽs promissis, non video quare expelli non possit ab emphy. auct.qui rẽ,cum ibi no. C.de sacros.eccl.Et hoc esset expeditum,si in inuestitura promisisset emphyteuta,rẽ ipsam meliorare,vt cõiter fieri solet. Fortè saluari posset opin.Pau. quando labores,& impẽsæ essent maiores q̃ fructus pcepti tp̃e locationis, & emphyteusis finitæ, uel parum deductis impẽsis esset supra lucratus,tunc ex æquitate,& ex rõne d.l.quicunq;,& l.fi.C.de alluuio.s.ne ingemiscat operas suas,putarẽ sibi renouandã esse inuestiturã pro eadẽ pensione.Ita.n.fiet,ut cultiuator quandoq; fruatur,& gaudeat suis operibus suoque labore. Sed hic probabiliter dubitari posset.

262 ¶†Quid si dominus finita emphyteusi uelit fundum pro se retinere?Videtur posse eum retinere,quia dicitur,

Alpibus ille perit, qui se plus diligit ullum.

L.præies C. de ser.& aqua, c.nisi.de auth.& usu pal.& ita tenuit Pan.in c.bonæ,2.col.pen.de postu.præla.dicẽs ita restringẽdum esse dictum Bar.in d.§.pmittitur. Sed ɔrium reperio consuluisse Dec.cõsi.131.Reuocatur in dubiũ,quia si dñs posset pro se retinere,elusoria esset cõis opi.Bar.& Doct.in d.§.pmittitur,nã pos

263 set dñs sp dicere,uolo pro me retinere.†Est aũt communis opi. & quælibet dispositio ita interpretanda,ne reddat̃ elusoria,vt in simili arguit Pan.in c.quæ in ecclesiarum, col.fi.uer.limitarẽ tm̃, de const.bñ facit tex.in l.j.§.pecuniam,ff.de calum.& in c.si ciuitas,de sentẽ.excom.lib.6.Quid tenẽdum?Certè uṙ cõtẽplandã esse æquitatẽ, sup qua fundatur communis opi. nam si emphyteuta reddidit fundũ sterilẽ sua cultura fertilẽ, æquitas uṙ p emphyteuta,& eius hæredibus, ne lugeant amisisse fructus laborũ suorum. Sed si emphyteuta recepisset fundum fertilẽ in emphyteusim,quæ esset finita tp̃e,uel gñatione, dicerẽ æquitatẽ esse p dño,qui vult gaudere fructibus rei suæ. Possẽ plura alia circa dictum Bar.in d.§.pmittitur,hic congerere, quæ omitto, quia nõ bñ seruiunt ad propositam agriculturæ materiam. Vltimò sciẽdum est,quod clericus,qui terram ecclesiæ incultam sua diligẽtia fertilẽ fecit,uel qui in terra ecclesiæ sterili plantauit uineam, usq; ad eius obitum põt illã retinere, ẽt ꝙ pp delictum bñficio fuerit priuatus. Et hoc fauore agriculturæ, & ne lugeat pdidisse suos labores,ut est tex. in c.fi. de pecu.cler.secundum intellectũ Inn.quem sequuntur Pan.& Mod. Et hæc sufficiant, quantum ad modum ubertatis habendæ.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates ex malo regimine,& inordinata administratione,vt plurimum depauperantur, fame, & pestilentia pereunt.*

2 *Annonæ thesaurarij, seu susceptores, cuius qualitatis, & conditionis esse debeant.*

Et in principio officij iurare debent omnem iniunctam sibi solicitudinem obseruare,remotis omni fraude,& dolo.num.3.

4 *Iurare qui teneantur in principio suscepti officij omnem sibi impositam solicitudinem seper acturos.*

5 *Annonæ susceptores seu thesaurarij debent librum conficere,in quo describantur annona suscepta, & pecunia frumentaria.*

Et quid fieri debeat de libro illo.ibid.

6 *Librum rationum conficere tenetur quilibet obligatus reddere rationem,aliàs contra eum iurari in litem potest.*

7 *Præsumptio eadem est contra non conficientem librum rationum, quæ est contra non conficientem inuentarium.*

8 *Annonæ susceptor, seu thesaurarij si aliquid omiserint scribere, qua pæna puniantur.*

9 *Annonæ suscep. seu thesaurarij debent cuilibet deferenti annonæm frumentariam, uel pecuniam, apocham facere de suscepta summa.*

10 *Thesaurarius siue camerarius Regis, uel ciuitas, ut confiteatur se recepisse à debitore Regis, uel ciuitatis, qui uerè non soluit, debitor ipse censetur illico liberatus.*

11 *Annonæ thesaurarij,uel susceptoris negligentia si quicquam ex publica annona deperierint,ad ipsius debet damnum referri.*

12 *Annonę alicuius rei administrator censetur in maxima culpa constitutus, si eius negligentia res sibi commissa pereat aut deuastetur.*

Et quid si culpa sui substituti id euenerit, an ueniat excusandus. numero 13.

14 *Tut.ruentes pupil.domos,nec eas reficientes, qua pęna teneantur.*

15 *Annonæ præfecti, & thesaurarij aliquid de publica annona in usus proprios conuertentes,qua pęna puniantur.*

16 *Officiales, qui de pecunia communitatis, uel de frumento faciunt mercantias, quam pęnam subire debent.*

Et an lucrum inde proueniens debeat communitati applicari. num.17.

18 *Thesaurarij se susceptores,quibus non licet pecuniam frumentariam in alios usus conuertere quàm in emptione frumenti, an & quando possint ipsam pecuniam mutuare pistoribus, qui artem pistoriam aliter exercere nequeũt nisi ipsis subuebiatur.*

19 *Thesaurarij habentes publicas pecunias pro soluendis stipendijs Doctorum, & militum,an licitè possint illos mutuare Docto.& militibus indigentibus libris,equis,& armis,sine licentia superioris.*

20 *Thesaurarij seu susceptoris officium quanto tempore durare debeat. & sequent.*

Et an & quando post finitum officium possint ad illud reassumi.23.

24 *Thesaurarij,uel susceptores,an & quando teneantur reddere rationem de administratinue ipsius imposita.*

Et quis ordo seruari debeat in ratione reddenda?

Quique conueniri debeant, si male administrauerint seu dispensauerint. nu. 25.& 26.

27 *Thesaurarios seu officiales de præda suspectos, an possit ciuitas,uel communitas ab officio submouere,& alios subrogare, & qua pæna puniri debeant, si conuicti fuerint fraudem in officio commisisse.nu.28.*

29 *Annonæ pualicæ susceptores seu thesaurarij, an possint frumentum priuatũ in horreis annonæ publicę reponere.*

30 *Massarij agricolę, an & quando possint aliena animalia in terris dominorum suorum intromittere.*

31 *Nautis an,& quando liceat in naui publicas merces deferente,quicquam priuati imponere.*

32 *Equi conductor,qui ex impositione ualisię, seu malæ,aut socij equum conductum deteriorem fecit, qua pęna tenetur.*

33 *Debitores Reip.ex causa frumentaria, an cogi possint immediatè post redditam rationem ad pretium soluendum.*

Et an habeant dilationem quatuor mensium iudicatis a iure concessum. num.35.

Et an eorum bona censeantur tacitè ciuitati hypothecatę.nu.37.

34 *Exceptio compensationis opponi non potest contra rempublicam pro summa salariorum Doctoribus publicè legentibus debitorum.*

36 *Debitores debitorum, an fauore ubertatis conseruandæ cogi possint ad soluendum.*

38 *Thesaurariorum, seu administratorum bona regulariter censentur Reipub. obnoxia.*

39 *Thesaurarii, seu susceptores laudabiliter officio functi, quibus gaudeant priuilegiis.*

40 *Annonę descriptio,quando, qualiter, & a quibus fieri debeat.*

Et an discussores ipsius possint aliquid a subditis extorquere.num.41.

41 *Aononæ præfecti, an & quando edictum facere possint, ne quis extra prouinciam annonam deferat sub pęna.*

42 *Frumenti appellatione, an ueniat farina.*

44 *Transitus,an & quando per medium non prohibitum fieri possit in effectum non permissum.*

45 *Lanæ appellatione, an ueniat lana filata.*

46 *Frumenti, & farinæ eadem est usia.*

47 *Pecunia numeratam mutuare prohibitus filiosam. an poterit mutuare frumẽtum, uel farinam.*

48 *Statuentium mens non minus, quàm uerba seruanda est.*

49 *Extensio fauore publico etiam in pænalibus est licita ex identitate rationis.*

50 *Statuta pęnalia,& exorbitantia, ex identitate rationis extenduntur de simili bus ad similia.*

Gabella,

51 Gabella, siue exactiones, an & quas liceat fraudare.

52 Frumenti appellatione, an contineantur panis, legumina, hordeum, spelta, auena, & similia. & seq.

54 Extensio ex identitate rationis non ualet, nisi in utroque sit tanta, & aequalis ratio.

58 Victualium appellatione quid ueniat. nu. 59.

60 Vini appellatione, an ueniant uuae, uinum aquaticum, seu lymphatum (quod poscam, seu trempam uocant) ceruisa, uina artificialia, & acetum.

64 Statutum puniens exportantem uinum, an comprehendat portantem phialam vini causa gustus tantum. & 67.

65 Statutum puniens contrahentem matrimonium, an liget contrahentem sponsalia, per quae deuenitur ad matrimonium.

66 Statutum prohibens facere molendinum sub pęna, an comprehendat facietem aquęductum.

68 Statutum puniens falsificantem monetam, an intelligatur in falsificante paruam monetam, puta bagattinos, & huiusmodi.

69 Regula l. oratio, ff. de sponsa. an, & in quibus habeat locum.

70 Argumentum de toto ad partem, an & quando ualeat.

71 Statutum puniens exportantem uinum, uel bladum. an & quando comprehendat repertum in uia portantem huiusmodi prohibita.

72 Virgo, quae iter arripuit, ut corrũperetur, an amplius possit uirgo appellari.

73 Extensio in poenalibus, an & quando sit licita.

74 Verba praeteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis, requirunt actum consumatum.

75 Verba futuri indicatiui uel subiunctiui, rem iam coeptam indicant in statutorum dispositione.

76 Delictum coeptum, sed nondum consumatum, quomodo puniri debeat.

77 Iudex in pęnarum impositione cautus esse debet, & omnia ad unguem considerare.

78 Coniecturis & praesumptionibus quando & quibus sit locus. nu. 79. 80. & seq. usque ad uers. Nonò quaero, quid si statutum, &c.

79 Via insolita & inusitata non est eligenda, aliàs praesumitur contra repertos ire per ipsa deuia, nisi uia solita, & recta esset occupata, uel aliàs suspecta. nume. 87.

81 Ambasciatores euntes per uias trãsuersas, & indirectas, ut diutius stent in legatione, & plus lucrentur, an pro tali tempore consequantur salarium.
Et quid de apparitoribus, nuncijs, & uecturalibus, qui omissa recta, & solita uia, iter faciunt per circuitus, an consequi debeant salarium pro tempore circuitionis. Et quid si sic circumeundo fuerint spoliati & depredati, an huiusmodi casus cedat eorum periculo. nu. 82. 83. & seq.

86 Vias publicas & itinera secura tenere obligatus, an teneatur de casu, & damno eius, qui per iter insolitum eundo talis passus fuit.

88 Via breuior, nisi sit suspecta, & terrestris, potius quàm naualis est eligenda.

104 Inuentus non dicitur quis, nisi personaliter fuerit apprehensus.

105 Deprehensus, an dici possit is, qui conuictus est testibus.

106 Testium diuersimodè deponentium dictum, an & quando ualeat.

107 Statutum uetans sub pęna, ne quis extrahat frumentum extra territorium, an & quando liget agricolas forenses, ne possint partem suam frumenti exportare ad domum suam.
Et an ciuis, cui agricola extraneus uendidit partem suam, possit dictam partem impunè extra territorium mittere, uel portare. nu. 108.

109 Statutum prohibens sub pęna, ne frumentum extra territorium trahatur, an & quando liget ciuem, se, & familiam absentantem a territorio, quo minus exportet frumentum ad usum familiae necessarium.
Et qualiter probabit ꝙ usus sui gratia dictum frumentum exportet. nu. 110.
Et quid si mutato proposito illud uendiderit. nu. 111.

112 Propositum, siue initium primum, an & quando spectandum est. nu. 113.

114 Statutum. an & quando liget portantem extra territorium frumentum illud aliunde aduectum.

115 Statutum prohibens pannos forenses intromitti in ciuitatem, an comprehendat pannos illuc intromissos transitus gratia.

116 Transitus debet esse liber mercatoribus. Et an militibus uolentibus transire absque incolarum damno negari possit transitus. nu. 117.

118 Statutum uetans forenses ducere uinum cũ plaustro ad ciuitatem, an & quando uim habeat in ipsos forenses.

119 Statutum, an & quando liget forenses.

120 Statuti ignorantia, an & quando excuset forenses. Et an, & quando forensis praesumatur ignorare, nu. 121.

122 Statutum prohibens frumentum extrahi de ciuitate, an & quando liget personas ecclesiasticas. Et an & quando liget ipsarum colonos. nu. 124. Et an liget eos, qui ab ipsis emerant frumentum. 129.

123 Clerici, an & quando in bonis patrimonialibus gaudeant priuilegio ecclesiastico.

124 Statuta per indirectum lędentia ius ecclesiae, an & quando ualeant.

126 Statutum, quòd coloni teneantur soluere collectas pro ecclesia, an & quando valeat, & nu. 127.
Et an teneantur soluere decimas fructuum collectorum super possessionibus ecclesiae exemptae. nu. 128.

130 Statutum si puniat exportantes frumentum de territorio, pęna confiscationis frumenti, an appellatione frumenti confiscabitur, & saccus.

131 Confiscatae an censeantur res, quae sine corruptione subiecti separari possunt a re confiscata.

132 Statutum prohibens aliquid exportari sub pęna cõfiscationibus plaustrorum & animalium, cum quibus exportantur, an & quando comprehendat animalia, & plaustra commodata exportanti. Et an & quando in similibus ignorantia excuset. nu. 133. & seq. Et quid si stante dicto statuto duo successiuè sunt reperti cum eisdem animalib. & curru exportare res prohibitas. n. 136.

137 Lucratiua dicuntur, quae ex causa pęna acquiruntur.

138 Statuto punienti poena amißionis plaustrorum, & bouum seu aliorum animalium quemcunque exportantem frumentum de territorio saepius contraueniens, an & quando incidat in pęnam toties, quoties contrauenire.

139 Annonae publicae erogatio a quibus, qualiter, & quibus sit facienda. & seq. usque ad nu. 181. inclusiuè. Et qualiter appellari poßint officiales, seu erogatores dictae annonae, nu. 139.

140 Actuarij seu officiales ad erogandam annonam deputati, quale iuramentum praestare debeant. Et de istorum officio habetur ab hoc nu. & usque ad nume. 181. inclusiuè.

141 Annonae publicae erogatores quos fructus, & quante tempore retinere, & quibus erogare debeant.
Et qualiter conseruanda sit dicta annona, ab hoc nu. 141. usque ad num. 181. inclusiuè.

143 Vini ueteris erogatio quo tempore fieri debeat. Et ibi qua pęna puniatur tutor uinum uetus dans familiae tempore uetito.

146 Aromatarius, an et quando poßit licitè ceram corruptam cum noua miscere.

147 Frumentum uel pecunias, an & quando dare poßit Capitulum obligatum ad tot panes, & amphoras uini pro singulo die Canonicis interessentibus diuinis. num. 148.

149 Clerici abutentes redditibus beneficiorum, aliena rapere censentur. Et ad restitutionem tenentur, ac si fures essent, & latrones. num. 151. Et quomodo de redditibus poßint, & quibus subuenire. nu. 162.

150 Possessor malum alienum poßidere censetur.

152 Eleemosynae quaeuis immensitas, mensura dici potest in pauperes.

153 Ciues sunt praeferendi alienigenis, tam in eleemosynis, quàm in collationibus beneficiorum, & officiorum.

154 Beneficium impetrans a Papa nulla facta mentione de natione sua uel patria, subreptitie impetrasse censetur, & impetratio est nulla.

155 Statutum, quò prius ciues, quàm extranei ad officia, & honores uocantur (ut optimè seruant sapientißimi Veneti) ualet, & obseruandum uenit.

158 Moniales in eleemosynis faciendis praeferendae sunt uicinis etiam religiosis. & 159.

160 Pauperes nobiles caeteris pauperibus praeferendi sunt rusticis in erogatione eleemosynę, & senes iuuenibus.
Et, an & quando praeferendi sint consanguinei pauperes reliquis pauperibus. nu. 161. & seq.

165 Testamentorum executores quomodo, & quibus pauperibus distribuere debeant eleemosinas, & bona a testatore in testamento pauperibus relicta. nu. 164. 165.

166 Clerici, an & quando poßint conferre beneficia suis cognatis. Et quid de summis Pontificibus, qui plurimos Cardinales creant de sua agnatione. nu. 167.

168 Clerici, qui ex redditibus ecclesiae emunt praedia in personam suorum consanguineorum, excommunicationis sententiam incurrunt. nu. 169. & seq.

170 Praelati, an & quando poßint infeudare consanguineis suis res ecclesiae etiam solitas alijs infeudari.

171 Papa, qui bona ecclesia dat agnatis, ut ditescant, palatia construant, & bella faciant, quibus sit pęnis dignus. num. 172. Et quid si in dando terras ecclesiae suis attinentibus esset incorrigibilis. nu. 173.

175 Annonae publicae, siue cuiuspiam alterius facultatis erogatorem seu dispensatorem ratione, & prudentia fulctum esse oportet.

177 Princeps, an poßit cogere subditos, ut res suas praesertim sal, & similia emãt, uel locent pluris, quàm communiter uendi, uel locari soleant. Et quid de huiusmodi exactoribus, contra quos omnia iura insurgunt. nu. 178.

179 Annonae seu cuiuspiam allerius rei erogetores, seu actuarij, debent uillicationis suae reddere rationem soli, semotis numerarijs, seu calculatoribus. Et de erogatione facta pauperibus tenentur intra triginta dies fidem facere per publicum instrumentum.
Et quantitas singulorum demonstrare. nu. 180. & 181.

182 Pestis ex participatione, & conuersatione cum morbosis contrahitur.

183 Pestilentiosi, ac de peste suspecti, & eorum bona, debẽt ab ingressu loci arceri.

184 Custodes portarum à quibus sint eligendi.

185 Medicorum electio, ad quos pertineat.

186 Electio custodum banneriorum, seu saltuariorum, obstetricum, & similium, ad quos spectet. & pluribus sequenti. Et quę requirantur ad hoc, ut custodes electi dicantur sufficientes. nu. 194.

188 Custodia clauium portarum, ad quos pertineat.

190 Custodes portarum electi a decurionibus sunt à domino loci conformandi. Et quid si dominus recuset eos confirmare. nu. 193.

191 Iuramenti delatio iurisdictionem referre uidetur.

192 Irenarca quid sit.

195 Custodes portarum duo esse debent.

196 Custodes portarum electi debent in manu domini eos confirmantis fidelitatis iuramentum prestare.

197 Electores si scienter elegerint inhabilem, qua pęna debeant puniri.
Et quam poenam incurrant patroni, qui huiusmodi custodes representarunt. nu. 198. & 199.

201 Custodes, an & quando in negligentiam subditorum poßint eligi a dominis loci. Et quis ordo sit ab ipso domino seruandus in electione custodum dicto casu. nu. 202. 203. 204. Et quando ipse domiuus poßit alios addere custodes. nu. 205. & 207.

Dominus

206 Dominus proprietatis, an inuito usufructuario poßit ponere saltuarios, seu camparios ad custodiam prædiorum.

208 Custodes, an & quando poßint subditi cassare, si tempore pestis dominus alios custodes apposuit.

209 Custodibus utrum dominus, aut subditi soluere debeant.

210 Custodiam facere, an quilibet cogi poßit tempore pestis. & seq. usque ad nu. 225. inclusiuè.

211 Custodia portarum est officium uiliβimum.

212 Scholares elapsis 25. annis non præsumuntur proficere. Et ideo non excusantur ab oneribus personalibus. nu. eo. & seq.

214 Literarum professores, an & quando excusentur ab omnibus muneribus ciuilibus & publicis.

215 Doctoratus dignitas est.

216 Priuilegium immunitatis ab oneribus custodiēdi portas, censetur concessum fuisse ratione dignitatis.

217 Doctores postulando (ut decet) vel consulendo, melius uiuere, & agere censentur, quàm si fratrum mendicantium uitam uiuerent, & regulã obseruarent. Et contra, nil perniciosius Doctore, seu Aduocato iniquo. nu. 218.

219 Licentiati tantum, an & quando excusentur a muneribus personalibus. Et an æquiparentur Doctoribus scholaribus. & seq.

221 Mechanicas artes ad docendum admißi in ciuitate, an & à quibus muneribus sint exempti.

212 Senes 55. annos nati excusantur à custodia portarum, & cæteris onerib. personalibus. Et idem dicendum de fœminis, ac valetudinarijs. nu. 223. Quorum omnium excusatio cessat propter ciuium inopiam, uel nisi consuetudo contrarium induxerit. nu. 224. & 225.

226 Collectam soluere qui teneantur tempore pestis. & seq. usque ad nu. 236.

227 Subrogatum, an & quando naturam seruet eius, in cuius locum subrogatur. num. 228.

230 Onera non habentia certam, & determinatam præstationis formam, extraordinaria dicuntur.

231 Pestis tempore nullum calamitosius.

237 Custodes portarum, an tpe pestis poßint quoscunque arcere ab ingressu loci. Et quæ actio competat contra eos, si intromittendos non suscipiant. nu. 238.

239 Statutum consiliariorum loci, quòd nullus forensis recipiatur in locum usque ad octo dies, an & quando ualeat. & seq. Et ad quem spectet prohibito ingressus & transitus per uias publicas. nu. 240. 245. 246. 247.

243 Verbum, liberè, quid importet.

244 Represaliarum actio non habet locum in peregrinis & rusticis, qui eundo & redeundo plena securitate gaudere debent.

245 Consuetudo iurisdictionem dat non habenti.

247 Vsurarij poßunt eijci de ciuitate.

248 Custodes, an poßint denegare introitum domino loci peste infecto, & seq. usque ad nu. 225. inclusiuè.

249 Pactum factum inter subditos & dominum suum, quòd non poßit, nisi cum certo armatorum numero locum intrare, an ualeat.

250 Vasallus iurans defendere dominum aduersus quoscunque, non intelligitur comprehendere seipsum, neque patriam, nisi constaret dominum iustè arma mouere contra ipsam, nu. 251.
Et an teneatur iuuare dominum malè operantem. nu. 252.

253 Dominus licèt non teneatur fidelitatis iuramentum præstare suis subditis, tenetur tamen ad illa sex, de quibus in iuramento fidelitatis, quæ no. in c. 1. de forma fideli. & c. de forma, 22. q. 5.

255 Vasallus tenetur ultro suis impensis subuenire domino suo in mortis periculo constituto.

256 Custodes, an & quando tempore pestis poßint etiam denegare territorium suspectis de peste.

257 Proximum non solum diligere, sed & ei benefacere tenemur sub pęna peccati mortalis. Ait enim lex, & proximum tuum sicut teipsum, scilicet diliges.

258 Defendere se potest quilibet etiam cum damno tertij.

259 Sententiam à misericordia semotam, neque audire, neque tenere debemus.

260 Sanus quilibet præsumitur, nisi constet de contrario.

261 Salutem corporis, ut procuremus, tutior nobis in dubio est uia eligenda. Et ad prouidendum declinamus in partem deteriorem. nu. 262.

263 Sanitatem qualiter quis probare debeat.

264 Iuramento decidenda est quæstio in causis summarijs.

265 Iuramentum purgationis eis deferēdum est, de cuius procuratione queritur.

266 Iuramēto eius, qui res defert in ciuitatē, stādū est, an eas usus sui cã deferat.

267 Experientia est rerum magistra.

268 Bullettino, quod alio nomine dicitur literæ dimißoriæ, probatur aliquem non esse de peste suspectum.

269 Bullettinum, seu literæ dimissoriæ, tempore pestis à quo sit faciendum.

270 Bullettini tenor & forma, qualis esse debeat. & se. Et quanto tempore debeat ualere. nu. 273.

271 Bullettinum etiam alio uocabulo dici potest litera dimissoria, siue literæ tractatoriæ. & nu. 272.

273 Hora, an debeat poni in bullettinis, & an instrumentis. & nu. 274.

276 Bullettinum debet scribi, uel subscribi manu officialis ad hoc deputati. & seq.

277 Saluus conductus, qui alio uocabulo dicitur saluaguardia, per scripturam solum probari potest.

278 Instrumentum, & maximè protocollum debet esse scriptum manu Notarij de eo recipiendo rogati aliàs præsumitur falsum.

280 Bullettinum album si officialis det amico suo, qua pęna ueniat puniendus.

281 Bullettinum quare sic nominetur, & quo sigillo signari debeat. & seq. Et si sigillum non sit benè impressum, bullettino non erit danda fides. nu. 286.

283 Nomen suum, uel cognomen, quenquam ignorare non est uerisimile.

284 Rasura, uel cancellatio arguit falsitatem literarum.

285 Bullettini data debet scribi extensè non per literas abachi, seu ciphras. Et si inter custodes, & uolentes intrare oriatur controuersia super ueritate bullettini, quis erit de hac quæstione competens iudex. nu. 287. Et an à sententia talis iudicis si fortè non uideatur iuridica, licebit appellare. nu. 288.

289 Iudici de facto resistendum est, ubi constat de eius iniustitia, & damnum est irreparabile.

290 Iudex mandans custodibus sub pœna fustigationis, ne quenquam suspectum de peste, & præsertim Titium intromittant, & modo uenit Titius cum bullettino legitimo, quem custodes intromiserunt, an poßit dictos custodes dicta pęna afficere. & seq.

291 Magistratus municipales poßunt de consuetudine exercere ea, quæ sunt minimi gradus meri imperij.

292 Inuestigatio est minimi gradus meri imperij.

293 Præcepto nudo, an & quando parendum sit.

294 Custodes, qui accepta pecunia sinunt uenientes sine bullettino intrare locum, qua pęna sint puniendi.

295 Proditores, qui inimicos intromiserunt, depredandi, & occidendi causa, qualiter sint mulctandi.

296 Custodes, si dum confabulantur, uel ob eorum negligentiam aliquis ingrediatur locum, an sint puniendi.
Et quid si poterant resistere, & non resisterunt. nu. 299.

297 Custodes, quibus commissus est populus, debent esse uigilantißimi.

298 Custos equi, uel alterius animalis, si ipsum dimisit in pascuis, qua pęna teneatur domino animalis, si perditum fuerit.

300 Statutum, quod nemo audeat sub pęna exire locum sine licentia deputatorum, uel sine bullettino, an & quando ualeat.

301 Statutum domini loci, quòd nemo audeat exire territorium pro molendo, uel laborando, est iniquum & non obseruandum.

302 Statutum, quòd nemo audeat exire locum, nisi secum duxerit unum ex incolis loci, an & quando ualeat.

303 Statuto cauenti sub certa pęna, quòd nullus receptet forensem in loco uel castro, an contraueniat recipiens forensem in sua cassina extra castrum.

De remediis ad conseruandam ubertatem.

DEuenio nunc ad modũ, & normã vbertatis
cõseruandæ. Est. n. modus, & ordo
in reb. agēdis adhibēdus, maximè in cõseruanda
1 vbertate, qa † ex inordinata administratione, &
malo regimine ciuitates depauperãtur, fame, &
pestilētia destruũtur, l. j. C. de frum. vrb. Constan.
lib. 11. sic ex imprudēti regimine patrisfamiliàs sæpe dilabuntur
facultates. l. ius alimentorũ. ff. ubi pup. edu. de. & in Auth. ut deter.
sit numerus cle. §. cũ vero, vers. nã si aliqs, &c. cũ Apostolus.
c. sopitæ. c. nuper, de cēsi. Qui ergo cõseruare ubertatē uoluerit,
prius & añ oĩa idoneos susceptores, q annonam & pecuniã fru-
2 mētariã suscipiãt & custodiant, eligere ꝓcurabũt. ¶ † Debēt aũt
susceptores esse nobiles, prudētes, fideles, bonæ ꝯsciæ, & optimæ
integritatis. l. j. C. de ꝯd. in pub. hor. lib. 10. habere ēt debent rerũ
3 experientiã, C. de no. Cod. cõfir. §, sed cũ sit necesse. Qui † in prin
cipio officij iurare teneant ꝓ iustitiæ rõne, omni dolo & fraude
remotis, iniunctã sibi solicitudinē peracturos. l. ꝑ hãc, C. de erog.
4 mil. ann. † Sic ēt iurant tutor & curator. §. fin. in Auth. vt hi, qui
obl. se perhi. habere res mino. tradit Bart. in l. legitimos. ff. de legi.
tut. Itē faciũt executores testõrũ. l. de creationibus. C. de episc. &
cle. Et idē faciũt Rectores hospitaliũ, cle. qa ꝯtingit, de relig. do.
Iurant ēt iudices, in Auth. iusiu. qđ præsta. ab his, in princ. quod
iurm ēt Notarij subire tenent. c. ad audientiã, de prescr. ¶ Debēt
5 aũt † susceptores annonæ susceptæ & pecuniæ frumētarię librũ
cõficere, & illũ tradere Decurionibus, q ipsum ponant in archi-
uo publico, ut cũ opus fuerit, cognosci possit quãtitas annonæ
reiq; frumētarię. l. excellētia. C. de ero. mil. ann. l. j. C. de apo. pub.
6 & in Auth. de coll. in prin. † Sic ēt tutores librũ rõnũ cõficere, &
pupillo reddere tenent. l. j. §. officio. ff. de tut. & rõ. distrahen. Sic
quilibet obligatus habitorũ & gestorũ rõnē reddere, codicē rõ-
nũ ꝯscribere dēt. l. siqs sub ꝯdõne rõnũ. ff. de statulib. facit l. inter
cætera, §. fi. ff. de lib. leg. Als ꝯ nõ cõficiētes librũ iurari põt in li-
tē, ſm Bal. in d. §. officio, & in l. tutor. q repertoriũ, in prin. ꝑ illũ
7 tex. ff. de admi. tut. † Ita. n. p̃sumit ꝯ nõ ꝯficiētē librũ, sicut ꝯ non
8 cõficiētē inuētariũ, ſm Soc. cõs. 46. cũ in p̃nti, in 2. dub. li. j. † Et si
susceptores, & thesaurarij aliqd scribere omiserint, in duplum
Reip. tenent, d. l. excellētia. quē tex. dicit sing. Lud. Ro. sing. 375.
exord. Positus ad scribendũ, ubi dicit, ꝙ positus ad scribēdũ in-
troitus cõis, si deficiat ĩ scribēdo aliquē particularē, sibi manus
est amputãda, ut in Auth. de mãd. Prin. §. coges. Sed si scribit di-
minutiuè, ita ꝙ totalr nõ omittat, tenet in duplũ eius, qđ omi-
9 sit. d. l. excellētia. ¶ † Tenent ēt susceptores cuilibet annonã, uel
pecuniã frumētariã deferēti apochã de summa recepta facere. l.
frumēta. C. de susce. & arca. Cui apochæ præstat plena fides ꝯ ip-
sum susceptorē, adeo ꝙ ꝯ ipsam apochã nõ põt opponere exce-
ptionē nõ nume. pec. l. in ꝯctib. §. qm̃, C. de nõ nu. pec. & l. j. C. de
apo.

10 apo.pub.& l.securitates.C.de susc.& arca.† vbi And.de Bar.& Io.
de Pla.inferũt, ꝙ si camerarius Regis, vel ciuitatis ꝯfiteat̃ se debi-
tũ recepisse a debitore Regis, uel ciuitatis, illico debitor est libe-
ratus, licet re vera nõ soluerit, licet in subsidiũ agi possit ꝯ debi-
torẽ camerario existente nõ soluẽdo. Qđ an uerũ sit, uidendus
11 est Sal.in d.l.in ꝯtibus,§.qm̃.vbi optimè distinguit.¶ † Vbi autẽ
susceptoris negligẽtia qcq̃ ex publica annona deperierit, ad dã-
nũ ipsis referẽdũ est, maximè si pluuijs stillicidio cadentib. fru-
12 mentũ fuerit deuastatũ.l.2.C.de cond.in pub.hor.† Est.n.admi-
nistrator in maxima culpa & negligẽtia, si domos, & horrea nõ
inspexerit, & sarta tecta reparari nõ fecerit, in tm̃ ꝙ nõ erit excu
sandus ẽt ꝙ idoneũ factorẽ ad custodiã dimiserit, qa sarta tecta
per seipsum inspicere debuit, vt ibi dr̃ ꝑ Imperatorẽ, & clarius ꝑ
13 Bar.explicat̃. Et † sic no. ꝙ licet aliàs administrator magni patri-
monij excuset̃, si substitutũ, quẽ factorẽ vulgariter dicimus, cõi
existimatione idoneũ in admin.ꝑ se posuerit.l.argẽtũ. ff. cõmo.
l.j.C.de cõd.in pub.hor.tñ quo ad ꝓuidendũ circa sarta tecta, &
domus reparationẽ nõ excusat̃, si substitutus nõ reparauerit.d.l.
14 2.vbi Bar.& alij notãt.† Qđ facit ꝯ tutores, q ruentes domos pu
pillorũ nõ reficiũt, nã tenent̃ ad oĩa dãna & interesse. l.lex, q̃ tu-
15 tores.§.ergo & domus.C.admi.tu.¶ † Susceptores ẽt, & annonæ
præfecti, q aliqđ de publica annona cõuertũt in ꝓprios usus, &
quicũq; alius, q annonã publicã subtrahit, bonorũ publicatio-
nis, & deportationis pęna plectit̃.l. fi. C.de cõdi.in pub.hor.licèt
16 als ꝓ furto sit imposita pęna arbitraria.l.fi.ff.de fur. ¶ † Quæ oĩa
notãda sunt ꝯ officiales, qui de pecunia Cõitatis, & de frumẽto
faciũt mercãtias: nã ꝯ tales durissimè agunt iura, & acriter sunt
castigãdi.l.2.de his, q̃ ex pub. coll.illa.sunt, nõ vsur. Et vltra crimi
nales pęnas ẽt Reip.tñr in quadruplũ.l.j.& 2.ubi Bart.C.de his,
qui ex pub.rõ.pec.mu.accep.vel salt̃ in duplũ.l.2. C.de fru.vrb.
Cõstan.facit tex.in l.2.§.ꝙ frumẽtaria.ff.de adm.ter.ad ciui.pert.
17 & l.fi.C.de cano.fru.vrb.Rom. ¶ † Sed q̃rit, qđ si susceptores, seu
thesaurarij ex pecunia pu. vel ex frumẽto publico mercati fue-
rint, an lucrũ inde factũ ab eis auferri dẽat, & Cõitati applicari?
Bar.in l.j. C.de auri pub. ꝓsec. ꝑ illũ tex.determinat, ꝙ tale lucrũ
acquirat̃ Reip.Inqt.n.no. ꝙ isti publici exactores non pñt pecu-
niã susceptã redigere in florenos, vel florenos in pecuniã sine li-
cẽtia superiorũ, & sic oẽ lucrũ inde ꝑceptũ debet esse publicũ.
Vñ q tale lucrũ retinet, ꝯ consciam facit, & fiscus seu Resp.illud
põt repetere. Nã lucrũ debet esse eius, cuius est pecunia, ex qua
prouenit, l.apud Labeonẽ.ff.de ꝓscr.verb. & ff. ꝯmo. l.si is q, §.si
quẽ, & idẽ tenet Bar. in l.diu minimè.C.de suscep.ꝑ illũ tex. ¶ Ex
quo colligit ar.ꝯ eos, q pub.pecunias retinẽt, & ex eis mercãtur.
Et idẽ dixit Bar.in l.j.& 2.C.de his, q ex pub.rat. quẽ notat ꝯ mu
tuãtes pecunias cõitatis, uel in ꝓprios vsus ꝯuertentes. ¶ Sed in
cõtrariũ facit, qđ decidit Bar. in l. Titiũ, aut Meuiũ.§.altero.ver.
quæro dixi.ff.de adm.tut.ubi dicit, ꝙ si tutor est debitor in gñe
de certa pecunia, lucrũ talis pecuniæ esse debet tutoris, quia et
dãnũ ad eũ spectat, cũ sit debitor in gñe, & genus perire nõ põt,
l.incendiũ. C.si cer.peta. Sic ergo dicendũ uı̃ in exactorib.& su-
sceptorib. q vñr debitores in gñe pecuniæ, uel quãtitatis anno-
næ. Et ꝙ lucrũ sit exactorũ, liciteq; possit retineri, ꝯsuluit Raph.
Cu.cõs.178. Thesaurarius, in 2.dub.¶ Quid igr̃ tenendũ? In pecu
nia frumẽtaria, & pub.annona teneo primã opi.Bar.ꝙ lucrũ
totũ esse dẽat Reip. qa pecunia frumẽtaria & ipsum frumẽtũ sem-
per dñt esse parata ad vsum destinatũ.l.2. C.de fru. urb. Cõstan.
l.2.§.frumẽtariæ.ff.de adm.rer.ad ciui.perti. Et qa expressè ꝓhi-
bet susce.ne ex pub.annona pecuniaq; frumentaria mercent̃.d.
l.j.& ij.C.de his q̃ ex pu.col.illa.sunt, &c.& l.cõperimus.C.de na
ui.¶ Ad ꝯriũ rñdet, ꝙ põt ꝓcedere in thesaurarijs & exactorib.
qui nõ tñr sp̃ ꝓptã hr̃e pecuniã Reip.ꝑ vsib.pub. vt sũt exacto
res, q se obligãt intra certũ terminũ dare Reip. tantã pecuniã, &
ipsi eã a pub.debitorib.paulatim exigũt, isti bñ sunt debitores in
gñe, & iõ lucrũ ad eos debet spectare, qa nihil ad Rẽp. si uolunt
cũ debitorib.eisdẽ ꝯsignatis mercari, vel alr̃ ex pecunia exacta lu
crari. Nos aũt loqmur in susceptorib.& thesaurarijs, quib. pecu-
niæ pub.ꝯsignant ad effect⁹, vt eas custodiãt, & sp̃ paratas hẽant
pro necessitatib.Reip.& in istis terminis loquunt̃ iura no.ꝑ Bar.
Et ita ꝯsuluit Dec.cõs.6.ꝑ totũ.vbi tñ subdit, ꝙ in dubio thesau
rarius, uel susceptor nõ ꝓsumit̃ lucrũ fecisse de pecunia publ.ut
uoluit Bar in l.facultas.C.de iu.fis.lib. 10.Cyn. & Guil.in auct.li-
18 cẽtiã.C.de epi.& cle.Bal.in l.si qs ꝓsbyter.C.eo.ti. ¶ † Vnũ tñ no-
tãdũ est ad limitationẽ ꝓdictorũ, ꝙ susceptores & thesaurarij li-
cèt nõ pñt pecuniã frumentariã in alios vsus ꝯuertere, q̃ in em-
ptionẽ frumẽti, tñ pñt hãc pecuniam mutuare pistorib. q aliter
nõ pñt offm̃ pistrini sustinere, nisi sibi subueniat̃. Rõ est, qa tale
mutuũ quodãmodo tẽdit ad fines, ad quos præparata erat pecu
nia frumẽtaria, ar.l.ad rẽ mobilẽ, & l.ad legatũ. ff.de proc. Et ꝑ
19 hoc est casus in l.2.C.de frum.urb.Cõstã.& ibi no. Bar.& alij † in-
ferentes, ꝙ thesaurarius hñs pecunias pub. ꝑ soluẽdis stipendijs
Doct.& militũ, licitè põt mutuare illas pecunias sine licentia su
perioris Doctorib.& mili.indigentib.libris, armis, & equis, ut ua
20 leãt melius offm̃ eorũ exercere. ¶ † Offm̃ aũt susceptoris & the-
saurarij debet esse annale, & nõ vltra, nisi ꝯsuetudo ciuitatis, aut
authoritas ordinis Decurionũ illũ ꝑ bieñiũ in officio permane-
21 re cõpellat.l.neminẽ.C.de susce. & arc.† Et ubi ordo uoluerit su-
sceptorẽ, thesaurariũ, & similes ad bieñiũ refirmare, oẽs dñt cõ-
sentire. Aliàs uno reluctãte, nõ ualebit ꝯfirmatio, ut est tex.uni-
cus in iure in §.fi.in Auth.de defen.ciui.quẽ sing.dixit Lud.Ro.
sing.69. Heri fui interrogatus.& in no.147. Ad intelligẽdũ Fel.in
c.cũ oẽs.col.10.uer.fallit primò de consti. ubi aliàs authoritates
adducit, quas repetit d.Ias.in l.iurisgentiũ.§.fin. ff.de pac. Et illũ
tex.adduxit Lud.Ro.in cõcilio Basiliẽsi ꝯ dños meos Auenion.
ut patet ex suo cons.352. Quærit primò, nũqd dñi Aueniõeses
22 † An aũt elapso bieñio ordo Decurionũ iterũ possit susceptorẽ
in officio refirmare? Gl.in d.l.neminẽ, determinat, ꝙ nõ, & sequi-
tur Doc.ibi, ne uideat̃ susceptor vsurpare dñiũ dicti officij, & be-
nè ꝓbat̃ in d.§.fi.in ver. modis oĩb. & ibi gl.ita expressè ꝯcludit.
Nõ.n.ciuitas ullo mõ debet eligere officiales ꝑpetuos, nisi velit
Rẽp.occupatã & oppressam teneri.l.j.& ꝑ totũ.C.de mun.& ho
no.nõ ꝯtinuã.declarãt rões & cãs Pan.& Fel.in c.fi.col.2. de iu
23 dic.¶ † Susceptores & thesaurarij nunq̃ dñt post finitũ offm̃ ad
illud reassumi, nisi pri⁹ reddiderint rõnẽ admi. Et gñalr̃ nullus,
qui ex aliqua admin.ꝓtẽdat̃ debitor Reip.põt ad honores ĩ ea.ci
uitate ꝓ moueri.l.rescripto.§.debitores.ff.de mune.& honorib.
24 † Dñtq; susceptores, & siles illico post finitũ offm̃ rõnes redde-
re, ut si fuerint inuẽti in furto, facilius queãt recẽtẽ reintegrare
iacturã, d.l.neminẽ, & facit tex.in l.j.C.ut oẽs tã ciui. q̃ crim.iud.
25 † In rõne aũt reddẽda tñr edocere, qb.titulis suscepta dispẽsaue-
rint.i.qb.noĩatim tradiderint, cãm tradõnis, & diẽ.l.2.C.de na-
ui.& ibi Bar.dixit no.hic esse tex.q docet modũ ꝯficiẽdarũ rõnũ.
26 ¶ † Pro mala admi.& ꝓstatione reliquorũ ex ordine primò ꝯue-
nit̃ susceptor, mox eius fideiussor, demũ in subsidiũ noĩator.l.2.
27 C.de susce.& l.2.quo qs ord.ꝯue.† Si ẽt ciuitas dubitauerit offi-
ciales esse de ꝓda suspectos, poterit eis offm̃ interdicere, & alios
subrogare.l.2.C.de fru.Ale.Et idẽ in suspectis tutorib. & curato.
quib. administratio interdici põt.l.si minoris. ff.de admi. tut.in
28 fi.& de susp.tut.ꝑ totũ.facit tex.in l.fi. C.de lucr.aduo.† Et susce
ptor, uel thesaurarius, q fraudẽ in officio ꝯmisisse ꝯuictus fuerit,
efficit̃ ineligibilis ad quæcũq; officia.l.2.C.de pala. sacra.arg.l.si
cui.§.his, ff.de accu. & idẽ in Notarijs & silib fm̃ Io.de Pla.in l.si
29 aliqđ, ꝑ illũ tex.C.de susce.¶ † Illud ẽt no.est, ꝙ susceptores anno
næ pub.nõ dñt in horreo pub.annonæ reponere aliqđ frumẽtũ
30 priuatũ.l.frumẽta.C.de susce.quẽ tex.inducit Io.de Pla.† ꝯ mas-
sarios, q in terris dñi intromittũt aliena aĩalia, qa nõ pñt hoc fa-
cere sine licẽtia dñi.facit tex.in l.unica.C.ne qđ one. pub.impo.
31 † ubi nauta ꝓhibet̃ in naui deferẽte publicas spẽs imponere qc-
32 quã, qđ sit alicuius priuati.† Et illũ tex.inducit Bar. ꝯ eos, qui in
dorso eq ꝯducti sup imponũt valisiã, siue malã, aut sociũ, ul̃ qđli-
bet aliud, qa nõ pñt. Et si equus deterior fieret, tenerent̃ ad dãna
33 & interesse.¶ † Itẽ sciẽdũ est, ꝙ debitores Reip. ex cã frumẽtaria
tñr ꝓcisè soluere, nec exceptionẽ cõpẽsationis opponere pñt.l.
3.& l.si ex uẽdõne.C.de ꝯpens. Et ea rõ est, qa pecunia frum. nõ
34 dẽt in alios vsus ꝯuerti, ut ꝑ ciuitas vberta.seruare ualeat.† Et ꝓ
pterea datiarij nõ possent opponere exceptionẽ ꝯpẽsationis ꝯ
Rẽp. Auenio.ꝓ summa salariorũ nr̃orũ, qa in alios usus ea sum-
ma ꝯuerti nõ põt, ut decidit expressè Alb.de Rosa.in d.l.3.ꝑ illũ
tex.in ver.neq; eius, q statutis sump.serui.ad idẽ bonus tex.in l.2.
§.ad frumẽti.ff.de adm.rer.ad ciu.pert. ad idẽ est text.in l.aufert,
35 §.vt debitorib. ff.de iu.fis.† Nec debitores ex hac cã frumentaria
hñt dilationẽ quatuor mẽsiũ, q̃ iudicatis a iure ꝯcedit, sed illico
cogi pñt ꝓcisè soluere, qa pecunia frum. morã solonis non acci-
36 pit.l.2.§.frumentaria.ff.de adm.rer.ad ciui. pert. † Et contra de-
bitores debitorũ fauore ubertatis ꝯseruãdæ exactio fieri põt. d.
§.frumẽtaria, fm̃ unũ intellm̃.& facit tex.in l.in fraudẽ. §.mul-
ta.ff.de iu.fis.Et debitor ex hac cã post moram ad usuras semisses
olim tenebat̃.d.l.2.§.si indẽnitas. Et si frumẽtariã pecuniã susce
ptor in usus ꝓprios ꝯuertisset, ad cẽtesimas usuras ꝯueniri pote
37 rat, l.q sine, ff.de neg.gest. † Et licèt rr̃ ciuitas nõ hẽat tacitã hy-
pothecã in bonis debitorũ suorũ, l.simile, ff.ad mun.tradit ꝑ gl.
& Bal.in l.2.C.in qb.cau.pig. tac.ꝯha. tñ bona debitoris ex cau-
sa frumẽtaria sunt Reip.tacitè hypothecata.l.Imperatores.§.itẽ
rescripserũt, ff.de adm.rer.ad ciu. pert.& ꝓcipuè bona susceptο-
38 ris ꝓ mala admi.nã † bona administratorũ rr̃ sunt tacitè obno-
xia Reip. fm̃ gl.Pan.& Can.in c.2.de pig.Bal.ĩ l.ꝓpignus.ff.q pot.
in pig.hab.no.in l.2.C.de iu.Reip.& in l.fi.C.de deb.ciu. Quorũ
debitorũ bona & capi, & distrahi pñt iuxta formã traditã in l.j.
& 2.C.de cap.& distra.pig.trib.lib.10.fm̃ gl.in d.§.itẽ rescripse-
39 rũt. At si † susceptores & thesaurarij laudabilr̃ officio functi sint,
a munerib. ꝑsonalib. immunitatẽ ꝯsequunt̃, d.l.Imperatores.§.
itẽ rescripserũt. Sicomas, als Sitomocas.i.curã annonæ hñtes, vt
clariss.& eloquẽtiss. collega meus And. Alc. annotauit lib.an-
40 no.c.2.¶ Insup † ꝑ cõseruãda vbertate ꝓfecti annonæ pñt, cũ ex-
pediẽs uidebit, mittere discussorẽ, q ꝓuinciã visitet, discutiat, &
diligẽter inqrat quãtitatẽ annonæ, & singulorũ capita, numerũ
que describat, ut sciat an tm̃ annonæ sit in ꝓuincia, q̃ singulorũ
necessitatib. sufficiat. An uerò vrgeat necessitas ꝓuidendi aduer-
sus ingruẽtẽ inediã, qua nihil durius, & populo perniciosius, ut

dixi

41 dixi in præludijs,in q.5.†Quã bladorum descriptionẽ facere dñt absq; dãno subditorũ,nec quicquã ꝓ eo dñt extorquere. §.dein de ꝯpetẽs.ibi,ꝓ vbertate necessariorũ,iũcto §.illud tñ.ibi,sed pp quãdã occasionẽ,in Auth.de defen.ciui. faciũt q̃ dixi s̃.in hoc re
42 medio ver.& malè faciũt barifelli. † Et vbi descriptione facta co gnouerũt nõ plus annonæ in ꝓuincia esse, q̃ sit necessariũ usib. prouincialiũ,potuerũt edictũ ꝓponere,ne q̃s extra ꝓuinciã annonã deferat,sub pęna,q̃ eis couenire uidebit. Valet.n.tale edictũ,& obseruãdũ est, pęna ꝯ facieti imminente. l.si q̃s post.C.de ædifi.pri.l.cotẽ ferro,in prin.ff.de pub.l.j. & ij. C.quæ res expor. nõ deb.Sed q̃a sup hmõi edicto,siue statuto exoriũt sæpe variæ dubitationes, nõ impertinẽter statui quasdã q̃ones ad declõnẽ eiusdẽ subnectere.¶ Quæro igit primò,si statutũ puniat exportantẽ frumentũ,an ẽt intelligat punire exportãtes farinã? Vr̃ ꝙ non,q̃a verba statuti nõ couueniũt, ergo nõ ẽt coueniet dispõ,l.
43 4.§.toties.ff. de dam.infe. l.q̃d ꝯstitutũ, ff.de testa.mili.† Nã appellatione frumẽti nõ cõtinet farina,q̃a frumenti potẽtia ꝑ mutationẽ in farinã adeo uicta est, ꝙ ad suas uires suaq; initia amplius reuerti nõ põt.l.Iulianus.§.sed si q̃s.ff.ad exhib.l.q̃situ.§.illud.ff.de le.3.& ibi ita determinauit Dy.& seq̃t Alb.Gand. in tracta.malefi.sub rubr.de reb.nõ portan. ꝯ deuetũ,q.4. vers.itẽ pone.dicẽs ita fuisse iudicatũ Paduę. Et ꝓ hac parte s̃nia facit,q̃a a uerbis statuti nõ est recedẽdũ.l.non aliter. ff.de leg.3. p̃sertim cum sub vocib.ẽt largo mõ sumptis casus emergẽs cõprehẽdi nõ possit s̃m Cy.in l.j.C.q̃ sit longa ꝯsuet. & Inn.in c.literis,de rescript.
44 ¶†Tertiò facit, q̃a ꝑ remediũ nõ ꝓhibitũ fieri põt trãsitus in effectũ nõ ꝑmissum.l.& ꝑ iusiurandũ.§. & si fideiussor, ff.de acce. Et ꝓpea dixit Fel.in c.ecclia S.Mariæ,col.42.de cõsti. ꝙ portãdo farinã fraudari poterit eps,cui ex cõsuetudine, vel priuilegio debet certa parua mẽsura frumẽti ꝓ quolibet modio, q̃d portat in ciuitatẽ,alle.Rotã in suis decis.& est in meo lib. decis.435.in antiq.¶ Pro ꝯria opin. ꝙ habeat locũ statutũ, plura adduci p̃nt.Et
45 primò adducit tex.in l.si cui lana. ff.de leg.3.†vbi lanæ appl̃one etiã cõprehẽdit lana filata,q̃ sp lana dr̃,donec ponat in tela. Sic ergo dicamus, ꝙ appl̃one frumẽti ꝯtineat farina, donec ꝯuersa fuerit in panẽ, & sic donec ꝑuenerit ad finẽ destinatũ. Et ꝑ hũc
46 tex.& hãc rõne,ita determinãt Ray.& Bar. in d.§.illud.†Corroborat,q̃a frumẽti,& farinæ,eadẽ est usia:l.in uenditionib. §.fi.& l.seq.ff.de ꝯh.emp. imò,q̃d dr̃ de lana, fortius dicendũ ur̃ de farina,q̃ nõ ur̃ noua spẽs a frumẽto,sed ea q̃ prius latitabat, detecta potius apparet. l.adeo. §.cũ quis.ff.de acq.rer. dom. ¶ Secundò
47 alleg.tex.in l.sed Iulianus.§.mutui. ff.ad Maced.†vbi prohibitio Senatusc. Mace. de nõ mutuando pecuniã numeratã filiofamilias,extendit ad frumentũ & farinã,ne fiat fraus legi.Idẽ ergo in casu nr̃o dicendũ ur̃,& multò magis, q̃a nõ tm̃ distat frumentũ a farina sicut farina a pecunia nume. & ꝑ istã rõnẽ ita determinat Bal.in l.nõ dubiũ,col.4.C.de le. & idẽ voluit Bal. in l.q̃d in rõne.ff.eo.¶Tertiò facit,q̃a rõ & mẽs statuẽtiũ fuit ꝓuidere,ne proueniat caristia pp exportationẽ frumẽti, q̃ rõ ꝓhibitionis ẽt militat in exportatione farinæ,ergo ẽt militabit dispõ. l.a Titio. ff.de uer.ob.l.illud.ff.ad l.Aqui.Et huic opi.adhæreo in casu nostro,q̃ firmat Io.Ber.in trac.de gab.in 11.q.2.partic.7.part.princ. ¶Ad ꝯria rñdeo uerũ esse, ꝙ appl̃one frumenti de proprietate uocabuli nõ cõtinet farina.Et si alicui legatũ sit frumentũ,non censet legata farina,s̃m Bal.in l.j.col.3.C de fruc. & lit.expen.& Bar.in d.§.illud.vbi ẽt gl.ideo ego nõ dico, ꝙ ex ui uerbi intelligatur ꝓhibita exportatio farinæ.Sed dico, ꝙ ex mente statuẽtiũ
48 prohibitio extendit ad farinã.†Quæ mens non minus est obseruãda,q̃ uerba.l.nõis & rei,§.verbũ ex legibus, ff.de uer.sig. Et si dicat statutũ est pęnale,& odiosum, ergo non extendendũ,reg. odia,de reg.iur.& reg.in pęnis.eo.tit.rñdeo in primis,ꝙ istud sta
49 tutũ cõcernit pub.vtilitatẽ,† & vbi agit de fauore publico licita est extẽsio ex idẽtitate rationis.l.illud. C.de sacrosan.eccl.et ubi agit de fauore publico secundario,l.hoc modo, in fi.ff.de condi. & demõ.Etiã in pęnalib.l.cætera,§. hoc Senatusconsultũ.& ibi Ias.in 5.no.ff.de leg.j.traditur per Fel.in c.trãslato,col. 5.de cost.
50 † statuta.n. pęnalia & exorbitãtia ex idẽtitate rõnis extẽduntur de simib. ad similia,s̃m Bal.in c.j.§.porrò,quæ fue.pri.cau. benef. amit.licẽt sint,q̃ ꝯriũ uelint,tñ ista est *cõis* Doc. s̃nia,s̃m d.Ias. in l.fi.ff.de in ius uoc.& Fel.in proœ.Greg.in uer.Gregorius. col.5. & c.fi.col.9.de const.& in c. nonnulli.col.20.de rescri. ¶ Ad tertiũ,ꝙ per mediũ non ꝓhibitũ possit fieri transitus in effectũ nõ permissum,concedit dũmodò dolus,& fraus absint.l.per diuersas,& l.ab Anastasio,C.mand.¶ Ad decisio. Rotæ rñdet, ꝙ Rota nõ se firmat, sed arguit hinc inde, & Collector in summa tenet,ꝙ eps debeat hr̃e debitã portionẽ ẽt de farina. Præterea ibi non agit de fauore publico, meritò in casu illo non est facienda
51 extensio,† cũ talia datia & exactiones de reb. quæ portantur in ciuitatẽ,sint ꝯ ius,& propriæ extorsiones, quas propterea licitũ est fraudare,s̃m Bar.in l.uectigalia.ff.de pub.Quod intelligendũ est,q̃n tales exactiones,nõ fiunt ad pub.utilitatẽ, alias non liceret eas fraudare,s̃m Inn.in c.innouamus, de cens.Et q̃ dicta sunt contra exportantẽ farinã, intelligo ẽt procedere ꝯ exportãtem
52 panes. † Licẽt .n. appellatione frumenti non cõtineatur panis. l.j. ubi no.Bart.C.de frum.urb. Alex. lib.12. tamen ex identitate rõnis idẽ dicendũ in exportãte panẽ,quod est dispositum in exportante frumentũ & maximè ne fiat fraus statuto. l. fraus legi.
53 ff.de leg.¶†Scdò quæro,stãte prædicto statuto, an licebit exportare legumina? Vr̃ ꝙ non,quia fauore publico,& ex rõnis identitate extensio facienda ur̃ ẽt ad legumina,per ea quæ dixi in præceden.q.In ꝯriũ facit, q̃a frumenti appl̃one non ꝯprehendũtur legumina.l.frugem,§.frumenti,ff.de uer.sig. Et istud credo uerius.¶ Non ob.rõ publicæ utilitatis, quia non subest eadem rõ, seu saltẽ tanta prohibendi legumina,sicut frumentum.vnde cũ
54 non†sit æqualis rõ,non debet fieri extensio,vt declarat Christo.
55 Por.Inst.quib.mo.ius pa.po.,ol.in princ.†Sed quid si statutũ puniat exportantem triticũ, an ẽt puniri dẽat exportãs legumina? Dicerem ꝙ sic,quia tritici sig̃nõ ampla est, comprehẽdens,omne,quod terra teritur,& sic etiã legumina. & ẽt milicam, s̃m gl.
56 in l.triticum,ff.de uer.ob.& ibi Doc.sequuntur.†Sed quid si statutum ꝓhibeat exportari bladum, an ẽt legumina exportari ꝓhibeantur? Rñdeo ꝙ sic,s̃m glos.& Bart.in l.j.§.de eo.ff.de aqua
57 plu.arc.& Io.Bert.in d.trac.de gab.locõ prælle.¶†Tertiò quæro,an stante prædicto statuto, ꝙ non liceat exportare frum. an saltẽ licebit exportare hordeum,speltã,& auenam? Vr̃ non licere,quia continentur sub appl̃one frum. quod comprehẽdit omne,quod arista in se cõtinet,d.l.frugem.§.frumentũ,& ibi glo.ex hoc infert,ꝙ hordeum, spelta, & auena sunt de g̃ne fru. quia in arista ẽt clauduntur.In cõtrarium, ꝙ statutũ locum nõ habeat, ur̃ tex.in l.modios.C.de susce.& arca.lib. 10. & ibi no.Io. de Plat. quòd appellatione frum.non uenit hordeũ.¶ Br̃,si tollas cõem usum loquendi,prima opi.præualebit. Sed de cõi usũ loquendi appellatione frum.nõn cõprehẽduntur hordeum,spelta, & auena,ideo statutũ locũ non habebit,quia debet intelligi,s̃m cõ em usum loquendi.l.cum Delanionis,§.asinam,ff.de fun.inst.Et s̃m cõem usum loquẽdi ꝓcedit tex.in d.l.modios, s̃m Imo.Ale.Are. & Mod.in d.l.triticum. vbi etiam inferunt ad eũ, qui accusauit Titium de furto frumenti, & ꝓbauit hordeum furto fuisse subtractũ,an debeat obtinere? & Ale. credidit ꝙ sic,per d.l.frugẽ.li
58 cẽt Ang.& nõnulli ꝯriũ asseuerẽt.¶†Quartò quæro, an statutũ prohibẽs exportari uictualia.intelligatur ẽt ꝓhibere extrahi fœnũ,auenã,hordeũ,& siñia ad victũ equorũ deputata? Vr̃ ꝙ sic,q̃a dicit ca.vsitatori danda esse uictualia, & sub hoc noĩe includuntur hordeũ,fęnũ,& siñia necessaria ꝓ eq̃taturis, c.cũ Apostolus, de censi.c.si eps,de of.or.li:6 Reperio Bal. consi.192. Quidã noĩe Vicius.li.5.formare similẽ q̃onẽ, videlicet an auctionatores pro hibiti emere uictualia ante horã nonã, possint añ illã horã emere hordeũ,fęnum,& siñia? Rñdet ꝙ inspecta ꝓprietate uocabuli nõ p̃nt,sed attẽto cõi usu loquẽdi poterũt emere hordeũ, fęnũ, & his siñia, q̃a s̃m cõem usum loquendi appl̃one uictualiũ solũ
59 necessaria ad uictũ†hoĩs cõprehenduntur per excellentiã.l.uer
60 bo uictus.ff.de uer.sig. ¶†Quintò quæro,an statutũ puniens exportantem uinũ habeat locũ in exportante vuas?De proprietate sermonis arbitror locũ non hr̃e.l.fi.§.cui dulcia.ff.de uino,triti.oleoq; le.Sed ex mẽte,& ne fiat fraus statuto, puto statutũ extendẽdum ad exportantẽ vuas,per ea quæ dixi s̃.de farina, & ita
61 decidit Bal.in l.ꝙ non rõne. ff.de legi. † Sed an prædictũ statutũ puniẽs exportantẽ uinum, ẽt intelligatur punire exportantem aquaticciũ, seu poscam,quam Auenio. trempam appellant. Io. Ber.in trac.de gab.q.7.2.partic. 8.par.princ. tenet ꝙ non,dicens ita consuluisse d.Simonem Siculum, ꝑ tex.in l.si quis uinum,ff. de ui.trit.oleoq; leg.q̃ mihi hoc non probat. imò potius facit in contrariũ.Vñ crederẽ,ꝙ si uinum ꝓualeat aquæ, statutũ locum hẽat, alias de facili posset statutum fraudari, ꝯ l.fraus. ff. de legi.
62 † Sed an hẽat locũ ꝯ exportantẽ ceruisiã,Zidronicũ,Zitũ aromatitiũ,& similia uina artificiosa? Br̃ casus est, ꝙ non in d.l.si q̃s uinũ.
63 † An aũt saltẽ ꝓcedat ꝯ exportantẽ acetum? Rñdendũ est ꝙ non,q̃a appl̃one uini nõ ꝯtinet acetũ,d.l.si quis vinũ.§.item acetũ.gl. Bar.& scrib. in l.j.ff.eo.tit.& ita rñdet Sal.in l.2.C.de peric. & cõmo.rei uend.seq̃tur Io. Ber.ubi s̃.& Io.de Plat. in l.j.ꝑ illum
64 tex.C.de ero.mil.ann.lib.12.¶†Sextò quæro, an exportãs phialã cã gustus,incidat in pęnã dicti statuti. Bal.in l.j. C. quæ res expor.non poss.ꝑ illum tex.rñdet ꝙ sic.sed Sal.ibi ꝯriũ dicit esse verius.Ad illũ tex.rñdet spãle in illo casu, q̃n defertur uinũ ad Barbaros hostes gustandi grã.nullã tñ adducit rõnẽ spãlitatis.sed ea esse potuit,ne eius liquoris gustu admoniti Barbari arma in nos vertant,ut de Gallis scripsit Titus Liu.lib.5.in hæc uerba,Gentẽ Gallorũ traditur fama dulcedinis frugum,maximè vini,noua tamen uoluptate captã Alpes transijsse & inuexisse in Galliam uinum aliciẽdæ gentis cã. ¶ Quid tenendũ?ꝓ Bal.facit,q̃a uno ꝓhibito,censet omne ꝓhibitũ, ꝑ q̃d peruenitur ad illud, l.oratio, ff.de spõs.c.cõstitutus,c.ex tenore,de conces.præb.q̃d ẽt in pęna lib.vr̃ locũ hr̃e,ꝑ ea q̃ uolunt gl.Pan.& alij in c.j. de postu.præla.
65 Pro Sal.autem facit,q̃a pęnã imposita ꝯhenti matrimoniũ,non censet imposita ꝯhenti spõsalia, ꝑ quæ ad matrimoniũ ꝑuenitur,s̃m gl.cõiter approbatã in cle.j.de consang.& affi.& Bal.in l.
66 pe.§.docere.ff.ne quis eum qui. & consuluit d.Alex. † ꝙ prohibitus facere molendinũ sub pœna, nõ incidit in statutũ faciendo

do aquæductū.ita Ale.consi.196. Consideratis uerbis instri,lib. 2. Et per istud ultimū reperio,q̄ hāc opi.ɔ̄ Bald.firmat d.Ias.in l. 2.col.fi.ff.de iur.om.iud.licèt de Sal. mentionē nō faciat.Et hāc Sal.opi.ēt tenet Io.Bert.in d.trac de gabel.q.17.2.partic. 8.partis
67 prin.Et ista opi.tanquam humanior ēt mihi placet.Pro† quo facit,quia statutū illud nō vr̄ debere uerificari in eo, qui aliq̄d mo
68 dicū uini,uel bladi exportauit.† Sicut statutū puniens falsificantē monetā,non hēt locū in eo, qui quosdam bagattinos paruos falsificauit,f'm d.Alex.consi.104.Statutū loquens,col.2.lib.j.per tex.in l.Senatus,§.Marcellus,ff.de leg.j.facit, quia statutum prohibens alienationē rerum immobiliū in forenses sub pęna, non hēt locū in eo,qui alienauit rem uilē & modicam,ut per Ias.in l. sciendū,in prin.col.9. ff.qui satisd.cog. ubi plura reducit similia,
69 quæ possent hic addi. ¶ Non obst.† regula l.oratio.ff.de spon.q̄a non hēt locū,quo ad pœnā,f'm gl.in d.cle.j.& d.Ias. in d.l.2.& latius per eundē in l.quominus,in 9.no. ff.de flum. Et dato,q̄ etiā procederet in pęnalib. prout tenent gl.& Pan. in c.j.de postul. præl.illud uerū esset,ubi eadē rō militaret ēt in eo, per quod peruenitur ad prohibitū,aliàs secus. l.j. C.si rect.prouin.ubi Cyn.&
70 Bal.ita declarat hanc rl'am Ale.in consi.196.adducens sir̄† argu. de toto ad partē, qd̄ non tenet, vbi non concurrit eadem rō in parte,quæ est in toto.l.sed si lege,§.adeo,ff.de pet.hær.In proposito rō ꝓhibitiua exportationis uini,& frumenti,fuit rō auertēdæ penuriæ, quæ non militat ɔ̄ exportatem q̄d modicū vini cau
71 sa gustus. ¶† Septimò quæro,an repertus in uia cū frumēto,uel uino exportari prohibito,possit puniri pœna statuti?Ista q̄ō habet duo capita.Primū est,q̄n cōstat q̄ repertus in uia uolebat exportare.f'm est,q̄n dubitat̄. ¶ Circa primū vr̄.q̄ puniri possit,per tex.in l.cotē ferro,§.dn̄s nauis,ff.de pub..vbi ex sola impositione rerū ꝓhibitarū exportari in naui confiscatur nauis.Ad idem facit tex.in l.3.§.& qui uolens.ff.de re mil. ubi repertus in fuga,& apprehēsus,capite punitnr,acsi ad hostes aufugisset. & ad idem
72 est tex.in l.quis sit fugitiuus.§.item Celsus.ff.de ædil.edi.† Et uirgo dr̄ corrupta,quæ iter arripuit ad faciēdū se corrumpi, 31.q.j. c.ita notandum,§.j.Nam prohibitus in termino,censetur etiam prohibitus in uia,per quā peruenitur ad terminū, c.nā concupiscētiā,de const.& ibi Bal.in specie infert ad hanc q. & cōcludit quòd repertus in uia puniri debeat.Pro ɔ̄ria parte stringunt plura. Primò tex.in l.qui falsam, C. de fal. ubi falsi pœna punitur,q̄ incępit facere monetā falsam, & si nondū illā falsificauerit in totū.Sic ergo,qui cœpit exportare,licèt non peruenerit ad locum, vr̄ puniendus. ¶ Scd̄ò facit,q̄a conatus non punitur,nisi in atrocioribus.l.si quis non dicā rapere.C.de epi.& cle. Sed istud delictū non est de atrocioribus,ergo &c. ¶ Tertiò facit,quia iter est de præparatorijs necessarijs ad exportationē,ergo pœna imposita extrahenti non debet intelligi imposita ēt facienti præparatoria,f'm gl.in d.cle.j.de consan. & affi. Sicut etiā dicimus,q̄ pęna imposita cōmittenti adulteriū non est extēdenda ad osculan
73 tem libidinis grā,ut no.Mod.in rub.extra de iud. † quia in pęnis non est licita extensio,reg.in pęnis,de regu.iur. Quod ego credo uerum si nulla alia rō adducat,q̄ fundm̄ extensionis, ut latè deduxi in d.rub.de iud. ¶ Quid tenendum?Doc.in isto puncto dn̄t, cōiter inspicienda esse uerba statuti. aut.n.statutum loqtur per uerba præteriti perfecti,seu plusquam perfecti, ut si quis exportauerit,uel extraxerit, & tunc repertus in uia nō pōt puniri pœ
74 na statuti.† Quia uerba præteriti perfecti,uel plusquā perfecti requirunt actum cōsummatum.l.j.§.hæc uerba, ff.qd̄ quisq; iur.repertus aūt in uia non dr̄ exportasse,sicut lupus q̄ exit syluā, non tū exiuit,f'm gl.in l.arboribus.§.idem tractat,ff.de usufr.& ita respondet Alb.Gand.in trac.malef.sub rub.de reb. non portan. ɔ̄ deue.& Bal.in d.l.si quis nō dicā,& in l.si fugitiui, & ibi latè Bar. Vero.C.de fur.Bal.in l.4.C.de naut.fœ.& in l.non dubium.C.de leg. Fel.in c.significauit,ad fi.de iud.& Ias.in l.si quis id quod,col. 6.ff.de iur.omn.iud.Et istud ex multis pōt comprobari, quæ reduxit Fel.in c.ad hæc,de rescr.& in c.significauerunt, col.fi.de te
75 sti.& d.Ias.in d.l.j.§.fi.ff.quod quisque iur. Aut statutū† loqtur p̄ uerbum futuri indicatiui, puta si quis exportabit, quod rē cęptā significat.l.cum fidei,& l.q testamento, ff. de fideic.lib.& tradit Bar.in l.filiusfamilias.§.diui,col.2. & col.5. ubi Alex. & Mod.ff. de leg.j.Vel si loquatur per uerbū p̄ntis subiunctiui, ut si quis exportauerit,istis casibus repertus in uia deberet puniri pœna statuti. Et ista opin.ēst cōis, quam sequitur etiam Io.de Plat.in l.qui fiscales,C.de naui.lib.12.& ibi alleg idem tenere Bal. in d.l.arboribus,§.de illo.ff.de usufru.& d.Alex.in l. qui Romæ,§.Callimachus.ff.de uerb. obl. ¶ Ego tū valde dubito super ista distinctione, quia uideo q̄ non seruatur de consuet. sed omnes reperti in uia,eadem pœna puniuntur, ac si exportassent, quia censentur delictum consummasse,cū per ipsos nō steterit, quominus consummauerint, unde uidentur puniēdi sicut is qui inchoauit falsam monetam. Vnde potest aliter distingui, aut repertus in uia sponte iam retrocedebat, q̄n fuit repertus, & tunc nullo modo punitur,f'm Imo.in c.2.ad fi.de cōst.& Bar.in d.l.qui falsam. Aut repertus fuit in uia continuando iter in exportando. Et tunc aut captus in uia cōfitetur,q̄ exportasset,nisi fuisset prohibitus,

& tunc puniendus est pœna statuti,f'm Alb.de Ros. in d.l.si fugitiui.& Io.Ber.in tract.de gab.q.14.ultimæ partis,uer. circa prædicta. Aut non confitetur, licèt præsumptio sit ɔ̄ eum,non tū venit pœna statutaria puniendus,quia poterat pœnitere antequā perfectè exportasset,& in istis terminis procedit opinio cōis. Potest tū ēt isto casu alia pęna mitiori arbitrio iudicis castigari, f'm Vber.de Bob.quem refert,& sequitur Alb.Gand.in d.rub.de rebus non por.ɔ̄ deue.per tex.cū gl.in d.l.si fugitiui, dicens q̄ si pęna statuti esset amissio bladi & decem librarum, altera isto casu
76 sufficiet.sequitur Bal.in d.l.3.† quia non est sine crimine, qui incipit delinquere,licèt non perfecerit.l.j.§.fi.ff. de extraordin.cri. sequitur Barth.Vero.in d.l.si fugitiui.Spe.tit. de const.§.j.Sal.in l.j.C.de rap.uirg. ¶ Circa f'm caput, q̄n dubitatur an repertus in uia uellet exportare uel nē.Exemplum, repertus in uia cum frumento asserit,q̄ uolet illud portare ad molendinum,uel ad cassinā suam pro seminando,an tunc euitabit oēm pęnā? Alb.Gād. in loco præallegato arbitratur recurrendum esse ad cōiecturas. Et ubi nulla subsit cōiectura,ex qua præsumi possit, q̄ uoluerit portare extra territorium,absoluendus est, quia in dubio promptiores esse debemus ad absoluendum,q̄ ad condemnandū.l.absentem,ff.de pę.l.fauorabiliores. ff. de reg.iur. Et maximè si molendinū,uel cassina essent uicina, ar.l.Pedius. §. pen.ff.de incen. rui.naufr.& si reperitur in loco non suspecto, standum est iuro ipsius reperti,f'm Bal.in d.l.si quis non dicam, col.3. per tex.in l.
77 j.C.de iti.& lito.cust.li.12.† Debet.n.iudex in pœnis imponēdis uti circunspectione,& omnia considerare, l.respiciendum,ff.de pœ.Vbi uerò subsunt aliquæ coniecturæ probabiles,quib.præsumi possit,q̄ uellet transportare extra territorium, arbitrio iudicis erit puniendus modo,quo s̄ dixi. Quæ autem,& quales cōiecturæ sufficientes ad sint ad hāc præsumptionem inducendā,
78 † prudens iudex examinabit, & nos aliquas hic explanabimus,
79 † Prima coniectura colligitur ex loco, in quo repertus fuit cum frumento. Repertus.n.ire per deuia & extra uias usitatas,præsumitur exportare ɔ̄ deuentum, l. si quis per publicum, C. de cur. pub.lib.12.& ibi no. Bart. & idem firmat Bart.in l.2. C.eod.titu.
80 Sic ēt præsumitur ɔ̄ eū,q̄ egreditur,uel ingreditur aīr,q̄ per por
81 tas.l.fi.ff.de rer.diui.Ideo dicebat Io.de Plat. in d.l.2.q̄† repertus recedere a loco ɔmissi delicti, præsumitur culpabilis si fuerit inuentus recedere p̄ deuia & loca nō ɔ̄sueta, quæ præsumptio iuncta cū alia qualitate erit sufficiens ad torturā f'm eū. Ad idē facit tex.in l.q fiscales,C.de naui.lib.11.ubi Bart. no.& dicit quasi ibi esse casum de hoc.& q̄ ex eadē legē infertur practica d.l. si fugi
82 tiui. ¶† Notat ēt ibi Bar.illū tex.ɔ̄ ambasiatores, qui uadunt per uias transuersas & indirectas,ut diutius stent in legatione,& magis lucrentur.Non.n̄.ꝓ tali tp̄e salarium sibi debetur, ꝓ quo est optimus tex.in l.non solum.ff de exc.tut.quem ibi no.Ia.de Are.
83 † contra apparitores & nuncios, quib. soluitur merces ad rōnē miliarium,ut attendenda sit uia recta & usitata, iuxta no.in l.rē non nouā.C.de iudi.& nihil debeant habere pro circuitib. Et ɔ̄ eos est etiam tex.in l.ueteres,& ibi no. Bar. ff.de itin. actuq; pri.
84 † Et ista faciūt ɔ̄ uecturales,qui omissa recta, & solita uia iter faciunt per deuia & per circuitus,quia non plus dn̄t consequi,q̄ si
85 iuissent per uiam rectā. † Quinimò si eūdo per insolitas uias fuerint depredati,& spoliati,uel aliud periculum incurrerint, casus ille cedit eorum periculo.l.qua actione.§.j.i bi, negligētius per lubricum transierint,ff.ad leg. Aquil. & istud expressè dixit Bal. in l.3.C.de nau.fœ.& Ang.in l.Imperator. ff.de app. ¶ Hinc est,
86 quòd dn̄s† loci, qui tenetur ad emēdationem damnorum,si nō teneat uias securas,ut dixi s̄.2.remedio, tū excusatur a uiolentia & rapina facta transeunti per uias indirectas & inusitatas,secun
87 dum Bar.in l.j.ff.de his,qui deie.uel effu.† Quæ omnia sanè sunt intelligenda, si uia recta sit secura, aliàs si esset aquis inundata, uel ab hostibus occupata, tunc excusatur,qui uadit per uiā insitatā & indirectā,& cessat suspicio ɔ̄ eum,arg.l.2.§.si quis tū,ff. si quis cau.l.immo.ff.de lib.cau.& ita dixit gl.in l.eos, §.fi.de fal.
88 uoluit Bar.in d.l.ueteres.† vbi concludit, sēp eligendā esse uiā breuiorē,nisi sit suspecta, quo casu eundum est per longiorem. Est.n.securior uia potius eligenda, f'm Bar. in l.continuus, §.cū
89 ita,in fi.ff.de uer.obl. † Et terrestris,quia est tutior,amplectenda potius,q̄ naualis,f'm Io.And.in c.olim,j. de excep.& Imo.in d.§. cum ita,alleg.gl.in l.petitorio,ff.de rei uen. & idem dixit Imo.in c.nonnulli,in prin.col.j.de rescr.Et hac de causa dicebat Egi.Bella.decis.487. q̄ cursores euntes per uias distortas propter guerras,ut hoc infęlici tp̄e faciunt propter bella, quæ inter Regem Ro.& Regē Franciæ(proh dolor) circūsonant, habere dn̄t pinguius salarium.Quod ēt uoluit Sal.in d.l.3.C.de nau.fœ.& Bar. Vero.in d.l.si fugitiui.& facit quod in simili dixit gl. in l.non solū,§.j.de exc.tut.ad idē bo.tex.in l.tp̄s.ff.de uac.mu. Et ꝓhibitus exportare frumētum p̄ uias indirectas, nō punit̄ eundo p̄ illas,si uiæ rectæ non sint tutæ,f'm Alb.de Ros. in j.par.stat. q.57.sequi
90 tur Bar.Vero.in l.3.col.8.ff.de uer. sig. ¶† Si ergo aliquis reperitur cum frumēto in confinib.territorij p̄ custodes deueti, p̄sumitur q̄ uelit exportare.f'm Bal.in d.l.si fugitiui,& Flor. in l.arboribus,§.idē tractatus, ff.de usuf.† Et idē præsumēdū est,si fuerit re
91 pertus

pertus cum frum.in littore maris,vel flum.vbi adſint naues para
te ad exportandum,ſm Bal.in l.non quia, C.quæ res uendi non
92 poſ.p illũ tex.¶†Sed pone ꝙ cũ reb.ꝓhibitis reperiat̃ aliqs in ca-
pãna,ſeu tugurio ibi moram fortè trahens,uel pp pluuiã,uel ad
dandũ pabulũ, ſeu præbendã equis, an credendũ ſit ei aſſerenti
ſeipſum pœnituiſſe,& uelle transferre ad domum res ipſas, ita ꝙ
euadat oẽm pœnã,iuxta ea,quæ ſ.concluſa ſunt? Bñ rñdetur, ꝙ
arbitrio iudicis puniri poterit,ſm Io.And.in add.Spe.tit.de con
93 ſti.§.j.ſequitur Io.Ber.in d.trac.de gab.q.54.vlt.par.¶†Scda con
iectura elici põt ex uerbis antea prolatis per exportantem, putà
ſi probetur,ꝙ prius dixerit uelle extrahere frumentũ:nã ſi poſt-
ea reperiatur in actu exportationis,non præſumitur mutata vo
luntas.l.eum actum.ff.de neg.geſt.imò præſumitur,ꝙ uelit pro-
94 poſitum exequi,quia nemo † præſumitur dixiſſe, qđ facere non
propoſuerit.l.Labeo.ff.de ſup.leg. Et ita decidit Bal.in d.l.ſi fugi
tiui.Flor.in d. §.idem tractatus.Ber.in 15.q.vlt.par.ver.& ſubdit.
Sal.in l.3. C.de nau.fœ. Vel ex uerbis prolatis per deprehenſum
95 in actu apprehenſionis, † putà ſi dixerit ſe deferre illud frumen-
tum ad domum,ſeu caſſinam alicuius uicini, & illæ neget, tunc
ratione mendacij conuincitur, ſm Sal.in d.l.3.& bene facit di-
96 ctum Bar.in l.fi.ff.de qõ. ¶†Tertia coniectura ſumitur ex quali-
tate perſonæ deferentis, putà ſi fuit alias conuictus de ſimili ex-
portatione,ar.l.non omnes.§.a Barbaris.ff.de re mili.facit regu-
la,ſemel malus.de reg.iur.lib.6. ad quam poſſem infinita reduce
re,ſed non expedit ea hic tranſportare, ne incidam in pœnã de-
97 uetus,qua alios puniendos affirmo. ¶Quarta couiectura†elici-
tur ex qualitate & quantitate rerum, quas reperitur exportare,
ar.l.quæro.§.fin.de ædil.edic. Quid.n.ſi pauper reperiatur in uia
cum 10.aut 20. equis oneratis frumento, & dicat ſe uelle ire ad
molendinum?certè hoc non eſt præſumendum, nec uerisĩle,cũ
98 pauper ruſticus non egeat tanta, nec tali farina.†Nam ſolẽt ru-
ſtici comedere panem ex hordeo,fabis,milica, millio, & ſimilib.
confectum,non ex puro frumento, ſm gl.in l.ſeruis urbanis,ff.
99 de leg.3.& Fel.in c.cum omnes,col.17.de conſt. ¶†Quinta colli
gitur coniectura ex modo & ordine deferendi. Quid.n.ſi aliquis
reperiatur cum ſocijs armatis exportare res prohibitas, & dicat
ire ad caſſinam uel molẽdinum?certè quia arma aſſumpſit, ego
præſumo ꝙ ea aſſumpſerit animo reſiſtẽdi ꝯ cuſtodes deueti ca-
100 ſu, quo uellet eum capere.†Nam deferens arma in dubio pręſu
101 mitur deferre animo male agendi.l.j. ff.ad leg.Iul.de ui.†Et ma-
ximè ꝯ ruſticos urget hæc præſumptio, quia ipſi omnino prohi-
bẽtur arma deferre,ut i §.ſi qs ruſticis,in ti. de pac. te. in vſi.feu.
102 ¶†Octauò iuxta præmiſſa quæro,quid ſi non reperiatur in via,
ſed reperiatur occultaſſe frumentum in aliquo loco extra ciui-
tatem,putà in ſuburbijs, uel in cãpis, an aliqua pœna teneatur?
Videretur fortè,ꝙ non,quia licèt occultauerit,non tñ repertus
fuit exportare.Sol.pœna ſtatuti non vr̃ poſſe puniri, ſed alia mi-
tiori arbitrio iudi.eum caſtigandũ cenſeo,ar.l.quis ſit fugitiuus,
§.idem ait,ſi interrogatus, ff.de ædil.edi. Et idem reſpondet Bar.
Vero.in d.l.ſi fugitiui,col.antepen. Paria enim ſunt uel ꝙ fuerit
repertus in actu exportationis, uel ꝙ repertus fuerit occultaſſe
103 cauſa exportandi.l.ſi ꝯcubina.§.res amotas.ff.rer.amo. ¶†Sub-
dit tamen idem Bar.Vero.eum puniri non poſſe,ſi ſolum reper-
tus fuerit aptare ſalmas & præparare equos,quia talia ſunt præ-
paramenta remota, nec faciunt rem deſinere eſſe integram.l.ſi
pecuniam,in prin.ff.de cond.ind.& dicit ita notare Bal. in d.l.ar
boribus,in apoſtil.¶Nonò quæro,quid ſi ſtatutum dicat, ꝙ in-
uentus portare frumentum, &c. puniatur, &c. Et probetur per
teſtes,ꝙ exportauit,an poſſit puniri pœna ſtatutaria?Videtur ꝙ
ſic,quia ratio ſtatuti, ne Reſpubl. careat annona, militat etiam
contra exportantes, qui non fuerunt capti & apprehenſi in via.
104 In contrarium facit,†quia inuentus non dr̃,niſi is qui fuit per-
ſonaliter apprehenſus.l.ſi Barſatoram,C.de fideiuſ. Et per illum
tex.iufert ibi Bar.ad ſtatutum puniens inuentum deferre arma,
vt ſolum comprehendat captum cum armis, & alle.ẽt tex.in l.j.
in prin.de acq.poſ.qui mihi probat oppoſitum, ut j. ſubijciam.
Et hanc deciſionem Bar.ſequuntur Imo.Pau.Alex.& d.Iaſ.in d.
l.j.& fuit deciſ.Cy.in l.licèt, C.de acq.poſ. Et per illam l.ſi Barſa-
toram,infert ibi Alb.de Roſ.ad ſtatutum puniens inuentum lu
dere ad taxillos,ut non procedat, niſi inuentus capiatur per of-
ficiales in ludo,& idem dixit Alb.in 2.par.ſtatu. Et per tex.in d.l.
ſi Barſatoram, deciditur & ſtatutum puniens mulieres artificũ,
inuentas portare perlas,& gemmas, non habet locum niſi con-
tra mulieres actualiter apprehenſas,ita Bal.in l.item lapilli ad fi.
ff.de rer.diui.ſequitur d.Iaſ.in d.l.j.col.16. ubi ſimiles deciſ.addu
cit.Et ultra eum facit,quod conſuluit Cœpo.conſ.23. Spectabi-
les domini prætores,col.j.vbi conſuluit, ꝙ ſtatutum puniens re
pertum committere fraudem in arte lanæ, non habet locum,ni
ſi contra repertum actualiter,non contra conuictum per teſtes,
per tex.in d.l.ſi Barſatoram. Et ſtatutum puniens inuentũ in do-
mo alterius de nocte.intelligit̃ de inuẽto apprehenſo,non cõui-
cto p teſtes,ſm Alex.conſ.24.Aĩaduerſis, col.9.li.2. Et ſi ſtatutũ
dat præmiũ inuenienti bannitũ,intelligit̃ de eo, q bannitũ cepe
rit ſm Guil. Alb.Ang.& Mod.in l.j.§.fi.ff.qđ quilq; iur.& ad idẽ
adducit̃ tex.in l.3.§.Neratius,ff.de acq.poſ.& ibi d.Alc. compro
bat ex pluribus. Ad idem facit tex.in l.ſi fullo, iũcta gl. ff.de condi.
ſine cau.& ibi Pau.de Ca.infert ad q.de qua per Bar.in d.l.ſi Bar
ſatoram.Et pro hac parte facit dictũ Ang. in §. reuerendiſſimis,
in Auth.de ſanc.epiſ.vbi concludit,ꝙ ſi inuentio non faciat de-
lictũ,ſed detegat,tunc verbũ, inuentus, debet intelligi de viſo &
conuicto ſecus ſi ex forma ſtat. ipſa inuentio crimẽ inducat, nã
tunc debet intelligi de apprehenſo, non de conuicto per teſtes:
putà ſm eum,ſi ſtatutũ puniat inuentum portare arma, tũc qa
ſtatutũ non punit portantẽ arma,ſed inuentũ portare, debet in
telligi de apprehenſo,qa inuentio hoc caſu crimen inducit. Sic
dicendũ vr̃ in caſu noſtro,qa exportare frumentum non eſt deli
ctũ,niſi per ſtatutũ inducatur,& ita uiſus eſt tenere Bar. Ver.in
d.l.ſi fugitiui,col.pen.C.de ſer.fug. ¶Quid tenendũ:mihi magis
placet ꝯria opi.propter rõnem ſtatuti, de qua ſ.& q̃ opin.etiam
tñt Ang.& Imo.in d.l.3.§.Neratius.& Lud.Ro. in d.l.j.in princ.
dicentes,ꝙ verbũ,inuenire,de ſui propria ſignificatione non re
quirit corporalem apprehenſionem,per tex.in l.j.C.de rap.virg.
ibi,ſi in rapina inueniatur,& apprehẽſus fuerit.& per tex.in c.j.
de dil.ibi,ſi iudex inuenerit rem ita ſe habere, quod intelligitur
per probationes. Et licèt d. Alex. ad iſta iura conetur rñdere in
d.§.Neratius,tñ rñſiones ſuæ non ſunt,iudicio meo, reales. Dũ
enim dicit,ꝙ verbũ,inuenire,in d.l.j.ſtat largè, ne ſequentia ver
ba reddantur ſuperflua,certè in hoc apertè redarguit Legiſlato
rẽ de ſuperfluitate,ꝙ non conuenit doctori.Si.n.verbũ,inuenia
tur,includebat de proprietate ſermonis apprehenſionẽ,neceſſe
eſt fateri, ꝙ Imperator ſuperfluò addiderit verba ſequentia, &
deprehenſus fuerit.Dũ ẽt rñdet ad c.j. de dil. ꝙ ibi verba dirige-
bant̃ ad iudicẽ,ideo ſm ſubiectã materiam debet intelligi de in-
uentione p ꝓbationes.Iſtud retorquet, qa licèt in caſu nr̃o ver-
ba referant̃ ad partẽ,tñ rõ ſubiectæ materię,ne ciuitas remaneat
deſtituta annona ſibi neceſſaria, ſuadet, ꝙ ẽt puniri debeat ex-
portãs non apprehẽſus,ſed ꝯuictus: aľr de facili poſſet fieri fraus
ſtatuto,qa volẽs extrahere,poterit eſſe ita fortis, & potens,ac ſo
cijs ſtipatus,ꝙ non erit poſſibile eum apprehendere. ¶Et ꝓ iſta
opi.ꝯ cõem allego caſum in c.ſi qſquam,in verb.inueniat̃ fabu-
lari,aut aliquo modo ꝯuerſari,de coha.cle.& mul. vbi verbũ,in-
ueniat̃,intelligitur.i.teſtib.conuincat̃. Non.n.reqritur,ꝙ cleri-
cus inuentus cũ muliere ſuſpecta ꝯuerſari,& fabulari actualr̃ ap
prehendat̃,ſed ſufficit ꝙ ꝯuincat̃ teſtib. ꝙ fuerit cõuerſatus, ſm
Doct.ibi,& hoc ẽt conſonat.Et ex illo tex.confundit̃ doct. Ang.
in d.§.reuerendiſſimis,qa conuerſari & fabulari cũ mulierib.nõ
eſt de gñe ꝓhibitorũ.Cõfundunt̃ ẽt quamplures deci. ex prædi-
ctis.Et ꝙ verbũ,inuenire,intelligat̃ ẽt ſolo viſu,probat̃ in d.l.j.ff.
de acq.poſ.vbi dr̃, lapilli inuẽti in littore maris nõ efficiuntur in
uentoris,niſi apprehẽdant̃.põdera, ꝙ lapilli dñr inuẽti, licèt nõ
fuerint apprehẽſi:quæ apprehẽſio requiritur ad effectũ, vt do-
miniũ transferat̃ in inuentorẽ:& quantum ad effectũ acqrendi
dñiũ,ẽt loqt̃ tex.in d.§.Neratius,cui ex hoc patet rñſio. Sit ergo
cõclo, ꝙ ſtatutũ puniẽs inuentũ exportare frumentũ intelligi-
tur punire,tã ꝯuictũ teſtib.q̃ perſonalr̃ apprehenſum. Nec obſ.
tex.in d.l.ſi Barſatorã,qa rñdet̃,vt per do.Iaſ.in d.l.j.col.16.ꝙ ibi
verba dirigunt̃ ad inuenientẽ, q promiſerat inuenire Barſatorã,
quẽ ꝯſtabat eſſe latronẽ,meritò talis ꝓmiſſio intelligit̃ de inuen
105 tione p apprehenſionẽ, aliàs fuiſſet fruſtratoria. ¶†Ampliatur
concľo,ẽt ſi ſtatutũ puniret deprehenſum exportare frum.nam
tũc ẽt ꝯuictũ teſtib. ꝯprehendit, ſm glo.*cõiter* approbatã in l.j.C.
vbi Sena.vel clar.& in l.j.C.de pe.bo.ſub. & ibi Bar. Qđ intelligit
verũ Pau.de Ca.ibi,ſi ſtatutũ dicat,ſi qs fuerit deprehẽſus expor
tare. Secus ſi dicat, ſi quis fuerit deprehenſus cũ frumento,uel
cũ armis:quia tũc requiritur realis apprehẽſio,& iſto modo po-
teſt ꝓcedere dictũ Ang.& Bart.Vero.in d.l.ſi fugitiui,q dicebãt,
quòd ſi ſtatutũ utat̃ verbo, deprehenſus, ꝙ ſolum intelligat̃ pu-
nire captũ & non cõuictũ teſtib. & dixit Bar. in d.l. ſi Barſatorã,
106 ꝙ ita cõſuetudo interpretatur. ¶†Sed hic ſubintrat dubitatio.
Pone,ꝙ vnus teſtis dicat vidiſſe Titiũ in via exportantẽ frumen
tũ,alter teſtis dicat eũ vidiſſe extra territorium cum frumemto,
an iſti duo teſtes coniungantur,& probent ad conuincendũ Ti
tium de exportatione frumenti? Bal.in l.obſeruare. C.quorum
ap.non reci.determinat, ꝙ iſti teſtes non ſint coniungẽdi ad fa-
ciendã perfectã ꝓbationẽ,ſeqtur Lud.Ro.conſi.91.Viſo thema-
te,col.fi.de quo dicẽdũ eſt,vt ꝑ Fel.in c.licèt ex quadam, col. pe.
107 de teſt.¶†Decimò quæro ſtante prædicto ſtatuto, an agriculto
res forenſes poterunt ſuã partẽ frumenti,q̃ recollegerũt in terri
torio,exportare ad domũ ſuã? Ego paucis agendo, rñdeo ꝙ ſic,
quia in eis ceſſat ratio ſtatuti. Nã rõ prohibitiua fuit cã cõſeruã-
dæ vbertatis,quæ vbertas magis cõſeruabitur,ſi ciuitas nõ impe
diat laboratores exportare ſuã portionem, quia ex hac exporta-
tione incitantur forenſes ad cultiuandum agrum ciuitatis, ex
qua cultura maior inſurgit vbertas.Et ita etiam reſpondet Cor.
108 conſ.241.In cauſa inquiſitionis,col.2.lib.3.¶†Sed pone,ꝙ labo
ratores vendiderint ſuã partẽ vni ciui, an ille ciuis poterit eã fru
menti partem exportare?Vr̃ ꝙ ſic,qa ex quo frumentũ ſemel ẽf-
fectũ fuerat exportabile, debet perpetuò durare exportabile.l.
cum

cum pr, §.quindecim. ff.de leg. 2. Hoc nō ob.ꝯrium determinat Cor.in d.consi.141.quia hmōi prohibitio non est in rē,sed in per sonā,& priuilegiū personale,cōcessum laboratoribus,eorū personā nō egreditur.l.qa personale.ff.sol.mat. & optimè facit tex.
109 in l.licitatio.§.fiscus,& qd ibi no.ff.de pub.¶†Vndecimò quæro, quid si ciuis extrahat cā vsus sui. Pone, ciuis ex cā necessaria uel uoluntaria(non multū curo)se absentat cum sua familia extra territorium, an sibi obstabit prohibitio, quominus pro usu suo possit exportare frum.Bart. & cōiter scrib.in l.cætera,§.sed & si quis,ff.de leg.j. per illum tex. determinant prohibitionem nō obstare.Et pro ista snia uř casus in l.vniuersi.C.de uecti.& commis.vbi possidens prædia extra territorium, pōt exportare absq; vectigali,soluēdo frum.necessariū ad seminandū sua prædia, qa vsus gratia exportat.bene facit tex.in l.si publicanus.§.de rebus,
110 ff.de pub.†Sed qualiter probabit exportans,ꝙ usus sui gratia exportat? Rñdeo per iurm propriū,cui in hoc standū uř,ſm glo.in cle.præsenti,de censi.quam ibi sequitur Car.in 4.q. Bal.in l.3.C. de nau.fœn.& in d.l.uniuersi, & in l. si quis non dicā rapere,in fi.in 4.opp.C.de epis.& cle.& ibi alle. bonū tex.in l.j. C.de litto. & iti.cust.lib.12.sequuntur Alex.& Mod. in d.§. sed & si quis.&
111 Io.Bert.in trac.de gab.q.2.1.par.8.par. princ.†Sed quid si a principio ciuis exportet frum.vsus sui cā, & postea mutato proposito illud uendiderit,an reincidat in pœnā statuti? Huic dubitatio ni rñd.vt in simili rñdet Bart. in l.cætera.§.sed si parauerit. ff.de leg.j.Pone,statutū est in ciuitate, ꝙ nullus emere possit frumentū in platea,nisi pro uictu suo, contingit ꝙ scholaris emit ꝓ usu suo,postea mutauit propositum,quia vult recedere, & uendere frum.sine metu pęnæ statutariæ.Rñdet Bart.post Guil.de Cu.ꝙ uendere poterit impunè, quia primū ꝓpositū fuit bonū & licitum.ad idē facit text.optimus in l.j.§. unde quærit Offilius.ff.de exercit.actio.& ibi Guil.& Bal.Iac. de Bel. & Albe.idem rñdent, arg.illius tex.& l.j.§.illud.ff. de aqua quot.& æsti. sequitur Albe. in j.par.stat.qō.86.& in 2.par.q.203.Alexan.in d.§. sed & si quis Mod.in d.§.se si parauerit.Io.Ber.in trac.de gab.q.1.2.par.8.par.
112 prin.† Facit,quia in delictis inspicimus initium. l. quod ait,§.fi. & ibi Bar.ff.de adul.Et ꝙ primū, propositum sit attendendum, uoluit gl.in l.2.in prin.ff.si cer.pe.& ibi Pau.de Ca. infert ad hāc
113 q.sequitur Alex.consi.7.Viso themate,in fi.lib.3.†Intellige tamē hanc decis.procedere,si cōstet de primo proposito, ꝙ extraxerit causa vsus sui, aliàs præsumitur ab initio habuisse propositum vendēdi, ꝓut factū reperitur, ſm Bart.in d. §.sed si parauerit, per tex.in l.sed & Iulianus §.proinde.& §.sed si ab initio,ff.ad Mace. & idē uoluit Bal.in l.j.§.ne autem.ff.de exercit.act. ¶ Duodecimò
114 † quæro,an exportans frumentū ex alieno territorio illuc aduectū incidat in pęnā dicti statuti: Bř distinguendo puto, aut illud frum.fuerat causa transitus aduectū in territoriū,& tunc nō habet locū statutū,l.si quis post hanc,ubi Bal.Sal.& alij,ita firmāt. C.de ædifi.priua.& idem ꝑ illū text.rñdent Bal.Ang.Pa.Alex.& Mod.in l.cætera. §.sed si quis ad opus.ff.de le.j.Ale.consi.86. Visa inquisitione,lib.4.Pet.& Imo.in c.j.de cle. non resid. Io.Bert.in trac.de gab.q.8. 5.partis.Et dicit Alb.de Ros.in d.l.per hāc,ꝙ sæpe obtinuit, ꝙ mercatores possent exportare merces suas non ob.ꝓhibitione statuti.aut frum.fuerat aduectū in territoriū, ut ibi perpetuò esset, & tunc exportans incidit in pœnā statuti,ar. l.ex facto.ff.de hær.inst.ubi hæc distinctio bñ ꝓbatur.¶ Præmissa intelligo ꝓcedere,ubi statutū punit extrahentē frumentū de territorio, secus si puniret portantē frumētum ꝑ territoriū. Nā tunc ēt portans ex cā transitus incideret in pęnā,ſm Iac.de Are. & Alb.in d.l.si quis post hāc,Ang.Ale.& Mod. in d.§.sed si quis ad opus.Sed Imo.ibi tenet mercatorē,qui cā trāsitus portat,puniri non posse,quia non interest Reip.ipsorū statuentium, vnde non uř statutū de tali frumēto intelligēdū, d.l. si quis post hāc,
115 & sequitur Pau.de Cast. in d.§. sed si quis ad opus †vbi decidit,ꝙ statutum prohibens pannos forenses intromitti in ciuitatē sub certa pęna, debet intelligi de pannis, qui intromittuntur,ut ibi sint,non si cā transitus fuerint inuecti, argu.l.Cæsar. ff. de pub.
116 † Et istud credo uerius,quia si aliter diceremus, non esset liberum iter mercatoribus,prout esse debet, §.fin.de pa.te.in usibus
117 feu.†Imò denegari non pōt trāsitus exercitui,siue militib.uolētib.trāsire absq; dñi & incolarū dāno, ſm Ang. in l.uenditor,§.
118 si constat,ff.cōi præd.†Et,ꝓ hac snia facit,qd decidit Alb. Gand. de reb.non portā.ꝯ deuentū.uer.sed statutū Cremonę,ꝙ nullus forensis ducat uinū cū plaustro Cremonā sub poena uini,quæritur si forensibus duxerit uinū cū plaustro incidat in pœnā? Respondet,ꝙ non,quia nec forēsis, neç plaustrū sunt de iurisdictione Cremonensi,arg.l.fi.ff.de of.procur.Cæsar.dicēt Cremonēses
119 possint remittere uinū & plaustrū ſm eū. ¶†Decimotertiò quæro,an tale statutū liget forenses? Super hac qō.possent multa dici,quæ traduntur in l.cunctos populos,C.de sum. Tri.& fi.cath. Sed decisiuè rñdendo, *cōis* est nostrorū patrū snia,ꝙ statutū quatenus prohibet extrahi frum.& similia,ligat forenses,cum ciues possint,q̄ uolunt, reb. suis legem imponere,l.j. C.de contrahen. empt.l.j.& per totū, C.quæ res expo.proh. & l.cotem ferro,ff.de pub.bñ facit tex.in c.a nobis,de sen.exc.& in c.j.de ꝯst. li.6.& ita

cōcludit Alb.Gand.in trac.male. sub d.rubr.de reb. non portā.ꝯ deuentū.Mod.in d.l.cunctos populos.Alex.in cons.86. col.pen.
120 lib.4.¶†Ignorantia tñ statuti excusat forensem a pœna d.c.j.&
121 l.fi.ff.de decr.ab ord.fac.† Et in dubio forensis præsumitur habere ignorantiā huius statuti,attento ꝙ ipsa exportatio non est de gñe ꝓhibitorū,ut no.in d.c.j. Nisi talis forēsis fecisset longā morā in loco statuentiū,ſm d.Ale.in d.consi.86. Vel diu conuersatus fuisset in ipso loco,l.iubemus,C.de libe.cau. Vel nisi in locis circūuicinis esset cōiter similis prohibitio,ſm Ioan.Andr.in d.c. j.in Nouella.& Doc.in l.fi.§.& licèt,ff.de pub.& Ale. in præalle:
122 consi.¶†Decimoquartò quæro,an liget personas ecclesiasticas, exportantes,uel exportari facientes eorū annonam: Bř si vinum vel frum.sit recollectū ex ꝑdijs ecclæ, clarū est ꝙ statuta laicorū nō ligāt personas ecclasticas,nec bona ecclarū, c.eccla S.Marię, de ꝯsti. Si uerò fru. & similia exportari ꝓhibita sint patrimonialia ipsorū cler.dubitari posset.Bal.consi.198.Statutū ciuitatis Trigeste,lib.2.tenet statutū non ligare ēt bona patrimonialia ipsorū,ꝑ tex.in l.sacrosāncta Thessaloniensis eccla, C.de sacros.eccl.
123 quæ parū facit.¶Bř,resolutio† stat in hoc, an clerici in bonis patrimonialib.gaudeāt priui.ecclastico, de quo dicendū est,vt per Pan.in d.c.eccla S.Mariæ, col.3.ubi latè And. Sic. & ꝑ Pan.in d. c.fi.de vi.& ho.cle.& in c.ex literis,de pig.¶Decimoquintò quæ
124 ro,†an istud statutū liget colonos ecclarū? Vř ꝙ nō,qa non ligat earū colonos,qa coloni gaudent priui.ecclæ,c.nō minus,de immu.eccl.l.2.C.de epis.& cler. c.ecclesiarū seruos, 12.q.2. Hinc dicebat Bart.in l.priuatæ.C.de exc.mu.lib.10. per illū tex.ꝙ emphy.ecclæ non tenetur ad aliq̄ collectā, q̄ imponitur ꝓ bonis, q̄ tenet in emph.ab eccla.Et,ꝑ hac opi.facit,qa si non liceret colonis ecclarū libere exportare fructus ꝑceptos sup bonis ecclę,per indirectū læderet eccla,q̄ nō inueniret colonos ita faciliter,nec
125 qui tāto ꝑtio ꝯducerent ꝑdia ecclastica.†Statuta aūt,q̄ ꝑ indirectū lædūt ius ecclæ,nō ualēt,quatenus ecclæ ꝑiudicāt,c.fi.de im
126 mu.ecc.li.6.†Et ideo nō ualet statutū,ꝙ coloni teneant ꝓ eccla soluere collectas,qa ꝑ indirectū præiudicat ecclæ,ſm Bald.in l.1. C.de epis.& cle.Ang.in Auth.de nō alie.§.qa uerò.¶Sed istis nō
127 nō ob.,put nō ob.credo ꝯriū esse uerius.†Quia coloni ecclę quo ad fructus a solo separatos,q̄ sunt in dñio ipsorū,nō gaudēt pui. ecclæ,nec eius immunitate,ſm gl.Imo. Car. & alios in cle.pñti, de cens.Gem.& Phil.Fran.in c.q̄q̄,e.tit.in 6.Dy. Bar.Imo.& *cōiter* Legistas in l.licitatio.§.fi.ff.de pub.Sal.in l.uniuersi.C.de uec.& cōm.Prac.Pap.in forma.libelli,quo agit ad solonē pedagij.Bart. in l.j.C.de nau.lib.11.Io.Bert.in trac.de gab. in 7.q.7.partis.Guid. Papæ decis,208.Fed.de Sen.consi.3.Quæstio talis est. Bal.consil. 496.Punctus qōnis,lib.3.Car.consi.12. Et pñt plés rōnes assignari.sed illa fundamentalis est,qa onus gabellæ,& ꝓhibitio exportationis,respicit fructus,q̄ sunt in dñio coloni. l.j. & ibi no.Bart.
128 C.de ann.& trib.& ideo colonus ligāt statuto. † Sicut dicimus, ꝙ onus decimæ respicit fructus,& ideo colonus ecclæ exēptę tenetur ad decimas,licèt ipsa eccla non teneatur,ſm Inno.in c.cū non sit,de dec.¶Non ob.ꝯria. Et primò nō ob. tex.in d.c.nō minus,& c.ecclesiarū seruos, cū si. quia loquunť in colonis adscriptitijs & seruis perpetuis ipsius ecclæ,nos uerò loquimur in colonis liberis,inter quos est longa distantia,ſm Fed.in d.cons.3.& Gem.in d.c.q̄q̄,ad fi.¶Non ob.decis. Bart.tū qa non est Bart.ſm Ang.tū qa loquitur in onerib.q̄ imponunt emphy.ecclesię pro prædijs emphy.quorū directū dñium est ecclesiæ, nos loquimur in exportatione fructuū,q̄ sunt ipsius coloni.Et ꝯ decis.Ang.cōsuluit Barb.cons.14.lib.j.refert Cur.cons.73.col.fi.¶ Ad rōnem uerò s.alleg.ꝙ grauaretur ecclesia per indirectū, rñdet Bal.in d. consi.496.ꝙ ista rō ꝓcederet, si ecclesia per indirectū dānū pateretur, secus si ꝑ indirectē lucrū auferatur, ut in casu isto in quo portio coloni ꝓhibetur exportari,arg.l.si uenditor, §.fi.ff.de ser. expor.Et qa non tenet ciuitas ꝓ cōmodis ecclesiæ in reb.suis dif
129 ficultates inuenire.l.2.C.de ser.& aqua.Et ex hoc† infertur, ꝙ istud statutum ligat ēt eos,q̄ emerūt frumen. ab ecclesia, qd fir-
130 mat Bal.consi.30.Statuto ciui.Astēsis.lib.j.¶†Decimosextò quæro,qd si statutum ꝓhibeat exportari frum.sub poena cōfiscationis ipsius frumenti,an ēt saccus,in quo frum.exportabať,in confiscatione ꝯprehendať? Vř ꝙ sic,arg.l.q̄ saccū,ff.de fur.Et qa saccus est qd accessorium ad ipsum frumentum,ergo debet seq suū principale,l.eos.C.de vsu.cum vulga. Contrarium decidunt Bal. & Sal.in l.3.C.de nau.foe.quia in pœnis facienda strictissima in-
131 terpretatio,l.interpretatione.ff.de poe.inferentes† ex hoc,ꝙ cōfiscata naui.non intelligitur confiscata scapha,nec cōfiscata salma,censetur confiscatus asinus,nec eꝯ. Et gñaliter quæ res sine corruptione subiecti pñt separari a re cōfiscata, non cōprehenduntur in ipsa confiscatione,sequitur Io.Bert. in trac. de gab.q. 12.& seq.ult.par.bene facit tex.in l.nam ꝙ liqdè,in prin.ff.de pe. leg.vbi in legato penoris,qd est fauorabile,non ueniunt vasa,ergo.in confiscatione odiosa, confiscato frumento,non censebun
132 tur confiscata uasa . ¶†Decimoseptimò quæro , qd si statutum prohibeat exportationem sub pęna cōfiscationis plaustrorū, & animaliū,cum quib.exportantur,an ēt boues,aīalia, & plaustra commodata exportati cōprehendanť in cōfiscatione? Istā quest.

mouet

mouet Alb.Gand.in d.ſuo trac.& rñdet referre, an dñs commo-
dauerit ſcienter ad illū uſum,aut ignoranter.Primo caſu ueniūt
in cōfiſcatione, ſecundo caſu nō,quia ignorans nō deliquit,l.ex
maleficio,§.ſi quis.ff.de act.& obli. & allegat ad hoc tex. in arg.
in §.ſi quis in ſua,in Auth.de eccle.titu.& tex.in l.cotem ferro,§.
dominus.ff.de pub.& ibi Bar.ita expreſsè diſtinguit,licèt de Al-
133 be.mentionē non faciat.¶†Et ibi ſubdit,ꝙ ſi ſtatutū, uel cōſue
tudo dictaret,ꝙ aīalia cuiuſuis cōfiſcentur, tūc dñs,qui ignoran
ter cōmodauit ſua aīalia,habebit regreſſum ꝯ exportantem,arg.
134 l.fi.in fi.& ibi no.ff.de pig.act.& l.2. C.de nox.†Sed ſi ille non ſit
ſoluendo,fortè danda erit dño ignoranti reſtitutio in integ.ad-
uerſus ſtatutū ex cła gñali,ſi qua mihi, ſm Lud.Ro.Imo. & Ale.
in d.§.dñs,qui mouentur authoritate Inn.in ſimili rub. extra de
conſue.Et iſtā diſt. Bar.ſimplr ſequitur Io.Bert.in trac.de gab.in
135 9.q.vlt.par.& Io.de Pla.in l.j.C.de deſer.mil.li.12.†Sed qd ſi non
appareat de ſcientia, uel ignorantia? Rñdeo in dubio ignoran-
tiā præſumi.reg. præſumitur, de reg.iur. Vel ſtabitur iuro ipſius
dñi.l.prætor.§.ſed ſi inſcio. ff.de eden.l.pñti. §.ſic ubi,C.de his,q
ad eccl.confu.l.fi.§.licētia,C.de iu.delib.& ita uolunt Alb. Gād.
136 & Io.de Pla.in locis ſ.alle. ¶Decimooctauò†quæro,ſtante præ-
dicto ſtatuto, duo ſucceſſiuè cum eiſdē aīalib. & ſuper eo.plau-
ſtro exportarunt fru. an uterq; perdere debeat plauſtrū cū aīa-
libus,ita ꝙ bis debeatur fiſco.Et ſic quærit, an vnus teneatur ad
æſtimationē,& alter ad præſtationē plauſtri & aīalium? Iſtā qō.
format Bar.in l.Mæuius.§.duob.ff.de leg.2.& rñdet. Aut primus
ſoluit æſtimationē,& tunc ſecundus tenetur ad plauſtrum cum
aīalib.Aut primus præſtat fiſco plauſtrum & aīalia,& tunc alter
137 liberatur ꝑ rłam de duab.cauſis lucratiuis.†Nā ea, quæ ex cauſa
pœnæ acquiruntur,tit.lucr. haberi dñr. l.mulctarum. C.de mo.
mulct.l.ex ratione.& l. placet.ff.de iu.fiſ.& l.j. C.de priui.fiſc.Sed
aduerte,qa ſi aīal erat alterius,tunc ēt ꝙ primus præſtiterit æſti-
mationē, non vr ꝙ ſecundus teneatur pſtare plauſtrū, & boues
alterius:quia vt ſ.dixi,tale ſtatutū debet intelligi,ſi plauſtrum &
boues ſint deferentis.Et ideo iſta deciſ. Bart. ur intelligenda ſm
ea,quæ ſ.dixi.Sed qd ſi una, & eadē pſona cū plauſtro & aīalib.
138 ſæpius exportauerit,utrū†toties incidat in pœnā, quoties ꝯue-
nit? Bart.in d.§. duob. rñdet ꝙ nō tenet,niſi ſemel,qa ubi pœna
cōſiſtit in certa ſpecie,nō habet locum multiplicatio, l. Lucius.
§.impuberem,ff.de leg.2.& quia obſt.regula de duab.cauſis lu-
cratiuis.¶Plura alia dubia circa iſtud ſtatutum conſiderari poſ-
ſunt,pleraq; ēt pro ubertate conſeruāda addenda hic eſſent, ſed
ea omnia prudentiſſimo præfectorū annonæ iudicio relinque-
re conſultò ſtatui,ne tractatulus hic noſter uideatur uelle de re-
gimine ciuitatis titulum ſibi arroganter uendicare. Quædā tñ,
publicæ annonæ erogationē cōcernūt, & quæ hic exarare ſ.pol
licitus fui, breuibus explicabo.¶Videamus igitur a quib.quali
139 ter,& quib.erogatio ſit facienda?†Ab officialib.ad id ſpecialiter
deputatis,qui actuarij pñt nominari,eroganda eſt publica anno
na,ſm Io.de Pla.in l.ne diutius.C.de nu.& act.li.12. per illū tex.
Eligendi autem ſunt erogatores eo modo & ordine, quo anno-
140 næ ſuſceptores, ſeu cuſtodes eligendos eſſe ſ.deſcripſimus.†Qui
actuarij in prin.officij idē præſtabunt iurm, ꝙ ſuſceptores pſtare
debere docuimus.Et vlterius iurabūt ſe ꝓpria manu,& non per
alium quicꝗ erogaturos.l.per hāc.C.de erog.mil.an.¶Et aduer-
141 tēdū † maximè eſt ne ad iſtud erogationis officiū aliqs eligatur,
qui ſit in dignitate ꝯſtitutus, ne rōne dignitatis fiat audacior ad
142 fraudandū publicā utilitatē,l.nemini,C.de nu.& actu.†Prudē-
ter aūt erogatores officiū ſuū exercebūt,ſi nihil de nouis fructi-
bus tangāt priuſquā ueterē erogauerint annonā,l.j. C.de cōdi.
in publ.hor.¶Quod de frumento & ſimilib. eſt intelligendum,
143 non aūt de uino,†qa uini ueteris erogatio poſt cal. Nouemb.di
ſpendium affert.l.iubemus.C.de erog.mili.an.quam legem dixit
ſing.Lud.Rom.ſing.376.incip.Scires tu mihi ꝓbare.& ibi refert
Bal.fuiſſe a Duce Mediol.interrogatum, quo tpe incipiendū ſit
potare uinum nouum,& quia Bal. bene ſtudebat,ſciuit ibi alle-
gare dictam legē.Et dñt ibi Bar.& Io.de Plat. ꝙ tutor,qui calen.
Nouemb.dat familiæ uinum uetus,cum poſſit dare nouum,te-
netur actione tutelæ emendare damnum pupillo. Quod eſt ad-
mittendum,niſi qualitas familiæ ipſius pupilli exigeret uinū ue
tus,ſm do.Lanc.Dec.in l.cum quid,ff.ſi cer.pet.dicens ſe ita Se-
nis obtinuiſſe,ar.l.ſeruis urbanis,cum gl.ff.de leg.3.& in l.idēq;.
§.Labeo.ff.mād.bene faciunt, quæ ſcribit Pan.in c.cum omnes,
144 col.3.de conſt.¶Item†animaduertenda eſt fructuum qualitas:
nam ſi tales ſint, qui diu conſeruari non poſſint, ij ante omnia,
quàm primum,uel diſtrahendi ſunt,uel erogandi.l.is autē.§.qui
145 legatorum ſeruādorum,& ibi gl.ff.ut in poſ.lega.Et ſi † frumen
tum uetus,uel nouum ſit adeo corruptum, ꝙ de per ſe uēdi uel
erogari ſine querela licitè non poſſit,tunc licebit actuarijs illud
corruptum cum frumento bono miſcere.ita.n.fiet, ꝙ velata cor
ruptio Rempub.a damno conſeruabit.d.l.j.C.de condi. in publ.
hor. Sic ēt opportunum eſt miſcere malum uenenum cum bo-
no,quia hoc modo fit optimum antidotum.l.quod ſæpe.§.vene
ni. ff.de contrahen.emp.& l.qui uenenum. ff.de uer.ſig.Et ſi di-
catur,talem mixturā in ſe pactū habere per ea, quæ dixi ſ.in fi.,
remedij. Rñdetur ſm Io.de Plat.in d.l.j.ꝙ illa ꝓcedunt,quando
corrupta cū incorruptis taliter incorporantur,ꝙ ſciri uel diſcer
ni nō pōt mixtura ſeu fraus,tunc quia ꝯhens decipitur, pactum
eſt,ſecus qñ mixtura patet,& cognoſci pōt.Nō.n.tunc pōt ꝯhēs
allegare dolū uel fraudē.l.j.§.intelligatur. & l.quæritur. §.fin.ff.
146 de ædil.edic.†Et ideo dicebat Ang.in d.l.j.licere aromatario mi-
ſcere ceram corruptam cū cera noua, ut uelamento nouæ uen-
dat corruptā.Quod intelligo ſanè procedere, niſi nouā deſuper
corruptam ponat taliter, ꝙ emptoribus nō pateat mixtura cor-
147 ruptæ per prędicta.¶Item†vtilius & ſalubrius eſt in pane cocto
potius,ꝗ in frumento erogationē facere,ne ſi detur frumentum
pauperibus,illud diſpergant,& in alios uſus conuertant.l.j.C.de
148 frum.vrb.Conſt.lib.11.†Et ex hoc infero, ꝙ Capitulum obliga-
tum ad dandum tot panes, & tot uini amphoras ſingulo die in-
tereſſentibus diuinis, non poterit dare frumentum, uel pecu-
nias,ſecundum Io.de Plat.in d.l.j. Quod malè obſeruant Cano-
nici Auenionen.Nam ſi panes & uinum dietim acciperent,quę
vſui ſupereſſent,pauperibus piè erogarent:ſed quia frumentum
recipiunt ex pretio,quandoque theſaurizant, & ex auro aurum
149 quærunt.† Quod non cōuenit, maximè uiris eccleſiaſticis, qui
aliena rapere conuincuntur,ſi quicquam vltra neceſſaria ſibi re
150 tineant,c.ſicut hi,47.diſt.& in ſumma,diſt.43.Omne.n. † quod
malè poſſidetur,alienum eſt:malè autem poſſidet, qui malè uti
tur.c.quid dicam,24.q.4.Malè autem utuntur eccleſiaſtici red-
ditibus eccleſiæ, ſi detractis alimentis cætera pauperibus nō ero
gauerint,uel in fabricam eccleſiæ non cōuerterint, c.de redditi
151 bus,12.q.2.& §.fin.12.q.j.† Et ex iſtis iuſtificatur celeberrimum
dictum Archi.in c.j.44.diſtinc.ubi notabiliter determinat,cleri-
cos abutētes redditibus eccleſiaſticis obligatos eſſe ad reſtitutio
nē,ac ſi fures eſſent & latrones.De quo ꝑ Fel.in c.poſtulaſti,col.
8.de reſcrip.vltra quem addere poteris text.in c. ꝙ ſicut, in fi.de
elec.& quæ ſcribit Soc.conſi.32.col.2.lib.j.Eſt autem publica an
nona per actuarios illis erogāda, quibus erogari debere manda-
runt Decuriones, ſeu annonæ præfecti. l. his ſcholaribus, C. de
erog.mili.ann.Si ciuitas uelit annonā, uel potius panē coctum,
ut ſ.dictū fuit tēpore peſtis inter pauperes diſtribuere, hunc or-
dinem adhibere poterit.primò erit inquirēdum quot, & quales
ſint pauperes in ciuitate,& ſi facultates ſuppetant, piū erit om-
152 bus ſubuenire.¶†Eſt enim omnis donationis immēſitas in pau
peres menſura,§.finimus,in Authen.de nō alie. Quorū paupe-
rum nomina,& ſingulorum habitationes in uno lib.debent de-
ſcribi,& cuilibet aſſignādi ſunt unus,uel duo panes, ſingulo die
ſecundū uires redditūum ipſius ciuitatis, argum.l.fi. C.de frum.
Alex.Qui panes debent per hominem ad id electū deferri ad ha-
bitationes ipſorū pauperū, ne pro eleemoſina contagioſi pau-
153 peres diſcurrāt urbem,& diſcurrendo alios inficiant. † Quod ſi
redditūum tenuitas obſtet, quominus omnibus ſubueniri poſ-
ſit,ſolùm deſcribantur pauperes originarij eiectis forēſibus.l. fi.
C.de ann. ciui. ſecundū intellectū Barto. *cōiter* approbatum.Sic
epiſcopus legatus,executor,& quilibet alius deputatus ad diſtri
buendum bona defuncti inter pauperes, tenetur prius ꝓuide
re pauperibus loci, ubi teſtator habebat domicilium,quàm alie
nigenis,l.nulli,& l.ſi quis ad declinādam,C.de epiſco.& cle.tra-
ditur per Barto.in l.quæ cōditio,§.cum ita, ff.de cōdi.& demon.
Et dicere ſolebat Cicero potiores nobis ſint ciues, quàm pere-
grini.Sic beneficia ciuibus magis, quàm forenſibus ſunt confe-
renda,c.bonæ,2.ibi,nec uellemus perficere alienū, de poſtu.præ
lat.l.in eccleſijs.C.de epiſc.& cler.& 71.& 72.diſtinc.per totum,
154 & c.fin.de cler.peregri.† Et ideo ſi alienigena impetret benefi-
ficium a Papa,non expreſſa ſua natione, uel patria, impetratio
utpotè ſubreptitia,nihil ualet,ſecundū glo. & Pan.in c.ſi propo
155 nente,de reſcrip.† Valet ergo ſtatutum,quo prius ciues, quàm
extranei uocantur ad honores & officia.l.ut gradatim,§.& ſi le-
ge.ff.de mune.& hono. Quod optimè ſeruant ſapientiſſimi Ve-
156 neti. † ¶Si uerò omnib. originarijs & incolis nequeat Reſpub.
ſuccurrere, tunc infirmis, & inualidis prius eſt ſubueniendum,
§.ſi quis autem unum,in Auth.de eccl. tit. & d.l.ſi quis ad decli-
157 nandā.† Et data paritate erogatio eſt facienda pauperibus ma-
gis dignis,ſecundū Io.And.in c.j.de teſta.in Nouel. arg.l.cū qui-
dam.ff.de leg.j.& ita ēt dixit Feder.de Sen.conſi.282. Factum ta
le eſt.Et magis digni ſunt, qui maioribus abundant uirtutibus,
l.j.C.de ann.ciui.nā licèt omnibus miſericordia debeatur, iuſto
amplius,can.non ſatis,86.diſt.Et pauperibus monialibus magis,
158 quàm uiris etiā religioſis eſt faciēda eleemoſina,†quia indigen-
tia in monialibus eſt magis periculoſa,c.j. de ſta.reg. li.6,Et quia
uiri conueniētius pñt operari,quàm fœminæ.l.quiſquis, uer.ad
filias.C.ad l.Iul.maieſt.ita determinat Bal. in l.cum mulier,C.de
159 dona.ante nup.†Vbi etiam ſubdit,ꝙ in dubio monaſterium mo
nialium præſumitur pauperius,ideo præferēdum eſt in eleemo-
ſinis faciendis. d.§. ſi quis autem unum. Et hoc etiā ante Bal.di-
160 xit Feder. in d.conſi.282. † Et potius pauperibus nobilibus ero-
ganda eſt publica annona,quàm ruſticis,ut dixi in quinto reme
dio.Et potius ſenioribus,quàm iuuenibus, c.cōſiderāda 86.diſt.
161 † Et ſi ordinatum non ſit,quibus in ſpecie ſit erogatio facienda,
culpan-

culpandus non ur̃ erogator, qui suos consanguineos pauperes
alijs anteponit, c. est probanda, ead. dist. Nam etiam prælati lici-
tè pn̄t redditibus ecclesiæ subuenire consanguineis indigentib.
162 c. omnia, cum gl. 31. dist. & c. j. de cohab. cler. & mul. † Et ēt pn̄t
sorores & affines inopes dotari de prouentib. ecclesiasticis, ſm
163 Pan. in c. peruenit, de arb. † Sic etiam testamentorum executo-
res licitè distribuunt bona testatoris in suo consanguineos, ſm
164 Pet. de Anc. conſ. 387. in themate. Quinimò† pōt executor sibi-
ipsi erogare, si pro ueritate sit pauper, ſm Pau. de Eleaza. in cle.
unica, de test. Cuius opin. sequitur Soc. consulendo conſ. 11. Cir
ca pn̄tem, lib. j. licèt plures sint, qui ɔ̄rium teneāt, maximè Pan.
in c. fi. de insti. Hæc est. n. naturalis & ordinata charitas. l. præses.
C. de serui. & aqua. & c. qui vult ordinatè, de pœn. dist. 3. Et quan-
tò fortius est naturale vinculum, tātò maior est obligatio, auth.
itaque. C. cōmu. de succes. Quæ oīa intelligo procedere. vbi con
sanguinei erogatoris sint in euidēti necessitate ɔstituti, ſm Bal.
in l. id qđ pauperib. C. de epis. & cle. & Anc. in d. conſ. 387. ¶ Item
165 intelligo† ꝓcedere, dummodo prælatus erogator, seu executor
cōsanguineis suis moderatè ꝓferat, non, si immoderatè, & cā eos
ditandi, bona in eos ꝓfundant, c. peruenit. j. q. 3. nā paupertas, &
natura sunt quæ cām erogationi ꝓstant, nō gratia, nec affectio,
d. c. cōsideranda. Nō. n. licet de bonis, quæ Dei sunt, cognatis qc-
quā dare, ꝙ si pauperes sint, eis vt pauperib. largiat̃, non sub pau
pertatis occasione, quæ sunt ecclesiæ defraudentur, c. quisqs. 12.
166 q. 2. † Sic prælatis concessum fuit conferre beneficia eorum co-
gnatis merentibus, dumtn̄ intuitu meritorum, non carnalitatis
affectu moueantur, c. graue, de pręb. traditur per Pan. in d. c. fin.
de inst. Sed hodie prælati sunt cęci circa nepotes, ſm glo. in d. c.
167 peruenit. † Et hodie caro & sanguis, non Spūs sanctus reuelat
Pontificibus, ut plurimos Card. de sua agnatione faciant, quasi
ambitā Papatus dignitatē uelint in familia conseruare, ſm Bal.
168 in l. tutor, § quæ tutorib. ff. de excu. tut. † Et ista notanda sunt ɔ̄
prælatos, qui ex pecunijs & redditib. ecclesiæ emunt ꝑdia in per
sonam consanguinei. Hos. n. lex anathematizauit. c. Apostolos,
169 & c. quicunque. 12. q. 2. † Et si alleget, personam consanguinei
fuisse suppositā in fraudem ecclesiæ, agi poterit corā iudice ec-
clesiastico, ēt ɔ̄ laicum possidentem, ſm Pan. in c. cum sit gn̄ale,
col. 3. de fo. comp. per tex. in c. inquirendū, de pec. cler. & idē te-
170 nuit Lap. alle. 77. Per† prædicta dicendū ur̃, ꝙ prelati nō possint
infeudare alicui suo consanguineo res ecclesiæ ēt solitas alijs in-
feudari, quod tenuit Bar. in auth. quibuscunq; modis, per illum
tex. C. de sacrosſ. eccl. sequitur Fulg. conſi. 220. Nobiles de Forcia-
te. Sed in hoc opinio cōtraria est fortè verior, q̄ tenuit Bal. in c. j.
col. 3. qui feu. dare poss. & in d. auth. quibuscunq; modis Fed. de
Senis consil. 52. Quidam prælatus. Et hanc dixit esse *cōem* sn̄iam
insignis Iureconsul. pr̄, & præceptor meus obseruandissimus, d.
Fran. Cur. in suo eleganti tractatu de feudis. q. 7. 2. par. declaran-
do, ut ibi p eū. Et vltra adducta per eū, hanc ēt opin. sequit̃ Pan.
cōſ. 41. Videndū est in effectu, lib. j. Barb. conſ. 44. col. 3. lib. 2. Et li
cèt ſm cōem Doc. sn̄iam possit infeudare cōsanguineos, nō tn̄
debet facere, qn̄ pōt ꝓbabiliter ꝓsumi, ꝙ hoc exēplo alij prælati
inducent̃ ad dandū bona ecclesiæ ēt suis cognatis minus meren
tibus, uel ubi aliud scandalū posset suboriri ſm S. Thomā quoli
beto quarto, quem refert & cōmendat Card. Alc. in c. decenter,
171 89. dist. † Et ideo Papa, qui agnatos & affines bonis ecclesiasti-
cis impinguescit, tot mortibus dignus est, quot ad subditos per-
172 niciosa exempla transmittit. c. magnæ, de uoto. † Nam etiā Papa
peccat, si pecuniā ecclesiæ det agnatis, ut palatia construant, ut
bella faciant, ut Italiā (proh dolor) subuertant, ſm Archid. post
Hug. in c. non liceat Papæ, 12. q. 2. Pan. in c. constitutus, col. 4. de
relig. domi. & in c. dudū, 2. col. pen. de ele. ¶ Vnū mirabilius dixit
173 idem Pan. in c. cum venissent, col. 4. de iud. ꝙ† Papa posset depo-
ni, si in dando terras ecclesiæ suæ suis attinentibus esset incorri-
gibilis, sequitur Fel. in c. ad audientiam, in princ. de præscript. &
in c. quæ ecclesiarum, col. 4. de constit. Non plura de his, quæ s̄.
nos. Christus (vt spero) tuebitur cām suam, & spiritum tandē in-
fundet successoribus, ut ipsi bene construant, & euertant a præ
174 decessoribus malè constructa. ¶ † Item intelligo præmissa data
paritate paupertatis, tunc cognatis est magis subueniendum, se
cus si alij sint in extrema necessitate, & cognati non, tūc extra-
neis prius succurrendum est, ſm glo. j. d. c. non satis. Et in summa
175 † modus erogationis optimus erit, si ad tria erogator aīaduer-
tat, uidelicet ad honestum, necessarium, & debitū, nam assigna-
re determinatā prælationis regulam in singulis, impossibile ui-
detur: quia singulares conditiones, quæ cōsiderandæ sunt, dinu-
merari facilè non pn̄t. Erogatorem ergo deceat rō, & prudētiæ
176 consiliū. Sed quid si ciuitas hēat annonā non distribuendā in-
ter pauperes, sed quā conseruabat, vt obuiaret futuræ inediæ, &
contingat tāta vbertas, ꝙ expediat fortè pp uetustatem eā uen-
dere, nec sit q emere, velit, quō Reip. indemnitati erit consulen-
dum? Respondeo, poterit Respub. ordinare ꝙ quilibet ciuis te-
neatur emere certū quid de dicta annona plus & minus, & ſm
ratam patrimonij. tex. ad hoc sing. ſm intellm̄ Bar. in l. j. C. ut ne-
mi. lic. in emp. spe. se excu. lib. 10. Quod dixit Bar. se practicasse in
ciuitate Perusij pro sale Reipub. uendendo. Quod sanè arbitror
intelligendū, vbi necessitas uendendi urget, ita clarè cantāt uer-
ba d. l. j. secus si cā lucri, & mercimonii, ciuitas uellet grauare ci-
177 ues, quia non posset. l. nec emere. C. de iu. delib. ¶ † Ex hoc colli
gitur, ꝙ Principes, qui cā lucri mercantur sal, & subditos com-
pellunt illud emere pro num. capitū, non iure agūt, & maximè,
quia angariant eos emere pluris q̄ valeat. Quod est peccatū mor
tale, ꝑ quod Papa & Metropolitanus possent interponere par
tes suas, & prohibere, ne de cætero maiori precio uendatur, q̄ sit
iustus ualor. c. j. de emp. & uend. Et ꝙ Princeps semota necessita
te, non possit subditos cogere, ut emāt, uel locent res ipsius, nec
pluris quàm cōiter uenderentur, uel locarentur, diuus Adr. re-
scripsit in hæc uerba: ualde inhumanus mos est iste, quo retinen
tur conductores uectigaliū publicorū & agrorum, si tantidē lo-
cari non possint. l. 3. §. diuus Adrianus. ff. de iu. fis. & fuit de men
te And. de Iser. & Alua. in c. j. quæ sint reg. dū dn̄t, ꝙ hodie Prin-
cipes vsurparunt ius uendendi sal eorum subditis certo modo.
Sed (heu) miseræ Insubriæ tecum deterius agunt exactores, q de-
bitores salis seuerissimis extorsionibus acerbisq; concussionib.
excoriant, ut ego referendario Papiensi, assistens re ipsa aliquan
178 do cognoui. † Et licèt ɔ̄ tales exactores iura insurgāt. l. 2. & l. ne-
mo carcerem, C. de exa. tri. & l. ɔ̄ nostra. C. de exec. & exac. tn̄ prę
fecti officio salis, quia participes prædæ sunt, uel talia scire dissi-
mulant, vel si sibi denuncietur, falsa esse cōclamant, & querelan
tes inuoluunt litibus, & processib. Quo fit, vt nullus audeat que
179 relare. ¶ † Vltimo loco erogatores debent uillicationis suæ ra-
tionem reddere soli, & absq; ullo numeratio, seu calculatore, ne
astutia sua doceāt actuarios calculādo facere Treb. i. detrahere
180 Treb. l. nemo diutius. C. de mun. & actua. lib. 12. † Et si erogaue-
rint pauperib. tenentur intra 30. dies, de erogatione fidem face-
181 re per publicū instr̄m, l. actuarij. C. de ero. mil. ann. † & breues. i.
quietātias singulorū demonstrare, l excellentia. C. eo. tit. Et qua
liter, & qn̄ ɔ̄ erogatores agēdū sit, docet Sal. in l. nulli. C. de epis.
182 & cle. ¶ † Septima cā, quæ ex participatione, & cōuersatione cū
morbosis ɔ̄hitur. l. ædiles, §. Pedius. ff. de ædil. edic. facilè submo-
183 uebitur, † si contagiosi, & suspecti, ac eorum bona ab ingressu lo
ci arceantur. Constat. n. eis ingressum posse denegari, ne grex to
tus in agris unius scabie cadat, & prurigine porci. ¶ Circa istud
remedium tria principaliter sum facturus. Primò disputabo ad
quos spectat elect. custodum. Scdō, quia ad onus custodiæ gra-
uari possint. Tertiò uidebimus quale esse debeat officiū eorum,
qui ad custodiā portarū sunt deputati. Et circa quālibet qō. prin
cip. annectā accessorias quæstiunculas, quæ mihi in mentem ue
184 nient. ¶ † Quæro igitur primò, an elec. custodū spectet ad ordi-
nem Decurionū, an ad dn̄m loci? Vr̃ ad dn̄m spectare. Inquit. n.
Cæsar, salutem ciuitatis nulli magis arbitror conuenire, q̄ mihi.
l. nam salutem. ff. de offi. præfe. uig. Tenetur. n. dn̄s custodire ter-
ritoriū, & suos subditos tueri ab omni malo, alias ad damna iu-
stè conuenitur, ſm Bar. in l. ne quid. ff. de incen. rui. naufr. qa hac
rōne dn̄atur, ac iurisd. & pedagiorum emolumenta consequtur,
ſm Arch. in c. si quis Romipetas, 24. q. 3. & dixi s̄. Conuenit ergo,
ut ad eum spectet custodū electio, ad quem spectat custodiendi
onus. ¶ In ɔ̄rium, ꝙ ad Decuriones pertineat, ur̃ casus in l. j. ff. de
185 decre. ab or. fac. † vbi dr̄, ꝙ ius eligendi medicos in ciuitate, non
prouinciæ præsidi, sed ordini cōcessum est, qa cōuenit, ut ipsi eli
gant, q se, liberosq; suos in manu medicorū cōstituunt. Ipsi er-
186 go eligant custodes. q uitā in manu custodū ponunt. † Et bn̄ fa
cit, qa ēt electio ꝓfessorum, obstetricū, & similiū spectat ad De-
187 curiones. l. j. §. j. ff. de var. & extraor. cog. ¶ Ad idem † facit, qa ele-
ctio saltuariorum. i. custodum agrorum. l. quæsitum, §. saltuariū,
ff. de fun. instru. & l. instrumenta, in fi. eo. tit. spectat ad uniuersi-
tatem, ſm Pet. Antibolum in trac. munerum. in ult. par. ubi hos
saltuarios appellat bannerios. sic eos Galli nominant, Itali uerò
188 camparios dn̄t. ¶ † Ad idem & quartò facit, quia custodia cla-
uium spectat ad sindicos vniuersitatis, ſm d. Guid. Papæ consi. j.
In actione negato. col. 3. per l. tutores. C. de ope. pub. quæ lex pa-
rum facit. Et ɔ̄rium quidā tenuerunt per tex. in l. officium. §. of-
ficium Tribunorum, ff. de re mil. ibi, claues portarum suscipere,
qđ in pręsentiarū non examino. Sed quātū ad quest. nostrā con-
suetudo obtinuit, ꝙ electio custodū spectet ad Decuriones. Et
fortè ista opi. ɔ̄suetudine approbata, est ēt in pūcto iuris verior.
Et ꝓ resolutione ɔ̄triorum distinguēdū puto: quidā sunt officia-
les habentes nudā administrationem bonorū ipsius Reipub. vel
nudam custodiā corporū, vt sunt sindici, medici, thesaurarij, pro
fessores, custodes annonæ, & similes, & horum oīum electio spe
ctat ad Decuriones ciuitatis, l. 2. & l. nominatim, C. de decur. lib.
189 10. l. item eorum. §. si Decuriones. ff. quod cuiusq; uni. no. † Qui-
dam sunt, q habent exercitiū iurisd. seu eorū, quæ sunt cōsecuti-
ua, uel præambula ad iurisd. exercendā, vt sunt magistratus, appa
ritores, & sines, & istorū elec. spectat ad dn̄m loci, l. 3. ff. de iurisd.
omn. iud. & ita procedunt ɔ̄ria. & ita dixit Io. de Plat. in rubr. C.
190 de admi. Reip. lib. 11. ¶ † Credere tn̄, custodes portarū electos ꝑ
Decuriones esse a dn̄o loci confirmādos, qa officium custodien
di portas habet in se pręeminentiā quandam, & in ɔ̄nam hēt in-

 clusam

clusam iurisdi. Quia qñq; deferunt iurm, volentib. tñ ingredi, an
191 a 40. dieb. fuerint in loco suspecto, † quæ delatio iuri iurisd. esse
vr, vt ex diffinitione iurisd. de qua in l. j. ff. de iurif. om. iud. mani-
feste colligitur, & ꝓbatur in l. admonẽdi, uer. solent aũt, ff. de iu-
reiur. Et quia arcere aliquẽ ab ingressu portarũ sapit præeminẽ-
tiam, vt j. subijciã. Et qa ẽt agitur de interesse dñi, ꝙ locus suus a
pestilentia præseruetur, d. l. nam & salutem. Et ꝙ custodes porta
rũ, sint a superiore in officio confirmandi, vr mihi in simili text.
192 in l. j. C. de Irena. li. 10. vbi deciditur, ꝙ Irenarchæ, † q̃ disciplinæ
publ. & corrigẽdis morib. præficiunt, l. fi. §. Irenarchæ. ff. de mu.
& ho. sunt ab ordine Decurionum eligendi, & iudicio præsidis
idonei dñt reputari, & sic præsidis iudicio sunt confirmãdi. Sed
193 subintrat † dubitatio. qd si dñs recuset electos confirmare, an do
nec de confirmatione disceptatur, electi possint eorũ officium
exercere? Vr ꝙ non per tex. in l. reus, §. cũ, ꝯ quem, ff. de mune. &
hon. & per tex. in arg. in c. auaritiæ, de elec. lib. 6. Pôt forte dici, ꝙ
ea quæ sunt nudæ custodiæ, poterunt exercere, sed non ea quæ
sunt iurisdictionis. Et sic deferre non poterunt iusiurandum, ar.
eorũ, quæ not. in c. uenerabilem, de ele. & in l. bene a Zenone. C.
de quadr. præscr. & in c. transmissam, de elec. Nisi opponeret no
torius defectus ꝯ personã custodis electi, nam tũc dicerem eum
non posse interim exercere etiam ea, quæ sunt nudæ custodiæ,
quia per suspectũ custodem posset ciuitas contaminari, arg. l. tu-
tor quoque. §. præterea. ff. de suspe. tut. nam etiam custodes con
firmati, si apparet de eorũ sufficientia, uel suspicione debent re-
194 moueri, c. j. de off. cust. ¶ † Sed quæ requirantur ad hoc, ut custo
des electi dicantur sufficientes & idonei? Respõdeo tria esse ne-
cessaria. s. ꝙ sint discreti, industrij, & fideles, cle. j. §. sane, & ibi no.
195 Car. & Imo. de hær. † Et tu etiam notabis illũ tex. ꝙ duo debent
esse custodes portarum, sicut ibi dicit Papa, quia nõ ita fraudan
196 di patet occasio duobus, sicut vni soli. † Debent etiam custodes
electi in manibus dñi confirmantis iurare, ꝙ oẽm diligentiã, &
omnem, q̃ poterũt, solicitudinem adhibebunt circa custodiam,
præstabuntq; iurm fidelitatis de exercendo legaliter, & fideliter
eorũ officiũ, d. cle. j. §. porro. Qui. n. custodit ciuitatẽ, non dormi
197 tabit, neq; dormitet, ſm Psalm. & c. oportet, 81. dist. ¶ † Sed qd si
Decuriones elegerint scienter inhabiles, an pro ea uice saltem
ius eligendi deuoluatur ad dñm loci? Vr ꝙ sic, per text. in c. cũ in
198 cunctis, §. clerici, & c. innotuit, de ele. † Et non solũ eligentes, sed
etiam patroni præsentãtes scienter indignũ, sunt ea uice priua-
ti potestate pñtandi, ſm glo. Pan. & cõiter scrib. in c. cum uos, de
off. ord. Et idem in postulantibus sciẽter indignũ, ſm gl. & Pan.
& alios in c. j. de postu. præla. Quod ius eligendi & præsentãdi ad
superiores deuoluitur gradatim, c. bonæ memoriæ, de ele. ¶ Cõ-
199 trarium forte dicendũ est in casu isto, † qa nulla lex est, q̃ talem
pœnam imponat, vnde nec nos impositã fuisse dicere possumus,
secundũ gl. in c. fi. de iurepa. ꝓ qua est tex. in l. at si quis, §. diuus,
ff. de relig. & sump. fune. & in §. optimũ. in Auth. de non eligen.
200 secundo nuben. ¶ † Et istud maxime uerũ esset, si aliqui ex ordi-
ne electioni non consensissent, quia tunc ad eos, non ad superio
res deuoluitur ius eligendi, iuxta tradita per Pan. post alios in d.
c. dudum. col. 3. & in c. cum Vintoniensis, in j. no. per illum text.
de elec. Et illi, qui non consenserunt, poterunt nouos idoneos
custodes eligere: & si placuerit secum ad electionem faciẽdam,
poterũt omnes admittere, d. c. cum Vintoniensis, & ibi Abb. in
2. not. ¶ Ad tollẽdum ergo omnem dubitationem, cũ dubitatur
ne ex electione generetur eligentib. aliquod præiudiciũ, caute-
la salubris est, ꝙ aliqui ꝯdicant, ex quorũ contradictione ius col
201 legij conseruabitur. ¶ † Sed pone, ꝙ cõitas negligat, uel nolit cu
stodes deputare, quid agendum tunc per dñm loci? Rñdeo, du-
202 plici utatur remedio. † Primo per pœnas & mulctas & captis pi
gnorib. poterit compellere sindicos, & consiliarios ad deputan-
dum custodes. c. peruenit, de immu. eccl. in ver. compellantur. &
& l. fi. in prin. & §. j. ff. de mun. & hon. Per quæ iura d. Guid. Papę
in deci. parlamenti, decis. 631. in ci. In quadam causa, in 5. dub. de
203 terminat, subditos † posse per dñm cogi facere guaytũ & echar-
204 guaytum. i. excubias. † Secundo poterit præcipere consiliarijs, vt
intra certum terminum habeant deputare custodes, cum com-
minatione, ꝙ elapso termino ipse deputabit, tunc elapso termi-
mino & constito de negligentia Decurionum, dominus poterit
ipse eligere, & deputare custodes, c. irrefragabili, de off. ord. facit
tex. in l. si eo tempore, ff. de remis. pigno. & in c. j. & per totum. de
205 sup. negl. præla. ¶ † Sed quid si semel sunt iam electi per Decu-
riones, & confirmati per dñm, an ipse dñs possit alios custodes
addere? Ego dicerem, ꝙ si dñs nõ confidat de custodibus primis,
posse alios deputare, quia sua ẽt interest locum non infici. ¶ Et
pro hoc adduco tex. singularem in l. si ita legatus. §. dñs proprie
206 tatis. ff. de vsu, & habi. † vbi conceditur domino proprietatis po
nere saltuarios ad custodiam predij inuito usufructuario. Et per
illum tex. determinat ibi Alb. de Ros. quod incolę habẽtes vium
nemoris alicuius nobilis, possunt apponere custodes, si dubitẽt
207 ne nobilis ligna incidi faciat. † Et dicit ibi Albe. de Ros. ꝙ domi
nus si dubitet de subditis, uel de inimicis, potest iuste uassallis
tenere milites in loco, qui ipsum custodiant, sequuntur Bald. &
Cardi. Alex. in c. j. §. quid ergo, de inuesti. de re alien. facta. Quod
uerum est, dummodo dominus sine dolo, & fraude, ac malo in-
genio tales custodes apponat, c. quoniam, de prohib. feud. alien.
per Lotha, & dummodo custodiam communitatis non eijciat.
208 l. pen. ff. vsufr. quemad. cauea. † Sed pone, ꝙ subditi uelint reuo-
care suam custodiam, ex eo ꝙ dominus alios custodes apposuit,
an eam reuocare possint inuito domino? Bar. in l. si ut certo. §. si
me, ff. commo. in simili casu concludit, ꝙ possunt, per text. cũ gl.
in d. l. pe. & idem tenet d. Card. Alex. in d. §. quid ergo, & clarius
Bal. in l. ex diui, C. loca. ubi distinguit, aut dominus prius posuit
custodes, q̃ subditi, & isto casu ur in se custodiam suscepisse. Aut
adhibuit custodes post, & tunc non censetur remisisse custodiã,
ergo bene sequitur ꝙ subditi isto casu suam custodiam non po-
209 terunt auocare. ¶ † Secundo quæro principaliter, an dominus,
aut subditi teneantur satisfacere custodibus? Vr ꝙ dominus te-
netur, quia obligatus est custodire territoriũ, ut s. dixi. Contra-
rium credo uerius, per tex. in l. fi. §. inter personalia, ff. de mun. &
hon. & quia iustum uidetur, ut custodes mercedem ab eis reci-
piant, pro quorum salute laborant, c. cum ſm, de præben. & hãc
210 opi. consuetudo approbauit. ¶ † Sed quæritur, an quilibet cogi
possit ad custodiam tpe pestis, aut saltem conferre ꝓ impensis,
quæ in custodiendo fiunt. Et sic quęro, an clerici, Doctores & si-
miles tpe pestis excusentur ab hoc munere personali custodien
di portas. Est. n. istud onus regulariter personale, d. l. fi. §. inter per
211 sonalia. Decisiue procedendo facio conclusionem, † ꝙ clerici,
Doctores, Decuriones, & similes, excusationem habent ab hoc
munere, quia est munus uilissimũ, ſm glos. in l. ne quis, C. de dig.
lib. 12. constat autem existentes in dignitate ab omni sordido, &
uili officio excusari. l. maximarũ. C. de excus. mu. lib. 10. & l. j. C. a
quib. mu. nemi. li. se excu. Et quia humilioribus officijs non con
uenit doctores, clericos, Decuriones, & similes occupari. l. humi
lioribus. C. de suscep. & arca. lib. 10. & ibi expresse Io. de Pla. di-
cit Decuriones ad custodiam portarum non teneri, quia est vile
officium. Sed nec etiam scholares puto teneri, qa studentes arti
bus liberalib. a muneribus personalibus excusantur. l. j. C. q̃ æta.
& ibi Bart. in specie exemplificat illũ text. in onere custodiendi.
Quod verum est usq; ad 25. an. Post uero scholares excusatione
non habẽt, ut Imper. ibi determinat, quasi ſm Bar. præsumatur,
212 † quod elapsis 25. an. non possit scholaris proficere, nã Impe. in
l. j. C. de stud. lib. vrb. Romæ, iubet adolescentiam liberalibus arti
213 bus instruendam, non senectutem, neq; iuuentutem. † Nouitia
enim mancipia simpliciora sunt, & ad oĩa ministeria aptiora &
dociliora: trita uero & ueterana difficile est reformare, ut inqt
Vlpian. in l. præcipiunt. ff. de ædil. edic. Nam qui in tenera ætate
non didicit, nunq̃ poterit esse perfectus, ſm glos. in l. unica, C. de
athle. lib. 10. Et sæpe a nostris rusticis Italicis prouerbialiter lo-
quentibus audiui hæc uerba, ann. 20. natus ignorans, 30. nihil ha
bens, 40. nihil potens, ignarus semper, pauper, & impotens erit.
214 ¶ † Medicos insuper, Grammaticos, & cæteros literarũ professo
res ab omnib. muneribus & publicis, ac ẽt ab onere suscipiendi
milites certũ est immunitatẽ habere. l. medicos. C. de profes. &
med. Et ſm Bar. post gl. lex illa quantum ad onera personalia est
generaliter intelligenda, licet quo ad patrimonialia restringat
leg. illam ad legentes tm, qd hic non discutio, qa pendet difficul
tas ab hoc, an priuilegium immunitatis cõcessum Doctoribus,
censeat̃ concessum rõne exercitij, & magisterij, an uero rõne di-
215 gnitatis. ¶ † Constat. n. doctoratum esse dignitatem, c. quanto, de
magist. & ibi Pan. & uoluit Bar. in l. fi. C. de Iud. & in prima cõst.
216 Cod. & in l. oẽs, C. de decur. lib. 10. † Constat ẽt priuilegiũ immu-
nitatis ab onere custodiendi portas fuisse cõcessum rõne digni-
tatis, d. l. humilioribus, & d. l. maximarum. bene ergo sequitur, ꝙ
Doc. ẽt actu non legẽtes ab hoc onere excusantur, & vr casus in
l. sancimus, C. de aduo. diuer. iu. & ibi no. Bal. Et si clerici in mu-
nes sunt, ne ab offi. diuino distrahant. l. prætor ait, ver. vel si q sa-
cerdotũ. ff. de vac. mu. Si ẽt scholares vacationẽ hñt, ne a studio
217 auertant, cur ẽt immunes non erũt aduocati? † Qui si, ut decet,
postulando legibus vtant, meliorem, durioreq; vitã agũt q̃ fra-
tres ꝓdicatores, & mẽdicantes, ſm Host. in proœ. suæ Sũmę, col.
4. & ſm Cassia. Quid dignius aduocationis officio, ꝙ peregrinũ
negotiũ ad suas trahit molestias, ut laboribus subueniat alienis?
218 † Sed, heu, misera tpis ꝯdõ, hodie ad subuersionem ueritatis, nõ
ad lucidationem iustitiæ exercetur, ideo exclamabo cum Ber. de
consideratione lib. j. Miror quemadm. aures diuinæ audire pñt
huiusmodi disputationes aduocatorũ, & pugnas verborum: cor
rige, Deus, prauũ morem, ꝓcide linguas uaniloquas, & labia do-
losa claude. hi sunt qui docuerũt linguas suas loq mendaciũ, di-
screti aduersus iustitiam, eruditi ꝓ falsitate, sapientes sunt, ut fa-
ciant malũ, eloquentes, ut impugnent uerũ, hi sunt, q̃ instruũt a
quib. fuerant instruendi, astruũt nõ ꝯperta, sed suas astruunt ca-
lũnias innocentiæ, destruũt ueritatis simplicitatem, & obstruũt
219 iudicij uias. ¶ † Sed dubitare qs posset, nũquid licẽtiatus tm ex-
cuset ab hoc onere? Vr ꝙ non, qa licentiatus nullam hẽt dignita
tem, & ideo priuilegia concessa doctoribus non competunt li-
centiatis, secundum Bald. in l. athletæ, per illum text. in uersicu.
coronati.

coronati.ff.de excu. tut. & in auth.habita.col.4.C.ne fil.pro pa-
tre.& ita vr̃ determinasse d.Pe.Antibolus,antiquissimus Docto.
prouin.Massilien.in suo trac.de munerib.Sed ego credo ab one
re custodiendi portas etiam licentiatos excusari, qa si dicamus,
220 † φ in fauorabilib.licentiatus habeatur p Doc.ut tenuit Bal.in
l.j.col.pe.ff.sol.mat.& Pet.de Anch.in proœ.Sexti,quorum sñiam
dixit *cõiter* approbari Alex.in l.mulier,§. non dubitandum,ff.ad
Treb.& sequitur Fel.in rub.de maio.& obe.post princ.tunc ne-
cesse est fateri,φ ẽt ipsi licentiati excusentur.Si uerò dixerimus,
quòd scholares adhuc reputent,vt tenuit Bal. in d.auth. habita,
adhuc habeo propositũ,qa scholares immunes sunt, vt dictum
est.Si aũt dicatur, φ tertiam speciem faciant; tunc quæro an li-
centiati altiorem gradũ sint consecuti? scio φ nemo negabit li-
centiatos digniores esse,q̃ sint scholares, ergo sequitur φ ẽt ipsi
221 immunes erunt. qđ eo fortius dicendũ vr̃,† qa omnes artifices
etiam fusarij,docentes artes mechanicas, admissi ad docendum
in ciuitate ab onere hmõi excusantur,l. fi.ff.de iu.immu.in l.j.in
fi.C.de excus.artific.cur ergo licentiati ẽt approbati iudicio Do-
222 ctorum non sint excusandi? nulla ratio proponi posse vr̃.¶† Se
nes quoque an.55.nati a custodia cæterisq; oneribus personali-
223 bus excusationem habẽt.l.fi.C.qui ætate. † Sed & fœminæ,qui-
bus corporalia munera sexus ipse denegat,ad custodiam non te
nentur.l.qui originem.§.corporalia.ff.de mun.& hon. Excusan
tur etiam ualetudinarij.l.j.C.qui morb.& plures alij,de quibus.
C.de excu.mu.& ff.de uac.mu. & C.qui æta.& ff.de iure immu.
224 † Quorum oĩum exemptio,& excusatio, debent cessare, ubi pp
tam maximam conuicinorum contagionem tm̃ periculi immi
neat,φ absq; auxilio exemptorũ locus facilè custodiri nõ possit,
tunc vocat labor ultimus omnes, & istud est, qđ decidit Papa in
c.peruenit,de immu.eccl.vbi deciditur,clericos teneri ad custo-
diam murorũ, & ad excubias pro defendenda ciuitate ab incur-
su & inuasione Saracenorum. Ad idem tex.in l.2.C. qui æta.ubi
dr̃,propter inopiam ciuiũ scholares,senes, & minores cogi pos-
se ad personalia munera,a quib. aliàs excusantur. Ad idem tex.
in l.vt gradatim.§.quoties.ff.de mune.& hono. & in l.cum te.C.
quemad.ciu.mu. In subsidium ergo exempti pñt compelli subi-
225 re onus custodię. † Ad quam etiam prædicti tenentur, si ex con
suetudine obtentum sit eos teneri, qa consuetudo derogat cui-
cunq; immunitati.l.2.in prin.ff.de uac.mun. & l.non tm̃.§.fi.ff.
de decur. Discussa hac qõ. de munere personali, restat discutere
quæstionem de onere patrimoniali, an ad impensas necessarias
pro conseruanda & liberanda ciuitate a pestilentia quilibet col
226 lectari possit? hanc q. subdiuido in duas partes. ¶† Prima est,an
ad expensas,quæ fiunt in salarijs custodum,quilibet teneatur p
rata,etiam si sit immunis asi onere personali ipsius custodiæ? Vi
detur φ sic, nam collecta dr̃ onus patrimoniale, l. munerum.§.
patrimoniorum.ff.de mun.& hon.declarat Bar.in l.j. vers.uenio
ad fm̃.C.de mun.& in quo loco. unde dato,φ aliquis sit immu-
nis a personalibus, nõ tñ sequitur φ etiam immunis esse debeat
a patrimonialibus.l.in honorib.§.Philosophis. ff. de uac.mune.
Vnde puto animaduertendum, an custodes, pro quorũ salarijs
fuit imposita collecta,fuerint deputati ad releuandũ onus per-
sonale singulorũ.i. ne singuli dietim vocarentur ad custodiam,
& tunc immunes ab onere custodiæ personali non credo tene-
ri contribuere in hmõi collecta subrogata in locũ muneris per-
227 sonalis: † nam subrogatum debet seruare naturam eius, in cu-
ius locum subrogatur.l.si eũ,§.q iniuriarũ.ff.si quis cau.c.eccle-
sia,vt lit.pen.aliàs exempti p non exemptis grauarentur. Quod
fieri non debet.l.j.C.vt nul.ex vica.pro ali.deb. &c. & ita decidit
Bar.post Gul.in d.l.j.ver.quæro ergo vtrum, C.de mu. & in quo
loco. Aut alia ex cã fuerunt deputati,fortè, quia magis expedie-
bat custodire & continuè locũ per expertos, quàm dietim p sin
gulos, & tunc exempti ab onere personali non excusabũtur ab
228 hac collecta: † quia quando ad diuersum finẽ fit subrogatio nõ
habet locum regula d.l.si cum.§.qui iniuriarum,fm̃ Bar.in l.pa-
ter.col.6.ff.de inoffi.testa.& facit qđ decit d.Ias. in l. quod in re-
229 rum.§.si nauem,ff.de leg.1. ¶ Secundò quæro,† an ad alias col-
lectas,quæ imponuntur propter pestem teneantur hi,q habent
generalem immunitatem ab omnib.muneribus? Videretur pri-
ma consideratione dicendum eos non teneri,qa collecta impo-
sita pp pestem,dr̃ onus extraordinarium, cũ per accidens impo-
230 natur.† Ea.n.onera,quæ non hñt certam,& determinandã for-
mã præstationis,ẽt respũ tpis extraordinaria dñr,fm̃ Bar.in d.l.j.
ver.itẽ quæro,cũ in iure.Gem.consi.116.col.1.ab extraordinarijs
aũt priuilegiũ immunitatis gñale absq; dubio defendit priuile-
giatũ,l.in onerib.§.qui muneris. ff.de vac.mune. ¶ Item pro hac
parte facit,quia beneficia Principum sunt latè interpretanda.l.
fi.ff.de const.Prin.c.cum dilecti de dona.per quam rationem de
cisum fuit, φ priuilegium immunitatis a decimis, ẽt de decimis
prædiorũ acquirendorũ intelligatur.c.quia circa,de priuil.¶ Itẽ
facit,quia(vt dixi in præludijs) bonũ est arg. de bello ad pestem.
Sed habentes priuilegium immunitatis ab omnib. onerib. non
tenentur ad onera,quæ imponuntur rõne guerræ,fm̃ Rayn.Io.
de Imo.Pau.de Cast.& Aret.in l.si ex toto, in princ. ff. de lega.j.
ergo etiam non tenebũtur ad onera, quæ indicuntur ratione
pestis,& maximè, quia concedens potuit saltem in genere cogi-
tare casum pestis, ergo ad ipsum concessio generalis extendẽda
vr̃,arg.l.qui iure militari.ff.de testa.mil.& ita reperio consuluisse
d.Alex.consi.30.Ponderatis narratis.lib.5. ¶ Sed præmissis non
obst.contrarium,& probabilius & æquius existimo. Et in primis
231 retorqueo fundamentum s̃. factum de bello ad pestem: † nam
cõis est Doctorum sententia, φ generalis immunitas ab omnib.
oneribus non extendatur ad onera imponenda ratione guerrę,
secundũ Dy.Alb.de Ro.Sal.& d.Alex.d.Ias.& Mod.in d.l.si ex to
to.& ita consuluit Alex. consil.215. Nec arguendi sumus,col.6.
lib.2.idem tenuit Io.And.in add.Spe.tit.de censi.§.2.uer.scien-
dum est.& d.Ant.de But.in c.peruenit,de immu.ecc.¶ Mouen-
tur omnes,per tex.in l.j.C.ut nem.lic.in empt.specierum se exc.
qui optimè probat in ratione decidendi,ibi,vrgente necessitate
publica.Et licèt loquatur de necessitate causata ex inedia, tamẽ
idem dicendum est de necessitate causata ex peste,cum utraque
concernat salutem publicam.ad idem bo. tex.in l.2.C.a qui.mu.
nemi.lice.se excu.ibi,ut cum tempus exegerit,priuilegio nõ ob-
232 stante,collationi succumbant.† Sed certè,ut docet experientia,
nullum tẽpus magis exigere videtur priuilegiorum derogatio-
nem,q̃ tempus pestis,quo nullum calamitosius dici põt. ¶ Ter-
tiò facit tex.in l.iubemus. C. de sacrosan.eccle.& per illam dicit
233 ibi Bal.† φ generalis immunitas nõ includit casum publicæ uti
litati contrarium. Quartò si clerici ad instructionem murorum
& pontium tenentur,l.ad instructionem.C.de sacrosan.eccle.ea
rõne, qa ẽt de ipsorũ clericorũ interesse agitur, φ ciuitas muris
cincta ab oppressionib. & hostiũ incursionib. tueatur,eadẽ rõ-
234 ne dicendũ vr̃,φ ẽt teneantur patriam tueri a pestilentia.† Et li-
cèt Pan.in c.non minus,de immu.ecc.uoluerit d.l.ad instructio-
nem,esse correctam,tñ *cõis* opinio est ꝯ ipsum.nam ꝯrium tenẽt
Pet.Cy.Bal.& cõiter alij in d.l.ad instructionẽ. Inn. Car.Io.And.
& communiter alij in d.c.non minus.Bal,consi.246.lib.4.ubi sic
exorditur.Antiqua querela laicorum est,quia ecclesiæ de die in
diem ditantur,& laici ab oneribus strangulãtur. & idem tenuit
Bal.consi.312.Si de iure commu.lib.3.& Cępo.in tracta. seruitu
tum,sub rubr.de serui. viæ.char.ult.d. Ias.in l.placet. C.de sacro-
san.eccl.post Sal.ibi Alex. consi. 68. Viso & bene discusso,col.7.
lib.2.Cor.consi.72.In hac,lib.4.dominus Guid. Papæ decisio.88.
ubi attestatur sic fuisse obseruatum suo tempore,quo guerra ui
gebat inter Delphinum,& Ducem Sabaudiæ.¶ Et dato,φ eccle
siastici ad reparationem murorum non tenerent, tamen ad col
lectas impositas propter pestem,nullam posse videntur excusa-
tionem prætendere, quia tales collectæ communem vtilitatem
principaliter & pietatem respiciunt, quo casu(secundũ ipsum-
met Pan.) etiam ecclesia obligatur. Et hoc modo saluat dictum
Barto.in l.nullus,C.de cursu publ. vbi dicit, ecclesiam teneri ad
collectas inductas pro expellendis hostibus,qui occidẽdo, & de-
predando uadunt per Comitatum, quia tales collectæ respiciũt
principaliter utilitatem etiam ipsius ecclesiæ.Et illud dictũ Bar.
etiam sequitur d.Ias.in d.l.placet. quia si vrgente necessitate te-
nentur ad onera personalia. d.c.peruenit, eadem ratione etiam
tenebuntur ad collectas. illud dictum Bart.commendat Barba.
consi.j.lib.3.& idem consuluit Pet.de Anch.licèt de Bar. non fa
ciat mentionem,consi.96. Super dicto dubio. Et quod ecclesia
teneatur ad onera respicientia communẽ vtilitatem, facit quod
dixit Io.de Plat. in l.ad reparationem, per illum tex. C.de aquæ-
duc.lib.12.& retuli.s̃.in 2.remedio.¶ Concludo itaque ad colle-
ctas,quæ ob pestem imponuntur, etiam teneri habentes exem-
ptionem generalem ab oneribus personalibus, realibus, & mix-
tis,etiam in forma,q̃ docet Bar.in l.si qui,ff.de iure immu.Quod
intelligo vrgente necessitate,aliàs secus.d.l.j.ibi, urgente neces-
235 sitate.¶† Item intelligo , nisi exemptio concessa esset tempore,
quo iam vigebat pestis in loco,quia tunc apparet concedentem
cogitasse etiam casum pestis,fm̃ Dy.in d.l.si ex toto. ¶ Tertiò ea
dẽm ratione intelligo, nisi locus ipsius priuilegiati esset sui na-
tura,& a communiter contingentibus,subiectus pestilẽtię,quia
apparet ex hoc φ concedens uoluit cõcedere immunitatem ẽt
tempore pestis,arg.l.si fundum,C.de ædil.edic.& eorum,quæ di-
xi in 3.speciali contractum,uer.potes tamen notare. ¶ Quartò
236 † intelligo illud,quod dixi de clericis, procedere dummodò au-
ctoritate ordinarij ecclesiastici ad talia onera compellãtur:quia
notum est , quòd laici nullam coerctionem habent in clericos,
c.ecclesia S.Mariæ,de constit.& c.si diligenti.de foro compet.&
ita tenent Pan.& alij in d.c.non minus . dominus Ias. in d.l. pla-
cet,Bal.& alij in d.l.ad instructionẽ. ¶ Aggredior tertiam prin-
cipalem quæstio.quod, & quale esse debeat officium horum cu
237 stodũ.† Et primò quæro , an possint arcere quoscunque ab in-
gressu loci:In hoc puncto considerandi sunt tres casus. Aut con
stat uolentes ingredi non esse contagiosos, nec de contagione
suspectos,aut constat esse contagiosos, aut dubitatur. ¶ Primo
casu clarum est,& expeditum, quòd repelli non possunt,qa con
238 tra non suspectos cessat cã custodiæ.& si † arcerent ab ingressu,
eis competeret, uel interdictum de locis & itinerib. publicis.l.j.

ff.de loc.& itin.publ.& l.2.§.fin.ff.ne qd in loc.pub. vel actio in-
239 iuriarum,§.si quis me ꝓhibeat.ff.de iniur.¶ Sed pone,† ꝙ ab or-
dine fuerit factum decretum, ꝙ nullus forensis recipiatur in lo-
cum vsq; ad octo dies, quæritur an huiusmodi decretum ualeat,
& obseruationem mereatur? Videtur prima facie,ꝙ non valeat,
240 † tum quia prohibere ne quis ingrediatur, & transeat per uias
publicas,est de regalibus,c.j.quæ sint rega. ergo spectat ad Prin-
cipem prohibere,non ad consilium ciuitatis, tum quia decretũ
vr̃ iniquũ & inhumanum,ergo &c.Non.n.est lex,quæ iusta nõ
241 est.c.erit aũt lex.4.dist. † Quid.n.pōt magis esse contra charita-
tem,q̃ hospitium denegare aduenis & peregrinis, qb.ecclesia in
subsidiũ portas aperit,c.nulli,42.dis.iniquissimũ quippe est alijs
facere quod nobis fieri nõ uellemus,c.j.j.dist.¶ Et ꝓ ista opinio-
oe ur̃ tex.in §.oēs peregrini,de statu.& ꝯsuet.ꝯ liber.eccl.condi.
in feu.& in auth.omnes peregrini,C.cõia de succes. Dr̃ ibi,adue
næ,& peregrini liberè hospitentur,vbi uelint, ꝯrijs statutis,con-
suetudinibus,& priuilegijs non obstãtibus. pondera, ꝙ statuta
242 non obstant. † Quod ēt de statutis futuris intelligendũ est ſm
Bar.in l.si mihi & tibi,§.fi.ff. de lega.j. & ibi latè Mod.& Albe.de
243 Ros.in l.si seruitus,ff.de serui.vrba.præd. in fi.† Pondera ēt uer-
bum,liberè,ꝙ idem est,ac si dictum esset,absq; vllo impedimen-
to,& absque ulla contradictione,c.licèt eps,de præb.lib.6.c.j.vbi
244 diffusè per,Barb.de officio ordinarij.† Ad idem ur̃ tex.in c.inno-
uamus, de treuga & pace.vbi dr̃,peregrini & rustici, euntes & re
deuntes,plena securitate lætentur,ergo eis introitus non est de-
negandus,nec pro represalijs capi pñt. Qđ Bald. & cæteri affir-
mant in d. auth.oēs peregrini.¶ In contrarium facit, quia qlibet
pōt prohibere,ne quis iter faciat per agrum suum. l. per agrum.
C.de serui. & aqua. Et pro hac parte vr̃ clarus tex. in l.mercato-
res, C. de commer. & merca.ubi dr̃,mercatores posse prohiberi,
ne in prouinciam se conferant, & hoc ne illius regni scrutentur
arcana.Quid tenendum? Circa hanc dubitationē duo sunt con
sideranda.Primò,an facultas prohibendi competat populo? Se-
cundò,an ꝓhibio sit iusta,uel ne? Circa primum,aut uniuersitas
non recognoscit superiorem,& tunc quia habet regalia non est
dubiũ,ꝙ pōt oĩa,quæ pōt Princeps,ſm Bar.in l.infamē,ff.de pu-
bli.iudi.& Pan.in c.quæ in ecclesiarũ,col.2.de const.Aut superio
rem recognoscit,nullãq; hēt iurisdictionē, & tunc ur̃,ꝙ nõ pos-
sit ꝓhibere ingressum alicui, sed ius ꝓhibendi spectet ad Princi-
pem habentem regalia.d.c.j. quæ sint reg. Et quia ius terrendi.i.
summouendi a territorio spectat ad dñm territorij.l.pupillus,§.
territoriũ. ff.de uerb.sig.Et quia statuere circa ea.quæ non con-
cernunt administrationem ipsius populi,est iurisdictionis, ideo
populus carens iurisdictione non ur̃ posse talia statuta facere se
cundũ Bar.in l.omnes populi.in j.e.ff.de iusti.& iure. Nisi fortè
vniuersitas tale ius ꝓhibendi præscripsisset, c. super quibusdã,§.
præterea,de uerb.sign. Et in plerisq; locis similes prohibitiones
245 fieri uidi nõiē uniuersitatis. Pōt†.n. in istis plurimum consuetu
do,quæ dat iurisdictionem non habenti.l.uiros. C.de diuer.offi.
cũ suis concor.¶ Circa ſm dico,ꝙ tale decretũ sine causa,ut po-
tè iniquissimum non valet,per iura primo loco deducta.Cũ cau
sa uerò tenet & obseruandũ est, d.l. mercatores.ibi, ne regni se-
creta scrutentur.Similiter si dubitetur, ne forenses admissi usur
246 pent imperiũ,pōt eis dñs denegare introitũ,† ut habetur Nume
ri 20.& 21.c.& ita in proprijs terminis distinguit Andr.de Iser.in
rub.quæ sint regalia,& ibi addit, ꝙ si Rex dubitet ne exteri infi-
ciant aĩos subditorũ,eos tũc arcere pōt a suo regno, & eis introi
247 tũ denegare. Qua de causa uidemus, ꝙ sępe expellunt † Iudeos.
Et hac ratione crederē ꝙ hi, qui uenerũt ad habitandũ in ciuita
te,ut superstitiones & vsuras exerceant, quas in sua patria tutè
exercere non poterãt,uel exercere erubescebant, oēs eijci & ab
ingressu repelli possint, ne subditos imitatione deteriores red-
dant.l.ædiles,§.quid ergo.ff.de ædil.edic. Secundo casu,qñ con-
stat petētes ingressum esse contagiosos:tũc ēt clarũ est,ꝙ custo-
des dñt eos non admittere,qa ēt admissi eijci & expelli pñt,ut di
cam ĩ.de reme.curatiuis. nam turpius eijcitur,q̃ non admittitur
248 hospes,c.quemadmodum,de iureiur.† Sed hic occurrit dubita-
tio,an etiam dño loci,quem constat esse infectum,possint custo
des denegare introitum? Vr̃ fortasse dicendũ,ꝙ non ꝓpter iur̃m
fidelitatis,quo promiserunt uitam dñi tueri,& utilitatem ipsius
procurare.Sex enim continet iur̃m fidelitatis, quæ sunt notissi-
ma,c.j.de form.fid.& c. de forma, 22.q.5. Dño ergo infirmo dñt
opem ferre,non aũt eum a propriis larib.& a sua domo expelle-
re.Et ꝓ dño facit,quod decidunt Io.And.& Gem.in c.grãdi, de
249 supplen.negligen.præla.per illũ tex. Dñt†.n.non esse audiēdos,
subditos, qui uolunt pacisci cum dño suo, ꝙ non possit,nisi cũ
certo numero hominũ armatorũ locum intrare.refert & sequi-
tur d.Iac.de S.Geor.in tract.suo feu.sub rub. de Roydis. col.fin.
¶ Item ꝓ dño facit, qa custodes tenentur eum tueri etiã aduer-
sus proprium filiũ,& aduersus fratres, c.j.hic finitur lex Fed.&c.
ergo etiam aduersus oēs, & singulos de loco eum debent tueri,
non aũt ingressum prohibere.In ꝯrium facit, quia licitũ est uim
dñi ꝯria vi repellere,ſm Archid.in d.c. de forma. Cardin.in d.c.j.
250 ¶ † Item qui iurauit defendere dñm, non tamen tenetur aduer
sus seipsum,quia in gñali sermone non comprehenditur perso-
na loquentis.l.inquisitio.C.de sol.& est tex. in terminis in c.pe-
titio,ubi gl.de iureiu.sequitur Fel.in c.ego N.col.3.eo.tit.cũ igi-
tur agatur etiã de periculo uitę ipsorũ custodũ,ur̃ ꝙ possint re-
sistere dño pestilenti ne ingrediat̃, & locũ contaminet. ¶ Scđò
pro hac parte facit,qa subditi magis patriæ tenent̃ q̃ dño, l.mini
251 mè.ff.de relig.& sumpt.fun.per quam dixit Alb.ibi,† ꝙ uasallus
non obstante fidelitatis iur̃o tenet̃ patriam defendere aduersus
arma dñi,nisi constaret ꝙ dñs iusta arma moueret, & idē tenuit
gl.in d.c.de forma.& ibi Archid.& firmant And.de Iser. Cardin.
Alex. & alij in c.j. de forma fide.& Iaco.Alua. in d.c.j.hic finitur
lex Fed.& cę.traditur per Mod.in l.ueluti. in l.ut uim, ff.de iust.
& iure. Non ergo custodes ad interitum patri intromittere dñt
252 dñm infectum.¶ † Tertiò facit, quia subditi ad malum peragen
dum non dñt dño opem ferre,d.c.hic finitur,ex Fed.nec contra
iustitiã tenent̃ ei auxiliari.c.Iulianus.ca.qui peccantibus. 11.q.3.
cum igitur dñs uelit iniustè uirus pestiferum in patriam immit-
tere,æquum est,& iustũ prohibere,& ei nõ cõsentire.Et ista opi-
nio uerior est,& tutior,vt patebit ex resolutione contrariorum.
Et primo non obst.iur̃m fidelitatis,quia iurans non intelligitur
promisisse dño defensionem aduersus seipsum, nec aduersus pa
triam,ut in primo & secundo fundamentis factis ꝓ hac parte di
ctum fuit,nec ēt si dñs uelit alios indebitè opprimere, ut in ter-
253 tio fundamēto. † Præterea pari modo tenetur dñs ad illa sex,de
quib.in iuramento fidelitatis,licèt ipse non teneatur simile iura
mentũ subditis præstare.d.c.j.§.fi.de for.fide. Et si dñs nõ defen-
dat subditos,cum possit priuatur proprietate feudi. c.j. qual.do.
prop.feu.priue.poterunt ergo subditi dño infecto uolenti intra
re,& sic locũ pestilētem reddere,opponere exceptionem.l.cum
254 proponas.C.de pact.¶ † Attamen crederem subditos non posse
dominum suum infectũ ex toto expellere, quia licèt nõ tenean-
tur salutem propriã saluti sui dñi anteferre,ſm gl.in c.j.in princ.
qua.feud.amit.& in c.j.§.fi.de ali.feu. pater. & utrobiq; Doct. Si
tamen salua salute propria dñm periclitantem non adiuuerint,
puniri dñt,c.j.§.item si dñm,quæ fue.pri.cau.benefi.amitt. Pro-
uidebunt ergo dño suo in aliquo loco territorij de congrua, &
separata habitatione,nec prætextu impensarum ullo modo pos
255 sunt se excusare,† quia dño existenti in periculo mortis,tenētur
vltro suis impensis subuenire,c.licèt, si de feu. fuerit controuer.
256 inter domi.& agnat.uasal. ¶ † Item dubitatur,quid si forenses a
loco infecto fugientes petant, ꝙ eis liceat facere casulas in terri
torio alterius,an eis istud possit denegari? Breuibus responden-
do,ego arbitror ꝙ si aer proprij territorij,a quo fugiunt,non sit
corruptus,ꝙ non solum ingressus loci,sed etiam territorij & ca
sulæ possint denegari,per ea quæ dixi s̃.in j.casu. Si uerò in pro-
prio territorio sit aer corruptus,dubito,quòd teneantur territo
rium & casulas concedere,nam ex parte fugientium iusta est fu
ga,cap.negotiatorem,88.dist.l.2.§.pen.ff.si quis cau.Ex parte in-
colarum loci, ad quem confugiunt, iniusta uidetur expulsio.
¶ Quod sic ostenditur. Qui potest subleuare proximum a peri-
culo mortis,& non uult,homicida esse conuincitur,83.distin.in
257 summa.Dilectio† enim proximi cadit sub pręcepto. Inquit enim
Dominus,diliges proximum tuum sicut teipsum.c.j.j. dist. & ēt,
benè facite his,qui oderunt uos, c.hæc autem uita,23.q.4.Si di-
lectio proximi est in præcepto, ergo & omnia, sine quibus ipsa
proximi dilectio conseruari non potest, erunt sub præcepto.Ad
dilectionem autem proximi spectat non solum, ꝙ ei bene ueli-
mus,sed etiam ut ei bonum operemur,Ioann.3. Non diligamus
uerbo,neque lingua,sed etiam opere, & ueritate. Ad hoc autē,
vt velimus & operemur proximo bonum,oportet,vt illius neces
sitatibus subueniamus,c.pasce.81.distin. & in c.quantæ,de sent.
excom.l.vel necare,ff.de lib.agnoscen. cum similib. Compatia-
mur,inquit Ambro.alienis calamitatibus,& aliorũ necessitates
quantum possumus,subleuemus; & amplius interdum, quàm
possumus,cap.pulchra,86.distinct.¶ Et pro hac parte facit, quia
eijciendi non sunt,qui ui ventorum in alienum portum impul-
si sunt,l.Cæsar,ff.de publ.nec repellendi ueniunt, qui metu ho-
stium ad uicinos confugiunt,imo, vt quis se saluet ab incendio,
258 potest absque iniuria ædificium vicini diruere. Non enim† alte-
ri facit iniuriam,qui se tueri vult.etiam cum damno tertij.l.3.§.
quemadmodum.ff.de incen.ruina,naufr.& facit tex. in l.j.C. de
naufra.lib.11.Ergo etiam expellendi non uidentur, qui propter
aeris corruptionem,a quo se tueri non pñt,confugiunt ad salu-
brem locũ. Et si dicat̃ neminem teneri proximo subuenire cum
periculo propriæ vitæ,vt dictũ fuit in proxima dubitatione. Re-
spondeo verum esse. Sed in casu isto possunt fugientibus subue-
nire absque periculo capitis,concedendo illis particulam terri-
torij, in qua casas sibi valeant præparare. Et si dicatur vagari po
terunt, & uagando per territorium incolas inficere? Respon-
deo, adhibeant custodes, qui custodiant & prohibeant, ne di-
scurrant per territorium. ¶ Et si replicetur,ex hoc grauari pro-
pter expensas faciendas in custodiendo, talis replicatio non est
admittenda, quia non debet apud te plus ualere tua pecunia,
quam uita morituri,c.non satis, 86.distinct. & medicus tenetur

suis

suis sumptibus mederi ægrotis, a qbus eorumq; hæredib.actio-
ne neg.gest. mercedē & impensas repetet, s'm glo.in summa,84.
dist.per tex.in l.Pōponius,ff.de neg.ge. ¶Et hæc opinio huma-
259 nissima est & amplectenda. † Ꝯriam aūt sñiam, quia misericor-
diam uetat,neq; tenere,neq; audire debemus, c.ponderet, in fi.
50.dist.Et ut securi ab hac dira clade, & a Deo misericordiā con
sequi uelimus,discamus prius aliorū misereri.Beati,inquit Dñs,
erunt misericordes,quia misericordiam consequentur, d. c. hæc
autem uita,23.q.4.¶Tertiò casu,qñ dubitatur,uř dicendum cu
260 stodes debere præstare ingressum petentibus,†q̄a in dubio qui-
libet præsumitur sanus.l.semel.C.de re mil.lib.12.Et qui infirmi
tatem allegat,eam ꝓbare tenetur, s'm Bart. in l.quæsitum, ff.de
261 re iudic.¶In Ꝯrium facit,† quia uia ꝓ salute corporis tutior eli-
genda vř,l.2.§.si quis tñ,ff.si quis cau.l.imò.ff.de lib.cau.Bar.in l.
continuus.§.cum ita,ff.de uerb.ob. Sic in dubio capiēda est opi
nio,quæ facit ꝓ salute aïæ.c.iuuenis,de sponś.c.paruulos,de con
262 sec.dist.4.†Et ad ꝓuidendum declinamus in deteriore partē,s'm
gl.in c.j.de scru.& ꝓbatur in l.generaliter.§. si homini libero.ff.
de fideic.libe.& in §.j. Insti.de obli. quæ ex delicto nascun.tradi-
tur per Alex.in l.nā & postea.§.si minor. ff.de iusti.& iu.& p las.
l.si arrogator,col.3.ff.de adop. Et ubi de maiori agitur periculo,
cautiori remedio opus est.l.j.§.& si quis.ff.de Carb. edi.c.ubi pe
263 riculum,de elec.lib.6.†Et quia sanitas est fundamentum peten
tis ingressum,ideo sibi asserenti se sanum, onus probandi uř in-
cumbere.l.ei qui.ff.de probat.& ista pars uř uerior.Sed qualiter
itinerator probabit se sanum? Rñdeo, si aliter modus probandi
non sit consuetudine introductus,iurō ipsius standum esset,qa
extraiudicialiter agitur, & dilationem controuersia non admit
tit,ut in simili decidit.Spec.tit.de app.§.nunc breuiter transcur-
rendum.uers.quid ergo si appellator.ubi vult, ꝙ si quis non ha-
beat testes paratos, q̄b. probare possit allegatam infirmitatem,
tunc eius sacro dari debeat plena fides inspecta causæ & perso-
næ qualitate,arg.c.si. quod met.cau. Si modò infirmitas attenta
natura causæ & conditione personæ ꝓbatur per iurm infirmi,
cur non ēt ꝓbabitur sanitas,cui iuris ꝑsumptio adminiculatur?
Et bñ facit tex.in l.thesaurus.ff.ad exhib. per quem concludunt
264 Doct. † ꝙ in causis summarijs est qō decidenda iurō,nisi perso-
na,cui deferendum est,sit aliàs suspecta, s'm Bal. in l.eum qui C.
de proc.si.n.suspecta sit,non est eius iurō standum, l. non oēs.§.
a Barbaris.ff.de re mili. cum si. Nam istud uř iurm purgationis,
265 † ergo ei deferendum,de cuius purgatione queritur,l.pñti,§.sic
266 ubi.C.de episc.& cle.c.j.de purg.ca.†Et pro hoc facit,quia stan-
dum est iurō deferentis res in ciuitatem, an vsus sui causa defe-
267 rat,s'm gl.& Car.& Imo.in cle.religiosi,de deci.† Sed quia ab ex
perientia,quæ est omnium rerum magistra.c.q̄ sit, de elec.lib.6.
clem.dispendiosam,de iud.c.multis,44.dist. & C.de Iust.Co.con
fir.§.j.compertum fuit, itinerantes periuria passim subire, ne in
campis pernoctent.Dicebant enim quidam amicus meus,ꝙ Iu-
268 piter omnipotens periuria ridet euntum. † Idcirco consuetu-
do adinuenit alium modum probandi itinerantes nō esse de pe
stilentia suspectos, uidelicet per scripturam.i.per literas dimisso
rias,quas vulgus bullettinum appellat. Et sic usu obtētum fuit,
quòd quicunque has literas secum non detulerit, repelli possit
ab ingressu loci. Valet.n.huiusmodi consuetudo. l.j.C.de litto.
& iti.cust.lib.12.per quam l.dñt ibi Bar.& alij, ꝙ deferentes has
dimissorias cum frumento, uel alijs rebus aliàs deferri prohibi-
tis non sunt a custodibus territorij ullatenus inquietandi.Simi-
le etiam uidemus,ꝙ clerici alienæ diœcesis non sunt ad ordines
promouendi sine literis dimissorijs.c.primatus.71.dist. & c.nul-
lus,de tempo.ord.lib.6. & benè facit tex.in l.j. C.de naui.lib.11.
& in l.3.C.de cursu publ.lib.12. ¶Iuxta hoc de pluribus dubita-
269 tur.†Et primò,a quo habendæ sint huiusmodi literæ dimissoriç
siue bullettinum? Dicas, ꝙ ab officiali ad hoc deputato, cui di-
scedens debet denunciare recessum,& iter quod facturus est,&
locum,ad quem tendit.l.2.C.de curiosis & statio.lib.12.ubi bo-
nus tex.ad propositum,& probatur etiam in d.l.unica. C.de lit-
to.& iti. custo. Ad quos autem spectet electio dicti officialis,pa-
270 tet ex his,quæ s̄.dicta sunt.†Secundò dubitatur,qualis sit & esse
debeat tenor & forma bullettini? Respondeo debet primò con-
271 tinere diem discessus a loco,& nomen loci,a quo dimittitur,†&
isto respectu huiusmodi literæ possunt dici dimissoriæ. d. l. 2. &
nomen loci,ad quem dirigitur iter.l.j. C.de tracta. & stat.lib. 12.
272 † Et isto respectu possunt nuncupari tractatoriæ,quasi designe
tur qualiter tractandus sit is,qui in eis nominatus .i. qualiter sit
recipiendus, cum literas sanitatis deferat. Et ego sum istius sen-
tentiæ,ꝙ ēt enunciare debeant horam discessus,ut cognosci pos
sit an a tempore recessus usque ad horam,qua nominatus in eis
applicuit ad locum, ad quem potuerit diuertere ad circumuici-
273 na loca infecta. † Nam si ab hora discessus usque ad horam ac-
cessus insit intercapedo tanti temporis,ꝙ ad loca infecta se con
ferre potuerit,tunc bullettinum, seu literæ tractatoriæ, execu-
tionem non merentur,quia non durant, nisi per illud temporis
spatium,quo uerisimiliter applicari potuit ad locum, ad quem
dimittitur,argum. d.l.unicæ. Sunt enim paria, nullām habuisse

licentiam,vel habuisse, & tpš trāsactum fuisse. l.euictiones.C.de
274 cur.publ. †Et licèt hora regulariter nō sit apponenda in instr̄is,
sufficiat apponere diem,s'm glo.in l.gñali, C.de trib.lib.11.& in
Auth.vt præpo.nomen Imper.& in c.j.vbi Can. de fi.instrum. tñ
malè faciunt Notarij,q̄ eam non apponunt,qñ expedit ꝙ appo
natur,s'm Bal.& Fel.in c.ego.n.per illum tex.de iureiur.alleg.gl.
275 in l.si ex plurib. ff.de sol.¶†Item debet continere nomina,& co
gnomina descendentium,ut in Auth. de Quæstore §.j. In tñ, ꝙ
non vř sufficere si dicatur,Titius cum duobus socijs.&c.per tex.
in d.l.vnica,in versi.cum necessarijs suis. Et ratio est,ne detur oc-
casio habenti similes tractatorias associandi sibi aliquem mor-
bosum accepta ab eo pecunia: obuiandum est quātum fieri po-
test hoīum malitijs.c.sedes,de rescri.Et remouēda est oīs peccan
276 di occasio.l.conuenire.ff.de pac.dota. ¶Item†bullettinum de-
bet esse scriptum & subscriptum manu officialis deputati cū ap
pōne noīs ipsius officialis. Constat.n. ꝙ bullettinum debet esse
in scriptis prolatū,iurib. præallegatis. Et probatur bono simili,
277 † nam saluus conductus loco concessus,ut non molestetur a mi
litibus transeuntibus, qui saluagardia in Gallia nūcupatur,per
scripturā solū ꝓbari pōt.l.fin.C.de eroga.mil.an. Sic ēt scriptura
tm̄ verificari pōt,itinerantem uenire a loco non suspecto, ut ēt
consuetudine obtentū fuit:aliàs itinerātes faciliter possent col-
ludere,& vnus ab altero testimoniū mutuare.Et hos duos casus
requirentes scripturam addere possumus ad gl in c.j. de censi.li.
6. vbi plures alij enumerantur, nulla de istis duob. habita men-
tione.¶Cum ergo scriptura sit de essentia bullettini,sequit ꝙ si
alterius manu,q̄ illius,ad quem spectat, scriptum reperiatur, ꝙ
278 ei fides adhibenda non erit.Sicut dicimus†de instr̄o scripto alie
na manu,q̄ per Notarium de eo rogatum, nam tale instrumētū
præsumitur falsum,& ei credendum non est, §.& quod sæpe, in
Auth.de trien.& semis.quem ꝓ singulari allegat Lud. Ro.singu.
220.inc.An diuersitas scripturæ.§.2.in Auth.de fi.instr.Et maxi-
mè protocollum,nam illud totū scribi debet manu ipsius Nota
279 rij & non alterius.§.nos,in Auth.de Tabellio.¶†Non tñ nega-
uerim,ꝙ bullettinū scribi non possit per alium, dum tñ subscri-
batur per officialem,qui in subscriptione attestetur, se scribi fe-
cisse per aliū specialiter nominatū, sicut Notarius alijs negotijs
impeditus pōt facere exēplū scribi per aliū,dūtñ in subscriptio-
ne attestetur de impedimento,& de noīe scriptoris,s'm Spec.tit.
de inst.edi.§.instrumentū,uer.item ꝙ habet. Inno. in c.qm̄ Ꝯ,de
prob.Bal.& Sal.in l.Ꝯctus, C.de fi.instr. & per Soc. consi.24.Vi-
sis & diligenter examinatis,col.8.lib.j. ¶ Et hæc omnia notanda
sunt,quia de consuetudine malè seruantur,& ideo falsitates plu
280 res in istis bullettinis quotidie reperiuntur.† Et maximè ista no
tanda sunt Ꝯ officiales bullettinorū, quia amico suo dāt album
bullettinum.nam extra ordinem sunt puniendi, arg.l.j. ff.de ex-
traord.crim. & bonū esset per statutū imponere eis pœnā cōdi-
gnam tanto facinori.Nā,ut intellexi,plures sunt, qui questū &
mercimoniū faciunt de talib. bullettinis sicut de scriptis Papæ
281 dř in c. fi.de rescr. ¶†Debet etiam esse sigillatum sigillo publi-
co. Et isto respectu appellatur bullettinum, quia bullatum esse
debet,s'm Lucā de Penna in rub.C.de tract.lib.12.Et ut facilius
dignoscatur sigillum,cōsuetudine inductū fuit, ꝙ bulletur bul-
lo, seu sigillo Cōitatis loci,a quo disceditur,& bullettinū suscipi
tur. Nam cū tales tractatoriæ literæ fiant officialibus electis no-
mine communitatis,iustum etiam vř, ut eiusdem Cōitatis sigil-
lo signentur,l.j.C.ut nem.lic.rebus alie.signa impo.c.post cessio
282 ne,& ibi no.de probat. † Ex quo infertur, ꝙ si alterius personæ
sigillo,etiam episcopi,vel domini loci bullatū esset, nullam fidē
faceret,quia sigillum episcopi,vel domini non est ad hoc institu
tum,s'm Bal.in rub.C.de fi.instru.col.pen.ver.2. supplementum.
¶Illud autē,qđ dř,ꝙ licèt signare sigillo alieno.§.pñt, Inst.de te
sta.& l.ad testium.§.2.eo.tit.uerum est, si sigillationib.faciendis
non sit deputatum de publico proprium sigillum s'm Bal.ꝑ tex.
in c. Romana.§.pen.de fo.comp.lib.6.Nam vbi proprium hř si-
gillū,vtendū non est alieno,Spe.tit.de inst.edi.§.restat. ver.item
quòd sigillum,traditur per Fel. post Inn.& alios in c.2.col.pe.de
fi. instru. ¶Ex his satis instructi possunt esse custodes, an verum
sit, vel supposititiū bullettinum. Tenentur enim diligenter ad-
uertere,ne sub fictitijs tractatorijs quisque ingrediatur. l.2.C.de
deser.lib.12.Considerabunt ergo horam discessus, & horam ac-
cessus,& prudenter cogitabunt si interim ad cōtagiosa loca po-
tuerint verisimiliter diuertisse. Interrogabunt illico applicātes
ad portam de nominib. & cognominibus ipsorū, & hoc prius-
quam inspiciant bullettinū. Et si in nomine,vel cognomine va-
riationem cognouerint, suspectas arbitrentur literas tractato-
283 rias,quia † in nomine & cognomine proprio non est verisimile
quenqam errare.l.si. C.de hæred.insti. Et si custodes suspicentur
aliquē falsas tractatorias afferre, se a principio faciles exhibeāt,
nec eum diligenter examinent,sed cum iam pedem intra locum
intulerit, tunc eum appellent qualiter vocetur,quo cognomi-
ne nuncupetur, quid acturus venerit, nam tunc facilè variabit,
cum de introitu incœperit non dubitare.¶Examinabunt insu-
per, an literæ tractatoriæ sint scriptæ characteribus officialis ad

eas ſcribendas deputati,& vtrum ſint in aliqua parte abraſæ, uel
284 vitiatæ.† Nam pp raſurã vel cancellationẽ arguitur falſitas lite-
rarum.l.fi.C.de edicto diui Adria toll.c.licèt, de crimi.falſi.¶ Et
ſuper oĩa illarum datam diligentius animaduertãt, c.eam te,de
285 reſcr.¶ † Quod ſi eam datam breuibus literis,&(ut aiunt)in aba
cho ſcriptam viderint,tunc bene oculos aperiant, quia ex altera
tione unius literæ variatur ſenſus, & facilimè litera abachi põt
alterari.Si ergo ipſam in aliquo corruptã, depreſſam, lineatam
uel aliqualiter uariatã conſpexerint, ſuſpectum credant bullet-
tinum,c.inter dilectos, de fi.inſtr.traditur per Pan. & alios,in c.
ex parte,eo.tit.Idcirco vtiliſſimum eſſet prouidere, ꝙ data horũ
bullettinorum ſcriberetur extensè, quia tunc non poterunt fa-
ciliter falſificari,ut in ſimili dixit Spe.tit.:de reſcri.pñ.§.j,uer.qd
ſi ex forma.& eſt ad propoſitum noſtrũ optimus tex. in l.fi. pau-
lo ante finem, C.de ueter.iur.enucl.¶ Propterea ſigillum fideli-
ter intueri dñt,an ſit ſigillum Communitatis, a qua diſceſſum
286 fuit.† Et ſi non erit, uel ſit deprauatum, aut aliàs non bene im-
preſſum,ita ꝙ de ueritate dubitari poſſit, tunc non eſt bulletti-
287 no ulla fides danda,d.c.inter dilectos. † Sed quid ſi inter cuſto-
des,& uolentes ingredi, ſuboriatur diſcordia ſuper ueritate bul
lettini,quis de hac cognoſcet controuerſia? Reſpondeo paucis,
quòd iudex cuſtodum erit competens iudex, quia uolentes in-
gredi ſunt actores cum petant ingreſſum, & actores tenẽtur ſeq
forum rei.l.iuris ordinẽ.C.de iuriſ.om.iud. c.cum ſit generale,de
288 fo.comp. † Sed pone,ꝙ iudex pronunciet bullettinum eſſe legi
timum,cùm fortè ſit ſuppoſititiũ, an tali licentia licebit appella
re?Credo ꝙ non, quia tp̃s appellationis conſumaret effectũ ſen-
tentiæ.l.fi.ff.de appel.recipien.l.quiſquis. C.quorum appel.non
recip.l.fi.C.de ſepul.viol.Spe.tit.de appel.§.in quib.uerſ.8.¶ Di-
ces tu, ergo erit in facultate iudicis intromittere infectos arbi-
trio ſuo, ſi vniuerſitati non ſuccurratur remedio appellationis?
Reſpondeo, vbi probabiliter conſtaret bullettinum eſſe de falſi
tate ſuſpectum,uel aliàs de legitima contagionis ſuſpicione ap-
pareret, licitum eſſet populo appellare, & poſt appellationẽ de
289 facto reſiſtere. † Nam ubi apparet de iniuſtitia, & damnum eſt
irreparabile,licet aduerſus iudicem de facto reſiſtere. c.non de-
bet,& ibi gl. 11.q.3.c.non inferẽda.23.q.4.tradit Bar.in l.ſi alius.
§.belliſſime.ff.quod ui,aut clam.& plenè per Fel. in c.ſi quãdo,
& in c.ex literis,ubi bonus tex.de offic.delega.& per Lamber.de
290 Rãpo.in ſuis diſt.ſuper.ff.uet.in j.diſt. ¶ † Sed quid ſi iudex man
det cuſtodibus ſub pœna fuſtigationis & centum marcharum
argenti, ꝙ nullum ſuſpectum intromittant, & præſertim Titiũ,
modo Titius uenit cum legitimo bullettino,& a cuſtodibus re-
cipitur. Quæritur an iudex poſſit hos cuſtodes fuſtigari facere?
Iſtam queſtionem vidi in facto.Pro parte cuſtodũ & ſindicorum
loci,quorum mãdato Titius intromiſſus fuit,allegabatur ꝙ ip-
ſi erant in quaſi poſſeſſione cuſtodiendi, & ueniẽtes cum bonis
bullettinis admittendi,& ꝙ priuari non debebant ſua quaſi poſ
ſeſſione.Ad quod reſpondebam,ꝙ uirtute edicti non priuaban
tur ſua quaſi poſſeſſione, quia aliud eſt cuſtodire,aliud edicere,
ne ſuſpecti,& præſertim ne Titius intromittatur. Primum facti
eſt.Alterum iuriſdictionem habet incluſam. ¶ Secundò diceba
tur,ꝙ iudex non poterat pęnam fuſtigationis ꝯminari, quia pe-
daneus iudex erat.Sed iſtud negabatur,qa habebat merũ & mix
tũ imperiũ,& licèt eſſet unus ex magiſtratibus municipalib. nõ
tñ dici poterat iudex pedaneus. Differunt.n.inter ſe iudices pe-
danei,& magiſtratus municipales, ut ex titulorũ diuerſitate di-
lucidè apparet. Magiſtratus autem municipales de conſuetudi-
291 ne pñt exercere ea,† quæ ſunt minimi gradus meri imperij, ſ'm
292 Bal.in l.pen.C.commina.uel epi.fuſtigatio† aũt eſt minimi gra-
dus meri imperij,ſ'm d.Iaſ.in l.imperium,ff.de iuriſd.om.iudi.er-
293 go,&c.¶ † Tertiò dicebatur,ꝙ erat præceptum nudũ,cui paren
dũ non erat.l.j.& per totum, C.commina.vel epi.traditur p Bar.
in l.filiusfa.§.diui,ad fi.ff.de leg.j.Sed reſpondebã,tale præceptũ
fuiſſe factum ad aggrauandũ culpam cuſtodum ſup his,quæ ſpe
ctabant ad officium iudicis,quo caſu ualet,ẽt ſi non ſit expreſſa,
cauſa.l.j.§.cũ patronus,ff.de officio præfecti urbis. l.nã ſalutẽ.ff.
de offic.præf.uig. ¶ Quartò dicebatur, præceptũ debere intelli-
gi,ſi Titius ueniſſet ſine legitimo bullettino, aliàs eſſet iniuſtũ.
¶ Ad iſtud rñdebam,ꝙ præceptũ,quò ad Titiũ erat pręciſum &
abſolutũ,ideo præcisè & abſolutè intelligendum.l.j.§. & gñali-
ter,ff.de leg.pręſtan.Ad id,qđ p̃ceptũ eſſet iniquũ, rñdebã uerũ,
ſi cã ꝓhibitionis ceſſaret ex eo,ꝙ afferret bullettinũ. Sed alia ra-
tione potuit iudex moueri ad præcipiendũ, ne Titius admittere
tur,ergo in dubio parendũ fuerat, aut inſtandũ ꝙ p̃cepti cã ex-
primeret,c.ſi qñ,de reſc. Potuit.n.iudex p̃ceptum feciſſe,qa ſcie-
bat paulo ante Titiũ fuiſſe cõuerſatũ cũ infectis, ex qua cõuer-
ſatione ſuboritur probabilis ſuſpicio, cum dici ſoleat,quòd

Vuaq; conſpecta liuorem ducit ab vua.

Et ſic cũ ſanis ſanus eris,aliàs morbo nõ carebis,ut dixi s̃.& pro-
batur in c.poſtq̃,de ele.Potuit ẽt moueri iudex, qa cognoſcebat
Titium eſſe ceruicoſum,& ſi fuiſſet admiſſus, nõ potuiſſet facil'r
cuſtodiri,cũ occultè ad infectũ locũ uicinũ, uñ oriũdus erat, &
a quo aufugerat,qñque ſe tranſportaret, ex alijs ẽt cauſis moue-
ri potuit,de quib. dixi s̃.in 3. q.princ. huius remedij s̃,uel ex alijs
294 quas tu ipſe ꝯſiderabis.¶ † Inſuper dubitare quis poſſet,qua pę-
na puniendi ſint cuſtodes, qui accepta pecunia ꝯ̃ ordines ingre
di patiuntur uenientes ſine bullettino, uel cũ bullettino, quod
ſciunt eſſe ſuppoſititiũ & falſum? Rñdeo, ſi agrorũ & territorij
cuſtodes patiantur aĩalia intrare territorium, & ibidẽ depaſci,
grauiſſimo puniuntur ſupplicio.l.j.C.de fun.& ſalti.rei diu.lon-
gè maiori pœna puniendi ueniunt cuſtodes portarum. Et ſi ex
tali intromiſſione locus peſtilẽtioſus redderetur, nulla tam acer
ba pœna excogitari poſſet,quæ ad tm̃ ſcelus puniẽdum ſuffice-
re uideatur:Proditores.n.patriæ ſunt, acſi inimicam gentem in-
295 tromiſiſſent depredandi & occidendi cauſa, † quam qui intro-
mittunt,viui ſunt comburendi.l.ſi quis Barbaris. C.de re milit.
lib.12.facit dictum Bal.in c.j.col.5.quib.mod.feud. amit. & facit
296 tex.in l.carceri,& leg.milites.ff.de cuſtod.reo. ¶ † Sed quid ſi ali-
quis ſine bullettino intrauerit clandeſtinè,dum cuſtodes fabu-
lantur in portis,an cuſtodes ſint tuti ab omni pœna? Rñdeo, ꝙ
non,ſi ſint ſalariati de publico. Qui.n. mercedem pro cuſtodia
recipiunt,ad exactiſſimam tenentur cuſtodiam, & ſic ẽt pro le-
297 uiſſima culpa ſunt puniendi.l.qui mercedem.ff.loca.† Oportet
enim cuſtodes,quib.populus cõmiſſus eſt, cum magna cõſtãtia
vigilare,c.pportet.81.diſt.Si cuſtos eſſes,quæ acta ſunt,ſcires:ſed
quia nimia deſidia, & torpore deprimeris cũ tuo dedecore, &c.
plura narrantur,c.ſi cuſtos,27.q.j. Nam paſtor non excuſatur,ſi
298 lupus opes comedat,& ipſe neſciat,c.quãuis,de reg.iu. ¶ † Hinc
dicebat Bald.ꝙ famulus, q demiſit equum in paſcuis,quẽ lupus
comedit uel fures abegerunt,tenetur dño ad ęſtimationem,niſi
eſſet conſuetudo in loco,dimittendi equos in paſcuis ſine cuſto
dia,ita Bal.in l.nemo deinceps,ad fi.C.de epiſ.audien. Caſtigan
di ergo ſunt cuſtodes pro modo culpæ. l.milites, & l.fi.ff.de cu-
299 ſtod.& exhi.re.¶ Sed quid† ſi aliquis intrauerit ſine tractatorijs
inuitis cuſtodibus,an tunc excuſandi ſint? Dic aut cuſtodes po-
tuerunt reſiſtere,aut,non,arg.l.item quæritur,§.exercitu, & l.in
lege.ff.loca.& d.l.milites. Tenentur.n. pro uirib. reſiſtere.l.j.§.j.
ff.ad Silla.ſi aũt reſiſtere non pñt, nihil eis põt imputari,quia ad
uerſus uim cuſtodia parum ꝓdeſt. l.ſi ea res,in princ.ff.de actio.
emp.Ex his ſatis conſtat valere ſtatutũ,ꝙ ſine bullettino nullus
300 locũ ingrediatur.¶ Sed nunc quæro,† an ualeat ſtatutũ, ꝙ nul-
lus audeat ſub pęna exire locũ ſine licentia deputatorũ,uel ſine
bullettino?Br rñdeo,ꝙ ſtatutũ ualet,ſi ex cã imminẽtis peſtilen-
tiæ,uel alia rationabili cã fiat,ſ'm Bar.in l.mercatores,per illum
tex.C.de commer.& merca.Si uerò ſine iuſta cã fieret, non uale
301 ret:† putà ſi dñs loci uellet ſtatuere, ꝙ nemo exeat territorium
pro molendo uel laborando,ad effectum,ꝙ quilibet ire cõpella
rur ad ſuum molendinum,uel ut per indirectũ cogantur labora
re in prædijs ipſius dñi.Eſt.n.hmõi ſtatutũ iniquũ,& nõ toleran
dum,ſ'm Soc.conſi.272.Non proſequendo ordinẽ, lib.2. ubi ita
declarat.d.l.mercatores, & ad propoſitum facit pulchra deciſio
d.Io.Bap.de S.Seuerino in l.oẽs populi,col.36. ff.de iuſti.& iure.
302 † Et ex hoc infero,ꝙ ſi cõitas ordinet, ꝙ nullus forenſis audeat
locum exire, niſi ſecum duxerit unum ex incolis loci, ꝙ talis or-
dinatio non ualet,quia facta cauſa lucri ipſorum incolarum,ni-
ſi fortè alienigenæ eſſent ſuſpecti, ut quia eſſent de loco conta-
gioſo ibidem vicino,a quo aufugerũt propter peſtem.¶ Inſuper
quia tpe peſtis ſolẽt fieri edicta,ꝙ nullus audeat receptare in ca-
ſtro, uel in loco alıquẽ forenſem ſub certa pœna. † Quæritur,
303 quid ſi aliquis receptauerit forenſem extra caſtrum in ſua caſſi-
na,ſeu baſtita,an incidat in edictum? ¶ Iſtam q̃onem format in
ſimili Alb.de Roſ.in 4.par.ſtatutorum,q.98. incip. Quid ſi ſtatu-
to caueatur.& determinat ꝙ ſic, conſiderata rõnis identitate,ſe
quitur d.Iaſ.in l. plerique.col.j. ff. de in ius uoc.¶ Sed quatenus
attinet ad ꝓpoſitum,duo ſunt conſideranda. Primò, an militet
eadẽ rõ in caſſina,q̃ militat in ipſo caſtro?Scđò, an in pęnalibus
ſit licita extenſio ex rõnis identitate? de quo per Fel.in procem.
Greg.& d. Iaſ.in l.fi.ff.de in ius uoc.& aliquid dixi s̃.Reſtant duo
alia remedia quę mihi occurrunt.ſed quia communia ſunt,tam
ad curandum,q̃ præſeruandum,ea ſtatui in fine reſeruare,ut fe-
cit Imperator,C.commun.de lega. & C.commun. de ſucceſſio.

S V M M A R I V M.

1 *Peſtilentia eſt omnium ægritudinum Regina.*
2 *Principijs obſtandum,aliàs ſerò medicina paratur.*
3 *Peſte infectos an,& quando liceat extra locum eijcere.*
4 *Peſte infecti,an per uim expellendi ſint a loco, licèt ipſi malint includi in pro pria domo.Et quid ſi malint ad aliquod prædium ruſticũ, ſeu caſſinam tranſ ferri,quàm ad hoſpitale.*
5 *Peſte infectos,& de peſte ſuſpectos, qui ſunt eijciendi de domo,an magiſter ſa nitatis poterit transferre ad eundem locum.Et an poterit maſculos cum fœ minis collocare.& nu.7.Et quid fiendum,ſi hoſpitale, uel locus non ſit tam amplus,ut ſeparari poſſint.nu.10.*
6 *Iudex ſi uideat duos non poſſe ſine diſcrimine uitæ ad idem iter ire, putà,quia inimici uel riuales,an poſſit eis ſub pęna indicere,ne ad eandem uiam,ſed di uerſam,uadant.*
8 *Scholares,an uno ex ſocijs reluctante poſſint ganeas in domo tenere.*

Peſtem

9 *Pestem auget coitus.*

11 *Hospitalia, in quibus curantur infirmi, præsertim pestilentiosi, debent extra muros construi.*

Et quid si ciuitas nulla loca possideat extra muros, & nemo reperiatur uendere uolens locum pro struendo dictum hospitale, nu. 12.

Et quid si non inueniantur loca commoda propè ciui. nu. 14.

13 *Fundi dominus an fauore publico cogi possit ad uendendum dictum fundum, ubi erigantur furcæ.*

16 *Nobilibus, præsertim infirmis, sunt meliora hospitia aßignanda.*

17 *Hospitalis ædificandi causa potest imponi collecta seu talea, a qua nemo excusatur.*

Et quid si consuetudo uetat taleam imponi. nu. 18. & 20.

18 *Consuetudo ad bonum publicum tendens, & maximè quòd quilibet in piam causam aliquid annuatim conferre teneatur, est laudabilis.*

21 *Pestem ex mala Reip. administratione, ut plurimum, causari suspicatur operis author.*

22 *Hospitalium construendorum causa solent summi Pontifices concedere fabricæ fructus primi anni beneficiorum uacantium.*

23 *Legatus de latere, an possit concedere fabricæ hospitalis, uel etiam uni laico fructus primi anni beneficiorum uacantium.*

24 *Statutum, quòd pro fabrica hospitalis debeatur 20. uel quinquagesima legatorum, & hæreditatum, an & quando ualeat.*

Et de quibus hæreditatibus intelligere censeatur statutum. nu. 25. & seq. in quibus uidere licèt plures exceptiones, quas patitur dictum statutum.

26 *Lucrum id dicitur, quod superest deductis impensis, & oneribus.*

33 *Doctoribus consulentibus non debetur honorarium ad numerum chartarum, & secundum multiloquium.*

35 *Legatus an possit dispensare quòd legatum in unam piam causam, conuertatur in aliam.*

36 *Statutum, quòd fabricæ hospitalis debeatur quinquagasima dotium nubentium extra territorium, & mulierem forensium nubentium in territorio, an ualeat.*

37 *Statuere potest ciuitas, quòd quilibet artifex in principio sui artificij teneatur certum quid soluere pro fabrica hospitalis. Item quòd pro gradu Doctoratus debeantur tot floreni. nu. 38.*

Item quòd quicunque uoluerit esse de numero hospitalariorum soluat tantum pro fabrica. nu. 39.

40 *Hospitalarij gaudent priuilegio, ne teneantur ad munera personalia. Et dicuntur personæ ecclesiasticæ. nu. 41.*

Et secundum aliquos gaudent priuilegijs, quibus gaudent hospitalia, & clerici. nu. 42.

43 *Hospitalarij possunt constituere collegium, & Rectorem, ac sindicum eligere.*

44 *Legata, quæ in vsus pauperum fiunt, longè laudabiliora, & Deo acceptiora sunt, quàm quæ fiunt ecclesiæ. Et ibi aßignantur causæ.*

45 *Domus peste contaminatæ purgandæ sunt, & bona mobilia, quæ aqua mundari nequeunt, comburenda, ut ciuitas uel locus quiuis a peste seruetur. & se.*

Et an & quando magister sanitatis poßit inuitis dominis eorum bona comburere. Et an ciuitas poßit de ipsis ordinare. Et quis teneatur ad pretium dictarum rerum combustarum. nu. 47. 48. & seq.

46 *Leprosorum domos & bona mobilia qualiter purgabant patres antiqui.*

52 *Pestis optimum remedium est locum mutare, & ad montana diuertere castra. nume. 54.*

53 *Pestem longè & citò fugiendam, ait etiam vulgus.*

De remediis ad curandam pestem.

DEuenio itaque, Deo ꝓpitio, ad extremam partē huius nostri opusculi, uidelicet ad remedia curatiua.¶† Regina est omnium
1 ægritudinum pestilētia, c. sicut, de simo. & oīum etiā insolentissima, seruis stipata supbis, quos alloq; qlibet formidat. Quo fit, ut oīb. odibilis sit & cōtēptibilis, & rarissimus reperiat̄ medicus, q illius curā uelit suscipere. Quisqs ergo in hāc inciderit infirmitatē, si medico careat, hūc perlegat libellū, nr̄a utat̄ cura, nostro fruatur antidoto
2 anteq̄ pestilens uenenū intima penetrauerit. Subito † .n. eradicādę sunt huius morbi mala semina, & principijs obstādū est: alās serò medicina parat̄, c. ad hæc, de rescriptis, c. mala cōsuetudo, 8.
3 dist. ¶ Primū remediū erit infectos eijcere † extra locū. Inquit .n. Hieron. in cano. resecandæ, 24. q. 3. Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Nam immedicabile vulnus, s̄m Ouid. ense recidēdū est, ne pars sincera trahat̄. Morbida .n. pecus totū corrūpit ouile. ¶ Et ꝙ infecti possint expelli de ciuitate, firmāt Bal. & Pau. de Cast. in l. 2. C. de sum. Tri. & fi. cat. ar. illius tex. Lu. Ro. Alex. d. Ias. in l. casus, pil-lū tex. C. de test. & Cep. in trac. ser. rust. sub rubr. de pascu. in 6. q. Nisi .n. citò eradicet̄ amaritudinis radix, tota plebs ꝯtaminata tri
4 stabit, c. 21. q. 4. ¶ Sed hic se offert dubitatio, † qd si infecti malint includi in domo ꝓpria, an tunc inuiti expelli possint? Videretur fortasse dicēdū ꝙ nō, qa cessat rō publicæ utilitatis, cum inclusi non valeant alios coinquinare, ergo &c. Item durum uī & inhumanum, aliquē inuitū trahi de domo sua, l. plerique. ff. de in ius uo. l. nemo. ff. de regu. iur. Decisio huius q̄onis est magni ponderis, ideo intensius aīaduertendū. ¶ Putarē plura esse cōsiderāda: Primò, an in eadem domo sint alij nō infecti, quos magister sanitatis nō uult expellere, & tūc infecti eijci poterūt, qa subest ratio eiectionis. s. ne reliq corrūpantur, quæ rō stat ēt ꝙ nō infecti contētarent̄ includi cū infectis, cū nō sint dn̄i corporū suorū, l. liber hō. ff. ad l. Aquil. c. si verò, de sent. exc. & ꝓ ista cōsideratione adduco casum in c. ipsa pietas. 13. q. 4. ¶ Si uerò oēs sint infecti & oēs malint includi, tūc ad duo aduertēdū est. Primò, an ex inclusione militet timor corruptionis uicinorū, & tunc oēs eijciēdi sunt; aut nullus subest timor, & tūc ꝯsiderāda sunt loca, ad quæ magister sanitatis eos trāsferri vult. nā si talia sint, in qb. eorū saluti opportunius ꝓuideri possit, tūc ad ea loca inuiti tradu ci poterūt, d. c. ipsa pietas. Si uerò sint loca magis infecta, & ubi ferè nulla sit spes salutis, tūc crederē ꝙ de domo inuiti non possint trahi. aliàs magister sanitatis appellādus erit magister mor-
5 talitatis. ¶ Sed hic † q̄ro, an eo casu quo magister sanitatis vult de domo trahere, tā suspectos, q̄ infectos, an possit oēs simul ad eūdē locū trāsferre, & oēs in eadē camera collocare? R̄ndeo ꝙ nō, quiā separādi sunt socij, q̄ sibijpsis inuicē sunt dānosi. l. si ꝯuene-
6 rit, in fi. ff. pro soc. Bene facit, † qa si iudex uideat duos non posse sine discrimine uitę ire ꝑ eandē uiā, ut qa fortè riuales sint, vel aliàs inimici capitales, tūc poterit & debebit præcipere cuilibet sub formidabili pęna, ꝙ vnus uadat ꝑ unā uiā, & alter ꝑ aliā, tal̄r ꝙ non possint sibijpsis obuiare, s̄m Iac. de Are. Alb. de Rosa. & d. Ias. in l. fi. ꝑ illum tex. ff. de off. ꝓcu. Cæs. seq̄t idē d. Ias. in l. quid
7 iussit, in gl. 1. ff. de iud. ¶ Sed an simul † possit collocare masculos cum fœminis? R̄ndeo non esse simul masculos & fęminas commiscendas, l. non aliter. ff. de vsu, & habi. per quam l. dicit ibi glo.
8 scholares, † uno ex socijs reluctante, non posse ganeas in domo tenere. facit tex. in c. 1. de cohabi. cler. & mulie. Nec quisquā dicat rōne infirmitatis tolerandum esse, ut simul stare possint: qa nec ratione humilitatis & officij conceditur frequenter clericis intrare domos matronarum, c. clericus nullus. 81. dist. Et intellexi tēpore pestis fuisse patrata infinita carnis delicta, & mortuis maritis seductas fuisse plerasq; ad ꝯhendas secundas nuptias cū
9 inæqualibus & pauperib. † Et eo maximè separandæ sunt fœminæ a masculis, quia coitus auget hāc infirmitatē, ut dixi s̄. in questione de causis. ¶ Hęc aūt intelligo vera esse, nisi essent tales mulieres. de quib. naturale fœdus nihil sinistri nos suspicari permit
10 tit. l. eum qui. C. de episc. & cler. ¶ † Sed quid si ciuitas non hēat hospitale tā amplum, in quo possint includi infecti seorsum a suspectis, & fœminæ separatim a masculis. Quid tunc agendū? Respondeo, quærantur aliqua loca vicina ciuitatis, quæ muro, uallo, aut fossa sint circumsepta, & ibidem separatim & diuisim collocentur. ¶ Dixi uicina ciuitati, & non intra ciuitatem, quia pe-
11 riculosum est retinere infectos intra ciuitatem. † Et ideo hospitalia, in quib. curantur infirmi, quæ nosecomia nuncupantur, secundū gl. in l. illud. C. de sacrosan. eccles. sunt extra muros urbis construenda, s̄m Io. de Plat. in l. cum s̄. virentē. C. de re mil. li. 12.
12 & dixi s̄. in 5. remedio præseruatiuo. ¶ † Sed quid si extra muros ciuitas nulla loca possideat? Respondeo, sibi emat, uel cōducat. Et si dixeris non reperiri, qui uēdere minusve locare uelint? Respondeo fauore publico dominos locorum habiliū ad includendos ægrotos cogi posse ad uendendum, uel locādū. l. si qs sepulchrū. ff. de relig. & sump. fu. l. lege Cornelia. ff. ad Sylla. Et propte
13 rea dicebat Io. An. in addi. Spe. super rub. de exec. sen. ad fi. † ꝙ fauore publico cogi pōt dn̄s uendere fundū, in quo erigantur furcæ, ꝓ iustitia facienda. sequitur d. Alc. in l. 2. in fi. prin. ff. sol. mat. Nā ēt fauore publicæ utilitatis dn̄i pn̄t cogi locare eorū domos scholarib. & doctoribus legentib. s̄m Bald. Ang. Imo. & Mod. in
14 l. 1. ad fi. ff. sol. mat. ¶ † Et si fortè ꝓpè ciuitatē nulla inueniantur loca cōuenientia, tunc necessitas reddat ꝑfectos sanitatis industriosos. faciat ergo fieri casas & capannas, ad quas transferātur infecti. Sunt aūt hmōi casæ faciēdæ in loco uallo, fossa aut aqua circundato, ne inde exire ad sanos, uel sani ad eos accedere ualeant, nisi de licentia prefectorū. Papiæ in insula quadam Ticini
15 annis fieri solent. ¶ † Sed si suspecti uel infecti malint transferri ad aliquod ꝑdium rusticū, seu ad cassinam, vel bastitā, q̄ ad nosecomiū & capānas, an audiendi sint? Vr̄ ꝙ non, qa poterunt inde uagari, & alios inficere. Ego existimo, ꝙ si uelint a custodib. deputandis ꝑ præfectos sanitatis custodiri, ꝙ cum eis sit humaniter agendū. Nā cū cesset rō, ne sani corrumpantur attēta custodia, cessare ēt debet iuris dispositio, dictās eos ad nosecomiū trāsportari debere. c. cū cessante, de appel. l. adigere. §. quan uis. ff. de iu. pat. ¶ Quæ facultas diuertendi ad aliquā cassinā maximè Pa-
16 tritijs & nobilibus est concedenda. † Sūt .n. nobilibus assignāda meliora hospitia. l. 2. & l. fi. C. de met. & epid. li. 12. Sic Abbas monachis nobilibus infirmis gratiā facere pōt, ut alibi, q̄ in cōi infirmatorio uictū sumere ualeāt, c. cum ad monasteriū, §. porrò, de statu mon. ¶ Consulo itaq. dn̄is meis Auen. si uelint præmissas difficultates euadere, & ciuitatem non contaminari cōtagio so morbo cuiuslibet ēt infirmi piscatoris, ut nuper euenisse dolenter cōspicimus, ꝙ cōstitui faciāt unū amplū, & splēdori, tam excelsæ vrbis cōueniēs hospitale. Nec quemq̄ terreat operis immensa,

pensa,q̃ fructum cum fęnore est allatura. Minima.n.videbitur
si cum damnis,& incõmodis conferatur,q̃ pp pestilentiã ẽt mo-
17 dicã ciues patiunt.¶†Sciendũ aũt est, ꝙ ꝓ rata patrimonij qui-
libet,nullo priuilegio obstante, ad constructionẽ huius publici
operis conferre tenetur.l.ad portus. C.de ope.pub. Cõcernit.n.
singulorum vtilitatẽ,& urbis decorem, ergo qlibet ad cõtribu-
tionẽ cõpelli põt,vt dixi latè s.¶ At dicet aliquis,in ciuitate Aue
nionensi nulla unquã fuit imposita collecta, unde non uꝛ tole-
randũ,ꝙ mala cõsuetudo inducat. ita mihi rñdit qdam amicus
meus. Sed salubrius certè fuisset collectas,angarias, & peranga-
rias sustinuisse,q̃ diram pestem. Esset.n.vrbs opulentior & popu
18 losior. Laudabilis nanq; est ɔsuetudo, quæ† ad bonũ publicum
tendit, & maximè ꝙ quilibet in piã cãm aliqd annuatim confer
re teneatur,c.ad apostolicã,de simo.no. Bar.in l.priuilegia,C.de
sacros.eccl. Et si tua te uincat auaritia,ꝙ nolis pati collectã im-
poni,consule teipsum si aliunde haberi possit pecunia ad con-
19 struẽdum opus tã pium,tam laudabile, & Deo gratissimũ.†Ego
studerem occurrere his,qui publicos redditus deuorant, & quę
ad iniquum malitiæ compendium trahi hactenus solita sunt,in
20 hanc piã cãm conuertenda exclamarem. ¶†Sed horrendũ cer-
tè;hi,qui deberent patriam defendere, & ab oppressionib.suble
uare,inueniuntur opprimere,§.si uero refutauerit, in Auth. ut
disse.iud. Hi sunt furib.deteriores, nam fures timentes furãtur,
legis laqueos formidant:isti aũt audacter delinquunt,& qcquid
21 agunt,legem putant. † Hinc primam contagionis cãm suspicor
exoriri:hinc oĩs mali labes initium capit,nam cum in Republi-
cã delinquant,cũ publica sine pudore prædetur,& nullus in po
pulo sit qui resistat congruum ẽt est,ut publica pęnitẽtia popu-
lus affligatur,c.ꝙ errauerat, 23.q.5. & pp Regentiũ scelera Deũ
flagellasse plebẽ suã persæpe legimus. ¶ Supplicarẽ sanctissimo
dño nostro Papæ, vt dignaret ɔcedere fabricæ huius hospitalis
fructus primi anni oĩum bñficiorũ vacãtium in Archiepãtu,sal-
22 tẽ ꝓ dimidia. † Solent.n.pientissimi Pontifices sisia priuilegia in
dulgere.c.si pp tua debita,de rescrip.lib.6.& in extrauaganti,Io.
22.quæ incipit,Suscepti regiminis vbi gl.in uerb.fabricæ attesta
tur tale priuilegiũ aľs fuisse concessum hospitali Pontis. Nam si
aliæ urbes qñq; istud impetrauerunt, an ne putas ciuitatẽ Aue-
nio.quæ ecclesiam pleno iure recognoscit, idem cõsecuturam?
Certus.n.sum hanc vos gratiam habituros a Reuer. D.D.Franc.
de Claromonte, Car.& Auenionẽsi Legato meritissimo, q̃ vos,
23 uestramq; ciuitatem singulari amore prosequitur. † Nã ipse ẽt
hẽt potestatẽ,c.unico,ut eccl.bene.ad fi.firmat Io.And.& alij in
c.si tibi concesso,de præb.lib.6.& in d.c.si propter tua debita.&
gl.in d.extraua.suscepti regiminis,q̃ uult ꝙ solus Papa possit cõ
cedere fructus beneficiorũ uacãtium uni laico,putã Regi Fran-
ciæ pp aliquã necessitatẽ fabricę,aut hospitalis. Etiam inferiores
pñt ꝓ arbitrio fructus beneficiorũ uacãtium in sua diœcesi do-
nare. Qđ ẽt tenet Spe.tit.de dispensa.§.nũc de epõrum, uer.107.
¶ Laudarem ẽt,ꝙ fieret statutũ,ꝙ xx. vel quinquagesima legato-
24 rum,& hæreditatũ debeatur huic fabricæ.† valet.n.hmõi cõstõ.
& licèt lex Papia,quæ uigesimã hæreditatẽ fisco deferebat, tanq̃
iniqua fuerit ꝑ Iusti.sublata,l.fin.C.de edi.diui Adria.tol.non tñ
idem dicendum in casu nostro,qa non est par rõ Christi & fisci.
Nam hæc lex ad utilitatẽ publicã & laudẽ Christi, illa ad perni-
ciẽ ciuium & cõmodũ fisci:hæc ad salutẽ populi, illa ad ruinam
edita fuerat.¶ Et ꝙ istud statutũ valeat,firmant Bal.Sal.& Mod.
in d.l.fi.sequuntur ubiq; Doc.ut patebit ex ĩ.dicẽdis & tale sta-
tutum uiget in ciuitate Cesenæ,ꝑut referunt Mod. in d.l.fi. Sed
quia multa dubia circa intelligentiam dicti statuti suboriri pñt,
25 utile putaui subijcere nonnullas declarationes. ¶†Prima decla
ratio est,ut statutum procedat in hæreditatib. extraneo delatis,
non aũt in hæreditatib. debitis filio existenti in potestate patris
tpe mortis,in quem dr̃ dñium continuari,non hæreditatẽ defer
ri,l.in suis,ff.de lib.& posth.& ita ibi expressè decidunt Ang.Ra
phae.& Imo.sequitur Io.de Plat.in proœ. Insti.in uer.Alemani-
cus. Plus uoluit Io. de Imo. in d.l.in suis, ꝙ de hæreditate delata
descendentib.uel ascẽdentib.nulla debeatur uigesima, q̃ ex for
ma statuti alias soluẽda est, qđ æquũ uꝛ:verba tñ statuti conue
niunt ɔriæ sñiæ, ergo ẽt cõueniet dispositio, l.quod constitutũ.
26 ff.de testa.mil.¶†Secundũ intelligi debet istud statutũ deductis
prius sumptib.& onerib.incumbentib.hæredi & legatario,quia
statutũ considerauit lucrũ hæredis, & legatarij. Illud aũt dr̃ lu-
27 crũ, † qđ superest deductis impensis & onerib.l.Lucius.ff.ꝑ soc.
& ita expressè decidunt Bal.& alij in l.non amplius,in princ.per
illum tex.ff.de leg.j.& ibi d.Ias. adducit septẽ sires decis. quas ui-
28 debis,cum facere uolueris † unum grande consilium, & facere,
quòd tibi soluat ad rõnem chartarũ, ut multi soluunt, & malè,
qa cãm dãt consultorib.prorũpẽdi in multiloquiũ & verbositã-
tẽ,q̃ persæpe optimã ɔsultationẽ offuscat,& iudicis stomachum
mouet sensum onerat,iudiciũ & intellm peruertit,s̃m Hier.sup
Hieremiã.li.2.pro quo facit tex.in l.fin.C.de appel. Et ultra illas
septem decis.uide plures alias similes reductas per Fel.in c.ad au
res,de rescr.ubi ego ẽt quasdam addidi,& eas,ut spero, aliquãdo
29 uidebis.¶ † Ex hac declaratione infertur,uigesimam non deberi
de legatis,q̃ nullum lucrũ afferant.vñ ꝑ legato dotis facto vxori
a uiro quatenus in dote erat,vxor nõ tenebitur ad uigesimam se
30 cundum Bal.in l.3.C.de fal.cau.adiec.leg.† Nec ꝑ legato liberatio
31 nis facto debitori prius liberato,s̃m Bal. ĩ l.3.in fi. C.de le.†Nec
pro legato liberationis facto debitori tuto exceptione, s̃m Bar.
32 in l.creditor,ꝑ illum tex.ff.de li.leg.†Nec pro legato nullo & inu
tili.l.non dubiũ,ff.ad l.Fal.Secus si legatum liberationis lucrum
afferat,tunc quatenus in lucro est, uigesima fabricæ debebitur.
33 l.quærebatur,ubi Ang.& scri.ff.ad l.Fal.¶†Hinc si testõr grauet
hrẽdem ad uendendum.Titio fundum ualoris xx. aureorum pro
decem,tunc de alijs Titius tenebitur , qa eius lucro cedunt,s̃m
34 Ang.& Mod.in l.qui fundũ,ff.eo.titu.ad leg.Falc.¶†Tertiò re-
stringendũ est statutum,ut non procedat in legatis & hæredita-
tib.relictis alicui alteri piæ causæ, qa talia relicta non pñt ĩ alios
usus cõuerti,q̃ a testõre fuerit ordinatũ,cle. qa contingit, de re-
lig.dom.s̃m Bal.in l.nulli.C.de epis. & cle. & ideo bonũ esset,ꝙ
statuentes disponerent ẽt de relictis cuicũq; piæ cãæ,deinde ob-
35 tinerẽt cõfirmationẽ statuti a sanctis.dom. nro Papa. ¶†Dico a
Papa,quia dubium est,an Reuerendis. d.Legatus possit dispen-
sare,ꝙ legata pia cõuertantur in alium usum. & Car. in d.cle.qa
contingit,in 5.q.pòst Lapum tenuit,ꝙ nõ possit,nisi sit sibi spe-
36 cialiter concessa facultas. † Posset etiam ciuitas statuere,ꝙ fabri
cæ hospitalis debeatur quinquagesima dotium mulierum , quæ
nupserint extra territoriũ, uel quinquagesima dotium fęmina-
rum forensiũ,q̃ nubunt in territorio. Valet.n. tale statutũ,ut ꝑ
37 Cor.consi.106.quamquã in hac,lib.4.¶†Sunt ẽt alij modi,& alię
uiæ,qb.in hanc cãm pecuniæ haberi poterunt,ut si statuatur,ꝙ
38 quilibet artifex in prin.quo artẽ cœperit exercere, teneatur† au
reũ fabricæ soluere,& ꝙ quilibet certũ qđ soluere debeat ꝓ gra-
39 du doctoratus. † Et qcunq; uoluerit esse de numero hospitala-
riorũ,soluat x.flore. Habent.n.hospitalarij priuile.ne teneanť ad
40 munera personalia,c. tributum,23.q.8.uer. uniuersis.†Dñr.n.ꝑ-
sonæ ecclesiasticæ,licèt nõn sint clerici,s̃m glo.in c.sciant cũcti,
41 de elec.li.6.†& s̃m aliquos gaudent priuilegijs, quib.gaudẽt ho
spitalia & clerici,s̃m gl.in c.quisquis,18.q.4. de quo per Bar.in l.
semper,§.fi.ff.de iure immun.& in l.quod constitutũ,ff.de testa.
mil.& d.Ant.de Butr.consi.40.Statuto ciuitatis, aliàs inc. Nulla
dubitatio. Solent ẽt habere indulgentias & priuilegia speciali-
ter concessa a summis Pontificibus. Et pñt cõstituere collegiũ,
& Rectorem,ac syndicũ eligere,c.inter dilectos, de don. Nõ erit
ergo iniquum ordinare, ꝙ quicunq; uoluerit ingredi collegiũ
hospitalariorum teneatur soluere decẽ flore.q̃ ordinationẽ ser-
42 uant hospitalarij Sancti Matthei in ciuitate Papiæ.¶†Consule-
rem ẽt usurarijs & oĩbus alijs, qui uolunt exonerare suas cõscię
tias pro incertis malè ablatis, uel qui ex deuotione, uel pro ani
ma parentũ,& benefactorũ intendũt aliqua elargiri ad pias cau
sas,ꝙ ea oĩa erogarent huic fabricæ, & pro alimentis pauperum
ibidẽ degentiũ, non ecclesiæ pro construendis capellis seu mis-
sis celebrandis. satis.n.auri,imò satis ueneni habet ecclesia,c.au-
rũ habet, 12. q.2. Cuius.n. animi putares esse pios fundatores,si
suos descendentes conspicerent mendicari, & capellanos lautè
epulari,si nudos intuerentur amicos in grabato iacere, & præla
tos magnificè indutos cũ scorto luxuriari? Quid si existimasses,
Constantine,liberalitatẽ tuã,qua pro Christi gloria,ꝓ Christia-
næ religiosis augmento usus es, ad interitum Christianorum,ad
infamiã ecclesiæ,ad ruinam Italiæ qñq; cessuram?mutasses, cre-
do, ꝓpositũ. Non plura, digito compellor labellũ compescere.
¶ Concludã tñ laudabiliora, & Deo acceptiora esse legata,quæ
in vsus pauperum relinquuntur,& charitate, pietate, hospitali-
tate,refulgent:ex his subleuantur miseri, curantur infirmi,satu-
rant famelici,tristes consolantur,dispersi congregantur,peregri
ni recipiunt,ansam non ꝑbent auaritiæ,cãm nõ ꝑstant ambitio-
43 ni,gulæ,& luxuriæ materiã non ministrant. ¶†Secundũ,& ꝓce-
denti ꝓximũ remediũ est, post eiectionẽ infectorũ illico eorum
domos purgare,& cõtagiosa bona mobilia, quæ aqua mundari
nequeũt,ut sunt pelles,lecti,& his similia,cõburere,& igni pur-
34 ganda mãdare.†Nã patres nostri,si de lepra perspicuè cõstabat,
leprosi uestimenta comburebãt, eiusdem domum radebant in-
tus.& per circuitũ,& puluerem rasuræ spargebãt extra ciuitatẽ
in loco immundo,& luto nouo eãdem domum liniebãt. Quod
si in eadem reuersa fuisset lepra, tunc a fundamentis destrueba-
tur,ligna,lapides,& cęmenta extra urbem ꝓijciebantur in locũ
immundũ,ut hr̃ Danielis 4.c.& Ionæ 3. & per gl. in c.voluissent
45 iniqui,in uersi.ut lepra,de pęni.dis.j.¶†Sed hic quæro,an magi-
ster sanitatis possit inuitis dñis bona ipsa contagiosa cõburere?
Bꝛ,nisi sibi specialiter sit concessa facultas, arbitror ꝙ nõ possit,
46 † quia nunquam ciuitas cẽsetur alicui dare potestatem priuan-
di alterum iure suo,etiam ex causa publicæ utilitatis,nisi expres-
se hoc dixerit,s̃m Bar.in l.toties,§.si cui,ff.de poll.& in cons.172.
Dubia occurrenda.& Fel.in c.quæ in ecclesiarum, col.10.de cõ-
47 stit.¶ Sed quæritur, † an ipsa ciuitas possit ordinare , ꝙ mobilia
bona infectorum comburantur? Videtur quòd nõ,quia ciuitas
per statutum non potest auferre alicui dominium rei suæ, l. si
priuatus,ff.qui,& a quibus.& d.l.toties,§.si cui. Contrarium cre
do

do verius ꝑ tex.in c.in nr̄a,de iniur. vbi ꝓ ſedādo bello humano
ciuitas ꝑ ſuū ſtatutū priuauit ciues, q dāna paſſi fuerāt actioni-
bus ſuis.Idē ergo facere poterit ꝓ ſedādo bello diuino. Et qa in
his,q̄ reſpiciūt adminiſtrōnē bonorū ſuorū,& q̄ cōem tāgūt vti
litatē,ciuitas liberā hēt ſtatuēdi facultatē,l.j.& l.ambitioſa,ff.de
decre.ab ord.fa.tradit,ꝑ Bar.in l.oēs populi,in j.q.ff.de iuſt.& iu.
Et ꝙ ciuitas poſſit,patet ex his,q̄ de veſtimētis,& domib. lepro-
ſorū ſacra dixit ſcriptura.Non ob.ꝙ ciuitas non poſſit alicui au
ferri dn̄iū rei ſuæ,qa verū eſt faciendo legē particularē ꝯ certos,
ſed faciendo legē pōt,l.uenditor, §.ſi ꝯſtat, ff.cōm.p̄d.l. Antio-
chenſium,ff.de priui.cred.l.Lucius,§.fi.ff.ad municip. Vlterius
50 †quæritur,an cōitas teneatur ad p̄tiū bonorū combuſtorū ipſis
dn̄is? Vr̄, ꝙ ſic per tex.in d.l.uenditor,§.ſi ꝯſtat, & in l.ſerui, & l.
fi.C.pro quib.cau.ſer.lib.acci.Hinc dicimus,ꝙ Princeps, q ex cā
pōt alteri auferre rē ſuā,l.itē ſi uerberatū,ff.de rei uēd.tenet ſa-
tisfacere dn̄o de p̄tio rei ablatę,ſm̄ Arch.in c.ꝑ uenerabilē, 9.q.
3.Bal.in d.l.ſerui.& in d.l.itē ſi uerberatū. Ang.in l. fi.col.2.ff.de
app.reci.& ſequunt̄ *communiter* Doct.ut patet ex reductis ꝑ Fely.
in c.quæ ī eccleſiarū,col.8.uer.prima declaratio,de ꝯſti.Sed iſtis
non attētis ꝯ̄riū uerius eſſe puto, qa vrbis p̄fectus putridas car-
nes,& corruptos piſces nullo pretio ꝓ ſoluto ſæpe cōburit,& in
Rhodanū proijcit, ēt mulcta dn̄is indicta,l.j.§.cura carnis,ff.de
off.præfe.urb.Exurēda.n.ſunt ꝯtaminata bona,ne totū corpus,
51 oīsve reſpublica pereat,c.reſecandæ, 24.q.3.† Fortius dicēdū ur̄,
ꝙ dn̄i ipſorū bonorū cogi poſſint proprijs impēſis cōburere bo
na impurgabilia, & mūdare purgabilia pp periculū mortis im-
minētis ex ꝯtagione ipſorū bonorū.Dēt.n.ſuperior ex offō pro-
uidere,ne qs ſibijpſi mortē cōſciſcat,l.j.& ꝑ totū,ff.de his, q ſibi
mortē ꝯſciue.poteritq; prohibere,ne qs ingrediat̄ domū,in qua
ſunt bona ꝯtaminata, niſi prius mūdata domo, & cōbuſtis bo-
nis,q̄ in ea ſūt,ut eſt tex.clarus in ſi.ī,in c.ipſa pietas,23.q.4.nam
qlibet cōpelli pōt teneri aquā in domo ꝓ extinguēdo igne,l.nā
& ſalutē,§.fi.ff.de off.præfec.uigil.Ergo ēt pro igne peſtifero de
pellendo qlibet cogi poterit ſordida bona lauare, & impurgabi
lia cōburere. Non ob. iura p̄allegata, qa ꝓcedunt, qn̄ Princeps
vult a ſubditis auferre dominium rerū,quæ utiles ſunt ipſis dn̄is
& eas ſibi,uel alteri appropriare,tūc tenet̄ ad p̄tiū,ſecus qn̄ vult
auferre dn̄iū rerū,q̄ ipſis dn̄is pernicioſæ ſunt,& eas cōburere ꝓ
ſalute ſubditorū,tunc non tenet̄ ad pretiū,d.l.nā & ſalutē.Loci
52 quoque† mutatio optima eſt medicina.Nā morboſus exercitus
ullo ſalubriori remedio uti pōt, q̄ frequēti caſtrorū mutatione,
ut atteſtat̄ Flauius Vegetius de re milit.lib.2.Et hæc obſeruatio
(ut inquit Cor.Cęlius)neceſſaria eſt,qua qs in peſtilentia vti de
bet adhuc integer,cū tn̄ ſecurus eſſe non poſſit: tū igit̄ oportet
peregrinari,nauigare,& ubi id non licet,geſtari,& ſub diuo leni
ter ambulare,uertāt ergo ſolū,fugiāt infecta loca,c.negotiatorē
88.diſt.Recedāt,exeāt,& immundū qcq̄ non tāgāt,23.q.4.c.rece
53 dite.¶ †Vulgò.n.fert̄,cito,& longè fugiendā eſſe peſtē. Nā teſte
Appiano Alex.de bellis ciuilibus,lib.5. Antarij populi quadrin
gentorū 60.paſſuum milibus longè a p̄ria peſtilēti diſceſſerunt.
Et Celtæ uſque ad Pireneos montes fugerunt. Quorū exempla
Io.Fir.tract.de gabellis, q 24.2. partis, inducit ꝯ nos Italos, q ex
ciuitate contagioſa fugimus in uillas,& caſtella uicina,& iō pa-
rum nobis fuga prodeſt.Ad remota ergo,& ſana loca fugā ꝓpe-
remus.Sūt aūt ſaluberrima loca ea,q̄ s̄.in j.& 2.remedio præſer-
54 uatiuis demonſtrauimus.†Et ſalubrius eſt ad montana caſtra di
uertere.Dei.n.Angelus dixit Loth,in montē ſaluū te fac, & Pe-
trus exn̄s in monte dixit, Dn̄e bonum eſt nos hic eſſe, Matt.17.

SVMMARIVM.

1 *Medicorum auxilio ſæpe ſanantur, qui aliàs morituri erant.*
2 *Medicorum electio ad quos ſpectet.*
Et quot medicos debeat ciuitas habere,& reliqua loca,nu.3.
4 *Ciuitatum quædam dicuntur maximæ, quędam maiores, & quædam minores.*
Et quot medicos unaquæque ipſarum debeat habere, uide in dictione medicorum,num.3.& 4.
5 *Medicus quis dicatur.*
6 *Medicorum appellatione qui ueniant.*
Et num.9.10.11.12.& 13.
7 *Vulnerans non tenetur de homicidio, ſi vulneratus moriatur eo caſu,quo fecit vulnus incantari.*
8 *Medicus an poſſit quis dici,etiam ſi non ſit Doctoratus.*
14 *Medicus nouellus,qui ut plurimum dici ſolet parentum occiſor,an computari poßit in numero eligendorum pro ciuitate.*
15 *Aduocatus nouus litium confuſor.*
16 *Tyronis appellatione comprehenditur quilibet quantuncunque inexpertus.*
17 *Senis umbra,ut uulgus ait,iuuenis ſuperat eloquentiam.*
18 *Iuuenes ſunt gloriæ cupidi, promptiores, & peeſpicaciores quàm ſenes.*
23 *Medicus debet artis peritiam ad unguem ſcire.*
24 *Medicorum errores cum mortuis ſepeliri dicuntur.*
25 *Medici imperiti homines officioſißimè occidere dicuntur.*
26 *Medicina, ſecundum Lucam de Penna, eſt ars, in qua coniectura præualet rationi.*
27 *Medicos honorare decet propter neceſſitatem.*
28 *Medicus imperitus tanquam ſicarius eſt cauendus.*
29 *Medici imperiti unico. medicaminis genere omnes ægritudines ſanare ſe putant.*
30 *Doctores indocti omnia argumenta unica ſolutione reſoluunt.*
31 *Medici peritia quomodo, & quibus indicijs cognoſci poßit.& ſeq.uſque ad finem tractatus medicorum.*
33 *Medico licèt interdum ſe laudare,& ſeq.*
34 *Medici imperiti quare parabolani dicantur.*
37 *Medico debent infirmi obtemperare,aliàs peccant.*
Et quando excuſetur,ſi aliquid nociturum medico prohibente,ſumunt,nu.38
39 *Medicamina congruo tempore exhibita proſunt, nimis autem properata, uel retardata nocere ſolent.*
42 *Medicamina multa adinuenit præteritorum malorum experientia.*
43 *Medicina pluries reiterari,niſi urgeat neceßitas,non debet.*
44 *Medici ſcientia parum prodeſt,niſi adſit ſolertia.*
45 *Medicus ut perfectus poſſit dici,quibus opus habet,& ſeq.*
46 *Doctori conſulenti tria ſunt neceſſaria, ut perfectus poßit appellari, & numero 50.*
47 *Medicus peritus & diligens, debet adeſſe aromatario componenti medicinā, ne,ut fieri ſolet,immiſceat quid pro quo.*
48 *Medicus debet adeſſe infirmo in mortis periculo conſtituto, nec excuſatur ſi minus idoneum ad cuſtodiam dimiſit.*
Et an teneatur ad perſonalem cuſtodiam infirmi de morte non ſuſpecti,nu.49
50 *Doctor aduocationis officio fugens,ad nullum aliud officium uacare debet.*
51 *Medicum oportet bonis,& Chriſtianos neceſſarijs moribus eſſe præditum.*
52 *Iudæi operam in infirmitatibus ſuis implorantes,mortem magis quàm uitam optare credendum eſt,& ibi,quàm ſint & Chriſto,& Chriſtianis inimici Iudæi.& num.ſeq.*
Vbi quis corpus uitamque ſuam Iudæo committit,excommunicari debet.
57 *Iudæorum medicorum operam,an & quando liceat implorare.*
Et utrum Iudæi,& Chriſtiani perfidi uita deterior ſit,nu.58.& 59.
60 *Medico plus cæteris conuenit manſuetudo, pudicitia,& ſobrietas,& nu.61.*
64 *Medico ut mors infirmi non imputetur, quot & quæ requirantur, & nu.65.*
66 *Medicus, imperitia cuius mortuus eſt infirmus, qua pœna ueniat mulctandus.& ſeq.*
Et ibi an ualeat argumentum de iudice ad medicum.
73 *Iudex,qui de facto, uel per imperitiam fecit hominem ſuſpendi,uel decapitari,an teneatur ſimilitudine ſupplicij.& nu.67.*
76 *Medicus an teneatur de homicidio,ſi ob eius negligentiam ſit mortuus infirmus.& nu.80.*
77 *Negligentia an, & quando adſcribatur culpę.*
78 *Medicus qualiter conuincatur inſidiatum fuiſſe uitæ defuncti.*
Et an,& quando iſto caſu teneatur ad damna,& intereſſe.& nu.79.
81 *Medicus,qui leuem infirmitatem magnam fecit, & breuem longam,qua pęna plecti debeat.& nu.82.& ſeq.*
85 *Libelli forma contra medicum colligitur ex Spe.tit.de magiſtris,circa fi.*
86 *Medico non licet paciſci de ſalario cum infirmo,nec cum eo contrahere.*
87 *Doctor,ſeu Aduocatus, quia ex induſtria litem protrahit, uel qui in aliqua excep.patitur ſe uinci, ut ſibi augeatur ſalarium, eſt infamis.*
88 *Medicus an,& quando poſſit cogi mederi.90.& ſeq.*
89 *Doctor an,& quando compelli poſſit,ut litigantibus conſulat. & nu.92.*
93 *Medicus an,& quando teneatur mederi gratis.& nu.ſeq.uſque ad nu.102.*
94 *Doctor an, & quando poßit uendere iuſtum conſilium,& Aduocatus iuſtum patrocinium.*
Et an,& quando teneatur gratis conſulere.ibi.& nu.ſeq.
95 *Medicus non debet ex arrogantia ſalutem infirmo polliceri.*
96 *Doctor non debet clientulo promittere uictoriam, quæ iacet in iudice non in ipſo.*
102 *Medicus ſalariatus de publico,pauperum curam quemadmodum,& diutium ſuſcipere debet aliàs priuandus uenit ſalario, & expellendus ab officio.*
103 *Medicus an poßit mederi infirmis nolentibus.*
104 *Medicus an dare debeat infirmo medicinam, de qua dubitat,an utilitas, uel damnum ex ea proueniat.*
105 *Medicus contrahens matrimonium cum relicta defuncti,quem curauit,eſt ſuſpectus de morte.*
106 *Medicus quis,& quando æquiparatur obſtetrici,& nu.ſeq.*
109 *Medicus ſi liber eſt, æquiparatur profeſſoribus artium liberalium, maximè quoad ſalaria,& ea gaudet immunitate, qua legum Doct.*
110 *Medicus Papæ,uel Imperatoris ęquiparatur Duci.*
111 *Medicus ſalariatus de pub.an & quando poſſit ab infirmis aliquid exigere,et multis ſeq.*
Et an poterit a ſanis oblata recipere.nu.119.ſeq.
115 *Mutuans, an poſt ſolutum mutuum poſſit licitè, quod ſibi ſpontè offertur,ſuſcipere.*
116 *Notarius epiſcopi an,& quando poßit aliquid recipere pro inſtrumentis ordinum collatorum.*
117 *Iudex an poſt latum ſn̄iam poßit licitè accipere,quæ ſibi ſpontè offeruntur.*
118 *Doct.ſalariatus de publico,an a particularibus poſſit aliquid recipere.*
121 *Sanis non ſunt adminiſtranda medicamina, nec medicinaliter uiuere debent.& num.122.*
123 *Medicus conductus a communitate,qui finita locatione medicatur, ut prius, an intelligatur tacitè reconductus.*
224 *Medico an,et quibus debeatur ſalarium,licèt non ſit conuentum.*

125 Medico ſalariato de pub. quo caſu merces ei debetur ab infirmo, an & quando petere, & exigere debeat mercedem præſtitæ ſeruitutis. nu. 126. & ſeq.
128 Argumentum de Aduocatis ad medicos ualet.
129 Medico forenſi, cui conſtitutum fuit ſalarium diurnum, an debeatur ſalarium pro eo tempore, quo ſtetit in itinere, & ſeq.
Et an poßit petere ſalarium pro die feriata in honorem Dei. nu. 131. & ſeq.
Et quid ſi uno die egit iter trium dierum, qd nã erit ei dãdum ſalariũ. n. 134.
133 Doctor Iuriſta an licitè petere poßit honorarium pro conſilio, quod fecit die feſto.
135 Medicus forenſis, cui conſtitutum eſt ſalarium diurnum, & qui in itinere eſt infirmatus, an debeat conſequi tantum ſalarium, quòd ſufficiat pro reuertendo ad domum.
Et quid ſi equus ab ipſo conductus ei derobetur in itinere, an ſibi competat actio contra infirmum ad pretium. nu. 136.
137 Medicus, qui ſalarium recepit pro curanda podagra alicuius, qui paulopoſt occiſus fuit, an teneatur reſtituere dictum ſalarium.
138 Medicus, qui cum infirmo, uel Repub. conuenit curare infirmos tempore peſtis pro certa mercede ſibi poſt liberationem exoluenda, an & quando teneatur ipſo eodem pretio eos liberare, ſi paulopoſt infirmus recidiuauit, uel peſtis eſt reuerſa. & ſeq. uſque ad nu. 146.
140 Recidiuans incontiuenti, præſumitur ex cauſa præcedentis infirmitatis recidiuaſſe.
141 Equus, qui intra triduum a tempore uenditionis, uel locationis mortuus eſt, pręſumitur mortuus ex morbo, quo tenebatur dicto tempore locationis, uel uenditionis. & nu. 143.
142 Vulneratus ſi intra modicum tempus moriatur, præſumitur mortuus ex uulnere, ſecus ſi decedat longo interuallo poſt.
144 Crapula eſt omnium infirmitatum fomes.
147 Medicis qualiter conſtitui debet ſalarium, ut citius infirmi liberationem conſequantur.
Et a quibus repetere poterit Reſpu. dictum ſalarium, & qua actione, nu. 149.
148 Auri ſacra fames quid non mortalia pectora cogis?

1 MEdicorum Auxilio ẽt hæc ſummouet ĩ-
firmitas, † nã q aliàs moreret
auxilio medici ſæpe ſanat, c. fi. de pen. diſt. 7. Hic
tria br̃ pſtringã. Primò, quot & quales, & a qbus
medici ſint eligẽdi. Scdò, qb. ſint pęnis plectẽdi,
ſi in exercitio eorũ peccauerint. Tertiò, de ipſo-
2 rum ſalarijs aliqua ſubijciã. † Circa primũ, medici ſunt a Decurio
nũ ordine eligẽdi, l. j. ff. de decre. ab ord. faci. Poſſet tñ medicorũ
electio, uel ex ↄſuetudine, uel ex reſcripto Principis ad alterum
3 ſpectare, l. parabolani, C. de epi. & cle. ¶ † Quot aũt medicos hr̃e
poſſit ciuitas, tradit in l. q duas. §. j. ff. de excu. tut. vbi dr̃, Maxime
ciuitates dcẽ hẽant medicos. Maiores ſeptẽ, minores verò qnq;.
4 † Maximæ aũt dñr metropolitanæ. Maiores q̃ cognitionẽ cãrũ
hñt tã ciuiliũ, q̃ criminaliũ. Minores, q̃ nullã hñt cãrũ cognitio-
nẽ, ſed ad ſupiorẽ p̃ſidẽ recurrũt, ſm Io. de Pla. in l. nec ĩ. C. de p-
feſ. & medi. Sed ueritas eſt, ꝙ in ciuitate pñt eẽ tot medici, quot
ibi ſine ſalario habitare uelint. Sed cũ ſalario publico, & cũ im-
munitate nõ pñt Decuriones retinere ĩ ciuitate plures medicos
q̃ ſ. dictũ fuit, l. j. C. de pfeſ. & medi. nã in Alexẽdria erãt ſexcenti
5 de collegio, & numero ordinario, d. l. parabolani. ¶ † Sed p intel
ligẽtia q̃ro, qs dicat medicus. Rñdeo, medicũ accipimus, q alicu
ius partis corporis, uel certi doloris ſanitatẽ medicinæ ſcĩa, & ex
6 perimẽto pollicet, † nõ incãtationib. aut impcationib. Etſi mul
ti ſint, q incãtationes, & imprecationes ſibi pfuiſſe affirmẽt, l. j.
7 §. j. ff. de uar. & extraor. cog. † Vñ ſi vulneratus. faciẽs ſe curari p
incãtatores moriat, nõ poterit uulnerãs intitulari de homicidio
tũ qa vulneratus nõ dr̃ adhibuiſſe medicũ, q vulnus curaret, tũ
qa p partẽ dãnatã curã ſui pcurauit, & ſic fuit in culpa, ſm Bar.
Soc. cõſ. 78. Primò aſpectu, col. fi. li. 2. q poterat alleg. tex. Aug. in
c. qm̃, 88. diſt. Matres, inquit Aug. infideles filijs dolentib. q̃runt
ligaturas ſacrilegas, & incãtationes, oĩa iſta peccata ſunt homi-
8 num. † Sed hic ſuborit qõ, an ad hoc vt dicat medicus, requirat,
ꝙ ſit doctoratus, & approbatus? Bar. in l. ſciendũ, §. dictum, ff. de
Aedil. edic. tenet, ꝙ non, inferẽs ad declarationẽ, c. j. de ſtatu reg.
lib. 6. Cauet ibi, ꝙ nullus q̃tuncunq; honeſtæ uitæ poſſit ſub ex-
cõicationis pęna ingredi monaſteriũ monialiũ, niſi ſit medicus:
dicit Bar. ẽt nõ graduatus, q ſe medicũ pfitet, ingredi poterit, ſe-
quitur d. Ale. in l. j. in add. ad Bar. ff. de uen. inſp. & cõſ. 15. Viſo p
9 ceſſu, col. fi. lib. j. ubi cõprobat, † qa ſerui medici eſſe pñt l. j. §. ne
aũt, C. de cõmu. ſer. ma. & tñ ſerui non pñt ad Doctoratus digni
10 tatẽ pmoueri, l. j. & l. fi. C. q mili. non poſ. ¶ † Hinc in cõi ſermo
ne hr̃, ꝙ medicũ, & ſtultũ qlibet ſe pt appellare. Nã obſtetrix ẽt
medica nũcupat, l. j. §. j. ff. de ua. & extraor. cog. l. itẽ ſi obſtetrix,
11 ff. ad leg. Aq. † Sed ẽt chirurgici medici dñr, c. tua nos. de homic.
12 † & nõ ſolũ curãtes hoĩum corpora, ſed ẽt curãtes aĩalia bruta,
13 medici appellant, ſm gl. in l. j. C. de excuſa. artifi. li. x. † Nõ tñ ap-
pellatione medicorũ cõprehẽdunt barbitonſores, ſm gl. in d. c.
j. in uer. rõnabilis cã, de ſtatu mona. li. 11. Debẽt aũt aĩaduertere
q medicos eligere uolũt, primò ad ætatẽ, & experientiã. Eligẽdi
. n. ſunt medici ſenes, & experti non iuuenculi, vel tirones, ſm
14 Ang. in l. j. §. pueritiã, ff. de poſt. † vbi dicit nõ eſſe cõfidẽdum de
15 medico nouello, qa eſt occiſor parẽtũ. Nec de † nouo Aduocato
16 qa eſt litiũ confuſor. ¶ † Sciendũ aũt eſt, quẽlibet in expertũ ti-
ronẽ dici, ſm Vegetium de re mi. Miles. n. nõ exercitatus, ſp tyro
17 eſt. † Et dici ſolet, ꝙ plus ualet umbra experti ſenis, q̃ eloquentia
iuuenis, ſm Bal. in c. j. de renũ. & Io. de Ana. in rub. de deli. pue-
18 ro. ¶ † Laudo tñ, ꝙ ſimul cũ antiqs, & exercitatis eligat aliqs iu-
uenis medicus, qa iuuenes ſunt cupidi gloriæ, & ppea cũ maiori
diligentia ægroti ſanitatẽ pcurãt. Antiq aũt, vt plurimũ, ſunt de
ſides, & remiſſi. Sicut de Aduocatis dixit Spe. ti. de aduo. §. nonò
19 ver. itẽ cautus ſit antiquus. † Promptiores. n. ſunt Doctores iuue
nes, tanq̃ ex ſtudij fornace nouiter educti, arg. c. liqdò, de conſe.
20 diſt. 2. Solẽt † ẽt eſſe pſpicaciores, † qa memoria in iuuene tena-
21 cior eſt, iuxta illud Sene. Solebat mihi bonæfidei eſſe memoria,
& q̃ ei cõceſſerã, citò reſtituebat: nunc aũt ætate caſſata, & lõga
22 deſidia, q̃ iuueniles aĩos diſſoluit, q̃ noua audio. † Sũt ẽt in iuue
ne ſenſus acutiores, & ad capiendũ ualociores, ſm gl. in l. Gallus
in pri. ff. de lib. & poſth. & in l. cũ qd, ff. ſi cer. pet. no. Pan. in c. quo
23 ties, in 3. no. de teſt. Scdò aduertãt ad artis peritiã. † Dẽt. n. medi-
cus hr̃e ſcĩam medicinalẽ, l. j. ff. de decre. ab ord. faci. & in ſcrinio
24 pectoris tenere tradõnes artis, c. ad aures, de æta. & quali. ¶ † Sed
qualr̃ ſciri poterit medicũ eſſe peritũ, cũ errores medicorum ſe-
pulti eſſe dicant cũ his, quos interemerũt? Et ſi in eorũ manibus
qs in fata cõcedat, neceſſarias pducũt rões, qbus apertè oſten
25 dunt, ꝙ uita illius non erat ulterius ptelãda. † Et hi ſunt, ſm Lu
cã de Pẽna, in rub. C. de pfe. & medi. q hoĩes officioſiſſimè occi-
26 dũt, † nã ſm cũ medicina dr̃ ars, in qua plus ualet cõiectura q̃ rõ.
& fuit dictũ Macrobij ĩ Saturnalibus, ppè finẽ. Sed abſit, ꝙ ego
27 detrahã medicinali ſcĩæ, & medicis eruditis, † quos ſaltẽ pp ne-
ceſſitatẽ dẽmus honorare, ut hr̃ Eccleſiaſtici c. 38. nã publicę ne
ceſſitati ſæpe cõſulũt, & ſanitatẽ ægroto reſtituũt, l. fi. C. in q. ca.
28 ceſſ. lõg. tẽp. p̃ſcrip. † Imperiti aũt medici nõ minus, q̃ ſicarij odio
ſunt hñdi. Hi. n. ſunt, q rẽpublicã deſtruũt, l. illicitas, §. ſicut, ff. de
offõ p̃ſid. Hi ſunt, q iã mortuis, quos longa inedia pdiderũt, ſor-
29 biũculas faciũt, & delicatos cibos. † Hi ſũt, q uno collyrio oĩum
30 oculos ſanãt, c. fi. 29. diſt. & ibi gl. dicit, † ſic faciũt indocti Legiſtę
q unica ſolone q̃cunq; argumẽta reſoluunt. Et ſi malũ medicũ
uolueris rõnibus, & opprobrijs cõfuſum reddere, ad Pliniũ, Se-
31 necã, Sidoniũ, & Franc. Petrarchã recurras. ¶ † Cognoſcit autem
medici peritia, ſi ægritudinis cãs ſciat exprimere, ſm Hypocr. in
32 plogo pnoſticorũ. † Et q ſe medicina peritũ eſſe affirmat, tria ſe
ſcire p̃ſupponit, uidelicet, in ſingulis ægritudinibus p̃terita, i. uñ
infirmitas originẽ traxerit. Pñtia. i. in quo ſtatu, & gradu exiſtat
ægritudo. Futura. i. utrũ curabilis ſit, an mortalis, ſm Car. Flor. ĩ
d. c. ad aures. ſed qs eſt hic, & laudabimus eũ? Pauci, quos ęquus
amauit Iupiter. Multi tñ ſunt, q ſe peritos in hac medẽdi arte p
fitent, ſed an uerũ ſit, Deus ipſe nouit: ſe tñ ut eruditos exhibẽt,
33 ut dr̃ ĩ d. c. ad aures. & ibi no. Car. † ꝙ licet medico ſe laudare. Qđ
plurimi faciunt, qbus, ut refert Lucas de Pẽna in d. rub. de pfeſ.
& medi. nihil deeſſe ur̃, p̃ter effectũ operis. ſi is deſiderat. Ab eis
ſingularũ rerũ naturas, ſanitatis, & ægritudinis cãs accipies; ipſi
ægritudinis initiũ, augmẽtũ, ſtatũ, & diminutionẽ indicãt. Quid
34 plura? cũ eos audio, uñr mihi poſſe mortuos ſuſcitare. † Nec mi-
rũ, parabolani. n. appellantur, quia multa hñt parabolas, ſm gl.
35 in l. parabolani, C. de epiſ. & cle. ¶ † Non puto tñ exercendos pe
ritos medicos, q apud ignotos modeſtè ſe profitentur tenere me
dicinæ ſcientiam. Licet. n. apud incognitos ſe laudare, nam pro-
conſul in ſui commendationem tranſmittit prouincialibus lr̃as
priuſq̃ puinciam ingrediatur, l. obſeruare, §. anteq̃, ff. de officio
proconſul, & apud Didonem ſe extollebat Aeneas dicendo,

Sum pius Aeneas, raptos ex hoſte Penates
Claſſe ueho mecum, fama ſuper ęthera notus.

36 ¶ † Crederẽ ẽt, ꝙ liceret ſe pro ueritate laudare in pñtia ægroti
uolentis ſumere nocitura ↄ̃ mãdata ipſius ad effectũ, ut retrahat
infirmum ad rectã normã uiuendi, ſicut faciebat Paulus, q ut in
fideles traheret ad catholicã fidem, palã dicebat ſe hr̃e ſpiritum
ſãctũ, c. ſicut. n. 28. q. j. Sic nos edocuit dñs noſter, Ieſus Chriſtus,
dũ dicebat, Sancti eſtote, quia ego dñs ueſter ſanctus ſum, c. te-
37 nere, 31. diſt. ¶ † Peccat, n. grauiter infirmi, q ↄ̃ medici præcepta
ſumunt nocitura, qa ↄ̃ charitatem faciunt, quæ uult, ꝙ ſibi non
noceant, c. ſi non licet, c. placuit, 23. q. 5 non æſtimemus, 13. q. 2.
38 † Sed nitimur in uetitũ. Et interdũ grauior eſt ſitis q̃ febris, & do
loris impatiẽtia ſępe cogit patiẽtẽ in ſeipsũ ſæuire, l. fi. §. ſi qs aũt
ff. de his, q ſibi mor. ↄſciue. Cognoſcit ẽt medici peritia, ſi oppor
39 tuno tpe nouerit lãguentibur medicinã præbere. † Nã pperata
nimis, uel retardata remedia, nõ pfutura p̃ſtant, c. abſit, 50. diſt.

Temporibus medicina ualet, data tempore proſunt,
Et data non apto tempora, uina nocent.

Nã oĩa tp̃s habẽt, & ſuo tpe ſunt ſingula expediẽda, c. quis igno-
40 ignoret. 33. q. 4. l. oẽs iudices, C. de fer. l. iuſtas, C. đ iure fiſci. † Pro
batur ẽt medicum hr̃e ſcientiam, ſi nouis morbis noua ſciat an-
tidota præparare, c. cæterum, de iura. cal. l. j. ff. de uen. inſpi. Sciũt
. n. optimi medici ↄ̃ quẽlibet morbũ congruam inuenire medi-
41 cinã, c. qualiter, & qñ, §. uerum, de accu. ¶ † Prudens. n. medicus
ↄſiderata qualitate pſonæ, cauſa infirmitatis, tpe, & loco, medi-
cinam

cinā adhibet oportunā, c.sciēdū,29.di. dēt ēt experimenta pteri
torū morborū añ oculos suos pponere, qa ut scribit Aug.ad Bo
41 nifaciū, †Cogunt nos multas inuenire medicinas multorū expi
43 mēta malorū,c.vt cōstitueret, 50.di.† Nec toties medicinā reite-
ret,si necessitas nō urgeat. Toties.n. reiterata nocet,potiusq̄ p-
44 sit,c.quis,de pen.dist.3.¶†Tertiò electores diligēter aduertant,
an medicus sit diligēs,qa sola scia non sufficit in medico,nisi cū
45 scientia sit cōiūcta solertia,c.ad aures,de æta. & qual.†& ibi no.
Pan.tria ad faciendū perfectum medicum esse necessaria.Primò
ꝙ sit eruditus.Scdò,ꝙ experiat̄ ſm artis traditiones.Tertiò,ꝙsit
46 diligens in artis exercitio.† Quæ tria ēt exigunt in Iurista cōsule
te.Qui dēt esse peritus. Idē dēt cōsulere ſm cōes opi. nō aūt ſm
sophisticas.Tertiò dēt esse diligēs in examinādo bñ factū.Medi-
cus.n.circa curā infirmi tenet̄ oēm diligētiā adhibere,c.tua nos,
de homic.& ibi Inn. & Io.de Ana. dīt non satis esse, ꝙ medicus
pparet bonā medicinā ſm canones Physicales, nisi ēt aduertat,
ꝙ aromatarius non immisceat qd p quo, & nō cōficiat medici-
nā ex corruptis,vel vetustissimis speciebus,q̄ magis nocere solēt
47 q̄ prodesse.†Iō ꝯcludunt,ꝙ medicus dēt esse præsens,qñ aroma-
48 tarius cōficit medicinā.¶†Itē medicus vidēs infirmū in pericu-
lo mortis si vult,q̄ dēt,diligētiā adhibere, non dēt a latere infir-
mi discedere,quia ad custodiā tenet̄, nec excusat̄ ēt si alium mi-
nus idoneum ad custodiā dimiserit, ſm Host. in Sum. de æta.&
quali.§.ordo.uersi.ex post facto,p tex.in c. ea quæ,de offi.archi.
49 in arg.†Vbi aūt ægrotus nō est in discrimine uitæ cōstitutus,nō
tenet̄ medicus psonalē custodiā,sed sufficit,ꝙ ægrotū uisitet bis
in die,& ei dictet regimen,& dietam,ſm Host.& Car.in d.c.tua
nos.Caueat ergo medicus,ne tot suscipiat curas, ꝙ oībus vaca-
re non possit,nā pluribus intentus, minor est ad singula sensus,
50 c.diuersis falacijs,de cler.cōiu. †Sic aduocatus in suo officio vti
dēt solertia,& iō dū aduocationis officio incūbit,ad nullū aliud
offm pōt aspirare, ne cū in utrunq; festinet, neutrū bñ peragat,
51 l.nemo,C.de asses.†Quartò sup oīa electores dēnt aduertere ad
mores medici,qa oportet prius aīas, quā linguas fieri eruditas,l.
magistros,C.de profe.& medi. Et iō Vlpianus alloquit̄ Decurio
nes his uerbis,Certi probitate morū, & artis peritia medicos eli
gatis qb.uos , uestrosq; liberos in ægritudine corporū cōmitta-
52 tis.† Ego aūt alloquor Auen. q se,suosq; liberos in infirmitatib.
cōmittunt Iudæis pfidis, & Christianorū inimicis: nā si Christū
psecuti sunt,credendū est,ꝙ nos ēt psequent̄:aliàs si ꝯriū credi-
tis,eritis illis siles,q Christū mēdosum,& pphetā asseuerāt. Ego
aūt Christianus sum,& agnosco ueritatē Christi dicentis, Si me
psecuti sunt,& uos psequētur. mortē pfectò appetit,q a Iudæo
sanitatem exquirit,qa sine auxilio Christi se sanū fieri putat, c.q
sine,27.q.2.Bonus medicus prius monet, & inducit languētem
ad implorādum auxilium Christi,ad confessionē, ad pniæ bñdi-
ctionem,q̄ uiaticū appellamus, c. cū infirmitas,de pen.& remis.
Hæc qualiter docebit Iudæus,nisi in contēptum Christianæ reli
gionis?Et si tu ægrotus patiaris redēptorē nr̄m ludibriosè noīa-
ri p Iudæū,mortaliter peccas,& iō in assidua ægritudine pmane
53 bis.†Prohibentur.n. Iudæi nomen Christi inuocare,qa illū quē
inuocant,negligunt,& cōtēnunt,ſm Bar.& scrib.in proe.Dige.
54 †Sunt.n.Iudæi inimici nr̄i,& Crucis Christi,c.licèt uniuersis,de
testi.ergo Christianus, q se Iudæo inimico suo cōmittit, uitæ re-
nunciat,l.Princeps,C.de Prin.agen.in reb.lib.xj.Fidei nostræ ho
stes sunt Iudei,c.in ciuitatē,& ibi gl.de iud.Blasphemi noīs Chri
55 sti,c.j.c.cum sit nimis,eo.tit. † ac peiores,& deteriores sunt oīb.
gentilibus,& oībus sodomitis,c.none.j.q.j.Sed qd rōnibus con-
tendo psuadere Christianis,ne corpus uitamq; suam credāt Iu-
56 dæis? † lege ipsa sub excōicationis pœna phibitū est Christianis
ne in eorum infirmitatibus utant̄ opera alicuius Iudæi. Audi er
go qd Sancta synodus septima disposuerit,nullus eorum, q in sa
cro sunt ordine,aut laicus azyma Iudæorū manducet,aut cū eis
habitet,aut aliquē eorū in infirmitatibus suis uocet, aut medici
nam ab eis percipiat,aut cū eis in balneo lauet. Si uerò qsq̄ hoc
fecerit,si clericus sit,deponat̄,si laicus sit excōicetur,c.nullus,28
57 q.j.†Reperio tñ,ꝙ Fel.in d. c.tua nos,intellexit istud procedere,
ubi reperiant̄ medici Chr̄iani,sed ubi non reperiant̄,tūc in sub-
sidiū,& pp necessitatē excusat̄ infirmus , q implorat auxilium a
58 Iudæo,arg,c.discipulos,de consecra.dist.5.¶† Ex præmissis satis
edocemur,ne pfidum Chr̄anū in medicum assumamus,qa mali
li Chr̄iani deteriores sunt q̄ Iudei, cū minus peccet, q uiam dñi
non agnoscit,q̄ qui post agnitā retrocedit, c.qdā,de apost.c.si re
59 fugientes,de peni.dist.4.† Vir.n.scelestus,lippus est,nec cās mor
borū pōt discernere,qa carnalis uitæ operatio illius sensus hebe
tes fecit,& illis oculos carnalia desideria obscurarunt.Cuius.n.
oculi studere,& recta uidere p ingenium poterant,usu prauorū
actuū caligantur,c.hinc etenim, uer.in lippis,48.dist.Sed medi-
60 corum uitia amplius non execremur,inquiramus uirtutes.†Mā
suetus medicus esse dēt,nec ulli magis conuenit mansuetudo q̄
Medico.Nam qui uulneribus sanādis præest,uino debet,& oleo
uti,exemplo Samaritani,qui in uino morsum discretionis adhi-
buit,in oleo mollitiem pietatis.Per vinum mundantur putrida,
61 p oleū sananda fouentur.c.disciplina,45.dist.†Sobrietas,& si ab
omnibus seruanda sit,a medico est maximè amplectenda, qa vē
ter pinguis,& uino æstuans,facilè despumat in perniciem ęgro
62 tantiū.c.j.sexta die 35.di.¶†Pudicitia ualde medicū exornat.Lu
xuriosus medicus a populo hr̄ odio, pudicus aūt oībus charus
existit,c.pter hæc,32.dist.in fi.Non.n.pōt toto corde ægrotanti-
bus medicari,q fœminarū nexibus alligat̄,c.hospitiolum tuum,
63 ea.cā & qō.† Caueant ergo medici,ne in cura formosæ mulieris
sese uerbo,aut actu impudicos oñdant, nec cās morbi p cādida
brachia quærant. ¶ Nunc uideamus, qñ mors infirmi sit medi-
co imputanda,& qua pœna puniendus sit,si eius culpa ægrotās
occūbat.Pro expeditione huius q.intendo commentari. l. illici
tas.§.sicuti.ff.de off.præsid.Cuius tenor seqtur.Sicut medico im
putari euentus mortalitatis nō dēt, ita qd imperitiam cōmisit,
imputari ei dēt,ptextu.n.humanę fragilitatis delictum decipiē-
tis in periculo hoīs innoxium esse non dēt. Vt sensus huius tex.
perfectè habeatur,formabo quamplures qōnes,ex quibus perfe
64 cta cognitio resultabit. Quæro igitur primo loco,†an excusetur
medicus a casu mortis infirmi,quem curabat?rñdeo si quæ s̄.di-
cta sunt obseruauit, certum est eum excusari,ut dr̄ in primo rñ-
so huius tex.& qa non est in medico sp releuetur , ut æger,gl.in
65 c.ad aures,de æta.& qual.Et ſm Inno.in d.c.tua nos,ad hoc,† ut
mors non possit medico imputari,quatuor sunt necessaria.Pri-
mò,ꝙ officium medicandi sibi congruat.i.ꝙ sit laicus,non cleri
cus,aut religiosus , cui nō ꝯueniat ars chirurgiæ, c.sñiam sangui
nis,ne cleri.uel mona.& d.c. tua nos. Scdò,.ꝙ ſm artis traditio-
nes medicinam ægroto ppinauerit,d.c.ad aures. Tertiò,ꝙ oēm
diligētiam adhibuerit.Quartò,ꝙ ægrotum informauerit de oī-
66 bus,q̄ ægritudini ꝯria sunt. Quæro scdò, †qua pęna puniri dēat
medicus,ex cuius imperitia mortuus est ęgrotās?Nam ei isto ca
su mors imputatur,ut in 2.rñso huius §.¶ Mart.Silli.& Albe. de
Ros.hic dicūt,medicum exrra ordinē esse puniendū,arg.l.respi-
ciendum,§.delinquunt,& quæ ibi traduntur,ff.de pœn.idem te
net Aug.de Ari.in add.ad Ang.in tract. malef.in uer.fama publi
ca,in 7.q.ubi arguit de iudice ad medicum,nam ſm eum si iudex
per imperitiam aliquem posuerit ad torturam , & tortus ex tali
67 tortura moriatur , tunc extra ordinem est puniendus.† In ꝯriū,
ꝙ medicus teneatur pęna homicidij,& sic legis Corn.de sicarijs
probari ur̄ sic.Iudex,q de facto facit aliquem suspēdi , tenet̄ simi-
tudine supplicij,ſm Bal.in rub.C.de pœna iud.qui malè iud. Et
istud ur̄ uoluisse gl. in l.2.ff.ꝙ quisque iur.dū dicit idem in medi
co,qd in assessore,qui p imperitiā cōsuluit.Facit qd decidit Bar.
in l.lege Cornelia,ff.de sica.¶ Et istam partē tenuit Iac. de Aret.
quia in dolo ur̄ medicus, qui asseruit se peritum in arte, cū non
68 esset.†Tacitè.n.se peritum asseuerat,qui se in medicū eligi patit̄,
l.Iulianus, §.qd tñ,ff.de act.emp.l.si qs fundum,§. si qs uitulos,
in arg.ff.loc.& hoc dixit gl. in d.l.2. Et qa non pōt medicus alle-
gare imperitiā,cū se peritum asseruerit,uñ ur̄ dicendū,ꝙ p dolū
ꝯria medicamenta exhibuerit:si dolo occidit,ergo reus est mor-
69 tis,ut ī.subijciam.¶†Facit,qa medicus,qui secuit per imperitiā,
tenetur ex maleficio, nō aūt ex quasi maleficio, ut tenet̄ iudex,
l.ex maleficijs,in prin.& ibi gl.iuncto §.si tñ iudex. ff.de actio.&
obli.& bñ facit tex.in l.idem iuris, §.fi.ff.ad leg. Aqui.ubi dr̄,ne-
minem dr̄e affectare id , in quo scit, uel scire debet imperitiā suā
70 alteri nociturā.¶†Et hanc sñiam seruant Aegyptij , ut scribit
Herodotus de antiquorum gestis,lib. 2.Ait. n.Aegyptiaca lex,
Medici ex publico uictum sumant , ægros secundum legem cu-
rent ab antiquis medicis , comprobatisque scriptoribus traditā,
si qs normam sacri libri secutus infirmum sanare nequierit, om
ni caret culpa,si præter ea,quæ libris cōtinentur, illum curaue-
rit,morte puniatur. Quid tenendū? amplector primā partem p
tex.in l.3.§.j.ff. de sica.ubi dr̄, qui poculum amatorium libidinis
causa dedit,ex quo mulier,quæ illud bibit decessit,relegetur, nō
pœna legis Corneliæ feriatur.Sic dicēdum ur̄ in medico, qa aīo
sanandi,non necandi p imperitiam malam medicinam propina
71 uit.†Scdò,quia pœna homicidij non tenetur,nisi q dolum com
misit,l.cum autem excipitur,ff.de Aedil.edi.tradit Bar.in l.qd er
go,§.pœna grauior,col.4.ff.de infa.do.Ias.in l.j.col.pe.ff.de legi-
bus ubi plura ad istud congessit,quæ repetijt in l. in actionib. ff.
de in lit.iurando.& in l.4.§.qd prætor,ff.ne quis eum qui, & idē
72 firmat Dec. consi. 9.per totum.Imperitia† aūt culpæ ascribitur,
73 & non dolo,d.l.si quis fundum,§.si quis uitulos,ff.loca.¶†Hinc
dicebat Alb.de Ros.in d.l.2.ꝙ iudex,q p imperitiam decapitari
iussit unum,uel plures,non est ipse decapitandus,nisi probetur
dolus,quia in dubio potius ex imperitia , q ex dolo præsumitur
iudicasse ꝯ ius.Qd dicit facere ꝯ Cremonenses, qui decapitari fe
cerunt suum Potestatem,qd est bene notandum. Nec ob. deci-
sio Bal.in d.rubr.C. de pœna iud.quia loquitur in iudice,qui de
facto,& sine debito processu suspendi iussit hominem , & sic po
test intelligi , quando ut priuatus per dolum iussit,nos loqmur
quando per imperitiam iudicauit. Quod intelligas procedere,
nisi statuto caueretur, ꝙ qui homicidium quocunque modo
commiserit,decapitetur,tunc etiam qui per latam culpam illud
commiserit,decapitari poterit,ſm Sal.in l.j.col.3. C. de noxa.&
74 d.Ias.in d l.in actionib.col.7.†Ex his satis liquet, medicū esse reū
mortis,

mortis,si ꝑ dolum ęgro dederit ꝯria medicamenta,ex qbus mortuus sit,l.3.in prin.& l.lege Cornelia, ff.de sica. Et ita intelligenda est decisio d.Car.Alex.in c.absit,in fi. 50. dist.ubi vult medicum de homicidio teneri,& uti homicidam esse puniendum,& ita etiam tenuit Ange.in l.necessarios,§.fi. ꝑ illum tex.ff.ad Syl.

75 ¶†Tertiò quæro, an infirmus in dubio ꝓsumatur mortuus culpa medici? Rñdeo,pro medico faciendã esse ꝓsumptionem, ar.l. Herennius §.Caia, ff.de euic. & bñ probatur in d.c. tua nos, & hoc expresè vult Spec.tit.de dispens.§.iuxta præpositionis, uer. item exercens artē chirurgiæ,per tex.in c.de occidendis, 23.q.5.

76 Quartò†quæro,an medicus, cuius negligētia mortuus est ęgrotus,teneatur de homicidio? Constat.n.medicum ad exactam di-

77 ligentiam teneri,vt dixi,s.uer.tertiò aduertant.†Breuiter videretur idem concludendum , qđ de imperitia dictum fuit ꝑ eadem fundamenta:nam negligentia ēt culpæ ascribit, non dolo, l.idē iuris,in prin.ff.ad leg. Aql. Crederē distinguendū inter negligētiam,& negligentiã.Quædam.n.est negligentia,quę accedit malitiæ,c.ꝑ tuas,& ibi no.Pa.de test.& isto casu si medicus ex malitia deferat curam infirmi,pœna legis Corneliæ tenetur,qa dolo non caret.Dissoluta.n.negligentia, dolus est,l.magna culpa, ff. de uer.sig.Et ꝑꝑ negligentiam dissolutam ita degradat̄ sacerdos

78 sicut ꝑꝑ delictum dolosè patratum,c.dictum, 83.dist. ¶†Duob. n.modis probatur medicum insidiatum fuisse uitæ infirmi. Primò,si illi adulterina medicamina scienter prębuerit.Scđò,si tēporibus opportunis neglexerit infirmum curare,l.necessariò,§. fi.ibi,si uel iniuria,uel insidiis medici necatus fuerit, ff. ad Sylla. & ibi ita expresè decidit Ang.In foro aũt poli certum est medicum, q negligit mederi ægroto existenti in periculo, teneri ac si ipsum occidisset,c.j.81.dist.& ibi hoc clarissimè firmat do.Card.

79 Alex.† An aũt medicus isto casu teneatur hæredib. defuncti ad damna,interesse,& expensas?Iac.de Are.in d.l. qua actione,§.fi. ff.ad leg. Aqui.distinguebat.Aut infirmũ gratis curabat,& tunc non tenetur,qa potuit qñ uoluit curam relinquere. Aut erat salariatus de publico,uel ab infirmo,& tunc tenetur.Alb.de Ros. aliter,& melius(vtputo)distinxit.Aut medicus assumpsit expressè curam illius,aut expresè dixit,se nolle teneri ad uisitandum, & curandum,aut nihil dixit,sed simpliciter incepit illius curam hr̄e,& postea deseruit,uel neglexit.Primo casu constat,eum teneri ad damna , & interesse, ēt si gratis medicabatur , tanquam ægrotus uideatur sui curam illi mandasse,& ipse mandatum suscceperit,quo casu ēt de culpa tenet̄,l.a procuratore,C.mãd.Secundo casu constat non teneri. Tertio casu perseuerare tenebatur,quia incipiendo simpliciter curam infirmi , uī totum onus suscepisse,cum cura infirmi sit unum totum cõnexum,ar.l.tres

80 tutores.§.idem in eo.ff.de adm.tut. ¶†Scias ēt,ꝙ magis peccare uī medicus,si ꝑꝑ eius negligentiam moriatur infirmus,q̃ si ꝑpter imperitiã,nãm q negligit facere iustitiam,tenetur ad totale interesse.l.4.§.in eum,ff.de damno infec. & tñ q̄ iudicat ꝯ ius per imperitiam,solũ tenetur ad id,qđ iudici æquum uisum fuerit,qđ minus est,q̃ integrũ interesse,l.si filius,ff.de iu.Inst.de obl. q̄ ex quasi delic.in prin. Rō ēẽ pt. qa negligētia nō ita faciliter excusari pt,sicut imperitia,nisi fortè impitia esset supina, tũc.n. ad uerum interesse teneret,ſm gl.Inst.de obl.q̃ ex quasi delic.in

81 prin.Alex.in l.fi.in apost.ad Bar.ff.de uar.& extraor.cog. †Quintò quæro,qua pœna sit castigandus medicus,q leuem infirmitatem fecit magnam , & breuem fecit longam ꝑ aduersa medica-

82 menta,uel aliter,ut ægroti bursam uacuaret.† Solēt.n.auari medici multas excogitare fraudes,ut languentes excorient,ſm Plinium iuniorem in prin.sui operis. Breuiter rñdeo,arbitrio iudicis puniendum esse, l.medicus.ibi , in ciuile factũ præses ꝓuin-

83 ciæ coerceat,ff.de uar.& extraord.cog.¶†An aũt teneat̄ ęgroto restituere pecunias extortas;Dicas,ꝙ sic,per d.l.medicus,ubi decidit,ꝙ ægrotus,q uendidit medico prędium cõpulsus ꝑꝑ medicamenta aduersa,officio iudicis obtinebit rescissionem ꝯtus.

84 & traditur ꝑ Bal.in l.interposita.C.de trãsa.†Plus dixit Pan.in c. qa plerique,in x.q.post Inn.de imm.ecc. ꝙ medicus non solũ in foro aīæ tenet̄ restituere oē id,qđ ultra debitũ accepit,sed ēt tenet̄ in foro fori,ꝑ tex.in d.l.medicus.qa oē datũ medico vltra debitũ,ꝓsumit̄ datũ ꝑꝑ sanitatē recuperãdã, & ꝑꝑ euitãdũ periculũ mortis:qnimò ēt tenet̄ ad dãna,& interesse passa ex dilatione infirmitatis,l.idem iuris,& l.itē si obstetrix,§.j.ad leg. Aq.ibi, ꝑsuasum alicui medicamentũ infuderit, uel ore, uel clystere.Et

85 si uelis scire†formare libellum ꝯ medicum,uide Spe.tit.de magi

86 stris, circa fi.†Ex istis bñ sequr, ꝙ promissio facta medico ꝑ infirmum,nō est obligatoria,tanq̃ ꝓsumatur meticulosa, & sic nō licet medico pendente infirmitate pacisci cum infirmo sup salario,ut est tex.in l.archiatri,C.de profes.& medi. sicut etiam non licet aduocato pacisci de quota litis,l.quisquis,§.præterea,C.de postu. Sicut ēt non licet aduocato ullũ ꝯtũ inire, uel ullum pactũ facere cum eo,quem in propriã recepit fidem,neque iurgiũ ex industria protrahere,c.infames,c.præterea,3.q.7.& d.l.qsqs.

87 †Et dixit gl.in d.§.præterea,ꝙ infamis est aduocatus,qui patitur se uinci in aliqua exceptione, ut asserat nō posse fouere diutius cãm,nisi sibi augeat salarium.Adduxit exēplũ medici,de quo in

88 l.medicus.†Sextò quæro,an medicus cogi possit inuitus mederi.Rñdeo,ꝙ medicus lege precepti tenetur,aliàs mortaliter peccat,& est ſm legem Dei reus homicidij,si infirmus moriatur,qa mortem inferre cõuincitur, q eã cum possit,nō excludit, c.j.83. dist.& ibi do.Car. Alex.hoc pluribus cõprobat rõnib.poterit ergo cõpelli ꝑ epm,ut a peccãdo desistat, c.nouit,de iud. Sed etiã credo,ꝙ officio iudicis cogi possit mederi,& ægroto consulere.

89 †Sicut Doctor cõpelli pōt cõsulere litigantib.ſm gl.in l.2.C.de proxi.sacro.scri.& probatur in l.sancimus,C.de aduo.diuer.iud. ubi Bar.& Sal. no.licèt Bal.ibi ꝯriũ teneat,& malè: nã opi.gl.& Bar.est uerior,& magis *communis*,ſm Fel. in c. si ꝑ debilitate,col. fi.de of.dele.& Par.de Put.in trac.de syndicatu, uer.ptās cũ esset

90 in offō.† Postq̃.n. medicus offm̃ medicandi assumpsit, uī posse cõpelli,ut operas præstet,qa est munus publicũ, qđ qlibet inuitus subire tenet̄,l.munerum, §.iudicandi, ff.de mun.& hon.& l.

91 pen.§.duo,ff.de uaca. mu.†Sed quid si desperetur de salute infir

92 mi,an tunc medicus ēt tenebitur medicari?† Vī,ꝙ non,qa Doctor Iurista non debet , neque arctari pōt suscipere ꝓtectionem causæ desperatæ,l.rē non nouam,§.patroni,C.de iud.c.si habes, 24.q.3.& hoc etiam dixit gl.in l.j.§.diuus, ff.de uar.& extraord. cog.In ꝯrium est ipsa ueritas, quia medicus suscipiendo curã desperatam,neminē lædit,sicut Aduocatus,qui ꝓtegendo cãm iniustam,lædit aduersariũ,pares ergo non sunt termini ſm S.Thomã. 2.2.q.71.art.3. quem sequr Fel.in c. pastoralis,col.3.in fi. de

93 iud.†Sed quæritur,an teneatur mederi gratis,an ita demum si salarium condignum sibi ꝓsteur? Vī, ꝙ gratis teneat̄,aliàs incurrat simoniam:Giezi.n.grãm sanitatis Naaman Siro uendidit,eãdem gratiam Eliseo uendicante leprosus factus amisit,c.qui studet,j.q.j.& Prouerbiorum 23. Noli uendere sapientiam,doct.&

94 intelligentiam, gratis accepistis, gratis date,c.j.de magistris.† In ꝯrium facit,qa licèt Doctori uendere iustum ꝯsilium , & Aduocato iustum patrociniũ,c.non licèt.11.q.3.l.unica,C.de suffrag. Facit,quia si merces non esset,nemo studeret,nam metu inopię etiam iustitia deseritur,c.si quis,j.q.2.c.habebat,12.q.j.

Nec facilè inuenies multis ex millibus unum,
Virtutem pretium, qui putet eße suum.

& dicitur Prouerbiorum 18. De fructu oris replebitur uenter eius,& c.12.de fructu oris eius quisque replebitur bonis,& dicit Sapientia c.8.Diuitiæ mecum sunt.& dicunt Iuristæ,

Dat Galenus opes, & sanctio Iustiniana.
Ex alijs paleas, ex istis collige grana.

¶Et ista pars uerior est,pro qua est tex. in c.non sanè,14.q.5.Nã si Doctor non tenetur gratis cõsulere, ut s̄.dixi,nec Aduocatus postulare,l.j.§.ait prętor,ff.de postu.multò minus tenebitur medicus gratis mederi , qa & si professorum, & medicorum ead.cã uideatur iustior,tñ est cã medicorum,cum hi salutem hoīum agant,illi studiorum curam,l.j.§.medicorum,ff.de uar.& extraor. cog.& ita tenent gl.& scrib.in d.c.q studet.Pan.& alij in d.c.ad aures,de ætate,& quali. Ad ꝯria rñdet gl.in d.c.q studet,ꝙ medicus nihil dēt recipere pro sanitate restituenda infirmo , cum illud fit grã , & ita procedat ille tex. sed pro labore suo licitè recipit,sicut professor recipit salarium pro suo labore, non ꝓ sciã,q̃

95 docet.†Qđ facit ꝯ arrogantes medicos,q superbè sanitatem pollicentur ægrotis,c.quoniam,83.dist. Nam sanitatem promittere nihil aliud ēst,q̃ gratiam polliceri, q non est in medico, sed in Deo,c. porrò,uer.hinc aũt , & uer.nunqd medici resuscitabunt

96 mortuos,de pœn.dist.j.†Malè ēt faciunt Consultores,& Aduocati,qui clientulo uictoriam promittunt . Quia uictoria, non est in Aduocato,sed in iudice,l.j. ff.de aboli. & c.notandum.2.q. 3.nec ꝑ laborem sequitur effectus, c. nisi cum pridem,§.qppè, de ren.Item rñdet ead. gl. ꝙ nihil medico debetur pro sanitate, sed pro honore,pro qua facit tex. in d.c.non sanè.ibi, nec medico reddere uolunt honorem suum. Sic ēt propheta in signũ honoris munera recipit,c.iudices,j. q.j. Sic Deus in signum honoris recipit decimas,c.decimæ,16.q.j.Et hac de causa quæ Doctoribus debentur,honoraria dñr,non mercedes,l.j.§.proinde,& §. in honorarijs,ff.de uar.& extraord.cog.& dixi s̄.in 2.parte prin.

97 †Insuper dubitatur, an medicus, cui nota est cura,& infirmitas absque reuolutione librorum, teneatur gratis curare,gl.in d.c.

98 non licèt,mouet hanc dubitationem in consultore,†& tenet,ꝙ teneatur gratis consulere.sequitur Spec.tit. de salarijs, §.sequtur de aduocatorum salario, in prin. idem ergo dicendum in medico.Sed in utroque ꝯrium uerius est, & ꝯrium tenet Ioã.And.in add.Spec.loco præall.qa sequeret̄ maximum absurdum,ꝙ deterioris cõdõnis essent,q bene laborarunt in studio, q̃ illi q parũ in scholis , & in studio insudarũt.Item deterioris cõdõnis esset uir practicus,promptus,resolutus,& ingeniosus, q̃ grossus,& inexpertus. Vnde concludo habendam esse rõnem præteritorum laborum,l.studiorum labor, C.de asses.nec tam pro labore, q̃ ꝓ

99 honore honoraria debentur,ut statim dixi.†Sed an pauperibus saltem teneatur gratis mederi? *communiter* concluditur, ꝙ sic,vt per Card. Alex.in c.j.83.dist.Pan.& alios,in d.c.ad aures,quia nō debet apud medicum plus ualere pecunia,quàm uita morituri,

100 c.non satis,86.dist.† Sic aduocatus tenetur gratis patrocinari ꝓ pau-

pauperibus, & doctor gratis consulere, s'm Host. & Pan. in c. j. de offi. iud. & bene probatur in c. si statutum, §. insuper, in fi. de re-script. lib. 6. nec aliter pñt saluari, qa abscondunt talentũ dñi sui, s'm Greg. sup homilia Mathæi 15. Subdit Pan. ꝙ si recusauerint mederi, uel patrocinari, iudex poterit eos cogere interdicendo sibi officium postulandi, vel medicandi, uel aliàs mulctando. se-
101 qtur Fel. in c. si pro debilitate, col. fi. de offic. dele. † Nec debent medici dedignari pauperibus succurrere, qa laudabilius est obsequi tenuioribus, q̃ turpiter seruire diuitibus. l. Archiatri. C. de profes. & medi. & ibi Io. de Pla. dicit, ꝙ cura pauperum honestissima, cura diuitum spe præmij omissis pauperibus medico turpissima est. Nam in medico nulla dēt esse acceptio personarum, sicut nec in iudice, vt in Auct. vt iudi. sine quoquo suffra. §. eos
102 quoq;. † Et si medicus salariatus de pub. non ita bene curet pauperes sicut diuites, cassari, & expelli dēt, s'm Bar. in d. l. Archiatri,
103 per illum tex. ¶ † Sed qd si infirmus non uelit, ꝙ medicus uadat ad eum, an tunc teneatur mederi inuito? Rñdent Doct. ēt medicum teneri, qa infirmus recusans auxilium medici, præsumitur furiosus, c. fi. de succes. ab intest. l. qdam in suo, ff. de cond. inst. Furenti aũt medicus, & pater filio indisciplinato tenentur medendo, ligando, cædendo succurrere, si aũt eos negligant, hmõi falsa mansuetudo crudelitas reputatur, c. ipsa pietas, 23. q. 4. & ꝓ hoc facit bonus tex. in c. j. & 2. q. 5. Bona. n. præstantur inuitis, qñ eorum consulit utilitati, non uoluntati, c. & qui emendat, 45. dist. & ita expresse determinat Spe. in tit. de salarijs, §. fi. uer. qd si in-
104 firmus prohibet, & Car. Alex. in d. c. j. † Sed pone, ꝙ medicus dubitat, an medicina sit profutura, uel nocitura, an tunc dēat propinare infirmo ipsam medicinam? Inn. & Io. de Ana. in d. c. tua nos. dicunt, ꝙ non, aliàs peccat, quia melius est hoĩem relinquere in manu creatoris, q̃ ipsum exponere dubitabili medicinæ.
105 ¶ † Sed pone, ꝙ in manibus medici moriatur infirmus, q medicus intra annum luctus ꝯxit matrimonium cum relicta ꝓ defuncto, an ex hoc suboriatur indiciũ ꝯ medicum, ꝙ insidiatus fuerit uitæ defuncti? Vr̃ ꝙ sic, ex eo, ꝙ tam repente traduxit relictã defuncti. Sicut tutor, q ante 25. ann. traducit in uxorem pupillã suã, præsumit̃ suspectus dedilapidatione, l. si patris, & l. pe. C. de interd. mri. Et ꝙ suboriatur aliqualis suspicio ꝯ medicum ꝯhentẽ mrimonium cũ uxore defuncti ēt post annũ luctus, tenet gl. in c. cõcubuisti, 32. q. 6. Ex hac tñ suspicione sola non credo medicum torqueri posse, nisi aliæ urgenitores coniecturæ ꝯcurrãt, putã si ante mortem mariti adulterabat eius uxorẽ, arg. eorũ, q no. in l. j. C. de mul. quæ prop. ser. nup. Vel si constaret, ꝙ aduersa medicamenta ægroto dederit, uel per incuriã ipsius eger mortuus fuerit, tunc præsumptio oriret̃ ꝯ medicum saltem sufficiens ad torturam, l. necessarios, §. fi. ff. ad Syl. Et ex qualitate personæ medici, & uxoris defuncti ēt coniectura probabilis sumi posset, l. non oẽs, §. a Barbaris, ff. de re mil. Sed iã de salarijs medicorum aliqua discurramus. Spec. in tit. de salarijs, §. fi. plures qõ. format,
106 nos quasdã aliàs subnectemus. † Dicit Spe. medicum nõ esse maioris authoritatis q̃ sit obstetrix, per tex. in l. fi. in prin. C. cõmu. de leg. ubi obstetrices, & medici pari æstimatione, idest 40. soli-
107 dis pro quolibet appretiantur. † Et sic sentit Spe. ꝙ non est dandũ medico maius salarium quàm uni obstetrici, qd ēt sensit glo. in c. non sine, 14. q. 5. & Fel. in d. c. tua nos, & ur̃ probari in d. l. fi. Nam si est tanti ualoris serua obstetrix, q̃ti seruus medicus, non ur̃ ꝙ plus lucret medicus, q̃ obstetrix, alias pluris æstimaretur, l.
108 si quid uenditor, ff. de Aedil. edi. Sed nunq̃ istud crederem: tṽn puto, ꝙ tex. ille sanè sit intelligendus, uidelicet, ꝙ loquat̃ de medico seruo, q unã morbi spẽm tantũ nouit curare, ut sunt auricularij, dentarij, & similes, q ēt medici noĩantur. l. j. ff. de uar. & extraord. cogn. & s̃. dixi. ibi bene equiparantur obstetricibus, quæ puer perijs tm̃ uacant. Sed Physici, q norunt oĩum ægritudinũ
109 cãs, & remedia, absit, ꝙ eos pares esse obstetricib. dicamus, † nã si liberi sint æquiparant̃ professoribus liberalium artium, maximè quantum ad salaria, ut dr̃ in d. l. j. §. j. & eadem gaudēt immu
110 nitate, qua legum Doctores, l. medicos, C. de profe. & medi. † Et medicus Papæ, uel Imperatoris æquiparantur Duci, s'm Bar. in l.
111 j. C. d com. & Arch. sacri pala. † Et si eiusdem dignitatis esset obstetrix, sequeretur, ꝙ obstetrix Reginæ esset adæquata Ducissæ,
112 qd nullibi legit̃. ¶ Scdõ † quæro, an medicus salariatus de publico possit ab infirmis aliqd recipere? Rñ rñdendũ est, ꝙ non, ꝓ tex. in l. Archiatri, & ibi no. Bar. C. de profe. & medic. & idem dicunt
113 Inn. Pan. & alij, in c. j. de post. † Sed dubitatur, an possint recipere a spontè dantibus? Ang. & Ioan. de Plat. in d. l. Archiatri, respondent spontè oblata licitè recipi, & idem sentit Lucas de Pẽna, dum exponit uerba illius tex. q sani sunt. s. circa ægrotos, sequ tur Io. de Ana. in c. tua nos, de homic. ¶ Contrariũ tenet Fel. in d. c. tua nos per ea, quæ scribit Bar. in l. inuitus, §. fi. ff. de regu. iu. ubi tenet, ꝙ si Notarius salariatus de publico prohibeatur ex forma statuti pro scripturis aliquid recipere, non ēt poterit aliquid recipere a spontè dantibus. Sed ista deci. nihil obstat, qa ꝓcedit qñ Notarius expresse prohibet qcq̃ recipere, nos loqmur in casu, quo medicus fuit simpliciter salariatus, & tunc q̃rimus, an possit salarium recipere ab infirmis. Vnde fateor, ꝙ si ex conuentione medicus esset prohibitus aliquid recipere, ꝙ etiã a spõtè dantibus non dēret accipere, qd etiam uoluit Io. de Pla. in d. l. Archiatri. Mouetur ēt Fel. qa infirmi, & eorum consanguinei erubescunt nihil offerendo, unde si liceret recipere oblata, de facili induceretur consuetudo dandi, & recipiendi. Ista rõ ēt concludit stante prohibitione, sed ubi nulla est prohibitio, nihil est, qd proponatur quare consuetudo spontè dandi induci nõ pos-
114 sit. † Plus dicerem, ꝙ stante conuentione de nõ recipiendo qcq̃, nihilominus medicus post restitutam sanitatem infirmo pote-
115 rit recipere spontè oblata, † sicut is q mutuauit gratis post dissolutum mutuum, licitè suscipit, qd sibi spontè offertur, s'm glo. in
116 c. consuluit, de usuris. † Sicut ēt Notarius epi, q nihil debet exigere pro instrumentis ordinum collatorum, c. j. de simo. tñ post reddita instrumenta licitè ea recipit, quæ ordinati sponte offerunt, qa non ex ambientis petitione processit oblo, c. sicut epm
117 j. q. 2. † Sic ēt iudex post latam sñiam licite recipit, qd sibi liberaliter offertur, s'm Gem. in c. statutum, §. insuper, de rescrip. lib. 6.
118 ¶ † Et ista notanda sunt ad Aduocatum salariatum de publico, ut non possit recipere qcq̃ a particularibus litigantibus, s'm Ange. & Io. de Pla. in d. l. archiatri. Qd̃ uerum est, si sit de publico salariatus tam pro causis cõitatis, quã singularium ꝑsonarum, se-
119 cus si pro causis cõitatis tm̃. ¶ † Sed iterum dubitatur, an medicus salariatus de publico, & prohibitus aliquid recipere, possit q a sanis offeruntur acceptare? Inn. & Card. in d. c. j. de postu. dñt a sanis oblata licite recipi per tex. in d. l. archiatri, & qa ꝓ sanis
120 non est salariatus de publ. ¶ † Non. n. sanis opus est medico, sed male se habentibus, c. multi. 2. q. j. Sed tu considera, qua ex cã sani offerant, nã si pro conseruãda sanitate hoc faciunt, decis. ista de plano procedit, sed si offerant pro infirmitatibus futuris, tũc stante prohibitione, ꝙ aliquid non recipiant pro curis ęgritudinum, uideret̃, ꝙ ēt a sanis non sit quicquã accipiendũ, qa uiolat̃ finis, & cã prohibitionis, qui finis regulat actus agendi, l. uerum, de fur. & qa prohibito uno, censentur oĩa prohibita, per quæ ꝑ uenitur ad illud, l. orõ. ff. de spon. nec una uia concedi debet, qd
121 alia uia prohibitum est, c. cũ qd una uia, de reg. iu. ¶ † Et no. ꝙ sanus male facit viuendo medicinaliter, s'm Inn. Car. & Io. And. in d. c. tua nos, quia omnia sana sanis, & quã plura insana ægrotis.
122 † Non tamen male faciunt sani, si 23. die Febr. faciant sibi sanguinem minui, qa s'm Io. And. post Vincen. non possunt postea mori illo anno ex febrili distemperatione, dicentem ab Angelo hoc fecisse reuelatum. sed d. An. & Pan. in c. cum ad monasteriũ, de statu reg. dicunt istud non indigenti non expedire, qa ex diminutione sanguinis diminuitur uita hoĩs, s'm traditiones peritorum. Et sicut medicus salariatus de publ. põt a sanis oblata recipere, ita aduocatus stipendiatus a Cõitate poterit a non litigã
123 tibus oblata munera acceptare, s'm Host. & Card. in d. c. j. † Tertiò quero, medicus conductus fuit a Cõitate pro certo annuo salario usque ad tres annos, finito conductionis tpe perseuerauit in curando infirmos in omnibus, & ꝑ oĩa prout tenebatur virtute præcedentis conductionis. Nunc dubitatur, an censeatur renouata locatio, & conductio, ita, ꝙ sibi competat actio ꝯ Cõitatem, an uerò teneatur agere ꝯ eos, quos curauit? ¶ Videtur, ꝙ ꝯ Cõitatem nulla competat actio medico. Non. n. ex parte Cõitatis põt dici renouata locatio, quia sola patientia non implet ꝯctum locationis, sed requiritur aliud, ut declarat Bar. in l. itẽ quęritur, §. q impleto, ff. loca. & l. si mora, ad fi. ff. sol. matr. Plus dixit Bar. in d. §. qui impleto, ꝙ si conductor prædiorum ipsius Cõitatis finita locatione perseuerauerit in tenuta, non tamen censet̃ renouata locatio, nisi probetur, ꝙ illi, qui habebant ꝑtãtẽ locãdi, sciuerint, & passi fuerint quantomagis idem dicendum ur̃ in casu nostro, in quo ēt ꝙ hñtes potestatem conducendi medicũ sciuerint, & passi fuerint: tñ medicus non ur̃ perseuerasse in aliquo actu conductionis quantũ ad Cõitatem, quia aliud singuli, aliud uniuersi, l. sed si hac, §. q manumittitur, ff. de in ius uocã. Contrarium determinat Soc. consi. 196. Circa præsentem, lib. 2. Mouetur primò, qa ægroti pro eorum curis non soluentes, nisi quæ prius durante locatione soluebant, non tm̃ ex patiẽtia, sed etiam ex actu positiuo solutionis consensisse uñr, ergo renouata erit locatio. Sed parcat mihi, istud nihil est, qa licet ægroti fecerint actum positiuum, per quem unã cum patientia renouata esset conductio, si ꝑtãtem conducendi habuisset, tñ cum ipsi nõ habeant ꝑtãtem ullam medicum cõducendi noĩe Cõitatis, nullo modo dici põt renouata conductio s'm Bar. in d. §. qui imple
124 to. † Secundò mouetur, qa medico debetur salarium ēt si cõuentum non sit, l. j. §. j. ff. de uar. & extraor. cog. traditur per Bal. in l. j. C. mandati. Istud concedo, sed dico, ꝙ debetur ab eis, quos curauit, c. non sine, 14. q. 5. & d. §. j. unde a particularibus debetur, non ab uniuersitate. Tertiò mouetur, quia s'm Bar. in d. §. q impleto, licet locator operarum non possit agere uirtute tacitæ reconductionis, quia sola patientia non implet ꝯctum, saltem potest agere actione neg. gest. Sed non aduertit Soc. ꝙ Bar. loquit̃, quando locator præstitit operas ad utilitatem primi conductoris principaliter, tunc qa eius negotia principaliter gessit, ꝯ eũ competit actio neg. gest. in casu autem nostro medicus principaliter

paliter gessit negotia eorum,quos curauit.Nec dici potest,ꝙ in aliquo gessit negotia uniuersitatis principaliter, qa aliud singu li,aliud uniuersi. ¶ Vltimo mouetur, qa saltem ex equitate sibi competit actio,l.si me & Titium, ff. si cer. pet.Sed uerum diceret,sit medico actio non competeret ꝯ eos,quos curauit, sed cũ habeat ꝯ eos actiones saluas,d.§.j.cessat æquitas, d.l.si me & Titium.cuius remedium est subsidiarium,ut ibi no.Verior ergo videtur ꝯria opi.nisi medicus probet, ꝙ regẽtes habentes potestatem reconducendi ipsum, sciuerint eum mederi,ut prius,& pas
125 si fuerint,tunc fortè ex æquitate defendi posset opi.Soc.† Quartò quæro,si medicus non sit salariatus de pub. quo casu merces sibi debetur ab infirmo, an tunc sibi debeat solui in prin. an in medio,an in fi.curæ?Medici dicunt a prin. sibi esse satisfaciendum.Dicit.n.Roff. quòd ita cantat medicinæ aphorismus,

Dum dolet infirmus, medicus sit pignore firmus.

126 Et dicit Io.de Deo lib.j.Cauil.ut refert Io. And.† dum dolor est
127 accipe, qa passato lo punto,gabbato è lo santo.¶† Aegroti aũt dñt satisfacere uelle in fine, qa consueuerunt medici expleto salario infirmum derelinquere.l.Thais,§.Lucius,ff.de fideic.libe. Et ꝙ in fi.soluendum sit salarium medico,tenẽt Inn.Car.d.An. & alij *communiter* in c.pp,de loca.& Spe. ti.de salarijs,§.nunc aũt de procuratorum.uer.fi.& ita ẽt concludit d. Ias.in l. diem functo,col.3.de offi.asses.ꝑ tex.in d.l.Archiatri,& qđ ibi no.Bar.Sed ille tex.nihil facit, qa loqtur, qñ medicus est salariatus de publ. tũc uerum est,ꝙ durante infirmitate nihil põt recipere, sed nos loqmur in medico non salariato de publico. Vñ recurrerem ad ꝯsuetudinem,qua cessante distinguerem, ut in aduocatis distinguerem,ut in aduocatis distinguit Bar.in d.l.j.§. diuus,ff.de var.
128 & extraor.cog.† Valet.n. argm̃ de aduocatis ad medicos,qa aduocati dñt medici aĩarum,s̃m gl.in c.cæterum.& ibi Pa.de iuramen.calum.& ubique de medico corporum ad medicum aĩarũ & eꝯ arguunt canones,ut patet ex his, quæ dixi,& quæ j.subij-
129 ciam. † Quintò quæro,an medico forensi,cui constitutum fuit certum diurnum salarium, debeat salarium pro eo tpe,quo stetit in itinere?Rñ dicendum est,ꝙ sic,ut est tex.ad hoc sing.in l. ꝙ nisi,c.ex prouincia,ff.de ope.liber.quem ibi ad hoc inducit Bar. & reputat sing.Lud.sing.386.qđ incipit,Medico existenti.& sequit Io.de Ana.in d.c.tua nos.& ibidem uoluit gl.in l.desertorẽ, §.si ad diem,ff.de re mil.& idem in aduocato dixit Bal.in l.j.C.de
130 suffra.& Fel.in c.j.ad fi.de lib.obla. ¶† Sed qđ si medicus,uel aduocatus a domo discedat hora iam tarda, an conseq debeat salarium pro integro die?Bal.in l.liberti,col.3. C.de ope. li.tenet,ꝙ non,per tex.in l.2.ff.de annu.leg. ¶Contrarium tenuit Bart. in l. de diuisione,in fi.formans qõ.in ambasiatore, ff.sol.mri.per tex. in l.3.ff.de uerb.sig.& cum Bar.transeunt Imo.Are.& d.Ias.ibi sequtur Mar.Lau.in tract.de leg.Prin.uer.15.Sed opi.Bal. sequitur Lud.Ro.& fuit ẽt opi.Dy.q̃ æquior uĩ, & possem hic instare circa intellectum d.l.3.& circa intellectũ d.l.2.sed modum eorum,
131 qui tractatus faciunt,excederem,si circa talia immorarer.† Sed quid si occurrat dies feriata in honorem Dei,an pro ea die medicus possit salarium petere? Vr̃ ꝙ sic, qa concessum est medico mederi ẽt die Dñico,ut hr̃ lo.7.c.& expresse per d.Iac.Aluaro.in prælu.feu.col.2.Obseruatio.n.festorum non impedit ea,q̃ ordinãtur ad hois salutẽ ẽt corporalẽ, s̃m B.Tho.q.41.art.fi. Si ergo opus medendi licitum est,cur & licita non erit perceptio mercedis,q̃ dẽtur pp operas sicut ruriculis,qui festis diebus instãte necessitate intendunt agriculturę,uĩ debita merces,c.licet,de feri.
132 ¶ In ꝯrium facit,† qa oĩs Chr̃i actio , nostra dẽt esse instructio, l. & hoc Tyberius,ff.de hęre.inst.c.significasti,de ele.Sed Christus uerus medicus gratis curabat sabbato,ergo idem faciant medici.Ego putarem, ꝙ medicus non possit petere salarium pro ea die:qa petẽdo, tacitè asserit pp præmiũ fecisse die festo opus seruile,qđ facere non licet,ut br̃ Leuiti. 23. Opus seruile sabbato
133 ne feceris.† Sic Doctor Iurista non licitè petit honorarium pro consilio,qđ fecit diebus festis,qa studere,& cõsulere pp lucrum diebus festis, opus est seruile,s̃m Host.Car.dñm An.Pan.& alios in c.j.de fer.& Aluaro.in prælu.feud. Sed si sponte sibi offerat,licitè recipit,qa multa honestè capiunt,q̃ inhoneste petuntur,l.j. §.proinde, ff.de uar. & extraord.cog.Et qa si quis principaliter pp bonum finem operet diebus festis,non peccat,ẽt ꝙ accessoriè,& in consequentiã cõsequat lucrũ.c.fi.de magist.s̃m Pan.in d.c.j. Sanctificent ergo Doctores , & medici festa Dei cũ animi ueneratione:ea aũt sanctificabimus, si Deo uacabimus, c.ieiunia,de consecra.dist.3.Deo aũt uacabimus,si ægrotis sanũ remediũ, & quærentibus iustũ consiliũ ad gloriã Altissimi dabimus.
134 ¶† Sed pone, ꝙ medicus usus sit fœlici diplomate, qa uenit ad infirmum in uno die, & s̃m distãtiã debebat morari ꝑ dies tres, quia distabat miliaribus sexaginta,l.3.ff.de uerb.signi,c.cupientes,§.qđ si per uiginti , de electio. li.6.an tunc debeat hr̃e salariũ trium dierum,uel unius tm̃? Vr̃, ꝙ pro uno die tm̃,quia salariũ tpe commensuratum fuit,ergo ultra tp̃s non debet, l.Seio,ff.de annu.leg.per quẽ tex.dixit Bal.in l.Lucius, §.a te peto,ff.de leg. 2.ꝙ si Princeps dederit salarium ambasiatori pro uno mense,& ipse reuersus fuerit in tribus hebdomadis , ꝙ tenebit restituere quartam partem,seqtur Mart. Laud.in tract.de leg.Principum, uer.15.Contrariũ,ꝙ debeat hr̃e salariũ trium dierum, tenet expresse gl.in l.eos, §.fi.ff.de fal.seqtur Imo.in l. cõtinuus,§.cũ ita ff.de uer.ob.& ibi ẽt Are.& d. Alex.in d.l.de diuisione,in princ. Alb.de Ros.in d. §. a te peto.ubi distinguendo cõcordat opiniones.Aut rõne laboris fuit ꝯstitutũ salariũ ad numerum dierũ,& tunc qa medicus itinerando tm̃ laborauit uno die, q̃tum fecisset alius trib.diebus , ẽt triũ dierũ salarium ꝯsequi,dẽt. Aut fuit ꝯstitutũ certũ pretium rõne expensarũ faciendarũ singulo die ꝑ medicum,vel ambasiatorẽ, & tunc ꝑ uno die tm̃ cõsequitur salarium ꝗuẽtũ: pro qua distinctione allegat tex.in l.ante p.§.cũ inter,ff.mand. Aut fuit ꝯstitutum salariũ ad ratam mẽsis vnius, & tunc si infirmus citius liberatur, non habebit salariũ, nisi ad
135 ratam tpis,& ita procedant no.in d. §.a te peto.¶ Vlterius† dubitatur , qd si medicus in itinere infirmet, an debeat hr̃e salariũ pro tanto tpe,quo domum reuerti possit? Bar.Alb.Ang.& *communiter* Doct.in l.si cui,§.tandiu, ꝑ illum tex.determinant,ꝙ sic. ad idem facit tex.in l.fi.§.pe.ff.ad legem Rhodiã de iact. nam seruire dr̃ medicus,ẽt eo tpe quo stetit infirmus,l. cum heres,§.Sti-
136 chus,ff.de statulibe.& ibi Alb.no. ¶† Quid autem si equus ꝯductus a medico sibi derobet in itinere,an sibi ad pretium competat actio ꝯ infirmum? Fel.in c.j.de libel.obla.rñdet,ꝙ non,alleg. Bal.in l.nihil, ff.de rei uend.quẽ non reperi istud dicere. Sed qđ
137 † si medicus recipit salarium pro curanda podagra alicuius,qui paulo post fuit occisus,an teneatur restituere salariũ? Br̃, casus est decisus, ꝙ non,in l.pe.C.de ꝯdi.ob cau. de quo dic,ut ibi per Doct.& per Bar.& alios,in l.si uno, §.item cum quidam,ff.loc.In
138 super † quæro, medicus cũ infirmo conuenit de certa mercede sibi præstanda post liberationem , uel cõuenit,cũ Republica curare infirmos tpe pestis:liberat infirmus,sed illico recidiuat,uel cessat pestis per aliquos dies,sed breui reuertitur,dubitat,an medicus pro eodẽmet salario teneat iterum curare ? Vr̃ ꝙ non , qa obĩo secuta liberatione fuit extincta , ergo amplius non potuit reuiuiscere;l.q res,§.aream,ff.de sol.In ꝯrium facit,qa non dr̃ infirmitas discessisse,quæ citò rediit,l.diuortiũ, ff. de diuor, regist.
139 de pœn.dist.j.c.diuortium.† Istam q.format Spe.tit.de salarijs,§. fi.& determinat,ꝙ si incontinẽti recidiuauit,uel reuersa est pestis,ꝙ iterum pro eo.salario teneat curã suscipere,qa non dr̃ libe
140 beratus,q incontinenti recidiuat.† Et sic uult Spe.ꝙ recidiuans incontinenti præsumatur ex cã, & radice ꝑcedẽtis infirmitatis recidiuasse,qđ ẽt uoluit Bar.in l.Martius,ꝑ illum tex.ff.loca.Et ibi ẽt gl.quæ vult,ꝙ si podagra, a qua medicus promiserat patiẽtem liberare,breui reuertat,cõpetit infirmo actio ex conducto, qa medicus non extinxit angustias infirmitatis, sed eas cessare fecit tm̃,arg.l.q tertiana,aut quartana febre, ff.de Aedi,edic.Et dicit ibi Pau.de Cast.ꝙ podagra breui reuersa p̃sumitur processisse ex primis humoribus,si ex interuallo, p̃sumitur ex nouis,& ex mala custodia prouenisse.Idẽ decidit Io.And.in reg. ꝯctus,de reg.iur.Idem tenet Io.de Imo. & Ale.in l.si ita stipularus essem abs te,ff.de uerb.ob.idem cõcludit Fel.in d.c.tua nos,de hom.& fuit de mente glo.in c.adhuc instat, in uer.centies,de pœ.dist.3. Pro qua dist.bene facit,qđ decidit Io.And.in add.Spe.tit.de em-
141 ptio.& uen.§.sciendũ,uer.de illo. ubi decidit,ꝙ† si equus intra triduũ moriatur,præsumitur,ꝙ tpe uenditionis , uel locationis morbosus esset:secus si ex interuallo longo.sequitur Imo.Ale. & *communiter* scrib.in l.si qs cum aliter,ff.de uer.obli.de quo per Bal.in l.2.in 2.q.C.de resc.uend.† Sir̃ si uulneratus intra modi-
142 cum tp̃s moriatur, p̃sumitur mortuus ex vulnere: secus si decedat longo interuallo post,s̃m glo.in l.j.C.de emend.seru.q̃ dixit sing.d.Ias.in l.lecta,col. 14.ff.si cer.pet.Sed est gl.consocia in c.2. ꝑ illum tex.de cle.percus.& ibi Pan. dicit istud ultimum esse uerum , si is q ex interuallo occubuit, uisus fuerit aliqñ a uulnere conualuisse,secus si sp vulneratus in deterius processit,& tandẽ mortuus est,de quo standum est iudicio medicorũ, s̃m Bar.in l. fi.ff.de sica.Alex.cons.148.excellentissime dñe,li.2. Anc.ꝯs.48 9. in casu præmisso,Cęp.cõs.28. & cõs. 62.per totũ. & cõs.41.col.5. & plenius ꝑ Fel.in c.præsbyterũ, de hom.ubi post Sal.in d.l.j.optimè distinguit. Prędicta uera sunt,nisi cõstaret,ꝙ culpa ipsius ægroti recidiuasset,per tex.in d.l.maritus. ubi promissor non tenet reædificare opus,ꝙ cõstat terremotu,& non uitio operis,de-
143 structũ fuisse. Idem dñt Doc.de equo† mortuo incõtinenti post emptionem, ut non teneat uenditor, si cõstet mortuum fuisse, qa comedit herbas uenenosas,uel qa nimia itineratione oppressus fuit,s̃m d. Ale.in d.l.si qs cum afr.Et iõ si infirmus iam liberatus indulserit appetitui nimiũ comedendo , uel bibendo, nõ teneretur medicus mederi,nisi sibi nouum cõstituat salariũ.Quia
144 ex† crapula solent oĩa morborũ gñã prouenire, & ex ea p̃sumit liberatũ recidiuasse,c. ne tales, de cõse.dist. 5.ubi Hie.all.Hip.in aphorismis,& Galenũ Hypp.interpte doctil.q ait Athletas,quorũ uita,& ars sagina est, non posse diu uiuere nec sanos esse,nisi gulæ impatiẽtiæ remediũ afferant, & qđ turpiter ingesserãt,turpius eijciant.Et dr̃ ecclesia.c.27.in fi.pp crapu.& plurimos uitã cũ mor.cõmutasse abstinẽtes aũt elõgasse uitã.& s̃m Hie.ad Ru
145 sticũ,multæ ex deliciarũ epulis molestiæ gñantur.† Itẽ fortè dicendum

cendum esset, si infirmus post recuperatã sanitatem illico ad vomitum reuersus esset, putà ad usur. ꝯcubinatũ, uel blasphemias: nam præsumendum esset, ꝙ ꝑꝑ eius scelera recidiuauerit, non culpa medici, ar. c. q̃ris, de cõsec. dist. 4. & eorũ, q̃ dixi s̃. in 3. ꝑpãli 2. partis prin. uer. aduerte tñ. Sed dubitat̃, qñ dicat̃ incõtinẽti infirmitatem redijsse, vel ex interuallo? Br̃, non põt dari certa doctrina, ergo arbitrio iudicis relinquẽdũ, l. j. ff. de iu. deli. l. si ita qs §. Seia, ff. de uerb. ob. c. de causis, de of. dele. vbi multa ad hoc reduxi, & ita in proposita nr̃o dixit Pan. in c. 2. de cler. ꝑcusso. Et dicit d. Alex. in d. l. si ita stipulatus essem abs te, in fi. ꝙ iudex se a peritis informabit. Pestis aũt, si intra quadraginta dies resurgat, p̃-
146 sumit̃ ex cã ueteri renouata, ita vulgo circumfert̃, † & ab experiẽtia edocti sumus. Sed qa chirurgi, & medici deputati tp̄e pestis ad curãdos ægros certi de salario desides sunt, & nisi noua salaria offerant̃, infirmi deserunt̃, & hac de cã differt̃ contagio, &
147 plures moriunt̃, q sanarent̃, utilius † esse puto cõstituere salariũ medicis ꝑ numero eorũ, q curant̃ ab eis, & dare maius salariũ ꝑ eo q liberat̃ q̃ pro eo q moritur, putà ꝑ quolibet liberato aureũ ꝑ quolibet mortuo florenum. Sic (ut intelligo) fecerunt Aurea censes, & bñ sibi ꝓfuit, qa citò euaserũt hãc calamitatẽ, & pestiferatorum amplus numerus euasit. Insatiabilis .n. cupido auri urget medicos ad liberãdum q̃tũ in eis est, cũ uideant maius p̄miũ sibi pręparatum pro liberõne, q̃ pro morte, l. j. C. qb. ex ca.
148 ser. ꝑ p̄m. lib. accip. Ad oĩa .n. † miseros mortales cogit auri sacra
149 fames, l. si quemq̃, C. de epi. & cle. & † Respublica si sibi uidebitur, poterit soluta repetere ab his, saltem qui liberati sunt, actione neg. gest. l. Pomponius, ff. de neg. gest.

SVMMARIVM.

1 *Remedium optimum, & efficacissimum contra pestem.*
2 *Aqua uiua proficiens tempore pestis.*
3 *Charitas quid sit.*
4 *Aqua uiua proficiens pestis tempore, ubinam locorum inueniri debeat.*
5 *Aquam uiuam bibere quid sit, & quid degustare. nu. 6.*
7 *Lachrimarum uirtus quanta sit.*
8 *Indefinita æquipollet uniuersali.*
9 *Lachrimarum plura sunt genera, & nu. seq.*
10 *Lachrimę unius, an & quando ualeant ad salutem alterius.*
11 *Lachrimę pœnitentiæ, quæ dicantur.*
12 *Lachrimari non ualenti, an supersit locus ad pęnitentiam.*
13 *Lachrimæ quot sint necessariæ ad bene diluenda peccata, & nu. 14.*
15 *Pęnitentia, quam sequens culpa coinquinat, est inanis.*
16 *Pestis, apostema, seu bozula, qualiter ueniat curanda, & quomodo spiritualiter intelligi debeat.*
17 *Conuersio unde dicatur.*
19 *Paßionis domini nostri Iesu Christi frequens memoria, omnia quantumlibet dura, & aspera, æquo animo tolerare facit.*
20 *Oleum salutis, & uirtutis herba ad pestem sanandam necessaria, quæ nã sint. & nu. 148. & 149.*
Et apud quem medicum quæri debeat. nu. 21.
Et quomodo uniri, & misceri debeant, ut incorporentur. nu. 150.
22 *Sacerdos unde sic dicatur. Et ibi, quare confeßio sacramentalis fuerit inuẽta.*
23 *Peccator dum peccat, tres personas offendit.*
24 *Confeßio est ad animæ salutem necessaria, & est de iure positiuo.*
25 *Officia quæ sint.*
26 *Sacerdotum authoritas ex ipsorum numero uilescit.*
27 *Confeßio est sacramentorum unum de quinque necessarijs ad animæ salutem.*
28 *Papa dicitur episcoporum caput. Et Papa, & episcopi sacramentalia, quæ sunt honoris, sibi retinuerunt. Sacerdotibus autem ea, quæ sunt oneris, communia esse uoluerunt.*
29 *Prælati ecclesiæ pauperum bona deuorant, sic sacerdotes pauperrimi populi peccata comedunt, & nu. 135.*
30 *Pręlati pęnam prælaturæ poss. se fuisse adeptos, seque pręlatos esse minimè credunt, nisi latum uentrem populo, inflatasque genas ostentent.*
31 *Sacerdos quilibet, an & quando poßit pęnitentem absoluere.*
32 *Sacerdos proprius quis dicatur.*
33 *Papa est omnium prælatorum, & sacerdotum diœcesanus.*
34 *Minores, & prędicatores habent ex priuilegio potestatem confeßiones audiendi, & absoluendi. Et an & quando cuilibet pęnitenti liceat absque proprij sacerdotis licentia recurrere ad ipsos fratres prædica. & Minores. nu. 35.*
36 *Confessorem eligendi potestatem habentes, an debeant id suo ordinario denunciare. & ab eo confirmationem obtinere.*
Et an poßint eligere sacerdotem curam animarum non habentem. nu. 42.
37 *Consuetudo, quod quis poßit eligere confessorem, an ualeat.*
38 *Confeßiones audiendi, & absoluendi priuilegium habentes, an & quando habeant potestatem absoluendi in casibus superiori reseruatis. & nu. 40.*
39 *Casus Episcopo reseruati qui sint.*
41 *Pęnitentiarij Papæ, an & quando poßint absoluere pęnitentem in casibus reseruatis.*
43 *Confessus semel in anno proprio sacerdoti, an poßit deinceps sine eius licentia alieno sacerdoti confiteri.*
44 *Laicus in foro pęnitentiali non potest sui iudicis iurisdictionem sine eius licẽtia prorogare.*
45 *Confessus, puro laico, quem credebat esse sacerdotem, an in foro animæ censeatur esse confessus, & absolutus.*
Et an habita notitia erroris teneatur confeßionem reiterare. nu. 46.
47 *Confiteri an teneatur quis sacerdoti, in cuius parochia deliquit, an sacerdoti, in parochia cuius habitat. & nu. 48.*
49 *Confeßiones parochianorum suorum audire, & eos absoluere, an & quando poßit proprius sacerdos extra suam parochiam. & nu. 53.*
Et an, & quando idem poßit facere eius Vicarius. nu. 50.
51 *Vicarius Episcopi, an poßit extra suam diœcesim beneficia conferre.*
52 *Notarius Regius, an poßit extra regnum instrumenta conficere.*
54 *Confessorem cuius uitæ, & morum esse oporteat.*
55 *Confiteri an quis debeat sacerdoti, quem scit eße uirum facinorosum, & malę uitę. & nu. 56.*
57 *Confessor existens in peccato mortali, nisi ipsum pęniteat, an mortaliter peccet pęnitentem absoluendo. & nu. 58.*
Sacerdotem suum, quem quis scit esse in peccato mortali, ad sacramenta ministranda inducens, mortaliter peccat.
59 *Confitens consocio criminis, ut citius absoluatur, an ueniat dicendus plenè absolutus.*
60 *Missam audire, an debeat quis a sacerdote, quem scit esse in peccato mortali.*
61 *Confeßio ad hoc, ut uera & idonea confeßio dici poßit, quot & quas qualitates habere debet. Et ut confeßio sit simplex, quæ sint necessaria. num. 62. & seq. usque ad nu. 70.*
62 *Confeßio debet esse clara, & non ambigua, idest sine inuolucro, & plica uerb. & num. seq.*
63 *Hypochrita quis dicatur.*
64 *Testis depositio si sit obscura, non releuat producentem.*
65 *Testis ambiguè deponens non probat.*
68 *Testis morose, & cum difficultate respondens, habetur suspectus de falso.*
71 *Confeßio, ut sit humilis, quę requirantur. nu. 72. & seq.*
73 *Confeßio, an & quando fieri debeat genuflexo. & capite discooperto.*
74 *Confeßio pura dicitur, quæ fit sine dolo.*
75 *Confeßio fidelis dicitur, ubi pœnitens in Dei misericordia confidit.*
76 *Confeßio frequens quę dicatur.*
77 *Confeßio quibus casibus sit reiteranda.*
78 *Confeßio discreta quę dicatur.*
Et ibi, qui teneantur confiteri, & nu. 80.
79 *Confitens se, & non alios etiam criminis socios, accusare debet.*
81 *Confeßio libens quæ sit.*
82 *Voluntas licite coacta, uoluntas dicitur.*
83 *Meriti, & demeriti par ratio non est.*
84 *Voluntas non dicitur, nisi ad bonum, aliàs, hoc est si ad malum declinet, concupiscentia dicitur.*
85 *Verecundia in confeßione signum est contritionis, & pœnitentię.*
86 *Verecundia in adolescente, optimam spem pollicetur.*
87 *Verecundia ex delicto proueniens magnam pęnam causat.*
88 *Confiteri an poßit quis per personam interpositam, uel per scriptum.*
89 *Mutus qualiter confiteri debeat.*
90 *Confiteri, an poßit per interpretem, qui idiomatis est ignarus.*
91 *Confeßio integra quomodo diffiniatur. & nu. 95.*
92 *Confitenda, an & quando sint uenialia peccata.*
Et suffragio, uel medio quarum rerum deleantur peccata uenialia. nu. 93.
94 *Venialium peccatorum genera quot sint.*
96 *Confiteri, an debeant peccata confessori nota.*
97 *Confitens, qui in confeßione subticuit unum delictum, an & quando teneatur denuo confeßionem iterare.*
98 *Confitens palam peccata sua, nisi causa subsistat, fatuus reputatur.*
99 *Confessor, an & quando poßit pęnitentis confeßionem reuelare. & nu. seq. usque ad num. 115.*
Et ibidem, quibus pœnis sit plectendus confeßionem reuelans absque causa legitima. Et quid de confessore laico, an poßit impune confeßionem sibi factã reuelare, & nu. 116. 117. & 118.
100 *Confessor nihil scit de confeßione sibi facta, ut homo.*
Et ideo productus in testem, ut confeßionem reuelet, licet adstringatur iuramento, nihilominus dicere potest se nihil scire. & nu. 117.
103 *Confessor quò ad actum confitendi, est maioris dignitatis, quam Papa non confessore.*
105 *Confeßionem casu audiens, uel scienter post parietem asscultans, si contra confitentem deponat, an ualeat eius depositio.*
106 *Sacerdos tanquam persona publica potest pro absente restitutionem usurarũ stipulari. Hoc tamen intelligendum uidetur procedere, ubi sacerdos extra pęnitentiam stipulatur, uel quando aliquis in pęnitentia confitetur peccatum notorium, & promittit sacerdoti pro absente stipulanti illi satisfacere.*
107 *Confessori testificanti de his, quæ sibi dicta fuerunt in confeßione seu pęnitentia, licet latè loquendo non sit fides adhibenda, fallit tamen in casu notorio, & in causa matrimoniali. item ubi pęnitentis qui delictum confessus fuit, consensus accedit.*
109 *Sacerdoti asserenti se licentiam habuisse a confitente, ut peccatum aliqđ, quod confessus fuit, reuelet, an credendum sit, si id postea a confitente negetur.*
111 *Sacerdoti neganti se audiuisse relata in confeßione, an & quando credendum sit.*
113 *Sacerdoti dicenti se audiuisse extra confeßionem, quare potius credatur quã pęnitenti deponenti se dixisse in confeßione.*
118 *Laicus, cui sub cõfeßionis sigillo amicus propalauit penes se habere nonnulla bona ad se spectantia uigore cuiusdam apochæ manu eius, cuius bona erant, scriptę,*

scriptæ, an debeat huiusmodi confessionem reuelare, si eius cuius bona erãt, hæredi ab intestato publicari fecerunt monitorium generale ad ipsorum instantiam super huiusmodi detentatione, & contra scientes, & num. 119. 120. & 121.

319 *Veritatem tacens, falsum committere dicitur. & nu. 128.*

320 *Confessionis, & secreti commissi sigillum, in quo differant.*

322 *Monitoria generalia contra detinentes, & de præmissis ueram notitiam habẽtes, de quibus intelligere censeatur. & nu. 123. 124. 126. & seq.*

325 *Tacens quod probare non potest, boni uiri officium explet.*

327 *Tacens proditionem, quam scit contra Principem fiendam, & quam probare non potest, an incidat in pœnam l. quisquis, C. ad legem Iul. maiest.*

329 *Confiteri sæpe quam sit salutiferum, licet de necessitate quis non adstringatur statuto, nisi semel in anno confiteri, nu. 130.*

331 *Confessio fortis quæ dicatur.*
Et quæ accusans. nu. 132.
Et quæ parere parata. nu. 133.

334 *Sacerdos habet a lege arbitrium iniungendi pœnitentias.*

335 *Peccata populi comedere quid sit.*

336 *Sacerdos iniquè arbitrans, uel sine causa dispensans, an faciat pœnitentiam tantum quo ad Deum?*
Et an poterit ad arbitrium reuocare pœnitentiam per errorem impositam, & aliam imponere. nu. 141. & seq.

337 *Sacerdos in pœnitentia imponenda debet esse cautus, debetque confitentium qualitates diligenter examinare, ut quàm uerisimiliter sustinere possunt, pœnitentiam iniungat, & nu. seq.*

344 *Sacerdos, an possit cautionem exigere a pœnitente de adimplendo pœnitentiam & num. seq.*

345 *Sacerdos ubi de imponenda pœnitentia agitur, non potest ut suspectus a confitente recusari.*
Et idem de inquisitoribus, quando agitur de imponenda pœnitentia pro peccatis. num. 146.

351 *Ieiunij uirtus quodammodo ineffabilis, & laus.*

352 *Mortem assiduè meditari, est summe philosophari.*

SEd quia usu uidemus, medicos & medicorum sciam, huic morbo cedere, & qa in pluribus diximus hoĩum scelera pestilẽtię cãm eẽ, cui cãę occurrere nõ est medicorũ, idcirco statui unum certũ, uerũ, ꝓbatũ, & indubitatũ remediũ paucis edocere, & inde libellũ nr̃m ↄcludere. Reci-
1 pe ergo syrupũ aquæ uiuæ,† quẽ bibas, deinde recipe lachrymarũ unciã unã, & apostema siue bozulã laua, quã dilutã gladio scĩde, & emplastrũ ex herba salutis, & oleo uirtutis ↄfectũ sup impone, qđ non amoueas, nisi te liberũ ꝑfectè cognoscas. Vt credas firmiter hoc esse tutũ, & uerũ remediũ, rõnibus, auctoritatibus, & exẽplis iustificabo illud, singulas remedij partes declaran
2 do, ut scias in infirmitate tibijpsi ↄsulere.† Dixi syrupũ aquæ uiuæ, i. charitas, q̃ est illa aqua, de qua Dñs ait in Euangelio Ioãnis 4. Si qs biberit aquã, quã ego dabo, nõ sitiet in æternũ. c. chari-
3 tas. 2. de pœnit. dist. 2. Est† aũt charitas, recta uolũtas ab oĩbus terrenis penitus aliena. Hæc est mors criminũ, uita uirtutũ, uirtus pugnantiũ, palma uictorũ, arma sãctarũ mẽtiũ, cã meritorũ bonorũ, sine qua nullus sanat̃, nullus uiuere pt, neq; Deo placere, fructuosa in pœnitẽtibus, læta in ꝓficiẽtibus, gloriosa in ꝑseuerãtibus, operosa in oĩbus oĩbus fidelibus, ex qua q̃cq̃d est boni operis, uiuet ſm Prosperũ in lib. de uita cõtẽplatiua, transũptiuè
4 in c. charitas, j. de pœ. di. 2. †Si apud tuũ aromatariũ hãc aquam non inuenias, ad fontẽ timoris accedas, ibi eã reperies. Metus. n. æternæ mortis charitatẽ ĩtroducit, sicut seta filũ, c. sicut, ea. cau.
5 & quæst. Dixi quẽ bibas, qa nõ satis esset degustare. Bibit†. n. hãc
6 aquã, q in charitate radicẽ figit. degustat, †q aliqualr̃ cũ ea cõicat, sed tñ delinquẽdo ab ea recedit, c. alius, ea. cau. & q̃st. Dixi lachrymis lauãdã bozulã, qua liberant a morte, q fletibus se mun
7 dãt a pcõ, c. baptizant. de pœn. dist. 2. & nõ† solũ lachrymæ liberãt a morbo ↄcto, sed ẽt a futuro ꝑseruãt. Quia fleuit Achab in ↄspectu meo, non inducã mala in diebus eius 3. Regũ c. 21. Sed hic dubitare aliqs posset, an oẽs lachrymæ ꝓsint ad sanitatẽ hu-
8 ius morbi? Diceres, ꝙ sic, qa† indefinitè locutus sũ, & indefinita æq̃pollet uli, l. si pluribus, ff. de le. 2. c. qa circa, de priui. ¶ Sed alr̃
9 ego sẽtio. Declaro† ergo me ipsũ nõ loq de lachrymis cocodrilli, nõ de lachrymis improbæ mulieris, q̃ insidias plorãdo instruit ut inq̃t Cato, nõ de lachrymis ingemiscẽtis pp indignationẽ, vel timorẽ supplicij corporalis, de q̃bus in l. obseruãdũ, ff. de of. ꝓsid. nõ de lachrymis deplorãtis amissã pecuniã, iuxta illud Satyrici.
Ploratur lachrymis amissa pecunia ueris.
loquor de lachrymis Petri, nõ de lachrymis Iudæ: animi vnius fuerũt pœnitẽtię lachrymæ, c. Petrus, de pę. di. j. alterius aĩ uiolẽt.
10 ĩdignationis ĩternę. c. Iudas, de pe. dis. 3. Sed† an lachrymæ unius ualeant ad salutẽ alterius? Vr̃ ꝙ nõ, qa inq̃t Psal. lachrymis meis stratũ meũ rigabo. Põdera uerbũ, meis. Meũ. n. nõ est, qđ est alterius, l. si ita, ff. de aur. & arg. leg. no. in c. quo iure, 8. dist. & in l. j. ff. qđ cũ eo. Et istud euidẽtius ↄprobat, qa inutiles sunt lachrymæ q̃ ex corde dolẽtis nõ ꝓcedũt, cũ nõ sint lachrymę pœnitẽtię, q̃ ni
11 hil † aliud est, q̃ qdã dolẽtis uĩdicta puniẽs ĩ se qđ dolet ↄmisisse c. pœnitentia, de pœn. dist. 3. In ꝯriũ facit, qa lachrymis Moysi, & eius ꝑcibus placata fuit ira Dei, q populũ Israeliticũ pestilentia, & gladio delere statuerat, c. disciplina, 45. dist. Et orõnibus, ac lachrymis Aaron, q flendo ꝓ populo se cũ thuribulo opposuit, & irã Dei placauit j. Regũ. c. 16. & 7. q. j. deniq;. Solõ. Quãtũ ad sẽpiternã sanitatẽ, i. quãtũ ad gloriã paradisi, lachrymæ unius non satisfaciũt ꝓ altero, ita ꝓcedat tex. in d. c. pœnitẽtia. Sed q̃tum ad trãsitoriã sanitatẽ, & sic q̃tũ ad liberãdã ciuitatẽ a pestilẽtia, gladio, incendio, fame, & sĩlibus, lachrymæ unius sãcti uiri pñt irã dñi placare, furorẽ mitigare, & deniq; ab eo misericordiã obtinere, ita ꝓcedant ultimo loco allegata dixit. n. dñs se paratũ Sodomę, & Gomorræ flagellũ remittere, si decẽ uiri boni reperti fuissent. Nã sicut uno peccãte, furor Dñi sup uniuersũ populũ q̃nque diffundit̃, c. sed illud, 45. dist. Nã peccato Achor plebs Israelitica in manibus hostiũ tradita est. Et peccato filiorũ Hely populus in manibus Philistinorũ corruit, 4. Reg. & Iosue. 7. trãsũptiuè in c. ecclesia, §. itẽ peccato. j. q. 4. Sic econuerso orõnib. & & lachrymis unius sæpe placat̃ ira Dei quo ad oẽs, & ex ꝑsona unius alius sępe ↄseq̃tur ꝓmiũ, & honorẽ, quẽ ex sua ꝑsona ↄsequi non posset, l. Aristo, ubi gl. allegat alia iura, ff. q̃ res pig. obli. pos. tradit ꝑ Mod. in l. si emancipati, C. de colla. & ꝑ Fel. in c. j. de ꝑscrip. Amat. n. dñs, qđ ꝓ vno multi defleãt, qa ꝓ uidua multi plorabant, eius filiũ resuscitauit, Lucæ 7. & c. fleat ꝓ te, de pœn. dis. j.
12 Sed qđ† si aliqs sit tã duri cordis, & tã exsiccati cerebri, ut nõ ualeat lachrymulã qdẽ emittere, nec inueniat q sibi lachrymas mutuet, an huic supsit ullũ remediũ? Br̃ rñdebo. Si dãna tpis, si amici mors cordis sui duritiẽ aliq̃n mollificãt, & lachrymarũ fontẽ erũpunt, nõ ur̃ excusandus, q peccati dolorẽ flendo nequit oñdere, c. sunt plures, de pœn. dist. 3. Dices, hãc sñiam nimis esse seuerã. Ego aũt iustissimã credo, si rectè intelligat̃. Nam si ex duritie cordis, & uolũtatis nõ possit lachrymas effundere, iõ nõ põt, qa non uult, si ergo uitã nõ uult, iustũ est, ꝙ mortẽ habeat, & in peccato suo moriat̃. Sed si ex defectu naturæ flere nequeat, satis est, ꝙ lachrymis mẽtis ꝑ uenas, & ꝑ cutim ad bozulã trãsmittat lachrymas, qa cor ↄtritũ, & humiliatũ Deus nõ despicit, qui magis cordis gemitũ, q̃ oculorũ riuulos respicit, c. quẽ pœnitet, de pœn.
13 di. j. Dixi unciã, qa octo saltẽ † lachrymas arbitror necessarias ad bñ ꝑfecteq; diluẽdũ morbũ. Octo. n. drachmæ unicã unciã constituũt, ut no. ꝑ gl. in l. 2. C. de metalla. & met. lib. 11. q̃b. octo drachmis æq̃pollẽt octo pnĩæ lachrymæ. Nã ad diluendũ septẽ peccata mortalia, septẽ saltẽ lachrimæ sunt necessariæ. Minor. n. numerus nõ sufficeret, nec peccatorũ numero ꝓportionabilis esset. Quid. n. ꝓdesset peccatũ luxuriæ plãgere, & adhuc auaritiæ æstub. anhelare? Oportet. n. oĩum pœnitere. Qđ oñdit Chrs, q septẽ demonia eiecit a muto, & surdo. Matth. 12. & Marci. 5. Parũ n. fuisset sex expellere, & unũ dimittere, c. si plures, de pœn. di. 3.
14 Octaua† aũt lachrima, q̃ futurorũ scelerũ dolorẽ, & abstinentiã designat, nisi ↄiugat̃, septẽ lachrimæ parũ iuuabũt, neq; a peste liberabũt, neque ullã afferet sanitatẽ. Oportet. n. ꝑpetrata delicta plãgere. & plãgẽda nõ ꝑpetrare. Nã q plãgit peccatũ, & iterum admittit quasi lauat crudum laterem, quem quanto magis abluit, tãto magis lutum facit, c. ille pœnitẽtiã, de pœn. dist. 3. Et Isidor. de sũmo bono his verbis nr̃am sñiam cõprobat. Irrisor est nõ pœnitẽs, q adhuc agit, qđ pœnitet. Canis reuersus ad suũ uomitũ est penitẽs ad peccatũ. Multi. n. lachrimas indesinẽter fundũt, qa incõstãtia mẽtis, nõ peccati recordatione deflẽt. Inq̃t Esaias, lauamini & mundi estote. lauat̃, & mundus est q peccata plãgit, & flẽda iterũ non admittit. Lauat̃, & nõ est mundus, neq; sanat̃, q plãgit q̃ gessit, nec deserit, & post lachrimas q̃ fleuerat, re-
15 petit. Et ſm Aug. in li. soliloquorũ, inanis est† pœnitẽtia, q̃ sequẽs culpa coinquinat, uulnus iteratũ tardius sanat̃, & nihil prosunt lamenta, si replicent peccata. Et ſm Greg. q amissa plangit̃, nec tñ deserit, pœnæ grauiori se subijcit, qa ipsam, quam flendo impetrare potuit ueniã, cõtemnit. Dixi bozulã gladio scindendã, qa
16 nõ satis ẽ morbũ lauare exterius, nisi uniuersa sanies, & putredo quæ intus est, excutiat̃. Et ꝓpea clamat Propheta, Scindite corda uestra, non uestimenta uestra, oñdens cõtritionẽ cordis, q̃ in eiusdem scissione intelligit̃, & interiori dolore peccata remitti.
17 Cordis. n. laceratio uera est cõuersio, uera pœnitentia. †Nã ↄuer
18 sio nihil aliud est, q̃ cordis undique uersio. Tribus aũt† scissuris est bozula laceranda, quia dolor peccati, ſm Bernard. debet esse triplex, acer, acrior, & acerrimus. Acer, quia Deum oĩum creatorem offendimus. Acrior, quia patrem nostrum cęlestem, q nos multipliciter pascit, impugnauimus. Acerrimus quia iterũ peccando crucifiximus redemptorem nostrum, qui nos proprio redemit sanguine, a peccatorum uinculis liberauit, & quia crudelitate dæmonum, & ab acerbitate gehennæ potenter eripuit. Et si bozula tribus dilaniata uulneribus omnem putredinem non euomuerit, iterum punge, ẽt si oportuerit spinis, lanceis, & alijs, q̃bus ipse Christus ꝓ te punctus fuit in cruce. Cor. n. totum contritũ, & cõcisũ dẽt hr̃e peccator ꝑ nimia angustia, dolore, ira, & indignatione aduersus peccata. Nec tibi tot puncturæ, tot uulnera, tot gemitus, tot suspiria molesta uidebunt̃, si Christum in cruce tot uerberibus ꝑcussum, tot plagis confossum, tot uulneribus

ribus laceratū, tot iniurijs affectū, tua & nō sua culpa penden-
19 tem aliquantisper cōtēplaberis. Nam ſm Grego. nihil† est tā du-
rū & asperū, quod æquo aio non toleretur, si passio dñi ad me-
moriā reuocetur. ¶ Gladio itaque .i. propria uoluntate scinda-
mus, corda nostra laceremus, & in frustra partiamur, si a pestife-
ra labe, si a crudeli Martis furore, si ab horrida fame liberari, &
præseruari exoptamus. Si cor nrm oēm sordem exuerit & vnde-
que a malo a Deum cōuersum fuerit, Deus ipse ad misericordiā
conuersus nobis peccatorum nostrorū præstabit indulgētiam,
quorum primò præparabat vindictam. ¶ Ad hanc scissuram, &
contritionē nos per pphetam inuitat dñs dicēs, Conuertimini
ad me in toto corde vestro, & ego conuertar ad vos libenter. in-
quit Amb. lib. de paradiso, Dñs ignoscit, prōptè indulget, & ma-
gis misericordiā amat q̄ sacrificium. ¶ Dixi emplastrum sup im-
ponendū, sed quia æger infirmitatis dolore uexatus sibiipsi non
20 pōt opportunè mederi: & quia sæpe ægrotans † oleum uirtutis,
& herbā salutis, uel ex ignorantia, uel ægritudinis impedimento
21 non dignoscit. c. nullus, de pęni. dist. 7. Quærendus† est ergo me
dicus, qui emplastrum conficiat, oleum virtutis, & herbam salu
22 tis edoceat. Is aūt† erit sacerdos, qui ideo sacerdos dr̄, quia sacras
uirtutes docet. l. j. §. sacerdotes. ff. de iusti. & iu. Saluator. n. nobis
pollicitus est medicinam aduersus pestem medicorū suorum .i.
sacerdotum ministerio. c. fi. de pę. dist. j. Et propterea dixit lepro
sis. Ite, ostendite uos sacerdotib. Lucæ 17. Non. n. sufficit sola con
tritio, nisi subsequatur oris confessio, d. c. fin. & c. oīs utriusq; se-
23 xus, de pen. & remis. ¶ Quod ēt † rōne probatur, nam peccator
peccando, tres personas offendit. Deū ecclesiam, & proximū. ni-
si ergo oībus trib. satisfecerit, venia dignus non erit. l. licitatio.
§. quod illicitè, ff. de publi. satisfit aūt Deo p ɔtritionē ecclesiæ p
cōfessionē, proximo p restōnē. c. perfecta pęnitentia, de pęnitē-
tia, dist. 3. ¶ Itē qui vult ingredi vitā, debet seruare mandata, Ab
ecclesia aūt mandat, q̄ semel statim in anno quisque cōfiteatur.
d. c. oīs utriusque. ergo qui non cōfitet mortaliter peccat, qa ec-
clesiæ præceptū contēnit, c. 2. de mai. & ob. Et hac de cā gl. sum-
ma, de pœ. dis. j. & Host. ī summa de pę. & re. §. quib. ver. illud aūt,
tenuerūt sola cordis cōtritione Deo satisfieri, q verè cōtritis per
gratiam peccata dimittit. Dixit. n. Cananeæ & Magdalenæ, fides
tua te saluā fecit, uade & amplius noli peccare. Nec istis, & alijs
plurib. qb. peccata dimisit, dixit ōndite uos sacerdotib. Sed quia
contritus ɔtēnes pcepta ecclæ non confitēdo cū possit, mortalr
peccat: ɔtritio pcedens ad salutē non pdest, nā qui mandata ec-
24 clesiæ cōtēnit, verā contritionē non hr̄e cōuincitur. ¶ † Est ergo
necessaria cōfessio, qa est in pcepto. Et sic isti uolūt, q̄ confessio
sit de iure positiuo. Qđ expressè firmāt gl. & Aret. in summa de
pęn. dist. 5. & Pan. in d. c. oīs. vbi tñt, q̄ Græci, q soli Deo confiten
tur in secreto, non peccant, qa cōstitutio oīs vtriusq; sexus non
fuit ab eccła Orientali recepta, sicut nec lex sacerdotib. phibēs
matrimoniū. ¶ Hæc tñ opi. a plurib. Theologis dānat, tenentib.
confessionē esse de iure diuino, de quo per S. Thomā in 4. snīa-
rū, dist. 17. art. j. & art. 2. cir. mediū. & dist. 21. q. 3. art. j. & dist. 22. q.
2. art. 3. ad fi. Quod nō discutio, qa siue pceptū Dei, siue eius Vi-
carij, oīno nos Occidentales ligat. ¶ Vera ergo est nr̄a ppositio,
pestiferatū oportere implorare auxiliū medici .i. sacerdotis, qui
emplastrum conficiat & morbo superimponat. Qđ certè nō po
terit superimponere, nisi morbus sibi fiat manifestus. Nā q ope-
rā medicātis expectat, oportet q̄ vulnus detegat, ut ait S. Seuer.
25 ¶ Sed quia sacerdotū alij† sacra docēt, alij sacra ministrant, d. l. j.
26 §. sacerdotes. Et† qa sacerdotū numerus in tm̄ creuit, q̄ sacerdo
talis auctoritas vilescit in turba, c. j. de priui. c. legimus, 93. dist. ut
sciant ignari ad quē debeant sacerdotē recurrere, opportunum
erit, q̄ ego cui licet immeritò, dara fuit auctoritas sacra docēdi,
paucis admoneā ægrotantes, pestilentiali morbo laborātes, quē
& qualem medicū sibi debeant eligere, qualiter illi vulnera sint
detegēda. Deinde instruam imperitos sacerdotes, quos libētius
deponerem, si potestas daretur, qualiter debeant huiusmodi em
plastrum conficere, & qualiter debeant illud morbo superim-
27 ponere. ¶ Circa primum, qa† de cōfessione tractamus, quæ est sa
cramentum ecclesiæ, & est vnum de quinq; necessarijs, ſm gl. &
scriben. in c. veniens, de transa. recurrendū est ad sacerdotem, q
habeat auctoritatem ministrandi huiusmodi sacramenta, & po-
testatem dimittendi peccata. Hanc aūt facultatem tradidit Chri
stus oib. Apostolis, dum dixit, Accipite Spiritū sanctū, quorū re-
miseritis peccata, eis erunt remissa, Io. 20. & sic data fuit omnib.
28 Epis representantib. Apostolos. c. uidentes, 12. q. j. ¶ † Sed Papa
caput Episcoporum, & ipsi Epi sacramētalia, quę sunt honoris,
sibi retinuerūt: quæ uerò sunt oneris, sacerdotib. cōia esse volue-
runt, & utinam cōicassent, non abdicassent, nam qui communi
cat; partem retinet. l. fi. §. Lucius, ff. de leg. 2. Sed hodie Pontifices
temporalib. adeo inhærent, q̄ de spiritualib. nulla est sibi cura.
29 ¶ † Religiosi ergo mendicantes pauperrimi sacerdotes soli sunt,
qui confessiones audiunt, & soli sunt, qui peccata populi come
30 dunt. Prælati† aūt bona pauperum deuorant, & nisi latū ventrē,
inflatasq; genas ostentent, se prælatos esse, & plenam prælaturę
possessionē adeptos fuisse nō credūt. ¶ Sit ergo ɔclusio, q̄ sacer

dotes hn̄t ptātem cōfessiones audiendi, & peccata di mittendi.
¶ Circa q̄ cōclusionē de pluribus contingit dubitari. Et primò,
31 an† qlibet sacerdos possit pęnitentem absoluere: Breuiter, licèt
qlibet sacerdos in sua ordinatione, & institutione recipiat hāc
ptātem, tñ hæc potestas ligata remanet auctoritate legis, ut eā
ad actum non possit deducere, nisi a lege, uel a Papa, aut ab his,
ad quos spectat, data fuerit licentia. Quæro ergo, qbus a lege. de
tur hęc facultas? Rn̄deo, datur proprio sacerdoti, d. c. oīs utrius-
32 que sexus. Sed † quis dr̄ propriè sacerdos? rn̄deo presbiter paro-
chialis. item Eps, cui tota diœcesis parochia est, c. licèt, & ibi no.
Pan. de feri. c. regenda, x. q. j. Item Archipresbiter ecclesiæ cathe-
dralis, qui in hoc est Vicarius Epi. c. ad hæc, de offi. Archiepis. Itē
eadem rōne Vicarius generalis ipsius Epi. Item legatus in tota
33 prouincia, & Papa in uniuerso. Oīum† enim diœcesanus est Pa-
pa, c. auctoritate, de priu. Item pęnitentiarij Papæ, cle. ne Roma
ni, §. eo. aūt, de elec. & de istis est gl. magistralis in c. 2. de pœni. &
34 remis. lib. 6. Data ēt est† ex priuilegio hæc ptās fratribus Minori-
35 bus & prædicatoribus, c. dudum, de sepul. Sed† hic dubitare qs
posset, an ad Minores, & pdicatores possit qlibet recurrere abs-
que licentia proprij sacerdotis: Istam dubōnem mouet Fel. in c.
j. col. 6. de resc. & respondet, se uidisse consiliū d. Andreæ Bentij
Aduocati consistorialis, concludentis necessariam esse licentiā
proprij sacerdotis. Nec ob. tex. in d. cle. dudum. in uerbo, labore.
quia illud priuilegium, q̄ possint libere cōfessiones audire, intel
ligitur respectu ipsorū religiosorum, q alias non potuissent uir-
tute sui priuilegij confessiones audire, nisi obtenta licentia a sa
cerdote parochiali, ſm gl. in cle. j. de priui. modò pp uerbum, li-
berè, poterunt absque licentia. Sed ipsi parochiani non sunt in
aliquo priuilegiati, ergo tenentur licentiam petere. Et ex hoc di
36 cit, se consuluisse, q̄ habentes priuilegium liberè eligendi cōfes-
sorem, tenent postq̄ elegerint denunciare ordinario loci, & ab
eo confirmationē obtinere. Non ob. uerbū, liberè, qa intelligit
respectu electionis, non respectu confirmationis. qđ diligenter
notabis, quia plures sunt, q ɔriū obseruant. Quātū tñ ad priui-
legium concessum Minorib. & prædicatorib. hodie declaratum
fuit, q̄ ēt ipsi parochiani non teneant petere licentiam a pprio
sacerdote, ut in constitutione Eugenij 4. quæ incipit, Gregis no
bis crediti. confirmata per Nicolaum 5. In cōstōne, quæ incipit,
37 Prouisionis nostræ. ¶ Posset etiam in dubiū reuocari, an† ualeat
consuetudo, q̄ quilibet possit eligere sibi confessorem absque li
centia proprij sacerdotis. Et dicendum est, q̄ non, ut est casus in
38 c. 2. de pęni. & remis. lib. 6. Insup dubitatur, an† habentes priuile
gium cōfitendi, & absoluendi possint cōfitentem absoluere gnā
liter a qbuscunque peccatis. Rō dubitandi patet de se: deciditur
tñ, q̄ non pn̄t absoluere in casib. Epō, & Papę reseruatis, d. c. 2. &
d. cle. dudum, §. p hmōi. Rō decidendi fuit, quia in gnāli conces-
sione non ueniunt ea, quæ concedens in spē uerisilr non esset
concessurus, c. in generali, de reg. iu. Generalis. n. dispō, nunq̄ in
cludit Principi reseruata, c. qđ ad translationē, de of. leg. nisi in
casu tradito p Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. x. & seq. de const.
39 Sed fortè quæris scire, qui† sunt casus Epo reseruati. Ego nō pos
sem dare certam doctrinam, quia dependet ab eorum uolunta
te, & ex eorum statutis. Aliqui tñ reperiuntur expressi in iure,
quos refert Host. in Summa de pen. & remis. §. cui confitendū.
uersi. nec in hoc. Et his uerbis denotantur.

Qui facit incestum, deflorans, aut homicida,
Sacrilegus, percußor, uel sodomita.
Transgressor uoti, periurus, sortilegusque.
Et mentita fides, faciens incendia, prolis
Oppressor, blasphemus, hæreticus, omnis adulter.
Pontificem super his semper detentus adibit.

Casus autem Papales referuntur per Spec. tit. de lega. §. nunc o-
40 stendendum. ¶ In articulo tamen† mortis possunt fratres Mino
res, & cæteri habentes auctoritatem confitendi quemcunque
absoluere, etiam in casibus reseruatis, ut in extraua. inter cun-
41 ctas, de priuile. ¶ Sed hic quæro, an† pœnitentiarij Papæ possint
etiam in casibus reseruatis absoluere pœnitentem. Pro resolu-
tione sciendum est, q̄ pœnitentiariorum quidam sunt maiores,
& isti possunt absoluere in casibus reseruatis etiam Papæ. qdam
sunt minores, & isti pn̄t absoluere solū in casib. reseruatis Epo,
ſm Car. ī cle. ne Romani, §. eo aūt ipso, de ele. & isti licèt possint
absoluere a censuris latis per modum statuti, non tñ pn̄t abso-
uere a censuris latis in uim snīæ, ſm Card. in d. §. eo aūt. Sed po-
42 ne, † parochianus hēt priuilegium eligendi cōfessorē, an possit
eligere unum fratrē Minorē, an uerò teneatur eligere aliū sacer
dotē habentē curam aīarum, Gl. in cle. j. in uer. spāli, de priui. rn̄-
det parochianum debere eligere sacerdotem habentē curā ani
marum. Sed ɔrium tenet Host. tit. de pœni. & remis. §. cui cōfi-
dum, uer. tu tñ. & Pan. in d. cle. j. Archid. in c. j. 16. q. j. & Ias. in l. si
quis per errorem, col. j. ff. de iurisd. omn. iud. ¶ Sed quid si quis
43 † fuerit confessus semel in anno proprio sacerdoti, an deinceps
possit sine licentia confiteri alieno sacerdoti, Pan. in c. qđ aūt,
44 de peni. & remis. rn̄det, q̄ non, quia in foro† pęnitentiali laicus
nō pōt progare iurisdictionē iudicis nō sui sine licentia supio-
ris,

ris, d. c. qđ aũt. Sicut nec clericus in foro iudiciali, c. significasti,
45 de foro cõpe. Sed pone, ꝙ† aliqs confiteatur ignoranter ei, qui
cõi existimatione reputabať sacerdos, & tñ non erat, an ualebũt
confessio, & absolutio? Gl. Inn. & *communiter* Cano. in c. dudum,
2. de ele. tenẽt, ꝙ si hẽbatur pro sacerdote, & tolerabať in quasi
possessione sacerdotij a superiore, tunc ualeant absolutio, & cõ
fessio, ne aĩa decepta remaneat, c. nonne, 8. q. 4. sequit̃ d. Ias. in l.
Barbarius, col. 13. ff. de officio Præto. & dicit Pan. ꝙ pp fidem sa-
46 cramenti errãtes saluanť. Sed quid sit† ante obitum defectus po
testatis pueniat ad notitiam ꝯfessi, an dẽbit ꝯfessionem iterare?
Ioan. And. tenet, ꝙ sic. Sed Pan. distinguit, aut confessus fuit ei,
qui nullam unq̃ habuit ptãtẽ, & procedit opinio Ioan. And. aut
ꝯfessus fuit ei, q̃ aliq̃n habuit ptãtẽ, sed ex cã priuatus erat: & tũc
si tolerabatur in exercitio, non est necessaria reiteratio. Tutior
tñ est opin. Io. And. indistinctẽ, quã seqtur Ang. de Claua. in sua
Sũma, in uer. cõfessio. & ibi ponit decem casus, qbus reiteranda
47 est confessio, quos tu ipse uidere poteris. ¶ Quæro† insuper, an
rõne delicti delinquens sortiatur forum pœnitentiale in paro-
chia delicti, sicut sortitur forum iudiciale, c. fi. de foro cõpe. Istã
dubitationem resoluit gl. in c. placuit. 16. q. j. dicens, ꝙ non seqť
Pan. in c. qđ aũt, de penit. & remis. & in c. j. de rap. assignans rõnẽ
diuersitatis inter forum iudiciale, & penitentiale. Nam in foro
iudiciali pena imponitur cã satisfaciendi Reipublicæ, quã scan
dalizauit pp delictũ, iõ sequitur forum illius Reipublicæ, in qua
deliquit. Sed in foro penitentiali imponitur pœnitentia cã satis
faciendi Deo, quẽ offendit, & qa hẽt sacerdotem ꝓprium loco
Dei, ab illo non ab alio dẽt iudicari. Item intereſt ꝓprij sacerdo-
tis cognoscere uultus suorum parochianorum. Eos. n. melius re
darguere põt, qa ipsorum notitiã hẽt. Qđ facit ꝯ eos, q̃ q̃runt re
ligiosos ignotos, ut euitent uerecundiã, quã hñt in confitendo
proprio sacerdoti. Malè enim faciunt, qa uerecundia est maxi-
ma pars penitentiæ, c. quẽ penitet, de penit. dist. j. licẽt istæ rõnes
sint ꝑsuasiuæ. Alia mihi uř rõ posse assignari, qa si ratione deli-
cti quis sortiretur forum penitentiale, sequeretur maximum ab
surdum: nam si quis commisisset decem peccata in diuersis pa-
rochijs, teneretur cuilibet sacerdoti illius parochiæ confiteri, &
sic esset necesse, uel confessionem diuidere, quæ sui natura indi
uisibilis est, ut infra dicetur, aut decies integraliter omnia pec-
cata confiteri, qđ ẽt inconueniens uř, quia, ut dicit Ang. de Cla
48 ua. lex si obligat† reiterare confessionem integram, & perfectã,
49 non obligat in foro animæ. Quæro etiam, an† sacerdos extra pa
rochiam possit suorum parochianorum confessiones audire, &
eos absoluere. Host. in Summa, de pe. & remis. §. cui confitendũ.
determinat, ꝙ sic, quia absoluere, & cõfessiones audire, est iuris-
dõnis uoluntariæ, ergo extra diœcesim põt exerceri, l. 2. ff. de off.
procon. no. per gl. in c. nouit, de offi. leg. & istud sequuntur *com-*
50 *muniter* Cano. ¶ Sed ego aliquando † dubitaui, an deputatus a
proprio sacerdote in locum sui, qui Vicarius parochialis appel-
latur, etiam possit extra parochiam confessiones audire, & ab-
soluere? Vř ꝙ sic per ea, quæ scripsit Rota in tit. de offi. Vica. de-
51 cisio. fi. in antiquioribus. ubi uult, † qđ Vicarius Episcopi possit
conferre beneficia extra diœcesim. sequitur Gemi. in c. fi. de off.
Vicar. lib. 6. Sed in contrarium facit, qđ uolunt Alber. Bar. Bal.
& cõiter Legistæ, in d. l. 2. per illum tex. vbi concludunt, ꝙ habẽs
iurisdictionem uoluntariam ab inferiore a Principe, non potest
eam exercere extra diœcesim, & territorium concedentis. Et in
specie Bal. infert ꝯ Rotam, ꝙ Vicarius Episcopi non potest insti
tuere præsentatum a patrono extra diœcesim. sequitur d. Philip.
Franc. in d. cap. fi. & Barb. in d. c. nouit, d. Ias. in l. sed si hac, §. fi.
ff. de in ius uoc. & d. Maria. Soc. in c. fi. in 6. articulo, char. 10. de
52 foro competẽ. Et facit, quia† Notarius creatus a Rege non po-
test extra regnum conficere instrumenta, licẽt istud sit uolunta
riæ iurisdictionis, secũdum Bar. in d. l. 2. & in l. cunctos populos,
in 7. q. C. de summa Trin. & Rotam decisi. 291. sub rub. de fide
instrumen. in nouis. ¶ Ego in Vicario Rectoris teneo, quòd pos
sit audire confessiones, & absoluere, suos parochianos extra pa-
rochiam: quia ipse non habet hanc potestatem a Rectore, sed
uirtute ordinum sibi collatorum, a Rectore autem fuit exhibi-
ta materia tantum, unde sicut ipse Rector in illam materiam,
idest in subditos poterat exercere iurisdictionem uoluntariam
extra parochiam, ita poterit eius Vicarius, nam talis Vicarius
53 † auctoritate propria absoluit non auctoritate sibi delegata, se-
cundum Ang. de Claua. in sua Summa, uer. confessio, §. 3. uersi.
sed nunquid. Et ideo habens priuilegium eligendi confessorem,
poterit confiteri extra parochiam, cui uelit. Ostendimus quos
debeat infirmus animarũ medicos perquirere, nunc quales eos
54 esse oporteat discurramus. Confessorem † uita integerrimum,
scientia peritum, discretum, & modestum esse oportere statuit
Clemens in concilio Viennensi, ut legitur in dicta clem. dudũ.
& exemplo eorum, quæ de medico corporum supra dixi, iustifi-
catur Clementis sententia. Ideo aliter non instabo. ¶ De uno so
55 sum quæro, an† quis debeat confiteri sacerdoti suo, quem scit es
se uitium sceleratum, & malæ uitæ? Respondetur, ꝙ non, sed tũc
ad religiosos recurrendum est habentes priuilegium liberè con
fitendi &c. ¶ Sed quid si uir ille malus sacerdos nolit licentiam
impartiri? Respondetur, sufficit tunc petere, secundum Panor.
in d. c. omnis vtriusque sexus, pro quo facit doctrina Bart. in l. si
cum dotem, §. eo autem tempore, ff. solu. matrimo. ¶ Sed quid
56 † si parochianus scienter confiteatur suo sacerdoti in disciplina
to, & malorum morum, an confessio & absolutio pro sint con-
fitenti? Ratio dubitandi est, quia cum possit bonum confesso-
rem adire, conuincitur de negligentia in eligẽdo confessorem.
57 Et † quia confessor existens in peccato mortali, nisi ipsum pœ-
niteat, mortaliter peccat absoluendo confessum, ſm Bonauen-
turam in 4. sententiarum, quæstio. 19. & probatur in c. fi. de tem
po. ord. Nam iudicans, qui iudicandus est, seipsum condemnat,
§. item in euangelio, 3. q. 7. & de pœn. dist. 4. c. j. ergo cessante ne-
cessitate peccat mortaliter, qui inducit suũ sacerdotem existen-
58 tem in peccato ad sacramenta ministranda. ¶ † Breuiter dicerẽ,
aut confessus sciebat pro ueritate sacerdotem esse in peccato,
& poterat alteri confiteri, & tunc credo quòd non sit tutus in
foro conscientiæ rationibus præallegatis, & quia nõ potest alio
rum ægritudines sanare, qui seipsum curare nescit, ut ad Cicero-
nem scripsit Seruius Sulpitius. Non enim aliena delicta valet di
luere, quem propria deuastant, c. j. in fi. 49. distin. Ideo Iudas, quia
iuit ad Phariseos, & reliquit Apostolos, nihil auxilij inuenit, sed
desperationis augmentum. Et ab ista sententia non videtur dis-
59 sentire Pan. in d. c. omnis. dum † dicit, ꝙ confitens sacerdoti con
socio criminis, ut citius absoluatur, non est tutus. Benedictio
enim maligni sacerdotis in maledictionem conuertitur, & ora-
tio in peccatum, c. si qui sunt, 81. distin. Si autem ignorabat, uel
poterat cogitare, quòd sacerdos esset attritus, & delicti penitẽs,
tunc ad salutem proderit confessio. faciunt quæ traduntur per
60 Pan. in c. vestra. de cohab. cler. & mul. vbi quærit, an † sit audien-
da missa a sacerdote existente in peccato? & distinguit, aut deli-
ctum est notorium, aut occultum, ut ibi per eum. ¶ Demonstra-
uimus succinctè quis, & qualis esse debet medicus facturus em-
plastrum, uideamus modò, qualiter ab infirmo sunt vulnera de-
tegenda? Istud exigeret longum tractatum: sed ne uidear falcem
61 ponere in alienam messem, paucis absoluam. Dicunt † Docto.
ueram confessionem sexdecim qualitatibus egere, quæ his uer-
sibus comprehenduntur.

Sit simplex, humilis confeßio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, uerecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

¶ Omnes tamen prædictæ qualitates non sunt de essentia, sed
quædam sunt de congruitate. Idcirco, ut scias, quæ sint de essen-
tia, & quæ non, eas omnes breuius, quo fieri poterit, explanabo.
62 ¶ Dixi simplex, id est † sine uerborum inuolucro, seu sine plica.
cle. sæpe. & ibi glo. in uer. simpliciter, de uerb. sign. Debet enim
pœnitens, ita clarè confiteri, ꝙ omnia & singula confessor ple-
63 nè intelligat: hypocrita † enim esse conuincitur, qui uerborum
tergiuersatione sua peccata leuigare contendit, c. quod quis, de
pœniten. distinct. j. in fi. ¶ Dixi etiam, simplex, quia debet pœni-
tens loqui per uerba clara, & expedita, non per uerba obscura.
64 † Sicut enim depositio testis obscura non releuat producẽtem,
c. cum clamor. de testibus. & not. per Bart. in l. ea quæ, ff. de con-
trahen. emptio. sic obscura confessio non releuat confitentem.
¶ Dixi, simplex, quia non debet pœnitens ambiguè, nec amphy
bologicè loqui, aliàs confessio simplex non est, cap. j. cum glos.
in uersic. simpliciter, de summa Trinita. & fide catholica. Sicut
65 † ambigua testificatio non probat, ita dubia confessio non iu-
uat, cap. in præsentia, de probatio, l. non hoc, C. vnde legitimi.
66 ¶ Dixi, † simplex, quia non debet, qui confitetur, loqui per ver-
ba exquisita, & subtili elegantia fabricata, ut confessor non in-
telligat, ut uerecundiam delicti urbis fucatis effugiat: & si aliter
faciat, non erit confessio simplex, cap. dilecti, cum glo. in uersic.
67 simpliciter. id est sine perniciosa subtilitate, de iudic. ¶ Dixi † sim
plex, quia non debet confitens morosè, & cum difficultate lo-
qui, nec expectare, quòd confessor ex gutture suo peccata arti-
ficiosè extrahat: quod si secus faciat, non erit confessio simplex.
§. sed quia, cum gl. in uersi. simpliciter. id est sine difficultate, In-
68 stitu. de fideicommis. liber. Nã etiam † testis, qui morosè respon
det, & cum difficultate, suspectus habetur, cap. ponderet, 50. di-
stinct. traditur per Panor. in c. cum causam, col. 7. de testibus. per
69 Fel. in proœ. Grego. in princip. ¶ Dixi, simplex, id est † sine mali-
tia, iuxta uerbum domini. Estote simplices sicut columbæ. Ma-
litiosa enim. confessio ad interitũ ualet, nõ ad salutẽ. Quid pro-
dest auaro cõfitenti se centena aureorum millia sub usuris mu-
tuasse, si ex malitia, id est ut diues uideatur, nõ proposito pœni-
tendi, confiteatur? quid si homicida, ut strenuus appareat, deli-
ctum confessori manifestat? Amen dico uobis, receperunt mer-
cedem suam. Nam quàm sit graue crimen illorũ, qui cum male
fecerint, gloriantur, nullus est, qui ignoret, c. quam graue, de ex-
cess. prælat. cõtra quos etiam Psal. clamitat, Quid in malitia glo-
70 riamini? ¶ † Dixi denique, simplex, quia nihil impertinẽs adden-
dum est, uel intermiscendum, aliàs confessio non foret simplex,
l. iube-

l.iubemus. ibi, nihil adiectũ sit,sed simpl̃r, C.de appel.l.fi.& ibi
71 Bar.C.de dot.ꝓmis.c.fi.de testa.lib.6.Requiritur† secũdò, ꝙ sit hu-
milis.Nam peccator si reatum suum cognouerit,se oĩum uilissi
mum esse intelliget, & se monstrũ nõ hoĩem uidebit, ut Seueri
nus de consolatione,li.3. sapienter probat.pro quo facit text.in
c.si.n.inquit,de pęn. dist.2. Humiliabit ergo se pęnitens,qui ꝑꝑ
peccatum effectus erat seruus diaboli,c.non oĩs,qui dicit,3.q.7.
& exemplo publicani coram cõfessore non audeat oculos ele-
uare.Humiliari.n.nos oportet sub potenti manu Dei,ut nos li-
72 beret in tempore tribulationis, c.nulli,3.q.j.Item †genibus fle-
xis,& capite discooperto peccatorem se fore indicabit, & scele-
rum suorum ueniam postulabit, c.sanè, de celebr. miss.Et licèt
Claua.in sua Summa,& plures alij teneant, ꝙ genuflexo nõ sit
de necessitate, sed de congruitate, tñ ego arbitrarer pęnitentiã
eius,q stando, uel deambulando,aut sedendo parẽ se exhibet sa
cerdoti,non esse fructuosam,neque uerã,& parum confitenti ꝓ
desse,qa q sine humilitate uirtutes cõgregat,quasi in uentũ pul
uerem portat,s̃m Greg.quem refert gl.in cle.j.de relig.dom. Itẽ
humilis dẽt esse confessio,qa non dẽt,q confitetur,gloriari co-
rã confessore,ꝙ bis in sabbato ieiunet,ꝙ eleemosynas det,ꝙ iu
stum cor habeat. Temerariũ quippe est uirtutes dño polliceri:
nam si dixerimus, ꝙ peccatum non habemus,nos ipsos seduci-
mus,& ueritas in nobis non est.doleat ergo loquendo, seipsum
accuset,dicende cum Psal.Ecce in iniquitatibus cõceptus sum,
& in peccatis concepit me mater mea.Concludendum est ergo
in pęnitente humilitatem necessariam,qa nisi se peccatorem di
73 xerit,ueritas in eo non erit:& † ubi non est ueritas,ibi nulla põt
74 esse humilitas.22.q.2. c.cum humilitatis. Tertiò requiritur,† ꝙ
sit pura,idest sine dolo,c.pura,3.q.9.Debet.n.pęnitens confite-
ri recta intentione,nõ ꝑꝑ uanam gloriam.Sed aduerte,qa istud
satis includebatur in primo requisito,ut ibi ostendi. ¶ Quartò
75 †exigĩt,ꝙ sit fidelis,idest,ꝙ pœnitens confidat in Dei misericor
dia, & credat per pęnitentiam sibi peccata remitti, nam apud
Deum nullas patitur moras ueniæ cõuersio, c.multiplex,de pę.
dist.j. Et species hęresis est desperare de misericordia Dei,c.agno
uimus,26.q.6.Alij dicunt, ꝙ dẽt esse fidelis,idest uera:quia non
dẽt falsitatem immiscere,& delictum,qđ non fecit,confiteri.Et
potest utraque expositio tolerari, prima tamen magis cõuenit.
76 ¶ Quintò requiritur,ꝙ sit frequens,†idest toties resurgat ꝑ con
fessionem,quoties cecidit ꝑꝑ peccatum. Non solum septies,sed
septuagies septies delinquenti,si conuertatur ad pœnitentiam,
peccata donantur, Matthæi 18.& c.septies,de pœn.dist.3.Nam
quæ frequenti præuaricatione iterantur, sunt frequenti sñía dã
nanda,c.j.de pœnis. Sed an illico post commissum peccatũ de-
beat confiteri;dicam infra in 13.requisito. ¶ Quidam etiam di-
cunt eadem peccata frequenter esse confitenda, qa tanto faci-
lius qs cõsequitur gratiam remissionis, quanto;magis pluribus
sub spe ueniæ turpitudinem confitetur,c.quem pœnitet,de pę-
ni.dist.j.Sed istud consilij est,& ad maiorem gratiam obtinendã
non autem præcepti neque obligationis, quia semel confitẽdo
dissoluitur delicti obligatio, & funiculus, quo ligatus tenebat̃,
disrumpitur, ergo amplius obligatio extincta reuiuiscere non
potest,l.qui res,§.aream,ff.de solu.c.si quis,de pœn.dist.7. Et di-
uina clementia peccata semel dimissa iterum in ultionem ueni
re non patitur,c.si illic,23.q.4. Et ꝙ sufficiat peccatum semel cõ
77 fiteri,deciditur in §.non ita,de pœn.dist.j. Sunt tamen†quidam
casus spãles,in quibus reiteranda est confessio,quos refert Host.
in Summa de pęni.& remi.§.an peccata semel cõfessa. quos nõ
prosequor,sed sublimitati Theologorũ discutiendos relinquo.
¶ Sextò debet esse nuda a uerbis palleatis, & obscuris, sed istud
abũdat,quia si simplex est,oportet, ꝙ ab omni uerborum inuo-
lucro fucatoque sermone sit nuda,vt s̃.abundè dictum fuit.Alij
dicunt,ꝙ debet esse nuda ab omni mendacio, & ab omni uela-
mento, quia s̃m Aug.ueritas de terra, idest de peccatore orta
est,& iustitia de cęlo prospexit,idest a Deo data iustificatio pęni
tenti.Nam qui se excusat,a Deo accusatur:qui autem se accusat
excusatur.Ignoscimus(inquit dominus)ei,qui sibi non ignoscit
c.ueritas,de pęnit.di.j. ¶ Septimò oportet,ꝙ sit discreta,idest cũ
78 iudicio facta,&†ideo impuberes, qui discretionem,idest animi
iudicium non habent,§.præterea.Inst.quib.non est permis.face
re testamentum. non tenentur confiteri nisi sint doli capaces,
qui cum sciant se errare,utique scire debent se emendare,c.j.de
delic.pue.Versatur autem discretio in pęnitente tam in eligen-
do sacerdotem, qui sciat soluere, & ligare,c.j.de pœn.dist.6.quę
79 in exprimendo,& confitendo peccata:quia non† debet manife
stare socios criminis, sed seipsum tantum accusare.Inquit enim
Psal. Delictum meum cognitum tibi feci. Dixit enim meum,nõ
consocij,c.fi.de pę.dist.j.Nunquam ergo nominabit personam,
cum qua peccauit, nisi necesse sit ad ostendendam peccati ma-
gnitudinem,ut si filia cum patre,uel filius cum matre peccaue-
rit secundum Richar.in 4.sententiarum,dist.17.articulo 3.q.ult.
80 †Item debet confessio esse discreta,idest diuisa,& separata.Ita.n.
exponitur in c.cupientes,§.ad hæc,de elec.lib.6.& in l.ex hoc iu
re,ff.de iust.& iur.Debet.n.confitens confessionem suam bene
ordinare, & eam saltem diuidere in septem partes, sicut sunt se
ptem peccata mortalia,non autem simul,& confusè omnia cõ
81 fiteri.¶ Octauò† dẽt esse libens,i. uoluntaria,ex quo sequitur,ꝙ
82 coacta confessio nihil prodest.Licèt†.n.uoluntas coacta.uolũ-
tas sit,l.si mulier,ff.qđ metus cã,c.maiores,in fi.de baptis. tamẽ
ubi reqritur absoluta uoluntas,ibi debet interuenire oĩmoda li
bertas,c.cum locum,de spõsa.omnis ergo coactio,siue p̃cisa sit,
siue conditionalis, impedit effectum cõfessionis sacramentalis.
83 Ex quo elicio,† ꝙ non est par iõ meriti,& demeriti:nam uolun-
tas coacta violentia conditionali demeretur,c.j.15.q.j.& tamen
non meretur.Vel aliter,confessio debet esse voluntaria,idest ad
finem ordinatum facta,non ad finem malum,& peruersum. Nã
84 uoluntas† non potest esse,nisi ad bonum:aliàs si ad malum de-
clinet,non est uoluntas, sed concupiscentia, s̃m Pan.post gl.in
proç.Greg.in uersi.Rex pacificus, col.2.in fi.prin.seq. Nonò ue
recũda esse debet,quia qui erubescit pro Christo,dignus est mi-
sericordia. Dignus.n.est misericordia,qui spirituali labore petit
85 gratiam,c.quem pęnitet.de pęni.dist.j. Verecundia† enim signũ
est contritionis pęnitentiæ,nam uerecundia castigatam mentẽ
86 ostendit,l.j.C.de maiuma.lib.xj.& in adolescente†optimam spẽ
pollicetur,ut scribit Sene.ad Lucillum,lib.j. episto. ultima. Vel
87 debet esse uerecunda, quia † uerecundia delicti pœna est ma-
gna. Laborat enim mens patiendo, d.c.qnem pęnitet.Hac ra-
tione prohibitum est confiteri per interpositam personam, nã
qui per uos peccastis, per uos etiam erubescatis. Hac etiam
88 †ratione prohibitum est confiteri per scripturam, d.c.quem pę
nitet. Quod procedit etiam si peccator coram sacerdote uelit
scripturam legere, secundum Aret. & Fely.in c.de testibus col.
pen.de testibus reprobantes glo.in c.qualis,30.q.5.quæ contra-
89 rium tenuit. Mutus† tamen per scripturam, uel nutu,potest cõ
90 fiteri secundum Inno.in d.c.omnis.¶ An autem ignorans†idio-
ma possit confiteri per interpretem?uideretur, quòd sic, arg.l.j.
§.fi.ff.de uerbo.oblig.Contrarium tenent Theologi in 4.senten
tiarum, maximè Scotus quæst.ultima. quia potest confiteri per
91 signa,sicut mutus.¶ Decimò oportet,quòd† sit integra,& quòd
omnia,& singula peccata ꝯfiteatur. Nõ enim Deus nouit opus
92 imperfectum,c.si plures,de pœn.dist.3.¶ †Sed quæritur,an etiã
uenialia sint confitenda.gl.in c. unum orarium,in uer.quia fa-
cilè,25.distin.uidetur uelle,quòd non,tum,quia nullus pro ue-
93 nialibus damnari potest,tum† quia per orationem Dominicã,
per aspersionem aquæ benedictæ, per modicum ieiunium, uel
per eleemosynam dimittuntur, de consecra.dist.3.c. aqua,& de
pęniten.dist.4.c. de quotidianis, uel per extremam unctionem,
c.unico,de sacra unctio.Vel per Eucharistiam deuotè susceptã,
c.2.& c.cum omne,de consecr.dist.2. Vel per deuotam peccato
ris tonsionem, c. tres sunt, de pęni.distin. j. Vel per benedictio-
nem prælati,c.maledicam, & c.dictum,j.q.j.& no.in salutatio-
ne Sexti.¶ Sed Host.in Summa,de pęn.& remis.§.de quibus,di-
94 stinguit inter uenialia.nam† uenialium tria sunt genera,secun-
dum glo.in d.c.unum orarium,§.aliàs ea demum,in uersi.ligna.
Quædam enim sunt maiora,ut quæ iam in consuetudinem abie
runt. & hæc sunt confitenda: quia nullum est adeo ueniale, ꝙ
ex ꝯsuetudine non efficiatur mortale,d.c.unnm orarium,§.cri-
minis.Quædam sunt minora, & ista sufficit confiteri in genere,
d.c.de quotidianis.Quædam sunt minima,quæ in sola cogitatio
ne consistunt, & ad deliberatum consensum non perueniunt,
& ista delentur,& mundantur modis,quibus supra. ¶ Prædicta
uera sunt,nisi ex statutis suę professionis esset astrictus peccator
confiteri uenialia, uel nisi dubitet, an peccatum sit ueniale,uel
mortale,ut concludunt Theologi,maximè Claua.in sua Sum-
95 ma,§.confessio sacramentalis,uer.27. ¶† Integra etiam esse de-
bet respectu qualitatum criminis.Tenetur enim circunstantias
peccati exprimere,c. Deus qui, & c.omnis,§.sacerdos,de pœni.
& remis. Circunstantias dico, siue concomitantes siue allicien-
tes,c.j.de pęni.dist.5.Laudabile tamen est tacere circunstantias
quem speciem delicti nõ mutant, & audientem alliciunt ad tur
pitudinem,licèt delictum aggrauent. Item fatuum est confiteri
circunstantias, quæ ad grauitatem delicti nihil faciunt, secun-
96 dum B.Thomam, & cæteros,in 4.sententiarum.¶ † An autem
delicta nota confessori sint etiam confitenda? Videtur, quòd
non,quia rei demonstratæ frustra fit demonsttatio,l.j.in fi.ff.de
dote præleg,In contrarium est ueritas,quia delicta non sunt no
ta confessori, ut Deo, & iudici, nisi in foro pęnitentiali confi-
teantur, ergo sunt confessori in pęnitentia confitenda,cap.j. de
offi.ordi.& ibi Pau.l.illicitas, §.ueritas.ubi Bar.ff.de offi.præsid.
97 ¶ † An autem is,qui suppressit unum peccatum, teneatur ite-
rum omnia confiteri? Discordes in hoc sunt Doctores:sed omis-
sa relatione opinionum,illa est *communis*,quòd si confiteatur al-
teri sacerdoti, teneatur iterum omnia confiteri,secus si eidem,
secundum Arch.in cap. fina.in fi.de pœni.dist.3.Pan.in d.c.om
nis,in j.not.& in c. ex parte,eod.titu. Caueat tamen pœnitens,
ne diuidat confessionem ex malitia,ut quidam faciunt,qui con
siderantes magnam peccatotum suorum cõgeriem, erubescũt
omnia simul ꝯfiteri, & iõ partem uno tp̃e, partem alio tp̃e eidẽ

confitentur, nam talis confeſſio non prodeſt, qa non eſt pura,
98 & ſimplex, ut eſſe debet. † Vndecimò dēt eſſe ſecreta, ſi occulta
ſint peccata. de pę. diſt. j. c. non tibi dico, ut te in publicum ꝓdas
nam ſi peccatum occultum eſt, ſufficit illud in notitiam ſacer-
dotis referre, c. quem pęnitet, & c. ſeq. cā, & q̄ſt. aliàs fatuus repu
tatur, qui errorem ſuum publicè cōfitetur, c. ex literis, de diuor.
99 Exigitur† etiam, ꝙ ſit ſecreta ex parte ſacerdotis, qui non debet
cōfeſſionem reuelare, nam in foro confeſſionis mori debet pec
catum. Significatio. n. ſacramenti cōfeſſionis eſt ſignificatio oc
cultæ extinctionis peccati, unde qui reuelat, facit irritum ſacra-
mentum, ſecundum Theologos, ideo dicit tex. in d. c. omnis. Ca
ueat omnino ſacerdos, ne uerbo aut ſigno, aut alio quouis mo-
do prodat peccatorem, qđ ſi præſumpſerit reuelare, non ſolum
a ſacerdotali officio deponatur, ſed ad agēdam pęnitentiam in
arctum monaſterium detrudatur. ad idem text. in c. ſi ſacerdos,
de pęn. diſt. 6. ubi alia pęna de iure antiquo imponebatur, uideli
cet ultra depoſitionem cogebatur perpetuo peregrinari. Et in
100 tantum† ſecreta debet eſſe confeſſio, ꝙ ſi ſacerdos producatur
in teſtem, poterit ſecurè dicere ſe nihil ſcire, quia non ſcit, vt ho
101 mo, ſed ut Deus, c. 2. & ibi no. Pan. de offi. ord. Nec† cogi poteſt
ab Epiſcopo teſtificari ſuper his, quæ audiuit in confeſſione, c.
102 dilectus, de exceſ. præla. Et† ſi per Epiſcopum excommunicetur
non timeat cenſuras, quia non ligant, cum non ſciat, ut homo.
Nec tenetur obedire Papę præcipienti, ꝙ ſibi manifeſtet deli-
ctum confeſſatum in pęnitentia, ſecundum Pan. in d. c. dilectus.
103 quia † in hoc ſacerdos eſt Vicarius Chriſti ſpecialis ergo maior
eſt Papa Vicario generali, quo ad illam ſpeciem, c. ſtuduiſti, ff.
de off. leg. etiam ſi Papa diceret illud recipere in confeſſionem,
quia nemo debet delictum alterius in pænitentia confiteri, ut
104 ſupra dixi. ¶ † Sed quid ſi ſacerdos receptus in teſtem reuelaue-
rit peccatum ſibi ab altero in pænitentia confeſſum, an eius te-
ſtimonium fidem faciat? Reſpondeas, ꝙ non, quia alter non fuit
illi confeſſus, ut homini, ſed ut Deo, ſecundum Bald. & Pau. de
Caſt. in l. Archigerontes, C. de epiſ. aud. quem ſequitur Fel. in c.
105 j. col. j. de except. ¶ † Sed quid ſi aliquis exiſtens poſt parietem,
uel a caſu pertranſiens audiuerit confitentem in pænitentia ſa-
cerdoti, an ipſius teſtimonium probet aliquid contra confeſ-
ſum? Tindarus in ſuo dialogo de teſti. char. 20. determinat, quòd
non, ſequitur Fely. in d. c. j. Iſtud dictum urgenti ratione nō fun
datur, quia audiens a caſu, non audiuit, ut Deus. Et licèt audi-
uerit confitentem in foro pęnitentiæ coram Deo, hoc ſolum nō
uidetur tollere fidem dicto teſtis aliàs integri. Sed honeſtum ui-
detur, ꝙ tali non credatur, ne detur occaſio malis ſacerdotibus
ſupponendi teſtes poſt parietem, qui audient, & poſtea reuelēt.
¶ Ex præmiſſis redditur dubitabile dictum Bar. in l. j. §. huius, ff.
106 de iuſt. & iure. ubi Bar. dicit, ꝙ† ſacerdos, quia eſt perſona publi-
ca, poteſt ſtipulari pro abſente reſtitutionem uſurarum. Quæ ſti
pulatio prodeſt abſenti, cui uſuræ extortæ fuerunt, nam iſtud ui
detur falſum, cum non credatur ſacerdoti de confeſſatis in pę-
nitentia, & hac ratione motus d. Iaſ. ibi dixit dictum Bar. non eſ
ſe uerum. Sed tu dicas, ꝙ dictum Bar. eſt ueriſſimum. in primis
poteſt procedere, qñ ſacerdos ſtipulatur extra pęnitentiam. Vel
pōt intelligi, q ñ aliqs in pęnitentia cōfitetur delictū notorium,
& promittit ſacerdoti ſtipulanti pro abſentibus illis ſatisfacere.
Ita ꝓbat tex. alleg. ꝑ Bar. in c. q̄q̄, de vſuris, li. 6. q loquitur in vſu
rario manifeſto. Et ſm legem allegatam dēt intelligi dictum Do
cto. ſm Bar. in l. in ambiguo, ff. de reb. dub. Vel intelligendo di-
107 ctum Bar. gñaliter, rñdeas, ut ſtatim ſubijciam. † Sit ergo cōclu-
ſio, ꝙ non creditur ſacerdoti teſtificanti de his, quæ ſibi dicta
fuerunt in pęnitentia. Fallit in caſu notorio, per ea quæ ſtatim
dixi. Fallit ſcđo in cauſa mrīmoniali, ſm gl. ſing. in c. tua nos, in
uerbo, conſtiterit, de ſpōſa. quam ad hoc dixit ſingularem Lud.
Ro. in l. ſi non ſpeciali, C. de teſta. ſeqtur do. Iaſ. in d. §. huius ſtu-
dij, & in l. patre furioſo, col. 3. ff. de his, qui ſunt ſui, uel alieni iu-
ris. ubi dixit, ꝙ nullus Canoniſtarum unq̄ ponderauit dictā gl.
Sed certè nullus Canoniſta unq̄ eam ponderauit, qa illa gl. non
dicit hoc, neque ſenſit: nam illa gl. loqtur in foro pęnitentiali, in
quo cuilibet eſt credendū, c. ſignificaſti, de homici. Sed quantū
ad forum fori, mihi uī illa gl. ꝙ uelit ꝯrium. Et iſtud uoluit Papa
in d. c. tua nos, qui rñdet cuidam Epō in foro fori, qualiter tibi
conſtiterit, non uidemus. quaſi dicat, de animo, & propoſito in
mente retento, non uidemus qualiter tibi cōſtare poſſit. quaſi
dicat, nullo modo pōt tibi cōſtare, ꝙ falſum eſſet ſi ꝑ cōfeſſionē
ſibi factam in pęnitentia conſtare ſibi, ut iudici potuiſſet. Ter-
108 tiò fallit, ſi† accedat conſenſus eius, q fuit in pnīa confeſſus, nā
de ipſius ſcīa pōt ſacerdos reuelare cōfeſſionē, c. ſignificaſti, de
adul. ubi Pan. & alij no. & iſta eſt *communis* opi. ſm Fel. in c. teſti-
monium, col. xj. de teſti. qcqd dixerit Claua. in ſua Summa, q ꝯ-
riū tenet, & malè. Dēt tñ aduertere ſacerdos, ne ſociū criminis
manifeſtet, ut dr̄ in d. c. ſignificaſti, in uer. nomen adulteri cęlās,
& in iſtis terminis procedit dictum Bar. in d. §. huius ſtudij. nam
pænitens uī dare licentiam ſacerdoti ſtipulanti pro abſentibus
109 eiſdem ſtipulationem reuelandi. ¶ † Sed hic inſurgit dubitatio,
an credendum ſit dicto ſacerdotis atteſtantis ſe habuiſſe licētiā
reuelandi, ſi illa negaretur? Iſtā dubitationē reſoluit Lap. alleg.
94. dicens ſtandum eſſe dicto ſacerdotis, quantum ad euitādam
pęnam d. c. oīs utriuſque ſexus. ſeqtur Fel. in c. j. col. j. de excep.
110 † dicēs credēdum eſſe dicto ſacerdotis aſſerentis abſoluiſſe ex-
cōicatum ante mortem, quantum ad euitandum pęnam, cle. j.
de ſepul. Bene facit, qđ decidunt Hoſt. & Pan. in d. c. omnis. ubi
111 concludunt, † ſtandum eſſe dicto ſacerdotis negantis ſe audiuiſ
ſe reuelata in confeſſione, quantum ad euitandam pœnā illius
canonis. Ego arbitror, ꝙ iſta deciſio Lapi debeat ſanè intelligi,
uidelicet quando tertius negat ſacerdotem habuiſſe licentiam.
Secus ſi confeſſus negaret, aliàs pęna dicti cap. omnis, eſſet ludri
bioſa, qa eſſet in facultate ſacerdotis illam euitare, dicendo ſem
per ſe habuiſſe licentiam, qđ dicendum non eſt, ſm Pan. & Fel.
112 in ſimili, in c. inter cæteras, de reſcrip. † Item aduerte, in quantū
ſupra dixi, ꝙ magis creditur ſacerdoti dicenti ſe audiuiſſe extra
confeſſionem, quàm dicenti dixiſſe in confeſſione, quia uerum
eſt, niſi ex coniecturis poſſet iuſtificari ꝯrium, ſm dñm Card. in
d. c. omnis. inferens, ꝙ ſi ille eſſet proprius ſacerdos, & peccatū
eſſet alij occultum, probaretque dicees ſe dixiſſe in cōfeſſione,
ſe fuiſſe illi confeſſum, tunc ſm eum poſſet ſacerdos ſubijci tor-
turæ iuxta formam c. cum in contemplatione, de reg. iu. Quar-
113 tò fallit, ſi† ſacerdos egeat prudentiori conſilio, tunc pro conſi-
lio obtinendo perſona non nominata poterit peccatum reue-
114 lare. d. c. omnis, & c. officij, eod. tit. † Quintò ſacerdos in genere
poterit peccatum reprehendere exemplo Chriſti, qui reprehen
dit Iudam dicendo, unus ueſtrum me traditurus eſt, c. ſi ſacer-
dos, de off. ordin. Caueat tñ confeſſor, ne taliter loquatur, ꝙ de
115 perſona peccatoris poſſit apparere, d. c. omnis. ¶ Sed quid† ſi ali
quis confiteatur uelle interficere Titium, dicendo ſe non poſſe
reſiſtere uoluntati, an iſtud ſacerdos poſſit reuelare. Quidam, vt
refert Arch. in c. ſacerdos, de pœn. diſt. 6. tenent, ꝙ non. Sed ꝯriū
tenent Inno. & Pan. in d. c. omnis. quia hoc peccatum non dr̄ de
tectum in pœnitentia, cum peccator non habeat contritionē.
Item quia eſt committendum, non commiſſum: unde ad impe-
diendum debet poſſe reuelare. Imò Claua. in ſua Summa uult,
ꝙ ſacerdos teneatur reuelare ſub pœna peccati mortalis, ut ob-
uietur ſcandalo, & malo futuro. Sed Card. in d. c. omnis, credit li
cere, & dr̄e reuelare, dumtamen non prodat peccatorem. Et ſi
uidet fieri non poſſe, quin reuelando peccatum committendū,
non etiam reuelet peccatorem, dicit Card. ſacerdotem dr̄e om-
nino tacere. Quæ opinio placet, quando confitens ſe hr̄e animū
interficiendi Titium rogaſſet ſacerdotem, ut oraret Deum pro
eo ad finem, ut ea uoluntas auferatur ab eo; tunc quia aliquod
ſignum contritionis oſtendit, non crederem licere ſacerdoti no
minare peccatorem, aliàs ſtarem opinioni Inno. & ſequacium.
Sed quid ſi quis confiteatur laico, qđ licet aliquando, putà in ca
116 ſu neceſſitatis. An laico licebit† reuelare cōfeſſata? Cano. reſpō-
det *communiter*, ꝙ non, quia etiam ipſe ſcit, ut Deus, nō ut homo.
Ex quo ſequitur, ꝙ etiam ipſe cogi non poſſet ſuper his teſtifica
117 ri, per ea quæ ſupra dixi. † Sed quid ſi reuelarit, qua pęna ueniat
puniendus? Dubitatur, qa pęna d. c. oīs. per omnia non conue-
nit laico. Ideo Inn. & Card. reſpondet, ꝙ eſt mulctandus pęna ar
bitraria, arg. c. de cauſis, de offi. deleg. Inſuper quæro de quæſtio
118 ne, quam uidi in facto. † Mæuius peregrè profecturus depoſuit
certam pecuniarum ſummam penes Titium, cui fecit apochā,
per quam conſtabat, ꝙ ſi idem Mæuius peregrè moreretur, ꝙ il
lam pecuniam donabat eidem Titio. Mortuo Mæuio in pere-
grinatione, Titius oſtendit dictam apocham Sempronio amico
ſuo, petens ab eo, ꝙ ſub ſigillo confeſſionis omnia ſecreta tene-
ret: promiſit Sempronius, quia dicit ſe pro certo ſcire, ꝙ illa eſt
apocha ſcripta, & ſubſcripta manu dicti Mæuij, quæſitum fuit,
an ſtante monitorio generali publicato ad inſtantiam uenien-
tium ab inteſtato ad hęreditatem dicti Męuij teneatur Sempro
nius reuelare dictum depoſitum. Vī prima conſideratione di-
cendum, ꝙ ſic, quia ſcit Titium habere penes ſe dictas pecunias
ergo parere debet monitorio iuridice propoſito, c. is qui cum ſu
re, de furt. c. dilectus, & utrobique Pan. de exceſ. præla. aliàs non
propalando, duo delicta committit. Primum inobedientiæ, qa
non paret ſuo ſuperiori, c. 2. de maio. & obe. ſecundum falſitatis
119 quia tacens† ueritatem falſum committit, ſicut ſi falſum diceret
c. j. de crim. fal. l. qui teſtamentum, ff. de fal. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ
Sempronius habuit ſub ſigillo confeſſionis, quia licèt ſibi dictū
ſit in ſecreto, & ſub ſigillo confeſſionis, non tamen ſibi fuit re-
uelatum, ut Deo, ſed ut amico affini, quo caſu dicunt Inn. Card.
120 Pan. & alij in dicto c. omnis, quòd† talis amicus poteſt cogi teſti
ficari, quia aliud eſt ſigillum confeſſionis, aliud ſigillum ſecreti,
& idem tenet Panor. in d. c. ſi ſacerdos, & in c. dilectus, & ita per
plura firmat Fel. poſt Panor. in c. intimauit, de teſti. & ita etiam
conſuluit Card. conſilio 38. Quidam habens unum filium. ¶ In
121 † contrarium, quòd non teneatur reuelare facit, quia ſciens a-
lium iuſtè, & debito iure rem detinere, non tenetur reuelare, ſe-
cundum Claua. in ſua Summa, §. furtum, uerſiculo 41. & licèt
122 ipſe non dicat, ſatis probatur: quia † edictum contra detinen
tes debet intelligi de detinentibus iniuſtè, aliàs eſſet noto-

riè

riè iniquum, & iniuſtum, & contineret manifeſtum iuris erro-
rem, quo caſu non ligat, c. per tuas, de ſent. excom. c. uenerabili-
bus, §. pen. eo. titu. lib. 6. c. cum contingat, ubi Pan. in pen. no. de
de offi. deleg. c. ab excommunicato, de reſcrip. Sed in caſu pręſup
poſito Titius licitè detinet hanc ſummam ſibi cauſa mortis do-
natam, ergo &c. Et dato ꝙ huiuſmodi ſcriptura fortè non ꝓbet
in foro fori, tamen in foro poli, & in foro cōſcientiæ, de quo quę
123 ritur, † omnes qui habet uoluntatem defuncti pro ſe, licèt nō ſo
lennem, poteſt ſibi relicta retinere, ſecundum Inn. & Cano. in c.
quia plerique, de immu. eccl. quem ſequuntur Bar. Alex. & Mo-
der. in l. nemo poteſt. ff. de lega. j. ¶ Secundò pro hac parte facit,
124 quia † edictum in genere contra ſciētes, intelligitur de his, qui
probare poſſunt, quod ipſi ſciunt, & denunciare iubentur, c. pla
cuit, 6. q. 2. c. ſi peccauerit, 2. q. j. c. plerunque 72. q. 6. glo. in c. ſi ſa-
cerdotes, de pœ. diſt. 6. & ita in ſpecie concludit Card. Alex. poſt
gl. in c. nerui. 13. diſt. allegans idem tenere S. Thomā. & idem te-
125 net Claua. in ſua Summa, §. denunciatio, uer. fi. nam † boni uiri
tacent, qđ probare non poſſunt. d. c. plerunque. Bene facit quod
126 decidit Fel. in c. de cætero, §. fi. de re iud. † Vbi concludit, ꝙ con-
ſtitutiones Epiſcopi, vel Papæ mandantes quibuſcunque ſcienti
bus aliquem tenere & poſſidere beneficium cum ſimonia, ut de
beant propalare ſub pęna excommunicationis latæ ſententiæ,
127 non ligāt ſcientes, qui non poſſunt fidem facere. Et ſciens, † pro-
ditionem tractatam contra Principem, quam probare non pōt,
ſi taceat non incidit in pœnam l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſta.
ſecundum Ang. in tract. malef. & iſtam partem in caſu præmiſſo
latius conſulendo comprobaui. ¶ Ad contraria reſpondebam.
ad primum, ꝙ ſit parendum præcepto ſuperioris, patet ſolutio,
quia præceptū non intelligitur emanatum contra detinentes
iuſto titulo, nec contra ſcientes detentionem, quā probare non
128 poſſunt. Non † obſtat, ꝙ ſit falſarius, qui tacet verum, quia con-
cedo in eo, qui iurauit dicere veritatem, in alijs, non ſecundum
gl. in c. ne quis arbitretur. 22. q. 2. per quam ita dixit do. Iaſ. in l. j.
in fi. ff. ſi ex noxa. cau. aga. ¶ Non obſtat deciſio Innoc. & ſequa-
cium in d. c. omnis. quia concedo, ꝙ requiſitus, vt ferat teſtimo-
nium, tenetur dicere, quæ ſibi dicta ſunt ſub ſigillo ſecreti, ſed ta
men non tenetur denunciare. Aliud enim eſt denunciare, aliud
teſtificari. ¶ Duodecimò requiritur, ꝙ ſit lachrymabilis ex cor-
de, ut ſ̄. dixi: nam uera pœnitētia eſt dolor cordis & animæ ama
ritudò, c. ecce, de pœnit. diſt. j. Rugiebam, inquit Pſalm. a gemitu
129 cordis mei, de pœn. diſt. 3. c. ille Rex. ¶ Decimotertiò † accelera-
ta eſſe debet, quia neſcimus qua hora dn̄s noſter uenturus ſit.
Et quis ſcit, an adijciant hodiernæ craſtina uitæ, Tempora Dij
ſuperi? Acceleret ergo peccator, nec expectet, quando peccare
non poteſt. Arbitrij quærat libertatem, ut delere poſſit commiſ
ſa, non neceſſitatem. Quem. n. morbus urget, & pœna terret, ad
ueram uix uenit ſatisfactionem, ſ᷑m Augu. in lib. de pœnitentia,
tranſumptiuè in c. nullus, de pœn. diſt. 7. Si tamen ultimam ne-
ceſſitatem conſtitutus ad Deum cōuertatur per contritionem
& confeſſionem, Deus conuertetur ad eum: quia quacunq; ho-
ra ingemuerit peccator, amplius (inquit Dominus) iniquitatum
eius non reminiſcat, ſed vt dicit Aug. vix eſt, ut ad ueram perue-
niat pœnitentiam. Meritò Aug. dicere ſolitus erat, nō dico tibi,
damnabitur; ſed nec dico ſaluabitur. Vis ergo a dubitatione re-
ſolui, uis a peſte præſeruari, age pœnitentiā dum ſanus es: ſi hoc
agis, dico tibi, ꝙ ſecurus es, quia pœnitentiam egiſti, quādo pec-
care potuiſti. ſi autem uis agere pœnitentiam quando iam pec
care non potes, te peccata dimiſerunt, non tu illa, c. ſi quis, de pę
130 nit. diſt. 6. Et † propterea ſtatutum fuit, ꝙ quilibet teneatur ſe-
mel in anno confiteri, d. c. omnis. Monachi autem tenentur con
fiteri ſingulo menſe ſemel ſaltem, clem, ne in agro. §. ſanè, de ſta.
reg. Ex quo apparet, peccatorem non teneri illico poſt commiſ-
ſum reatum illum confiteri. Sunt tamen quidam caſus, in quib.
data opportunitate tenetur ſtatim confiteri, quos refert Claua.
in ſua Summa, §. confeſſio ſacramentalis, uerſic. 30. ¶ Decimo-
quartò fortis eſſe debet aduerſus uerecūdiam, quæ peccatori ta-
131 citurnitatem imperat. l. fi. ff. de fur. Hęc † enim verecundia, ſecun
dum Phil. 4. ſententiarum non conuenit uiris. ¶ Decimoquintò
132 † accuſans, & non excuſans, ut dixi in ſexto requiſito. Accuſans,
ſcilicet ſeipſum, non alios, ut faciunt loquaces fœminæ, quæ ui-
cinarum errores una cum ſuis enunciant, & malè, ut in 8. requi-
133 ſito deduxi. ¶ Vltimò debet eſſe parata parere. Nam † pœnitens
debet exhibere ſe paratum ea facere iubente ſacerdote pro reci-
pienda uita animæ, quæ faceret pro euitanda corporis morte, &
ea facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte
134 moriturus. c. conſideret, de pœn. diſt. 5. Datum enim † eſt a lege
ſacerdoti arbitrium iniungendi pœnitentias, c. menſurā, de pœ-
nit. diſt. j. c. tempora pœnitudinis, 26. q. 7. & ei conceſſa fuit pote
ſtas diſpenſandi contra canones pœnitentiales, ſ᷑m Pan. in c. at ſi
clerici. §. de adulterijs, col. 2. de iudicijs. Qui debet arbitriū ſuum
regulare ſ᷑m arbitrium boni uiri, & ex cauſa diſpenſare. Et dixit
135 Pan. in c. Deus qui, de pęnit. & remiſſio. ꝙ † ſacerdotes dn̄r co-
medere peccata populi, quia eorum orationes & bona opera va
lent ad remittendam pœnitentiam peccatorum, c. ipſi ſacerdo-
136 tes, 2. q. j. ¶ Sed quid † ſi ſacerdos inique arbitretur, uel ſine cau
ſa diſpenſet, an confeſſus erit tutus quò ad Deum? Gl. in c. men-
ſuram, de pęnit. diſt. j. quam ſequitur Pan. in d. c. Deus qui, diſtin-
guit, aut confeſſus credebat cōfeſſorem eſſe peritum, & erat pa-
ratus ſuſcipere iuſtam pœnitentiam, & tunc excuſatur. Aut ſcie
bat eum eſſe ignorantem, & tunc peccata dimiſſa erunt, ſed per-
ficiet in purgatorio condignam pęnitentiam. Idem tenuit gloſ.
in extrauag. antiquorum, in uer. confeſſus. quæ tenet confeſſum
fore abſolutum quò ad pœnam æternam propter fidem ſacra-
menti, licèt teneatur in hoc ſæculo, uel in purgatorio, facere de-
bitam pœnitentiam. ¶ Aduertat ergo ſacerdos, qualiter arbitrę
tur. Melius enim eſt redargui de miſericordia, quàm de ſæuitia:
nam ſi graue penitentiæ pondus impoſuerit, aut pœnitens reij-
ciet pœnam, aut ſuſcipiens, dum ſufferre non poteſt, ſcandaliza-
137 bitur, & magis ad peccata pronus erit, c. alligant, 26. q. 7. ¶ † Nec
auſteri ſint ſacerdotes in pœnitentia iniungenda, ut iuſti appa-
138 reant; ſed talem † imponant, qualem præſumant peccatorē poſ-
139 ſe peragere. c. 2. de pęn. & remiſ. vnde † reprehendendus eſt, qui
iniungit pœnitentiā peccatori, quam veriſimiliter arbitrari po-
teſt eum non facturum, c. pœnitentes, 50. diſt. quam ad hoc not.
Fel. in c. ſcribebam, de præſump. Ideo conſiderabit ætatem con-
fitentis, d. c. tempora plenitudinis. qualitatem ipſius, an delica-
140 tus ſit, an robuſtus, c. Deus qui, de pœnit. & remiſ. & ad † contri-
tionem diligenter aduertet, quia poſſet eſſe tanta, ꝙ abſolui poſ
ſet contritus & confeſſus abſque ulla ſatisfactione exterioris pę
nitentiæ, ſecundum glo. in c. baptiſmi uicem, de conſecr. diſt. 4. &
extrauag. antiquorum, de pœn. & remiſ. Hoſtien. & Pan. in d. c.
Deus qui, & Archi. in d. §. ſi ergo, 25. q. j. qui dicit ſe audiuiſſe a
Theologis, qui melius ſciunt, quàm iuriſtæ, quòd tanta poſſet eſ
ſe peccatoris contritio, quòd propter maximam creatoris miſe-
ricordiam peccator abſque ulla pœnitentia exteriori, & pœna
141 purgatorij vitam ęternam conſequi poterit. ¶ † Sed quid ſi ſacer
dos fuerit iniquè arbitratus, an poterit arbitriū reuocare, & aliā
iniungere pœnitentiam? Videtur ꝙ ſic, argum. l. quod iuſſit. ff.
de re iudic. In contrarium facit tex. in l. iudex poſteaquàm, ff. eo.
titu. ¶ Reperio gloſſ. in cap. quod ſuper his, in uerſic. impotens.
quam ibi ſequuntur dom. Anton. Pan. & *cōiter* alij, de uo. & uot.
redempt tenere, quòd poſſit reuocare, & pœnitentiam commu
142 tare, & ſic ſententia † confeſſoris uidetur interlocutoria, quia
poteſt reuocari, d. l. quod iuſſit. nam etiam in foro fori pœna po
teſt auctoritate Principis commutari. l. acta, §. de amplianda. ff.
143 de re iud. Quinimò † abſente confeſſore poſſet confeſſus nō ua
lens facere iniunctam pœnitentiam, propria auctoritate illam
commutare, cap. licèt, ubi Hoſtien. & Panorm. de pœniten. & re
144 miſſio. Nec † poteſt ſacerdos exigere cautionem a pęnitente de
adimplendo pœnitentiam, ad quam peragendam monēdi ſunt
peccatores, non cogendi, cap. fi. de tempo. ordi. niſi pœnitentia
publica imponatur pro manifeſto peccato, tunc exigi poterit a
peccatore pœnalis cautio, ſecundum Panormitanum, in c. lite-
ras, per illum textum, in pen. nota. de præſump. Et licèt iudex ſu
ſpectus poſſit recuſari. l. apertiſſimi. C. de iud. cap. cum non ſpe-
ciali, & cap. poſtremò, de appell. cap. quod ſuſpecti. 3. q. 5. tamen
145 in † foro pœnitentiali, ubi de pœnitentia iniungenda tracta-
tur non poteſt ſacerdos, ut ſuſpectus recuſari: quia ſi maiorem,
quàm debeat, pœnitentiam imponat, utile erit animæ peccato-
ris, ſi eam peragat: quod ſi peragere nō poſſit, illam peragat quā
ferre poteſt, ſecundum Gem. in cap. quia plerique, de offic. ordi.
146 lib. 6. inferens poſt Arch. quòd † Inquiſitores non poſſunt recu-
ſari, tanquàm ſuſpecti, quando agitur, ut imponatur pœniten-
147 tia pro peccato. † Et ubi agitur de imponenda pœnitentia, or-
do iuris, & iudiciorum ſolennitates omitti poſſunt, cap. cum I. &
A. ubi Fel, colum. 3. uerſicu. nota. 4. poſt Panor. de re iudi. ¶ Sed
iam ſatis arbitror patere qualiter vulnera ſint detegenda. Nunc
operæpretium eſt demonſtrare oleum uirtutis, & herbam ſalu-
148 tis. Optimi † mores ſunt oleum uirtutis, Matthæi 25. Prudentes
virgines acceperunt oleum in uaſis ſuis cum lampadibus. Oleū,
id eſt candidos mores in uaſis ſuis, id eſt in cordibus ſuis, cap. j.
149 de ſacr. unct. ¶ † Eleemoſina autem eſt herba ſalutis. Sicut enim
in præceptis medicinæ, medicamentum quidem herbas multas
accipit, unam autem dominatiſſimam. Sic in pœnitentia cæte-
ris potentior, & dominatiòr eſt herba, quam eleemoſinam dici-
mus: unde ſcriptura diuina inquit, date eleemoſinam, & omnia
munda uobis erunt, cap. medicamentum, de pœniten. diſtinc. j.
Ex his oleo & herba commixtis conficitur emplaſtrum. Non. n.
infirmo ſat eſſet eleemoſinis vacare, ſi multis iniuſtitijs deſerui-
ret, uel fortè linguam in detractionibus exerceret, aut alio uitij
genere animam macularet. cap. citius, de pœnit. diſtinct. 2. Am-
bo autem vnita, & ſimul incorporata optimum faciunt medi-
150 camentum. ¶ † Vniuntur autem, & incorporantur ieiunio,
151 quod mētem eleuat, uirtutem largitur & præmia. ¶ † O ſacrum
ieiunium, o abſtinentia uirtutum triumphatrix & Regina, tu
demones comprimis, tyrannos confundis, fortiſſimos ferarum
ungues excludis, leonum ora contundis. Magna eſt ieiunij, &
ſpecioſa militia, ſecundum Ambroſ. ieiunium mentes purgat,
ſenſum

ſenſum ſubleuat, carnem ſpiritui ſupponit, cor contritum facit humiliatum, concupiſcentiæ nebulas diſſoluit, libidinem extinguit, caſtitati lumen portat, verboſitatem non amat, humilitatem commendat, hominibus denique præſtat vitam beatam, ſecundum Auguſt. Vniuntur etiam & incorporantur domini timore, qui mortem & peſtilentiam non ſeruãtibus mandata minatur. Vnde alta voce cantat Pſalm. Initium ſapientiæ eſt timor Domini. Vel cogitatione mortis uniuntur. Recordare nouiſſi-
152 ma tua, & in æternum non peccabis. aſſidua † enim mortis meditatio, ſumma eſt philoſophia. Mortis commemoratio omnia mundana oſtendit eſſe uana.

Quid pius Aeneas, quid diues Tullus, & Ancus?
Puluis & umbra ſumus.

Dicas quæſo, (inquit Bernar.) ubi ſunt amatores huius mundi, qui ante pauca tempora nobiſcũ fuerunt? Conſidera quid ſint & quid fuerint, nihil ex eis remanſit, niſi cineres, & uermes: homines tamen fuerunt, ſicut tu, comederunt, biberunt, riſerunt, duxerunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferos deſcenderunt. Quid profuit breuis lætitia, inanis gloria, mundi potentia, carnis uoluptas, falſæ diuitiæ, magna familia, mala concupiſcentia? ubi riſus, ubi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta lætitia, quanta triſtitia, poſt tantam uoluptatem, quanta miſeria; nihil eis accidit, quod tibi accidere non poſſit, quia homo es, homo de humo, & limus de limo. ¶ Iam, ut arbitror, cognoſcitis oleum uirtutis, & herbam ſalutis. Iam, ut credo, didiciſtis incorporare emplaſtrum. Reſtat, ſi vultis a peſte liberari, quòd ſuper apoſtema emplaſtrum imponatis, non amouendum donec in hac infirmitatum ualle permanſeritis. Perſiſte, ait Auguſti. & bonam uitam, quam accepiſti, tenere non deſinas, propoſitum bonæ uitæ conſerua iugiter: nam qui perſeuerauerit uſque in finem, ſaluus erit, Matthæi 10. Qui autem emplaſtrum iſtud a ſe amouerit, proculdubio peribit. Niniue, prædicante Iona, meruit ueniam. Sed quia iterum ad uomitum rediit, paſſa eſt ruinam, cap. ſicut, de pœniten. diſtinct. 3. Agamus itaque pœnitentiam, conuertamur ad dominum, qui ſanat contritos corde, & ipſe liberabit nos a peſte, nec amplius patietur flagellum appropinquari tabernaculo noſtro. Longitudine dierum replebit nos, & tandem ſi manſerimus in Chriſto, & uerba ſua ſeruauerimus, videbimus gloriam Dei, & Regnũ poſſidebimus paradiſi. Vbi ſenſus, amicitia, concordia, plena poteſtas, pax ſecura, decus & gaudia ſunt animabus. Et ubi corpora Sanctorum fulgebunt fortia, pulchra, libera, ſana, ſita, ſine fine manentia læta, de pœniten. diſtinct. 4. cap. ſi ex bono, §. denique, & §. fina. Laus Deo, & eius immaculatæ genitrici, cuius interceſſione dignetur omnipotens & miſericors Deus nos a peſte, & omni malo defendere.

F I N I S.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I.

Omnes ſunt Quaterniones, Præter I, Duernionem.

A 17288842

58

[illegible]

Sancto

[illegible]

T. 2

colorchecker CLASSIC
mm
calibrite